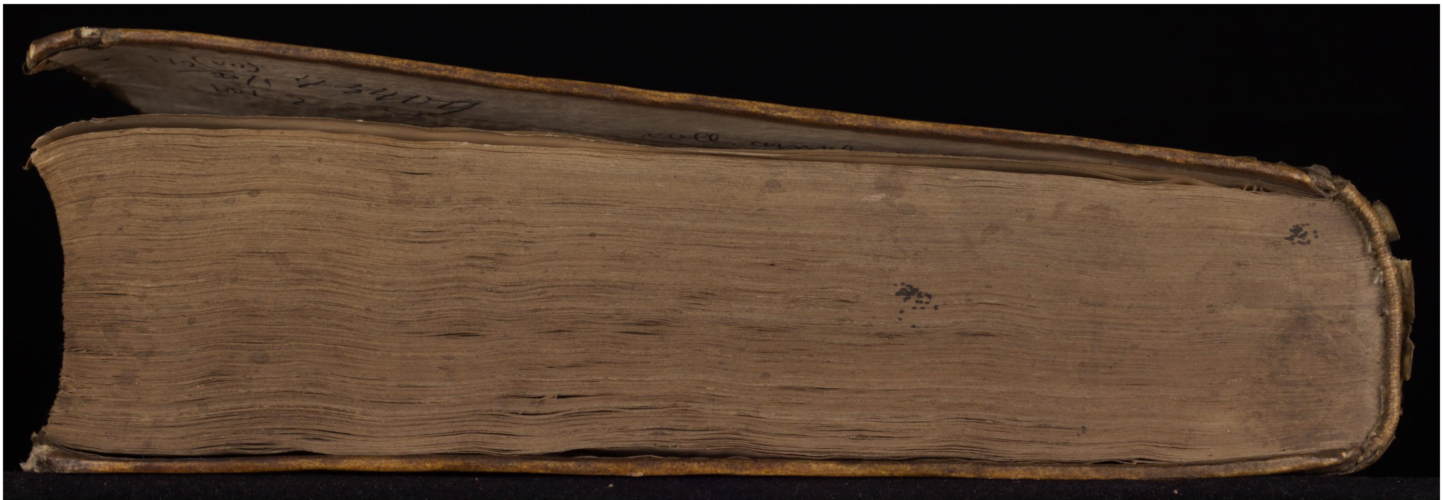
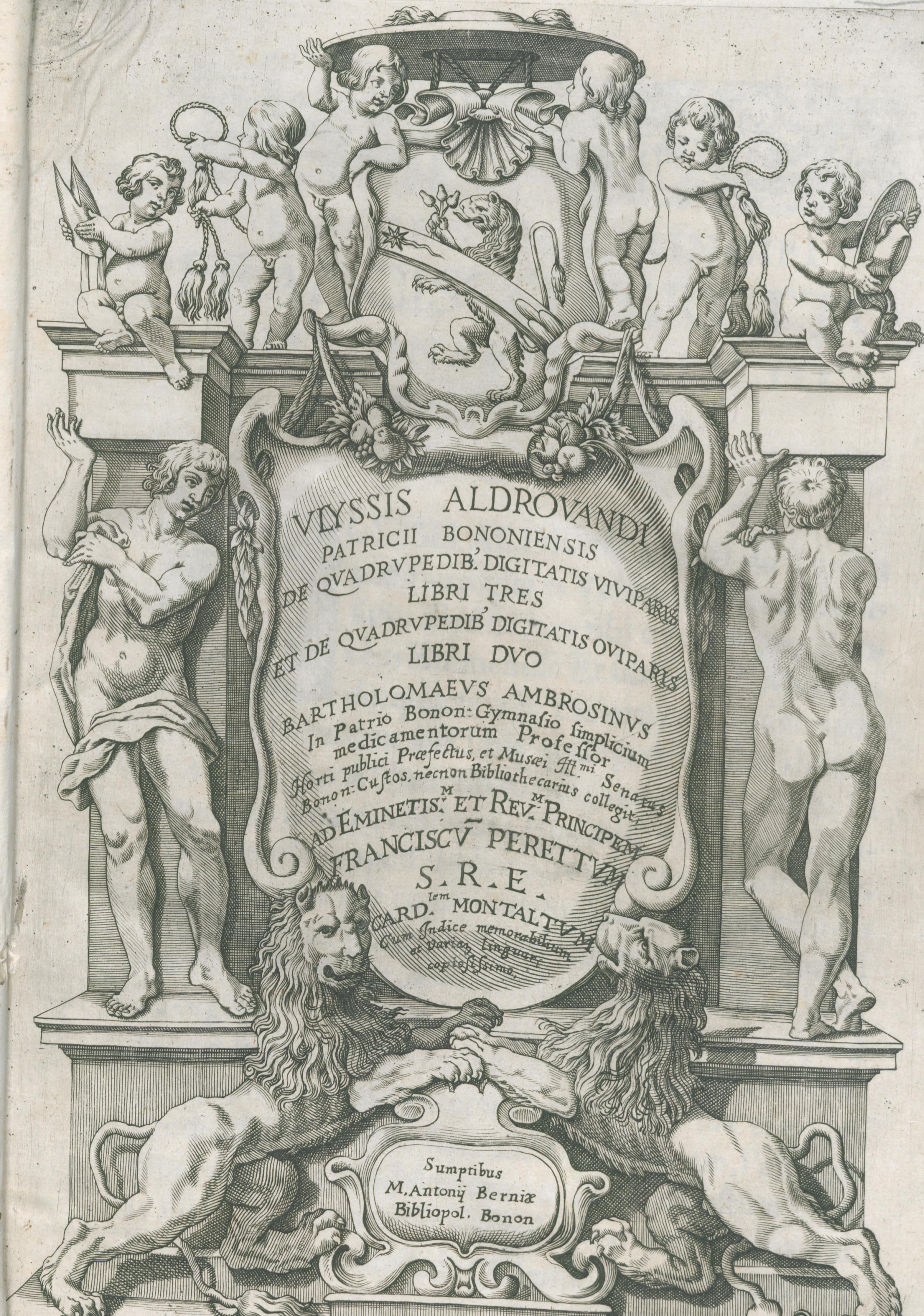

ALDROVAND
T. VII.
DIGITAT.
VIVIPAR.

VLYSSIS ALDROVANDI
PATRICII BONONIENSIS
DE QVADRVPEDIB. DIGITATIS VIVIPARIS
LIBRI TRES
ET DE QVADRVPEDIB. DIGITATIS OVIPARIS
LIBRI DVO
BARTHOLOMAEVS AMBROSINVS
In Patrio Bonon: Gymnasio simplicium
medicamentorum Professor
Horti publici Præfectus, et Musæi Ill.mi Senatus
Bonon: Custos, necnon Bibliothecarius collegit,
AD EMINETIS.M ET REV.M PRINCIPEM
FRANCISCV PERETTVM
S.R.E.
CARD.lem MONTALTVM
Cum Indice memorabilium
et variaꝫ linguarꝫ
copiosissimo.
Sumptibus
M. Antonij Berniæ
Bibliopol. Bonon
BONON. Apud Nicolaum Tebaldinum MDC.XXXXV.

EMINENTISS. PRINCIPI
FRANCISCO PERETTO
CARDINALI MONTALTO
Domino ſuo Colendiſsimo.

Marcus Antonius Bernia Felicitatem.

VLYSSIS ALDROVANDI de Quadrupedibus digitatis Volumen ſecundò recuſurus, illud iterum tibi offero, dicoq; Princeps Eminentiſs. Et librum quidem recudo, quia ſiue tu tuo magno nomine operi pretium feceris, aut ſeſe liber quaſi pudibundus abdiderit, vt depoſito Abbatis titulo, inſigniorem Cardinalis habitum, perſonamq; indueret, ſanè difficilimũ eſt vel prima exemplaria apud Bibliopolas inuenire. Eundem verò Eminentiæ tuæ commendatum, ſacrumq; volo, tũ ob ea, quæ aliàs attigi, rationum grauiſsima pondera, quæ ſi me tunc excitarunt, nunc ad id præſtandum impellunt, ac cogunt. Tum, & maximè, quia illud exequor, quod faceret, ſi viueret, libri author doctiſsimus Aldrouandus. qui in epiſtola nuncupatoria Ornithologiæ ſuæ tomi ſecundi ad Eminentiſs. Alexandrum Perettum, Patruum tuum ampliſsimum, Mœcenatem illum auguſtum, dum ſe illi totum, & omnia ſua, vt ipſius vtar verbis, quæ vel in præſentia poterat, aut in poſterum vt poſſet, futurum

erat

erat,sanctè, ac religiosè dedicat,adeo vt iure optimo id, quod & tunc in se erat, & olim futurum erat, ab Eminentissimo Alexandro sibi vellet vindicari, apertè nos admonet, haud alium Patronum eligendum esse, quàm Te. Cum enim tu Patruo tuo virtutum omnium compendio simillimus, animi eum magnitudine, constantia, religione, prudentia, cæterisque virtutibus ita ad viuum exprimas, vt mutato dicterio te alloqui videatur Alexander: nomen mutare potes, Francisce nepos generose, quia meos mores induisti. Cum tu, inquam, alter Alexander Perettus iura illius omnia in te vnum transfuderis, in iura peccaret mater studiorum, & Iuris præcipuè Bononia, si Senatus Illustriss. ab Vlysse Aldrouando in hæredem electus, te nollet Vlysis operibus Patronum, quem ipse voluit Vlysses. Et ego, cui Senatus imprimendi libri curam demandauit, quanta me dignum pœna obstringerem, si Senatum ipsum debitæ erga Te, Vlyssemq; obseruantiæ reum facerem? quàm malæ familiæ meæ commodis prospicerem, si E. T. regium planè patrocinium præterirem? Hoc igitur Volumen, & vnà me cum Volumine totum tibi volens, lubensq; dedico, Princeps Eminentiss. certus de nobilitate Patroni, si tu mihi Mœcenas eris, qui Mœcenati potuisses esse Patronus.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS VIVIPARIS

Liber Primus.

G

ORDINIS RATIO.

TERRESTRIVM Animantium tria quasi summa genera, nempè Iumenta, Reptilia, & Bestias in sacris literis poni cuique coniectamus esse exploratissimum, & pro iumentis Septuaginta legunt τετράποδα, bestiarum autem nomine Feras intelligi vox θηρία indicat, Plato in fera, & mansueta distinguit, inter quæ Aristoteles, quæ cicurantur, & efferantur animantia collocauit. Nos autèm quadrupedum tractationem iam inchoatam in editis libris de solipedibus, bisulcis, mox in præsenti tomo de quadrupedibus digitatis viuiparis, & in altero de ouiparis perfecturi, tria quadrupedum genera constituimus; vnum dicitur ἀσχιδὲς, nempè non scissum; ideoq. μονώνυχον, vel μώνυχον, & iuxtà Euripidem μονοχηλον nuncupatū, quasi vna tantùm vngula præditum. Plinius Solidipedem, & Theodorus Gaza Solipedē vocitabat. Alterum, quorū anterior, & posterior pars cuiuscunq. pedis est scissa, vnde Græci hoc genus δίχηλον, Latini Bisulcū appellarunt. Tertium est πολυσχιδὲς; & πολυδακτυλον quasi multifidum, & multipliciter digitatum, quoniam huius tertij generis animantium pedes ad instar manuum humanarum sunt multifidi. Propterea anteriores horum pedes, nō solum gradiendi munere, sed etiam quandoque manuum officio funguntur, nam huiusmodi animātia, auctore Michaele Ephesio, anterioribus, sicuti solipeda posterioribus pedibus se defendunt. Galenus hæc ferè carniuora esse putat, cætera herbiuora. Cuniculi tamèn, & Lepores herbis victitant. Pariunt alia viuum animal Græcis Ζωοτόκα, nempè viuiparà, alia ouum, vt ὠοτόκα nempè ouipara nominantur. Ouipara cortice teguntur, viuipara pilis induuntur; Echinus tamen, & Hystrix cutis pellisę loco aculeis armantur; nā Philosophus huiusmodi animantium aculeos pilorū quoddā genus esse asseuerabat. Itaq. Viuipara ab ouiparis licèt in sensibus communicent, euthymia tamèn discrepare videntur; idcircò hæc ob

In Schol. 4. lib. de part. animal. c. 9

Li. 3. de vsu part. cap. 2

H

ingenij hebetudinem in poſtremum noſtræ quadrupedum hiſtoriæ tomum reijciemus. Quarè à viuiparis polydactylis, ceu multò præſtantioribus exorſuri, in prima noſtri operis facie horum ſummi generis diuiſionem proponemus. Verùm quia polydactylorum alia ſunt magna vt Tigrides, alia parua vt mures, alia domeſtica vt canes, alia ſylueſtria vt taxi, alia nocua vt vrſi, alia innocua vt cuniculi, alia generoſa vt leones, alia inſidioſa vt lupi, alia aſtuta vt vulpes, alia calliditatis expertia, vt lepores, nos tam numeroſam animantium cateruam, & tot, & tam varijs dotibus inſignitam in tria genera, nimirum in fera, ſemifera, & domeſtica veluti in tres claſſes, clarioris doctrinæ gratia diſtribuemus, horumquè hiſtoriam tribus diſtinctis libris compræhendemus. Fera propriè dicuntur, vel quæ feris moribus ſunt imbuta, vel quæ difficulter cicurantur, vt leones; & ſi aliquando mitiora reddantur, non tamen penitùs ferociorem naturam exuunt; meritò igitur in ſacris paginis Feræ dicuntur Dæmones, & homines crudeles (veluti fuerunt Iudæi) qui nullis beneficijs ad mitiorem vita trahi poſſunt; quocircà Fera peſſima, quæ dicitur deuoraſſe Ioſeph, Iudæos Chriſtum occidentes deſignabat. Alchymiſtæ quoquè rei chimicam putrefactionem ſubeuntis ſpiritus ſubtiles, agiles, & incomprehenſibiliter auolantes feros appellant, quia niſi maxima difficultate, & ſedulo labore denſari, & vt ipſorum verbis vtamur, fixari nequeunt. Græcis iuxta nonnullorum mentem, θηρία dicuntur, quia θήρ, vel τό, θηρίον Feram nempe leonum ſignificat, ſed θηρίον ſubſtantiuum eſt, & μολυσήμαντον, nam θηρία, apud medicos beſtias venenatas ictu, vel morſu venenū relinquentes denotant. Ideo ſatius erit ad Græcorum mentem huiuſmodi animantia ἄγρια ſub audiendo ζῶα nuncupare; quibus ex diametro ἥμερα ζῶα, ſeu οἰκοτρεπτα, ideſt domi alta, vel domeſtica, & manſueta in poſtremo polydactylorum libro examinanda proponuntur.

Cen. 37.

Cæterù n illud animantium genus, quod partim mites, partim ferinos mores, vel vt verbis Plinianis vtamur, quod nec placidum, nec ferum eſt, ſed mediam inter vtrumque naturam participat ſemiferum Latini indigitarunt, & ſimil e vocabulum in auctoribus græcis non legitur, licet ab Auctore Theſauri linguæ latinæ ſemifer ἡμιθήριος exponatur. Quorum animantium hiſtoriam omni cura, & ſtudio conſcriptam in ſecundo huius tomi libro collocauimus. Cum itaquè polydactylorum viuiparorum, tùm ab Antiquis, & Recentioribus deſcriptorum, tùm noſtris diuturnis obſeruationibus conquiſitorum contexendam hiſtoriā ſuſceperimus, in huius enarratione ſeriem dignitatis ſeruare operæpretium eſſe duximus; primumquè locum feris tanquam nobilitate reliquis longè præſtantibus aſſignare ſtatuimus, & ab his auſpicaturi de leone in primis robore, & fortitudine cæteris animantibus dominante, timiditatis, & ignauiæ experte: ideoque belluarum rege nuncupato, mox ſingulas congeneres Feras ſubtexentes ordine ſemper dignitatis ſeruato de reliquis polydactylorum ſpeciebus ſigillatim ſumus acturi. Denique breui prædicta complectentes epilogo animalia polydactyla, & potiſſimum viuipara tanquam ad naturam hominis proximè accedentia nobiliſſima eſſe atteſtamur; fera præcipuè ab aſpero ſeruitutis iugo remota cùm tranquilla viuendi libertas, tùm ſyluarum ſyluicolarumque Dominatus ſummopere nobilitant, quemadmodum domeſtica viciſſim tanquam ſui iuris non ſint, & alieno ſubijciantur dominio ignobilitatis nota taxantur; ſemifera vero ferorum manſuetorumque mixti decorata prærogatiuis mediam quoque, vt paulò ante annotauimus, in hoc tractatu ſedem occupabunt.

Lib. 8. cap. 56.

DE LEONE.
Caput I.
ÆQVIVOCA.

CVM multifaria vocabuli ſignificatio, quam Philoſophi æquiuocationem vocant, ad rem aliquam intelligendam lectori ſemper faceſcat negocium, rationi conſonum eſſe arbitrati ſumus primùm huius vocis (Leo) æquiuocationem aperire antequam ad alia huius animantis hiſtoriam explicantia accederemus. Omnis autem æquiuoci ratio inde naſcitur, quoniam res quàm voces multò ſunt numeroſiores, vt mox legentibus manifeſtabitur. Leó quemadmodum

E modum,& Græcis λέων proprium eſt viri nomen, fuerunt enim huius nominis multi Pontifices Maximi, vt innuit Bapt. Mant. hoc verſu: *Leo viri nomen.*

Pontifices aliquot, qui ſe dixere Leones. *Li. 4. de Sac. dieb.*

Vndecim hactenus Pontifices ſummi,& quatuor Imperatores hoc nomine ſunt delectati, vt omittamus tot Chriſti confeſſores, & martyres, quorum hiſtorias à Platina, & Surio conſcriptas vnuſquiſque legere poterit. Auctores non proletarij Leonis nomine fuerunt inſigniti, vt D. Leo Magnus, cuius doctiſſima opera extant, Leo Papa, qui pulcherrimas epiſtolas, & tanto viro dignas exarauit, & denique Leo Nolanus, qui non ſolum problemata; verùm etiam aliud opus de rerum nobilitate ſcriptis mandauit. Floruit huius nominis Orator quidam Albanenſis, quem Suidas in hiſtorijs tantoperè commendauit. Tandem ex hiſtoria Sarmatica Leo fuit ſuperbus Princeps Ruſciæ, qui Leopolim ciuitatem Sarmatarum Regi ſubiectam condidit. *Leo côditor Leopolis.*

Leo eſt cruſtacei genus de quo in hiſtoria exanguium vbertim egimus, & ne ſemel ſcripta denuò repetamus lectorem ad illum locum relegamus. *Lib. 2. c. 4. Leo ex genere Cruſtac.*

Leo vocatur quoddam genus Inſecti, quod quia formicis inſidiatur, ijſdemque veſci-
F tur myrmicoleon, ſeu leo formicarius nuncupatur, de quo in hiſtoria inſectorum pertractauimus. *Li 5. cap. 1. Leo inſecti genus.*

Serpentis genus oblongum, & maculoſum, alio nomine Cenchriten leonem appellari apud Nicandrum legimus, eius tamen Scholiaſtes huiuſmodi ſerpentem, vel quia generoſitatem quamdam in aſpectu præſeferat, vel quia caudam more leonis obliquet, leonem indigitari exiſtimauit, de hoc, Deo dante ſuo loco agetur. *Leo ſerpens*

Leonem Nuperi Botanici appellant Carduum ferocem Lobelij ob horridas, & infeſtiſſimas ſpinas vnciam,& ſeſquiunciam longas, quibus tota planta ſcatet.

Placuit Martiali cunnum, ſiue pudendum muliebre nomine leonis vſurpare, & doctiſſimi interpretes huius rei cauſam tetro odori illius partis halitui leonino valde ſimili attribuunt, nec immeritò quoniam,& Botanici quamdam atriplicis ſpeciem malè olentem dictam à Dodoneo Garoſmon non ob aliam rationem vuluariam nominant, niſi quia ſecretos mulierum loculos redoleat. *Leo herba. Lib. 10. epig. 90.*

Leo eſt morbus, nempè lepræ ſpecies apud Aretæum, & Aetius hanc ægritudinem λεοντίασιν, Auicennas verò leoninam affectionem nuncupauit. Huius nominis clariſſ.
G Faloppius aſſignat cauſam, nempè quia in hoc affectu epiſcenium ita deorſum diſtrahatur, vt oculos ferè tegat, quod leoni iraſcenti accidere ſolet, aut quia in huiuſmodi ægritudine cutis frontis, ita laxa fiat, vt in fronte leonum conſpicitur, aut quia, ſi viris fide dignis credendum eſt, ſimili morbo leones corripiantur. *Lib. 2. cap. 13. lib. 13. cap. 120. Leo morbus*

Leo apud Pollucem eſt genus terribilis ſaltationis, propterea Athenæus hanc ſaltationem λέοντα vocauit, & inter cætera ſaltationum genera recenſuit. *Leo ſaltatio. Lib. 12. Dipnoſop.*

Leo eſt bombardæ nomen, vt habemus in commentario de bello Cambaico, dum Auctor ſcribit hæc verba. *Duabus machinis adductis, nimirùm Baſiliſco, & Leone domorum tecta miris modis conquaſſabant.* *Leo nomen Bombarda.*

Leo Promontorij nomen eſt aliàs Coi nuncupati, huic quædam Nymphæ olim Hydruſam incolentes territæ à leone ad hoc habitationis gratia confugientes, nomen impoſuerunt, vt in varia hiſtoria ſcripſit Aelianus. *Leo Promontorium.*

λέων χρηνοφύλαξ nempè leo fontis cuſtos, dicta fuit effigies leonis Athenis ſuper eo fonte ex quo aqua copioſè ſcaturiebat huius meminit Geſner. in æquiuocis leonis.

Leo viridis in ſchola Alchimiſtarum, aliquandò denotat vitrum, vt ſcribit Mercolinus
H aliquandò indicat fumum album ex aqua fœtida dimanantem, & denotantem materiam lapidis philoſophici, apud alios leo ſuauior dictus, vt annotauit Ricciard. in Comment. ſymbolicis. *In lib de lap. Philoſoph. Leo Chymiſtarum.*

Leonis nomen quandoquè ſignificare virginem ſcribunt Heſychius, & Varinus, ſed pro virgine hoc vocabulum nuſquam vidiſſe, aut legiſſe meminit Geſnerus.

Leo eſt prima perſona cuiuſdam verbi obſoleti, cuius compoſita tantùm ſunt in vſu, nimirum deleo, & releo. *Leo verbũ.*

Leo eſt quintum ſignum ab Ariete in Zodiaco, ita nuncupatum, quia veluti animal eſt ardentiſſimæ naturæ, & implacabilis iræ; ita Sol in Leonis ſigno conſtitutus talem producit calorem, vt Sol furere videatur, vel ſicuti Leo frequentibus febribus agitatur, pariter dum Sol Leonis ſignum attingit febres, & potiſſimum tertianæ ab humoræ bilioſo ortum *Leo caleſtis*

trahentes in humano genere acceduntur, vel dicamus ita nuncupari hoc signum, quoniam homines sub illo nati leoninis moribus sint præditi, vel deniquè quia in hoc quinto signo stellæ itá sunt dispositæ, vt figuram leonis repræsentent.

Leonis vocabulum pro rege à Græcis vsurpari scribit Isidorus, sed vocem hanc in simili significatu sumptam nullibi apud Græcos reperire potuimus.

Leo animal digit.

Leo deniquè est animal quadrupes digitatum omnium animantium ferocissimum, & generosissimum, & præcipue cum iubæ armo, & collum vestiunt, de quo in præsenti historia ditusius sermo habebitur, Quare his expositis nostra intererit accedere ad æquiuocationem leænæ.

In li. de clar mul.

Leæna in primis fuit Græca meretrix, vt arbitratus est. Io. Boccac. quod expressit his tribus carminibus,

Leana meretrix.

Crimine fortuna noctes locat are Leana,
Quæ tamen ex alijs multo spectanda decoro
Illa quod est fœdum tacuit, quod turpe repressit.

se excusat Auctor, quia Leænam meretricem inter claras mulieres collocauerit, inquit enim se præclaras mulieres intelligere, non tantùm pudicas, sed ob aliquod insigne facinus insignes & claras; nam hæc Leæna, cum Armonius, & Ariston pro liberanda patria à tyrannide Hysparem immanem tyrannum occidissent à successore tamquàm gestorum conscia capta est. Hæc cum ad prodendos coniuratos diris cogeretur supplicijs acri morsu linguam suam præcidit, & expuit, & sic actu vnico omnem spem à se veritatis extorquendæ tortoribus ademit. Leæna etiam est mons distans à Ganaria leucis trecentis, & sexaginta, vt recitat Io. Petrus Mapheus in historia Indica lib. 1.

Leæna deniquè, quæ & Græcis λέαινα appellatur est leo fœmina, lea etiam dicta, sed potissimum a Poetis, quod in synonimis exponetur.

SYNONIMA EORVMQ. ETYMVM.

lib. 8. c. 36. Vrsus numidicus.

LEonem latini animal, de quo in præsentia verba fiunt, Græcos imitati, quibus λέων dicitur vocauerunt. Plinius tamen Vrsum numidicum videtur appellasse, dum scribit. *Domitium Ahenobarbum Aedilem curru lem Vrsos numidios centum, & totidem Aethiopas venatores in Circo dedisse,* sed cum in denario argenteo Cn. Domitij Ahenobarbi insculptus sit vir pugnans cum leone, nonnulli opinati sunt pro numidicis Vrsis legendum esse leones numidicos, & potissimum cum in Africa vrsi non gignantur; sed notandum est vrsos numidicos cum leonibus eosdem esse ad mentem Lipsij in electis. Salmasius tamèn in Solinum vrsos etiam, sed rariores in Numidia gigni voluit. Græcis λέων dicitur, quam vocē Isidorus, Bartolomeus Anglicus, & alij auctores, qui ab Isidoro transcripserunt regem per peràm interpretantur. Etymologus, & Varinus vocem hanc λέων παρά τὸ λάω deducunt, nimirùm à video quoniam leo prę cæteris animantibus perspicaci oculorum acie potiatur. Poetæ his vocibus (λίς & λείων pro λέων) sæpissimè metri causa vtuntur. θὴρ apud Græcos exponitur fera, sed lexicographi nomen hoc leoni tanquam ferarum regi per Antonomasiam conuenire affirmatissimè scribunt. Cæterùm animaduertendum est vocem hanc, λέων, vt plurimum adultum leonem significare; nam Aeschilo catuli leonum ὀβρίκαλα, quasi ὄβριμα καὶ καλὰ dicuntur alioqui σκύμνοι peculiariter appellantur. Ideo Lucretius in latinum sermonem hoc vocabulum vertens canebat.

Capl.

Rex ferarū.

Leo adultus quomodo dicatur Grecis.

lib. 5.

Scymnus qd

At catuli Pantherarum scymniquè Leonum.

Vox animantiū quadr. recens natorum.

Σκύμνος, vt putamus ortum trahit παρὰ τὸ σκύζειν ab admurmurando more canum cum omnes animantium catuli, ideoquè catuli, dicti, recenter nati vice propriæ vocis quoddam veluti murmur edere soleant; plerumque tamen in Græcis auctoribus vocabulo (σκύμνος) genitiuus λέοντος, vel λεαίνης additur. Etymologus σκύμνον paroxytonum, leonis catulum, σκυμνὸν autem oxytonum catulum aliorum animantium exponit. In poetarum scriptis hæ voces λεοντιδεὺς catulus leonis, & λεοντίσκος leonculus; vel paruus leo sæpè inueniuntur. Leo apud Hebræos multa sortitur synonima; ijs enim dicitur Labi, Laisch, Ari, Ariech, Gur, & Kephir, & in textu Deuteronomij, vbi legitur leo. Chaldæus legit Ariauan, Arabs Asad, Persa Gehad. Causam huius polyonimiæ indè ortam esse arbitramur, quoniam iuxtà diuersos ætatis gradus leoni varia nomina imposuerunt, nam

Leo paruus Gracis dicatur.

Cap. 33.

Leonis nomina apud Hebreos.

leonem

A E leonem in primo gradu constitutum vocarunt Gur, in secundo Kephir, in tertio Ariech, & in supremo Laisch. Gur cuiusuis animantis catulum, aut pullum nominarunt per excellentiam tamen nomen hoc catulo leonum, veluti Græci scymnum attribuerunt. Alij denique Leænam in hebraico idiomate Labi cognominandam esse censuerunt. Leo in prima omniũ lingua, vt Goropius in Hermathena scripsit nominatur, Leuu à Leuen, quod est viuere; ideircò leo iudicat vitam, & quoniam cor est principium vitæ, & cor leonis fortissimum, & generosissimum est; propterea hebraicè Leb cor dicitur, quasi Leuu innuendo de corde vitam proficisci. Cum igitur eamdem ferè naturam, & cor, & leo participent, non debet quispiam mirari, si cor nomine Leb, & leo Labi ab Hebræis insigniantur. Leo iuxta nonnullorum mentem Arabibus scribitur Al sedha, sed hoc nomen, inquit Belunensis commune est leoni, Tigridi, & alijs animantibus quadrupedibus, quæ dentibus, & vnguibus homines aggrediuntur. Saracenis hodiè teste Gesnero, Sebey, Italis Leone, Hispanis Leon, Gallis, & Anglis Lyon, Germanis Ein Loum, vocitatur. Leæna nimirũ λέαινα leo fæmina est à Poetis quandoq. metri gratia lea scribitur est autẽ nomen græ um veluti Dracæna, quoniam apud Latinos Leo est promiscui generis, & leonem tàm marem, quàm B F fæminam designat, nam desinentia in o, Seruio auctore, fœmininum ex se non formant.

Leo & cor eiusdem ferè nominis apud Hebræos.

Leæna varia nomina.

DESCRIPTIO.

Qvamuis Leones nostra ætate in Italia non sint ita ignoti cum in Theriotrophio magni Hetruriæ Ducis quotidiè alantur, vt exacta descriptione indigere videantur, tamen neque ita omnibus sunt noti, vt sicco pede hoc descriptionis vadum transire debeamus, & præcipuè cum Aristoteles in historia animalium diligentem, & claram huius animantis delineationem ante legentium oculos repræsentet. Leo igitur ad eius mentem capite est mediocri, fronte quadrata in medio caua, supercilio eminenti, & nasum versus cuiusdam nubis instar porrecto, oculis charopis, non valdè volubilibus, nequè valdè prominentibus, & iuxta sententiam Gesneri cauis. Verùm si nos autopsia non fefellit in leone oculos non cauos vidimus, sed inter cauos, & extantes medios, leo præterea est naso crassiori potiùs, quàm tenuiori superiori maxilla non prominente, sed inferiori æquali, rictu instar ouis amplò, in C G quo labia sunt tenuia, itaut partes superiores super iniectæ sint inferioribus, rigenti collo magno, & mediocriter crasso, pectore robusto, metaphreno lato, circa fæmora parum carnis habet, medio ventre gracili, cruribus validis, & neruosis, pilis flauis, nequè rectis, nequè valde crispis, pedes anteriores, vt alibi notauit Aristoteles quinis digitis posteriores verò quaternis distinguuntur, & tandẽ infima pars caudæ hirta est, qualem in bobus licet obseruare; quam descriptionẽ Bargeus in Cynegeticis breuiter his carminibus expressit.

Lib. 6. cap. 31. Descriptio leonis ex Aristot.

Leonis oculi quales.

Labia leonis qualia.

Lib 4. de par. an. cap. 12.

Lib. 3.

Cadem oculis, cadem & vultu, cadem ore minantur,
Illis grande caput viua sunt lumina flamma,
Turpe supercilium naris super eminet amplas
Labra horrent setis, simplex iuba pendet ab armis:
Villus, & horrenti fremitu nemus omne remugit,
Ostentatque toris animosum pectus, & ipsas
Interdum fauces, & vastos pandit hiatus.

Leonem aspicientibus minari cædem scripsit Bargens ob trucem aspectum, qui à charopo oculorum colore dimanare videtur, licèt nonnulli hunc colorem glaucum vertant, sed D H Aristoteles in Physiognomonicis oculos charopos à glaucis optimè distinguit, dum charopos in nigro cæruleos esse, & glaucos ad quamdam flauitiem vergere statuit. Leæna in omnibus leoni persimilis describitur ab Aristotele loco citato, excepta iuba, qua Leęna caret, iuba enim est proprium leonis ornamentum; quocircà rerum naturalium Scriptores sola iuba ad sexum distinguendum vtuntur, dum leones iubatos ad contradistinctionem Leænarum pro maribus exhibent. Bargeus quoquè in Cynegeticis iuba, & setis Leænam à leone discrepare cecinit hanc in modum.

Lib. 6. hist. an. cap. 31. In quo differt leo a Leæna.

Non iuba, non illi pendent in pectore crines,
Læuia colla nitent, læues armiquè toriquè,
Tergaquè de nullis vsquam sunt horrida setis.

Prædictis addamus Leænam in medio ventre duas habere mammas, ex quibus nume-

Leænæ Icon ex tographia Musæi, olim Auctoris nunc Illustriss. Senat. Bonon.

E rum catulorum, quos paritura est non licet arguere, cum multoties plures, quàm duos pariat. Clariss. Odonus in Aristotelem de animalium historia paucitatem mammarum inopiæ lactis attribuit, nàm Leæna cum sit carniuorum animal, & calidissimæ, & siccissimæ complexionis cibum rarò assumit, & id ferè totum pro sui nutrimento absumit.

Cum solum habeat duas mammas.

ANATOMICA.

Ponderata extimarum Leonis partium delineatione ad intimarum quoquè contemplationem nostra intererit accedere, quàm à viris peritis, & inadministratione anatomica versatis petemus, Galenus in primis masculos temporales magnos validos, & fortes in comparatione ad masculos temporales hominum in leonibus obseruauit, & huius reddens rationem scribebat, quoniam huiusmodi animalia fortem habent maxillam, & vires in mordendo debent habere validas; quocirca ad id prestandum prædictorum masculorum valor, & virtus erat necessaria. Lingua leonis imbricata asperitate prædita est, & perasperæ limæ similis qualem F linguam felium lingentium experimur. Huius meminit Eduardus Vuot agens de differentijs animalium. Cætera viscera canū interioribus penitùs similia esse annotauit Aristoteles, lienem verò nigrum in leone obseruauit Galenus, quemadmodum licet videre in cœteris animantibus, quæ leoninam, & calidam temperiem participant ossium deniquè structura, & contemplatio maximis inuoluitur difficultatibus; & primò, quia scripsit Aelianus ad mentem Aristotelis in sua animalium historia leonis ceruicem rigidam esse, quia vnico constet osse, neque vllis vertebris iungatur, quam opinionem nos possumus stabilire auctoritate Cardani, qui in libro de rerum varietate vnicum os in collo leonis vertebrarū munere fungi attestabatur, sed hanc auctoritatem Scaliger explodens predictā difficultatem dissoluit, dum inquit. *Duoerant leones inter Clatros Regis Nauarra, horum vnus obijt eiusque collum à carne denudatum, & diligenter obseruatum intellexi non vnico osse, sed vertebris constare, & nuper alterius effosso cadauere idem nobis compertum est.* Secundum dubitationem perperit Aelianus in historia naturæ animalium, dum medullam, & cauitatem in ossibus leonum non admittit, cum tamen medulla tanquam proprio nutrimento ossa carere non sit veritati consentaneum. Michael Ephesius in scholij supra Aristot. de G partibus animalium scripsit ossa leonum habere meatus angustissimos, itaut medulla pænitùs carcere videantur. Propterea non est mirandum, si docti viri ob meatuum angustiam in leoninis ossibus medullam esse negauerint. Gabriel Faloppius nostra ætate anatomicus celeberrimus in expositione supra tractum Galeni de ossibus leonum ossa carere medulla falsum esse voluit, & addidit se leonis ossa pertractasse, fregisse, medullamque in omnibus obseruasse, sed in comparatione ad ossa aliorum animalium paucissimam, & huius rationem reddidit, quoniam leones cum perpetuò resoluatur excrementa, & alimenta, consequenterque medullæ absumuntur.

Lib. 9. de vs. par. cap. 19. Musculi temporales leonum. Lingua qualis. Lib. 5 c. 80. Lib. 6. de Anat. admin. cap. 10. Lien qualis Vertebra col li quales. Exercit. 208. lib. 2. cap. 2. In ossib. leonis medullā esse. Cap. 7. Opinio Faloppij, circa ossa leonis.

DIFFERENTIÆ.

Oppianus in suo opere de venatione multas leonum differentias constituebat, dum in Parthia, & Armenia flauescentes, in Arabia truculentiores, in Aethiopia atros gigni pronunciabat. Non debet igitur quispiam mirari si loco citato canebat.

H *Sunt variæ formæ, & genera infinita leonum.*

Vt igitur tantam harum ferarum varietatem aliqua methodo comprehendamus, illam in iubis, in ferocia, & in colore consistere dicimus. Edoardus Vuotagens de differentijs animalium à iuba triplex leonum genus assignabat, & iuba prorsus carentes adulterinos tamquam ex pardis, & leænis natos scribebat. Deinde iubatos in duplex genus distribuebat; nam qui iubam breuem, & crispam habent apud ipsum ignaui, & segnes sunt, qui verò prolixiori, & minus crispa exornantur ferociores. Horum postremorum meminit Martialis, dum iubæ leoninæ laudem exponit his versibus,

O quantum per colla decus, quem spargit honorem,
Aurea lunata cum stetit vnda iuba.

lib. 3. vbi. Leonis nigri. Cap. 80. Leones iubati quot. lib. 8. epigr. 55.

Leones imbelles, vbi ſint.

Si lubeat leonum ferociam contemplari duas alias differentias habebimus; quoniam in Parthia leones omni ferocitate,& audacia refertos inueniemus. In Armenia ſunt adeò imbelles, vt ſimplicibus minis paſtores illos à gregibus arceant, de his Bargeus in Cyneget.canit,

Illi abeunt, caudaque animos, atque ore fatentur
Degeneres, ſimul ac vocem ſenſere minantis.

Leones minores vbi.
Archoleontes qui ſint.
Idyll.32.
Agrioleontes qui.
Leones incoloribꝰ quomodo varient.
Lib.3.

Huius generis leonum meminit Gonz. de Ouid. in Summario Indiæ occidentalis dum ſcribit. In Continenti eſſe leones minores,quàm in Barbarica regione minus audaces,& auditis minantium vocibus fugientes, Iulius Capitolinus in Gordiano minore Archoleontes nominat, & Egnatius exponit iubatos leones. Hæc opinio Geſnero placere non potuit,cum omnes leones mares, dummodo non ſint adulterini, iubis exornentur, & per Archoleontes prægrandes, & horrendos leones intellexit, ſed hic ſenſus nobis non poteſt arridere, quia Theocritus huiuſmodi leones ἀινολέοντας vocauit. Non erit fortè abſurdum ad contradiſtinctionem imbellium,per Archoleontas,Agrioleontas, nempè immanes,ſæuos, & agreſtes intelligere. Poſtremò ſi colorem leonum inueſtigemus alios concolores,alios diſcolores eſſe inueniemus. In concoloribus quatuor differentias Geſnerus contemplatus eſt, dum leones aureos, flauos, albos, & nigros in intima Africa, & in Regno Preteiani reperiri aſſeruit; & aureo colore inſignitos leones eſſe formicas chryſophilaces, nempè auri fodinarum cuſtodes ad mentem eorum,qui nunquam huiuſmodi beſtias viderunt,propoſuit. Coloris flaui plurimi, nigri autem rari reperiuntur; id commemorauit Bargeus in Cyneget.

Non illis fuluo ſpectantur terga colore,
Nec rutilus pendet ſolida ceruice capillus,
Cæſaries nigra eſt, nigros cutis obtegit artus.

Lib.3.c.31.
Leones albi vbi.
Li.de ſecret. ſecretor.
Lib.4.c.34.

Hi fortè erunt illius ſpeciei, quos vidit Paulus Venet. quando ſcripſit; *Dùm à Regno Mambur itur ad aliam mundi plagam per milliaria quingenta occurrit Regnum Coilum, in quo multi leones nigri viſuntur*. Albos inſtar Boum leones Ioann. de Mondauilla in ſuo itinerario deſcribit, qui in Inſula Silla nuncupata reperiuntur. Huius coloris proculdubio erat illi,quos Taurorum inſtar Alexander Macedo ſcribens ad Ariſtotelem inter mirabilia Indiæ recenſuit. A prædicto colore non multùm recedunt leones ad ſubcineritium colorem vergentes, de quibus in Hiſtoria naturali Indiæ occidentalis hæc verba leguntur. *Quos in India ſpectauimus leones non æquè fului, aut iubati ſunt, ac europei gignuntur, ſed color eorum ſubcineritius eſt, & animum non habent, vſque adeo ferocem.*

Leones diſcolores.
Li.3.de ven.

Diſcolores tanquam ſingulares,& viſu dignos extollunt auctores, & Oppianus meminit vnius, qui pilis nigris tegebatur excepto ore, quod color flauus decorabat, & verſus ſunt hi,

—— Villoſique pedes, & fuluus in ore
Dumtaxat color effulſit, nam cætera nigra
Non audita loquor, viſa eſt mihi bellua ſæua
His oculis præſens, hinc miſſa ad Cæſaris aulam.

Lib.2.c.20.
Lib.3.c.15 & cap.20.

Degunt,& in Libya leones horribiles, & diſcolores (teſte Aeliano) præditi ore rubro, & nigris floribus cyaneo colore diſtinctis ornantur, neque multo pilo veſtiuntur. In partibus dominij Regis Tartarorum leones diſcolores vidit Paulus Venet. nempe rubri, & nigri coloris; immò addit eos eſſe maiores illis,qui ſunt in Babylonia, & in horum nonnullis radiolos quoſdam albi nigri, & rubicundi coloris apparentes obſeruauit.

LOCVS.

Lib.2.c.16.
Leones vbi non viuant.
Lib. 8. hiſt. anim. c. 28.

IN Peloponeſo leones non vagari ſcripſit Aelianus, & notauit hoc non fuiſſe ignotum Homero, qui Aprorum tantum, & Ceruorum venationem in Tageto, & Erymantho montibus Peloponeſi nominauit, leonum verò non meminit,& meritò cum in hac regione non reperiantur. In Europa iuxta mentem Ariſtotelis creſcunt leones, ſed potiſſimum in ea parte, quæ inter Acheloum, & Neſſum fluuios ſita eſt. Verum noſtra ætate (inquit Geſnerus) leones nuſquam in Europa naſci certum eſt, niſi id ex hominis induſtria fiat, quemadmodum in

Viuario

E Viuario Florentiæ obſeruatur. Locus natalis leonum proprius eſt Mauritania, Parthia, Maſſylia, Marmarica, Caſpia, Libya, Getulia, & denique referente Textore in Cornucopia tota Africa, imò & Syria, teſte Plinio, leones nigros alit: in Libya tamen generoſiores eſſe animaduertendum eſt, quod intactum non reliquit, Ouidius in Faſtis.

Non aliter quam tum Lybica de gente leones
Inuadunt.

Solent Poetæ leonem quidem Libycum, ſed quandoquè etiam Maſſylium pro generoſiore, & ferociore commendare, quod multis in locis præſtitit Martialis, & Claudianus hoc verſu.

Maſſyllam ceruis non timuere iubam.

Doctiſſimi viri per iubam Maſſylam leonem de Maſſyluo genere exponunt, quod leonum genus immaniſſimum, & generoſiſſimum, eſſe hiſtorici prædicant. Præter enumeratas regiones multis alijs in locis viuunt leones; hinc Paulus Venetus agens de Ciuitate Balac, inquit in maximo tractu inter Orientem, & Aquilonem habitationes non inueniũtur, ſed tantummodo Feræ, & præcipuè leones, immò & in prouincia Gingui plurimi ſunt leo F nes, quorum timore nemo audet noctu domo exire, nam quoſcumquè inueniunt, lacerant, & deuorant. Naues quoquè aſcendentes, & deſcendentes per fluuium ripis non alligantur, ſed ob leonum formidinem iactis anchoris in medio fluminis morantur.

Locus natalis Leonum proprius.

Leones nigri vbi.

Lib. 2.

Leo maſſylus

Lib. 2.

Leones generoſiores qui.

Lib. 1.

Leones naues aggrediuntur.

Huius conditionis ſunt leones in Angad Deſerto, iuxta Teleſſinum, vt habemus apud Ioannem Leonem in opere de Africa, qui non ſolum in armenta; verùm quoque in homines indiſcriminatim ſæuire ſolent; & à leonibus incolis ſyluarum Ferz appellatarum multi, qui negocium carbonarium exercent, ſepè numerò deuorantur. Multi etiam leones viuũt in magna inſula Madiſgagar, vt ſcribit Paulus Venetus, qui & prouinciam Canichlu, quæ magni Cam eſt tributaria, multis feris, & potiſſimum leonibus redundare animaduertit: vt omittamus Regnum Senegæ Nigritarum, montem editiſſimum iuxta ciuitatem Adem, & multa loca terræ ſanctæ, quæ à leonibus paſſim habitari in libro nauigationum noui Orbis legimus. Amplius Gaſpar Balbus in ſuo itinerario Indiæ Orientalis peculiaria, & ipſe loca à leonibus frequentata recenſet. V. G. locum Nacefa ita cognominatum vicinum Babyloniæ veteri vbi viatores ob leonum copiam citra manifeſtum vitæ periculum pernoctare non poſſunt. Præterea in Cher propter viciniam fluminis quotidie leones G euntes, & redeuntes videntur; & in alio loco Caragol nominato hic hiſtoricus magna cum admiratione aſpexit ruſticos armatos terræ cultui operam nauantes, qui nulla alia cauſa pulſi armis induebantur, niſi vt quotidianas leonum iniurias propulſarent. Prætermiſſis multis, quæ dicenda eſſent de montibus Peruanis ab immanibus leonibus habitatis, vt ſcribit Zarate, ad locum natalem leonum innoxiorum ſermonem conuertemus. Horum præcipuè domicilium eſt Cuba, ſi Petro Martyri in hiſtoria noui Orbis fides eſt adhibenda; Inſuper ſi Aelianus veritatem in ſuis hiſtorijs faſſus eſt, Agla, & regiones circumiacentes à leonibus meticuloſis incoluntur; hi clanculum greges ſectantes, cuſtode non aduertente aliquando ouem, vel agnum furantur, ſed ſi forte paſtor audito rapti agni balatu, appræhenſo baculo, vel lapide fugientibus leonibus timorem incutiat, tunc tali metu premuntur, vt depoſita præda, & accelerato gradu in loca remotiſſima aufugiant; hinc ortum eſt illud adagium, quod per ora incolarum illius regionis vagatur (*eſt timidior leone Agla*) & de homine valde timido ſolet pronunciari.

Lib. 4.

Lib. 3. cap. 39 Lib. 2. cap. 28.

Leonũ copia vbi.

Ruſtici armati terrã colunt.

Lib. 1 hiſt. Peru cap. 8. 10.

Leones innoxij vbi.

Adagium.

H ÆTAS TEMPERAMENTVM.

SAtis longum vitæ ſpatiũ Leones peragere inde colligere poſſumus, quia viri fide digni leones præſenectute dentibus defectos aliquando captos fuiſſe retulerunt; nequè id mutationi dentium attribuendum eſſe exiſtimamus, quia leones abſoluta dentitione, ſi vera ſcripſit Textor in ſua Officina, dentes tantummodo caninos ſexto ætatis menſe mutant. Clariùs id probat Odonus in Ariſtotelem de hiſtoria animalium, dum narrat fuiſſe captum leonem claudum, & habentem complures dentes fractos, quo argumento multi diuturnam eſſe leonum vitam ſunt arbitrati. Quando hac graui ætate ſunt oppreſſi ob aliarum Ferarum timorem in remotioribus cryptis ſe condunt, & noctu exire non audent, & cum fame ſtimulantur non

Dentiũ mutatio in Leone.

Lib. 3. Cyneg.

feras, ſed tantum belluas imbelles aggrediuntur; de his in extrema ætate conſtitutis loquens Bargeus ſic canebat.

Inuadunt capream, & pleno inſidiantur ouili.

Lib. 2. de ſimpl. med. fac. cap. 20.

In calidiſſima, & ſicciſſima temperatura Galen. Leones conſtituebat, & huius cauſam inueſtigãs Lucretius id ab ingenti, & acri cordis æſtuatione dimanare ſtatuebat his verſibus.

Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda
Quo genere in primis vis eſt violenta Leonum.

Leo ſignum cæleſte.

Lib. 9 de Africa.

Leones qui ſint audaciores.

Temperamentum leonis.

calida huius animalis temperatura Aſtrologis non fuit ignota, dum ſignum leonis Solis domicilium eſſe decreuerunt; nam veluti leo calido temperamento cætera animantia ſuperat, ita & Sol ſuo calore cæteris ſyderibus anteceſſit. Cæterùm non omnes leones eiuſdem ſunt temperiei, vt annotat Ioannes Leo; nam iuxta illius mentem, qui montes incolunt minus habent caloris, & ferociæ, & viciſſim quantò plus æſtiui participant tantò ſunt calidiores, & audaciores, veluti colentes Deſertum Angad, qui totius Africæ ſunt truculentiſſimi. Præterea in omnibus leonis partibus æqualitatem temperamenti non licet obſeruare, quia ſcribit Geſnerus partes anteriores qualitate calida eſſe inſignitas, poſteriores verò ad oppoſitam naturam degenerare.

NATVRA, MORES, INGENIVM.

lib. 9. Afric.

NVllum eſt animal, quod maiori animi robore, & crudelitate ſit præditum, neque quod maiori ira excandeſcat, quàm leo. Idcircò non eſt mirandum ſi non ſolum feras; verùm etiam homines armatos audactèr inuadat. Ioannes Leo quid ſimile promit in ſua hiſtoria, ſcilicet pleriſquè in locis leones ducentos equites aggredi audent, & intrepidè greges armentorum circumueniunt, & prædam in proximum nemus ſuis catulis deferunt, pro quibus acerrimè præliantes, & frequentem telorum miſſionem, & lapidationem aſpernantur, neque vt retulit Gylius ex oppiano, etiam lethali vulnere percuſſi, non priùs ab illorum tutela recedunt, quàm omninò moriantur. Horûm audacem naturam nouit etiam Bargeus, quam his carminibus oſtendit.

Pugna leonũ pro catulis.

Lib. 9. Syriad.

—— *Vtquè Leo crudeli concitus ira*
Horrendus ſæuit, mediumq́ per agmen equorum
Infertur, lateq́ omnes ſternitq́, fugatq́.

Cauda leonis eſt index animi.

Lib. 1. de bel. pharſal.

Moris quoque leonini eſt cauda ſe verberare, antequam ipſe ad dimicandum ſe conferat; nam cauda leonini animi index eſt, ſicut aures equorum; illa enim immota leo placidus eſt, & blandienti ſimilis; mota verò vehementem iram oſtendit, quod expreſſit Lucanus hunc in modum.

—— —— *Viſo Leo cominus hoſte*
Subſedit dubius, totam dum colligit iram,
Mox vbi ſe ſæuè ſtimulauit verbere caudæ.

Lib. 2. cap. 17 Leo venatum ſe cõferens.

Oris fætor leonum.

Aliam proprietatem naturalem in leonibus licet admirari, quam nobis inſinuauit Aelianus, & eſt hæc. Quando leones ad venationem exeunt, numquam leo cum leæna, neque hæc cum illo proficiſcitur, & huius cauſam eruditi viri robori animalis aſſignant, nam tantùm ſuis viribus leones fidunt, vt mutuò adminiculo ſibimet ipſis indigere non videãtur. Prædictis addit Plinius inſitum eſſe à natura leonibus fætorem oris; propterea Plautus in Men. volens ſignificare tetrum odorem, qui ab ore propter vitium dentium ſolet dimanare, quia ſimilis ſit leonino halitui dicebat.

Vt ego hunc poteram Leonem getulum olentem edentulum.

Lib. 8. cap. 17. Intuitus leonum qualis. lib. 7 cap. 1. Greſſus leonis.

Martialis quoque non ignarus huius proprietatis pulcherrimo epigrammate inuehit in Thaidem de ſe emittentem talem odorem, qualem leones ab ore ſpirare ſolent, hoc videat lector, quoniam lectu eſt dignum; nolumus enim illud hic recitare, ne prolixitatis accuſari poſſimus; Præterea leones, vt docet Plinius, quodam naturali inſtinctu ducti limis oculis quemquam non intuentur, neque ſimili modo aſpici volunt, dum morti appropinquant, terram mordent, & lacrymantur, & alio in loco pugnam inter ſe non conſerere aſſeuerat; Sed quid dicendum eſt de illorum ingenio? Id ex greſſu, & amore erga parentes diſcendum eſt: gradiuntur leones pedatim, id autem fit quandò pes ſiniſter non

transſit

E transit dextrum, sed subsequitur, quare incessus leonis ab Aristotele in Physiognomonicis νεανίκος, scilicet strenuus appellatur, Ingenium tamen in hoc consistit, quia dum incedunt vngues retrahunt veluti in vaginas, ne hebetentur; deinde, auctore Aeliano, rectum iter non peragunt, neque simplex vestigium, imò varium, & multiplex imprimunt, modò progrediuntur, modò regrediuntur, rursus procedunt, & vicissim retrò commeant, & viam partim præcidunt, partim cauda obliterant, ne venatores eorum vestigia explorantes lustrum, in quo cum suis catulis stabulantur, inuenire possint. Hoc scripsit Bargeus in opere de venatione, dum inquit,

Ingenium.

Lib 7. de nat. an. cap. 7.

Lib. 3.

Nunc impressa solo prudens vestigia turbat.

Et paulò inferius huius reddens rationem canebat.

Hoc faciunt, catulos ne qui sub valle relictos
Deprendat.

Deniquè ingenium detegitur in amore erga parentes senectute confectos; iuniores enim nutriunt seniores, & illos ad sumendum cibum ex venatione delatum hortantur, id per benè describit Bargeus his carminibus, *quæ* tanquam manifestum pietatis symbolum præ-
F seferentia in hac historia inserere non pinguit.

Amor leonum erga parentes.

—— Tum patrem altis rugitibus omnes
Hortantur læti, & præda se accingere cogunt,
Ille suos humiles multum amplexatur, & ore
Lambit, & extrema mulcet vestigia cauda,
Hinc sensim accedens fælici vescitur esca.

Harum Ferarum ingenium meliùs discere possumus ab historia Maurorum leonum apud Aelianum; nam illi sermonem Maurusium intelligunt, & fame pulsi Maurorum domos aliquandò petunt, si ibi Vir adsit eos vi arcet, si mulier, hæc leonis ingressum prohibet illum increpando simili fere oratione. Dedecet te quadrupedum animantium regem ad tuguriolum meum alimenti causa accedere, tua interest per montes proficisci ad capiendos ceruos, & alia huius generis animantia leonino victui competentia; his verbis leo quasi excantatus oculis in terram deiectis aflicto animo discedit.

Lib. 2. cap. 4. de na. an.

Leones Maurusiū sermonem intelligunt.

G

MAGNANIMITAS.

ALiquem rei arduæ cupidum circa magna versantem, & moderato contingentium vsu contentum magnanimitate decoratum esse attestamur, & vicissim in oppositos effectus tendentem pusillanimitatis vitio damnamus. Has prærogatiuas ab aspectu, & à pugna in leone conspicuas esse obseruamus. Ratione aspectus leo inter cœtera animantia frontem superbam, & regale supercilium gerit, ardua appetit, & circa magna versatur, Baptista Mantuanus hoc innuere volens canebat.

Frons leonis superba

Corda ferens generosa leo, qui fronte superba
Regaliq; supercilio considerat hostem.

Quocirca ob egregias dotes quibus hoc animal affluit præclarissimi in viri Leonem magnanimitatis symbolum, & quadrupedum animantium regem constituerunt Baptista Mantuanus de hoc locutus est, cum cecinit.

—— —— Quem Dÿ cupiant regem esse docebo
H *Inter aues præsint Aquilę inter bruta leones.*

Pariter nullis alijs rationibus, quàm prædictis impulsus doctissimus Poeta Pamphilius Saxus hæc carmina de leone scripsit.

leo rex quadrupedum. lib. 1. epigr.

Lustra Feræ subeant omnes, leo nam ferus ille
Qui maris, & terrę regna superba tenet
Ore vomit flammas, & acuto fulminat vngue,
Ferrea lethalis spicula dente secat.

Cognita ab aspectu huius animantis generositate à pugna quoquè eandem elicere possumus huius rei pulcherrimum exemplum in suo dialogo Gabriel Simeon enarrat. Videlicet se in ciuitate Florentiæ interfuisse venationis spectaculo in platea Sanctæ Crucis parato, vbi inter alia animantia, duo leones in theatrum ducti fuerunt, quorum alter in

Spectaculū venationis Florentię.

arena

arena occurrit Capreolus, qui pedibus anterioribus ter, aut quater caput leonis percuſſit, ſed leo tanquam magnanimus, & generoſus ſimilem percuſſionem parui pendens Capreolum illæſum præterijt, & ad bellandum cum ſuperbiſſimo Tauro in altera theatri parte morante alacri animo ſe contulit. Similem magnanimitatem præſefert in venatione, vt ſcribit Aelianus, nam præſentibus armatis venatoribus reſiſtit, canibus vrgentibus non cedit, & ipſis aſpicientibus numquam terga vertit, & deniquè proſtratis parcit. Meritò igitur poterimus cum Reuſnero in Paradiſo poetico canere,

Leonis magnanimitas in venatione.

Trux leo proſtratis parcit, ſed dentibus vrget
Quos videt armata ſumere tela manu.

Vel cum Ouidio dicere,

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe Leoni.

Catuli non ducuntur a leone.

Hæc igitur fuit potiſſima ratio, propterquam Geſnerus nunquam ſibi perſuadere potuit, vt crederet catulos duci à leone mare cum, forte, & generoſum animal, vti leonem officio fæminæ fungi non deceat, & quando aliqui Auctores id ſcribunt, errorem à leonis vocabulo (quod epicœnum ſit) ortum eſſe iudicat.

B

INIVRIARVM MEMORIA, ET VLTIO.

Lib. 2. cap. 5. de nat. anim.

INter cætera animantia nullum eſt, noſtro iudicio, quod magis iniuriarum ſit memor, & quod illas non ſolum ſibimetipſi, ſed etiam amicis illatas minus impunitas relinquat, quàm leo. Huius rei infinitis exemplis hiſtoriæ non carent, ſed nos in præſentia, ne quidquam huic noſtro tractatui deſit, præclariora tantùm proponemus. Primum docet Aelianus. Iuba Maurus cum aliquandò per deſertam regionem iter faceret, vt gentem, quæ ab ſe defecerat, ſub iugum denuò mitteret, in ſuo comitatu erat adoleſcens rei venatoriæ peritus, & viſum caſu leonem ſecundùm viam ſagitta petiuit; non tamèn mortem intulit, leo accepto vulnere, ſtatim ſe ſubduxit, & adoleſcens venator vna cum cœteris diſceſſit. Anno vertente interpoſito, Iuba rebus, ad quas cum exercitu profectus erat præclare geſtis, eadē via regreſſus eſt ad eum locum, vbi anno elapſo leo fuerat vulneratus, is in magna hominum multitudine adoleſcentem, qui eum læſit adortus, dilacerauit. Idem Aelianus de iniuria non inulta hiſtoriam recitat hunc in modum. Vrſa in leonis luſtro catulos, qui per ætatem ſe tueri non poterant, interemit; Parentes ex venatione reuertentes, cum catulorum cædem vidiſſent, Vrſam inſecuti ſunt, hæc leonis furorem vitans arborem conſcendit, & leæna ſecùs arboris truncum conſedit; leo autem furore plenus per montes vagabatur, donec materiarium fabrum offendit, è cuius manibus ob timorem leonis ſecuris decidit; tunc leo blandè ipſum amplectebatur, linguaquè eius faciem abſtergebat, quam benignitatem faber obſeruans, ſuis rebus fidere cæpit. Leo hunc cauda amplexatus ducebat, & ſecurim, quæ deciderat ore tenens fabro porrigebat, denique illum ad luſtrum duxit, vbi catuli mortui iacebant, poſtea hunc impellebat ad inſpiciendam Vrſam in arbore ſedentem & ad illam arborem cædendam incitabat. Faber, hoc intellecto, arborem excidit, tunc Vrſam in terram delapſam leo, & leæna dilaniarunt. Inſuper aduertendum eſt ex Alberto illatis iniurijs leonem ſemper æqualem parare vindictam & ſuam ſententiā roborat exemplo cuiuſdam militis, qui cum multis in dextrarijs equis exierat ad venationem. Equitantes inciderunt in tres leones, quorum vni miles ſagittam immiſit, ſagitta tamen propè caput leonis prætergreſſa non vulnerauit, leo ſubſtitit aliquantiſper, tunc miles ad illum feſtinans antequam alijs duobus leonibus coniungeretur lancea eum confodere conatus eſt, ſed iterum vano ictu, ſimulquè de equo ad terram delapſus eſt. Leo ſtatim accurrens caput militis in galea compreſſit, Læſit, ſed non vulnerauit, nequè eum occidit, & mox alios leones ſecutus eſt. Cæterùm leo non ſolum proprias, verum etiam amicorum iniurias vlciſcitur, quod probat Eudemus, referente Aeliano, hac hiſtoria. Iuuenis Ferarum domitor habuit canem, vrſam, & leonem, quæ animalia cicurata pacem inter ſe ſeruabant, ſed cum canis aliquandò, & vrſa inter ſe colluderēt, vrſa repentè efferata canem dilaniauit, Leo facti atrocitatem ægreferens vrſam, quæ amicitiam inter ſe inſtitutā violauerat adortùs interfecit.

Leo vulneratus venatorē dilaniauit.

Lib. 2. cap. 15. de nat. anim.

Leo vrſam catulorum necantem proſequitur

Miles a leone offenſus. ſed non occiſus.

Lib. 2. cap. 13.

Leo vrſa occiſor.

A C D

VOX

E

V O X.

EX sonis ab ore animantium prolatis homines consueuerunt species animalium à se inuicem distinguere; quia placuit summo rerum omnium moderatori tot animatorum species, non solum peculiaribus formis, sed etiam singularibus, & varijs vocibus discriminare. Vnum quodquè igitur animal propriam emittit vocem, & si aliquandò in cognoscendis animalium generibus similitudo specierum dubitationem, & errorem pareret, voces ab ipsis emissæ dubitationem dissoluere, & errorem detegere solent. Id Tzetzes in Asino Cumæ Vrbis Aeolidis leone credito pulcherrimè exponit.

Vnũ quodq; animal propriã habet vocem.

Chiliad. 9.

Ονος ἐν κύμῃ γεγονὼς μέγας ὑπὲρ τοὺς ὄνους
Λέων δοκῶν ἐν λεοντῇ ἐκ τῆς φωνῆς ἐγνώσθη.

quæ latinè sic sonant.

Asinus in Cuma natus magnus super alios
F *Leo creditus in leonina, ex voce cognitus est.*

Verùm circa propriam leonis vocem in auctoribus maxima agitatur controuersia, nam gemitum leoni attribuebat Virgilius.

Hinc exaudiri gemitus, iraque leonum.

lib. 7. Aenei.

Cùm tamen gemitus non sit vox leonis propria, sed omnium animantium præ animi angustia dolentium, & tunc fortè Virgilius huius conditionis leones describebat. Mugitus quamuis non leonibus, sed bobus conuenire videatur. Pontanus tamen mugitum tanquam leonis proprium sonum pronunciauit.

Gemitus.
Mugitus.

At quondam Libycis leo dum mugiret arenis.

lib. 1. amor.

Sed cum mugitus quandoquè de grauiori sono proferatur, fortè tunc Pontanus leones iusto grauiorem sonum edentes desiguare volebat, præterquamquòd Gesnerus hanc opinionem stabilire videtur, dum inquit. *Leones iuniores prædam nacti clamore in vitulini mugitus formam contemperato signum dant, vocantque seniores.* Alij, vt Volaterranus, & Mancinellus in suo opusculo, vbi agit de vocibus animalium, fremitum leonis vocem indigitant, & Virgilius horum sententiam confirmat, dum ait.

Leones quandò mugiant.
Lib 25.
Li. 12. Aen.

G *Impauidus frangit telum, fremit ore cruento.*

Neque abhorrum opinione abhorret Seneca, dum in sequenti versu saphico fremitum de voce leonis prædicat.

Trag. 5.

Cessat irati fremitus Leonis.

Fremitus propriè, vt veritatem fateamur, est sonitus fluctuum, per translationem tamen animalis indignantis voci solet assignari. In hoc significatu fremitus à Virgilio, & a Seneca, locis citatis sumebatur. Leo quoque à nonnullis scriptoribus frendens dicitur, sed tunc describitur, quando præ iracundia simul concussis, & strictis dentibus vocem emittit. Restat igitur, vt vocem à leone in excessuum mediocritate constituto editam contemplemur, hanc rugitum vocat Auctor philomelæ, dum ait.

Fremitus quandò vox leonis dicatur.
Leo quandò frendere dicatur.

Tigrides indomitæ rancant, rugiuntquè leones.

Rugitum propriam clamantis leonis vocem esse doctissimi viri asseuerarunt, licèt de onagris, de ceruis parturientibus, & deniquè etiam de Vrsis dicatur, vt habemus apud Isaiam. *Et rugiemus omnes quasi Vrsi.* Allegoricè postea rugitus sumitur pro interiori hominis commotione ob aliquem dolorem genita, & in hoc sensu rugiens dictus est Esau pro be-
H nedictione Iacob data. Pariter apud Græcos Βρύχημα rugitus exponitur, qui primò leonibus, deindè multis alijs Feris competere dicitur a verbo Βρύχω frendo hinc καταβρύχω, quod verbum à poetis de leone clamante vsurpatur. Alioqui ὠρυγὴ, καὶ ὤρυωμα rugitus est à verbo ὠρύω vlulo, estquè vox conueniens canibus, lupis, & leonibus, vel propter famem, vel ob alium dolorem ingemiscẽtibus; hac de re leo ab aliquibus vocatur ὠρυόμενος deindè metaphoricè apud Hesychium ἄνθρωπος ὠρυόμενος dicitur, quando eiulatus canum, & luporum vlulatibus, vel leonum rugitibus similes effundit. Deniquè concludendum est rugitum leonis ab aliarum ferarum rugitu discrepare, & licèt hanc differentiam homines perbenè non nouerint, cætera tamen bruta illã probè norunt, quia scribit Vincentius in speculo naturali, audito leonis rugitu, cætera animalia figere gradum, nec non, & illa, quæ nunquam leonem viderunt.

Rugitus vox leonis propria.
Cap. 59.
Cen. 57.
Vox leonis ab alijs animalibus cognosc tur.
Lib. 19.

CIBVS, POTVS, SOMNVS.

Li. 8. cap. 5.

Leo rarò euacuat.

LEo ritu ſylueſtrium Ferarum dentibus ſerratis munitarum, carnibus veſcitur, ſi credimus Ariſtoteli, qui in hiſtoria animalium, non ſolum hoc retulit, verùm etiam voracitatem declarauit, dicẽs à leone multa ſolida, & ſine vllo diſſectu vnica vice deuorari, deindè per ſpatium tridui, vel ſaltem bidui, nil prorſus ab ipſo deglutiri, & aſſignat rationem, quoniam leo ad ſatietatem repletus perfectè celebratam coctionem alimentorum expectat, rarò admodum alui excrementa, illaquè ſolida, caninisquè ſimilia excernit. Imò leones quemadmodum, & Aquila viuis Feris victitant, & cadauera deguſtare dedignantur; reliquias quoq; prædæ, quas ſaturati relinquunt, denuò attingere renuunt. Huius cauſam fœtorem nonnulli eſſe putant, quem breui temporis ſpatio mortuorum carnes contrahunt. Tzetzes id à leonum ſuperbia dimanare exiſtimat, quia cum ſint elati animi Ferę, ad nouã venationis prædam ſemper inhiant. Prædictis totum oppoſitum narrauit Aelianns, nam leones, iuxta illius mentem, poſt prædæ comeſtionem, reliquias condunt, & ſupra illas teterrimum flatũ exhalant, ne inuentæ ab alijs Feris, præ fœtore, vorari poſſint. Nuperorum nonnulli volentes Aelianũ à calumnia vindicare, in hæc verba proruperunt, dicendo, ab Aeliano loco citato, ſermonem haberi de carne bubula à leonibus mirandum in modum expetita, quod ſecùs dicendum eſt de alijs carnibus. Hinc perpendendo peculiares carnes, quibus leo delectatur, cognoſcemus bubulam illi in delicijs eſſe, propterea in dies boum armentis inſidiatur. Bargæus quanta auiditate in boum armenta feratur declarat hunc in modum.

Chil. 5.

Li. 2. cap. 3. de nat. anim.

Leo cur reliquias prædę condat.

Quæ caro leoni ſit magis grata.

Li. 7. Syriad

—— Leo medijs in ſaltibus ingens
Proſpicit armentum ſpecula ſublimis ab alta,
Spirat hians, caudaquè ſibi diuerberat armos,
Et ſeſe in prædam collecta ſuſcitat ira.

Amplius camelinas carnes libentèr paſcuntur, idquè pulcherrimo euentu probauit. Herodotus, referente Aeliano, nam leones in camelos commeatum exercitus Xerſis portantes inuaſerunt, & ex alijs animalibus nulla, nequè iumenta, nequè homines attigerunt. Tandem carnibus quoquè Elephantorum tenellis veſci gaudẽt, hac de cauſa leones, teſte Strabone, vt ſcribit Geſnerus, Elephãtorum pullos aggrediuntur & vulnerant ſed matribus audita filiorum querella ſuccurrentibus, fugiunt, tunc matres pullos ſanguine inquinatos videntes, eos interimunt; leones poſtmodum reuerſi cadaueribus fruuntur. Carnes quoque delicatiores, & potiſſimum aues, ſi facile illas deprædari poſſent, eorum guſtui eſſent pergratæ, nam habemus apud Ricchardum Dinothum de varia ſtultitia ab Aeliogabalo miſſas vuas in præſepia equis, & leones pſitacis, & Phaſianis pingue factos fuiſſe. Carnibus reliquis deficientibus, & fame vrgente humana carne, tunc leo tantùm alitur, vt ſcripſit Phyles in his Iambicis.

Lib. 2. cap. 10. de nat. anim.

Elephantes quãdo a leonib. necentur, & deuorentur.

Ο'υδ' ἄρ λέων γεύσαιτο σαρκὸς ἀνέρος
εἰμή γε λιμώττων τροφῆς ἑτέρας σπάνει.

Ideſt.

Non carne veſcitur hominis leo, niſi
Victu carentem adurgeat penuria.

Carne humana quando veſcatur Leo.

Leones vbi crucifixi fuerint.

Catulorum leonum victus.

Humanam carnem nonnulli rerum naturalium inueſtigatores à leonibus tãtùm ſeneſcentibus, & pręcipuè quando alias Feras capere non poſſunt, auidiſſimè appeti animaduertũt, & mares potiùs, quàm fęminas, infantes verò nunquam niſi in maxima fame vorari: ob hanc cauſan refert Polybius Aemilianus comes, ſe multos leones in Africa crucifixos vidiſſe, vt reliqui hoc ſpectaculo à cęde hominum detererentur. His de victu leonum adultorum, & ſeniorum animaduerſis, nonnihil etiam de catulorum, & leonculorum victu notandum eſt; nam catuli diuturno tempore lacte nutriri nequeunt, vt ſcribit Albertus quoniam calida, & ſicca temperatura ſunt prædití, hi cum primùm, vbere relicto, carnes depaſci incipiunt, Feras imbelles venantur, deindè grandiores facti nocuas etiam adoriuntur. Id Baptiſta Mantuanus optimè manifeſtat his carminibus.

Sicut prima leo cum iam pertranſijt ætas,
Cum primùm incuruos duris mucronibus vngues

E *Inualuisse videt, iam non dignatur inermes*
Debellare feras, Tauros pradatur, & Vrsos.

Præter carnes, leo quoquè herbas depascitur, vt scribit Niphus in Aristotelem sed, id præstat tantùm, quandò ægritudine premitur, vt vomitum possit prouocare. Sed hic oritur difficultas, quoniàm scripsit Moses herbas, & arborum fructus, & hominibus, & cæteris animantibus alimentum suppeditasse. Si leones, & cœtera huius generis animātia, hac ętate sunt carniuora, ergò & tunc huius fuerunt naturæ, quoniam, vt inquit D. Thomas, eorum natura per hominis peccatū non est mutata; pro responsione Caetani sententiam assignādam esse censemus, nimirùm Mosem herbarum tantum, & fructuū arborum pro victu hominum, & animantium meminisse, quoniam hic sit communis animantium cibus, nec vllū est animal, quod his viuere non possit, vt tempore diluuij in arca comprobatum est, & in huius confirmationem collegimus ex historijs leones in Aegypti desertis quandoquè palmarum fructus comedere; nam scribit Seuerus Sulpitius in opere de virtutibus Monachorum orientalium, quemdam Monachum virum sanctum duxisse aduenas per Eremum, qui cum peruenissent ad magnam palmæ arborem, leonem ibi offenderunt, tunc Mona- F chus decerptis ab arbore multis palmulis, belluam cibauit, sicquè leo, his degustatis, hilari animo discessit. Sed quid dicemus de potu? si petamus Aristotelem, leonem rarò bibere scripsit, quem secutus Aelianus dicebat, leonem expletum, vel triduo, vel donec primi cibi sint concocti, sepè nihil edere, & modica vti potione; & inualuit opinio apud multos, Leones Africanos propter inopiam aquarum, qua illę regiones premūtur, Aestate nō bibere, hyeme verò auidius potui indulgere. Postremò loco aliquid de somno leonis narrandū est, nam catuli leonum recenter nati tribus diebus dormire feruntur, donec parentū rugitu excitentur. Id scripsit Isidorus, idemquè repetit Physiologus, & huius rei rationē reddere conatur, sed priùs debebat (inquit Gesnerus) diligēter inuestigare, an verus esset effectus antequam causam inquireret. Vtcumquè sit, eius verba non pigebit adscribere. *Leones* (inquit) *natura sunt calidissimi, quod probat eorum fortitudo, audacia, & iracundia; fœtus autem humiditatem continet, quæ siccitate, & caliditate temperamenti viscosior redditur, & precipuè circa cerebrum, ideoquè venis obstructis spiritus excludūtur, nec virtutes animales possunt suas functiones exercere. Frequenti igitur rugitu circa fœtum spiritus per os & meatus capitis ingressi discutienda viscositatem fœtui motum prabent.* Postmodum leo adultus quan- G do dormit, non se condit in aliquo specu, sed in aperto nihil metuens, sopore detinetur, si vera scripserunt Aelianus, & Oppianus. Addit Auctor libri de natura rerum, si leo dormiat in naui periclitatur nauis nam plus iusto mergitur, & experecto leone, rursus eleuatur, dormit tandem oculis apertis, quia oculus magnus est, & pellis incumbēs oculo longè minor est, quàm vt totum oculum tegere possit, caudam quoquè mouet sopore detentus, vt ostēdat se non omninò dormire, quod Aegyptij se obseruasse gloriātur, atquè leonē à somno esse inuictum protulerunt, & ob hanc potissimam causam illum Soli compararūt, qui nunquam quieti indulget, vt retulit Aelianus.

De esca leonis diuersa.

An leones in prima ętate fuerint herbiuori.

Li. 1. cap. 7.

Lib. 3.

Lib. 8. hist. an. cap. 5.

Potus leonis qualis, & quantus.

Somnus leonis.

Quare leo dormiat oculis apertis.

Li. 2. cap. 3.

COITVS, PARTVS.

D Vo solent circa veneream cognitionem animalium inuestigari, nempe modus, & tempus. Ratione primi, scripsit Aristoteles agens de differentijs, congressus animalium; omnia animantia, quæ retrò vrinam mittunt, H auersa coniungi, & inter hæc leones recensuit. Ratione secundi narrauit Aelianus, leones non omni anni tempore venere stimulari, sed tantummodo, quando superata bruma plantæ à terra erumpere, & vernare incipiunt; quam sententiam corroborare visus est Ioannes Leo in suo opere de Africa, sic scribens. *Vernali tempore leones in Venerem propensi sunt, & tunc cruentam inter se exercent pugnam, quoniam octo, aut duodecim vnam leænam insequuntur.* Verba huius auctoris in medium afferre voluimus, vt lector videat hoc sententiæ Plinianæ aduersari, quam nos superiùs agentes de harum Ferarum natura adduximus, scilicet hoc illis insitum esse à natura, vt inter se non prælientur. Possumus tamen malitiosam hanc asserti Pliniani interpretationum explodere, & hos clarissimos Viros inter se facile conciliare, si dixerimus ad mentem Ioannis Leonis Verè ob Venerem furere, & tunc inter se dimicare.

Lib. 5. hist. an. cap. 2.

Lib. 2. de nat. an. c. 2.

Tempus cōgressus leonis.

Lib. 2.

Leones quādo inter se prælientur.

De coitu leonis dubium.

Alioquin talis sunt naturæ, vt transacto libidinis tempore, omne bellandi desiderium deponant, sicut testatus est Plinius, sed denuò aliquis argutus posset Plinium taxare fretus, auctoritate Aeliani, q̃ leones adeò calidę naturę cõstituebat, vt omni anni tẽpore coeũdi cupiditate tenerentur, consequẽterq; toto vitæ curriculo inter se pugnarẽt. Pro hac dissoluenda difficultate, meminimus nos legisse apud quemdã rerum naturalium scrutatorem, leones quidẽ, omnibus anni temporibus, stimulis venereis agitari, sed mares elapsa prima anni parte ob nimiũ temperamenti calorem ampliùs coire non posse, & tunc leænas aliorum animantiũ congressum admittere; sed postquã de hoc agendi occasio se se obtulit, nõ erit ab re enumerare Feras, quibuscũ lęena congrediatur, vel congredi possit. Vt plurimũ ad sui amorẽ Pardũ trahit, q̃ nobis significauit Bargeus loquẽs de lęena tali ferè ratione.

Li. 3. Cyneg.

> *Pręcipuè veneris furiata libidine Pardum*
> *Si quando admittit, totoquè è corpore odorem*
> *Spirat, & iratum metuit deprensa maritum.*

Li. 1. cap. 7.

Id clarius patefecit Philostratus in vita Appolonij sic. *Leæna, quando se, post Pardorum cõiunctionem, grauidas esse sentiunt, tunc eorum consuetudinem sequentes catulos maculosos pariunt (quos vocant Leopardos) hosque occultantes in densissimis syluis clam nutriunt, simulantes à maribus venationis causa abesse, & si fortuito huius generis catuli à Leonibus reperiantur, statim necantur, & leæna tanquam adultera abigitur.* Verùm animaduertendum est, quod optimè notat Porta in sua Magia naturali, quemadmodum Leæna ad sui amorem stimulat Pardum, ita & leo aliquando cum Panthera commiscetur, quare ex cõmixtione leonis, & pantheræ nascitur fœtus maculosus, at ex cõgressu leænæ, & pardi oritur fœtus non iubatus, licèt id ordine inuerso Philostratus proposuerit. Præterea ex Hyena, & leæna, anctore Plinio, producitur Crocuta, immo, & canis mas cum leone fœmina, & leo mas cum cane fœmina coniungi possunt, vt scripsit Odonus in Aristotelem, quam comixtionem, etiam Porta loco citato approbabat, sed addebat diligentèr perpendendã esse animalium, quorum facienda est coniunctio, magnitudinem, & temperiem, nam cum animalia diuersi generis eandem magnitudinem, & temperiem sortiuntur, tunc ex horum coniunctione noua animalia oriri possunt. Circa partum obseruandum est solam Leænam, teste Aeliano, inter quadrupedia vnguibus aduncis prædita, catulos videntes eniti, quam ob causam Plutarchus huius fuit sententiæ, vt leo animalis solaris nomine donaretur, neque omittẽdum est leænam esse reponendam inter illa animalia, quę partum imperfectũ, & catulos inarticulatos edunt, cuius rei causam Aelianus in varia historia catulis ad lucẽ festinantibus adscribebat; qui adhuc imperfecti vnguibus vterum maternum vellicando exitum sollicitant, & quoniam hoc ad aliorum mentem, & non ex propria sententia Aelianus protulerat, propterea idem agens de natura animalium, leænę vterũ a fœtu dilacerari, fabulosum esse asseuerauit. Huius igitur genuinam rationem esse scribebat Aristoteles, quoniam animantia solipeda, & Bisulca non multos catulos, vel pullos vnica paritura edunt, at multifida sunt etiam multipara. Ideò ob numerum catulorum, & inopiam alimoniæ ante perfectam maturitatem fætus enituntur. Quocircà ex verbis Aristotelis elicimus sententiam Oppiani de leænæ partu veritati appropinquare, dum canit.

Leo & leæna quibus cum animalibus commisceãtur.

Li. 2. cap. 5.

Li. 2. cap. 3. de nat. ani.

4. Sympos.

Leo cur dicatur animal solare.

Lib. 10.

lib. 2. cap. 2.

li. 4. de gen. an. cap. 6.

Quæ animalia multos catulos pariant.

> *Falsa etenim fama est, vnum tantum edere fætum.*

Edoardus Vuot scribit leænam non omni anni tempore, sed Vere concipere, & post spatum sex mensium parturire, & magna ex parte geminos, sed non plures, quàm sex edere, quamuis aliquandò vnum tantummodo enitatur, & catuli cum primùm in lucem exeunt magnitudinem mustellarum non excedunt, quod autem in nouissimo pariendi actu vnà cum catulis lęena vterum excernat, Odonus in Aristotelem inter fabulas collocandũ esse arbitratur. Natalis Comitum agens de venatione catulos leænæ non excedere numerũ quaternarium significauit hoc versu.

Lib. de diff. an. cap. 80.

Leæna quot catulos edat.

Lib. 2.

> *Nunc duo, nunc tres, nunc vnum, nunc quatuor edit.*

Phyles verò, leænam in toto vitæ cursu quinquies parere cum infrascripto ordine demonstrauit his carminibus iambicis tali ratione inscriptis.

περὶ λεαίνης

> λέαινα δὲ κρατιστε πεντάκις κύει
> καὶ πέντε μὲν τὴ πρῶτον, εἶτα δὶς δύο,
> καὶ τρεῖς ἐφεξῆς, τῷ τετάρτῳ δ᾽ αὖ δύο,
> καὶ σκύμνον ἁπλοῦν εἰς τὸ πέμπτον ἐξάγει.

Idest,

E Idest,

Vtero Leena quinquies enititur,
Quinosquè primum, quattuor deinde catulos,
Ternisquè posthac, inde binis fœtibus,
Augetur, at quintum vnicum solummodo.

Hic auctor ex Aristotele transcripsisse videtur, sed obseruandum erat, ibi Aristotelem, non in genere, sed tantùm de leonibus Syriæ incolis sermonem habere. Quorum leænæ quintam parituram non excedunt, & post modum infœcundæ tota vita euadunt, & in pariendo talem in numero catulorum seruant ordinem qualis a Phyle describitur. Num verò leænæ catulos plures, quam sex in vtero concipiant, & nùm temporis tractu sterilescant, ponderandum est; Nos in præsentia non possumus id, nisi duabus breuibus historijs demonstrare. Primam recitat Philostratus in vita Appollonij, scilicet leænā eximiæ magnitudinis circa fines Babyloniæ à venatoribus captā fuisse, & interfectam in vtero octo catulos gestantem inuentam. Alteram memorat Ioannes Villanus in suis historijs, nempè Florentiæ leænam ætate grauem, prçter omnium opinionem, sex catulos peperisse, & hęc F de congressu, & partu dicta sufficiant.

Lib. 6 hist. an. cap. 31.

Lib. 1. ca. 7.

Leena sex peperit.

CAPIENDI RATIO.

FErarum persecutores, non solum venaticis instrumentis, sed aliquando varijs fouearum, retium, & eduliorum venenatorum artificijs leones comprehendunt, hosque vel mortuos ad ciuitates trahunt, vel catenatos ducunt. Primò artes, quibus viui capistrentur, de in dè arma, & venena, quibus interimantur, docebimus. Quoad primum, venatores Lybici, auctore Petro Gyllio, diligentèr inuestigant viam, per quàm leones cryptas petunt, in qua scrobem altam, & latam excauant, in cuius medio columnam agnum alligatum sustinentem erigunt, fossam materia cingunt, ne leo appropinquans dolosum barathrum videat, qui tandem audito agni balatu accedens ab inopinata fouea excipitur. Alij exeuntes venatū vestis stragolæ quoddam genus deferunt, & huiusmodi sagum contra leonis ingruentis impetū G obijciunt, caputquè cooperiūt, tuncquè Fera quodammodò torpescit, nec venatori vincienti reluctatur. Venatores Euphratis accolæ retibus, in comprehēdendis Leonibus, vtū tur, quibus tensis, equites more bellico sinistra clypeo crepitantes, & dextra facem ac censam tenentes, & circumfusi currendo leones inuadunt, multis peditibus magno strepitu concomitantibus; Leones igne, & vociferatione terreti resistere non audentes in retia currunt, & comprehenduntur. Retium occasione, nō erit ab re hic recensere cistæ genus, quod ad instar retis viuos leones constringit; huius inter alios scriptores Bartholomæus Anglicus meminit; in primis proponit fossam altam in via, per quam leones ad speluncā tendunt, vt superius fuit explicatum, in cuius latere alia cauea paratur continens cistam magnitudinis leoninæ capacem, nam leo à prima fouea exceptus, & deceptus, præ pudore, secundam caueam consequenterquè cistam facilè admittentem ingressum, sed non egressum, intrat, hocquè modo restrictus catenis ligatur. In Aethiopia aliud seruant in capiendis viuis leonibus artificium, vt declarat Gyllius loco supra citato: Viri robusti omni ex parte armati, & scutati flagellorum vibratione obstrepentes leonis spelæum adeunt; Leo hac indignitate pulsus, ore hianti, magno cum rugitu, erumpit, & in venatores irruit, H illi constanti animo eam tempestatem excipiunt, interea, dum leo dentibus, & vnguibus quempiam venatorum dilaniare conatur, alius retrò scutica leonem cædit, & magno clamore vexat, tunc confestim relicto priore, ad posteriorem os retorquet, alij aliūdè irritant; tandem longo labore fractum, & decumbentem vinculis coercent, quam capiendi rationem, Bargeus de leonum venatione agens perelegantèr describit dum ait.

In annot. in Aelia. lib. 2.

Fouea pro captura leonum.

Sago leo capitur.

Lib. 18. de Anim.

Cista capitur.

Homines armati capiūt leones.

Lib. 6.

Praterea Aethiopes dextrorum viribus vsi
Speluncas adeunt, strepituq; & voce latentem
Irritant, magnis acuunt clamoribus hostem,
Et nunc ille armos, nunc verberat ilia flagris
Quare ita verberibus multis terga horrida casum
Demittentem animos cogunt dare colla catenis.

Chalcanti puluer. leones capiuntur.

Gesnerus in leonum captura pulueris chalcãthi meminit, quẽ venatores armati in os leonis impetum facientis inijciunt, tanta enim est vis chalcanthi in adstringẽdo, vt Fera mordere non queat, sicquè minori negocio leones refrænantur, & hoc puluere, eodem Gesnero auctore, multi sunt vsi in arena quando, spectante Popolo Romano, cùm leonibus præliabantur. Quoad secundum examinandi sunt varij modi, quibus leones mortui capiuntur Petrus Crescentiensis inquit leones per angustum orificium ad loca clausa ingredientes laqueis bifariam strangulari; primò quando laqueus annectitur alicui perticæ plicatæ, & adeò validæ, vt Feram collo captam in altum eleuare, & suspendere possit, deinde quandò penes laqueum ponitur aliquid eundem stringens, & impediens Feræ caput, ne laqueum rodere valeat. Præter vincula nominata, quibus pondere pressis leones capti vitam finiunt, habemus in historia naturali Indiæ Occidentalis venationem leonum sic exerceri ab Indis. Hi lapidibus muniti, & fustibus armati gregatim leones ambiunt, illosque lapidando, vel fustibus verberando tandem interimunt, & si arbores ascendant, tunc ab Indis arcubus, longis hastis, vel etiàm sclopis deijciuntur. Prisci solas sagitas in leonũ venatione adhibebant, quæ à valida exercitati venatoris manu proiectæ fortissimos leones occidebant, ad quod fortè alludit Ausonius in hoc disticho.

Li.10.c.11.

Laque is quo modo capiuntur.

Lib.4.c.32.

Sagittis, & sclopis necãtur.

Quod Leo tam tenui patitur sub arundine lethum,
Non vires ferri, sed ferientis agunt.

Venator leonũ qua morte obierit.

Lib. 2. de ven.

Hinc colligendum est antiquos habuisse non solum homines robustos, sed in exercitio venationis leonum valdè excellentes, inter quos Agathias poeta validũ Panopea venatorẽ leonum connumerauit, & eius sortem etiam deplorauit, quia ipsum virium robore refertũ & leonum sæuitiam non formidantem per montium aspera incedentem exigui animalis, nempè scorpionis ictus postrauit. Canibus quoquè leones capi testis est Natalis Comitum dum scribit.

Canibus vtuntur in venatu leonis.

Vincitur interdum canibus vis magna Leonis

Lib.8.c.5.

Modus venãdi leones in Prouincia Cãgigu.

Id expressum habemus ab Aristotele in historia animalium, vbi scribebat canes ob excellentiam odoratus esse valdè idoneos ad leonum venationem; nam olfaciunt stipites, & alias arbores, secùs quas leones mingunt, nam hi vrinam fætentem, & eleuato crure, more canum, excernunt. Hodie canes pro venatu leonum in prouincia Cangigu adhibentur, vt collegimus ex epistola Asiatica exarata in volumine de rebus gesti. In Oriente a Societate Iesu. Ibi vir armatus arcu cum duobus canibus ad leonem superadum se confert. Leo, si arbor propè ad sit, illi se admouet, vt aduersus pugnet, sin minùs cũ sciat se canibus non posse aliter resistere tãti est animi, vt non fugientis more recedat, sed pedetentìm gradiatur, licèt canes morsibus eundem in sequantur, & venator sagittis eum petendo lædat, donec effuso sanguine concidat. Verùm, quia multa sunt loca montosa, inuia, & aspera à leonibus tamen habitata, quæ per canes, & retia venationem non admittunt, placuit Gesnero proponere venenum Aconiti, cuius radix exiccata in tenuissimum puluerem redigitur, qui pupulis ex carne paratis miscetur, quę posteà secus vias, & per loca leonibus frequentata disperguntur. Prædictis addere possumus nostra ętate nullum esse instrumẽtum aptius ad leonum necem, quàm bombardam minorem, quoniàm huiusmodi manuale tormentum in tribus leoni aduersatur, nam fulgore igneo, & strepitu illum terret, deindè glãdis ictu enecat, quàmuis leones, vt opinamur, ex sclopotum displosione magis strepitum, & igneum fulgorem, quàm eorum glandem reformident, cum tamen postremum illis magis esset timendum.

Modus venenandi leones.

Cur sclopos leones formident.

CICVRATI LEONIS MANSVEtudo, & efferati immanitas.

Quis primus leones domauerit.

HAnno Carthaginensis omnium primus Leones exarmasse dicitur, quamuis ob tanti laboris premium tanquam omnia ausurus, quia leonum immanitatem domare potuisset, à ciuibus relegationem reportauerit, sed quibus artificijs id præstiterit, nobis adhuc ignotum est. Hoc quidem clarissimum esse constat, quòd leonum, & aliarum huius generis Ferarum domitura longum temporis spatium postulat, iuxta illud.

Li.v Tr.ist.

E *Longa dies homini docuit parere Leones.*

Leones potissimum omnium ferocissimi quales Poeni, vel Africani prædicantur, nonnisi longiori temporis interuallo omnem feritatem deponunt, & nostra hæc verba a veritate non distare ingenuè fatetur Ouidius, dum ait. *lib. 4. Trist.*

> *Tempore Pœnorum compescitur ira Leonum,*
> *Nec feritas animo, quæ fuit, ante manet,*

Præter temporis longitudinem, multæ etiam blanditiæ, & varia obsequia à mansuetarijs adhibebantur, qui omni ingenio in cicurandis huiusmodi bestijs, & præmium, & idoneos propriæ laudis buccinatores consequi conabantur; non præter rem Ouidius ad hoc alludens canebat. *Lib. 1. de Art. aman.*

> *Obsequium Tigresq́, domat, tumidosq́, Leones,*

Si ad magis peculiaria documēta, pro mitiganda leonum feritate, accedere volumus, hæc habentur apud Philostratum in vita Apollonij, vbi ad mentem Regis Indorum Phraotis scribebat leones, quos mansuefacere desiderant homines verberibus non esse cædendos quia sic efferari facilè possunt, neque blanditijs nimium leniendos esse putabat, quia sic F nimis superbi euadunt; itaquè blanditias minis permixtas in hac functione commēdabat. Quod præceptum secutus Gyllius blanditias minaces ad leonum superbiam deprimēdam & ferociam sedandam idoneas esse pronunciauit. Verùm satius, & vtilius erit leonem cicurē desideranti catulum procurare; nam leo in prima ætate cicur factus (si credimus Aeliano) mansuetissimus euadit, lusionibus delectatur, cum animalibus diuersi generis stabulatur, & Domino, seu altori, suo blanditur, & obsequitur. Verùm hoc reuocat in memoriam illum leonem æternum posteritatis monumentum promerentem, qui tam vnanimiter cum Ariete commorabatur, vt alter terroris, alter verò immanitatis esset oblitus, de quo Martialis epigramma composuit, cuius tantùm conclusionem, tanquam lectu dignam non tædebit afferre, quæ est hæc. *Lib. 7. cap. 13.* *Ratio domādi leones.* *In Aeli. lib. 2.* *Lib. 9. cap. 73.*

> *Sydera si possent pecudesq́, Feraq́, mereri.*
> *Hic Aries astris, hic leo dignus erat.*

Similes historias cicuratorum leonum legimus apud Aelianum, qui scribit in templo Adonidis regionis Aelimeæ commoratos fuisse leones adeò mites, vt ingredientibus adularentur, & si quis edens illos inuitabat, accedebant, & acceptis cibis moderatè recedebant. *Lib 2. de nat. an. cap. 12.*

G Hanno, de quo supradictum est leonem ad sarcinarum vectiones aluit, cùm Berenice leo mansuefactus viuebat, linguaquè eius faciei blandiebatur. Onomarchus Catanæ Tyrannus leones habuit conuictores. His addamus cum Petro Messia leonem Regis Ioannis secundi vlterioris Hispaniæ adeò placidum, vt quando Rex sedebat, semper tanquam canis secus ipsum quiesceret, & alium huius conditionis Archiepiscopus Hispaliensis possedit, & similem Christianissimus Galliarum Rex Eminentissimo Cardinali Hippolito Mediceo dono dedit, vt Paulus Iouius in historijs astruit. Hodie quoquè Agyrtæ, seu Circumforanei huiusmodi leones mansuefactos nutrire solent, quorum gesticulationibus, & nugis per ciuitates, & opida vagantes, populi cætu congregato captant quæstum, quem maiorem quotidie facere conantur, cum leones, quos cicuratos circumducunt, à vectigalibus immunes non esse, per leges sancitū sit. Aliquando, data occasione, huiusmodi Feras caro pretio vendunt Principibus, & alijs viris nobilibus, qui huiusmodi Feris cicuratis delectantur; Verùm emptores, ob aliquam Feræ vitiositatem, actionem redhibitoriam sperare non possunt, quoniàm leges nequè in leonibus, nequè in huiusmodi bestiarum genere, redhibitionem non admittunt. Inter alia vitia, quæ leonis lenitatem deprauare possunt, hoc vnum est præcipuum, quandò repente immansueti euadunt, quòd accidit illi leoni, in quem eleganti epigrammate inuehit Martialis, qui cum esset mansuefactus illicò ad feritatem reuersus duos pueros, qui vertebant glebas arenæ discerpsit. Albi quoquè alterius efferati memoriam repetit, qui ausus fuit altorem suum lædere, & epigramma sic se habet: *Cicuratos leones quis habuerit.* *Lib. 31.* *ff. de vectig & Pol. vlt. §. species.* *De Aedict. l. ff. en. § 1.* *Lib. 2. epig. 75.*

H

> *Læserat ingrato Leo perfidus ore magistrum*
> *Ausus, tam notas contemerare manus.*
> *Sed dignas tanto persoluit crimine pænas,*
> *Et qui non tulerat verbera, tela tulit.*

Thomas Morus quoquè arguto hexasticho cicurato leoni fidendum nō esse, nihil diffitetur dum introducit Mansuetarium deosculantem leonem, & inuitantem ex circumstantium *Lib. 1. epig.*

corona

corona aliquem ad sui imitationem. Vnde ex hominum cœtu prosilijt Lysimachus, qui leonis linguam se tacturum esse pollicitus fuit, deindè id renuit ob vicinam dentium reformidans hunc in modum. A

Dum domitus placido Leo lamberet ore magistrum
Prouocat exemplo quemlibet ipse suo,
Cumq́, diu ex tanta prodiret nemo corona,
Prosilijt forti pectore Lysimachus.
Ipse (ait) audebo Leoninam tangere linguam,
Sed tam vicinis dentibus haud factam.

GRATVS ANIMVS LEONIS ERGA BENEFICOS.

Lib. 1

ACcepti beneficij gratiam senescere non debere simulacro Gratiarum iuuenum hominibus demonstrabat Antiquitas qui cum sint rationis participes omnes benè merentes perpetuò beneuolentię studio prosequi debēt. Hoc nos in admirationem non trahit, sed illud, quod scribit Seneca agens de beneficijs, scilicet Feras etiam sentire officia, nec vllum esse tàm immansuetum animal, quod cura non mitiget, & in sui amorem vertat, ob hanc causam leonum ora à magistris impunè tractantur, & addit Seneca se in Amphiteatro spectasse beneficiarium leonem, qui vnum è bestiarijs agnitum, cum quondam eius fuisset magister, ab aliarum Ferarum impetu protexit. Ad rem facit historia, quam recitat Aulus Gellius de seruo, cui nomen erat Androdus, qui inter plures introductus fuit ad pugnam bestiarum, hunc leo terrificus, vbi procul vidit, quasi admirãs stetit, deindè sensim, & placide accedens mota cauda, instar adulantis canis, manus ferè exanimati propter metum lambere cœpit. Androdus ob leonis blanditias amissum quasi animum recuperans, oculos ad conspiciendum leonem conuertit, & tunc mutua quasi recognitione facta, ambo sibi inuicem gratulabantur, ob hanc admirationem, maximus, inspectante populo clamor ortus fuit, Tunc Androdus à Cæsare de hoc interrogatus, narrauit se, dum moraretur in solitudine Africæ elapsis annis, huius leonis saucium pedem curasse, ob id leo beneficij memor me ad bestias condemnatum offendere noluit. Solent sæpè numero leones per aspera deserta, & inculta loca gradientes à spinis, vel alijs acutis surculis in pedibus vulnerari. Similis casus accidit Mentori Syracusano in Syria, qui leone obuio suppliciter ei se aduoluente attonitus pauore, cum refugienti vndiquè Fera se se opponeret, & vestigia more adulantium lamberet, animaduertit magnum in eius pede tumorem, & surculo extracto, leonem cruciatu liberauit, hunc casum pictura Syracusis testatur, vt scribit Plinius, sed quod præmium Mētor à Fera retulerit, non deprehenditur. Id quidem licet intelligere ex Textore in casu Helpis Samij, qui in Africa, leone viso, pauidus arborem conscendit, tum leo penes arborem procumbens hiatu miserationem quærebat, habebat enim ingentem spinam pedi infixam, quam cum euellisset Helpis, ei leo quotidie venatus aggerendo gratiam retulit. Sed ad quid per profanas ethnicorum historias vagamur? cum huiusmodi exempla ex sanctorum vitis colligere liceat. Sophronius in Prato spirituali hæc habet. Penès Iordanem monasterium est, quod Abbatis Gerasimi dicitur. Hic Abbas quadam die deambulans supra ripam Iordanis obuium habuit leonem valdè rugientem, suspenso pede, cui infixus erat calami aculeus, cum igitur leo vidisset senem, ei vulneratum pedem ostendit; senex sedens, pedemq; aprehendens calamum extraxit, & saniem in vulnere genitam abstersit, & panno pedi alligato leonem dimisit; leo sanatus senem deserere noluit, sed ipsum quocumquè incedentem comitabatur; senex gratum Feræ animum admiratus, illam infusis leguminibus nutrire cœpit. Nonne D. Hieronymus, cum medelam pedi leonis à spina saucio attulisset grati animi ergo ipsum habuit famulantem. Macharius confessor, vt asseuerat Textor, in desertis nemorum locis habuit leænam cellæ suæ vicinam; cuius catulis cæcis cum visum restituisset, Fera obsequij memor ei pelles pecudum quas venabatur afferebat. Deniquè ne lectori tædio simus illum ad dies caniculares Maioli relegamus, vbi multas huius generis historias scitu dignas exarat.

A leonibus, qui protecti — *Lib. 5. noct. Att.* — *Androdi historia.* — *Mentoris historia.* — *Tom. 2. offi. Helpis Samij metus.* — *Cap. 107.* — *Abbas Gerasimus leonē sanat.* — *D. Hieronymus sanat leonem.* — *Tom. 2. offi. Macharij leæna.*

B C D

A Leone

A LEONE, VEL LEONIS CAVSA occisi, & saucij.

HOmines multos à leonibus occisos, & deuoratos narrat historia cuiusdam viri Therodamantis nomine, qui in Scythia vel vt alijs placet, in Numidia, tanta crudelitate erat prædi tus, vt homines leonibus, quos multos in stabulis habebat, deuorandos præberet. Id videbatur significasse Ouidius in Ibin, dum scriptum reliquit,

Therodamanteos vt qui sensere Leones.

Si particularium hominum ab hoc animali occisorum historias perscrutemur, incidemus in Paphagem Ambraciæ regem, qui dum occurisset leænæ catulis suis stipatæ ab eadem interfectus est; huius mortis meminit Ouidius in Ibin, dum ait.

Fata tibi oc currat patrio popularis in aruo,
Sitq; Paphageę causa Leæna necis.

Paritèr Hyas Atlantis ex Aethea filius, dum venaretur, vel vt alij malũt, dũ catulos leoninos auferre conaretur, interrẽptus est à leæna; de hoc Ouid. infrascriptos versus reliquit.

Dumquè petit latebras fętæ catulosq; Leęnę,
Ipse fuit libycę prędа cruenta Lea.

A leone githeronio multi fuerunt enecati, sed inter alios Euippus filius Megarei regis, vnde Rex posteà & filiam vxorem, simulquè regni successionem hunc leonem occidenti pollicitus est. Narcissus vnus eorum militum, qui Commodum imperatorem suffocarunt, iussu Septimij, vt notat Aloysius Contarenus, à leonibus deuoratus fuit. Exempla hæc enarrata nulla sunt in comparatione ad numerum Illustrium Martyrum ad leones damnatorum, quoniàm Satirus, & Perpetua Martyres cum nullis tormentis, nullisquè minis ab orthodoxæ fidei cultu diuerti possent, Valeriani & Galieni temporibus sub Præside Tarnucio à leonibus dilacerati fuerunt. Ignatius Episcopus Anthiochenus cum, neglectis tormentis, constans in fide persisteret, iussu Traiani Imperatoris leonibus exhibit us ab ijsdem voratus fuit. Hæc à Rauisio Textore in sua Officina recitantur. Sexcenta alia huius generis in campum afferre possemus, quæ breuitatis studio omittentes ad illos, qui leonis causa interierunt, sermonem conuertemus. Vnà instar omnium similis casus sit Pyrami, & Thysbes historia ab Ouidio hunc in modum exposita. Pactum erat sub noctem egressos vrbe conuenire ad sepulcrum Nini fonti proximum, prior adfuit Thysbe, & incidit in leęnam, quæ deuorata præda rictum sanguine spumantem hab bat, ea visa, fugit Thysbe, & tergo delapsa velamina reliquit, hæc cum reperisset leæna ore cruẽto laniauit, paulò post Pyramus accedens vestigia Feræ deprehendit, & vestem cruentam reperit, hinc cõijciẽs Thysbem perjisse, suo se gladio iugulauit; mox superueniens Thysbe eidem gladio incubuit. Sauciorum à leone, & non interremptorum historiam nullam peculiarem inuenire potuimus, fortè quoniam vulnus, siuè dentibus, siuè vnguibus à leone inflictum lethale sit. Primò dentium vulnus malignum iudicatur, quoniàm virus ab intimis partibus leonis dimanans in vulnus transit; præterea vulnus vnguibus illatum periculosissimum esse constat quoniam (teste Aetio) leones sunt animalia robustissima, præditaquè vnguibus acutis, & penetrantibus, quibus vulnerando neruos pungunt, quam punctionem, vt plurimum spasmus consequitur; Ideò, qui in huiusmodi calamitates inciderunt, raro periculum mortis euitarunt, quorum vulnerum medelam, si quis desiderat, Aetium potest consulere.

Therodamantis crudelitas

Paphages a leæna interfectus.

Hyas à leone occisus.

Lib. 5. fast.

Euippus à leone necatus.

Lib. antiq. Rom.

Sancti Martyres à leonibus necati.

Tom. 1.

Pyrami, & Thysbes, mors qualis

Vulnera à leonibus facta cur lethalia.

ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ.

QVamuis Feræ inter cœtera animantia, minùs ægra valetudine oppressæ decumbere videantur, cum, ob insiti caloris vigorem, alimenta probè concoquant, & ob venationis exercitium omnia excrementa dissipent, & detrudant, tamen & ipsæ aliquando valetudinis imbecillitate occupantur, neque leones, qui apertis oculis dormire dicuntur, ad tuendam valetudinem satis inuigilare possunt, quin aliquando grauibus morbis afflictentur. Duæ sunt ægritudines, quæ

Febris quartana leonũ morbus.

quæ leonum vires debilitare ſolent, nempè febris quartana, quam huius animalis propriã affectionẽ Viri rerũ naturaliũ periti eſſe prædicant, altera eſt quando labitur in ſeniũ, quia tunc leo ætate obductus, aliquo præſidio vires inualidas roborare conatur. Febre quartana leonem corripi concedit Albertus, ſed ea perpetuò laborare affirmatiſſimè negat, quoniã ratio nobis perſuadet nullũ animal à natura, niſi ſecunda valetudine cõfirmatũ in ſua ſpecie procreari. Cardanus ſcribit leonem ob calidam eius naturam alternis diebus morbo cruciari, ex quibus Cardani verbis haurire licet leonem non quartana, ſed potius tertiana febre affici, nam per morbum alternis diebus ingraueſcentem, typum tertianarium intelligimus, eoquè magis, quia Cardanus, ob calidam naturam, hac aduerſa valetudine leones detineri aſſeuerat, in qua humores non niſi ignei, & bilioſi ad tertianarios affectus producendos idonei generantur. Leonem verò toto vitæ curriculo ſimili febre laborare non eſt credendum, tùm quia ſcribit Phyſiologus hyeme leonem inoffenſa viuere valetudine, & reliquis anni temporibus æſtu febrili agitari, tùm etiam quia id non negat Phyles in ſuis verſibus iambicis ſcribens leonem quartanario morbo aliquandò premi, reliquum verò ætatis curſum incolumen tranſigere hunc in modum,

Lib. 22.
Lib. 10. de ſubtil.

A

πιέζεται δὲ τῷ τεταρταίῳ τρόμῳ,
Νόσων γὰρ ὑγιὴς εὑρεθεὶς εἰς τὸν βίον.

B

quæ latinè ſic ſonant.

Sed querquera illi febris oſſa concutit
Cum ſanus æuum cæterum alioquin tranſigat.

Licet Phylis interpres, per quartanam querqueram, nempè grauem febrem expoſuerit, nos tamẽ nixi textui græco quartanã debemus intelligere, quæ Græcis dicitur τεταρταῖος vnde oritur verbum τεταρταίζω ſcilicet febre quartana laboro. Quænam ſint præſidia, ad quæ leo ægrotans, in profligandis morbis; confugere ſoleat, inter Scriptores ſententijs variatur. Phyſiologus, & Albertus carnibus ſimiæ febrem quartanam à leone expugnari, & hauſto canis ſanguine ab alijs morbis liberari pro comperto affirmant. Plinius tamẽ, referente Geſnero, ſanguine ſimiæ, & non canis, leonis faſtidium leuari aſſeuerantius dicit. Inualuit tamèn opinio apud omnes fere Auctores leonem quartana febre correptum vorata ſimia in priſtinam ſanitatem reſtitui. Quamobrem Porta ſimiæ ſanguinem in febre quartana humanum genus vexante ſaluberrimum præſidium eſſe coniectabatur. Phyles cum prædictis non conuenit, ſed leoni tantùm ob ætatem laboribus venationis ſuccubẽti in viribus recreandis ſimiam conuenire affirmauit, dum inquit.

Remedia morborũ leonis.
Lib. 1. Mag. cap. 10.
Simiæ ſanguis remediũ quartanæ.
Senij remediũ in leone

C

Λέων μὲν αὖ πίθηκον εἰ γηρῶν φάγοι
πρὸ τοῦ Γαληνοῦ δεξιοῦται τὴν φυσιν
Καὶ γὰρ ἀνηβᾷ καὶ σφριγᾷ τῷ φαρμάκῳ.

Ideſt.

Leo ſeneſcens ſimiam ſi deuoret
Non hac Galeni malit auxilium ſibi
Aetate pollens, & vigore hoc pharmaco.

Lib. 1. var. hiſt.

Aelianus tandem in omnibus leonum affectionibus ſimiam tanquam præſtantiſſimum remedium commendauit.

SYMPATHIA, ET ANTIPATHIA.

Lib. 2. de nat. an. cap. 8.

MAximam intercedere affinitatem inter Leonem, & Delphinum Auctores nõ proletarij ſcriptis mandarunt, cuius cauſa eſt ſecundùm Aelianum, quia ille beſtijs terrenis, hic aquaticis imperat, & ambo, & ſenectute grauati, aliouè morbo vexati ſimia vorata propriæ ſanitati conſulunt, cum hoc tamen diſcrimine, vt illi terreſtris ſimia, huic aquatilis remedio ſit. Si antipathiam contemplemur, inueniemus leonem cum homine, cum quadrupedibus, cum auibus, cum ſerpentibus, cum inſectis, cum plantis, & deniquè cum quibuſdam inanimatis vehementes gerere inimicitias. A primò inchoantes dicimus leones non virum, vel mulierem, ſed tantummodò fœminæ pudenda auerſari: id confirmat Ioannes Leo in ſuo opere de Africa, quandò ſcripſit ſe à viris, mulieribuſquè Africæ incolis hoc audiuiſſe. Si mulier in leonem inciderit, eiquè verenda monſtrauerit, tunc leo, magno edito clamore,

D

Lib. 9.
Leonis, & mulieris antipathia.

E & demiſſis oculis diſcedit. Præterea leo, & multa quadrupedia inteſtinis odijs diſſident; non conuenit leo cum elephante, vt notatum fuit in libro de ſolipedibus, lupum ceruariũ deteſtatur, quoniam ambo ex ijſdem victum petunt, ſi veritatem faſſus eſt Ariſtot. in hiſtoria animaliũ, vbi etiam aprum odio haberi à leone aſſeruit. Alij dicunt ad mentẽ Ariſtotelis leonem, viſo mure, fugere, ſed verba græca Ariſt. diligentèr rimari oportet, quia ſcripſit, quòd leo aliquando ὗν, ideſt ſuem non μῦν, ideſt murem formidat, nequè ſemper ſuem, ſed tantummodò aprum aſperrimis ſetis horrentem abominatur. Onagrum quoquè, teſte Alberto, & taurum, auctore Volaterano, ſummoperè odit. Tandem inter quadrupedia leo habet cum ſimia grauem offenſionum acerbitatem, quia ſimul ac ſimia ex aliqua arbore ipſum videt, & inuenit occaſionem in illum inſiliendi, eius caudæ ſe ſe applicat, & naribus affigit, & quibus poteſt ludibrijs Regi ſuo illudit. Ideò, vt notat Pierius, leo id impatienter ferens in huiuſmodi animal efferatur. Sunt inſuper nonnulla alia animalia quadrupedia nobis, & fortè etiam naturæ ignota, quę ab Auctoribus inter leonum hoſtes connumerantur, veluti Gryphes qui, vt voluit Richardus Dinothus capitali odio leones proſequuntur. Ioſaphat Barbarus meminit cuiuſdam quadrupedis animantis, cui nomen Barburth, quod in Perſide Indica ad regem Aſſambri allatum fuit leonina cauda, ruſo toto
F corpore, & maculoſo, facie albis, & nigris maculis diſtincta leonis, hoſtis infenſiſſimus, nã ipſo conſpecto, mox in iram accenditur quemadmodum feles ex tempore viſis canibus iraſcuntur. Prædictis addere poſſumus leontophonum, quod animal ab omnibus ferè rerum natoralium ſcriptoribus nominatur, ſed illorũ nemo huius animantis deſcriptionem adducit, vt lector poſſit venire in cognitionem, ad quod animantis genus referendum ſit, ad Inſecta reducendum eſſe multi autumant, ſed Geſnerus dubitat, quia inſecta vrinam nõ emittunt. Quocirca hoc ſi a natura admittitur, inter quadrupedia viuipara eſſet reponendum, cum; teſte Plinio, vrinam leoni exitialem excernat. Inter volatilia ſolius galli odio excandeſcit huius meminit Reuſner. in Paradiſo poetico, dum inquit.

Quadrupedum rex cum Leo ſis Dominuſq́ Ferarum
Ad galli cantum cur ſtrepitumq́ fugis?

Huius antipathiæ tam veram opinionem in ſuis animis concitarunt Grȩci, vt ſequentes doctrinam Aegyptiorũ (referente Pierio loco ſupra citato) animam Cecropis, quam in leonem migraſſe credebant, immolatis gallis gallinaceis, euocare ſibi metipſis perſuaderent,
G & eò magis cũ ſcribat Proclus Dȩmones leonis forma apparuiſſe, & obiecto gallo euanuiſſe. Huius antipathiæ cauſam rerum naturalium ſcrutatores hanc eſſe legitimam opinantur, quoniam ambo ſunt animalia ſolaria, ſed gallum in ordine ad Solem tanquam ſuperiorem leo auerſatur. Alij exiſtimarunt non gallum, ſed galli criſtas rubentes, & igneas leonem reformidare cum rubicunda, & ignita ſummoperè perhorreſcat. Huius antipathiæ veritas noſtra ætate non innoteſcit, quoniam de hac Camerarius in ſymbolis hæc habet verba. *Noſtris temporibus in aula Sereniſſimi Principis Bauariæ vnus ex leonibus miris ſaltibus in vicinam cuiuſdam domus aream ſe ſe demiſit, vbi gallinaceorum cantum, aut clamores nihil reformidans ipſos vna cum plurimis gallinis deuorauit.* Nihil dicemus de quocunq; ſerpentum genere, in quod leones, ob læthale virus hoſtili odio ſemper ſæuiunt, & Inſecta leonibus inuiſa, nempè ſcorpionem & culices proponemus. Leonem regem Ferarum exiguo ſcorpionis aculeo exagitari in Hiſtoria inſectorum egregiè (ni fallimur) expreſſum fuit, vbi quoque notauimus culices in leonum greges, adeò ferocire, vt magna interdum clade eos ad internecionem adigant, quod Ioannes Bohemus hac hiſtoria confirmauit.
Multi Aethiopum ex paludibus exeuntes à leonibus delaniantur, & iamdudum illa Natio ab
H *ipſis deleta eſſet, niſi natura eis ſpontè praſidium tuliſſet, nam ſub ortum caniculæ innumera (nullo agitante vento) culicum multitudo ad illa loca aduolat quarum morſu, & ſono vocis territi leones illicò aufugiunt.* Præter animalia leoni ob antipathiam inuiſæ non deſunt plantæ, quas leo mirandum in modum deteſtatur. Geſnerus inter has recenſet Pardalianchem Aconiti ſpeciem, quæ planta licèt ab enecandis pardis nomen ſortita ſit, tamen leones quoque perimit. Amplius odit Allium, quoniam homines huius ſucco perlinitos, vel aqua in qua Allium priùs incoctum fuerit, perfuſos, à leone non attingi ſcribit Porta. Scillam quoquè à terra produci leo ægrè fert, quoniam, ſi incautè eius folia conculcauerit, torpore illicò corripitur, vt Gylius in Aelianum ſcriptum reliquit, & Scillæ addidit folia Ilicis, quibus pede preſſis leo ſtatim obſtupeſcit, & per aliquod temporis ſpatium ad curſum inualidus redditur. Plinius meminit cuiuſdam herbæ Adamantidis Armeniæ, & Cappa-

docia

Cap. 9.
lib 9. cap. 1.
Apri, & leonis odium.
Lib. 22.
Lib. 15.
Simia, & leonis inimicitia.
Lib. 1. Hierog.
In Aduerſ.
Barburth animal.
Leõtaphonos animal.
Galli & leonis inimicitia.
Cur Gallum leo reformidet.
Scorpionem leo odit.
Lib. 3. cap. 11. Culices leonibus inimicę.
Pardalianchos leones necat. Leo abborret alliũ, & ſcillã lib. 2. de nat. anim. Ilicis folia inuiſa leonib. Herba Adamantis quę.

dociæ familiaris, inter quam, & hoc animal maxima cadit antipathia, quoniam(vt ille ait) hac admota leones resupinantur. Quid autem per Adamantidem, vel Adamantida voluerit intelligere non declarat. Dubitandum est, an per hanc voluerit significare Lithospermum, inter Dioscoridis nomenclaturas à leonibus leonticem cognominatum, quia semina dura, & ferè adamantina producat. Deniquè vix dici potest, quam antipathiam cum multis rebus inanimatis leo exerceat. Primò, vt vult Gesnerus, rotarum strepitus horret, qua de causa, currus inanes circumacti illum in fugam vertunt, vel ad caueam reducunt, de hoc in Anthologia elegans legitur epigramma in sacerdotem Cybeles, qui obuium leonem in monte sonitu tympani perterrefactum euasit. Seneca docet eo modo, quo Taurus panni rubicundi ostensione irritatur, leonem mappam albam in propatulo positam molesto animo tolerare. Postremò loco recensebimus visionem ignis, quam leo semper dolenter patitur, cuius antipathiæ causam hanc esse præcipuam aliqui docti viri affirmant; quia cum suaptè natura rubrum colorem iniquo animo patiatur ita, & ignem cum sit rubicundi coloris leo euitat, sed veriorē Aelianus assignarē videtur rationē (dū inquit) leo calida imò ignea natura præditus est, & si ignē perferret, & amaret, adeò excādesceret, vt immani furore corriperetur. Huius antipathię non sunt ignari custodes Theriotrophij Florētini, dū huiusmodi Feras, & curriculis, & ignib⁹ perterrefaciēdo ad varia eiusdē septi loca impellūt.

Leo abominatur sonū tympani.

Mappa alba inuisa leoni.

Modus pellēdi leones ad varias caueas septi.

PHYSIOGNOMONICA.

ARtem cognoscendi hominum mores, & naturas ex corpore, vultu, oculis, fronte, naso, labijs, & cæteris humanis partibus Porta in libro nomine Physiognomiæ inscripto difusè edocuit, & huius doctrinę veluti epitomen Gulielmus Gratarola composuit. Hic vir clarissimus ex corpore pilis densis, & asperis tecto animum potiùs quadrupedis, quam hominis cognosci scripsit, sed si à capite ceruix capillis sit cooperta instar leonis, tunc inquit, quòd hominem fortem, & animosum iudicare debemus. Si verò quis habuerit magnum caput imitans formam leonis descriptam ab Aristotele, is ad mentem Portæ in audacia, & magnanimitate excellet. Si frontem diligenter intueamur, multa in ea consideranda inueniemus, & primò figuram, quæ si erit quadrata, & prò faciei ratione mediocris ob leonis similitudinē præditus tali fronte, vt notat Porta, magnanimitate, nec non sapientia, vt vult Gratarola cæteris omnibus antestabit. Deindè in fronte quandoquè quædam veluti nebula conspicitur, qualem in Taurorum, & leonum frontibus licet obseruare, & tunc in homine hac nota insignito audaciam dominari Porta liberè asseuerat. Gratarolus verò in suo opusculo habentes in riuo frontis quamdam veluti nebulam, more leonum, iracundia alijs antestare decreuit. Deniquè supra frontem è nasi regione pilos habens, annotante Porta, ad leones refertur, & tamquàm liberalitatis antesignanus prædicatur. Post frontem oculi conspiciendi se se offerunt, qui si mediocrem quandam concauitatem, leonis instar, nacti sint, ex his Gratarolus magnanimitatem arguebat. Nasum habet leo rotundum, eiusquè summum obtusum, vt optimè perpendit Porta, & talis nasus obseruatur in illis, qui largo suæ munificentiæ imbre omnes aspergūt. Qui habent labia tenuia in ore magno, ita vt partes superiores superiniectæ sint inferioribus, eademquè laxa, iuxta angulos eorum ad imitationem leonis, animi magnitudinem, & fortitudinem participant. Tandem, vt huic doctrinæ finem imponamus, habentes latum os, quale in leonibus apparet, cum Porta bellicosos, & audaces declaramus.

lib. Physiog. cap. 5.

Hominis animosi signa.

Lib. 2. Physiog.

Magnanimitatis, & sapientiæ indicium.

Audacia, & iracundia signa.

Liberalitatis indiciū.

Bellicosi animi signa.

EPITHETA.

NOminibus substantiuis epitheta addendi, vel discretionis, vel proprietatis, vel ornatus gratia, consuetudo adhæc vsquè tempora penetrauit, sed leoni conuenientia ob egregias animantis prærogatiuas, & numero, & dignitate aliorum animantium epitheta longè superant. In primis leo ab aspectu terribilis, & terrificus ob terrorem, nec non horridus, & horrificus ob timorē quem incutit aspicientibus Latinis cognominatur, sed vt hæc latina epitheta illustriora euadant

Leo dicitur terribilis horrificus, & horridus.

E euadãt, grẹca intertexere necessariũ est, ideo in hoc sensu dicitur ab Homero σμερδαλέος quasi aspectu terribilis, idem est, quod σμέρδνος à verbo μέρδω intueor; ob id Hesiodo dicitur γλαυχπόων, quoniã γλαυχιάω est glaucis oculis terribiliter intueor, & βλόσυρος aspectu terribilis χρυόεις quoque poetis vsurpatur alioqui κρυερός est algidus, vel horribilis apud Oppianum, & apud Theocritum αἰνός horribilis exprimitur φοβερος etiam timendus, & formidabilis à nomine φόβος fuga, & timor à Camerario exponitur. Dum latini oculos leoninos inspexerunt, ab eorum fulgore leonum fulgentem, & cæsium nominarunt. In græcis auctoribus legitur χαροπός, siue χάρωψ lætitiam afferens oculis, sed propriè dicitur de oculis cẹsijs, vel fuluis, hinc χαροποί τε λέοντες apud Homerum, & πυρίγληνοι, quasi igneas pupillas habentes cum πυρ ignis, & γλήνη apud Græcos pupilla sit. A colore pilorũ Latinis fuluus & flauus Græcis ξανθὸς fuit nuncupatus. A locis à leone habitatis nominatur Getulus, Massylus, Libycus, Caspius, Idẹus, Phrygius, Poenus, Marmaricus, Maurus, & Parthicus, nã Cleoneus, Nemẹus, & Molorchæus sunt epitheta nõ loci natalis, sed loci, in quo Hercules leonem confecit, Cleonẹus, quoniàm Cleone est oppidum in via Peloponessi, quæ ducit Corinthum, vbi Hercules leonẽ suffocauit, Nemẹus à sylua Nemẹa in qua

F Hercules leonẽ fugientem comprehendit, & interfecit, de qua loquens Ouid. si cecinit.

Hic Elisa iacet moles Nemea lacertis.

Et tandem Molorchẹus à Molorcho sene, qui Herculi ad interimẽdum leonem proficiscẽti hospitium dedit. A pilis leo villosus, hirsutus, iubatus, rigidus & asper Latinis. Græcis λαχνήεις, vel λαχναιός, nempe lanuginosus indigitatur, & licet in hoc sensu à nonnullis dicatur καρχαρόδους à vocabulo κάρχαρος asper, sciendum est hoc epitheton non ad asperitatem pilorum, sed dentium pertinere, & conuenire omnibus animãtibus dentes serratos habentibus. A voce leo dictus est à latinis frendens, rugiens, & fremens Grẹcis βαρύφθογγος, & potissimum ab Homero in Hymno in Ven. quasi grauem sonum edens hac de re ibidem etiam vocatur δεινός, nempè terribilis ob sonum Apud Pindarum ἐριβρεμέτης grãdifremus à verbo βρέμω fremo. A cibo latini carniuorum vocant. Græci σαρκοβόρον, sed Homerus ὠμοφάγον, nempe crudiuorum dixit. Ab occisore Herculeus nuncupatus est. A vi, & virtute vastus violentus, & dominus Ferarum nominatur. Gesnerus leonẽ vehementẽ nuncupauit, nam vehementia, prẹter vim, & robur celeritatem quoq. & concitationem designat. Non est igitur mirandum si Græcis dicatur πέλωριος ingens, & immanis, & ab Ho

G mero κρατερὸς viribus potens, & Oppiano βριαρὸς robustus cui, & βασιλεύς dicitur, idest rex & κοιρανικὸς imperatorius, nec non κλυτὸς βασιλευς rex obstrepens. A temperamẽto Latinis feruidus Græcis αἴθων, nempè ardens flagrans, nonnulli dicunt hoc epitheton metaphoricè conuenire leoni, equo, & homini, quando ardenti impetu ferũtur. A celeritate impiger, & celer dictus est, & Græcis αἴολος apud Nicandrum in Ther. licet vox hæc propriè varius exponatur, Porphyrius tamen αἴολον, velocem interpretatur, nec mirum, quia alibi legimus θοους λέοντας, nam vocem θόος lexicographi celerem interpretantur. A mansuetudine blandi dicti fuerunt leones potissimum cicurati, propterea hoc epitheto leones trahentes currũ Cybeles Claudianus insignibat. Ab animo igenuus à Latinis, quia æquitatem amet, tumidus ob superbiam, generosus, animosus, audax, magnanimus. Grẹcis μεγαληνωρ, vox hæc significat facientem homines superbos, propterea est legitimũ epitheton diuitiarum, quibus homines superbi euadunt, & fortè ob hanc rationem λίς μεγαλήνωρ Oppian. vocatur, quia lẹo superbiæ symbolũ representet; apud Pyndarũ βαρίκομπος fastuosus, & θρασυμάχης audax in pugna. Hesychio autẽ ὀβριμόθυμος, nẽpè magnanimus dicitur. A reliquis moribus, & proprietatibus latini leonem rabidum, iracundum, & insa-

H num, quia rabie, ira, & furore agitetur, odoratum, quia in sensu olfactus excellat, auidum, quia multum desideret, indomitum, quia cicur factus denuo efferetur, lethiferum, prædatorem, & rapacem ferum, ferocem, trucem, sẹuum, quia cœteris animantibus noceat, & rapinis viuat, hac de causa Græcis quoq. & præcipuè Homero σίντης λέον, scilicet nocuus appellatur, quandoq. ὀλοός perniciosus. Leænæ quoq. propria epitheta auctores, & prẹcipuè poetæ attribuunt, & præter multa, quæ etiam competunt leoni. Leæna dicitur hircana ab illa famosa sylua Hircaniæ ab huiusmodi bestijs habitata; dicitur etiã cauerni cuba à cryptis, quas cũ suis catulis incolit, torua ab aspectu, & deniq; immãsueta, quia maiori cũ difficultate, quã leo mãsuefiat. Græcis ὠμοτόκος dicitur, quia partũ immaturũ emittat Oppian. ἐρίβρυχος, quasi valdè rugiẽs appellatur ὀριπλαγκτος, quasi mõtiuaga, & ὀρέσβιος, quasi in montibus viuẽs; necnõ ταυροφάγος, qa tauri carnibus delectet à Lycophrone indigitatur.

Iliad ω.
Lib. 1. Cyneget.
Leo cur cæsius dicatur
Odyss. λ.
Leo fuluus cur.
Cleonæus leo cur dicatur.
Nemẹus leo.
Lib. 9 Met.
Molorchẹus leo cur ita dictus.
Leo cur asper.
Illiad. ε.
Leo cur vehemens dicatur.
Odyss. δ.
Leo Rex obstrepens, & Imperatorius.
Leo ardens.
Leo impiger
Leo blãdus quãdo dicti?
Leo superbus
L. 4. Cyneg.
Leo fastuosus.
Leo cur odoratus dicatur.
Leo cur indomitus.
Leo sæuus ferox.
Leæna epitheta.
Leæna Hircan. Cauerni cuba.

Hactenus de ephitetis propriè dictis. Sunt prætere a alia nomina, quæ epithetorum faciẽ præſeferre videntur, tamen quia per ſe ſignificant, ab adiectiuis, & reliquis epithetis ſegreganda ſunt, quæ per antonomaſiam vicem alicuius nominis proprij ſubeunt, & hoc in loco enumeranda eſſe duximus, quemadmodũ leontocomus, qui vocatur ille in caueis leonum curam gerens apud Oppianum, ab alijs manſuetarius. λεοντομάχης vocatur ille, qui pugnat cum leone, ideò per hanc vocem ſæpe auctores intelligunt Herculem. Λεοντοφυὴς natus ex leone exponitur, ſed ſæpius per hoc vocabulũ, homo leonina natura prȩditus ſignificatur, ſicut Poetæ conſueuerunt viros in bello feroces, & quaſi animo leonino præditos λυμολέοντας appellare λεοντόχλαινος deſignat illum, qui loco lænæ, vel veſtis, pellem leoninam induit, idcircò Poetȩ hoc nomen pro Hercule vſurpant. Leontocephalon appellamus aliquem capitè leonino prȩditum, monoleon verò ſolitarium leonem ſignificat. hæc nomina per antonomeſiã formata denominationem participare videntur, ideo ab his ad Denominata, & cognominata examinanda accedemus.

Herculis epith. a leone desũpta.

Leontocephalus qui.

Monoleon quid.

DENOMINATA, & COGNOMINATA.

NVmeroſa ſunt Virorum Fæminarum, familiarumquè Illuſtrium nomina, & cognomina, multiplicia animalia, plantæ, gemmæ, regiones, aliaquè multa inanimata ex vocabulo leonis tanquam ab vberrimo fonte prodeuntia, quæ omnia examuſſim, ſed leuitèr tantùm, ſtudio breuitatis impulſi, attingere conabimur. Prima fronte virorum inſigniorum nomina elucẹſcere debent, quæ in hiſtoria Batauiæ multa eſſe legimus; vbi Leuuigildus, Vveſtgothorum rex à leone denominatus eſſe videtur, licèt nonnulli apud Blondum Lemugildum typographorum incuria vitiosè legant, quia huiuſmodi nomen eſt fortitudinis argumentum, nempè Leuuigildus, quaſi leonum contubernalis, quemamodum, & Leonardus ab animo leonino nuncupatus fuit. Leonatus ob generoſitatem fortè dux Macedonicus fuit cognatus matris Philippi, & cum Alexandro educatus. Leontiſcus vir Siculus manuum confractor per antonomaſiam nominatus, quoniã aduerſarij manus cõprȩhenſas infringeret. Leontij nomen a leone quidem deflexum, ſed tàm ad virum, quàm ad fȩminam poteſt attinere, hoc tamèn obſeruatur diſcrimen, teſte Geſnero, vt in fȩmina ſit nota libidinis, nam leontij, & leænæ nomina meretricibus tantùm impoſita fuerunt. Viris autem hoc nomen ſemper honori, & ornamento fuit, leontij nomine multi Epiſcopi, & Chriſti cónfeſſores fuerunt decorati, quemadmodum, & multi leonides dicti, qui, vt in Martyrologio Romano legitur ſanguinis effuſione Chriſtianã fidẽ conſtanter ſanxerũt. Leontis nomine Aretinus quidam cȩlator inſignis à Spinula celebratur, apud quẽ lector duo epigrãmata de hoc viro non contemnẽda legere poterit. Leonillæ nomine multæ illuſtres fȩminȩ ſplẽdidis virtutũ ornamentis in hiſtorijs cõmendãtur, ſed illa omnes ſuperauit, quȩ placido, & hilari animo, ſub Marco Aurelio, martyriũ tolerauit. Alia fuit dotibus formæ, pueritiæq. cũctis præclara, ſed oculo ſiniſtro capta, quȩ fratrẽ nomine Aconẽ oculo dextro priuũ, ſed pulchritudine cõſpicuũ habuit; de quibꝰ apud Spinulã legitur perelegãs Tetreſtichũ huius tenoris.

Leuigildus quid denotet.

Leontiſcus quis.

Leontij nomen bifariã ſumitur.

Li. 2. epigr.

Leonillȩ nomine multȩ

Li. 3. epigr.

Lumine Acon dextro, capta eſt Leonilla ſiniſtro,
Et potis eſt forma vincere vterque Deos.
Blande puer lumen, quod habes concede puellæ,
Sic tu cæcus Amor, ſic erit illa Venus:

His animaduerſis de nominibus, & inueſtigantes cognomina, prima facie incidemus in Auctores non proletarios, qui à leone cognominãtur, inter hos recenſentur Ioãnes Leo, qui Africæ hiſtoriam edidit, Dominicus Leo, qui egregiũ facultatis medicæ opus vitalibus auris commiſit, Petrus Leo volumen cum hac inſcriptione (mare magnum) in aſpectũ publicum produxit, & alij quorum operum iam euulgatorum inſcriptio nobis in prȩsẽtia non ſuccurrit, Sicco pede etiã præteribimus tot Illuſtriſſ. Vrbium Italiæ familias Leonis cognomine decoratas, quȩ adhuc ſuperſtites sũt Romæ Venetijs, Patauij, Florẽtiæ, Vincentiæ, Anconæ; imò in hac noſtra ciuitate Bononiæ nobiliſſima de Brancaleonibus familia olim floruit, & hodie clariſſima familia de Leonibns vitali aura fruitur, ex qua tanquã ab equo Troiano non vulgares tã iuris prudẽtiæ, quã Philoſophiæ, & Medicinȩ profeſſores emanarunt. His tanquã coronidẽ addamus clariſſ. Venetos, qui vel ob inſigne gentilitiũ, vel potiùs ob animi, corporiſq. fortitudinẽ Pantaleones quaſi toti leones cognominãtur.

Cognomina à leone.

Familia à leonibus cognominata.

E Si inquiramus, quænam sint animalia, quæ à leone denominationem hauriunt, multa profectò esse reperiemus; inter quæ Chamęleon, Latinis paruus leo cõnumeratur, cuius historiam in tractatu quadrupedum ouiparorum, Deo dante, ea qua poterimus facundia, prosequemur. Aliud animal *Leoncorno* vulgò dictum quadrupes est vnicum cornu in fronte gerens, in reliquis leoninę formæ simile, sed de hoc in libro de solipedibus actum fuit. Leontophonos, de quo in antipathia verba fecimus dicitur, quasi leonicida, à verbo gręco φένω interficio, nã huius animalis exiccati puluere venatores in leonibus venenandis vtuntur. Portæ verò, cui magis credendũ est, leontophonos exponitur herba necans leones nascens potissimũ in locis à leonibus inhabitatis. Leopardus animal est ex leænę, & Pardi cõgressu natum, de quo multa in differẽtijs supra expositis lector videre poterit; licèt apud Pollucem λεοντομύγης quęcunq; animalis species à leonis permistione orta cognominetur. Aeliano Fera leonina indica dicitur Gryphis animal quadrupes, cuius partes posteriores leoni persimiles finguntur. Huius rationem assignans Bellonius, hanc Aegyptiorũ finctionem esse promulgauit, qui volentes ingens diuitiarum pelagus significare, quod per Nili inundationem assequebantur, dum Sol leonis, & Virginis domicilia perlustrat, statuam in

Chamæleon. Leoncorno. Leontophonos animal. Lib.6. Phytogn.ca.23. Leontophonos herba. Gryphis animal. Lib.2. obs. cap.46. Androsphir quid.

F parte anteriori Virginem, & posteriori leonem representantem sculpserunt, quã postmodum nonnulli ob virgineam faciem Androsphyngem vocauerunt Huic addere possumus alias Feras leoninas nuncupatas, vt leucrocotã, quam collo, cauda, & pectore leoninis pingunt, & Mantichoram, quæ corpus leoni simile præsefert, vt scribit Ctesias, referẽte Gesnero; Cęterũ præter animalia, multiplices plantę à natura sunt procreatæ, quę à leone denominantur. Prima facie euulgabimus illas, quæ à leonis partibus nomen recipiunt, deinde eas, quæ à colore, & à varijs leoninis effectibus denominantur, sigillatim examinabimus; Os leonis herba est apud Columellam, cuius floris figura rictũ leonis oscitantis exprimit. Gręcè leontostomos appellari posset, Hermol. in corollario hanc harbã sibi ignotam scribit. nonnulli Botanici, sed perperàm eandem esse cum leontopetalo Diosc. existimant. Nos autem Antirrhinum esse fatemur, cuius tres species, scilicet floris candidi, rubicundi, & carnei in publico Bononiensi horto hodie perennant, & nostrę mulieres Bononienses in vasis fictilibus hanc plantam colunt; quam à floris figura buccam leonis vocitant. Dens leonis in schola Botanicorũ appellatur quędã Cichorij syluestris species, quæ florem luteum in papos abeuntem producit; huius plantæ folia tali ordine crenarum sũt

Leucrocuta. Mãticora. Plantæ à leone denominatæ quæ. Os leonis herba qua. Dens leonis herba. Branca leonis herba.

G referta, vt figuram mandibulæ leoninæ dentibus munitæ representet. Pręterea multę sũt quarum flores, & folia, ob similitudinem pedis leonini toti plantæ nomen imponunt; Ideò Brancam leonis herba in flauam, seu mauram, Iligas dictam Syluaticus Trifoliũ maius interpretatur; Viri eruditi hæc nomina de Trifolio asphaltite intelligũt. Leontopetalon herba est rara, quæ adhuc nostra ætate in Bononiensi viridario propagatur, & ita videtur nominata, quoniam folia pedibus leoninis similia gerat, sed auctores id non exprimũt, eius seminiũ dici leontion inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas habemus. Leontopodiũ alia est herba apud Diosc. Lonicerus illam esse putat, quàm Matthiolus pro muris auricula depingit, Brunfelsius pro leontopodio Alchimillam, seu stellariam exhibet, quam postea cœteri Herbarij à foliorum forma pedem, seu plantam leonis indigitant; & Dodoneus in Editione Gallica, pro planta leonis, Elleborum nigrum floreroseo delineat. Leontopodium apud Clusium est Gnaphalium alpinum, aliam quoquè plantam sub nomine leontopodij Creitici depingit Clusius. Tandem leoninam caudam à figura nonnulli Botanici vocant orobanchem, hanc herbam Matthiolus sub nomine herbæ lupæ monstrauit; nascitur hæc spontè inter Cannabem, & à nostris rusticis dicitur herba Tora, quoniam, vt ipsi

Leontopetalon herba. Leontopodium quæ herba. Lib.3. var. plant.c.27. & lib.5. ca.16. Cauda leonis herba quæ sit.

H referunt, Veccæ, ea degustata, facilius Taurum admittant. Color quoquè leoninus cuidam plantæ bulbaceæ nomen dedit, hæc hyacinthorum species est, nucleorum potiùs, quàm florum fertilior iuxta mentem doctissimi Ferrarij, violacea maculis intercusantibus distincta, cui vernaculum à leonino colore nomen est. Alij Cyclaminum herbam leonis esse voluerunt, vt opinamur, hac causa impulsi, quoniàm hæc planta Sole à signo leonis recedente florulenta euadat. A varijs effectibus aliæ plantæ nomen desumpserunt, vt leontocharon Polium dictum habetur in Dioscoridis nomenclaturis, quoniam hoc illi insitum sit à natura, vt leonibus gaudium, & gratiam conciliet. Quidam Botanici Galli, auctore Ruellio, Thymeleam leonem terræ dixerunt, quia, ni fallit nos opinio, cum sit herba cathartica, terribiles in corpore humano purgationes molitur, ὀσπρολέων herba est dicta quasi leo leguminum, quoniam ea tanquam leo suffocet. Ges-

Hyacinthus leoninus. li 2. de cult. flor. Herba leonis quę. Leontocharon herba. Leo terræ qua planta sit. Osproleon herba.

nerus addit alias plantas, quibus à leone nomen, præter rationem, nonnulli præſcripſerũt, vt Lithoſpermum lapidis leonini nomine inſignitum, quia ſemina ferè lapidea proferat, alij vocant prædictam herbam leontium, ſicut, & Cacaliam, quaſi Coccaliam ſeminum coccorum inſtar producentem, quæ lithoſpermatis granis ſimilia ſunt; propterea ambæ, Geſnero annotante, leonticæ appellantur; imò & Glycirrhiza in nomenclaturis Dioſc. hoc nomine decoratur. A plantis ad gemmas tranſitum facientes inueniemus leontoſeryn gemmam leontion etiam dictam, vt ſcribit Plinius, quam Achatis ſpeciem eſſe, & pelli leoninæ perſimilem Phyſiologi autumant, illique virtutem aduerſus ſcorpiones aſſignant.

Lapis leoninus herba.

Leõtoſeryſ & leontion gemma.

Multa loca (mirum dictu) à leone nomen ſortiuntur, ſed in præſentia, quæ ab animali, & non quæ à leone hominis nomine, ſumunt nomen, enumerabimus. Benedictus Bordonius narrat Inſulam dictam Mederam à primis incolis in quatuor partes fuiſſe diſtributam, quarum vnam Cameram leonum vocauerunt. Leontocephalis vrbs eſt Aſiæ, quaſi caput leonis dixeris, & leontopolis Aegypti oppidum à leonum cultu denominatum, vt recitat Plinius, qui deinde Leontopoliten inter præfecturas Aegypti recenſet. Alexandria quoque Aegypti olim leontopolis fuit appellata, quia fuerit ędificata iuſſu Alexandri, qui ſpolio leonis delectabatur. Leontarnę verò, vt ſcribit Varinus in Ἄρνη eſt vicus, vel fons circa Hecolinem à leone denominatus quia, Adraſto illic ſacrificante, leo agnũ rapuerit. Libycum pelagus Philoſtratus leueneum, nempè leoninum, ad mentem nonnullorũ, appellat, quoniam ab ipſo promontorium extendatur leonis imaginem referens, qualis fortuitò in ſaxis accidere ſolet. Indigenæ fabuloſè narrant huiuſmodi promontoriũ eſſe vnũ ex leonibus, qui quondam currum magnæ matris trahebant. Pręter loca, alia quoq. ſunt, quæ inter hęc denominata ſedem quærunt, vt leontea, quam nonnulli etiam leontẽ, ideſt pellem leonis nominant, verum hęc nomina commodius gręce ſcribuntur λέοντεη ἢ λεοντῆ, λεοντῆ δορά, καὶ δέρμα, λέοντος. Colorem quemdam à leone infectores lanarum, leonatum dicunt, ſed ambiget aliquis, quia color leonatus valdè obſcurus eſt, & color leonis ad flauum vel fuluum tendit. Fuluius Peregrinus hanc dubitandi anſam tollit dicẽs fuluum, ſeu flauum colorem leoni in omni ętate conuenire, præterquàm in ſenio, quia annis in finem vitæ vrgentibus fuluus color leonis paulatim in leonatum degenerat. Dæmonium leoninum eſt quædam Maniæ ſpecies, notaque affectio in medicorum ſcholis, quando huiuſmodi affectu oppreſſi, tanquàm leones in alios homines ſæuiunt. Leontarium eſt medicamen ophthalmicũ Antigoni Epiphoris perutile, & pueris pręcipuè peraccommodum, ita nuncupatum, quia illi, leonis imago imprimeretur; huius deſcriptio apud Galenum legi poteſt. Poſtremum locum inter Denominata occupabunt carmina leonina, in quibus cauda, vel finis verſus ventri, vel mediò eiuſdẽ verſus reſpondet, denominatione fortè ſumpta à leone caudam erigente, cuius finis medium ventrem contangens veluti ſemicirculum format, qualis in huiuſmodi verſibus obſeruatur; quicquid dicant alij de inuentore; nobis ſemper placuit huiuſmodi verſus Echinos appellare ab ἠχῶ quoniam Hemiſtichium poſteriùs reſpondet priori, & verſus tàm in fine, quàm in medio habent eandem cadentiam, & ſyllabam repercutiẽtem ad inſtar Echo. Exempli cauſa afferemus pulcherrimum epigramma, & eo libentius quoniam agit de quantitate diſcreta vini in conuiuio bibenda hunc in modum.

lib. 1. Inſul.

Leõtocephalis vrbs.

Leontopolis oppidum.

Lib. 5. c. 10.

Alexandria olim leontopolis dicta.

Leõtea quid

Color leonatus vnde dictus.

Dæmonium leoninũ qd.

Lib. 4. de comp. med. ſec. loc. c. 6.

Carmina leonina qualia, & cur ita dicta.

Ad primum morſum, ſi non potauero mors ſum,
Gaudia ſunt nobis maxima dum bibo bis,
Ad trinum potum, Lętus ſum dum bibo totum
Lætificat quartus cor, caput, atque latus.
In quinto potu vaſto potamus hiatu,
Dulcis & ipſe cibus dum bibo ſex vicibus,
Potu ſepteno lætus ſum in corpore pleno;
O nos fęlices, octo bibendo vices.
Nona ſtatim rubeum pingit potatio naſum,
Ni decies bibero; cornua fronte gero.
Vndenaque vice tibi prabibo dulcis amice,
Et bis poſt decies eſt mihi grata quies,
Poſtea dico ſatis, ſed cum potauero gratis
Tantillum digitum, lętus eo cubitum.

huiuſmodi igitur ſunt verſus leonini, qui ob eandem cadentiam in fine, & in medio Semipriſcis tantoperè commendabantur.

HISTORICA.

DVo sunt præcipua alias leonis dotes superantia, scilicet ferocia, & mansuetudo, quæ Historicis visa sunt posteritatis memoriam promerari; nam multi fuerunt, qui leonis animum audacem, & ad certandum cum omnibus propensum contemplantes sũmam illius inuidiam contraxerunt, & potissimũ illi, qui, belluarum more, ferocire desiderarunt. Hinc Lucius Antonius Commodus Imperator, qui Nerone fuit sæuior (vt scribit Aloysius Contarenus) hac solũ causa motus Hercules voluit appellari; deindè exuuijs leonis soli Herculi concessis munitus incedebat. Alij præterea fuerunt, qui remota omni affectione, suis temporibus, corporis robore, & animi magnitudine longè alijs præstiterunt; duorum meminit Egnatius scilicet Sampsonis, & Herculis, qui ob leonis interrempti victoriam, hic in Græcia, ille in Iudęa eodem tempore claruerunt. Descendit Sampson in Thimnath, vt docet sacra pagina, & ecce catulus ex leonibus rugiens ei occurrit, quem tanquam hædum diuino spiritu afflatus nudis manibus discerpsit, & pergens conuenit mulierem, quam ducturus erat, & transactis aliquot diebus reuersus, vt eam duceret, à recto tramite ad videndum leonis cadauer declinauit, & in eo examen apum, & mel inuenit; hinc posteà ortum est illud ænigma à vorace exiuit cibus, & ex forti egressa est dulcedo. Habemus apud Atheneũ, olim in Libya immanem vixisse leonem, qui regionem illam adeò vastauerat, vt eius magna pars penè esset deleta, hic tandẽ ab Adriano Imperatore fuit prostratus. Polydamas Scotusęus Pancratiasta, Suida auctore, maximus omnium ætatis suæ hominum, hic dum adhuc esset adolescens leonem in Olympo Macedoniæ, nullis armatus telis, occidit. Vir quoque præstantis, & generosi animi fuit Abisai hebręus, qui, vt scriptis mandauit Andreas Eburensis, obiter audiens rugitum leonis à fouea fortè à venatoribus parata excepti, solo fuste armatus, in fossam intrepidus descendit, & leonẽ illicò mactauit, atquè ita magnanimitatis norma Herculem superauit, qui non in fouea, sed in campo aperto leonem trucidauit. Silentij nube obtegere non possumus audaciam Lysimachi, cuius fortia facta cũctis ferè historijs celebrantur. Hic misertus præceptoris sui ab Alexandro in cauea detenti, ei venenum tanquàm singulare illius calamitatis præsidium obtulit; quod adeò ægretulit Alexander, vt Lysimachum ferocissimo leoni obijci iusserit, sed cum ad illius conspectum concitus leo impetum fecisset, Lysimachus manum amiclo inuolutam intrepidè in os leonis immisit, & euulsa lingua feram exanimauit. Nequè temere prætereunda est historia ab Aeliano recitata cuiusdam Macedonis, qui in bello secutus est Alexandrum: hic adeò forti, & excelso animo præditus fuit, vt solus in speluncam leænæ ingrediens catulos cum omnium admiratione exportauerit & tamen leæna in comparatione ad leonem maiori ferocitate, & immanitate excellit. Quamobrem Historici commendant Semiramidem, quæ non in captura leonum, vel aliarum huius generis ferarum, sed in comprehendendis, & necandis leænis animum extulisse fertur. His tanquam Colophonem pueri septennis historiam à Pausania hunc in modum enarratam addemus. Hercules cum Trezenen venisset, & accũbere vellet leonis spoliũ dicitur deposuisse, illuc multi illius regionis pueri accurerunt, qui viso leonis spolio perteriti aufugerunt; inter hos solus Theseus annum agens fermè septimum propiùs accessit, & abrepta de seruorum manibus securi, qui viuum leonem esse opinabatur, illum inuicto animo inuadere voluit. Vicissim duas insignis mansuetudinis leoninæ historias æterno laudis preconio scriptores dignas esse existimarunt, quarum primam Mantua literis mandauit, dum inquit, olim ferocissimum leonem donatum fuisse Communitati Florentiæ, qui in foro Sancti Ioannis clausus seruabatur, sed quadam die custodis incuria currens peruenit ad hortum Sancti Michaelis puerum obuium apprehendens; & mater videns, quem vnicum habebat, & plorans tanquàm desperata iuit leoni obuiam puerum appręhendit, domumque duxit, & leo neque puerum, neque matrem lęsit; vndè fuit orta quæstio an hoc attribuendum esset fortunæ, an benignitati leonis, qui solet pueris, & prostratis parcere, iuxta illud distichon, quod Romę pro foribus Palatij legitur.

Iratus recolas, quam nobilis ira leonis,
In sibi prostratos se negat esse Feram.

Imperatoris Cõmodi arrogantia.
Lib. antiq. Rom.
Lib. 9. var. hist.
Lib. Ind. c. 14.
Leo necatus à Samsone.
Lib. 15 Dipnosoph.
Leo necatus ab Adriano Imp.
Lib. de fortit.
Abisai Hebręus leonem mactat
Lysimachus linguã leonis aufert.
Li. 12. var. hist.
Lib. 1.
Thesei septennis audacia.
Li. 8. Polym
Historia leonis, qui puerũ apprahensum non læsit.

Lib. 5. Vit. Apol. c. 15.

Alteram in lucem effert Philostratus de quodam homine leonem mansuefactum loro veluti canem quocunq. ducente, leo autem non modò ducēti, sed etiam omnibus obuijs blandiebatur, hac arte homo ille mendicus multas lustrans ciuitates mercedem quęrebat; si templa ingrediebatur leo hostiarū sanguinem non lambebat, nequè carnes attingebat, sed mellitis placentis, pane, oleribus, & carnibus coctis vescebatur, is itaquè leo ad Apollonium veniens fortè tunc in templo sedētem infremuit, quem aspiciēs Apollonius circūstantibus dixit; hic leo me rogat, vt vos doceam hominis animam illum habere; fuit enim hic quondam Amasis rex Aegypti; ideo leonem hunc leōtopolim mittendum esse censeo. Hanc historiam Benedictus Pererius meritò fabulam esse arbitratus est, & hæc omnia arte magica Apollonij, & opera Dæmonum facta esse, vt faciliùs error Pytagoreorum de trāsmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera mentibus hominum imprimeretur.

Historia cuiusdā mansueti leonis.

Li. 1. Mag.

AVGVRIA, PRÆSAGIA, PRODIGIA.

Avguria cum pro quauis coniectura à probatis auctoribus recipiantur, non erit mirandum, si in huius animalis quadrupedis historia, Augurij vocabulum sæpius vsurpabimus. Leonis igitur præsagia, auguria, ac prodigia breuiter veluti in quadam tabula vobis depingemus. Primò habemus apud Aelianum leones ad frugifera loca proficiscentes præsagire futuram siccitatem, huiusquè effectus nullam adducit causam; nos à leonis temperamento siccissimò rationem possemus elicere, quia huiusmodi animal sentiens ob aerem ambientē iusto sicciorem propriam temperiem à mediocritate recedere, ad loca frugifera cæteris humidiora pro temperie conseruanda proficiscitur. Præterea leonem occurrere homini, cum hoc animal inter cætera ferocissimum sit, & omnibus terrorem afferens, bonum augurium esse Prisci pronunciabant, & vicissim malum si leæna occurisset mulieri, quoniā leæna nō parit secundariò, quæ verba repetēs Vvecherius in opere de secretis, syncerę veritatis se studiosum esse non ostendit, tum quia, quis occursus leonum potest esse, si leones degunt in Desertis, tùm quia leænam secundò partu non vexari, hoc tam distat à veritate, quantū Cycnus à Coruo, quemadmodum superius de partu agentes monstrauimus. Iuliano Imperatori Gordiani tumulum cum exercitu prætergræsso se se obrulit immanissimus leo, eius aciem inuasurus, à qua telorum ictibus confossus est, Amianus Marcellinus, referēte Pierio, regis obitum præsagiuit. Pausanias exponit Caranum Regem Macedonum, victo in pugna Cisseo, ritu Argiuorum, tropheum constituisse, sed erumpentem ex Olympo leonem, ita illud subuertisse, vt prorsus fuerit abolitum; tunc Caranus intellexit id sibi meritò contigisse, quia illud erectum monumentum finitimorum odium portendebat, cum nō fuerit mos Macedonum victorias suas vllis tropheis testatas relinquere. Plutarchus in Bruto scripsit Cæsarem Megaræ, cum illa vrbs à Caleno esset capta, leones depræhensos retinuisse, quæ retentio calamitatis Megarensis augurium fuit; nam cum ciues, vrbe iam occupata, leonum claustra referassent, vt hostibus irruentibus impedimento essent; leones in ciues conuersi passim inermes dilaniarunt; ita vt ipsis hostibus huiusmodi aspectus esset miserandus. Amplius leonem à bestijs minoribus interfectum mala portendere suspicata est Antiquitas V.G Leo Alexandri interfectus asini calcibus, eiusdem mortem significauit, si vera scripsit Alexander ab Alexandro, & ille leo, qui à natura venustior fingi non poterat à Bonifacio Florentinis donatus, deinde ab asino occisus, eidem Bonifacio malum omen præstitit. Ante obitum Laurentij Medicei inter alia prodigia, quæ præcesserunt. Leo omnium, qui tunc in cauea Florentiæ essent, nobilissimus, teste Iouio, aliorum sæuitia laceratus est. Paritèr sub mortem Mathiæ Coruini Regis Vngariæ, leones omnes, referente Bonfinio, qui tunc Budæ asseruabantur, interiere. Horum nonnulla in historia Solipedum promulgauimus. Neque silentij velo inuoluendum esse opinamur illud portentum, quod de oue Nicippi narrat Aelianus, hæc in pascuis non agnum, sed leonem pepetit, atquè id Nicippo, qui tunc priuatam agebat vitam futuram tyrannidem portendebat. Postremò prodigium illud quod militibus Alexandri magni accidit

Lib. 16. hist. an.

Cur leo impendente siccitate ad loca frugifera vadat.

Bonum augurium ex leone quale.

Lib. 15.

Leo præsagium fuit mortis Iuliani Imp.

Li. 1. Hieroglyph.

Lib. 9.

Megarensiū calamitas a leonibus.

Li. 1. in leo.

Li. 8. Dec. 4.

Cap. de Asino.

Lib. 1. var. hist.

Ouis lanem peperit.

E ciditexaratum in Chronico Prodigiorum, & ostentorum tanquam coronidem prædictis addemus, hoc fuit tale; munitis castris iuxta stagnum, & militibus quieti nocturnæ deditis, ad primum radiantis lunæ ortum subito apparuerunt varia serpentum genera, post discessum serpentum alia animalia, & cum Castrenses putarent inquietudinis finem adesse, ecce superuenerunt albi leones magnis Taurorum corporibus comparandi.

VISIONVS, ET SOMNIA,

SOmnijs Visiones longo interuallo, vt nostra fert opinio, præcedunt, quia illorum adhùc pendet fides veri, cum his nullum sybillæ folium fuerit vnquam verius. Id patet in illa, quam recitat Baronius Diuo Marcello post orationem sopore correpto apparuisse. Pugnabant inter se leo, & draco, sed cum draco esset ingentis magnitudinis cauda leonem verberabat, leo verò dolebat quidèm, & ad se defendendum accingebat, & draconem adiens frustrà præ- F liabatur donec plagis defessus humi afflictus iacebat. R præsentabat hæc visio statum illum Leonis Imperatoris cum anno superiori dolo Asparis florentissimus in Africam missus exercitus perierit; deinde cum se rursus leo paululùm recreasset magno, & vehementi impetu in Draconem insilijt, illumquè pronum in ventrem prostrauit. Hæc cum D. Marcellus vidisset, prædixit non multò post Asparim, & Ardaburium à Leone Imperatore cum toto genere interimendos esse. Somnia verò duplicis generis inuenimus, alia erant, quæ dormientis mentem incredibili lætitia perfundebant, alia talem dormienti mę rorem afferebant, qualem expergefacti vultus tristitiam testabantur. Gaudio non mediocri affecta fuit Agarista, quæ dormienti sibi visa est leonem partu edere, & post paucorum dierum spatium Periclem peperit sicuti Plutarchus in eius vita narrat. Vix possumus verbis consequi quantum letitiæ perceperit Philippus rex Macedonum ex somnio ab Aristādro exposito, in quo visus erat sibi sigillū leonis coniugis vtero imprimere, ex quo Vates, vt notat Egnatius, Olympiadem Philippi coniugem concepisse coniectauit, deindè natus est Alexander, qui tanta pugnandi ferocia cœteros mortales superauit, quanta leo Libicus cœteris Feris antecellit. Pausanias etiam in suis scriptis expressit quantam lętitiæ cau- G sam Nicostrato somnium subministrauerit, quem adhuc infantem è Prymnesso Phrygiæ vrbe prædones abduxerunt, eumquè ad Aegęas cuidam vendiderunt, aliquantò post per somnium vidit leonis catulum sub lectulo, in quo cubabat, stratum; ideo cum iam adoleuisset, multas de Pancratio, & Lucta palmas reportauit. Incredibile dictu est, Trogo teste, quanta lætitia occupauerit mentem Sandocroti Indi genere obscuro, quando furorem Alexandri pernicitate pedum declinans, & fessus in sylua dormiens sensit sudorem sibi à leone abstergi, deinde experrectus, oppressis Alexandri Præfectis, regnum Indiæ inuasit. Victoriam quoquè in bellando prænunciauit illud somnium cuiusdam Præfecti, vt legitur in historia Bataulę, qui dormiens somniauit spectrum tribus capitibus Aquilæ, Bufonis, & Leonis refertum, per quod somnium arus fatidica asseuerauit Præfectum tria, quæ viderat capitum fastigia esse assecuturum, designans Romanos per Aquilam, Gallos per Bufonem, & Belgas per leonē. Econtrariò vix sermone exprimi potest quantus męror in animū somniantis aliquandò obrepat, si leonis imaginem viderit, aut aliquem leones nominantem audiuerit. Id accidit Themistocli, vt in eius vita Plutarchus notat, qui sibi visus est per somnum audire Deum matrem dicentem. *O Themistocles caue tibi à capite Leonū,* H *ne in Leonem incidas:* nam Epixyes Satrapa Phrygię superioris illi insidiabatur subornatis iampridem Pisidis, qui eum interficerent, si pernoctaret in vrbe Leontocephalis, hæc enim vrbs à capite leonum erat denominata, de qua superius in Denominatis verba fecimus. Nullus męror est comparandus illi, qui inuasit animum cuiusdam somniantis, se morderi à leone marmoreo vno ex illis, qui in pronao templorum cerni solent, vt legitur in Vitis virorum illustrium, die postero, cum templi fores casu præteriret, leone cospecto, somnium hesternę noctis comitibus enarrans, manu dextra in apertum os leonis protinus iniecta, dicebat. En nocturnus meus hostis, qui morsu timorem mihi incutiebat, tunc scorpius intimis leonis faucibus delitescens lethali ictu manum vulnerauit. Prædictis facere non possumus, quin annectamus ęrumnosum illud cuiusdam senis somnium, quod Laurentius Abstemius paucis nobis delineauit. Senex hic filium animi generosi, & venationis

Annal. eccl. an. Christ. 469.

Visio D. Marcelli.

Somnia duplicis generis.

Somniū Agaristæ.

Somnium Philippi Maced. Regis.

L. b. 1. *var. hist.*

L. b. 5.

Nicostrati somnium.

Sandocrati somnium.

Themistoclis somniū.

Quidam somniauit se morderi à leone marmoreo.

In lib. Mytholog.

Somniũ cuiuſdã ſenis.

amantiſſimum habebat, hunc per quietem viderat à leone trucidari, & timens ne ſomnium hoc aliquando veritatem ſortiretur, extruxit pulcherrimam & amęniſſimam domum, illicquè filium aſſiduis cuſtodibus alebat; domicilij parietes, oblectationis gratia, omni animantium genere erant eleganter depicti, inter quæ leonis imago in alias feras ſęuire obſeruabatur. Adol ſcens, quadam die, animum ſuum parietum picturis relaxans, tandem ad leonem conuerſus in hæc verba prorupit. *O Truculentiſſima fera propter te, & ob inane ſomnium patris mei hoc in loco tanquam in carcere aſſeruor*, & hoc dicens pugnum parieti incuſſit, quaſi leonini ſimulacri oculum eruere vellet, & manus à clauo in muro latente vulnere lęthali affecta eſt. Deniquè ſomnium meſtitię, & lætitiæ particeps fuit illud Gurguſtionis, quod in ſuis ſcriptis protulit Pauſanias, quandò Sagittarij quidam inſidiantes Ariſtomeni tandem illum appræhenderunt, & pharetrarum loris conſtrictum, cum nocte ingruẽte Spartàm peruenire non poſſent, in tugurium quoddam agri Meſſenici duxerunt in eo Gurguſtio virgo orba patre vnà cum ſua matre habitabat, illa ſuperiori proxima nocte per quietem vidit illuc leonem vinctum exemptis vnguibus à lupis protrahi, & ſe eximiſſe illum à vinculis, & cum eo tanquam cum viro congreſſam, vngues illi dediſſe, nec multò poſt lupos à leone dilaniatos. Deducto itaquè ad eam caſam à Cretenſibus Ariſtomene, puella ſomnij recordata eſt, & eò magis, quia Cretenſes, vino largius poto, in profundum ſomnum inciderant, tunc Virgo, pugiunculo ab vno illorum erepto abſcindẽs vincula Ariſtomenem liberauit, qui eodem pugione, ſuos inſidiatores iugulauit, & virginem illam, pro nauata ſuæ ſaluti opera, filio ſuo Gorgo vxorem dedit. Vnum circa ſomnia ſupereſt examinandum; an re vera ex illis aliquid diuinare poſſimus; coniectores ſomniorum, vt Artemido us Cardanus, & alij nullis nixi fundamentis, ex leone per ſomniũ viſo, multas promunt ineptias, quas etiam rudes, & plebei vera deliramenta eſſe iudicarent. Dum ſoporati ſomniant lucrari, aut inuenire pellem leonis, hi docti viri victoriam alicuius potentis hariolantur, quoniam leo eſt animal generoſum, & victoriam ſemper ſperans, ſi leo in ſomnijs aliquem appręhenderit, iuxta eorum mentem, potens eum diuitijs ſpoliabit, & viciſſim, ſi quis ſomno correptus, leonem occiderit, eiuſquè carnem deguſtauerit, potentis pecunia ditabitur, ſed magna cum difficultate, quia non facili negocio leo interimitur, nequè caro eius guſtui arridet, quemadmodum, & ægrotanti per quietem videnti leonem vorantem ſimiam, optimum futuræ valetudinis ſignum eſſe augurantur; hàc ſolum friuola ratione ducti, quia leo ægrotans ſimiæ carne ſibi medeatur, & alia huius generis blaterant, quæ etiam illi, in quibus nihil eſt eruditionis tanquam nugas deteſtarentur, quoniam optimè quoquè norunt illiterati, pauperem diuitijs ſpoliari non poſſe, & per ſomnium pellem leonis inueniri non poſſe ab ijs, qui nunquam leones viderunt, nequè ægroto dormienti ſe ſe offeret imago leonis ſimiam vorantis, niſi æger priùs, aut legerit, aut audiuerit horum animalium hiſtoriam, & tunc ſi id accideret, præcedentia phantaſmata nihil prorſus prædicentia operarentur.

Lib. 4.

Gurguſtionis ſomniũ.

Præſagia ex ſomnijs nũ vera ſint.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

LEo in ſacris literis multa ſemper indicare viſus eſt, vt omnibus veræ ſapientiæ dotibus cumulatiſſimi viri expoſuerunt; nam per leonem aliquando Deum, quandoquè Angelos, nec non Sanctos, & Viros iuſtos deſignari hoc meridiano iubare lucidius eſſe opinamur, quemadmodum, & per leonem plerumquè Diabolum, mortem, carnem, cæteraquè mundana denotari hoc tam notius eſt, vt plura in id verba non ſint inſumenda. Inchoantes à primo dicimus licet leo animal immundum ſit, tamen ad diuinorum ſimilitudinem propter aliquas inſignes prærogatiuas admitti ſolet; hac de cauſa leo, & catulus leonis Chriſtus Dominus noſter vocatus eſt. Leo, quia Deus, ideo quando Salomon in prouerbijs ſcribit. *Leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum*. Ioannes Arboreus in commentarijs per leonem inquit exponi poſſe Dei Imperatoriam, & regiam Maieſtatem, quæ omnibus terrorem affert, & de hoc diuino Leone ſcriptum eſt in Apocalipſi. *Vicit leo de tribu Iuda* quemadmodum, & D. Hieronymus in Naum, per leonem deſtruentem leonem, Chriſtum, Dominum vincentem Diabolum intelligebat, & Lauretus Deum protegentem Eccleſiam

Chriſtus leo dicitur.

Cap. 13.

Cap. 5.

In Syll. Alleg.

aduerſus

E aduersus principes gentium leonem rugientẽ appellabat nixus assertis Hieremiæ dicẽtis, *& rugit Dominus de excelso cum grauitèr minatur*, hac etiam causa motus Lauretus, loco citato, per leonis faciẽ Deum punitorẽ designari attestatur, & eò magis, quia legitur apud Hieremiam, *& gladius Dei quasi Leo vastator*. Catulus leonis Christus dictus est, quia filius Dei factus est paruulus per assumptionem humanæ naturæ, & sicuti catulus leonis natus triduo dormire, deinde fremitu leæna excitari fertur; ita per hunc, Christus filius æterni Patris, & eiusdem naturæ cum eo, cuius immensa est fortitudo, ostenditur, qui tertia die mirabili virtute excitatus est, & pro dictorum confirmatione veluti leo dormiens, quid quam non extimescit, & vigilantem cætera animalia reformidant, ita Christus dormiuit, vt leonã mortuus Demones superauit, & cum voluit resurrexit. Huius sensum mysticum passim in Scriptis Isaiæ legere possumus. Mystica leonis significatio post Deum ad Angelos trahi potest, nam quando legitur in Ezechiele *similitudo autem eorum facies Leonis*. Lauretus in sylua allegoriarum faciem leonis interpretatur Angelorum, vim illam principalem, & robustam, per quam occulto diuinitatis arcano similes pro viribus euadere nituntur operti spiritualibus vestigijs, cum ineffabili celeritate ad fulgoris diuini secre-

Cap. 25.
Cap. 2.
Christus dicitur catulus leonis quare.
Cap. 5. 14. 15. 21.
Cap. 1.
Angelus dicitur leo.

F ta tendentibus. Cæterùm cum leo Angelos denotet, vt hactenus fuit explicatum, nos admiratione nulla corripi debemus, si leonis voce illi, quibus cum Deo perpetua fuit necessitudo, demonstrentur veluti Apostoli signantur per illos duodecim leonculos in solio Salomonis existentes, qui in Iudicio vnà cum Christo iudicantes sedebunt sed per faciem leonis, licèt hanc D. Augustinus Mattheo attribuat, Marcum ad mentem D. Hieronymi debemus intelligere, de quo Baptista Mantuanus cecinit,

> *Marce Comes Petri quondam leuitica proles,*
> *Cui faciem vates os effigiemque leonis.*

Et paulò inferiùs huius reddens rationem talia dedit verba,

> *Marcus enim regale aliquid dignumquè Leone*
> *Principio fatur,*

3. Reg. ca. 10.
Facies leonis cur S. Marco attribuatur lib. 4 de sacr. dieb.

Prophetæ quoquè inter hos locum tenent, quorum rugientium aduersus peccatores sonus nominatus est vox leonis. Deniquè simplicitèr, & aperte loquentes cuicunque viro iusto nomen leonis competere potest. Primò, quia Iusti bonitate Dei omnipotentis fisi tãquã leones nihil pauẽt, deinde Iob vir iustus sub nomine Leonis, leæna pro eius vxore, & catuli

G leonum pro eorum filijs sumuntur, & leo habitans cum oue apud Isaiam virum potentem vnà cum pauperibus viuentem, ijsquè diuitias impartientem significare potest, quemadmodum, & leo occisus à Sampsone Principem Ethnicum Deo contradicentem, qui occisus accepta fide, & factus iustus, semper in ore fauum confessionis, & laudem Dei conseruat. Mox accedemus ad mysticos leonis intellectus, cui aduersis frontibus cum prædictis pugnant; nã Diabolus, Mors, Caro, & reliqua mundana toto diametro Deo, Angelis, Sãctis, & viris iustis opponũtur, de quibus paulò ante pingui, vt aiunt, Minerua pertractauimus. Modò contemplantes superbiam, & tyrannidem Diaboli, quam nonnulli leænam appellãt inueniemus in sacris literis illam sub nomine leonis circumferri, quoniã quando in Amos legitur, *Leonis catulus aliquid apprehendens* à D. Hieronymo supra hunc locum exponitur Diabolus auferens aliquem à cætu Christicolarum. Propterea Sancta Mater Ecclesia rationi consonum esse decreuit in diuino, & quotidiano altaris sacrificio Deum Optimum Maximum rogare, vt dignetur animas Fidelium defunctorum ab ore leonis liberare, cum hoc in loco, iuxta doctrinam theologicam os leonis Purgatorium exponatur, cum huius pœnas ab infernalibus specie non discrepare credendum sit. Præterea cum leo superbiæ

Vox Prophetarũ dicitur vox leonis.
Iob cap. 4.
Cap. 11.
Cap. 3.

H symbolum indicet, non est mirandum, si Rossellius in quinta Inferni parte collocat Dæmones effigiem leonum habentes, & vnguibus lacerantes eos, quorum animum in hoc mũdano carcere effrænis quædam insolent à subierat; quod declarat hoc eleganti disticho.

> *Aula superborum ad dextram Plutonis, eorumque*
> *Hos trahit, hos trudit, ora leonis habens.*

Hoc vnum nobis auditu perquam iucundum esse debet, fastuosum Diaboli dominium à manu omnipotentis Dei fuisse cohibitum. Idcirco Cæsarius Heisterbac Diabolum leoni ad stipitem ligato similem esse affirmauit qui, licèt in catena sua rugiat circumiens, neminẽ tamèn lędit, nisi quem infra suum circulum rapuerit; sic Diaboli potestas catena diuinæ cohibitionis arctata est, vt neminem ad peccandum cogere possit, nisi ad eum ingrediatur, per consensum peccati, iuxta illud Apostoli tamquam leo rugiens in sua catena quæ ens quem

In lib. artif. mem.
Lib. 5. de Dæm. cap. 52.
Diabolus neminẽ ad peccãdũ cogere potest.

Leo mortuus dicitur Diabolus. *Apostata leo mortuus est* *Psal. 21.* *Leo est mors* *In cũ symb.* *Leo est mundus.* *Psal. 90.*

quem deuoret, quia Diabolus viros iustos ingenti formidine aliquandò consternit, sed illos laqueis implicare non potest. Tandem in sacris Biblijs leo mortuus Diabolus exponitur, de cuius salute nihil vlterius sperandum est, cum ad pœnitentiam redire non possit iuxta illud in Ecclesiaste; melior est canis viuus leone mortuo; quamuis alij per leonem mortuum Apostatam, intelligant, quo melior est canis viuus, nempè Ethnicus, qui ad fidẽ Christi conuertitur. Mors & ipsa leo fuit nuncupata, quia quandò Psalmographus leonem rapientem nominat, multi in sensu mystico mortem homines è vita rapientem interpretantur. Licèt Antonius Ricciardus leonem rapientem, populum Hebręum comprehẽdentem Christum in horto exposuerit, qui, & per leonem, mundum intellexit, iuxta illud D. Augustini *salua me ex ore leonis*. Quandoquè Caro per leonem denotatur, quia habemus apud Psalmographum. *Leonem, & Draconem conculcabis*, & Lauretus in sylua allegoriarum intelligit carnem, Dęmone incitante, esse superãdam, caro enim spiritui sempèr aduersatur. Item leo apud Bohetium in sensu allegorico designat hominem ingentes irarum motus concipientem, hac ratione, leonis facies in homine apud Ezechielem vim irascibilem indicare poterit, & Rosellius aliquem facilè colligentem iram, & in alios succensentem exprimere volens, leænam huc, illucquè discurrentem imaginabatur. Quocircà, annotante Laureto, bile dęmonica correptus Caiphas leo rugiens aduersus Christum vocatus est, & Populus Iudęorum quasi leo in sylua, & catuli leonum minores populi fuerunt, nam iuxta mentem scrutatoris rerum naturalium, leo ad venationem alicuius Feræ se accingens mirabilẽ emittit rugitum. Illi paritèr vna voce clamarunt. *Crucifige, crucifige eum*. Tandem in sensu allegorico leo typum elementi ignis repræsentat; non erit ergò mirandum, si in aliquibus auctoribus legatur leo pro igne, quoniam leonem ignea temperatura esse præditum superius constituimus.

Cap. 1. *In lib. artif. memor.* *Caiphas leo rugiens dicitur.* *Leo symbolũ est elementi ignis.*

MORALIA.

Inveduct. moral. *Christus dicitur leo.* *Cap. 3.*

Elegantium morum, & Christicolis conuenientium honestamento vndecunquè tè fertilissimam leonis historiam conspicimus. Nam si in Mysticis, & Allegoricis, per leonem Deum, Sanctos, Viros iustos, Dęmonem, Carnem, & cœtera mundana intelligebamus, paritèr in Moralibus leonem Deo Beatæ sempèr Virgini, viris iustis, Dæmonio, Peccato, & cæteris mundanis rebus licebit assimilare. In primis si leo, vt inquit Berchorius, ab alta rupe prospiciens prædam, vehementem edit rugitum, quo audito cætera animalia formidine corripiuntur; pari ratione Christus ab alta Paradisi rupe fidelem animam, totumquè genus humanum contemplans, ingentem emittit rugitum comminando, & promittendo per leges, & per Prophetas. Ideò omnes huiusmodi vocem reformidantes Dei mandatis obtemperare debent; habemus enim in Amos, *Leo rugiet, quis non timobit?* Amplius si adipe, vel sanguine leonis perliniti à morsu reptilium, teste Plinio, securi incedunt, ità cum verus leo sit Christus, illius passionis sanguine perfusi aduersus omnia mundi, & Dæmonis tentamenta tuti præliabuntur. Quid de Beata semper Virgine Dei Genitrice dicemus? quæ leænæ nomine potest pronunciari. Leæna catulos suos diligens, pro illis aduersus venatorum insidias acerrimè pugnat. Assimiliter semper Virgo filios suos, scilicet deuotione singulari sibi adstrictos fouet, & a quotidianis Dæmonum insidijs tutatur. Si ponderemus insigniores leonis proprietates, has omnes in viris iustis, & perfectis elucescere obseruabimus. Leo dormit oculis apertis, cum graditur pedem dextrum semper præfert sinistro, cauda delet vestigia, & strepitum rotarum, ignemquè pauet. Viri iusti in prædictis omnibus imitantur leonem, nam per discretionem, & sagacitatem, semper oculos apertos seruant, iuxta, illud *ego dormio, & cor meum vigilat*, pedem dextrum, nempè affectus spirituales pedi sinistro, scilicet corporalibus, & vt vno verbo id proferamus, æterna caducis præponunt, cauda confessionis vestigia peccatorum obliterant, strepitum comminationis sacræ scripturæ, ignemquè infernalem iugi timore contemplantur. Insuper quandò leo instantes videt venatores, eorum arma non respicit, ne terreatur, sed oculos ad terram vergens pugnam aggreditur, paritèr viri omni Christiana perfectione imbuti quandò animarum venatores Dęmonium, Carnem, & Mundum, tentationibus pugnaturos intuentur, tanquam æmuli leonis arma tentationum rei delectabilis non debent aspicere, sed tantùm

Beata sẽper Virgo quando leæna dicatur. *Viri iusti sũt leones.* *Cantic. 5.*

terre am,

E terream, & humilem vitæ humanæ conditionem speculari. Quid plura? Leo liberalitatis, & generositatis est antesignanus, quia portionem captæ prædæ bestijs eum sequētibus relinquit; pari ratione homines diuitijs redundantes Leonem debent imitari, & aliquam diuitiarum portionem pauperibus ipsos sequentibus, & opē implorantibus communicare. Modò oppositam prædictis faciem debemus ostendere, & Diabolum Leoni assimilare. Leo est huius naturæ, vt quando præda fruitur, videatquē prætereuntem Feram, illicò prędam amplectitur, & dentibus frendens in illam tanquam hostem insilit, qua expugnata, denuò prędа vescitur; simili ratione Diabolus quando peccatorem varijs criminibus implicatum apprehendit, & videat virum iustum, tùm correctionibus, tùm christianis documentis de eius manibus peccatorem erepturum, statim Diabolus suppeditando peccatori varias mundi dilectiones, prædam amplectitur nè latum quidèm vnguem ab erroribus committendis recedere possit, ad maiorem huius intellectum spectant illa verba Isaię *frendet, & tenebit prędam, & amplexabitur, & non erit, qui eruat.* Leo alio naturæ instinctu fertur in galli, eiusque cantus timorem; pari gradu, inquit Berchorius, incedit Diabolus, qui mirādū in modum, & virum iustum seu concionatorem, & multò magis eius cantum, nempè ipsum

Diuites debent leonem imitari.

Diabolus quando dicatur leo.

Cap. 5.

F vitia humana acriter repræhendentem formidat. Leonis quoque vocabulum peccatori possumus applicare, qui à nonnullis Leonis proprietatibus debet abhorrere, alias verò imitari. Leæna, vt notum est, adulteratur cùm Pardo, & tùnc filios non iubatos & imperfectos generat, hoc vitium mulier debet abominari, quia cū sit adultera filios illegitimos producit, quàmuis malitiosè se defendat, *cum non sit malitia super malitiam mulieris*, & de hoc & filijs spurijs potest illud Ezechielis pronūtiari; *Mater tua leana cubabit inter Leones.* Leo vt superius expositum fuit capitur fouea, in cuius medio collocatur ouis à venatore, peccator tùnc potest nuncupari Leo, quandò à venatore Diabolo per ouem nimirum per aliquam delectationem in foueam peccati trahitur; quarè peccatores debent esse cauti ne in huiusmodi foueam incidant. Vicissim aliæ sunt Leonis proprietates, quarum peccator æmulus esse debet, & potissimum, cum Leo, vt scribunt Physiologi, videns suum catulum verberari, mirandum in modum patiatur, & castigetur; pariter quando catuli, idest homines vitijs dediti, flagellantur reliqui se emendare, & a peccatis abstinere debēt, quoniam *pestilente flagellato stultus sapientior erit.* Leo auctore Solino, quartanario affectu sæpe cruciatur, nam si huiusmodi ęgritudine eius iracundia non temperaretur, adeò effræ-

Peccatur quādo leoni assimiletur.

Eccl 25.

Cap. 19.

Lib. 2. Hierogl.

Prouer. 29.

G nis euaderet, vt in iram præceps ferreretur; non secus ac nauis sine retinaculis a vento ducitur. Leo est peccator, qui permittente Deo, aliquandò valetudine vexatur, vt eius viciosa vita emendetur. Duabus insupèr proprietatibus leo est dotatus, quas Christicola imitari debet, prima est quādo leo repletus est cibo spatio tridui ieiunat, secunda est, quandò morti appropinquat, terram capite percutit, & lacrymatur peccator leonem imitans mundi delicijs iam saturatus abstinentia, & carnis maceratione ieiunium amplexari debet & præcipuè quando morti est proximus, pectus percutere, lacrymari, & omnes pœnitentiæ actus exercere. Hactenus de peccatore in genere, nunc in moralibus à leone desumptis considerandus est paccator quatenus iracundus, superbus, auarus, & libidinosus. De iracundo scribebat Seneca. Muliebre esse furere in ira, & licèt nullum sit animal tàm perniciosum natura, vt si accendatur ira in illo, non appareat nouæ feritatis accessio, quia leones fremunt pulsa pedibus arena tamèn vtcunque sit, obseruabimus proiectos ab ipsis non præmorderi. Hac ratione homo ductus, eodem Seneca auctore, iram vitare debet; quia illum in talem furorem potest inducere, vt ipso leone sit peior, & suam stabilit sententiam exemplo Alexandri nepotis Antigoni, qui lanceam in suos conuiuas torque-

lib. 1. de Clē

lib. 3. de ira

Ira vitāda.

H bat, hic ex duobus amicis alterum Ferę obiecit, alterum sibi, tamèn qui obiectus fuit leoni vixit. Hinc homines discant prostratis, idest humilibus, & innocentibus parcere, nequè ob quācunque leuem causam aduersùs aliquem furere. Ad rem nostram facit assertum Gabrielis Symeonis, qui docet iniurias esse tolerandas, & præcipuè illatas ab aliquo demēte ebrio, puero, & famulo, exemplo leonis, qui latratibus canum non assurgit, & quandò vlciscitur iniurias vindictæ limites non excedit, vt in examine naturæ leonis fuit narratum. Propterea Principes in corrigendo, & puniendo leonis æmuli pœnam iuxta qualitatem delicti præfigere debent; nam legitur in Deuteronomio: *Erit, & plagarum modus.* Amplius cum leo, teste Plinio, in bestias viuas sæuiat, & mulieribus, puerisquè parcat, hinc cognoscemus tyrannos leonibus esse crudeliores, qui non solùm belluas viuas, nempè diuites, sed etiam mortuas, idest viduas, & pupillos torquent. Si contemplemur superbiam huius

In Dialogo

Principes debent leonē imitari in punitione.

Cap. 25.

Tyrannus leone sæuior

Superbia ſymbolum eſt leo. huius imaginem expreſſam gerit leo, qui collum habens rigidum illud difficulter flectit pariter peccator ſuperbia refertus parui pendendo humilitatem collum, inclinare nequit: quare de hoc poteſt præmulgari hæc ſententia. *Cucurrit aduerſus eum extento collo, & pingui ceruice armatus eſt.* *Iob. 15.* Quid de Auaritia dicemus? leo diuturnam ducit vitam, & quo ſenior eo deterior, nam deficientibus viribus, quibus feras prædabatur, tunc ætate grauis in locis vrbibus vicinis moratur, & homines adoritur. Auarus poteſt vocari leo, nam quantò ſenior tantò deterior, & auidior euadit, cum non beſtijs, ſed hominibus inſidietur, & iuxta mentem Berchorij, cum auarus ſit leo ab alio leone, nempè à Diabolo decipitur, & deuoratur. *Auarus leoni ſeni ſimilis.* Deniquè qui libidine intemperatæ cupidinis exardeſcit leoni duplici de cauſa ſimilis eſt; primò quoniam leo ab ore ſpiritum fœtentem ſemper emittit, ſic illo, qui à carnis inquinamento, & petulantia nunquam eſt alienus blandis verbis, & inhoneſtis colloquijs homines vitiat, ſecundò quia leæna in prodigum luxum propenſa meretricem ſolet ſignificare, & in hoc ſenſu Plautus ſcribebat abſtinendum eſſe à leonino cauo, nimirùm à ſpecu, in quo habitat leæna, ideſt meretrix, quæ deuorat amatores veluti leæna cœteras Feras, ſed animaduertendum eſt leænam quidèm adulterari, vt paulò ante fuit explicatum, ſed poſtea abluere ſe in aqua fluminis, ne à leone adulterium poſſit deprehendi; in hoc ſenſu anima noſtra leæna eſt per fidem Chriſto deſponſata, quæ, vt ait Berchorius, ſi peccat, non debet niſi lota in fluuio pœnitentiæ, & confeſſionis ante Chriſti conſpectū apparere. *Libidinoſus leoni ſimilis.* *In Men.*

HIEROGLYPHICA.

QVamuis propriè loquendo Hieroglyphica apud Aegyptios eſſent quædam ſacra monumenta, non literis, ſed rerum, & animalium figuris ad vocabula ſignificanda ſculptis tamèn etiàm ad res profanas denotandas huiuſmodi animalium imagines quandoquè adhibuerunt; nam vt ſpectantia ad hiſtoriam leonis aſſignemus, inquit Orus Apollo. *Lib. 2. Hierogl.* Aegyptij indicantes Nili inundationem, effigiem leonis delineabant nulla alia adducti ratione, niſi quia Sole ingrediente in ſignum Leonis, Nilus ab alueo erumpere incipiat. *Nili inūdatio cur per leonem denotetur.* A figura anterioris partis leonis robur denotabatur, quoniam in hoc animali partes anteriores poſterioribus multò ſunt valentiores, hinc Pierius coniectatur meritò in ſacris literis ab integro leone Chriſtum indicari, quoniàm anteriora diuinitatem, & poſteriora humanitatem oſtendere poſſunt. *Quæ pars leonis robur notaret.* Propterea figura leonis vario modo picta multiplices hominis affectiones, & functiones demonſtrabat. Si hominem virtute præditum volebant repreſentare, illum leonis ſpolio tectum figurabant, quia hoc ſemper fuit apud Priſcos virtutis Hieroglyphicum, ideoquè Herculi dicatum, Herculem enim pro virtute Antiquitas colebat, & quemadmodum hodiè Patre eloquentiæ nominato ſtatim noſtro intellectui Cicero ſe ſe offert, ita Priſci per virtutum parentem Herculem intelligebant, hoc ſenſu igitur motus Diogenes Cynicus exuuias leonis indumentum virtutis declarauit, & quandò videbat indoctū ſpolio leonis tectum, ſtatim hæc verba proferebat; *Ille indumentum virtutis vituperat.* *Virtutis Hieroglyph. quale.* Verùm non propter diſcrepantem rationem auctore Suida, optimus Philoſophus oſtendebatur per figuram Herculis geſtantis manu dextra clauam, & ſiniſtra tria mala, quę, Dracone occiſo, claua philoſophiæ ab ipſo ablata fuiſſe fabulantur, tria enim mala tres ſunt animi virtutes non iraſci non eſſe auarum, non appetere voluptates; *Philoſophi optimi hieroglyph.* ſed quoniam in ſpolium leonis Herculis indumentum incidimus non erit ab re notare cum Pierio propter odium nouercale Iunonis in Herculem Antiquos pinxiſſe mulierem palmite coronatam pedibus prementem exuuias leonis, hacque ratione priuignos à Nouercis malè haberi ſignificabant. *Nouerca hierogl.* Præterea quandò volebant virum vnicum fortitudinis ſpecimen, magnanimitatis normam, & prudentiæ exemplar repreſentare leonem, & vulpem, teſte Oro Apolline, effigiabant, nam per illum robur, & magnanimitatem, per hanc verò prudentiam exponebant, *Lib. 2.* nam leone picto habente ſupra inclinatum caput caducēum, vis eloquentiæ cedere credebatur. *Lib. 1.* Quocircà Pierius per leonis iconem Regem, & Principem intelligebat, quoniam hi ſupra humanum modum robore animi, magnitudine, & prudentia more leonum clari eſſe debent; imò & clementia, & vigilantia redundare, quæ duæ prærogatiuæ in leone inſigniores refulgent; *Quomodo per leonem princeps intelligatur.* Ideo Antiquitas, ſcribente Pierio, per leonis incolumis, & hominis ſubſtrati picturam, deſignabat clementiam, deinde quia à leone noctes in ſomnes

duci

E duci credebat, verum vigilantiæ, & custodiæ Hieroglyphicum leonem esse putabat; & hæc fuit potissima ratio, propter quam secùs templorum valuas leones, & pingerentur, & sculperentur, quæ consuetudo ad nostram vsque ætatem penetrauit, & hic mos Indis quoquè est notus, nam Fernandus quoddam Indorum templum describens dicebat. *Duo leones colossei templi valuas custodiebant*; immò vt, inquit Pierius, hic ritu adeò inualuit, vt rictus leonis insignum custodiæ ostijs priuatæ domus affigatur. Quid plura? Aegyptij in varijs hominum affectionibus exprimendis, figura leonis vario modo delineata vtebantur. Si hominem febrientem, & auxilium sibi comparantem notificare cupiebant leonis simiam vorantis formam inducebant, si hominem ad satietatem repletum, leonem frustra carnis depascentem delineabant, si fœtido oris halitu imbutum, os leonis hians pingebant, si vltorem, leonis telo confossi effigiem formabant, quoniam leo mira obseruatione percussorem nouit, si iracundum, ad mentem Ori Appollinis, caput leonis effingebant, quia hoc animal capite magno, & pupillis oculorum igneis præditum sit. Ingentes verò irarum motus febrem excitantes significaturi, eodem Oro teste, leonem catulos suos cauda flagellantem figurabant, leonem ob iram, & catulos flagel- F latos, quoniam leonum ossa inter se collisa ignem emittant. Deniquè furor indomitus ad mentem Pierij, per leænam catulos suos discerpentem, imò vt græcè legitur ἐξοστί-ζοντα, idest exossantem designabatur. Postremò, vt scribit Orus, per mulierem semel tantum enixam, leænæ imaginem ante conspectum hominum proponebant, quoniam leænam secundariò parere non credebant.

Quarè penès templorum valuas leones pinguntur, vel sculpantur.

Li. 4. epist. ex Ind.

Hominis febrientis hieroglyph.

Lib. 1.

Lib. 2.

Lib. 1.

Lib. 2.

EMBLEMATA, SYMBOLA, EPITAPHIA.

QVI omnem operam studio emblematum impartiri solent, si toto nixu his nostris lucubrationibus insistent, non solum profana, sed etiam diuina, tam emblemata, quàm symbola contemplabuntur. Exordium igitur sumendo à diuinis Nicolaus Reusnerus Christum puerum ferentem crucem coro- G natam, & equitantem leonem depingit, & picturam hac inscriptione decorat. FOTITVDO, ET LAVS, ET SALVS MEA DOMINVS. Deindè multa componit carmina, sed inter alia hoc hexastichon in medium afferre libuit,

Lib. 1. embl.

> *Optima res laudare Deum, laus cælitus illa,*
> *Et cum laude fides vera, salusque datur.*
> *Sit leo virtutis frons laudis, crux que salutis*
> *Sit nota, quis Iudæ Dux Leo Christus ouat,*
> *O par sit laudi tanta vis atque facultas,*
> *Me scio perpetua posse salute frui.*

Prædictum emblema reuocat in memoriam symbolum Dauid maximi Abyssinorum Aethiopum regis à Sadelero depictum, in quo licet obseruare leonem rectum pedibus anterioribus crucem tenentem cum hac inscriptione. VERITAS PERSVADET. Inter sacra emblemata secundum locum habet leo alatus, quem figurauit Nicolaus Reusnerus dum recenset illa quatuor animalia ex Daniele tanquam symbola quattuor Monarchiarum, & subnectit multa carmina; nos autem hic illa, quæ ad hunc leonem attinent H exarabimus.

In li. symb. pag. 60.

In lib. embl. sacr.

> *Quatuor in somnis sub imagine regna Ferarum,*
> *Assyrio Daniel vidit in orbe prius.*
> *Prima leo geminis alis, & corde refulgens*
> *Humano, pedibus, stat Fera nixa suis*
> *Assyrios signans reges, primosquè Monarchas*
> *Quos Babylon, & quos Media clara tulit.*

Sed quoniam scimus nihil esse optatius illis, qui non vulgari ingenij claritate sunt conspicui, quà multa huius generis emblemata intelligere ad profana examinanda eccedere non grauabimur, & multiplicia proponemus à varijs actionibus, & proprietatibus leonis desumpta. In primis gestus, quos pugnaturi leones agunt, multa subministrant

Emb.63. emblemata. Vnde Alciatus figurauit leonem erecta cauda à venatoribus, & canibus circumdatum,& inscriptio est hęc. IRA. deindè subscripsit hoc tetrastichon.

Leo in actu audaciç

> *Alcaeam veteres caudam dixere leonis,*
> *Qua stimulante iras concipit ille graues,*
> *Lutea consurgit bilis crudescit,& atro*
> *Felle dolor furias excitat indomitas.*

Caudam leonis Prisci ab ἀλκὴ quod est robur, Alcæam dixerunt, quia leones in principio iracundiæ cauda terram verberant, in augmento terga, quasi velint sibimetipsis robur addere;ideo hoc emblemate admonemur iræ impetum esse coercendum, nisi velimus in belluam ferocissimam transformari. Alij pugnaturum leonem depingebant cauda erecta,&, & ore aperto, illique huiusmodi inscrptionem assignabant. VIS CONSILII EXPERS MOLE RVIT SVA, hoc extabant illos, qui fisi fortitudine rationem,& consilium aspernabantur. In hoc genere Aegidius Sadelerus inter Symbola Regum Poloniæ effigiem leonis, quasi ad pugnam concitati format, & illi addit hanc inscriptionem, ME ME VINDICE. Idem auctor paulò inferius proponit figuram leonis pedibus anterioribus, & ore venabulum tenentis cum inscriptione. VEH. ILLI. Et hoc inter Symbola Gidelberti Austriaci connumerat. Præterea leo in actu timoris depictus alia nobis suppeditat emblemata, nam Camerarius leonem fugientem à face accensa effigiauit cum his verbis, MAGNOS VANA TERRENT. Deindè subscribit simile distichon.

Lib.symb. pag.53.
Pag.59.
Leo in actu timoris exhibet emblemata.
In li.symb. & emblem.

> *Non est ingentis vis expers vlla timoris;*
> *Sic pauet infesto percitus igne Leo.*

Emb.46. Pariter Iunius leonis fugientis à venatoribus habentibus accensas faces Ideam protulit cum hoc Dicto, MALAGMA PHILOSOPHIAE. Deindè subscribit hæc carmina.

> *Getulus leo non sic illud quam metuit*
> *Tędam flammiuomam qua rabies saua cadit,*
> *Sidit trux animus cum facibus luciferis*
> *Calestis Sophię haud supplicijs terriculis.*

Hac ratione Auctor conatur nobis manifestare philosophiam ægritudinibus animi mederi, quemadmodum medicus affectibus corporis pharmaciam præstat & licèt, naturali instinctu,leo facibus ignitis perterrefiat, tamèn Sadelerus leonem facibus accensis, & venalibus resistentē delineauit, & inscripsit hæc verba, FORTITER RESISTENDVM; & hoc ad symbola Regum Angliæ attinere asseuerauit. Verùm non solum fax accensa,sed etiam Gallus leoni est terrori;hac de re Reusnerus imaginē leonis cum Gallo ante legentium oculos protulit,& hoc subscripsit. CEDITE FATIS. Et in huius maiorem expositionem promit dodecastichon, quod lector apud ipsum legere poterit. Accedit feritas, & fortitudo leonis, quæ emblemata componendi occasionem præbuerunt. Georgius Camerarius huc respexit, quandò cupidinem iubis leoninis ornatum, & vnguibus aduncis armatum depinxit, & in parte opposita leonem saggittam ab arcu iaculantem figurauit cum hac inscriptione. VTER SAEVIOR? Itaquè comparat actiones cupidinis cum actionibus leonis hoc hexasticho,

Lib.symb. pag. 44.
Lib.2.embl.
Feritas, & fortitudo leonis ad embl.
Lib.embl. Am.

> *Immanes animi,quę vos concordia iunxit?*
> *Mutua quo tandem fœdere pacta fides?*
> *Omnia sunt similes secutus,vt ille pharetram*
> *Horrendam,horrendas induat ille iubas.*
> *Vnguibus acer Amor, telis leo pugnet; at vnum*
> *Dissidium superest, quis feritate prior?*

In fortitudinis contemplatione diu non immorabimur, quoniam sola vox leonis mentibus nostris fortitudinem suggerit; hinc Rusellius notabat, si quis labilis memoriæ voluerit recordari fortitudinis, cum leo huius expressum sit symbolum, debet imaginari in tali loco imaginem ferocissimi leonis esse collocatam. Ad hæc mansuetudo consideranda se se offert, quam respiciens Reusnerus leonis humistrati cauda deposita iconem præbebat, & addebat hæc verba. QVO QVIS DOCTIOR HVMANIOR, ET QVO INDOCTIOR MOROSIOR, deindè subscribit multa carmina, quæ breuitatis studio missa facimus; in illis ostendit veluti ferocissimi leones arte mansuefiunt, eodem

In lib. art. mem.
In lib.embl. Mansuetudo leonis ad embl.

E eodem modo virtutibus, pectora rudiorum mollescunt. Insuper Camerarius formam leonis habentis caput pallio coopertum induxit, penès quem homo catenam manibus tenens figuratur cum hoc Dicto. IRAM PRVDENTIA VINCIT. Quia Physiologi obseruarunt leonem oculis coopertis feritatem deponere, & distichon subscripsit huius tenoris,

Si licet obiecto sagulo tractare leonem,
Quid tandem est iram nolle domare suam?

Et paulò inferius idem auctor proponit aliud emblema, in quo puellã cibum leoni ministrantem effigiat, cum huiusmodi inscriptione. SEMPER IN METV. Alludit enim ad mansuetudinem, & feritatem leonis, quoniam Feræ huius generis licèt sint mansuetæ tamèn aliquandò repente efferantur, sicuti à nobis superius expositum fuit, huic emblemati additum fuit tale distichon,

Nuda à præsidijs virgo ministro leoni
Danda opera est magnis, sed comitante metu.

Ad rem nostram facit illud elegans emblema Pauli Maccij politioris disciplinæ longè scientissimi, in quo geminos ad fræna leones currui iunxit, & honorem regiam maiestatem representantem supra plaustrum collocauit cum Inscriptione. IVRIS PERITIAE DECVS. Hocquè explanauit Dodecasticho reuera digno, quod in manus hominum veniret, quia præsefert auctorem musarum, charitumquè munificentia ornatissimum; conclusionis tantùm illius tùm ad euitandam prolixitatem, tum quia respicit leonum proprietatem meminerimus,

In li. embl. 6.

An non, dum fugiunt, isti genus omne ferarum
Deterrent, leges, vt genus omne virum?

F Non desunt etiàm duo emblemata in hoc genere ab Alciato excogitata, in quorum altero currum à leonibus vectum figuris exprimit, cum inscriptione. ETIAM FEROCISSIMOS DOMARI, & addit hexasticon, in quo alludit ad leones trahentes currum Marci Antonij triumphantis. In altero figurauit plaustrum cum leonibus vehicularibus, & cupidinem aurigæ munus exercentem, & inscripsit hæc verba. POTENTISSIMVS AFFECTVS AMOR. Huius emblematis argumentum dedit Lucianus, quandò induxit Venerem timentem, ne cupido ob commissa scelera tandè n leonibus G obijceretur, deindè induxit Cupidinem matri respondentem hunc in modum. *Confide mater, nam leonibus factus sum tam familiaris, vt innoxiè eorum terga ascendam, & iubas sæpè apprehendam.* Quocirca hoc edoctus Georgius Camerarius pinxit Cupidinem equitantem leonem, & inscripsit hæc verba. NOBILITAS SVB AMORE IACET. Vult enim annuere neminem esse tàm ferum, quin amore dometur, & Cupidini cedat, & affert dodecastichon, quod, quia in illo omnes leonis proprietates Cupidini conuenire monstrat, hoc in loco recitare necessarium esse duximus, & est huiusmodi,

Embl. 29.

Embl. 105.

In Dialog.

In lib. embl. Am.

Cupido leoni assimilatur.

Phœbus equos, Tigres lęneus flectit, & Vrsos,
Iure premit famuli terga leonis Amor.
Magnanimi admoto mansuescunt igne leones,
Omnis Acidalia sub face feruet amans.
Audaces galli cantum timuere leones
Nocturnus vigilem, sic Amor horret auem.
Vtque leoninis nullus fluit ossibus humor,
Sic nobis demens ebibit ossa Venus
H *Arida sed flammas scintillant ossa leonum,*
Nil præter flammas pectus amantis alit.
Sed leo dum dormit nunquam sua lumina claudit,
Sic omni vigilat tempore quisquis amat.

Præter hæc alia sunt emblemata, & symbola attinentia ad vexilla, & Insignia gentilitia, in quibus leonum effigies cùm aliorum animantium, & variarum rerum figuris representantur. V. G. habemus in Picta Poesi vexilli picturam, in cuius altera parte leonis, in altera verò vulpis figura delineatur cum inscriptione ΠΟΛΕΜΙΚΗ, idquè pulcherrimo hexasticho declarat innuens licere aliquando in bello, vti stratagemate, & huc spectat illud adagium in prouerbijs expositum. *Quo leona pellis non peruenit vulpina est assuenda*, versus autem sic se habent.

Vexilla effigie leonis insignita.

Ars gemina est belli, vel vi, vel fraude gerendi,
Vt victore hostis victus ab hoste cadat,
Tecta quasi vulpis fraus, vis quasi aperta leonis,
Sit dolus, an virtus, sed quis in hoste regeret?
Ergo Aquila valeant, Lupi, & Vrsi, Minotauri,
Vexillis Vulpes, & Leo signa fient.

In li. symb. & embl. Quidam alij. vt notat Camerarius, curarunt depingi quatuor diuersi generis animalia tali ordine digesta; vt in superiori parte aquila, & leo, in inferiori verò Syren cùm Dracone collocarentur, & per hoc Amorum quatuor genera repræsentare voluerunt, scilicet per Aquilam desiderium, & amorem veræ gloriæ, per leonem virtutis, & prudentiæ animi, per tertium pulchritudinis, & per quartum diuitiarum, huic distichon appositum est huius tenoris. *Quatuor Amorum species.*

Si rerum quæras fueris quis finis, & ortus,
De fine, nam causa est vnico solus amor.

Habemus præterea apud Camerarium loco citato iconem leonis habentis serpentem inuolutum circa collum cum inscriptione græca ΟΥΔΕΝ ΚΑΘΗΚΟΤΕΡΟΝ, idest nihil decentius, in hoc symbolo auctor per leonem fortitudinem, & per Serpentem prudentiam demonstrat, quasi fortitudo semper prudentiæ copulanda sit hoc disticho. *Qua icone fortitudo, & prudentia degsinetur.*

Prouida magnanima si adsit prudentia dextra,
Dic mihi, quę rerum pulchrior esse queat.

Lib. symb. pag. 15. Amplius leguntur apud Auctores symbola Iconum leonis ad insignia gentilitia spectantia; nam Sadelerus alludens ad insigne gentilitium Sixti Quinti Pontificis Maximi, in parte dextra figuram leonis exhibuit insignitam tali inscriptione. VIGILAT SACRI THESAVRI CVSTOS, & in parte dextra figurauit globum terrarum orbis triplici diademate exornatum cum hac inscriptione. OMNIBVS GRATVS. Bocchius in hoc genere effigiauit leonem alatum tenentem manu dextra librum apertum cum his verbis. DIVO MARCO, ET REIPVBLICAE VENETAE PAX TVTA EST SEMPER AVSPICE IVSTITIA, & subnectit versus viginti duos quorum conclusio est hæc. *Li. 5. symb. quest. symb. 135. Leo in quibus insignibus gẽtilitÿs locũ habeat*

Auspice iustitia tua pax leo maxime pacem
Securam nobis, perpetuamque facit.

Idem Auctor leonem Felsineum intactum non reliquit, dum profert picturam, in qua Felsina armata vexillum libertatis ferens cum leone secus pedes conspicitur, & reflectẽs mentem ad Insigne gentilitium Bononiæ, & ad numerum quadratum Senatorem, licèt hodie numero sint quinquaginta quos Deus Optimus Maximus sospites diutissimè seruet sic cecinit. *Insigne gẽtilitiũ Bonon.*

Felsina docta tibi denus quater imperat ordo
Denus quadrato perficitur numerus.
Libertas censur leges custodia fines
Quatuor hos virtus continet vna patrum.
Purpurea hinc albo, crux inter secta salutem
In pace, illa decus lilia fulua notant.
Signifer id statuit signum leo vincit, & iram,
Fortis vexillo hoc imperat ipse sibi.

Spoliũ leonis in embl. Pōp Vizan. Cœterùm non solum leonis, sed etiam quãdoquè exuuiarum icon in emblematibus potest vsurpari. Vnum instar omnium sit emblema collocatum in principio operis Chronicorum Bononiæ Pompei Vizani Patritij Bononiensis viriquè in nullo doctrinarum genere non perfecti; in quo depictum leonis spolium ostenditur hac inscriptione decoratum. SIBIMET PVLCHERRIMA MERCES. Cui Iulius Signius I. V. D. octastichon adiunxit, ad quod lectorem relegamus. Hactenus de emblematibus, & symbolis à icone desumptis. Modò de leęna nonnihil dicendum est; nam Alciatus iconem leęnę aspicientis, simulacrum regalis palatij exhibuit cum inscriptione NEC QVAESTIONI CEDENDVM, & addit hexasticon. Quod lector apud ipsum videre poterit. Cuius argumentum est leæna meretrix, de qua in Aequiuocis egimus. Insuper idem Alciatus figurauit tumulum leęnæ forma cęlatum, &hoc modo inscriptum. TVMVLVS MERETRICIS, & id exponit octo versibus. Quorum quatuor vltimos tanquam ad rem *Embl. 13. Embl. 74.*

E nostram attinentes recitabimus, qui sic se habent.

Quid sculptus sibi vult Aries, quem parte leæna
Vnguibus apprensum posteriore tenet?
Non aliter captos quod, & ipsa teneret amantes,
Vir gregis est Aries, clune tenetur amans.

Horum versuum intellectus respicit Laidem græcam meretricem, cuius monumentum, vt scribit Pausanias, erat extra vrbem Corinthi, in quo pro insigni titulo leæna pedibus anterioribus arietem complexe insculpta fuisse perhibetur; per Arietem animal fatuum Prisci amatorem intelligebant, per leænā ipsum vnguibus cohibentem rapinam, & impetum meretricis in amasios significabant. Hic Laidis tumulus epitaphiorum memoriam in mente nostra suscitauit, itaquè nostra intererit de illis verba facere, in quibus leonis facta est mentio. Gabriel Simeon narrat se obseruasse in via, qua itur ab vrbe Volscorum Massiliam versus tabulam marmoream supra ianuam templi cuiusdam Villæ *le Penne* nuncupatæ in qua tabula cælatæ conspiciebantur huiusmodi figuræ, Leo, Pinus arbor, Timpanum, & fistula pastoralis ramis appensa, in parte dextra turrium, in sinistra baculi F pastoralis cum galero cælatura apparebat, in parte inferiori hæc verba erant incisa. MATRIS DEVM MAGNAE IDEAE PALATINAE EIVSQVE M.RELIGIONIS AD PARNOR. NAVIVS. IANVARIVS. Hinc coniectauit Cybelem illo in loco olim fuisse cultam, quia Antiquitas turres, quibus terra referta est, supra caput huius Deæ pingebat; leones verò vehiculares huic sacrabat, sic enim indicabat terram posse coli, & cicurari, vel iuxta aliorum mentem, vt annueret terræ mandata semina esse cooperienda, veluti leo cauda verrendo puluerem vestigia tegit, non est igitur mirandum, si in hoc monumento erant turres leo, pinus, & alia, quæ magnæ Deorum matri consecrauit Antiquitas.

Tumulus Laidis græcæ meretricis.

In lib. diluc. antiq. epitaphium Deorū Matris.

PHRENOSCHEMATA.

PHrenoschemata, seu Insignia, quæ vulgus Impresas vocant cum emblematibus, & symbolis ratam affinitatem habere videntur, vt post eorum enarrationem primum locum occupare mereantur. Illa igitur, quæ Actores ex leonis proprietatibus desumpserunt, si non adamussim, leuitès tamen examinare conabimur. Prima facie, quæ collecta sunt à leonis fortitudine euulgabimus. Iouius scribit famosum Ducem Hebrar Stuardum pinxisse leonem rubrum in campo argenteo cum multis fibulis in eadem area sparsis, & dictum erat hoc. DISTANTIA IVNGIT, volebat enim inferre se esse fibulam, vel copulam fortitudinis regum Galliæ, & Scotiæ, vt ambo viribus Regis Angliæ reluctari possent; Serenissimus Franciscus Maria de Rouere olim Vrbini Dux, eodem Iouio auctore, alludens ad propriam fortitudinem, & magnanimitatem fingebat leonem coloris naturalis cum pugione in manu dextra in campo rubeo, & dimidiato versu decorabat. NON DEEST GENEROSO IN PECTORE VIRTVS. Maximus Troianus meminit Phrenoschematis, in quo leo amplexans laurum figuratur, & tali Dicto coronatur. IN VITA, ET IN MORTE, sic enim fortitudinem doctrinæ omni tempore copulandam esse docebat. Lucas Contilis iconem leonis pedibus anterioribus iugum sustinentis exhibuit, & hoc Dicto insigniuit. SVAVE. Nam Academicus huius Phrenoschemati inuentor, cum esset imperio Maximiliani subditus, denotabat non mediocrem voluptatem, quam pro Imperatore in virtute propria exercenda esset percepturus, M. Claudius Paradinus scriptis mandauit in sigillo anulari Pompei Magni leonis ensem vibrantis cælatā fuisse effigiem his litteris coronatam CELSA POTESTATIS SPECIES, tanquam signum arduæ, & cordatæ expeditionis. Idem Paradinus proponit Phrenoschema Principis Amelphitensis, quod erat simulacrum leonis in altum euecti, cum hac sententia. SOLATVR CONSCIENTIA, ET FINIS. Hic princeps voluit indicare se, quamquam fortunis exutum, soloque pulsum, nihilominus sua fortuna contentum esse, qui hoc vnum sciebat se probè vbiquè proprij vigoris officio functum fuisse, quod reliquum erat in Dei Omnipotentis clementia post obitum omnem spem collocasse. Deniquè Ioannes Andreas Palatius in hoc genere describit leonem, cuius pes dexter ex an-

In Dialog. insig. milit.
Leo in cāpo argenteo cū fibulis.
Leo cum pugione in cāpo rubro.
Leo cum lauro.
In lib. insig.
Leo cū iugo.
In Heroic.
Leo cū ense
Effigies leonis in altū euecti.
In tract. insig.

Leo cũ pede dexero ex anteriorib. amputato. In inſign. Illuſtr. Leo roſæ cuſtos. lib. 3. Inſig.

teriotibus eſt amputatus,& ſimulacro iunxit hanc ſententiam. SI NON VIRES ANIMVS, quaſi vellet ſignificare deficiente corporis robore, animi vires eſſe adhibendas. Hæc de Inſignibus vim leoninam reſpicientibus. Ab Ira vnum deſumptum delineat Camillus de Camillis, nempè illud Octauiani Paſquæ Epiſcopi, qui, cum in Inſigne gentilitio ſuæ nobiliſſimæ familiæ haberet leonem coronatum, roſæ cuſtodem, huic addidit hoc dictum, MITEM ANIMVM SVB PECTORE FORTI; & quod erat Inſigne gentilitium pro Phrenoſchemate vſurpauit, quo denotabat leonis iram roſa temperari, cum roſarum ſuccus à medicis inter pharmaca chologoga reponatur, Si ad manſuetudinem leonis animum conuertamus. Hieronymus Ruſcellus effigiat leonem frænatum catenis victum, & hoc Dicto inſignitum, DIES, ET INGENIVM, volebat enim admonere hominem tempore, & ingenij acumine omnia aſſecuturum. Non valdè diſſimile Phrenoſchema profert Perciuallus, in quo figurauit leonem cicuratum cum catena fracta, & hac ſententia decoratum, FORTVNA NON MVTAT GENVS. Si clementiam leonis contemplemur, inueniemus in libro Phrenoſchematum diuerſorũ Principum pictum leonem aſpicientem hominem humi proſtratum, & hoc Dictum annexum. HAVD PVSILLANIMITATI, & Ludouicus Dulcis in huius expoſitione ſcribit in hoc caſu hominem puſillanimitatis non eſſe redarguendum, quoniam magnanimitas, & clementia leonis id poſtulat, Si vigilantiam leonis conſideremus, meminimus nos vidiſſe picturam, in qua arbor ferens poma aurea cuſtodita à leone, & Dracone conſpiciebatur hoc Dicto inſcripta, VTERQVE SIMVL, nam Auctor amborum animantium peruigilium notum habebat. Tandem ſi ad leonum medicinam mentem reflectamus Lucas Contilis depingit Phrenoſchema Herculis Malaſpinæ, nempè leonem ſimiam vorantem cum inſcriptione, MIHI MEDELAM. Hac ratione hic vir nobiliſſimus, vt Contilis inquit, animum ærumnis vexatum demonſtrabat, & quemadmodum leo eſu ſimiæ priſtinam ſibi comparat ſanitatem, ſic, & ipſe animi affectionibus volebat mederi prudẽtia, cuius ſimia ſymbolum eſſe perhibetur. Ad ſummum facere non poſſumus, quin commemoremus phrenoſchema eruditi Bibliopolæ, cuius librariæ Inſigne erat icon leonis, is, cum curaſſet imprimi nouum opus, quod Illuſtriſſ. Senatu Veneto dicauit, in prima libri facie formam leonis erependi actum præſeferentis induxit, & addidit hoc Dictum, SIMILE AD SIBI SIMILE, & hoc modo alluſit ad Inſigne bibliothecæ, & ad Inſigne gentilitium inclytæ Venetiarum Vrbis.

In lib. de Inſig. Leo cum catena fracta. Leo aſpeciens hominem humi ſtratum. Leo vorans ſimiam. Leo in actu erependi.

NVMISMATA.

CIrca Icones leonis in monetis impreſſus tali diſtributione incedemus, vt primò numos, in quibus leo ob fortitudinem, & magnanimitatem figuratus fuit, recenſeamus. In paruo numiſmate argenteo Octauij leguntur ſimiles literæ. CAESAR AVGVSTVS, in parte inuerſa leo ſupra à tergus cerui conſpicitur, inſcriptio eſt. M. DVRMIVS III VIR. Hæc moneta, vt notat Sebaſtianus Erizus, cuſa fuit in honorem Auguſti poſt victoriam Actiacam contra Marcum Antonium, quia leo eſt ſymbolum fortitudinis, & Ceruus timoris quamuis Alij dixerint huiuſmodi animalia repreſentare pugnam leonis, & cerui in ludis ſecularibus, quos ætate ſua Auguſtus celebrauit. In numiſmate magno æreo M. Commodi legitur ANTONIVS COMMODVS AVG. in latere inuerſo icon hominis æquitantis, & iaculantis telum in leonem oculis ſe ſe offert. Romani, iuxta ſententiam Erizi, vt hunc imperatorem honoribus cumularent, hoc numiſma cuderunt, & præcipuè cum huiuſmodi Imperator, vt ſcribit Lampridius in eius vita, ferociſſimos, ſpectante populo, leones occiderit. In numiſmate Traiani legitur, DIVO NERVAE TRAIANO AVG. in oppoſita parte Plauſtrum cum figura victoriæ tractum à leone, & à ſue apparet. Hunc numum quædam ciuitas, vt narrat Erizus, imprimi curauit, vt non vulgaris honoris titulo hunc Imperatorem proſequeretur, nam per leonem fortitudinem animi huius Principis, & per ſuem corporis deſignabat. Pierius inquit vidiſſe in numo Antiochi leonem humi procumbentem, & ſuperuolantem noctuam, nam per leonem robur & per noctuam Mineruam Priſci intelligebant, & hac ratione fortitudinem eloquentiæ cedere indicabant. Hubertus Goltz, & ipſe ob fortitudinem huius animalis, & Herculis obſer-

Numiſma argenteum Octauij. In lib. numiſ. antiq. Nimuſma æreũ. M. Cõmodi. Numiſma Traiani. Lib. 1. Hierogl. Numus Antiochi. In hiſt. Græcia.

E obseruauit in Suessanorum numo figuram Herculis, deposita claua, leonem suffocantis. Post fortitudinem mansuetudo leonis in numismatibus est cõsideranda. Ideo Erizus legit in Seueri numismate. SEVERVS PIVS AVG. in opposita parte numi obseruat, inter varia animalia leonẽ in signũ munificentiæ huius Imperatoris, qui ob ludos publicos multos leones cicurari curauit. Imò eadem causa moti Romani in honorem Philippi ludos seculares celebrantis, monetam argenteam cuderunt, in cuius altera parte legitur. IMP. PHILIPPVS AVG. in altera verò leo cicuratus figuratur. Pierius narrat nuper in Cauarano agri Bellunensis vico suburbano repertos fuisse numos in quorum altera facie erat mulier, & literæ circumscriptæ. IVSTITIA, in altera verò eadem mulier cum manu læua extensa supra caput leonis, literæ circumscriptæ. LEONIS HVMILITAS. Præterea in multis monetis mansuetos leones, & potissimum illos Cybeles iugatos contemplabimur. Id demonstrat numisma aereũ Neronis, vt testatur Erizus, in quo legitur. NERO CLAVD. CAESAR AVG. GER. P. M. T. R.P. IMP. PP. Altera numi facies Cybelem in curru à leonibus vecto refert. Paritèr in Propontide regione Asiæ erat Ciuitas Zizicha nuncupata, vt scribit Pollux, in qua cudebatur moneta huius gene-

F ris, vt alterum latus exhiberet imaginẽ Deæ cybeles, quæ vocabatur ὁ τυχος μητρος θεῶν, nempè forma matris Deum in altero numi latere leo erat figuratus fortè ad significãdos leones iugatos huius Deæ plaustrum trahentes. Deinde Erizus monstrat aliud numisma in quo legitur III VIR. R. P. C. nimirum Triumuir Reipublicæ constituendæ; latus oppositum habet iconem leonis cum huiusmodi literis circumscriptis. ANTON. IMP. A. XII. Scilicet Antonius Imperator anno duodecimo; leo autem in hac moneta effigiatus fuit, vt omnes pro comperto haberent Marcum Antonium fuisse primum, qui leones subire iugum coegerit. Accedit numisma magnum aereum Philippi iunioris, in cuius latere inuerso conspicitur supra leonem figura mulieris manu dextra sceptrum gestãtis cum græca circumsctiptione. ΘΕΑϹ. ϹΥΡΙΑϹ. ΙΕΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. idest Deæ Syriæ Hieropolitarum. Hoc numisma cusum fuit in vrbe Hieropolitana Syriæ, & Erizo auctore, mulier supra leonem Deam Syriam, vel Syriæ Prouinciam representat. Quemadmodum in magno aereo numismate Gordiani figuratur mulier stans, & eleuatis manibus ostendens duo animalia, nempè Taurum, & leonem cum literis P. M. S. COL. VIM, & sub pedibus mulieris ANTI. Hinc possumus conijcere, inquit Erizus, huiusmodi nu-

G misma conflatum fuisse in Antio Romanorum colonia, vt Gordiano Imperatori æternus honor decerneretur, & illa muliebris figura Antium coloniam præsefert, quæ manibus ostendẽs duo animalia territorij vbertatem indicabat, cum ab antiquis leo cicuratus pro terra, & Taurus pro studio arationis acciperetur. In numis Massiliensium leo integer sculpebatur cum his literis ΜΑΣΣΑΛΗΤΩΝ, & huius leonis figuræ causam affert Hubertus Goltz. quæ est talis, quia multi fatentur Massiliensium Apollini proximum fuisse leonem aeneum à Phocensibus obsidione oppressis libertatis causa missum. Idem Auctor addit leonem in actu gradiendi effigiatum videri in numis Romanorum cum his literis. ROMANO. In eodem actu gradiendi sculptus fuit leo addita claua supra caput in monetis Messanensium cum hoc verbo græco ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ. Deniquè leo in omnibus Hyelitarum numismatibus videbatur cum inscriptione ΥΕΛΗΤΩΝ. Ad finem non solum leo, sed etiàm leonis spolium in numis habuit monumẽtum. Propterea Hubertus Goltz scribebat leonem in monetis Heracliensium varijs modis fuisse cælatum, sed vt plurimum in illis figurabatur Hercules habens supra humeros exuuias leonis cum inscriptione. ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ ΦΙΑΩ, quamuis in alijs delineatus sit Hercules strangulans leonem cum

H hoc verbo græco ΗΡΑΦΙ: Idem auctor in monetis leontinorum monumenta leonis obseruat, dum in harum nonnullis spolium, & in alijs rictus leonis cudebatur, & huius assignãtionem dicebat hanc esse legitimam, quia Hercules deuicto Erize à leontinis comitèr exceptus fuit; ideò illinc discedens illis leonis Insignia tanquã monumenta reliquit. Eiusdem spolij leonis icon in aliquibus Alexandri numismatibus obseruatur, in quibus, teste Pierio, ipse Alexander cum pelle leonis cælatus conspicitur cum literis circumscriptis. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, fortè ad demonstrandum genus, quod ab Hercule per Caranum primum Macedoniæ Regem ducebat.

Num. Suessanorum.
Lib. numis.
Numus Seueri.
Moneta Philippi.
Lib. 1. Hierogl.
Numi nupèr reperti.
Numisma areum Neronis.
Numi, in quibus erat Cybeles, & leo.
Loc. cit.
Quis fuerit primus, qui leones ad iugũ traxerit.
Numus Philippi iunioris.
Numisma Gordiani.
Numi Massiliensium
In hist. Græcia.
Numi Messanensium
Numi Hyelitarum.
Loco cit.
Numi Heracliensium.
Leontinorũ numi.
Alexandri numismata

INSIGNA GENTILITIA, & MILITARIA.

In cõ. symb.

Insignia gẽtilitia quænã fuerint nobilissima.

INter Insignia gentilitia, quæ vulgò Arma, dicuntur, illa tanquàm nobilissima, & perfectissima commendantur, quæ figura leonis decorantur; nam vt inquit Ricciardus, quæ animalibus terrestribus effigiantur habentibus volatilia, & aquatilia præcedunt, & eò magis, quia hic ritus fuit antiquissimus, & ante Romã conditam animalia terrestria in Insignibus pingebantur. Deindè inter terrestria quadrupedia heroicis animis leonis icon summoperè placuit; cum leo quadrupedum Rex, & aliorum Ferarum terror esse putaretur. Hinc Hercules leonem pro Insigni sibi vindicauit, Hector duos leones aureos in area rubra depinxit, & Achilles totidem leones rubros in campo argenteo figurauit. Phryges, quoquè populi minoris Asiæ olim in Insignibus leones habuisse colligimus ex Virgilio, vbi inquit. *Lib. x. Aen.*

————— aeneia puppis
Prima tenet rostro Phrygios subuecta leones.

Vsus figura leonis in Vexillis. Si ab his ad Romanos descendamus, inueniemus horum vexilla varijs animalium figuris, sed potissimum icone leonis fuisse exornata, hùc respexit Sanazarius dum cecinit.

Romanas Aquila postaquàm liquere phalanges,
Magnanimus turmas ducit in arma leo.

Deinde hic mos mira facilitate omnibus totius terrarum orbis nationibus communicatus est; nam Polydorus Virgilius narrat ex annalibus scoticis Reudam Fregusium in Britaniam venisse, & dedisse agmini signa, rubrum leonem, quibus nùnc Reges vtuntur, & paulò inferius addit Reges, qui secuti sunt post Gulielmum magnum Angliæ Regem, similitèr vsos esse, sicuti nunc vtuntur, Insignibus regijs, quæ sunt tres leones iubati cum totidem lilijs quemadmodùm ipse in codice peruetusto hoc effigiatum vidisse testatur; & in annalibus Belgicarum rerum legitur. *Concordi assensu à Principibus Belgarum parantibus in Syriam expeditionem variorum colorum leones assumptos fuisse relictis veteribus insignibus,* fortè ad maiorem hostibus timorem incutiendum, vt nonnulli asseuerarunt. Quid plura? Vsquè ad Iaponenses hic Insignium gentilitiorum ritus penetrauit, nam habemus ex epistolis Iaponensium hæc verba. *Totan quasi pro Rege præest, cuius Prouinciæ potestas est formidabilis pileo sibi à Rege donato conspicuus, & vestimentis leone (Insigne Regis) inaurato distinctis, hoc ille amictus ornatu, grauitate, nostris Europæ Regibus antecellit,* & in alia epistola Iaponica, *omnes Gubernatores certo pilei, & peculiari vestium genere vtuntur cum huius modi generis Insignibus circà humeros quæ sunt leonis effigies.* Non desunt multæ Italiæ ciuitates, quæ in Insigni gentilitio figura leonis sunt delectatæ, vt Venetiarum Vrbs, ad cuius Insigne alludnes Baptista Mantuanus dum loquitur de Vicentinis ab Hispanis ad Venetos redeuntibus, sic canebat. *Lib. 3. hist. Angl.* *Lib. 5.* *Lib. 2.* *Insignium gentilitiorũ ritus apud Iaponenses.* *Lib. de bel. Ven.*

Ad Venetos iterum redeunt, pulsisque subindè
Presidijs, se in magnum Aquilæ vertere leonem.

Insigne gentil. Venet. *lib. 2. Obs. cap. 91.* *Insigne gentil. Florẽtię.* Florentia quoque olim Insigni leonino delectabatur, quare Bellonius, dum versaretur Damasci ad Orientem obseruauit turrim quadrangulam, cuius fastigium habet inscriptionem Arabicis characteribus expressam, & paulò inferius conspiciuntur bina lilia marmori insculpta, ad quorum latus est figura leonis. Propterea id multis præbuit occasionem existimandi, hæc Insignia esse Galliæ, vel Florentiæ. Amplius Dertona, seu Terdona, quæ hodie Tortona dicitur Lyguriæ ciuitas pro Insigni gentilitio habet leonem cum hac inscriptione PRO TRIBVS DONIS SIMILIS TERDONA LEONIS. Nam Topographi hanc vrbem à tribus donis nominatam fuisse scriptis mandarunt; primum erat, quia olim in quadam villa agri Terdonensis è lapide oleũ scaturiebat. Secundum in alio eiusdẽ territorij loco aqua maiori hebdomada vbertim fluebat. Tertium quando vnus cu iusdã familiæ erat moriturus guttæ sanguinis apparebant. Alias prætermittimus ciuitates, quæ sub Insigni leonis militarunt, de quibus in symbolis, & emblematibus actum fuit. Prætereа signũ leonis multis imò infinitis familijs, & splendori, & nobilitati fuit; quamuis Io. Franciscus Apostolus in Principe omnium virtutum ornamento eminente non leonis signa, sed veræ fidei stemmata commendauerit hoc disticho. *Insigne gẽt. Tortonę.* *lib. 3. epigr.*

Stemmata sint alijs Pardi, sint ora leonum,
At tibi sint, Princeps, stemmata vera fides.

Tamèn

Tamèn quia hic Insignium ritus adeò succreuit, vt omnibus domibus innotuerit, facere non possumus, quin peculiaria Insignia commemoremus. Nicolaus Reusnerus eleganti dodecasticho Insigne domus Brandeburgicæ, non solum sceptris, rosis, aquilis gryphibus, sed etiam bicoloribus leonibus exornari pro comperto affirmat, & paulò inferius ludit in Insigne domus Palatinæ dialogo ex decem versibus contexto, deinde hexasticho, quid significet huiusmodi leo demonstrat hunc in modum.

Lib. 1. Item. Insignia gētilitia variorū familiarum.

Arma Palatina quid signat splendida gentis
Aureus in nigro, qui fremit orbe, Leo?
Parcere subiectis, & debellare superbos,
Nempè docet morum nobilitate duces.
Terror hic est hominum, prosternit corpora tantum,
Prostratis parcit mitior inde leo.

Antonius Ricciardus meminit pulcherrimi Insignis familiæ Castilionensium, in quo leo candidus in area rubra sinistrorsum repens, & pedibus anterioribus castrum tenens delineatur, & hac inscriptione coronatur. DILIGAM TE CHRISTE FORTITVDO MEA, per leonem candidum denotabant Christum, qui & leo, & candidus ob diuinitatis splendorem nuncupatur color campi ruber charitatem, & dilectionem, castrum familiæ robur, & generositatem designabat, sed color castri aureus ex Christi fortitudine consolationem dimanare significabat; quarè huius nobilissimi Insignis figuræ, & colores, cum verbis, & verba cum figuris, & coloribus conueniebant. Reusnerus meminit Insignium, in quibus leones integri, & in quibus ora leonum pinguntur, in quæ ludit eleganti carminum textura, vnum pro omnibus sit hoc exemplum.

In cōs. symb

Lib. 2. Item.

An quia Nicoleos positum tibi nomen, & omen
Idcirco effigiem scuta leonis habent.

Alia deinde huius generis infinita apud ipsum lector legere poterit. Meminit octasticho Io. Franciscus Apostolus familiæ Annibalorum, quæ patriam varijs fortunæ fluctibus oppressam liberans, & fluctus, & geminorum leonum stemmata sibi comparauit, inferius idē auctor perbellè ludit in stemma Bernardini Guacij, in quo leo figurabatur, dum sic canit.

Lib. 3 epig.

Lib. 4. epig.

Cur taceat, rectusque micet pro stemmate Guaci
Gramineo in campo quaris (amice) leo?
Est Guacij virtus, quæ parta pace quiescit
Dum cubat, erigitur, si fera bella gerat.
Perdere posse sat est, titulo quid poscit in alto?
Vincere velle refert, velle nocere negat.

Insignē gētilitiū Bern. Guacij.

Sed ad quid per exotica stemmata vagamur? non ne in multis Summorum Pontificum, & Eminentissimorum Cardinalium stemmatibus leonina effigies conspicitur, quæ consultò ommittimus, ne prolixa horum ambage legentibus tædio simus. Leo Peretinus solus instar omnium vobis sit notus; ad quem alludens Ferrarius, dum loquitur de Peretinorum delitijs in Viminali monte florulentis relegando veteres illas Gothorum reliquias prisco Romanæ linguæ splendore hæc verba illustrata protulit. *Vbi familiaris leo à Dominis, & domicilio mitte ingenium trahit, dum non in speleis exulat, sed pro foribus excubat.* Tandem leo cum multis Bononiæ Senatorum familijs commercia adeò familiaria miscuit, vt eorum stemmata exornare, & fores custodire non dedignetur.

Lib. de cult. flor.

SIMVLACRA STATVÆ.

Ethnici olim tali mentis vitio capti fuerunt, vt quandoquè leonina simulacra colerent, & aliquandò leonum effigies pro Idolorum ornamento adhiberent; Quoad primum. Mithras Sol vocatus fuit Persarum primus Deus in antro ab ipsis cultus, & eius simulacrum vultu leonis figuratum fuit fortè, vt inquit Gyraldus, quia Sol pro domicilio principali leonis signum sibi comparauerit, vel quia sicuti leo inter animalia, ita sol inter cœtera sydera excellat. Capite quoquè leonino Lacedemonij finxerunt Timorem, cumque tanquam Deum colentes in sacello propè triclinium collocarunt, in quo ipsi tribunal habebant, vt auctore Gyraldo,

Leonis faciē habuit primus Persarum Deus.

In his. Deo. syntag. 7.

Leonino capite Timor sculptus.

Simulacrũ leonis ex auro vbi. *Lib 16. hist. an.* *Lib. 1.* *In lib. de secr. secret.*

raldo, cæteris essent maiori formidini: Ampraciotæ, teste Aeliano, adorabãt leęnã tãquã libertatis suę vindicē, quia tyrãnũ suũ lacerasset. Leonis simulacrũ ex auro ex cocto decē talentorum pondo locatum erat in templo Delphico, & post illius deflagrationem, teste Herodoto, in thesauro Corynthiorũ fuit repositũ. Sculpebãt deindè Ethnici auro, vel argento leonis imaginem, & ferentes huiusmodi simulacra generosiores, & audaciores euadere dicebantur; Idcircò non est mirum si Aristoteles scripserit annulum ex auro, vel argento, in quo cęlata sit icon puellæ equitantis leonem die, & hora solis vagantis in domicilio leonis gestantes ab omnibus honorari, quæ omnia inter fabulas aniles, & pueriles nugas reponēda esse censemus. Quoad secundum aliquandò leonum simulacra vnà cũ

Horus quid. *Hora vndè dicta.* *Syntag. 1.* *Adad quid.* *Adargatis.*

Dijs, quasi cum alijs bestijs Antiquitas in templis collocabat. In primis Aegyptij Hori throno leones subijciebant; Sol enim ab ipsis vocabatur Horus, vndè horæ dictæ sunt, vt voluit Macrobius, quia leo solis symbolum esse perhibetur, nam τὰς κόρας ἔχει πυρώδεις τὸ δὲ πρόσωπον στρογγύλον. Gyraldus tamen scripsit duo tantùm Deorum simulacra ab Aegyptijs culta fuisse, quorum vnum Dei nomine Adad, alterum Deæ, & Adargatim appellabant, quibus cunctarum rerum potestatem attribuebãt, & per Deum Solem, & per Deam terram intelligentes Adargatis simulacro leonum simulacra supponebant ad modum, quo Phryges Deum matrem cum leonibus pingebant, quamuis alij Cybelem sedentem in palustro à leonibus tracto finxerint, de quo Baptista Mantuanus cecinit.

Magna Deum mater grandi turrita corona,
Quæ ligat Idæo lybycos temone leones.

Figura Deæ Syrię quæ. *Syntag. 4.*

Deam quoquè Syriam, quam Hieropolitani tantoperè venerabantur, Lucianus in templo supra duos leones sedentem sculptam fuisse pronunciauit. Hinc dubitandum est, an hæc eadem sit, cum illa, cuius simulacrum, teste Gyraldo, erectum fuit in dextra parte Fluuij Phasis manu cymbalum tenens, & leones sub throno, sedetquè non secus, ac mater

Diana alata vbi. *Somni simulacrum.* *Syntag. 12.* *Lib. 1. Hierogl.* *Imago feræ pedis cur triceps.*

Deum in templo Atheniensi. Pausanias affirmat in arca, in qua conditus fuit Cypselus Corinthiorum tyrannus obseruatam fuisse Dianam alatam altera manu leonem, altera Pantheram prementem. Thebis quoquè culta fuit Diana, & ante eius ædem leonis simulacrum marmoreum po[illegible] erat, vt cum multis Gyraldus conspiranter profitetur, qui alibi narrat apud Sycio[illegible] effigiatum fuisse simulacrum somni sopientis leonem. Serapidis etiam imago ad mentem Pierij triplici capite decorabatur, quorum medium faciem leonis, dextrum canis, & sinistrum lupi præseferebat; per caput leonis tempus præsens indicabatur, quoniam eius conditio actu præsenti valida, & feruens est, ex capite lupi præteritum tempus conijciebatur, quoniam hoc animal valdè obliuiosum est, & præteriti homines obliuiscuntur, futurũ blandientis canis facie denotabatur, cum canis spei sit indicium, quæ nobis semper adulatur, & blanditur. Cum simulacro Herculis Prisci nõ

Syntag. 10. *Gylion quid* *In lib. de insul. nup. inuent.* *Cemi Idolũ vbi.* *Lib. 2 cap. 46.*

figurabant leonem, sed tantùm leonis exuuias Herculis iconi addebant; quamobrem Gyraldus Herculem cognominatum fuisse Gylium asseuerauit, quia plerique Græcorum Gylion leonem interpretantur. Hunc ritum ponendi cum Idolis leonum icones, obseruauit etiam Petrus Martyr in Insula sacrificij, vbi incolæ mitras plumis varijs contexunt, in quarum medio inserunt laminam auream cum cælatura Idoli, quod Cemem vocant, hancquè sepiunt multis alijs laminis aureis habentibus icones Ferarum, sed præcipuè leonum; hinc fortè elici potest ratio propter quam in prouincia Cangicu, teste Paulo Veneto, tàm viri, quàm mulieres acu facies suas, colla, manus, ventrem, & crura pungat leonum figura inducendo, nimirùm quia sic putant proprijs Idolis gratificari. Quid? non

Agamemnonis clypeum quid insculptũ haberet. *Leones sepulcris insculpti.*

ne scripsit Pausanias, in Olympiæ templo per longum temporis interuallum Agamemnonis clypeum pependisse in quo faciei leoninæ simulacrum erat insculptum cum huiusmodi inscriptione οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν ὁ δ' ἔχων ἀγαμέμνων, idest terror hic est hominum, qui què hunc gerit est Agamemnon. Verùm non solum in templis, & cũ Idolorum figuris, leonum icones pingebantur, sed aliquandò in sepulcris in memoriam defunctorum sculpebantur, quæ teste Pierio, iuxta figuras leonino simulacro adiuncta varia defunctorum gesta designabant V. G. si obseruabatur leonina effigies inter pedes anteriores amicè tenens agnum, vel ouem, significabat illum, in cuius monumento hæc cõspiciebantur, deposita ferocitate mansuetudinem amplexatum fuisse, si leonina figura cũ

Leænæ elinguis simulacrum vbi.

angue cælata erat, deposita feritate illum à prudentia rectum fuisse, & sic per reliqua huius generis eruditus lector discurrere poterit. Omittimus illud leænæ elinguis simulacrum, quod ab Iphicrate fieri Athenienses curarunt in monumentum leænæ meretricis, de

E de qua superius verba fecimus, & accedimus ad illa leonis simulacra, quæ in fontibus, & vasis, vel cælabantur, vel pingebantur. Rictus leonum marmorei, vel lapidei fontibus hodiè quoquè affiguntur, per quos aqua fluens in vasa subiecta cadit, sed hic mos manauit ab Aegyptijs, qui primi ora leonum scaturigini aquarum apposuerunt, ad hoc solũ significandum, scilicet Nilum agris Aegyptijs nouam aquam inuehere, sole per signum leonis gradiente. Ad summum in quodam genere vasis aenei, seu potius in orificio eiusdem consueuerunt Attici leonum, & hominum facies cælare, hac de causa Pollux hoc vas προσωπικον appellauit; hactenus de simulacris; nunc de statuis, quæ in varijs orbis partibus sitæ sunt nonnihil dicemus. In libro de rebus à Societate Iesu in Oriente gestis describitur ædificium pontis supra flumen à Cambilu decimo milliari distans, quod longo tramite in Oceanum se exonerat. Pons viginti quinque fornicibus constat longus passuum trecentum, & latus octo vtrinquè insignes assurgunt columnæ in quarum summitate leonis statua sita est, in extremo autèm pontis assurgunt duæ maximæ columnæ, ad quarum bases marmorei sunt leones, & insignis molis. Petrus Gyllius inter pulcherrimas statuas, quæ erant in Hippodromo, meminit leonis aerei, dum inquit. *Palatium illic situm* F *incendit, & leonem aereum, & alia electa marmora, dum reuerteretur, exportauit*. Leo lapideus inauratus sedet supra concionem ante forum Florentiæ huiusmodi statua fuit priscum ciuitatis Insigne sicuti Senarum lupa, & lucæ Panthera, nam, sicuti scribit Gabriel Simeon, consueuerunt Florentini non solum die S. Ioannis, sed etiam alijs insignioribus solennitatibus aureo diademate hanc statuam coronare, quasi vellent indicare, veluti leo cæterorum animantium rex constituitur, pariter Florentia inter alias Hetruriç ciuitates emineat. Præterea leonum duæ insignes statuæ pro foribus Ecclesiæ Cathedralis Taruisij visuntur vnguibus Draconem alatum comprimentes. Amplius Io. Andreas Palatius narrat nupèr effossam fuisse tabulam non procul à ciuitate Augubij, in qua leonis figura tesserulis constructa apparet, quam multis versibus describit, qui sic incipiunt.

Augubij effossus nuper sub manibus altis,
Compositus crustis, tesserulisque leo.

Sed ad quid seriam in his paucis operam conamur ponere, cum propemodum innumeræ huius generis statuæ Romæ conspiciantur, & primò ad valuas D. Ioannis Laterani sitæ sunt pulcherrimæ leonum statuæ marmoreæ; In foro ante templum, quod à rotundita- G te nomen sortitur, vt narrat Aloysius Contarenus locatæ sunt leonum statuæ ex marmaride lapide coloris inter leucophæum, & rubrũ medij. In foro Capitolino ex lapide Lydio obseruatur leonis statua capite defecta, vbi quoquè est fragmẽtum repræsentans leonem supra equum. Deinde in multis Romanorum palatijs, & domibus etiam priuatis marmoreæ leonum statuæ conseruantur; Vidimus in palatio Sabellorum tabulam marmoream, in qua leo cum tribus armatis hominibus pugnans cælatus erat, nec non statuam leonis ex Lydio lapide supra basim eiusdem marmoris diligenter elaboratam. In Viridario Cæsiorum visitur statua leonis marmorei, cuius basis hanc inscriptionem habet. INNOXIA FORTITVDO, vbi quoquè aliæ duæ leonum statuæ ex lapide subrubro positæ sunt supra bases Cæsiorum Insignia gentilitia custodientes. In Vinea olim Eminentiss. Card. de Carpo ex marmore vario leonis statua sita est; Domi Bernardini Alberitij in via Iulia obseruauimus statuam magni leonis, qui aperto ore hiat in equum, quasi illum deuoraturus; & Domi Laurentij Maccini penes S. Marci templum videtur caput leonis insigni cælatura fabrefactum, quod deglutire animal conatur. Postremò statuæ leonis spolio insignitæ H numerosæ sunt, quæ omnes Herculis statuæ esse dicuntur. Harum vna in Viridario Beluedere nuncupato conspicitur, cuius humerus dexter pelle leonis decoratus est, quo in loco alij statuam Commodi Imperatoris cum exuuijs leonis obseruarunt, & tandem in palatio Dandinorum Hercules marmoreus cum leonis spolio videtur, & multæ aliæ huius generis sunt Romæ, in quibus enumerandis nobis tempus deficeret.

Cur capita leonũ fontibus affigantur.

In epist. Asiat.

Statuæ leonis vbi.

Lib. 4. Constãti. cap. 6.

Leo areus vbi.

In Dialog.

Leo lapide⁹ Florentiæ quãdo coronetur.

In lib. Insig.

In lib. antiq. Rom.

Statuæ leonum Romæ vbi sint.

MIRACVLA.

Lib. 3. Reg. cap. 13.
Leo necauit prophetam.

HAbemus in sacris paginis Dominum iussisse cuidam prophetæ, ne in Bethel aquam, panem, vel quidpiam aliud tàm esculentum, quàm potulentum contangeret, sed rogatus ab alio propheta panem comedit, & aquam potauit, & quia Omnipotentis præcepto non paruit, leo ipsum redeuntem in via occidit; nam Dominus cum tradidit leoni, qui postmodùm eius cadauer non degustauit; imò id auget miraculum, quoniàm, neque asinum vehicularem, nec prophetam seductorem interfecit. Inferius legimus, cum Israel idolatriæ se dedisset sub Rege Ieroboam, Dominum immisisse leones, qui illos interficiebant. Deinde in Sanctorum Vitis, multa huius generis miracula speculari poterimus. Surius narrat Sanctum Sabam per vastam solitudinem incedentem ingressum fuisse speluncam leonis, qui in ea versans, & leone absente peracta oratione soporatus est, nocte intempesta leo spelçi possessor accedens, & vestem Sabæ dormientis dentibus apprehendens, quodammodo à spelunca Sanctum expellere nitebatur, qui leonis fremitu à somno excitatus ad leonem conuersus hæc verba protulit. *O Fera, hac crypta quamuis angusta, si velles ambobus ad habitandum sufficeret*, his dictis Fera non secus, ac sermonem intellexisset, Sancto cedens speluncam abijt. Ad hæc recitat D. Hieronymus miraculum scitu dignum, quod accidit in vastissima solitudine Thebaidis, vbi in antro S. Paulus primus Eremi habitator defunctus à D. Antonio compertus est, quo orante, cum bipalio careret, quo sepulcralem foueam pararet, duo leones ex interiori parte Eremi accurrentes recto tramite ad cadauer Beati Senis aduenerunt, & adulantibus caudis circa eius pedes accubuere fremitu ingenti rugientes; deindè non procul cæperunt pedibus humum scalpere, arenãquè certatim egerentes vnius hominis capacem locum foderunt, & statim deiecta ceruice, quasi veniam petentes D. Antonij manus, ac pedes lingebant, sed tunc, Sancto annuente, abierunt. Simili modo ferunt mandato Zosimæ Abbatis ad condendum cadauer S. Mariæ Aegyptiacæ leonem pedibus mirificè terram effodisse. Sed hæc cursim, breuiterquè perstringimus, quoniam inferius quandò agetur de vsu leonum in supplicijs, multò plura spectantia ad miracula promulgabimus.

Lib. 4. Reg. cap. 17.
In vit. S. Sa Ab. & Conf.
Leo S. Sabæ cryptã cedit
In vi. Sãct. Pauli prim. Erem.
Leone sepulcrum pa rant.

FABVLOSA.

MYthologica leonis, vel ad eiusdem metamorphosim spectant, vel aliorum in leones transfigurationem respiciunt. Ratione primi multi leonem, beneficio Iunonis, inter sydera collocatum fuisse attestantur; sed Periandrus Rhodius refert ob primos Herculis labores, memoriæ causa, leonem astris illatum fuisse. Nigidius recitat hunc leonem iussu Iunonis nutritum apud Lunam, & ad Herculis exitium demissum fuisse, quem posteà ab Hercule interfectum Iuno cælesti monumento dignum esse decreuit. Hic igitur leo cælestis iuxta mētem Astrologorum inter constellationes mirabilis, & maximus habet stellas in capite tres, in collo duas, in pectore vnam claram, in spina dorsi tres in medio caudæ vnam, & in fine vnam claram, in medio ventre vnam, sub pectore duas, in primo pede claram vnam, sub ventre vnã claram, in medio ventris vnam, in posteriori pede vnam claram in genu posteriori claram vnam, ita vt decem, & nouem stellæ cælestem leonis figuram constituant. Ratione secundi. Acron in commentarijs ad Horatium scribit, Bacchum leonis specie indutum interfecisse gigantem, tuncquè Iuppiter hoc beneficium Baccho acceptum referens dixit εὖ υἱέ idest, O bone fili, hinc Bacchus vocatus fuit Euhyius. Apollo quoquè modò in accipitrem, modò in pastorem, & aliquandò in leonem transformatus esse dicitur, vt Issem Macharei filiam possideret. Verùm si ad hominum conuersiones in leonem animum nostrum conuertamus. Narrat Homerus, repetit Virgilius, & confirmat Ouidius Proteum fuisse hominem, qui mille animalium, & aliarum rerum effigies induebat, nam aliquando arbor, aliquando aper, vel iubatus leo apparebat iuxta illud.

Nam modò fit serpens, modò sus, modò torua leana.

Leonis signũ ex quot stellis cõstet
Bacchus in leonem.
Euhyius qr.
Lib. 4. odys.
Lib. 4. georg
Lib. 8. meta.

Sed

E Sed hæc fabula duxit originem, à Proteo antiquissimo Aegyptiorum Rege, qui procul dubio edoctus literas hieroglyphicas cæpit ferre supra caput aliquandò partes anteriores leonis, aliquandò ramum arboris, & sic deinceps, vt internas, variasquè animi cogitationes præseferret. Atalanta virgo adeò in cursu præpotēs fuit, vt sponsos ad currendum prouocatos, & victos occideret, Hippomenes fauori Veneris nixus, acceptis tribus malis de horto Hesperidum puellam ad cursum inuitauit, & singula poma iacere cæpit, puella ob cupiditatem legendi poma superata est, tunc Hippomenes victoria potitus in luco matris Deum cū sponsa cōcubuit; hinc Dea irata iuuenem in leonem, & puellam in leænam commutauit. His mythologicis Indorum etiam ineptiæ accedunt. In montibus Peru numerosi degunt leones, & incolæ, teste Augustino Zarate, huiusmodi rationem assignant; opinantur in mundi exordio hominem Solis, & Lunæ filium, Cone vocatum, ex Plaga Septentrionali in regiones Indicas migrasse, Indosquè creasse, hosquè herbis, & fructibus syluestribus aluisse, donec ex parte opposita, nempè meridionali, alter ipso potentior veniret Panchimaca nominatus, quæ vox apud ipsos creatorem designat, pariter, qui, & ipse Solis, & Lunæ filius fuit, in cuius aduentu, Cone euanuit. Quamobrem F Gentes olim Conem concomitantes, & sine duce errantes Panchimaca in leones transfigurauit. Præter hæc leonis partes, & proprietates fabulositati occasionem dederunt, propterea fabulantur Prometheum, dum ex limo fingeret hominem, aliquam particulam ex omnibus animalibus euulsisse, hominiquè apposuisse, ideò ex leone desumens iram pectoribus humanis inseruit, quod innuere videtur Horatius, dum canit.

—— —— —— & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Deinde ferunt Aiacem Herculis fuisse alumnum, & adhuc infantem leonina pelle Herois fuisse inuolutum; ob id partes pelle leonis contactas redditas fuisse inexpugnabiles, vt Flauius Philostratus, & alij nugantur. His addit Tritonius in mythologia, Phyllum quemdam nonnullis arcanis à leone petitis, præter omnium opinionem indomitos horrendos, & ferocissimos leones summo cum labore, & periculo domuisse.

Cur Proteus varias formas induere diceretur.

Hippomanes, & Atalanta cur in leones conuersi.

Lib. 1. hist. Peru cap. 8 & 10.

Cone quis. Panchimaca quis.

Lib. 1. car. od. 16.

In lib. de vir. illustr. in bel. Troi.

G

QVIBVS DIIS LEONES SACRATI FVERINT.

A Fabulosis non recedendo statuimus hoc publica consuetudine à Priscis receptum fuisse, Dijs diuersis varia animantia consecrare. Petrus Crinitus fuit eiusdem sententiæ cum illis, qui leones Apollini sacratos faciebant; quamuis Pausanias scriptis mandauerit, Pergami adhùc extare leonis caput ferreum à Tisagora artificiosissimè elaboratum, & Libero patri dedicatum; ex quibus verbis vnusquisquè conijcere posset non Phœbo, sed Baccho leonem dicatum fuisse. Vt plurimùm tamen leones Deæ Opi sacratos fecit Antiquitas; quoniā illos suo currui hæc Dea subiugauerit, vel vt alij arbitrantur, quia hæc à leonibus nutrita fuerit. Huic sententiæ illi suffragantur, qui per hos Deæ leones, designabant H nullam terram esse adeò sterilem, quæ cultu non mansuescat; nàm per hanc Deam magnam matrem, nimirum terram intelligebant. Legimus etiam intra septa templi Syriæ Deæ pasci solitos fuisse Boues, Equos, & Leones, quos Antiqui sacros vocabant, fortè eadem ratione moti, cum multi Deam Syriam à magna Deum matre non discrepare existimarent. Aegyptij tandem, vt notat Aelianus, leones Vulcano dicarunt hac causa impulsi, quia leones temperatura valdè ignea præditi sint; ideoquè exteriorem ignem ob copiam interioris ægerrimè intuentur. Hinc statuūt hanc esse causam legitimam, propter quam feruidis diebus Sol ad leonem cælestem accedat. Quamobrem incolentes magnam Heliopolim leones tanquàm diuinæ cuiusdam sortis participes (vt inquiunt Aegyptij) in templi vestibulis alunt; immò vanis Aegyptiorum superstitionibus freti, & ridiculam Pythagoræ de transmigratione animarum opinionem secuti dicebant cum

Li. 4. de honest. disc. cap. 6.

Lib. 10.

Leo sacer Apollini uel Baccho.

Leones cur sacrati Deę terrę.

Lib. 2. hist. an. cap. 11.

Leo Vulcano cum sacraretur à quibusdam.

Empedocle, ſi poſt exceſſum è vita homo in beſtiarum naturam demigrat, præſtantiſſimam eſſe commutationem, quæ fit ex homine in leonem, veluti ſi fiat commutatio hominis in plantas, optimam eſſe conuerſionem ex humano genere in laurum. Quæ ludicra ad recreandum lectoris animum proponere voluimus, at circa dedicationem leonum politioris literaturæ viris liberum examen relinquimus.

APOLOGI.

CVm ex Apologorum narratione homines multijuga virtute præcellentes moralem doctrinam elicere soleant, rationi conſonum eſſe duximus, ad hiſtoriam leonis ſpectantes hoc in loco recenſere, quos ad tria capita redigimus, nempè ad Potentiorum, & Superiorum timorem, ad vanam propriarum virtutem iactantiam, & deniquè ad inſidioſos. Si primum reſpiciamus, ex Mythologis habemus leonem cum tribus beſtijs diuerſi generis venatum proficiſcentem, capto ceruo, prædam in quatuor æquas partes diuiſiſſe, deindè hunc in modum locutum fuiſſe; quoniam ego alijs animantibus dominor, iure regali prima pars mihi competit, ſecunda etiam ad me ſpectat, quoniam ob meam fortitudinem hac præda potiti ſumus; tertia mihi meritò conuenire debet, quia vobiſcum laboraui, quartam deniquè partem, ſi quis veſtrum capere voluerit, meam amicitiam aſpernabitur; quare aliæ beſtiæ ſociæ, his auditis, ob leonis formidinem, relicta præda, abierunt. Huic valde ſimilem apologum narrat Pierius, ſcilicet quãdo Ptolemęus Rex Aegypti collegit aliquot talentorum millia, & Xenij nomine, ad Alexandrum deferri curauit; tunc ſpontè obtulerunt operam Mulus, Equus, Aſinus, & Camelus. Hi vix biduum à Memphi progreſſi facti ſunt obuiam leoni, qui & ipſe iter in Macedoniam tendebat; data hinc indè, & accepta ſalute, leo prædictis iumentis ſe exhibet comitem, atquè cuſtodem aduerſus latrocinantes, dixitquè ſe quoquè habere certam drachmarum ſummam, quas pro commeatu ferebat, ſed illas ſibi plurimùm incommodas, quia oneribus geſtandis non erat aſſuetus; rogat itaquè comites, vt dipartitum onus ſuſcipiant, illi officioſiſſimè obſequuntur, & paucas illas leonis drachmas inter ſe diuiſas in ſacculos quiſquè ſuos admiſcent, iterquè continuant. Venerant in pingues Aſiæ campos, & leo conſpecta armentorum multitudine intra ſe ibi commorari deſignauit, & ſimulata laſſitudine dixit ſibi opus eſſe illic morari, & quas depoſuerat pecunias repoſcit. Animantes ſociæ apertis ſacculis inquiunt ipſi licere deſumere, quæ ſua eſſent; leo cum pleraſquè alias drachmas eadem nota ſignatas in vno quoquè ſacculo conſpexiſſet, edito magno rugitu, dixit, drachmæ meæ multas alias peperunt, & mox quot quot erant ſuis ſimiles abſtulit. Hi duo apologi ſtabiliunt veritatem huius Ouidianæ ſententiæ.

Leo cũ alijs animalibus venatus totã petit prædam.

Lib. 1. Hieroglyph.

Potentiores ſunt vitãdi

Tu quoquè formida nimium ſublimia ſemper.

Quia ſit manifeſtum inter Dynaſtas, & Priuatos, ob inæqualitatem, familiare commercium nunquam commendari. Hinc fortè ortum eſt illud adagium: *Societas leonina*, de quo ſuo loco agetur. Ex Tetraſtichis Gabriæ græci habemus quondàm animalia, leonem præ rabie furentem obſeruantia, exclamaſſe. O fatum miſerrimum, ſi Leo dum erat mentis compos nos perſequebatur, nunc ſceleratiſſimè nos tractabit. Apologus ſignificat non oportere potentiores excandeſcere. Si propriam vim oſtentantes contemplemur, varij apologi menti noſtræ ſeſe offerent. Contendebant olim leæna, & vulpes, & hæc obijciebat leænæ, quia vnum tantùm catulum pareret, cum tamen vulpes ob multiplicem partum ſine fine ſe iactaret. Reſpondit leæna, ſe parere quidèm vnum, ſed leonem. Hinc diſcendum eſt quempiam ob aliquam vulgarem prærogatiuam non debere gloriari, quoniam virtus ab animi excellentia dependet. Inſuper olim leonis dormientis ceruicem mus percurrebat, is ſurrexit illicò, & ridente vulpe leo his verbis propriam vim tutatus eſt, non timeo, inquit, ſed iter muris interrũpo. Apologus denotat etiàm ob propriam virtutẽ iactabundos, aliquandò timore corripi. Addit Gabrias græcus in Tetraſtichis leonem lapideũ ab homine cõculcatum hæc verba dediſſe, quænam vis, quod nam robur? ſi leones ſciuiſſent ſcalpere, multos homines lapideos vide-

Prærogatiua peculiari non debet quiſpiam gloriari.

res. Ideo viri hunc apologum edocti ob inanem virtutem, non debent superbire. His annectere possemus illam mythologiam Aesopicam, in qua introducũtur bestię venientes visitatum leonem annis grauem, & moribundum, nam aliæ accesserunt condolentes, aliæ verò ad vltionem, nam quæ olim iniurijs ab hoc leone fuerunt oneratæ, & dentibus, & cornibus eum feriebant. Dixit itaquè leo gemens, animalia, quæ quondã profligabam, nunc me superant. Ex hoc colligimus inanem esse iactantiam velutis, quę temporis progressu peritura est? Alij verò hunc apologum claudunt hoc disticho.

Superbire non debent homines.

Hunc timeat casum, qui se non fulcit amicis,
Nec dare vult felix, quam miser optat opem.

Iactantia virtutisquã adinanis.

Non valdè dissimilem à prædictis pronuntiat apologum Achilles Statius græco sermone exaratum. ὁ λέων κατε μέμφετο τὸν προμηθέα πολλακις, & quæ sequuntur, nos autem breuitatis studio hunc latino sermone exponemus. Leo Prometheum multoties accusauit, quòd cum se fortem, & magnimum effinxisset, tamen gallum gallinaceum timeret, cui respondens Prometheus, quid temerè, inquit, me accusas? ego, quæ præstare potui, omnia tibi concessi, verùm animus tuus hac in re infirmus est. Quocircà leo plorãs in elephantem incidit, quem post datam salutem alloquens obseruauit ipsum perpetuò aures mouentem, & dixit quid hoc est? tunc elephas, cuius circa caput culex fortè volitabat inquit bestiolam hanc susurrantem cerno, quæ si modò aures meas ingrederetur, de me actum esset; Leo igitur ad quid gemo, inquit, cum sim tantò elephante beatior, quantò culici gallus gallinaceus antecellit. Deniquè si conuertamus sermonem ad insidiatores, non deęrunt apologi, qui vitium hoc vitandum esse docebunt, & primò, quidam leo in loco deserto hircum persequens in foueam à pastore, studio, paratam incidit, tunc leo fossa exceptus, & deceptus hæc verba pronunciauit, nunc percipio potentioribus etiam insidias strui. Huic valde similis est alter, in quo introducitur leo à nemore egressus in pratum, vbi equus depascebatur, qui, leone viso, finxit se pede laborare, & leoni paulatim accedenti pedem spina saucium, vt dicebat, monstrauit; quem leo amicè intuens fingebat se velle ei mederi, tunc equus pede caput leonis adeò percussit, vt ferè ipsum exanimauerit, & paulò post leo ab ictu reuiuiscens equum nullibi vidit, & dixit meritò hoc patior, quia me esse amicum mentiebar, cum tamèn illi insidiaret. Quare, nonnulli hunc apologum claudunt hoc disticho.

Lib. 2. de Am. Clitoph. & Leucip.

Leo cur elephanto beatior.

Potentiores etiam decipiuntur.

Quod non es, non esse velis, quod es esse fateris,
Est malè, quod non est, qui sinit esse quod est.

PROVERBIA.

Ex natura aliorum animantium adagia desumpta, tamquam forent ordinis equestris debent prouerbijs respicientibus leonum proprietates, tanquam Senatoribus, & Patricijs cedere. Hæc autem ad quinquè attinent, nimirum ad vim, ad timorẽ, ad vanam operationem, ad negociationem, & ad aspectum. Ratione virium huius animantis Paulus Manuccius multa protulit adagia, & primò *venatores leoninis catulis insidiantur, cum leanæ absunt*, hoc adagium prolatum est in sapientes, qui benę norunt vim leoninam, quasi in arduis negocijs semper cautè sit incedendum. Secundò, *leonis catulus in vrbe non est alendus*, hoc promulgatur de incautis, qui vt solet alio adagio dici, *serpentem in sinu fouent*, quia si benè callerent vires leonis, catulum in vrbe non educarent. Tertiò profertur hoc adagium, *leoni esurienti prædam exculpere*, de illis, qui, cum non sint virtutis leoninæ periti difficilia moliri conantur, & hoc est valdè consonum illi, *Clauam extorquere de manu Herculis*. *Quartò, vbi deest pellis leonina, ibi vulpina est assuenda*, hoc promitur in eos, qui deficientibus viribus ad astucias confugiunt; huius fuit inuentor Lysander Lacedemonius, vt recitat Paschasius hoc disticho.

In lib. adag.

Incauti.

Pellis leonina, & vulpina simul.

Induimus pellem vulpis, pellemquè leonis.
Lysandri fuit hæc ars Lacedemonij.

In li. poem.

Senes quãti faciẽdi ſint

Deindè ſolet dici. *Senecta leonis prǽſtantior eſt hinnulorum iuuenta*, quaſi ſenectus viri fortis ſit excellentior iuuentute adoleſcentis ignaui. His addamus illud. *Leonem videre hoſtium prælia portendit*, prouerbium hoc proculdubio translatum eſt ex robuſta leonum natura, quoniam cum ſit animal generoſum, & valdè pugnax eius aſpectus bella indicare videtur. Huic ſpectat illud, quod proponit Polydorus Virgilius, ſcilicet *leo eſt foris, & leæna in itineribus*, pronunciatum fuit hoc adagium in deſidioſos, & imbelles, ad illos excitandos ab ocio ad negocium, quaſi vellet ſignificare, vbiquè eſſe anguſtias ob præpotentes leonis vires. Quamobrem Epicharmus poeta comicus, & philoſophus vim leoninam probè callens promulgauit hoc adagium ἔρως θαλερὸς δύναμις λεοντώδης, quaſi amor iuuenilis vis leonina. Si ad timorem animum reflectamus, multa inueniemus adagia, inter quæ hoc primam occupat ſedem *Leonis veſtigia quæris*, & manifeſtatur de illo, qui verbis eſt audax, re autem eſt timidus, hocquè traxiſſe originem ab Aeſopica fabula multi atteſtantur; in qua narratur quemdam venatorem à paſtore ſciſſitatum fuiſſe, num ibi leonem vidiſſet, & Paſtorem reſpondiſſe leonum veſtigia tibi oſtendam, non enim procul abſunt; tunc venator ſatis eſt, inquit, nequè vltrà quidpiam requiro. Ariſtophanis interpres de timidis hoc prouerbium exponit *leones in pace*, hocquè iactatum putat in Iacones, qui in Aſia rem infæliciter geſſerant, fuerant enim domi leones in Epheſo autem vulpeculæ. Huic valdè ſimile eſt illud, *leonis exuuias induit*, pronunciatum in hominem natura ſua timidum, audacia tamen, & arrogancia indutum, hunc poſſumus vocare, Darete arrogantiorem, qui ante victoriam encomium canat; imò de hoc poſſumus explicare illud, quod recitat Suidas, *ſub leonina pelle crocoton video*, quandò ſcilicet formidoloſus verba bellicoſa profert, crocotus enim fuit veſtis Bacchi, & leoninum ſpolium indumentum Herculis, qua de cauſa in rebus inæqualibus hoc adagium poteſt vſurpari, quemadmodum, & illud. *Induitis me leonis exuuias*, quod patefit de negocio vltra vires, & facultates alicui impoſito. Tertiò ſi ponderemus actiones eorum, qui nebula in pariete picta ſunt vaniores, ab his multa prouerbia dimanant, vt *leonis mortui barbam vellere*, hoc indicatur de illis, qui cum ſint robuſti cum effæminatis, & eneruatis pugnare volunt, ſimile eſt adagio *cum laruis colluctari*. ad hunc locum pertinet illud *leonem larua territat* explanatum de impotenti, qui potentem ſuperare exiſtimat, quemadmodum dicimus, *piſcatur in aere, & venatur in mari*. His peraccommodum eſt illud, *leoni mortuo, & lepores inſultant*, dictum de illis, qui mordent mortuos, & cum vmbris prǽliantur. A prædictis non debemus hoc remouere *leonis laudibus murem ornare*, quando laudibus indignum decoramus. Quartò ennarrabimus illa, quæ potentiorum, & dynaſtarum familiaritatem fugiendam eſſe docent, ortumquè ducunt ab apologo quem in prima fronte doctrinæ apologorum explanauimus, vt *leonina ſocietas*, quando in aliqua negociatione commodum ad vnum ſolum reddit, hanc ſocietatem leges damnant, & per textum prohibent, vbi legitur *Ariſto refert. Caſſium reſpondiſſe ſocietatem talem coiri non poſſe, vt alter lucrum tantum, alter damnum ſentiret, & hanc ſocietatem leoninam ſolitam appellari*. A prædictorum doctrina non valdè diſcrepat illud prouerbium, *leonem radere* promulgatum in illos, qui aggrediuntur negocia, quæ peragi nequeunt, veluti *leonem ſtimulare, vel pungere*, quando potentiores in noſtrum exitium prouocamus, ſicuti dicimus irritare crabrones, & ſopitos ignes ſuſcitare, idcircò Iulius Cæſar Scaliger ad hoc alludens canebat.

In adag.

Deſidioſi quomodo excitandi.

Amor iuuenilis cuius ſit natura.

Leones qui dicantur.

Arrogantes.

Potẽtiorum familiaritas fugiẽda.

Leonina ſocietas quæ.

In l. ſi non fuerint. §. Ariſt. ff. pro ſoc.

In ſecund. part. poem.

Ne tu ſtrepera ſtrigili defrica leonem.

Volebat enim admonere conſuetudinem ſuperiorum ab inferioribus eſſe vitandã, quoniam qui neceſſitudine ſuperiores cum inferioribus ſtringunt, locum faciunt huic prouerbio; *congregare cum leonibus vulpes*, nam hæc animalia ſunt inæqualia vulpes enim vtitur aſtu, & leo fidit viribus. Tandem ſi aſpectum examinemus; multa adagia euulgabimus, & primum erit *leonem ex vnguibus æſtimare*, quando ex ſimplici aſpectu, alicuius mores cognoſcere arbitramur; tractum videtur hoc adagium ex Phidia ſtatuario, qui, Luciano teſte, inſpectis tantummodo leonis vnguibus leonem totum ex iudicio vnguibus effinxit. Huic additur aliud *facies hominis facies leonis*; declaratum in ſimulatores, qui ſub humana, & benigna ſpecie leoninas exercent operationes. Huius generis eſt illud. *Riſit leo*, narratum de illis, qui, cum faciem leonis inſtar rugoſam habeant, conſequenterquè ſeueritate ſint referti, rarò rideant. Præter ordinem prædictorum tria quoquè prouerbia ſuperſunt explicanda primum eſt.

Phidias ſtatuarius.

Leo

Leo chordula vinctus, quod enunciatur de illo, qui exiguo commodo captus sursum, & deorsum circumfertur, & apud aulicos passim ostentatur, quòd Princeps tantum alat virum. Secundum est diuulgatum per multas Italiæ ciuitates. *Granum fabę in ore leonis*, de homine famelico, cui modica edulij portio exhibeatur. Postremum deniquè ab auctoribus græcis publicatum est. *Non statuar leana in machera*, adagium, vt nonnulli volunt, spectans ad meretrices, quando sui copiam negant, quasi vellent inferre, nos non sumus sicuti leænæ in capulis ensium effictæ; nam solebant Prisci in ensium, vel gladiorum manubrijs, Ferarum, sed potissimum leonum effigies cælare. Verum notandum est in græco textu Aristophanis hoc adagium sic legi ὐκ σήσομαι λεαίνα, ἐπί τυροκνήστιδος, sed τυροκνῆστις ab omnibus lexicographis exponetur radula, vel cultellus, quo caseus raditur, nec sine ratione, quoniam apud græcos τυρός est caseus, & κναω est rado; non est verisimile leonum figuras effingi in manubrio huiusmodi instrumenti, quamobrem interpretes tyrocnestidem vertunt macheram, satius igitur esset, si hoc in loco legeretur non τυροκνῆστις, sed τηρεοκνηστις, vel τηρη τικνηστίς, quasi ensis, vel gladius tutelaris à verbo τηρέω tueor, & hæc de prouerbijs dicta sint.

Aeliorum conditio.

In Lysistr.

APOPHTHEGMATA.

DIogenes Philosophus interrogatus, quænam essent peiores mundi Feræ, respondebat leones in syluis, Vrsi in montibus, Apri in conuallibus, & auari in ciuitatibus. Verùm Cabrias Atheniensis leonis magnanimitatem tanti fecit, vt sæpissimè hanc sententiam minimè vulgarem promere soleret, terribiliorem esse exercitum ceruorum duce leone, quàm exercitum leonum duce ceruo. Plato quoquè vt legitur in vitis virorum illustrium, de Trasymacho Carthaginensi talem protulit sententiam, cum diù obseruasset eum inter sophistas valde mordacem, & calumniatorem, & non occurreret aliud vocabulum, quo huiusmodi vitium taxare posset, ipsum appellauit leonem.

PROBLEMATA.

IN leonum historia multarum quęstionum disquirendarum labor solet curiosos agitare, & primò cur catuli multorum animantium, sed præcipuè leonum, dum in lucem exeunt, non videant. Aristoteles fuit huius sententiæ, huiusmodi animalia non videre, quia adhùc sint imperfecta, cum vterum maternum relinquūt, nisi enim natura ante perfectam partus maturitatem expelleret catulos, tùm fætui, tùm matri deficeret alimentum, quod in leonibus vehementer absumitur. Deinde solet proponi alia quæstio, cur animalia paruo corde prædita, vt leones, effræni audacia insigniantur. Scripsit Aristoteles in paruo corde spiritus vitales vniri, qui in magno corde facile diffunduntur, & quoniam spirituum vnitas animal ad fortiores operationes promptum reddit; hinc fit vt leones, cùm sint parui cordis, impudentis audaciæ nota signentur. Postremò Alexander Aphrodisiensis quærit, cur plurima ex animalibus, cum agnoscunt sibi notos, caudas vibrent, & cur leo iratus costas cauda quatiat, quod præstat etiàm taurus. Respondet dorsi medullam ad caudam vsquè porrigi, quæ continet vim animalem auctorem motionis; cum igitùr animal aliquem sibi notum agnoscit cauda, quasi manu, more humano excipit, mouendo corporis partem ad motum aptiorem, leones igitur quādo iracundia corripiuntur, & nequeunt vlcisci, & internum feruorem extinguere, ictu, & strepitu caudæ internum monstrant affectum, quemadmodum homines irati manibus aliquam partem corporis percutiunt.

Cur catuli leonū nō videant.

Animalia parui cordis

Lib. 1. probl. 144.

Cauda mota quid significet.

ÆNIGMATA.

INter auctores, qui proponunt ſermones ita implicitos, vt facilè diſſolui non queant, ſolus Iulius Cæſar Scaliger in Logographis in voce leonis hoc ænigma proponit vnico verſu hexametro ita inſcripto,

Leo

Non faciam abſciſſo capite, quod velle videris,

Hæc autem vox, leo, abſciſſo capite, ideſt dempta prima litera ſonat eo, quaſi vellet inferre non ibo. Succurrit nunc eruditi viri griphus, cuius memoria, non eſt antiquanda; is cum compertum haberet quemdam amicum nomine Leonem more mulierum domi filum torquere, ſcripſit ad ipſum hæc verba *leones ridebunt*, reſcripſit Leo ſi tantum leones ſoluantur in riſum, nihil mea refert, dummodò homines Democritum non agant, ſed hic bonus vir ænigmatis vim non intellexit, quia duo tantummodo ænigmatis verba eſſe opinabatur, cum tamen ſint tria, atquè ita griphus explicatur, *Leones, ridebunt*, nimirum ò Leo amice mi munium muliebre exerces domi nendo, ideo homines riſum cohibere non poterunt.

MONSTRA.

DVo fuerunt leones ab Antiquitate celebrati, qui ob molem corporis, & ferociam animi non vulgarem, monſtri nomine à Poetis fuerunt inſigniti; nimirùm illi quos Hercules mactauit. Is enim primo leonem Theumeſium in monte Theumeſo degentem vita priuauit, deinde leonem Cleonæum, ſiuè Nemæum in monte Nemeo Arcadiæ ſtabulantem necauit, indequè ſpolium reportauit, vnde Statius ad immanem belluam alludens canebat.

Li. 1. Theb.

Ante cleonæi veſtitur prælia monſtri.

Sed de huiuſmodi monſtris in præſentia non habetur ſermo, cum tantùm illa inquiramus, quæ, & viſu, & dictu horrenda, & mirabilia ſint; cuius generis erat animal ex Aquila, & Leone compoſitum, quod vulgò Gryphis dicitur; hoc enim in Ornithologia inter veterum fabellas reponendum eſſe demonſtrauimus. Illud certè in ſui admirationem omnes trahebat, quod in Chronico de monſtris, & portentis depingitur, natum ex muliere in agro Conſtantienſis anno 1290. Monſtrum hoc omnes partes leoni perſimiles gerebat, præter caput, quod faciem humanam repreſentabat. Solinus quoquè in libro de mirabilibus mundi promulgat in quibuſdam Inſulis Caſpij maris reperiri leones humana facie, qui in aquis inſtar piſcium viuunt. Io. Hugo narrat in vna Inſularum Auriacarum viſos fuiſſe piſces è numero quadrupedum, quos Vvabraſchos incolæ vocant, Soli expoſitos, qui magnitudine bouem ſuperabant tergus habebant inſtar Phocarum, & roſtrum inſtar leonis in mari viuebant, & difficulter occidebantur. Prædictis non multùm diſſimile fuit illud monſtrum, quod, auctore Pareo, captum fuit in mari Tyrrheno paulò ante obitum Pauli tertij Pont. Max. & ſucceſſori oblatum, figura, & magnitudine planè leonina, corpore ſquammoſo, vocem humanæ ſimilem edebat, & deductum fuit Romam magna cum omnium admiratione; illic autem, & naturali loco, & alimento deſtitutum diù non vixit. Simile monſtrum depingit Franciſcus Bouſſuetus, & iconi ſubijcit hoc Tetraſtichon.

Lib. 1. — *In hiſt. nauig. Batau. in ſep.* — *Lib. 24.* — *In Lib. de nat. aquat.*

Hoc monſtrum æquoreis perhibent veniſſe ſub vndis.
Portentis careant, ne vada ſalſa ſuis.
Quod tutè aſpiciens minùs admirabere (opinor)
Si ſpectes quantum terra ſtupenda ferat.

A prædicto in paucis diſcrepat figura quadrupedis nobis, monſtris leonini nomine, communicata, quam in præſenti loco imprimi curauimus; habet totum corpus reticulatum, caudam craſſam, & piloſam propemodum, & caput, nec non faciem (vt ſcribunt) leoninam, quamuis, vt veritatem fateamur, huius facies, primo aſpectu, vel ſimiæ, vel Cynocephali potius, quàm leonis eſſe videatur.

Icon

E

Icon quadrupedis, reticulato corpore, ſub nomine Monſtri leonini communicata, cum tamèn cynocephali potius quàm leonis faciem præſeferat.

F

Inter leonina monſtra nonnulli Chimæram collocant, quoniam Auctores hoc monſtrum ex leone, capra, & dracone compoſitum eſſe prædicant. Ideo pictores delineant, & Poetæ deſcribunt quoddam animal quadrupes habens caput, & pectus leonis, corpus capræ, & caudam ſerpentis, & à capra, quæ Græcis ἡ χίμαρος, & ſæpe à Theocrito ἡ χίμαιρα vocatur, Chimæram appellare conſueuerunt. Nos autem ad leonina monſtra hanc libenter reduximus, quoniam anteriora leonis habeat, huius figuram deſcripſit Homerus hunc in modum.

G

πρόσϑε λέων, ὄπιϑεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quam deſcriptionem Lucretius mutuatus eſſe videtur, dum planè, & dilucidè loquens ſic canit.

Prima Leo, poſtrema Draco, media ipſa Chimera.

Et Ouidius elocutione poetica huius leonini monſtri figuram deſignans, ſic inquit.

Quoquè Chimæra iugo, medijs in partibus hircum
Pectus, & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.

Cæterùm veritatis prædicandæ ſtudioſiſſimis notum eſſe oportet Chimæram eſſe Lyciæ montem igniuomum, de quo ſcribens Virgilius, ſic eſt affatus.

——— *flammisq; armata Chimera.*

lib. 6. meta.

Chimera deſcriptio.

H In cuius cacumine leones habitant, mediam montis partem paſcuis abundantem capræ colunt, & deniquè in montis radicibus ſerpentes multi degunt; hinc factus eſt fabulæ locus Chimęram eſſe monſtrum, quod ex partibus leonis, capræ, & ſerpentis integratum ſit flammaſquè euomat; & quoniam Belerophontes Glaudi filius accuratiſſima diligentia præditus montem hunc habitabilem reddidit, propterea Chimæram fingitur occidiſſe. Icon autem, quam hic damus eſt deſumpta ex leonis cum Ibice coniuncti ſtatua literis Hetruſcis inſcripta, quæ fortè ad Chimeram repræſentandam fuit hunc in modum cælata.

lib. 6. Aenei.

Fabula chimera.

Icon

Icon chimæræ deſumpta ex Leonis, & Ibicis coniuncti ſtatua.

VSVS IN CIBIS.

In Poly hiſ

Carnis leonis tēperies

SOlinus retulit eſſe nonnullos populos occidentales Agriophagos nuncupatos, qui carnibus leonum, nec non aliarum Ferarum veſcuntur; ob id huiuſmodi populi vocantur agriophagi, quaſi agreſtiuori, ſeu feriuori; nam ἄγριος Agreſtis immitis, & ferox à Lexicographis exponitur. Alij hiſtorici teſtantur quibuſdam Orientis populis, & Africæ incolis leonum carnem alimento fuiſſe. Verùm hanc carnem ab humana temperie omnino alienam eſſe arbitramur, non ſolum, quia leo calidiſſimæ ſit complexionis, ſed etiam ob virus huius animalis, ſemper enim malum odorem cibis communicat, & interiora, teſte Ariſtotele, grauitèr ſpirant; imò leo dum aura vitali fruitur, acerrimos flatus, & vrinam fætentem emittit. Præterea aduertendum eſt, ſi quis in defectu alimenti carnibus leoninis vti vellet, nullo modo teſte Ioanne Bruyero, ſplenem leonum, & leænarum deguſtare debet, non ſolum propter rationem, quam in Anatomicis aſſignauimus, ſed etiàm quia populi, qui leoninis carnibus aluntur, ab eſu lienis prorſus abſtinent.

In lib. de cibar. re. cap. 37. & 42.

Splen leonū non edulis

E

VSVS IN MEDICINA.

NOn pauca præsidia medicæ facultati leo suppeditat, quia in eo vix quicquam,
siuè loquamur de partibus, siuè de excrementis potest reperiri, cui medicam
vim natura non sit impertita. Si inchoamus a capite. Cerebrum, auctore
Alberto, cum modico olei in aures instillatum, non solùm Oralgiæ, sed etiã
Cophosi medetur, sed cauendum est, ne per os hoc medicamentum sumatur,
quoniàm dementiam eodem teste parere solet. Dens leonis caninus collo pueri alligatus
in ortu secundorum dentium illum à dolore dentitionis præseruat, quoniàm, inquit Porta,
solus leo inter animalia habentia dentes serratos, dentes caninos non deponit. Si cor
leonis diligentèr exsiccetur, & in puluerem redigatur, huiusquè portio, præmissis alijs
pharmacis exhibeatur epilepticis, & quartana febre laborantibus in aliquo liquore, vel
decocto huiusmodi affectiones profligabit. Hepar quoquè, si credimus Alberto, dolo-
F res hepatis sanat, dummodò puluis in vino bibatur. Fel leonis oculis maiorem addere
claritatem narrabat Bartolomæus Anglicus, quoniam animalia, quæ sunt insigni oculo-
rum aciæ prædita ad morbos oculorum valere notauit Porta, & idoneum ad Nyctalo
pas auferendas prædicauit. Alij pessum in felle leonino insuccatum pro fætu, & secun-
dis educendis summoperè commendarunt. Deniquè huius fellis modicum potatum Al-
bertus in Ictericia tollenda, tanquam remedium non vulgare præscribit, qui posteà
testes leoninos damnat, quia sterilitatem gignere possent. Ad pinguedinem si nosmet
conuertamns, hæc infinitis scatet viribus; sed antequam ad vsum medicum trahatur
abluenda, & præparanda est eo modo, quem Dioscorides docuit, nam illa ratione
præparata multis affectionibus conuenit; Primò Sextus philosophus illam instillat in au-
res dolore vexatas fælici cum successu; extrinsecus quoquè eà instar vnguenti applicata
dolores leniri scripsit; imò adipem leoninum cum medulla ceruina mixtum in neruorum,
& genuum doloribus tanquam optimum pharmacum proposuit, nec non in dysenterijs
per clysteres iniecit. Edoardus Vuot partibus à frigore adustis hoc adipe medebatur;
quocirca non esset à ratione alienum brumali tempore perniones hoc inungere, antequàm
G vlcus contraherent. Hali Abbas verò, & Ionicerus in duris tumoribus præter naturam,
veluti in scirrhis hoc adipe vtebantur, nec sine ratione, quoniam dissoluendi facultate
potiatur; propterea scripsit Fernelius adipem, & medullam ex calidis, & ferocibus ani-
malibus attenuandi facultatem participare. Deniquè Quintus Serenus adipem leonis in
depellendo hemitritæo laudabat hoc versu.

Nonnulli memorant adipem prodesse leonis.

Præterea caro leonina non est omittenda, quæ pro victu medicamentoso in paralysi, te-
ste Alberto, præscribi potest quia caro hæc calidior est, quam canina, ideoquè in huius-
modi morbis adhibenda, qui pro curatione vehementem siccitatem postulant. In icte-
ritia quoquè conuenit ad referandas obstructiones ab humoribus frigidis, & tenacibus
genitas, & Porta id esse verum coniectatur ob leonis fuluum pilorum, & oculorum glau
cum colorem; nam huiusmodi animalia morbo regio mederi affirmauit. Ad summum
caro leonina, iuxta mentem Sexti ad pauores, & phantasmata arcenda idonea prædica
tur, idquè in veritate versari animaduertit Porta, quoniam animalia fuliginoso colore
prædita, vt leones, prædictis affectibus competunt, & inferius aliam assignat rationem,
H nimirum quia leo animosissimus est; hinc eius carnium esus omnem aufert formidinem.
Sanguinem leoninum contra carcinomata valere testatur Albertus, dummodo tumor
cancerosus hoc sanguine perfricetur. Insuper ossa leonum suis non carent virtutibus,
vt ostendit Cortusus in quadam epistola ad Matthiolum, in qua commendabat horum pul-
uerem in expugnandis febribus simplicibus exhibitum in decoctione, vel aqua eupato-
rij Mesue producentis florem album, quod spontè prouenit in valle (vulgò di Santa Fi-
da) territorij Patauini. Sequuntur pellis leoninæ virtutes, quæ in hæmorrhoidum affe-
ctibus insignem habet prærogatiuam, quia sedentis supra ipsam, non solum dolor mitiga
bitur; verum etiàm fluxus earumdem supprimetur. Deniquè pro doloris podagrici præ-
seruatione, vt voluit Gesnerus, nullum remedium præstantius potest inueniri, quàm cal-
ceos ex elaborato corio leonis, vel lupi gestare. Ad finem stercus quoquè leoninum non

debemus

Lib. 22. de anim.
Cerebri leonis vis.
Dētis leonis vis.
Lib. 3. Phyt. cap. 41.
Cor leonis ad quid valeat.
Hepar leonis, & fel ad quid.
Lib. 18. de an. cap 63.
Lib. 5 Phyt. cap. 26.
Loc. cit.
Testiũ virtus.
Lib. 2. cap. 290.
Lib. 12. de med. an.
Adipis vis.
Li. 5 de d f. an. cap. 80.
Lib. 6. meth. cap. 7.
Carnis vis medica.
Lib. 3. Phyt. cap. 7.
Lib. 3. Phyt. cap. 11.
Sanguinis leonini vis.
Pellis virtus.
Stercoris leonini vires

debemus aſpernari quoniàm facultati coſmeticæ famulatur, exſiccatum enim, & cum vnguento roſaceo permixtum mendas faciei, & aliarum partium emendat; verùm in vino non eſt propinandum, vt annotauit Albertus, quoniàm homines abſtemios redderet. Prædictis addamus laminam auri, in qua inſculpta ſit figura leonis, Sole verſante in leone, & Luna non aſpiciente ſextam domum, regioni renũ appoſitam ad mentem Vveckerij dolorem lenire, & intemperiem auferre. Nos autem hæc ad ineptias referenda eſſe arbitramur, quia auri lamnia ſine vlla figura, vel leonis, vel aliorum animantium regioni renum impoſita partes illas roborat, & dolores ſedat, vt quotidiana docet experientia. Riſu quoquè explodenda eſt opinio Mizaldi, qui ſcripſit imaginem Herculis leonem ſuffocantis anulo incluſam colicis, vel vt alij legunt, cholericis mederi.

Lib. 5. de ſecr.

VSVS IN DELICIIS.

Romani olim ex intimis Africæ penetralibus leones duci curabant, coercebãt, illoſquè aſſeruabant ſolummodò ad delicias, in loco muris clauſo, quem viuarium, vel leporarium nominabant, quemadmodum, & noſtra ætate magnus Hetruriæ Dux ſuum habet viuarium, in quo leones, & aliæ Feræ aluntur. Solet huiuſmodi ædificium extrui ſecus mænia ciuitatis, non ſolum ratione aeris, & amplitudinis loci verùm etiam ne à Ferarum ſtrepitu populus deturbetur, quod habemus apud Procopium, dum inquit. *Huic muro alterum breuem forinſecus veteres quondam Romani modico interuallo adiecerunt, non ad tutelam, ſed ad delicias tantùm pro viuario*. Præterea Heliogabalus, vt legimus in eius vita apud Lampridium, leones exarmatos in delicijs dicitur habuiſſe, quos Manſuetarij ita docuerant, vt ad ſecundas menſas, nemine conſcio eos eſſe cicures, accumberent; imò hic Imperator huiuſmodi voluptatibus adeò allectabatur, vt amicos ebrios plerũquè in domicilio clauderet, deindè leones manſuefactos in eumdem locum introduceret, vt illi à vino, & à ſomno ſoluti videntes huiuſmodi Feras, ingenti formidine corriperentur. Amplius Cæſar Auguſtus deliciarum cauſa ſeruabat in viuario leones, ita edoctos, vt cum leporibus innocuè colluderent, ideò Martialis in hoc genere multa conſcripſit epigrammata, ſed vnum tantummodo in præſentia recitabimus.

Leporarium quid.

Viuaria vbi ædificanda.

lib. 1. de bel. Goth.

Aethereas, Aquila puerum portante, per auras
Illæ ſum timidis vnguibus hæſit onus.
Nunc ſua Cæſareos exorat præda leones
Tutus, & ingenti ludit in ore lepus.
Quæ maiora putas miracula? ſummus vtriquè
Auctor adeſt, hęc ſunt Cęſaris, illa Iouis.

Benedictus Bordonius examinans potentiam, & delicias cuiuſdam Principis Mutueccezuma nuncupati, ſcribebat ipſum poſſidere ampliſſimum palatium ad hunc finem fabrefactum, vt in illo multæ feræ, ſed potiſſimum leones voluptatis gratia aſſeruarentur. Deniquè Imperatores Turcarum quantumuis barbari ſingulares, & raras Feras in delicijs ſemper habuerunt; narrat enim Bellonius cum eſſet Conſtantinopoli ſe vidiſſe quemdam locum olim vetuſtum templum, in quo Feræ pro delicijs nutriebantur, ad columnas huius templi leones erant alligati, quos ſine admiratione conſpicere non potuit, præcipuè cum ſoluerentur, manibus tractarentur, & aliquandò per Vrbem ducerentur. Creuerunt adeò huiuſmodi deliciæ apud Principes, vt munera Ferarum exarmatarum illis eſſent gratiſſima; quocircà legimus Mallos, & Oxydrachas pro fœdere ineundo ampliſſima dona Alexandro detuliſſe, interquè Curtius enumerat leones raræ magnitudinis ad manſuetudinem domitos, & Ioſaphat Barbarus in ſuo itinere in Perſiam recitat, ſe præſente, cuidam Principi Aſſambeo vocato dono datam fuiſſe leænam catena vinctã purpurei, & nigri coloris, & ſtatim coram ipſa ductum fuiſſe leonem, quo viſo, leæna illicò ad colludendum more felium ſe accinxit. Quid plura? anno etiam 1290. Azzus Marchio Eſtenſis Ferrariæ Dominus, vt refert præclariſſimus vir Pompeius Vizanus, tenaci quodam amicitiæ glutine cum Bononiẽſibus copulatus, miſit ad illos leænam tanquàm propriæ erga ipſos beneuolentiæ ſymbolum, nec non Inſignis gentilitij ciuitatis monumentum, quod munus illis gratiſſimum fuiſſe narrat hiſtoria.

lib. 1. Inſul.

Lib. 1. obſer. cap. vlt.

Lib. 4. hiſt. Bon.

Leæna Bononieſibus donata.

VSVS

VSVS IN LVDIS, ET TRIVMPHIS.

Populus Romanus in ludis, seu spectaculis sæpè, & libenter vidit Feras præliantes, leonum autem pugnam primus dedit Scæuola Præfectus in curruli ædilitate, & Pompeius magnus, auctore Blondo, in Circo leones iubatos quindecim supra trecentos exhibuit. Sed nemo frequentius, quàm Domitianus huiusmodi spectacula procurauit, qui non contentus Amphitheatro Romano, Feras etiam in Albano præliari iussit. Vndè in gratiam huius Imperatoris leonẽ exarmatum alterius Feræ morsu in arena extinctũ deslet Statius Papinius hunc in modũ,

Quid tibi constrata mansuescere profuit ira?
Quid scelus, humanasquè animo dediscere cades?

Lib.2.Rom. triumph.

Lib.2.Syl.

Præter nominatos, Hadrianus cum esset doctissimus non solum fabularum omnis generis narrationem in theatro ad scenam dedit, verùm quoquè in Circo multarum Ferarum, & sœpè centum leonum pugnam, spectante populo, fieri curauit. Immò in celebrandis huiusmodi ludis erant homines, qui constituta mercede leonem in amphitheatro expectarent, quem irruentem euasuri ab vno ad aliud ostiolum cratis ad id præparatæ se vertebant, sicquè cancellatis, vt ait Cassiodorus, postibus se occultantes modo faciem modò terga Feris monstrantes, & colludentes intèr leonum dentes, & vngues volitabant. Alij ad commouendum spectantibus risum armati solùm flexibili pertica in arenam exibant, dumquè populus, plenis sedilibus, vt recitat Blondus, spectans desuper qua temeritate, leonem fame ad id maceratum pertica à se abigere considerent, emissam repentè in eos Feram pertica, proùt spectantes credebant, cæsim, aut punctim ferire non aggrediebantur, sed flexibili adminiculo ligni innixi saltu bestiam transuolabant; quæ tanquàm pudore superata victorem suum vltrò impetere negligebat; & hi trophæum sine hostium, idest Ferarum cæde reportabant. Alij verò in huiusmodi ludis pugnam cum leonibus conserentes, illos interrimebant, quorum meminit Martialis, quandò inter alios commendabat Carpophorum, qui in theatro ingentem leonem mactauerat,

Strauit, & ingenti spectandum mole leonem.

Sed, quod maiorem parit admirationem, etiàm ipsi Imperatores ad bellandum cum feris in amphitheatrum exire sunt dignati. Commemorat Martialis leonem, quem in arena amphitheatrali claua, vel brachiorum nexibus coràm populo Nero nudus elidere volebat, hunc postea Domitianus Imperator in eadem arena interfecit. Egnatius quoquè, in varia historia, Commodum Faustinæ filium recenser, qui in iaculando fuerat adeò peritus, vt centum ictibus in arena totidem leones strauerit.

Lib.10.

Postremò si ad pompas solemnes accedamus, hæ cum leonibus celebrabantur; nam scribit Turnebus multos Imperatores, expugnatis hostibus, Romam redeuntes, in curru à leonibus tracto triumphasse, inter quos primus à Plinio connumeratus fuit M. Antonius, qui post pugnam Pharsalicam iugatos leones currui iunxit, in quo cum Mima cithareda vectus fuit, Heliogabalus paritèr, teste Lampridio, currũ à leonibus ductum ascendit & tãquam Deæ Opis æmulum, Cybelem se appellari iussit. Tandèm Fernandus Lopes exponens pompam, quàm in exeundo à palatio regali seruat Prætoiannes, scribebat duos nobilissimos duces, *Betudeti* vocatos cum sex mille hominibus armatis, euntem concomitari, quorum alter à quatuor ferocissimis leonibus associatus antecedebat.

In vita lib. Iul.

Part.2.hist Ind.Or.lib. 6.cap.29.

VSVS IN SVPPLICIIS.

Lib.10.var bist.

Vetus fuit in nobiliſſima Babylonis Vrbe ritus, temporis tractu antiquatus, puniendi reos dentibus vnguibuſquè leonum, quos in cauea, vel lacu ad id ſeruabant, in quo quando ibi poſitus fuit Daniel ſeptem leones ſtabulabantur, qui poſtmodum, intacto Daniele, vt teſtatur Egnatius, illos, per quos innocens beſtijs fuit exhibitus, dilaniarunt. Vndè Romani hanc conſuetudinem obſeruantes, in theatro multiplex ſpectaculorum genus conſtituerunt; Primò Arenarij venabulo, & telis armati cum Feris prœliabantur, vel feræ inter ſe dimicabant, de quibus ludis ſuperius verba fecimus; vel deniquè homines Feris obijciebantur, vel ad crucem, vel ad ſtipitem deligati leonum, & aliarum Ferarum morſibus exponebantur. Ideò non eſt mirum, ſi Tertullianus hoc ſupplicij genus ſtipitem leoni conceſſum appellauerit. Cæterùm huiuſmodi homines, vel vt rectiùs loquamur, Rei, non ſemper nudi, ſed quandoquè ſplendidè ornati, Plutarcho auctore, in Ferarum conſpectum ducebantur; eius verba ſunt hæc, τοὺς κακούργους ἐν τοῖς θεάτροις ἐν χιτῶσι διαχρυσοῖς, καὶ χλαμυδίοις ἁλουργοῖς ἐστεφανωμένους, καὶ πυρριχίζοντας, ex quibus colligere poſſumus Reos, vel maleficos tunicis aureis, & ſagulis cæruleis ornatos, nec non coronatos, & Pyrrihichiam ſaltantes, quandoquè in theatrum introductos, & beſtijs expoſitos fuiſſe. Hinc Iuſtus Lipſius infamem, & infandam Neronis turpitudinem illam meritò appellat, qua ipſe leonis pelle contectus, & è cauea emiſſus, tàm fœminas, quàm mares ad ſtipitem deligatos inuadebat. Cum autèm id ſupplicij genus in primis vilioribus perſonis à legibus irrogaretur, & Chriſticolæ talis eſſent æſtimationis, apud Ethnicos, vt legitur apud Tertullianum, idcircò frequens erat illa vulgi conclamatio, *Chriſtiani ad leonem, vel Chriſtiani ad beſtias*. Immò huiuſmodi conclamatio non ſolum aduerſus viliores, ſed etiam aduerſus Epiſcopos, & Chriſti fideles nobilitate inſignes proferebatur. Quare ille Dominici gregis peruigil obſeruator, & cuſtos indefeſſus Cyprianus hæc de ſe ipſo ſcribit, *Toties ad leonem petitus in circo*, & paulò inferius. *Clamore populari ad leonem denuò poſtulatus in circo*, nequè hoc mirari debemus, quoniam Adriano imperante, vt Textor narrat, Liberalis Epiſcopus, poſt varia tormenta, famelico leoni deuotus, Fera ad eius pedes procumbente illæſus præmanſit. Eleutherius paritèr Epiſcopus leonibus inedia frendentibus obiectus fuit, qui Sancto non nocuerunt, ſed eius pedibus aduoluti innocua capita reclinarunt. Iuſſu eiuſdem Imperatoris Satellites immiſerunt ſæuos leones in Sanctum Euſtachium, eius vxorem, & filios, quia poſt relatam victoriam Dijs noluerunt ſacrificare, ſed Feræ, vt inquit Surius, poſtquàm fuere propè Sanctos, eorum corpora linxerunt, & quaſi tyrannum ſummæ amentiæ accuſantes quietè redierunt, & eodem Surio teſte, quatuor ferociſſimi leones, ſub imperio eiuſdē Adriani, immiſſi fuerunt in Sanctiſs. Martyres Fauſtinum, & Iouitam Saturni, & Dianæ ſacrificia contemnentes, & Feræ magna celeritate ad Sanctos accedentes, illis intactis, tales ederunt fremitus, vt Ethnicorum populus contremiſceret. Præterea Diuus Paulus Apoſtolus, & Tecla virgo nobiliſs. ad beſtias damnati inter leones exultauerūt, de hac loquēs D. Ambroſius ſcribebat. *Cernere erat lingentem pedes Teclæ leonem, & quia ſacra virginis corpus violare non poterat Leo, ſuam prædam adorabat*. Quamobrem cùm Nazianzeno meritò poſſumus canere.

Lib. de Sera num. vēdict. — *Lib. 3. de Cruc.* — *l. 3. ff. ad l. Cor. de ſic.* — *In Apolog.* — *In epiſt. 55 ad Cornel. Pap.* — *Tom. 2. offi.* — *In vita hor. ſact.*

Hac validos vngues vicit, rabiemquè Leonum.

Tom. 2. offi.

Ad ſummum, legimus apud Rauiſium Textorem, imperante Antonio, duos leones laxatos fuiſſe in mortem Pontiani Martyris, & ab eodem illicò exarmatos fuiſſe, nec non à Dario martyre, ſub Numeriano, leo famelicus ſtatim manſuefactus eſt. Deniquè Dariæ Virginis ad beſtias damnatæ cellam leæna ingrediens, puellam ab omni iniuria non modò Ferarum, ſed etiam ſatellitum tutata eſt.

E

VSVS IN VANIS ETHNICORVM Sacrificijs, & Iuramentis.

IVlius Capitolinus in vita Maximi, & Balbini narrabat, in quodam imperatorio sacrificio non tantum pecora, sed centum leones, & alia huius generis animalia centena, vt Dijs quocumquè modo gratificarentur, mactata fuisse. Ad rem nostram spectat id, quod recitat Ferdinandus Cortes in sua historia, nempè apud Mexicanos omne belluarum genus sacrificari, sed potissimum leones, nam diebus festiuis è ciuitate sacerdotes, Dynastæ, & equites egrediebantur venandi gratia, & offerendi Dijs, quod huiusmodi solemnibus diebus venati erant, & Dynastæ secum ferebant pretiosa munera, quibus donabant illos venatores, qui ferociores belluas, & præcipuè leones pro sacrificijs cepissent. Insuper iurandi ritus, in quo leonis fit mentio, recitatur à Fernando Lope in historia Indiæ Orientalis, vbi inter multas Indorum ceremonias, iurandi consuetudinem reponit, quæ est talis. Iuraturus duobus sacerdotibus associatus ad ianuam vsquè templi proficiscitur, vbi cum thure perpetui carbones ardent, tunc iuratorem ambabus manibus supra fores templi porrectis alter sacerdotum alloquitur hunc in modum. Fac veritatem fatearis, nam si falsum iurabis, quemadmodum leo comedit prædam in syluis, ita Diabolus animam tuam deuorabit.

Lib. 3. cap. 97.

F

VSVS IN VENATIONE, & in bello.

MAgnus Cam Tartarorum Imperator magnos, & ferocissimos leones cicurari iubet ad venationem, nam auctore M. Paulo Veneto huiusmodi Feræ edoctæ artem venaticam plurimum conferunt ad capiendos apros, ceruos, onagros, & boues syluestres; imò quandò in istis regionibus itur venatum, duo leones in vehiculo duci solent concomitante vtrinquè eorum *caniculo*, hic modus venandi cum leonibus mansuefactis non fuit ignotus Bargæo, qui agens de leonibus canebat.

Lib. 2. cap. 15.

G

Lib. 3. de ven.

Inde igitur blandi reuerentes iussa magistri,
Immanemquè aprum inuadunt, magnoque bisontem
Robore prosternunt, onagrosquè ad retia trudunt.

Reliquum est modò, vt perpendamus num in bello ad hostes propulsandos, & expugnandos vnquam fuerint leones adhibiti: Cardanus describens palatium, in cuius parietibus erat insculptus progressus belli contra Bactrianos, asserit, primam muri partem representasse simulacra obsidionis vrbis ab ea parte, qua flumen muros abluit, deindè Regis congressi cū parte hostium, vbi etiam cernenda erat effigies leonis, qui cum Rege pugna inchoata hostes in fugam verterat. Scriptores quidam veram hanc fuisse historiam attestantur; quia Rex ille leonem domi nutriuerat, quo in bellis ad victoriam facilius reportandam vtebatur. Quidā Orus belligeraturus cum Typhone potius equum, quàm leonem ad prælia instruxit, tamèn & leonem ad bellum esse idoneum non negauit, se equū ad persequendum hostem, & leonem in ipso conflictu vtiliorem esse asseuerauit.

Lib. 17. de var. rer. cap. 96.

H

VSVS PELLIS.

NOn modicam ex leoninis pellibus vtilitatem percipiunt Turcæ iter facientes, nam referente Nicolao, vestiunt tunicam sine manicis ad genua vsquè longam, pulcherrimo balteo se cingunt, deindè loco pallij integram leonis pellem superinduunt. Verùm de hoc non debemus admiratione teneri, quoniam, priscis temporibus, hoc consuetum erat leonum pelles non modò pro in-

Lib. 3. itin. Or.

dumentis, sed quandoquè etiam prostragulis, & lectirstenijs inseruire, id colligimus ex Virgilio, quando inquit.

Lib. 8. aen.

——gramineoque viros locat ipse sedili,
Præcipuumquè toro, & villosi pelle leonis.
Accipit Aeneam.

Mauri quoquè nostra ætate, si credimus Gesnero, pellem leonis induunt, & dormientes substernunt, quare apud ipsos hæc straguli nomine deberet insigniri, sed animaduertendum est olim Heroes solum Herculem imitantes pelles leoninas induisse; propterea huius non ignarus Virgilius canebat.

Lib. 9. aen.

Dat Niso Mnestheus pellem, horrentisquè leonis
Exuuias.

Ad rem facit, quod scribit Calentius de ignauo, & segne Derito, quem spolio leonis indutum, & superbè incedentem damnauit hoc distich o.

Induis herculei spolium Derite leonis,
Ast Asini meliùs tergore tectus eras.

Cæterùm Antiquitas ab exuuijs leonis non solum amictum, sed etiam arma desumpsit, & cum arma duplicis generis esse soleant, nimirum in tutelam, & perniciem fabrefacta; pro tutela corio leonis, & pro cędendo, fustibus vtebatur. Quocirca vbiquè licet intueri Herculis simulacrum cum claua, & pelle leonis, & Alexander ab Alexandro scribit veluti pelles canis fluuiatilis vicem galeæ apud veteres Græcos subierunt, & ijdem iubas, & caudas equorum in galeis detulerunt; paritèr Romani olim pelles leonum in conis collocarunt. Imò, & Aethiopes, quandoquè equorum quandoquè leonum corio amicti pugnabant. Hanc sententiam stabilire possumus auctoritatem Ciaconi, qui in historia belli Dacici à Traiano Cæsare gesti ex simulacris, quæ in columna Traiana Romæ visuntur, narrat omnes signiferos, quamuis pedites, habuisse galeas leoninis pellibus tectas, & ad maiorem hostium terrorem iubas supra collum, & humeros profusè pendentes, & quamquam Vegetius huiusmodi pelles vrsinas fuisse doceat, Virgilius tamèn leoninas censet, dum loquens de Auentino sic canit.

Lib. 1. gen. dier. ca. 20.

Lib. 7. aen.

Ipse pedes tegmen torquens immane leonis.

Deindè in maiorem huius confirmationem addit Ciaconus hæc verba. *Potuit autem fieri, vt vtriusuis indiscretè signiferi in bello vterentur, & pellibus vrsinis, & leoninis, sed quæ hic exprimuntur, idest in hac columna imaginem referunt non Vrsorum, sed Leonum cum ex vnguibus pendentibus facilimè deprehendantur.* Tandem huic tractatui tanquàm coronidem addit M. Paulus Venetus vsum leoninę pellis in nobilissima venatione magni Cam Tartarorum Regis, qui venatum iturus in vasta planitie tentoria parari iubet, quæ singula tribus columnis ex lignis aromaticis elegantissimè cælatis sustentantur, & tandem pellibus leoninis cooperiuntur.

Lib. 2. c. 20.

VSVS IN VARIIS.

Lib. 12. de med. an.

QVi operam suam in abditis naturæ penetralibus inuestigandis in dies impendunt, varias leonis partes ad varia idoneas esse experti sunt, & primò si de sanguine sermonem habeamus. Sextus sanguine leonino circumlinitos à cæteris bestijs securos esse attestatur. Alij vero hunc sanguine hircino in emolliendo adamante, meliorem esse contendunt, quoniam sanguis leoninus calidissimus sit, & adamas frigidissimus; propterea ab hoc citiùs, & faciliùs, quã ab hircino vinci, & domari potest. Præterea pinguedo leonis in praxi multa, & obseruatione digna profert experimenta; nam Cardanus hoc adipe perunctos ab alijs feris tutos esse prædicat, quoniam odorem, & viui, & mortui leonis cætera animantia exhorrescant. Verùm præcipuè id poterit experiri, qui leonina pinguedine obductus Feris obuiam iuerit, nam visis syuestribus belluis, si fugam arripuerit, vix odorem percipere poterunt. Rhasis quoq. fuit huius opinionis, muscas non accedere ad animalia, quę sebo leonino recentèr peruncta fuerint, neq., vt alij volũt, lupi, & huiusmodi animalia rapacia ouibus appropinquabunt, quãdo in harũ circuitu, leonina pinguedo imposita fuerit. Denique Scholiastes Sexti philosophi affirmat vnguine leonino perfricatos faciliorem gratiã apud prin

cipes

E cipes inuenturos, si (vt inquit ipse) credendum sit magorum vanitatibus, quæ tanquam ineptiæ hoc argumento damnandæ sunt, nam ipsi hanc virtutem illi tantùm adipi inter supercilia leonina inuento attribuunt, cum tamèn in hac parte nulla prorsus pinguedo generetur. Amplius corium leoninum etiam multis viribus redundat, nam rerum natutalium scrutatores obseruarunt pelles aliorum animantium collocatas supra spolium leonis breui temporis spatio depilari, & vicissim vestes in leonis spolio inuolutas, teste Alberto, à tineis præseruari. Imò ad propulsandum timorem, nullum remedium apud Portam est efficacius pelle leonis, qui in magia naturali scripsit, curandum esse, vt ij, qui metu facilè consternuntur, pellem, vel oculum leonis secum ferant, atq; hac ratione animositatem adipiscentur; hæc opinio F videtur conformis historiæ, quam recitat Petrus Matyr, vbi Incolas regionis Cerebari nudos incedere animaduertit, nec nõ corpus varijs coloribus pingere, & caput coronis vario modo contextis redimire, sed vt plurimum in huiusmodi corollis vngues leoninos intertexunt, non ad alium finem nisi, vt cæteris hominibus fortiores, & audaciores esse videantur.

Lib. 22. de an.

Lib. 1. c. 12.

In hist. Ind. Occid.

DE PARDO.

Cap. II.

ÆQVIVOCA.

Lib.2.de rat.cur.

INſtituti ratio ex poſtulat, vt examinata leonis hiſtoria ad Pardorum naturam exponendam accedamus, tùm quia inter cætera huius generis animãtia, hi ad leoninam temperaturam proximè accedant, cum Galenus multis in locis, ſed præcipuè ſcribens ad Glauconem Pardorum adipem in viribus ſequi leoninum aſſeuerauerit, tum etiam quia, ſi credendum eſt rerum naturalium indagatoribus, ob naturæ conuenientiam, Pardi cum leænis, & viciſſim Leones cum Pantheris adulterentur. Verùm cum huiuſmodi voces, Pardus, Leopardus, Panthera, & Pardalis, de quibus in Synonimis fuſim agemus, æquiuocationem patiantur, æquiuoca hæc prima facie explorare rationi conſonum eſſe duximus. Pardus igitur, prẹter animal, de quo in præſentia ſumus acturi, in primis deſignat nomen proprium viri,

Pardus viri nomen.

quo nomine appellatus fuit Diaconus ille, qui cum Stephano Tertio Pontifice Max. in Galliam profectus eſt, & Pardus Eugumenus Nuncius fuit Pontificis ad Deſiderium Regem Longobardorum, vt in Annalibus Baronius teſtatus eſt. deindè Pardi Protoſpatharij viri inſignis Cedrenus in compendio hiſtoriarum meminit. Pardus quoquè apud nonnullos Hiſtoricos Indiæ Orientalis eſt genus monetæ, ſed illi perperam legũt, quoniam pardaus; vel pardau legitur in prima parte nauigationis Holl. in Indiam Orientalẽ. Præterea vox etiam (Leopardus) eſt viri proprium nomen, nam legimus in Martyrologio

Leopardus nomen proprium viri.

Romano D. Leopardum Romæ ſub Iuliano Imperatore vltima die Septembris effuſione ſanguinis nomen Chriſti teſtatum fuiſſe. Ampliùs Leopardi vocabulum, vt annotat Geſnerus, tria beſtiarum genera ſignificat; primò in Anglia Catum montanum, vel Catum ſylueſtrem, cuius pellis maculis Leopardi aſſimilatur, ſecundò apud Germanos beſtiam in Scandinauia frequentem, quæ deuorat animalcula muribus valdè ſimilia, hæc ibi Lemner appellatur, & Leopardus nominari poſſe videtur, vel quia ſit ei congener, vel vocabulo detorto, cum Germani Lefrat, nomen proprium huius belluæ in Lepart corrũpant. Per pantheram quoquè multa animantium genera poſſumus intelligere, nam hæc vox, præter illud animal, cuius hiſtoriam modò tradimus, monſtrat piſcem in colore terreſtri Pantheræ ſimilem, vt Edoardus cognomento Vuot affirmat. Hæc panthera, vel

lib.8.de dif. an.ca. 186.

pardalis apud Oppianum, ſecundũ verſionem Lippij, eſt Muſtellus, qui Ariſtoteli ἀςερίας dicitur, & à Gaza ſtellatus redditur, quare apud Oppianum, vt vertit Lippius hæc duo carmina leguntur, quæ pantheram terreſtrem, & aquatilem in morſu non valdè diſſimiles eſſe docent hunc in modum,

Exitiale facit vulnus Panthera tremendis
Dentibus in terra, fluctu magis aſpera Ponti.

Panthera nomen æquiuocum.

Felis Zibetti à nonnullis Pantheræ nomine inſignitur, qui non alia ratione ſunt ducti, niſi quia hæc beſtia maculoſum tergus ad inſtar pantheræ habeat, cum tamen in cæteris à Panthera toto cælo diſcrepet, vt ſuo loco explicabitur. Imò ſecũdùm doctrinam Varronis, panthera adhuc æquiuocatione premitur, quia legit panthera in caſu accuſandi vo-

Pantherion quid.

cabuli (Panther) panther enim eſt ſpecies lupi maculoſa, cuius in Denominatis mentionem faciemus; Budæus autem legit panthera in numero plurali à nomine pantherion, quod eſt genus retis, quo aucupes vtuntur, vt habemus in Auiario Iuris. Cœterùm hæc vox (Panthera) non ſolum animata, vt hactenus fuit expoſitum, ſed etiam inanimata indicat; nam Panthera, vt voluit Porta, eſt lapis habens varios colores ad ſimilitudinem animalis huius nominis nigros, rubros, virides, & purpureos, ſed inſpiciendi ſunt Oriente Sole, quia tunc omnes in eo renitent. Eſt etiam Panthera, Vlpiano auctore vniuerſum aucupium, quod anceps capit. Tandèm ſi conuertamus

Cap.4. Lib.8.Phyſiogn. Cap.7. Lib 11.de act.emp.

mus

E mus sermonem ad vocabulum pardalis, & pordalis, hæc quoque nomina suis æquiuocationibus non carent, nam pardalis præter animal quadrupes digitatum, iuxtà Nuperorum mentem auem, nempè Sturnum denotat, quoniàm pennæ sturni pardalium maculis decoratæ esse videantur. Verùm ad mentem Aristotelis pardalus est auis colore cinereo, & magnitudine sturni. Ad summum pordalis meretrix potest appellari, cum scribat Pollux ab Aristophane alicubi meretricem vocatam fuisse Πορδαλιν ex collusione nominum in prima syllaba, quia Græci meretricem vulgò Πόρνην vocitant, accedit, & natura animalis rapax, & impudens, vndè meretrix leontium, leæna, & pordalis meritò nuncupari poterit.

Lib. 9. Hist. an. cap. 23.

SYNONIMA EORVMQ. ETYMVM.

F PArdum, Leopardum, Pardalim, Pordalim, & Pantheram vnum, & idem animal esse non modò Gesnerus, & cæteri, qui de animalibus scripserunt, asseuerantius fatentur; verùm quoque multæ rationes id nobis persuadent. Primò quoniam hæc duo vocabula Pardi, & Leopardi ab auctoribus promiscuè adhibentur, & nomen Pardi ante Lucanum, & Plinium vix in vsu fuisse deprehenditur, sed Pardalis de vtroquè sexu huius animalis sumebatur. Leopardi autem vox adhuc est recentior, cum ante Iulij Capitolini, & Aeliani Spartiani tempora, huius nemo meminerit. Significat quidem Feram natam ex leæna, & pardo, sed inualuit consuetudo, vt simpliciter hæc vox (Leopardus) pro pardo, seu panthera sumeretur. Non est igitur mirandum, si Niphus Pantheram exponat Leopardum, & apud Græcos Pardalim, & apud alios Pardum interpretetur. Deindè Pardum, & Leopardum eadem esse animalia colligere possumus ex Lampridio, qui in vita Heliogabali hæc scribit. *Heliogabalus ebrios amicos plerumquè claudebat, & nocte Leones, & Leopardos exarmatos immittebat, itaut expergefacti in eodem domicilio Leones, & Pardos inuenirent.* Hinc licet obseruare eadem animalia Lampridium posteriore loco Pardos appellare, quos paulò antè Leopardos nominerat. Hoc assertum possumus stabilire auctoritate Theueti, qui in historia Americæ narrat, in illis montibus multos vagari Leopardos, cum ibi nequè leones, nequè lupi reperiantur, quarè prædictos pardos legitimos, & non ex adulterino congressu leænæ, & pardi natos esse fatebimur. Iure meritò Gyllius in Aelianum in hoc G genere animalis pardum marem, pātheram verò, seu pardalim fæminam esse pronunciauit. Idquè confirmatur à Bargeo his versibus, dum fæminam mare ferociorem prædicat tali ratione.

In com. lib. 8. hist. an. Arist.

Pardus, & Leopardus idem.

Lib. 2.

Lib. 2. c. 20.

lib. 3. Cyneg.

At Panthera suos (doctis ea nomine Graijs
Pardalis est) Pardos inuictis viribus anteit.

Pardi etymum si inuestigemus, varias opiniones examinare nostra intererit, quoniā alijs dictus fuit Πάρδος quasi ἄρδος ab ἄρδω irrigo, quia pardi pellis nigris quibusdam maculis veluti irrigata esse videatur, vel à verbo ἀρδολόω inquino, quia pardalis tergus nigris maculis veluti inquinatum conspiciatur. Gesnerus opinatus est fieri posse, vt Pardalis vocabulum originem duxerit à voce hebraica (Pardes) quæ hortum significat, quoniā hoc animal oculis maculatum tanquam hortus pulcherrimis floribus exornetur. Alij marem Pordalim, fæminam verò Pardalim indigitarunt, & vtriusq. etymum diuersum esse existimarunt, nam ipsis Πόρδαλις mas vocatur ἀπὸ τοῦ προάλλεσθαι, fæmina autem Παρ-H δαλις ἀπὸ τοῦ παράλλεσθαι, sic notat Hesychius ex Eusthatio in Homerum, sed ridiculum est aliud etymum primitiuo, & aliud deriuatiuo assignare. Sed natum putamus errorē ex verbis, quæ leguntur apud Innominatum supra eumdem locum Homeri, quæ sic se habēt πάρδαλις τὸ ζῶον, ἡ δὲ δορὰ παρδαλῆ, ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ προσάλλεσθαι, ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ περιβάλλεσθαι, quæ verba innuere videntur hoc animal cognominatum fuisse à saliendo, & pellem à circum amiciendo, quoniam Prisci huiusmodi pellibus pro vestitu vterentur. Propterea Varin. scribit Poetas pronūciare Pordalim παρὰ τὸ προάλλεσθαι, abūdante delta. Quamuis alij lexicographi dicant pordalē esse vocem cōmunem, Pardalim verò Atticā. Præterquamquod nō solū apud Poetas, sed etiā apud Historicos pordalis, & pardalis vocabulū in genere fæminino, & masculino indiscriminatim adhibitum fuisse comperimus. Latini scriptores Pardalim Pantheram quoquè cognominant, & licet hoc vocabulum

Pardi etymum.

Iliad. p.

(Panthera) originem græcam habeat, tamen Græci hoc animal non Pantheram, sed Pardalim vocant. Verùm cauendum est ne Dictis Isidori decipiamur, qui multis in locis hoc nomine (Panther) pro Panthera abutitur. Calepinus quoquè sex linguarum vocem (Panther) cum Panthera confundit, quoniã hæc duo nomina Synonima esse arbitratur, sed manifesto in errore versatur, quoniam Panthera cum Pardali conuenit; Panther verò lupi maculosi species est, quemadmodum Theodorus Gaza in versione Aristotelis fatetur. Quicquid dicat Niphus de illa antiqua translatione, quæ lupum Canarium Pantheram exponebat. Multi in Germania, & Gallia, Gesnero affirmante, Pantheram Leumzam, vel ad mentem Alberti, Vnciam vocant. Vncia verò, auctore Isidoro, est animal sæuissimum non altius cane, sed longius corpore. Ideoquè Vnciam à Panthera non discrepare conijcimus. Ampliùs Panthera potest nominari Parda, vt notat Turnebus, qui citat epistolam Ausonij ad Theonem, in qua scribit *sub Pardas*, idest sub belluatis iacentem, ideo Pardas in genere fæminino Pantheras, & Pardos intellexit. Imò, iuxta mentem Plinij, per Varias veluti, & per Africanas Romani Pantheras intelligebant, tùm quia essent variegatæ, tum etiam quia ex Africa Romam in ludorum vsum mitterentur. Itaquè non debemus affici aliqua admiratione, si aliquibus Græcis Panthera dicatur θρόνον quia Scholiastes Theocriti annotat à Thessalis θρόνα vocari animalia variegata veluti sunt Pantheræ; nàm propriè loquendo apud Lexicographos τό θρόνον pigmentum, vel florem designat, & quia Pantherarum pelles maculis veluti quibusdam floribus sunt insignitæ, propterea non est à ratione alienum hoc nomen posse conuenire pantheræ. Hinc colligendum est non esse contemnendam Etymologiam eorum, qui opinati sunt dictam fuisse pantheram, quia omnium Ferarum coloribus decorata spectetur. Varro animaduertit hoc vocabulum græcum esse, & omnem Feram significare, vel quia panthera in venatione omne genus Ferarum capiat, vel quia omnifaria feritate sit prædita, cum etiam mansuefacta crudelitatis nunquàm obliuiscatur, vt suo loco erit manifestũ. Isidorus Pantheræ etymum ponderans arbitratus est appellatam pantheram, quasi omnium bestiarum amicã, vno excepto dracone, quia cæteræ animantes odore allectatæ ipsam sequantur, vel quia sui generis societate gaudeat; prædictæ sententiæ aduersatur Gesnerus, qui pantheram, quasi totam feram nuncupatam esse perhibet, quoniam vehemẽtes cum cæteris animantibus gerat inimicitias. Hebræi Pardalim vocant Namer, & vbiquè in sacris literis septuaginta hoc modo legunt. Auicen. quoquè vbi meminit Aconiti, protulit Nemer, quo in loco Græci auctores legunt Pardalim, & vetus quidam Interpres reddit Leopardum, & apud Danielem in visione quatuor belluarum de mari ascendentium legitur Namer, licèt in quibusdam textibus Named perperam habeatur. Græcis, vt superius fuit expositum, πόρδαλις per omicron mas, & πάρδαλις, per Alpha fæmina profertur. Verùm hæc differentia in auctoribus non obseruatur. Apud Rhasim, & Auicen. Leopardus appellatur Alpheth, vel Alpheil, aliquandò Alphed, & alio in loco Alnemer. Bellunensis Alfed Leopardum, & maiorem interpretatur, Alnemer verò Leopardum minorem esse fatetur. Italis dicitur Leonpardo, Gallis Leopardo, vel Lyopardo, Germanis paritèr Leppard, vel Leftat, nam quando aliqui Germani pronuntiant Pantherthiet, id nomen à Nuperis quibusdam fictum esse Gesnerus existimat, quia leopardum idem animal cum panthera esse ignorant. Hispanis Leonpardal, vel potius Leonpardo, & deniquè Anglis Leparde dicitur, & hæc de Synonimis, & Etymo dicta sufficiant.

Lib. 7. hist. anim. — *Vncia animal.* — *Lib. 22. Adver. cap. 10.* — *Lib. 8. cap. 17.* — *Panthera etymum.* — *Lib. 12. Orig. cap. 2.* — *Cap. 7.* — *Nomen pardi arabicũ.*

GENVS, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

AVctor de natura rerum tres Pardorum differentias constituit, in primo genere Pantheram, in secundo Pardum, in tertio Leopardum reponit, quem ex congressu leænæ, & Pardi natum esse voluit. Ab hac sententia, ne latum quidèm vnguem Isidorus recedit. Alij Pardorum quatuor esse genera statuerunt, primum Pantheram, secundum Pardum, tertium Leopardum non iubatum ortum ex mixtione Pardi, & Leænæ, & quartum ex coitu Pantheræ, &

Lib. 12. Orig. cap. 2.

E Leonis natum maculosum Leopardum indigitant. Si de hac varietate consulamus Solinum, hic pardos à pantheris distinguit, sed eius Commentarij secuti doctrinam Plinianam pantheras solo candore à pardis discrepantes agnoscunt, quamuis alij solum sexum respicientes pantheram fœminam, & pardum marem declarent. Aelianus duplex genus pardalium ante legentium oculos representat, quorum alterum maius cum breuiori cauda; alterum verò minus cum cauda longiori vtrumquè tamen varijs maculis insignitum demonstrat, quam doctrinam Bargæus imitatus, hoc duplex pardorum genus optimè describit his versibus.

In Polyhis. cap. 27.
Lib. 2. de an. cap. 21.
lib. 3. Cyneg.

Harum etiam non vna ferunt genera esse ferarum,
Corpora habent alia procera, & pinguia, nigris
Interpuncta notis, variataque pellibus albo.
Ast aliæ paruo nascuntur corpore, verùm,
Sunt virtute pares, & eisdem insignibus armos,
Distincta, non has alio secernere signo,
Hoc præter, potuere, quibus sunt talia cura.
F *Exiguis tergo pendet longissima cauda,*
Quæ se se ad calces imos spaciosa profundit.
Ast eadem breuior summas vix tangit arenas
Magnarum.

Quocirca habemus in tertia parte historiæ Indiæ Lusitanicæ, vbi agitur de animalibus, Pantherarum duas ibi reperiri species, quarum vna est corpore minor, sed feritate insignis; altera verò magnitudine superans magnum arietem, & huius postremæ speciei mas fæmina altior conspicitur. Ideo non est mirum, si hodie in aulis Principum duæ pardorum species magnitudine tantùm inter se diffidentes obseruentur. Hanc sententiam roborat Gesnerus, dum refert se accepisse à quodam oculato teste in aula Regis Galliarum leopardos duorum generum magnitudine tantum differentes ali, & maiores ad vituli corpulentiam, minores verò ad canis molem accedere. Cæterùm Aelianus loco citato, sed paulò inferius aliud genus pardalium duplex esse decreuit, quorum vnum magnum, quod Ceruos, & Oryges insequitur, aliud verò sub se paulò minores animantes comprehendit, quos ipse Lynces appellat, hinc eptè ad pardalium genera referuntur.

Duæ species Pardorũ in aulis Principum.
Lib. 10. de an. cap. 39.

G Præter descriptas differentias Aelianus addit nonnullas pardorum species ad aliorũ mentem, quæ si sint in rerum natura, nec ne, nostra ætate ignoratur. Primò memorat quoddam genus absquè cauda, quod Ampelon, nempe Vitem nominat, & hac prærogatiua potiri scribit, vt solo conspectu mulieribus morbi inopinati causam afferat. Volaterranus, & Rauisius Textor in sua officina pardorum generi Bitim adscribunt, & quoniam huic attribuunt illas conditiones, & dotes, quæ ab Aeliano Ampelo assignabantur, hic de causa Ampelon, seu Vitem, & Bitim vnius, & eiusdem bestiæ synonima esse iudicamus. Deniquè prædictis annectit in Caria, & Libya prælongos admodum esse pardos animo imbelles, saltu agiles, & cute adeo dura, vt ferro nullo modo cedat. Si in genere horum descriptionem animantium contemplemur. Odonus in Aristotelem de animalibus, & Eduardus Vuot fuerunt huius opinionis, pantheras habere quatuor mammas in medio ventre, & earum oculos in vmbra refulgere longius, quàm in cæteris animantibus huius generis, & in sole facilè hebetari. Assertis addit Gyllius in Aelianum in Pantheris, seu Pardalibus quinquè digitos in pedibus anterioribus, & quatuor in posterioribus conspici, quod Bargæus clarè exponit his metris.

Lib. 25.
lib. 5. de dif. an. cap. 82.
Lib. 2. cap. 20.
lib. 3. Cyneg.

H *Pes habet anterior digitos ex ordine quinos,*
Vnguibus armatos, hostem quibus ausa lacessit,
Posterior planta vestigia ponit vtraque
Quadrifida, & totidem præduros exerit vngues,

Præterea pellem pantherarum maculis esse exornatam omnibus est in confesso, ideo Scaliger ad huius animantis maculas alludens canebat.

In Teratis.

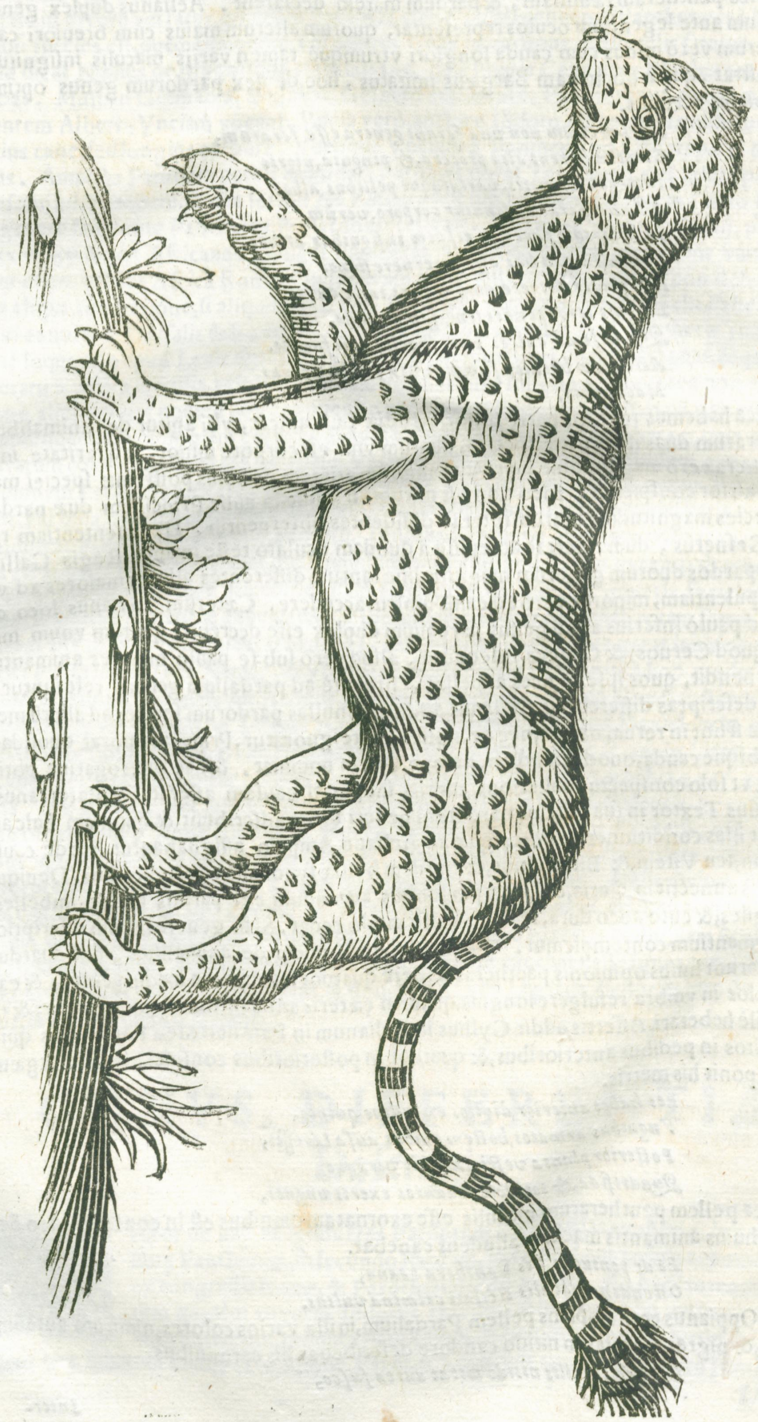
Et de peniuora fies Panthera Leæna,
Ostendens maculis stellati crimina vultus.

Verùm Oppianus contemplans pellem Pardalium, in illa varios colores, nimirùm aureum in fusco, & nigras maculas in nitido candore describebat his carminibus.

Versicolor pellis nitido micat aurea fusco,

Inter-

Pardalion Aristotelis.

E *Interfusa nigris maculis, candore nitente,*

Itaquè non immeritò Solinus huc respiciens narrabat in Hircania numerosas esse pantheras minutis orbiculis superpictas, itaut oculatis ex fuluo circulis, vel cæruleo, vel alboter-gi suppellex distinguatur. An verò habeant in armo maculam Lunæ similem in orbes crescentem, & pari modo curuantem cornua, vt Albertus, & alij fatentur, non audemus id affirmare, cum veritatis perquã, Studiosi de lunatis pantheræ humeris aliquid certi non proferant. Ad magis peculiaria si descẽdamus, reperiemus pellem leopardi in historia Gesneri descriptam hunc in modum. *Erat longitudo pellis simul, & cauda, quanta hominis mediocris, cum sesquidodrante caudæ per se dodrantes tres cum dimidio pellis latitudo circa medium dodrãtes tres, color ferè flauus dilutus maculis rotũdis, nigris distinctus, pili breues, & lanuginosi;* Porta verò in Physiognomonicis huius animalis peculiarem descriptionẽ tali ratione assignat. Pardalis habet faciem paruam, os magnum, oculos paruos, albicantes, ipsosquè circumuagantes, frontem longam, aures rotundas, magis quam planas, collum valdè longum, & tenue, pectus paruis costis præditum, dorsum longum, clunes carnosas, & femora, partes verò circa ilia, & ventrem magis planas, idest non protuberantes, nec cauas, colorem F varium, corpus totum inarticulatum, & asymetrum; effigies verò animalis, quam hic exhibemus desumpta est ex Zographia huius publici Musæi.

Panthera humeri lunati.

Descriptio pellis.

Lib. 1. cap. 13.

Descriptio animalis.

ANATOMICA.

EXternis Pardorum partibus diligenter examinatis, ad internarum conditiones inuestigandas sermonem conuertemus; & primò linguam imbricatam eis attribuimus, qualem etiam in leonibus obseruauimus, deindè Galenus animaduertit in fortibus, & rapacibus animalibus dentes esse acutiores, vt in pardis, & leonibus, & totum oppositum de timidis, & imbellibus scribit. Insuper addit in his animantibus vngues acutos, veluti quosdam gladios innatos inspiciendos esse, quos in formidolosis animalibus non licet intueri. Præterea magnum cor pardi habent in comparatione ad animalia eiusdem magnitudinis, vt Odonus in Aristotelem de animalibus annotauit. Horum pinguedinem si perscrutemur, paucam admodum G inueniemus, & copiosam in animalibus sua natura frigidioribus. Propterea Galenus huius assignans rationem scriptum reliquit animalia calidiora, & sicciora graciliora esse, & in his detracto corio paucum adipem inueniri, quoniam is à nimio, quo scatent calore, veluti oleum à flamma absumitur, quod in leonibus, & pardis contingerè solet. Postremo naturam ossium pardorum colligere possumus ex Galeno, qui ponderans differentias ossium animalium pronunciauit, animalia fortiora habere densiorẽ ossium substantiam, veluti sunt pardi, lupi, & canes, imò hi præditi sunt neruis, & musculis validioribus, sed oppositum Anatomicus in Ossibus, neruis, & musculis animantium imbellium obseruabit.

Lib. 11. de vsu par. c. 8

Pinguedo pardi pauca

Lib. 2. de simp. med. fac. cap. 20.

Lib. 11. de vsu part. cap. 18.

PHYSIOGNOMONICA.

INter animalia testatum reliquit Porta pardalim referre maximè formam, & ingenium muliebre, nam hoc animal præditum est ingenio molli, effœminato, iracundo, insidioso, & fraudolento, timido simul, & audaci. Ideo sapien-H tes Aegyptij hominem designaturi, qui scelestum suum, & malignũ animum occultaret, ne cæteris hominibus innotesceret, pardalim effigiabant, quoniam clanculum alia animalia persequatur; quocircà si fæmina ingenium pardalis æmulatur, non est admiratione dignum, si poeta canat hunc in modum.

Lib. 1. Physs. cap. 13

Non tot habet cælum stellas, nec flumen arenas,
Quot scelerata gerit fæmina mente dolos.

LOCVS, TEMPERAMENTVM, Gressus.

Lib. 8. de hist. anim. cap. 26. — *Pardi vbi copiosi.* — *Lib. 2. cap. 32.* — *Lib. 3. cap. 39.* — *In nauig. ad nou. Vrbem.* — *Lib. 4. capit. 27. sec. par. hist. Ind.* — *Lib. 2. Phys. cap. 23.* — *Lib. 2.* — *Lib. 5. de dif. an. cap. 82.*

DE loco natali Pardorum scribit Aristoteles pantheras in Asia potissimum degere, in Europa verò nullas prorsus reperiri; quare in hoc credendum est Philostrato, qui in vita Appollonij narrat Pamphiliam regionem Asiæ his animantibus abundare. Africa quoquè, teste Aristotele, loco citato hæc animantia alit, vbi propter inopiam aquarum multa diuersi generis animalia ad amnes concurrunt, & ibi horum diuersæ species comiscentur, & potissimum pardi cum leænis, hac de causa monstra, & nouæ animantes illo in loco producuntur. Idcircò Aristoteles hinc ortum fuisse illud adagium decreuit; *quid noui affert Africa*. His addamus Hircaniam Scythiæ partem, quæ copiam pardorum nutrit, si veridicus fuit Rauisius Textor in sua officina, qui & in Cornucopia subiungit pardos in Africa, Syria, Mauritania, Caria, & Libya commorari. M. Paulus Venetus agens de prouincia Comeri, scribit hanc regionem valdè syluestrem esse, nutrireque multa animalia, & dissimilia animantibus aliarum regionum, & inter hæc leopardos recenset. Idem in magna Insula Madaigascar leopardos frequentes obseruauit; Imò Aloysius Cadamastus in regno Senegæ Nigritarum pardos frequentissimos admiratus est. Demùm Fernandus Lopes in magno, & fertili regno Bengalæ multa nemora, & iussu regis incædua esse scriptis mādauit, quibus ciuitates munitiores, & securiores redduntur, & in his leopardorū copiam stabulari. Num verò planitie, vel conuallibus, vel potiùs montanis locis tales belluæ delectentur, considerare oportet; nam Porta harum bestiarum carnem siccam esse ex eo colligit, quia in montibus potissimùm vitam degant, & Gesner. hoc animal calidissimum esse ex duobus coniectabatur, primò ex maculis nigris, quibus pellem præditam habet, deindè ex velocissimo motu, quo feruntur; ideo Glossa super Oseam habet, *nihil leone fortius, & nihil panthera velocius*. Alij asseuerant pardos ex odoriferis herbis, & aromatibus summam delectationem percipere, hac de causa in Caucaso monte, multi pardi vagantur, cum hic mons odoratis stirpibus redundet. Horum opinionem confirmat Theuetus in Historia Americæ, quæ Gallia antarctica vocatur, dum inquit. *In his montibus sunt Feræ rapacissimæ, vt leopardi, & lupi ceruarij, ibi tamen neque leones neque lupi reperiuntur.* Deniquè in monte Hermon, qui ab Amorræis Sanir appellatur, pardi sibimetipsis antra ædificarunt, nam habemus in canticis Salomonis. *Veni de Libano, veni coronaberis, de vertice Sanir, & Hermon de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Ad finem pantheræ ingrediuntur more leonum, si Eduardo Vuot fides est adhibenda, qui pardos condito mucrone vnguium in vaginis incedere promulgauit.

NATVRA, INGENIVM, MORES.

Ingeniū pardi in quibus consistat. — *Lib 22. de anim.* — *In hist. Or.* — *Lib. 2. de an. cap. 22.*

IN Africa pardi tali instinctu naturali ducuntur, Auctore Alberto, vt in arboribus insidant, earumquè ramis occultari in prætereuntia insiliant, nec non hac ratione auibus quoquè insidientur. Verùm non in hoc tantùm eorum ingenium natura, & mores consistunt, sed in quatuor alijs consideratione dignis, nimirùm in odoris proprietate, in amore prolis, in mansuetudine, & deniquè in modo, quo sibimetipsis veneno vexatis medentur. Ratione odoramenti, pardi in primis inter alias animantes odoratiores feruntur. Imò eos camphoræ potissimum suauitate lætari publicauit Albertus, quam ob causam diu, noctuquè circa arbores camphoræ versantur, & peruigili custodia illas tuentur, ne mercatores accedant. Deinde Iacobus Vitriacus agens de animalibus Indicis obseruat pantheras illarum regionum præda satiatas, tridui spatio, in spelæis dormire, & peracta cibi coctione executes tàm suauem halitum emittere, vt cęteræ animantes ipsas sequantur, exceptis serpentibus, qui grato odore necantur; hac ratione ductus Aelianus affirmat pardales, cum hanc odoris suauitatem sibimetipsis competere cognoscant, inter herbas, &

frutices

E frutices se occultare, ne ab animantibus videantur, tunc hinnuli Dorcades, & aliæ huius generis belluæ iucundi odoris illecebra attractæ proximè accedunt, & mox pardales de latebra egredientes prædam optatam comprehendunt. Gesnerus tamen hoc ingenio pantheras in senectute tantùm vti existimat, cum vltra vires, sortemque inualidæ currendo venari non possint. Cæterùm de pantheræ odoramento, Auctores varij controuersiam faciunt, quoniam Aristoteles, & Plutarchus scripserunt animalia sectari pantheram eius odore delectata: hanc sententiam tantùm distare à veritate, quantum Cygnus à Coruo Albertus arbitratus est, qui in doctrina de sensu, & sensato ostendit animalia, præter hominem, nec delectari, nec tristari odoribus, sed inualuit hæc opinio, vt ipse inquit, in vulgus hominum, cætera sectari pantheram, quia sit animal, quod frequenter vociferatur propter congressus desiderium, ideò tunc multa animalia sui generis ad ipsam concurrunt. Qui conantur tueri partes Aristotelis, & Plutarchi proferunt pantheram bestijs benè olere, hominibus verò nequaquam, & nituntur illi distinctioni, qua vtitur etiam Clariss. Mercurialis in libro de Decoratione, scilicet odorem ex se mittere contingere posse bifariam, vel insignitèr, vt ab omnibus percipiatur, vel modicè, & latenter, vt à paucissimis sentia-F tur; primò modo, excepta panthera, nullum animal odorem ex se mittit, secundò modo, alia etiam animalia odorem aliquem de se spirant; sic enim mures alliciunt catos, & lepores canes. Verùm hi doctissimi viri, pace sua, non tollunt difficultatem, quia oportet respondere sententiæ Alberti, qui scripsit bruta odoribus, nec gaudere, nec tristari; dicamus ergo huius propositionis Alberti falsitatem quotidiana experientia manifestari; nã Calamenthum tertium apud Thalium, & secundum alios apud Dioscoridem, seu calamenthum primum Fuchij, quod Botanici nuper imentham felis, vel herbam cati appellant, felibus periucundum esse comperimus, ideo si ramus huius plantæ in aliquod cubiculum deferatur, illuc domus illius feles, odoris voluptate capti, confluunt, & illi sæpius se se affricant, & supra herbam volutantur, & magna auiditate folia etiam depascuntur. Idem in Valeriana, quæ nardi odorem spirat, licet contemplari, quæ omnia Alberto ignota fuisse existimamus. Præterea ab amore prolis pardalium naturam possumus inuestigare, nã quando venatores clanculum furati fuerint catulos, & vacuum cubile inuenerint, Aeliano teste, in maximos eiulatus incidunt. In syluis vagantes ante catulos suos semper procedunt, neque homines hastatos, neque multitudinem iaculorum formidant, & eligunt po-G tius mortem, quam prolem sine tutela relinquere, quare Reusnerus hanc pardi proprietatem exponens canebat hoc modo.

Cap. 29.

An odor ab animalibus persẽtiatur.

In Pardis Poet.

Ille refert patrem maculis, & tergore matrem,
Vulneribusque suis obuius ire solet.

Post partum quoquè pantheræ superbæ euadunt, vt animaduertit Philostratus, & maribus dominari, & domui, seu cryptæ præsidere volunt, mares autẽ ob amorem catulorũ omnia patienter sustinent, & hæc erit forte ratio præcipua, propter quam pardorum fæmina crebrius, quàm mas inueniatur, quamuis dicat Volaterranus id nasci, quoniam hæc non pro se tantùm, sed etiam pro catulis victum quærens latius vagetur, vel dicamus cum Aristotele, in omni genere animalium mares fæminis esse audaciores, excepta Panthera, & Vrsa, nam in his generibus fæminæ sunt animosiores, hac de causa ingens admiratio quempiam inuadere non debet, si pardalium fæminæ maribus frequentiores venatoribus obuiã veniant. Amplius ex mansuetudine, & feritate pardalium naturam cognoscere possumus, quod patefaciens Ioannes Leo in opere de Africa, scriptum relinquit leopardos, etsi sint robusti, & crudeles, homini non nocere, nisi (quod raro contingit) si in angusto calle obuij H cedere non possint, nam tunc in hominem irruunt, tantumq́; carnis vultus auferunt, quantum comprehendunt, & aliquando hominis caput perstringunt: immò affirmat Auctor historiæ Indiæ Lusitanicæ, ibi Pantheras esse in crudelitate insignes, vt multa exempla ab illo auctore eleganter relata testantur; quamuis pardales insigni feritatis notã excellant, vt dictum fuit; verumtamen facilè ad mansuetudinem reducuntur, & multi ab Indis domantur, quoniam, vt testificatur Aelianus, rem gratissimam Indorum Regi faciunt, qui pardos mansuefactos illi largiuntur. Huius mansuetudinis pardorum meminit etiam Horatius, dum in celebrandis Fauni festis pardos cum bobus innocuè errantes infrascriptis carminibus saphicis commendauit; legit autem Acron hunc in modum.

Lib. 25.

Lib. 9. de hist. anim. cap. 1.

Lib. 9.

In 3. parte.

Lib. 14 de an. cap. 14.

Lib. 3. Carm. ode. 18.

Cum tibi nona redeunt decembres.

Latus

Latus in pratis vacat ocioso
cum boue Pardus.

Facilimè cicurari pardos scribit auctor de natura rerum, sed præcipuè ad venationem verum si quartò, vel quinto saltu, prædam capere nequeat, in venatorem ferocit, qui huius naturæ non ignarus agnum, vel hædum, quem hoc studio secum tulit, Feræ obijcit, & hac ratione belluæ ferociam lenit. Hinc fit, quòd Albertus, & alij promulgauerint, sicuti pardi præsertim ad vsum venationis facilè cicurantur, sic etiam nunquam feritatem prorsus deponunt, & facilè efferantur. Quocirca Gesnerus narrat, statim post mortem Francisci Galliarum Regis leopardos marem, & fæminam, per custodis incuriam, aut malignitatem dimissos, siuè per vim, è cauea egressos in syluas aufugisse, & circa Aureliam plurimos homines laniasse, & ibi inuenta mulierum cadauera fuisse, quarum mamillas tantùm deuorarũt. Postremò pardales, voratis carnibus venenatis, talis sunt naturæ, ne pereant, vt quærant humanum stercus, quo, teste Porta, sibi medeantur; licèt Alij dicant pantheram tunc inquirere oletum, cum incautè herbam pardalianchem comederit. Huc respexit fortè Cicero, quando hæc verba protulit. *Panthera in Barbaria venenata carne capiuntur, sed remedium quoddam habent, quo vsæ non moriuntur.*

Lib. 1. mag. cap. 10.

VOX.

Multi Auctores secuti Ael. Spartiani opinionem, pardos rictarè pronunciarunt, cum tamen hoc verbum nullum sonum significet, est enim rictare frequenter ringere, ringo autem est, more canis irascentis, & latraturi, os distorqueo, quasi eo loci Ael. Spartianus innuere vellet pardos, ad instar canum, os in rugas frequenter diducere. Auctor historiæ Indiæ Lusitanicæ post enarratam pantherarum crudelitatem, addit ipsas fremere, quando actu præliantur, sed fremitus non est vox pantherarum propria, cum leonibus etiam irascentibus competat, vt in capite antecedenti fuit explicatum. Iacobus Vitriacus agens de animalibus Indicis habet hæc verba. *Dum Panthera rugiunt de gutture suauem emittunt odorem, qui cuncta aromata superat.* Hinc rugitum pantheris conuenire præclarissimi viri autumant, cum tamen omnes ferè auctores vno ore rugitum leonibus conuenire fateantur. Auctor Philomelæ vocem magis particularem pardo videtur assignare, dum describens voces animalium, sic canit.

Part. 3.

In hist. Or.

In Pardic Vers.

——— *Pardus hiando felit.*

Quare his verbis videtur significare pardum os aperiendo talem edere vocem, qualem feles emittunt. Apud Græcos reperitur βρυχᾶσθαι vox leonis à verbo βρυχάομαι, & per contractionem βρυχῶμαι rugio, sed Varinus hanc vocem, non solum leoni, sed etiam alijs animalibus, vt vrsis, & pardalibus proprium suæ vocis vocabulum non habentibus conuenire liberè asseuerat.

COITVS, PARTVS.

Nonnulli auctores non infimi subsellij consentiunt nullum reperiri animal in rerum natura præter pardum, quod libentius cum alijs diuersi generis commisceatur. Etsi dictum fuerit in capite superiori, leænam ex pardo cõcipere, nunc ad mentem Portæ pantheram cum leone congredi affirmamus. Hinc bigenera fiunt animalia quemadmodum mulorum duæ assignantur species, altera ex Asino, & Equa prodit, altera ex Equo, & Asina oritur, quæ *Hinnus* appellatur. Cæterum pardi prædicta commixtione non sunt contenti; nam Albertus scribit, pardos aliquando cum canibus congredi, & leporarios magnos, quos Veltres quidam cognominant, ex pardo, & cane procreari non inficiatur, quid plura? pardi à lupis etiam non abhorrent; ideo lexicographi animal ex pardo, & lupa natum λυκοπάνθηρον indigitant. Ad partum si conuertamus sermonem non est in dubium reuocandum pantheras vnica vice plures edere catulos, quoniam in capite antecedenti notatum fuit animalia polydactyla esse etiam polytoca. His addamus horum animantium plures

Animalia bigenera quæ.

Numerus fetuum.

mammas

E mammas catulorum multitudinem arguere. Num verò semel tantùm, vel pluries enitatur, in hoc consistit difficultas, quia Isidorus asseruit pantheram semel tantùm parere, cuius assignans rationem promebat catulos ante statutum paritionis tempus impatientes morarum temporis vnguibus vterum lacerare, & matrē dolore cogente fętum effundere, deinceps autē storantherā læso vtero concipere nequire. Isidorus, vt opinamur, hāc sententiam hausit ab Auctore de natura rerum, qui arbitratus est pantheram secundariò non parere, quoniam vterus ob cicatrices ad secundū semen recipiendum inhabilis reddatur. Verùm admiramur inter nuperos Iacobum Vitriacum, qui agens de animalibus in hanc venit sententiam, catulos pardalium debitam exitus horam non expectare, sed vnguibus matricem adeò laniare, vt hæc conceptum secundum admittere nequeat. Debemus tamèn hunc virum sapientem excusare, præsertim quoniam multa in suis historijs ex relatione recitet. Nos verò circa hanc opinionem explodendam diù non immorabimur, cum in capite de leone hæc satis superquè fuerit refutata.

Lib. 12. Orig. cap. 2.

In hist. Or.

VICTVS.

F Animantes à nullo edoctæ, sed sola natura inpulsæ, vt attestatur Galenus, ad familiaria nutrimenta accedunt, vt iumēta ad herbas, & paleas, leones vero, & pardales ad carnes, quando igitur pardalis ad carnes accedit, iis nimium se replet, inquit Albertus, deinde tandiu occultatur, donec celebrata assumpti cibi coctione denuò è specu exeat. Verùm quorum præcipuè animalium carnibus delectentur, ponderandum est. Si consulamus Ioannem Leonē in opere de Africa, is animaduertit pardos canibus esse infestissimos, quos occidunt, & libentissimè deuorant, & greges vt plurimùm non inuadere. At si fame premātur, gregibus quidē insidiantur, & agnos potissimū auferunt. Vnde Baptista Mātuanus canebat.

Lib. de consuet. cap. 2.

Lib. 9.

Abstulit, & de lanigero grege Pardus adultum
Agnum.

Plutarchus carnem simiarum pardis gratissimam esse docet, propterea simiæ pardorum odore illectæ spontè accedunt, & hoc modo captantur, Aelianus verò narrat pardales in Mauritania simias persequi, hæ autem pardorum impetum declinantes altissimas arbo-
G res ascendunt, tunc pardus se mortuum esse simulans sub arbore iacet, ad cuius affectum explorandum simiarum audacior descendit, & credens pardalim mortuam, illi insultat. Cæteræ id obseruantes ad illudendum descendunt; quare pardalis simias saltibus defatigatas inopinatè vnguibus, & dentibus conprehendit, & hac ratione earum carnibus magna auiditate vescitur. Carnem quoquè humanā à pantheris summoperè appeti scribit Auctor hist. Indiæ Lusitanicæ, vbi narrat casum duorū Indorum, quos in itinere, apud Piratiningam, panthera agressa est, quorū alter fugit, alter verò arcu, & sagittis strenuè cum bestia præliatus est, donec arborem ascendit, à qua, vel ob pugnam fessus, vel à Fera pulsus in volutabrū cecidit, in quo quasi submersus non potuit à prædicta Fera tota nocte incassum laborante extrahi, quæ tandem, aduentante die, ab alijs venatoribus sagittis interempta est, & in illius ventre inuentus est digitus pollex hominis indi, quem digitum Fera pugnando cum illo deglutiuerat, sed animaduertendum est hunc Historicum pantheras cum tigribus confundere.

Lib. 2. de an. cap. 23.

Simiarum venatio.

Par. 3.

Indi cuiusdā historia.

GRATVS ANIMVS ERGA BENEFICOS.

H Inter animalia, quæ vitio ingrati animi taxari nequeunt, pardum collocandū esse censemus. Primò, quia narrat ex Plinio Andreas Eburensis in capite de Gratitudine. Cum pantheræ catuli in fossam cecidissent, matrem in viam publicā profectam, cum hominem conspicata esset transeuntē, qui Philenis philosophi parens fuit, leniter, vt poterat, apprehēsa hominis veste, ad locum, in quē catuli ceciderant, deduxisse, & quamquam vir ille, præ timore, animo cōsternaretur, tamèn, quia aliter Feræ violentiā effugere nō poterat, à belua tractus ad locum peruenit, vbi statim causam agnouit, quæ impulerat Ferā, vt eum illuc deduceret. Itaquè catulos è fouea, eduxit, illosq. illęsos matri restituit. Cuius meriti, vt gratiā referret per totum illud iter hominē associauit, eumq. ab alijs Feris, & hostibus tutata est. Secundò, quia recitat Aelianus olim altam fuisse pardalim cū hædo, ita ut mansuefacta cum

In lib. exēp. memorab.

Lib. 2. de an. cap. 24.

illo liberè versaretur, & hædum mortuum obiectum fuisse comedendum pardali, quæ tamen cum hædorum carne summoperè delectaretur, illum tamen tangere recusauit, & quãuis hædus non tantum semel, sed bis, & tertio illi famelicæ obiectus esset, attamen hædum suum contubernalem attingere noluit, sed relicto ad carnem alterius hædi obiectam comedendum se contulit.

CAPIENDI RATIO.

VEnatores in pardis comprehendendis varios modos excogitarunt, & quandò viuos irretire volunt, multis artificijs incedere solent. In primis iuxta sententiam Volaterani, Mauri intra tugurium ad id constructum carnis putrescentis frustum longiori funiculo appendunt, ab hoc fœtorem dimanantem pardi è longinquo sentientes huc illucquè diuagantur, donec reperto carnis loco in laqueos incidant, & infœlici esca constricti teneantur. Alij, vt refert Gyllius in Aelianum, in trita à pardalibus via rotundam, & altam scrobem cauant, in cuius medio oblongum lignum erigunt, & ex eo catellum testiculis arcto vinculo constrictis suspendunt; itaquè ad hunc prædolore vinculorum gementem, & latrantem pardalis magna voluptate gestiens paucis saltibus accurrit, & nullum dolum suspicans in foueam cadit. Idem Gyllius loco citato, & Oppianus narrant modum, quo pardales vino sopitæ facilimè capiantur, & est talis; Incolæ libyæ diligenter obseruant fontes, in quibus prima luce pardales bibere solent, deindè noctu multa vasa vino plena illuc afferunt, & indè non procul stragulis tecti sedent, pardales autẽ ardenter sitientes ad fontẽ accedunt, & statim ac vino, cuius studiosæ sũt, sitim expleuerunt, frequenti saltatione ludunt, & tandem obdormientes humi sternuntur, atq; ita soporatæ nullo negocio coercẽtur. Propterea Nicolaus Reusnerus in hoc sensu de his Feris nõ immeritò cecinit.

Sæua, feroxquè licet posito Panthera lyæo,
Ebria captiuas dat sine lite manus.

Si pardos mortuos comprehendere lubeat, Venatores duplici via nimirùm ferro, & veneno solent incedere; quandò hos venabulo ferire volunt, debent, teste Polluce, ictum ad pectus, & cor dirigere, alioquin hæc Fera cursu ad venatorem vsquè delata in ipsum insilit. Verùm Monticolæ Constantinæ regionis, auctore Ioanne Leone, equestrem venationem aduersus pardos exitus omnes viarum occludentes instruunt. Fera autem huc illucquè fugiens, exitusquè viarum clausos intuens, tunc in crebos gyros se vertens, se ipsam tandem venatoribus confodiendam præbet. At si pardo quandoquè ab aliqua parte effugere contingat, qui incautè illam partem custodiuit conuiuium cœteris venatoribus, recepta consuetudine, præparare tenetur. Tandem veneno vis pardalium superatur, hoc autem venenum multiplex esse potest. Hircani herbam pardalianchem in puluerem redigunt, eoquè carnes infectas in locis ab huiusmodi ferarum genere frequentatis collocant; quibus degustatis Feræ strangulantur. Aristoteles addit pantheras deuoratis carnibus pardalianche infectis, quærere humanum stercus prædicti veneni antidotum à venatoribus in propinqua arbore suspensum, ad quod beluæ insilientes, & frustra laborantes tandèm emoriuntur. Licèt alij scribant, pardos non solum veneno vexatos, sed quacunquè alia ægritudine oppressos, oletum inquirere, qua de causa venatores illud in alta arbore suspendunt, vt Feras ad illud ascendentes facilius interficere possint. Præter pardaliãchem apud Dioscoridẽ Apocynum, siue Cynocrambe frutex est repens, cuius folia cum adipe in panes coacta canes, lupos, & pantheras enecant. Prædictis addamus ex Gesneri sentẽtia pisces quosdam nigros, & venenatos in Armenia reperiri, quos Incolæ contritos in ouium, aut caprarum discissum latus abdunt, quod cum pardales gustauerint continuò moriuntur.

Lib. 25. — *Lib. 2. de an. cap. 25.* — *Vino capiũtur pãthera.* — *Lib. 9. op. de Aphr.* — *Veneno capiuntur.* — *Lib. 9. de hist. an. c. 6.* — *Pardorum venenum.* — *Lib. 4. c. 66.*

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

MVlta sunt animalia, quæ pardus odio plusquam Vatiniano prosequitur, & homini præcipuè taliter infensus est, vt si humanum simulacrũ in charta effigiatum videat verum hominem esse credẽs, illud subitò dilaceret, hæc scripsit Maiolus, qui postea de hoc varias auctorum opiniones esse protulit. Aesculapius voluit solum hominis cranium leopardo ita esse inuisum, vt ipso viso, illicò fugiat.

In dieb. can. colloq. 7.

E fugiat. Cæterũ iuxta aliorũ sententiã hæc Fera non totũ hominem, sed tantum oculos, vel faciem acri odio insectatur, quod confirmat Gesnerus exẽplo Bestiarij Galliarũ Regis qui demisũ ad venationẽ leopardum tali ratione recepit, & denuò ligauit. Bestiarius auersus accessit, & frustrũ carnis, retrò intra crura, Feræ porrexit (nã si faciem obuertisset bellua eũ inuasisset) & loro alligatum manu demulsit, atq. denuò ad suam sedẽ reduxit. Deinde Panthera, & Hyæna adeò hostili odio inter se dissident, vt si horum animalium pelles è regione aduersantes suspendantur, pellis pantheræ depiletur. His addit Porta corio Hyænæ loricatos ab aggressione, & impetu pantherarum esse securos. Quamobrem Valerianus fuit huius opinionis pantheræ animum, visa Hyæna, tali metu occupari, vt nec etiam illi conetur resistere. Insuper pantheræ murem araneum auersantur, ideò scribebat Gesnerus ipsas à visione huius bestiolæ perterrefieri. Pariter à gallo hæc bellua vehementer dissentit, cum testificetur Plinius perunctos iure galli à leonibus, atque à pantheris non attingi. Serpentes quoq. à pantherarum antipathia non sunt segregandi, qui statim, ac eminus hãc Feram conspicantur, retrocedunt, & multi scribunt ob hanc dissensionem, angues ad indutum pantherina pelle nullo modo accedere, sed F cum nullam afferant auctoritatem, ijs pauca fides adhibenda est. Præter animalia cum plantis quoq. & potissimum cum alio pardus gerit inimicitias; idcircò madefactos aqua, in qua alium prius fuerit incoctum, pantheræ non attingunt, & scribit Cælius, si parietes litu alij infeceris, leopardi protinùs exeunt, nec resistunt. Hinc doctissimi viri colligunt, quando Rhasis, & Auctor horti sanitatis scriptis mandarunt hanc Feram terreri à planta, quæ vocatur herba leopardi voluisse innuere terreri ab alio, cum alia planta non reperiatur, quæ formidinem pardis possit incutere, vt in Denominatis declarabimus. Si inuestigemus sympathiam discemus à Physiologis pantheram cæteris animantibus, præter supra nominata, indissolubili amore, coniũgi, quod natura nominis id nobis insinuat. Postremò loco pantheras herbis suauem odorem spirantibus delectari multi attestantur, hac de re Philostratus asseuerat tales Feras aromatibus gaudere, & in Armenia per montes vagantes ad storacis lacrymas ferri, quoties venti ab ea parte flantes ab arboribus id gummi stillantibus odorem perferunt.

Modus ligãdi pardos. — *Lib. 1. mag. cap. 14.* — *Lib. 11. Hierogl.* — *Lib. 29. c. 4.* — *Allium pantheris inuisum.* — *Lib. 2. vit. Appol. ca. 2.*

VENENVM PARDI, ET CVRATIO.

G IN tribus venenum pardi consistere Auctores consentiunt, nempè in felle, in morsu, & in vnguibus. Humorẽ felleum pardi venenatum esse confirmat Gesnerus ad mentem Ferdinandi à Ponzetto, qui retulit Scythas aduersus hostes præliaturos, felle pardi, tanquam præstantissimo veneno, sagittas inficere, vt vulnerando, & venenando patientibus mortem citius inferrent. Conciliator affirmat illum, cui exhibita fuerit portio fellis leopardi, in potione pati eadem symptomata, quæ patitur demorsus à vipera, & hanc sententiam roborat doctissimus Perdulcis, dum scribit. Fel pardi flauescente corpore, & ore amarescẽte, trium horarum spatio interimere, nisi vomitu expurgetur, vel antidoto ab Auicenna præscripto corrigatur. Auicennas igitur ex professo agens de venenis desumptis ab animalibus, meminit fellis leopardi, & duo præstitit, prima facie reserat signa diagnostica huius veneni, secundò proponit præsidia, quibus hoc virus expugnari possit. Quo ad signa. Aeger hoc virulento humore refertus euomit choleram viridem, odorem Aloes in naribus persentit, & eius saporem in ore, nec non icteritia corripitur. Quamobrem non erit admiratione dignum, si medici inter causas externas icteri potionem fellis leopardi H reponãt. Tandèm Auicennas subiungit hoc venenum esse lethale, at si patiens trium horarum spatium superet ab hac venenata affectione solet euadere. Quoad curationẽ: Hæc duo solet respicere, nimirùm vomitus prouocationem, vt si adhuc aliqua veneni portio continetur in cauitate ventriculi, educatur; deindè exhibitionem proprij antidoti, quæ recipit terræ sigillatæ, & baccarum lauri amborum partem vnam, coaguli Gazeli, vel vt alij legũt, capreoli partes quatuor, seminum rutæ, & mirrhæ amborum partem semissem, misceantur cum melle, & fiat theriaca, cuius dosis erit quantitas iuglandis. Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, prẹter antidotum præscriptam ab Auicenna, pharmaca, quæ in expugnando napelli, & vipere veneno conueniunt, summopere commendabat. Præterea huius Ferræ venenum consistit in morsu, & eò magis, quia recitat Martinus Polonus in nonnullis regionibus, si leopardus aliquem momorderit, confe-

Lib. de ven. cap. 78. — *Lib. 11. prax.* — *Li. 4 fen. 6. tract. 2. ca. 13.* — *Lib 6. c. 25.*

ſtim murium copiam aduenire , vt ſaucium commingant , qui paulò poſt moritur . Ve-
rùm etiam iuxta aliorum ſententiam, non ſemper pardi morſus homines venenat , ſed
tantùm cum hæc Fera libidine cupidinis intemperatæ exardeſcit , quia tũc mures ad ſau-
cium conueniunt, & permingunt, ille moritur. Vnde quidam, auctore Geſnero, ab hac
bellua in luxuriam ſoluta vulneratus, nauigio in mare vectus eſt, ne à muribus infeſtare-
tur, qui hominem quærentes, cum perueniſſent ad litus maris, conſtiterunt. Tertiò vn-
gues huius beſtiæ veneno prorſus non vacant, ſi credendum eſt Aetio , qui huius vene-
nati vulneris præſentanea remedia in medium affert, & præſertim cũ id confirmet Aui-
cenas, dum huius Feræ dentes, & vngues à natura venenata non prorſus aliena eſſe aſſe-
rat; & ibi medicamina pro tali affectione opportuna præſcribat; quorũ etiã in capite de
leone meminimus. Reſtat ſolum, vt prędictis addamus centauream, & ſuccum eiuſdẽ par-
dorũ morſibus occurrere, quemadmodũ notatũ fuit in lib. de Cẽtaurea Galeno adſcript.

In lib. de Iuppnt. Pō-tif. & Imp. Lib. 3. c. 13. lib. 4. fen. 6. tract. 5. ca. 10.

ÆGRITVDINES PARDORVM, & Medellæ.

DVæ ſunt affectiones nobis notæ, quibus hæc Fera aliquando premitur; al-
tera eſt venenum Aconiti pardalianches, & Apocyni, cuius Dioſcorides
mentionem fecit; altera eſt rabies, qua pardus quandoquè agitatur, cum
Euſtachius Ruidus has beſtias rabie facile corripi fateatur, & huius aſſignat
rationem, quoniam hæc ſunt animalia omniuora, & alimenta identidem pu-
trefacta, & alia abominabilia comedunt, quæ cum ſint excrementitia, neque vlla ſiccitate
coercita; conſequenterq; ſuperflua humiditate redundent, in humoribus prędictorũ ani-
mantium ingentem corruptelam pariunt, ex qua deinceps multiplicata varia ſymptomata
dimanant, quæ has Feras in rabiem præcipitare ſolent. Quando igitur aliquo affectu ve-
xantur, duo norũt præſidia (inquit Albertus) quibus proprias ægritudines profligare co-
nantur; primum eſt ſanguis captæ ſyluestris, quem in prædictis caſibus ardenter expetunt;
ſecundum eſt humanum ſtercus, quo tanquam elexipharmaco in quibuſcumq; affectibus,
ſed peculiariter in venenis, fœliciter vtuntur.

Lib. 4. c. 76. Lib. 4. de morb. ven.

EPITHETA.

MVltæ pardorum proprietas varijs epithetis occaſione dederunt, & primò
verſiculores pellis maculæ; propterea Latini hoc animal varium appella-
runt. Ritè igitur Plautus introducens quendam variè in valetudine ſe habẽ-
tem dicebat. *Mihi genus hoc Pantherinum non placet.* Ludebat enim in illo
verbo (variè) nam qui variè valet pantherino more valere videtur; optimo
iure multicolor vocatur pardus à Bapt. Mant. & pictus à Martiali hunc in modum.

In Epid.

Picto quod iuga delicata collo
Pardus ſuſtinet

lib. 1. epigr. 115.

Non abre à Græcis πολυκεςος nempè multum pictus nuncupatur; Item πόλυκέντητος à
verbo κεντέω pungo, quoniam varijs punctis pellis pardis decorata ſit. Imo apud Nazian.
legitur παδαλις ςικτὴ panthera varijs notis compuncta à verbo ςίζω compungo. Apud
Euripidẽ habetur ποικιλόνωτος, qui vario dorſo inſignitur, ideo hoc quoq. epitheto par-
dus inſigniri poteſt. Deniq. sũmis rationib. Oppianus πόρδαλιναι ολόνοτων, ideſt pardum
tergore variegatum appellat, cum νῶτος dorſum, & αιόλος varium in græcis literis ſignifi-
cet. Si feritatem belluæ contemplemur, alia inueniemus epitheta à poetis illi aſſignata.
Hæc enim quandoq. nominatur ferox, quia etiam manſuefacta ferociæ nunquam obliui-
ſcatur. Idcircò optima de cauſa ab Oppiano loco citato παρδάλεις ὀλοχὶ & ab alijs Grę-
cis λυγραὶ, ſcilicet ob crudelitatem pantheræ exitioſæ, & funeſtæ appellantur. Inſuper à
velocitate hæc Fera multa ſortitur epitheta, dicitur .n. celer, volucer, pernix, leuis & ful-
minea, & in hoc ſenſu ab Homero θοαὶ παρδαλιες, hoc eſt, pãtheræ veloces vocitantur;
ab alijs Græcis πάρδαλις λασιοςερνος ἡ δασίςερνος circumfertur, quoniam hirtum, & la-
nuginoſũ pectus habeat. Ab Oppiano tandẽ, cui nota erat impudica huius animalis na-
tura, αναιδὴς, quaſi impudens exponitur. Addamus in fine pantherã à loco natali co-
gnominari Africanam, cum in hac regione potiſſimũ, & nuſquàm in Europa reperiatur.

Lib. 3. Cy-neget. In hymn. in Ven.

DE-

E

DENOMINATA, & COGNOMINATA.

OMissis proprijs virorum nominibus, quæ à pardo denominari videntur, veluti sunt pardalus, qui fuit Laudini Episcopus, & Pardalus Diaconus Rhenẽsis Ecclesiæ, vt testatur Baronius, nec non relictis cognominibus, quorum vnum instar omnium sit illud Ioannis Antonij cognomento Pantheræ, qui elegantissimum opus de Monarchia Christi in publicum aspectum produxit, ad animalia, herbas, gẽmas, loca, & alia inanimata, quæ à pardis denominantur, examinanda accedemus. Inter animalia, in prima fronte recensetur leopardus, cum à leone, & pardo, sit gemitus, quamuis hodiè auctores vocabulũ leopardi cum pardo confundant. Catuspardus apud Florentinos animal est cuius pellis ad instar pardi maculosa esse fertur, facies verò cato simillima Lynx Africana alijs dicitur. Camelopardalis bellua est quadrupes è bisulcorum genere habens caput simile camelo, & pellem in colore similem pantheræ, Gyrapham nonnulli appellant, huius meminit Horatius dum cecinit,

Lib. 2. epis. 2.

F

Diuersum confusa genus Panthera camelo.

Li. 18. c. 80.

Præter dicta animalia, in rerum natura sunt leones pantherini, quos Bartholomęus cognomento Anglicus scribit nasci in Syria, qui pelle sunt nigri, in candidis verò maculis pantheræ simillimi. Imò, & canes pantherini pulchris maculis hodiè insigniti visuntur, hos vulgus muscatos appellat, cum huiusmodi nigræ maculæ tot muscæ eminus esse videantur. His adiungenda est illa bestia, quæ apud Græcos panther dicitur, estq; masculini tantùm generis, & lupis adnumeratur, ideo alijs lupus ceruarius, alijs lynx, alijs lupus canarius, vt Gaza, & Niphus ex Aristotele vertunt, Arabibus lupus Armenius, Turcis Cicalus, & deniquè lycopanther nominatur, cum dorso pantheram æmuletur, & facie lupũ repræsentet. A quo vtrum discrepet chaus animal, quod Galli raphium vocant lupi effigie, & pardorum maculis, vt recitat Plinius, alio in loco inquirendum erit. Capreolorum etiã quædam species est, quæ, vt legitur in historia Batauiæ, vagatur in monte Hagano latiusculis cornibus, corpore ceruum mentiente, & tergore maculis consperso ad instar pantheræ. Verùm quid dicemus de nonnullis equis, qui Orynges vocitãtur, vel a montibus quos incolunt, vel ab impetu, quo ad libidinem feruntur, qui pãtherini possunt indigitari, cum pellem rotundis pantheræ maculis similem à natura induantur.

Cap. 14.

G

At παρδίον apud Aristotelem, quod Gaza legit ἱππάρδιον Fera est cornuta, iubata, & ab equo apud Aristophanem denominata, & Gesnerus miratur cum hæc belua nihil habeat cum pardo cõmune, quomodo hippardium possit appellari, cui nonnulli respondent, ita vocari, cum ab equo aspectum, & à pardo velocitatem desumat. Paritèr in extrema regione Arabiæ, vt refert Strabo, quædam simiarũ species digit, quæ facie leonem, & reliquo corpore pantheram imitatur, neq; hoc nos debet in aliquam admirationem trahere, cum scribat Onesicritus, teste Gesnero, se vidisse pelles formicarum Indiæ Pantherinis valdè similes, & Pausanias in Arcadicis narrat corporis gryphũ maculis inesse pantherarum. Aues postea nonnullæ à pardis denominationem sortiri videntur, vt pardalus auis species multis maculis exornata quemadmodum in Ornithologia explicatum fuit. At Scholiastes Aristophanis in auibus Porphyriones pantherinos nuncupauit, nempè per iocum pantherarum pellibus indutos, cum eorum pennæ cæruleo colore præditæ sint. Pisces tandem à pardorum denominatione non abhorrent, cum Ael. promulget mare circa insulam Taprobanam procreare infinitos pisces, quorum multi à pantheris cognominantur, quia capita pantherarum habeant.

Lib. 2. de hist. anim.

Li 20. c. 65.

Pisces pantherini.

H

Alij verò pisces sunt de genere mugilum, qui dicuntur παρδίαι κεστρεῖς, cum pardorum more in tergore maculas ferant. Prædictis plantarum denominationem annectemus inchoãdo ab herba pardalianche, quæ Græcis παρδαλιαγχὲς à verbo ἄγχω strangulo, denominatur, quoniã pardi ea deuorata suffocentur. Gerit hæc plãta, teste Diosc. folia lata instar cucumeris, & radicẽ incuruam instar caudæ scorpionis, & iuxta sent. Gesn. hodie in paucissimis locis cognita est, in mõtibus Sabaudiæ, & Galliæ Italiã versus Thora quasi phtora vocatur. Bauhinus in Matth duas Aconiti species exhibet, quarum vnam folio lato describit, & pardalianchem indigitar, alterã folio platani, & lycoctonũ nominat. Pardalianches postea multas species recenset, quas vnusquiq; apud ipsũ videre potest. Alia deindè herba apocynũ dicta describitur apud Diosc quæ etiã sub nomine pardalianches circũfertur, cũ huius quoq; puluere cũ carnibus mixto pardi intereant.

Lib. 4. c. 72.

Aconiti species.

Præter herbas enumeratas habetur apud Rhaſim, referente Geſnero, herba leopardi, ſed quæ planta ſit intelligenda, Geſnerus ignorat; verùm quia notum eſt apud phyſiologos inter pardum, & allium maximam antipathiam intercedere, propterea nonnulli herbam leopardi allium interpretantur. Ad ſummum inter herbas à pardis denominatas leontopetalon connumerandum eſt, quia in nomenclaturis Dioſcoridis pardalion dictum inuenitur. Cœterùm gemmæ ſe ſe offerunt ponderandæ, cum multi Auctores tradant ſmaragdi quoddam genus perſicum dici poſſe pantherinum, quia pantherarum oculis similē colorē præſeferat. Item pardalios apud Pliniū, & Græcis παρδάλειος λίθος gemma eſt maculis quibuſdam pantheræ ſimilibus variegata. Num verò ſit lapis pantherus apud Albertum multos habens colores, conſequenterquè tot facultates ſuo loco exponetur. Præter gemmas, multa loca ab huiuſmodi animalibus nomen deſumunt, vt mons leopardorum, qui diſtat à Tripoli duarum leucarū ſpatio, vt legitur in deſcriptione Terræ ſanctæ. Accedit terra Eremborum, ſiue Troglodytarum, aut Saracenorum in Libya, quæ pantheræ pelli ſimilis eſſe dicitur, & id accidere huic ſolo, propter adustionem Solis Euſtathius refert. Italia quoquè habet thermas, quas pantherinas appellant à Cælio Aureliano in curatione paralyſis ſummopere commendatas. Vt finem huic tractatui imponamus, alia inanimata breuitèr enumerabimus, quæ ab hac Fera cognominantur, vt pardalion, quod fuit vnguentum apud Priſcos, vt voluit Plinius, atquè hoc nomine decorabatur, quoniam huius beſtiæ odorem redderet, & apud eumdem auctorem habemus quaſdam menſas apiatas, & criſpas, quæ, ob varietatem, pantherinæ dicebantur. Pardalea deniquè vocatur pellis pardi, teſte Cælio Rhodigino, quemadmodum leontea pellis leonis, & anthropea pellis humana. Varrino dicitur παρδαλέη, καὶ παρδαλία, & per ſynæreſim παρδάλεαν, nam παρδάλεον, ἢ παρδαλωτὸν pantherinum, & quicquid habet colorum varietatem ſignificat.

Lib. 37. cap. 11.

Loca à pardis denominata.

Lib. 2. cap. 1

Lib. 13. c. 1.

Pellis pardi.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Lib. 2.

RIcciardus in commentarijs ſymbolicis nixus auctoritati Dionyſij in cæleſti Hierarchia, pantheram in Diuinis denotare ſummam Trinitatem atteſtatur, quam ſententiam pantheræ proprietatibus poſſumus ſtabilire. Primò panthera colorum varietate cæteras animantes ad ſui aſpectum inuitat, & ne toruitate faciei territæ aufugiant, illam occultat. Ritè Deus pater talis eſt, qui varietate omnium colorum, ideſt omnium virtutum, & perfectionum redundat, quamobrem omnes ſancti, & viri perfecti ipſum inſectantur, eiuſquè pulchritudinem admirantur, toruitatem tamen faciei, hoc eſt rigorem iuſtitiæ, quo punit peccatores, reformidant. Idcirco optimo iure in hoc ſenſu Oſea dicebat. *Ego ero ſicuti Pardus in via Aſſyriorum.* Hac quoquè ratione ductus Hieremias hæc ſcriptis mandauit, *Quis non timebit te ò Rex gentium* propterea hæc faciei toruitas, nempè iuſtitiæ rigor occultatur, cum erga Iuſtos non exerceatur; hac de cauſa legitur in Exodo, *faciem autem meam non videbis*. Deinde Deus filius myſticè poteſt pantheræ aſſimilari; hæc enim ſaturata ad cryptam deſcendit, & tridui ſpatio ſapore detinetur, poſteà ſurgens in emittenda voce ſuauiſſimum odorem ſpirat, quo cætera animalia, præter draconem, delectantur. Chriſtus panthera nuncupari poteſt, quia omnia animantia, nimirùm omnes homines tàm iuſtos, quàm peccatores ſummo amore proſequitur, cum habeatur in libro ſapientiæ. *Diligit omnia, quæ ſunt, quoniam ſua ſunt.* Imò hæc panthera maledictis, compellationibuſquè probroſis iactata, & iniurijs huius generis ſaturata, quemadmodum legitur in Threnis. *Opprobrijs ſaturabitur* ſe in crypta ſepulchrali occultauit, & tranſacto tridui ſpatio à ſomno mortis reſurgens tàm ſuauem vocem per Apoſtolorum prædicationē emiſit, vt omnes, excepto dracone, nempè Diabolo, eum ſecuti ſint, qui talem vocem adeò abhorret, vt illam euitando ad intima vſquè Inferni penetralia ſe receperit. Deniquè Deus Spiritus ſanctus, qui omnigenis virtutibus, & diuinis perfectionibus Apoſtolos Chriſti exornauit, illiſquè ſuauiſſimam loquelam cum linguarum varietate pro euangelica prædicatione communicauit, myſtica panthera pronuntiari poterit. Amplius in Reductorio Morali Berchorius myſticam pantheram Beatam Mariam ſemper Verginem appellabat, quoniam panthera omnium animantium, excepto ſerpente, amica perhibetur, portionē præ animan-

Cap. 13.

Cap. 10.

Cap. 33.

Cap. 11.

Cap. 3.

Lib. 10. cap. 76.

E animantibus sui generis distribuit, pellem variegatam induitur, vnica paritura content[a] est, & ab eius ore icundissimus odor exit. Has omnes prærogatiuas in Beatissima semper Virgine Berchorius contemplatur; hæc omnium virtutum luce clarescens variegata conspicitur, omnium tàm iustorum, quàm peccatorum amica est, prædæ portionem nimirum deprecationem, & auxilium pio famulorum cætui impertitur. Hæc non peperit, nisi semel, è cuius ore vox odorifera, idest oratio dimanat, qua serpens Diabolus perterefactus à tentamentis, quibus homines ad peccata instigat, recedens ad speluncam infernalem confugit. Vnde optima de causa Isaias hoc assertum diuulgauit. *Percussisti superbum, & vulnerasti Draconem.* Vice versa iuxta mentem Eucherij, & Laureti in sylua allegoriarum, Diabolus non solum, ob crudelitatem, nomine pantheræ insignitur, sed etiam quia in humano genere peruertendo more pantherarum, varius, & subdolus sit. Imò, auctore eodem Laureto, huic bestiæ similis erit Antichristus, quoniàm multi populi in moribus varij ipsum, tanquam cætera animalia pardum, sectabuntur; non immerito D. Ioannes in Apocalypsi huc respiciens dicebat. *Vidi de mari bestiam ascendentem, & bestia, quam vidi similis erat Pardo.* Quamuis, per pardum, ex Daniele nonnulli allegoricè Græcorum Monarchiam exF ponant, qua de causa Nicolaus Reusnerus in sacris emblematibus proponens symbola quatuor Monarchiarum canebat hunc in modum

Diabolus quare panthera dicatur.

Antichrist. Cap. 13.

Cap. 7.

Emblem. 23.

> *Pardalis Argolicos signat Fera tertia Reges,*
> *Quatuor alarum, quæ capitumque fuit.*
> *Quatuor in Reges Regnum discerpitur vnum,*
> *Cum citò per domito victor in orbe tacet.*

Præterea pardi in diuinis literis significāt inordinatos affectus, qui sunt crudeles aduersus animam, non solum ob colorum varietatem, sed etiam ob pernicitatē huius animalis. Quocirca Hieremias notabat hanc sententiam, *Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus varietates suas, & vos poteritis bene facere, cum didiceritis malum.* Postremo Iudæi, Hæretici, & Hypocritæ allegoricè possunt appellari pardi, vt animaduertit Lauretus loco citato, quoniam tanquàm fraudolenti audaci illecebra, vanissimoque commento christicolarum animas in fraudem trahere conantur.

Cap. 13.

Qui pardi dicantur.

G

MORALIA.

EX Pardorum natura, & proprietatibus multa ad christianam morum honestatem vtilia elicere possumus. In primis notum est cętera animalia ob odoris fragrantiam, pellisque venu[s]tatem Pardum insectari, exceptis draconibus. Christum igitur, vt expositum fuit in mysticis, propter varium colorem honestæ consuetudinis suauem odorem famæ, & operationis cæteræ bestiæ, nimirum peccantes imitando sequi, & contemplando admirari debent. Itaq; illud assertum Canticorum ab hac veritate non erit alienum. *In odorem vnguentorum tuorum currimus.* Dracones verò, qui Pactoli arenis delectantur, & qui ingentes irarum motus colligunt, ob crudelitatem effrænati pardum diuinum auersantes in opacum bonorum temporalium spelæum se conferunt; quarè de his non iniuria, potest pronunciari illud Isaiæ Dictum. *Introibunt in speluncas petrarum, & in vorragines terræ.* Si percuramus pantheræ proprietates, breuiter intelligemus virum iustum, & perfectum, auctore H Berchorio, à prædictis non recedere. Nam si panthera cœteras animantes sui generis diligit, illisquè aliquas prædæ particulas distribuit, pari ratione vir iustus omnes amplectitur, ijsquè, qui de suo genere sunt, in egestatibus subuenit. Propterea Apostolus scribens ad Timotheum in simili sensu hanc protulit sententiam. *Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet; fidem negauit, & est infideli deterior.* Insuper cætera animalia odore attracta consuetudine pantheræ præter serpentes, summoperè lætantur. Homines Christi præcepta amplexantes virum iustum odore sanctæ eruditionis, & moralis conuersationis allecti sequuntur. Serpentes verò, idest Inuidi, Detractores, & Maligni suauem eruditionis vocem contemnentes iucundam viri iusti consuetudinem vitant, vir quoquè perfectus, exemplo pantheræ, hostili odio crimina insectatur, huic enim Feræ animantes gratę, & serpentes admodùm inuisi esse feruntur, sic virum iustum cum hominibus

Cap. 1.

Cap. 2.

Lib. 1. cap. 5

Serpentes qui dicātur.

Diabolus pātheræ imitator. bus pacem,& cum vitijs bellum gerere obſeruamus. Panthera minutis orbiculis pellem adeò ſuperpictam geſtat,vt tota oculata eſſe videatur,ita vir perfectus huiuſmodi pellem induit,& tot oculi ſunt prudentiſſimæ cautellæ, quæ in rebus humanis adhibendæ ſunt. Tandèm hæc Fera ab Hyrcanis venenata ad ſtercus humanum, tanquàm ad egregium alexipharmacum ſe conuertit. Homo quoquè chriſtiana eruditione impulſus, quandò delicijs carnis, tanquam potentiſſimo veneno ab Hircanis, ideſt à Dæmonibus afficitur, ſtatim ad contemplationem fœtidæ carnis confugere debet, hac enim ardentes voluptatum illecebras compeſcet;nam,teſte D. Hieronymo, nihil adeò valet ad domanda carnis vitia,quàm cogitare, qualis futura ſit caro moritura. Ex altera parte ſi pardi conditionem rectè excutiamus, ipſum præſeferre Diaboli naturam inueniemus, quia hoc animal non curſu,ſed ſaltu prædam inuadit, & ſi tertio ſaltu illam non apprehendat præ indignatione,quaſi victus reuertitur. Diabolus ijſdem ſaltibus ad animam hominis irretiendam fertur,& primò vtitur ſaltu cogitationis, deinde ſaltu delectationis, & ſi deficit in tertiò,nempè in ſaltu conſenſus,& operationis,tunc quaſi victus à præda reſilit.Quoniàm debemus imaginari ipſum talis eſſe naturæ aduerſus Deum, qualis eſt pardus aduerſus hominem,ſed pardus adeò hominem odit,vt,ipſo conſpecto, in eius oculos illicò inſiliat. Diabolus ergo cum Deum attingere nequeat,homini ſemper inſidiatur. Idquè menti imprimendum eſſe videtur,quia Pardus de leone non viribus, ſed aſtu triumphat, parat foueam duo lata orificia habentem, medium verò foueæ anguſtum, & ab vnguibus leoninis fugiens in hanc foſſam ſe præcipitat, & cum gracilis ſit per medium foueæ anguſtum tranſiens per aliud orificium egreditur, deindè leonem ob corpulentiam exire nequeuntem aggreditur, & interimit; Diabolus, Pardum, & Leo hominem repreſentat, qui adeò eſt fortis, vt inuitus à nemine poſſit ad peccandum impelli. Quare Diabolus cum viribus hominem ſuperare non valeat, aſtutia illum circumuenire conatur. Demùm nullum reperitur animal, cui læthali conſcientiæ vulnere affecti magis aſſimilari poſſint, quàm pardo, & præcipuè ſi noſmet conuertamus ad homines auaritiæ operam dantes; hi proculdubio naturam pardi imitantur,qui ablatis à venatore catulis inſigni rabie detinetur, & ſanguinem humanum auidè appetit. Auari non ſolum humanum ſanguinem pecuniarum in dies deſiderant,& plurima poſſidentes plura petunt, verum quoquè diuitijs ablatis maximopere cruciantur. Ideo non ſine ratione D. Gregorius de his hanc proferebat ſententiam. *Non ſine labore perditur, quod tanto amore poſſedetur.* Satiùs tamèn probitatis, & ſanctimoniæ ſimulatores ob gratam, & iucundam conuerſationem pardos æmulantur,pedes verò leoninos, ideſt effectus valdè diuerſos habent, hac de re Cicero hæc ſcripſit. *Nulla eſt totius iniuſtitiæ capitalior,quàm eorum, qui tùm maximè fallunt,hoc tamen agunt,vt boni viri eſſe videantur.* Tales etiam ſunt hæretici, qui pulchritudine pellis,nempè exterioris conuerſationis, & fallaci vocis dulcedine viros probos ſeducunt, ſed toruitatem faciei,more pantherino, ideſt prauam intentionem abſcondunt, ſicquè bonos viros deprauant,& occidunt; vel,vt annotat Berchorius,hi ſunt tot pantherarum catuli vnguibus matris vterum lacerantes, ideſt prauis doctrinis vnitatem Sanctæ Matris Eccleſiæ diuidentes. Non alterius conditionis ſunt illi,inquit D.Baſilius,qui vitam ſpiritualem amplectuntur, & tamèn vincula mundanæ vitæ pænitus non reuellunt. Sunt igitur ſimiles pelli pardalis,cuius pili, nequè omnimodam albedinem, nequè nigredinem, ſunt adepti. Quare huiuſmodi homines pardalea conueſtiti,& iuxta Græcorum mentem πολύςικτοι vocabuntur. Non valdè recedunt à pardorum natura Tyranni, Præſides improbi, & homines in crudelitate inſignes. Panthera occultato capite, & ſuaui halitu attracta ad ſe animalia vorat; ſic Tyrannus prætextu publicæ vtilitatis, mala intentione tecta, leges,atquè Edicta non alia cauſa promulgat, niſi vt Fiſcus augeatur,atquè ita populi ſanguis in vſum Tyranni cedat, quod elegantiſſimo emblemate Alciatus expreſſit. Pardus,vt notum eſt,cum leæna adulteratur,& leopardos gignit. Præſes improbus,teſte Berchorio loco citato, quandò alicui vrbi imperat, cum illa dicitur adulterare,& leopardos,nempè malos ſubditos, & verſipelles generare. Tandèm cœteri homines in feritate inſignes veluti milites, & ſatellites meritò leopardi poſſunt nominari, hanc ob cauſam Ignatius ſcribebat. *A Syria Romam vſquè cum beſtijs depugno per terram,& mare nocte,dieque vinctus cum decem leopardis,* ideſt cum militari cuſtodia, *qui ex beneficijs peiores fiunt.* Poſtremò non eſt omittendum meretricem pantheræ naturam imitari, quod innuebat Gabriel Simeon in pio Dialogo, quoniam hæc fera ſua

Peccantes pardo aſſimilantur.

Lib. 1. de of.

Lib. 10. de red. mor. cap. 19.

Tyrāni pantheræ ſimiles.

Præſes improbus.

In epiſt. ad Rom.

Meretrix pāthera cur dicatur.

E sua pulchritudine cætera animantia allectat, & deuorat, simili modo meretrix hominũ sanguinem, & pecunias vorat, hinc auctor colligit huiusmodi pantheras fugiendas esse.

PROVERBIA.

TRitum est adagiũ desumptum à pelle pardi, quæ nulla abstersione nigros orbiculos amittere potest, sicuti neque Aetiops fuscum colorem. *Pardus maculas non deponit.* Prolatũ fuit hoc prouerbiũ à Nazianz. in illum, qui aliquo in vitio occaluerit; nã quemadmodum panthera versicolor atras pellis notas non amittit, nec Aetiops nigredinem, similiter in dies peccans vitia nescit deponere. Huic addit aliud prouerbiũ Gesnerus, quod est. *Pardaleam gestat*, & proferri potest in illũ, qui sit animo inconstans, varius, & fraudulentus. Deniq; à Græcis hoc pronunciatur αθάναθον παρδαλεος ὑποκρίνεθαι *Pardi mortẽ simulat.* Tractũ est hoc adagium à pardis simias captantibus, qui vt illas irretiant, mortuos se esse simulant, vt narra- F tum fuit in exponenda natura huius animalis. Solet autem hoc promulgari in illos, qui cæteros homine decipere conantur.

HIEROGLYPHICA.

NVllum est animal, cuius simulacrum apud Aegyptios plura hominũ vitia possit significare, quàm pardalis. Idcircò prima facie ebrietatem manifestantes, pantheram effigiabant, vt scribit Pierius, & ratio erat, quoniã hæc Fera vini cupidissima sit. Paritèr per figuram pantheræ hominẽ insatiabilem, & omnia appetentem denotabant, nulla alia ratione moti, nisi quia huiusmodi Fera omne genus animantium venetur. Imò ob hanc eamdem rationem impudentiæ quoquè poterit esse Hieroglyphicũ, cum Aristophanes hanc improbitatis notam pardali inurat. Amplius Aegyptij hominem dolosum, & fraudulentum designaturi formam pardi delineabant, non alia ratione impulsi, nisi quia hoc animal cæteras animantes clanculum in- G sectetur, vel quia, vt ferunt, occultato capite, & odoris solummodo facta copia bestias inuitatas comprehendat. Nulla igitur iniuria Græci, teste Varino, hominem moribus varium quasi pardalea vestitum παρδαλωτόν indigitant. Ab his non valdè recedit opinio Gabrielis Symeonis, qui pantheram, secùs leporem pictam indicare fraudem pulchritudine velatam fatebatur, quia panthera cognoscens se ab alijs bestijs amari, & solum ipsius aspectũ timeri, tunc illa faciem occulens appropinquantibus belluis in pabulum vescitur. Præter hæc, simulacrum pantheræ nobis viraginem significare potest, & hæc opinio desumpta est ab Aristotele, qui pantheram mare fortiorem, & ferociorem esse constituebat. Demum Prisci celeritatem innuẽtes pardalim figurabant, cum constet apud Phisiologos pardo velocitatem principaliter conuenire. Propterea admirari desinemus, si Glyca Alexandrum magnum pardali comparauerit, quoniam ille citò victorijs suis orbem terrarum peruolauerit. Prædictis tanquàm coronidem addemus hoc Hieroglyphicum, nempè Aegyptios volentes demonstrare aliquem ab inferiori, & deteriori superatum, pantheræ, & Hyænæ tergora committere, quoniam illis compertum erat, vt narratum fuit in antipathia, hęc duo animalia, ita inter se dissentire, vt si pelles vtriusquè simul iungerentur, necesȷariò pan- H theræ tergus depiletur.

Lib. 11.

Impudẽtiæ hyeroglyphicum.

In dialog. pio.

lib. 2. Ann.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

MEmorabiles, & multæ pardorum proprietates viros, nequè à musis, nequè à Charitibus abhorentes ad speculandum adeò incitarunt, vt ex illis varia emblemata, & symbola desumpserint, hinc Camerarius depinxit pantheram cum multis animalibus ipsam sequentibus, & hoc emblema sic inscripsit. ALLICIT, VT PERIMAT. cum scribant Phisiologi pantheræ odore, eiusquè pellis pulchritudinę cunctas quadrupedes mirè solicitari, sed capitis

In lib. emb. ex Anim.

torui.

toruitate terreri; quare occultato capite animātes decipiuntur, ſubſcribit autem diſtichon hunc in modum.

Luxuriem Iuuenes male fidos ſpernite amores.
Nam necat illectas Pardus odore Feras.

Lib. 2 embl. 30. Huc proculdubio reſpexit Reuſnerus, dum figurauit pantheram ſecus fontem vino meraciori medicatum cum inſcriptione. ABSTINE VENERE, ET BACCHO. Illi enim notum erat pantheras ebrias facilè coerceri, & addit pulcherrimum dodecaſtichon in quo annotat homines etiam robuſtos, quos Mars domare nunquam potuit, Baccho tamen, & Venere ſuperatos fuiſſe, quod quia dignum eſt, vt memoriæ mandetur nos non piguit id, hoc in loco, recenſere.

Sæua feroxquè licet poſito panthera lyæo
Ebria captiuas dat ſine lite manus.
Quem Mars haud vincit ferò; ſine robore vincit
Compedibus Bacchus ſæpè, Venuſque ſuis.
Crine potens Sampſon inuictus robore quondam,
Pellicis infamis victus amore perit.
Magnus Alexander dux inſuperabilis armis,
Occidit Herculeis hauſtibus ante diem.
Annibal à latio ſuperatur milite Pœnus
Aſſiduo luxu languidus, atquè mero.
Plus Venus, & vinum, quàm vis ferrumquè nocere.
Sæpè ſolet; medium qui tenet ille ſapit.

Lib. 1 embl. 15. Præterea Reuſnerus contemplans artem aliquando moliri illa, quorum periculum naturæ nunquam feciſſet, pictura pardorum currū trahentiū repræſentauit, hancquè ſic inſcripſit. ARS VICTRIX NATVRAE. Deindè in gratiam huius emblematis multa carmina cōpoſuit, quorum locum, breuitatis ſtudio, citaſſe ſufficiat. Inſuper Camerarius ponderans illud adagium ſuperiùs explicatū ſcilicet, *Pardum maculas non deponere.* elegantem panthe- *in lib. embl. ex. An. 38.* ræ iconem, ante conſpectum omnium protulit, cum hac inſcriptione. HAVD MVTABITVR VNQVAM. In hoc emblemate notantur potiſſimum homines ſupra modum impro- *Homines improbi qui* bi, quorum mores ſubdoli, & fallaces planè in naturam (vt dici ſolet) abierunt, nec ſalutaribus admonitionibus vllum locū cōcedunt. Qua de cauſa optimo iure propoſitę figuræ ſubſcribitur hoc diſtichon.

Calida ſi varios ſibi Pardalis exuit orbes,
Exuet, & mores mens ſcelerata malos.

Idem auctor paulò inferius pardum animalia inſequentem figurat cum hac inſcriptione: AVT CAPIO, AVT QVIESCO. Cuius emblematis argumentum eduxit ex natura pardi, qui auctore Phyſiologo, niſi tertio ſaltu Feram deprehendat, pudore quodammodo affectus retrocedit. Quare conſilium auctoris eſt ſignificare nobis occaſionem, quæ ſe ſe offert, capiendam eſſe. Opportunitas enim aliquid agendi momento euaneſcit, quod eleganter deſcribit hoc diſticho.

Aduigila, prænſa, momento occaſio conſtat,
Elapſo hoc, fruſtra, quod facis omne facis.

Lib. 1. gen. dia. Tandem ſi lectores indagādi ſymbola labor agitet, ſciant inter auctores ſolū Alexandrū ab Alexādro vnius meminiſſe, quod in Phrygū conſuetudine poſitū erat. Hi pardalim foribus affigebant, eratq; ſymbolū immunitatis, ne illa domus hoſtiū incurſionibus pateret.

PHRENOSCHEMATA.

MVlti Scriptores Italici, vt Bargalius, Perciuallus, & Palatius meminerunt Phrenoſchematum, in quibus pardus vario modo pictus exhibetur. Bargalius pardum belluas perſequentem repræſentat cum hoc dicto. AVT CITO, AVT NVNQVAM. vel vt alij docti viri legunt, AVT CITO, AVT SPERNO. Inuentor huius phrenoſchematis, vt auctor refert, fuit Iacobus Superantius Senator Venetus, cuius Inſigne gentilitium figura pardi exornabat, volebat enim ſignificare in rebus arduis peragendis induſtriam, & celeritatem,

E rem, qualem pardo competere diximus, admodùm necessariam esse, quæ si tunc locū non habeat, quiescendum, & opportunam occasionem expectandam esse. Conuenit summoperè hoc phrenoschema, cum explicato emblemate, qud tali inscriptione erat decoratum, AVT CAPIO, AVT QVIESCO. Io. Andreas Palatius narrat quemdam virum acrimonia ingenij præstantem pinxisse pantheram cum hoc Dicto. ALLICIT OMNES. Panthera enim, vt fuit expositum, capite cooperto, Feras allectas necat. Sic ipse hoc phrenoschemate fortè alludebat ad aliquam mulierem, quæ raræ pulchritudinis velamine ferum animum tegebat. Bernardinus Perciuallus innumeris laudibus cumulat quendā equitem perurbano, & admodum festiuo ingenio natum, qui delineabat pantheram cum hoc dicto Italico. ARDER LONTANO, ET AGGIACCIAR D'APPRESSO, cum bene nouerit, quid natura huic Feræ congenuerit; namquè hæc herbis tecta capitis toruitate odorifero halitu, & tergoris pulchritudine bestias allicit, & deuorat.

In lib. Ital. de Insigna.

F

ÆNIGMATA.

Clarissimi viri, & multiformi eruditionis supellectile instructi varios griphos ad hanc historiam spectantes composuerunt, quibus acris, vegetiquè ingenij specimen præbuerunt, hoc in loco duorum solummodo mentionem faciemus, quorum primus consistit in hoc disticho.

Pardum mitto tibi, sed Pardum credere noli,
Paruorum leporum, qui tibi sæpè placent.

Vt disseremus hunc nodum phæbeo acinace opus esse non putamus, sufficit enim primū verbum distichi in duo verba diuidere, & tunc legemus. Dum par leporum paruorum mitto, qui tibi sæpè solent placere, noli credere esse pardum animal. Alius scriptor italicus eruditorum optimus, & optimorum eruditissimus diuulgauit ænigma, quod versibus saphicis sic redditur.

Orbibus quis sum maculosus atris
Dormiens multum saturatus esca,
Mequè surgentem sequitur Ferarum
magna caterua?

G In discutienda huius dubitationis caligine, multa luce non indigemus, quoniam ex recitatis pardi proprietatibus coniectamus hunc Auctorem introducere pardum proprias prærogatiuas, & dotes enarrantem: Propterea hinc nobis erit transitus ad Apologos.

APOLOGI.

Laurentius Abstemius vir præstantinythologię scientia conspicuus celebres narrat apologos, ad elegantium morum honestatem spectantes, & inter alios aliquandò introducit pardum ob pellem candidam atris orbium notis variegatam coràm cæteris animantibus insolenter gloriantem, qui dotibus formæ alijs animalibus se antecellere asseuerabat, & ex altera parte vulpis sermonem aduersus arrogantiam, & superbiam pardi in medium affert, qui sic se habuit.

In Lib. Mytholog.

H Oportet reuocare in memoriam, inquit vulpes, hoc decorum pellis ornamentū non posse vllum animal à morte vendicare; præterquamquod mea mens tot coloribus, quot in tua pelle refulgent, ò parde, insignitur. Ex Apologo hanc moralem doctrinam haurire debemus, nimirū habitum animi, & non corporis spectandum esse, vel vt alij volunt, pulchritudinem animi forma corporis esse venustiorem.

PARDI,

PARDI QVIBVS DIIS SACRI.

Lib.3.prap. Euang.

NOnnulli pardalim illi Deo sacratam esse iudicarunt, qui ab Ethnicis Pan vocabatur, hac peculiari ratione ducti, quoniam huius Dei simulacrum exuuijs pardi ornatum obseruarunt. Sed Eusebius Pana vniuersi symbolum apud Priscos fuisse affirmatissimè scripsit, ideoquè cornua illi fuerunt assignata ob Solem, & Lunam, nec non variam pardalis pellem propter cælestium corporum varietatem, quod etiam Phornutus attestatus est, non quòd pardalis huic Deo dicata esset. Non defuerunt alij politioris literaturæ studiosissimi, qui pantheram Proteo Deo Marino, à regno Phari Insulę phario nuncupato cõsecratã esse arbitrati sunt, & ratio illorum erat, quoniam illa animalia grata, & sacra huic Deo esse putabant, in quæ talis Deus sæpè numero transformaretur. In pantheram autem fuisse aliquando transfiguratum testatur Homerus hoc versu.

Lib.4.Odyss.

Α'υτὰρ ἔπειτα δράκων, καὶ πάρδαλις, ἠδὲ μέγας σῦς

idest.

Porrò deinde Draco, & Panthera, atquè ingens sus.

Verùm horum opinioni non debemus adstipulari, cum de hac re testimonia grauia, & rationes valentiores non exhibeant. Communis tamen opinio virorum singulari sapientia præditorum est, Pantheras Baccho consecratas fuisse. Primò, quia scribit Macrobius, quandoquè apud Priscos Bacchum fuisse figuratum pampinis, hedera, & frondibus ficulneis coronatum in curru triumphantem, & à pantheris tractum; quamuis sit admodum difficile ex picturis & sculpturis Antiquorum discernere à se inuicem hæc animalia lynces, tigrides, & pantheras, cum horum omnium pelles maculis nigris insigniantur. Paritèr Philostratus opinatur ab Antiquitate pantheram Baccho dedicatam fuisse, quoniam in Pamphylia capta fuit panthera habens torquem aureum circa collum cum literis armenijs huius tenoris. REX ASARCES DEO NYSAEO. Regnabat fortè illis temporibus in Armenia Rex Asarces, qui huiusmodi pantheram eximia magnitudine præstantem Baccho sacrauit. Bacchus enim Nysæus à Nysa, quæ in India est, denominatur. Prædictis addamus auctoritatem Pierij, qui recitat se obseruasse numismata, in quorum altera parte Bacchi, in altera verò pantheræ icon conspiciebatur. Non desunt quoquè multæ rationes, quæ nobis persuadent Libero patri pantheras consecratas fuisse. Prima est hæc, quia inter animantes, hæc Fera vini summoperè sit auida, & auctore Aeliano, baccheis liquoribus madefacta ebria, & sopita facilè coerceatur. Deindè quoniam Bacchus Autumno præest, sed tempus autumnale inconstans est, & varium, hac de causa varietatem pellis pardalium repræsentat, hinc conuenientiam Bacchi cum pantheris cognoscimus. Insuper non est omittendum Bacchi nutrices in pantheras fuisse transfiguratas, propterea non debemus admirari, si Oppianus hac ratione impulsus pantheras Libero patri consecratas esse canat hunc in modũ Bodino interprete.

Lib.1.sat. dier.

Lib.2.vit. Apol.cap.2.

Lib.11 Hyeroglyph.

Baccho cur pãthera sacra.

Pantheras etiam festiuo carmine vates;
Ludunt pampinei nutrices esse Lyei:
Inde fit vt Baccho sic oblectentur amico,
Et placidi sitiant Euantis dulcia vina.
Illustres ideò Bacchas effecit Iacchus.
Sæuas Pantheras, vt fusius ista deinceps.

Alij literarum non tenuitèr periti Pantheras Baccheo numini sacratas fecerunt, quoniam pantheræ calidissimæ sint temperaturæ, & in saltando agiles, quemadmodũ Bacchæ Thyrsigeræ, quæ Bacchum comitabantur, vel tandem quoniam, capta à pyratis Liberi patris naui, is fraudem animaduertens, assumpto thyrso, multis animalibus, sed præcipuè pantheris se stipatum ante pyratarum conspectum repræsentauit, qui inopinato spectaculo territi, Ouidio teste, in mare se præcipitarunt, deindè in Delphinos transfigurati per vndas immensi pelagi nare cœperunt.

SOM-

E

SOMNIA.

Mythologicis somnia, eorumquè præsagia optimo iure annectenda esse censemus; cum per illa Onirocriti fabulosa doceant, & præcipuè cũ scribant pardalim per somnium visam, ob varietatem animalis, ab insidis, & maleficis periculum portendere. Quis hanc opinionem non exploderet, & tota Antycira dignam iudicaret? cum somniantes, nec etiam pardalim describere nouerint? Deindè in aliorum Auctorum collectaneis aliud notatum comperimus, scilicet videntibus per quietem pardalim morbos prænunciari, cum hoc animal Autumni sit symbolum, & Autumnus ægritudinum sit ferax, quod assertum profectò iocosũ, & risu dignum catoniano existimamus, quia huiusmodi rationes friuolæ, & nullius valoris esse videntur.

F

SIMVLACRA, STATVTÆ, ET Insignia Gentilitia.

Nauis Liberi patris, in qua vehebatur, dum à pyratis captus fuit proram in modum pantheræ effictam fuisse testis est vniuersa Antiquitas: hinc multi pantheras Baccho sacratas esse coniectarunt. Deindè literaria veterum monimenta personant, pantheræ figuram penès Dianæ simulacrum visam fuisse, & præcipuè in Cypseli arca, vt refert Pausanias, vbi cælatura imaginem Dianæ, altera manu leonem, altera verò pantheram coercentis præseferebat. Solebant etiam Prisci ex ebure varia effingere animalia, & potissimum pardos, qui loco pedũ mensas, & trapezas fustentabant, quemadmodum nostra etiam ætate ex buxo, & alia materia densiori pedes mensarum nobilium effigiantur. Huius operis facta est mentio in satyris à Iuuenali, dum ait.

Grande ebur, & magno sublimis Pardus hiatu. — *Satyr. 11.*

G Præterea cum superius patefactum sit, à plerisquè creditum, & memoriæ mandatum, pantheras Vini Deo fuisse dicatas; hinc fit vt hodie Romæ tot Bacchi statuæ pantheræ exuuijs exornatæ videantur. Nam in Palatio nouo Farnesiorum statua Bacchi formæ colosseæ habens supra collum, & pectus spolium pantheræ conspicitur. Imò narrat Contarenus se obseruasse in palatio Dandinorum Baccheiam statuam vuis coronatam, & manu racemum vuæ stringentem cum pelle pantheræ, quæ collum, & pectus statuæ circumdabat. Demùm panthera nunquam fuit animal tam abiectæ conditionis, quin in gentilitijs Insignibus figurari mereretur. Hinc Luca Tusciæ ciuitas nobilitatis non despiciendæ, effigie pantheræ pro Insigni delectatur, quamobrem Rossetius agens de memoria artificiosa nobis insinuabat recordationem huius nobilissimæ ciuitatis à panthera pendere. Non desunt quoquè hic Bononię Senatorũ familię genere haud ignobili gloriosæ, vt Marescotorum, & Lignanorum, quorum stemmata gentilitia panthera exornat. Hæc de re admirari nõ debemus, si Fera hæc, vt superius declarauimus, pauonino ambitu se se identidem circumspectet, & admiretur, cum sola virtutis opinione eam ad tot honores fortuna euexerit.

Lib. antiq. Rom.

Insigne gẽtilitium Vrbis Lucæ.

H

NVMISMATA.

Monetarum cum pantheræ figura testimonia non multa in antiquitatibus scripta inueniemus, quoniam ob similitudinem colorum Prisci Tigridem cum pantheris confundebant. Verumtamen docet Pierius numũ ex aere antiquissimũ se obseruasse, qui apud Maffęos habetur. In hoc Liberi caput iuuenile hedera redimitũ cusum erat, & in altera facie pantheræ icon conspiciebatur; cur autẽ hanc Ferã cum Baccho pingendi, & cælandi consuetudo inoleuerit, de hoc paulò antè in fabulosis periucũdam sanè, & lepidam historiam assignauimus. Amplius in Gallieni numismatibus pantheræ icon obseruatur cum hac inscriptione.

Lib. 11. Hierogl.

LIBERO P. CONS. AVG. sunt tamen aliqui teste Pierio, qui huius animãtis figurã non pantherę, sed Tygridis esse contẽdant, licet Alij pro panthera huic sententiæ reclament.

PROBLEMATA.

13 sect. Problem. 4.

ARistoteles quærit, cur animantium nullum bene olens sit, præter pardalim, mortua verò malè olentia sint. In hoc problemate iuxta sententiam Septalij, Philosophus quinquè proponit, primum, cur nullum animal, dum viuit, suauem odorem emittat, secundum, cur panthera benè oleat, tertium, cur eadem animantia mortua fęteant, quartum, cur ex stirpibus multæ suauiter oleant, quintum, cur eædem demortuæ, & exsiccatæ suauem odorem spirent. Nullum itaquè animal, dum viuit, gratum ex se odorem emittere, præter pardalim non solũ hoc in loco testatus est Aristoteles, sed etiàm Theophrastus, quando scripsit nullum animal pænitus odoratum esse, nisi quis dixerit pardalim sensui belluarum benè olere, & alibi asseuerauit ad aliorum mentẽ pardalim cæteris animantibus suauiter olere, & tali fragrantia bestias alliciendo in senectute sibi prædam comparare, sed hominibus nullum iucundum odorem afferre. Cæterum aduersus hanc Aristotelis sententiam, in qua habet, ex animantibus nullum, excepta pardali, bene olere, aliqua sunt, quæ non leue negocium facessere possunt; si quidem scimus Felem zibetti, capreolum moschi, nec non quosdam mures aliquid in se habere, quo suauissimè fragrent, quin, & corpus Alexandri magni tanta fragantia redundasse scripsit in eius vita Plutarchus, vt quotidie suaui odore indumenta repelet. Deindè dubitari potest, verùm ne sit quod scripsit Aristoteles, scilicet pardalim bene olere, & si verum sit, cur, in hoc problemate, illius causa non assignetur. Quantum attinet ad primum, duo poterimus in medium afferre, quorum primum est, antiquis phisiologis odoratas animantium species incognitas fuisse, qua de causa neq; zibetti, nequè moschi mentionem fecerunt. Præterea dicere poterimus illum suauem odorem non ex prædictorum animatium corporibus, & carnibus prouenire, sed ex quodam succo, & excremento ab illis animalibus dimanante. Verùm quoad fragrantiam prouenientem à corpore Alexandri Magni; hæc ratio nihil valet ad infringendum assertum Aristotelis, quoniam Aristoteles totam speciem illius animalis scilicet pantheræ suauiter olere scripsit, cum tamen pauci homines benè oleant, & tunc id cõtingebat ob optimam corporis temperaturam, & perfectas coctiones; nam vbi optimæ, & perfectæ coctiones celebrantur, ibi grati, & iucundi generantur odores. Circa veritatem huius rei, num panthera alijs brutis animantibus benè oleat, nec ne, semper anceps, & dubius fuit Septalius, & præcipuè cum Aristoteles & Theophrastus id non asseueranter dicant, sed tantum ex aliorũ mente, & dubitando proponant. Quare, si illa, quæ hactenùs dicta sunt, ad pensum reuocemus, non poterimus affirmare pardalim benè olere bestijs, neq; nobis quia clarum est cætera animantia, vno excepto homine, nec benè, nec malè odoribus affici, & quamuis constet multa animalia sequi alia determinata, Theophrastus docebat id fieri ratione cibi, quia naturæ instinctu ad ea pelliciuntur, quæ in cibũ illis venire solent, non vt hauriant meram odoris gratiam Plinius, Aelianus, & Philostratus tanquam historici, scribunt bruta animantia insequi vestigia pantheræ, & ob odorem, ex aliorum opinione id fieri testantur. Hac igitur forrasse causa motus Aristoteles hoc in loco rationem non assignauit, cur ex animalibus pantheræ solæ Feris benè oleant.

Lib. 6. de caus. plant. cap. 26.

Quæ animalia redoleãt.

Vbi fit optima coctio ibi bonus odor.

Cur animãtia sequantur alia.

HISTORICA.

APud Chaones quidam adolescens nobilis Anthippen amauit, si veritatem fassus est Parthenius in Eroticis, & cum aliquandò in sylua quadam simul essent, tùm forte fortuna Cichyrus filius Regis pardalim fugientem in eam vsquè syluam persequens iaculum in eam vibrauit, & aberrans puellam vulnerauit. Opinatus autem se Feram esse iaculatum, equum propius impulit, & cùm videret adolescentem in vulnere puellæ manus habentem, amens factus, ac vertigine affectus in petrosum, & præruptum locum

E locum delapsus est, vbi cum magno concomitantium luctu interijt. Chaones autèm in honorem Regis eumdem locum muro cinxerunt, & ciuitatem Cichyrum appellarunt. *Cichyrus ciuitas vndè dicta.*

VSVS IN CIBIS.

ESse Populos in plaga occidentali Agriophagos, seu agrestiuoros nuncupatos, vt voluit Solinus, vel in Aethiopia Occidentem versus, vt scripsit Plinius, qui pantherarum carnibus vescantur, id in capite superiori satis aperuimus. Sed inter hos debemus recensere habitantes inter Caucasum montem, & flumen Cophena, qui, teste Philostrato, non solum carnibus pantherinis pro victu vtuntur, verum quoquè earum pelles aduersus iniuriam aeris induunt. Itaquè optima de causa Galenus agens de attenuanti victus ratione, carnes equorum, & asinorum hominibus asininis. Pardorum verò, & Vrsorum hominibus feris, quales sunt agriophagi, concedebat. Cum igitur sint nonnulli, qui solùm carnibus pardorum, & alij, qui carnibus vrsorum victitent, Galenus has carnes inter se comparans, carnes pardorum vrsini deteriores esse statuit, & subiunxit fuisse aliquos, qui eas bis elixabant, vt à stomacho faciliùs concoquerentur. Immò elixæ citius, quàm assæ huiusmodi carnes à ventriculo ad intestina descendunt. Verùm animaduertit Ioannes Bruyerus carnes pantherarum esse quidèm edules, sed lienem damnat, & aliam non assignat rationem, nisi quia Agriophagi, qui huiusmodi carnibus aluntur, ab esu lienis abstinent. Galenus autèm legitima ratione ductus hoc scriptum reliquit, licet sint nonnulli, qui pantherarum carnibus, & similium animalium vescuntur, tamèn lienem non esitant, cum in his animantibus sit valdè niger, quoniam propter insignem calorem sanguis aduritur, consequenterquè fæx sanguinis attracta à liene erit valde vsta, & nigerrima. Vnde horum animantium lienes non sunt ediles. Deniquè legimus in historia Indię Lusitanicæ pantheras maioris speciei ibi esse edules quarum carnes passim non solum Incolæ, sed etiam aduenæ comedunt.

Lib.6.c.30. Cap.8. Lib.3.de al. fac.cap. 1. & 2. Lib. 12. de re cib.c. 12. Lib. de atr. bil.cap 7. Par.3.

F

G VSVS IN MEDICINA.

CVm Pardi multæ partes aduersus varias ægritudines sint efficaces, rationi consentaneum esse putamus, ad communem vtilitatem has recensere. Itaquè inchoando à capite inueniemus cerebrum pardi cum succo erucæ genitalibus viri illitum, iuxta mentem Alberti, sopitam venerem excitare, & medullam vteri dolores mirandum in modum sedare. Imò tantam cum vtero sympathiam habet, vt testiculus dexter huius beluæ in prouocandis mensibus sit remedium singulare; quod præsidium in simili casu Cardanus, vsquè ad sydera extollit. Deindè vniuersa caro huius Feræ, excepto liene, calidissima, & siccissima est ex Galeno. Ideò paralyticis, & patientibus dolorem cordis illam debemus concedere. Sanguis quoquè ab officina remediorum non est eliminandus, si credendum est Rhasi, qui pardi sanguinem in tumoribus venarum crurium commendat, debemus nos per huiusmodi tumores venarum intelligere varices, quæ sunt venæ dilatatæ in coxis, testiculis, & cruribus, & crasso, ac melancholico sanguine repletæ, hæ calido sanguine huius animantis H perfricatæ dissoluuntur, & sanantur. Ad summum pinguedo infinitis propè morbis remedio est; prius tamèn probè lota, vt taurina, & leonina ex precepto Dioscoridis. Galenus igitur inter alios adipes, quos in curanda alopecia adhibet, adipem pardalis reponit. Affectibus etiam lunaribus vt vertigini, & epilepsiæ opitulari ex eo colligit Porta, quoniam panthera in armo maculam Lunæ similem, ex Plinio, habeat, dummodò huius adipis odor inter assandum à patientibus excipiatur, quemadmodùm, auctore Rhasi, & cordis pulsatione vexatis est perutilis. Id desumit Porta ex huius animalis signatura, cor enim maximũ habet, vt in Anatomicis demonstrauimus; ideoq; animalia magno corde prædita morborũ cordis medelã esse natura monstrauit. A capitis morbis ad maculas faciei si fiat transitus, nullũ cosmeticũ medicamẽtum in vultu emaculando, adeò commendatur, quã hæc pinguedo (propterea Porta in affectibus huius generis inter plãtas eligebat

L.22.de an. Lib. 18. de subtil. Caro Pardi ad quid. Sanguis. Adeps. Lib. 1. de comp. med. sec.loc.c. 2. Lib.8. Phytog.cap. 9. Lib.3. Phytog. cap.46.

Maculæ faciei quibus tollantur.

melopepones,& betulam arborem,cuius radix terebro perforata effundit aquam ad maculas delendas perutilem,& inter animalia pantheram, quæ huiusmodi facultatem participat. Hinc nos ingens admiratio non debet inuadere,si Rhasis sebum pardi in scabie, & impetigine tollenda præscribat, & Albertus cum oleo laurino in huiusmodi casu illud misceat, cum plantæ,& animantes maculosæ in ægritudinibus cutaneis, fælici cum successu adhibeantur. Accedit neruorum vulnus dolorificum, quod adipe pardi iuuatur, quia Galenus proponens confectiones medicaminum ad neruorum vulnera recenset illa tenuium partium,& habentia vim mitigandi dolorem, & laudat præcipuè adipem pardi, & leonis. Verùm in tumoribus præter naturam pinguedines animalium, tùm emolliendo, tùm pus mouendo aliquem locum habere videntur, sed Galenus excipit pinguedines agrestium animalium,veluti leonis,& pardalis, cum hæ ficcioris, & acrioris sint virtutis. In scirrho tamèn discutiendo malactica conueniunt, quæ adipes, & præcipuè leoninum recipiunt, sed in huius defectu Galenus scribens ad Glauconem pinguedinem pardi substituebat. In tumoribus quoquè calcaneorum nempè in pernionibus commendantur quidem adeps leoninus,sed hoc deficiente pardi sebum illis medetur, vt Vveckerius in antidotario speciali attestatus est. Ad finem huiusmodi adeps ab acopis medicamentis, quæ ex pinguedine componuntur non est arcendus, laudantur enim acopa pinguedinem leonis, & pardi recepientia, quoniam hæ pinguedines teste Galeno, vehementèr calefaciant,& insigniter discutiant.

Lib. 3. de cõp. med. per gen. cap. 3.
Lib. 5. de simp. med. fac. cap. 9.
Lib. 2. de ar. cur. cap. 4.
Lib. 1.
Lib. 7. de cõp. med. per gen. cap. 11.

VSVS IN LVDIS, & Spectaculis.

IN gratiam ludorum secularium,& spectaculorum Cn. Aufidius Tribunus plebis permisit aduehi pantheras in Italiam quoniam Senatus consultum fuit vetus, ne liceret pantheras Africanas in Italiam duci. Primus Scaurus ædilitate sua Varias centum,& quinquagita misit, deindè Põpeius Magnus quadringentas decem, D. Augustus quadringentas viginti, vt Plinius testatum reliquit. Blondus verò addit Philippum Arabem primum Romanorum Principẽ in ludis secularibus edidisse triginta leopardos mansuefactos,quos Gordianus in triumphum Persicum parauerat. Aliquandò enim in spectaculis, leopardi in comparatione ad leones pugnaciores esse visi sunt, quoniam narrat Gesnerus se audiuisse ab oculato teste taurum spectaculo coràm Rege parato cũ leone emissum fuisse, & leonem placidiorẽ nihil in taurum fuisse molitum, & spontè ad caueam regressum; postmodùm duos pardos aductos statim,viso tauro,in eum insilijsse, quem procul dubio iugulassent,nisi bestiarij longis funibus catenis alligatis eos retraxissent. Quamobrem non est mirum si Baptista Mantuanus manifestat quomodo, emissis lupis in mortem nonnullorum martyrum, & nihil nocentibus, Præses iusserit pardos tanquam ferociores emitti his versibus.

Lib. 2. Rom. triumph.

Pardi pugnaciores.

Præses id admirans Pardos emittere clamat;

Et paulò inferius.

Ecce ruunt nostræ sitibunda animalia cędis
Ecce ruunt,& aperta ferunt caua guttura Pardi
Dentibus exertis.

Quare ex dictis conijcimus in omni spectaculorum,& ludorum genere pardos olim adhibitos fuisse. Hodiè quoquè apud nonnullos Indiarum Reges Feræ huius generis ad ludos,& ad delicias aluntur; recitat enim Ludouicus Patritius Romanus. Regem Iogæ feles zibetti, Cercopithecos, Accipitres, & pardos in aula nutrire, quos etiam iter faciens, & ambiens totam ferè Indiam secum ducit.

Lib. 4. de reb. Ind. cap. 2.

E

VSVS IN VENATIONE.

Criptorum sententiæ de pardorum mansuetudine ad venationem sibi inuicem non aduersantur. Nam ex M. Paulo Veneto habemus magnũ Cham domi alere multas, & varias bestias, illasquè mansuefactas, ad venationem ducere, & periucunda affici voluptate, quotiescumquè videt domesticam Feram cum syluestri pugnare, & peculiaritèr habere leopardos exarmatos, qui mirandum in modum venationi famulantur. Hoc autem non valdè recedit ab historia rerum gestarum in Oriente à Societate Iesu, vbi agitur de Prouincia Magnę Tangatiæ, in qua dicitur Cobilus extruxisse sumptuosissimum Palatium, huicquè adiecisse murum, qui ambitu suo sexdecim milliaria complectitur, in quo sunt amænissimi campi, limpidissimi fontes, & omnia animalium genera, sed potissimum ibi nutriuntur leopardi ad alias Feras capiendas expeditissimi. Imò Rex Cambaiæ, referente Scaligero Pardos cicures alit, quos ob velocitatem in venationibus magna cum voluptate adhibet.

Lib. 2. c. 17.

In epist. Asiat.

F

Exerc. 189.

VSVS PELLIS.

Ntiquitas loco palij, vt superius admonuimus de pelle leonis, pellem pantheræ induebat. Ideo legisse meminimus in Vitis virorum illustrium Paridem Priami filium Pauoni assimilatum fuisse, quoniam semetipsum pantheræ spolium supra humeros ferẽtem circumspiciebat, & diligebat. Virgilius quoquè describens Euandrum se induentem meminit vestitus pantherini hunc in modum.

Lib. 8. Aen.

> *Tum lateri, atquè humeris Tegæum subligat ensem*
> *Demissa ab læua Panthera terga retorquens.*

Nam scribit Alexander ab Alexandro, ad mentem Homeri, antiquissimos Græcorũ pellibus multorum animalium, sed peculiariter pardorum pro indumentis vsos fuisse. Verùm Mauri, & præcipuè pedites leonum, & pardalium pellibus se amiciunt, illasquè dormituri substernunt. At Aethiopes, vt voluit Alexander ab Alexandro, cooperti pardorum tergoribus præliantur, vt maiorem metum hostibus afferant. Quocirca cuipiam non videbitur absurdum, si bellantes pardorum exuuijs tegantur, vt habetur in opere Austriados his verbis.

G

Lib. 5. gen. dier.

Lib. 1. gen. dier.

Lib. 9.

> *Quarta autem legio pardorum pellibus armos*
> *Vestit.*

Nostra ætate pelliones pro vestibus hyemalibus pelles pantheræ magni faciunt, quando tamen haberi possunt, has verò cum pellibus lyncis, & aliorum animalium huius generis confundunt. Quarè Cromerus hæc scripsit. *Cultui verò pelles subministrat Panthera siuè is sit lupus ceruarius (Ris appellatur à nostratibus) maculosis ventre, & pedibus*. Itaquè artifices pellicearum vestium, vt in huismodi operibus solertiam ingenij præseferant, pelles albas agni quibusdam maculis, ita affabrè concinnant, vt intuentibus pellem pardi mentiri videantur. Recipiunt igitur, vt inquit Alexius, lithargirij argentei vnciã vnam, calcis vncias duas, aquæ mensuras tres miscent, & ponunt ad ignem lentum, donèc aqua tepefiat, deindè ab igne auferunt, & tùnc parata est tinctura, qua insuccato penicillo ex setis suillis prædictas pelles maculant, & ad solem exsiccant, denuò eas tingunt, & id tertiò repetunt, si oportuerit.

Li. 1. Polon.

H

DE LYNCE.

CAP. III.

ÆQVIVOCA.

AB Hiſtoria Pardi ad naturam Lyncis ponderandam accedere, hoc à ratione minimè alienum eſſe opinamur, tùm quia in præcedenti capite huius Feræ facta eſt mentio; tùm etiam, quia huiuſmodi animalia maculis inſignita tantam inter ſe conuenientiam habent, vt rectæ rationes moneant, niſi iuxta ſe conferantur, differentias non ritè eluceſcere. Sed quoniam nomen Lyncis aliquam patitur æquiuocationem, prius illam dilucidabimus, antequam ſynonyma in medium afferamus. Lynx igitur, ſeu λύγξ apud Græcos Vrbs eſt Libyæ, iuxta Gades poſt montem Atlantem, auctore Stephano. Illa poſtea vrbs Epiri non Lynx, ſed Lyncus à Strabone nominatur. Λυγξ quoque eſt illa affectio oris ventriculi, quæ in ſchola medicorum ſingultus appellatur, ſed Grammatici hoc nomen in genere fœminino conſtiuunt, & in caſu obliquo λυγγός inflectunt, cùm tamen λύγξ animal ſit generis promiſcui, & eius genitiuus in λυγκος deſinat. Heſychius autem, & Varinus hoc vocabulo arcum etiam denotari affirmant, dùm ſcribunt λύγξ τό πάθος, ὁ λυγμός, καὶ τοξον, καὶ ζῶον, ſed vt veritatem fateamur hoc vocabulum pro arcu nullibi legimus.

Lynx eſt mons.

Singultus.

SYNONYMA EORVMQVE ETYMVM.

LYnx, & Græcis λύγξ tàm fœminini, quàm maſculini generis eſt Fera quadrupes digitata maculoſo, & vario tegmine induta, cuius hiſtoriam in præſenti capite damus. Huius etymum Iſidorus deriuat, ἀπο τοῦ λυκοῦ, quoniam hanc feram in luporum genere collocat; ſed quis auctor vnquam prodidit lynces in luporum genere numerari? & quæ conuenientia lyncis, & lupi eſſe poteſt? Iſidorus autèm ſimilitudine horum duorum nominum λυγξ, & λυκος deceptus eſt. Satius erat huius vocis etymologiam ἀπὸ τῆ λύκης nimirùm à luce deducere, quoniam hæc Fera omnium quadrupedum animantium acutiſſimè videat. Poetæ verò, qui perpetuas agitant fabulas, huius etymi originem lynco Regi acceptam referunt. Dum Triptolemus Athenienſis à Cerere per orbē miſſus ad docendum mortales frugum ſationem, in Thraciam ad Regem lyncum peruenerit. Ouidius.

lib. 12. Orig. cap. 2.

Lib. 6. met.

Rex ibi Lyncus erat, Regis ſubit ille penates.

qui inuidia motus, quod Triptolemus tanti muneris auctor exiſteret, hominem perdere conatus eſt. Ceres autèm eum ſeruauit, & Regem in hanc Feram transmurans eam lyncem de nomine Regis appellauit. Lynceus etiam hoc animal à Cardano nominatur, Verùm Scaliger id illi vitio vertit, cum nullibi huiuſmodi animal hoc nomine inſignitum fuiſſe reperiatur. Cœterùm verum eſt ſub nomine lupi ceruarij hanc feram circumferri, quia, vt nonnulli perperam arbitrantur, ſit animal ex cerua, & lupo, aut ceruo, & lupa progenitum, cum tamèn animalia diuerſæ, & hoſtilis naturæ, inter ſe commiſceri ſit incredibile. Scaliger loco citato huius nominis genuinam videtur aſſignare rationem, dùm lyncem lupum ceruarium non à lupina forma, qua prorſus caret, ſed ab auiditate, quam habet cum lupo communem, indigitat. Vicina enim omnia populatur; ideo (vt ipſe inquit) in Scandauia, vbi lyncum frequentia eſt, aliarum Ferarum inſignis eſt raritas. Præterea dicitur Ceruarius, quoniàm ceruorum ſit hoſtis accerimus, vel vt alij malunt, quoniam ſuis maculis hinnulum imitetur. Apud aliquos lexicographos. Στερόγονον ζωον pro lynce legitur, quoniam lynx θῶς eſſe perhibetur, & ſub hoc nomine ab Odono in Ariſtotelem lynx exprimitur. Putant enim ex Hyena, & lupo θῶας originem traxiſſe. Verùm huic errori anſam præbuerunt Alberti ſcripta, qui agens de lynce ei attribuit illas

Exerc. 210.

Varia etymologia.

E illas omnes conditiones quas Veteres de Thoe promulgarunt, cum tamen lynx toto cœlo à Thoe discrepet, vt in capite de lupo fusius explicabitur, nostræ sententiæ fauet Hermolaus in Plinium, dum animaduertit eos, qui in Aristotele Thoas pro lupis ceruarijs sumpserunt hallucinatos fuisse, & ab Oppiano poeta in grauem errorem inductos, cum Thoas bigenas panthera matre, & lupo patre genitos esse cecinerit. Debuissent potius lynces, non Thoas, sed Chaos vocitare, & præcipuè cum Plinius scripserit, Pompei magni ludos ostendisse Chaum, quem Galli Raphium nominabant facie lupi, & maculis Pardorum. Alibi quoquè in luporum genere ceruarium reponebat, qualem ex Gallia in arena Pompei magni spectatum diximus. Hinc apparet Chaum Raphium, & lupum ceruarium vnius Feræ esse diuersa nomina. Lynx Italis lupo ceruiero. Illyricis Rys dicitur, vt quidam Bohemus Gesnero narrauit. Gallis Luop ceruin. Hispanis Lynce. Germanis Luchs, vel Luus nuncupatur. Tridenti in arce Episcopi vidit Gesnerus hanc Feram ab incolis appellatam Loup chatt, idest lupum catum quoniam catum, seu felem, & facie, & vnguibus quodammodo referat, nisi quis velit hoc nomen à Chao deriuare, vt Plinius scriptis mandauit.

Lib. 8. cap. 19

F

GENVS, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

Genera huius Feræ teste Odono in Aristotelem ab alijs duo, ab alijs tria constituuntur, plura tamèn ijs esse non possunt. Niphus igitur in Aristotelem pronunciauit ad mentem Theodori, lupi ceruarij duo esse genera, alterum chaum nominabat, alterum lyncem pelle varia, & visu acutissimo. Oppianus agens de venatione, ratione magnitudinis, & paruitatis lyncum, duas differentias assignat, & has tùm aspectu, tùm oculorum fulgore, valdè similes prædicat hunc in modum,

Lib. 6. hist an. cap. 3.

Lib. 3.

> *Nunc duplex aliud videas genus acre Ferarum,*
> *Egregios Lyncas.*

G Et paulò inferius addit,

> *Sunt forma similes pupilla relucet vtrisquè*
> *Splendida, fulgoreque oculo iaculatur ab imo,*
> *Eximios, facies vtriusquè serena renidet,*
> *Exiguo capiti quoquè flaccida prominet auxis.*

Prædictum auctorem æmulatus Bargæus lyncum maiorem, & minorem speciem constituit, quàmuis posteà perperam ad genus pardorum has species reducendas esse existimauerit, dum inquit.

Lib. 3. Cyneget.

> *Hæ quoquè sunt duplices minor hæc, procerior illa,*
> *Vtraquè præcipiti præstat tamèn incita cursu.*

Si in hac difficultate petamus Plinium, is scripsit lynces in Aethiopia, & lupos ceruarios in regione Septentrionali degere, multi miræ eruditionis viri hæc animalia esse congenera, & vtriusquè visum acerrimum, & pellis varietatem conuenire tradunt. Camerarius ex nonnullorum sententia promit non absimilem Feram esse in Suetia circa Helsingiam, quam sua lingua vocant Rattluchs, nostra ætate in officinis pellionum duplex variegatarum pellium genus ad lynces pertinens monstratur; pellem alteram ampliorem ad albedinem magis tendentem, & apud ipsos magnæ æstimationis, & pretij esse lupi ceruarij contendunt, alteram verò magis rufam, paulò minorem, & in defectu prioris eiusdem æstimationis, esse Cati pardi autumant. Nos lyncis Africanæ, cuius hoc in loco iconem damus pellem esse statuimus. Ad descriptionem si descendamus, lynces ambæ (teste Oppiano) magnæ scilicet, & paruæ corporis figura similes sunt, & pariter vtriusquè oculi suauitèr fulgent, facies alacris perlucet, & paruum vtriusque caput inest. Mammas habent in pectore, vt narrat Textor. Imò sola lynx inter animalia digitata quidpiam simile talo gerit, vt inquit Albertus, qui postmodum in describenda lingua hallucinatus est; dùm huic Feræ linguam serpentium tribuit; cum talis lingua Iyngi auiculæ, non Lynci quadrupedi conuenire videatur. Tandèm lynx mas in comparatione ad fœminam, referente

In lib. emll. ex. an.

Lupus ceruarius.

Catus pardus.

H

Scai-

Exerc. 210. Scaligero, maculas magis diſtinctas, & orbiculares habet, propriéque lupus ceruarius dicitur. Reliquum eſt, vt exactam pellis deſcriptionem aſſignemus. Pellis extenſa lyncis, vt notat Geſnerus, à ſummo naſo ad caudam vſquè, eſt longitudinis trium pedum, & vnciarum quatuor, cauda longitudinem vnciarum ſeptem non excedit, latitudo circa collum (non ambitus dicimus, ſed dorſi tantum) eſt dimidiati pedis, & in imo dorſo vnciarum quindecim; crura anteriora longitudinem vnciarum quatuordecim, & poſteriora duodecim æquant. Pilus vndiquè molliſſimus, & denſa lanugine confertus, extremæ pilorum dorſi partes albicant, intimæ rufeſcunt, partes autem à medio dorſo recedentes, magis albicant, & venter medius eſt candidus, in quo puncta quædam paſſim nigricant, crebra verò ſunt iuxta imum ventrem ad latera; auriculæ paruæ ſunt, quaſi triangulum referentes ambitu nigro, & ſupra eas villus niger cum paucis pilis albis eminet; barba ad inſtar feliũ ex ſetis albis conſtat: Pedes admodùm villoſi ſunt, & anteriores quinquè digitis, poſteriores verò quatuor tantum integrantur; & tandem cauda in extremitate nigricans per totum æqualis craſſitudinis conſpicitur.

Pellis lyncis deſcriptio.

Lynx Africana cum Aconito Pardalianche, ſeu Doronico, quod interficit Lynces, & Pantheras.

E

ANATOMICA.

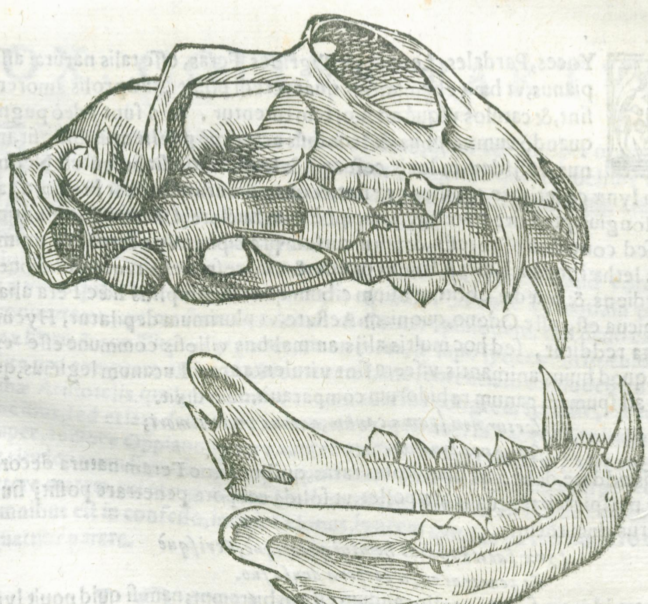
GAlenus recensens animalia, quæ pro dissectione, & anatomica inspectione idonea esse putabat, meminit simiarum, & lyncum; quam sententiam clarissimus Faloppius in suis cōmentarijs ad Galenum de ossibus confirmauit. Inchoando igitur à capite. Galenus de musculorum temporalium diuersitate agens hos in homine, simijs, & lyncibus debiles esse docebat. Cranium lyncis cranio leonis valdè assimilatur, & tribus suturis sagittali nimirum, & duabus lateralibus præditum est, deindè in hoc, cuius iconem exhibemus sex, & viginti dentes conspiciuntur. Incisores sunt duodecim, sed primus, & sextus tàm inferioris,

Lib. 6. de Anat. adm. cap. 1.

Lib. 11. de Vs. par. cap. 2.

F

Lyncis cranium.

quàm superioris mandibulæ, quatuor medijs paulò minores sunt, quales in mustellis obseruantur. Canini quatuor cæteris longiores sequuntur. Molares sunt decem, quorum

Dentiū numerus.

quatuor

quatuor ſuperiorem maxillam vtrinquè muniunt;primi propè caninos trigonæ ſunt figuræ duplici quadam appēdice inſigniti,vltimus in vtraquè ſuperiori parte bifidus eſt vtrinquè,& altero valdè latior. Inferior maxilla ſex molaribus decoratur ; primus propè caninos trigonam refert figuram,ſecundus floris lilij rudimentum repræſentat , tertius vtroquè latior,& maior eſt fiſſus in medio ſummitatibus acutis. Verùm admiratione premimur, cur natura maxillæ inferiori huius animantis plures dentes,quàm ſuperiori tribuerit; niſi fortaſſe dicamus,dentes ſuperioris mandibulæ eſſe quidem minores numero , tamen cum ſint mole maiores,& craſſiores robore minores , & numeroſiores inferioris maxillæ adæquant. Præterea ſcriptum reliquit Galenus maxillam inferiorem porcis, aſinis, bobus , & equis,maximam eſſe,paruam verò hominibus,ſimijs,& lyncibus, huiuſquè rationem aſſignauit,quoniam his animalibus non eſt opus,vt prona cibum ſumant . Quoad inteſtina, Odonus in Ariſtotelem fuit huius opinionis interanea lyncum , & luporum eſſe valdè ſimilia,& præcipuè cum Plinius aſſeruerit lupos ceruarios eſſe animalia inſatiabilia, quia à ventre per rectum inteſtinum cibaria protinus tranſeant,quod de lupis etiàm ſolet affirmari. Demùm pes lyncis maximis,& acutiſſimis vnguibus armatur colore,quaſi chriſtallino præditis,tunica atquè membrana incluſis,qui figuram vnguium aquilæ , & vulturis æmulantur. Pars inferior pedis coloris nigricantis,& calloſa eſt,vt in pede lyncis,qui adhuc in Muſæo publico Bononienſi conſeruatur licet intueri.

Lib. 11. de vſ. par. cap. 8.

NATVRA , MORES , INGENIVM .

LYnces,Pardales, Leones,& Tigrides Feras, eſſe talis naturæ aſſeuerat Oppianus,vt hæ vehementius quàm credi poſſit , ad prolis amorem propenſæ ſint,& catulos vſquè ad mortem tutentur . Imò ſunt adeò pugnaces vt aliquandò cum canibus, & leonibus acerrimè prælientur;hinc fit,inquit Odonus,vt ijſdem in locis ceruarij,& leones non ſtabulentur Nec mirandũ eſt, quoniàm lynx cæleritate canibus præſtat,& quamuis crura habeat breuiora,tamen ob agilitatem longius proſilire poteſt,& præcipuè cum auctore,Olao magno,nunquàm retro reſpiciat,ſed continuò progreſſu,& ſaltu curſum præcipitet. Præterea hoc animal tanquàm fluminis lethæi aquam biberit fruens præda,& aliò reſpiciens tanta obliuione occupatur, vt digrediens,& prædæ oblitum alium cibum quærat. Ampliùs hæc Fera alia proprietate conſpicua eſt,teſte Odono,quoniam Aeſtate,vt plurimum depilatur, Hyeme verò valdè hirſuta redditur, ſed hoc multis alijs animalibus villoſis commune eſſe exiſtimamus. Verùm,quod huius animantis viſcera ſint virulenta apud Lucanum legimus,qui lyncis interanea ad ſpumam canum rabidorum comparauit,dum dixit.

In Ariſt. de an.

lib. 18. cap. 9.

lib. 6. Pharſ.

Miſcetur non ſpuma canum,quibus vnda timori;
Viſcera non lyncum.

Prædictis addere debemus duas dotes raras,quibus hanc Feram natura decorauit; prima eſt viſus perſpicacitas,qua tanta pollet,vt ſolida corpora penetrare poſſit; huius meminit Reuſnerus dum cecinit.

In Paradiſ. poet.

Lynx facit inſidias homini,pecoriquè,Feriſquè
Et penetrat viſu corpora denſa ſuo.

Nos autem id inter fabulas collocandum eſſe arbitramur;nam ſi quid nouit lynx trans corpora ſolida,& parietes,hoc non viſioni,ſed olfactui attribuendum eſt. Nemo ſanæ mentis inſiciabitur lyncem omnium quadrupedum non clariſſimè cernere,vt omnes rerum naturalium ſcrutatores conſpiranter aſtruunt . Imò Reuſnerus loco citato hominem quoquè (loquendo tamen de ſentiendi longinquitate) à lynce videndi facultate ſuperari liberè aſſeuerat hoc diſticho.

Lyncis viſus,& vrina.

Nos Aper auditu,lynx viſu,ſimia guſtu,
Vultur odoratu præcellit aranea tactu.

Alij non ſolum lynci prædictam videndi aciem aſſignarunt,ſed illam poſtea à corporibus perſpicuis,vſquè ad excæcationem lædi voluerunt. Hoc aſſertum debemus exemplo hominum ſtabilire , qui viſionis acutie præditi à diaphania læduntur,& conſpicillis , vti nequeunt,

E queunt, quia radij visus refracti facilè ostendũtur, cum tamen in breuissimo obtuitu nulla læsio contingat. Secunda spectat ad vrinam, nam quidam auctor innominatus, qui de animalibus scripsit lyncem emittere vrinam septem dierum spatio in lapidem carbunculo similem concrescentem, vocariquè lyncurium attestatus est, quibus verbis fretus fortassè Baptista Mantuanus cecinit hunc in modum.

——— & meiere Lyncet
Purpureas soliti dicunt Lyncuria gemmas.

Isidorus, & Aelianus scribunt lyncem quadam naturæ inuidia pulsum lotium egestũ arena tegere, ne repertum humano vsui famuletur, & potissimũ cum huiusmodi lapis ad sphragidas sit idoneus, & ad muliebrem mundum expetitus. Alij in hanc sententiam venerunt vt dicerent lyncem tali ingenio esse præditum, vt vrinam terra cooperiat, quia ipsum pudet videre hominem omnium creaturarum nobilissimum excrementa brutorum ad sui ornatum conquirere, hanc difficultatem de vrina, lapideque lyncis dissoluit Dioscorides, dũ id vanum esse fatetur, & lapidem lyncurium esse succinum pterigophoron, quia pennas ad se alliciat; quam sententiam Matthiolus in commentarijs roborat, cum huiusmodi succini F speciem ad se pennas attrahere statuat, sicuti ad alia succini genera palleæ, & festucæ confluunt. Sed animaduertendum est lapidem lyncurij nomine monstratum, in medicorum officinis, toto cælo à succino pterigophoro discrepare. Imò Matthiolus admiratur doctrinam Christophori Encellij, qui incassum conatur probare lyncurium ex vrina lyncis coalescere, atquè ex vrina maris fuluum, & ex vrina fœminæ album prodire, cum tamẽ doctissimus Brasauolus vrinæ lyncis terra obrutæ periculum inane fecerit, de quo alibi vberius agemus.

Lib. 2. cap. 74.

Lib. 3. cap. 27. de re metal.

VOX, COITVS, PARTVS.

G QVamuis fremitus originem ducat à fremo, quod verbum per onomatopæiam fictum, & immanitèr sonare significat, tamèn aliquibus belluis huiusmodi sonum ore edentibus fremitum conuenire non est absurdum. Hinc Auctor philomelæ de lyncibus hæc verba protulit.

Dum Lynces orcando fremunt.

Attribuit igitur huic Feræ fremitum cum hac differentia (orcando) quod vocabulum fictitium est à voce quam hoc animal cum fremitu effundit. A voce ad modum congressus si nosmet conuertamus; prima facie incidemus in illorum opinionem, qui sicuti ex lupo, & canethos, ex hirco, & oue Tityrus gignitur, ita ex ceruа, & lupo lyncem in siticulosis Africæ locis prodire pro comperto affirmant. Nos autem hanc sententiam explodentes adstipulamur doctrinæ Aristotelis, qui lynces more canum auersos congredi scripsit, & non solum hoc de lyncibus, sed etiam de cæteris animantibus, quæ auersa habent genitalia, pronunciauit. Insuper, auctore Oppiano, lynces auerse quidem congrediuntur, vti canes implentur, imò, & ritu leporum superfætant, quicquid dicat Isidorus lyncem extra fætum vnum non admittere marem, cui vtrum sit credendum, nec ne; hoc non est adhuc exploratum. Siquidem omnibus est in confesso, inquit Odonus, lyncem catulos cæcos numero duos, aut tres, aut quatuor parere.

Lib. 5. de hist. an. cap. 1.
lib. 12. Orig. cap. 2.
In Arist. de an.

H

LOCVS, CIBVS.

ARdui prorsus negocij est lyncis locum natalem explorare, quoniam de hoc Auctores sibi inuicem refragantur, si petamus Historicos. Vitriacus in plaga orientali lynces vagari autumat, & eò magis id credendum est quoniam Ouidius ab India in Europam lynces delatos fuisse canit tali ratione.

Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho.

Theuetus narrat montes Americæ à pardis, & lyncibus incoli, cum tamen ibi, nequè lupi, nequèleones degant. Ex altera parte Olaus magnus agens de gente septentrionali lyncum meminit, quæ ibi generantur quidem, sed non ita frequentes, vt lupi, in auiditate

In hist. Or.
Lib. 15. met.
Lib. 18. cap. 9.

tate tamèn ſingulares. Quamobrem optimo iure Geſnerus ſcripſit has Feras capi in ſylua martia, in Lituania, & Polonia, quæ elegantioribus maculis nigris per dorſum inſigniuntur, imò, & in Suetia circa Helſingiam, vbi lynx Rattluchſs nominatur, & addit, ſe audiuiſſe à viro fide digno lynces in regione Germaniæ, quæ paret Duci Vvirtebergenſi, non rarò à venatoribus coerceri, & ibi contigiſſe aliquandò, vt lynx in quercu latens ruſticum prætereuntem inſiliret, quam ille præuiſam in ipſo ſaltu ſecuri, quàm fortè geſtabat excepit, & in terram proſtratam illicò mactauit. Harum beſtiarum copiam, & aliarum inopiam Scaliger in Scandauia reperiri promulgat, cum cœteræ in lyncum alimentũ cedant. Quorum auctorum dicta à veritate non abhorrere credendum eſt; cum Paulus Iouius de legatione Moſchouitarum verba faciens pelles lyncum ex aquilonari regione aduehi aſſeuerantius fateatur, dum inquit. *In celebre emporium VStiuaga nuncupatum ſexcentis milliaribus à Moſcha vrbe diſtans à Permijs, Pecenis, Vgulicis, & alijs vlterioribus populis pretioſæ pelles luporum ceruariorum deferuntur.* Plinius ad tollendam omnem diſputationis anxietatem protulit lyncem eſſe quidem peregrinum animal, ſed in Aethiopia frequens, lupum verò ceruarium in Arctois regionibus frequentiſſimum. Cæterùm parui refert, inquit Pierius, eamdem Feræ ſpeciem in pluribus mundi locis inueniri, cum omnes conditiones, & prærogatiuæ lyncis in lupo ceruario obſeruentur. Victum lyncis eſſe carnes variorum animantium Auctores nihil diffitentur, ſed Olaus magnus loco citato narrat à lyncibus pro cibo peculiari catos ſylueſtres maximè concupiſci, quoniam horum caro illis ſuauior eſt, ideo quotidie latibulis eorum inſidiantur. Sunt qui affirmant, lynces animalium, quæ ceperint, corpore intacto ſanguinem tantùm ſugere. Alij atteſtantur lynces quadrupedum cerebro libentiſſimè veſci. Propterea recitat Geſnerus ſe à quodam intellexiſſe, lynces in arboribus aliquando latitare, & in maiores quadrupedes prætereuntes inſilire, & vnguibus ceruici infixis non dimittere; donec animalis proſtrati laniato capite cerebrũ deuorauerint.

Exerc. 210.

Lib. 11. Hierogl.

Cibus lyncis.

CAPIENDI RATIO.

EVuit ſolennis conſuetudo apud eximios Ferarum venatores, lynces partim aconito in montibus vagantes venenare, partim equis, & armis introcluſos coercere, & interficere. Deniquè lynces eadem ratione, qua leones, & pantheræ, nimirum laqueis, & ſcrobibus decipiuntur, & ligantur, quod Illuſtriũ penè omnium hiſtoricorum literæ loquuntur, imò & relatum eſt in carminibus Bargæi hunc in modum.

Lib. 6. Cynieget.

At varias Bacchi Lynces (namquè has quoquè vidit.
Roma Aſia imperio quondam, Libyaquè potita)
Occultis captare dolis, atquè arte magiſtra,
Et laqueis, ſcrobibuſque cauis multò antè paratis,
Non alijs quàm qua fallunt genus acre leonum,
Poſſumus, & captas duro vincire capiſtro.

EPITHETA.

CVm lynces inter illas Feras locum habeant, quas tegmen varijs maculis, & notis conſperſum ſemper nobilitauit; non immeritò Hiſtorici, & Poetæ has belluas varias, maculoſas, & verſicolores appellarunt. Quocirca βαλίαι λύγκες apud Euripidem dicuntur, nempè variæ, & maculoſæ, quamuis, & veloces exponi poſſint, quoniam βαλίος velox à verbo βάλλω apud Lexicographos legitur. Amplius ἀιολοδέρμος, ideſt variegatam pellem habens huic animanti poteſt conuenire, quia το δερμα pellis, & ἄιολος varius in græcis literis explicatur, hac de cauſa ἀρίζηλοι λύγκες ab Oppiano nominantur, cum ob pelles pretioſas multo ſtudio à venatoribus conquirantur, & expetantur, à voce ἄρι vocabulis præfixa ſignificatum augente, & à nomine ζῆλος æmulationem denotante. Inſuper ob inſignem videndi prærogatiuam lynx hoc epitheto ἔυγληνος poteſt decorari, quod pulchras, vel bo-

mas

E nas pupillas in oculis habentem, & aliquando acutè cernentem designat; quoniam γλήνη est pupilla, & ἐὺς bonus. Oppianus igitur huc respiciens canebat.

ἐύγληνοι λύγκες, περίγληνοι τε λέοντες. Lib. 3. Cyneget.

Latini tandem poetæ lyncem timidam, & fugacem, quia leui quopiam motu agitetur, effrænam, quia difficultèr cicuretur, turgidam quasi superbam, quia Baccho consecrata sit, & Scythicam à regione vocitarunt.

DENOMINATA.

CVm multa sint, quæ à lynce denominationem sortiri possint, primò hominum lynceorum monimenta patefaciemus, consultò missum facientes lyncum Scythiæ regē, qui non à lynce animali, sed vicissim lynx ab ipso iuxta Poetarum mentem, denominata est. Nam Ceres ipsum conantem, ob inuidiam, Triptolemum iugulare in lyncem feram varij coloris, vt ipse F variæ mentis extiterat, transfigurauit. Ideo Reusnerus cecinit. In Parad. poet.

Triptolemum Lyncus capientem nocte quietem,
Dum iugulare parat Lynx citò factus abit.

Lynceus vocabulum dissylabum nomen est propium viri, qui fuit vnus ex argonautis acutissimam lyncis visionem æmulans, qui dicebatur vltra corpora solida, & opaca videre, & auctore Plinio, nouissimam, primamquè Lunam eadem die in signo Arietis conspexisse, quod vidisse paucis mortalium contigit. Propterea Valer. cecinit. Primo Arg.

——— *solus transibit nubila Lynceus;*

Et Horatius ad hunc alludens scribens ad Mecenatem sit locutus est. In 1. epist.

Non posses oculo quantùm contendere lynceus.

Varro narrat hunc in Libycana, specula sedentem naues à portu Carthaginis exeuntes numerasse, nam oculorum acies in centum, & triginta millia passuum excurrebat. Alij volunt tanta videndi excellentia fuisse præditum, ex Pindaro, ὡς καὶ διὰ στελέχος θεᾶσθαι δρυῶν, idest vt etiam per quercum stipites videret; imò oculorum acie ex Appollonio terram penetraret, & quæ apud inferos fierent, intueretur. Hinc multi auctores fabulati G sunt, ipsum metallorum fodinas inuenisse: sed viri cultores veritatis astruunt hunc quidem fuisse primum metallorum inquisitorem, qui lucernis intra penetralia terræ delatis, inde aes, & argentum reportauit; quò factum est, vt homines id obseruantes dicerent lynceum etiàm subterranea conspexisse. Alius fuit lynceus Samius, Plutarcho teste in Demetrio, qui librum sumptuosæ pænæ à Lamia Regi paratæ conscripsit. Lynceus etiam fuit maritus Hypermnestræ inter filias Danai, quæ, ex patris præscripto, maritos noctu iugularunt, præter hunc, cui Hypermnestra pepercit, qui postmodum, Pausania teste in Corynthiacis, Danao vita defuncto, regni successionem suscepit. Præterea lynceus nomen trasyllabum adiectiuum est, non à lynceo viri nomine, sed à lynce animali deductum, vnde pellis lyncea, seu oculi lyncei cognominantur, qui acutissima cernendi facultate potiuntur. Ad rem facit illud Ciceronis, quando scribens ad M. Varronem dixit. *Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nunquam offendat, nusquam incurrat?* In hoc sensu lynceus nuncupari potuisset ille, à quo, vt recitat Io. Baptista Egnarius, Ilias Homeri in membrana tàm minutim scripta fuit, vt testa nucis includeretur. Lynceus quoquè ex Solino posset vocari Callicrates, qui formicas in ebore sic cælauit, vt à cæteris H secerni nequiuerint, & alter qui quadrigam alis muscæ cooperuit. Lynceus tandem est quoddam collyrij genus ad oculorum claritatem commendatum à Paulo Aegineta, cuius descriptionem apud ipsum omnibus legere licebit. Ab hoc recedentibus, & planetas lynceis oculis contemplantibus se se offerunt Orchidum quædam genera, Palmæ christi à Botanicis cognominata, quæ frondibus lyncis pellem æmulantia, optimo iure, ex sententia Portæ lyncea possent indigitari. Demùm vt nihil ad hanc historiā spectans intactum relinquamus, sciendum est vrbes, & fluuios à lynce denominari, vt lyncia vrbs cuius meminit Reusnerus his versibus.

Metallorum inuentor. Lib. 4. metam. In Argona. Lib. 10. hist. memorab. In Polybist. cap. 6. Lib. 7. Lib. 4. Phytog. cap. 6. In hodeporico.

Vrbe sed egressis clarum, quæ nomen acuta,
Lyncis habens, laus est, & nobilis austridos oræ.

Lyncia quoquè, seu lyncea fluuius Aetoliæ, vt in thesauro geographico scriptum reliquit

quit Ortellius; nam lynceus, seu vt alij malunt legere, lyngeus apud eumdem auctorem fluuius est Italiæ Isacio, & Lycophroni aquas calidas ducẽs oculorum claritati salubres. Verumtamen apud Reusnerum loco citato lyncia est flumen Trunæ, cuius meminit hunc in modum.

Hinc iterum Lyncis superato gurgite Trunæ,
Ad vetus hospitium cursu volitamus equestri.

In Antid. Ad finem Hæc denominata lyncurij coronide adornabimus, quod lapidẽ ex vrina lyncis concretum esse prædicant, & ad nephrocathartica præsidia, ex Vuecherio, idoneum esse pronunciant, & à verbo λύγξ, & οὖρον, nempè à lynce, & vrina deriuant. Verum alij hunc lapidem Ligurium cognominare malunt, cum scribat Theophrastus succinum in liguria effodi, & addat Gesnerus verisimile esse electrũ ex aliquo liguriæ emporio in Græciam olim aduectum, & inde vulgo à regione Ligurium dictum, & postea per imperitiam, & vocabuli affinitatem lyngurium, seu lyncurium, quasi lyncis vrinam nominatum fuisse, nam vrinam lyncis in lapidem concrescere, ex sententia Dioscoridis, & Brasauoli superius reprobatum est.

QVIBVS DIIS LYNCES DICATÆ.

COnsueuerunt Ethnici suis Numinibus belluas, iuxta diuersas animalis proprietates, consecrare, vt illis veluti quædam faces prælucerent. Propterea lynces Bacchi currum trahentes delinearunt, vt teste Probo, per varium lyncis colorum varias, ob vina, hominum mentes intelligerent. Cęterùm animaduertendum est Priscos coloris varietate, & similitudine deceptos lynces cum pantheris, & tigribus confudisse, quod in capite superiori narrauimus opulẽtius. Ouidius tamẽn lynces Baccho dicatas facit, dũ de ipso verba faciens sic inquit.

Lib. 4. metam.

Colla premis Lyncum, Bacche, Satyrique sequuntur.

Et Propertius raptum Ariadnæ posteritati manifestum faciens, Bacchum sic alloquitur.

Lyncibus in cælum vecta Ariadna tuis.

Li. 4. Georg. Virgilius quoquè ab hac opinione nihil recedit, dum ait.

Quid Lynces Bacchi variæ.

Possumus igitur ex allegatis Illustrium Poetarum auctoritatibus, conijcere lynces, & non alias feras Baccho in tutelam ab Antiquitate fuisse traditas. Ex altera parte Macrobius scriptis mandauit Antiquos Liberi patris simulacrum pampinis, hedera, & ficulneis folijs coronatum, pampinis quidem, & ficu in memoriam Nympharum Staphilæ, & Sycæ, hedera verò Cissi pueri, deinde in curru modò à pantheris, modò à tigibus, modò à lyncibus, tractum figurasse, quam sententiam secutus Baptista Mantuanus Opis currui modò lynces, modò trigrides iuxta is carminibus.

li. I. Satur.

Plaustra Deum matris subeunt Bacchiquè ministræ,
Lynces, & rapida truculenta animalia tigres.

Hanc euidentem clarissimorum virorum repugnantiam, inde ortam esse remur, vel quia huiusmodi Feras ob macularum similitudinem à se inuicem distinguere nesciuerint, vel quia has omnes animantes in dorso orbiculis nigris picta ob varietatem Baccho consecratas esse voluerint.

HIEROGLYPHICA.

AEgyptijs hieroglyphicorum inuentoribus placuit imagine lyncis hominem acuta visione præditum significare, quoniam diligenter obseruatur hanc Feram omnium quadrupedum clarissimè cernere. Alij præpterea dolosum inuidiæ vitium abominantes lyncis picturam in publicum promebant; nam hæc fera egestam vrinam, ad multos humani generis affectus efficacem, terra cooperit, ne ab hominibus inuenta ad vsum trahi possit, non secùs ac Sycophantæ, & Zoili nusquam cessantes, vt nullum non moueant lapidem, quo modò vni, modò alteri noceant.

MO.

MORALIA.

TRes eximiæ lyncis proprietates morali doctrinæ documenta præbuerunt; prima est obliuio, qua hoc animal præcipuè notatur, idoneo inhonesta, & perniciosa libidine tenentur lynceam naturam imitantur, quia corporeis voluptatibus irretiti non solum fructuosæ doctrinæ ad animã spectantis, sed, quod peius est, Dei omnipotentis obliuiscuntur. Deberent igitur in extinguendo amoris libidinosi ardore non tantùm lyncis obliuionem imitari, sed animum etiam ad negocia difficilia, & ardua conuertere; quod Ouidius exemplo Orionis persequendo lynces studentis amorem sedare manifestauit.

Pallidus in Lynces syluis errabat Orion. — Lib. I. de art.

Ad summum omnes, quos rei semotæ ab oculis capit obliuio, aut fluminis lethei vndam gustasse, aut naturam lynceam induisse dicuntur. Ad rem Hieronymus in epistola ad Chrisogonum Monachum dixit. *Verùm tu quod natura lynces insitum habent, nè post tergum respicientes meminerint priorum, & mens perdat, quod oculi videre desierint, ita nostræ es necessitudinis penitùs oblitus, vt illam epistolam, quam in corde christianorum scriptam Apostolus refert, non parua litura, sed imis, vt aiunt, ceris erasieris.* Secunda proprietas est visionis perspicacitas, qua lynces muros etiam penetrant, hanc potiuntur homines callidi, & versipelles, aliud fronte, aliud pectore prementes, qui per famulum, & per amicum, quid intra priuatos parietes agas intuentur, cum tantummodò homini sufficiat lynceis oculis res rectas contemplari, quare in hoc sensu Spinula protulit hoc distichon.

Ille ego fat video, magis esto lynceus ipse
Qui rectum omne videt, non satis ille videt? — Lib. I. epigr.

Tertia tandem proprietas est vrinæ latitatio, quam lynces naturali instinctu ad nocendum hominibus procurant, sed credentes obesse sæpè numero vtilitatem afferunt, nam huiusmodi lotium arenis tectum in lapidem citius concrescit, pari ratione illi, qui ab Inuidis deprimuntur, & veluti sub terra celantur, in huiusmodi ærumnarum, & calamitatũ statu iacentes, operante Deo, pretiosi lapides euadunt. Nobilissimum huius rei specimen nobis Ioseph præbuit, quem fratres in fouea collocarunt, deinde Aegyptij vendiderunt, & sic eum perdere credentes ad supremam Aegyptiorum dignitatem promouerunt. In hoc significatu auari, & rapaces naturæ lyncis sunt æmuli, qui lotium, nempè bona temporalia abscondunt, ne hæc in humanum vsum conuertantur. Prædictis associare possumus illos sapientes viros!, qui scripta sua humano generi profutura cognoscentes, cum blattis, & tineis illa rixari patiuntur. — *Auari, & rapaces.*

PROVERBIA.

NAtura duas insignes lyncibus ingenerauit proprietates, nimirum videndi claritatẽ, & obliuionem, à quibus duo prouerbia dimanarunt. Primum est *Lynce perspicacior*, aut *Lyncis perspicacitas*. Hocq; de homine visionis acumine prædito solet proferri; licèt apud Græcos legatur λυγκέως ὀξυωπέστερον βλέπει. Lynceo acutius videt: Hoc etiam adagiũ de homine perspicacis ingenij promulgari potest. Secundum est *obliuio Lyncis*, quod de illo pronunciant, qui præsens commodum aspernans melius quærit, & conuenit ferè cum alio adagio, *Præsentem mulge, quid fugientem insequeris*. Imò ad rem apud Plautum inducitur Pseudolus seruus sic loquens. *Certa amittimus, dum incerta petimus.*

EMBLEMATA.

BOnarum literarum cultores perquam studiosi ex obliuione, & claritate oculorũ lyncis occasionem cõponendi emblemata captarunt, vt Alciatus, qui emblema sextum supra sexagesimum proponit desumptum à natura lyncis, qui cum passus sit longa ieiunia, & repeterit prædã, illam auidè vorans, si fortuitò in aliam partem respiciat, prædæ obliuiscitur, & aliam quæritat. Sic igitur hoc emblema inscribitur. OBLIVIO PAVPERTATIS PARENS. Deindè subscribit hoc hexastichon.

Cum Lupus esuriens mandit ceruarius escam,
Praquè fame captum deuorat hinnuleum;
Respiciat si fortè aliò, vel lumina vertat,
Præsentem oblitus, quem tenet ore cibum,
Quæritat incertam (tanta est obliuio) prædam,
Qui sua neglexit, stultè aliena petit.

Prolatum est hoc emblema in ambitiosos, & auaros, qui spe maioris honoris, vel amplioris commodi, neglecta præsenti sorte, aliam sibi comparare conantur, illisquè accedit, quod Pyrrho Epirotæ olim cõtigit, qui, ex Iustino, in amplissimo Imperij fastigio collocatus, nec eo contentus Græciæ, & Asiæ regna meditabatur, & maiorem ex bello, quàm ex imperio voluptatem hauriebat, sed postea victis, & acquisitis celeriter carebat, ideo fuit comparatus lusori imperito, qui cum multa, & fœliciter iaciat, iis tamen vtendi modū negligat. Quarè huc refertur assertum Bellisarij, vt recitat Procopius, qui scribens ad Theudebertum Francorum Regem (qui cum eo manus conseruit) dixit satius esse, vt securè sua quisquè possideat, quàm dum aliena nimium appetit, de suis rebus periclitetur. Non dissimile à prædicto Camerarius concinauit emblema, in quo effigiat lyncem prædam stringentem, & aliò respicientem, cum hac inscriptione. STVLTVS ALIENA REQVIRIT. Profert hoc emblema in auaros, & ambitiosos, qui vana spe vberioris fortunæ excæcati commoda præsentia negligunt, & subscribit hoc distichon.

lib. 2. de bel. Goth.

In lib. embl. ex An. 33.

Incertis inhiat, certissima spernit auarus,
Ceu præsente alium Lynx capit ipsa cibum.

Embl. 34.

Idem auctor contemplans acumen oculorum lyncis depinxit hanc Feram citra quemdam parietem, & multa animalia vltra eumdem, & picturam, hac inscriptione decorat, INSPICIT, ET ASPICIT, & quoniam hoc emblema ad singularem mentis aciem, & ingenij acumen referri potest propterea subscribitur hoc distichon.

Ex muros penetrant fulgentia lumina Lyncis;
Et secreta acies perspicit ingenij.

VSVS IN MEDICINA.

Aximam profectò partes Lyncis in Nephritide sortiuntur prerogatiuã, quoniã prisci, & nuperi auctores in huiusmodi affectione illarum meminerũt. Euonymus describit aquam ad calculos comminuendos, quam petralem appellat, & omnia simplicia medicamina cum sanguine lyncis miscet. Verùm quid dicemus de pinguedine? cum ex hac Vuecherius componat vnguentum ad calculos expellandos idoneum; præterquam quòd hæc pinguedo sugillationibus etiàm medeatur ex Porta, qui maculosa animalia ad sphragismata valere testatum reliquit. Præterea vrina lyncis, ex Auctore de natura rerum, pruritum sanat, & vnguium dolori medetur. Imò hanc Stranguriæ, & Ischuriæ, nec non alij renũ, & vesicę affectibus vtilem esse prædicant, & præcipuè quia in lapidem facilè coeat, vnde Ouidius dixit.

In thes. remed.
In antid.
Lib. 5. Phytog. cap. 16.

——— Lynces dedit India Baccho,
E quibus (vt memorant) quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Itaq; Lyncurium, siue sit succini species vel (quod magis credendũ est) sit lapis in vesica lyncis genitus in prædictis ægritudinibus à medicis commendatur. Quamobrem ex hoc lapide, & oculis cancrorum sal à Crolio aduersus calculos conficitur. Solinus quoq; hũc lapidem non solum in sedandis renum doloribus, sed etiã in auferendo morbo regio mirandum in modum extollit. Ad finem vngues lyncum suis non carent virtutibus; nam hi cum corio exuruntur, cinisq; potus, & inspersus propudio virorum, & mulierũ ardentẽ libidinis feruorem compescit, quocirca ad hunc vsum, in Carpatho insula ex Plinio efficacissimè vti solet. Singulos lyncum vngues (inquit Gesnerus) apud nos argento includunt, & ad spasmum commendant, si gestentur; fortassis quoniàm incurui sint, quo argumento. Nonnulli radices etiàm repandas, & nodosas aduersus conuulsiones appendunt; nam ratione obliquitatis contra hanc affectionem præseferre signaturam opinantur. Verùm non omnis vnguis lyncis, iuxta mentem Gesneri, idoneus est, sed is tantùm qui est in pede dextro, pro pollice, argento includitur, & tanquàm pharmacum morbi comitialis amuletum publicè venditur.

Sal lyncurij. In basil. chym.

Spasmi amuletum.

VSVS

VSVS PELLIS.

CVm lyncum vsus in venatione sit omittendus, nam in capite præcedenti narratum fuit ad mentem Pauli Veneti Regem Tartarorum habere leopardos cicures mirum in modum ad Feras capiendas idoneos, nec non lynces non minus industrias ad venandum. Modò pellis vsum solummodò recensebimus; cum omnibus in regionibus huiusmodi pelles tanquam pretiosæ magni fiant. Narrat enim Nicolaus de Nicolais Cōstantinopoli esse locum Bezestar nuncupatum, in quo multæ sunt Apothecæ, in quibus pretiosæ merces, sed potissimum pelles lyncum venales seruantur. Cœterum aduertendum est (inquit Olaus Magnus) vt non solum pelles mollioribus plumis, & pulchrioribus maculis sint præditæ, sed etiam, vt sint lyncum brumali tempore captarum, tunc enim pelles in plumis, & colore meliores, & pulchriores sunt; quoniam pellis huius Feræ captæ tempore æstiuo, & vilior, & deterior habetur. Itaque pelles prædictis cōditonib. præditæ nobilibus tantùm in vestimentis ostentantur, & etiam caro pretio vendunt; Gesnerus ait vendi tribus denarijs aureis cum triente, & aliquando sunt maioris, & minoris pretij pro differentia pelliū, & regionum, à quibus deferuntur. Hic Bononiæ pellis huius animantis ampla nigris punctis eleganter insignita, & ad albedinem vergens centum, & viginti libris venundatur, quam lupi ceruarij nostri pelliones appellant; pellis autem lyncis Africanæ est prædicta aliquantò angustior, & in colore rufescens, hanc cati pardi esse contendunt. Verùm deficiente priori, hæc & pretiosa habetur, & eodem pretio venditur.

Lib. 2. Itiner. cap. 23.

DE TIGRE,

CAP. IV.

ÆQVIVOCA.

INTER Maculosas Feras Tigrim dinumerandam esse legitima ratio nobis persuadet, quoniam Historici, & Poetæ non vulgariter eruditi Tigres maculosas, & virgatas appellarunt. Non erit ergo infrugiferum, vt nostri moris est, prima facie æquiuoca recensere, vt huius animantis historiam rectiùs exponamus. Tigris, præter Feram, de qua in præsenti agitur, est nomen proprium viri in epigrammate, quod Suidas citat in dictione βολίς. Fuit item tigris nomen mulieris Leucadiæ amicæ Pyrrhi Epirotarum Regis, qui tertius extitit ab eo Pyrro, qui in Italiam militauit, quā postea mater Olympias veneno sustulit, vt Atheneus breuiter enarrauit. Tigris insuper nomen fuit alijs bestijs impositum; nam tigris fuit canis apud Ouidium. Propterea Varro scribebat non longissimis nominibus canes esse appellandos, quo celerius quisquè vocatus exaudiret, nec tamen breuioribus, quàm quæ duabus syllabis enunciantur, vt Scyllax, si mas sit, & si sit fœmina, cerua, lupa, tigris. Amplius tigris fuit nomen Equi, qui circo committebatur, vnde Martialis cecinit.

Tigris nomen propriū hominum.

Lic. 13. Dypnosoph.

Tigris nomen canis, & equi.

Vtrumne currat Passerinus, an Tigris.

Et alio in loco huiusmodi equum tigrim cognominatum pauculis verbis complexus est.

Tigrim vince leuemquè Passerinum,
Nulla est gloria praterire asellos.

In circensibus nomina equis imponebant, vel à colore, & tunc equus dicebatur Corax, vel à velocitate, & cognominabatur tigris, & sic deinceps, vt Salmasius in Solinum summatim expressit. Tigris fuit nomen nauis Massici apud Vigilium vbi legitur.

Massicus arata princeps secat aquora Tigri.

Nauis lib. 10. Aen.

Sicuti alia fuit nauis dicta Triton, alia Centaurus iuxta signa in prora, vel puppi cælata, aut picta; idcirco nauis, qua Iuppiter Europam rapuit insigne habuit Taurum, hinc orta est fabula Taurum rapuisse Europam. Tigris fluuius est Mesopotamiæ, vt scribit Isidorus, de paradiso exurgens, contra Assyrios pergens, & post multos circuitus in mare mortuum, vel rubrum se exonerans, hic in sua origione tardus est in motu, & tunc non vocatur tigris; quando autem ad regionem Medorum peruenit adeò velociter currit, vt & multorum torrentium aquas, & ingentia saxa deuoluat; hac de causa à Medis ob cursus velocitatem tigris indigitatur. Deniquè tigris Insula est duodecim millia passuum à Mozal distans, de qua paucula habentur in libro de gestis rebus in Oriente à Societate Iesu; muris enim vndiquè est cincta, & tota ferè à Christicolis habitata.

li. 14. Orig. capit. 21.
Flumen.
Insula
In epist. As.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

Tigris apud Auctores variè scribitur, diuersimodè inflectitur, & modò sub genere masculino, modò sub fœminino effertur. A Suida pronunciatur τίγρις significans animal, τίγρης verò, cum denotat fluuium. Sed hæc distinctio ab auctoribus non obseruatur, reperitur aliquandò τίγρης de fluuio inquit Eustathius, & Tigrix pro Tigris in veteri inscriptione, vt refert Salmasius in Solinum. Verùm hæc nomina sic possunt accipi, vt tam de animali, quàm de fluuio intelligantur, præter hanc vocem τίγρης, quę ad fluuium propriè attinere videtur. Ratione inflexionis Eustathius scribit τίγρις per iota, & inflectit τίγριος, vt in de genitiuus Atticus fiat τίγρεος; ab alijs auctoribus τίγρις, & in primo casu obliquo τίγριδος inclinatur. Sunt qui scribant τίγρης τίγρητος. Græci auctores, quos vidimus sine delta, Latini verò, & præsertim nuperi cum delta hoc nomen inflectunt, nam apud Solinum Lucanum, & alios legimus tigrides, ab alijs sine delta profertur. Tigris tigri, tigrin, tigrim, & tigrem, Bartolomeus cognomento Anglicus inquit, quòd tigris, trigridis pro bestia, & tigris huius tigris pro fluuio vsurpatur. Ratione generis Varro hoc vocabulum genere masculino, Plinius autem, & alij omnes latini fœminino genere efferunt. Græcorum plerique in genere fæminino, nonnulli vt Plutarchus in genere masculino tigrim pronunciant. Tigris etymologiam Isidorus his paucis verbis notauit, cum Persæ, & Medi belluam hanc in velocitate mirabilem obseruarent, tigrim nomine, scilicet quod conuenit sagittæ, nuncuparunt. Italis dicitur Tigre, Gallis Vne Tigre, Hispanis la Tigre, Germanis Tigerthier, idest Tigris animal. Munsterus in Dictionario trilingui, teste Gesnero Gir, & Girera apud Hebræos sagittam interpretatur, tamen Feram hanc eiusdem soni cum latinis esse scribit, & quamuis Laischin sacris literis Septuaginta vertant myrmicoleon, & Hieronymus Tigrim, tamen leonem magnum, & ætate prouectum debemus intelligere, vt in capite primo huius libri fuit expositum. Apud Arabes Alsebha, est nomen commune omnibus quadrupedibus, quæ dentibus, & vnguibus mordendo, & lacerando homines inuadunt, vt leo, lupus, tigris, sic exponit Bellunensis. In lingua Congitana, vt refert Io. Hugo, Tigres Engoi nominantur. Tandem animaduertendum est, quia hoc animal Europæ est peregrinum ab omnibus populis, tùm barbaris, tùm græcis, tùm latinis eodem nomine peregrino vocitari.

li. 12. Orig. cap. 2.
Iob. 4.
In descrip. Guinea.

GENVS, DIFFERNTIÆ, Descriptio.

Apud Pausaniam in Bæoticis legimus à Ctesia memoratum, in libro de Indis, animal, quod eorum lingua dicitur Manticora, idest homines deuorās, non aliud esse quàm tigrim, eiquè triplicem dentium ordinem in vtraquè maxilla attribuit, & aculeos in cauda missiles, quibus se tuetur; ideo Textor, in Officina, prędictis verbis fortè nixus scribebat, tigres esse apud Prasios Indiæ populos triplicem dentium ordinem habentes, & aculeos in cauda, quos tanquam sagittas eiaculantur. De hac fera forsan agens Iuuenalis canebat,

Tom. 2.

E

Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem.

Ad rem Strabo testatur, Megastenem scribere, Tigres in India apud Prasios esse dupla ferè magnitudine ad leonem. Cæterùm tigris historia hac premitur difficultate, nùm hæc Fera degens apud Prasios ad tigrim referenda sit. Quidus agens de Feris habitantibus incontinenti describit quoddam animal tigrim appellatum, cum facie leænæ, pelle picta colore nigro, & rubeo, quæ intuentibus maximam affert admirationem, robustum est animal dentibus, & vnguibus armatum prædicto valde simile, & tamen ipse non audet huiusmodi Feram tigrim cognominare, cum careat illa agilitate, quam auctores de tigride prędicant, nisi dicatur eamdem animalis speciem in diuersis mundi regionibus varijs etiam qualitatibus, & conditionibus gaudere. Tigris igitur bestia est nigris maculis oblongis potius, quàm orbiculatis in albo obscuro insignita; quare Solinus huius animalis colorem fuluum nigris segmentis interundatum vocabat. At Albertus verba Solini non rectè inuertens scripsit tigres esse coloris nigri fuluis virgis quasi vndatim intercepti. Oppianus contemplans tigrim in pulchritudine illam comparabat Pauoni, & in magnitudine leænæ hunc in modum.

Lib. 15.

In sũmar. Ind. Occid.

lib. 3. de Ven

F

Tigris secundùm nonnullos.

Ti.

Tigris Gesneri.

Tigridos eximiam celebremus carmine formam,
Qua natura sagax nil visu pulchrius vnquam,
Prębuit in tanto numero, turbaque Ferarum.
Quippe feris tantò praestat forma inclyta Tigris,
Quantò praecellit Pauo genus omne volantum.
Montiuagam planè censeret esse Leaenam,
Ni pellis vario discreta colore micaret.

Habet hæc Fera collū breue, quale Leoni, & Vrso assignatur, quia pascendi gratia ceruicem, & ora in terram non deijciunt. Oculi sunt ei splendore igneo micantes, vngues adunci, dentes acuti, pedes multifidi, & teste Alberto huiusmodi animalia sęuitia imbuta felibus valdè similia sunt. Alij auctores in magnitudine aspectu, crassitudine præter pellem variam hanc Feram leænæ conformem constituunt, sed existimamus ipsos verba facere de primo tigridis genere, quod ad mentē Ouiedi paulò antè descripsimus. Hanc Feram crescere ad magnitudinem equi scribit Nearchus, qui pellem vidit, animal autèm non vidit ipsum autem à veritate non recedere opinamur, quia duobus ab hinc annis hic Bononiæ in atpoheca pellionis tigris pellem non rotundis, sed oblongis atris maculis insignitam vidimus, cuius longitudo mensuram quinquè pedum excedebat, Albertus voluit tigrim ad magnitudinem canis leporarij, & amplius excrescere. Talem igitur huius Feræ iconē qualem inuenimus in publico Musæo exhibuimus. Imò ad maiorem Lectoris intelligentiam effigiem Tigris Gesneri addere libuit.

NATVRA, MORES.

TRes eximias proprietates natura Tigribus congenuit, scilicèt velocitatem, crudelitatem, & prolis amorem, quas in præsentia perpendere à ratione alienum non esse arbitramur; vt huius Feræ historia magis elucescat. Solinus inquit, *Nihil est tam longum, quod tigres breui non penetrent, nihil adeò antecedit, vt non illicò assequantur.* Lucanus autem dexteritatem tigris ad motum respiciens sic canebat.

In Polyhist. cap. 27.
lib. 5. Phars.

Ocyor & Cęli flammis, & Tigride fętą
Transcurrit.

Nequè officit si quis dixerit Lucanum de tigride catulos habente verba facere, quæ ob filiorum tutelam modò huc, modò illuc celeritèr moueatur; quoniam Indi, ex Gesnero, nullum habent animal in velocitate, & motu præstans, cui tigrim possint comparare, nam si quandoquè cum Elephanto prælietur, adeo agilis est, vt statim insiliat in eius caput ipsumquè celeritèr suffocet. Quocirca cum Oppiano possumus canere.

Lib. 3. de Ven.

Quin etiam mira lenitate animantia quaquè
Transuolat, ac zephirum potis est aquare parentem.

Non defuerunt homines, vt recitat Egnatius, qui naturam tigris in velocitate sunt æmulati, vt Canistius Lacedemonius, & Philonides cursor Alexandri, qui die vno spatium centum passuum supra sexaginta millia transegerunt, & Romæ, Fonteio, & Vipsano consulibus, puer nouem annorum à meridie ad vesperum perpetuo cursu octuaginta millia passuum confecit. Deindè tigris naturali instinctu in homines, & quæcumquè animalia inclementer sæuit. Vndè Prisci loquentes de Proteo, tunc ipsum iram, & crudelitatem concepisse fatebantur, cum in tigrim transfigurabatur: tanta enim in tigride crudelitas obseruatur, vt spontè homines semper aggrediatur, cum reliquæ bestiæ, nisi fame, ira, aut libidine stimulatæ id moliantur, sed viso homine aufugiant. Quamobrem Petrus Martyr rem istam paucis complectitur, dum scribit. Incolas regionum à tigribus cultarum sibimet ab illis præcipuè cauere, cum multò sæuiores leonibus esse comperiant. Ampliùs legimus in historia Americæ tigres fame pulsas citra vllum metum domos adortiri, & iumenta auferre, propterea circa habitationes ex dumis, & sentibus intortis alta sepimenta fabricantur, nè ex improuiso ab hostibus, vel a tigribus obruātur. Postremò lector sibi debet persuadere, nullum esse animal vna tigre sobolis amantius, itaquè viso homine, catulos protinus transfert, vt testificatur Plinius: in quibus deferendis adeò agiliter operatur, & postmodū tantam induit inclementiam, vt optima de causa scripserit Martialis.

lib. 10. var. hist.
Dec. ad Ocean. 3. cap. 5.
par. 3. cap. 3.

Non

Lib.3.epigr. 44.

Non Tigris catulis citata raptis,
Non Dipſas medio peruſta Sole,
Nec ſic Scorpius improbus timetur.

Imò tigris tàm immoderatis affectibus prolem ſuam proſequitur, vt non ſit admiratione dignum, ſi ablatis catulis ira accendatur, & in quodcumquè obuium crudeliter ſæuiat, & demùm rabie correpta pareat, ad hoc alludit Iuuenalis dum inquit.

Satyr.6.

Tunc grauis illa viro, tunc orba Tigride peior.

VOX.

NVtare, & frendere tigrim ſcripſit Oppianus, ſed tunc id accidere cogitamus cum ob filiorum rapinam venatoribus vehementer infenſa eſt; cum frendere ſit præ iracundia concuſſis dentibus vocem emittere, quod genus vocis alijs animantibus ira afflictatis competere poteſt. Fortè ab hoc ſenſu non recedit Philoſtratus dum refert raptis catulis, & venatoribus abeuntibus, tigrim in litorem mæſtam vlulare, vlulatus enim nil aliud eſt, niſi flebilis, & mæſtus ſonus, qualem lupi edere ſolent, quare nequè hæc erit vox tigrium propria. Plinius fremitum tigribus videtur aſſignare, dum inquit. Tigres ſobolis raptorem perſequentes, magnum fremitum emittere. ſed fremitus cum ſit vox indignationem ſignificans, alijs etiā Feris attribui poterit. Reliquum eſt, vt dicamus cum auctore Philomelæ Rancatum eſſe vocem tigrium propriam.

vit. Apol.

Tigrides indomitæ rancant, rugiuntque leones.

Vnde Petrus Martyr loquens de quadam tigride fouea excepta aiebat. *Rancatu ſuo vniuerſam viciniam obtundebat, & montes illo ſtridore reboabant*. Tandem Oppianus, & ipſe in hanc venit ſententiam, dum de tigris voce hæc habet.

Decad.3. lib.2.

Et rancas ſæuis recludit hiatibus ora

Rancare igitur erit verbum per onomatopæiam formatum ad tigrium vocem tantummodo exprimendam.

LOCVS.

TIgres, ex Cælio, in regionibus ad Orientem, & Auſtrum naſcuntur, quia maiorem caloris copiam hæc animalia deſiderent. Ideo Prolemeus Beſingos vltra Gangem Perimuleis vicinos plurimis tigribus infeſtari tradidit. Ab hac opinione non recedens Philoſtratus paucis explicauit in India iuxta rubrum mare nec non intra Gangem, & Hyphaſim fluuios multas tigres habitare, quibus adhærens Plinius enarrauit populos Indiæ vltra Gangem ob tigriumcopiam non tranquillè agere; quoniam vero Caucaſus mons eſt editiſſimus à Scythia Indiam dirimens hinc Syllius Italicus cecinit.

Lib.3.vit. Apol.

Lib.4.

Sic vbi caucaſeis Tigris ſe protulit antris.

Præterea à Colaico Indiæ promontorio ad Auſtrum, vbi ſita eſt Inſula Taprobane, tigrides diuturna lucis vſura fruuntur, ſi credendum eſt Solino, & Ioanni Bohemo, qui animaduertit huius Inſulæ homines culturæ ſtudere, & venationibus indulgere, ſed plebeias non agere prædas, cum tigrides, & Elephantos venentur. Cæterum inualuit opinio apud Poetas Hyrcanam regionem tantummodo à tigribus coli. Idcirco Bargeus canit.

Lib.3.cap. 26.

Lib.3.Cyneget.

Naſcitur hyrcanis in ſaltibus aſpera Tigris.

Horum ſententiam confirmauit Ammianus Marcellinus, dum faſſus eſt Tigridum millia multa commorari apud Hyrcanos, quibus populis D. Thomas Apoſtolus Chriſti fidem prædicauit, vt ſcriptum reliquit Sophronius. Regio hæc ab Oriente mari Caſpio, à meridie Armeniæ contermina eſt, hac de cauſa tigris aliquando Armenia, & quandoquè Caſpia à poetis nominatur. Nuperi hiſtoriæ Indicæ ſcriptores proponunt peculiaria loca, in quibus tigres vitam ducunt. Fernandus Lopes in nemoribus Bengalæ multas tigres ſtabulari aſſeuerat. In chronicis Peru habemus à magnis tigribus illos montes coli, quæ ab illis deſcendentes multos Hiſpanos, & Indos interimunt. Ex epiſtola in-

Lib.4.cap. 37.

Part.1.cap. 411.

dica

dica libri de rebus gestis in Oriente à Societate Iesu collegimus ibi plurimos Eremitas in arboribus fabricatis domunculis vitam trahere, non solum vt meditationi quietius vacent, sed etiam vt melius tigrium impetum euitent. Neque hoc incredibile videtur, quoniam Balbus in suo Hodeporico scripsit Religiosos Pegu custodientes Idola Talapoi nuncupata, ob tigrium timorem, habitare cellas ligneas supra altas trabes in syluis fabricatas, & paulò inferius dixit. A Cosmi ad Meccaum nauigatur spatio vndecim dierum per aquæ dulcis canales, supra quorum ripis passim domus ligneæ in summitate altarum trabium ædificatæ conspiciuntur, nè habitatores à tigribus ibi frequentibus lædi possint, & alibi narrat se cum comitibus in huiusmodi pensilibus casis ob tigrium formidinem pernoctasse. Amplius, eodem teste, non modò in territorio Cosmi, sed etiam Giungiebui tanta tigrium frequentia obseruatur, vt indigenæ assiduò metu premantur, & aduenæ à naui in medio fluminis morante non recedentes formident, quoniam tigris aquam non abhorrens naues etiam adoriri audet.

Cap. 73.

Cap. 39.

VICTVS.

Tigres omne animalium genus, sed quadrupedes præsertim maiusculas inuadit Elephantum superat, mulum pede apprehensum trahit, oues, boues, & ceruos aggreditur, hędorum carnibus præcipuè gaudet, quamuis tigridi cicuri, referente Plutarcho, obiectus hędus cum quo illa diù familiaritèr versata erat, non fuerit deuoratus, sed felis deindè exhibitus; hinc tamèn non fit, quin ouilia, & armenta ab illis summoperè non expetantur; quare Bargeus ad rem canit.

Lib. 8. Syria

——— Vt rabida fuerunt ad ouilia Tigres,
Pergere, si quando rabies agit improba edendi.

Præterea tanta auiditate quandoquè feruntur, vt viso sanguine vnius animantis, illicò omnes interimere cupiant. Id exprimit Statius verbis.

Lib. 8

Inde velut primo Tigris gauisa cruore,
Per totum cupit ire pecus.

De hac edendi prædictas carnes cupiditate delibat pauca Ouidius dum inquit.

Lib. 5. met.

Tigris vt auditis diuersa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum
Nescit vtrò potius ruat, & ruere ardet vtroquè.

Tigrium victum verborum parsimonia perstringimus, quoniam in tractatu loci natalis multa de victu enucleatè scripta sunt.

COITVS, PARTVS.

Multi Auctores falsò consentiunt omne genus tigrium fœmininum esse, & vicissim Tzetzes, cuius opinioni non est subscribendum masculinum asseruit, dum dixit.

Ego autem, vt inueni mares esse omnes Tigrides.
Sic & fœmininum Vulturum inueni omne genus.

Chiliad. 12. cap. 114.

Illi, quibus omnes tigrides fœminas esse placuit, eas non cum vllo mare congredi, sed ex vento concipere statuerunt, non alia ducti ratione, nisi quia mares nunquam à venatoribus capiantur. Oppianus respondet id contingere, quoniam visis venatoribus mares catulos deferentes, & fuga sibi consulentes matres cum filijs relinquunt, quæ à venatoribus sæpè necantur. Cur autem ex Zephiro tigres concipere, Nonnulli crediderint, ex velocitate cursus huius animantis orta est hæc fabula, quemadmodum Antiquitas equos quosdam velocissimos ex vento natos esse commenta est, vt equos Dardani ex Borea. In Lusitania quoque equas ex vento concipere alibi narratum est. Congrediuntur igitur tigres auersæ, vt Aristoteles, & Plinius testificantur, sicut elephanti, & cameli, & cæteræ animantes, quæ auersa habent genitalia, imò non solùm cum fœminis suæ speciei, sed etiam cum alienis, & præsertim cũ canibus miscentur, vndè Scaliger canebat.

Equi velocissimi.

Tigris.

Tigris item Vulpesquè cani, Pardusquè Leana.

Li.8.de hist. an. cap. 78. Propterea Plinius canes hyrcanos ex tigribus nasci affirmauit, sed non debemus longius vagari cum id in Aristotelis doctrina expressum habeamus: is enim canes Indicos ex tigride, & cane non statim, sed tertio congressu generari voluit, quoniam in prima commixtione canes belluini procreantur, idest primi feritatem adhuc participant, horum filij minùs feri sunt, tertij tandèm mansuescunt; deniquè modum procreandi huiusmodi canes assignat; alligantur, inquit, canes locis desertis, per quæ tigres versantur, & nisi tigris in luxuriam soluatur, lacerantur, sed cum veneris desiderio premitur, mitescit. De partu tigridis non in longum sermonem dilabemur, quoniam omnes auctores, & præcipuè Albertus vnica paritura tigres multos catulos eniti statuerunt.

CAPIENDI RATIO.

NEmo vnquam fuit tali vesutia imbutus, vt ex sententia Varronis viuam tigridem comprehendere posset. Verùm ad has feras enecandas multis, & dolosis artificijs vtuntur. Possunt venatores robusti, & iuuenes super equos venabulis armati tigres cum maximo vitæ discrimine circumuenire, quod Bargeus eleganti ssimè describit.

lib.7. Syriad.

At velut hyrcanis in montibus aspera Tigris.
Quam iuuene densa circumuenere corona,
Insilit in medios, illumquè euiscerat vncis
Vnguibus, huic rigidis infringit dentibus artus:

Decad.3. lib.6. Petrus Martyr in Dariene multas olim Feras, & regionem totam à tigribus infestatam fuisse scribit, & iam inuentas esse artes, quibus multæ capiantur, cum in habitaculis illius regionis multæ tigrium pelles conspiciantur, sed artificium non docet. *In descrip. Guin.* Ioannes Hugo in Congitana regione tigres sagittis, bombardis, & esca venenata comprehendi exponit; sed quodnam sit hoc venenum non exprimitur; nisi velimus dicere esse succum herbæ buglossæ similis nascentis iuxta Gangem Indiæ fluuium, quo succo Indi, ex Gesnero, nocte intempesta latibula tigrium aspergunt, vnde sic afficiuntur, vt cum progredi nequeant moriantur. *Lib.3. de Ven.* Oppianus retibus tigrim posse coerceri contendit, si ablatis catulis retia tendãtur in via, per quam mater transitura est. Propterea canebat hunc in modum.

Raptos hinnuleos sequitur mæstissima mater.
In cassesquè ruens, spectacula prabet amæna.

Id non fuit ignotum Bargeo, cum pastorum Hyrcanorum meminerit, qui simili artificio vsi sunt, dum inquit.

———— horrida Tigris
Hyrcanus quam pastor agens in retia captam,
Inclusit cauea.

Decad.3. lib.2. Præter retia possunt scrobes in vijs à tigribus frequentatis excauari, quibus noctu Feræ decipiantur, & excipiantur. Ad rem Petrus martyr, narrat à tigride diuexatam fuisse Dariennem, iactura non minore quàm ab apro quondam rabido Calydoniam, vel à leone fero Nemæam; integro namquè semestri noctem aiunt nullam indemnem exactam fuisse, quin vel iuuencam, equum, canem, aut suem, inter vias interfecerit, imò minime tutum quemquam domo exijsse referunt, eo tempore, quo huiusmodi tigris catulos alebat, sed tandem ars inuenta fuit, necessitate cogente, qua tanti sanguinis pænas lueret, exploratis namquè semitarum angustijs, per quas è spelæi latebra ad prædam noctu prodire solebat, iter scissum est excauata scrobe maceria cooperta; vnde veniens incautus (mas quidem erat tigris) in foueam decidit, & sudibus acutis in fossæ fundo fixis inhæsit. *In sumar. Ind. Occid.* Ouiedus inter scriptores recentiores diligentissimus enumerans animalia Continentis illarum regionum narrat modum, quo Indi in comprehendendis suis tigribus vtuntur. Venator sumens balistam vnà cum cane sagace ad tigrium venationem se confert (non enim ducit canem leporarium, quia statim à tigride mactaretur; canis sagax statim ac videt tigrim partim latrando, partim fugiendo, & reuertendo adeò ipsam vexat, vt arborem ascendere cogatur. Tunc canis sub arbore latrans moratur, donec perueniens Sagittarius eminùs tigrim læthaliter vulneret, qui deinde cum cane illicò fugam arripit

E arripit tigris saucia descendens vulneris dolore afflictata arbores, & terram mordet, donec pereat. Transacto duarum, vel trium horarum spatio, venator cum cane reuertens repertam tigrim mortuam ad vrbem defert. Qui viuam tigrim habere desiderant, furtiuum catulum alere conantur; sed non potest id, nisi cum magna difficultate confici. In primis catuli catenis vincti in crypta lactandi incassum relinquuntur, quoniam, teste Petro Martyre, in Darienne, nonnulli venatores id frustrà experti sunt, qui adeuntes antrum duos catulos, absente genitrice, vberibus adhuc indigos abstulerunt, sed mutato consilio, vt grandiusculos in Hispaniam mitterent, ferreis catenis diligentèr in colla compositis ad maternum antrum lactandos reportarunt; inde post spatium aliquot dierum regressi, catenis nil suo loco mutatis vacuum cubile repererunt; à matre præ rabie dilaniatos fuisse putarunt, cum viuos à catenis solui nullo pacto potuisse asseuerarent. Plinius docet Venatorem, ablatis catulis, qui semper sunt numerosi, sedentem in velocissimo equo fugere, & tigrim reuersam, vacuoquè specæo inuento, citatissimo cursu totam regionem circumlustrare, donèc venatorem fugientem deprehenderit, venator, tigris fremitu audito, vnum è catulis abijcit, tigris hunc mordicùs suscipit, & retrouersa in antrum defert, mox alacri cursu F eadem vestigia repetens venatorem aggreditur, qui rursus catulum alterum abijcit cursuque nunquàm intermisso, nauim versus peruolat; suscipitur hic quoquè, & rapidissima velocitate reportatur, idquè tertiò, & interdum quartò fit, donec venator conscendens nauim cum duobus, & quandoquè cum vno tantùm catulo fugiat, equo in littore relicto, in quem Fera sæuiens omnem vltionis rabiem exercet. Nuperi ad omnes catulos tigriũ comprehendendos, & asportandos, technam excogitarunt, cuius, nec Solinus, nec alij antiquiores meminerũt. Albertus narrat venatores, ablatis catulis, spheras vitreas matrib. insequẽtibus, obijcere, quas intuentes imagine à speculo reddita decipiũtur, & eò magis cum sphera moueatur, quia viuum in se animal continere videtur. Tigris tandèm spheram pedibus confringit, vt catulo potiatur, quæ delusa illicò venatorem prosequitur, qui rursum aliam spherã obijcit Feram deludens, donec ad ciuitatem, vel ad nauim perueniat. Iacobus Vitriacus non spheras vitreas, sed tigri insequenti proijcit clypeos, in quibus quasi in speculis tigres figuram suam intuentes, & fætus suos reperisse putantes, sistunt gradum; interea venatores euadunt.

Decad. 3. lib. 2.

In hist. Or.

G

CICVRATI TIGRIS MANSVETVDO, & efferati immanitas.

Tigres licètingentes iræ, & crudelitatis motus concipiant, tamen, & ipsæ aliquandò mansuetudinis pallium induunt, ideo Martialis de his cecinit hoc modo.

> ——— *improbaquè Tigres*
> *Indulgent patientiam flagello.*

Quoniam ad mansuetudinem redactæ æquo animo flagellum perferebant. Quibus autèm artibus bestiarij hoc assequerentur non constat. Adulationes, blandimenta, & obsequia adhibenda esse nobis persuademus, cum canat Ouidius

> *Obsequium Tigresquè domat, tumidosquè Leones.*

H Propterea Seneca agens de beneficijs scripsit. *Osculatur Tigrim suus custos.* Orpheus cantus dulcedine ferociam tigrium sedasse dicitur, vnde Virgilius de illo canebat.

lib. 1. cap. 4.
4. Georg.

> *Mulcentem Tigres, & agentem carmine quercus.*

Horatius quoquè alloquens Orpheum, sic cecinit.

> *Tu potes Tigres, comitesquè syluas*
> *Ducere.*

Lib. 3. car. od. 11.

Hinc quidam vir in bonis disciplinis celebratus, ad deleniendam tigrium crudelitatem blandiloquentiam multum operari liberè asseuerauit. Ad rem potest in medium afferri distichon, quod recto, & inuerso ordine legitur, estque huius tenoris.

> *Eloquium potis est crudeles flectere Tigres*
> *Carmina non flectunt te mea Calliroe.*

Huiuſmodi carminis genus, vir quidam eruditiſſimus radium, vel nauiculam textoriã appellabat, quia, illius inſtar, meat, & remeat, cum hac tamen conditione, vt, in lectione inuerſa, verſus pẽtameter in hexametrum, & viciſſim hexameter in pentametrum degeneret. His obiter animaduerſis tigres, quas cicures Roma vidit, curſim tranſgrediamur, D. Auguſtus, iuxta ſententiam Plinij, Q. Taberone, & Fabio Maximo Coſſ. quarto nonas Maij, Theatri Marcelli dedicatione, tigrim primus omnium Romæ in cauea manſuefactã oſtendit. D. verò Claudius ſimul quatuor exhibuit, Iulius Capitolinus, Romæ ſub Gordiano, tigres decem demonſtrat; eum in triumpho Aureliani quatuor tantum, ex Vopiſco, viſæ ſint. Heliogabalus portentoſi ingenij Imperator, non ſolum leones, ſed etiam tigrides currui iunxit, vt aliàs à nobis fuit ſcriptitatum. Cæterùm conſiderandum eſt inter alias Feras tigrim facilè efferari; ideò Seneca teſtatum reliquit tigres nunquam feritatem exuere, aliquando ſubmittere, ſed cum minimè expectauerimus, toruitas mitigata exaſperatur. Quare Martialis ad tigridis manſuefactæ feritatem alludens conſcripſit illud epigramma, cuius concluſio eſt hæc.

Lib. 12. epiſ.

In lib. ſpect. epig. 18.

Auſa eſt tale nihil ſyluis, dum vixit in altis,
Poſtquam inter nos eſt, plus feritatis habet.

Hoc autem cuipiam mirum videri non debet, quoniam harum belluarum lenitas exaſperata, re ipſa, plurimùm detrimenti, maioremquè perniciem ſemper allatura eſt. Itaquè nõ poſſumus ſilentio inuoluere caſum, quem narrat Abdyas primus Babyloniæ Epiſcopus de duabus tigribus, quæ in ſua cauea manſuefactæ Babyloniæ degentes, & fortè fortuna fugientes quoſcunq; in occurſu inuenerunt, dilaniarũt. Ideò populus metu conſternatus ad Dei Apoſtolos auxilium implorans, confugit, qui, Domini Ieſu Chriſti nomine inuocato, ad priſtinum domicilium tigres reduxerunt. Summis igitur rationibus Ferarum Magiſtri Imperatoris Turcarum (auctore Theueto) dum per vrbem ad ſpectaculum cicures ducunt tigres campanulis cinguntur, quarum ſtrepitu audito, plebs ab improuiſo tigrium impetu ſibi cauet. Imò Victorius addit Turcarum Regem alere tigrim, quæ catenis etiàm vincta tutò tractari non poſſit. Quamobrem curatores, cum illam aliquò conuehere volũt, ipſi ſuccum Mandragoræ, vel opium præbere ſolent, tunc enim, vi medicaminis, ferocia obtunditur, & Fera velut ſtupefacta, per Vrbem innocuè ducitur, hinc colligendum eſt huiuſmodi animantium genus feritatis nunquam obliuiſci.

lib. 6. hiſt. Apoſt.

Tom. 2. Coſmogra. lib. 19. cap. 7.

Lib. 4. var. lect. cap. 3.

SYMPATHIA. ET ANTIPATHIA.

SVmmus conſenſus eſt tigrium cum aduenis, indigenas verò lethaliter proſequuntur, legimus namquè in hiſtoria naturali Indiæ Occidentalis, tigres Indorum veſtigia acuratiſſimè internoſcere, cum nulli Hiſpanorũ vim faciant, imò quandoquè ex medijs hiſpanis Indus à tigre corripi, & abduci viſus eſt. Preterea Io. Hugo, in Prouincia Bambe, obſeruat tigres adeò cum hominibus candidis conſentire, vt eos nunquam, nigros autèm crebrò adoriantur, & maiori animaduerſione dignum eſt, quòd homine nigro, & albo condormientibus tigris hominem nigrum, albo intacto, aggreditur. Inſuper cum aliquibus beſtijs ingentes gerit inimicicias; hac de re, viſo elephanto, vt aliqui affirmant, tigris ita excandeſcit, vt inſiliens in eius caput, ipſum facilè ſtrangulet. Huic nixus Euſtathius tigrim Elephanto robuſtiorem eſſe promulgauit. His accedit, tigres odio capitali à bubalis diſſidere, propter odorem à bubalorum corpore dimanantem, qui naribus tigrium ingratus eſſe perhibetur. Quocirca habitantes inter Coſmi, & Mecaum, teſte Balbo, non ignari huius antipathiæ in proprijs domicilijs bubalos nutriunt, propter frequentiam tigrium, quæ non appropinquant habitaculo, in quo bubali ſtabulantur. Tandem ſunt, qui tigres muſis auerſum ingenium habere ſcribant, quæ & ſonum tympani adeò abominantur, vt, eo audito, mirabiliter inſaniant, eoquè furoris prouehuntur, referente Pierio, vt ſemetipſas dentibus ſaucient, viſceraque ſua ſæpè diſcerpant.

Lib. 4.

In deſcript. Guin.

In Hodepor. cap. 34.

Lib. 11. Hierogl.

EPITHETA.

Quatuor præcipua assignantur, quæ tigribus epithetorum varietatem præbuerunt, nempè locus natalis, violentia, qua in prædam feruntur, maculæ, quibus tergus insignitur, & cursus celeritas. Si primum contemplemur, tigrim Armeniam, Gangeticam, Caucaseam, Caspiam, Hyrcanam, Parthicam, Indam, & Afram, cum poetis appellare poterimus. Si ad secundum nosmet conuertamus, cum hoc animal ad lacerandum, deuorandum, & ad omne crudelitatis, iracundiæ, & violentiæ genus exercendum natura peperisse videatur, iure meritò tigrim rapidam, rabidam, rabiosam, violentam, efferam, furibundam, trucem immanem, feram, asperam, acerbam, sæuam, rigidam, dentatam, spumantem, auidam, & martiam indigitabimus. In hoc quoquè sensu Virgilius tigrim atram vocitauit, non quòd pellis colorem atrum præseferat, sed ab effectu, quia, vt notat Seruius, cum homini, & cæteris animantibus infesta, & inimica sit, atrum mortis colorem afferat, si pellem huius Feræ virgis distinctam meditemur, non iniuria tigris virgata cum Seneca, maculosa cum Ouidio, & deniquè cum Græcis ποικιλόνωτος cognominabitur. Apud Oppianum tigris αἰολόνωτος, quasi variegatum dorsum habens legitur, dum canit hunc in modum.

lib. 4. Georg.

Li. 3. Cyneg.

πορδάλιές τε θοαὶ, καὶ τίγριδες αἰολόνωτοι.

Postremò tigres ob cursus velocitatem pede strenuæ, apud Baptistam Mantuanum prædicantur. In quo sensu, tigris à Græcis ἠνεμόεις exponitur, & licet hoc vocabulum ventosum designet cum ἤνεμος, apud Poetas, & ἄνεμος, in soluta oratione, ventus dicatur, tamen ἠνεμόεις celeritate ventos assequens exprimitur; optima igitur de causa apud Nazianzenum tigris hoc epitheto decoratur, dum inquit,

Τίγρις τ' ἠνεμόεις παρδαλίων τε μένος.

Accedit quod, cum Aelianus, & Plinius non vulgarem tigris erga filios beneuolentiam esse prædicent, meritò hæc Fera poterit vocari φιλότεκνος, sic enim in græcis literis appellatur, qui singulari amore sobolem suam complectitur. Ad summum Ouidius contemplans tigrim currui Cybeles iunctam, capistratam nominauit.

In Epist.

Inquè capistratis Tigribus alta sedet.

DENOMINATA.

Oppianus in mentione equorum, quos Orynges vocat, horum nonnullos, quasi tigrinos denominat, quoniam floridis maculis, siue oblongis tænijs instar tigrium decorantur. Zebra quoquè Indica inter solipedes fimbriatis, lineatisquè pilis, miro aspectu, obseruatur; quæ nùm sit Hippotigris animal celebratum in Antonio Caracalla ex Dionis Nicæi historia, cũ vocabulum ex equo, & tigre compositionem designet, non est præsentis loci declarare. Accedamus igitur ad plantas, què à tigre denominationem sortiuntur. Inter has Dodoneus describit plantã, vel florem tigridis folijs angustis virentibus, & acuminatis è pullo radicis bulbo, flore luteo quàmplurimis exigis notulis variato, vnde nomen. In rubri quoquè maris insula nascitur frutex idoneæ crassitudinis ad baculos ponderosus varijs tigrium maculis insignitus, sed vitri modo fragilis, hunc Alexandri Magni comites prodiderunt ex Plinio, qui mensas etiam in vena crispas, & varias tigrinas nuncupauit. Pasitigris vox semel à Diodoro adhibita ad tigrim animal non spectat, sed potius ad fluuium, nam habemus ex Salmasio in Solinum, illos qui erant cum Alexandro ignorantes, vel potius non benè exprimentes nomen fluuij tigris Pasitigrim nominasse. Regiones tandèm, & varia loca à tigre denominata esse videntur, vt Lyda, vel Lidda, quæ tempore Hieronymi, iuxta sententiam auctoris Theatri terræ sanctæ, Diospolis, idest Iouis ciuitas dicebatur, deinde tigrida fuit appellata, cum à christicolis habitaretur. Verùm tigrana oppidum secundùm Ptolemeum, & tigranocerta apud Stephanum, in lexico geographico, tigranopolis dicta, quam Tigranes Rex Armeniæ inhabitauit, nec nõ

li. 1. de ven

Hippotigris.

Flostigridis

Meſopotamia ab incolis tigres appellata conſultò omittuntur, quoniam à tigri flumine potius, quàm ab animali nomen deſumpſiſſe opinamur.

MORALIA.

CVm ſimulatores audaci illecebra, vaniſſimoquè commento animos hominum ſemper decipere conentur, duplici de cauſa in tigris hiſtoria memorantur. Primò quoniam eorum color mentis, tegminis tigrini varietatem æmulatur, dum color albus de ſimulatione eductus errorem nigredine deturpatur. Secundò, quoniam deceptores blanda verborum impoſtura proximum ſuum irretientes tigrium venatorem imitantur, qui raptis catulis ſpeculum Feræ obijcit, vt falſa imagine deluſa detineatur, donec ipſe ad vrbem, vel ad nauim ſoſpes perueniat. Propterea ad rem Claudianus dixit.

——— Vitrea tardatur imagine forma.

Quam venatoris fallaciam Bargeus pereleganter deſcripſit his verſibus.

—— Et ſpeculo perſæpè eluditur, vt ſe,
Inſpexit natoſque illic decepta putauit;
Eſſe ſuos caueis, & iniquo carcere clauſos.

Cum igitur luce clarius ſit falſa opinione veritatis velamine tecta hominum mentem deludi poſſe, non ab re Theognis hanc ſententiam graphicè expreſſit his verbis.

Πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶς ἰδέαι.
Et mentem ſpecies fallere ſæpè ſolet.

Quocircà hoc vitium à vera pietate, & religione chriſtiana arcendum eſt; quod Baſilius Magnus, optimis rationibus, nobis inſinuare videtur, quas prolixitatem vitantes, hoc in loco non eſſe recitandas iudicauimus. Præterea pænitentiam agentes, tigridi raptorẽ, catulorum perſequenti, proculdubiò poſſunt aſſimilari, quæ ſpeculo obiecto detinetur, donec venator euadat. Diabolus, in hoc loquendi genere, venator poteſt nuncupari, qui ſpecula nempè impedimenta obijcit ei, qui tanquam tigris currens bona per peccatum amiſſa conatur recuperare. Quamuis Diabolus, teſte Laureto, non venatoris, ſed tigridis nomine debeat inſigniri, cum multiformis aſtus varietate redundet. Tandem cum ex proprietatibus colligamus hoc animal crudelitatis, & impietatis eſſe anteſignanum, huic illos homines comparare poterimus, qui in proximos omni calamitatum genere oppreſſos nulla pietate mouentur, aduerſus quos illud Iudicum poterit pronunciari. *Sine miſericordia ei, qui non fecit miſericordiam*, & rurſus. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Vnde D. Hieronymus aſtruebat, ſicut miſericordia ſurſum eleuat ad Deum, ita deorſum crudelitas in Infernum deijcit.

In ſyl. alleg. — *Super 12. Proph.*

PROVERBIA.

NOn recedentes à crudelitate, quæ proprietas eſt peculiaris huius animalis, promulgabimus adagium, quod, per hora hominum, ſolet circumferri. *Tigris eſt*. In hominem crudelem, & ab humana natura degenerantem, nam crudelitas, vt inquit D. Thomas, eſt vitium excedens humanum modum puniendi culpas. Vnde Cicero, quod crudele eſt, nunquam eſſe vtile aſſerebat. Imò hominem huiuſmodi vitio laborantem tigris lacte nutritum eſſe dicimus, hac de cauſa Dido inducitur à Virgilio aduerſus Aeneam ſic loquens.

Sec. ſecund. quaeſt. 159. art. 1. — *Lib. 3. de of.* — *Lib. 4. Aen.*

—— Duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus, Hyrcanaquè admorunt vbera tigres.

In hoc ſenſu Ouidius loquens de amico, qui fidem violauerat ſic ait.

lib. 1. Triſt. eglog. 7.

Quaquè tibi tenero quondam ducenda palato
Plena dedit nutrix vbera, Tigris erat.

Reſtat igitur, vt dicamus cũ Crollio, in lib. de rerũ ſignaturis, homines feritatẽ, & crudelitatẽ à tigribus didiciſſe. Deinde profertur aliud adagiũ à Theodorico Morello notatũ. *Procliuior in iram, quàm Tigris.* Hoc euulgatur in illum, qui præceps in iracundiam fertur

In enchirid. ad verb. cop.

perindè

perindè atquè nauis sine vllis retinaculis, quam homo prudens euitare debet, ne paulatim in crudelitatem labatur, quoniam scripsit Seneca, non tantùm crudelitatem, sed iram potissimum tanquam crudelitatis ministram fugiendam esse. *Lib. de morib.*

HIEROGLYPHICA.

RIcciardus in commentarijs symbolicis figuram tigris designaturam esse solem non diffitetur; non solum quia hæc Fera pernicitate pedum phæbeum motum adæquere videatur, sed etiam quia simul atquè orta est, ad solem adorandum se erigat. Hinc pernicitatem significaturi, argumentum à natura huius animalis desumentes tigrim pingebant, quoniam, ex Pierio, citatissimum equum cursu retorsum bis, & pluries repetito assequatur. *lib. 11. Hierogl.* Feritatem quoquè qui volunt denotare, id effigie tigris delineata exprimere conantur, quoniam inter omnes animantes tigris vexillum crudelitatis ferat. Quamobrem ex prædictis Hieroglyphicum vindictæ elicere possumus. Valerianus enim tigrim lacerantem equum figurauit, & hac ratione vltionem significauit; cum nota sit historia de tigride, quæ cum non possit in venatorem, in equum omnem iracundiam conuertit. Pariter etiam tigrim persequentem venatorem catulos asportantem effigiare poterunt, qui singularem in filios affectum manifestare voluerint. Amplius pictura tigris acerrimè dimicantis cum leone, iuxta mentem Ricciardi designat hominem ferum mutare quidem cælum, sed non animum, crudeles namquè homines, vbicumquè morentur, suam semper feritatem exercent. *In comp. symb.* Deniquè qui norunt tigrium antipathiam cum musicæ lepiditate, volentes indicare hominem à musica abhorrentem tigrim, & tympanum, iuxta opinionem Pierij depingant.

EMBLEMATA.

DElineatur à Camerario tigris intuens globum vitreum referentem Feræ imaginem, & sic inscribitur emblema. FALLIMVR IMAGINE cum Phisiologi scribāt venatores raptis catulis spheras vitreas matribus objicere, quarum imagine detineantur, donec ipsi ad naues perueniant, deinde subscribitur hoc distichon. *Lib. embl. ex an. 36.*

Ambigua splendens nos fallit imagine forma
Fallitur, & vitreo Tigris acerba globo.

Paulò inferius ab eodem auctore pulchris iconibus exprimitur tigris equum dilanians in litore maris cum notum sit à tigribus rapinam catulorum equi laceratione vindicari. Huiusquè titulus est. MINVIT VINDICTA DOLOREM. Et subscribitur huiusmodi distichon.

Persequitur sobolis raptorem concita Tigris,
Et sæpè est magnis vltio grata viris.

Homines igitur, & potissimum christicolæ in cupiditate vindictæ non debent Feras imitari, & quamuis aliqui sint vltionem appetentes tamèn hi sunt vera pietate minimè imbuti, quæ nos aliter instruit, dum Deo optimo maximo vindictam relinquendam esse docet. His addamus symbolum pictum ab Aegidio Sadelero inter symbola Imperatorum in quo ad ferociam tigris alludens, feram in actu gradiendi, erectaque cauda figurat cū hac inscriptione. NVLLIVS PAVET OCCVRSVM. Postmodùm huiusmodi symbolum Carolo Quarto Imperatori attribuit. Ioannes Baptista Pictorium in Insigni Horatij Thienis depinxit tigrim ad radices Parnassi montis cum hoc Dicto. TE INVITA, alludit enim ad hominem, qui spreto labore, & victo quocunquè vitio ascensum ad honores remorante, tandèm per patientiam, & constantiā virtutes amplectitur. Quamuis autem, hoc potius ad phrenoschemata, quam ad symbola reducendum esse videretur, libuit tamèn hoc inter symbola recensere, quoniam Ricciardus in symbolicis commentarijs huius meminerit.

NVMISMATA.

OBſeruare licet in opere Sebaſtiani Erizij magnum numiſma græcum Marci Antonij, in cuius altera parte ſculptum eſt caput eiuſdem Imperatoris, cum huiuſmodi literis, Μ ΑΥΡΗΛΙΟϹ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟϹ ϹΕΒ. ideſt. M.Aurelius Antonius Auguſtus. In latere inuerſo conſpicitur figura Orphei citharam pulſantis ſtipati corona animalium, quæ adnumerum quartum ſupra decimum aſcendunt, verùm inter hæc animalia icon etiam tigris apparet, hæc moneta non fuit cuſa Romæ, ſed in alia Græciæ Ciuitate Romano Imperio ſubiecta, vt eidem Principi præſtantiſſimus honor haberetur, vel potius, vt aſſentationis cauſa illius gratia colligeretur.

ÆNIGMATA.

IN exercitijs rhetoricis Camerarij ad detegendam ingenij ſolertiam proponitur infraſcriptum ænigma, quod tribus verſibus hexametris comprehenditur.

A fluuio dicor, fluuius vel dicitur ex me,
Iunctaquè ſum vento, vento velocior ipſo,
Et mihi dat ventus natos, nec quæro maritos.

Illi, quibus innata eſt facilitas, præſtantiaquè ingenij de tigri animali hunc griphum pronunciatum fuiſſe atteſtantur; cum ſuperius narratum ſit inualuiſſe opinionem apud Priſcorum nonullos, tigrim ob ſingularem pernicitatem ex vento eſſe genitam, pariterquè ex vento concipere. Deinde, quia, an denominatio tigris animalis à tigri fluuio, vel viciſſim deſumenda ſit, apud auctores adhuc controuerſum eſt. Tigris enim fluuius olim, apud Plutarchum de fluuijs, Sylax nominabatur, ſed tigris poſtea fuit appellatus, quia Bacchus ab iratà Iunone ad inſaniam redactus, cum paſſim temerè vagaretur ad hoc flumen peruenit, & cum de traiectu anxius hæreret, Iupiter miſeratione motus tigrim Feram miſit, qua Bacchus vectus oppoſita fluminis ripa potitus eſt, ſed citra fabulam cum Fera eſſet velociſſima, & fluuius rapidiſſimus tigris nomen vtrique attribuerunt. At cui primum hoc nomen competeret non diſcriminarunt.

APOPHTHEGMATA.

HAbemus ex Iulio Capitolino, cum Maximinus omnia in viribus ſuis itaponeret, quaſi non poſſet occidi. Vir quidam non infimi ſubſellij in theatro coram ipſo dicitur verſùs Græcos hæc verba pronunciaſſe; quorũ hæc fuit latina ſententia. Qui ab vno non poteſt occidi, à multis occiditur. Tigris Fera eſt robuſtiſſima, & tamen ſuperatur, & necatur.

FABVLOSA, ET APOLOGI.

POetæ, & qui in fabulis iugiter operantur, tigres Bacchi currui ſubiugarunt, quod expreſſit Virgilius dicens.

Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis (bL.6. Aen.)
Liber agens celſo Nyſæ de vertice Tigres.

Præterea Antiquitas Proteum in tigrim quandoquè transmutatum fuiſſe fabulata eſt, vnde poſtea Virgilius cecinit. (lib.4.georg.)

Fiet enim ſubitò ſus horridus, atraquè Tigris.

Prædictis addamus pulcherrimum apologum de tigri, quæ cum multis animantibus aſſociata truculentia oculorum numeroſum venantium agmen conſpicata eſſet, ſtatim, perfricata

E fricata fronte, conuersa ad comites venabulorum multitudine perterrefactas, sic affata est; ne recedatis, inquit, nequè pili vestri, ob metum rigeant, quoniam huiusmodi agmina tanquam fumos inanes contemno, & mox horum insolentiam retundam; quibus dictis, ad prœliandum dentibus, & vnguibus parata sagittis transfoditur. Tigrim igitur sauciam, insigniquè dolore vexat amanimantes cæteræ condolents, sic consolantur. Quis fuit tam effrænata audacia refertus, qui Feram tam animosam, & fortem ausus est vulnerare? quibus tigris, non possum, inquit, nisi ab effectu, fuisse hominem, coniectare. Apologus docet vitiũ temeritatis esse fugiendum, hac de causa homines temerarij tigribus comparantur.

SIMVLACRA STATVÆ.

BAcchi simulacro tigres, licèt alij dicant pantheras pellis similitudine deceptí, iunctas fuisse omnibus liquidò constat, vt multis in locis talis Bacchi effigies cernitur; quam veritatem sic fatetur. Ouidius.

Iam Deus in curru, qui summum texerat vuis,
Tigribus adiunctis aurea lora dabat. **lib. 3. de art.**

Sic enim indicabant moderato vini vsu ferocientis animi sæuitiam demulceri. Propterea, apud Homerum, Polyphemus in crudelitate insignis vino delenitus Vlyssi mollius blanditur; hominiquè valdè irato, apud Plautum, edicitur, vt vino bilem diluat. Vnde postea Bacchus læneus quasi lenitatem præstans, appellatus est. Quamuis alij afferant simulacrũ Bacchi figuris tigrium insidere, quoniam omnis vinolentia semper feritati insistat. Petrus Martyr examinans conditiones regionis Sanctæ Martæ obseruat in illis locis vasa fictilia ad aquam dulcem conseruandam fabrefacta simulacris tigrium, & leonum exornata, nec non tegetes canneas tigrium figuras referentes. Idem auctor in libro de Insulis nuper repertis narrat, Incolas, tigrium figuris in lamina aurea sculptis, sua idola exornare. Hieronymus Benzo recitat, dum in Peru moraretur, se festiuo quodam die ingressum in templum Indorum, quamuis statim fuerit à Sacerdotibus expulsus, conspicatum fuisse Idolũ formam tigris præseferens viuis pauonibus, alijsquè auibus circumdatum, quas fortè tigrino Idolo sacerdotes erant sacrificaturi. Balbus in Pegu describens potum ciuitatis Dorgon pulcherrimis scalis exornatum, in principio scalæ nempè in vna, & altera fundamenti parte, duas tigres ligneas viuo colore pictas, ore aperto pedibus anterioribus eleuatis, in actu aggrediendi transeuntes obseruauit, deinde alias duas in medio scalæ vidit, & tandem duas alias ex lapide in eodem actu cælatas ante templum Idoli Pagodi ab incolis nuncupati aspexit, de huiusmodi autem tigrium simulacris indigenæ has agitant nugas, nimirum prædictas tigrium statuas ibi tum ad scalæ, tum ad Idoli tutelam collocatas fuisse, nam si viatores Idolo officere tentarent, illicò ab illis tigrium statuis virtute Idoli viuificatis lacerarentur. Iam per Indicas oras satis vagati ad Italicarum statuarũ contemplationem reuertamur, quarum numerus Romæ nõ solum in locis publicis, sed etiã in priuatis patritiorum, & ciuium habitationibus infinitus ferè conspicitur, vt Contarenus in libro antiquitatis Romanæ scriptum reliquit. Penès palatium Capitolinum duo simulacra marmorea cernuntur, quorum alterum tigrim fluuium repræsentare uidetur, cum sub brachio tigrim animal contempletur. In ædibus Francisci Liscæ uidimus statuam Fauni altera manu tigris caudam, altera uerò baculum stringentis. Apud Valerium à Cruce secus forum Iudæorum obseruauimus paruam tigris statuam, cuius eximia cælatura omnibus intuentibus non vulgarem parit admirationem. Statua verò Fauni pelle tigris cooperta, & affabrè sculpta seruatur apud Petrum de radicibus. Tandem caput tigris maxima industria scalptum domi Ascanij Magarozzi, maxima cum voluptate cõspicati sumus.

In sũmar. Ind. Occid.

In hist. non. orb.

In Hodepor. Or. cap. 34.

VSVS IN CIBIS.

Carnes tigrium, aprorum, & leonum menſis Indorum apponi ſolere tradit Philoſtratus, ſed tigrium tantùm partibus poſterioribus veſcuntur, ab anterioribus verò tanquam Phæbo ſacratis abſtinent, quoniam tigris animal apud ipſos ſimulacrum ſolis eſſe perhibetur; nam ſimulatquè ortum eſt, partes priores, versùs orientem ſolem attollere dicitur. Quem adorandi modũ Virgilius videtur expreſiſſe dum cecinit.

Lib.2.de vit. Appol.

lib.12.Aen.

Illi ad ſurgentem conuerſi lumina ſolem,
Dant fruges manibus ſalſas.

In deſcript. Guin.

Decad.3. lib.2.

Licèt autem prædicti populi clunibus ſolummodo tigrium veſcantur, attamen habitantes Congitanam regionem, vt exponit Ioannes Hugo, totam tigrium carnem præter, alas, ſeu muſtaces, ob euidentem veneni ſuſpicionem, comedunt, cum ipſis veſcentes morte furioſa corripiantur; quã de cauſa, Edictis Principum cautum eſt, ne quis pellem huius Feræ illis carentem venum deſerat. Demum hæc caro ſaporis non eſt ingrati, cum Ioannes quidam Ledeſma hiſpalenſis, ex Petro Martyre referat, ſe carnem tigris fouca excepti, & lapidibus perempti vnà cum socijs deguſtaſſe, illamquè bubula carne nihilo deteriorem inueniſſe.

VSVS PELLIS, OSSIVM, & Vnguium.

Antiquitùs qui veſtigium luxui indulgebant pelles Ferarum, & præcipuè fortitudine inſignium, nempè leonum, & tigrium induebant, imò, & numinum ſimulacra iiſdem pellibus velabant. Legimus enim apud Claudianum, Bacchum tegmine tigris fuiſſe indutum, dum hæc habet.

Lib.1.de rap.Proſ.

—— ſimul procedit Iacchus.
Crinali florens hedera; quem parthica tigris
Velat, & auratos in nodum colligit vngues

lib.8.Siviad

Præterea multi corporis viribus, & animi magnitudine paritèr inſignes ab indumento pellium tigris non abhorruerunt; id nobis patefecit Bargeus cum cecinit hunc in modum.

lib.11.Aen.

—— præceps ab equo defluxit Amazon
Armeniamquè humeris Tigrim deiecit ab altis.

Cæterùm, quod maiori admiratione dignum eſt, pelles etiam tigrium veſtibus mulierum inſeruiebant, vnde Virgilius loquens de veſtitu Camillæ ſic inquit.

—— pro longæ tegmine pallæ
Tigridis exuuiæ per dorſum à vertice pendent.

De vſu oſſium tradit Ferdinandus Cortes Regem Mexicanum equeſtri gradu magnates Regni ſœpè condecorare, ſed modus huius honoris illis decernendi eſt talis. Nouitius cæteris equitibus comitatus ad templum ſe confert, vt Idolum Comaxile nominatum veneretur, verùm ipſi limen templi nondum attingenti ſacerdos fit obuiam, & oſſe tigridis acuto, nares nouitij equitis perforat, & foramini fruſtulum ambræ nigræ imponit. Vnguibus autem tigrium, iuxta mentem Petri Martyris habitatores Cerebari vtuntur, dum vngues prædictos in corollis texunt, quibus poſtmodum redimiti, ſeu audaciores, & animoſiores eſſe exiſtimant.

In ſumm. Ind. Occid.

DE

DE VRSO.

CAP. V.

ÆQVIVOCA.

FERARVM gregi Vrsum annumerandum esse rationi consonum arbitramur, qui licèt aspectu, & dorsi tegumento à Feris supra descriptis differre videatur; tamèn tenaci ferociæ glutine, & leonibus, & tigribus copulari potest. Verùm, vt omnis ambiguitas circa Vrsi vocabulum tollatur, notãdum est hoc vocabulum (Vrsus) præclarissimorum in sanctitate, nobilitate, & animi, corporisquè fortitudine virorum nomen fuisse. Vrsus fuit Rauennæ Episcopus, & alius Episcopus Antisiodorensis, qui ambo, in Martyrologio Romano, sanctitudine celeberrimi prædicantur. Vrsus quoquè vocabatur, qui cum Victore, tempore Maximiani Imperatoris, sanguinis effusione Christi fidem testatus est. Præterea recitat Baronius Vrsum fuisse Venetiarum Episcopum, qui corpus Sancti Marci Alexandria aduectum suscepit. Vrsus Patricianus fuit Venetiarum Dux. Item Vrsus quidam, Constantini tempore, quæsturam in Africa exercuit. Vrsus fuit Mundillæ filius, à quo Illustrissima Vrsinorum familia dimanauit, si veritatem fassus est Sansouinus. Non est omittendus Vrsus strenuus miles Romanus occisor Maximi, qui, ex Goropio, tyrannico more imperium inuasit. Vrsus tandem, nempè ἄρκτος nominabatur quidam Atheniensis è Melite vico propter hirsutiem corporis, vt Hesychius, & Varinus testificantur. Alia etiam animantia, præter Feram, de qua in præsenti agitur, Vrsi nomine insigniuntur, vt Cancer Heracleoticus Aristotelis crustaceum animal, quod Vrsus ab Atheneo appellatur, quoniam talem vim in chelis habeat, qualem Vrsus terrestris in pedibus anterioribus exercet. Amplius multa inanimata, voce Vrsi, indigitantur, vt mons adiacens Cheroneso Vrsus vocatur, cum ibi Iouis nutrices, iuxta sententiam Natalis Comitis, in Vrsas transmutatæ perhibeantur. Vrsus pileatus est locus Romæ apud Portam Exquiliam, vbi nunc est templum Sanctæ Bibianæ consecratum. Piscatores germani (inquit Gesnerus) genus habent retis in formam coli contextum ligneo circulo superius ambiente, os habens apertum, & Vrsum appellãt, quo pisciculos, & cancros circa fluminum ripas excipiunt. Apud Herodotum ἄρκτος non solum Feram, sed etiam partem Septentrionalem significat. Tandem cauendum est, ne à verbo (vrgeo) decipiamur, quoniã in præterito perfecto vrsi, & in supino vrsum format. Prædictis addamus Vrsæ æquiuocationes, nam Vrsa fuit nomen proprium mulieris, vt habetur in historia Danica. Vrsæ etiam vocabantur apud Athenienses puellæ innuptæ, quoniam ex Pierio, antequam nuptiarum tempus appropinquaret Dianæ consecrabantur, & tunc domi tanquam Vrsæ in crypta morabantur. Statius quoquè bacchas Liberum patrem concomitantes vrsas mimallones indigitauit. Hoc nomen Vrsæ, excepta Fera, Auctores alijs animantibus imposuerunt, ideo Vrsa in Crustaceorum genere duplex assignatur, nempe maior, & minor, cum apud Bellonium Squilla duplex describatur, nimirum lata, & angusta, & ambæ hoc nomine vrsæ decorantur, quoniam in morem terrestris vrsæ crasso, & recuruo corpore sint præditæ. Ab his ad inanimata accedentes in parte cœli Septentrionali maiorem, & minorem vrsam inueniemus. Maior est illa constellatio, quã Latini Helicen vocitant, minor verò est illa, quæ Cynosura, & Phænice dicitur, quia Phœnices nautæ, nondum reperto magnetis ingenio, secundùm hanc nauium cursum dirigerent. Deniquè Vrsa (annotante Gesnero) apud Heluetios nomen fluminis designat.

Vrsus viri nomen.

In lib. de reb. Get.

lib. 1. Myth.

Vrsa mulier nomen.

Lib. 2.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

Vr, quæ vox. *lib. 12. Orig. cap. 2.*

VRſus maſculini generis, cuius fœmininum eſt Vrſa, à latinis ita vocatur iuxta nonnullorum ſententiam ab vrgendo, quoniam hæc Fera tùm homines, tùm cæteras animantes vrgendo, & impellendo proſternat. Alij etymologiam deducunt à voce hebraica, Vr, quæ incitationem ad iram ſignificat, & quoniam hanc feram ad iracundiam valdè propenſam obſeruarunt; hac de cauſa illis placuit huic animali nomen vrſi imponere. Iſidoro dicitur vrſus quaſi orſus, quia ore ſuo formet fœtum, iuxta illud.

Sic format lingua fœtum cum protulit Vrſa.

Cæterùm ſatius eſſe putamus vrſum, quaſi in ventre orſum, & extra ventrem linctu completum vocitare; cum informis caro ab vrſa edita, lingua poſtmodum ita perpoliatur, vt vrſi formam acquirat. Præterea vrſus in numero multitudinis, ſi inflectatur, verſus hexameter reſultabit, hoc modo.

Vrſi, Vrſorum, Vrſis, Vrſos, vos ô Vrſi, & ab Vrſis.

Etymũ græci nominis.

Græcis hæc Fera nominatur ἄρκτος, & cum ſit promiſcui generis, tàm vrſum, quàm vrſam ſignificat, diciturquè ἄρκτος quaſi ἄρκος ab ἀρκῶ propulſo quoniam ad iniurias propulſandas partes Vrſi anteriores magno robore præditæ ſint, vel ſecundùm alios ab ἀρκέομαι contentus ſum, cum vrſus in latibulis, ſola contentus inedia, hyemem tranſigat. Verùm ſi quis ambigat, quòd vox hæbraica Dob. à Septuaginta conuertatur ἄρκος, tamen apud Veteres Græcos ſemper inſeritur T. & legitur ἄρκτος quam poſtea vocem Theophraſtus, Pauſanias, & Pollux tàm de mare, quàm de fœmina loquentes in genere fœminino efferunt. A Sigiſmundo Galenio, in Lexico ſymphono, græca, germanica, & polonica vox βερός Ber, nempè vrſus, tamquàm eiuſdem ſignificationis coniungitur. Varinus βειρὲν interpretatur δασύ, ideſt hirſutum, ſed ſubſtantiuè poſitum pro vrſo nullibi reperitur. Apud Etymologum μονιός vrſus ſolitarius exponitur, huic autem opinioni aſſentiri non debemus, quoniam Monion alij aprum, alij lupum, alij aſinum ſolitarium interpretantur. Hebræis vrſus vocatur Dob. Arabicè legitur Dubbe. Caldaice Duba, apud Bellunenſem Aldub, & ſecundùm Heſychium, & Varinũ Chaldæis. δαβοιλή, apud Syluaticum legitur Adraces, ſed hoc vocabulum, vrſi teſticulos ſignificat, quemadmodum Maractis fel vrſi denotat, quamuis hoc nomen ex vocabulis diuerſarum linguarum ineptè compoſitum eſſe videatur, nam Marab, apud Hebræos fel dicitur, Arctos verò, apud Græcos eſt Vrſus. Italis vocatur Orſo, Gallis Ours, Hiſpanis pariter Orſo, licèt in nonnullis Hiſpaniæ locis Oſo, vel Oſſo pronuncietur, Germanis, & Anglis Bar, Ber, vel vt alij ſcribunt Beer. Ioſeph Acoſta, in lingua Cuzco, vrſos noſtratibus, ſimiles Otoroncos appellat.

Ber, quæ vox.

GENVS, DIFFERNTIÆ, Deſcriptio.

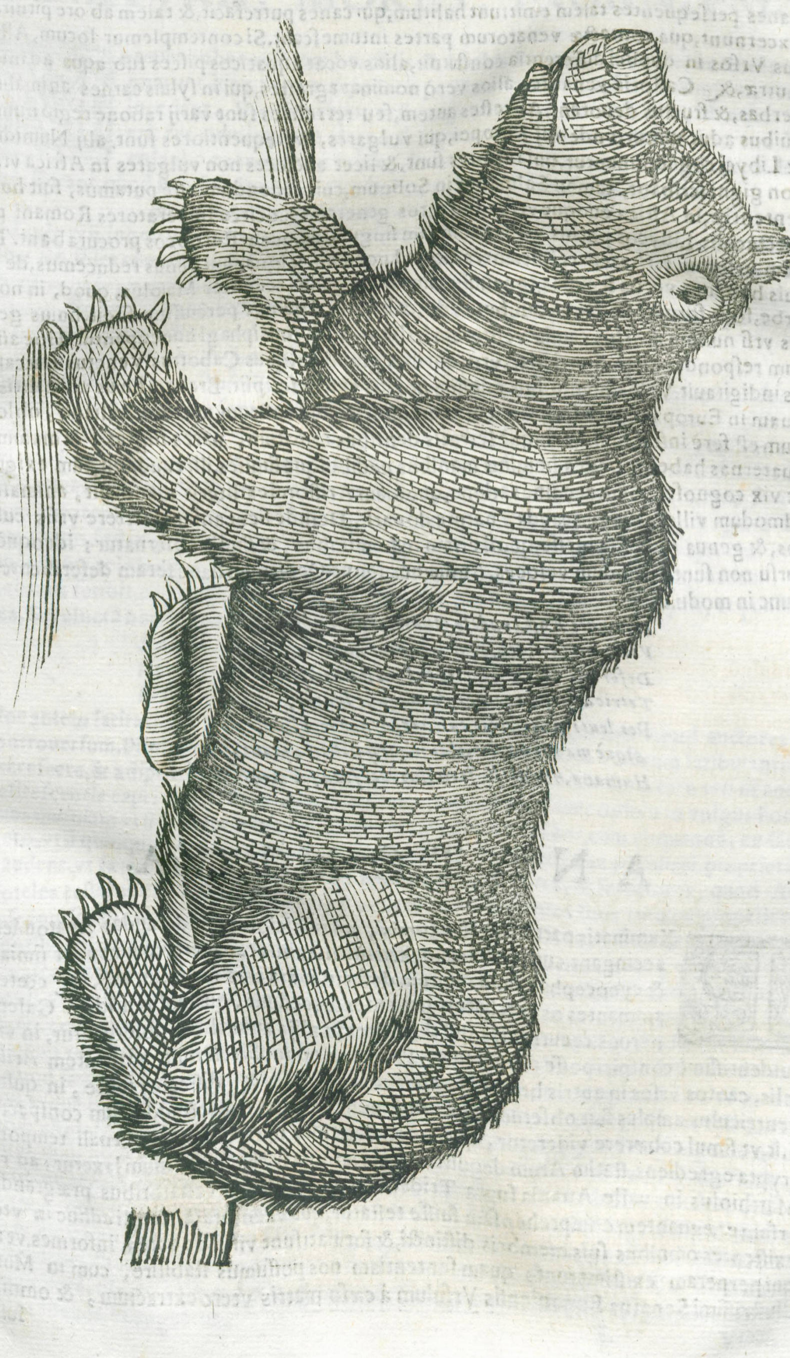
VRſorum differentiæ, iuxta quatuor, nempè molem corpoream, colorem, locum, & ferociam ab auctoribus conſiderantur. Ratione primi, ab Heluetijs, ex Geſnero, vrſi in magnos, & paruos diſtribuuntur, paruos vrſos ſaxatiles, magnos verò vrſos capitales nuncupant. Agricola agens de animalibus ſubterraneis aliam diſtinctionem aſſignat, nam genus vrſorum primo in fuſcum, & nigrum diuidit, deindè hoc poſtremum genus in magnum, & paruum diſtinguit, & paruos vrſos melius, & agilius arbores ſcandere autumat. Quoad colorem Strabo fuluos vrſos in illa Arabiæ regione vltimo promontorio contermina notauit. Bargeus verò alios fului coloris, alios cinerei obſeruatit his verſibus.

Lib. 16. *Lib. 3. Cyneget.*

Integit his armos fuluus color, integit illis
Aſpera terga cinis, tamen eſt inſignis vtriſquè
Calliditas.

Prædi-

VRSVS.

Prædictis addantur vrsi albi in frigidissimis locis degentes, de quibus Baptista Mantuanus hæc habet.

—— & albentes Vrsi, nam frigidus aer,
Parturit albentes istis in saltibus Vrsos.

In lib. de admir. cap. 140. *Lib. 22. de anim.*

Genus quoddam vrsorum alborum narrauit Aristoteles esse in Mysia, qui in venatores, & canes persequentes talem emittunt halitum, qui canes putrefacit, & talem ab ore pituitam excernunt, qua contactæ venatorum partes intumescant. Si contemplemur locum, Albertus Vrsos in duplici differentia constituit, alios vocat aquaticos pisces sub aqua ad instar Lutræ, & Castoris venantes, alios verò nominat agrestes, qui in syluis carnes animalium herbas, & fructus deuorant. Agrestes autem, seu terrestres sunt varij ratione regionum, à quibus aduehuntur; vnde alij Europei, qui vulgares, & frequentiores sunt, alij Numidici, & Libyci cognominantur, qui rariores sunt, & licet auctores non vulgares in Africa vrsos non gigni scribant, tamen Salmasius in Solinum, cui credendum esse putamus, fuit huius sententiæ, in Africa quoquè vrsos, sed raros generari. Quocirca Imperatores Romani pro spectaculis Libycos potius vrsos, tamquam singulares, quàm Europeos procurabant. Tãdem vrsorum feritatem respicientes, hos ad nocuum, & ignauum genus reducemus, de nocuis hactenus verba fecimus, ignauissimum autem genus recenset Maiolus, quod, in nouo orbe, solis formicis victitat, canibus cedit, & bacillis à quouis percussum fugit, huius generis vrsi nullum prorsus caudæ vestigium habent, & Myrmiciphagi nuncupantur. Hoc assertum respondet dictis Petri Martyris, qui in regionibus, quas Cabottus Venetus Baccallaos indigitauit, Vrsos hominibus minime noxios viuere scripsit. Breuem huius animantis tã quam in Europa noti descriptionem afferemus. Os siuè rostrum, auctore Aeliano, oblongum est ferè instar suilli vtrinquè serratis dentibus armatum, nares nigras, & mammas quaternas habet, & pedes hominis manibus pedibusquè similes, illi cauda est, tâm exigua, vt vix cognosci possit, nec sine ratione, quoniam Aristoteles literis mandauit, animalia admodum villosa exigua cauda à natura donari. Deindè licet animaduertere vrsis cubitos, & genua opposita inesse, quod etiam in hominibus, & simijs obseruatur; ideoquè in cursu non sunt admodum veloces. Audiamus igitur Oppianum hanc feram describentem, hunc in modum.

Colloq. 7. de quadrup. *Decad. 3. lib. 6.*

Immanes Vrsi, crudele genus, fera membra,
Villis hirsuto, densoquè teguntur amictu,
Deformis species, facies inhonesta cruenta,
Tetrica, serrati dentes, & magnus hiatus,
Pes leuis, & celeres oculi, corpusquè torosum,
Atquè manus manui, plantaquè simillima plantæ
Humana, horribilis fremitus, versutaquè mens est.

ANATOMICA.

Examinatis partibus vrsi extimis, ad peniciores ponderandas Anatomici se accingant, cum Galenus, deficiente hominis cadauere, commendet simiam, & cynocephalum, in quorum defectu, iuxta eius mentem, vrsi, & cœteræ animantes os carcharon habentes succedunt, quamobremidem Galenus neruos recurrentes, qui difficulter in alijs animalibus obseruantur, in vrsis euidentissimè conspici posse asseuerauit. Præterea nonnulli referunt, ad mentem Aristotelis, caotos vrsos in antris brumali tempore dormientes, & dissectos fuisse, in quibus ventriculus amplus fuit obseruatus, & intestinum vacuum, & adeò adductum conspectum fuit, vt simul cohærere videretur, quare non debemus mirari, si vrsus vernali tempore à crypta egrediens, statim Arum degustet, vt, acrimonia herbæ, intestinum laxetur; ad rem Matthiolus in valle Anania supra Tridentum à quibusdam venatoribus prægrandem vrsam prægnantem comprehensam fuisse testatur, qua exenterata, catuli adhuc in vtero existentes omnibus suis membris distincti, & formati sunt visi, non autem informes, vt aliqui perperam existimarunt; quam sententiam nos possumus stabilire, cum in Musæo Illustrissimi Senatus Bononiensis Vrsulum à cæso matris vtero extractum, & omnibus suis

Lib. 6. de anat. administ. cap. 1. *Lib. 16. de vsu part.* *Lib. 8. de hist. an. cap. 27.* *In com. ad Diosc. lib. 2. cap. 37.*

E suis partibus formatum in vase vitreo adhuc seruemus. In mare autem mortuo, teste Plinio, hoc notatu dignum licet intueri, quòd statim atque vrsus expirauit, eius genitalia cornescant.

li.11.c.46.

NATVRA, MORES, INGENIVM.

MAgnum robur vrsorum brachijs & lumbis Solinus, & cæteri auctores assignarunt; hinc fit, vt vrsi posticis pedibus insistentes, hominis instar, erecti incedant. Vicissim caput vrsi magna imbecillitate afficitur, ideoque non erit res admiratione digna, si legatur apud Plinium vrsum in arena solo colapho exanimatum fuisse. Præterea suaptè natura vrsi insuauem halitum spirant, quod non fuit ignotum Oppiano, qui de Vrsorum flatu sic cecinit.

In Polyhist. cap.39.

li.3.de Ven.

Atraq. feruentes exhalant ora vapores.

F Insupèr vrsi ingentes iratum motus concipere solent; quapropter insignis iracundia vrsinæ iræ solet comparari, & Chusai alloquens Absolonem dicebant. *Tu nosti patrem tuũ, & viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos, & amaro animo, veluti si Vrsa raptis catulis in saltu sauiat.* Possumus hanc sententiam roborare auctoritate Baptistæ Mantuani, qui de irata vrsa sic locutus est.

lib.2.reg. cap.17.

Fatam Vrsam rabido mandentem spicula morsu.

Optima igitur ratione Rusellius ad cruciandos in Inferno iracundos, Dæmones vrsorum figuram habentes repræsentauit. A bilis forsitan actione vrsum esse animal inquietum colligere oportet, quoniã hic cicuratus, & catenis vinctus semper caput huc, & illuc agitat, pedibus gesticulatur, & nunquam quiete fruitur. Ampliùs vrsi naturali instinctu ducti, quemadmodùm, & Hystrices, auctore Aristotele, brumali tempore conduntur, sed vtrum propter frigus, an propter aliam causam ambigitur. Latent autem quadraginta dierum spatio, sed in primo quatuordecim dierum curriculo, ita soporantur, vt prorsus nihil moueantur, reliquo tempore, dormiunt quidem, inquit Aristoteles, sed mouentur. At Aelianus scribit, primis quatuordecim diebus ita profundo somno occupari, vt punctiones, & vulnera non sentiant. Vnde Iuuenalis.

Dæmon formam vrsi induit.

li.8. de hist. an.cap. 27.

G

Inde caput morbi rhedarum transitus arcto.
Vicorum inflexu, & stantis conuitia mandræ,
Eripuit somnos Vrso.

Hoc autem latitationis tempore, vtrum vrsi emacientur, an pinguefiant apud auctores est controuersum. Plinius ex Theoph. refert carnem, & pinguedinem vrsorum latibulantium excrescere, & adipem in olla repositum idem præstare, quemadmodum caro vrsi in antro delitescentis capti augeri solet, dum coquitur. Inualuit fortè hæc opinio in vulgus hominum, quoniam vrsi determinatum auctionis tempus non habeant, cum aliquandò, ex Gesnero, vrsi quinque, & sex cubitorum inueniantur. Postremò hac peculiari proprietate gaudent, vt fæminæ in comparatione ad mares sint robustiores, & ferociores, quod Aristoteles testatus est, qui easdem vrsas à venatoribus fugientes suos catulos propellere, susceptosq. portare, & arbores scandere dixit. Quamuis Aelianus vrsam venatoribus vrgentibus ob cursum defatigatam, alterum catulorum dorso, alterum ore gestantem arbores ascendere promulgauerit. Si ad ingenium nosmet conuertamus, multa sunt, quæ ingenij vrsini specimen præbere possunt. In primis vrsi spelæo carentes, ramorum, fruticumq. congerie sibi antrũ imbribus impenetrabile ædificant, molliq. frõde substernũt, in quod auersi ingrediũtur, ne vestigia introeũtis à venatoribus deprehẽdantur; Deinde (quod sæpiùs à viris fide dignis audiuimus) vrsus si premẽtibus venatoribus ad præruptã aliquã rupẽ peruenerit manus, seu anteriores pedes supra caput ponit, & reliquo corpore cõglobato se pręcipitat, atq. ita capturã euadit. Vrsi quoq prædaturi ingeniũ ostendunt, dum intra virgulta, & densos arborum ramos occultati ceruorum, vel taurorum appropinquantiũ cornua apprehendentes tandiù detinent, donec bestia pondere fessa in terram corruat, tunc enim illa iugulata vescũtur. Ad summam vrsi ingenium valde docile præseferunt, dum auctore Olao Magno, mira facilitate choreas ad modulationem tibiarum perdiscunt, & erecto corpore à spectatoribus, qui choreis intersunt strenam, vel munuscula, oblato vase, vel pileo petunt, & si exiguum sibi aliquid offerri animaduerterint, renuunt, vt augeatur.

li.8. de hist. an.cap.1.

H

li.5.c.11.

spelæi fabrica.

Vrsorum chorea.

VOX, ÆTAS, TEMPERAMENTVM.

ANtonius Mancinellus agens de vocibus animalium Vrsos sæuire scripsit, & quamuis sæuire à voce animalis alienum esse videatur, tamèn ab ipsa non omnino, id est remotum, quoniam literis mandauit Aeli. Spartianus agnos balare, & Vrsos sæuire; quo verbo Virgilius verba faciens de vocibus animalium auditis in domo Circes, ad exprimendam Vrsorum vocem vsus est. Quapropter sæuire in vrsis nil aliud est, nisi crudeliter cum quodam dentiū fremitu agere. Hinc nonnulli frendere de vrsorum voce dixerunt.

——Credas adductis faucibus Vrsos,

Frendere.

Epod. Horatius gemitum pro voce vrsi vsurpasse videtur dum ait.

Et vespertinus circumgemit Vrsus ouile.

li.3.de mat. med.Cab.8. Renodeus contemplans animalium naturam promulgabat vrsum esse animal aspectu, & mugitu horridum, vox enim illius iracunda, & minax est iuxta illud.

Plenaque terroris rauco de gutture fertur.

Gemitum autem, & mugitū, & cum hæ sint voces alijs animantibus communes, consultò omittimus, & ad magis peculiarem vocem accedemus, quam nobis affert Aelianus, dum horribilem, & infestum rugitum ab vrsis emitti pronunciat, quod assertum confirmat Oppianus dum canit, li.5.cap.11. li.3.de Ven.

Sic catulos fingit quoque formidabilis Vrsa,

Donec rugitus edant immaniter aucti.

Quare hi præclarissimi scriptores rugitum vrsorum immanem, & infestum ad cōtradistinctionem rugitus Leonini, appellare videntur. Auctor philomelæ ad magis particularem vrsi vocem descendit, dum per onomatopæiam vncare format.

Dum Lynces orcando fremunt Vrsus ferus vncat.

Quæ vox vrsis in sylua vagantibus competit, alioquin cum quodam murmure in suis latibulis quiescunt. Temperamentum huius Feræ examinans Galenus vrsum frigidi temperamenti esse statuit, & inde hoc arguit, quia pingue animal est, & pinguiora omnia animantia natura frigidiora esse censet. Aetatem ponderantes Phisiologi vrsum viginti annos, & quandoq; vigintiquinque hac lucis vsura frui decreuerunt, quod Bargeus per eleganter expressit his versibus.

Temperamentum. li.2.de simp. med.fac. cap.20. li.3. Cyneg.

——vix annos viginti implere feruntur,

Nam quibus has aui extremas contingere metas,

Accidit, & quarti spatium decurrere lustri.

Nulla oculis capta quærunt alimenta senectæ,

Sed macie confectæ omnes obiere.

LOCVS.

NVlla est regio in toto terrarum orbe, quæ maiorē vrsorum copiam gignat, quam plaga Septentrionalis. Ideò Goropius respiciens cælestes, & terrestres vrsas non immeritò scripsit, polū arcticum infimum omnium locum in cælorum vniuersitate occupare, quia belluinam hominum vitam per suas vrsas designet. Gerardus, in historia nauigationis ad Arcton, narrat illam Borealem plagam copia vrsorum alborū redundare, qui nantes aggrediuntur naues, magnamq; hominum stragem molirentur, nisi sclopis eorū audacia deprimeretur. Ijdem, & in Noruegia, & apud Cimmerios populos visuntur. In Mysia etiàm vrsi albi degunt, si vera scripsit Arist. in libro Admirabilium; Imò & in Thracia, vt recitat Pausanias; sed maiorem admirationē afferunt vrsi albi, quamuis rari, qui, ex Gesnero, in Regno Aethiopico reperiuntur. Præterea vrsi alterius coloris loca potissimū frigidiora incolunt. Ideo Cromerus inter Feras Sarmaticas vrsos recenset. Quid plura? Paulus Iouius magnos vrsos per vastissimas Moscouitarum syluas vagari scripsit. In Lithuania, &, Aquilonari parte à Tartaris habitata maximos vrsos Paulus Venetus obseruauit. Tandē ex Britannia, veluti ex altero terrarū orbe, ope longæ, & periculosæ nauigationis ad Populi Romani spe-

lib.9. lib.8. lib.1. Polon. lib.3. de reb. Mosc. lib.3. c.47.

E spectacula vrsi aducti fuerunt. Cæterùm in quacumque regione Vrsi degerint locis potius montuosis, quàm planis delectantur. Vnde Pernes mons Atticus, teste Pausania, aprorum, & Vrsorum venationē præbet. Alpinæ rupes Heluetiæ, ex Stumpfio, validis & animosis Vrsis redundant. In montibus etiàm Peru, teste Zarate, multi Vrsi nigri stabulantur. Sed non debemus sicco pede montis Apennini varia Ferarum genera nutrientis laudes præterire, de quo Bargeus sic locutus est.

In hist. Peru

Præterea qua se pater Apenninus ad auras,
Erigit æthereas, Turcorumque arduus oris,
Immanet.
Vidi ego desertis (dictu mirabile) in antris,
Venatorem armis, & duro robore fretum,
Sternere humi validis pręstantes viribus Vrsos.

lib.6.cyneg.

Hactenus de locis ab Vrsorum grege frequentatis; nunc illa, à quibus abhorrent, recensebimus. Primò scriptis mandauit Gesnerus in Anglia Vrsos non reperiri. Deinde in Creta Insula, cum ibi nulla animalia rapacia viuant, vt nonnulli arbitrantur, quia Iouis sit locus natalis, consequentèr etiàm lupi, illic non appatent. Alij cum ab Vrsis loca F frigidiora amari obseruarent, in Africa nullo modo gigni voluerunt; cum tamen Salmasius in Solinum oppositam sententiam iure tueatur, nempè ibi generari, sed rariores, & suam confirmat opinionem, quia Aenobarbus in ædilitate numidicos Vrsos tanquam singulares, & raros deduxit. Propterea Virgilius, Iuuenalis, & Martialis non errarunt, quandò in suis scriptis Libycos Vrsos nominarunt, neque hos debemus Leones interpretari, vt multi perperam exposuerunt.

VICTVS.

Παμφάγα ζῶα vocantur ab Aristotele illa animalia, quæ omnibus rebus vescuntur, inter quæ Vrsum omnia comedentem connumerauit. De hoc vario Vrsorum cibo elegantia carmina conscripsit Bargeus huius tenoris.

Lib.8. hist. an.cap.5.

Pascuntur gelidi viridantia prata lycęi,
G *Pomaq; decutiunt summis pendentia ramis,*
Castaneasq. nuces, & cornu rubentia frangunt,
Et glandem, & corylos, &, quos tulit vua racemos
Impransi populantur, & vt niue summa rigescunt,
Pascua, & arentes nusquam dant arbuta syluę,
Descendunt summis è montibus, & sata culta
Aggressi vastant plenos aluearibus hortos.

lib.3. cyneg.

Inter herbas igitur, inquit Matthiolus, Vrsos illa specie rubi producente mora rubicunda, & odorata delectari, & Albertus herba Cuculi, quam Botanici trifoliū acetosum, nec non Arum, quod ijdem pedem vituli appellant. Deuorant etiam Vrsi, ineunte hyeme radices nomine nobis adhuc ignotas, quibus per longum temporis spatium cibi cupiditas expletur, & somnus conciliatur. Nam in alpibus Heluetiçis aiunt, referente Gesnero, vaccarum pastorem eminus vidisse Vrsum, qui radicem quandam manibus proprijs effosam edebat, & post vrsi discessum, illuc se transtulisse, radicemq; illam degustasse, qui postmodum tanto somni desiderio affectus est, vt se continere non potuerit, quin in via stratus somno frueretur. Verùm quoniam aliqui ex Aristotele, addunt vrsos etiam ligna H manducare; animaduertant oportet, Aristotelem dicere, *Quasi dentiant*, nimirum, quasi dentes vrsorum è latibulo egredientium fame atterantur, & concutiantur. Deinde vrsi mel summopere appetunt, ideoq; auctore Solino, aluearibus sæpè insidiantur. Remedia verò quibus ab aluearibus arceantur in historia Insectorum scripta sunt. Ad rem Demetrius Moschouitarū Legatus Romā missus, teste Paulo Iouio, narrauit proximis annis Viciniæ suæ agricolam quærendi mellis causa in prægrandē, & cauam arborem supernè desilijsse, eumq. profundo mellis gurgite collo tenùs fuisse immersum, & biduò vitam solo melle sustinuisse, cū in illa solitudine vox agricolæ opē implorantis ad viatorum aures nō perueniret. Tandē hic, desperata salute, vrsæ beneficio, extractus euasit, nā huius Feræ ad mella edenda, more humano, in arboris cauitatē se demittentis pellē tergoris manibus comprehendit, & inde ab vrsa subitò timore exterrita, & retrocedente extractus fuit.

Herba Vrso grata.

lib.9. hist. anim.c.6.

lib.1. cap.1. de rec. Mosch.cap.4.

Vrſi igitur non ſolum fructus, herbas, radices, mella, vt hactenus fuit expoſitum, vorant, ſed etiam carnes, eaſquè putres ex Ariſtotele comedunt, & inter alias carne taurina auidiſſimè veſcuntur. Vrſi verò albi vt plurimùm piſcibus victitant: ſcribit enim Olaus Magnus, in Iſlãdia, huiuſmodi Vrſos glaciem vnguibus rumpere, & per foramen preparatum ſe in mare immergere, & ſub glacie piſces captos ad littus extrahere, iiſque vitam ſuſtinere. Gabottus Venetus, vt refert Petrus Martyr, in Aquilonari Oceano, magnos piſces Baccallaos nuncupatos vidit, quos Vrſi albi hac ratione prædantur. Dum huiuſmodi piſces è mari egrediuntur, vt in littore folia ab arboribus decidentia paſcantur, ab Vrſis ibi latibulantibus illicò comprehenduntur, & fit magnus conflictus, antequam piſcis ſuperetur. Qualitate cibi ad Vrſos pertinente explicata, ad quantitatem ſermonem conuertemus. Vrſi ſemel multos cibos ingerunt; ideò Horatius ab Vrſi voracitate dentatis, aculeatiſq. verbis in quemdam armatur hunc in modum, dum inquit.

Decad. 3. lib. 6.

———— cœnabat Omaſi,
Vilis, & agnini, tribus Vrſis quod ſatis eſſet.

lib. 1. epi. 15

Viciſſim ſi Vrſus antequàm deliteſcat pauco victu non eſt contentus, in latebra quadraginta dies quieſcunt inediæ eſt patientiſſimus, & vt Aliqui affirmant, ſolo anteriorum pedum ſuctu ſuſtentatur. Hac de re legimus apud Euſtathium, Athenienſes aliquando fame multatos fuiſſe, indignata Diana, quia interfecerant Vrſam natam in Munycchio eius ſacello, atque ita inedia affligebantur, qui Feram inediæ patientiſſimam mactauerant. Addamus prædictis tanquam coronidem, Vrſos bibere quidèm aquam, non lambendo, vt animalia carcharodonta, nec etiam ſorbendo, vt cæteræ animantes continuis dentibus munitæ, ſed aquam mordendo deglutiunt, vt Ariſtoteles in hiſtoria animalium nos perdocuit.

Vrſus inediæ patiens.

lib. 8. cap. 6.

COITVS, PARTVS.

ARiſtoteles in hiſtoria animalium perpendens differẽtias congreſſus eorumdem potulit, Vrſos in hoc à cæteris quadrupedibus differre, quia cæteræ in operatione venerea ſtant. Vrſi verò humi ſternuntur, quibus verbis nixus Solinus Vrſos non ſuperueniendo, ſed mutuis amplexibus, more humano, actus venereos exercere non negauit. Id autem præſtant teſte Ariſtotele menſe Februario. Vnde Reuſnerus canebat.

lib. 5. cap. 2. In Polyhiſt. cap. 39. lib. 6. c. 30. hiſt. an.

Vere nouo rigidos Venus ignea concitat Vrſos.

Quoniam autèm, ex Oppiano, Vrſæ ſunt in luxuriam valdè procliues, ne ob prægnationem maritis diutius careant (cum Feræ grauidæ, præter Lyncem, & Leporem, non commiſceantur) priuſquàm certum pariendi tempus aduenerit, ventrem elidẽtes fætum violentèr excludunt, & mox à recenti partu, & alendæ proli, & explendæ libidini dant operam. Circa Vrſarum fæturam Phyſiologorum coryphæus Ariſtoteles hyemali latitationis tempore, Vrſas vnum, duos, & aliquando quinque informes catulos eniti, deinde, aduentante vere, eoſdem per ſyluas ducere ſcripſit. Exire autem à ſpelunca cum prole tertio menſe Veris Albertus prodidit. Hoc quidem verum eſt, ad mentem eiuſdem Ariſtotelis, Vrſam in comparatione ad molem corpoream edere fætum paruum minorem fele, & maiorem mure, rudem, & informem. Quamobrem Oppianus dicebat Vrſam parere carnem ἄσημον ἄναρθρον. Prædictæ Ariſtotelis ſententiæ nixi Plinius, & Solinus promulgarunt, ab Vrſa poſt trigeſimum diem carnem informem ſine oculis, & ſine pilis emitti, quæ poſtmodùm frequenti matris linctu formatur, id eleganter deſcribitur ab Ouidio dum ait.

li. 6. de hiſt. an. cap. 30.

Nec catulus partu, quem reddidit Vrſa recenti,
Sed male viua caro eſt, lambendo mater in artus,
Fingit, & in formam quantum cupit ipſa reducit.

lib. 15. Met.

Huius ruditatis catulorum Solinus rationem aſſignare conatur, dum inquit, *Trigeſimus dies vterum liberat Vrſa; vndè euenit, vt præcipitata fecunditas informes creet partus.* Hanc Solini ſententiam ſuperius, in Anatomicis, refutauimus, dum Vrſuli etiàm in matris vtero per fectè formati demonſtrabantur. Huic igitur commento ad mentem Camerarij cauſam præbuit catulorum ortus ſecundis craſſiſſimis obuolutus, quæ non niſi diuturno linctu à matre auelli poſſunt.

in Polyhiſt. cap. 39.

CA-

E

CAPIENDI RATIO.

Ferarum captores, in illis corcendis, captiosi esse solent. Ideo in præsentia illorum technas in viuis, & mortuis comprehendendis vrsis exarabimus. Aelianus viuos vrsos retibus facilè implicari affirmat, nequè ab illis illicò posse extricari, cum ob labiorum crassitudinem illa assequi nequeant; intereà Venatores complures accurunt, & ligneis furcis caput, pedesquè bestiæ ad terram deprimunt, donèc funibus constringatur, deinde in arca lignea adeo concluditur, vt se commouere nequeat. Aliquandò foueis, & laqueis irretiuntur, vt Bargeus optimè expressit his versibus.

Lib. 5. c. 17.

Nec minus informes quoties venaberis Vrsos,
Ducendæ fouee, texendæ ex ordine spes,
Quaquè patent aditus, nodiquè hami què parandi.

Lib. 6. Cyneget.

F

Alium astum, pro viuorum vrsorum captura ex Plinio, discere possumus, qui litteris mandauit, nuper inuentum esse in arena leonum, & vrsorum ora chalcanthi puluere inspergere, quia tanta adstringẽdi facultate pollet, vt Fera mordere nequeat. Aliud artificium ad viuos capiendos vrsos narrat Belisarius, quod venationis genus in tabula geographica Moschouiæ depictum conspicitur. Nemus igitur, in quo vrsos residere compertum est à tribus, vel quatuor Sarmatarũ millibus circumdatur, itaut non maioribus, quàm cubiti distent interuallis, quo peracto, à venatorum magistris, eodem temporis momento, vbi cornua, & tubæ cecinerint arborum ramis securibus eodem impetu incisis, atquè ita dispositis, raptimquè contextis, vt ex illis quasi murus eleuatus esse videatur. Interim ex reliquis venatoribus, furcas ligneas habentibus, alij appropinquantium vrsorum cuput alij pedes anteriores, vel posteriores ad terram comprimunt, donèc Feræ arctissimè ligentur. Robertus Stephanus narrat vrsos capi semiuiuos canibus, quos recentiores mastinos appellant ex Alanorum genere, ideo à quibusdam Veltres, & Veltrij dicuntur magnis leporarijs similes, sed capite, & auribus magnis, labijs verò crassis. Magnus Cham, vt cap. secundò huius libri explicauimus, leopardos cicurari curat, ad aprorum, & vrsorum captionem peridoneos. Præterea non desunt infinitæ versutiæ, quas venatores in vitam vrsorum machinantur. Blondus scribit, circa Romanos agros, in syluis suburbanis insidiatores iaculis, & machina ferrea igni crepitante vrsos noctu ad Lunæ radiantis lumen figere. Imò multarum regionum incolis huiusmodi venandi ratio non parùm delectamenti conciliauit, cum hoc ludo venatorio venantium animus relaxetur. Ad rem Baptista Mantuanus canit.

Vrsi quomodo capiãtur à Sarmatis.

G

Qua arte vrsi capiantur in Tartaria.

Ludus erat se attollentes hastilibus Vrsos,
Figere.

Verùm, qui huiusmodi ludis delectantur deberent semper Feratũ metu consternari, cum Andreas Eburensis tradat, Fasillam Pelagij Portugallensis Regis filium, in primo ætatis flore, ob similem venationem, ab vrso extinctum fuisse. In Helueticis regionibus circa Alpes, teste Stumpfio, minoribus bombardis utuntur, & statim ac ursum animaduerterint, Incolæ frequentissimi ad eius uenationẽ conueniunt, ut à pecoribus suis, quæ per æstatem sub dio, absq. custodia relinquũtur, periculum auertant, & si quis ursum occiderit, non solum a b omnibus benignè excipitur, sed etiam egregijs muneribus donatur. Alij, qui mortales insidias ursis moliuntur, post tensa retia cautè latitant, & statim, atquè belluam retibus inuolutam conspicantur, illam acuto uenabulo lethaliter feriunt. Sed ad ursos interimendos tutior nobis uidetur esse modus, quem Conradus Heresbachius proponit; dùm uenator armatus, & gladio præacuto accinctus Feram aggreditur, ursus ubi hominem conspicit, illicò erectus pedibus anterioribus, ueluti brachijs eum necaturus comprimendo amplectitur. Intereà uenator armatura tutus, cultro, ursi præcordia sauciat. In partibus Aruernorum, Berchorio auctore, ursus tali ratione mactatur. Puerum parua claua, & saculo cinere pleno munitum ad locum ab urso frequentatum mittunt. Vrsi, qui ut plurimùm cum pueris colludere delectatur, ipso urso ad exercendas collusiones se accingentis oculi cinere à puero insperguntur, & caput claua percutitur, tunc ad ursum ferè excæcatum, exanimatum, & immaniter rugientem Venatores

In lib. de mort. uen vulg.

H

Lib. 4. de rè rustic.

Lib 10. reduct. moral. cap. 79.

res in nemore deliteſcentes accurrunt, & Feram prorſus interficiunt. In multis alijs locis ad profligandos vrſos, varias decipulas adhibent. Rheti multis trabibus confectis decipulam erigunt, & trabem delapſuram, ad obruendam feram, quotieſcumquè eſcam fune dependentem attigerit, ualdè onerant. In Aquilonari plaga, teſte Olao Magno, maturis arbutorum baccis, quibus urſi ſummoperè delectantur, ſagax uenator baliſtas ſagittis armatas, ita arboribus adaptat, ut, leuiter tactis arborum ramis in Feras relaxentur, tunc uenator in ſylua latitans alijs iaculis ad urſum uulneratum prorſus exanimandum accurrit. Quoniam autem huiuſmodi Feræ mella maximoperè concupiſcunt. Apiarij multas excogitarunt technas, quibus urſos deludendo necarent. In Noruegia circa arborem, in qua fauus mellitus conſeruatur, palos acutos figunt, deindè ſuperiorem arboris partem ita ſecant, ut parùm hæreat, cum eò peruenit urſus unà cùm parte arboris ſecta in præacutos delapſus palos exanimatur. Alij, ex Geſnero, circa orificia loci mellarij acutiſſimos cultros aſſigunt, ideo urſi aſcendentes ſemetipſos conſcindunt. Sunt, qui in trabe aliqua, uel arboris trunco, foramen excauant ad ſitulæ magnitudinem, in cuius fundo portionem mellis ponunt, deinde uncis ferreis os foraminis coronant, qui urſi caput facilè admittunt, ſed poſtea retrahi non patiuntur. Deniquè Olaus Magnus in Ruſſia, uiciniſquè locis multitudine apum redundantibus aduerſus debile urſorum caput hanc mortiferam thecnam parari aſſeuerat. Clauam ligneam ferreis cuſpidibus circummunitam in altiori ramo penès egredientium apum foramen ſuſpendunt. Vrſus mella uoraturus magna vi anterioribus pedibus prædictam clauam à foramine remouet, hæc magno impulſu reuertens, & caput vrſi feriens ipſum ab arbore ſemianimem deijcit. Poſtremò venenis quoquè huiuſmodi beſtias è vita tollere conantur. Vnde Villanouanus fabam lupinam, ſeu marcillium proponit, quo cum adipe mixto lupos, canes, vulpes, & vrſos internocat; hoc autem marcillium, Geſnerus à Conſiligine non diſcrepare exiſtimauit. Non debemus omittere illam Aconiti ſpeciem, quam Botanici Thoram Valdenſium appellant; nam quidam Valdenſis Geſnero narrauit ex huius radice aliquandiù in loco humecto ſeruata, & contuſa ſuccum exprimi; in quo ſagittę inſuccatę, leui etiàm vulnere, vrſos interficiunt. Ad ſummum Aelianus piſces quoſdam nigros in Armenia reperiri ſcribit, quoniam puluere ficus inſperguntur, quas, in locis à belluis frequentatis, diſſeminant, atquè hoc aſtu multos apros, & vrſos perimunt.

Lib. 18. cap. 21. de gent. ſept.

Captura vrſi in Noruegia.

Lib. 18. cap. 34.

Venena vrſorum.

VRSI CICVRATI MANSVETVDO, & efferati immanitas.

PRouincia Boeach, ſi Paulo Veneto hiſtoricæ veritatis perquàm ſtudioſo credendum eſt, vrſos domeſticos, & nemini noxam afferentes producit. Vtcumquè ſit in Lituania, teſte Olao Magno, plures magiſtri eiuſdem coloris veſtibus circumamicti Vrſis in cauea fame maceratis quotidie portionem eſcæ porrigentes, eos paulatim cicurant, qui poſtmodum manſuefacti ad varias obeundas functiones idonei redduntur; nam aliquandò rotis aquas è puteis haurientibus applicantur, aliquandò plauſtris iunguntur, & quandoquè, quod ſpectantes maiori admiratione poteſt afficere, ijdem erecti ſaccos, & ligna ad locum deſtinatum ferunt. Demùm in nauibus per funem aſcendentes, & deſcendentes ludicra exercent. Vnde Olaus Magnus refert, hac occaſione, quemdam nauclerum à pyrata æmulo ſuo liberatum fuiſſe, quia eminùs per funes nauis, quam deprædaturus erat vrſos aſcendentes, & deſcendentes conſpicatus, homines nauis cuſtodes eſſe opinatus eſt. Quid plura? Valentianus Imperator, ex Ammiano Marcellino, duas vrſas manſuefactas enutriuit, & Pytagoras, ex Cælio, vrſam ferociſſimam exarmauit, & Eutycij præceptis vrſus obtemperauit, vt narrat Textor, qui addit Sindrigalum Lituaniæ Principem, poſt Vitoldum, habuiſſe vrſum matutinis horis à nemore diſcendentem, qui palatio appropinquans anterioribus pedibus fores percutiebat, & aperto oſtio cibum oblatum ſumens abibat. Inſuper Bellonius Conſtantinopoli Turcarum Imperatorem vrſis cicuribus delectari obſeruauit. Ad finem quidam ſectæ Turcicæ religioſi, auctore Nicolao, ſtatutis quibuſdam temporibus, ab Eremo exeuntes, ſecum ceruum, vel vrſum tintinnabulum colloferen-

Lib. 3. c. 11.

Lib. 18. de gent. ſept. cap. 27. 29.

Li. cit. c. 28.

Lib. 29.

Tom. 2. Off.

lib. 1. obſer.

Lib. 3. Itin.

E ferentem ducunt, atquè hoc modo per pagos, & Vrbes stipem corrogant. Ex altera parte ursus, licèt sit mansuefactus, tamen quia malignum, & fraudulentum est animal, ei non est fidendum; propterea sapienter dixit Galenus. *Vrsum verò quamuis olim mansuefeceris, non tamèn perpetuò habitu talem possidebis*. Quoniam hæc bestia facile ad ingenium redit, & efferatur; idcirco ad rem Reusnerus canebat.

Lib. de dign. & cur. an. morb.

Sit placidus licèt, & lambat digitosquè manusquè
Si dolor, & bilis iusserit, Vrsus erit.

In Paradis. Poet.

Hoc distichum proculdubio desumptum est à Martiali, qui ursum cicurem facilè naturam ursinam, denuò induere posse scripsit, hunc in modum.

Lib. 6. epigr. 64.

Si dolor, & bilis, si iusta coegerit ira,
Vrsus erit.

Vrsi efferati pulcherrimum exemplum legimus apud Cælium Rhodiginum, quando recitat in Attica vrsam ita cicurem factam fuisse, vt homines nihil auersaretur, sed compasceretur, multaquè licentia, huc illuc, nemine impediente, peruagaretur; contigit puellam quamdam lasciuisculè cum bellua colludere, quæ repente efferata puellam, facto impetu, F proscidit. Quamobrem huiusmodi efferatæ belluæ immanitatem debemus vitare, & Horatius eodem modo poetam indoctum recitaturum fugiendum esse perhibet, dum ait.

Lib. 26. lect. antiq.

——— ac velut Vrsus,
Obiectos caueæ valuit si frangere clathros.

In art. poet. ad calc.

Tandèm animaduertendum est, si vrsus efferatus, vel vinculis solutus latè furens, & fugiēs alicui nocuerit, per legem eius Dominum non posse conueniri sancitum esse, cuius verba clarioris doctrinæ gratia hoc in loco recensere non piguit. *Si Vrsus fugit, & sic nocuit, non potest quondam Dominus conueniri, quia desinit Dominus esse, vbi Fera euasit; ideo si eum Vrsum occidero meum corpus est.*

ff. si quadr. paup. fec. dic. l. 1. §. in bestys.

ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ.

SI multiplici ægritudinum specie vrsi valetudo quandoquè offenditur, multis etiam præsidijs instinctu naturali comparatis, huiusmodi Feræ sanitatē G sibi restituunt. Primò quando alui duritie laborant ad Arum, Auctore Porta, quo laxentur intestina, confugiunt. Cum hebetudine oculorum afflictantur ad apiaria se conferentes præsentaneam opem inueniunt, dū oculares venæ apum aculeis apertæ, ex eodem Porta, tantū sanguinis effundunt, quantū oculorum valetudo expostulat. Insupèr vrsus interdum tanta pinguedine opprimitur, vt loco dimoueri ferè nequeat; huiusmodi ægritudo à Græcis φωλεία nuncupatur, quia tunc temporis lustra quæritat, in quibus, referente Plutarcho, aliquandiù se emaciat. Præterea vrsi poma summoperè exoptantes mandrogoræ fructus malorum figuram æmulantes incautè vorant, quorum veneno facultas vitalis proculdubio obrueretur, nisi, auctore Solino, sibimet formicarum esu præsto essent. Tandem omnibus liquido constat Vrsum varijs consauciatum modis, herbarum impositione, sibi mederi, & teste Glyca, folijs verbasci temperamento sicci, & lanuginosi sanguinem à vulneribus implacabilitèr dimanantem supprimere. Prædictis morbis, Eustachius Rudius, rabiem addit, cuius violentia vrsi aliquandò iactantur. Imò fatetur se nouisse quemdam hominem ab vrso saucium, qui paulò post in rabiem, & hydrophobiam lapsus est.

Lib. 1. mag. nat.

Loco cit.

De solert. anim.

Prim. part. annal.

Lib. 4. de morb. occul. cap. 12.

H

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

VRsi non solùm multis animantibus, sed etiam varijs rebus inanimatis aduersantur: In primis autèm Phocam ex Oppiano summopere abominantur, quæ vicissim hostili animo in vrsos sæuiens illos eneruat, & superat. Deindè vrsi ab equis capitali odio dissident, huiusquè rationem opinatur esse Porta, quia hominem, cui paret equus, vrsi lethaliter offendant; propterea, idem Auctor, sonitu tympani ex equina pelle confecti vrsos in solitudine fugatos fuisse autumat. Præterea inter vrsum, & aprum talis est dissensio, vt si alter alterum

lib. 20. mag. nat.

fortuitò offendat, illicò ad præliandum ſe accingant, de quorum certamine cecinit Phyles his verſibus iambicis.

Τῆτῶν ὀδόντων χρωμένου συὸς ἀςραπῆ
Στιβαρῶν δέ τ᾽ ἄρκτον τῆβὶν βραχίονων,

Ideſt.

Dum dente ſtricto fulminat frendens aper,
Vrſuſquè ſeuit bracchiorum robore.

Li. 5. de nat. an. cap. 15. Amplius vrſi multa inanimata graui odio proſequuntur; quocirca Aelianus literis mandauit, phyſiologos in hanc veniſſe ſententiam, quòd vrſus à mortuis abhorreat; nam ſi quis vrſum conſpicatus humi tamquàm mortuus proſternatur, ab vrſo prætereunte non læditur; hinc nonnulli rationem colligunt, propter quam vrſi cadauera ſui generis inſepulta non relinquant. Vrſi quoquè cum mappa talem antipathiam exercent, vt illa viſa, teſte Seneca, ſtatim irritentur. *Li. 3. de ira.* Ad finem vrſi, ſicuti delphini, & cerui ſymphonijs, & melodijs delectantur, quibus omnis eorum ira, & ferocia demulcetur; viciſſim inſuaues, & horridos ſonos cornibus, & tubis excitatos deteſtantur. *Lib. 18. de gent. ſept. cap. 26.* Quamobrem affirmat Olaus magnus paſtores huius antipathiæ non eſſe ignaros, dùm cornu caprino, & interdùm vaccino ſonum horridum excitantes vrſos ab armentis arcent.

PHYSIOGNOMONICA.

Li. phyſiog. ca. 2. & 22. QVi compreſſos habent capillos fronti eminentes, animum fortem, & vrſinũ oſtendunt, vt Gulielmus Gratarola aſtruit, quemadmodum habere nares veluti abſciſſas malignitatis inditium eſſe, idquè ad vrſos, & ſimias referendum eſſe affirmauit. *Lib. 4. de hu. phyſiog.* Homo igitur, iuxta ſententiam Portæ, capillis rigidis refertus, cum capite duro, & acuminato, auribus nimia magnitudine ſub flaccidis, eique ſint collum rotundum, frons aſpera, oculi obſcuri, parui, & concaui, intentè aciem dirigentes, malæ anguſtæ, & oblongæ, nec non mentum longum, deinde ſit incuruus, ventricoſus, cum lacertis craſſis, cum longa pedum, & manuum extremitate, præditus colore ſubpallido, vt à ſomno, vel crapula excitatus eſſe videatur, & vox ſit balans, & turpis, proculdubio naturam vrſinam participabit, nam huiuſmodi conditionibus referti homines fatui, & improbi eſſe perhibentur, cum vrſi ſint, fatui, verſuti, ſæui, perfidi, pernicioſi, & tandèm feritate, ex Philoſtrato, cæteris bellluis antecellant.

EPITHETA.

AVctores ſumma eruditione præſtantes varijs epithetis vrſinum gregẽ ſunt proſecuti, non vt tam deforme belluarum genus ſpecioſum efficerent, ſed, vt naturales illius proprietates ab aſpectu, hirſutie, feritate, loco, & ſimilibus magis, atquè magis manifeſtarent. Inchoantes ab aſpectu vrſum informem, deformem, & turpem, ab hirſutie rigidum, & villoſum appellarunt. A Græcis δασύθριξ, vel δασύτριχος, nimirum piloſus, ab Oppiano χαιτήεις, ſcilicet iubatus, & tandem ab Homero, & Ariſtophane λασιαύχην, ideſt hirtam ceruicem habens nuncupatur. Deinde huius belluæ feritatem contemplantes Vrſum armatum, vnguibus, grauem, rabidum, rapacem, ſæuum, atrocem, trucem, triſtem, ferocem, minacem, & terribilem indigitarunt. Non deſunt quoque Græcis epitheta, quibus ſæuitia, & truculentia Vrſi demonſtratur; aliquibus ἄγριος nempè ferus, à Nazianzeno ςυγερός à uerbo ςιγέω odio proſequor, nempè terribilis, & odio dignus dicitur; ab alijs βλοσυρός aſpectu horribilis, & truculentus, nec non ab Oppiano φόνιος, à uerbo φένω occido ſanguinarius, ac truculentus nuncupatur. *Epitheta à ſæuitia.* χρυερός quoque à voce κρύος frigus, propriè frigidus, aliquandò dirus, & horribilis exponitur, utcunq; ſit, hoc epithetum ab Oppiano huic feræ aſſignatur. *lib. 2 phyſic.* Ad locum natalem, uel ab huiuſmodi feris frequentatum Latini ſe conuertentes Vrſum oſſeum ab Oſſa monte, erymantium à monte Arcadiæ Erymantho, Libycum, Numidicum, Caledonium, & Lucanum indigitarunt. Ex ſylua enim caledonia, & ex lucania Vrſi feritate, & magnitudine inſignes, teſte Varrone; in theatrum Ro-

manum

manum mittebantur. Græci latitationem Vrsi perpendentes illum ἀνέγερτον, scilicèt inexpergisciblem nominarunt, cum hæc Fera primis diebus in crypta dormiens, nec etiam vulneribus excitari queat. A Theocrito autem φωλάδες ἄρκτοι dicuntur, à uerbo φωλάζω in specu lateo, cum primitiuum φολεός, uel φωλεὰ denotet lustrum, in quo Vrsi, uel cæteræ animantes, frigoris, uel æstus euitandi gratia, inhabitant. Prædictis addamus, quòd Vrsus ob uocis asperitatem, raucus, ob uariorum ciborum desiderium, Latinis omniuorus, Græcis παμφάγος uocitatur, aliquando ἀναιδὴς pudore carens, & tandem ab Oppiano αἰόλβιλος, nempè uersutus cognominatur.

Epitheta à latitatione.

DENOMINATA, & cognominata.

Cum Viri egregij, illustres fœminæ, Feræ, plantæ, regiones, & alia inanimata ab Vrso denominationem, & cognomentum desumant, hęc omnia in hoc tractatu recensere operæpretium esse duximus, cum posteritatis memoriã promereri uideantur. Inter præclarissimos uiros Vrsicini nomine multi Episcopi, & Martyres à Surio numerantur; Itèm Vrsatius strenuus miles, qui sub Licinio persecutore, armis relictis, christianæ fidei se deuouit, non illum memoramus, quem, Baronio teste, Damasus Pontifex Maximus Ecclesiam Christi ab Hereticorum defendens improbitate damnauit. Sed ne quæsò silentij uelarijs inuoluamus Vrsanem Turcici Imperij fundatorem, Vrsatum Iustinianum Venetorum Ducem, Vrsonem teste Cardano, somniorum scriptorem, nec non alium Vrsonem aliquot annis ab Vrsa in solitudine nutritum, à quo quædam nobilis apud Gallos familia, auctore Gesnero, originem traxit, Vrsulum grammaticum ab Ausonio in epistolis commemoratum, patrem Laertis Arcesium nominatum, quia ab Arco, siue Arcto, nimirum ab Vrsa lactatus fuerit, & tandèm, Bernardus, nomen Germanicum, vt legitur in historia Batauiæ, cum è Germanis Vrsus Ber dicatur, animum Vrsinum, vel hominem ore laxiori, & informi, ad instar Vrsi, denotat. Sed accedamus ad memorandas illustres fæminas, quæ Vrsulæ nomine fuerunt insignitæ. Hoc enim vocabulum non solum ab Vrsa est diminutiuum, verùm quoque multarum mulierum nomen proprium existit. Vnde quidam Poeta alludens ad cuiusdam mulieris proprium nomen, & ad Vrsæ animalis feritatem canebat hunc in modum.

Virorum nomina.

Fœminarum nomina.

Vrsula formosa, atque eadem crudelior Vrsa.

Vna sit instar omnium Vrsula virgo Britanna, quæ XII. Cal. Nouemb. cum multis virginum millibus ab Hunnis purpurea martyrij stola decorata ad cælestem patriam tantæ triumphatrici præparatam euolauit. Inter cognominata Illustris Vrsinorum familia proculdubio cæteras ab Vrso cognominatas imperio coercet. Hæc secundum aliquos auctores à Lycaone Arcadiæ Rege, cuius filia Calisto versa fuit in Vrsam, originem ducit. Verum si fides adhibenda est Sansouino, hic nobilissimæ huius familiæ ortum Mundillæ puero educato à muliere Belgica in quodam pago, iuxta regionis morem, Vrsarum altrice attribuit, à qua posteà tot inclyti viri in armis literati, & in literis armati tanquàm ab equo Troiano prodierunt. Prætermittenda non est Illustrissima de Vrsis Bononiensis familia, ex qua quotidie viri admirabili doctrina clarissimi, nec non Senatorij, & equestris ordinis dimanant. De Vrsonis quoque multis in locis familia viget quocirca Spinula alludens ad cognomen Diomedis Vrsoni, qui à meretrice deceptus fuit, sic cecinit.

li. 1. de dom. vrs.

lib. 3. epigr.

Quod non æquales dilecti insane, fefellit,
Vrsum te credens insidiosa Lupa.

Floret adhùc Bononiæ quædam de Vrsonis familia, in qua, vt legimus in historijs, viri in bonis disciplinis insignes celebrati fuerunt. His delibatis, ad belluas ab Vrsis denominatas sermo conuertendus est. Vrsulus igitur, siue secundùm alios Vrselus est paruus Vrsus, cuius fœmininum est Vrsula; alioquin Vrsorum catuli apud Varinum ἀρκτύλοι dicuntur. Præterea vrsuli in Polonia, ob hirsutiem, vt Hercules Saxonia testificatur, vocantur à vulgo vermes erucæ pini similes, sed maiores, & crassiores, quibus phar-

in lib. de plè ca. cap. 51.

macopæi perperàm vtuntur ad conficiendum oleum de ſcorpionibus, cum his illa regio careat. Non deſunt etiàm multæ animantes, quarum memoria hoc in loco propter ſimilitudinem, quam habent cum vrſo, non eſt antiquanda. Talpa, teſte Suida, pedes habet vrſinis ſimiles; Harpiæ in Thracia aures habent vrſinas, ſi credimus Varino. Aldabha, ideſt Hyena animal eſt in Syria colore vrſi, vt Bellunenſis teſtatur, & Dalac apud Syluaticum Fera eſt vrſo ſimilis. Αρκτομῦς, quaſi mus vrſimus eſt animal à D. Hieronymo memoratum, de quo ſuo loco verba fient. Denique Albertus Vrſontes ob collum ſetoſum vrſo ſimiles belluas figura bubula fortè Biſontes appellauit. Ampliùs multæ plantæ ob ſimilitudinem variarum vrſi partium veriſimilem nomenclaturam acceperunt. Si caput vrſi perpendamus, inueniemus napellum à Geſnero vocari ἄρκειον, quoniam eius ſemen villoſum vrſini capitis ſimilitudinem habeat. Ab oculis chryſogonum denominatur, & arcophthalmos, quaſi oculus vrſi dicitur. Ab auribus ſanicula lutea alpina Matthioli cognominatur. Ideo ob figuram foliorum auri vrſinæ ſimilem Tabernemontanus auriculam vrſi floribus luteis, & Lobellius ſaniculam vrſinam appellauit, & huius plantæ octo ſpecies flore, & folijs inter ſe diſcrepantes Cluſius exhibuit. A pedibus huius Feræ Catanance vocatur Arcopus, quaſi pes vrſi, Acanthus verò Dioſcordis, quoniam eius folia anteriorum vrſi pedum figuram repræſentet, in officinis, nec non à Trago Branca vrſina nuncupatur, imò in Herbario Lugdunenſi Acanthus ſylueſtris Dioſcoridis ſub nomine Brancæ vrſinæ aculeatæ deſcibitur. Licet etiam ſphondilium Dioſcoridis à Brunfelſio Brancæ vrſinæ nomine inſigniatur. Ab hirſutie tandem muſcus terreſtris, & præcipuè muſcus elauatus Lobellij quandoque in officinis, magno errore pro ſpica celtica vſurpatus à Geſnero muſcus vrſinus cognominatur. Lappa quoque, ſiue Arction Dioſcoridis ἀρκτοῦρος etiàm dicitur, quia fructum villoſum producat, Bauhinus autèm in Matthiolum hanc plantam Lappam maiorem montanam interpretatur. Demum aliæ ſunt plantæ, quæ, aut quoniam in ſyluis ab vrſis frequentatis creſcant, aut quoniam huiuſmodi Feris eſcam præbeant, ab illis denominationem ſortiuntur. Deſcribitur à Boranicis quædam planta, ad alliorum ſpecies referenda, quam Matthiolus allium vrſinū indigitat, imo moly deſcriptum à Dioſcoride, & moly minus apud Bauhinum à Ceſalpino Allium vrſinum vocitatur. Poſtremò aliæ ſunt plantæ, quæ fortè quoniam fructus vrſorum guſtui gratificantes producant, ab huiuſmodi animalibus denominantur, vt arbuſtum quoddam ſpinoſum depictum à Matthiolo folijs apij, floribus albis, baccis rubentibus, quod circa Tridentum panem vrſi appellant, Geſnerus ſpinam appendicem eſſe opinatur Αρκτοςάφιλον, nempè vuam vrſi Galeni, Dodoneus Ribeſium fructu rubro eſſe arbitratur. Verùm pro hac planta aliam præter Ribeſium exhibet Cluſius. Prædictis addunt nonnulli ſambucum Arctodendron, ideſt arborem vrſi nuncupatam, cum inter antiquas Dioſcoridis nomenclaturas, ſambucus tali nomine inſigniatur. Deniq. trifolium floris mellini, quod Herbarij odoratum vocant, Dodonæus ſua lingua dici trifolium vrſinum aſſeuerat. Quid dicemus de locis? cum hæc tot ſint, vt paucis verbis vix perſtringi queāt. Ab Ortellio Vrſao, Vrſo, Vrſon, Oſſuna, & Orſona eſt vrbs Hiſpaniæ Beticæ, & Vrſeola, vel Vrſeolis vrbs Galliæ Narbonenſis. Berna apud Geſnerum eſt Heluetiæ ciuitas clariſſima vrſos publicè alens, & ijſdem pro Inſigni gentilitio delectatur, & nomen etiam ciuitatis, etymo Germanico, ab vrſo deriuat, cum vrſus à Germanis Ber dicatur. Vrſaria caſtrum eſt in territorio Spoletano, & vallis Vrſæ ibidem, ſi veritatem ſcribit Sanſouinus. Montem Vrſinum, ſeu Vrſarum Cyzico imminere recitat Syluius, ita nuncupatum à Iouis, vel Bacchi nutricibus, quas illic in vrſas migraſſe tradunt, vel quia huiuſmodi locus vrſorum venationi eſſet idoneus, vel denique propter altum montis cacumen, quod vrſarum ſydera tangere videretur. Vrſinus lucus fuit ſacer locus in quo Romani conſules cum exercitu, teſte Plutarcho, contra Tarquinium, & Hetruſcos acerrimè depugnarunt. Vrſi caput locus eſt littoris Amalphitani, in quo nauali prælio decertatum eſt, vt inquit Sabellicus. Denique habetur in hiſtoria nauigationis in Indiam Occidentalem ſub Vuiellelmi inſula locus, qui vrſi propugnaculum cognominatur. Prædictis annectit Plutarchus fluuium Scythiæ Arcturum dictum, qui poſtmodùm Phaſis fuit nominatus. Verùm cauendum eſt, ne per uaſtiſſimos terreſtrium denominatorum campos adeò diuagemur, ut cæleſtium obliuiſcamur; ubi ſunt Arcturus, Arctophylax, polus, & circulus arcticus, quæ omnia ab urſis cognominari uidentur. Sciendum eſt hæc, quoniam à ſyderibus, & non ab animalibus cognomentum adepta ſunt, ſicco pede eſſe præ-

Beſtiæ ab vrſis denominatę.
li. 22. de an.
Planta.
in comm. ad Dioſc. lib. 4.
lib. 3. plant. var.
li. 4. ca. 101
lib. 7. de cōp. med. ſec. loc. cap. 4.
li. 1. de plāt. var. cap. 41.
in theſ. geograph.
li. 1. de dom. Vrſin.
de Aſia min cap. 64.
in ſuppl. hiſtor. lib. 11.

E præteruittenda. Reliquum erit, vt denominatis annectamus hoc vocabulum, ἀρκτῆ, quod apud Pollucem pellem vrsi significat, quamuis hæc vox σκύλον apud Hesychium, & Varinum pellem vrsinam, vel ouinam, aut alterius animantis designet.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Deus aliquando mysticum vrsæ nomen promereri videtur; nam veluti vrsa, amissis catulis, sæuitiam in quemlibet obuium iras minimè remittens exercere solet; Paritèr Deus à peccantibus iusta exigit supplicia. Idcircò Osea id prædicebat. *Occurram eis quasi vrsa raptis catulis, & disrumpam interiora iecoris eorum, & consumam eos ibi, quasi Leo.* Præterea Deus vrsi naturam aduersus hominem mysticè induisse dicitur, quandò post peccatum in paradiso illi occurrit, vndè Hieremias scripsit. *Vrsus insidiosus factus est mihi Leo in abscondítis.* Imò Christus, auctore Berchorio, vrsus mysticus verè poterit appellari, nam veluti carnes vrsi dormientis, aut mortui ex Plinio augeri feruntur, ita Fideles, qui mysticè Christi carnes perhibentur, post eius passionem, & sepulchralem somnum creuerunt, quoniam plures, post quàm antè Christi mortem, eius fidei se deuouerunt. Idem Christus in secundo aduentu vrsus vocabitur. Nam scribit Amos. *Quomodo si fugiat vir à facie Leonis, & occurrat ei Vrsus.* Insuper vrsa in visione Danielis Regnum Persarum demonstrabat; Propterea hoc contemplãs Reusnerus sic canebat.

cap. 13. *Thren. 3.* *lib. 10. redu. mor.* *cap. 5.* *in lib. embl. sacr.*

> *Altera tergeminis armata est dentibus Vrsa,*
> *Bestia, quæ Persis assimilata fuit.*
> *Tres dentes totidem Reges cum Xerxe Darium,*
> *Et Dyrum regni robora magna notam.*

Vrsi quoquè duo è saltu proximo egredientes, vt habetur in sacris Biblijs, & lacerantes duos, & quadragiunta pueros, qui illudebant Eliseo Prophetæ in Bethel ascendenti, præmonstrabant, teste Eucherio, duos Imperatores Vespesianum, & Titum, qui post duos, & quadraginta annos ab ascensu Domini captis Hierosolymis per arma, & per vicos Iudæorum stragem, lacrymabili spectaculo, dederunt. Vrsus verò quem suffocauit Dauid, Iudæos à Christo superatos mysticè designabat, vt docet sacra pagina. *Dixitque Dauid ad Saul, pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat Leo, vel Vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, Leonem autem, & Vrsum interfeci ego seruus tuus.* Lauretus per vrsarum catulos, eos, qui è Gentilium multitudine christianam fidem amplexantur, intellexit, nam diuturno documentorum linctu, mens ferina mansuescit, & per vrsam in lustro absconditam, crudelitatem in humano corde latitantem, & aliquando ipsam Hypocrisim esse voluit.

lib. 4. Reg. *lib. 1. Reg. cap. 17.* *in Syl. alleg*

MORALIA.

In moralibus, peccantes vrsis non immerito comparari solent, quoniàm hi ob capitis imbecillitatem ex quacunque leui percussione præcipitantur, illi verò, ex qualibet leui occasione, in varia crimina labuntur. Præterea homo improbus tanquàm vrsus dormit, nimirùm soporifera peccati delectatione correptus, itaut nec etiàm solicitudinum, & calamitatum vulneribus excitari queat. Cæterùm satius erit homines inexpiabili hæreseos scelere oppressos ad naturam vrsorum reducere, his enim cum cerebrum sit venenosum, eorum capita, ex Plinio, in theatro comburebantur, ne aliqui ipso vescentes in rabiem vrsinã agerentur, illi paritèr igneo supplicio sunt puniendi, nè ipsorum fallacijs alij irretiantur. Insupèr iracundum hominem poterimus non iniuria vrsum appellare, nam hic circa mellaria versans, si fortè ictu apis vulneretur, tanta percitus ira incedit, vt omnes apes ad vnam dentibus, & vnguibus vlcisci vellet; homo similitèr iracundus, si aliquem etiam iocosè conuitijs in se debacchantem obseruet, tales colligit irarum motus, vt non solum verbis aculeatis, sed etiàm armis æmulum prosequi conetur. Imò qui insatiabilem, profundumque ventrem semper esitando distendit, vrsi nomine potest insigniri; quoniam vrsus non solum multa semel, sed etiam varia ciborum genera comedit. Idcirco in epi-

Iracundus comparatur Vrso. *Gulosus Vrso comparatur.*

thetis omniuorus fuit cognominatus. Demùm ille, cui nullus satis est thesaurus, vrsi nomẽ merere potest, quoniam hæc Fera in polubrum ignitum aciem oculorum dirigens excæcatur. Pariter φιλάργυρος etiam si alterum pedem in cymba Charontis habeat, viso polubro nempè metallo aureo, & argenteo, adeò excæcatur, vt hæc metalla tanquam summa numina veneretur. Auaro improbum Iudicem coniungere licet, cuius oculorum acies adinstar vrsi, ob alicuius vasis aurei, vel argentei splendorem tanta hebetudine premitur, vt rectum iudicium intueri non valeat, iuxta illud Deuteronomij *Munera enim excæcant oculos Iudicum sapientum.* Ad summum nefarij Principes, & Tyranni vrsi nomine sunt decorandi, quoniam mella apum, nempè virorum iustorum, & pauperum etiam pecunias surripiũt, ideoque, optima de causa, de horum dominio loquens Seneca scribebat. *Quæ alia vita esset si Leones, Vrsique regnarent?* Imò huc respiciens Abacuc dicebat; *Impius enim praualet aduersus Iustum.* Totum oppositum humana docet pietas, nimirũ pauperes vrsos vocandos esse, nam hi in latibulis degentes anteriorum pedum suctu, per longum temporis spatium, vitam sustentant, sic pauperes tantum nutrimenti sugere deberent à diuitibus, quantum eorum indigentia expostularet. Ex altera parte hoc vrsi nomen, exceptis peccantibus; alijs quoque conuenire potest. Nam Sancta Mater Ecclesia vrsa potest appellari, dum filios imperfectos, & christianarum disciplinarum imperitos, more vrsæ, lambendo, scilicèt concionatorum linguis, illos erudiendo, paulatim figurat. Hanc eamdem rationem Princeps Recti amans erga subditos, adulterina eruditione illitos vrsam æmulãs debet adhibere, cum dicat Isaias. *Dedit mihi Dominus linguam eruditam, vt sciam confortare eum, qui lassus est verbo.* Verùm Patri familias nomen etiam vrsæ competere debet, dum illius ritu filios suos bonæ, & christianæ doctrinæ penitùs expertes sãctis documentis imbuit, vt habetur in sacris literis. *Doce filium tuum, curua ceruicem eius, dum infans est.* Propterea D. Ambrosius nos monebat, ne prolem nostram, quantùm pertinet ad rationem animi, instar partus vrsini initio editam, ita informem coalescere pateremur, sed linguis disciplinarum lambendo curare debemus, vt hæc ad humanam effigiem rationis participem reducatur. Sic obiter quilibet auctor debet opus suum tanquam vrsæ fœtum informem perpolire, & perficere quod docet Reusnerus hunc in modum.

Auarus. — *cap. 16.* — *lib. 1. de clem.* — *cap. 1.* — *cap. 50.* — *Eccl. 30.* — *in Paradis. poet.*

Qualis Vrsa prius solet catelos
Informes dare quàm iubar rotantis.
Se Phœbi videat, eosque lambens
Paulatim pia mater elaborat
Lingua, tale poema debet omnis
Bonus fingere sæpè corrigendo.

Praua cogitatio vrsæ assimilatur.

Ad finem D. Chrysostomus prauam, & iniquam cogitationem vrsæ videtur assimilarè, dũ ait. *Si vrsa fugam à cauea ceperit, domos precludimus, vicos obsidemus, vt intercepta nemini noceat, nunc verò cum non vna bestia, sed multa, atque obscena cogitationes omni bestia ferociores animam nostram lacerent, nec sentire videmur, & vrbium sanè habitationi adeò pro videmus, vt vel in desertis colis, vel in vallatis, atque munitis atrocem Feram coerceamus; in anima verò nostra, vbi actio consilij est, vbi regia sedes, vbi iudicium eò immanes bestia ad mentem ipsam ad regale solium omnia perturbantes magna licentia conscendunt.*

MIRACVLA.

in vit. SS. Fau. & Iou. tem. off.

PVrpurati Martyres, & Christi Confessores, tum in supplicijs, tum in Eremo de vrsis res admirabiles patrarunt. Si Martyres contemplemur, dum Imperatores Christiani nominis hostes infensissimi, illos varijs cruciamentis afficiebant, legimus apud Surium, Adriano imperante, in Faustinũ, & Iouitam vrsos ferocissimos dimissos fuisse, qui Sanctis intactis omnem ferociam, & sæuitiam in ministros Imperatoris exercuerunt. Vrsus, vt fatetur Textor, olim laxatus ad inferendam mortem Cerbonio Episcopo, omni deposita feritate, eumdem amplecti, & circumlambere cæpit: eodem modo emissus in Domitillam virginem vrsus, illicò supra vim naturæ exarmatus ad pedes virginis decubuit. Vrsi laxati ad interimendum Pontium Episcopum secùs pedes Sancti procubuerunt innocui. Tandem aduersùs ascen-

E Teclam emissi statim supra ordinem naturæ mansuefacti ab illa abstinuerunt. Præterea Anachoretæ Christi confessores huius generis miraculorũ fuerunt patratores. Narrat Surius fuisse nonnullos, qui desiderio noscendi sanctum Iohanitium ad locum solitudinis ascenderunt, & dùm ipsum alloquebantur, Vrsa è syluæ penetralibus exiens cellæ huius Sancti appropinquauit magno colloquentium timore, tùnc Sanctus panem ferę porrigi iussit; & in eorum memoriam reuocauit, eum, qui dedit potestatem conculcandi Leonem, & Draconem, deinde præcepit Feræ, vt ad latibula reuerteretur. Attila autem venator, vt legitur in Theatro humanæ vitæ, Vrsam acriter persequebatur, & illa ad Basoli Remensis Abbatis cellam, tanquam ad asylum confugit. Venator pietatem viri admiratus prædium Abbati dono dedit. Non minorem admirationem affert quod recitat Surius de sancto Columbano Abbate, qui aliquando vastam eremum penetrans, aspexit in quadam caute sinum concauum, volensque abdita perscrutari, ingressus vidit Vrsũ in sinu interiori iacentem, iussit Feræ, vt abiret, nec deinceps eos repeteret calles, Fera mitis discessit, nec imposterum eò repedare visa est. Idem Sanctus per densa saltus viburna gradiens, Vrsum cerui cadauer deuoraturum obseruauit. Lambebat enim sanguinem, tunc sanctus accedens præcepit Feræ, ne corium calceis conficiendis necessarium læderet. Mox bellua feritatis oblita colla submittens aliò se contulit. Gallus Columbani Abbatis discipulus, auctore eodem Surio, & Hiladeboldus Diaconus, pisces de flumine retibus extractos, in solitudine assaturi ignem concinnabant; intereà Vrsus miræ magnitudinis propius accedens Diaconum terruit, sed Gallo iubente, vt ligna inferret igni, bellua obtemperauit, quid plura? cum Sanctus Florentius, propè Nursiam, Eremum coleret, quinque oues Vrso commisit custodiendas, vt illas ducens, & reducens ad pascua, & ad tugurium semper hora sexta reuerteretur, quod munus Fera obeundum non solum suscepit, sed etiam tempus reuertendi diligentissimè obseruauit. Amplius, cũ Maximini Treuerensis Episcopi Romam proficiscentis Asinum sarcinas ferentem Vrsus excidisset, Fera eiusdem Maximini iussu facta est dosuaria, huicq; miraculo Sanctus Martinus non dum Episcopus peregrinationis comes interfuit, vt recitat Surius. Persimile huic fuit illud D. Corbiniani Episcopi Frisingensis, cuius sarcinarium equum cum Vrsus deuorasset. Corbinianus, adhibito flagello, Vrsum clitellarium effecit. Dauid verò, vt habetur in sacris paginis, adhuc puer obuium Vrsum diripientem gregem baculo persequebatur, & apprehenso eius mento, eum occidebat, quod nulli hominum contigisse legimus. Postremò, extra prædictorum ordinẽ, Cęsarius Heisterbacensis tradit duos mercatores, iuxta templum Sancti Andreæ in Colonia habitantes, in Noruergiam profectu ros recepisse à Canonico eiusdem templi quinque solidos, vt albam Vrsi pellem emerẽt, quæ coram altare huius Sancti iuxta ritum regionis substernenda erat, quod libenter, & humaniter præstiterunt. Verùm in regressu tanta est in mari orta tempestas, vt omnes de salute desperarent, cum mercatores recordati pellis Vrsi D. Andræ dedicatæ, illam contra procellas intumescentis, ventosque frementes extulerunt, & tùnc Dominus, Apostoli sui meritis, magna cum omnium admiratione tranquillitatem mari communicauit. Deinde mercatores Coloniam reuersi, & pellem Vrsi albi, & denarios, collati non immemores beneficij, B. Andreæ gratis obtulerunt.

Lib. 19. de var. hist. — *In vita S. Colomb.* — *tom. 3. in vit. S. Maximini.* — *Lib. 1. Reg. cap. 17.* — *lib. 8. Illust. mirac. cap. 57.*

HISTORICA.

H Legimus in historia Danica, filiam cuiusdam patris familias spectabilis formæ in agro Suetico vnà cum ancillis lusum egressam ab ingenti Vrso, deturbatis comitibus, raptam, & ad notum latibulum delatam fuisse. Itaque, mirum dictu, præda laniatui petita in vsum nefariæ libidinis versa fuit, & Vrsus ex raptore amator factus, ardorem gulæ veneris satietate pensauit. Verùm, cum Vrsus crebris incursationibus vicinum infestaret armentum, gregis possessor exhausti pecoris inopia prouocatus, obseruatione adhibita, circumuentam canibus belluam cursu, & clamore vehementius vrgere cœpit, & fugacem secutus eò fortè loci, quo puella seruabatur, accessit, vbi à retiarijs Fera venabulo occupata perijt. Puellam verò è lustro erutam domum reduxerunt, ex qua statuto tempore, vt natura nuptiarum deformitatem seminis aptitudine coloraret, syluestrem sanguinem humanis lineamentis

Lib. 10.

effigiauit, monstrumq. quoad animi dotes, vsitato partu prodijt. Aliam historiam recitat Aelianus de Iasione Atalanta, quam recentèr natam Pater, cum se non fœminis, sed viris opus habere diceret, seruo perdendam tradidit, qui abiens in montem Parthenium, propè fontem spisso querceto stipatum eam collocauit. Itaq. infans morti quidem destinata, sed à fortuna non destituta ab Vrsa, suis catulis per venationem spoliata, turgentibus prænimia lactis copia vberibus nutrita est. Itaq. vno & eodem tempore Fera mammarum dolorem, & infantis famem sedauit, & quæ suorum mater non manserat, alienæ prolis nutrix extitit. Quid per simile narrat Cælius Rhodiginus, dum scribit; cum Hecuba per quietem accepisset Paridem perdendum esse, ipsum Archelao seruo in Ida exponendum tradidit, cui cum decem dierum spatio vrsa mitis vbera præbuisset, re animaduersa, idem Archelaus sublatum educauit vt filium. Diuersam à prædictis exarat historiam Appianus Alexandrinus, inquit enim, Thermisayrenses, cuniculos tam amplos effodisse, vt in eis pugnæ subterraneæ committerentur, sed Oppidani hos supernè aperiebant, & in operarios, per foramina, vrsas, & alias feras demittebant. Herodotus quoque enumerans animalia, quæ Ægyptij sacrata esse arbitrabantur, dixit, huiusmodi animalia mortua ab ipsis defleri, & vrsorum cadauera eo sepeliri in loco, vbi inueniebantur. Marcellinus denique scriptis mandauit, Tassalorum gentem turpem esse, & obscenę vitæ, ideoque flagitia multa perpetrare. Verùm si quis horum adultus, & solus Aprum excepisset, vel immanem vrsum interemisset, incesti colluuione liberari existimabant.

Lib. 13 de var. hist. — *Lib. 19. lect. antiq.* — *In lib. de bell. mithri.* — *Lib. 2.*

HIEROGLYPHICA.

NOn dissimulandum, licèt ab Aegyptijs non traditum, auctore Pierio, per vrsum auersum ingredientem in speluncam, prouidentiam posse significari, habemus enim ab Aeliano hanc Feram hoc vti modo ingrediendi in spelæum, vt venatores fallat. Præterea cum aliqui vellent denotare ciuitatem à Principe imbecilli rectam, vrsi caput proculdubiò pingere possent, hæc enim bestia, secundùm Physiologos, capitis imbecillitate laborat. Non defuerunt etiam, qui per simulacrum Vrsi iram immanem intellexerunt, quia hoc animal leui etiam occasione ingentes iratum motus colligere soleat; Ideò Ricciardus per picturam Vrsi retrò aspicientis, hominem iracundum, & maleuolum designabat. Somnolentum quoquè hominem vrsus indicare potest cum is, premente bruma, sopore adeò graui opprimatur, vt vulneribus etiam inflictis excitari non possit. Pierius addit, per effigiem vrsi pedes anteriores sugentis, hominem inedia confectum intelligendum esse; cum notum sit, per Aelianum, solo anteriorum pedum suctu, Vrsos in latibulis hyemem transigere. Vrsa insuper suis non caret Hieroglyphicis, nam Aegyptij sacerdotes Vrsam fœtam figurabant, si quidem ijs compertum erat Vrsam fœtus informes eniti, hosquè diuturno linctu ad perfectionem reduci, hacque ratione, hominem à primo ortu deformem, mox formosum effectum, vel hominem ineunte ætate dissolutum, & ætatis progressu, sanctiorem intelligebant. Alij commenti sunt, per Vrsas intra frutices, & spelæa delitescentes puellas innuptas posse denotari, quæ domi custodiuntur, & Vrsæ à lustris non nisi pabulationis gratia egrediuntur. Satius esset, per iconem Vrsæ, mulierem virili animo præditam intelligere, cum in hoc animantium genere, vt superius à nobis ad mentem Aristotelis fuit expositum, fœminæ maribus sint ferociores, & animosiores. Ad finem addamus illud, quod euulgauit, Goropius de cælestibus Vrsis, quæ implicitæ, & à Dracone septentrionali detentæ innuere videntur, Adamum, & Euam, qui à magno Dracone infernali per peccatum veluti in Vrsas mutati, & ad Aquilonem translati sunt, vndè, vt dici solet, omne malum dimanat.

Lib. 11. Hierogl. — *In commẽt. symbol.* — *Lib. 10. in Hierogl.*

PROVEBIA.

A Feritate, & ira huius animalis multa dimanant adagia, ideo Manutius hoc promulgat. *Cum adsit Vrsus, vestigia quaris.* De illis, qui ob aliquã timiditatẽ præsens negociũ declinantes, ad nugas dilabuntur. Sumptũ est adagiũ à formidolosis venatoribus qui

In adag.

E qui ferocia animalis perterrefacti visũ sensisse dissimulant, sed vt audaciores videantur vestigia prosequi fingunt. Plato huiusmodi homines similes esse canibus pronunciauit, qui lapides mordent, cũ eos, qui iecerint non audeant attingere. Addit Manutius aliud prouerbium. *Fumantem nasum Vrsi, ne tentaueris*. In quo admonet non esse tentandos, qui nocere possunt; huius prouerbij speciem habet illud Martialis,

——— rabido nec percitus ore
Fumantem nasum viui tentaueris Vrsi.

Lib. 5. de republ.

Rationem autem, propter quã à naso, & non ab alia parte desumptũ sit adagiũ assignant Physiologi dũ hac parte vrsi icta summoperè irritari tradunt. Mantua in hoc prouerbiorũ genere, profert illud *Fugiens Vrsum, in Leonem incidit*. De illo, qui vnum euitans periculũ in aliud labitur, quale est illud. *Incidit in scyllã cupiẽs vitare carybdim*, vel vt illud. *Naufragus in littore, incidit in latrones*. Amplius vulgo effertur hoc adagium. *Vendere pellẽ Vrsi non capti*, diciturq. de illis, qui pollicentur, quod non habent, & antè victoriã triumphum canunt, ortumq. ducit ab apologo, de quo suo loco agetur. Aliud vulgatissimũ hic Bononiæ circũfertur prouerbiũ, cuius origo hactenus ignoratur, & est cũ dicitur. *Suscepit onus*

In analysi var. quæst.

F *ducendi Vrsũ Mutinã*. Quod enunciatur de illis, qui durã suscipiunt prouinciã, seu negocia difficillima peragere volunt. Aliud tandem huius animalis respiciens feritatẽ habetur in sacris paginis cũ dicitur. *Satius est occurrere, Vrsæ, raptis catulis, quã fatuo confidenti in stultitia sua*. Nam, vrsa raptis catulis, maximè sæuit, cũ fœtus suos summoperè diligat, Idcirco primũ obuiũ solet inuadere suspicãs ab eo catulos ablatos fuisse. Verũ, inquit Sapiẽs, minus periculosũ est occurrere huiusmodi vrsæ, quã superbo, & cuicumq. homini maleuolo, qui non solũ studet corpori; sed etiã animæ perniciẽ afferre. Alia deinde non sunt omittenda adagia, quæ vrsi aspectũ respiciunt, verbi gratia quando dicitur. *Vrso asperior*, de homine hirsuto, & piloso. Præterea pronunciatur aliud, *Est veluti Vrsus ineptus & solers*; de homine qui prima facie insulsus, & ineptus videtur in operatione verò sagacitate vtitur, nã ursi licèt quoad corporis figurã inepti uideantur, tẽpore tamen opportuno solertiã adhibẽt. Si latitationẽ animalis consideremus, alia obseruabimus adagia. Primum est. *Videre Vrsam parientẽ* Quod profertur de rebus raris, quoniã, secundũ Aelianũ, vrsa nõ tantùm in spelæis, sed etiã in speluncæ interiori sinu, sẽper enititur, secundũ est quod promunt Germani contemplantes vrsũ solo pedũ anteriorum suctu, in lustris, hyeme viuere scilicet.

In Prouerb. cap. 17.

G *Manus sugit*, de aliquo, quẽ paupertate, vel auaritia notare volunt. Inter hæc ad calcem potest recenseri, illud quod ab vrsa cælesti desumptum est, idest. *Vrsa se mari proluet*. Supple priusquam negocium ad finem perducatur, cum vrsæ constellatio nunquam orientem atquè occidentem attingat; solet autem hoc adagium in illos pronunciari, qui impossibilia aggrediuntur.

FABVLOSA.

CAlistum Lycaonis Regis filiam olim à Ioue compressam, & mox à Iunone in vrsam transfiguratam fuisse omnes ferè poetæ cõmenti sunt. Vnde Ouidius huic opinioni subscripsisse videtur, dum inquit.

Vrsa per incultos errabat squallida montes,
Quæ fuerat summo nuper amata Ioui.

Lib 2. Fast.

H Hanc posteà Arcas eius filius matrem ignorans, venando per montes, iaculis proculdubio vulnerasset, nisi vterquè in cœlum transferri essent, vbi mater Arctos, & filius Arctophylax nuncupantur, de his Ouidius sic cecinit.

Hanc puer ignorans iaculo fixisses acuto,
Ni foret in superas raptus vterquè domos.

Loco cit.

Hesiodus Calistum Dianæ Nympham fuisse autumat, quam corruptam egrè ferens, in vrsam statim transformauit, hæc bestia Arcadẽ peperit, quæ cum filio, vt scribit Amphis poeta comicus, ad Lycaonẽ perducta, & in templũ Iouis Lycæi, quò sibi intrare non licebat vnà cũ filio fugiens ingressa, à pastoribus regionis, cùm nato occisa à Ioue in sydus cæleste conuersa fuit. Harum vrsarum fabulam aliter narrat Theon Arati interpres, & Hesiodi Scholiastes, quos lector per otium consulat. vtræquè igitur vrsæ cælestes vehuntur circulo arctico clausæ, & ita collocatæ, vt caput eius, quæ superior fuerit ad caudam in-

ferioris contendat. Vrsa maior quinque habet stellas secundæ magnitudinis, sex tertiæ, reliquæ sunt quartæ, & quintæ magnitudinis. Vrsa minor duabus stellis secundæ magnitudinis est insignita, cum stella polaris sit tertiæ magnitudinis. His annectamus Ephigeniæ fabulam, quæ, vt narrat Gyraldus, cum ad aras sacrificanda esset, Vrsa, vel Ceruа, vel Taurus per medias Græcorum copias cucurrit, qua te visa, Vates iussit, quodcunque illud fuerit, mactandum esse.

Syntag. 12.

APOLOGI.

Vrsus quondàm circa mellarios alueolos versans secundùm Abstemium ab ape ictus tanta efferbuit ira, vt omnia vasa, in quibus apes mellificauerat, vnguibus disrumperet. Tunc apes vniuersæ, cum domos suas dirrui, cibaria auferri, & filios enecari conspicerent, facto impetu, Vrsum aculeis inuadentes profligarunt, tunc vrsus dicebat quantò melius erat apis vnius aculeum tolerare, quàm tot in me hostes concitare. Apologus indicat melius interdum esse vnius iniuriã patienter perferre, quàm illã vlciscendo multos inimicos comparare. Postquàm de læsione verba facimus, nobis succurrit alius apologus, in quo vrsus colludens vnguibus incautè oculum vrsæ eruit, tunc vrsus id ægrè ferens omnes vngues abscidit, sicquè vxorem allocutus est, bono sis animo, quoniam arma, quæ te læserunt, abieci, cui vrsa respondit, hoc parui mea refert, quia hoc ante offensionem præstare debebas. Hinc discendum est lædentis pœnitentiam læso nullo adiumento esse posse. Supersunt duæ fabulæ, ex Abstemio, recitãdæ, quas inter apologos collocare volumus; licèt enim in his vrsus palã loqui non introducatur attamen locutus esse perhibetur. Prima est, dũ per vastissimas solitudines duobus amicis iter facientibus eminus fit Vrsus obuiam quorum alter perterritus, ob corporis agilitatem, arborem scandẽs inter opacos fagi ramos delituit, alter verò cum se, in præliando, vrso imparem iudicaret, procidens se mortuum esse simulauit. Vrsus deinde accedens totam prostrati faciẽ olfecit, huncq. cohibito spiritu mortuum esse credens aliò se contulit. Mox comes descendens interrogabat amicum, quid nam ad aures vrsus locutus esset, cui respondit; admonuit me, ne deinceps cũ huiusmodi amicis iter facerẽ. Hinc colligẽdũ est euitandos esse illos amicos, qui, periculoso tempore, ab auxilio præstando pedẽ reuocant. Persimilẽ ferè fabulam recitat idem auctor de coriario, qui numerata pecunia pellẽ vrsi à quodã emit Venatore, qui in præsentia pellẽ vrsi ei non esse asseruit, cæterũ postridiè venatũ profecturũ, vrsoq. interfecto, illi pellẽ laturũ pollicitus est. Coriarius, animi gratia, cũ venatore in syluam profectus, altissimã conscendit arborẽ, vt inde venatoris, & vrsi certamen conspicaretur. Venator intrepidus vrsi latibulo appropinquans immissis canibus illũ exire compulit, qui, euitato venatoris ictu, cum prostrauit, hic sciens vrsum in cadauera non sæuire, cõpresso halitu mortuum se esse simulauit, vrsus ad motis ad Venatoris faciem naribus, eumq. non spirãtem deprehendẽs statim discessit. Coriarius cũ feram abesse prospiceret, descendẽs ad venatorẽ accessit, eũ interrogans qualẽ sermonẽ vrsus ad aures habuerit, cui Venator, monuit me, ne imposterum, pellem vrsi nondum capti vendere velim. Fabula denotat incerta pro certis habenda non esse.

In mytholog.

In mytholog.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

Depinxit Camerarius vrsum in lustro soporatũ cũ hac inscriptione MAIOR POST OCIA VIRTVS. Volebat enim innuere ingenia viuida, quò plus ocij interdũ sumunt, eò posteà alacrius denuò se se exerunt, omniaque negocia peragunt, ideoque subscripsit hoc distichon.

In li. symb. & embl. 20.

Ceu lustris latitant Vrsi, & sua membra relingunt,
Sic meditatur opus Doctus in arte nouum.

Amplius idem auctor figurauit vrsam lambentẽ fætũ cum inscriptione. NATVRA POTENTIOR ARS. Hoc celebris ille pictor Titianus pro symbolo vsurpauit, quò artem in quibusdam plùs valere, quàm naturã designabat, quod concedendum est, vt in arte pictoria contingit, in reliquis verò nequaquam, quemadmodum in hoc disticho exprimitur.

Emblem. 21

Ars

E *Ars polit, haud fingit, natura vtrumque mini ſtrat,*
Quantum diſſideant indicat hic catulus.

Inſuper effigiauit duos Vrſos pluuia cadente ſimul colludentes cum inſcriptione SERENABIT. Vrſi enim ſunt huius naturæ, vt, cadentibus imbribus, futuram præſagientes ſerenitatem colludere ſoleant, iuxta illud, *Emblem.22*

Poſt Phœbum nubes veniunt poſt nubila Phœbus,

Vel iuxta illud Ouidij.

Nube ſolet pulſa candibus ire dies,

Pari ratione viri fortes, & conſtantes in rebus aduerſis proſperiorem fortunam expectantes, tantùm abeſt, vt abiecto ſint animo, quin potius omnia læta ſibi polliceantur. Emblemati autem ſubſcribitur hoc diſtichon.

Quæris cur ſaliant pluuijs? ſpes certa ſereni eſt,
Hoc tu confiſus, pelle animi nebulas.

Hoc emblema Camillus de Camillis ſcriptor Italicus inter Phrenoſchemata recenſuit. Delineauit tandem Vrſum ſecus quercum apibus onuſtam, cum dextra manu intra duos ra-
F mos adeò conſtricta, vt indè illam nequaquã diuellere poſſet, deindè inſcripſit VIOLENTA NOCENT. Poſtmodum hos verſus ſubſcripſit, *Emblem.23*

Vt fauus exitio eſt Vrſo, ſic ſæpè malorum,
Auctorem illaqueant iuſque doluſque ſuum.

Lucas Contilis Italicus ſcriptor hoc emblema inter phrenoſchemata recẽſuit, cum hac inſcriptione. SIC VIOLENTA. Narrant enim aliquando accidiſſe, vt Vrſus mellis cupidus aggrediens aluearium in veteri quercu ab apibus fabrefactum ita validè pedem alterum anteriorem in ramum ſe ſe reflectentem impulerit, vt inde ſe liberare non potuerit. Non eſt ſico pede prætereundum illud emblema Pauli Maccij viri noſtra ætate latina eloquentia ſpectabilis, in quo curarum diſſimulatores venatoribus veſtigia Vrſi quæritantibus pereleganter aſſimilat, de quibus in prouerbijs verba fecimus. Franciſcus Sanſouinus tradit Cæſarinos pro Inſigni Aquilam vſurpaſſe, & aliquandò ſub illa pinxiſſe Vrſum columnæ alligatum glorioſæ contra Vrſinos victoriæ ſymbolum. Alij Vrſam Gryphi caput & quatuor catulos ſub ventre habentem tamquàm ſymbolum Sulta-
G nis Selini ſucceſſoris Bajazetis Turcarum Imperatoris delinearunt, qui in crudelitate adeò excelluit, vt omnes conſanguineos extinxerit. Demùm Vrſi figura, apud illos, qui de artificioſa memoria tractant, litteræ. V. Symbolum eſſe perhibetur. *In lib. emblem.76.*

PHRENOSCHEMATA.

VArias Vrſi proprietates, & naturales inſtinctus, aſſidui literarum cultores contemplando, varia quoque Phrenoſchematum genera compoſuerunt. Primò reſpicientes animalis ferociam, nonnulli, vt Franciſcus Vrſinus pinxit Vrſum oream habẽtem cum hoc Dicto PAR AQVITARLO ATIEMPO. volens denotare tempore opportuno oream eſſe auferendam; ſæuitia enim iuxta opportunitatem adhibenda eſt. Alij figurarunt Vrſum omni feritate refertum cum hoc Dicto MITIS IN AMICOS. volebant enim denotare cũ amicis blandimentis, cum inimicis verò immanitate vtendum eſſe. Paradinus figuram Vrſi per nares fumum ſpirantis exhibuit, & huiuſmodi Dictum appoſuit. HORRENT COMMOTA MOVERI. Quo animum indignantis, vndè nil niſi exitiale poſſit expectari,
H haud quaquam irritandum non eſſe docuit. Deinde, à partu Vrſę imperfecto, Viri in doctrinarũ ſtudijs egregij multa ſibi Inſignia compararunt. Quidã Vrſam fætus lingentem effigiauit cum Dicto VTINAM PERPOLIATVR. Hoc enim de operibus imperfectis, & abſoluendis proferri ſolet. Reuocat hoc in memoriam pulcherrimum hexaſtichon de Parthenopeo Virgilij receſſu, quod ſic ſe habet. *In Heroicis*

Vt nullo muſis interpellante vacaret.
Parthenopeæ adijt rura quieta Maro;
Vrſaque lambendo catulos ceù format inertes,
Cudebat verſus, ſic poliendo ſuos,
Aſſidua docti ſua limant carmina cura,
Et ſub iudicium ſingula verba vocant.

Alius vir egregius, cuius inſigne gentilitium Vrſa decorabat, pro phrenoſchemate finxit Vrſā fętū lābentę cū hoc Dicto STVDIO. quo cunctis pſudere conabatur ab huiuſmodi familia viros eſſe prodituros, qui laboribus, & virtutibus ad eminentem dignitatum gradum eſſent aſcenſuri. Præterea nonnulli Vrſum ſe abſcondentem, & ex latibulo egredientem conſiderantes varia Inſignia ſunt imaginati. Ratione ingreſſus, cum notum ſit per Phiſiologos, Vrſum auerſis veſtigijs, ad fallendum venatorem in cryptam intrare, quidam ſermone potius, quàm pictura expreſſit Vrſum auerſis veſtigijs in ſpelæum introeuntem cum hoc Dicto. ASTV SECVRVS. Ratione egreſſus Perciuallus Italicus ſcriptor effigiabat Vrſum à luſtro egredientem cum Dicto. E SOMNO SVRGERE. Quoniam Vrſus hyeme, natura duce, dormit, ſed, ineunte vere, agilis ad laborem, & ad venationem exit, propterea hoc Phrenoſchemate omnia tempeſtiuè paranda eſſe ſignificauit. Amplius, occaſione cibi, cum Vrſus præter carnes fructibus potiſſimum maturis delectetur; quidam numero famulorum olim Eminentiſs. Cardinalis Montalti adſcriptus, in cuius Eminentiſſimi gentilitio Inſigni Leo ſupra montem anterioribus pedibus pyra immatura ſtringens pingitur, huic addidit figuram Vrſi pyra ſuſpicientis, & huiuſmodi Dictū. DONEC MATVRESCANT. Forte quoniā tempeſtiuū ſeruitutis prēmiū expectabat. Tandem cum Vrſus naturaliter in omnibus ſuis affectionibus ad quædā præſidia confugiat, hoc, Phrenoſchemata cōponendi, multis occaſionem præbuit. Vnde quidam literatus Iconem Vrſi ſaucij puluerem, & herbas venenatas vulneri imponentis exhibuit, & huiuſmodi Dicto italico exornauit. MORTIFERO VENEN DENTRO V'HO POSTO. cum proprium ſit huius animalis quicquid inuenit parti vulneratæ applicare, volebat enim hic vir doctus demonſtrare eos, a quibus adiumentum ſperabat, ſibi detrimento fuiſſe. Perſimile phrenoſchema repreſentauit Bargalius Italicus ſcriptor cum hoc Dicto LÆDENTIA QVOQVE. Idem auctor pinxit Vrſum circa apiaria linguam exerentē, quæ ab apibus ſaucia copioſum ſanguinem effundebat. Dictum verò erat huius tenoris. ACIEM ACVENT ACVLEI. Quoniam Vrſus naturali inſtinctu ductus oculorum hebetudine laborans ad prædictum auxilium, ſummo cum emolumento confugit. Alij reſpicientes familiarum cognomina varia Inſignia ſibimet compararunt. Quidam ex nobiliſſima Vrſinorum familia figurauit columnam ſupra tergus Vrſi erectam, & hoc Dicto coronatam. NEC VIRIBVS VLLIS. quaſi vellet oſtendere tali neceſſitudinis vinculo Vrſinos, & Colonenſes necti, vt nullo modo diſſolui poſſent: alius pariter ex eadem familia delineauit Vrſam amplexantem ſpherā cum Dicto. SICVT IN COELIS. Camillus de Camillis huiuſmodi Phrenoſchema exponens literis mandauit auctorem, & familiæ cognomen, & cœleſtem Vrſam nunquam occidentem reſpexiſſe; pari ratione famam huiuſmodi familiæ nullo temporis progreſſu interituram eſſe. Alius vir eruditus, in cuius Inſigni gentilitio Aquila nidulatur, in parte inferiori Aquilam expanſis alis delineauit intentis oculis Vrſam in parte ſuperiori pictam intuentē, & Dictum erat. ALIVM NON HABEO SOLEM. Camillus de Camillis id interpretans dixit Auctorem, in hoc componendo Phrenoſchemate, ad duo mentem conuertiſſe, primò ad inſigne gentilitium, in quo Aquila refulgebat, deinde ad poema ſub Vrſæ inuocatione typis mandatū, quaſi vellet innuere ſe huiuſmodi cōpoſitione adeò delectari, vt illā, tanquā Aquila ſolē, intueretur.

In lib. Phrenoſc. — *In lib. phrenoſc.*

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

Victores, auctore Ripa, mulierem ſtantem dextra manu gladium euaginatum tenentem, altera verò crumenam ſtringentem, cum Vrſa ſecus pedes cubante, coloribus effigiant, quotieſcunque ſimulacrum improbitatis repræſentare volunt. In ſimulacro autem imperfectionis eodem teſte, figuratur mulier ſtans, cum Vrſa ſecus pedes fœtum lambente. Heluetij olim, vt ſcribit Marlianus, Romanos imitati ſimulacra Vrſorum in vexillis ſuis depingebant. Prætermittimus conſultò multa Inſignia gentilitia, ne lectori tædio ſimus, quæ ab Vrſorum ſimulacris exornantur. Circa ſtatuas narrat Contarenus olim Romæ in parte exquiliarum penes Portam S. Laurentij, fuiſſe ſtatuam Vrſi pileo tectam, vnde deinceps locus ille Vrſus pileatus nuncupatus eſt. Multas etiam ſtatuas non tantùm Leonum, ſed etiam Vrſorum pro exornandis ædificijs Priſci cælarunt. Ideo Martialis meminit ſtatuæ

In 2 par. Iconolog. — *loco cit.* — *In lib. antiq. Rom.* — *Lib. 3. epigr. 36.*

Vrſæ

E Vrsæ in cuius ore vipera latens dentium ictu puerum cum statua ludentem peremit. Dein de Romæ, inter alias statuas. Vrsorum quoque pulcherrimæ visuntur. In ædibus Valerij à cruce, secus forum Iudæorum vidimus Vrsorum capita elegātissimè cęlata, & domi Marcelli Varri Porcarij, penes Mineruam, paruus Vrsus pereleganter sculptus oues iam iam voraturus conspicitur. Petrus Martyr cameras, in quadam turri, statuis tum marmoreis, tū fictilibus Vrsorum simulacris instructas, inuentas fuisse perhibet.

In lib. de Insul. nuper repert.

PRODIGIA, ET MONSTRA.

HAbetur in opere de prodigijs, & ostentis quondàm mense Decembris non procul ab Augusta Vindeliciorum Vrsæ cum Leone certamen in cœlo visum fuisse. Pareus verò depingit monstrum capite vrsino brachijs manibusque Simiæ cum partibus inferioribus piscem repræsentantibus, & huiusmodi monstrum Gesnerum à Cardano acceptum retulisse scribit.

Lib. 24. Chirurg.

F

SOMNIORVM PRÆSAGIA.

VT Oneriritorum nugæ indies magis, atque magis omnibus pateſiant, libuit in præsentia, Vrsi occasione, nonnulla ad mentem Cardani enarrare, quæ spontè sua nullis nixa fundamentis facilè corruunt. Is scriptis mandauit Vrsæ catulum nuper natum per quietem visum rei, seu negocij alicuius commutationem in melius significare, alibique idem repetit nulla alia pulsus ratione, nisi quia Vrsa informem partum, & quamdam veluti molem carneam enitatur, quod à nobis in Anatomicis hujus capitis satis superquè fuit refutatum. Præterea idem auctor, qui in hoc tractatu congerronis partes exercere videtur, tradit, Vrsam cum catulis somnianti visam hominem cum rabie furiosum denotare, ab Vrso verò hostem iracundum stultum, robustum, & voracem, imò rediuiuas inimicitias indicari, cum Vrsi in latibulis diù degant. Præterea auctor sublunaria cum cœlestibus confundens, ob vtrumque Vrsæ sydus, quod nunquam abscondatur, opinionem suam videtur stabilire. Huiusmodi autem sunt meræ imaginationes ex propietatibus huius animalis desumptæ, quas vnusquisque ex aliorum etiam animantium prærogatiuis potest in mente sua machinari.

Lib. 3. de sōn. cap. 13.

Lib. 1. de de somn. ca. 38.

G

VSVS IN CIBIS.

GAlenus agens de alimentorum facultatibus animaduertebat esse nonnullos qui carnibus vrsinis vescerentur; propterea in libro de attenuante victus ratione, huiusmodi carnes hominibus feris concedebat. Platina quoque agens de conseruanda valetudine carnem Vrsi edulem esse, sed concoctu difficilem, & multa excrementa generantem confirmabat. Verùm Ioannes Bruyerus carnes vrsinas esse in delicijs Heluetiorum, & Alpinorum populorum testificatur, qui etiam asseuerat, se in cœna apud Symphorianum Campegium Vrsuli carnes comedisse, quæ culinæ artificio conditæ non minorem suauis saporis gratiā, quam aliæ ferinæ palato conciliant; nam quidam nobiles Germani, qui illic agebant, Vrsulum domiastilem fecerant, deindè canibus acriter exagitatum mactauerant. Quocircà Bartholomæus Scappius non immeritò scribebat Vrsum, cuius carnes in alimentum cedunt, hyeme captum, & iuuenem esse debere, & licet Quinctili mense, ratione pabuli, Vrsus sit pinguior, tunc tamen eius caro malum odorem spirare solet. Vrsus igitur hyeme captus, ad mentem prædicti auctoris, detracta pelle aeri exponendus est, donec teneresc at, deinde carnes probè lotæ sale, floribus fœniculi, puluere cinamomi, & garíophyllorum inspersæ, ad instar carnis hædinæ in veru assandæ sunt. Amplius, vt testatur Olaus Magnus carnes vrsinæ quemadmodùm suillæ pro cibis castrensibus sale condiuntur. Cæterum notandum est non omnes Vrsi partes rei cibariæ posse famulari. Aelianus inter cibos suauiores pedes Vrsi anteriores reponit, quoniam inter alias partes plurimùm

Lib. 3. ca. 2.

Lib. 4.

Lib. 13. de cibis. c. 41.

H

Lib. 2. de re cul. cap. 88.

Lib. 18. de gent. septēt. c. 24.

Lib. 5. de nat. anim. cap. 16.

rimùm exerceantur, quarè, optimò iure, Michael Herus Vrsi manus appeti à Principibus affirmabat. Sauonarola scribit cerebrum Vrsi venenatum esse, qua de causa ab eo cauere debent, qui vrsinis carnibus vescuntur. Non igitur præter rationem scriptum est à Plinio Vrsorum occisorum in spectaculis capita cremari. Imò, teste Bruyero, nec etiam lienes sunt esculenti, sicut neque iecora Vrsorum alborum, cum narret Gerardus, in historia nauigationis ad Arcton, magnam partem comitum in morbos incidisse, ob comectionem hepatis Vrsorum alborum, quorum copia in illis frigidissimis regionibus vagatur.

Lib. 12. de recib. c. 27.

VSVS IN MEDICINA.

OMnes ferè Vrsi partes ad pristinam salubritatem recuperandam in medicinis locum habere quotidiana docet experientia. Inchoando igitur à capite, vnà cum Porta asseueramus oculum Vrsi exsiccatum, & appensum puerorum collo, amuletum esse aduersus pauores quibus in somnis pusiones vexantur. Verùm, ex Æsculapio, supra sinistrum hominis adiutorium alligatũ quartanam febrem mitigare dicimus. Pulmones secundùm Dioscoridem, ex attritu calceamentorũ, partẽ inflãmatione corripi non patiuntur. Præterea secundũ Plinium frequens testium huius animalis esus epilepticum sanitati restituit; ideò Nicolaus Myrepsicus, ad comitiales liberandos, testium Vrsi suffimento vtitur. Insuper, si Galeno fides est adhibenda, sanguis huius feræ calidus, si abscessibus imponatur, tali facultate conquoquẽdi potitur, qualem sanguis caprinus, & taurinus participat. Lac quoque Vrsę in aures si instilletur, ex Marcello empirico, otalgiam sedat. Fel etiam suis non caret virtutibus, debet igitur folliculus ab hepate separari, & suspendi, donec exsiccetur, quia per biennium seruari potest; postmodum tàm cum medicamentis intrinsecis, quàm extrinsecis, ad varias ægritudines profligandas, adhibetur. Lonicerus ex eo componit electuarium, & Vuecherius Eclegma, quod comitialibus opitulatur. Deinde fel in aqua calida potatum astmaticis & orthopnoicis præstò est; cum melle verò mixtum antiquã tussim lenire Sextus attestatur. Fellis quoque duas portiones cum aquæ duobus cyathis exhibitas per triduum demorsis à cane rabido pro remedio singulari, prędicat Democrates apud Galenũ, & iisdem pellis Vrsi substernitur ex Aetio. Huius remedij ratonem à maxima antipathia inter canẽ & Vrsum Porta putat dimanare. Fel insuper in varijs affectionibus extrinsecis adhibetur; ideo Dioscorides contra incipientes suffusiones valere autumat; indè rationẽ haurit Porta, tùm quia Vrsus cæcos patiat catulos, tùm quia noctu vagetur iuxta illud Horatij.

Lib. 2. de mat. med.

Lib. 10. de simp. med. fac.

Lib. 1. antid. spec. Cap. 13.

Lib. 2. de antid.

Lib. 2. de mat. med.

Et Vespertinus circumager Vrsus ouile.

Demùm fel Vrsinum, ex Marcello, leprosos sanat, & carcinomata vlcerosa curat, si superliniatur. Rhasis verò ad Venerem sopitam excitandam fel Vrsi exsiccatum supra femur dextrum ligat. Sequitur adeps, qui infinitis ferè morbis occurrit. Primitus quia Vrsi astuti, & fraudolenti sunt, & citò cicurantur, ex Adamantio, eius adeps memoriæ confert, vt inquit Porta; vnde Timotheus Rusellus componit vnguentum ex pinguedine vrsina, quo sinciput, occiput, & tempora ad memoriam inungit. Hæc pinguedo pariter in affectionibus pilorum insignem habet prærogatiuam, quoniam pellis Vrsi villosissima sit, ideoque, ex Dioscoride, ad prolixitatem pilorum commendatur. Porta in huiusmodi casu summit panem hordeaceum, cum sale, & adipe vrsino, panem comburit, & tali mixtura locum inungit. Nam ex auellanis adustis, & pinguedine vrsina ad casum superciliorum vnguentum mirabile componitur; propterea hæc pinguedo ingreditur vnguentum capillos conseruans à Vuecherio descriptum. Imo, in curanda alopecia alijs non cedit medicamentis, vt testatur Galenus, qui hunc adipem vetustiorem commendabat, quia tenuiorum sit partium. Marcellus igitur in alopecia caput radit, cæpa acerrima perfricat, & vnguen ex farina hordei, & adipe Vrsi superponit. Plinius cinerem rosæ syluestris cum præscripta pinguedine mirificè laudat. Timotheus Russellus inunctionem ex oleo vitelli ouorum, & adipe Vrsi præscribit. Idem auctor ad faciei cicatrices delendas, & linguæ paralysim hanc pinguedinem extollit. Deinde Marcellus, ad dissoluendas parotidas, ex adipe Vrsi, sebo Tauri, & cera tupicum parat medicamentum, quod postmodũ, ni fallimur, recitatur à Quinto Sereno, in tumoribus faucium, quos fortè ipse parotidas interpretatur, dum ait,

Lib. 7. Phytognom. c. 1.

2. par. Arcan.

Lib. 9. mag. nat.

Lib. 3. Antid. spec.

Lib. 1. de comp. med. sec. loc. c. 2.

In 2. part. Arcan.

præterea

E *Praterea fauces extrinsecus vngere prodest,*
Vrsino, & tauri sebo, cerisque liquatis,
Omnia, quæ geminis aquabis lancibus antè.

Idem adeps, ex Marcello, cum radice gladioli contusa lumbis dolentibus conuenit, & arthriticis doloribus præsidio est, si credimus Portæ, qui animalibus omniuoris, vt vrso hãc prærogatiuam adscribit. Fumanellus ad contusionem vnguium, ex pinguedine vrsi, & anatis, nec non ex euphorbio vnguentum vtile præparat. Vlcera verò pedum solus adeps cũ alumine curat. Præterquamquod in huiusmodi pinguedine liquefacta lanæ insuccatæ, & supra vmbelicum infantis positæ ventrem laxant, vt Auctor horti sanitatis astruit. Ad finem adeps vrsinus ingreditur multa medicamenta, vt vnguentum Aregon, Martiaton, vnguentum ad partes conuulsas, nec non aliud ad calculum expellendum à Vuecherio descriptum, & tandem vnguentum simpatheticum, seu armarium, seu stellarum Paracelsi. Sed notandum est ad mentem Vuecherij ex animalium axungijs, sicut & ex adipe vrsi Chymiatros olea per alembicum igne lento extrahere, quæ maiorem attenuandi vim participant. Postremò pili huius animalis adusti cum adianto, & arundinum radicibus non minoris, quàm adeps in generandis pilis sunt efficaciæ. His addit Plinius difficiles partus solui, cum quis tectum, in quo grauida sit, transmiserit lapide, qui vrsum interfecerit.

Lib. 2. Phytogno. c. 8.

Lib. 2. antid. spec.

F

VSVS IN LVDIS.

Flauius Vopiscus, in historia Probi, narrat inter alias Feras ducentos vrsos in circo venationem amplissimam dedisse, quia tunc homines cum bestijs depugnabant. Huc pertinet illud Martialis, dum commendat Carpophorũ, qui in theatro confecit vrsum ferocia, & magnitudine insignem, scilicet primum, qui in regionibus arcticis olim degeret dum scripsit.

Lib. spect. epigr. 15.

Ille, & præcipiti venabula condidit Vrso,
Primus in arctoi qui fuit arce poli.

Aliquando in huiusmodi ludis Feræ tantùm diuersi generis emissæ inter se dimicabant. Ideo Martialis memorat pugnam vrsi, & Rhinocerontis dum inquit.

G

Lib. spect. epigr. 22.

Namque grauem gemino cornu sic extulit Vrsum,
Iactat vt impositas taurus in astra pilas.

Quandoque theatrum ex improuiso aqua replebant & animalia introducebant, quæ edocta in aqua non secùs, ac in arena præliabantur, eiusdem fortè sortis erat venatio, cuius meminit Calphurnius hunc in modum.

Eclog. 7.

——— *æquoreos ego cum certantibus Vrsis,*
Spectaui vitulos.

Horum certaminum ludi non solum Romæ, sed etiam alijs in locis celebrabantur, quia narrat Auctor historiæ rerum Polonicarum vrsos comprehensos ad vrbanam, & campestrem venationem fuisse ad libitum emissos. *Vidimus inquit ipse in spectaculo equulum castratum cum Vrso pragrandi commissum, qui ex interuallis accurrens, obiecto tergo, calcibus Vrsum petebat, & refugiebat, Vrso tamen ad stipitem laxiore fune ligato.* Interdùm in Romanum theatrum visco in arena imposito Feras introducebant, quæ in illo implicatæ spectantibus risum commouerent. Hoc scriptis reliquit Martialis, dum cecinit.

Tom. I.

Lib. spect. cap. 11.

H

Praceps sanguinea dum se rotat Vrsus arena,
Implicitam visco perdidit ille fugam.

In Russia, & Lithuania, ex Olao Magno, multi vrsi cicurantur, quibus in ludis, & choreis vtuntur, nam dum Bestiarij fistulam inflant belluæ ad eius sonum saltant; Quod munus obeunt etiam nostra ætate illi vrsi, quos Circumforanei per Vrbes, & Oppida magnũ quæstum facientes ducunt. Antequam tractatui de ludis finem imponamus, non est prætereundum, quod scripsit Lampridius de Heliogabalo, qui conuiuis bene bibentibus quadrigas dabat, deindè sortes conuiuales scriptas in cochlearibus tales prædebat, vt alius decem Camelos, alius decem vrsos, & sic deinceps sortiretur.

Lib. 18. de gent. sept. cap. 27.

VSVS IN SVPPLICIIS.

Relatum est in veterum commentarijs, Reos olim bestijs deuorandos, horribili aspectu, exhibitos fuisse. Imò, quãdo in theatro tragedie repræsentabantur, tunc Rei sub alicuius persona introducti non simulata, vt tragedia expostulat, sed vera morte affligebantur; huius meminit Martialis pluribus in locis. Primò memorat quemdam, qui sub persona Laureoli ductus in theatrum, & in cruce vinctus ab vrso omnibus spectatibus fuit deuoratus, dum ait.

lib. spect. epigr. 7.

Nuda Caledonio sic pectora præbuit Vrso.
Non falsa pendens in cruce Laureolus.

lib. cit. epigr. 8.

Huius etiam moris paulò inferius testimonium præbuit idem Martialis, dum refert quẽdam nomine Dedalum vrso lacerandum fuisse exhibitum, quare ob Rei nomen alludens ad Dedalum ingeniosum, qui, assumptis alis, in Cretam euolauit, sic cecinit.

Dedale lucano cum sic lacereris ab Vrso.
Quàm cuperes pennas nunc habuisse tuas.

Lib. cit. epigr. 21.

Idem auctor, in suis scriptis, memoriæ prodidit quemdam nomine Orpheum capitali supplicio damnatum ad bestias deuorandum ductum fuisse, qui tandem vt inquit poeta ab vrso fuit laniatus.

Ipse sed ingrato iacuit laceratus ab Vrso.

tom. 1. offic.

Poeta, hoc in loco, vrsum ingratum appellauit alludens ad verum Orpheum, qui lyra, & cantu non modo vrsos, sed etiam cæteras Feras deliniuit. Ceterùm, ne prolixiori sermone plus equò nostra turgescat pagina, Euphemia virgine, ex Textore, Philophronis senatoris filia sub proconsule Prisco, vrsis obiecta, & enecata huic tractatui addemus coronidẽ.

VSVS IN VARIIS.

Pausanias testatum reliquit sacrum Sophriæ Dianæ anniuersarium, patrio ritu, Patrenses celebrare, & intra septum aræ viuentia animalia cuiuscunque generis nempè apros, & vrsorum catulos conijcere. Arnoldus Villanouanus, ad pulices enecandos, sanguinem, vel adipem vrsi tanquam arcanum proponit, qui in scrobe, vel vase sub lecto ponatur, nam eò conuenient pulices, & peribunt. Palladius agens de agrorum remedijs, aduersus grandinem, & gelu, sebo vrsino ferramenta inungit, Mizaldus hoc perpendens optimo iure arbitratur hæc ferramenta esse falces, quibus pro vitium, & aliarum arborum ramis superfluis resecandis putatores vti debent, & eò magis cum Africanus, aduersus erucas, pediculos, & glaciem hoc assignet præsidium, nimirùm, vt vrsino adipe cortices vitium inungantur. Imò, quod maioris est vtilitatis, hic adeps munium olei in lucernis obit. Habet enim Gerardus parte tertia nauigationis ad arcton. *Eadem die nostrum horologium concinnauimus, vt Campana horarum signum daret, adaptauimus etiam lucernam, quæ noctu lumẽ præberet, ad quam rem vsurpauimus Vrsi pinguedinem liquefactam lampadi impositam*, nam quandoquè eodem, Gerardo teste, in vrsi cadauere centum axungiæ libræ inueniuntur.

Lib. 1. de re rust. ca. 35.

VSVS PELLIS.

Ilia Regio, quæ hodiè Iutha dicitur, misera est auctore Ioanne Bohemo, & sub frigidissimo cælo sita Duci Moscouiæ tributaria, cuius Incolæ non arant, non seminant, sed Ferarum, & piscium carnibus vescuntur, vestimenta, non lanea, vel linea; sed pelles ceruorum, & vrsorum induunt. Hi non multum situ, & moribus discrepant, à Lapponibus populis, qui, teste Gesnero, pellibus integris Vrsorum, & phocarum artificio elaboratis vestiuntur, illas

Lib. 3. de morib. gent.

E illas enim, ita suprà caput adstringunt, vt soli oculi pateant, & reliquo corpore adeò tecto vt in culeo consuti esse videantur. Pausanias quoquè literis mandauit, Calistum pro stragula veste pellem Vrsę habuisse, hinc fortè factus est fabulæ locus, Calistum in Vrsam trāsfiguratam fuisse. Hodiè pelliones Vrsorum pelles concinnant, & pellem Vrsi accommodatam vidit Gesnerus Viennæ ex Lithuania allatam longitudinis quinq; cubitorum, & tātæ latitudinis, vt quodlibet bouis tergus tegere posset, quæ Cæsari Maximiliano oblata, summæ fuit admirationi. Pellio Bononiensis nobis retulit se anno elapso, ex pelle Vrsi cōcinnasse sagum pro viro nobili, quo indutus in triremibus à pediculis se defendit. In bello olim pellibus horum animalium induebantur, vt maiorem hostibus horrorem incuterent. Quare Virgilius de hoc loquitur dum canit. *Lib. 10.*

——— occurrit Acestes,
Horridus in iaculis, & pelle libystidis Vrsæ. *Lib. 5. Aeneid.*

Quamuis per Vrsam libystidem Lipsius intelligat Leænam, cum in Africa secundùm nonnullos, Vrsi non gignantur, tamen, si fides adhibenda est Salmasio in Solinum, Vrsi, quoquè in illis regionibus, licèt rariores, generantur, quod alibi à nobis fuit expositum. Indictorum F confirmationem, scribit Alexander ab Alexandro, milites Romanos leuis armaturæ, nec non equites, loricas, & galeas vrsinis pellibus texisse, vt truculentiores in hostiū conspectu apparerent. Imò, omnes Signiferi, ex Vegetio, loricas in bello Danico pellibus vrsinis, aut leoninis coopertas gestarunt; vnde Silius Italicus non ab re cecinit. *Lib. 2. elect. cap. 4.* *Lib. 1. gen. dier. lib. 2. c. 16.*

Hiccè horret thorax samnitis pellibus Vrsæ.

Ad rem, Auctor historiæ rerum Sarmatiæ prodidit Vrsorum pellibus quandoq. famulos amiciri, & præcipuè, quando inter cæteros ferociores videri volunt. Tandem loco catastromatum, in nonnullis locis, Vrsi pelles succedunt; ideo Nicolaus de Nicolais tradit quamdam religiosorum Turcicorum sectam, in suis habitationibus, pelles syluestrium animaliū, sed præcipuè Vrsorum substernere Virgilius de hospitio Æneæ ab Euandro, inquit. *Tom. 1.* *lib. 3. itiner.*

——— strati sque locauit,
Effultum folijs, & pelle libystidis Vrsa. *lib. 8. Aeneid.*

Pelles verò Vrsorum alborum per venatores offerri solent summis altaribus, teste Olao Magno, quæ calcatæ à sacerdotibus horrendi frigoris tempore illos à gelu defendunt. Imò, in Ecclesia Nidrosiensi Metropoli Regni Nouergiæ, continuis annis, huiusmodi pel- G les conspiciuntur voto venatorum oblatæ. Ad summum recitat Egnatius pelles Vrsorum, ad nefarium vsum, olim adhibitas fuisse. Nam Vitoldus Lutianiæ Dux (fuit olim hæc Taurica Chersonesus, vt multis placet) si quem morti destinasset, vrsinis pellibus inuolutum canibus laniandum obijciebat, sed in hoc genere memorabilior fuit sæuitia Alexandri Pharei, qui homines Vrsorum pellibus contectos, & quasi in quadrupedes transfiguratos venatoribus confodiendos exhibebat. *lib. 18. de gent. septēt. cap. 20.* *lib. 8. var. hist.*

DE LVPO IN GENERE

Cap. VI.

ÆQVIVOCA.

CVm Lupus,& vrſus indiſſolubili quodam rapacitatis , & voracitatis nodo coniungantur,optimo iure,hoc in loco Lupi hiſtoria exarabitur . Verùm, ne huius nominis ambiguitas aliquam legentibus pariat difficultatem , aniaduertere oportet,nullum eſſe vocabulum,quod maiori æquiuocatione laboret,quàm hæc vox (Lupus.) Primitùs hæc vox nomen viri proprium eſſe perhibetur,cum non ſolum homines infimi ſubſellij, ſed Illuſtriſſimi quoq. nec non ſumma,atq; ſingulari virtutis excellentia clari,Lupi,nomine,fuerint decorati. Surius hoc Lupi nomine multos enumerat Sanctos,Epiſcopos,Eremitas,& Confeſſores,inter, quos nõ infimam occupat ſedem D. Lupus Epiſcopus Trechaſenus,qui Pelagianorum opera, & hæreſes magno chriſtianæ religionis emolumento labefactauit. Præterea Lycus, ſeu Lupus, teſte Suida,hiſtoricus fuit pater Lycophronis tragici,qui Libyæ,& Siciliæ hiſtoriam conſcripſit. Lupus Abbas Larinorum,elegantiſſimum epiſtolarum opus,quod adhuc extat,euulgauit. Lycus medicus quidam apud Ætium citatur . Galenus quoq; aduerſus quemdam Lycum Hyppocratis calumniatorem ſcripſit. Lycus fuit ſtatuarius inſignis, ſi vera ſcripſit Plinius. Lupus vir quidam Romæ clarus,quem,teſte Horatio,ſuis carminibus carpſit Lucillius. Lycus fuit Rex Mariandynorum, vt Nicãdri Scholiaſtes annotat. Lycus,ex Apollonio,fuit Daſcyli Bithyniæ Regis filius,qui Sacellum Caſtori,& Polluci conſecrauit. Lycus Priami fuit filius. Item vnus è Centauris. Lycus Rheginus Lycophronem Chaldenſem Ariſtoclis filium,Suida auctore,adoptauit. Lupus Foroliuianorum Dux, Regnum Longobardorum, ex Syluio,affectauit. Lycus fuit quidam Heros Athenis,a quo iudicij locus , ex Polluce, Lupus fuit cognominatus; vndè poſtmodùm Suidas Sycophantas vocauit Lupos qui circa effigiem Lupi,in prædicto iudicij loco,collocatam verſabantur accipientes munera ab ijs,qui magiſtratum,vel aliud quidpiam ambibant,vt,quoad vires,ab ipſis promouerentur. Imo apud Licophronem Hercules Lupus fuit nuncupatus hoc verſu.

Tom. 7.

lib. 34. c. 8.

in Argonaut.

in hiſt.

καὶ θηροκλαίνου σηκόν ὠμηστοῦ λύκου.

Ideſt,

Et Leonis pelle amicti templum crudiuori Lupi.

Sebaſtianus etiam Faciuta inuehit in quemdam nomine Lupum hoc diſticho.

lib. epigr.

Seu Lupus, aut agni vultus mentiris, & ora,
Pelle ſub vtraq; es peſſima, nempè Fera.

Si ad cęterorũ animantiũ contemplationem animum conuertamus,inueniemus volatilia, aquatilia,& terreſtria hoc Lupi nomine inſigniri . Monedula auis,apud Ariſtotelem, Lupus nominatur. Lupus etiam eſt piſcis Græcis à voracitate λάβραξ dictus,qui Venetijs,& Boboniæ Varolus nuncupatur. Lupus etiam marinus vulgò Romæ cruſtaceorum hirſutorum genus vocitatur,& ſecundum alios *Somniolo*,quoniam puluis cruſtæ in vino ſumptus ſomnum conciliet . Lupus tandèm eſt quædam phalangiorum ſpecies,de qua in volumine de Inſectis actum fuit. Hactenus de animatis . Cæterum multò plura ſunt inanimata , quæ Lupi nomine donantur. Si cæleſtia rimemur,incidemus in Lupum ſydus auſtrinum ex nouendecim ſtellis conſtitutum,quod Aſtronomi Feram appellant . Imò Macrobius Solem ipſum aliquando Lycum indigitauit. Amplius multa flumina varias abluentia terras Lupi voce deſignantur, vt Lycus fluuius Ponti viginti ſtadijs ab Heraclea diſtans , fluuius Aſſyriorum,qui Tigri immiſcetur,fluuius per Mariandynorum regionem labens , vt ſcribit Varrinus. Alius per oras Phœnices currit ex Plinio, & Lycus dicitur . Tandem Vindeleciæ Lycus eſt Flumen,quod ex alpibus oriens, & Auguſtam verſus fluens Danubio iungitur . Præterea multæ ſunt ægritudines,quibus humanum corpus afflictatur ſub nomine Lupi notæ. Eſt enim quædam capillorum peſtis, quę illos inuadens atterit,& ſecat, hanc

piſcis lupus

Flumina lupi nomine.

E hanc nostræ mulieres lupum capillorum nuncupant. Galenus illam passionem faucium ortam à diutina copiosi seminis retentione lupum, seu strangulatorem appellat. Intertrigo sedis affectio orta ex attritione, qua equitantes identidem cruciantur, Germanis, auctore Gesnero, lupus dicitur. Demùm medici quoddam genus vlceris lupi nomine denotant, quod aliter morbus lupæ, Ascachilos, & ignis Sancti Antonij à clarifs. Faloppio nominatur, quoniam huiusmodi vlcus, ritu famelici lupi, carnes exedat. Insuper nonnulla medicinalia hac lupi voce circumferuntur, vt λύκος pastilli nomen apud Aetium perhibetur, λύκος quoque flos iridis à Dioscoride vocatur, quoniam flos dehiscens labiorum lupi speciem referat. Ad finem, multa instrumenta ob varios effectus, quos præstant, lupi nomenclaturam sortita sunt. Lupus igitùr dicitur illud fræni genus asperrimum aculeis dentes lupinos imitantibus armatum, quod aliter lupatum cognominatur; de hoc Ouidius sic cecinit.

in Lib. de sper.

Lupus morbus.

lupus herba.

lib. 4. Trist.

Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore Lupos.

F Quædam etiam serra manubriata cubiti mensuram non excedens lupus apud Palladium nominatur. Lupus hodie apud nos vulgò dicitur illud instrumentum ferreum instar lupini rictus ferreis dentibus munitum, quo res etiam paruæ à puteis extrahuntur. Vegetius verò lupum vocat instrumentum, in modum forcipis, dentatum, quo Oppidani in propugnationibus funibus alligato vtuntur. Alioquin λύκος apud Pollucem, & Pausaniam est coquinarium instrumentum, aliter κρέαγρα dictum, ad eximendas è lebete carnes idoneum, & denique apud Theomnestum quoddam ligaturæ genus nomen lupi sortitum est. Ex altera parte, quemadmodum nomen lupi viris competere asseruimus, nomen quoque lupæ mulieribus conuenire comperimus; nam Iornandus recitat mulierem, quæ infantes scilicet Romulum, & Remum expositos inuenit, lupæ nomine, vocatum fuisse, id circo à lupa Fera ipsos fuisse educatos fabulantur. Præterea quæcunque meretrix lupa ab omnibus passim vocitatur, quia hæc non minus ad res venereas, quam lupa animal ad cibum feratur; hinc ortum est illud antiquum verbum, lupari, quod scortari, & meretricari significat, vndè ex Aeliano Phryna lupa fuit meretrix, cuius imaginem Delphis in sublimi columna Græci erexerunt. Spinola igitur in hoc sensu fœminam nomine Lippam carpebat hoc distichon.

lib. 1.

lib. 4. c. 23.

in Hippiatr. cap. 24.

de regn. & temp. succes.

lib. 9. var. hist.

lib. 2. epigr.

G

Lippa erat his oculis magè chara, at tempsimus illam
Continuò postquam sensimus esse Lupam.

Ad summùm hæc vox (Lupa) nomen canis fœminæ esse solet, vt astruit Columella, quandò narrat canes longissimis nominibus non esse appellandos, sed tantùm dissyllabis veluti sunt hæc lupa cerua, tigris.

lupa canis nomen.

SYNONYMA, ET ETYMVM.

LVpus Græcis λύκος, & lupa λύκαινα dicitur. Lupus, iuxta mentem Isidori, quasi Leopus vocatur, quia in pedibus leoninam virtutem gerat, cũ quicquid pede presserit, non viuat, λύκος, ex eodem met auctore, appellatur à rabie rapacitatis, huius autem etymologiæ rationem non assignat. Alij deriuant hoc nomen (λύκος) à voce λίκνον, quæ vannum significat, quoniam, cibaria in lupi stomachum tanquam in vannum ingesta illicò, egerantur. Verùm satius erit hanc etymologiam ἀπὸ τῆς λύκης idest à diluculo, seu prima diei luce deriuare, vel quia lupus in colore pellis crepusculorum albedinem æmuletur, vel quia lupi id tempus ad rapiendum pecus maximè idoneum obseruent; aut potius παρὰ τῆς λύκης à luce simpliciter, quoniam luporum oculi tersi, & perspicui in tenebris fulgeant. Italicè lupo, Gallicè Loup. Hispanice Lobo, Germanicè Vuolff. Hæbraicè Zeeb. Caldaice Deba, Arabice Dib, & Hirpus Sabinorum lingua vocatur. Circus verò, & Ictinus sunt synonyma varijs lupi speciebus conuenientia, vt suo loco exponetur.

lib. 12. orig.

H

GENVS, DIFFERENTIÆ.

Deſcriptio.

in lib. de reb. Moſc.

AVarijs celebres Hiſtorici luporum differentias deſumpſerunt, nam Plinius quoad vim, duas conſtituit ſpecies, ſcilicet inertes, quos Africa, & aſperos, vel truces, quos frigidior plaga generat. Ariſtoteles corporis molem contemplans, lupos prægrandes in Græcia, minores in Aegypto conſtituit. Quoad colorem Paulus Iouius in ea parte Moſcouiæ, quà itur Pruſiam, lupos atri coloris vagari decreuit. In montibus autèm Doffrinis, Suetica, & Noruegiana Dominia ab inuicem Segregantibus, coloris albicantis lupos verſari Olaus Magnus ſtatuit, qui animalibus imbecillis, nimirum muribus, & talpis veſcuntur, ad differentiã luporum communiũ cinerei coloris, & ſylueſtrium rufeſcentium, qui ouibus, & armentis inſidiantur. Oppianus quinque luporum genera eſſe pronunciauit. Primum à velocitate τοξευτῆρα, nempè ſagittarium appellat, ſecundum Harpagem; ſeu Circum ab ingenio Ciri auis, tertium χρύσεον, ideſt aureum, quam lupi ſpeciem ad Hyænam proximè accedere Geſnerus exiſtimauit. Quartum, & quintum genus Acmones nuncupat (Acmon enim apud Varinum eſſe genus aquilæ perhibetur) vel ob auis rapacitatem, uel colorem, horum alterum Ictinum, & Miluum canum, quintum verò anonymum, & colore nigro præditum nominauit. Has omnes differentias in hiſtoria animalium Aelianus repetit. Nos in præſentia luporum genus in marinum, & terreſtrem diſtinguimus, terreſtrem verò in communem, ſylueſtrem, aureum, & ſcythicum deſtribuimus, de quibus omnibus præter lupum communem ſeorſim agetur. Lupi igitur, teſte Oppiano canibus magnis paſtoralibus aſſimilantur, vel maſtinis, vt voluit Albertus, hinc non iniuria à Latinis canes ſylueſtres, & à Græcis νυκτερινοὶ κύνες, ideſt nocturni canes cognominantur, carent tamèn latratu, colore poſtmodum iuxta regionum diuerſitatem diſcriminantur, & ob oculorum ſplendorem, iracundis ſunt ſimiles. Tandem ex Ariſtotele pedes anteriores in quinque digitos, & poſteriores in quatuor diſtinctos habent.

lib. 18. de gent. ſept. cap. 11.
lib. 2. de Ven.
lib. 5. cap. 1.
lib. 4. de part. An.

ANATOMICA.

lib. 22. de An.
lib. 10. de vſu par. ca. 2.
in lib. de Lup. ven.

PArtium internarum huius animantis deſcriptionem non poſſumus niſi per anatomicam inſpectionem aſſignare, qua fortè obſeruata, Albertus tradidit Luporum cerebrum in Neomènia augeri, & Luna decreſcente, diminui. Muſculos verò temporales magnos, & neruoſos in lupis velut in leonibus, & canibus eſſe Galenus aſtruit. Aelianus lupum natura rigidum eſſe autumat, quoniam ceruice ſolida ſit præditum, ideoquè retrò aſpiciens, totum corporis truncum retorquet. Ioannes Clamorganus collum lupi ex integro oſſe conſtare negat, nam in diſſectis lupis vertebras eorum ceruicem integrantes plures obſeruauit; cuius opinioni adſtipulatur Philes, dum difficultatem inflexionis non integro oſſi ceruicis, ſed breuitati colli attribuit his verſibus iambicis.

Βραχὺν δὲ τὸν τράχηλον ἐκ νώτων φέρων
Ἐπιςρέφει τὸ σῶμα, καὶ βάδην τρέχει.

Ideſt.

Collum quod eius pendet ab humeris breue eſt,
Hinc corpus inflectit, retrò quandò videt.

Si reliqua viſcera perſcrutemur, incidemus in hepar cæteris diſſimile, nam teſte Plinio, vngulæ equinæ figuram præſefert. Renes cæteris quidem ſimiles eſſe perhibentur, ſed in lupo ſeneſcente vermes, vel ſerpentes generant, quod Ioannes Clamorganus in tribus, vel quatuor luporum cadaueribus diligenter obſeruauit, qui aliquando ad longitudinem palmi, quandoquè ad longitudinem pedis excreſcentes, & veteris lupi viſcus corrodentes, Feram interrimunt. Præter hæc, oſſium ſubſtantiam denſiorem eſſe, qualem in Pardis, & Leonibus Galenus promulgauit. Tandem ei genitale oſſeũ, quale in canibus, & vulpibus obſeruatur, Ariſtoteles Plinius, & Albertus aſſignarunt.

loco cit.
lib. 11. de vſu par. cap. 18.

NA-

E

NATVRA, MORES, INGENIVM.

NAturam lupis acrem halitum indidisse narrant Physiologi, idquè indè colligunt, quoniam agni, vel hædi ab ore luporum erepti caro tenerior, & gustui suauior euadat; quamuis Acron id euenire scribat, quoniam semel amissa, & postmodùm recuperata nobis iucundiora, & grauiora esse soleant. Martialis tamèn similem hædum in lauto conuiuio tanquam teneriorem, & suauiorem reponit; *lib. 10. epig. 48.*

Hædus inhumani raptus ab ore Lupi.

Præterea lupi hac proprietate naturali sunt præditi, vt quem priores inspexerint, raucedine opprimant, quamobrem Ioannes Franciscus Apostolus scripsit in Balbulum hoc distichon. *lib. 3. epigr.*

F

Balbule fortè Lupi, te conspexere priores,
Aut iacet immodico lingua sepulta merò?

Ad rem, quidam acris, vegetiquè ingenij, protulit vocem non modo à lupis, verùm aliquando, & sæpè à pecunijs adimi solere, iuxta illud,

Nummus vbi loquitur Tullius ipse tacet.

Lupus insuper armis validus, tergo verò infirmus esse fertur, Vnde Plautus apud Nonium. *Quasi Lupus ab armis valeo, clunes infractos gero.* Callidum quoquè est animal, nam tortuosis ambagibus vestigia figit, ne quis facilè deprehendat partem, qua sit inuasurus; ideoquè Pindarus scribebat. λυκοειδικον, idest more Lupi. Tranantes etiam fluuios, ne fluctuum impetu hæ bestiæ funditùs euertantur, auctore Aeliano, caudas inter se mordicùs tenentes facilimè suffocationis periculum euitant. Cognoscunt optimè percussorem suum, quia narrat Niphus, cum iuxta Romam in syluis venaretur, cane lupum inuadente, se, ab equo descendisse, Feramquè ense vulnerasse, quæ neminem præter ipsum inuadere conabatur, à qua non nisi comitum auxilio sospes euasit; Lupus deindè vulneratus, teste Alberto, aliorum consortium fugit, quoniam à cæteris sanguinis effusione deprehendi timentibus interficeretur. Alium astum Solinus Lupos attribuit, nempè Feram iam iam à venatoribus coercendam per exiguum villum amatorium caudæ adhærentem abijcere, qui villus, nisi ab animali viuente detrahatur, nulla facultate potitur. Id autem, vt veritatem fateamur, inter nugas reponendum esse opinamur. Quemadmodum illud, quod, ex Pytagora circumfertur animal mingens supra calidam lupi vrinam nō concipere, quod postea ad mulierem transtulit Rhasis. Hoc quidèm verùm est, quod annotauit etiam Aelianus Lupos, more equorum, & canum, per ætatem canescere. Ampliùs lupi sunt talis naturæ, vt rarò cicurentur, & si aliquandò luporum catuli arte mansuescunt, interdum, & sæpè artem vincit natura. Licèt autem hoc animal suaptè natura semper ferum sit, attamen aliquo in loco clausum, vel fouea exceptum adeò attonitum redditur, vt penè innoxium euadat. Non procùl à Mediolano contigisse audiuimus (inquit Gesnerus) vt lupus fame coactus ad proximum pagum venerit, & ingressus cœnaculum, in quo villica cum pueris morabatur, illam adeò perterrefecit, vt relictis filijs, & clauso ostio, abierit. Mox villicus, indicante vxore, reuertens lupum, illæsis liberis, obstupefactum inuenit. Præterea aliquando in fossa ad capiendos lupos parata (vt relatum fuit Gesnero) tria diuersæ naturæ animalia excepta fuerunt, nimirum lupus, vulpes, & mulier, quæ, vt ipsa retulit, sub vesperum decurrens in agrum pro eruendis rapis in obsonium, in foueam cecidit, & lupus quamuis animal ferox, neq. vulpē, neq. mulierē attigit. Accedunt ingeniosæ luporum proprietates ad victum spectantes; nam Stumpfius, ex Gesnero, narrat, lupum famelicum noctu vento aduerso odorem escæ per medij milliaris interuallum sentire, & inuentum aliquod cadauer trahere, & deuorare, ad differentiam canum, qui esca immota vescuntur. Lupi postmodùm præda satiati ad reliquias, teste Alberto, alios vlulatu aduocant. Quandoquè etiam vno vlulante, alij conueniunt, & omnes simul gregem equorum aggrediuntur, quod maximo damno in territorio Bononiensi quotannis accidere solet. Turmatìm etiam progrediuntur, & nocte intempesta, iuxtà destinatum pagum commorantur, interim illorum vnus in

Marginalia: *Calliditas lupi.* — *lib. 5. de nat. Anim. cap. 7.* — G — *in Polybist. cap. 8.* — *Villus amatorius.* — *Historia lupi famelici.* — H — *Ingenium lupi.*

pagum excurrens canes excitat, & ſimulata fuga vſquè ad inſidiarum locum, ad ſe perſequendum inuitat; vbi canes ab alijs lupis dilaniantur. Quamobrem Pareus non immeritò ſcribebat; homines à lupis bellandi artem didiciſſe. Cæterum lupi omnem vim ingenij naturalem in ouibus inſidiando exercent, noctu enim ouili appropinquantes, pedes lambunt; ne ſtrepitum in gradiendo edant, & folijs obſtrepentibus, pedes quaſi reos mordent; deindè, facta ſcrobe, ſub ſtabuli limen, maximo paſtorum damno ouilia ingrediuntur, iuxta illud.

lib. 1. Chirurg.

Quomodo inſidietur ouibus

Quale per inſidias gerit inter ouilia bellum,
Nocte Lupus facta a pedibus ſcrobe limina ſubtus.

Interdiù autem, ſi lupus in aliquam ouem inciderit, auricula mordicus comprehenſa illam ſecum adducit, & renitentis clunes cauda ferit, vel, vt ſcribit Vitriacus, paſtoribus inſequentibus, ouem dentibus non lædit, ſed ſupra dorſum proiectam ſuauiter iacere permittit, ne fortè ouis læſionem ſentiens lupi fugam impediat. Tunc lupos magis induſtrios iudicauit Albertus, quandò frondes, & ſalicis ramulos porrexerunt, vt capras his frondibus gaudentes ineſcarent. Aelianus etiam hoc animal valdè ingenioſum prædicat, nam ſi bos in profundam paludem, præſentibus, vel ſuperuenientibus Lupis, inciderit, extrinſecus ei timorem incutientes exitum impediunt, donèc ſubmergatur, & tunc illorum audacior in aquam inſiliens, bubulam caudam dentibus apprehendit, ſecundus deſcendit, & lupi caudam mordicus tenet, & ſic deinceps tertius, & quartus, vſque ad poſtremum in ripa morantem, atque hac ratione, boue in locum aridum extracto, famem explent. Tandem ingenioſè ſe geſſit ille lupus, qui teſte Geſnero, animaduertens quamdam ſuem cum vniuerſo fœtu ad locum auena ſatum, pabuli gratia, quotidie ſe conferre, & offendens proſtratum arboris truncum, arrepto in ore ligno librarum circiter quadraginta ſupra huiuſmodi truncum inſilire ſe aſſuefecit, deinde, aduentante porca cum prole vnum de porcellis comprehenſum in arborem feſtinantèr aſcendens in matris conſpectu deuorauit.

lib. 2. de An.

li. 5. de nat. An. cap. 6.

VOX.

Non mediocris eruditionis viri, fremitum lupis, tanquam vocem propriam, aſſignarunt, freti illis poetarum verbis, dum vno in loco legitur. *Cum Lupus dente fremit*, & alio in loco. *Dum Lupus ad caulas fremit*. Verumtamèn in hoc veritatem non ſunt aſſecuti, cum vlulatum propriam Luporum vocem omnes auctores eſſe teſtificentur; inter quos auctor Philomelæ agens de vocibus animalium hæc cecinit.

At Lupus ipſe vlulat, frendit agreſtis aper;

De hoc tamen controuerſiam non fecit canum vlulatus; primò, quia hæc vox, ex Varrone propriè lupis competere videtur, deindè, quia lupus latrans non reperitur. Hinc Cardanus à Scaligero meritò taxatur, dum canem, & lupum ad eamdem ſpeciem, ob vlulatum, attinere aſſeuerauerit. Hoc quidem à veritate non eſt alienum vlulatum de vagitu infantium metaphoricè dici, & quandoque denotare clamorem, quem fœminæ thryſigeræ Bacchum concomitantes edebant, nec non illum vocum ſtrepitum, qui ab ore Sacerdotum Cybeles dimanabat, cuius meminit Ouidius, de his ſacrificijs agens, hunc in modum.

exercit. 202.

lib. 4. faſt.

Exululant comites, furioſaq; tibia flatur.

Apud Græcos reperitur ὠρύω, & ὤρυομαι, quæ verba ſolum luporum vlulatum ſignificant. Vnde ὤρυθμος apud Theocritum vlulatus legitur; ſed rectius apud Suidam λυκηθμος σημαίνει τῶν λυκῶν vſurpatur. Tandem apud Varinum ὤρυομαι de lupis canibus, & leonibus, alijſque animantibus ob dolorem, vel famem ingemiſcentibus dicitur.

Idyll. 26.

CIBVS.

Carniuoris, & voracissimis animalibus annumeratur lupus, ideoquè prædæ ossa, & pilos vorans non pinguescit; vt recitat Albertus, & Aeliano teste, exaturatus, per lõgum temporis interuallum, fert inediam, tuncque obuijs tanquàm agnus mansuetus existit. Coram catulis, qui ablactantur, parentes prædam nuper voratam euomunt, & hac ratione, sine lacte illos nutriunt, & grandioribus facti. teste Clamorgano, viuum agnum, vel anserem ferunt, vt huiusmodi animantes ad victum interimere assuescant, deinde à parentum consortio quotidianis morsibus expelluntur. Inter carnes, quibus maximoperè lupi delectantur, primitùs reponuntur ouinæ; propterea si accedat, vt noctu ingrediantur caulam in qua oues stabulentur, tanto hac carne vescendi desiderio premuntur, vt omnes pecudes interimant. Id elegantissimè explicat Baptista Mantuanus his versibus.

lib. 5. de nat. An. c. 3.

in lib. de ven. lupi.

F

Si Lupus hesternæ patiens ieiunia Lucis
Solicitusq́. fame fuerit per limen apertum,
Ad solas ingressus oues, non mitigat vnum
Ingluuies fumus, sed multa cedę madescit,
In totum sæuitq́. gregem.

Reusnerus quoquè non inconcinnè id expressit hoc disticho.

Dente minax stimulante fame cupidusq́. cruoris
Incustoditum captat ouile Lupus.

In parad. poet.

Prætereà carnem quoq; bubulã libentèr edunt similesq. bestias à tergo ad orientes mactant & equos in pratis exenterãt. Quocirca Iurisperiti ambigunt, si Lupus equum in pascua demissum interficiat, nunquid Dominus teneatur; Respondet Mantua negando, si tamèn consuetudo sic se habeat. Cæterùm quid dicemus de humana carne? nam si Lupus fortuitò humanum cadauer prius gustauerit, tunc suaui humanæ carnis sapore illectus, hominem inuadens periclitari non dubitat. Imò ad loca, in quibus belli geratur libentissimè accurrunt; Ad rem Lucanus canit.

lib. 3. polymath.

lib. 7. bell. Pharsal.

G

Non solum Armenij funesta ad pabula belli,
Bistonij venere Lupi.

Sed quòd magis mirandum, est mulieribus prægnantibus Lupi capto odore insidiantur vt auctor est Olaus Magnus qui literis mãdauit, in regionibus frigidioribus, hoc publica consuetudine receptum esse, vt nulla mulier grauida iter faciat, quin armatus custos illi assistat. Lupi quoque, deficiente alimento, quod magnoperè demiramur, in propriam speciem sæuiunt, si Aeliano credendum est; qui animaduertit, vrgente fame, multos Lupos simul in gyrum excurrere, deindè vertigine correptum, & cadentem à cæteris laniari, & deuorari. Hanc Aeliani sententiam stabilire videtur Ioannes Clamorganus, qui duos Lupos die antecedenti occisos, ab alijs Lupis nocte subsequenti deuoratos fuisse obseruauit. At præter carnes, nùm Lupus herbas edat multi hæsitant. Physiologi scribunt Lupos non nisi ægrotantes herbas gustare. Porta tamen narrat apud Tartaros plantam crescere cuius fructus per omnia agnum refert; ideoquè à Lupus summoperè expetitur, & voratur. In Prouincia Cogni, olei, quod ex palmis exprimitur, Lupi sunt amantissimi, vt Ioannes Hugo pro comperto affirmat. Postremò Lupi terram quoque seu Argillam comedunt. De hoc lapis lithargilos dictus in ventriculo Lupi inuentus vndecim vncias pendens gyris, & plicis intortus à Ioanne Georgio Schenckio obseruatus, & asseruatus nos reddit certiores. Solinus, premente fame, & impulsum rabie Lupum quandoq. terra vesci liberè asseuerat. Albertus verò non fame stimulatum, sed naturali instinctu ductum terram edere dixit, vt grauior factus animalia, quæ inuaserit, sua mole deprimere valeat.

lib. 18. de gent. septẽt. cap. 10.

lib. 5. cap. 4. de nat. An.

loc. cit.

lib. 4. Phytogn. c. 4.

H

in descript. Guin.

in hist. monstr.

LOCVS ÆTAS.

cap.29. in hist. Scot.

CAdamustus, in suo nauigationis libro Luporum copia Regnum Senegæ redundare scriptis mandauit. Sed horum numerum, & ferociam illi superant, qui in regno Scotorum, iuxta sententiam Hectoris Boethij, vagantur, qui gregibus, & armentis sunt infensissimi, præterquam in Angusiæ valle, nomine Glemore, vbi domesticis animalibus innoxij, Ferarum tantummodò præda saturantur. In Moscouia quoquè versùs Prusiam, ex Paulo Iouio, multi Lupi nigra pelli tecti errant. Cælius, in Crotoniatarũ territorio, numerosam Luporum familiam stabulari scripsit, vbi ab ijsdem Milonem deuoratum fuisse affirmat. In Heluetia, & alpibus, ex Gesnero, perpauci obseruantur, qui aliquando ex Gallia Cisalpina, Lombardia dicta, vicinisque regionibus adueniunt; imò, quando ibi aliquis Lupus conspicitur, mox tamquam communis hostis, vicatim datis campanarum signis, publica venatione capitur. Cæterum Lupus, siuè in frigidis, siuè in calidis oris, siuè in planitie, siuè in montibus versetur, semper syluosa loca diligit iuxta illud.

in lib. de reb. mosc.

in Cornucopia.

Et canis venatur seruat.
in syluis & omnia
Et Lupus nutritur vastat.

Sunt super varia terrarum orbis loca, quæ à Lupis non frequentantur. Narrat textor, neque in olympo Macedoniæ monte: neque in Anglia Lupos reperiri, neque aliundè aduectos viuere. Sed animaduertere oportet non totam Angliam, sed tantùm illam Angliæ regionem, quæ dicitur Cambria, Lupis carere. Hinc ortum est illud prouerbium, Angliam ouibus abundare, nimirùm, quia Lupis careat. In Corsica Insula, si veritatem fassus est Pausanias, Lupi non gignuntur. Sardiniam quoque, nec serpentes, nec Lupi vexant, ex Plinio. Imò neque in agro Cretensi Lupi vagantur, ex Solino, quia, vt multi fabulantur, hæc regio Iouis locus natalis esse perhibeatur. Ad finem Lupus, siuè in hoc, siuè in alio loco grassetur, semper est diuturnæ vitæ. Narrat enim Niphus, cum ipse esset in Auiano, Lupum quemdam valdè senem in Villam venientem puellam inuasisse quam celeri præsidio, Incolæ Lupum interficientes liberarunt, qui ætate, & dentibus mirum in modum laborabat.

ib.10.

in Polynist. cap.16.

COITVS, PARTVS.

lib.5.cap.2. lib.6.cap.3.

ARistoteles, in historia Animalium, Lupos eodem modo commisceri, quo canes, ideoquè post congressum colligatos remanere scriptis mandauit, & inferius, ad differentiam canum, vno tantũ tempore congredi, & parere ineunte æstate asseuerauit, quam Aristotelis sententiam possumus confirmare assertis Gesneri, qui audiuit à quodam Rhæto, circà Calendas Maij, Luporum catulos e latebra auferri, in qua aliquando septem, vel nouem inueniuntur, & teste Porta, Lupa interdum vsquè ad decem enititur. Verùm in tam copiosa sobole vna solùm fœmina editur, ita sentiente natura, quæ auctore Merula, homini vtilia fœcunda, damnosa verò pene sterilia esse voluit. Lupam verò semel, in toto vitæ curriculo, vel secundùm alios, quotannis per duodecim dierum spatium eniti; quoniam Latona, ob Iunonis metum, duodecim dies, ex Hyperboreis in Delum aberrauerit, fabulosum esse opinatus est Aristoteles: Lupa igitur, ex eiusdem mente, duos menses vtero gerit, & tandem quoad numerum, & cæcitatem catulorum, vt canis, parit. Præterea de vario Lupi, cum alijs animantibus congressu, Auctores multa commenti sunt, Scaliger hæc habet.

lib. 6. Phys. cap.9. lib.3. memorab.

lib 6. de hist. An. cap.36.

Mista Lupo canis est signata voce Lycisca,
Sed cani, atquè etiam miscet Hyæna Lupo.

Ex commixtione tamen canis, & Lupi Crocutã dimanare opinatur Gesnerus, ex Hyæna, & Lupo Thoum; Porta verò ex congressu Pantheræ, & Lupi Thoem constituit. In Cyrenensi agro, Lupos esse, qui cum canibus commisceantur auctor est Aristoteles. Vnde Cardanus, post multas generationes, Lupos in canes degenerare existimauit. Qua de causa

lib.2. mag. nat. cap. 11. lib.8. hist. An. c.38.

E causa, à Scaligero non iniuria reprehenditur, dum inquit. *Possunt quidem Lupi mitiores fieri, sed nunquam lupinam formam, & totalem Feritatem exuent, quemadmodum, & plantæ nono cultu mitescunt.* Deniquè narrant, qui res Africanas monumentis mandarũt, Aquilam marem cum Lupa congredi, quæ postmodum, disrupto ventre, Dragone effundit. Qui rostro & alis speciem auis, pede Lupum, & cauda serpentem repræsentat. Verùm, ad mentem Scaligeri, credere illis in locis tale monstrum generari vanitas generationis fidem detrahit.

exercit. 202.

CAPIENDI RATIO.

MVltas Luparij tehenas excogitarunt, & decipulas fabrefecerunt, vt Lupos irretire posent. Petrus Crescentiensis parat foueas, in quarum medio, cum Ansere, vel agno viuo alligato perticam erigit, deindè fossas tegit crate nõ ità valida, vt Lupum sustinere possit. Bargeus de hoc astu loquitur hunc in modum.

lib. 10. c. 33

lib. 1. cyneget.

Tum media extantem fouea defigere palum,
Consueuerunt, durisq́; agnum vincere capistris.

Alij, ad capiendos Lupos retia tendunt, sed insidiatores illicò debẽt Lupos nexibus intricatos verutis, aut iaculis perfodere; alioquin, laceratis retibus, diffugerent. Rhæti, ex Gesnero, in montibus tali decipula Lupos fallunt, scilicet trabibus inter se contextis escam funi annectunt, quam Lupus leuiter attingens, obruitur. Incolæ regionum septẽtrionalium, ex Olao Magno, acutas falces alicui cadaueri alligant, & in niuibus collocant, vt noctu Lupi aduenientes pedibus amputatis, pœnas luant. Nonnulli vncum ferreum in bolo carnis occultatum ex arbore suspendunt, vt Lupi carnis bolum deglutientes ab hamo detineantur. Huius meminit Bargeus dum canit.

retibus capiantur.

lib. 18. de gent. sept. cap. 16.

lib. 1. cyneget.

Aut alia, è quercu suspendunt viscera, & vncos,
Includunt, quos assiliens Fera deuorat hamos.

Diophanes scribit blemmos pisces marinos ab aliquibus Lupos dictos in montibus, igne excitato, torrendos esse, pariterquè carnes agninas, cum prædictorum piscium cruore imbuendas, nam Lupi ad nidorem accurentes, gustatis carnibus, soporantur, & soporatos venator facilè interimet. Gesnerus proponit felem detracta pelle, exenteratum in furno assum, & melle perunctum, qui adhuc calidus, per syluosa loca à Lupis frequentata pertrahendus, est, nam Lupos odore allectatos come venationis sagittis, aut bombarda feriet. Nostra ætate, nonnulli rustici, terra niue cooperta, ventriculum hædinum à Luporum cauea, vsquè ad propriam habitationem pertrahunt, ibiquè arbori vicino suspendunt duplici funiculo, cuius partem longiorem per fenestram domus trahentes tintinnabulo alligãt nam noctu, leuiter à Lupis contacto ventriculo, datoquè tintinnabuli signo excubitores è fenestra minori bombarda Feram interimunt. Insuper venatores aliorum animantiũ ope, Lupos aliquando coercent, quoniam Lupi iuniores, visis venatoribus, fugiunt, & tunc canibus leporarijs facilè apprehenduntur Verùm, ad capiendos grandiores Lupos, canes non nisi hominum ope sunt idonei; & hi, ex Petro Crescentiensi Mastini audaces, & fortissimi esse debent. Alij fœtum ex Lupo communi, & cane procurant, nam animal, quod generatur, Lupis, valdè inimicum esse perhibetur. Magnus Cam Tartarorum, ex Paulo Veneto, alit aquilas cicures tantæ audaciæ, vt magno impetu in Lupos insilant, illosquè tandiù vexant, donec à venatoribus sinè labore, & periculo capi possint. Postremò nonnulli Lupos venenant. Vnde Bargeus de hoc agens canebat.

Quomodo lupi soporati capiantur

Tempore niuis quomodo capiantur.

lib. 10. c. 33.

lib. 2. c. 25.

lib. 1. cyneget.

Sunt, qui lethalem medicatis frugibus offam,
Obijciant passim.

Porta igitur summit Lupariam herbam, asenicum citrinum, & folia Taxi æquali portione, & parat pastam. Aliter recipit Lupariæ vncias duas, foliorum taxi vnciam vnam, corticis fagi, vitri, calcis viuæ, arsenici citrini, singulorum sesquiunciam, amygdalarum dulcium vncias tres, mellis quantum sufficit, & parat globulos magnitudine nucis auellanæ larido iniungendos. Blondus narrat se vidisse rusticos deferentes per Vrbem Romam pelles Luporum venales, quos aiebant se puluere herbæ, cardui varij nuncupatæ,

lib. 15. mag nat. c. 9.

Venenum luporum qual.

occi-

occidiſse. Per Carduum varium chamæleuntem intellexiſse opinamur, quam plantam Botanici paſsim carduum varium, & carduum ſuarium cognominant. Præter hæc omnes Aconiti ſpecies, nec non apocyni folia, ex Dioſcoride, Lupis eſse læthalia prædicantur. Incolæ tandem regionum frigidiorum, ex Geſnero, maximam curam habent, vt Luporum catulos interimant, nam, prohibendo, ne coaleſcant, Luporum genus perdere conantur.

ÆGRITVDINES, ET MEDELÆ.

PHiles in verſibus iambicis notauit Lupum nullo vexari morbo, niſi herbam lycoctonum dictam comederit, illa enim guſtata, illicò interit, propterea inquit.

Θνήσκει δέ γοργῶς μηδὲ συμβάσης νόσον.
Φαγὼν πόαν, κράτιςε τὴν λυκοκτόνον.

Ideſt,

Experſq́; morbi, mortuus cadit tamen,
Herba comeſta nominant quam Lycoctonon.

Verumtamē, ad mentem Ariſtotelis, tres ſunt affectiones, quibus Lupi quandoquè cruciantur, veluti rabies, podagra, & cynanche, & tunc medicinæ gratia auctore Mizaldo, herbam frumenti, & rapiſtrum edunt. His accedunt vulnera, quæ à venatoribus, vel à morſibus canum fugientes reportant. Vnde Ioannes Clamorganus fatetur ſe obſeruaſse Lupos ſaucios in luto volutari, atque hoc præſidio ſanguinem à vulneribus implacabiliter dimanantem ſupprimi. Vulnera verò ex morſu & vnguibus Lupi hominibus inflicta, ex Alberto periculoſa ſunt, ſed animaduertendum eſt, hæc ab Ariſtotele de Leone, & non de Lupo ſcripta fuiſse. Auicennas aduerſus Luporum morſum calamenthi decoctionē propinat, & paulo inferius, gentianæ drachmas duas in vino contra morſum canis, & Lupi rabidi præſcribit.

In lib. de ven. lup.

lib. 2. c. in tract. 2. c. 157.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

lib. 1. de art.

NVllum ferè animal generauit natura, quod maiores cum cæteris animantibus, & etiam inanimantis gerat inimicitias, quàm Lupus. In primis hominibus pertinacem ſe exhibet inimicum, non ſolum, quia homines prius conſpicatus raucedine afficiat, verùm etiam, quia canit Ouidius.

lib. 1. mag. nat. c. 14.

Odimus accipitrem, quia viuit ſemper in armis,
Et pauidum ſolitos in pecus ire Lupos.

Præterea tanta diſsenſio eſt inter Lupos, & oues, vt agni nuper nati, & alicuius animalis effigiem extra caulam nondum conſpicati, ſecundum Phyſiologos audito repente Luporum vlulatu, exanimentur, & Porta auctore, pellis agni ſuperpoſita lupinæ, ſtatim depiletur, & abſumatur, & ex Mizaldo, Lupi ſtercus in ouili occultatum quieſcere pecudes prohibeat, niſi auferatur. Imò, ex Pythagora, fides ex inteſtinis ouium, cum fidibus ex inteſtinis Luporum permixtæ obſtrepentes omnem citharæ concentū interturbant; quare Faciuta optima de cauſa canebat.

lib. 1. epigr.

Cur pecudes cytiſum nullo cuſtode ſequuntur?
Abſtulit infandum mors inimica Lupum.

Non ab re, has beſtias ſibi inuicem natura oppoſuiſſe videtur, quoniam ferum, & mite ſibi inuicem aduerſantur; Ideo reſponſum Apollonis ad Euryſthenem, & Proclem, ex Aeliano, de Fera, animal mitiſsum ferente, agnum à Lupo latum ſignificabat. Amplius Equi, & Lupi odio capitali inter ſe diſſident, ita vt ex Pierio, veſtigia Lupi calcata torporem equis afferant. Neque illac, vbi inteſtina Lupi erunt ſepulta, equi tranſibunt, etiam ſi fuſte, & calcaribus abigantur. Inſuper Olaus Magnus Lupi, Onagri, & Alcis maximam diſsenſionem exponit, nam ſtatim, atque huiuſmodi animalia ſe ſe etiam, eminus conſpicantur, illicò ad præliandum ſe accingunt. Tandem Lupus animum adeò hoſtilem erga cætera animalia gerit, vt oculus Lupi, vel cauda ab hominibus geſtata, referente

lib. 11. Hierogl. lib. 18. de gent. ſeptēt. cap. 2. lib. 7. Phyſ. c. 21.

E rente Porta, omnes belluas fuget; Solus Ericius, ex Esculapio, à Lupo timetur, quemadmodum & scilla, quia simulac à Lupo contangitur repentè contrahitur. Hinc Vulpes ex Zoroaste, ad sua latibula, ob Luporum metum, scillas deferunt. Multa quoque sunt inanimata, quæ acerbissimum in Lupis odium excitant, vt lapides, quorum ictum sum noperè perhorrescunt, cum, vt inquiunt Physiologi in parte à saxis icta vermes nascantur, quocirca, multi noctu per syluas iter facientes, solo lapidum concussu, impetum Luporum euaserunt. Ignis etiam, veluti, & Leoni, Lupo est admodum inuisus, nam Lupus ex silice emicantibus scintillis ità terretur, vt etiam famelicus accedere non audeat, sed, cauda sub veren da reducta, aufugiat. Denique cantus, & sonus Lupis vehementer est infensus; Propterea Horatius cantando in syluis Lupos fugauit, vt ipse sic testatur.

in Geoponicis.

lib. 1. car. ode 22.

Namq; me sylua Lupus in sabina,
Dum meam, canto lalagen, & vltra,
Terminum curis vagor expeditus,
fugit inermem.

F Pythocarim tibicinem, cum tibia magna contentione incitatus numerus caneret, Luporum impetum repressisse refert Aelianus, & nostra memoria, Gesnerus nouit virum quemdam, qui cum persequentem Lupum lapidando nihil proficeret, sono tympani, quod gestabat, ipsum perterrefactum fugauit. Vicissim, tympanum ex corio Lupi pulsatum non solum animantia fugat, sed etiam inanimata vtcunque sonora, referente Oppiano, silet. Postremò, si ad sympathiam nosmet conuertamus, tradit Plutarchus, Nigidij opinione, Lupum pico amicitia non vulgari esse deuinctum, ideo vbi Lupus, ibi etiam picus visitur. Imò singulari quadam prærogatiua Lupus Psitacum amore prosequitur; hac de re Oppianus Psitacum, & Lupum simul pasci testificatur.

quomodo lupi fugentur.

PHYSIOGNOMONICA.

G OCulos splendentes, & ignem eiaculantes habent Lupi; propterea homines huiusmodi oculis præditi, attestante Porta, furtis sunt dediti, & secundum Adamantium, tales oculi stupiditatē designant. Amplius homines magnos habentes oculos, micantes, iracundis similes, & tandem patulos, quales in Lupis apparent, omnium pessimi crudelissimi, & rapacissimi existunt. Idem Porta ab edacitate lupinam naturam arguit. Lupi enim sunt voraces, & Feræ insatiabiles vorant potius, quàm comedunt, & edentes neminem amant; quare iure optimo homines edaces ad Lupos reduxit. Gratarola verò breuibus multa perstringens, scriptum reliquit, homines naribus obuncis deorsum detractis, supercilijs coniunctis, hispidis, oculis paruis, subcauis, capite rotundo, hirsuto naturam lupinam repræsentare; sunt enim Impij, callidi, & sanguine tanquam Lupi delectantur.

lib. 3. de hum. phy- siog. c. 2.

lib. 4. de hum. phy- siog. c. 20.

in lib. phy- siog. c. 10.

EPITHETA.

H A Varijs Lupi proprietatibus, Auctores epithetorum lupi occasionem nacti sunt. Nam Latini ob crudelitatem, & ferociam, lupum tristem, sæuum, immitem, martium, durum, trucem, atrocem, asperum, acrem, indomitum, ferum, inhumanum, infestum, ferocientem, improbum, cruentum, sanguinolentum, rabiosum, rabidum, spumigerum, pædonem, raptorem, rapidum, rapacem, expugnatorem, & insidiatorem appellarunt, quam ob causam Græcis quoque σίντης, nocuus, ὀλοός, perniciosus, δήιος hostilis, τραχύς, asper, δαφοινὸς cædis auidus, αἱματωπὸς cruentum aspectum habens, θρασυς, temerarius, χάρχαρος, ob dentium acutiem κρατερώνυξ, siuè κρατερώνυχος validos habens vngues, ἁρπακτηρ, seu insoluta oratione ἁρπακτης, raptor, vel ἅρπαξ, vorax cognominatur, & quamuis hoc nomen ἀγκυλομήτης, propriè obliqua agitans consilia exponatur; attamen ὑλ'κος apud Nonium quasi vafer, & versutus prædicto epitheto donatur. Deindè ab edacitate, & à cibo Latini lupum voracem, ieiunum, auidum, cupidum, famescentem, carniuorum, & insatiabilem dixerunt Græcis pariter λαίμαργος vorax, κοιλογάστωρ, habens

epithet. grac.

cauum

cauum ventrem, ὠμοφάγος crudiuorus, μηλοφονος, oues interimens,& tandem ὀιοφάγος oues deuorans vocitatur. Αιθων verò propriè ardens, ſeu flagrans exprimitur. At Lycophron,hoc epithetum ad lupum tranſtulit,cum hoc animal ardenti impetu in prædam feratur,& quoniam terram quandoque lupus comedit γηφαγος meritò dici poterit. Tandem à voce,à loco,& à tempore,quo vagatur,Latinis vlulans,montanus, agreſtis,& nocturnus indigitatur. Ab incedendi modo, Ælianus quemdam lupum vocat vnipetam, qui ſolitarius graditur,huncque inertem,& tardum eſſe opinatur,cum nullo æmulationis ſtudio excitetur.Propterea ritè legitur apud Oppianum λύκος νυκτιπόρος noctu iter faciens,& apud Homerum in Odyſſea ὀρέςερος monticola, & ab eodem πολιός nempè canus quandoque dicitur. Ad finem lupa,apud Latinos,epitheta lupo conuenientia ſortita eſt & præter illa, ab oculorum colore raua,quandoq; rauca,ſpurca,olida,obſcæna,& immanis vocata fuit.

DENOMINATA, & Cognominata.

NE indiſtinctè per numeroſam Denominatorum,& Cognominatorum familiam progrediamur, à nobilioribus inchoãtes multos Sanctos Epiſcopos, & Abbates, Lupicini nomine, inſignitos, Martyrologium Romanum exhibet. Lupulum Iouis capitolini ſacerdotem, qui poſtmodum chriſtianam fidem Amplexatus eſt, Baronius proponit. Deindè Lycaonis nomine multi fuiſſe perhibentur, vt Lycaon Gnoſius, apud Virgilium, Lycaon Priami filius ex Laothoe ab Achille occiſus, nec non filius Pelaſgij, qui in monte Lyceo, vrbe ædificata, in honorem Lycei Iouis, Pauſania auctore, Lycea certamina inſtituit. Sed omnium celebratiſſimus fuit Lycaon Rex Arcadiæ, qui, ob ſtupratæ filiæ dolorem, Deos humanarum carnium cibo violauit, ideoquè ab illis in lupinam formam fuit transfiguratus. Λυκοῦργος quaſi circa luporum venationem laborans, nomen fuit, quo multi viri vocati fuerunt, inter quos Lycurgus Lacedemoniorum legislator, ex Plutarcho, primam ſedem occupat. Λυκύφρων apud Heſychium, & Varinum, adectiuum nomen eſt, denotans aliquem lupina audacia præditum, vt apud Germanos, hoc vcabulum Vuolfardus. Alioquin nomen viri prorium eſſe dicitur. Λυκορραίςης vocatur luporum interfector, quemadmodum Λυκοκτονος nomen paroxitonum, nam proparoxitonum à lupis occiſum ſignificat. Λυκώδης verò dicitur lupo ſimilis. Lycabas, apud Ouidium, vir fuit Aſſyrius, & Lycambes filiam habuit Neobolem Archilocho in matrimonium promiſſam, ſed tempore nuptiarum prorogato, Archilochus ira percitus, in eum carmen maledicum compoſuit; quam ob cauſam Lycambes tanto dolore oppreſſus fuit, vt vnà cum filia vitam laqueo finierit. Lycomas, ex Pauſania, Lariſſæus fuit, & celeri equo victor. Lycorta Megalopolitanorum Imperator, apud Plutarchum, habetur, & apud eumdem Lycaſtus, qui cum Parthaſio, à quadam lupa nutritus fuit. Lycon fuit comædus egregius in nuptijs Alexandri Magni, ſi credimus Athenæo. Lycis poeta comicus ab Ariſtophane tanquam frigidus notatur. Lycomedes Rex Scyri, cuius, in Theſeo, Plutarchus meminit. Lycidas quidam Salaminus ab Athenienſibus lapidatus, quia, teſte Herodoto, pecunijs à Mardonio corruptus videretur. Hermolycus pancratiaſta fuit apud Pauſaniam. Autolycus fuit auus Vlyſſis apud Homerum. Οἰολυκος nomen proprium adoloſcentis, compoſitum tamen ex oue, & lupo, quia tradit Herodotus, cum Theras quidam longinquam pararet nauigationem, eius filius ſe nauigationis comitem eſſe negauit, tunc pater in hæc verba prorupiſſe fertur. Relinquam te tanquam ouem inter lupos; hinc ortum eſt vocabulum ὀιολυκος. His addi poſſunt fæminarum nomina, vt Lycaſte filia Priami, quam Polydamás Antenoris filius vxorem duxit. Lycaſte fuit etiam nympha. Item nobilis in Sicilia meretrix, quam à forma Venerem vocauerunt, quemadmodum, & Lycænis, in Anthologio, ſcorti nomen fuit. Demum Lycoris amica Galli poetæ, quam ficto hoc nomine Virgilius nuncupauit, cum prius Cythereis diceretur. Poſtremò quidam Populi, auctore Seruio, à Lupis Hirpini denominati fuerunt; nam, cum in Soracte Hirpinorum monte, Plutoni ſacrificaretur, Lupi venientes exta rapuerunt; vnde orta eſt peſtilentia, de quo ab Oraculo reſponſum fuit

in Annal. Eccl.

lib. 4. AEneid.

Rex Arcadiæ.

lib. 5. metam.

in Phocicis.

lib. 12. Bypno.

lib. 9.

in Atticis.

lib. 4.

in lib. 11.

peſtem

pestem sedari posse, dummodò hi populi, Luporum more, rapto viuerent. Quo facto Hirpini fuerunt appellati; cum Sabinorum lingua Lupus Hirpus dicatur. Luparij, apud eumdem Seruium, Luporum venatores nominantur, & λυκοποδες lupi pedes erant robusti serui, vel Tyrannorum satellites, ità nuncupati, vel quia pedes lupinis pellibus tectos haberent, vel quia, vt notat Suidas, luporum simulacra in clypeis gestarent. De cæteris animalibus modò habendus est sermo, nam λυκαινίς, vel λυκίς parua lupa, apud Latinos Lupula dicitur, & per hoc nomen meretricula quandoquè exponitur. Λυκιδευς Lupi catulus apud Theocritum. Lyciscus, auctore Plinio, est canis ex congressu lupi, & canis natus; alioqui Lycitus fuit vnus ex canibus Acteonis, vt narrat Pollux. Lycostomos os lupi habens explicatur, sed ita vocatur, quædam piscis species ab hiatu oris, vt in historia piscium declaratum fuit. Nicander vespas, & apes ex cadaueribus equorum, & Taurorum putridis ortas Lycospades appellat, vel ob colorem, vel ob impudentiam, lupis similes. Equæ Lupiferæ fuerunt velocitate magis, quàm pulchritudine insignes, ideò sic appellatæ, quia lupi notam in clunibus gererent. Hoc inde ortum est; nam quidam ad vadimonia præstanda semper paratus, in venatores irretitum lupum tenentes incidit, rogatus, ioco, vellet nè pro lupo vadem se constituere, illataque ab eo damna persoluere, ille petentium votis annuens fidem iussit Lupus autem emissus, copiosum equarum armentum nullo cauterio signatum, ad fideiussoris stabulum adduxit, qui, recepta gratia, equabus lupi notam inussit. Tandem consultò omittentes Lycaonem, ex Solino lupum iubatum, Hyenam Feram lupinam, Lycopantherem animal, ex Pardo, & lupo mixtum, & Thoum, ex luporum genere, secundùm Plinium, ad plantas à lupis denominatas accedemus; Intèr has, primo loco, recensetur lupinus, quasi paruus lupus, quia in campis, ob amarorem; ab animalibus tutus crescit, sicut lupus in syluis à cæteris animantibus securam vitam degit. Lupulus vero, vel lupus salictarius planta est alienas scandens, ita à Latinis nuncupata, quia instar lupi alimentum plantæ, cui adhæret, depascatur. Herba lupa, ad mentem Matthioli, Orobanche vocatur, quoniam, more lupi, vicinarum plantarum humiditatem depopuletur; Auricula lupi, apud Cæsalpinum, illa est planta, quam, in capite antecedenti, auriculam vrsi appellauimus. Caudam lupinam Galenus ad strumas dissoluendas commendabat, sed quam plantam intelligeret, non exponebat. Porta verò à molli pilorum lanugine, ex antiquis herbarum nomenclaturis, Verbascum, caudam lupinam cognominauit. Lycopodium, seu pes lupi apud Herbarios vocatur illa musci species, quam in superiori capite, muscum vrsinum nominauimus, & Ruellius Lycopodium, seu patam lupinam Gallorum esse illam plantam opinatur, quam manum Sanctæ Mariæ, vel Cardiacam nuncupant, an hæc sit Branca lupina, quam in vnguento ad Epilepsiam Galenus præscripsit non rectè constat. Lycopersicum herbam, quasi vastationem luporum memorat Galenus, quam nonnulli Botanici Othonnam Dioscoridis, vel gariophyllum indicum Matthioli esse asseuerant. Vua lupina apud Tragum est herba Paris Matthioli, vel solanum quadrifolium Bauhini, sed apud Arabes Solanum est, non staphisagria, vt multi perperàm existimant. Omnia enim Solanorum genera vuas producunt. Cordus Lycostaphylum fœminam, quasi vuam lupinam sambucum aquaticã Matthioli vocat, & Lycostaphylum masculam sambucum aquaticam polyanthon, quam Itali sambucum roseam nominant. Fabæ lupinæ radices in vino lotas pro strumis dissipandis Galenus præscripsit, & Arnoldus pro necandis lupis Marcillium, seu fabam lupinam proponit. Gesnerus hanc esse Apocynum Dioscoridis arbitratur; tùm quia siliquas ad instar fabæ producat, tùm quia folia cum adipe cocta lupos interimat. Lycoctonum quædam species est Aconiti, quam Latini ab internecione luporum, lupariam nuncupant. Alioquin Lycoctonos herba quædam est nascens propè Nilum, quam lupus calcans conuulsus moritur; quarè Ægyptij in terras suas huiusmodi herbam importari prohibent, quoniam lupum tanquam numèn quoddam venerantur. Lycopsis quasi facies lupi, herba est Anchusæ non absimilis; Quocirca Galenus, non iniuria, hanc ad genus Anchusarum retulit; licèt Fuchsius Cardiacam, & Lacuna Cynoglossum vulgare esse iudicauerit. Chamæ lycon, in nomenclaturis antiquis apud Dioscoridem, Verbenam supinam, & Lycanthemum smilacem asperam, Capparim cor lupinum, sesamum maius Lycoscitalium, quasi fustem lupi indigitant. Arnoldus scribit Arbutum in Hispinia ficum lupi nominari, & Gesnerus, in Germania, Dipsacum è carduorum genere fulmen lupinũ. esulam verò, & omnes Tithymalorum species lac lupinum dici attestatur. Ad finem

quædam

lupula quæ

lib. 2. in Theriacis.

Sponsoris cuiusdam historia.

Herba à lupo denominata.

in lib. de Dynam. lib. 4. Phyt. cap. 8.

in lib. de dynam.

in lib. de Dynam.

lycopsis.

in lib. de Dynam. fungi species.

quædam perniciosa fungi species in ficcioribus pratis, cæduis syluis, circa finem autunni nascitur, quam vulgus Herbariorum crepitum lupi vocitat, Galeno autem vesica lupi dicitur, quam in hæmorrhoidum affectionibus summoperè extollit. Expositis herbis, ad morbos à lupis denominatos descendemus, inter hos Theodoricus connumerat lupiam palpebrarum nodum, seu melliceridem, quæ folliculi extractione curatur. Glandulæ lupinæ iuxta sententiam Euonymi sunt papulæ cutim exasperantes, quæ ieiuni saliuæ contactu auferuntur. Verùm inter alios affectus à lupis nomen sortientes maximus est ille, qui Lycanthropia, vel lupina insania dicitur symptoma in genere noxæ functionum principum, & præsertim imaginationis, & cognitionis de prauatæ; memoria enim fortasse non læditur, vt in quodam patiente obseruauit Altimarus. Laborantes igitur hoc morbo se se in lupos conuersos esse imaginantur, noctu vagantur, & alia luporum opera exercent, quibus vulgares inducti eos lupos factos esse existimant, quia non est absurdum in hominibus aliquo aeris vitio, vel prauitate victus, tetros, & melancholicos humores statis quibusdam temporibus aggregari, & ijs efferuescentibus, huiusmodi symptoma generari. Hinc multi opinantur hunc fuisse morbum, quo Nabuchdonosor Rex septem annos vexatus fuit. Ad Rem Brabantinus tradit virum quemdam prudentem eò per ductum esse, vt se rapacem lupum putaret, & tandem Dei gratia ad mentem redijsse. Vierus recitat historiam agricolæ Patauini, qui anno 1541. se lupum esse sibi persuadens multos in agris trucidauit, tandem à rusticis magna cum difficultate captus, se verum esse lupum confidenter asseuerauit, & discrimen solum in pelle pilis inuersa consistere. Rustici creduli hominem excoriare incipiunt, interim, fama in vrbem delata, Prætor Patauinus ad Nosocomium perduci iussit, vbi paulò post decessit. Neuri populi, ex Solino, æstatis temporibus, vel, vt alij legunt, statis temporibus, in lupos conuertuntur, & transacto certo tempore ad pristinam formam reuertuntur. Arcades quoque transnantes quamdam paludem in lupos conuertebantur, & post octo annos pristinam formam induebant. Huius generis non fuit illa in lupum transformatio, quam recitat Olaus Magnus. Illa enim non vi morbi, sed maleficij per ceruisiæ poculum fiebat; ibique multa affert exempla, nempè vnius, qui in syluis induens lupi formam, irruensque in ouium gregem vnam rapuit pro cœna assandā, & alterius serui in figuram lupi transmutati, cui fugienti, à canibus oculus fuit erutus. Quo circa Dux Russiæ huic veneficio parum fidei adhibens, quemdam in hoc expertum, vinculisque clausum coegit, vt in lupum se transformaret, quo viso, Dux, accenso magno flammarum globo, comburi mandauit; talia enim flagitia diuinis, & humanis legibus seuerissimè puniuntur. Cæterum quid dicemus de Regionibus, vrbibus, & alijs locis, quæ à lupo denominantur? Omissa igitur Lycaonia regione secundùm Varinum à Lycaone dicta, & Lycia à Rege Lyco, multæ nobis se se offerunt ciuitates, vt Lycopolis Vrbs ab Ægyptijs ædificata in monumentum luporum, qui Æthiopes agrum Ægyptiorum infestantes à limitibus expulerunt, vt Diodorus Siculus narrat Arcis cuiusdam huius nominis meminit Reusnerus dum cecinit.

in thes. remed.

in lib. de cur. hum. corp. mor. cap. 9.

in sua hist.

lib. 3. cap. 2.

in Polyhist. ca. 25.

lib. 18. de gente sept. cap. 33.

Vrbes & alia loca à lupo denominata.

lib. 2.

lib. 5. Hodapor.

Mane nouo petimus vicinam Principis arcem,
Cuius habet nomen syllaba prima Lupi.

syntag. 3.

Lycopolitana ciuitas est Thebaidos, quæ, ex Macrobio, pari religione Apollinem, & lupum colit. Lycorea Vrbs olim condita in Parnassi summitate, teste Gyraldo, ad perpetuam eorum memoriam, qui vlulatibus luporum in Deucalionis alluuione seruati fuerunt. Lycapsus Vrbis nomen secundum Hesychium, & Varinum, aliter dicitur Lycastus à Stephano ob luporum multitudinem. Alioquin apud Plinium Lycastus est Cappadociæ ciuitas. Lupari Oretanorum in Hispania Vrbs dicitur ab Ortelio. Lycosura, quasi cauda lupi ciuitas Arcadiæ antiquissima non longè à Lyceo monte, ex Lonicero. Λύκοα Vrbs Arcadiæ, ait Stephanus ex Pausanina, vbi habet. *In Menali montis extremis partibus signa ciuitatis Lycaa apparent.* Appianus Alexandr. scribit. *Oppidum est non procul à Brundusio, cui nomen Lupia.* Vrbibus accedunt varia loca, quæ à lupis nomen adepta sunt, vt Λυκοβατίας apud Hesychium sylua est, in qua, vt plurimum lupi versantur. Item Λυκαβηττός mons Atticæ sic dictus ab Hesychio, & Varino, quia lupis redundet, Λύκειον loci Thessalici nomen, ex Varino, quia, lupus ibi Pelei boues inuadens, in saxum fuerit conuersus Alioquin Lycium frutex est, quia in Lycia copiosè proueniat. Mons denique Lycæus in Arcadia erat, in quo secundùm Plinium Lycæi Iouis delubrum colebatur. Sunt insuper multa inanimata, præter regiones, & vrbes, quæ à lupis denominata fuerunt, vt

in thes. Geograph.

lib. 2. var. hist.

E vt λυκοφιλία lupina, vel suspecta amicitia. Lycites ex Plinio lapis in vesica lupi inuentus, & ex eodem Lycophthalmos gemma quatuor colorum re ipsa oculum lupi repræsentans. Deinde λυκάβαντα Græci annum vocauerunt, quia vt scribit Heraclides ponticus, Sol, nempe Apollo singulari amore lupum prosequens, per duodecim signa Zodiaci decurrens annum progeneret, vel quia menses labantur more luporum, qui dum fluuium tranant, alter alterius caudam mordicus tenet. Pariter λυκόφως vocatur crepusculum auroræ matutinæ antecedens, & vespertinæ succedens, quoniam huiusmodi tempus colorem pilorum lupi referat, Ideoq. Prisciciicnum, ob candorem diei, coruum, ob nigredinem noctis, & lupum ob tempus medium inter noctem, & diem Apollini sacrarunt. Itaquè λυκόχροος βαφὴ color cinereus cuiusmodi est lupinus, apud Eustathium legitur. Frœna quædam ad equum temperandum, & domandum idonea lupata dicebantur ob duritiem lupini dentis, quibus Galli potissimum vtebantur; vnde Horatius scripsit,

lib. 37. c. 8.

in allegor. Homer.

Inter æquales equitet, Gallica, nec lupatis,
Temperat ora frænis.

lib. 1. car. ode 8.

F Vmbo autem lupatatarius ex ære, vel aurichalco fabrefactus, est illa rotula, quæ ornamẽti gratia frœnis equorum annectitur. Lupinum fuisse genus ponderis narrat Salmasius in Solinum, dum inquit, *Lupinum duo κεράτια, idest duo grana siliquæ arboris pendere. Granũ autem huius siliquæ sextam partem scrupuli pendebat.* Præter hæc, ludi, vel sacra quædam olim apud Romanos celebrata, deinde per Gelasium Pontificem Maximum interdicta lupercalia vocabantur à lupis, quia, vt notat Goropius, per hæc, omne mali genus, quod ouibus, & pastoribus per lupos accidere posset, abigere credebant, vel, vt alij putant, instituta in monumentum lupæ, quæ infantibus expositis vbera præbuit. Quare locus, in quo id contigit. Lupercal ab Ouidio dictus esse perhibetur, quando de hac lupa loquens sic canit,

lib. 4.

lib. 2. fast.

Illa loco nomen fecit, locus ipse Lupercal.

Postremo loco recensetur lupina pellis, quæ λυκειν, vel λυκέιν, καὶ λυκου δορά ab Hesychio, & Varino nuncupatur, eadem λυκῆ, apud Pollucem λυκεῖον, aliàs λύκειον τὸ τοῦ λύκου, δέρμα apud Suidam. In calce huius tractatus cognomenta à lupo desumpta reponemus. In primis habemus in epistolis ex India, Francilcum Lupium, qui fidem Christi cõfessus à Mahumetanis fuit interfectus. Inter Auctores Fernandus Lupius historicus recensetur. Prætereà Carolus Sigonius, in sua historia, memorat multos cognomento lupos quos vnisquisquè apud ipsum legere potest. Hodiè Bergomi, & Parmæ nobilissimæ de Lupis familiæ antiquum domicilium habent. Bononiæ olim de Caccialupis, & nunc de Luparis Senatoria domus est superstes. Amplius Prisci à lupis suos Deos cognominarunt. Nam Iuppiter Lycæus à Gyraldo vocatur, quia Lycaonem Regem in Lupũ transmutauerit. Apollo quoquè Lycæus, vel Lycius fuit nuncupatus, vel quia, veluti lupus oues rapit, ita Sol humorem terræ suo calore sursùm tollat, vt scribit Cleanthes, vel, vt narrat Pausanias, lupis ouilia infestantibus, Apollo indicauerit ligni cuiusdam corticẽ carnibus immiscendum ad luporum internecionem, vnde Apollo Lycius, vel Lycoctonos nempè Luporum interfector fuit cognominatus. Pan Lycæus etiam à lupis arcendis dictus fuit, vt voluit Goropius. Licèt alij scribant, quia in Lycæo monte coleretur, vel, quia Romani Deum hunc Lupercum indigitarent, eò quia pelle caprina indutus pingeretur, quo indumento in Lupercalibus ludis vtebantur. Demùm Diana Lyceæ à Trezenijs fuit cognominata, cuius ædes ab Hippolyto posita dicitur, quod inde lupos depulerit, vt est auctor Pausanias. Prædictis tamquam coronidem mensem martium addemus, H qui Lupinus fuit nuncupatus, quoniam Mars, infantium, nimirum Romuli, & Remi à lupa nutritorum genitor ei nomen dederit. Hinc Ausonius de hoc mense sic cecinit,

G

lib. 4.

lib. 17. de regno Itali.

lib. 2.

lib. 4.

Cinctum pelle lupi promptum est cognoscere mensem,
Mars illi nomen, Mars dedit exuias.

PROVERBIA.

MVltis adagijs lupi verſutia, edacitas, & ſimiles proprietates anſam præbuerunt. Quapropter, ratione primæ à Turnebo hoc profertur. *Lupus vetulus.* Pro homine veteratore fallaci, & rapace. *Lupina pietas*. De illo, qui miſericordiam ſimulat, vt aliquid auferat. Huic non abſimile eſt illud. *Vt lupus ouem*. Supple, amat, de illo, qui ſui commodi gratia fictam amoris ſimilitudinem refert *Facie agnus re autem lupus*. In illum promulgatur, qui aliud ore, aliud mente agitat. Idcirco Plautus ad rem pronunciabat illud adagium. *Homo homini lupus.* Per hoc innuens homini ignoto non secùs ac lupo fidendum eſſe, *Lupus turbat aquam ouibus, vt cauſam quarat.* Hoc efferunt de illo, qui leuem ob cauſam, alios ad pugnam prouocat. *Lupus ante clamorem feſtinat.* Tradit hoc Diogenianus de illo, qui alicuius criminis conſcius formidat, antequam accuſetur, quoniam lupus, ablato agno, illicò fugit, antequam clamor paſtorum ſuboriatur. *Furfurem cognoſcit vt lupus lupum.* Prolatum eſt prouerbium ab Ariſtotele in illos, qui eodem vitio taxantur. *Lupa non parit agno*. Quoniam vt plurium ex malo genitore non probi filij gignantur. *Ouem lupo committere*. Vrſus eſt hoc prouerbio Terentius, quod promulgandum eſt, quoties pupillus malo tutori, vel aliquod graue negocium, malè fido cuſtodi committitur, iuxta illud Ouidij,

in Aſin. / *lib.7.mor.* / *in eunuch.* / *lib.2.de art. Aman.*

Plenum montano credis ouile lupo.

Idcirco ad rem, Cicero contra Marcum Antonium declamabat. *O præclarum cuſtodẽ ouiũ, vt aiunt, lupum, cuſtoſnè Vrbis, an direptor, & vexator eſſet Antonius*. Refertur alius à Zenodoto in homine improbum ad extremum vitæ diſcrimen, cum omnium applauſu deductum εἰς πάγας ὁ λύκος: *in laqueos lupus*. Vulgatum eſt aliud adagium; *Ale luporum catulos*. In homines, qui ſibimet perniciem ſtruunt, nec non in eos, qui lædunt ar ab illis, de quibus benè ſunt meriti iuxta illud,

Paſce canes, qui te lanient catuloſquè luporum.

In hoc genere legitur apud Græcos pulcherrimum epigramma adeſpoton de agna lupi catulum lactante, quod latino ſermone, ſic exprimitur.

Agna lupum proprijs nutrire coacta papillis,
Hoc me paſtoris nubila cura iubet.
Sauiet ille meo rurſum in me ſanguine fortis,
Ruſticitas nullo flectitur obſequio.

Hinc colligendum eſt non iniuria prolatum fuiſſe aliud adagium. *Lupus pilum mutat non mentem.* Quod homini maligno accõmodari poteſt, cui ſenecta canitiem affert, ſed ab eo malitiam non aufert. Ab helluatione alia oriuntur adagia, quoniam homines immoderatæ voracitatis, lupi vocari ſolẽt, vnde vulgo hoc vſurpatur. *Lupus nunquã adiuit medicũ.* De helluonibus, qui cum voraces ſint, illis tamen nihil noceat. *Lupus non curat numerum.* Hoc promulgatum fuit de homine impudenter edace, vel furace, & ſapit illud Vergilij.

eclog.7.

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum.
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Apud Suidã legitur aliud prouerbium, quod apud nos adhuc eſt in vſu Λύκος ἔχανε. *Lupus hiauit.* In eũ, qui re deſiderata fruſtratur. Noſtra ætate paſſim profertur hoc adagium. *Fames lupũ à ſylua exturbat.* De homine, qui diuitijs conſumptis animũ ad aliquod ſtudiũ adiũgit. *Lupus non comedit lupũ.* Quãuis hoc adagiũ qua ad literariũ ſenſũ veritate careat, vt ſuperius explicauimus, verũtamẽ hodie ab omnibus promulgatur in eũ, qui ſociũ eiuſdẽ profeſſionis etiã malè operantẽ non vituperat. *A lupo agnũ eripere poſtulant*. Pronunciatur de illis, qui aliquid incaſſũ operantur. Huic affine eſt illud. *Ex ore lupi.* Effertur hoc quando aliquid, præter ſpẽ, recuperatur, quod prorſus perijſſe videbatur. Poſtremò à voce, & ab alijs lupi proprietatibus nonnulla prouerbia dimanãt, quæ breuiter ſubnectemus. Primũ eſt illud vulgatũ. *Qui cũ lupo verſatur diſcit vlulare.* Enunciaturq. de viro probo, quando frequẽti cõſuetudine hominis improbi vtitur. Subſequitur aliud. *Luporũ vlulatui nõ facilè credendũ.* Prolatũ in illos, qui pollicitationibus quibuſcunq. credunt, quoniam lupus aliquando capta præda, aliquãdo fame ſtimulatus vlulat. *Lupi illum videre priores.*

Idyll.14.

Hoc

E Hoc prouerbium publicari poteſt in raucũ, vel in eum, qui ſubitò obmuteſcit, vt habetur in illa egloga Virgilij cui titulus eſt MAERIS. Theocritus quoque ad rem ſcripſit.

Edere non poterit vocem, Lupus eſt ſibi viſus.

De vero lupo Auctor non loquebatur, ſed de riuali conſpecto, cui nomen erat lupus. Hinc oriri videtur aliud prouerbium *Lupus in fabula*. Quando fortè fortuna in medio ſermone interuenit is, cuius mentio fiebat, iuxta illud:

Iamq́ aderant ipſi nondum ſermone peracto.

His accedunt alia prouerbia, vt *Lupus circa puteum ſaltat.* Traditurque de illo, qui in aere piſcatur, quia lupus, nec ſitiens, è puteo bibere, nec præda in puteum delapſa potiri poteſt. *A fronte præcipitium, à tergo lupi.* Hoc toties pronunciatur, quoties in anguſtijs verſamur; qua de cauſa Horatius quid ſimile ſcribebat. *hac vrget Lupus, hac angit canis.* Huic valde ſimile videtur illud. *Auribus Lupum tenere.* diciturquè de re ambigua, vt extat apud Terentium de Antiphono adoleſcente, qui, nec vxorem, quam deperibat, expellere, neq. illam, ob patris violentiam, retinere poterat; *Prius ouem Lupus ducet vxorẽ.*

lib. 1. ſatyr. 2.

in phormio.

F Enunciatur hoc prouerbium de re impoſſibili, cui non eſt abſimile illud. *Prius mordent ranæ.* Propterea Horatius ad rem canebat. *Sed priùs Apulis iungentur capræ lupis.* Huic affine prouerbium habetur apud Suidam. Λύκος αετὸν φεύγει. *Lupus aquilam fugit.* de ijs quæ euitari non poſſunt. Aquilam enim alatam lupus etiam velociſſimus euadere non poteſt. Apud eumdem auctorem legitur aliud Λυκόπτερα, *Lupi alæ*. De rebus, quæ fieri nequeunt, cum nunquam fieri poſſit, vt lupus alatus inueniatur. Ad finem addemus illud, quamuis à lupo animali non deſumptum. *Lupus ad vrbem.* Hoc ſolet proferri quando aliquod triſte nunciatur; erat enim quidam nuncius nomine lupus, qui vrbem quoties petebat, toties inexoptabile nuncium afferebat.

PROBLEMATA.

SEptalius in comentarijs ad problemata Ariſtotelis vbi Philoſophus inueſtigat, cur in cicatricibus equorum, & aſinorum oriantur pili, & in cicatricibus hominum nequaquam. Quæri cur in cicatribus equorum, & aſinorum, qui demorſi fuerunt à lupis pili non renaſcantur. Reſpondet ad mentem Plutarchi, quando ſcitatur rationem, propterquam carnes animalium à lupis iugulatorum ſuauiores euadant, ideo inquit id fieri, quoniam fauces, & dentes luporum ardentiſſimi ſunt, itaut carnes ab illis tactæ quaſi coctæ teneriores euadant. Ex aſſerto Plutarchi, rationem huius problematis colligit Septalius, nempè ſi lupi habent fauces, quaſi accenſas, & carnes quas tangunt ferè inurant; quemadmodum igitur in carnibus brutorum ambuſtis pili non renaſcuntur, pari ratione, in cicatricibus à lupo inflictis pili non regenerantur. Secundò quæritur, cur homines in conſpectu luporum illicò rauceſcant. Aliqui eruditi reſpondent, id à timore oriri, nam cutis meatibus obſtructis præ formidine vapores exhalantes retrocedunt, & ad pectus fluentes raucedinem generant. Alij fuerunt huius opinionis, id contingere à vapore ferè venefico, à faucibus, & oculis luporum dimanante, idcirco, hic aeri per partem poſt partem communicatus raucedinem in hominibus procreat. Quæritur tandem cur lupi ad inſtar hominum quodammodo caneſcant, vel ſaltem colorem, quem vulgus vocat griſum adipiſcantur. Reſpondent nonnulli rerum naturalium non tenuiter periti in hominibus à defectu caloris natiui canitiem prouenire, ſed in lupis prædictum colorem ob voracitatem generari.

G

ſect. 10. probl. 28.

lib. 2. probl. ſymp. 9.

H

HIEROGLYPHICA.

CVm lupus noctiuagum ſit animal, & lapidis alicuius ſtrepitus terreri ſoleant, Aegyptij ſacerdotes, ex Pierio, aliquẽ vanis terriculamentis conſternatũ, effigie lupi, & ſaxi, denotabant. Pariter oſtenſuri hominem, qui per hoſtes tranſiens illæſus euaſiſſet, lupum extrema cauda glabrum pingere conſueuerunt, quoniam lupus à venatoribus agitatus villum amatorium

lib. 11. Hierogl.

extremæ caudæ inhærentē abijcit, ne humanæ voluntati satisfaciat; vel lupū, cauda sub vterū reducta, pingebant, cū in declinādis periculis, lupo sūma insit calliditas. Deinde, ex eodem Auctore, significaturi hominem ex infortunijs potentiorem factum, equum gerentem clunes à lupo demorsas effigiare solebant, cum equi semel à lupis demorsi alacriores reddantur. Mulierum postea abortientem indicare volentes, simulacrum lupi ab equa calcibus petitum exhibebant, cum equa, ob antipathiam, à lupis leuiter tacta abortum facere consueuerit. Quoniam autem maxima dissensio inter lupos, & oues omnibus semper manifesta fuit. Hac de causa Aegyptij discordiam, & mores valde dissimiles designaturi, ouem, & lupum delineabant. Quare Ouidius de maximè discrepantibus sic canebat. *Nat lupus inter oues.* Lupi simulacrum hianti ore apud Suidam ineptos mores significat. Nam propriè figura lupi hianti ore, & terrā mordicus apprehendentis, hominem famis impatientem denotat. At, per rostrum lupi, homo à veneficijs tutus indicatur; cum notissimum sit, rictum lupi ianuis affixum maleficia arcere. Præterea cum lupum raptorem esse omnibus sit exploratissimum; Pierius optima de causa homines furaces, & prædones, per lupi figuram ostendebat, & præcipuè cum veteres philosophi, qui palingenesiam ponebant, homines rapinis deditos post obitum: in lupos abire tradiderint. Quocirca poeta Claudianus prædones ait à Rhadamantho lupis obijci solitos. Cæterùm, per lupæ simulacrum, meretriciam improbitatem denotari, omnes autumant; cum clarum sit, meretrices lupas, & loca ab ipsis frequentata lupanaria cognominari. Quamobrem Messalina flagitiosum maiestatis Imperatoriæ dedecus Lyciscæ nomine delectabatur. Itaquè de hac satyricus poeta sic cecinit.

Hieroglyphic. mulieris abortientis.

Hieroglyphicum meretriciæ improbitatis.

——— tunc nuda papillis,
Constitit auratis nomen mentita Lyciscæ.

Tandem, per lupum sculptum, auctore Pierio, ea de causa intelligitur Macedo Herculis comes, qui sub osyride militauit, quoniam is lupi gestamine gauderet.

EMBLEMATA, & Symbola.

PRæclarissimus vir Reusnerus, emblema perelegans Hieronymo Reusnero dedicauit, & pro inscriptione vsus est illo adagio. HOMO HOMINI LVPVS. Cum hexasticho huius generis.

lib. 3. embl.

Lyncus Rex Scythiæ ferus, Arcadiæq́ Licaon,
Quàm benè nomen habet sæuus vterq́ Lupi,
Pœna fit hęc sceleris, namq́ hospes, vt hostis vterq́
Dum parat hospitibus damna fit inde Lupus;
Aut homini Deus est homo si bonus, aut lupus herclè,
Si malus; ò quantum est, esse hominem, atq́ Deum.

Paulus Maccius vir omnigena eruditione clarus, à lupi voracitatem desumpto argumento, emblema composuit, in quo Neuros populos in lupos transformatos depinxit cum inscriptione. HOMINES OB GVLAM IN BELLVAS. Et optimo iure, cum lupus vitij gulæ symbolum esse perhibeatur. Hoc emblema exornauit pulcherrimo hexasticho, cuius conclusio est hæc.

in lib. embl. 44.

Bellua enim expleri conuenit, haud homini.

Camerarius figurat lupum sydus caniculæ exoriens, intentis oculis, aspicientem cum hac inscriptione. TE ORIENTE FVGIT. Quoniam illa lupi species (aurea nuncupata) in ortu huius constellationis ad pœnitiota lustra confugit, neque inde exit, donec Solis æstus abierit. Addit distichon huius generis.

in lib. embl. ex An. 51.

Quis ferat ardentis fumantia sceptra tyranni.
Sic fugat auratos Syrius ipse Lupos.

Idem Auctor Paulo inferius depingit lupam plenis vberibus, & hoc emblema sic inscribit. SVA ALIENAQVE NVTRIT. Alludit enim ad Principem, qui non solum ciues suos, verùm etiam alienos fouet, & iuuat, ideoque sic canit.

Non

E

Non ciues tantum Princeps, sed nutrit, & hostes,
Alterius fœtum ceù Lupa cana Fera.

Paulus Iouius in libro Italico phrenoschematum militarium similem lupam delineat, illamque decorat hac inscriptione. SVA ALIENAQVE PIGNORA NVTRIT. Idē Camerarius lupum enecantem ouem effigiat, & hoc emblema inscribitur. FIT SVAVIOR. Verùm hæc, & his similia ad historiam ouis referenda sunt. Ampliùs, per lupi figuram, olim cuiuscunque noxæ symbolum, Antiqui præseferebant; quia vt optimè docet Goropius, ab ouibus suas diuitias depromebant. Insuper Appianus lupinam pellem pacis symbolum olim, apud Hispanos fuisse testatur. Tandem professores memoriæ artificiosæ lupum tamquam notam literæ. L. prædicant, vt habetur in illo distocho, in quo alicui dicitur, vale.

emb. 72.

lib. 4. de bell. hisp.

Mitto tibi frontem Veneris ventremq. Dianæ,
Anteriora Lupi, posteriora capræ.

F

PHRENOSCHEMATA.

PErciuallus scriptor Italicus meminit cuiusdā viri nobilissimi, qui pinxit lupum cū Dicto Italico E PER TROPPO VEDER RIMASI CIECO. Alludebat fortè ad acerrimam luporum visionem, & ad oculos mentis, quibus homo speculatur. Idē Auctor figurauit lupum pedem mordicus apprehendentem cum hoc Dicto Italico. E PER PENA, E RICORDO. Quoniam proprium est lupi noctu circa ouilia vagantis pedem obstrepentem mordere, cū autē hoc animal sit Martiale, iure optimo, huiusmodi phrenoschema viro strenuo conuenire habebat, cui in rebus militaribus peragēdis, semper cautè incedendū est. Iouius scriptor pariter Italicus exhibet Insigne cuiusdā illustris, & celeberrimi equitis, qui effigiabat lupū prædā anterioribus pedibus stringentē, & retrospicientē duos canes illū persequentes, qui & ipsi respiciebāt, nū alijs canes auxiliū laturi aduenirent; & Dictū erat tale. PAVENT OVES TIMENT CANES, INTREPIDVS MANEO. Prædictus insignis, & clarus eques fortè propriam extollens virtutem hoc phrenoschema in vexillo gerebat.

lib. Insig. milit.

G

INSIGNIA GENTILITIA, & Militaria.

LVpæ simulacro Sena Tusciæ ciuitas pro Insigni gentilitio delectata est. Reusnerus scribens, ad clarissimum virum Hieronymum Vuolfium nostra lingua lupium denotat huius nobilissimi viri Insigne gentilitium figura lupi exornatum fuisse, quod his versibus manifestauit.

Fraus in te cum nulla sit, aut vis improba Vuolfi,
Quæro tibi sæuus cur dedit arma Lupus?
Fallor? an obscura Lupus, vt videt omnia, nocte,
Et superat visu cætera bruta suo.
Sic acie mentis penetrans terramque, polumque
Omnigena doctos vincis in arte viros.

H

Præterea in Insigni gentilitio Bathoreorum de Somlio, tres lupini dentes conspiciuntur; quare vir quidam eruditus in hoc Insigne protulit hoc tetrastichon.

Quòd venando Feras, bellando vicit, & hostes,
Atque triumphati contulit ora Lupi.
Inde Lupi dentes ceù partum ex hoste trophæum,
Somliadum gestat clara vetusq; Domus.

Deniq. in Insignibus militaribus lupi effigies olim effulsit, quoniā Plinius testatū reliquit apud veteres Romanos, luporū, equorū, & similiū figuras vexilla exornasse, quāuis hodie in aciē portari cæpta sit Aquila Vulteius huius rei reddens rationē scripsit, lupi iconem

lib. 10. c. 4.
lib. 10.

olim à Romanis in vexillo latam fuisse, quoniam infantes scilicet Romulum, & Remum à Lupa nutritos æternam posteritatis memoriam promæreri opinabantur.

NVMISMATA.

ARgiuorum nummum lupi imagine fuisse insignitum Sophoclis scholiastes testificatur, quoniam hoc animal Apollini sacrum, quemadmodum Dianæ ceruum esse credebant. Cæterùm in Romanorum monetis, icon lupæ insignem habuit prærogatiuam. Ideo Gabriel Symeon in illustrandis Priscorum numismatibus exhibet nummum, in cuius latere opposito apparet lupa secus ficum ruminalem, & faustulus pastor cum inscriptione. SEX. PO. idest sextus Pompeius; in parte autem inferiori Roma conspicitur, Idem Auctor aliam ostendit monetam, cuius inuersum latus Romam sedentem supra duos clypeos repræsentat, quæ longæ hastæ nititur, qua loco sceptri Antiqui Principes vtebantur, & secus pedes est lupa. Apud Erizũ conspicitur numisma aereum mediocris magnitudinis Antonini Heliogabali, cum huiusmodi literis. ANTONINO. Pars opposita lupam cum duobus infantibus sculptam refert, & literæ circumscriptæ. COL. AVG. TRO. ALEX. Idest Colonia, Augusta, Troas, Alexandria. Hæc moneta fuit cusa ad perpetuam huius Principis memoriam à prædicta Colonia in Phrigia existente, quam Imperio Romano subiectam Plinius promulgauit. Ex eodem Erizo habemus numisma æreum Macrini, cum literis huius generis. IMP.C.M.OP. nempè Imperator Cæsar Marcus Opelius, seu Seuerus, Macrinus, Pius Augustus. Pars opposita monetæ præfefert iconem lupæ, cum duobus infantibus, & tali inscriptione ROMAE. FEL. Idest Romæ felici. fuit cusum hoc numisma in aliqua ciuitate Romano Imperio subiecta ad perpetuum huius Principis monumentum.

in lib. illustrac. Numis.

lib. 5. c. 30.

B

MIRACVLA.

ADmiranda de lupis apud Historicos leguntur, dum Deus Opt. Max. per has Feras multa peccantium scelera vindicauit. Anno salutis 617. Baronius narrat lupos per noctem intempestam intra septa cuiusdam monasterij irrumpentes in vindictam peruersi dogmatis, ex fratribus aliquot morsibus laniasse. Augustinus Mannus refert qualiter exercitus Francisci Mariæ Vrbini Ducis militari peritia clari, ex variarum gentium colluuione congregatus per agrum Picenum infesta populatione percurrens, cum ab ipso Duce regi non posset, Lauretanis thesauris iampridem inhians misit exploratores, qui non procul Laureto omnia tuta cernentes lætitia gestiebant, cum subitò multorum grex luporum (vt ferinam hominum rabiem Feræ comprimerent) è saltu proximo erumpit, lupique, facto agmine, in præcursores impetum fecerunt, & illorum plerosquè repentino terrore oppressos iugularunt, cæterosquè salutis magis, quam prædæ memores in fugã verterunt, qui postmodùm nunciarunt ædi Lauretanæ Deum custodem, ac vindicem adesse, & tantam luporum vim non è nemore illo egressam, sed diuinitùs in prædones immissam fuisse. Alberitius quoque de Rosate, hæc habet. *Lupi occidebant populos Gallorum, & nullum remedium inueniri potuit nisi Litanie.* Aliquando, Dei omnipotentis nutu, lupi Sanctorum custodes, & tutores extiterunt. Legimus apud Surium, cum Sanctum Edmundum Angliæ Regem Barbari ob Christi fidem decollauerint, vnde martyrij coronam reportauit, capitequè inter vepres abiecto, repertum fuisse immanem lupum, qui sacrum illud caput amplexus excubias impendebat, ne ab vlla Fera læderetur. Ex eodẽ Surio habemus Sanctum Odonem Cluniacensem Abbatem, per vastam eremum, ad D. Martini monumentum noctu progredientem à vulpibus non paucis morsibus laceratum fuisse, sed illicò lupum rapidissimo cursu aduenientem illas profligasse, deinde per reliquum iter se comitem Sancto præbuisse. Amplius (Maiolo teste,) cum anno Domini 1582. intra conterminos Apuliæ montes à siccarijs duo homines, nempe Sacerdos, & laicus in sylua occisi fuissent, lupi comperta cadauera discreuerunt, nam laicum intacto,

in annal. Eccles.
in hist. scelest. c. 90.

in voce lupus.

tom. 6.

colloq. 7.

C

D

E presbytero, pœnitùs exederunt. Ad rem Baronius tradit anno Christi 1287 B. Adamum apud Minores egregium Firmij in Piceno concionatorem,& multis miraculis coruscantem, quandoquè per loca deuia aberrantem à lupo, vestibus mordicus apprehensis, ad viam reductum fuisse. Verùm quid dicemus de obsequio, quod lupi Sanctis præstiterunt. Narrat Textor, mandato Eustorgij Episcopi Mediolanensis, lupum, qui duo iumenta, quibus voluebatur currus, vorauerat, iugo se submisisse & currum traxisse. Nortbertus Archiepiscopus Machdeburgensis, ex Surio, cuidam puero petenti canem ouium custodem sibi dari, respondit, cum lupus aduenerit, iubeto ei, nostro nomine, ne quid gregis attingat, simplex puer mandato obsequens secure degebat; cōtigit interim ouem à lupo rapi puer præcepti memor post lupum accurrens clamitabat, vt Domini ouem dimitteret, sic enim præceperat ipse; tunc lupus, admiranda Dei benignitate, ouem illæsam dimisit. Aliàs cum missus esset quidam frater in agrum ad custodienda animalia, lupus per spatium totius diei, quasi custos adstitit, vesperi, dum grex domum ducebatur, lupus eminùs sectabatur, deinde, grege domum introducto, clausum ostium lupus ille quasi ingredi volens pulsabat

F tunc S. Nortbertus dixit fratribus, quare hospiti non aperitis? tunc responsum fuit non hominem, sed lupum esse. Sanctus verò percunctabatur, quid hoc esset, at custos gregis narrauit hunc lupum tota die, quasi custodem gregi adstitisse, tunc Sanctus ei aliquid pabuli dari iussit, quia mercedem de impenso seruitio requirebat, Itaque lupus, acceptis carnibus oblatis, statim abijt. Alia die, cum quidam fratres ad cædenda ligna in syluam profecti essent, videntesquè lupum vorantem capreolum illum fugarunt, & capreolum domum tulerunt; lupus autem illos, vsque ad ostium sectabatur, ibique pro foribus tanquam canis domesticus morabatur, & fratribus clamitantibus, vt lupus fugam arriperet, loco tamen non mouebatur. Quo audito Sanctus Nortbertus ab eis scisitabatur, quid nam esset, at Fratres causæ conscij, & veniam petentes, quæ gesta erant, planè narrarunt, tunc Sanctus illis præcepit, vt lupo prædam restituerent, qua accepta, neminem lædens placide recessit. Denique Maiolus recitat, non longè à Nilo in magna eremo, syluestrem lupam anachoretæ cuidam sanctissimo semper cænanti pro foribus tugurioli adstasse, donec cænatus reliquias porrigeret; illa verò lambens illius manus, quasi deosculans in suas redibat latebras. Ad finem res admirabiles de pueris a lupo ablatis, & supra ordinem naturæ parentibus

G restitutis recitabimus. Egnatius scriptis mandauit duos Eustachij filios, nempè alterum à lupo, & alterum à leone, dum pater medium tranabat amnem, abreptos fuisse, & Auctor addit ipsos, qui flebiliter fuerant amissi, fœliciter posteà parentibus non sperantibus restitutos fuisse. Tempore B. Bernardi, secundùm Surium, & Sancto Roberto Abbate Molismensi iam recens defuncto, quædam mulier cum duobus filijs ad eius tumulum peregrinans in sylua pernoctare coacta est; quare, accenso igne, nocte intempesta lupus adueniēs, & iuniorem filium abripiens aufugit, mulieri id animaduertens preces ad D. Mariam semper Virginem, & S. Robertum fundere non cessabat. Quando bellua, ferociæ oblita, innoxio ore, puerum incolumem matri reddidit. In Castro Veldensi, vt annotat Cæsarius Heisterbacensis, Matrona quædam nomine Iutta cum filiam in proximum pagum educandam tradidisset, puellam iam triennem in area ludentem lupus, quibusdam aspicientibus, collo mordicùs comprehenso ad syluam vicinam detulit, quem aliqui clamitantes, incassùm secuti, reuersi sunt, quorum vnus in castrum currens matri secùs mensam sedenti, filiæ infortunium nunciauit, quæ statim surgens, illacrymans, & sacellum quoddam D. semper Virginis, quam ex animo quotidie venerabatur, intrans de sinu Virginis Saluatoris Imaginē abstulit, & fusis precibus in hæc verba prorupit. Domina, nisi sospitem mihi reddas filiam,

H hanc Saluatoris nostri iconem non restituam; tunc temporis lupus puellam dimisit, nā plures ex illo pago vestigia lupi persequentes, vt reliquias puellæ ad tumulandum inuenirēt iuxta quoddam frutetum, illam deambulantem, lupiquè dentium stigmata in gutture impressa habentem, in tanti miraculi testimonium viderunt. Hæc relata fuerunt Auctori ab Hermano Abbate loci S. Mariæ, qui puellam vidit, & matris ore, quæ scripta sunt audiuit.

in annal. Eccles.

in offic. tom. 2.

tom. 3.

colloq. 7.

lib. 1. de var. hist. tom. 2.

lib. 7 illustr. mirac. c. 46

MYTHOLOGICA.

AEgyptij narrant, teste Vulteio, quando Isis cum Typhone erat præliatura, Osyridem, effigie lupi, vxori opem laturum ab inferis ascendisse, ideoque in huius rei monumentum Aegyptij lupum venerantur. Rhampsinisum quoque Regem viuum aiunt, ad inferos descendisse, & cum Cerere alea lusisse, iterumque ad superos rediisse, hocque tempus à descensu ad reditum feriatum esse dicebant; quo tempore, vt notat Herodotus, Sacerdotes oculis velatis ad Cereris templum, geminis lupis ducibus, se conferebant, quod ab Vrbe stadia viginti distabat, & rursus à templo ad locum, à quo discesserant, à lupis reduci. Omittemus, breuitatis studio, lupum Apollini secundum aliquos fuisse consecratum, quamuis alij Marti dicatum facerent. Vnde Iulianus scribebat, cur lupus Marti potiùs, quàm soli consecratur? Omittemus etiam Lycaonis Arcadiæ Regis fabulam tanquam notissimam, qui tandem, teste Ouidio, in lupum fuit transmutatus.

lib. 10. — lib. 2. — orat. 4. — lib. 1. metam.

APOLOGI, ET FABVLÆ.

CAlliditas, & versutia lupi Mythologis fabulandi ansam dederunt. Propterea Abstemius Asinum aliquando graui oppressum morbo finxit, lupumque petentem ab asini pullo de patris valetudine, qui per ostij rimulam respondebat patrem melius se se habere quàm lupus cuperet. Apologus indicat obsequia hostium semper suspecta esse; quarè Græci meritò dicunt. Τῶν ἐχθρῶν δῶρα ἄδορα hostium dona non dona, imò κακίδωρα. Aesopus quoque scripsit ob assiduum bellum inter lupos, & oues, lupos legato misso ouibus pacem nunciasse, si sibimet canes traderent, quo facto, lupi canes dilaniarunt, & oues facilimè mactarunt. Ideò Apologus exponitur hoc disticho.

in lib. myth. — in lib. myth.

Tutorem retinere suum tutissima res est,
Nam si tutor abest, hostis obesse potest.

Amplius lupo & agno quandoque ex eodem riuo bibentibus, lupus agnũ obiurgauit, quia turbauerit aquam, cum tamen agnus in parte inferiori potaret, ipsumq; propriam manifestantem innocentiam iugulauit. Hic Apologus aspectat ad tyrannos, qui iustos, & iniustos spoliant, & opprimunt. Idem Aesopus respiciens malignos lupimores, recitat olim quemdam pastorem, lupi catulum repertum vnà cum canibus aluisse, qui adultus clanculum aliquam ouem occidebat, illaque cum canibus vescebatur. Pastor, re intellecta, lupum ex arbore suspendit. Fabula denotat hominem prauæ naturæ difficulter bonos mores induere posse. Huic affinis est illa fabula, in qua lupus ouis pelle indutus ouium gregi se immiscuisse, quotidieque aliquam ex ouibus interfecisse perhibetur; quo animaduerso, custos illum laqueo suspendit, interrogantibus autem cæteris pastoribus, cur ouem suspendisset. Respondit pellem quidem esse ouis, opera verò fuisse lupi. Fabula indicat homines non habitu esse æstimandos, quoniam multi sub ouis specie opera lupina moliuntur. Denique Apologus de grue os è faucibus lupi extrahente consultò prætermittitur, quoniam in historia auium fuit exaratus.

loco cit. — lib. 20. Ornith. c. 5.

SOMNIA.

DE lupis per somnium visis multa Onerocritæ fabulantur. Itaque non absurdum esse existimamus nonnulla de ijs proferre, vt corũ nugæ magis, atq; magis innotescant. Cardanus qui in hoc genere perpetuas agitat nugas, lupũ veluti, & Aquilam per somnium conspectum furem apertum significare pronunciat, vbi Hyænam quoque Feram lupo similem mortem denotare asseuerat. Sed quæsò quis hoc inter pueriles nugas non collocaret? cum apud rerum naturalium scrutatores nondum constet, quale animal sit hyena, Bellonius enim felem

lib. 1. de insomn. c. 33.

Zibeti

Zibeti hyænam esse arbitratus est, & Gesnerus Gulonem suam hyænam esse constituit. Amplius idem Auctor, quoniam lupus nobis aduersatur, ipsum per quietem obseruatũ denotare manifestum hostem libere astruit. O præclarum speculatorem, omnia igitur animãtia nobis infensa, idem significare, attestari deberemus. Deinde, si quis de nobis quærat, quid sibi velit Cardanus, quando scripsit. *Si quis per quietem Lupum equitare sibi videatur improbo & potenti viro dominabitur*. Nos ab ipso illiteratas fabulas proferri dicemus, quæ cum nullis nitantur fundamentis facilè corruunt.

lib. 1. de insomn. c. 38.

HISTORICA.

PRætermissa lupæ historia, quæ geminos aluit Mauortia fratres tanquam omnibus notissima, ad historias minus vulgares accedemus. Iornandes agens de Scarotiæ insulæ situ, scriptis mandauit ibi paruas, sed plures esse insulas, ad quas si, congelato mari, lupi transierint, hi ob frigoris excellentiam luminibus orbari feruntur. Ideo concludit auctor hanc regionẽ non solum hominibus, sed etiam Feris inhospitalem esse. Cæterum, iuxta Mœotidem paludem, ex Aeliano, lupi cum piscatoribus liberè versantes à domesticis canibus non discriminantur, & si maritimæ prædæ partem ab ipsis consequantur cum piscatoribus pacem habent, & quæ cœperint custodiunt, sin secus, retia lacerant. Maiolus quoque in Hellesponto lupos hominibus passim familiares esse autumat. Qua de causa non est mirandum, si Apollonius scribat se nouisse quemdam hominem ab infantia cum lupis educatum, qui, ritu luporum, currere, & vlulare sciebat. His notatis, descendemus ad historias eorum, qui à lupis, vel interitum, vel insignem aliquam læsionem reportarunt. Refert Cæsarius Heisterbacensis fuisse quemdam hominem iuxta Aquisgranum, qui tres habuit liberos, & eo tempore, quo ibidem Philippus coronatus est, multi in prouincia lupi vagabantur, ex quibus vnus infantem extra domum deambulantem rapuit, sed miles quidam fortè per viam equitans pueri misertus, post lupum cursitans, eum incolumen ex dentibus Feræ excussit. Non multò post idem puer ab alio lupo rapitur, & præfocatur. Habebat hic pusio sororem natu maiorem, quam de fonte aquam hauriẽtem lupus apprehendit, & antequam homines ei subuenire possent, puellam extinxit. Pater duobus liberis priuatus, cum quadam die tertium domus custodem reliquisset, reuersus neminem vidit, ideo verisimile est, teste Cæsario, quòd à lupis vagantibus, vt cæteri, fuisset deuoratus. Idem Auctor tradit iuxta quamdam villam lupum mordicus brachium puellæ adultæ comprehendisse, quam secum trahens clamantem durius premebat, & tacenti parcebat, hæc in syluam ad alium lupum ducta fuit, cuius gutturis os erat infixum, vnde manus puellæ per lupum in os lupi laborantis imponitur, & extracto osse puella à lupis ambobus ad villam reducitur. Idem recitat in Carpania id contigisse nimirùm die vacationis, multos discipulos in syluam se contulisse, ingressosquè lupæ antrum, catulos omnes eiecisse, eorumquè pedes bipenni ab vno discipulorum amputatos fuisse. Quarè, reuersa lupa, visaquè catulorum strage, illicò omnes discipulos insecuta eum solum, qui facinus patrauerat, iugulauit, quamuis postmodum lupa à cæteris interfecta fuerit. Milo quoq; ex Pausania conspicatus arida n quercum immissis cuneis hiantem in finibus Crotoniatarum, robore suo fretus, truncum illum rescindere conatus, cuneis relaxatis, & manibus à trunco detentus à lupis discerptus fuit. Quid simile narrat Procopius in Samnio contigisse; nam Samnitibus pueris pecus pastum educentibus, duo, vt fieri assolet, equales inter se colluctabantur, victum autem, & in terram prolabentem cæteri illudendo, & increpando ex proxima arbore suspenderunt, interim, lupo adueniente, perterrefacti omnes fugerunt, qui verò per iocum suspensus pendebat, à cæteris destitutus in cruciatu interijt. Atheniensium mos erat vetus, teste Ioanne Bohemo, vt belluam hanc tanquam rei pecuariæ infestam prosequerentur. Propterea lupum afferens quinquè drachmas, ex Publico, qui lupi catulũ vnã accipiebat, hoc pecoris, illud bouis pretium fuit. Non absimile narrat Gaspar Bugatus, scilicet tantam luporum copiam in territorio Mediolanensi ob pestem, & bella creuisse, qui hominum cadauera edere assueti erant, vt noctè per pagos, & suburbia pueros etiam ab incunabilis raperent. Idcirco lupum occidenti tot libras imperiales soluere statutum fuit; atquè ita luporum destructionem moliti sunt. De

in lib. de reb. Get. c. 3

colloq. 7.

lib. 10. hist. memor c. 65

lib. cit. cap. 66.

lib. cit. cap. 74.

lib. 6.

lib. 1. de bell. Goth.

lib. 3. de morib. gent. c. 2

lib. 6. hist. vniuers.

tanta

lib. 10. de regno Italiæ.

tanta luporum copia cui hoc mirum videri non debet, quia, ad rem, scribit Signonius, ob assiduas seditiones, & bella adustis villis, & vastatis Lombardiæ agris, lupos fame rabidos per campos passim vagatos fuisse, & circa fossas vrbium, absurdis vlulatibus omnia repleuisse, & oppida ingressos sæpè homines laniasse, & præcipuè quos in plaustris, vel sub porticibus soporatos inuenerunt. Imo addit Auctor parietes quandoquè perforasse, & infantes in cunabulis nactos deuorasse, quoniam omnibus combustis solitum ouium pabulum non reperiebant.

PRÆSAGIA, ET PRODIGIA.

lib. 3. antiq. Rom.

EX auibus, & quadrupedibus olim Ethnici, Auctore Ioanne Rosino, sua præsagia, & auspicia sumebant, nam si lupus ad dextram pleno ore commearet, prosperæ, & magnæ rei argumentum esse opinabantur. Sicuti ex lupo solo progrediente, diutiusquè vlulante, vel à desertis locis ad habitata accedente, secundùm Aelianum, tempestatis acerbitatem præsagiebant. Quemadmodum, & nocturni luporum vlulatus, secundùm Priscos, mala prædicebant. Vnde Virgilius sic canebat,

—————— & alte
Per noctem resonare Lupis vlulatibus Vrbes.

lib. 4. hist. cap. 4.
in lib. de Prodig.
loco citato.
lib. 11. Hyerogl.
Dedac. 4. lib. 6.
li. 5. de bell. ciuil.

Quamobrem à lupis mala, vt plurimùm hariolabantur. Ideoque coloniam, quam C. Gracchus, instaurata Chartagine Iunoniam appellauit, infœlicem futuram Haruspices dixerunt; propterea quòd lupi metas ibi positas subitò incursu subuerterunt. Maximino Imperatori viro bellicosissimo exitium lupos portendisse ferunt, qui circiter quingenti simul ingressi erant Vrbem, in quam ipse se receperat, cum in Italiam aduersus Maximū, & Balbinum profectus esset. Amplius, si lupi in foro Romano visi essent; & incolumes euasissent, oppressionem Vrbis, & alia designasse pericula animaduerterunt. Ad rem refert Orosius anno ab Vrbe condita 477. tres lupos ante lucem ingressos Vrbem semiuoratum cadauer intulisse, quod strepitu hominum exterriti in foro reliquerunt. Iulius Obsequens tradit luporum multitudinem vnguibus excauasse terminos è possessionibus, quæ per Gracchum anno ab Vrbe condita 637, diuisæ fuerant, quare Gracchi mortem in Auentino monte præsagiebat. Quemadmodum ex eodem Auctore, lupi olim Capitolium ingressi, & postea à canibus expulsi anno ab Vrbe condita 296. obsidionem Lucij Minutij, & liberationem per Quintum Concinnatum factam cum hostium subiugatione prænunciabant. In ea quoque clade, quam sub Hadriano Iudæi passi sunt, lupi, teste Pierio, per Vrbes passim irruentes vlulabant. Insuper cum descendenti ab alpibus Annibali Romani resistere conarentur, tunc T. Liuius, tradit ad Ticinum lupum in castra intrasse, laniatisque obuijs, intactum euasisse. Semper enim ita inauspicatus luporum in vrbe conspectus habitus est, vt quotiescunque lupi viserentur, auctore Ioanne Rosino, Vrbs semper solemni lustratione expiaretur. Prædictis addere possumus alia de lupis prodigia; nam Appianus Alexandrinus scripsit cuiusdam tentorij excubitorem à Feris, sola excepta facie, absumptum fuisse, quasi ab hoc relicta, vt absumptus nosceretur, idq; sine clamore, & nemine conquiescentium sentiente factum fuisse, & Brundusinos dixisse, sub diluculum è tabernaculis se lupum procurrentem conspicatos fuisse. Anno Domini 1176. in agro Gebennensi, lupus corporis magnitudine, & rabie alijs dissimilis plusquam triginta homines deuorauit, vt habetur in libro stemmatum Lotharingiæ Ducum. At in libro de prodigijs, & ostentis, habemus a lupis ferocibus in Ruthenensi pago paruulos ab vberibus matrum raptos, & diris morsibus laceratos fuisse. Richardus quoque Dinothus literis mandauit sub secundum bellum Punicum, Romæ inter alia prodigia lupum ex tempore in castra aduenisse, ensemquè cuiusdam militis à vagina extraxisse, & asportasse. Quamuis, ex hactenus relatis, hoc animal iuuandis mortalibus non sit natum, tamèn Geloni Syracusano in scholis rudimenta prima discenti auxilio fuit, vt ab imminēti vitæ periculo subduceretur; nam cum Præceptor eius, & frequentes condiscipuli in ludo literario essent, mirandæ magnitudinis lupus irrupit, Gelonisque tabellis arreptis, foras properabat, sed Gelon haudquamquam perterritus, ne tabellis priuaretur, eas manu seriò tenens lupum sequebatur, sed postquam limen transierunt, gymnasiū repentè corruit,

tom. 4. in lib de Prodig.
Gelonis Syracus. hist.

E corruit, & magistrum, & condiscipulos oppressit. Item cerua à lupo fugata cum inter duas acies illæsa euasisset, Romanis victoriam pronunciauit.

MONSTRA.

Iam arcto vinculo prodigia monstris copulari feruntur, vt facere non possimus, quin monstra prodigijs subnectamus. Scribebat enim Cicero. *Monstra prædictiones, & præsensiones rerum futurarum, quid aliud declarant, nisi hominibus ea, quæ futura sunt, portendi, prædicidex quo illa ostenta monstra, portenta prodigia dicuntur.* Cæterum in monstris ad hunc locum spectantibus recensendis non longa verborum ambage vtemur, cum Alexander ab Alexandro solius meminerit Lamisci, qui apud Lucanos regnauit; is enim tertium pedis digitum lupinum habuit.

lib. 2. de nat. Deor.

lib. 4. gen. dier.

F

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

Lupus, in sacris paginis, cum agno, cubaturus iuxta illud Isaiæ. *Habitabit lupus cum agno.* Iustitiam, & misericordiam in aduentu D. N. Iesu Christi arctissimo vinculo iungendas esse significabat. Nam Ricciardus, in commentarijs symbolicis, à lupo iustitiam & ab agno misericordiam denotari pro comperto affirmat. Præterea, quando in Genesi legitur. *Beniamin lupus rapax mane comedet prædam, & vespere diuidet spolia.* Hoc de Pauli conuersione dictum voluit Eucherius, quoniam Paulus de Tribu Beniamin, qui manè comedit prædã, quando Christi fideles odio plusquam vatiniano insectabatur, vesperè diuisit spolia, quando conuersus prædicans multos à vana religione ad christianam fidem conuertit. Lauretus verò, per lupum rapacem, Iudæos sanguinem Prophetarum sugentes interpretatus est. Amplius, in sacris literis, lupi mysticè homines peccantes designant; nam in expositione illorum verborum Saluatoris nostri. *Ecce mitto vos sicuti agnos in medio luporum.* Sanctus Augustinus contra Fortunatum Manicheum Homines in hoc orbe sublunari peccantes exponit, significant etiam Tyrannos, vt Lauretus annotat, iuxta illud Hieremiæ. *Lupus ad vesperum vastauit eos.* Imo, & Hæreticos, de quibus loquẽs Gregorius Nazianzenus dicebat. *Graues istos lupos timeo, ne tenebras obseruantes gregem nostrum diripiant.* Cui leges canonicæ, vt habetur per Clementem Quartum omninò adstipulãtur. Si lupus, in sensu mystico, omnes peccantes indicare videtur, multò magis Dæmones designabit. Quare lupus dispergens oues apud Ioannem Diabolus ad varia vitia animas trahens à D. Augustino exponitur. Quando verò Abacùc scripsit. *Lupis vespertinis velociores.* Lauretus, in sylua allegoriarum fugientes à Dæmonibus, & properãtes ad Deum, interpretatur. Quamuis secundùm alios, Romani denotentur, qui aduersus Iudæos veloces fuerunt. Idcircò lupi, inter quos mittit Dominus discipulos suos tanquam agnos, non solum intelliguntur Christi fidelium persecutores, sed etiam Dæmones, qui hominum animas strangulant. Veniunt enim in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces; vt D. Matthæus optimè annuit. *Attendite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus, autem sunt lupi rapaces.*

cap. 11.

in syl. Alleg.

G

disput. 2.

cap. 5.

in C. vt offic. de Hæret. in 6.

cap. 1.

in verbo auell.

cap. 7.

H

MORALIA.

Tanta est luporum cum peccantibus conuenientia, vt sæpè numero homines vitijs dediti, proprietates luporum imitentur. Nam lupi, secundùm Physiologos, in parte anteriori magnam fortitudinem, & in posteriori insignem imbecillitatem præseferunt. Nefarij homines partem anteriorem in auro congerendo validam, & partem posteriorem, scilicet in Bonis vitæ futuræ acquirendis inualidam possident. Luporum pariter interanea, ob debilitatem facilem corruptionem nanciscuntur, extimæ autem partes duræ sunt, &

ve-

Conſcientia peccantium qualis.

venantium venabulis validè reſiſtunt.Peccantes quoque partem intimam, nimirum con
ſcientiam infirmam habent,parte verò exteriori,ictibus nempe verbis concionatorum,
& redarguentium fortiter reluctantur, ne ad partes intimas correctiones penetrare va-
leant. In reliquis quoquè peccantes luporum mores æmulantur,nam ſi lupus ad aliquod
ouile ingrediatur,nemine impediente,cum illi non ſufficiat vnam tantùm ouem intere-
miſſe,totum gregem iugulat. Perditi quoquè homines,ſi Deus illis diuturnam vitam lar-
giretur,totum gregem,ideſt totam patriam diſſiparent, Ideo Marcus ſcripſit. *Niſi Domi-*

Cap.13.

nus breuiaſſet illorum dies,non fieret ſalua omnis caro. Lupus inſuper prædando contra vẽ-
tum progreditur,ne canes,olfactu,eorum viam indagare poſſint;peccantes, ne doloſè il-
lorum fraudes detegantur,in hoc,lupinam naturam æmulari ſolent. Quod præſtare Chri
ſti fidelibus minimè conuenit,licet Reuſnerus cecinerit.

In paradiſ. Poet.

Omnibus eſſe Lupos licèt in regione Luporum
Inter Pygmaeos non pudet eſſe breuem.

Si peccantes in ſpecies contemplemur, inueniemus furem Lupum eſſe nuncupandum.
Quocirca Iuris Periti,ad rem loquentes,ſcribunt, quòd Paſtor lupus fieri non debet. Itẽ
teſtes falſi,nec non illi,qui de domo propria pro alicuius rei teſtificatione, producuntur,
lupi cuſtodes in Decretis Gratiani appellantur. Præterea Mercenarius paſtor lupus vo-
catur,& paſtoris nomen non meretur,quoniam videns lupum venientem,vt rapiat,oues,
vel Hæreticum,vt illas decipiat vel Tyrannum, vt eas affligat, ſtatim formidans illas re-
linquit,& tacendo,& non reſiſtendo fugit: quam ob cauſam per Gratianum cognomina-
tur Lupus,& iure meritò hoc lupi nomen malo Prælato competere poteſt, nam quemad-
modum lupus fruſtatim vorat agnum,pariter mali paſtores,teſte Gratiano,bona Eccleſiæ
conſumunt. Intereſt igitur optimi Prælati,& probi paſtoris, Domini Eccleſiam contra lu-
porum inſidias diligenter cuſtodire. Competit quoque hoc lupi nomen ijs qui voracita-
ti ſuæ deſeruiunt, & inſatiabilem profundumque ventrem ſemper eſitendo diſtendunt.
Propterea Ioannes Franciſcus Apoſtolus ad quendam ſagina expletum,& crapulam ex-
halantem ſcribens lupum vocitauit hunc in modum.

l.ſi ſeruum C.de furt.

4.q.6.C.contra.

C.tres perſon.23.q.4.

C.1.13.q.1

in lib.epigr.

Nam neque tu retines vultum,nomenq. guloſi,
Nec malus es lurco,ſed lupus,atque gula.

Deinde Morales,nomen lupi auaris pereleganter quadrare exiſtimarunt,nam lupus reli-
quias prædæ ſub terra abſcondit,quæ aliquando tantam contrahunt putredinem, vt ne-
que ab ipſo,neque ab alijs Feris vorari poſſint. Auarus diuitias,& bona temporalia occul
tat,ideoque nec ipſis fruens,nec pauperibus illas diſtribuens ab hæredibus diſſipari per-
mittit,quia aliquando tanquam lupi, auri præda ſatiati, ſpretis mendicis, ad colluſiones,
& ad voluptates animum conuertunt. Lupi quoque fugientes, & catulos ſecum ferunt:
Homines auari ſi mutent locum, diuitias ſecum deferunt, illas enim tamquam filios ſin-
gulari amore proſequuntur. Lupi quò ſunt ſeniores eò deteriores, propterea quòd,
non valentes Feras prædari,hominibus inſidiantur. Auari, in hoc genere,ſunt lupi,nam
ſeniores,pauperibuſque inſidiantes,maiori auaritia premuntur. In dictorum confirma-
tionem Roſſellius addit in tartareo ſpecu à Dæmonibus ſub forma lupi auaros puniri,
dum canit.

Auarus quarè lupus dicatur.

li.1.mamor.artif.

Hic curuos cernes,vacuoſque numiſmate auaros,
Quos ſub fronte lupi ſæua Megera quatit.

Sed poſtquam in Diabolum incidimus,notandum eſt ipſum ſummis rationibus lupum ap-
pellandum eſſe. Primò,quoniam ita vocatur per Gratianum,quando dixit. *Oportet ſacer-
dotes,quibus Domini populus commiſſus eſt cum magna conſtantia vigilare ſuper dominicas
oues ne lupinis morſibus lanientur.* Deinde, quia lupus, ſi hominem præuiderit,vocem adi-
mit,ita Diabolus obſeruans aliquem concionatorem gratis redargutionibus populos al-
loquentem,omnes edit conatus,vt illi vocem adimat. Deniq. lupus nunquam, per loca
cryptæ,in qua catuli aluntur,proxima prædatur, ſed per loca remota noctu venatur. Si-
militer Diabolus tartareo ſpelæo vicinos non inuadit,ſed ab ipſo remotos, nempè viros
probos, & iuſtos,quos varijs tentamentis, malorum vi, & iniquitate fortunæ adoritur.
Ad finem lupi nonnullæ ſunt proprietates, quas peccantes imitari deberent. Lupus
igitur in venando,pedem obſtrepentem impunitum non relinquit, quin morſibus illum
laceret. Pes hominum,ideſt affectus,ſi deſiderio,& amore rei mundanæ allectus peccet,
ita vt in corde ſtrepitum malarum cogitationum generet, tunc peccans debet ipſum ſe

C.oportet.D.1.

Diabolus.cur lupus dicatur.

E redarguendo, & puniendo mordere. Lupus quoquè quem ob villum amatorium extremitati caudæ adhærentem venatores insequuntur, ad mentem Solini, dentibus eum auellit. Pari ratione Christicolæ imminens auaritiæ, vel luxuriæ periculum obseruantes, illiço occasionem auferre debent, vt à manibus stygij venatoris euadant.

SIMVLACRA, STATVÆ.

IN Vrbe Boxu, vt habetur in epistola Iaponica, quædam secta emersit, quæ vbiquè luporum simulacra habuit, lupum enim adorabat, omnesquè illum rogabant, vt in lupos verterentur, vbi ad alteram venirent vitam. Desiderabant enim potius in lupos, quàm in aliud animal transmutari, cum hęc Fera alijs bestijs dominetur, & sit terrori. Verùm de hoc nos ingens admiratio non debet inuadere, cum Lycopolitani, ex Gyraldo, & lupum, & eius simulacrũ venerentur. Imò, & Aegyptij non modo hæc animalia viua tanquam numina quædam intuentur, & tutantur sed etiam mortua, ex Ioanne Bohemo, sindone inuoluunt, & sepeliunt. Græci idem præstant in honorem Apollinis, Romani verò in honorem Martis, nec non Romuli, & Remi honorato cultu, & obseruantia prosequebantur, Propterea Tyberis simulacrum, lupæ duos infantes lactanti adhærens figurabant. Lupa item delineata cum duobus infantibus, arbore ficus, duobus globis, & aliquando cum quadam veluti nauicula, Vrbis Romæ simulacrum rapræsentabat. Vnde Paschasius ad id alludens, & Romulum alloquens sic canebat,

in li. de reb. gest. in or. à Soc. Ies.

F *syntag. 1.*

lib. 2. de mor. gent.

in lib. icon de lupa.

Te lupa lactantem cunis excepit ab imis,
Iactat, & Auctorem regia Roma suum.
Romulida hinc mores hausit cum lacte lupinos,
Hinc etiam innumeras, Vrbs alit vna lupas.

Pro Deo Silentij Antiquitas effigiauit hominem oculis refertum, tanquam Argum, cum pelle lupi ab humeris pendentem, quoniam lupus animal sit taciturnum, nam rapiens prædam tacitè fugit. Ripa figurat Martem armis munitum supra currum à duobus lupis tractum, quoniam hæc animalia Marti sacrata esse Prisci existimauerint. Simulacra lupi cum tauro præliantis in foro Argiuorum habetur, cuius causa superius exarrata fuit. Meminit Petrus Martyr simulacri capitum luporum, quod Incolæ in laminis aureis sculpunt, quibus postea suum Idolum, Cemi, nuncupatum exornant. Amplius non sunt silentio inuoluendæ, icones quas, nostra ætate, pictores cum lupis delineant. Ripa enim pro auaritiæ simulacro exhibet figuram anus altera manu crumenam stringentis, penes cuius pedes lupina imago conspicitur, cum hoc animal voracitate cæteris antecellat. Similiter propriam vtilitatem, quam Itali, *interesse*, vocitant Ripa depingit hunc in modum. Figurat hominem inuberem, & gracilem lupino spolio amictum, manibus globum stringentem, cuius aurium forma lupinas æmulatur. Tandem idem Ripa æ-tatem ferream hoc modo ante conspectum hominum repræsentat. Figuram mulieris armatæ, & galeatæ manu ensem stringentis delineat, cuius capitis munimentum icone lupini capitis est decoratum. Omissis picturis ad statuas accedemus. Statua ænea lupi, ex Gyraldo, in templo delphico visebatur, quæ transfigurationem Latonæ in lupam memorabat. Sed Pausanias literis mandauit apud Delphos lupum æneum fuisse, quoniam fur quidam, cum sacram pecuniam expilasset, & in ea Parnassi parte syluestribus arboribus opacata se abscondisset, dormientem lupus interemit, deindè quotidiano vlulatu ad vrbem vsque progrediebatur. Ideo quidam lupum secuti, pecuniam sacrilegio ereptam, compererunt. Quarè ad perpetuum huius rei monumentum statuam lupi ex ære fabricarunt. Alia lupi statua lapidea inter Locridem, & Phocidem diutissimè permansit, vt narrat Nicander, in memoriam lupi, qui Pelei gregem inuasit. Cæterùm nullibi maior lupi statuarum copia, quam Romæ visa est; Primitùs in Comitijs olim statua ænea lupæ cum infantibus Romulo, & Remo collocata fuit, ad quam alludens Martialis sic cecinit.

G *lib. 1. iconolog.*

in lib. de Insul. nuper. repert.

loco cit.

in 2. part. Iconolog.

H *syntag. 7.*

lib. 10.

A nostra pueris parcere disce lupa.

lib. 2. ep. 25.

Hodie in viridario, *Beluedere*, nuncupato supra Palatium Sũmi Pontificis est simulacrum

Tyberis statuæ lupæ adhærescens, In Palatio nouo Farnesiorum infinitè statuæ visuntur, inter quas perelegans videtur lupi statua in crypta dormiens. In ædibus Illustriss. de Rusticis in via Vallis, statua lupæ porphyretica cum duobus infantibus apparet. Deniquè in priuatis ædibus Blondi Altouiti, inter aliàs statuas, Cupido lupũ amplexans conspicitur.

VSVS IN CIBIS.

Qvamuis ab Insubribus caro luporum quandoquè edatur, tamèn apud honestos homines talis caro, vt plurimum, pro cibo non admittitur. Imò Ioannes Bruyerus neminem nouit, qui in cibarijs huiusmodi carnibus vsus sit; illas enim damnat, quoniam non minùs maleficij in carne, quàm in luporum visione esse opinatur, & addit pastores bestias à lupis iugulatas plurimùm in cibis reformidare, quia aliquid inesse veneficij arbitrantur. Quin, & pelles ouiũ ab his Feras interemptarum facilius pediculos generare asseuerant. Huius viri sententiã auctoritate aliorum clarissimorum virorum stabilire possumus. Nam Auicennas lupinam carnem, quemadmodum & aliorum animalium rapacium tanquam prauam, & concoctu difficilem, minimè commendat. Tales enim carnes, in temperamento ad siccitatem declinant, ideo bilem atram in corporibus generant, hinc corrupti humores, & mali spiritus producuntur, qui postmodum ad mentem Rhasis, tàm in somno, quam in vigilia prauas imaginationes excitant. Galenus tamen animaduertit, si aliquando contingat lupinis carnibus vti, à liene semper abstinendum esse.

lib. 13 de re cib. cap. 28. *lib. 2. can. cap. 145.* *lib. de atra bil. cap. 7.*

VSVS IN MEDICINA.

Vires medicas omnibus lupi partibus exploratas inesse, Auctores non proletarij tradiderunt. Quare ordinem seruaturi à capite inchoabimus. Caput igitur lupi, vel eius portionem puluino suppositam ægrotantes soporare voluit Sextus. Dentes huius animalis serrati sunt, & robusti, ideoq. secundùm Plinium, si ijs infantium gingiuæ perfricentur citiùs, & citra dolorem dentês euocantur. Neque lupi guttur sua virtute caret; cum scribat Agricola, eos, qui per lupi guttur biberint certissima salute à synanche, & à podagra euadere. Cor lupi exiccatum fieri aromaticum, & epilepticos curare multi arbitrantur, propterea Gesnerus in libro manuscripto Germanico aduersus epilepsiam infrascriptum inuenit remedium, quod recipit, visci quercini vnciam vnam, visci de pino vnciam semis, scobis mucronum de cornu cerui drachmas duas, cordis lupini drachmam vnam, miscentur hæc, & paratur medicamentum aridum, quo ægrotus vtatur in diluculo. Inter alias lupi partes hepar frequentiores habet in medicina vsus; dummodò, iuxta præceptum Dioscoridis prius vino aromatico probè abluatur, & tenuissimo santalorũ citrinorum puluere inspergatur, deinde exiccatum, & folijs absynthij inuolutum reponatur, quod postea in iecorarijs affectionibus & potissimũ, in hydrope insignẽ habet prærogatiuam. Ingreditur autem aquam, & pilulas ad hydropẽ, quæ medicamenta à Vuecherio descripta, lector videre poterit. Galenus quoq. in affectibus iecoris tale præsidium à substãtiæ proprietate operãs dignis celebrat encomijs. Vbi vero ex professo de lupino iecore pertractat, medicamentum de Eupatorio cum lupino hepate paratum, vel sine illo præscriptum idem præstitisse asseuerat. In conciliandis his Galeni locis, dicendum est cum Rorario, iuxtà varios medicaminum tractatus, Galenum de ipsis diuersimodè locutum fuisse. Nam in primo loco citato de Pharmacis à proprietate substantiæ operantibus, verba fecit, at in secundo loco de ijs, quæ manifesta qualitate operantur, locutus est. Propterea lupinum hepar medicamentis additum nullum commodum sensibile afferre potest, cum qualitatibus manifestis non operetur, licèt, auctore Erasto, lupinum hepar inter caliditatem, & frigiditatem medium esse perhibeatur. Fel duplicem habet vsum; nam Albertus cum grano moschi mixtum naribus epileptici semel in principio mensis,

Caput. Dentes. Guttur. Cor. Hepar. lib. 2. antid. spec. lib. 8. de comp. med. loc. lib. 11. de simp. med. fac. fellis vsus.

E mensis,& semel in medio admouet. Plinius autem illud cum Elario mixtum,ad laxandam aluum, vmbelico applicat. Verùm quid dicemus de lupi virga? cum hæc in furno assata, & exhibita sopitam Venerem,ex Rhasi, & excitet. Post hæc, intestinum etiam lupi in medicaminibus adhibetur, prius tamen,iuxta præcepta medica, per longitudinem scindendum, & in frusta diuidendum, deinde vino odorato abluendum, in quo ruta, & fæniculum cocta fuerint; postea folijs rutæ inuolutum in loco arido conseruandum est; quod in colica affectione alijs non cedit medicamentis. Imo in torminibus equorum nullum præsentius remedium, quàm Cinctus intestini lupi commendatur; quod Romæ in vsu esse obseruauit Pierius. Si nosmet conuertamus ad carnem, hæc, licèt pro alimonia superius damnata fuerit, tamen pro medicamine multis affectibus conuenit, hæc igitur caro,ad mentem Sexti, datur patientibus phantasmata, & timores; eademque siue assa, siue elixa quartanam curat, & hæmorrhoides patientibus prodest. Parturientes etiam iuuare eo colligit Porta, quoniam lupus Fera sit multipara. Rhasis verò, & Albertus hanc carnem cum modico piperis, & melle despumato conditam in colico affectu fælici cum successu exhibent Auicennas autem stomacho frigido, & humido vtilissimam prædicat. Crollius tandem aduersùs morbum lupæ non solum carnem, sed etiam lupinum adipem præscribit. Alioquin lupina pinguedine, ex Plinio, oculos fricare contra lippitudinem prodest, quemadmodum oculus lupi glaucomata extenuat. Sanguis huius animalis, cum oleo nucum permixtus surditati occurrit, si Alberto credimus. Amplius ossa lupi medicis viribus non sunt destituta, nam exiccata, & in puluerem redacta, teste Vuecherio, ad morbum intercostalem ad ictus, & puncturas tollendas mirandum in modum valent. Cæterùm admiratione non mediocri teneri debemus,quòd non solum lupi partes, verum etiam excrementa medico vsui deseruiant. Stercus enim vt annotauit Galenus, & per modum emplastri appositum, & in potu exhibitum colicis affectibus prestò esse, & de collo patientis dolor miliacum cum funiculo lanæ ouis à lupo laniatæ vtiliter suspendi dicitur. Postremò pellis etiam lupi inter auxilia medica reponitur, nam si gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, ab hydrophobia tutus erit, vt scribit Porta. Item stomachi lupini corium supra regionem ventriculi gestatum concoctionem adiuuat. Idem assequimur per pelles luporum non natorum, vt astruit Crollius, dummodò hæ prius à Pellione accommodatæ fuerint. Insuper in pelle lupina si laborans colica, & podagra inuoluatur summam percipiet vtilitatem; quamuis multi ad podagram, ex Plinio, magnificent lupum viuum cerati modo in coctum, donec ossa tantummodò supersint, quoniam lupus podagra laborare perhibetur.

virga lup. — *inteſtina.* — *car. lupina.* — *lib. 6. Phyt. cap. 9.* — *in lib. de inter. rer. ſignat.* — *pinguedo.* — *oſſa lupi.* — *lib. 1. antid. ſpec.* — *excrementa lupi.* — *lib. 10. de ſim. med. fac.* — *pellis.* — *lib. 5. Phyt. cap. 10.*

VSVS IN SVPPLICIIS.

Refert Richardus Dinothus olim à Dannis patricidas tanqnam condemnatos in carcerem inclusos, deinde hoc supplicij genus in illos constitutum fuisse, vt lupis applicati laqueo strangularentur. Non minus supplicium fuit, ex Ioanne Magno, illud Iarmerici in Teutones, quorum quadraginta Principes applicatis totidem lupi, laqueo adigens, lachrymabili spectaculo, consumpsit. Prisci quoq. solebant damnatos capitali iudicio non præaltæ cruci affigere, deinde lupis, canibus, & auibus expositos rlinquere. Id nobis innuere videtur Catulus, dum scripsit.

in lib. de morib. & leg. — *lib. 22. hiſt. Goth.*

H

Effossos oculos voret atro gutture coruus,
Intestina canes, cætera membra lupi.

Qui plura de supplicijs huius generis legere summoperè exoptat, adeat Iustum Lipsium in libro de cruce, vbi facunda, & nitida elocutione fusim de his differit.

lib. 2. c. 13.

VSVS IN VARIIS.

Si partes lupi, vt superius declaratum fuit, multis medicamentis famulantur, nunc quam varijs, extra medicinam, inseruiant, declarandum est. In primis caput lupi in columbario suspensum feles, & mustelas arcere dicitur, ex Alberto; cuius rationem in libris de subtilitate inquirit Cardanus. Item rostrum lupi inueteratum veneficijs resistere Physiologi autumant; ideoquè villarum portis præfigitur, vt scribit Porta. Amplius dentes lupi equo alligant, illumquè in cursu infatigabilem præstant. Quare non est mirandum, si Zoroastes scripserit equum à lupo sauciatum bonum, & velocem fieri. Sanguinem quoquè lupinum ad lupos arcendos valere recitat Plinius, si circa agrorum fines spargatur. Hoc sanguine olim in sacrificijs adhibitum fuisse notat Plutarchus, quando refert Magos Ariano, quem Dæmonem malum vocabant, res quasdam tristes sacrificasse; herbā enim (Omomi) dictam in pila contundebant, Plutonemquè, & tenebras inuocabant, deindè, admixto sanguine lupi recenter iugulati in aliquem locum Solis luce carentem effundebant. Verumtamen Laphriæ Dianæ, ex Pausanias, apud Patrenses, magno in ara excitato igne, nō sanguinem, sed lupinos catulos inijciebant. Circa pinguedinem notandum est apud Seruium legi, morem fuisse, vt nubentes puellæ simul cum venissent ad mariti limen postes antequam ingrederentur, ornarent lineis vittis, & oleo inungerent, & inde vxores, quasi vnxores dictæ: Plinius autem non oleo, sed lupino adipe inungere moris fuisse prodidit, ne scilicet aliquando malum medicamentum inferreretur. Ideo scripsit Vuecherius, si quis secum ferat portionem adipis, vel medullæ lupi, vxor eius neminem præter ipsum, diliget. De felle lupi nugatur Rhasis, dum inquit; Si ipso cum rosaceo mixto supercilia inungantur, linitus ab intuentibus diligetur. Verum magis ridiculum, & iocosum esse existimamus, quando dicitur, per ligamen virgæ lupi viros, & mulieres ad Venerem inhabiles reddi. Huic affine est illud de lupi aluta, in qua cor turturis ligatum gestans vsum venerearum appetitu non irretitur. Non absimile reffert Rhasis quod decem euocaret Democritos, nimirum deferentem lupi calneum in lancea ab hostibus secutum euadere. Simile tradit Sextus de viatore, qui secum ferens summam caudæ lupi partem tutus iter faciet. Item cauda lupi, vel pellis, vel caput supra præsepium si suspendatur, bestiæ, Vuecherio teste, nunquam comedent, nisi auferatur. Eadem cauda, ex Alberto supra præsepium vaccarum, & pecudum appensa à stabulis lupum arcebit; quemadmodum si in villa sepeliatur; luporum ingressum prohibebit.

lib. 3. Phyt. cap. 13. — *in lib. de Isid.* — *in Achaicis.* — *in com. li. 4. Aeneid.* — *in lib. de secr.* — *lib. 6. de secr.*

VSVS PELLIS.

Olim in militia pellibus feri alicuius animalis vtebantur ad timorem hostibus incutiendum, vt aliàs à nobis relatum fuit, & potissimum pelle capitis. Propterea Virgilius describens indumentum. Orniti venatoris dicebat, pro lorica corium bubulum habuisse, caput autem ad vicem galeæ pelle capitis lupini, cum dentibus operuisse his versibus;

Cui pellis latos humeros erepta iuuenco,
Pugnatori operit, caput, ingens oris hiatus,
Et malæ texere lupi cum dentibus albis.

Prisci temporibus hunc peruulgatum fuisse morem liberè possumus asseuerare, cum Virgilius alibi idem repetat quando dixit.

——— fuluosq́ lupi de pelle galeros,
Tegmen habet capitis.

Quin, & Propertius hanc Virgilij sententiam stabilire videtur, dum canit hunc in modum.

Et galea hirsuta compta lupina iuba.

Galeæ igitur ex diuersorum animalium pellibus conficiebantur, quod patet ex ipsis nominibus apud poetas. Sunt enim apud illos κυνέαι, κτιδέαι, λυκέαι nempè caninæ, & lupinæ,

lib. 11. Aeneid. — *lib. 7. Aeneid.* — *lib. 4. eleg. 1*

Præterea inoleuit apud Priscos consuetudo, quæ ad nostra vsquè tempora penetrauit, nimirum pro corporis tegmine pelles luporum adhibere. Vnde Genius, vt Pausanias refert, ab Euthymo athleta superatus pelle lupina amictus erat in regionibus Scythiæ, vt legitur in Sarmatiæ Europæ historia, Incolæ pro vestibus pelles luporum, & vrsorum consuunt. Hodie lupinæ pelles vestibus hyemalibus per pelliones adduntur.

lib. 2.

LVPVS SYLVESTRIS CVM AGNELLO, ET LYCOPODIO.

DE LVPO SYLVESTRI.

Caput VII.

li.18. c.11. de gent. ſeptent.

lib.1, cap.1.

OLaus Magnus agens de lupi vagantibus in Doffrinis montibus, qui Suetica, & Noruegiana Dominia ſegregant, ſcriptis reliquit, inter varias luporum differentias, duas eſſe, nempè com munem, & ſyluestrem, quæ ouibus potiſſimum, & armentis inſidiantur. Lonicerus autem, in varia hiſtoria, meminit lupi ſyluestris in Sardinia verſantis, qui quoad molem à lupo cõmuni non eſt valdè diſſimilis villoſior tamèn conſpicitur; ſed Loniceri huic animantis cornua atribuentis opinionem explodendam eſſe arbitramur, cum quid ſimile in animalibus digitatis non liceat intueri. Lupus igitur, cuius iconem hic damus, flaui eſt coloris, & in comparatione ad lupum communem villoſior eſt, & caudam erectam geſtat. Lupi ſyluestris vſum frequentem in ludis apud Mediæ populos fuiſſe narrat Ioſaphat Barbarus, qui in ſuo Itinerario in Perſiam refert ſe vidiſſe in Echatana Mediæ maioris capite pulcherrimum ſpectaculum, vbi lupus ſyluestris pede per longum funem vincto in theatrum ducebatur, & ex altera parte vir armatus prodiens, cum eo præliabatur; at primo lupo ob certamen defatigato, alius introducebatur.

DE LVPO AVREO,

Caput VIII.

lib.2. obſer. cap.108.

PVmilionis lupi genus eſt in Cilicia, & vniuerſa Aſia, vt obſeruauit Bellonius, inter lupum, & canem medium, cuius plerumquè Auctores, tùm Græci, tùm Arabes meminerunt. Apud Græcos vulgari nomine *Squilacho* dicitur, & eum eſſe lupum credit Bellonius, quem veteres Græci χρύσεον ideſt aureum cognominarunt. Hoc animal adeò furax eſt, vt non vereatur interdiù dormientes in campis aggredi, noctuque in ruſticorum tuguria ingredi, & eorum veſtes, pileos, & calceos auferre. Præterea hi lupi cateruatim ſemper incedunt, & more canum latrare videntur, & niſi canes eos arcerent, ad pagos vſquè etiam diù penetrare non formidarent. Pereleganti colore flauo præditi ſunt, ideo Incolæ pellibus, quæ vili pretio venduntur pelliceas veſtes ſibimet parant. Busbequius autem clariſſ. de hoc animali nonnulla recitat, nempè ſe propè Nicæam audiuiſſe, ineunte nocte, magnum clamorem, & incolas retuliſſe, eſſe vlulatum nonnullarum, beſtiarum, quas Turcæ Cicalos vocabant. Erant enim lupi vulpibus maiores, & lupis communibus minores voracitate tamen, & comedendi ingluuie pares lupi gregatim incedebant hominibus, & armentis innoxij, furto magis, & dolo, quàm violentia victum quæritantes. Turcarum tentoria, & domos, nocturno tempore, ſubibant, in quibus quicquid inueniebant eſculenti, deuorabant, quo deficiente, quicquid ibi erat coriacei, vt calceos, cingula, enſium vaginas, & ſimilia rodebant. Verùm aliquando, in furto, ſuo ſe produnt indicio, quoniam qui in furando ſunt occupati, ſi quis fortè gregalium, qui foris remanſit vlulare incipiat, mox ipſi idem faciunt parum memores vbi verſentur; quo clamore, homines expergefacti arreptis armis fures manifeſtarios peniunt.

vſus pellis. in Itiner. Cõſtantin.

Deſcriptio.

DE

DE LVPO SCYTHICO.

Caput IX.

NE quid intactum ad historiam digitatorum quadrupedum spectans remaneat nostra interest nonnulla annotare da illa Fera, quam Gesnerus inter luporum species recensens, lupum scythicum cognominauit, hic vagatur in vltima Scandinauia post Noruegiam, & Gothiam, quem Olaus Magnus in pulcherrima illarum regionum tabula depinxit. Est animal lupi magnitudine perpetuò iracundum, & vngues habet acutissimos; hac de causa Germani ab vnguium acutie Gummelauu appellant, huius animantis iconem desumptam ab Olao Magno Gesnerus exhibet.

DE LVPO MARINO.

Caput X.

ÆQVIVOCA, ET DESCRIPTIO.

QVoniam lupus marinus, apud nonnullos est genus piscis, nomine Labracis, & apud alios est crustaceorum hirsutorum species, de quibus in historica piscium, & in historia crustaceorũ verba fecimus. Idcirco in præsentia, de his non esse agendum statuimus, sed tantum de lupo marino animali quadrupede digitato verba facturi sumus; & licet Marcus Antonius Pigafetta scriptor Italicus se hoc animal vidisse profiteatur, dum narrat obseruasse lupos marinos variorum colorum magnitudine vitulina cum paruis, & rotundis auribus, habentesquè duos pedes, qui figuram humanæ manus repræsentabant, tamen sciendum est, ipsum hallucinatũ fuisse, quoniam animal ab ipso descriptum non discrepat ab illa Phocarum specie, quæ à Nuperis Manate vocatur. Nam lupi marini, ex Fernando Lopes, sunt magni, vt vrsi, feroces, pelle adeo dura, vt gladijs ferè sit impenetrabilis. Imò secundum Bellonium animal amphibium est, & piscibus, vt plurimum famem explet. In littore Oceani Britanici conspicitur, & terrestrem lupum adeo æmulatur, vt non iniuria nomen lupi promeruerit, caput habet enorme, oculos per multis pilis obumbratos, narribus, & dentibus caninis, pelle vilis erectis hispida, nigris maculis distincta, cauda oblonga, crassa, villosa, & tandem in cæteris lupum repræsentat, quemadmodum in proposita icone licet intueri.

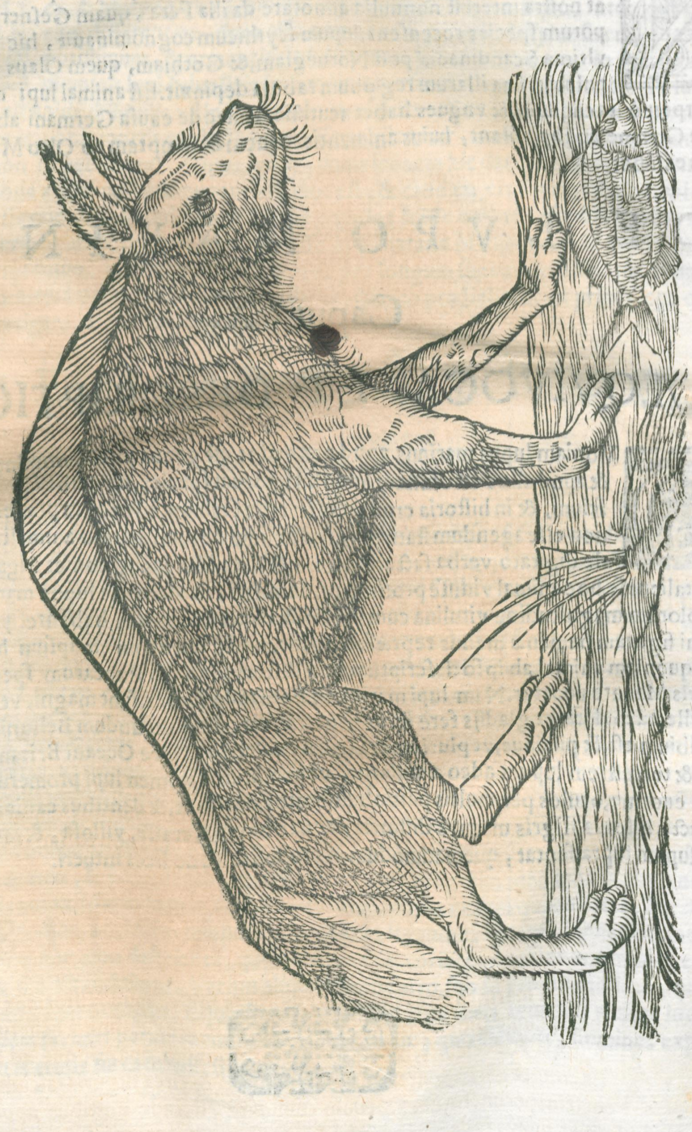
in itiner.

lib. 1. hist.

in d. cap. 3.

in li. aquat.

Lupus Marinus Geſneri, & Bellonij.

VOX, ET LOCVS.

HErnandus Lopes in historia Indica testatum reliquit, lupos marinos ad instar leonis rugitum edere, paruos autem vocem hædorum imitari. Imò, eodem auctore teste, in Insula Angræ tanta horum luporum quantitas vagatur, vt quandoque milliarius animantiū grex esse videatur. Amplius secundùm relationem Francisci Vlloæ post Portum Sanctæ Crucis magna sita est insula, in qua infinitus ferè horum luporum numerus stabulatur. Præterea totum tractum maritimum Peru, si veritatem docet historia Peruana multi lupi marini colunt.

lib. 1. cap. 3.

ANATOMICA.

HAbetur ex relatione Francisci Vlloæ, dum ipse vnà cum socijs versaretur in Insula post Sanctæ Crucis portum sita, lupis marinis redundante, has Feras ab ipsis multoties mactatas, & dissectas fuisse, vt hepar esui per gratum extraheretur; deindè tanta adipis quantitas obseruata fuit, quæ non mediocrem omnibus intuentibus admirationem attulit. Præterquamquod in eorum ventriculo nonnulli lapilli nigri reperti fuerunt.

Hepar edile

ANTIPATHIA.

LEgimus in historia Peru, lupos marinos à nonnullis auibus Peruanis odio capitali, optima de causa, dissidere, quoniam hæ aues tanta vi pollent, vt eos ad esum interimant. Sunt autèm aues *Buttri* nuncupatæ, quarum alæ extensæ adeò sunt amplæ, vt spatium quindecim pedum occupent, hæ circa illum Oceani Peruani tractum assiduè versantur, ideoque lupo ad terram veniente obseruato, harum auium altera lupi pedes apprehendit, altera rostro ipsum excæcat, postmodum lupi interfecti carnibus vescuntur.

lib. 1. cap. 8.

VSVS IN CIBIS.

PAulò superiùs in Anatomicis ad hanc Feram attinentibus narrauimus, ad mentem Francisci Vlloæ, hepar marini lupi esse edule, quam sententiam roborare videtur Fernandus Lopes, dum recitat habitatores Angræ, solis herbarum radicibus, & luporum marinorū carnibus nutritos, diuturna lucis vsura frui. Præterea addit harum bestiarum carnem non solùm recentem esui inseruire, verùm etiam pro commeatu marino sale conditi.

lib. 1. hist. Ind. cap. 2.

VSVS IN VARIIS.

DVas lupi marini partes in varijs adhibitas fuisse, apud Historicos, comperimus, nempe pinguedinem, & pellem. De pinguedine Theuetus tradit, in historia Americana; incolas illarum regionum quandoquè ad decem millia congregari, & in tugurijs se munire, & circa tuguria fascium adipe lupi marini perunctorum aceruum cumulare, deinde hostibus appropinquantibus accendere, vt fumus inde emanans hostes suffocet, & interimat. De pelle refert Fernandus Lopes ab hominibus Brassiliensibus ex pelle lupi marini balteum concinnatum ferri, cui ensem ex ossibus piscium fabrefactum suspendunt. Amplius Populi habitantes inter caput Rus, & caput Brettonorum, pro vestibus, luporum marinorum pellibus vtuntur, & exoticis has pelles tanquam munera singularia largiuntur.

lib. 2. hist. Amer.

part. 2. hist. Ind. or. lib. 5 cap. 16.

DE GVLONE.

Caput XI.

SYNONIMA, & ETYMVM.

LVPIS annumerandam esse Feram, quæ insatiabilem, profundumq. ventrem, semper vorando, distendit operæ pretium esse duximus. Hæc, in Suetia, patrio sermone, vt animaduertit Olaus Magnus Ierff dicitur, à Sclauis Rosomacha, à Latinis, quia gulosius cibos edat, Gulo vocatur. Crollius agens de internis rerum signaturis, hoc animal Boophagon, quasi magnum voratorem indigitauit. Placuit igitur Olao Magno, huic voracissimæ Feræ Septentrionali, Gulonis nomen assignare, ad imitationem vocis Germanicæ Vilfrass; quæ multiuorum denotat. Hoc enim nomine, Germani Edonem, Helluonem, & quempiam ciborum voraginem appellare consueuerunt. Ab alijs, & præcipuè à Iulio Cæsare Scaligero Vultur quadrupes cognominatur; cum hoc animal quadrupedum voracium coriphæus esse perhibeatur. Quamobrem, vt veritatem fateamur, non malè quispiam, cum Gesnero, putabit hanc Feram Veterum Hyænam quadrupedem esse, & potissimum cum scribat Aristoteles, hanc secundùm dorsum iubatam esse, quæ conditio in icone Gulonis exhibita à Gesnero, & mutuata ab Olao Magno obseruatur. Præterquamquod ὕαινα, in græcis literis, Porcellam significat; Quæ cum ita sint; quædam nomina barbara Hyænæ conuenientia Guloni quoquè attribui possent, vt Crocuta, Leucrocuta, Akabo, Alzabo, Zabo, Ana, Belbus, apud Iulium Capitolinum Lupus vespertinus, Zilio animal apud Albertum, pariter Lacta, quod animal, eodem teste, in sepulchris habitat, cadaueribusque vescitur.

lib. 18. ca. 5.

Exerc. 303. cap. 4.

DESCRIPTIO, & NATVRA.

MAtthias à Michou, in descriptione Sarmatiæ Europeę, notabat in Lithuania & Moscouia versari animal voracissimum, & inutile, quod alibi nusqua obseruatur, Rosomacha nominatum, magnitudine canis, facie Cati corpore, & cauda vulpinis, colore nigro, cadaueribus vescitur, raptiquè cadaueris tantùm vorat, vt instar tympani extendatur, & infletur, tuncq. angustiam duarum rupium, vel arborum ingreditur, & vi, per infernas, & supernas partes excrementa trudit, rursusq. ad cadauer properans se denuò implet. Ideo Crollius fuit huius opinionis medicos ab hoc animali vomitorij, & cathartici medicamenti vsum didicisse. Facies igitur, & natura huius animantis pereleganter describitur his versibus.

lib. 2. cap. 3.

Saturum ex epulis surgere belluina quàm sit,
Res verò homini digna famelico triremi,
Incredibili illuuie Rosomacha monstrat;
Est hoc animal Sarmaticis idea Gulonum,
Felis facie ornatibus expetita pelle
Hæc bestia nidore procul cadauerum acri,
(Hinc vulturem ego quadrupedem vocare sueui,) &c.

Ioannes Leo, in descriptione Africæ, verbis delineat quamdam Feram Dabuh Arabibus, & Sesef Africanis dictam magnitudine, & formam lupum referentem, reliquo bestiarum generi innoxiam, sed humana corpora à sepulchris eruentem, & deuorantem. Vnde venatores edocti secùs antrum, in quo Fera degit, cantantes tympanum pulsant, hacq. harmonia demulsum animal solido fune cruribus constrictis extrahitur, & interficitur. Verùm nisi Auctor huic animali pedes, & crura hominibus similia attribueret, procùldubiò hanc Feram cum Gulone coincidere arbitraremur.

lib. 9.

CA-

CAPIENDI RATIO.

HAnc Feram venatores multis technis, sagittis, & bombardis libenter circũueniunt, vt solam animalis interfecti pellem habeant, quæ à nobilibus, & ditissimis ad vestimenta expetitur, quoniam sit splendidis, & florum instar, coloribus distincta. Propterea Olaus Magnus enumerat versutias, & artificia, quibus venantes Gulonem interimere conantur. Primitùs recens cadauer in syluam deferunt, in qua huius generis animalia frequentiùs vagari soleant, & præsertim terra niue cooperta, cum, tempore æstiuo, Gulonis pelles nullius sint valoris. Belluæ igitur per odorem illuc concurrentes tantùm cadaueris vorant, donec ventre repleto ad arborũ angustias se conferant. Tunc enim conantes, violentia angustię locis, ventrem exonerare à venatoribus secus truncos arborum latitantibus, læthali sagittarum ictu necantur. Alio quoquè dolo, cùm his bestijs agunt, nam trabes tenuissimas cor da distinctas, ita accommodant, vt, leui motu, Feræ ad edendum cadauer accedentes illicò strangulentur. Possunt tandem effossis scrobibus, & cadauere immisso, & multis alijs modis comprehendi, præterquam canibus, qui, teste Olao Magno, acutiem vngularum, & dentium huius animalis summoperè reformidant.

lib. 18. ca. 7.

EMBLEMATA, & SYMBOLA.

PVlcherrima emblemata à Gulone desumpta, & ad bonos mores attinentia proponit Camerarius. Primò, ad detestandum gulæ, & heluationis vitium, figurat Gulonem in angustiam duorum arborem se intrudentẽ, vt violenter ingesta violentius egerat, cum hac inscriptione. NESCIT GVLA MODVM. Hoc exhibet, vt homines insigne hoc ingluuiei exemplũ edocti, vitium gulæ euitent. Quocirca subscripsit hoc distichon.

In lib. embl. ex An. 54.

Qui plenas, lautasq. dapes sectatur, & ambit.
Hunc similem brutis, vel superare reor.

Idem Auctor paulò superius hanc Feram; vel huic congenerem effigiat deuorantem cadauer (Gulo enim, vt superius explicatum fuit cadaueribus vescitur) cum tali inscriptione. IAM PARCE SEPVLTO. Voluit Auctor hac similitudine taxare homines maledicos, & famæ defunctorum insidiantes. Quod probum virum dedecere narrant hi versus Moschionis.

embl. 53.

κἐνον θανόντος ἀνδρός αἰκιζειν σκιαν,
ζῶντας κολαζειν ꝥ θανοντας ευσεβές.
Idest.

Vanum esse vmbram hominis mortui affligere,
Viuos punire non defunctos decere.

Quod abominabile vitium Camerarius ab hominibus, & potissimum Christi fidelibus arcere conatur hoc eleganti disticho.

Atro, qui lacerat iam cassum lumine, dente,
Defuncti tumulum turpis Hyæna fodit.

Ripia scriptor Italicus pro ingluuiei symbolo, mulierem collo oblongo, & amplo ventre delineat; nam vitio gulæ laborantes ob diuturnum gustatum gruis collum, &, ob copiã edu liorum, magnum ventrem habere summoperè exoptant. Iterùm, in huius vitij symbolum, picturam mulieris supra suem sedentis repræsentat; cum auctores suem animal helluationibus deditum prædicent. Cæterùm, si Fera, de qua in præsenti agitur, huic Auctori fuisset manifesta, proculdubio hanc, tanquam legitimum gastrimargiæ symbolum pinxisset.

lib. 1. Iconolog.

MORALIA.

Ingluuies Lithuanorũ & Moſcouitarum.

AB huius animalis natura,cultiorum morum præſtantiam,& integritatẽ colligere debemus, nam multi Auctores opinantur,hanc Feram in frigidioribus Lithuaniæ,& Moſcouiæ regionibus productã fuiſſe,ad redarguendam incolarum voracitatem,nam conuiuantes ſedent à meridie ad mediã noctem continuum potum,& cibum ingurgitantes, & exigente natura ad egerendum,ſurgunt;& denuò ad helluandum reuertuntur,vſque ad vomitum,& ad rationis,& ſenſus amiſſionem. Quarè de his videtur Iuuenalis ceciniſſe cum dixit,

Quibus in ſolo viuendi cauſa palato eſt;

Etenim hi manducones,ad huius Feræ imitationem, non ſeruantes Socratis præceptum, ad hibendum,& edendum viuunt,& ventri,ceu Deo alicui famulantur. Idcircò de illis veritatem aſſequuntur hæc vulgaria carmina,

Conuiua,veſtri ſtomachi ſunt pocula Bacchi,
Atque eſt in vobis venter turpiſſima peſtis.

Viri gula vitio dediti.

Imò à prædicta natione dimanaſſe videtur Bonaſus Imperator, qui, ex Cornelio fuit vir extremæ ingluuiei, Sardanapalus Aſſyriorum Rex,qui ſuo ſepulchro inſculpi iuſſit.

Ede,lude,bibe,præſentibus exple,
Delicijs animum,poſt mortem nulla voluptas

Claudius Tyberius Nero Tertius Cæſarum,qui ex menſa nunquam,niſi diſtentus,& madens diſceſſit Dionyſius Siciliæ tyrannus, qui ſecundum Herodianum hiſtoriographum Græcum,eiuſdem fuit naturæ, Gnato Siculus homo ventricoſus; Galienus petulans Imporator,& ſummè cupedinarius, Vitellius, qui ſecundùm Tranquillum,epulas quadrifariam partiebatur,ſcilicet in ientacula, prandia, cænas, & comeſſationes,& tandem Smyndirides Sybarites,quem Sardanapalo comparem,inter voluptuarios, nominauit Ariſtoteles.

1.Moral.

Dedecet igitur virum nobilem,& potiſſimum Chriſticolam heluationibus operã dare, nã præterquamquod corpori detrimentum afferunt, iuxta illud, *Plures necat gula,quam gladius*, animam quoque rationalem grauant,& affligunt; quod elegantiſſime expreſſit Horatius his verſibus,

li.2.ſat.2.

— — — — quia corpus onuſtum,
Heſternis vitijs animum quoque prægrauat vna.

cap.21.

Denique tanquam coronidem prædictis addamus ſacra Saluatoris noſtri verba, apud B. Lucam, quæ ſic ſe habent. *Cauete ne corda veſtra grauentur crapula,& ebrietate.*

VSVS IN VARIIS.

lib.18.c.6.

MVltas ad res,in regionibus prædictis, huius animalis partes conducere tradit Olaus Magnus. Sanguis,in primis,aquæ calidæ permixtus,pro potu, venantibus inſeruit,& melle rariſſimo cõditus,in nuptialibus triumphis,propinatur. Pinguedine vlcera putrida ſuperlinunt,vt ad perfectam cicatricem citius,& facilius perducantur. Inteſtina citharedorum opera ad vſum chordarum trahuntur. Vngulæ ab animali recenter euulſæ,ſi canibus,& felibus mõſtrentur,hi quemadmodum aues,viſo vulture,illicò in fugam vertũtur; deinde appenſæ vertiginoſis,& laborantibus tinnitu aurium,multum adiumenti afferunt. Denique ex pellibus, incolæ prædictarum regionum duplex commodum conſequuntur, primum ob pulchritudinem pellis, vrgente bruma, Principes,& Magnates, illas induunt, illas enim amictis citius calorem afferunt,illumq. diutius conſeruant. Sed mirandum eſt, quòd has pelles induti edendo, & bibendo nullum ſacietatis veſtigium inueniant. Secundò honorabiliores hoſpites harum pellium tegumentis honoratè excipiunt; propterea, nec etiã, quæſtus gratia, Gulonis pelles in regiones alienas educi permittunt; quoniam his pretioſis pellibus lectos pro hoſpitibus ſternunt. At non eſt ſilentio inuoluendũ, quòd, in his cubilibus, quieſcentes res naturæ Gulonis conformes, nec non ſemper comedere ſomniant.

DE HIPPOPOTAMO.

Caput XII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

CVm in luporum historia naturam marini lupi amphibiam, solerti indagine, vestigauerimus, libuit hoc in loco hippopotami belluæ pariter amphibię voracis, & astutæ naturam, & mores sedula disquisitione indagare. Verùm quia hippopotamus, apud antiquos, equum Neptunium fabulosum quandoquè signicfiauit, cum Prisci aliquem Principem terra, mariq. dominantem designare volentes, duo insignia vtriusq. elementi animalia, nempè equum, & Delphinum simul iungendo pingerent, hancquè picturam hippopotamum, equum Neptunium, vel Hippocampum perperàm nominarent. Animaduertere oportet, de hoc in præsentia non esse disserendum; sed ad periucundam, & lepidam veri hippopotami historiam sermo est conuertendus, qui Græcis ἱππὸ ποταμος, quasi equus fluuiatilis; cum ἵππος equus, & ποταμὸς flumen vocetur, non propter similitudinem equi, quam cum illo nullam habet, sed fortè ob magnitudinem animalis, cum ἵππος in compositione vim augendi significatum habeat, itaut, qui nominat hippopotamũ, grandè fluminis bestiam dicat. Alioquin, ob deformitatem, ab equina figura valde discrepat. Præterea ad rem Calphurnius canebat.

cur hippopotamus ab equo denominetur.

egloga 7.

——— *& equorum nomine dignam*
Sed deforme pecus, quod in illo nascitur amni.

Per illum amnem poeta intellexit Nilum, qua de re hæc bestia à nonnullis equus Niloticus dicitur. Aegyptij, propria lingua, *Foras Flebar* quasi equum marinum nuncupant, cum *Foras* apud illos equum, *Bar* verò mare designet. Itali degentes in illis regionibus, vt refert Bellonius, Bouem marinum, Turcæ autèm, & Græci porcum marinum indigitant, quoniam, ratione partis anterioris, bubulam figuram, & reliquo corpore suillam representet. Tandem ab aliquibus Elephas marinus cognominatur, non modò ob belluæ magnitudinem, verum etiam ob duritiem, & candorem dentium quibus aliqui artifices pro ebore vtuntur. Elephantus etiam Aegypti appellatur, quoniam, post elephantum Indiæ, ratione molis, secundum locum occupare videatur. Sunt, qui Rosmarum, qui Rohart, qui Gomarum, in regionibus Preteianis, vocitent. Si Aluarez in suo itinerario veritatem fassus est.

li.1.aquat.

DESCRIPTIO.

ARduum est, & valdè operosum legitimam huius animantis descriptionem ex antiquis, & neotericis Scriptoribus colligere. Primò si diligenter Aeliani historiam animaliũ perscrutemur, inueniemus hanc Feram ad quinque cubitorum altitudinem crescere, vngulas bubulas habere, tres vtrinque dentes maximè omnium animalium circa os eminentes, in auribus, cauda, & voce equum præseferre, reliquo corpore, elephanto non dissimili. Io. Leo in descriptione Africæ scripsit hippopotamum forma equum, magnitudine asinum representare, depilem esse, & cymbis insidiari, quas mercibus onustas, & secundo Nigro latas, dorsi frenquentibus gyris agitatas demergit. Bellonius literis mandauit se vidisse Bizantij paruum hippopotamum Turcarum Imperatori oblatum, cum capite ad reliqui coporis collationem indecentissimo, quale esset vaccinum, nullis cornibus præditum, auribus vrsinis breuibus, & subrotundis, oris rictu

lib.11.c.44.

lib.9.

li.1.aquat.

adeò vaſto, vt leoninum ſuperaret, patulæ erant nares, labia repanda, dentes equini obtuſi, oculi, & lingua prægrandes, collum, vt in piſcibus, nullum, aut admodum breue cauda inſtar porci, vel teſtudinis rotunda reliquo corpore obeſo ad inſtar ſuis, pedes ita breues, vt quatuor digitos à terra vix attollerentur, vngulis, vt patet in ſue, diuiſis. Verum quidam vir fide dignus Conſtantinopoli reuerſus nobis retulit, pedes huius animantis pedibus crocodili, vel teſtudinis eſſe ſimiles, idcirco Bellonius non eſt redarguendus, quoniam ob paruitatem animalis, quod vidit, non potuit omnia diligenter obſeruare. Ratio autem, cur ex tot priſcis picturis, & ſculpturis huius Feræ, non poſſit percipi vtrum in genere biſulcorum, vel polydactylorum ſit reponenda, illa eſt; quam clariſſimus vir Fabius Columna aſſignat, nimirùm quia pedes ſemper ſunt aquis obruti, vt ſculptores, & pictores illos obſeruare non potuerint ad exprimendam hippopotami figuram, qui, vt plurimum aquis delectatur. Ariſtotele phyſiologorum coriphæus teſtatum reliquit, equum fluuiaticum, quem gignit Aegyptus, habere iubam equinam, vngulam bubulam, roſtrum reſimum, talum biſulcorum, dentes exertos, caudam apri, vocem equi, magnitudinem aſini, & tandem internas partes interaneis equorum, & aſinorum non diſſimiles, à quo tranſcribens Plinius dixit belluam in Nilo verſari vngulis bifidis inſtar bouis, dorſo, & hinnitu equi, roſtro repando, cauda torta, & dentibus aprorum. Propterea Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem non recedens à doctrina Ariſtotelis, & Plinij, figuram, & deſcriptionem hippopotami exihibitam à Bellonio perperàm deteſtatur, vt inferiùs oſtendetur, quoniam careat illis conditionibus, quæ huic animãti ab Ariſtotele, & Plinio attribuuntur. Aduectus fuit Romam hippopotamus, teſte Dione, in Auguſti de Cleopatra triumpho, & auctore Plinio M. Scaurus in ludis ædilitatis ſuæ, temporario Euripo, primus omnium hanc Feram oſtendit; ex quibus Antiquitas veram hippopotami iconem delineatam poſteritati tradere potuiſſet. Verùm, cum, noſtra ætate, anno ſalutis 1603. hunc integrum ſale aſſeruatum attulerit Federicus Zerenghi Narnenſis Chirurgus, ex Aegypti paludibus propè vrbem nunc *Damiata* appellatam, ex quo doctiſſimus vir Fabius Columna germanam deſcriptionem deſumpſit. Ab illa igitur ne latum quidem vnguem recedemus, vbi etiam taxat Matthiolum dente theonino arrodentem Bellonij deſcriptionem, in qua forſitan, ob paruitatem animalis, quod Bizantij conſpicatus eſt, aliquantiſper errauit. Quare ex cadauere ſicco collegit Columna hanc Feram nullam cum equo habere ſimilitudinem, ſicuti & Bellonius tradidit. Nobis vero illius effigies magis ad bubulam, & ſuillam, quàm ad equinam accedere videtur; namque corporis magnitudine bouem excedit, crurum verò figura vrſum ſimulat. Hoc hippopotami cadauer à præclariſſimo Columna dimenſum, à capite ad caudam pedes erant tredecim, corporis latitudo, ſiue diameter, pedes quatuor cum dimidio, altitudo pedes tres cum dimidio, venter potius planus, quàm carinoſus, crura à terra ad ventrem pedes tres cum dimidio, ambitus crurum pedes tres. Pes latus pedem, vngulæ ſingulæ vncias tres. Caput vaſtum in comparatione ad totum animal, & latum pedes duos cum dimidio, longum pedes tres, craſſum ambitu pedes ſeptem; Oris rictus pedem vnum, roſtrum carnoſum, & repandum, oculi exigui, lati vnciam, longi vncias duas, aures paruæ, breues, neque vncias tres excedentes, totum corpus obeſum; pes latus in quatuor vngulas diuiſus, vngulæ verò quales in bobus, & nigræ, talus calloſus, atque latus. Quamobrem vngulæ non ſunt bifidæ, vt notauit Plinius, ſed quales in bobus, vt Ariſtoteles aſſeuerauit, & quod omiſſum fuit, quadrifidæ, cauda aprina, vel ſecundùm rei veritatem, teſtidineæ, vel vrſinæ caudæ non diſſimilis. Cutis admodum craſſa eſt, dura, colore pullo, nares imaginem. Si repræſentant, fiſſura longa vnciarum duarum, cum dimidio. Roſtrum habet inſtar Leonis; vel fellis, pilis ex poris quibuſdam prodeuntibus aſperum, nec in toto corpore alij conſpiciuntur, in quo Plinius hallucinatus eſſe videtur; dum hanc Feram vitulo marino in pilis, & corio aſſimilauit. Quæ omnia in ſubſequenti icone hippopotami maris licet conſpicari. Libuit quoque exhibere iconem hippopotami fœminæ Patauio miſſam, vt lectores vtriuſq. diſcrimen contemplari poſſent.

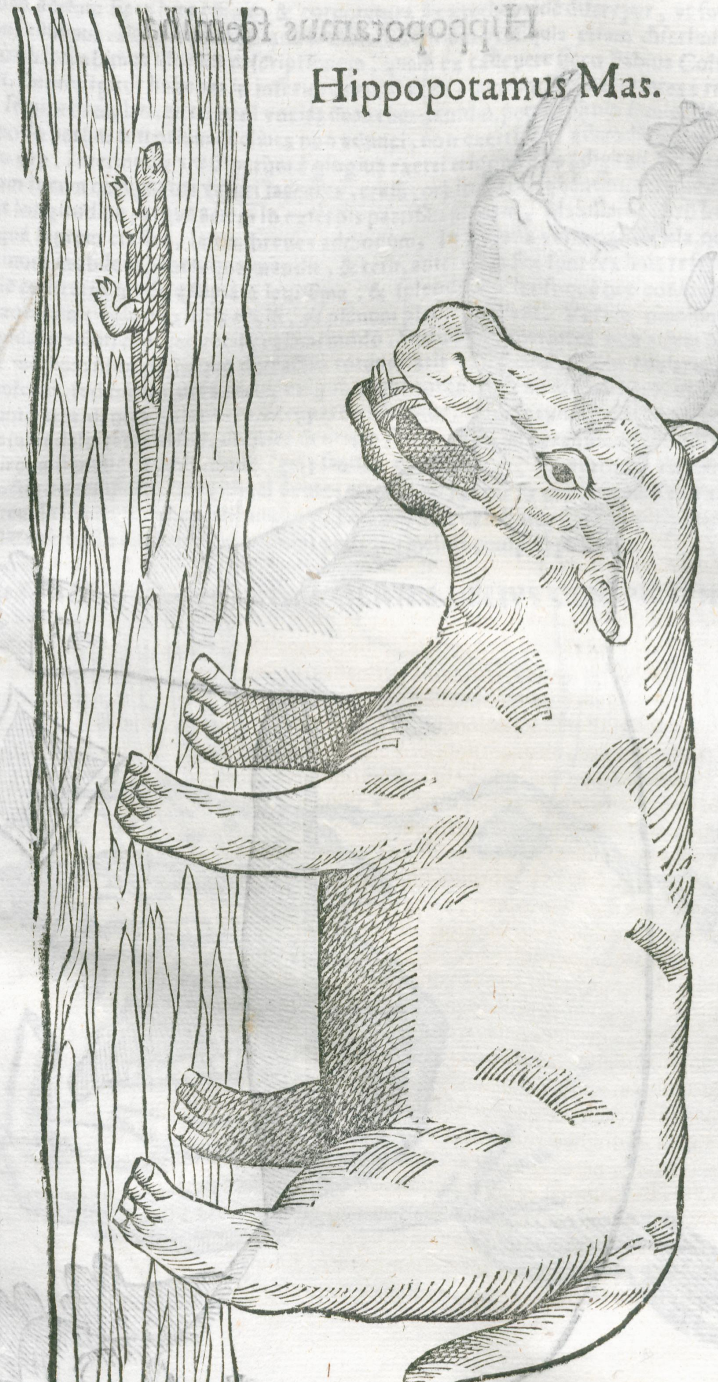
lib. 2. de hiſt. anim. cap. 7.

lib. 2. c. 22. de mat. med.

in lib. obſ. aquat. & tereſt. c. 15.

hippopot. cadaueris dimentio.

Hippopotamus Mas.

Hippopotamus fœmina

Quemadmodum Fera hæc effigie, & corporatura à cæteris valdè discrepat, vt superius demonstrauimus. Pariter per figuram, & molem dentium à reliquis etiam discriminatur. Primò obseruabimus illorum descriptionem, quam ex cadeuere sicco Fabius Columna retulit. Dentes igitur habebat in inferiore maxilla sex, quorum bini exteriores è regione longi semipedem, lati, & trigoni vncias duas cum dimidio, per ambitum semipedē, aprorum modò parùm retrorsum decliues non adunci, non exerti, sed admodùm conspicui, aperto ore. Intermedij verò parùm à gingiua exerti trigona acie, digitali longitudine, medium locum occupantes veluti iacentes, crassi, orbiculati elephantini, semipedem superant longitudine, atque aciem in externis partibus planam. Maxillares verò habebat vtrinquè septem crassos, latos, breues admodùm. In superna verò mandibula, quā crocodili more mobilem habet, qua mandit, & terit, anteriores sex sunt sex imis respondentes acie contrario modo adaptata leuissima, & splendida, clausoquè ore coniunguntur, & aptantur imis veluti ex illis recisi, vt planum plano insideat. Verum omnium acies pyramidalis veluti oblique recisi, calami modò. Sed medij superiores non aciem inferiorum, & medium illorum, in quo detractio rotunditatis conspicitur, petunt. Molares totidē quot inferni, sed bini priores parui, exigui, atque rotundi, & ab alijs distant, vt medium palatum, inter dentes anteriores, occupare videantur. Inter maxillares dentes locus linguæ semipedalis remanebat, durities dentium silicea, adeo vt percussione cultelli costæ, cum circumstantium admiratione ignis fauillæ excitarentur. Quapropter verisimile foret, nocturno tempore, hoc animal dentes atterendo ignem ex ore euomuisse, quam proprietatem Prisci huic Feræ attribuerunt. Tandem huic exhibetur icon capitis Hippopotami Patauio missa, in qua dentes huius animalis melius conspici possunt.

Dentium descriptio.

Cur hippopotamus ore ignem vomere dicatur.

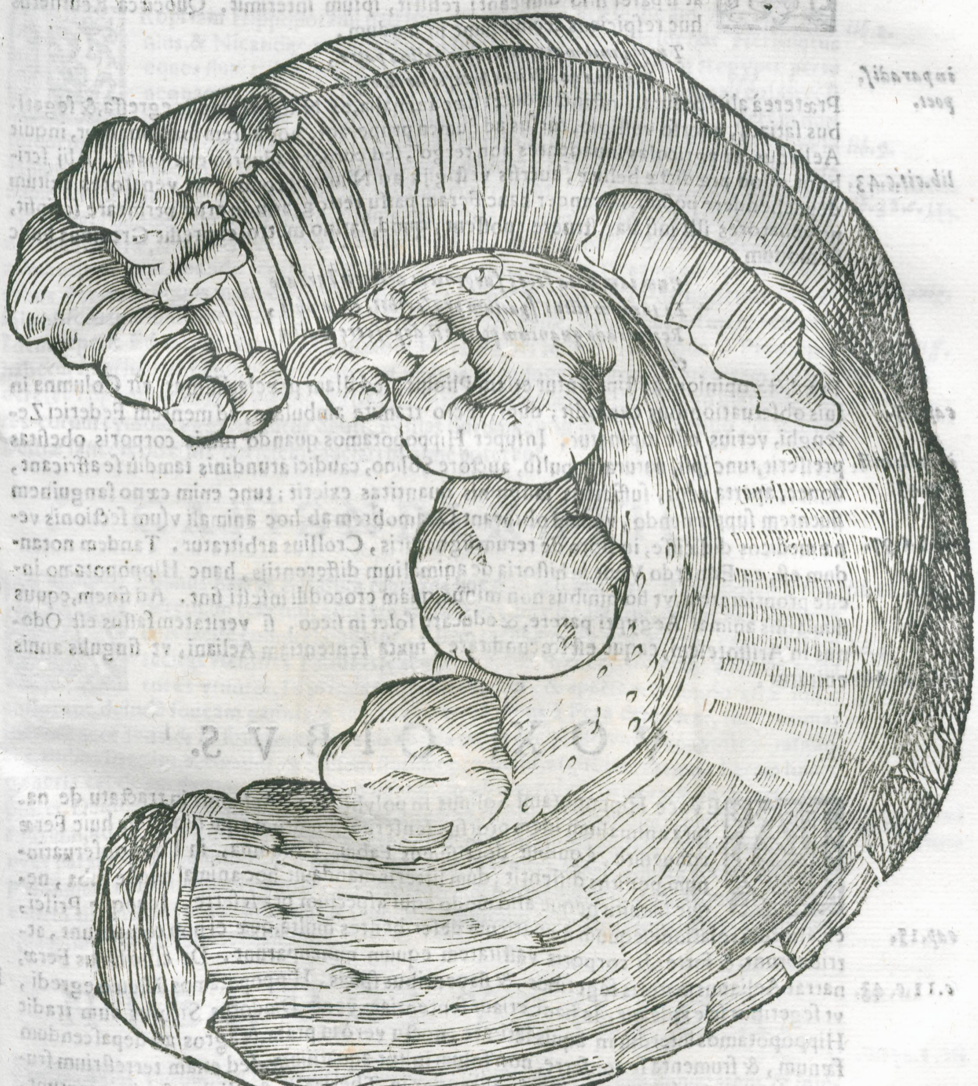
CAPVT HIPPOPOTAMI, IN QVO DENTES MELIVS CONSPICIVNTVR.

Dens Hippopotami apud Geſnerum.

Dens Hippopotami alius.

NATVRA, MORES, PARTVS.

li.11.c.44. Hippopotamus cum ad confirmatam peruenerit ætatem, teste Aeliano statim periclitari incipit, num viribus parente suo superior euadere valeat, nam si pater cedit, eum viuum dimittit, ipse verò cum matre congreditur; at si pater filio dimicanti resistit, ipsum interimit. Quocirca Reusnerus huc respiciens cecinit hunc in modum,

Turpis init matrem lethato bellua patre,
Pinguia quà Nilus fœtifer arua rigat.

in paradis. poet. Præterea alio naturali instinctu ducta hæc animalia, ex Nilo in campos egressa, & segetibus satiata, auerso vestigio, rursus ad flumen properant, hoc autem machinantur, inquit Aelianus, vt agricolas inuadentes non tergo, sed corpore aduerso excipiant. Alij scribunt, quod prædictæ belluæ, auersis vestigijs ad Nilum pergunt, ne venatores exitum deprehendere possint. Nicander hanc Feram passu retrogradu, in arua permeare scripsit, ne venatores illi insidias struere possent; quod, latino metro, expressit Greuinus hunc in modum.

lib.cit.c.43.

Cum iam nata seges surgentem demetit herbam
Et tantum illius spatium præscribit, & ambit,
Retrogrado quantum potis est depascere tractu
&c.

Prædictæ opinioni adstipulantur etiam Plinius, sed illam præclarissimus vir Columna in suis obseruationibus explodit; dum, recto tramite ambulare, ad mentem Federici Zerenghi, verius esse opinatur. Insuper Hippopotamos quando nimia corporis obesitas presserit, tunc ipsi, naturæ impulsu, auctore Solino, caudici arundinis tamdiù se affricant, donec, aperta vena, sufficiens sanguinis quantitas exierit; tunc enim cæno sanguinem fluentem supprimendo, venam obturant. Quamobrem ab hoc animali vsum sectionis venæ medicos didicisse, in libro de rerum signaturis, Crollius arbitratur. Tandem notandum est, ex Edoardo Vuot, in historia de animalium differentijs, hanc Hippopotamo inesse proprietatem, vt hominibus non minùs, quàm crocodili infesti sint. Ad finem, equus fluuiatilis animal Aegypti parere, & educare solet in sicco, si veritatem fassus est Odonus in Aristotelem; eaque est fœcunditate, iuxta sententiam Aeliani, vt singulis annis enitatur.

cap.15. in polyhist. cap.43 lib.5.c.97. li.11.c.44.

VOX, CIBVS.

De voce Hippopotami Solinus in polyhistora, Aelianus in tractatu de natura animalium idem prorsus senserunt, nimirùm equi hinnitum huic Feræ conuenire, à quibus doctissimus Fabius Columna, in libro obseruationum, penitùs dissentit; dum litteris mandauit hoc animal nequè iuba, neque hinnitu neque alio modo equi aspectum præseferre. Ideoque Prisci, ex aliorum relatione, equum fluuiaticum describentes multa, quæ ei non competunt, attribuerunt, & fortè ob corporis vastitatem equum nuncuparunt. De cibo huius Feræ, narrat Aelianus maturis segetibus, & flauentibus spicis, Hippopotamos à fluuio egredi, vt segetibus se expleant, in hanc etiam sententiam venit Diodorus Siculus dùm tradit Hippopotamos interdiù in aquis latitare, noctu verò in prata, & agros ad depascendum fænum, & frumenta se conferre, non solum igitur aquatilium, sed etiam terrestrium frugum alimento vescuntur. Quòd, & Nicander in Theriacis, & Plinius sæpius repetunt. Quibus addit Federicus Zerenghi Narnensis Chirurgus, referente Columna, quandoquè ab his Feris, & orizam, & radices colocassiæ deuorari. Imò humanas carnes illis pergratas esse, ex eis collegimus, quæ in libro Aristotelis de memorabilibus Indiæ habentur; vbi Alexander Macedo scribens ad Aristotelem, inquit. *Ducentos milite, de Macedonibus, leuibus armis, misi per amnem nataturos. Itaq. quartam fluminis partem natauerunt, cum horrenda, res visu nobis conspecta est. Hippotami inter profundos aquarum ruerunt gurgites,*

cap.15. c.11.c.43.

E *gites, raptosquè milites nobis flentibus absumpserunt. Iratus ego tunc ex eis, qui nos in insidias deducebant, centum, & quinquaginta mitti in flumen iussi, quos rursus Hippopotami iusta dignos pœna confecerunt.*

LOCVS.

PRopriam Hippopotami patriam esse *Saiticam* præfecturam Aegypti Plinius, & Nicander tradiderunt. Hinc non immeritò scribebat Herodotus equos fluuiatiles, in hac plaga, sacros esse, in reliqua autem Aegypti parte nequaquam. Nilus enim est principalis fluuius, qui ab hoc animali colatur, licèt Aristobolus Hippopotamum in Nilo generari negauerit. Verùm non solum in Nilo, sed etiam, vt refert Io: Leo in descriptione Africæ, per Nigrum amnem Hippopotami vagantur. Imò in Bambotho quoque, iuxta Atlantem Africæ, & in Indo fluuio Indiæ stabulantur, vt Strabo, & Solinus enarrarunt. Sed quod magis mirandum F est in mari quoque versari scripsit Plinius, qui agens de animantibus aquaticis, communes amni, terræ, & mari crocodilos, & Hippopotamos prædicabat. Idcirco non debemus admiratione capi, quando legitur in descriptione Moscouiæ, in Oceano adiacenti regionibus Perzoræ, equos marinos crescere. Pariter Odoardus Barbosa Portughensis, in Cefala obseruauit multos equos marinos, à mari ad prata exire, denuoque ad mare reuerti. Idem repetit Edoardus Vuot de huiusmodi Feris in mari Indico errantibus. Propterea habetur in primo volumine nauigationum, multos quandoquè naucleros in terram descendere, vt Hippopotamos in vicinis pratis pascentes comprehendat, sed ipsi ad mare fugientes eorum cymbas aggrediuntur dentibus illas disrumpendo, & submergendo, & tamen bestiæ lanceis ob cutis duriciem sauciari minimè poterant.

lib. 2. *lib. 9.* *lib. 32. c. 11.* *in li. nauig.* *li. 8. de diff. an. c. 196.*

CAPIENDI RATIO.

G AElianus narrat Ferarum captores hoc artificio insidias Hippopotamo tendere; nàm tela funi alligata tamdiù in eum eiaculantur, donec exanguis factus facilè comprehendatur. Aliam technam ingenij solertia excogitatam recitat Achilles Tatius Alexandrinus, qua, in coercendo hoc animali, venatores vtuntur. In primis magnam capsam, & apertam in fundo altæ fossæ collocant, deindè foueam cannis, & terra tegunt, ne dolus à Fera detegatur, tunc animal incautè accedens, & in foueam cadens ab aperta capsa excipitur, vndè venatores latitantes, audito strepitu, accurrunt, & capsam statim operculant, atquè hac ratione Feram huius generis captiuam ducunt. Alioquin ob egregium virium robur, alia ratione vinciti non posset. Deniquè eruditissimus vir Fabius Columna, in obseruationibus aquatilium, & terrestrium, addit ad mentem Federici Zerenghi incolas Aegypti, multas, & profundas caueas parare, quas viminibus, & tenuibus virgis terra leuiter superinducta cooperiunt, ijs potissimum in locis, quæ Hippopotami depascere, & frequentare solent, atque aliquando eadem die bini in foueas dilabuntur, quos postmodum tormentis igniuomis maioribus, quàm sunt vulgares, interficiunt.

lib. 11. c. 44. *lib. 4.* *cap. 15.*

H

HIEROGLYPHICA.

CVm nullum sit animal, quod magis ingrati animi vitium impietatem, & iniustitiam exprimere queat, quàm Hippopotamus; ideo Sacerdotes Aegyptij, Pierio teste, hunc ad id denotandum figurabant, vel duas huius animalis vngulas deorsum inuersas pingere consueuerunt, vt qui rem spectarent, quid illæ sibi vellent, commonefacti propensiores ad pietatem euaderent. Imò, & gallus gallinaceus pro impietate, vt alias explicatum fuit, pingi potest, cum, & ipse matrem saliat, & cum patre prælietur; hac eadem ratione ducti Aegyptij in Regum sceptris cucuphum auem subiecto Hippopotamo superimponebant, quia

lib. 29. Hierogl.

pietas

pietas impietatem,& clementia inclementiam debet supprimere. Siquidèm nihil est, quod Reges,& Principes magis deceat, quàm mansuetudo, beneficentia, animiquè moderatio; vt quantùm cæteris Imperio,& potestate præcellunt, tantùm sibi ipsis humanitate, & facili inductione animi dominentur. Vel sceptris supernè iconem ciconiæ, infernè verò hippopotami imponebant, vt violentiam subiectam esse iustitiæ innuerent cum ciconiæ pie, & rectè agant, dum parentes senio confectos alis gestant, hippopotamus verò, ex Suida, animal est iniustissimum, cum, nec etiam parentibus parcere velit; hæc etiam fuit potissima ratio, propter quam Aegyptij ad demonstrandam impudentiam hippopotamum effigiarēt; Qua de causa pro vestibulo templi, quod in Saitica Aegypti Præfectura Palladi dedicatū erat hæc visebantur, vt notat Valerianus, facies pusionis, facies senis, accipiter, piscis, & hippopotamus. Vnde litterarum Hieroglyphicarum periti, per hæc, humanæ vitæ conditionem docebant. Nascimur enim, senescimus, viuimus, & morimur; cum accipiter vitam, & piscis mortem significet, propter mare, quod Aegyptij exitium,& perniciem nuncupabant. Denique, per hippopotami figuram, postremo loco repositam, violentiam dissidium, & impudentiam significabant. Ideo prædictis Hieroglyphicis nixus Hadrianus Iunius exhibuit emblema cui titulus est. DEVM ODISSE IMPVDENTIAM, in quo infantem senem, accipitrem, piscem, & hippopotamum depinxit deinde subscripsit hæc carmina.

in hist.

in lib. embl. 45.

> *Pernix accipiter, piscis, Nili incola dirus*
> *Equus, quid ordine hærent?*
> *Symbolon hoc loquitur. Phariæ tria verbula genti,*
> *Deus odit impudentiam.*

Præterea hippopotamus, referente Oro Apolline, ab Aegyptijs ad ver denotandum, figuratus fuit; Sed cum ab ipso, huius causa non fuerit assignata, arbitramur id esse, quoniam equi fluuiatici statim atquè prata virere incipiunt, quod contingit Vere, iure merito secundùm Varronem à virore dicto, à Nilo exeunt. Insuper horas ab Hippopotamo significari in sacra Aegyptiorum literatura, finè vlla ratione, scripsit Orus, at Valerianus opinatur id factum fuisse, quoniam hæc Fera, tempore maturitatis segetum, a fluuio in campos exiens non errabunda, sed tanquam messor ad certum opus conductus messem æqualiter pabuletur. Rursùs arbitratur, per hippopotamum horas intelligi posse, cum hoc animal duplici natura die in imis latens aquis, noctu verò in terram egrediens diem atque noctem dimetiatur.

NVMISMATA.

IN monetis æreis Martiæ Otacillæ, hippopotami icon fideliter sculpta, nimirum in latere inuerso apparet, nam repræsentata fuit hæc imago, vt voluit Sebastianus Erizus, à Philippo Imperatore eius marito in ludis secularibus, cum simili inscriptione. SECVLARES AVGG. ET S.C. Pariter, eodem Erizo teste, numisma Romanum Hadriani perpulchrè sculptum cum huiusmodi literis. HADRIANVS AVG. COS. III. PP. figuram hippopotami exhibet, nam in parte opposita, conspicitur icon fluminis iacentis suprà crocodilum, altera manu cornucopiam stringentis, cum effigie infantis, & hippopotami animalis Nili; cui monetæ titulus est NILVS. Hoc numisma, Decreto Senatus, fuit cussum Romæ ad perpetuum monumentum itineris Aegypti,& nauigationis Nili, quam Hadrianus felicissimè peregit. Meminit similis monetæ aureæ Hadriani Bellonius, in cuius altera, parte effigiem humanā adhærentem sphyngi præbet, vbi etiam crocodilus,& hippopotamus animantes Nili conspiciuntur.

in lib. expos. numis.

lib. 1. aquat.

MORALIA.

CVm Physiologi hippopotamum, inter immanes Feras, collocent, quæ, aduersus cæteras aquatiles belluas, omne genus sæuitiæ tyrannicè exerceant, & contra humanum genus similem feritatem præseferre non audeant; non iniuria Diabolum hippopotamum poterimus cognominare, qui aduersus aquatilia, nempè contra eos, qui omni deliciarum genere oblectantur, fortitudinem suam exercet, at contra homines, nempè viros iustos, & perfectos vires ei sunt imbecillæ iuxta illud. *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis*. Amplius in hoc significatu possumus hippopotamos auaris assimilare, qui pauperes tantummodo deprædantur, non autem homines, idest potentes, cum illis reluctentur, non audent aggredi. Iuxta illud, quod legitur in sacris paginis, *Pinguioribus Amalech pepercerunt, quicquid autem vile, & reprobum fuit, demoliti sunt*. Verùm non solum auaris, sed etiam in luxuriam solutis hippopotami comparari possunt; cum hæ bellue, quoad aspectum, & hinnitum, equum præseferre videantur, sed postea, quoad partes posteriores, in suillam caudam desinunt. Tales appellari possunt multi, qui fortes tanquam equi adoloscentiam christianis moribus indutam inchoarunt, sed, quoad caudam, nimirum senio aduentante, omne voluptatum genus vestigant, atque adorant. Quare de his possunt pronunciari illa verba Abacuc. *Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum* quasi vellet innuere, quòd hi, cum essent, in mari penitentiæ, circa vitæ finem in lutum corruptorum morum, & perditi luxus inciderunt. Tandem omnes peccantes, hippopotami nomine, decorari possunt, quoniam hippopotami, vt superius fuit enucleatum, labijs resimis, hinnitu equi, corio tergoris impenetrabili, & cauda suis præditi sunt; pari ratione peccantes repanda habent labia ob superbiam, hinnitum equi, ob detractionem, corium impenetrabile, ob pertinaciam, & denique caudã suis, ob carnis inquinamentum, & petulantiam. Propterea de illis dicitur apud Isaiam. *Equi eorum caro, & non spiritus*.

Diabolus cur dicatur hippopotam.

lib. 1. Reg. cap. 15.

cap. 3.

peccans omnis hippop. dicitur.

cap. 31.

SIMVLACRA.

IN tumulo Aureoli tyranni, hippopotami effigies incisa erat, quam serpens, cauda mordicus apprehensa, complectebatur. Id fortè designabat, ex Pierio, tyrannidem temporis tractu domitam, & superatam fuisse. Deinde celebratissimum fuit illud simulacrum, quod olim Hermopoli visebatur, in quo supra iconem hippopotami accipiter dimicans cum serpente cælatus erat. Id, vt nonnulli voluerunt, significabat Typhonem ab Osyride, violentia domitum, cum de principatu certaretur, Nam per equum fluuiatilem Typhonem, & per anguem, iuxta assertum Pierij, aliqui viri docti Principatum interpretabantur. Ripa scriptor Italicus, in sua Iconologia, ad exprimendam impietatem, exhibet pictoribus simulacrum anus trucis aspectus, quæ, altera manu, hippopotamum amplexatur. Quamuis rursus ad idem exponendũ ostendat iconem fœminæ, velatis oculis, altera manu gallum, altera verò ramum rubi tenentis; cum hæc duo animalia scilicet, tam gallus, quam hippopotamus, & cum patre depugnent, & matris connubio potiantur. Idem Ripa alibi effigiat mulierem, manibus, caput, vel vngulas hippopotami stringentem; atque hac ratione, ingrati animi vitium repræsentat. Lucianus scriptis mandauit Aegyptios cælasse, vel pinxisse Nili simulacrum hunc in modum. Aliquando figurarunt humanam effigiem sedentem supra crocodilum, vel hippopotamum, aliquando hippopotamum, & crocodilum colludentes delinearunt; cum ambo hæc animalia vnda Nili gaudeant, vt lectoribus in subsequenti icone licet conspicari.

lib. 29. Hierogl.

part. 2.

simulacrũ impietatis quale.

HIP-

Hippopotamus, qui Nilum Ægyptium Romæ in Vaticano refert.

193

E

VSVS IN CIBIS.

QVamuis ex Aeliano caro hippopotami insigni duritie non careat, consequenterq. concoctu sit difficilis; tamèn in aliquibus regionibus, vt Scriptores fide digni retulerunt, in epularum magnificentia commendatur. In Guinea narrat Clusius vir celeberrimus, circa Promontorium nuncupatum *Cabo Lopez Gonsaluez*. Nauarcham *Vander Hagen* cum aliquot socijs naualibus conscendisse scapham, aduerso flumine, nauigantem, & versus oppidum *Vlibetto* deprehendisse, in dicto amne, multos hippopotamos dimio maiores, quàm essent equi terrestres, qui ab Aethiopibus ibidem capiebantur, & ad epularum apparatum trahebantur. Quin, & in ipso oppido plurima horum animalium capita monstrabantur, ex quibus, dentes mirandæ magnitudinis, comites eius retulerunt. Qua de causa admodum mirari designamus, si Capitolinus auctor sit à Firmio Seleucio struthio camelum, quo nullum volucre maius reperitur, vnico die, & aliàs etiam hippopotamum deuoratum fuisse.

li.11.c.44.

in cur po. ster.

F

VSVS IN MEDICINA.

MVltæ sunt partes hippopotami, quæ vsui medico famulari possunt. Primitus dentes robusti, & fortes à natura huic animanti dati sunt, & vt multis alijs accedit, non decidunt; ideo Porta colligit hippopotami cerebrum gingiuis infantium illitum ad facilem dentitionem valere. Imò ex Plinio, hippopotami dentes, in odontalgia sedanda, insignem habent prærogatiuam. Amplius Nigri Populi ex dentibus hippopotami anulos fabricant, quos gestando à quodam morbo præseruantur, cum hæc animalia tam in Nigro amne, quàm in Nilo versentur. Periti enim Historici Nigrum flumen ramum Nili esse autumant. Cęterùm celeberrimus vir Fabius Columna tradit Federicum Zerenghi Narnensem Chirurgum id ab Aegyptijs intellegisse, quòd dens hippopotami alligatus, vel anuli ex eo fabrefacti gestatio hæmorrhoides tum cæcas, tum apertas penitus sanet. Dioscorides quoquè, agens de materia medica, meminit testiculi hippopotami, cuius exiccati pulerem in aliquo liquore, aduersùs serpẽtem morsum, propinat, atque ex hoc immensam vtilitatem patienti promittit. Præterea etiam adeps à Plinio commendatur, cum febrientibus commoditatis plurimum adferat; inunctio enim frigidos febrium paroxismos declinat. Imò, in hoc casu, Plinius suffitum, ex fimo huius animalis, non infrugiferum esse prædicat. Postremò corium hippopotami ab vsu medicinæ non est arcendum, quia Plinius huius cinerem cum aqua illitum ad panos dissoluendos peridoneum esse astruit. Præterquamquòd idem præsidium alopecijs non mediocriter conducit, & pellis frontis hippopotami inguinibus alligata, eodem Plinio auctore, Venerem inhibet.

lib.3.Phyt. cap.41.

dentiũ ius.

G

Anulus ex dente Hippopotami

lib.2.de mat.med. cap.22.

pinguedo.

fimus.

H

VSVS IN VARIIS.

EX partibus hippopotami, præter vsum medicum, varia dimanare potest vtilitas. Si consideremus dentes, hi aliquando vicẽm eboris subire possunt. Narrat enim Pausanias Dindymenæ matris signum aureum fuisse, faciem verò, cum ebur deesset, ex dentibus equi fluuiatilis fabricatam fuisse. Quare Odoardus etiam Barbosa Portughensis refert, ex dentibus equi marini, in Cefala melius ebur, quàm ex dentibus elephantinis, fuisse confectum. Insuper sanguis non est omittendus, qui magno vsui secundùm Plinium pictoribus futurus est, dum illo cum aqua gummosa dissoluto, loco cinnabaris, vti possunt. Adeps

quoquè, ex Iulio Capitolino, in Nilo natantibus non mediocriter proderit, dum tali pinguedine delibuit inter crocodilos, impunè versentur. Ad finem Corium in varijs vsibus non parum habet momenti. In primis eius talis est crassitudo, & præcipuè circa tergus, ex animaduersione Plinij, vt inde validæ hastę tornentur; deindè auctore Porta, nauium gubernantes, hac pelle, extrema vela muniunt, ne fulmine icta deflagrent, atque decidant. Hinc Vuecherius scriptis mandauit circumseptum pelle equi fluuiatici tutum à fulmine vbique versari posse. Imò, eadem pelle intra aliquam regionem defossa, hunc locum à fulmine non tangi pollicetur.

li. 8. Phytog. cap. 17.
lib. 12. de secr.

Libri Primi finis.

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS VIVIPARIS

Liber Secundus.

ORDINIS RATIO

EXPOSITA, in libro antecedenti, ferorum animantium polydactylorum historia; modò iuxtà ordinem illic propositum, nostra interest ad Semiferorum proprietates diligenter examinandas, & ponderandas accedere. Verùm cum hoc nomen (Semiferus) multifariòs, apud Sdriptores, significatus sortiri soleat, non erit ab re illos sigillatim perpendere, vt melius noster sensus legentibus pateſiat. Primò Poetæ Semiferum cognominabant animal partim ex homine, & partim ex bestia constans, velut Centaurum, qui parte posteriori equum, & parte anteriori hominem repræsentabat. Deindè hæc vox (Semifer) apud Historicos, animanti partim ferinis, partim placidis moribus imbuto competere solet, vt ex Plinianis scriptis licet colligere. Deniquè semiferas etiam illas vocamus bestias, quæ licèt feris muniantur moribus, tamen, ob paruam corporis molem, ab homine facilè superari, regi, & domari possunt. In hoc autẽ intellectu omnes belluæ polydactylæ comprehẽduntur, de quibus in hoc secundo libro verba facturi sumus. Inter has igitur prima facie de vulpe agetur, quoniam ob versutias, quibus omnes fallit, in hoc animali, illustria quædã vestigia conspiciuntur, per quæ inter semiferas animantes primum locum sibi comparare videtur.

lib. 9. c. 56.

DE VVLPE IN GENERE

Caput I.

ÆQVIVOCA.

VVlpis nomen, præter illud animal, de quo in præsenti capite sermo habendus est, multis alijs tum animatis, tum inanimatis rebus conuenire solet. In primis Ἀλώπηξ, idest vulpes est quædam volucris, quæ pennis ex cute à natura fabrefactis ad volandum vtitur. Est deinde Galei piscis species, quæ ab Oppiano ἀλωπηκίας γαλεός, & a Latinis Vulpes, aut Vulpecula, non tam à caudæ longitudine, quàm ab ingenij calliditate, Aristotele auctore, cognominatur. Exocætus etiã piscis apud Belloniũ Comasci incolis vulpes appellatur, vt clariùs in historia pisciũ exaratũ fuit. Cæterũ, quod magis mirandũ est, hoc nomen ἀλώπηξ

Vulpes auis. *Vulp. piscis.*

propriū viri fuiſſe apud Suidā legimus. Alioquin, pro homine vafro, & aſtuto, vulpis vocabulum apud auctores ſolet circumferri, In hoc ſignificatu, leguntur apud Reuſnerum in Paradiſo poetico hæc carmina.

viri nomen.

Exteriora gerit, qui ſimplicis cor columba,
Interiora vafra pectora vulpis habet.

Volebat hic auctor annuere, ab exteriori aſpectu, internas hominum mentes non poſſe compreh endi iuxtà illud vulgatum.

Simplex, qui apparet, ſimplicitate caret.

Nam ſolus Deus ſcrutator cordium eſſe perhibetur. Quocirca habemus, apud Lucam, quod Chriſtus Herodem nuncupauit vulpem. Verba autem ſacri textus ſunt huius tenoris *In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſeorum dicentes illi. Exi, & vade hinc, quia Herodes vult te occidere, & ait illis. Ite, & dicite vulpi, illi, ecce eijcio Dæmonia, &c.* Tandem quandoquè ab auctoribus vulpes pro ipſa aſtutia metaphoriacè vſurpatur. Vndè Perſius ad rem canebat.

cap. 13.

Aſtutam vapido ſeruas ſub pectore vulpem.

Poeta, hoc in loco, per vulpem, intellexit aſtutias, fallatias, & dolos, quales vulpibus paulò inferiùs aſſignabimus. Quamobrem, in hoc ſenſu, loquebatur etiam Ligurinus, dum infraſcriptis verſibus præcipit cauendum eſſe, ne mentes Principum, & Potentum captione, & impoſtura verborum repleantur dum inquit.

ſatyr. 5.

Fraudibus occultis blandè palpare Potentes,
Principibusquè ſuis argutam oſtendere vulpem.

Poſtremò animaduertendum eſt, quòd vox ἀλωπηξ cuidam ſaltationis generis ab Heſychio attribuitur.

SYNONIMA EORVMQ. ETYMVM.

HÆc vox (Vulpes) apud Grammaticos aliquandò volpes ſcribitur, quandoquè à quibuſdam Nuperis vulpis pronunciatur, quod multi politioris literaturæ periti non probant. Vocatur ergò vulpes apud Iſidorum, quaſi Volupes à pedum volubilitate, quia nunquam recto itinere, ſed tortuoſis anfractibus ad alias animantes decipiendas currat, vel quaſi volipes, quoniam pedibus ob celeritatem curſus volare videatur, vel deniquè, ad aliorum mentem, ob pedum valentiam vulpes, quaſi valipes indigitatur. Græcis communi vocabulo dicitur ἀλώπηξ, quod nomen, vt plurimum fœmininū eſt, ſed reperitur etiam maſculinū, vt notauit Varinus. Legitur etiam ἀλωπὰ apud Heſychium, iuxtà etymum, ita dicta ab ἀλῶ decipio, & ὤψ, ὠπός oculus, nimirum à fallendis oculis; quamuis alij, hoc vocabulum à verbo παιζω idest ludo deriuent. Euſtathius autem reſpiciens fallacias, & errores in quos cęteræ animantes à vulpe ducuntur παρὰ τό ἀλᾶν, τὸ πλανᾶν ſuam etymologiā deducit, Κίναδος vulpes, & κινάδιον vulpecula apud Siculos vocitatur, vt voluit Scholiaſtes Theocriti παρὰ τὸ κίνεῖσθαι ἀναιδῶς, quia impudenter, & dolosè moueatur. Κηλὰς apud Suidam, & Varinum vulpes exponitur, nimitùm παρὰ τὸ κηλεῖν, quod eſt θέλγειν πραΰνειν, quia cauda huius animalis, ad demulcendum ſit idonea Κερδώ, etiam vulpes ab Heſychio, & Varino explicatur nomine formato ab aſtutia, quam Græci κερδοσυνην vocant. Ab ijſdem dicitur etiam κιδάφη, ἢ κινδάφη, cum κίδαφον doloſum quempiam, & fraudulentum interpretentur. Amplius λαμπουρις nomen proparoxytonum in doctrina Heſychij, & Varini vulpem ſignificat, oxytonum verò quoddam genus vulpis alba cauda denotat. Idcirco non debemus admiratione affici ſi Aliqui hanc vulpis ſpeciem lampurim, à ſplendore caudæ, nominent. Alijs vulpes Galeos dicitur, ſed perperàm, voce nimirum deprauata, à γαλῆ, quam Albertus aliquoties vulpem interpretatur, cum tamen γαλῆ muſtelam tantummodò ſignificet. Aliquandò, apud Heſychium, & Varinum, θάμιξ pro vulpe legitur, fortè ab aduerbio θαμὰ frequenter, quia hoc animal retroſpiciendo frequentèr ſe ipſum intueatur. Reperiuntur etiam in ſcriptis Heſychii, & Varini hæc nomina κοθουρις, Βασσαρα, σκαφώρη, φηλλες, κίραφος, κοιλοβύρος, & κορῦτις, quibus vulpes identidem appellatur. Hebraicè hoc animal nuncupatur Schual, Chaldaicè

lib. 12. Orig. c. 2.

Græca nomina.

Thaal

E Thaal, Arabicè Thaleb, syluaticus quandoquè Chaleb, & Calcail, corruptis vocibus, pro Thaleb vulpem interpretatur. Italis Volpe, Gallis Regnard, Hispanis Raposa, nimirùm à radiendo, Germanis deniquè Fuchs dicitur.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

Non infiniti prorsus negocij esse existimamus vulpium differentias enumerare, quæ à tribus tantummodò, nempè à magnitudine, à colore, & à more eliciendæ sunt. Ratione primi, Odonus, ad mentem Aristotelis, tradidit vulpes in Aegypto minores, quàm in Græcia reperiri, & huius causã alimento attribuebat, quod in Aegyptiorum regionibus deficeret. Verũ, si hoc aliquod vtritatis specimen præberet, vulpes Aegypti non cæteris minores, sed tantùm graciliores, & inuberes essent. Est quidem exploratum, vt docet Peruana historia, vulpes in illa plaga communibus minores vagari, quæ non solum corporea mole, sed etiam pestifero odore à toto animali dimanante, ab alijs discrepant, quoniam is tantus est, vt ab odoratu perferri minimè possit. Imò si fortè fortuna aliquid vrina prædicti animalis fœdetur, multiplici etiam ablutione teter odor auferri non potest. Ratione coloris, multò plures sunt vulpium species; scribit enim Olaus Magnus, in syluis Septentrionalibus, multas vulpes in colore varias passim conspici, nimirum nigras, candidas, rutilas, secundùm dorsum crucigeras, & isatodes, idest similes colori, quem ex herba isatide Infectores lanarum, pro cæruleo colore, exprimunt. Cæterùm addit Olaus omnes tamen eamdem malitiam, & astutiam vulpinam participare. Scaliger autem miratur quomodo in frigidissimis regionibus, vt in Moscouia, & Lituania, Vulpes nigræ stabulentur, vnde pelles à mercatoribus ad alias regiones deferantur, & in his admirabilem differentiam obseruat, quoniam nonnullas pelles vulpium nigras vidit, quæ ab aliquibus pilis albis quodam ordine digestis eleganter exornantur. Vulpes verò in nostris regionibus passim vagans rufescentis, & ferè lupini coloris est, cuius duas differentias iuxtà gutturis varietatem, in Germania obseruatas Gesnerus assignat. Vna species est, quæ guttur in albo nigricans veluti carbonum puluere conspersum exhibet, altera verò candidum, quæ postrema species tanquàm rarior à Gesnero magni valoris, in Germania, esse perhibetur. Tandem, si morem contemplemur, habemus apud Aelianum in Caspijs regionibus eas esse vulpes, quæ non modo agrestium stabula adeunt, sed etiam vrbes innoxiæ ingrediuntur, vbi cicures tanquàm caniculæ populis Caspijs adulantur. Vicissim Scaliger, in exercitationibus contra Cardanum, memorat vulpes tanta audacia insignitas, vt ineunte nocte mutuis vlulatibus, quasi signo dato, infinitæ simul congregatæ tuguria agricolarum, & pagos etiam prædando aggrediantur. Verùm, pace tanti viri, hæc animalia in luporum historia recensuimus. Circa descriptionem huius belluæ, laconicam possumus imitari breuiloquentiam, cum Vulpes notissimum sit animal. Albertus tamen vulpi attribuit magnitudinem, qualis in cane mediocri custode domus obseruatur. At insignis est bestia ob breuitatem aurium in comparatione ad canes, & ob longitudinem villosæ caudæ, quæ poetis iocandi occasionem sæpius præbuit. Quamobrem huc respiciens Reusnerus in Paradiso poetico cecinit hunc in modum.

Vulpes vbi minores. — *lib. 18. c. 30.* — *exerc. 217.* — *lib 7. c. 30.* — *loco cit.*

F G H

Callida verrit humum longa vulpecula cauda,
Simia quid rides? si sapis, abde nates.

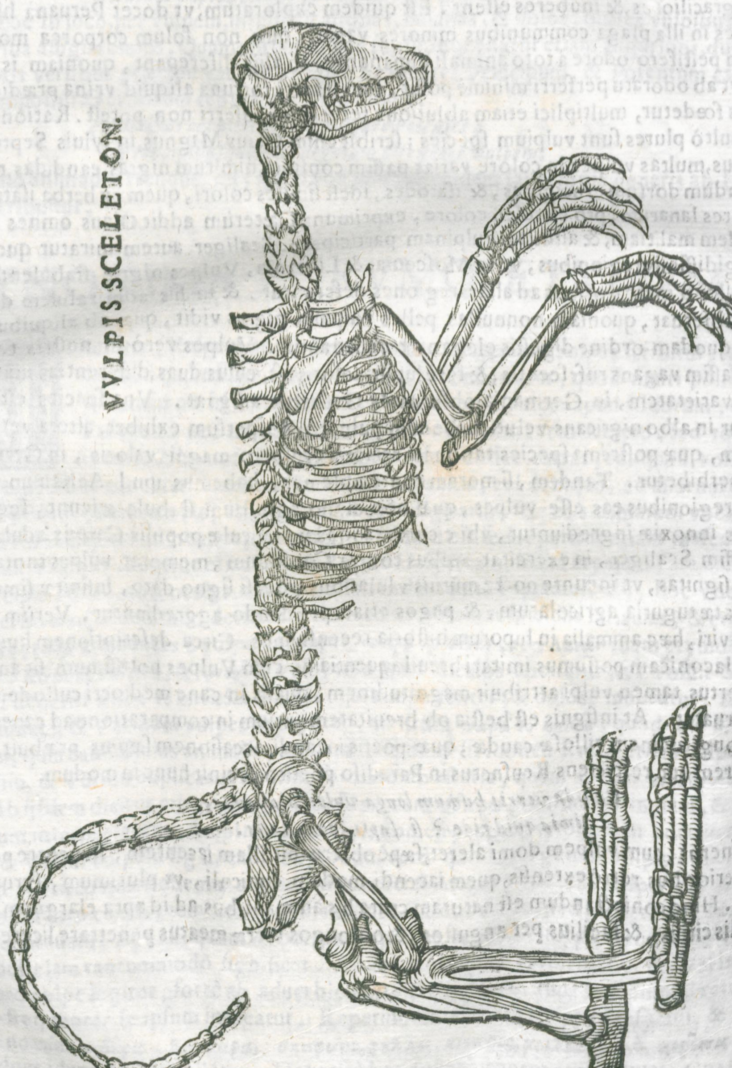
Gesnerus, cum vulpem domi aleret, sæpè obseruauit illam iacentem, in ventre pedibus posterioribus retrò extensis, quem iacendi modum cuniculi, vt plurimum, seruare solent. Hinc coniectandum est naturam crura his animantibus ad id apta elargitam fuisse, vt illis citius, & facilius per angustos, & oblongos terræ meatus penetrare liceret.

ANATOMICA.

QVemadmodum, prima facie, inſpecto aliquo animali, partium exteriorum deſcriptionem vnuſquiſque facilè ſibi fabricare poteſt. Pariter, per anatomica adminiſtrationem, partium internarum figuram poſſumus contemplari, hac de cauſa iconē ſceleti vulpis exhbere libuit, vt diligens lector omnium oſſium, & præcipuè vertebrarum ſitum, figuram, & numerum intueri poſſet; cum hæ ob longitudinem caudæ multo plures ſint, quàm in ſceleto canis, cui vulpem Albertus aſſimilauit, quoniam multa vertebrarum oſſicula continuò ordine adnectuntur, vt in vulpe caudam longiorem conſtituant. In cæteris, partes præcipuas vulpium, vt viſcera, & reliquas interiores partes, vt inteſtina, interaneis canum proculdubio ſimilima eſſe atteſtamur. Alioquin, & canis ſceleton ab hoc vulpino non niſi in longitudine caudæ diſcrepare videtur. Deniquè ad mentem Ariſtotelis in vulpe mari genitalia oſſea, veluti ſunt in lupis, & muſtelis conſpiciuntur.

Oſſa & vertebræ.

VVLPIS SCELETON.

E

NATVRA, MORES, INGENIVM.

NVllum fortè est animal, quod maiori calore à natura insignitum sit, quàm vulpes, quoniam pellis illius, auctore Alberto, mirandum in modum calefacit, cum maiorum mustelarum, & canum temperaturam referat, necnō odorem tetrum de se emittit. Sed satius erit hanc belluam callidam, & insidiosam cognominare, cum ex fallaciarum promptuario omne doli genus furata sit. Quapropter Io. Franciscus Apostolus sic canebat. *li. 1. epigr.*

Natura omniparens donauit cornua ceruis,
Ramosa, & celeres currere iussit equos.
Vulpibus insidias, &c.

Pariter graui non debemus teneri admiratione, si Baptista Mantuanus huius rei non ignarus canat in hunc modum.

F *Atq; Lycaonio vulpes subtilior astu.*

Hinc etiam originem duxit illud vulgatum carmen, quod passim per ora virorum circumferri solet.

Vulpes amat fraudem, lupus agnum fœmina laudem.

Quarè ad peculiares dolos, quos, vrgente fame, vulpes in pectore molitur, iam licet accedere. Hæc igitur famelica, ex Isidoro, & Constantino, prostrata ore aperto mortem simulat, tuncque auibus ad ipsam tanquam ad cadauer descendentibus in pabulum vescitur. Sed ad mentem Olai Magni, quando ad famem explendam nihil inuenit, tandiù in terra rubra se voluit, donec cruenti cadaueris formam induat, atque hoc modo humi iacens, aues accedentes illicò capit, & deuorat. Hanc nostram sententiam stabilire videtur illius bubulci historia, qui obiter similem vulpem conspicatus, illamque mortuam credens apprehendit, & in currum, in quo pulli vehebantur proiecit; illa paulò post, bubulco non animaduertente, pullos comedere cœpit. Deindè si gallinas in pertica sedentes obseruauerit, hac versutia illas deturbat, caudam huc, illucq; impellit, & iactat, quasi illam in gallinas vibratura, ob idque perterefactas, & a pertica cadentes rapit. Leporem verò cum, ob pedum pernicitatem, facilè assequi non possit, inquit Aelianus, quòd tandiù per dumeta, & nemora persequens illum fugat, donec fatigatum non cursu, sed longo temporis tractu eum comprehendat. Echino quoquè terrestri insidias tendit, sed quoniam is, visa vulpe, in globum se se contrahit, ne ob aculeos sauciati possit; tunc vulpes in os Echini vrinam reddit, quam ob causam, teste Aeliano, hoc animali à lotio suffocato vulpes fruitur. Amplius frigore premente, & terra niue obruta vulpes ædibus appropinquans, latratum canis æmulatur, vt domesticas bestias confidentiùs accedentes, faciliùs rapere possit. Modò dolos, quibus venatores deludit, manifestare oportet; Nam latratum canis fingens, vt paulò ante dictum est, ex canum dentibus quandoquè euadit, sed melius, dum alicui ramo se suspendens canes incerta vestigia insequentes errare cogit. Aliquandò, canibus persequentibus, caprarum gregem intrans vnam ex eis occupat, eius dorso insidens, vt per cursum capræ fugientis ob odiosum sessorem citius euadat. Interdum persequentes canes, cauda villosa hac, illacquè per ora illorum ducta, eludit, donec opacas syluarum latebras ingrediatur. Tandem, ex Olao Magno, vulpes in pedica capta, morsu pedem præscindit, vt aufugiat; vel, nulla fugæ patente via, mortem simulat, venator autem accedens, mortuamquè illam à pedica liberat, ea autem clanculum surgens fugam arripit. Deniq; vulpes cryptas multos habentes exitus inter se procul distantes fabricant, easquè tutò incolunt, ne circa vnum exitum positis venatorum insidijs comprehendantur. Hoc perelegantèr expressit Oppianus his versibus. Bodino interprete.

fraud. vulp. — *lib. 18. c. 30.* — *lib. 7. c. 29.* — G — *lib. 7. c. 27.* — H — *vulpes mortē simulat.* — *lib 3. de ven.*

Attamen excellit reliquas vulpecula vafra,
Calliditate Feras, nec deest audacia præsens
Finibus extremis soleis, sua destinat antra,
Septisforesq; domos, & non violabile lustrum.

Idem quoq; Bargeus non inconcinnè repetens, versibus mores vulpinos complectitur, quos clarioris doctrinæ gratia hoc in loco recitare non pigebit, qui sic se habent. *lib. 4. cyneges.*

His

His tamen ingenio Vulpes anteire ſagaci
Dicitur,& fraudes componere doctior omnes.
At quoniam frigent effetæ in corpore vires,
Illa quidem clauſo non inſidiatur ouili,
Denſaque,nec teneris tondentibus arua capellis,
Sed ruri importuna lues,plenæq́; cohorti,
Defoſſa haud longe ſecreta cubilia terra,
Ponit,vbi horrenti ſurgunt ſpineta corona,
Aut vbi inacceſſa tendunt ad ſydera rupes.
Hic ſpecus,hic latebras,hic obſcuros labyrinthos
Tuta colit,ſeptemq́; aditus penetralibus addit,
Fallat,vt incautum dubijs anfractibus hoſtem.

lib.7.Phytog. cap. 29.

quomodò fugantur pulices à vulpe.

Prædictis addamus aliud vulpis ingenium,dum ſcillas ad propriam cauernam defert, vt in illa tutiorem à lupis vitam degat, cum, teſte Porta, lupi à ſcillis maximoperè abhorreant. Cum verò vulpes à pulicibus vexantur,alio vtuntur ingenio,faſciculum mollis fœni pilis inuolutum ore accipiunt, ſeſeque paulatim, poſterius inchoando, in aquam mergunt,vt pulices aquam fugientes ad caput aſcendant,deindè caput pedetentim immergit vt in fœnum ſaliant,quo facto,faſciculum fœni in aqua relinquunt,& mox enatant.Cæterùm,ſi vulpes,vlla in re,monſtrat ingenium,in explorãda glaciei craſſitudine potiſſimũm patefacit. Nam, ex Olao Magno, amnes, & lacus gelatos ad paſtus itura, & reditura non tranſit, niſi aure ad glaciem appoſita, quaſi hunc in modum ratiocinatura, quicquid aquoſum eſt obmurmurat,& mouetur, quicquid mouetur, gelu non eſt concretum, quod gelu non eſt concretum,liquidum eſt, quod liquidum eſt,cedit ponderi,quod cedit ponderi,tutò non poteſt calcari,ergo retrocedendum.

ÆGRITVDINES,ET MEDELÆ.

lib.4. de venen.c.12.

VVlpes & muſtelæ,auctore Auicenna,leuem ob cauſam præcipites in rabiem feruntur, huius rationem aſſignabat Euſtachius Rudius quoniam vulpes, cum calidiſſimo temperamento ſint præditæ, nullo negocio ſimili affectu corripiuntur. Prætereà,æſtiuo tempore,hoc animal pilorum defluuio laborare dicitur, nam hoc anni tempore iecur vulpinum iuſtò calidius redditum, ſanguinem peccantem,& acrem ad cutis ſuperficiem tranſmittit, à quo exulcerata cutis eſt in cauſa caſus pilorum.Inſuper,vt inquit Andreas Bellunenſis, Alfeſaſes animal eſt de genere Cæcarum ideſt,Ricinorum quod canibus, bobus, & vulpibus adhærens, ſanguinemque exugens has animantes ſummoperè infeſtat. Vulpes igitur quacunquè ægritudine afficiatur,ex mente Auctoris de natura rerum, ad Pinum tanquam ad ſacram anchorã confugit,lacrymamquè ab hac arbore effluentem vorat,atquè hoc medicamine non modò deperditam valetudinem recuperat,verùm quoquè,deguſtato hoc gummi,diuturniorem vitam protrahit.

lacryma Pini ad quid.

VOX.

gannitus vox propria

DE voce vulpium, ſi petamus Albertum, is literis mandauit Vulpem ad inſtar canis latrare, vel vt alij volunt,more catuli canum,fame verò oppreſſam gannitum edere,quam opinionem Geſneri auctoritate poſſumus roborare,cum ſcribat,à Germanis Vulpium vocem latratum appellari. Imò & nos Itali,quando huius animantis vocẽ audimus,ipſam per onomatopæiam *abaiare*,ideſt ritu canum baubare pronunciamus. Cæterùm, re accuratiùs conſiderata, gannire de propria vulpinum voce,auctore donato, profertur; hinc Auctor Philomelæ non immeritò canit.

Rite canis latrat,fallax vulpecula gannit.

Mancinellus quoquè agens de vocibus animalium ſic locutus eſt.

Gannire eſt vulpis,grunnit ſus,ruditAſellus.

E Et Baptista Mantuanus sic cecinit.

——— putes vlulare lupos, gannire sagaces
Vulpeculas.

Est quidem veritati consonum, ex Gesnero, quòd vulpes latrando, & vlulando canem imitatur; quando tamen irascitur, aut dolet; alioquin gannit, & blandè immurmurat, cum aliquid petit, si domi alatur. Cum igitur gannitus sit quædam vox canum latratui valdè similis; optima de causa, si vox hæc intendatur proculdubiò in latratum degenerare poterit. Metaphoricè postea gannitus de ploratu vapulantium, & de vagitu infantium prædicatur. Imò dicitur etiam de canibus, cum aliquem dolorem, vel gaudium testari videntur. Ideò, non est mirum, si apud Lexicographos græcos, κνυζάω ἢ κνυζέω, idest gannio propriè de canibus queribundum vlulatum edentibus proferatur. Hinc originem ducit κνυζηθμός gannitus canis adulatorius, qui ad mentem Eustachij ad vagitum etiam infantium trahitur.

Vulpes quandò vlulare, & latrare dicuntur.

F

CIBVS.

INter cibaria quæ gustui vulpium gratificari solent, gallinarum carnes collocantur. Propterea quando, vel laqueis vulpes, vel alio modo capiuntur, aut necantur, vilicæ mulieres prægaudio desipere videntur, quia cortales aues sine vllo custode dimittere possunt iuxta illud.

Iam tandem annosa est laqueo vulpecula nexa,
Villica iam tutas cortis habebit aues.

Quamobrem Baptista Mantuanus in Buccolicis innuebat, villicam cohortem non modo à furibus, sed etiam à vulpibus custodiendam esse his versibus.

A Gruis ore fabas, & ab ansere farra palustri,
A serpente boues, à vulpe, & fure cohortem.

Insuper Stephanus Forcatulus præcipit hoc animal tanquam grassatorem publicum impunè occidi, cum, pro telis, dentes noxios habeat, deinde figendum esse villarum valuis, vt auibus superstitibus solatio sit. Sin secus, fiat quod iubet Statutum Vtopicæ ciuitatis, quod sic se habet.

In variar. lur. ciu.

G

Si gallina fugit, fugiat si candidus anser,
Has tibi ne vulpes, furuè receptet aues
Implumes verubus transfige, apponito flammis
Pœnaq́, cum mitis fiat acerba mero.

Præter Gallinas, cæteris etiam auibus, & præcipuè Otidi vulpes insidiatur; nam, secundum Aelianũ, Otidem conspicata in terram se abijciens caudam tamquam auis collum ita eleuat, & ostendit, vt auem otidis gregalem æmuletur. Vnde otides hoc dolo seductæ ad illam accedentes illicò in vulpis pabulum vertuntur. Præter hæc, esu quoquè vesparum delectatur; ideo vespetis appropinquans, & timorem simulans se abscõdit, cauda extante, circa quam vespæ ob densum villum certatim implicantur, deindè vulpes surgens secùs arborem, vel saxum perfricando eas atterit, quibus extinctis, & vespis, & vespetis pascitur, Quid plura? cancris, & pisciculis etiam nutritur, quos, hoc astu, captat. Vulpes circa ripam alicuius amnis oberrans, caudam, in aquam demergit, parui pisces nouitati occurrunt; villisquè obuoluti mox in pastum vulpis extrahuntur, vt in historia Septentrionalium recitat Olaus Magnus, qui fatetur se vidisse in scopulis Noruegiæ vulpem inter rupes immersa in aquas cauda plures cancros eduxisse, & deuorasse. Ad rem narrat Petrus Gillius, cum Massiliæ piscatores boopas Mœnarum genus, vnaq. magnos astacos cœpissent, & in nauicula per noctem seruandos reliquissent, vulpem ad edendum boopas accedentem incautè pedem inter astacorum forcipem posuisse, ideoquè, tota nocte detentam manè à piscatoribus, magna cum omnium admiratione, & risu, comprehensam fuisse. Ampliùs secundùm Aristotelem syluestres venatur mures, illosque, vt nonnulli affirmant à caueis spiritu extrahit, cuniculos, & lepores capit, feles etiam, & paruos canes, si quos noctu coercere valeat, apprehendit, & deuorat. Imò, quod nos in magnam traxit admirationem, vulpes famelica ad locustarum pastum se confert. De his omnibus uerba fecit Bargæus hunc in modum.

Vulpes otidi insidiatur.

lib. 18 c. 31.

H

Mures etiã venatur.

Egressa altilibus ventrem saturauit obesis,
Cunctaq́; siccauit lambens mulctralia lingua,
Est tamen insidijs lepores, quæ captet inermes,
Et pingues anates, & quas transmisit habendas
Phasis aues, tum tota vorax viuaria vastet,
Quin eadem sæpè exiles ieiuna locustas,
Pascitur.

lib. 4. cyneget.

Denique vulpes non solum carniuoræ, sed etiam frugiuoræ possunt cognominari; cum à fructibus, & potissimum ab vuis maturis minimè abhorreant. Habemus enim apud Theocritum puero fœcundam vitem custodienti duas vulpes insidiatas fuisse; quarum vna maturescentes vuas populabatur, Qua de causa Aristophanes, optimo iure, milites vulpibus assimilauit, qui, per agros vuarum racemos efitantes, fœcundas vites dissipant. Concludendum igitur est vulpem inter animantes omniuoras collocandam esse.

LOCVS.

IN Tartarorum regionibus, & præcipuè ad plagam Septentrionalem vergentibus, vt scribit Paulus Venetus, multę, & insignes vulpes vagantur. At in regione illa, ad quam propter cœnosas vias, & glaciem difficilis est trãsitus, vt idem Auctor in subsequenti capite astruit, multæ vulpes nigræ conspiciuntur. Ideo non est admiratione dignum si Paulus Iouius tradat in Vstiugam nobile emporium distans à Mosca regia vrbe sexcentis milliaribus à Permijs, Vgulicis, & alijs vlterioribus populis pelles nigrarum, & albarum vulpium deferri. Nam, ex Gesnero, ad Vuagam fluuium in Moscouia, vulpes nigrę, & coloris cinerei capiũtur. Verumtamen in Vstyuga etiam Prouincia, nigræ vulpes, & copiosæ reperiuntur. Quod repetit quoquè Scaliger in exercitationibus aduersus Cardanum. Cæterùm nulla est regio, quæ maiori vulpium copia redundet, quàm Russia, si Matthias à Michou veritatem fassus est. In alpinis Heluetiorum locis plurimæ vulpes aluntur, ideoquè mercatores, teste Stumpfio, ibi multas earum pelles coemptas in alias regiones diuendunt. Tandem vulpes coloris rutili multæ sunt in Germania, & colore ferè lupino præditæ, à quibus pili facilè cadunt in Italia, & Hispania reperiuntur. In Creta autem Insula, si credimus Solino, vbi nullum maleficum animal præter phalangium crescit, vulpes non conspiciuntur, quod etiam Porta pro comperto affirmat.

lib. 3. c. 46.
in lib. de legat. Mosco.
in append. quadrup.
exerc. 217.
in lib. de Sarm. Euro. c. 1.

COITVS PARTVS.

EX Plinij doctrina colligimus vulpes in latera proiectas congredi, at nuperi quidam auctores, ad aures Aristotelis, liberè asseuerant vulpes ad terrã proiectas commisceri. Verùm coniectamus hos præclaros viros, pro vulpibus, feles intellexisse, cum Aristoteles, in historia animalium, asseuerantius dicat vulpes superuenientes coire. Præterea animaduertendum est has animantes cum alijs diuersi generis copulari, quod non est absurdum, dummodò corporatura & tempora grauiditatis sint æqualia, vt in canibus, & vulpibus contingere solet. Nam ex cane, & vulpe ad mentem Aristotelis, canes laconici generantur, quos posteà alopecidas Pollux nominauit. Hanc vulpium, & canum copulam Galenus quoquè propter ordinis, & substantiæ affinitatem admittit. Sed ex altera parte explodenda est Cardani opinio, qui agens de rerum varietate scriptis reliquit aliquando vulpes in canes penitùs degenerare, cum ex canum, & vulpium concubitu animal non iam sterile, vt mula, sed fœcundum procreetur, quæ sentẽtia alibi quoq. ex Scaligero in exercitationibus refutata fuit. De partu vulpium, si petamus doctrinam Aristotelis. Is docuit vulpes parere catulos cæcos, & informiores fœtu vrsæ, quatuorque vt plurimum eniti, & parturientem ita succedere, vt rarò grauida capiatur, deindè vulpes editum fœtum lambit, refouet; & concoquit, vt Odonus in Aristotelem testatus est.

lib. 7. Phy. log. c. 4.
lib. 3. de usu part. c. 1.
lib. 7. c. 31
lib. 6. de hist. anim. cap. 34

E

CAPIENDI RATIO.

IN captura versuti animalis omne technarum, & fallaciarum genus adhibē dum esse arbitramur. Bargeus igitur, antequam ad rationes coercendi vulpes examinandas, accedat, prius opportunum capturæ tempus, quod a bruma vsquè in ver protrahitur, his versibus describit. *lib. 6. cyneg.*

Tempore, quo timidas etiam venabere vulpes,
Præsertim Eoocum dorsum exæquore delphin
Sustulit, & Solem excepit Capricornus aquosum
Donec nocturnis æquentur tempora lucis.

Deindè idem auctor, varia artificia, quibus vulpes decipiuntur, sigillatim enumerat. Nam alij cryptarum foramina stipula, & creta obturant, alij caueas fumo replent, alij laqueos, & retia tendunt. Quæ omnia pereleganter sic explicat dum inquit.

F

Atque aditus latebrarum omnes, atque ostia multis
Occlude hinc inde herbarum, Filicumquè maniplis,
Omniaque humenti solers, post obrue creta.
Interea Iuuenes, quà sunt asperrima campi
Dumeta, & spinis cliuus consurgit acutis
Obsedere vias.

Et paulò inferius.

Sunt, qui conclusis stupamque ignemque cauernis
Vnde fluit, penetratque specus aura profundum
Subijciunt, myrrhamque addunt, ferulæque liquorem,
Assyria, & Siculi viuacia sulphura Ponti,
Ostia tùm laqueis quà quà datur, exitus arctis,
Impediunt auersa, etenim dum protinus atra,
Exanimata fugit picei caligine fumi
Corripitur.

G

De his autem artificijs venandi, & corripiendi vulpes fusiùs differendum est, vt omnibus artes pro fligandi huius noxij animalis pateſiant. In primis apùd venatores sunt quidam canes cauernarum caniculæ nuncupati, vulgo ab humili corporatura *basseti* vocitantur. Hi vulpium cauernas subeunt, & illas morsibus stimulando ad exitum cogunt; vel prædicti canes, ex Carolo Stephano, subtilissimo sulphuris puluere insperguntur, deinde in foueas vulpium immittuntur. Vulpes enim non solum exibunt, sed illuc non, nisi transacto trimestri, reuertuntur, interea egredientes à venatoribus interimuntur. Deinde niuis tempore, ex Olao Magno, vulpes vestigijs in niuis relictis venantium sagacitate, & canum celeritate, veluti estiuis diebus canum odore, capiuntur. Magnus Can Tartarorum in huiusmodi venatione non canibus, sed aquilis vtitur, quæ cicuratæ, vt scribit Paulus Venetus, sunt adeò audaces, vt vulpes persequi, & coercere non perhorrescant. Sine canibus etiam vulpes à proprijs foueis exturbari possunt. Narrat Mizaldus carne suilla pingui, latitudine palmi recenter tosta, soleas calcearum inungendas esse, dum venator à sylua domum versus proficiscitur, simulque in vestigijs frustula iecoris suilli assi proijcienda esse, nam tunc vulpes à latibulis exeuntes sagittis, & minoribus bombardis excipi possunt. Carolus Stephanus, pro extrahendis vulpibus à cauernis, alium inuenit astum; inquit igitur vulpem fœminam in luxuriam procliuem capiendam esse, ex qua pudenda vnà cum vtero auferenda sunt, omniaquè frustatim secanda, & in ollam cum portione galbani inijcienda, illam operculando, ne odor euanescat, poterit enim per annuum spatium conseruari. Quando autem venationis peritus vulpes prouocare voluerit, accipienda est portio lardi recens assata, atque calida in prædicta olla ponenda est, postmodum, per loca à vulpibus frequentata, diligenter trahatur, nam omnes illius regionis vulpes, relictis foueis, arcubus, & manuarijs tormentis interficiendæ accurrent; sed qui hoc munere fungitur, debet calceorum soleas bubulo stercore fœdare, ne vestigiorum odor à vulpibus persentiri possit. Præter hæc, venationis periti multa laqueorum, & retium genera, nec non foueas, & decipulas ad vulpes corripiendas

lib. 6. agric. cap. 41.

lib. 18. c. 30.

lib 2. c. 17.

lib. memorab. cent.

H

lib. 6. agric. cap. 41.

exco-

excogitarunt. Blondus docet vincula in sepibus, & dumetis nectenda esse, per quæ, vulpes pullos gallinaceos inquirentes, transire solent, his enim detinentur, sed ipsæ etiam se extricant, nisi custos velox adfuerit. Deinde Crescentiensis duo laqueorum genera describit foraminibus apponenda, per quæ ad loca clausa vulpes ingredi solent. Horum alterum est laqueus annexus perticæ plicatæ adeò validæ, vt vulpes collo capta in altum eleuetur. Alterum est, quandò penes laqueum est forte bacillum cum stringens, atquè impediens, ne os Feræ laqueum arrodere possit. Ideo Calentius canebat.

lib. 10. agricol. c. 31.

Et laqueo vulpes, & decipe casse foinas.

Præterea, ex eodem Crescentiensi, rete, quod vulgò *Arolum* vocant, vulpes capiuntur si noctu in medio retis gallina ponatur. Animaduertit autem hoc rete pro vulpibus, & aquilis, quàm pro cæteris animalibus validius fabricandum esse. De hac captura Martialis sic canit.

lib. 10. c. 22.

Hic olidam clamosus ages in retia vulpem.

lib. 10. epig.

Alias quoquè decipulas, ad has comprehendas animantes, Crescentiensis describit. Primò vulpem in crypta hoc modo coercet, parat alueare apum, quod ab vno latere paucis filis ferreis claudatur, ab altero habeat ostiolum ita parti superiori annexum, vt bestiæ ingressum admittens egressum posteà prohibeat, hæc decipula in orificio foueæ vulpium collocanda est, cæteris cauernæ clausis ostiolis, nam vulpes exitura decipitur. Tunc venator summat decipulam, illamquè, vel supra puteum, vel supra vas aqua plenum adaperiat. Comprehenduntur etiam vulpes alia decipula, quam Crescentiensis *taiolam ferream* appellat, quæ circa se multos habeat vncos, cui annexo carnis frusto, vulpes inescantur, & excipiuntur. In Germania verò vulpes sic decipiuntur. Paratur quidam arcus, quem nos *αὐτόματον* possumus nuncupare; hic enim à vulpe, vel ab alia bestia leuiter etiam contactus iaculum in Feram emittit. Postremò paratis ex varijs pharmacis, & carne offis, vulpes venenantur. Quare, ad id præstandum, nonnulli pupulas carneas cum nucleis Iuglandium contusis concinnant. Scribit enim Cardanus vulpes edendo nuces perire, nisi aquam biberint, quoniam nux sicca, est pulmonibus noxia; sed per nuces fortè intelligere voluit nuces græcas, & præcipuè amaras, quas Dioscorides vulpibus lethales esse pronunciauit, nisi statim copioso aquarum potu repleantur. Cum igitur amara vulpibus inimica esse, ex Dioscoride compertum sit, hinc Scaliger, in vulpibus necandis, aloem meliorem habere prærogatiuam arbitratus est; Quocirca narrat se obseruasse vulpeculam, aloe cum carnibus deuorata, breui temporis spatio extinctam. Apocynum etiam non est omittendum, cuius folia, ex Dioscoride, cum adipe in panes coacta vulpium coxendices resoluendo, ipsas interimit. Ad idem, Arnoldus fabam lupinam, seu marcilium commendat, quam plantam consiliginem veterum esse existimauit Gesnerus; huius herbæ semina, vt illius periculum faceret, cum carne, & caseo mixta ipse Gesnerus vulpi, quam alebat domi, exhibuit, quæ post horæ spatium omnia vomitu reiecit, & illæsa remansit.

decip ulæ vulpium.

lib. 10. c. 32.

li. 7. de rer. var. c. 33.

lib. 1. de mat. med.

exerc. 217.

lib. 4. de mat. med.

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

Vlpes communis est hostis pauonum, gallinarum, & omnium fere auium, sed potissimum odio capitali à Miluo, vulture, & aquila dissidet, vel quoniam ab his auibus vulpium catuli sæpè rapiantur, vel quia, vt nonnulli volunt, hæc omnia animalia carnibus, & cadaueribus vescantur. Prætерea acerbissimo odio, secundùm Aelianum, & Circum auem, & Aesalonem prosequitur, quoniam hic pillos à vulpe euellat, eiusquè catulos interficiat. Amplius sunt multæ animantes quadrupes, quæ vulpibus admodum sunt inuisæ, vt Taxi, qui, vt tradit Carolus Stephanus, cùm vulpibus sæpè, numero præliantur; cum ambo subterraneos meatus inhabitent. At vulpes melium cryptas stercore fœdando, illos fugat. Dissentiunt etiam vulpes, & Cerui, quoniam hi, vt refert Albertus, audito vulpium gannitu, reformidant. Imò vulpes, & Lepores, vt scribit Xenophon, non compatiuntur, cum lepores sint frequentiores, in insulis, in qubus nullæ vulpes vagantur. Insuper vulpes non modò à prædictis animalibus, sed quoquè à ruta syluestri maximo-

lib. 6 de agricol.

ruta sylu. inuisa vulpi.

E perè abhorret, quamobrem nonnulli hanc herbam cum edulijs gallinarum miscent, vt illas à vulpibus tutentur, vel ex mente Constantini Cæsaris, ramusculũ huius plantæ sub alis gallinarum alligant. Viciſſim ex doctrina Ariſtotelis vulpes, & coruus nõ diſſentiũt, quoniam coruus cùm Aeſalone depugnat, quæ auis corui oua frangere ſolet, & quia eius pulli à vulpibus mirandum in modum vexantur. Ex altera parte Aeſalo vulpis catulos occidit, ipſamquè aliquando vellit, quod animaduertentes corui, teſte Plinio, aduersùs Aeſalonem tanquam communem hoſtem accurrunt. Hinc tamen non eſt colligendum has animantes ſcilicet coruum, & vulpem veræ amicitiæ copula coniunctas eſſe, quia vulpes coruorum prædæ quandoquè inſidiatur, præterquamquod narrat Auicennas (referente Alberto) ſe vidiſſe, iuſſu Regis Eloeny, de regione, quæ vocatur Vla, coruum, & vulpem in cauea clauſos acriter dimicaſſe, itaut à vulpe corui caput ſauciatum, ſanguinem emiſerit, & coruus labia vulpis vnguibus adeò conſtrinxerit, vt hiſcere nequaquã poſſet. Tandèm ſerpentes, & vulpes adeò tenaci amicitiæ glutine copulantur, vt, ex Porta, ambo in ijſdem cauernis quiete morentur. Quamuis, ex hiſtoriographis, vulpes Aegypti cũ anguibus Nili nullo modo conuenire videantur.

lib. 9. de hiſt. anim. cap. 1.

lib. 1. Phyſ. cap. 16.

F

PHYSIOGNOMONICA.

HOmines anguſtis oculis præditos fraudolentos eſſe, ex eo colligit Adamantius, quoniam in hoc, ſimiles ſint ſerpentibus, ſimijs, & vulpeculis, quæ animantia dolis triumphant. Præterea homines colore admodum ruſo præditos, à ſimilitudine vulpium, aſtutos eſſe iudicauit Ariſtoteles; quod non ſolum repetit Porta, in eleganti tractatu phyſiognomiæ humanæ, verùm quoquè id magis roborat, dum inquit. Si reperiantur homines ad colorẽ magis rufum vergentes, tales etiam vulpinos mores magis participabunt. Imò ab alijs impudentes, & lucricupidi eſſe perhibentur. Prædictum colorem Guglielmus Grataro- G la valde rubeum cognominat. Propterea homines huiuſmodi colore inſigniti, vt ipſe refert, audaci illecebra, vaniſſimiſquè commentis animum amicorum conantur decipere, iuxta illud.

in Phyſiog.

in lib. Phyſiogno.

Rarò breues cernes humiles, rubeoſq. fideles.

EPITHETA.

AB improba, importuna exitioſa, & fraudolenta vulpis mente, Latini, non iniuria, illam aſtutam, fallacem, ſceleroſam, doloſam, & ſagacem cognominarunt. A tetro, quem de ſe ſpirat, odore, olidam indigitarunt, & H deniquè ob pilorum hirſutiem, & caudæ longitudinem quandoquè hirſutã, & aliquando caudatam nuncuparunt. Pariter Græci huius animantis contemplantes verſutias, & inſidias, quas cæteris animantibus tendunt, varia illi epitheta attribuerunt. Propterea Oppiano ἀγκυλομήτης, καὶ ἀγκυλόμητις, quaſi obliqua agitans conſilia dicitur. Alibi quoquè idem auctor, cum apud Græcos αἰολόβουλος, ἢ αἰολομήτης varius, & verſutus in conſilijs ſuis exponatur, tali epitheto vulpem inſigniuit. Amplius, cum ἀργαλέος difficilem, & moleſtum, tàm in rebus inanimatis, quã animatis ſignificet. Oppianus hoc epitheto vulpem decorauit, cui etiam auctori ἄρειος, ἢ ἀρήιος, dicitur, cum vulpes, inter animalia martia, & bellicoſa reponatur. Deinde cum κνηκὰς apud græcos Lexicographos improbum maledicum, & conuitiatorem denotet, nõ eſt mirandum, ſi Nicander hoc epitheton vulpi aſſignauerit, dum inquit.

lib. 3. cineg.

loc. cit.

in Alexiph.

Πιοτέρην δ' ὅτε βότρυν ἐσίνατο κνηκὰς ἀλώπηξ.

idest.

Pinguem cum læſit vulpes verſuta racemum.

Pindarus quoquè hoc adiectiuum nomen αἴτων, cum non ſolum id quod vim comburendi habet, verùm quoquè animal, quod ardenti feratur impetu, deſignet, pro vulpis epitheto pronunciauit. Deniquè Græcis conſiderantibus villoſam vulpis caudam δασύκερκος etiã nominatur, Scribit enim Theocritus *Idill. 5.* μισέωτας δασυκέρκως αλώπεκας.

DENOMINATA, & Cognominata.

BAcchus nempè illud vinoſum Priſcorum numen, Baſſareus, nimirum vulpinus cognominatus fuit, mulierеſquè illum concomitantes, Baſſarides dictæ fuerunt, vel à quadam veſte talari, quam Thraces baſſaram, vel à vulpibus quas ijdem populi baſſares nuncupant, cum Thyrſigeræ illæ fœminæ, & prædictam veſtem, & vulpium pelles induerentur. Aliqui vafrum hominem, & vulpinos mores imitantem vulpionem, & Itali *Volpone* vicitant, qui Græcis ſecundùm Apuleium *in Apologet.* ἀλωπεκώδης dicitur. Alioquin Alopecus, vt habetur in quodã Calepino, vocatur, qui alopecia laborat. Vulpinus tandem fuit quidam homo, in quem Io: Franciſcus Apoſtolus multa epigrammata ſcripſit, quorum vnum, aut alterum cum ad nomen, & ad vulpem alludant non pigebit annectere. *lib. 4. epigr.* Primò igitur ſic inquit.

Cum tibi ſint vulpis mores, Vulpine, requirunt
Multi, cur tibi ſint ora cauenda lupi.
Haud mirum, lupa te genuit ſub rupe cauata
Sic vulpem, atq; lupum te tua geſta probant.

Et alibi de eodem ſic cecinit.

Eſſe lupo genitum multi, Vulpine, recenſent,
Vulpeq; nonnulli te genitore ſatum.
Scire cupit verum, ſi quis me iudice, dicam,
Mores ſunt vulpis, non lupus eſſe potes.

Animalia à vulpe denominata. Prædictis addenda ſunt illa animalia, quæ à vulpibus denominationem, & cognomentum ſortiuntur. Primitùs ἀλωπέκιον vulpeculam, & ἀλωπεκίδες, ſecundum Pollucem, catulos vulpium ſignificant; quamuis, ad aliorum Græcorum mentem, vulpis catuli σκύμνοι, ἢ σκύλακες ἀλώπεκος dicantur. Αλωπεκις quoq. canis ex vulpe, & cane genitus exponitur, qui, & κυναλώπηξ, teſte Xenophonte, appellatur. Ariſtophanes tamen homines etiam impudentes, & aſtutos cynalopeces indigitauit. Sequitur πιθηκαλώπηξ, idest vulpiſimia, vel ſimiuulpa animal quadrupes digitatum, de quo, ſuo loco, verba fient. Accedit χηναλώπηξ idest vulpanſer auis ab effigie vulpis, & anſeris ſic appellata, *lib. 2. obſer.* quæ in ſtagnis, vt tradit Bellonius, non minus damnum affèrt, quàm anſer in pratis, pulloſquè recens excluſos in Nilum ducit. Præter canes, ex vulpe, & cane natos, cynalopeces nuncupatos, alij ſunt canes vulpini ex Geſnero non latrantes, & rictum vulpinum habentes, qui non niſi in nouo orbe reperiuntur. Amplius in quibuſdam Indiæ regionibus, in quibus aurum effoditur, quoddam formicarum genus vagatur, quod, ſecundùm Renodeum, *lib. 3. de mat. med. cap. 33.* corporea mole vulpem æquat. Ad finem Ioannes Petrus Maffeus *lib. 2.* celeberrimus Indicæ hiſtoriæ Scriptor narrat, in regione Malabar, multos veſpertiliones magnitudine Milui, pedibus, & roſtro vulpinis verſari, qui in præcipuo menſarum honore commendantur. His breuiter de animalibus adnotatis, ad plantas a vulpibus de- *Plantæ à vulpe denominatæ.* nominatas, & cognominatas accedemus. Syluaticus arborem vulpis liquiritiam interpretatur. Deindè illud aconitum, quod ab effectu Botanici lupariam vocant, Incolæ territorij Tridentini, in quorum montibus copioſè prouenit, Matthiolo teſte, *in commẽt. ad Dioſc. lib. 4. c. 63.* paſſim vulpariam nominant; quoniam, præter lupos, vulpes etiam interimat. Præterea, in herbario Lugdunenſi, depingitur quædam Satyrij, ſeu orchidis ſpecies tria li-

E liacea folia semper producens, floribus fumariæ bulbosæ, radicibusq, duarũ oliuarũ instar nititur, quæ plãta testiculus vulpis cognominatur. Cæterũ plantæ, quæ à cauda vulpis denominãtur multæ sunt. In primis, quædã, estate, inter segetes nascitur aristata, sed molli lanugine hirsuta, & densa constans, à vulpium cauda non multùm dissimilis, quam Theophrastus ἀλωπέκουρον, nempè caudam vulpinam appellauit. Auctor herbarij Lugdunensis quandam plantam, in opacis montium conuallibus, nascentem, a fructus villosi similitudine cum caudis vulpium Alopecuron montanam vocauit. Quidam, vt Monachi in Mesuem, Polygonum, idest sanguinariam fœminam, vulpinam caudam exponũt. Alij, ab expositionibus Arabicis, hoc nomen caudæ vulpis Dipsaco attribuerunt. Inter graminum species, quædam in locis maritimis spontè crescit, spica caudæ vulpinæ simili, in summis cauliculis eminente, quam herbam Dalechampius Alopecuron gramineum esse voluit. Plinius quoquè meminit cuiusdam vuæ, quæ caudam vulpinam imitatur; propterea ab ipso alopecis dicitur. Turcæ, ex Clusio in Exoticis, præter multas, & raras plantas, quas in suis viridarij colunt, fruticem quoquè folijs hederæ alunt perpetuo virentem, floribus violaceis oblongum pediculum ambientibus, & caudæ vulpinæ crassitudinem æquantibus; qua de re, lingua Turcica, talis frutex cauda vulpis appellatur. F Postremò non est prætermittenda vua uulpina, quæ à Solano non discrepat, ut uetus Auicennæ glossographus testificatur. Verùm inter tot Solani species, Solanum hortẽse, seu officinarum legitimam uulpis uuam esse clariss. Dodoneus exponit. Non desunt insuper Vrbes, & uaria loca, quæ à uulpibus nomen desumpserunt, nam, secundùm Plinium, iuxta Smyrnam, sunt Insulæ Peristerides *Alopece* dictæ, & alibi scriptum reliquit, in Bosphoro Cimmerio, iacere Insulam Alopecen. At Ptolomeus, Pomponius, & Strabo hanc insulam non Alopecen, sed Alopecian nuncuparunt, olim Venetorum Coloniam, nunc Turcæ illa potiuntur, quæ à vulpium multitudine sibi nomen inuenit. Alopeconesus verò, iuxtà sententiam Suidæ, Vrbs est Chersonesi in Hellesponto condita, ex Oraculo, quod hanc illic fabricandam iusserat, vbi vulpis catuli conspecti fuissent. Sunt tamen, qui asserunt vulpem, dum hæc ciuitas conderetur, catulum aliundè allatum illic deposuisse. Alij, ex mente Cælij, Alopeconesum Insulæ nomen esse autumant. Quædam Vrbs Phrygiæ, secundùm Stephanum in Azani, ἐχιναλώπηξ fuit dicta, quam Hermogenes ἐξανάγων vocatam fuisse asserit; Vbi, cum annonæ perniciosa cari- G tate homines laborarent; Pastores, pro impetranda fertilitate, conuenientes, Dijs sacrificarunt. Verùm, adhuc fame vrgente, tradunt Euphorbum Dæmonibus Echinum, & vulpem immolasse, ideò, placatis Dijs, & rerum vbertate referti Euphorbum Sacerdotem, & Principem constituerunt. Deinde, à prædictis animalibus sacrificatis, Vrbi nomen imposuerunt. Demùm de castello Vulpiano legendus est Ortelius in thesauro geographico. Iam enumeranda sunt cætera inanimata, quæ vulpis denominatione delectantur. Alopecia, in medicorum scholis, est pilorum capitis, vel barbæ defluuium; huius enim affectionis nomen per metaphoram est à vulpe desumptum, quæ mingendo, ex Varini mente, locum adeò sterilem reddit, vt illic herba emergere non possit; Imò, si quæ nata est, vulpino lotio madefacta continuò exiccatur; sed satiùs est dicere hoc vitium ita fuisse appellatum, quia vulpes simili affectione frequenter vexentur, vt, in tractatu ægritudinum huius animalis, paulò ante à nobis fuit explicatum. Sed animaduertendum est hoc nomen, ἀλωπεκία, in Græcorum scholis, non solum prædictum affectum, sed etiam latibulum, seù cauernam vulpium, vt narrat Hesychius, denotare. H Imò Suidas, & Varinus ἀλωπεκίαν τὴν περικεφαλαίαν, idest pileum aliquando interpretantur. Deindè ἀλωπεκῆ pellis vulpina exponitur, & ἀλώπεκες sunt partes illæ musculosæ circa lumbos, quas Hippocrates psyas appellauit. Legitur quoquè apud Suidam, ἀλωπόχρους, idest vulpicolor; quo nomine insigniri potest quicquid vulpem in colore imitatur. Tandem hoc verbum ἀλωπεκάω, καὶ ἀλωπεκίζω à Græcis, ob insignem vulpium calliditatem, pro decipere sumitur. Vnde Varro postea verbum vulpinari, pro dolosè agere formauit. Circa familiarum cognomina non diù immorabimur, cum notum sit, hodiè nobiles familias de Vulpibus, & Mediolani, & Placentiæ florere. Bononiæ uerò multæ sunt de Vulparijs, & nostra ætate, ex familia de Vulpibus, emanauit Flaminius Papazonius Philosophus toto orbe clarissimus, qui in tribus florentissimis Italiæ Gymnasijs Ticinensi, Pisano, & Bononiensi Philosophiam mira cum laude, & admiratione professus est.

lib. 15. c. 12.

planta à cauda vulpis nomen habentes

Gramen vulpinum quod sit.

lib. 14. c. 3.

Pempt. 3.

lib. 4. c. 23.

lib. 5. c. 31.

lib. 4. c. 12.

loca, & vrb.

Hechinolopix vrbs cur dicta.

Alopecia morbi etym.

Alopecia est nomen æquiuocum.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

emblem.55. AD inſinuanda lectoribus moralia documenta, Camerarius, in libro Emblematum ex Animalibus, effigiat vulpem circa ripam fluminis, aure ad glaciem admota, & talem titulum Emblemati appoſuit. FIDE, ET DIFFIDE. Argumento à vulpibus Thracum deſumpto, quæ, iuxta Plinij ſententiam, antequam ſuper glatiem gradiantur, eius craſſitudinem explorant. Hinc præceptum hoc hauriendum eſſe auctor aſſeuerat, vt, in omnibus rebus, quædam ſingularis cautio adhibeatur, quæ efficit, ne cuicumquè temerè fidem adhibeamus, & viciſſim, ne omnibus obſtinatè diffidamus. Quamobrem ſubſcripſit hoc diſtichon.

Omnibus eſto ſalutaris tibi cautio rebus,
Ni prius explores, aggrediare, cane.

emblem.56. Idem auctor figurat vulpem grauidam canes eam perſequentes retroſpicientem cum hoc inſcriptionis titulo. INTREPIDA SECVRITAS. Huius etiã meminit Lucas Contilis Scriptor Italicus in ſuo Phrenoſchematum libro, vbi experientia quoq. approbante, vix vnquàm vulpem vtero gerentem a canibus captam fuiſſe teſtificatur; nam tunc ita ſecedit, quemadmodùm ad mentem Ariſtotelis ſuperius à nobis fuit expoſitum, vt non niſi maxima difficultate, à canibus comprehendi poſſit. Homines quoquè, huius vulpis exemplo, circumſpecti, & prudentes eſſe debent, & tempeſtiuè à fraudibus, & inſidijs ſibimet proſpicere, nec non ſanis conſilijs ſe præmunire, cum Cicero, in Tuſculanis quæſtionibus ſcripſerit. *lib.4.* Sapienti præuidenda eſſe omnia, quæ acerba, & grauia contingere poſſunt; tali enim præmeditatione leuiora, & toleratu faciliora effici. Diſtichon autem emblemati ſubſcriptum eſt huiuſmodi.

Prudens inſidiaſquè fugit, fraudeſquè malorum,
Sic vulpes vterum dum gerit, haud capitur.

Intereà Paradinus in ſymbolis heroicis exhibet ſimulacrum vulpis, cuius caudæ accenſã facem annexam effigiat, cùm hoc titulo VINDICTAE TRAHIT EXITIVM. Hic auctor deduxit hoc ſymbloum ex trecentis vulpibus Samſonis, idquè apprimè ijs aſſignat, qui & coniurationum cauſas ſuſcitant, & ſocios ſe exhibent, nàm hi poſtmodùm meritò pœnas luunt. Nonnulli in moralibus ſymbolis pinxerunt vulpem auſcultantem gallinam in tecto cantantem, & philomelam intra frondes arboris mille vocum diſcrimina modulantem, quaſi hæc Fera huiuſmodi cantibus delectaretur. Verùm dùm vocem harum auium attentè audit, vtriuſquè deuorandi rationem meditatur; huic ſymbolo titulus eſt. VVLPINVS AMOR. Cum tali inſcriptione aliud circumfertur ſymbolum, in quo delineatur vulpes apertum librum intuens; quaſi inde modum adminiculandi proximum diſcere velit; cùm tamen in mente ſua illi, & dolos, & inſidias ſemper machinetur.

PHRENOSCHEMATA.

PErciuallus Scriptor Italicus, in ſuo de Inſignibus libello, cuidam ſtrenuo, & nobiliſſimo equiti aſſignat hoc phrenoſchema, ſcilicet figuram ſupinæ vulpis, cui addit hoc Dictum. FRONTI NVLLA FIDES. Huius argumentum deſumptum eſt ab illa vulpis proprietate, quando ſupinata mortem ſimulat, vt aues tanquàm ad cadauer circumuolantes, nullo negocio coercere poſſit. Hoc vulpis ſupinæ ſimulacro, Auctor innuere volebat internam hominum mentem ab exteriori facie dignoſci minimè poſſe. Iouius Scriptor pariter Italicus, in ſuo Inſignium Dialogo, exhibet phrenoſchema cuiuſdam viri nobilis, in quo valida vulpes ore aperto quaſi dentes intuentibus oſtendens effigiatur cum hoc Dicto. SIMVL ASTV, ET DENTIBVS VTOR. Quoniam hoc ſigno vir ille ſtrenuus omnibus manifeſtare volebat ſe aduerſus hoſtes, & verſutiam, & violentiam eſſe adhibiturum.

APO-

E

APOLOGI.

ADeò nota fuit apud fabulatores vulpis astutia, vt quando aliquid vafrè dictum, factumuè fuerit, in hoc vulpes, veluti Dauus in comædijs, principatum obtinuerit. Propterea aliquando ab Aesopo introducebatur lupus vulpem apud Simium Iudicem furti accusans, cui Iudex, per ironiam, respondit, Iniuria vulpi furta imponis? cum vulpes sit animal honestam, & rectam vitam, sine dolo, & sine fraude degens, Quare vulpes minimè simplices esse annuebat. Pari ratione, homines in versutijs, & fallacijs assiduè versantes ab illis difficilimè remoueri possunt; iuxta illud.

Sordibus imbuti nequeunt dimittere sordes.
Fallere, qui didicit, fallere semper auet.

F

Fraudolenta fuit vulpes apud phrygium Fabulatorem, in deludẽdo coruo caseum in ore ferente, dum ipsum pulcherrimam auium fore aiebat, si aliquem cantũ edere sciret. Coruus laudis ambitione captus, dimittens caseum cecinit, quo vulpes habito, cum prius ipsum laudibus cumularet, mox eum deridere cœpit; Apologus docet homines deceptores tanquam vulpes vitandos esse, idcirco ad rem scripsit Horatius, *in lib. art. poet.*

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

Vaferrima fuit illa vulpes à lupo apud leonem ægrotantem accusata, quòd eum non inuisens regiam animalium maiestatem aspernaretur; quæ tandem coràm leone de tarditate se excusans dixit se terrarum orbem peragrasse, vt remedium pro infirma valetudine sui Regis auferenda inueniret. Ideoquè nullum præstantius se comperisse fassa est, quàm, pelle à lupo recèns detracta, membra languida fouere. Quo facto, vulpes prægaudio dissipiebat; Hinc colligendum est, malum consilium consultori esse pessimum quod explicatur hoc disticho.

In caput auctoris vafri consulta nefanda
Sæpè retorqueri numina sancta volunt.

G

Huic valdè affinis fuit ille Apologus, in quo vulpes, inita cum asino societate, venatum se conferebat, sed in itinere eminus leonem conspicata, vt imminens mortis periculum euitaret, relicto confestim asino, ad leonem profecta, se ei asinum traditurum pollicita est, dummodò sibimet impunitas promitteretur, qua ei à leone liberè concessa, tunc vulpes asinum in casses duxit. Leo autem videns asinum irretitum, primò vulpem, deinde asinum etiam comprehendit. Hinc percipiendum est eos, qui socijs insidiantur, tandem se ipsos perdere. Vicissim Thomas Morus vulpis calliditatem contemplans fingit illam in cauerna graui morbo laborantẽ, & arguté se defendentem à leone, qui illam cum remedio visitatum venerat, hoc pulcherrimo hexasticho. *in lib. epigr.*

Dùm iacet angusta vulpes ægrota cauerna,
Ante fores blando constitit ore leo.
Ec quid amica vale? citò, me lambente, valebis,
Nescis in lingua vis mihi quanta mea.
Lingua tibi medica est vulpes ait at nocet illud
Vicinos, quod habet tam bona lingua malos.

H

Verùm admirabilius vaframentum possumus percipere ex illo apologo, in quo vulpes, & caper sitibundi in puteum descenderant, vbi, sedata siti, capro ob difficultatem exitum desperanti vulpes ait, Bono sis animo, nam exeundi modum excogitaui. Si quidem prioribus pedibus ad parietem te eriges & ego per terga, cornuaq; tua transiliens, saltu tandem extra puteum euadam, & postmodum tibi ad exitum opitulabor; Hoc facto, vulpes è puteo prosilijt, deinde in margine putei hircum deludens præ lætitia, gestiebat, & cum ab hirco tanquam fidifraga accusaretur, respondit. Si tantum tibi sensus esset in mentem, quantùm setarum est in mento, proculdubio non priùs in puteum descendisses, quã de egressu cogitasses. Ex hac vulpe conijcimus homini prudẽti ad negocia peragenda profecturo semper finẽ prius explorandũ esse. Nõ absimilẽ fallaciã narrat Abstemius de vulpe, quæ cum iam iam capienda fugaretur à cane, & euadendi viam non inueniret, conuersa ad canem dixit; cur me perdere cupis, cuius caro tibi nulli vsui futura est, cape *in lib. mythlog.*

potius leporem illum (non procul enim lepus aberat) cuius carnem ſuauiſſimam eſſe, mortales omnes confitentur. Canis motus dictis, omiſſa vulpe, leporem ſecutus eſt, quem poſtea ob pedum velocitatem coercere non potuit. Paulò poſt lepus ille vulpem conueniens, quia eius verba audierat, vehementer illam accuſabat; cui vulpes, me iniuria reprehendis, quoniam te ſummis laudibus extuli, quid igitur diceres ſi te vituperaſſem? Ex Apologo diſcimus, multos, ſub ſpecie laudationis, alijs perniciem machinari. Ad rem idem auctor recitat Apologum leporis coram vulpe, ob pedum pernicitatem ſe exaltantis, cui vulpes ego ingenium ſum ſortita præſtantius, quo ſæpius, quàm tu velocitate tua, canes eludo. Hinc diſcendum eſt, velocitatem, & vim corporis ab ingenio, vt plurimum ſuperari. Huc ſpectat Apologus de vulpe, & Pardo, qui, in capite proprio, fuit recitatus. Inſignem vulpis calliditatem habemus in illo Apologo, vbi publico Principis edicto cornigeræ animantes fugabantur, quibus vulpes, & ipſa aſſociata à prohibitis limitibus exibat. Hic Apologus tã clare, & eleganter octaſticho à Federico Scoto Placentino expreſſus fuit, vt maiori dilucidatione indigere non videatur; verſus autem ſunt hi.

Loco cit. — *lib. 1. huius oper. c. 2.* — *lib. 5. car.*

Cum Domini edicto decedere iuſſa minaci,
Cornigera è luco beſtia quæq; foret.
Exceſſit vulpes vnà, cumq; inter eundum,
Vndiq; grex illi corniger obſtreperet,
Prædita quòd nullis, quę cornibus eſſet, abiret,
Grex ait, ò ſecors, turbaquè mentis egens,
Corniger am de incornigera, vt de albentibus atra,
Iudicis arbitrium me valet efficere.

Inſuper aſtutia vulpis in diſſimulatione cognoſcitur. Vnde qui aſtutè celat, ne quid noſci poſſit, diſſimulator, & vulpes dici poteſt. Idcirco Faernus ad rem tradit vulpem eſurientem, vt fami ſatisfaceret ad præaltam vitẽ acceſſiſſe, à qua, nec ſaltu, nec alia via, vllum racemum auferre potuit; quapropter illinc diſcedens dixit. Vua hæc adhuc eſt immatura, & guſtatu inſuauis. Id autem declaratur ab auctore his verſibus.

in lib. fab.

Vulpes eſuriens alta de vite racemos
Pendentes, nulla cum prenſare arte valeret.
Nec pedibus tantùm, aut agili ſe tollere ſaltu,
Re infecta abſcedens, hęc ſecum age deſine dixit
Immatura vua eſt, guſtuquè inſuauis acerbo.

Hinc auctor diſſimulatores uulpibus ſimiles eſſe colligit. Quamobrem ſubiungit hoc diſtichon.

diſſimulatores vulpibus ſimiles.

Conſueuere homines euentu ſi qua ſiniſtro
Vota cadunt, ijs ſe ſe alienos velle videri.

Non eſt inſuper ſilentio inuoluendus ille Aeſopi apologus, in quo uulpes laqueo capta, cum abſciſſa cauda euaſiſſet, præ pudore non ducendam impoſterum uitam exiſtimabat. Decreuit itaquè & alij uulpibus hoc idem perſuadere, ut communi malo proprium celaret dedecus. Idcirco, omnibus congregatis, caudam, tanquàm indecens membrum, & ſuperfluum onus appenſum, reſcindendam eſſe inſinuabat. Interim ex illis uulpes uetus ſurrexit dicens, niſi tibi hoc conduceret, id nobis non perſuaderes. Hinc animaduertendum eſt, prauos homines quandoquè non beneuolentia, ſed proprio commodo propinquis conſulere. Addamus tanquam colophonem illum Abſtemij apologum, in quo uulpes iuxta quemdam pagum tranſiens, obſeruanſquè nonnullas fœminas alto ſilentio gallinas aſſatas comedentes, in hæc uerba prorupiſſe perhibetur. O mulieres, quos clamores, & quot canes aduerſus me excitaretis, ſi quod uos modo facitis, præſtarem? Cui quædam anus reſpondit. O peſſima animalium, nos quæ noſtra ſunt comedimus, tu verò aliena furaris. Apologus docet non licere nobis aliena, ut Dominis propria adminiſtrare, & conſumere. Apologus autem de uulpe, & uerme, qui egrediens è cœno alios curare uolebat, in hiſtoria Inſectorum, & alter de Grue ad conuiuium uulpem inuitante in hiſtoria auium recitatus fuit.

lib. 6. lib. 20. Ornith.

HI-

E

HISTORICA.

IN mirificis Sanctorum historijs apud Surium habemus; cum quidam custos cœnobij Vuimbrunensis, in Britannia, claues Ecclesiæ, oratorij, sacrarij, & reliquiarum amisisset, quæ erant partim aureæ, partim argenteæ, & partim ferreæ, consilium initum fuisse, vt ad orationem repetundarum causa clauium, confugeretur. Orantibus itaquè omnibus ante fores templi, conspecta est vulpes mortua, in cuius ore claues omnes colligatæ compertæ fuerunt. Si profanæ legantur historiæ. Pasanias narrat Lacedæmonios captum in prælio Aristomenem vnà cum quinquaginta ex eius militibus εἰς τὸν καίαδαν abiecisse. Cæadas enim fuit apud Lacedæmonas carcer subterraneus, seu spelunca, in quam fontes præcipitabantur. Alij hunc in locum proiecti continuò perierunt, Aristomenes verò, ex aliquorum sententia, alis aquilæ sustentatus, donec ad finem deferreretur illæsus remansit. Hic, tertio die, audito strepitu, vulpem cadauera vorantem obseruauit, ipsamquè currentem secutus, & perueniens ad loca transitu valdè difficilia vulpem amisit, sed cum per cauernam vulpi ad fugiendum idoneam luminis splendorem vidisset, via manibus dilatata, euasit. Amplius cum apud eosdem Lacedæmonas furtum, auctore Plutarcho, dummodo secretum esset, admitteretur, quidam puer cum furatus esset vulpis catulum, eumquè sub pallio tectum domum deferret, ne furtum detegeretur proprium latus ab vnguibus, & dentibus bestiæ lacerari permisit. Aelianus quoquè, agens de multis à Feris educatis, commemorat Priami filium Alexandrum, quem à vulpe nutritum fuisse asserunt. Aristoteles etiam, in Orchomonis Bæotiæ, refert canem in subterranea loca vulpem secutum, latrando, ingentem sonitum excitasse. Quare venatores, aditu effracto, ingressi locum, per quædam foramina illustratum, nonnulla intus latentia conspexerunt, reuersiquè in Vrbem id magistratui nunciarunt. Prædictis aliam annectemus, quæ, licèt prima facie fabula esse videatur, illius tamen ad finem historiam exarabimus. Tradit Antonius Liberalis, quòd Cadmeis quondam vulpes prodigiosa apparuit, quæ identidèm, ex Teumesso irruens, Cadmeorum pueros rapiebat; Qua de causa ei puer trigesimo quoquè die exponebatur, quem ablatum illa deuorabat. Cum igitur Amphitruo in Teleboas bella mouens, auxilium Cadmeorum posceret, non alia conditione opem promiserunt, quàm si vicissim sibimet ipsis in perdenda vulpe opitularetur. Id pactus Amphitruo cum Cadmeis ad Cephalum profectus, conditionem ei exponit, simulquè persuadet, vt secum cum cane se conferat, assentitur Cephalus, profectusque vulpem venatur. Verùm in fatis erat, vt nequè vulpes capi, nequè canem in sequentem quicquam euitare posset; quocircà vtrumquè in planicie Thebana currentem Iupiter in lapidem commutauit. Hoc tamquam mythologicum explodens Mantua veram huius rei historiam assignat. Refert igitur quòd, cum quidam Thebanus nomine Alopix omnes prudentia superaret, Rex veritus ne sibi insidias strueret, ipsum relegauit, qui postmodùm, comparato exercitu, quotidiana grassatione Thebanos vexabat, vnde ipsi dicebant; Nos Alopix prædando infestat, quem tandem Cephalus Thebanis opem ferens interfecit.

tom. 5. *in messeniacis.* F *lib. 12. var. hist.* *in mirabil.* *in metam.* G *in Gymnas.*

H

HIEROGLYPHICA.

SI Antiquitas aliquid omni conatu, arte, & dolo factum ostendere voluisset leoninæ pelli, ex Pierio, vulpinam assuebant, quarum alter virtutem altera fraudem indicabat, ideo non est mirum si Ricciardus in commentarijs symbolicis, per picturam leonis, & vulpis, virum fortem, & prudentem demonstrauerit. Vulpes enim sola delineata, hominem fallacem, & omnibus dolis instructum, teste Pierio, denotare poterit. Quapropter vulpes versans inter priores pedes caput hominis lapideum, quod expressum apparet apud Alciatum, significat ab hominibus versutis eos optimè cognosci, qui sensu, & ratione vacui sunt. Amplius Aegyptij, qui notas, & figuras sensuum effingebant, aliquem memorem denotantes

lib. 13. Hierogl. *emble. 188.*

tantes,leporem,aut vulpem, erectis auribus, effigiabant, quoniam hæc animalia inſignis ſint auditus,& ſingularis memoriæ. Aliqui etiam,ex mente Pierij,ad indicandum hominẽ mentis diſcurſu,& ratiocinatione vtentem,vulpis ſimulacro vtebantur;argumento nempè tracto à vulpibus Thracum,quæ,vel ad paluſtris ſoli firmitudinem,vel ad congelatæ aquę craſſitudinem examinandam,aurem terræ,vel glaciei admouent,vt ſatis ſuperquè in expo nendis huius beſtiæ proprietatibus,declarabimus. Deindè,ſi alias,per platani folium à ciconia geſtatum,munimentum ab inſidijs ſignificauimus;non erit ab re,in pręſentia,ad Pierij mentem,hoc idem Hieroglyphicum,per vulpem ſcillam geſtantem exprimere ; cuius cauſam in capite de lupo aſſignauimus. Poſtremò addemus,quod memorat Ricciardus in commentarijs ſymbolicis,nempè à pictura vulpis velociter currentis , decimum octauum gradum Geminorum,& hominem ſemper in labore occupatum indicari. His addit per duas vulpes gallinas comedentes decimum quartum gradum Geminorum , & hominem gulæ,& auaritiæ deditum deſignari.

PROVERBIA.

Maior adagiorum pars huius hiſtoriæ fallacias vulpis reſpicit . Quamobrem, prima facie,hoc reponetur . *Archilochi Vulpes* Quod profertur in eum, qui, pro re nota,expeditiſſimum capit conſilium,quemadmodum Archilochus, in ſuis apologis, vulpem vbiquè callidiſſimam ſemper introducebat. Deinde,ob frandationem,ſolet dici *Vulpes vetus laqueo non capitur*. Quoniam vulpes,cum natura ſua,ſit callida,conſequenter etiam ſeneſcens fit callidior. Ideirco ſequitur aliud adagium. *Semel in laqueum vulpes* . Quod conuenit cum illo . *Vulpes non iterum laqueo capitur*. Hoc prouerbium ſpectat ad hominem prudentem,qui denuò ad eumdem nõ offendit lapidem cum ſtupidi ſit hominis,rurſus in malum guſtatum incidere. Quare Ioannes Franciſcus Apoſtolus huc reſpiciens dixit.

lib.4.epigr.

> *Non iterum laqueo capitur vulpecula cauta,*
> *Et piſcis pariter læſus,amice,ſapit.*

Quoniam verò,vt paulò ante exaratum fuit,vulpes in dies magiſquè fraudolenta euadit. Hinç ortum eſt illud adagium. *Vulpes pilum mutat nou mores*. Spectat autem ad homines, qui ſeneſcentes vitia non deponunt. Vnde Io; Franciſcus Apoſtolus huius adagij non immemor ſcribens ad vulpinum ſic cecinit.

lib.4. epigr.

> *Tempora iam canis albent,vulpine,renatis,*
> *Et tibi frons rugis aſpera vbiquè riget.*
> *Sed mores nondum mutas,vulpine,nec vnquam*
> *Vlla fides verbis eſt adhibenda tuis.*
> *In te dicatur vetus illa parœmia,vulpes*
> *Villos, non mores,mutat iniqua ſuos.*

Pulchrè fallit vulpem Suidas hoc adagium,ſine vlla expoſitione,recenſet. Manutius autem opinatur prolatum eſſe in illum,qui dolis aliquem aſtutum captat,quod facilè poteſt coincidere cum illo. *Vulpes vulpem fallit*. Quando homo verſutus alium aſtutum decipit. Huic non abſimile in Gręcorum ore circumfertur , nimirum Συροι πρός φοίνικας, ideſt Syri ad Phænices. Quod adagium de duobus aſtutis colloquentibus pronunciari poteſt , quoniam Syri,& Phænices populi aſtutiſſimi eſſe feruntur. Huic affine erit illud. *Vulpinari cum vulpe*. Quo admonentur verſantes cum hominibus fraudolentis,vt fallacias adhibeant. Sic enim ueritatem aſſequentur illa Catonis carmina.

vulpinari cum vulpe quid. in Adag.

> *Qui ſimulat verbis,nec corde eſt verus amicus,*
> *Tu quoquè fac ſimile,& ſic ars deluditur arte.*

Præterea aliud addit Manutius. *Cum vulpe habens commercium dolos caue* . Huius ratio eſt, nè aut impoſtura exitio tibi ſit,uel, ne contagium in mores tranſeat . Vulpinas quoque fallacias reſpicit illud. *Vulpis reliquia* . Extat hoc apud Eupolim comicum,& ad uerſipellem ueteratorem attinet . Geſnerus etiam in Germania hoc circumferri ſcripſit . *Vulpes dolos ſuos relinquere non poteſt* . Cum natiuos mores occultare ſit admodum difficile . *Benignior pellace vulpe* . Pronunciatur hoc de illo , qui , commodi ſui cauſa beneuolentiam ſimulat . Diogenianus aliud huic non multum diſſimile recenſet . *Vulpi eſurienti ſomnos obrepit.*

A

E *obrepit.* Diciturquè de illis, qui, ob cibi inopiam, dormiunt. Siquidem vulpes, vrgente fame, dormire fingit, vt allectas aues capere possit. Pauper etiam vulpes nuncupari potest, cum callida sit inopia, & multarum artium inuentrix. Promulgatur pariter hoc adagium in illos, qui dissimulantes conniuent ad quædam, vt inde aliquid commodi, per occasionem, referant. Tandem addit Suidas prouerbium ad astutiam spectans, cuius Cratinum citat auctorem. *Vulpes non corrumpitur muneribus,* Cum multa animalia esca capiantur, & vulpes non item. Hoc dicitur de versipellibus, qui non facilè, obiecto munusculo, corrumpuntur. Iam examinanda sunt alia prouerbia astum non respicientia, in quibus tamen vulpis fit mentio. Circumfertur per Græcorum ora ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας; *Iungere vulpes* Prouerbium hoc effertur de re impossibili; non enim potest vulpes aratro, vel currui iungi, quoniam est animal ab hoc valde alienum. Hoc simile est alteri prouerbio τράγον ἀμέλγειν. Hircum mulgere. Quod promitur de re palàm absurda. Sed vtriusquè meminit Virgilius hoc versu, *eclog. 3.*

Atq. idem iungat vulpes & mulgeat hircos.

Prædictis affine videtur illud *vulpem grauidam capere.* Cum rerum naturalium scrutatores

B

F id obseruare non potuerint. Niphus enim Philosophi sententiam stabiliens in commentarijs ad Aristotelem in hæc verba prorupit, *Ego enim toto tempore vitæ meæ nunquam in venationibus quas exercui, memini me cœpisse vulpem grauidam inter infinitas, quas venatus sum.* A prædictis non est valdè alienum illud, quod recitat Suidas, de aliquo rem absurdam operante *Vulpes bouem agit*; Quoniam nihil est vulpi cum agricultura, veluti si quis agricola vellet philosophiam docere. Ἀλώπηξ ὐ λαλεῖ. *Vulpes non garrit.* Hoc spectat ad prudentes viros, qui, vt notat Cælius Calcagninus diligentissimè cauent, ne quid, præter rem, loquantur. Aliud adagium non multum recedens à prędicto circumfertur apud Germanos, annotante Gesnero, scilicet. *Vulpem simul, & leporem oportet esse.* Quoniam à viris prudentibus, pro negocio nato, ingenium est mutandum. Manutius, præter ordinem, alia recenset adagia, vt *Cauda de vulpe testatur.* Hoc promulgatur de illis, qui in re pusilla, cuiusmodi sint, declarant: nam vulpi ita est magna cauda in comparatione ad totum corpus, vt facilè celari non possit. Hodie passim hoc profertur. *Omnis vulpes suam amat cryptam,* cum notum sit cuicunquè suam patriam esse iucundissimam Plautus tandem de re factu facili hoc pronunciauit. *Tàm facilè vinces, quàm vulpes pyrum comest*; cum nihil negocij sit vulpi dentatissimę

lib. 6. de hist. an. c. 34.

in lib. adag.

in mustell.

C

G pyrum edere. Illa deniquè prouerbia. *Domi leones, & foris vulpeculæ.* Pariter, *Congregare cum leonibus vulpes.* In capite de leone explicata fuerunt.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

NOn debemus grauari sacris litteris aures præbere, cum ex illis, optima documenta percipiantur. Habemus enim in Cantico Canticorum, *Capite vobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam.* Per vulpes paruulas intelligendæ sunt prauæ cogitationes, quæ antequam altas iaciant radices sunt auferendæ, nam, ab initio, facilè possunt à corde exturbari. Propterea, iussu sponsi, nouellæ vulpes, scilicet antequàm adolescant, sunt capiendæ. Itaquè ad rem canebat Ouidius.

cap. 2.

D

H

Opprime dum noua sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat equus.

Ricciardus, per vulpes vineam demolientes, interpretatur hæreticos in Ecclesia ordinē turbantes, qui debent verbi Dei laqueo coerceri, & sacræ scripturæ auctoritate conuinci. Præterea Psalmographus habet hęc verba. *Introibunt in inferiora terræ tradentur in manus gladij, & partes vulpium erunt*; nimirùm tradentur in manus dolosorum, & fallacium hominum, cuiusmodi feruntur esse, secundum Eutymium, Palæstini, à quibus Saul vnà cum exercitu in insidias tractus, occisus fuit. Verumtamen, secundùm alios, id exponitur de ijs, qui in extremo Iudicio malis dæmonibus addicentur. Hi enim sunt vulpes, quæ animam nostram, incultam, nec vlla virtute resistente occupant; iuxta illud Ieremiæ. *Propter montem Sion, quia disperijt, vulpes ambulauerunt in eo.* Insuper in sacris Biblijs de vulpibus Samsonis hæc verba leguntur. *Samson cœpit trecentas vulpes, caudasq́. earum*

in comment. symb.
Psalm. 62.

Thr. 7. c. 5.
in lib. Iud. cap. 15.

earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne succedens dimisit, vt huc, illucq; discurrerent, quæ statim perrexerunt in segetes Philisthæorum; quibus succensis, & comportatæ iā fruges, & adhuc stantes in stipula concrematæ sunt. Hic, antequam ad sensum mysticum accedamus, duo sunt disquirenda. Primò cur Samson vulpes potius, quàm alias animantes, ad id præstandum exhibuerit. Secundò vbinam tantam vulpium copiam inuenerit, ratione primi nonnulli sunt huius opinionis, vt Nouarinus, vulpes in hoc casu adhibitas fuisse, quoniam hæ semper caput flectit, & retrò aspiciunt, quod & Philisthæi præstiterunt, dum ipsi à pacto, & iuramento, quod fecerant, recesserunt. Ratione secundi Salianus scriptis mandauit de tanta vulpium copia nos admiratione insigni non esse afficiendos; quoniam, varijs in locis, varia vagantur animalia, & alicubi in magna copia, quæ alibi rariora inueniuntur. Iudæam autem, & Palestinam vulpibus abundasse multa sacræ Scripturæ loca testificantur, ideoquè Dauid occisorum cadauera, non luporum, aut canum, sed vulpium prędam fuisse asseuerauit. Accedit opportunitas temporis, nam in Canticis capiendæ sunt vulpes, florescente vinea; quod tempus in Iudæa messis esse perhibetur. Propterea Samson eas tunc venatus est. Addit Abulensis aliam rationem, scilicet, quòd Samson non solū corporis robore, sed etiam insigni pedū velocitate valuit, quā fugientes Feras facilè coercere poterat. Præterquamquòd Samson egregius fuit venator, consequenterquè industrios etiam venationis comites habuit. Quoad sensum mysticum Lauretus has trecentas Samsonis vulpes Dæmones interpretatur, qui segetes Iudæorum combusserunt. At Ricciardus, in commentarijs symbolicis, has vulpes exponit flagella, quibus in puniendis malis Deus vtitur. Cum vulpes semper obsint, & nunquam prosint. D. Augustinus per has vulpes Samsonis Hæreticos intelligit dum inquit. *Vulpes capit, ligatis caudis, ignem apponit, caudæ vulpium quid sunt, nisi potentia Hæreticorum? qui prima habent, magna, blanda, & deceptoria opera, posteriora ligata, id est damnata, & ignem in fine trahentia, vteorum fructus, & acta consumat. Quid aliud est vulpem capere, nisi hæreticos auctoritate diuina legis deuincere, & sacrarum Scripturarum testimonijs, veluti quibusdam vinculis alligare, atq; constringere?* Eamdem Ferè expositionem D. Hieronymus in commentarijs ad Ezechielem attullit. Insuper, apud Mattheum, leguntur hæc verba. *Videns autem Iesus turbas multas circa se iussit ire trans fretum, & accedens vnus scriba ait illi. Magister sequar te, quocumq; ieris, & dixit ei Iesus, Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.* His verbis, Christus Scribam repudiauit, ne se ob quæstus faciendos sequeretur, quia tantæ paupertatis esse significabat, vt proprium tectum non haberet. Quare Lauretus has vulpes homines auaritiæ deditos, terræquè filios mysticè interpretatur, qui semper in effodiendis, & accumulandis diuitijs versantur. Vnde hoc assertum euangelicum. *Vulpes foueas habent*, hodie transijt in vulgare prouerbium aduersùs homines fallaces, & dissimulantes, qui ritu vulpium sexcentos dolos fabricare norunt. Ideoquè doli erunt foueæ, & malitiosi homines vulpes nuncupabuntur. Imò quis habere foueas dicitur, qui multiplices fallendi technas callet. Ricciardus hoc in loco, per vulpes, hypocritas, per volucres cœli, iactatores, & per foueas corda hominum solutorum in luxuriam, intelligit, in quibus immundi spiritus stabulantur. D. Ambrosius exponens illa Euangelij verba, quę extant apud Lucam. *Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos.* Scribit, quòd vulpes hæreticis comparandæ sunt, quia vulpes fraudolentum animal foueam parat, & in fouea latitare desiderat. Ita sunt hæretici, qui tanquam vaferrimæ vulpes gallinæ euangelicæ technas machinantur, meritoquè foueas habent, quia domum, quam habuerant, amiserunt. Quapropter Ricciardus, iure optimo, verba Nehemiæ contemplās. *Si ascenderit vulpes, transiliet eorum murum lapideum.* Mysticè hanc vulpem hæreticum aduersus Euangelium insurgentem exponit. Pariter Lauretus perpendens illa verba Ezechielis *quasi vulpes in desertis Prophetæ tui Israel erant.* Has vulpes hæreticos, & pseudoprophetas interpretatur. Vulpes enim circa domos versantur, in cauernis se abscondunt, & domesticis auibus insidiantur. Pseudoprophetæ, & hæretici similia operantur, primò, circa Dei Ecclesiam obambulant, deinde in foueis fallaciarum degunt, & tandem assiduas simplicibus hominibus insidias tendunt.

Marginalia: in lib. Schediasm. sacroprophan. — in annal. vet. test. — in syl. alleg. — in sermon. de Sam. — lib. 4. cap. 8. — in syl. alleg. — in com. symb. — cap. 9. — cap. 4. — in syl. alleg. — cap. 13.

MO-

E

MORALIA.

IN doctria morali Diabolus vera vulpes esse perhibetur, quia tortuoso incessu vtitur, & loca subterranea, nempè auarorum corda inhabitat, qui diuitiarum amore irretiti, sub terra semper habitare dicuntur. Idquè multò magis confirmare debemus; cum in vita Sancti Hilarionis legatur, quòd Diabolus formam vulpis gannientis induens secus cellam, in qua Sanctus orabat, sæpiùs transilierit. Post Diabolum, peccantes vulpis nomen sibi asciscunt, quia, more vulpium, vt scribit Basilius, in criminum, & vitiorum foueis, ob deturpatam conscientiam, delitescunt. Imò quemadmodum vulpes in omnium conspectu versutias suas promere nõ audent, ita homines peccatis obruti, in Ecclesia Dei, nequitiam suam confiteri erubescunt. Præterea, in huius asserti confirmationem obstinatos, & contumaces peccantes, optima de causa, vulpi possumus assimilare; nam hæc villosam caudam permingit, & fœtentem vrinam contrà persequentes canes proijcit, & hac ratione, cursum canum remoratur. Pariter homo vitijs deditus aduersus concionatores, & viros iustos publica crimina taxantes lotium fœtidum, nempè verba detractionibus referta eiaculantur, vt incorrecti, & impuniti dimittantur. Amplius, eodem Basilio teste, vulpes pòssumus indigitare illos omnes, qui proximis insidiantur, qui quotidiè nituntur fines alienos arrodere, fructus auferre, animalia deuorare, &, quod peius est, non more vulpium, pullos, sed ritu luporum sues rapere. Imò viri pietate carentes vulpis nomine possunt insigniri. Nam hi, ad instar vulpium, bestias domesticas nimirùm pauperes potius, quàm syluestres, idest raptores infestare solent, iuxta illud sacræ Scripturæ. *Viri impij oderunt simplicem.* Hypocritæ quoquè vulpes appellantur non solum propter rationes, quas superiùs in Mysticis, & Allegoricis assignauimus, sed etiam quia veluti vulpes simulando mortem aues ad ipsam accedentes vorat, ipsi humilitatem, & pietatem fingunt, hominesquè simplices cùm eis versantes vitiando, & corrumpendo, deuorant. Accedunt homines fraudolenti, & auari, qui vulpis nomenclaturam nanciscuntur, cum, more vulpium in suis actionibus, & negocijs, via tortuosa semper incedant. Imò si vùlpes canum persequentium ora pilis caudæ replet; hi similiter, muneribus Iudicum, & Principum persequentium ora obturant, & liberantur. Tandem adscripti eorum numero amicorum, qui velut hirundines, æstate idest secundis rebus adsunt, in aduersis verò, quemadmodum illæ, ingruente hyeme, auolant, vulpium catuli non iniuria vocari possunt, qui lac in matris vberibus non inuenientes, illa lacerant. Quamobrem, in hac vulpina amicitia extollenda possumus recensere illud Ouidij distichon,

Peccantes cur vulpes

F

Prouerb. 29.

G

Illud amicitiæ sanctum, & venerabile numen,
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Restat tantummodò vna vulpis proprietas, quam homines imitari deberent, & est, quamdo vulpes in Thracia, aure admota, glaciei fragilitatem explorant, sic homines ad aliquam dignitatem promouendi, prius mundanæ prosperitatis fragilitatem diligenter examinare, & contemplari deberent.

PRÆSAGIA, ET PRODIGIA.

H

HÆc animalia scilicet vulpem fœtam canem prægnantem subnigrum in via obuiam facta iter infortunatum, & ominosum præsagire, & grande discrimen afferre, teste Alexandro ab Alexandro, Veteres crediderunt. Quocirca Horatius, his rationibus, studebat Galateam ab instituta nauigatione reuocare, dum canebat hunc in modum.

lib. 1. Gen. dier.

lib. 3. car. Od. 27.

Impios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Raua decurrens lupa Lanuuino,
fætaq. vulpes.

Pariter Ethnici, auctore Nipho, malum augurium esse pronunciabant, si lupus equum, aut

lib. 2. de Augur.

lib. 11. c. 5. aut bouem vorasset, si canis comedisset aliquid, quod in cura esset, si vulpes gallinam, vel anserem cōprehendisset. Demùm Isidorus vulpem quondam ex aqua natam fuisse testificatur. Sed quoniam huius rei nulla potuit ratio naturalis assignari; propterea id prodigij loco habendum esse multi arbitrati sunt.

SIMVLACRA.

prima par. Iconolog. PRisci fideles Christi, auctore Ripa, per effigiem Iuuenis pullo colore præditæ, pectore, & humeris detectis, lauro coronatæ, sceptrum gerentis, & duas vulpeculas pedibus prementis, Fidem Christianam figurabant, Faciem igitur fuscam huic simulacro attribuebant, quoniam articuli fidei, quos credimus, prima fronte, euidentem claritatem habere non videntur, cum scribat D. Paulus, Videmus hic per speculum, & in ænigmate, & Christus dixit Thomæ, vt habemus apud Ioannem, *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. c. 20. Hæc iuuenis circa humeros, & pectus nuda pinguebatur, quoniam prædicatio euangelica verborum obscurorum vellarijs non est inuoluenda, sed concionatores tam perspicuè loqui debent, vt quælibet muliercula, aut credo intelligere possit. Deinde coronabatur lauro, tanquam victoriæ symbolo, quam christicolæ, aduersus Diabolum, mundum, & carnem reportare debent. Sceptrū nil aliud nisi nostræ fidei maiestatem designabat, & tandem vulpeculæ pedibus calcatæ, hæretici esse perhibentur, qui ad finem postea conuincuntur. Amplius Ripa delineabat mulierem vestimentis viridibus indutam, in Tribunali inconcinniter sedentem, cuius dextra manus catenis aureis exornabatur, & vulpes eius pedes foucbat. loco cit. Per hoc simulacrum, corruptelam Iudicum indicabat. Præterea idem Ripa perpendens vulpem esse animal ad nocendum semper paratum, ad demonstrandas insidias, figuram mulieris armatæ cum galea vulpina pelle cooperta exhibuit. par. 2. Icon. Alibi ab eodem Ripa simulacrum fœderis hoc modo effigiatur. Duæ mulieres armatæ se mutuò amplexantes pinguntur, cum duabus hastis, supra quarum altera ardea auis, & supra altera cornix delineatur, & sub pedibus prædictarum mulierum vulpis icon collocatur; quoniam prædictæ aues, ob singularem inter se sympathiam, contrà vulpem animal insidijs refertum acriter præliantur. Deinde in Adriopopolitano Palatio, vt colligitur ex Theatro vitæ humanæ, paulò suprà limen superius, circulus inuentus est depictus quatuor animalia, inter quæ vulpis erat, effigies comprehendens. li. 1. quarta par. Postremò ex relationibus Ioannis Boteri habemus, in Cuzco, magna veneratione vulpem adorari. Quapropter eius simulacrum in templo, quod eorum lingua dicitur Guaca seruabatur.

VSVS IN CIBIS.

volum. 3. QVamuis venatores solummodò, propter pellem, & non propter carnem, vulpes insectentur, & capiant. Verumtamen Cælius narrat. Sarmatis, Vandalis, & alijs multis Nationibus has carnes esui esse. Præterea legitur, in historia nauigationum, incolas insulæ portus sanctæ Crucis venari mustelas, & vulpes, quarum carnes aliquando crudæ, quandoquè in fumo parumpèr exiccatæ ab ipsis eduntur. lib. 13. c. 26 Ioannes Bruyerus, agens de re cibaria, fatetur se degustasse huiusmodi carnes vulpium, sed nescio quid virosum, & agreste redolere; ideo ruricolæ libenter vulpes comprehendunt captasquè assant, & elixant. Præsertim, vindemiarum tempore quo vuarum esu facilè pinguescere solent, vt etiam Galenus verba faciens de alimentorum facultatibus attestatur; lib. 3. propterea, ad illius mentem, venatores Græci, hoc anni tempore, ipsas esitare consueuerunt; harum tamen esum, vt annotat Bruyerus, nitidior vita damnauit. Hinc non est mirum, si quidam Bæotus, apud Aristophanem, in Acharnens. Bæotos tanquam rudes homines irrideat, qui vulpes non minus, quam lepores, in mensarum delicijs habebant. Hoc autem à ratione alienum esse non debemus existimare; cum scribat Galenus hunc in modum. in lib. de at. ten. vict. rat. c. 8. *Canum verò, & vulpium carnem nunquam quidem gustaui, nec sanè gustare vnquam fui adductus, neq; in Asia, neque in Græcia, neq; in Italia. Aiunt tamen hanc quoq; mādi; cōiectare tamen possum vim ei inesse carnibus le-*

leporum similem Cæterùm hæc caro uitanda est, quia humorem gignit melancholicum, si ueritatem fatetur Galenus, dum inquit. *Quæ melancholicum sanguinem efficiunt sunt carnes caprina, bubula, magisq́; hircina, & taurina, sed maximè asinorum, & camelorum, nam & his nonnulli vescuntur, item canina, & vulpina.* Hanc Galeni sententiam stabiliuit Aetius, dum uulpinas carnes esse crassi alimenti, & humanæ naturæ ualdè dissimiles, argumento à tetro carnis odore desumpto, liberè asseuerauit.

lib. 3. de loc. affec. c. 7.

VSVS IN MEDICINA.

CVm omnes uulpium partes medico usui famulentur, inchoando à capite, dicemus cum Olao Magno, uulpis cerebrum infantibus sæpius exhibitum à morbo comitiali illos præseruare, Plinius negat eos in lippitudinem incurrere, qui linguam uulpis in armilla gestabunt; & inde hoc conijcit Porta, quoniam uulpes cæcos pariat filios, noctuquè uagetur. Marcellus etiam Empyricus linguam uulpis arefactam, & collo patientis albugines suspensã summoperè commendat. Præterea pulmonem uulpis phthisicis, ob totius substantiæ familiaritatem, auxilio esse, omnes medici inculcant, ut notat Syluius. Huius puluerem in aliquo liquore suspiriosis exhibet Dioscorides. Idem repetit Galenus. Sextus uerò pulmonem exiccatum, non solum asthmaticis, sed etiam lienosis præscribit. Item Marcellus Empyricus ad Dyspnæam hunc pulmonem, uel iecur in olla fictili exustum cum uino ueteri, si patiens careat febre, propinat, sin secus, cum aqua miscet. Verùm antequam pulmo ad usum medicum trahatur, sic debet præparari. A pulmone auferenda est aspera arteria cùm venis annexis, deindè in uino odorifero abluatur, optimequè abstergatur à sanguine, quo refertus erat, mox imponatur in olla, & in furno exiccetur adeò lentè, ne aduratur. Probè igitur exiccatus in folijs absynthij, uel prassij, uel scabiosæ inuoluatur, serueturque in loco arido, nè putrescat. Cum igitur hic pulmo patiẽtibus morbos pectoris præcipuam afferat utilitatem, pharmacopæi ex hoc parant eclegma, quòd Arabes loch de pulmone uulpis nuncupant. Vuecherius quoque, propter eãdem rationem, hunc ponit in aqua, quam ad phthisim præparat. Imò & Quercetanus agens de Extractis, in affectibus thoracis, utilibus, inter alia Extractum de pulmone uulpis extollit.

li. 18. c. 31.
lingua.
li. 2. de mat. med. lib. 11. de simp. med. fac.
Pulmo.
pulmonis praparato.
lib. 2. antid. spec.

Succedit iecur, de quo putamus uanam non esse eorum opinionem, qui illud exiccatum cùm polenta, in affectibus hepatis, præscribunt. At Galenus, quando ad mentem Archigenis enumerat pharmaca ad spleneticos, meminit etiam hepatis uulpini exiccati, & in aceto exhibiti. Si fel uulpinum perpendamus. Narrat Sextus cum melle mixtum caliginem oculorum delere, pariter cum oleo in aures instillatum otalgiæ mederi. Rhasis uerò, ad masculorum conceptionem, pessum ex lana confectum, & in hoc felle insuccatum à muliere per triduum deferri iubet. Renes huius animalis suis uirtutibus non carent; nam Mizaldus cum sua pinguedine gonagræ opitulari scribit, & Sextus ad faucium tumores dissoluendos his guttur perfricat. Testiculus uulpis, ex auctore Horti sanitatis, calidus est, multaque humiditate redundans; ideo uenereo calori cõducit; quapropter Rhasis binos uulpis testes tritos, ad iuuandam conceptionem, præscribit, & Bartolomeus Montagnana hos in quodam electuario ponit, quod ad iuuandum congressum pro uiris, & ad conceptionem pro mulieribus commendat. At Sextus in parotidibus discutiendis, & in sedandis inguinum doloribus hos fæliciter affricat, qui, & genitale osseum uulpis oleo, & bitumine imbutum ad menses prouocandos tanquam pessum supponit, & pudendis uulpis fœminæ in cephalalgia caput circumdat.

li. 1. charm.
Hepar vulpis.
fellis virtutes.
Renes.
Testes.

Sequitur sanguis considerandus, qui multum adiumenti in affectu nephritico affert. Nam Nicolaus Myrepsicus sanguinem recens à uulpe extractum calculosis exhibet bibendum, & eodem calido pudenda inungit, sic enim, eadem hora, patiens per urinam lapidem expellit. Absyrtus, in Hippiatria, pro equo lethargico præcipit liniri eius caput recenti uulpis sanguine, & infundi per nares oxycratum. Iam accedendum est ad pinguedinem, cuius temperamentum examinans Galenus, dicebat suillam moderatissimè relaxare, uehementius gallinarum, & anserum; sed leoninum adipem, & pardinum uehementer calefacere, & in medio horum bubulum, caprinum, & uulpinum consistere. Hic adeps colligitur, præparatur, & conseruatur more aliorum. Doloribus enim aurium primò auxiliatur; quia Galenus hunc liquatum, & in aures instillatum ad quamcumque etiam

Sangu[i]s.
cap. 101.
li. 7. de cō[p]. med. per gen. c. 12.
lib. 3. de comp. sec. loc. c. 1.

inueteratam effectionem commendat. Optimum autem esse præsidium indè colligit Porta, quoniam vulpes solertis sit auditus. Præterea hic adeps neruorum morbis magno est adminiculo. Vnde Vuecherius, in capite de oleis, cuiusdam Eremitæ oleum ad paralysim proponit, quod recipit libram semisem vulpinæ pinguedinis. Lithiasi etiam laborantibus non mediocriter conducit, quamobrem Vuecherius, ad calculum expellendum, parat vnguentum, quod vulpini adipis quantitatem recipit. Postmodum alopecia laborantes huius adipis inunctionem non infrugiferam esse experientur; nam Porta, in hoc affectu mirandum in modum hunc valere inde conijcit, quoniam vulpes pilorũ defluuio laborent. Cæterum, vt hic adeps maiorem vim attenuandi, & dissoluendi adipiscatur, Chymiatri, ex Vuecherio, oleum ab hac pinguedine per alembicum æneum lentissimo igne extrahunt. Tandem morbis boum non vulgariter prodest, cum Plinius in his sulphur viuum, allium syluestre, ouum coctum, & pinguedinem vulpinam summoperè probet. Demùm stercus vulpis ab vsu medico non est arcendum, quia Plinius hoc cũ sinapi mixtum in vlceribus capitis adhibet, cum aceto autem dissolutum in lepra exiccanda Marcellus præscribit. Rhasis verò cum oleo rosaceo mixto virgam inungit, atquè hoc modo venerem sopitam excitat. At Galenus hunc fimum cùm sebo bubulo miscet, & viri atquè mulieris genitalia, ad conceptionem, inungit. Insuper pellis vulpis in medicina suos habet vsus. Galenus hanc in affectu capillorum adhibet, dum recipit pellem capitis vulpis exiccatam, & combustam, & lacertæ viridis corpus, abiecto capite, per diem naturalem suspensæ, postea coquit prædicta in oleo, quo partes alopecia vexatæ perliniri debent. Sextus, in podagra, iubet parari calceos ex pelle vulpis, alij pelle recenter à vulpe extracta podagricorum pedes, fœlici cum successu, inuoluunt. Hodiè in praxi à pelle vulpis ischiadicos iuuari compertum est. Postremò cauda quoque erit ex vsu medico, si, ad mentem Sexti, summa pars bracchio illius suspendatur, qui ad concubitum inertes habeat vires. His expositis de vulpium partibus; nunc ad totam vulpem sermo est conuertendus, ex qua, cum omniuorum sit animal, oleum paratur ad omnes arthritidis species valdè efficax; sed in parandi modo aliqua difficultas consistitit. Galenus hæc scriptis mandauit. *Quandoq; tota oleo coquuntur, nam quidam sic curant arthriticos, partim viuas vulpes in lebetem ingentem inÿcientes, partim etiam mortuas.* Rondeletius vulpem coquit cum corio, abiectis tamen excrementis, & intestinis. At Renodeus, in capite de oleis, pellem caudam, & interanea tanquam inutilia reijcit, postea corporis truncum secat, deindè cum aqua, vino, sale, & herbis neruos respicientibus decoquit; colaturæ addit oleum, saluiam, & rorem marinum, & rursus ad aquæ, & vinosæ substantiæ consumptionem diligenter percoquit. Hodie, apud nos, oleum vulpinum ad mentem Mesue in Antidotario Bononiensi descriptum, in officinis medicorum paratur, seruatur, & data occasione, adhibetur. Leonellus Fauentinus in simili casu, loco olei, vulpem exenteratam fractis ossibus in quantitate sufficienti aquæ fontis elixat, donec caro ab ossibus separetur, deinde hac decoctione pro stillicidio in paralysi vtitur.

li. 2. Antid. spec. loco cit.

lib. 2. Eupo-rist. c. 53.

pellis vulpis ad quid.

oleum vulpinum.

VSVS IN LVDIS.

OLim Romæ XVIII. Calendas maias, in circo maximo, Equiria celebrabantur, & eadem die, fiebat vulpium fugientium combustio, cuius meminit Ouidius hunc in modum.

lib. 4. fast.

Tertia post hyadas cum lux erit orta remotas
Carcere priuatos circus habebit equos.
Cur igitur missa vinctis ardentia tadis.
Terga ferant vulpes causa docenda mihi est.

Huius vulpium combustionis originem narrat Ouidius dimanasse à Carseolano territorio frumẽti ferace, maturis messibus, à vulpe adusto. Nã quidã adolescens annorũ duodecim, vt cuiusdam vulpis iniuriam vlcisceretur, quæ, in dies, proprijs gallinis insidiabatur illam apprehensam paleis, & fœno arido inuoluit, quæ, admoto igne, manus tenentis effugit, currensquè per agros messibus vestitos, per quamcunquè partem figiebat, fruges accendebat. Vnde huius monumentum ad posteros penetrauit, & lex Carseolana, tali tempore, vulpem incendit. Sed, vt multi volunt, non vulpem ad hoc iamdudum præ-

præparatam, sed eam, qualis huiusmodi tempore coercebatur, incendebant. Versus autem Ouidij sic se habent.

Is capit extremi vulpem conualle salicti
Abstulerat multas illa cohortis aues,
Captiuam stipula, fœnoq; inuoluit, & ignes,
Admouet, vrentes effugit illa manus.
Qua fugit, incendit vestitos messibus agros,
Damnosi vires ignibus aura dabat.
Factum abijt, monumenta manent, nam dicere certam
Nunc quoq; lex vulpem Carseolana vetat.
Vtq; luat pœnas genus hoc cerealibus ardet,
Quoq; modo segetes perdidit, ipsa perit.

VSVS IN VARIIS.

QVamquam varia sint medicamenta, quæ faciei mendas emendare valeant, tamen ab his non est segregandum fel vulpis, quod mixtum melle, vt prodit Sextus, cutim mirandum in modum emaculat. Idem fel exiccatum, & edulijs gallinarum impositum illas secundùm Plinium à vulpibus intactas seruat. Verùm, cum Physiologi vulpes à sui generis esu se valdè abstinere obseruauerint, voluerunt quod vulpium caro elixata, Mizaldo teste, & gallinis in cibo data, per spacium bimestris illas à vulpibus securas reddat. Sanguis etiam huius animalis, præter vsum medicum, in alijs locum habet, cum tradat Plinius, quòd stella marina vulpino sanguine illita, & superiori ianuæ limini affixa, mala pharmaca inferri prohibeat. Accedit adeps, qui in præseruandis manibus, & pedibus à frigore insignem habet prærogatiuam, dummodò, annotante Mizaldo, sæpius inungantur, antequam intumescant. De pelle Albertus prodidit ab Aquila huius portiones ad oua fouenda in proprium nidum deferri. Cauda tandem multiplices habet vsus. Primò, tribus, vel quatuor caudis iunctis, & baculo alligatis, ijs tanquam scopulis ad puluerem excutiendum à picturis, & à libris vtuntur. Deinde, qui argento pelles inducunt ad peristromata, caudas vulpium adhibent ad ducenda leuiter argenti folia super loca pellium argento non tecta. Ad finem Richardus Dinothus de vulpis cauda pulchram intellectu historiam narrat; Nimirum cum familia Cardinalis Angeloti, prosequendi Dominum gratia, sicut mos est apud Magnates, ad pulsati tintinnabuli signum non conueniret; ad horam postea prandij vulpina cauda, ne sonus exaudiretur, æra percuti mandauit; quo factum est, vt pauci admodum in prandio fuerint, atquè ita eorum negligentia lapidè vindicata fuit. Ad rem quidam vir doctus canebat.

lib. memorab. cent. 7.

in Aduers.

Non campana sonat, quæ malleoli atq; bacilli est
Expers, si vulpis insita cauda licèt.
Idcirco stultum est omnes curare loquelas,
Cum surda possis effugere aure sonum,

Hoc enim tetrasticho hominum detractiones non esse curandas innuebat cum illi, qui rectam vitam ducunt, debeant malorũ verba aspernari enunciando illud vulgare carmen.

Multum farris habet, qui cunctis obstruit ora.

VSVS PELLIS.

PElles vulpium pro indumentis, hyemali tempore, plurimum commoditatis afferunt; dummodo sint vulpium natu maiorum, nam catulorum, & vulpium natu minorum, nec non æstiuo tempore captarum, pelles nullius sunt valoris, quoniam pili ex eis facilius defluunt; sunt enim pelles tenuiores, & radices pilorũ ab interiori parte apparẽt, atq. ita pili, nullo negocio, excidunt. At pelles nigrarum vulpiũ magnę sunt ęstimationis; ideoq. Moscouitarũ Principes illis frequenter vtuntur. Verũ mercatores, vt refert Olaus Magnus, in his pel-

lib. 18. c. 30.

libus nigris examinandis per diligentes eſſe debent, quia multæ pelles communium vulpium fumo picearum tinctæ, & adulteratæ venduntur. Præterea, ad varia indumentorũ genera, variæ Nationes pellibus vulpium vſi fuerunt. Nam Alexander ab Alexandro tradit, Mauros Leonum, Pardorum, & Vrſorum tergoribus, alios ſerpentum & piſcium corijs velari, Scythiæ verò magnam partem tergore vulpium opertam incedere. Vnde Baptiſta Mantuanus ſic cecinit.

lib. 5. gen. dier.

——————— & ad ilia vulpes
Melotosq́. trahunt, maculosáq́. tergora Lyncis.

eclog. 6.

Cæterum Thracibus in more fuit, eodem Alexandro teſte, è pellibus vulpium caſſides conſtructas ferre. Quemadmodum Aethiopes boum pelles amicti acies ſubibant, & præliabantur. Quarè Baptiſta Mantuanus ad hanc vulpinam galeam alludens dixit.

lib. 1. gen. dier.

Eſt qui fronte gerat vulpes, & ſubrigat aures.

Hodie, inquit Geſnerus, etiam in Germania, ex his pellibus pileos conficiunt, Imò quandoquè hi ex diſciſſis vulpium caudis, iterumquè conſutis fabricantur. Sigiſmundus quoquè agens de rebus Moſcouitis, narrat pelles vulpinas, ſed præſertim nigras, pro conficiendis teguminibus capitis, nonnunquàm quindecim aureis venundari. In Tartaria verò vulpino indumento aliter vtuntur; nam ſcribit Paulus Venetus, quòd Tartarorum ditiores, veſtes ſericeas, & aureas induunt, ſub hiſquè vulpium pelles delicatas ferunt.

lib. 1. c. 56.

DE VVLPE ALBA.

Caput II.

IN Hiſpania vulpes omnino albas reperiri, & à mercatoribus Francfordiam vehi audiuit Geſnerus. Verùm noſtri pelliones, quas pelles albas venales habent, ex frigida plaga deferri aſſerunt. Propterea in Suetia, & Noruegia plurimas vulpes candidas vagari Olaus Magnus atteſtatur; hanc opinionem confirmat Gerardus in nauigatione ad Arcton, qui, in illis frigidiſſimis regionibus arcticis, innumeras ferè vulpes candidas ſicuti, & vrſos albos verſari ſcripſit, quæ talis ſunt naturæ, ipſo referente, vt non, niſi Sole demerſo ſub Orizonte, appareant. Cum contingat illam regionem habere ſuum Zenith inter circulum arcticum, & polum mundi, accidit ei ſimiliter, vt habeat vnam noctem continuam, Sole vagante per ſigna ab Orizonte intercepta, & tali tempore vulpes albę apparent. Sed ſtatim atquè Sol emergit ab Orizonte, diemquè longum nimirùm nocti præcedenti æqualem efficit, tunc vulpes albæ abſconduntur, & vrſi albi à cauernis in campum exeunt fortè ob quãdam antipathiam, qua vrſi albi, & vulpes candidæ inter ſe diſſentiunt. Capiebantur huiuſmodi vulpes, eodẽ Gerardo teſte, funiculis rudentũ inſtar retium effictis, atquè ita diſpoſitis, vt funiculo ab ędibus tracto, cum vulpes ſubtus venirent, inuoluerentur. Imò, ex craſſis aſſeribus, decipulas fabricabant, & lapides ſuperimponebant, vt vulpes pondere compreſſæ ab ipſis euadere nequirent. Has ergò captas, & toſtas ederunt, carnemquè cuniculorum ſapere retulerunt. Inſuper narrat, quemadmodùm, Arctozephiro flante, & aere frigidiſſimo vulpes albæ ſupra ædificium currentes exaudiebantur; quod, nonnullis malum augurium eſſe dicentibus, de hoc inter comites ſuborta fuit quæſtio. Reſponſumquè fuit malum augurium eſſe, quia prædictæ vulpes, non eſſent in olla elixandæ, aut veru transfixæ, ea namquè ratione edentibus bono omini fuiſſent. Præterea hæ albæ vulpes, & laqueis, & decipulis comprehenſæ non ſolum ad eſum erant vtiles, ſed etiam ex pellibus earum pilei parabantur, vt ab aſpero gelu caput præſeruaretur. Quamuis, teſte Olao Magno, pelles vulpis candidæ minoris ſint ęſtimationis, tum ob copiam, tum ob caſum pilorum, qui minus cutibus adhærent. Verumtamen, qui curioſitati, vel vtilitati ſtudent, has pelles, arcendi frigoris gratia, pro vſu dormientium ſibi comparant, quia magnum calorem cito inductum conſeruant; deindè huiuſmodi pelles leues ſunt, & ſenioribus maximè conuenientes.

par. 3.

loco cit.

li. 18. c. 30.

VVLPES ALBA CVM ALOPECVRO DODONAEI.

DE VVLPE CRVCIGERA.

Caput III.

SPecici vulpis non contemnendæ meminit Gesnerus in appendice quadrupedum viuiparorum, quæ colorem nigrum per longitudinem vsquè ad caudam, & per transuersum vsquè ad anteriores pedes in pelle habet. Idcirco hoc vulpis genus communi vulpi non esset absimile, nisi hac insigni nota discriminaretur, licèt Olaus Magnus ob magnitudinem etiam à communi facilè distingui posse testificetur. In hoc igitur animali ab ore per caput tergum, & caudam recta nigri coloris linea protrahitur, deinde alia transuersa per armos ad

pedes anteriores ducitur, quæ duæ lineæ crucis ſimilitudinem exprimunt; vnde hæc vulpes nomen ſortita eſt. Imò, & in Germania propria lingua vulpem hanc crucigeram appellant. Verùm animaduertendum eſt, hoc genus vulpis, ad mentem Geſneri, in comparatione ad alias, nigriore gutture eſſe præditum, neq. in Germania naſci, ſed ab alijs frigidioribus regionibus pelles illuc importari. Cùm vulpes tantummodò rutili coloris in Teutonica regione vagentur. Tandem Olaus Magnus pelles vulpium, quæ cruce nigra dorſo tenus à natura ſignatæ ſunt, & propter maiorem ornatum, & propter pellium magnitudinem caro pretio venundari obſeruauit.

lib. 18. c. 30.

VVLPES CRVCIGERA GESN. cum teſticulo vulpino Lobel.

DE SIMIVVLPA.

Caput IV.

SYNONIMA, ET DESCRIPTIO.

Rerum Indicarum Scriptores quoddam rarum animal veteribus prorsus incognitum describunt, ac depingunt, quod Gesnerus, & alij Auctores ob similitudinem, quam cum simia, & vulpe habet, Simiuulpem cognominarunt. Nos græcè πιθηκαλώπεκα possumus appellare. Quamuis Scaliger ἀλωπεκόπιθηκον, nempe vulpi simiam indigitauerit. Alij semiuulpem, vel semisimiam dixerunt, quoniam medietate anteriori vulpem, & medietate posteriori si-

exerc. 206.

VVLPISIMIA, VEL SIMIVVLPA.

part.3. miam æmuletur. In Braſiliana regione, vt habetur in hiſtoria Americæ, Fera Saruuoi, vel Sarignea nuncupatur. Ouiedus in Summario Indię occidentalis ibi Chiurcham appellari ſcribit, ſecundùm alios Cinciam in Peru, in Mallucanis inſulis Zurcam, at in regione inſulæ Cubę Guadaquinax dicitur. Cardanus verò agens de rerum varietate, Guadaquinax, & Guadaquinaiũ animal à Simiuulpe diuerſum eſſe conſtituit. Deſcriptionem huius animalis exhibet Petrus Martyr, quæ recitatur etiam in tertia parte hiſtoriæ Americæ. Hoc igitur animal coloris eſt cinerei, interdum fuſci ad magnitudinem cuniculorum, vel leporũ, ſecundùm alios accedẽs, & tetertimũ odorẽ de ſe emittens, cuius pars anterior vulpẽ, poſterior ſimiam refer, pedes humana effigie prędito, & aures noctuæ habet, ſub ventrem vſitatum, aliud geſtat receptaculum inſtar crumenæ latioris, in quod catulos ſuos poſt partum recipit, & portat quocunq. proficiſcitur, nec inde exeũt, niſi quando vbera ſugunt, ibidemquè mater eos occultat, donec ſinè parentis tutela per ſe vagari, & cibum inquirere poſſint. Similia de cane marino ſcripſit Oppianus, quia periculo impendente, catulos ſuos in ventrem recipiat, & iterum quaſi pariat, quando omnia tuta eſſe viderit. Idem de vitulo marino refert Baſilius Magnus, & de Delphino Nazianzenus. Vt redeamus, vnde digreſſi ſumus, narrat Pinzonius hoc animal cum tribus catulis delatũ fuiſſe Sibiliã, licet catuli in itinere perierint. Verũ ſi cõtingat, vt mater interficiatur, hi vix ab vberibus, vt vitæ ſuæ conſulant, auelli queunt. Imò vna ex his beſtijs fuit interfecta, vt ipſe refert, cum ſeptem catulis in illa pelle incluſis. Scaliger autem ſcripſit hanc belluam quandoquè duodenos catulos eniti.

lib.7.c.33. lib.9. prim. decad. ocean. — *lib.1. de Piſcat.* — *in lib. nauig. c.113.*

LOCVS CIBVS.

lib.7.c.33. lib.17.

CArdanus, verba faciens de rerum varietate, litteris mandauit hoc animal Chiurcham dictum in noua Hiſpania reperiri. At in hiſtoria Indica habemus harũ beſtiarũ quantitatem Inſulæ Cubæ littora colere. Richardus Dinothus dixit veram harum patriam Americam eſſe, ſed rectiùs, in tabula geographica regni Guaineæ, in America eſt hoc animal ſub nomine (Simiu ulpe) delineatum, vbi habemus quòd Paria Regio Americæ his potiſſimũ redundat, quod repetit Pinzonius, in ſuo nauigationum libro, & tandem Petrus Martyr in Paria, in Braſilia, & in alijs Peruanis regionibus hoc animal viuere aſſeuerauit. De cibo narrat Petrus Martyr, quòd hoc animal fructibus arborum veſcitur. Ideoquè non ſolum ob id arbores ſcandit, ſed etiam cùm catulis in crumena incluſis, magna agilitate, de arbore in arborem tranſilit. At, in hiſtoria rerum Indicarum, fertur hoc animal tanquam vulpes eſu gallinarum delectari, ſed Ouiedus in Summario Indiæ Occidentalis ſcriptum reliquit, quòd beſtia hæc, ritu muſtelarum, noctu domos ingrediatur, necanſquè gallinas earum ſanguinem tantummodò ſugat. Imò illic ventrale marſupium aperit, filioſq. dimittit, vt & ipſi ad gallinaceum ſanguinem ſorbendum aſſueſcant. Interim, ſi aliquem habitantiũ ſtrepitũ ſẽſerit, illicò natos in crumenam recipiens fugam arripit.

cap.13. decad.2. lib.8. part.3.

EMBLEMA.

emblem.57.

IN libro ſymbolorum, & emblematum ex animalibus à Camerario conſcriptorum, quædam pictura conſpicitur ſimiuulpam cum catulis vbera ſugentibus repræſentans, cum hoc titulo CVSTODIA TVTA. Quoniam auctor innuere volebat, quod ſub parentium, & aliorum, qui nobis benè volunt, cuſtodia, & cura, quandiù nobis fuerit conceſſum, perſeuerare, illaquè grato animo frui debeamus, idcirco emblemati prædicto ſubſcribit hoc diſtichon.

O tutos ſatis hos ciues, populumq; beatum
Queis velut in patrio fas habitare ſinu.

Lucas Contilis Scriptor Italicus, inter Phrenoſchemata, iconem huius animalis reponit cum eodem titulo. CVSTODIA TVTA. Quoniam hoc animal omnia bona ſua ſecum portat.

VSVS

VSVS IN CIBIS.

Carnibus huius animalis non solum Indi libentissimè vescuntur, verùm etiā hanc cæterorum animalium quascunq. carnes gustu suauitate nobilitatas, antecellere prædicant. Quapropter legitur in historia Indica; quòd habitatores Insulæ Cubæ obseruantes magnam horum animalium quantitatem vagantium super arbores secùs littora Insulæ crescentes, clanculum accedentes, & de improuiso, magno impetu, arborem excutientes, has belluas cadere in aquā cogunt. Tunc innatantes illas apprehendunt, postea in cibos multifariè coquunt. *lib. 17.*

DE SIMIA.

Caput V.

ÆQVIVOCA.

A Vulpe ad simiam, per Simiuulpam animal vtriusquè naturam participans, transeuntes necessariò hunc ordinem seruare cogimur; præterquamquod ambo hæc animalia talis naturæ esse perhibentur, vt aliud fronte simulare, aliud pectore premere videantur. Idcircò hoc nomen, simia præter animal, de quo in præsentia verba facimus, seu hoc nomen πίθηξ, iuxta opinionem Suidæ, homuncionem vel pumilionem, seu breuis staturæ hominē, aut hominis simulacrum significat, & in hoc sensu, Demosthenes Aeschinem simiam nuncupauit, aut quia breui statura preditus esset, aut quia tragediarum histriones eleganter imitaretur. Preterea, licèt impostor ab Hesychio, & Varino κέρκωψ, vel rectiùs κέρκοψ nominetur; ab alijs tamen Grecis πίθηξ, idest Simia dicitur. Amplius mimi nimirum ab imitatione simię vocantur. Quapropter Capitolinus Maximinum iuniorem sui temporis simiam quia cuncta imitaretur, nuncupatum fuisse autumat; ob hanc eamdem causam Aristophanes in Auibus, quemdam traducens πίθηκον, nempè simiam siue, vt mimum, siuè tanquam deformem improbum, & astutum indigitauit. Insuper, ex Aeliano, quidam piscis, ex genere cartilaginoso mare rubrum incolit, qui, cum in colore, & facie terrestris simię speciem, & similitudinem gerat, simię nomen apud Auctores sibi comparauit, de quo in historia piscium vbertim actum fuit.

Simia homuncionem significat. *lib. 2. c. 27.*

SYNONIMA, eorumq. Etymum.

Proditum est Latinorum monimentis simiam, vel etiam simium masculino genere à depressis naribus nomen desumpsisse; vnde simia dicta est quasi sima a vocegręca, σιμός, quæ simum, & depressum significat; verumtamen, secundùm alios simia, quasi mima scilicet hominum imitatrix nuncupata fuit. Hac de causa Galenus non immeritò hanc bestiam ridiculam hominis imitationem esse pronunciauit. Bartholomeus cognomento Anglicus, in libro de rerum proprietatibus, scriptum reliquit Simiam quasi simeam, nempè homini similem dictam fuisse, cum hominum quodammodo effigiem præseferre videatur, iuxta illud antiquum Ennij carmen.

Mima quid sit.

Simia quam similis turpissima bestia nobis.

Placuit tamen Festo has bestias à tritis clunibus non simias, sed Clunas appellare. At in

Cluna quid sit.

in Græcorum libris Simia πίθηξ, vel πίθηκος, & ad mentem Pindari πίθων dicta eſſe obſeruatur, παρὰ τὸ πείθεσθαι, quia facilè ad humanarum actionum imitationem perſuadeatur. Simia apud Suidam legitur πίθηξ, μιμώ, cum Græcis μῖμος imitator dicatur, propriè de imitatore histrionico, qui geſtu dicta, vel facta alicuius imitando effingit. Ab his vocibus græcis, Pithecus ſimia, & Cercopithecus ſimia caudata formantur. Verùm animaduertit Salmaſius in Solinum, quod, in antiquo libro notarum Tironis, & Senecæ, Pithepus, & Cercopithepus legitur. Deinde quamuis græca veterum monumenta perſonent, quòd vox νάνος propriè nanum deſignet, tamen Etymologus, hoc nomine, Simiā denotari voluit. At Gyraldus aliquando apud Græcos Simiam καλλίαν, blanda nimirum voce, nominari obſeruauit; quemadmodum Suem in ſacrificio γλυκεῖαν indigitare conſueuerunt. Hęc beſtia Hebræis dicitur Koph, & in numero multitudinis Kophim, Chaldeus reddit Kophin, Septuaginta πίθηκυς, & D. Hieronimus ſimias interpretatur. Priſca Hetruſcorum lingua Arimos ſimia appellabatur; vnde Inarime ſimiarum inſula nomen ſortita eſt, vt ſuo loco fusè exponetur. Mauri ſimiam bugiam vocant, nos monan inquit Scaliger. Prætereà Hiſpanis Mona, vel Ximio, Italis Simia, aut Bertuccia, Gallis Singe, Germanis Aff. Flandris Sime, Anglis Ape cognominatur. Nos à viris fide dignis, qui Indicas regiones peragrarunt, intelleximus, quòd hoc animal in patria regione Buxio dicitur; propterea nulla admiratione nunc tenemur, cum Simia vulgò Buſſa appelletur Syluaticus deniquè neſcimus, qua ratione ductus hanc belluam Samadam indigitet.

Exerc. 213.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

RElatum eſt in Scriptorum commentarijs, multas Simiarum ſpecies inter ſe forma, colore, iubis, caudā, & magnitudine diſcrepantes reperiri; quod huius hiſtoriæ ordinem meditanti non parùm negocij faceſſit. Ariſtoteles ſimias ad tria genera reducere videtur; dum ſimias ſine cauda, ſimias caudatas, nempè cepos, & ſimias canicipites, nempè Cynocephalos conſtituit, quas poſtremas cæteris maiores validiores, & robuſtiores eſſe autumat. De huiuſmodi autem triplicis ſimiarum genere verba faciens Oppianus ſic canebat, Bodino interprete.

lib. 2. de hiſt. An. c. 8

Prętermitto genus ſcurrile triplex inhoneſtum.

lib. 3. de Ven.

Prætereà Phyſiologi in vnoquoquè genere, ratione magnitudinis, coloris, & aſpectus, maximam varietatem obſeruari tradiderunt, nam, vt refert Marcus Polus, nonnullæ erectæ ſtaturam humanam adæquantes reperiuntur. Plinius in India coloris albi apud populos Orſeos vagari aſſeueranter ſcribit. In effigie tandem mirandum in modum ita variant, vt Auctores Spyngum, Satyrorum, & aliarum huius generis belluarum meminerint, quæ ad ſimiarum genera cum Geſnero reducenda eſſe opinamur. Si deſcriptionem huius animantis meditemur Reuſnerus pereleganter canit hunc in modum.

lib. 3. c. 25.
lib. 8. c. 21.

Simius eſt homini ſimilis, ſed beſtia turpis.

Cæterùm animaduertendum eſt, quando ſimiam dicimus, ſemper ſimiam ſine cauda intelligendam eſſe, quoniam ſimiæ caudis à natura donatæ Cercopitheci propriè indigitantur, quod reſpiciens Martialis ſic cecinit.

in paradiſ. paet.

Callidus emiſſas eludere Simius haſtas,
Si mihi cauda foret Cercopithecus eram.

lib. 4. epigr. 22.

Propterea, ex Geſnero, Simius non ſolum cauda caret, hominiſquè figuram æmulatur, ſed etiam cum calcaneis in pedibus à natura inſtructus ſit, erigitur, & tanquam homo ſtat, atquè currit. Verùm, ſi quis elegantiorem Simiæ deſcriptionem deſideret Natalem Comitum petat, qui ſimiam deſcribit his verſibus.

Eſt color his flauumquè inter fuſcumquè virorum
Omnibus & ſtudijs imitantur plurima facta.
Ambabus capiunt manibus, quod ieceris, ipſo
Viſu mortales imitantur lumina nigrent

His cilium, lataquè vngues est indice planta,
Et totidem distincta notis, his mollior auris.
Humanam speciem referunt, dentesquè nitentes,
Vt dicas olim humano de semine natas.

Sed in hac descriptione non debemus à doctrina Aristotelis recedere, qui in animalium historijs testatum reliquit, Simiam esse animal, quod cum homine in facie, in naribus, cruribus, dentibus tam anterioribus, quàm maxillaribus, nec non in cilijs communicat, cum ceteræ quadrupedes cilium in vtraquè palpebra non habeant. Præterea addit Aristoteles mammas in pectore, & bracchia ritu hominis habere, nec non manus, digitos, & vngues homini similes; omnia tamen sunt rudiora, illis pedes sunt veluti manus maiusculæ, & vmbelicus earum non eminet, sed durum quoddam loco vmbelici apparet. Deinde partem corporis superiorem multo maiorem, more quadrupedum, quàm inferiorem possident. Tandē genitale fœminæ, mulieris habet simile, maris verò pudendum potius caninum, quàm hominis æmulatur.

lib. 2. c. 8.

ANATOMICA.

Ratione partium exteriorem simiam homini non esse dissimilem ex superius dictis, iam omnibus exploratissimum esse coniectamus. Modò intimas partes huius animalis perscrutando colligimus ex Alberto, quòd veluti simia, in partibus extimis, ab homine non valdè dissentit, ita totum oppositum in partibus internis obseruari, cum simia ab homine magis, quàm aliud animal discrepet. Hoc assertum doctrinæ Aristotelis, & Galeni valdè repugnat, nam Aristoteles litteris mandauit Simiarum interanea, præ cæteris animantibus, multum humanis assimilari; & Galenus sententiam Aristotelis stabilire videtur; dum in aggressionibus anatomicis simiam visceribus, musculis, arterijs, neruis, & ossibus homini similem esse asseuerat. Propterea paulo inferiùs simiam, pro anatomica exercitatione excoriandam, in aqua suffocandam esse docet, quia in suspensis partes colli adeò lacerantur, vt musculi distinctè conspici minimè possint. Quare si cum eodem Galeno per singulas simiæ partes percurramus, prædictæ similitudinis veritatem comperiemus. Hæc licet in aliquibus partibus manca sit, cum minus rectam crurum structuram sit sortita, & magnum manus digitum omnis functionis firmamentum mutilum habeat, attamen ex Galeno, latissimas thoracis partes adepta est, vt homo; cum cæteræ animantes acutiori pectore sint prēditæ, in quo postmodum cor pyramidalis figuræ veluti humanum clauditur. Quamuis Auicennas, & Albertus scripserint cor cuiusdam simij cum duobus acuminibus repertum fuisse: illud enim pro miraculo, vel monstro habitum, ijdem Auctores referunt. Præterea idem Galenus agens de venarum, & arteriarnm dissectione, distributionem venarum in simiarum bracchijs, non aliter, ac in bracchijs humanis se se habere affirmauit. Imò, in eodem libro, obseruat venam illam notabilem, quæ in dextram cordis aurem fertur, moxquè in eius sinum dextrum penetrat, in simijs paulò supra aurem cordis sitam esse; addit quoquè venas, quæ à caua propagantur, & in renes inseruntur, esse amplissimas, deinceps post has ad testes deferri, quæ partim quoddam commune in omnibus simijs, partim in singulis quoddam proprium nactæ sunt. Fibrarum postea complexus in simijs euidenter apparet, in alijs autem animantibus, quæ paulò prolixiora colla habuerint, tantò minùs, quàm in simijs innotescere possunt, quantò collum oblongius extiterit. Si ad musculorum contemplationem, sermonem conuertamus, inueniemus apud Galenum musculos temporales exiles, & debiles, nec non auris substantiam ferè immobilem tàm in hominibus, quàm in simijs existere. Accedit, quòd in simijs, quæ homini, eodem Galeno teste, in plurimis alijs particulis, & præcipuè in collo sunt similimæ, prima neruorum coniugatio in eos tantùm musculos, qui sunt circà dearticulationem capitis distribuatur. Deinde cum Galeno accedentibus ad alias inferiores partes examinandas, occurrunt musculi ex ima parte ad postremas thoracis costas sursum paulatim obliqui tendentes, qui in alijs animantibus notandæ sunt magnitudinis, in simijs, paruis thoracis musculis non dissimiles esse apparent. Imò agens de vsu partium humani corporis, non tantam simiæ conueniētiam cum homine obseruauit, quin in multis

lib. 22. de Anim.
lib. 2. de hist. Anim. cap. 9.
lib. 1. de Anat. admin. cap. 2.
cap. 3.
comm. 3. in lib. Hip. de artic.
lib. 3. fen. 2. tract. 1. c. 1.
cap. 4.
cap. 8.
lib. 16. de vsu part. cap. 6.
in lib. de dissec. ner. cap. 12.
lib. 6. de anat. admin. c. 10.
lib. 15. c. 8.

etiam musculis aliqua etiam discrepantia conspiciatur. Nam illi infra descendentes, qui genu dearticulationem mouent ab humanorum figura prorsùs recedũt. Prętерquàm quòd articulus ischij non penitùs humano similis constituitur; & tandem musculos carnosos, qui nates integrare solent, in simijs admodum ridiculos esse cum Galeno libere asseueramus. Verùm simiam ab homine in alijs differre partibus, quas Galenus non recensuit, Andreas Vesalius nostræ ætatis Anatomicus celeberrimus egregiè docet, nempè in musculis thoracis, & brachia mouentibus, in ijs, qui cubitum, & femur agunt, in manus interna structura, in musculis digitos pedis mouentibus, in tendine pedi subnato. Item in colo, mesenterio, & pulmonis quinto lobo venam cauam sustinente, quem in cadauere humano nõ licet conspicari. His animaduersis simiæ sceleton examinandum, & ponderandum se se offert, cum Galenus, ad intelligendam Hippocratis doctrinam de fracturis, demonstrationem ossium hominis, vel simiæ necessariam esse asseuerantiùs dixerit, cum vtriusquè sceleton maximam conuenientiam habeat, quod, in doctrina Galeni, passim manifestum habemus; nam ipse homini, & simiæ maxillam inferiorem minimam assignat, & paulò inferius collum simiæ ex septem spondylis, quemadmodum, & collum hominis integrari astruit, sicuti etiam in cæteris animantibus à natura hominis non valdè recedentibus intueri possumus. Cæterùm sciendum est, quòd simia, in aliquibus etiam ossibus, ab humano sceleto discrepat; quoniam in homine ad lumbos quinque tantum vertebræ conspiciuntur, in simijs autem, velut in alijs quadrupedibus cum Galeno sex obseruantur. Præter quamquòd simia, si quadrupes incedat, mutila est, & tarda, quoniam humeri articulus à thorace plurimùm est abductus, si bipes gradiatur, clauda est, quoniam crura, teste Galeno, non recta ad spinam tendunt. Imò pedes concauos, & digitos valdè fissos sortita est, quoniam hæc constructio ad amplexandum valdè idonea esse perhibetur, cum simia ritu felium, & murium omnia velocissimè apprehendens edita petat. Ad finem pedes huius animalis non modò ratione concauitatis, sed etiam ratione cuiusdam tendinis, quemadmodum etiam manus, ab humanis dissentire videntur; de quo Galeni doctrina administrationum anatomicarum legenda est. Postremò, si quis plura de simiæ anatomia videre cupiat, librum de quinquè sensibus Hieronymi Fabricij ab Aquapendente adeat, vbi figura oculi simiæ anteriorem partem demonstrans, nec non eiusdem simiæ oculi icon musculos repræsentans exhibetur. Ibidem quoque simiæ laryngis figura cum glotide, pariterquè cum scutiformi ex vna parte deducta conspicitur.

in volum. de fabric. corp. hum.

in lib. Hipp. de artic. c. 2

lib. 21. de vsu part. cap. 2.

comm. 3. in lib. Hip. de artic.

lib 13. de vsu part. cap. 11.

lib. 2. cap. 8.

NATVRA, MORES, Ingenium.

CVstum simijs exquisitum naturam impertitam fuisse omnes auctores pro comperto affirmant; idcirco naturali instinctu ductæ in maxillarum cauitatibus cibaria condunt, moxquè inde sensim ad mandendum manibus expromunt; sicquè in dies esitando ventrem distendunt. Præterea nullum est animal, quod in luxuriam magis soluatur, quàm simia. Hæc enim adeò petulans est, vt non vereatur etiam leonem illius clunibus affixa per lasciuiam exagitare. At inter simias rufæ potissimum libidine intemperatæ cupiditatis exardescunt. Quamobrem, ex Aeliano, has in vrbes non adducunt, quoniam Veneris stimulo inflammatæ sexum muliebrem furentes inuadunt. Amplius in iracundiam præcipites feruntur, & iniuriæ diù meminerunt, si vera scripsit Albertus. Verumtamen, secundùm alios, simiæ irarum motus facilè concipiunt, sed illos etiam breui deponunt, vnde vulgò solet dici, adulatoris minas, & simiæ iras eodem loco habendas esse. Insuper proprio instinctu præcipua prolem affectione prosequuntur, ideoquè mansuefactæ catulos suos omnibus ostendunt. Oppianus autem tradit ex duobus catulis, quos enituntur, alterum magis, alterùm verò minus diligere. Præter hæc, alia proprietate sunt donatæ, vt in Neomænia eximijs gaudijs, & in interlunio summis mœroribus afficiantur. Deniq. simia statim atquè per tactum, aut mortem, aut morbum putridum deprehenderit, inusitato natium strepitu confestim eumdem affectum manifestat. Hinc doctissimus Crollius colligit

simia rufæ cuius naturæ sint.

lib. 3. Cynege.

E ligit artem ſphygmicã ab hoc animali medicos didiciſſe. Demùm ſimiæ aliquando tranſuerſo latere facilimè gradiuntur, ſed hoc ob pedum poſteriorum latitudinem eis contingere opinamur. Prædictis addamus huius beſtiæ docilitatem, quæ acris ingenij, & ad diſcendum prompti ſpecimen oſtendere ſolet. Nam ſimia omne quod corpore agitur, ſi doceatur, præclarè diſcit, & licèt rudis, & inexercitata, idipſum tamen, quod videt, actionibus citò repreſentat v. g. ſi intueatur aliquem ſaltantem, ludentem, vel geſticulantem, ita facilis eſt ad imitandum, & prompta ad diſcendum, vt ſaltationes, ludos, & geſticulationes illicò aſſequatur. Quo circa non erit nobis admirationi, ſi Aelianus ſimiam habenas abducendi, & remittendi, flagelloquè vtendi modum apprehendiſſe, aurigęquè munus obijſſe promulgauerit; & ſi Mutianus, referente Plinio, latrunculis cera effictis ſimiam luſiſſe tradiderit. Imò quandoquè tanta ingenij ſolertia valuit, vt aliquibus graui fuerit exitio. Quoniam ſimia olim, apud Aelianum, ab eminenti loco conſpicata nutricẽ, à qua infans in pelui abluebatur, & deterſus in alba ſyndone, faſcijſq. inuoluebatur; cum obſeruaſſet locum, in quo puer cubaret, per quamdam ingreſſa feneſtram, nutrice abſente, infantem ſuſcipiens, & à pannis denudatum in feruenti aqua, quæ fortè in lebete penès ignem reperiebatur, abluendi gratia imponens, interfecit. Quid ſimile narrat Maiolus de ſimia, quæ in aula Iulij Secundi Summi Pontificis alebatur, nam dum famuli, ſeu qui erant à cubiculis tantiſper expectarent, donec Pontifex cubitum ſe conferret, ſolebant, nocte intempeſta, caſtaneas ſub prunis coctas eſitare. Accidit autem vt, relictis ſub cineribus caſtaneis, ad aliquod miniſterium incumberent; tunc ſimia caſtanearũ auida, omnibus abſentibus, occaſionẽ nacta, & ignẽ cauens, ne digiti adurerentur, cũ ibi non adeſſet ferrũ, quo Aulici ad eruendas à cineribus caſtaneas vtebantur, felem, vel vt alij volunt catellũ penès ignem commorantẽ arripuit, cuius pedes pro extrahendis ab igne caſtaneis adhibuit; ad beſtiæ autem à prunis cruciatæ eialatum accurrentes Aulici, acre, & vegetũ ſimiæ ingeniũ cognouerunt. Paræus quoq. verba faciens de hominis præſtantia obiter tradit ſe vidiſſe prægrandem ſimiã in ædibus Ducis Somei, cui tanquã nimis moroſæ, & omnibus admodũ infeſtæ manus abſciſſæ fuerant; deinde optimè curata mitior, & docilior euaſit; Hæc breui temporis ſpatio in multis artibus ſcilicet tripudiando, ſaltando, & omnia deniq. opera ſtrenui ſimij exercẽdo, adeò profecit, vt omnibus ſuæ ætatis ſimijs ingenij gloria facilè antecelleret; Quapropter à tot, & tantis exercitijs nomen ſortita fuit, quia à cunctis, *Magiſter fac totum*, cognominabatur. Tandem nullũ eſt brutũ animal, in quo maior ingenij præſtantia ad euitanda pericula vigeat, quã in ſimia. Ad rẽ recitat Aelianus, cũ feles in Aegypto quandã ſimiã inſequerentur, hanc omni conatu in fugã ſe conuertentẽ altã arborẽ conſcendiſſe, verũ cũ feles illã ſequerẽtur, tunc ipſa ad arboris ſummitatem cucurrit, & ab extremis ramorum exilium faſtigijs tandiù pependit, donèc feles, qui eo accedere non poterant deſcendentes ad aliarum Ferarum venationem profiſciſcerentur. Itaquè ſimia hoc accuratiſſimæ diligentiæ, & ſummæ curæ ſtudio ab impendenti mortis periculo ſe liberauit.

Artis sphygmicæ origo.

ſimia manus auriga obiuit.

lib. 7. c. 27.

colloq. 7.

lib. 1.

lib. 7. c. 18.

LOCVS CIBVS.

IN plaga orientali, & alij regionibus calido cœlo ſubiectis, ſimiæ, vt plurimùm ſtabulantur, & inde ad noſtras regiones ſæpenumerò aduehuntur. Siquidem leguntur in ſacris paginis hæc verba. *Quia classis Regis per mare cum classe Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & ſimias*. Non eſt igitur mirandum ſi, ad mentẽ Strabonis, in Libya, & Mauritania multæ ſimiæ vagentur. Imo, ex Solino, omne latifundiũ, ꝙ inter Aegyptũ, Aethiopiã, & Libyã diffunditur, omni ſimiarũ genere repletũ eſſe perhibetur. In huius aſſerti confirmationẽ, refert Poſſidonius ſe, cum ex Gadibus in Italiã nauigaret, in Libyæ orã delatũ fuiſſe, & quãdã ſyluã ſecùs mare ſimijs refertã obſeruaſſe, quarũ aliæ ſupra arboribus, aliæ in terra ſedebãt. Verũ notandũ eſt, ꝙ hæc animaliia potiùs mõtanis, quã locis planis delectãtur, hac de cauſa montes Enifæ regionis Africę multę ſimiæ frequẽtãt, vt in deſcriptione Africę Ioãnes Leo ꝓmulgauit. Mõtis ẽt Caucaſi ea pars, quę in mare rubrũ porrigitur ſimijs redundat, quæ à Philoſtrato piper colligiere traduntur. Deniq. in omnibus Indiæ mõtibus tantã eſſe horũ animãtiũ mul-

lib. 2. Reg. cap. 16.

lib. 3.

titudinē auctores scribūt, vt Alexādri Magni copias perterrefecerint. Præterea Regio Basmā Magno Cā Tartarorū subiecta, teste Paulo Veneto, numerosis simijs magnis scilicet, & paruis abūdat; has capiūt venatores, & mactatas excepto mēto oēs depilāt, deinde aromatibus conditas, & exiccatas mercatoribus vendunt, qui in diuersas orbis partes huiusmodi cadauera deferētes, hominibus persuadent tales homūculos in maris insulis vitā degere. Si cibaria simiarū contēplemur, hæ omnibus ferè esculētis voracitati suæ deseruiūt. Primitùs herbis, & tritico delectātur; idcirco, ex Gesnero, ad maturas spicas magno comitatu incedunt, quarū vna ad cāpi limites excubās, si agricolam accedentem eminùs intueatur magnum clamorem edit, & tunc reliquæ, audito signo, fugientes maximis saltibus in proximas arbores ascendunt, & fœminæ quoq. catulos humeris gestantes de loco in locum velocissimè transiliunt. Prædictis addit Albertus, quòd simiæ pediculos humanum caput vexantes legunt, & comedunt, imò vermes, & araneos libentèr inquirūt, & vorant, vinum etiam bibunt, vt testificatur Athenæus; sed inter fructus pomis potissimuùm, & nucibus maximoperè gaudent, at reperto in eis amaro cortice, totum abijciunt. Ad rem narrat Lucianus, quòd Rex quidam Aegyptiorum mandauit, vt aliquot simiæ saltandi, & choream ducendi artem perdiscerent; itaquè saltandi exercitium perdoctæ, purpureis vestibus indutæ, & personatæ in publico theatro spectatores magno oblectamento remorabantur, & tamdiù hoc spectaculum placuit, donec spectantium, quidam facetus, nuces, quas in pera forte gestabat in mediam arenam proiecit; simiæ simulatq. nuces viderunt, choreæ oblitæ ex saltatricibus in simias redeuntes, dilaceratis vestibus, & contritis laruis, magno cum omnium spectantium risu pro nucibus acriter inter se præliari cœperunt. Cæterùm non solum herbarum, & fructuum, sed etiam carnium saginа lætantur; hac de re non immeritò simiam animal omniuorum esse statuemus. Audiuimus tamen ab illis, qui in proprijs ædibus simias cicures habent, quòd illis carnes non exhibent, quoniam ab earum esu hæc animalia depilari obseruarunt.

Simiæ cadauera condiuntur.

Tritico vescuntur.

Simia animal omniuorum.

COITVS PARTVS.

Dduci non possumus, vt credamus simias, animantes alioquin salaces, & in luxum valdè solutas rarò congredi; cum superius enumerando innatas huius animalis proprietates pronunciauerimus, simias ob insignem petulantiæ intemperantiam, quando in Vrbes ducuntur, etiam in sexum muliebrem furere; & tamen Natalis Comitum, in suo tractatu de venatione, simias circa æquinoctium vernum commisceri, & circa solstitium æstiuum duos catulos parere narrauit; quod, vt omnibus clariùs patefiat, eius carmina in medium afferemus, ille igitur sic inquit,

lib. 2.

Bignora bina ferunt, paleæ quo tempore primum
Surgentem ad zephirum vacuæ iactantur, & arua,
Pressa calore gemunt, coeunt quia tempore veris.

Aelianus quoq. duos fętus à simia gigni affirmat, quorum alterū nempè chariorem magis diligi, & ferè sēper in vlnis à simia gestari, neglectū verò secùs matrē inābulare fatetur.

CAPIENDI RATIO.

Vm simiæ insigni corporis velocitate, & animi sagacitate præstent, non facilè per vim coerceri possunt, idcirco pro illarum captura, vt refert Diodorus Siculus, à venatoribus innumeræ technæ excogitatæ fuerunt. Prima est, quando venantes in simiarum syluis aqua in vase contenta faciē, & oculos probè abluunt, deindè vasis visco, loco aquæ, plenis, ibi relictis abeunt. Simiæ venantiū æmulæ ad vasa accedētes visco perliniūt faciē, qua viscata, & oculis glutine clausis, sine immodico laborare capiūtur. Secunda est, eodē Diodoro, quando Ferarū captores, in nemoribus simiarū, se induentes calceos validis lagaculis arctant, & alios, abeuntes ibi relinquunt. Tunc, venatoribus occultatis, simiæ ab arboribus descēdentes calceos ibi repertos induunt, & ligacula multis nexibus stringendo adeò se impediūt, vt à venatoribus reuertētibus, cum nō facilè ab his se possint expedire, nullo negocio

lib. 17.

loco cit.

E cio cõprehendãtur. Quare Reusnerus ad hoc capiendi simias artificiũ alludens sic cecinit. *in paradis. poet.*

Simia dum laqueos imitari stulta dolosos
Gestit, in insidijs se capit ipsa suis.

Alij fuerunt huius opinionis, quòd calcei ad simias fallendas in nemore relinquendi ex plumbo fabrefieri debeant, oblongis funiculis muniti; vt ipsos indutæ, & ligamentis arctè nexis, de loco dimoueri nequeant, donec accurrens venator illas coerceat. Strabo alterius calceorum generis meminit, qui per modum subligaculi adhiberi solent. *lib. 15.* His similes visco interius illitos in sylua venatiores relinquunt, quos simiæ indutæ, & viscatæ facilimè in custodiam veniunt. Alij, ex Gesnero, speculis cum longis funibus vtuntur, illa capiti coram simijs alligantes, absentibus hominibus, simiæ idem præstant, sed reuersi venatores simias ligatas per longas funes ad se trahunt. *Speculis vtuntur in captura simiarum* Fœminæ verò catulos habentes alio artificio coercentur, nam alterum catulum vlnis, alterum dorso adhærentem gestantes, si à venatore fugentur, vt capturæ periculum cursu euitent, quem ferunt in bracchijs catulum deponunt, sed à nato adhærente tergo oppressæ, & cursum impediente, cum excuti non possit, simiæ cum filijs captiuæ ducuntur. Præter hæc, cum F ex Athæneo, hæ bestiæ baccheis liquoribus delectentur facilè poterunt irretiri; quod Aelianus, in varia historia, confirmare videntur, dum hæc habet. Si Elephantus, & *lib. 2.* simia vino se obruant, hæc versutiæ, & ille roboris obliuiscitur. Quare huiusmodi animantes multo lyæo madefactæ non solum imbelles, sed etiam ad resistendum insidijs venatorum inhabiles redduntur. Postremò, per sagittas, vel tormenta manuaria igniuoma, aut sauciæ, aut occisæ ab arboribus cadentes capiuntur. Hoc colligimus ex Petro Martyre, qui tradit, & venatoribus, & alijs per syluas oræ Indicæ transeuntibus multas simias horrendis clamoribus de arbore in arborem transilientes venire obuiam, & *decad. 5. lib. 9* aliquando ab arboribus descendentes fingere turmatim præter euntes velle adoriri, sed quando conspiciunt arcus intendi, & sclopos in seipsas dirigi, vento velociores ad suprema arborum cacumina repentes, emissis rabidis conquestibus, vehementer frendũt. Deinde tanta sunt dexteritate præditæ, vt discussas in se sagittas euitare, & etiam manibus apprehendere sciant. Scloporum tamen globulos nondum euitare didicerunt, *lib. 6. de admi. admin. cap. 5.* quibus pleræque identidem mactantur. Quando autem vnam de suo grege vulneratam, aut necatam præcipitem ab arbore ruere conspicantur, talem, & tantum fremitum edunt, G vt mille leonum rugitus æmulentur. Sed vnum admodũ demirari non desinemus, quod, ex eodem Petro Martyre, habemus, nimirùm quòd inter illas quandoquè vna sagacior quotquot lapides vna manu, & ore gestare potest secum supra arbores defert, indequè prætereuntes, sed potissimum venatores ipsis insidiantes lapidare conantur.

ANTIPATHIA, & SYMPATHIA.

Simiam, & gallum odio capitali inter se dissidere Physiologi conspirantèr affirmarunt. Ideo Publius Malleonius cum propriam matrem vitali spiritu priuasset, eam pœnæ sententiam promeruit, quæ in fine Institutionum ciuilium recitatur. Is itaque cum simia gallo gallinaceo, & vipera in culeo consutus in mare proiectus fuit, vt ob tam detestabile crimen, *titul. de publ. iud. §. alia deinde.* omnium elementorum vsu priuaretur, & ne aqua in culeum ingrederetur; hic, teste Turnebo, non ex tela, sed ex sparto pice, & bitumine illito parabatur, in quo cum parricida, H prædicta animalia, ob antipathiam, claudebantur, nimirùm vt simia gallum persequeretur, & vipera gallum fugiens in hominem sæuiret; sicquè viuus parricida viua sepultura euaderet; Quocircà huc respiciens Iuuenalis canebat hunc in modum.

Clauditur aduersis in contraria simia fatis.

Deinde testudo simiæ admodum inuisa esse fertur; quare mirùm est spectaculum, quanto cum horrore, visa testudine, simia resiliat. Propterea, ex Porta, testudine alligata catenæ, qua vinctus est simius, vt effugere nequeat incredibile est dictu, quanto mœrore conficiatur, & quam impatientius doleat. Huius rei quidam Romæ dedit specimen, vt *lib. 7. phytog. c. 8.* habetur, apud Erasmum in Dialogo de amicitia; hic supra caput pueri testudinem pileo tectam collocauit, ipsumquè ad simiam duxit; hæc, viso puero, hilaris in eius humeros insilijt, & pediculos venatura caput nudauit, sed testudinem conspicata

Teſtudo, Torpedo, & limax ſimijs aduerſantur.

tanto cum horrore ab humeris reſilijt, vt ferè exanimata, præ timore, alui, & veſicæ excrementa reddiderit, ſemper retroſpiciens, nùm teſtudo illam ſequeretur. Ex eodem auctore, ſimia quoquè agreſti odio torpedinem proſequitur, & mirandum in modum limaces metuit; quare, ſi limacium corona ſimiæ circumponatur, ipſa, nec illas comprimere, nec eas attingere audet. Hactenus de animalibus magna contrarietate à ſimia diſſidentibus ſatis, ſuperquè dictum fuit. Modò de ijs, quę ſimiæ minimè aduerſantur, ſermo habendus eſt. Inter hæc primo loco recenſetur Cornix, quæ ſimiæ ridiculi animalis ſpeciem non aliter ac paruæ aues noctuam ſedula admiratur; ſed diligenter perpendendum eſt, num ratione amicitiæ eam colere cupiat, an hoc ſtoliditati auis attribuendum ſit. Scimus quidem, ex Ephorino, in dialogo de amicitia, ſimiam non vulgari amore cuniculos proſequi: quandoquidem nobilis vir in Anglia ſimiam prægrandem domi alebat, quam à catena ſolutam, vt à vulnere, quod acceperat, conualeſceret, obambulare permittebat, in extremo horti limite nonnulli cuniculi in cauea ſeruabantur, quibus muſtela inſidiabatur; ſimius id eminùs obſeruans quietus à loco non recedebat, dum cuniculis nullum periculum imminere conſpicabatur; ſed poſtquam muſtela caueam labefactare cœpit cum tali periculo, vt cuniculi à tergo nudati inſidiatoris præda quamprimùm futuri eſſent, confeſtim ſimius accurrens tanta dexteritate caueam retraxit, vt homo dexteriùs operari non potuiſſet. Hinc multi huiuſmodi animalium genus ſimijs amicum eſſe coniectarunt.

Simia cuniculorum amica.

ÆGRITVDINES QVAS patiuntur, & quas inferunt, cum medela.

lib. 6. de anat. admin. cap. 5.

VAletudinem ſimiarum non paucis morbis obnoxiam eſſe multi auctores atteſtantur; inter quos eſt Galenus, qui ſimias vnà cum hominibus hernia laborare confitetur, & huius aſſignans rationem, litteris mandauit, homines, & ſimias maximo omento refertas eſſe; ideoquè ob pondus facilè deſcendit, atquè hernias generat. Sunt qui ſcribant, Simias morbo comitiali aliquando detineri, vt clariſs. vir Hieronymus Montuus, qui in capite de epilepſia ſimias, & cercopithecos conuelli obſeruauit. Imò quod peius eſt, rabiè quoquè vt canes corripiuntur, quod Euſtachius Rudius agens de morbis occultis, nobis manifeſtauit. Amplius in atrophiam quandoquè incidere perſpicuum eſt per Galenum, qui ſimiam valdè emaciatam diſſecuit, & cæteris partibus illæſis, in pericardio tumorem præter naturam inuenit continentem homorem, qualem illæ puſtulæ emittere ſolent, quas Græci hydatidas vocitant. Schenchius aperuit ſimiam laborantē inflammatione ſplenis, veſicę, fellis, pulmonis, & aliarum quarundam partium, in quibus innumeræ erant veſiculæ aqua plenæ, ſed illas, quæ erant in cyſti fellis, flauiores eſſe obſeruauit. Viciſſim quando ſimia dentibus alios ſauciat, adeò vt ſanguis effluat, hæc affectio inter vulnera curatu difficilia reponenda eſt; quia, vt volunt medici, huiuſmodi morſus neſcio quid viroſum ſecum trahit. Quamobrem Quintus Serenus infraſcriptis medicaminibus præſto eſſe neceſſarium, putat, dum ſic fatur.

lib. 4.
lib. 5. de loc. affec. c. 2.
in hiſt. monſtr.

Siue homo, ſeu ſimilis turpiſſima beſtia nobis
Vulnera dente dedit, virus ſimul intulit atrum,
Betonicam ex puro prodeſt aſſumere Baccho,
Nec non & raphani cortex decocta medetur,
Si trita admorſis fuerit circumlita membris.

Morſus ſimiæ curatio.

Auicennas, in ſimili caſu, emplaſtrum ex cinere, & aceto confectum vel cum melle, & amygdalis amaris paratum præſcribit; deinde, in horum defectu lithargirium cum ſale, & radicem fœniculi commendat. Deniquè loco huius, mel cum nigella, aut eruo tanquam præſidium ſingulare magnificat. Sextus autem Philoſophus fel tantummodò taurinum in ſimiæ morſu adhibet.

EPI-

E

EPITHETA

TExtor in suo epithetorum libro, simium proteruum, callidum, simulatorem, & parasitum nuncupauit, quoniam cum sit simulacrum hypocrisis, & humanos gestus æmulari sciat, semper cum hominibus fraude, technis, versutijs, & imposturis agere videtur; hac de causa non debemus admirari si ab Oppiano πίθηκος κακός dicatur, cum malus improbus, & nequam sit. Eidem etiam auctori vocatur αἰσχρός, nempè fœdus, & turpis cum hæc vox, αἶσχος, in græcis paginis, turpitudinem designet. Præterea ab alijs proprietatibus, & effectibus alia quoq. epitheta sortitur, legitur enim, apud Hesychium, & Varinum, πίθηκος βάτης, καὶ ἀναβάτης, nimirum quia facilè arbores scandat, & in sublime repat. Vocatur etiam γελωτοποιός, quia aspectu, & gesticulationibus, intuentibus risum excitet, cum hoc animal in alium vsum natum esse non videatur; Siquidem non ad esum, vt ouis, neque ad custodiam ædium, vt canis, nec ad onera baiulanda, vt equus valet. In huius opinionis confirmationem narrat Athenæus Anacharsim philosophum genere Scytham, cum in conuiuium Mimi, & homines ad risum commouendum edocti introducerentur, solum omnium non risisse, sed ad simiarum introductionem ridere cœpisse. Rogatus ab alijs causam respondisse fertur. Simij, natura sua, sunt γελωτοποιοί, Mimi autem scurrilitates edocti & à spectatoribus risum captātes, simulant. Demū à nasi figura, simius enaris nimirū sine naribus, quia naribus sit resimis nominari poterit: hinc insula ab ipsis habitata Enaria vocatur, quod Salmasius in Solinū diligenter pōderat, non autē Aenaria ab Aenea habitatore, vt nonnulli perperā scribunt. Hæc Inarime à Virgilio, & à Plinio Pithecusa nuncupata fuit, vt suo loco explicabitur. Græcis tandem σιμοπρόσωπος appellatur ille, qui simus, idest qui, sima, vel pressa nare est; quare non esset à ratione alienum, hoc etiam epithetum simiæ attribuere.

lib. 2. cyneges.

F

lib. 14.

Simius Enaris dict.

DENOMINATA.

& Cognominata.

G

SI meditemur illa, quæ à simijs denominationem, & cognomentum sortiuntur, hæc profectò pauca esse non videntur; omissis tamen nonnullis proprijs nominibus, quæ nùm à simia deriuent, non constat, vt quidam Simias in prælio celebratus, qui tanquam vir strenuus à Plutarcho memoratur. Item Simias grammaticus insignis, cuius, Aeneas Syluius in historia Asiæ minoris, meminit, qui fortè fuit ille Simias Rhodius politioris disciplinæ græcæ scientissimus, quiquè multa carmina græco idiomate conscripsit. Pithecium quoquè nomen fuit cuiusdam mulieris apud Plautum. Δημοπίθηκος verò, apud Aristophanem, vocatur ille, qui vel fraudatione, vel adulatione erga populum simiam se exhibet. At πιθηκοειδής, in lexicographis græcis, simiæ similis exponitur. Sed Licophron turpitudinē Thersitis expressurus illū πιθηκόμορφον indigitauit. Amplius, ex Cælio Rhodigino, Tatianus orator simiæ cognomentū adeptus est, quia omnia ingeniosiùs imitando exprimeret. Rectiùs autē præstaremus, si cognomine Simiæ Mercurium decoraremus, quoniā hic planeta, & bonus, & malus esse perhibetur, prout alteri planetæ, vel bono, vel malo copulatur. Inter animalia Lexicographi latini simiarum catulos à simijs denominantes simiolos appellant. Quamuis hoc nomen per metaphoram quibuscumquè alios imitantibus assignari possit. Apud Græcos verò reperiuntur hęc nomina Aegopithecus quasi capra simiam referens, Leontopithecus idest Leo sapiens naturam simiæ, & Arctopithecus nempè vrsus præ se ferens aspectum simiæ. Imò, quia simia ludis, & gesticulationibus summoperè delectatur, Græci, à nomine, πίθηξ, verbum πιθηκίζειν formarunt, quod simiam imitari, vel simiam agere, nempè adulari, vel blanditijs fallere significat; hinc πιθηκισμός deducitur, quod vocabulū imitationē simiæ, seu adulationē designat. Si herbarum nomēclaturas perpēdamus, habemus in Herbario Lugdunēsi Antirrhinū primū Matthioli, quod simiæ caput nuncupatur, quoniā flos huius plantæ, vel vt alij volunt, semen rictum simiarum præ se ferat. Ad finem multa sunt loca, quæ à simijs denominationē acceperunt,

H

Herbę à simijs denominata.

inter quæ non infimam sedem Pithecusæ insulæ Tirrheni maris occupant; de quarum nomine omnes Auctores vni sententiæ non accedunt. Varinus, in νῆσος, fuit huius opinionis, Pithecusas fuisse insulas, olim à gigantibus habitatas, quibus domitis, in gigantum dedecus Iouem illas simijs incolendas assignasse. Alij dixerunt, quòd Candolus, & Atlas fuerunt duo fratres callidi, & fraudolenti propter scelestos mores, cercopes, idest deceptores cognominati, qui cum in omnes aduenas, & potissimum in Iouem versutijs, & dolis agere conati essent, ab ipso indignato in simias transfigurati fuerunt, qui postmodum loco ab ipsis habitato nomen imposuerunt. De hac metamorphosi legendus est Ouidius, qui sic canit,

Phitecusa vnde dicta.

lib.14. metam.

— — — — — — — — — — — steriliq. locatas
Colle Pithecusas habitantium nomine dictas.
Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quondàm
Cercopum exosus, gentisq. admissa dolosæ
In deforme viros animal mutauit, vt ijdem
Dissimiles homini possent, similesq. videri.
Membraq. contraxit, naresq. à fronte remissas
Contudit, & rugis perarauit anilibus ora;
Totaq. velatos flauenti corpora villo
Misit in has sedes, nec non prius abstulit vsum
Verborum, & nata dira in periuria lingua,
Posse queri tantum rauco stridore reliquit.

Conueniunt tamen omnes Historici prædictas insulas à simiarum habitatione nuncupatas fuisse. Plinius tamen non à simiarum copia, sed à figulinis dolijs cognominatas fuisse ingenuè fatetur, quoniam dolium Græcis πίθος dicitur. Item Pithecusæ erant tres Vrbes in Africa propriè dicta, vt scribit Diodorus Siculus, in quibus simiæ magna in veneratione habebantur. In Libya quoquè iuxta Carthaginem portus est, auctore Stephano, qui πιθήκων κόλπος, idest simiarum sinus dicitur.

PHYSIOGNOMONICA.

INter omnia animalia in mollitiem, & prodigum luxum propensa simia postremum locum occupare non videtur. Idcirco Physiognomonici, homines vitij irretitos, & intemperantes, iuxta sententiam Portæ, ad simias referunt. Verùm, vt omnia ad hoc caput spectantia melius innotescant, singulas partes breuiter percurremus. In primis igitur si cum Porta contemplemur hominis faciem, in qua omnia ossa, vt in simijs conspiciantur, per hanc, homines laboriosos timidos, & insulsos iudicabimus, hosquè cum eodem auctore, ad naturam asinorum, ceruorum, & simiarum reducemus. Deinde parua facies, ex eodem auctore, qualem in simijs intuemur, prauos mores redarguit; Quamuis Rhasis, & Conciliator ex facie pusilla, homines timidos, callidos adulatores, & illiberales arguant. Qui paruos habent oculos simiarum modo pusillanimi sunt, versuti, & maligni; nam, & torpedo oculis pusillis est prædita, & vaframento non caret; si veritatem Porta fassus est. Huius asserti causam præclarissimus vir Gulielmus Gratarola assignat, nimirum quia paucitas materiæ oculorum in humido proportionato dominium siccitatis, & melancholiæ adustæ significat, hac de causa paruis oculis insigniti semper metum, & calliditatem simul nanciscuntur. Insuper, si consideremus aures paruas quales simiarum, his præditos, fures, stolidos, & effœminatos comperiemus, vt scripsit Aristoteles ad Alexandrum. In physiognomonicis verò hos ingenio simijs respondere promulgauit, quasi tales sint malorum morum, fures, & libidinosi: ideo Galenus in illo libro, qui inscribitur. *Quod animi mores corporis temporaturam sequantur.* Quasi stabiliens sententiam Aristotelis, paruas aures paruorum morum indices esse attestatus est. Alij physiognomonici, vt Polemon, & Adamantius paruis auribus præditos malignos, & veteratores indigitararunt. Assertorum causam Gulielmus Gratarola tradit, dum asseuerat pusillas aures, quales simiarum ex pauca materia cholerica, & virtute cerebri imbecilla dimanare, inde spiritus subtilis oritur; quæ omnia ingenium ad malas operationes procliue designant. Super sunt

lib.4.Physiog.hum. cap.20.

lib.2.phisio.

lib.3.physio.c.1.

in lib.physio.cap.12.

E sunt in facie nasus, & genæ considerandæ. Nasus cum simus sit ad simias referendus est Itaquè Polemon scripsit simo naso præditos, fures & lasciuos esse, illiusquè ratio fundatur in dictis Aristotelis, qui in problematibus tradidit, simitatem luxuriæ indicem esse, cũ crispitudo capillorum, & simitas sita sit in crassitudine, crassitudo, non sine duritie constat, & durities à calidiori sanguine dimanat, & materiem inutilem excrescere minus patitur, & os ex huiusmodi materia integratur, & cartilago non nisi ossis naturã participat, hincq. non sine causa diminutio nasi originem trahit. Genæ graciles rugis anilibus insignitæ, quibus simiæ sunt refertæ, malignitatem versutiam, & inuidiam ostendere solent, vt Polemon, & Adamantius testificati sunt, qui auctores vlteriùs progredientes dorsum meditantur, & paruum in homine, quale in fellibus, & simijs obseruatur, timiditatem arguere volũt. Demum ex Gulielmo Gratarola, qui coxas habent exesas, rugosas, & tenui cute circumamictas simiarum malignitate potiuntur.

PROVERBIA.

F

QVæ à simijs desumuntur prouerbia ad duo præcipua capita, nempè ad astutiam, & ad turpitudinem animalis referri possunt. Ratione primi. Solet dici *Simia non capitur laqueo.* Quod adagium profertur in homines callidos, & versipelles, qui ad mouendum aliorum animum multo astu irrepunt, sed ipsi in fraudem allici minimè possunt. Hoc videtur affine illi, quod recitat Suidas in illos, qui semel cladem acceperunt. *Simius vetulus capitur quidem, sed tarde.* Huius tamen adagij, vt multi volunt, auctor fuit Diogenes Laertius. Carmen autem græcum sic se habet.

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγη
Ἁλίσκεται μὲν, μέτα χρονον δ' ἁλίσκεται.

Idest.

Laqueo vetustus simius non prahenditur,
Capitur quidem ille, capitur autem seriùs.

Cum hoc maximam habet conuenietiam illud, quod pronunciat Manutius in Adagijs. G *Anus simia serò quidem.* Idest simia vetus tandem capitur, diciturquè de illo, qui cum alios diù eluserit tandem dat pœnas. *Asinus inter simias.* Spectat hoc ad homines stolidos, qui cum nasutis, & contumeliosis versari, & rixari volunt, de quo in historia Asini fusè actum fuit. Ratione turpitudinis ab hac bestia multa prouerbia dimanant, cum à natura nihil in deformitate venustius, & absolutius fingi potuerit, solet igitur hoc adagiũ promulgari. *Tragica simia.* Cum simiæ vestibus ornatæ tanquam histriones circumferantur, in illos, qui honoribus immeritò cumulantur, vel in illos, qui in ingenti diuitiarum pelago alicuius rei indigent. Huius prouerbij meminit Philostratus in Aristide, & D. Hieronymus in Epistolis ostendit hoc ab impijs atq. Ethnicis in christicolas proferri solere. Poterit etiam hoc adagium accommodari illis, qui barba, & indomento philosophum agunt, cætera autem cultui non respondent. Ab hoc non est alienum illud. *Simia barbata.* Quapropter ad rem Plinius in epistolis narrat, quòd quidam, contumeliæ gratia, Stoicorum simius dictus fuit, qui barba potius, & pallio, quam moribus Stoicum præse ferebat. Non multum ab hoc recedit aliud πίθηκος ἐν πορφύρα. Nimirùm. *Simia in purpura.* Quod potest in varios trahi sensus; Primò attinebit ad illos, qui licèt maH gnifico cultu exornentur, tamen quales sint, ab ipso aspectu, & moribus cognoscuntur, vel conueniet hominibus indignis, qui citrà meritum aliqua dignitate decorantur. Cum prædicto hoc affinem habet conuenientiam. *Simia est etiam si aurea gestet. Insignia.* Fuit memoratum à Luciano in illos, qui ob fortunæ ornamentum nequaquam ingenium mutant. Huic accedit illud recitatum à Platone, & ad Heraclitum auctorem relatum. *Simia pulcherrima deformis est.* Et propriè potest de illis rebus pronunciari, quæ in suo genere vitio non carent. Sequitur illud recitatum à Galeno in historia de vsu partium. *Simia apud pueros pulchra.* Quo ostenditur mira puerorum simplicitas, cum omnium simiarum pulcherrima turpitudine non careat. Quare hoc diligenter à Iudicibus examinandum esset, qui prima facie lites dirimunt, viri enim prudentes non prima solum fronte inspecta res approbare, vel reprobare, sed, re accuratius cognita, iudicare debent.

Prouerbia turpitudines simiæ respicientia

lib.2.c.22.

Postre-

Poſtremo à ſimiæ turpitudine ortum traxit illud. *Simia fucata*. Quod efferendum eſt de aliqua rugoſa anu, quæ fucorum mangonio, & meretricio cultu, lectæ venuſtatis mulierem æmulari conatur. Præter dictorum ordinem duo reſtant recenſenda. Primum eſt. *Hercules & Simia*. Quod de rebus minimè congruentibus promere poſſumus; nam ſimia dolis valet & Hercules viribus potitur. Secundum eſt, quod apud nos per ora vulgi circumfertur. *Saltibus ſimię æs alienum ſoluere*. Hoc enunciatur de illis, qui interpoſita fide aliquid emunt, & ſtatuto ſolutionis tempore verbis tantùm creditoribus blandiuntur. Deſumptum eſt adagium à circulatoribus, qui in foro ſimiarum choreis, & geſticulationibus ſpectantem populum remorantur.

PROBLEMATA.

Tria in hiſtoria Simiarum problemata inueſtigari ſolent; Primum eſt cur homo, & ſimia manus habeant; cæteræ autem animantes his careant. Reſpondent rerum naturalium periti, quia manus eſt organum organorum, vt Ariſtoteles in tractatu de anima affirmauit, atquè hoc organo eget homo quippe qui erectus proficiſcatur. Quoniam autem ſimia, & ipſa aliquando ſtat, & more hominis graditur; idcirco admirari deſinemus, ſi natura illi quoquè manus conceſſerit. Secundò de ſimia quæritur, cur natura ei mammas in pectore procreauerit, cæteris autem brutis animantibus in partibus inferioribus dederit. Reſpondetur, quia ſimia, & homo manus habent, quibus fœtum à terra eleuare, & vberibus adaptare poſſunt. Tertium eſt quando quæritur, cur ſimiæ, & aliæ quadrupedes vini potionibus aſsuetæ, vnguibus careant: quidam viri docti non ſine ratione opinantur, hoc à natura vini originem trahere, quod diſcuſsoria virtute polleat, conſequenterquè ad emolliendum ſit efficax; hinc euenit, vt qui meri nimis largo potui indulgent, reſolutis neruis, facilè in paralyſim dilabantur. Vngues autem ſunt, vel neruorum clauſulæ, vt voluit Plinius, vel caro concreta, & quaſi in callum obducta, vt alij exiſtimarunt; itaq. fit, vt ſit veriſimile, quod vino accedente, & emolliantur, & reſoluantur.

Lib.3.

EMBLEMATA, & Symbola.

Quoniam, vt plurimùm recitatio emblematum, legentium animos mirandum in modum ſolet exhilarare; non piguit nos in præſentia nonnulla à ſimiarum proprietatibus deſumpta enarrare. Inter hæc primas tenet illud Camerarij relatum in libro Emblematum ex animalibus, in quo ſimia fętum amplectens figuratur cum hoc titulo. COECVS AMOR SOBOLIS. Huic argumentum dederunt ſimiæ proprietates à Plinio exaratæ, nimirum, quia hæ beſtię ſobole tantoperè delectantur, vt catulos ſtringendo aliquando enecent. Ideo hoc emblema nimiæ parentum erga liberos indulgentiæ adaptatur, quæ filijs ſępiſſimè exitioſa eſse ſolet. Vnde Faernus in fabulis ſic canebat.

Embl.77. *lib.8.c.54.*

Exitium natis parit indulgentia patrum.

Quare Plato agens de legibus, non immeritò ſcribebat omnem amantem circa rem amatã cęcum fieri. Camerarius igitur, ad rem, ſubſcribit emblemati hoc diſtichon.

lib.5.

Eſt cum, & amare nocet, ſuffocat ſimia amando
Simiolum. Exemplum hoc ò fugitote patres.

Paradinus quoquè in ſymbolis heroicis quaſi roborans Camerarij ſententiã, eamdem picturam eodem titulo coronatam exhibet. Reuſnerus quoquè huc reſpiciens effigiauit ſimiam alterum catulorum bracchijs ſuſtinentem, & alterum lateri matris inhęrentem cum hac inſcriptione. COECVS AMOR PROLIS. Vt ex impatientia amoris ſimiarum in filios diſcant patres, in educatione natorum, non eſse tàm profuſi, vt nunquam eos ad bonam frugem perducere poſſint; omnia igitur infraſcriptis verſibus eleganter expoſuit.

lib.2.embl.

E *Simia simiolos edit si fœta gemellos,*
Protinùs haud cura nutrit vtrumq́ pari.
Ponè latus matris semper, quem negligit, hæret;
Quem fouet, hunc vlnis gestat vbiq́ suis;
Dumq́ fouet gremio, nimium complexa premendo
Enecat, indigno fœtus amore perit.
Spretus at incolumis manet ille, diuq́ superstes,
Fit demùm matri charior indè sua.
Cœcus amor prolis, nimiùm, qui amat, odit iniquus,
Et secùm celeri morte perire facit;
Dùm nimis impatienter amans vitium omne benignus
Approbat, & rectum, quod facit, omne putat.
Blandus amor patrum, matrumquè domestica cura
Corrumpit natos, quos genuere, bonos
Esse foris præstat iuuenem, tolerare labores,
Viuere diluculum, quàm sine laude domi.

F Præterea ex simiarum ludis, & gesticulationibus pulcherrimum emblematis argumentum legitur in picta Poesi, vbi simius vestibus indutus coràm populò ad sonum citharæ saltans delineatur cum hoc titulo. VIRO INDECORA SALTATIO. Quoniam si vir, vt alicui placeat, in frequenti spectantium corona saltet, cæteri postmodum ridentes ei illudunt. His accedit, quòd nemo ferè vnquàm sobrius saltare soleat. Huius autem emblematis argumentum infrascriptis carminibus sic exponitur.

Personat aurata cithara crinitus Iopas.
Cum risu spectans sexus vterq́ sedet.
Simius & media saltat vestitus in aula,
Sic hominem simulans, vt videatur homo.
Tamquè sibi ipse placet saltans, homo credat vt esse,
Ridiculus cunctis simius attamen est:
Dedecorosa hæc est hominis saltantis imago,
Clunes sub crotalo dum mouet, atquè pedes.
G *Dat motus incompositos, numero meditatur*
Respondere pari conueniente pede,
Dum studet, ac vni stulta placuisse puellæ;
Ridendum se alijs omnibus exhibuit.
Siquis, vt ignarus sit consuetudinis huius,
Insanire putet, quem videt hoc agere.

Deniquè Paulus Maccius vir, qui nostra ætate nihil non eruditè, & ornatè scribit in suo emblematum libro ad detegendam malorum Præsidum malitiam, simiam in alta arbore poma legentem effigiat cum hoc titulo. IN MALOS PRÆSIDES. Postmodùm eleganti tetrasticho id totum declarat hunc in modum. *Embl. 21.*

Simia, quæ grauidos conscendit in arbore ramos,
Grataquè de summo vertice poma legit.
Præsidis iniusti est species, cur? quò magis illa,
Quò magis hic scandunt, plura pudenda patent.

H Ad finem simia in scriptis eorum, qui memoriam artificiosam profitentur, hominis symbolum esse perhibetur, quoniam hoc animal ex Russellio stat, sedet, & multas alias functiones humanas æmulatur, & exercet.

HIEROGLYPHICA.

INfinitæ proprietates simijs à natura congenitæ multis etiam hieroglyphicis ansam præbuerunt. Quapropter Aegyptij in infensos collatam hæreditatem significaturi, simiam simiolo blandientem, auctore Pierio, depingebant, argumento à partu simiæ desumpto, quæ ex duobus, quos enititur, chariorem interdum adeò complectitur, vt ipsum suffocet, itaque velit nolit beneuolentiam in fœtum inuisum conuertere cogitur. Deinde per figuram *li. 6. hierogl.*

huius

huius animalis Pierius impudentiam hieroglyphicè oſtendi poſſe opinatur. Siquidem ſimia partes, quas verecundia occultari iubet, continua ſeſſione depilatas habeat, quæ nates ita denudatæ intuentibus turpe ſpectaculum exhibent; præterquamquod mares, frequenti etiam ſpectantium theatro, aſsidua pudendi tractatione laſciuiant. Amplius Aegyptij demonſtraturi hominem vitia diſſimulantem, nec non turpitudinem domeſticam occultantem, ſimiam micturientem pingebant, hæc enim beſtia tali inſtinctu naturali eſt prædita, vt quotieſcumquè lotium reddiderit, hoc excrementum (quod & feles in alui fæcibus præſtant) terra, vel alia quapiam re ſuperingeſta obruat. Inſuper, ſi doctrinam Pierij ſequamur, per iconem ſimiæ, hominem improbum, nefarium, & nullius virtutis denotare poterimus: tum quia apud Ciceronem in epiſtolis, ſimius pro homine nihili poſitus inuenitur, tum etiam quia Dion hiſtoricus dicere ſolebat obtrectatores non pluris, quàm ſimias facio. Præter dicta, Ricciardus in commentarijs ſymbolicis ſcriptis mandauit, ad denotandum hominem ratione carentem, ſimiam hieroglyphicè delineandam eſſe, quoniam hæc bellua, humana forma excepta, nihil hominis habeat; imò ad exprimendam imitationem, icon ſimiæ conferre poteſt; cum quicquid fieri videat, imitetur, itaut venatoribus interdum capturæ anſam præbeat. Hinc pictura ſimiæ imitantis laqueos doloſos, quibus ipſa irretitur, curioſitatem damnoſam eſſe demonſtrat. Deinde, ex eodem Ricciardo, per figuram ſimiæ leoni obiectæ, denotatur tyranno non adulandum, ſed cedendum eſſe; quoniam ſimia adulationem, & leo tyrannidem deſignat. At, per leonem vorantem ſimiam, Aegyptij ſacerdotes febris remedium innuebant, propter rationes quas in capite de leone adduximus. In calce recenſebimus, quod de hieroglyphicis ſimiæ narrat Ricciardus ex ſententia Ioannis Angeli in aſtrolabio plano, nimirùm quòd ſimia ſedens ſupra lupum indicat gradum vndecimum Sagittarij, & hominem, qui alteri facilè dominabitur, & ſimia ſe ipſam in ſpeculo intuens, denotat vigeſimum gradum Capricorni, & hominem laudato pauone ſuperbiorem.

Homo vitia diſſimulans

homo improbus.

curioſitas damnoſa.

APOLOGI.

delphini, & ſimij fabul.

CVm apud fabulatores, tres de Simia apologi reperiantur, illos hic recenſere operæ pretium eſſe duximus; vt non ſolum noſtra hiſtoria, ſed etiam moralis doctrina perficiatur. Primus eſt, cum priſcis temporibus apud nauigantes conſuetum eſſet, vel catulos melitenſes, vel ſimios, in longæ nauigationis ſolamen, adduci; Quidam ſecum in naui ſimium vehebat; cum autem, ad promontorium Atticum perueniſſet, oborta tempeſtate, nauis ſubmerſa eſt, ideoque omnibus natantibus, natabat, & ſimius. Interea Delphinus ipſum conſpicatus, & hominem eſſe ratus, ipſum dorſo eleuans, ad terram perduxit. Simium autem in littus Athenienſium delatum Delphinus interrogauit, num eſſet genere Athenienſis; cui ſimius, & claris parentibus progenitum eſſe affirmauit; denuò rogauit ipſum an Piræum ſciret (erat autem Piræus portus in Attica) ſimius ratus Delphinum de homine loqui, reſpondit ei amicum eſſe; tunc Delphinus tanto mendacio indignatus illicò ſimium ſubmerſit. Ex apologo diſcere oportet, quòd homines veritatem ignorantes non debent conari mendacijs alios decipere; quoniam magna vis eſt veritatis, quæ contra omnium ingeniorum calliditatem, contraquè fictas hominum inſidias ſemper ſe ipſam defendit. Secundus eſt, cum olim Iupiter, edicto, brutis animantibus imperaſſet, vt omnes cum filijs, breui temporis interpoſita mora, coram ipſo comparerent, vt in tam numeroſa catulorum familia, eleganti forma magis conſpicabiles eligere, & iudicare poſſet. Omnes igitur tanti Regis mandato ob temperantes accurrerunt. Interim ſimia ſuos oſtendens Iouem in riſum ſolutum fuiſſe obſeruauit; tunc conuerſa ad cæteras animantes, hæc verba protuliſſe perhibetur. Ecce, ò animantes, quòd Iupiter, meis conſpectis catulis, multo riſu pulmonem agitauit, quoniam inter tot brutorum natos meis venuſtiores non eſt conſpicatus. Apologus docet, quòd ſuum vnicuiquè (licet non ſit) pulchrum eſſe videtur. Tertius eſt. Cum ſimius vulpem oblonga cauda præditam obſeruaſſet; illam audacter ſic allocutus eſt. Demiror ſummoperè tuæ caudæ longitudinem, quæ potius tibi oneri, quàm vtilitati eſſe poteſt; propterea cum abundes, quo ego careo, ſine vllo incommodo ad meas tegendas nates illius ſaltem dimidiam partem mihi impartire

ſimia catulos ſuos pulcherrimos exiſtimat.

tire

E tire posses. Vulpes quodammodo irata sic respondisse fertur.

Malo verrat humum, quàm sit tibi causa decoris,

Quam tegat immundas res benè munda nates.

Docet Apologus, quod auari, etiamsi in immenso diuitiarum pelago natent, ne tantillum quidem illarum pauperibus tribuere volunt; cum tamen quod nobis superest alijs, & præcipuè egenis grato animo donandum esset, quoniam Ouidius ad rem canit.

Quas dederis solas semper habebis opes.

MORALIA, & MYSTICA.

NVllum est animal in rerum natura, quod melius Dæmoni assimilari possit, quàm simia; quocirca Ricciardus, in commentarijs symbolicis simiam animal dæmoniacum appellabat, idquè inde colligit, quia cum non possit veros actus humanos exercere, illos saltèm imitatur. Pariter Diabolus, F cum non possit diuinas operationes moliri, illas tamen omni conatu simulat. Vnde non iniuria Dæmon simia Dei poterit nuncupari; nam Deus ex osse viri mulierem formauit. Diabolus ex Ecclesiæ, Dominiquè ossibus molles, & effœminatos formare studet; quod præstat, dùm viros nempè Doctores, & Præsules, qui tanquam ossa robur aliorum esse debent, in fœminas vertit, illos reddens molles, & effœminatos. Hæc fuit sententia Hugonis Cardinalis, qui supra verba Psalmographi. *Dinumerauerunt omnia ossa mea.* Hæc habet. *Fortes in corpore meo dicit Christus, vel Ecclesia ad paucitatem reduxerunt, itaut de facili numerari possint, plerique ex ossibus caro facti sunt, nam de ossibus Domini, vel Ecclesia facta est caro Diaboli. Diabolus enim quasi simia contrafecit Dominum. Dominus enim de osse fecit mulierem, & Diabolus de ossibus Domini fecit molles, & effœminatos.* His addamus, quod simia fœdum est animal aspectu, & triste animal effectu, ex quo nihil nisi tædium sperare possumus; Quicquid enim domi reperit, aut spargit, aut corrumpit. Ideo Diabolum verum simiæ æmulum huius conditionis esse attestari cogimur. A Dæmone ad peccantes iam licet transitum facere, qui, multis in rebus, simias æmulantur. Etenim simiæ induunt venantium calceos, & adeò cruribus al- G ligant, vt ijs impeditæ facilè capiantur. Sciendum est simias esse peccantes, Dæmones esse venatores, & calceamenta periucundas huius mundi delectationes. Quamobrem, si peccantes mundanis prosperitatibus adeò irretiantur, vt illas citò derelinquere nequeant superuenientibus venatoribus, nempè Dæmonibus, de improuiso comprehenduntur. Ampliùs simia fœta fugiens à venatore, vt dictum fuit superiùs, catulorum alterum in vlnis, alterum dorso gestat, sed, venatore premente, quem amplectitur deponit, & postea pondere adhærentis dorso, qui non faciè potest excuti, oppressa à venatore tandem vincitur: pari ratione peccans, qui lubricum vitæ huius iter non integrè, & puriter agit, tanquam simia duos filios nempè mundum, & peccatum habet, tunc si accidat, vt venator, idest Dæmon talem hominem persequatur, ipse chariorem filium, idest mundum derelinquit, alterum verò dorso adhærentem, idest peccatum non excutit; qua de re graui illius pondere succumbens, Diaboli præda euadit. Insuper si peccantes in specie contemplemur; prima facie incidemus in Hæreticos, qui tanquam simiæ, quasdam falsas rationes afferunt, quæ verisimilitudine præseferunt. imò, vt inquit Lauretus in syłua allegoriarum, in externis etiam operationibus sanctos imitantur. Itaquè D. Chry- H sostomus scripsit simiam habere quidem hominis membra, in cunctisquè hominem imitari; non propterea simiam vocandam esse hominem. Simili modo hæresis simia nuncupanda est, nam omnia Ecclesiæ habet, & imitatur mysteria, sed tamen Ecclesiæ esse non feruntur. Hinc ad hypocritas transeundum est; nam si cicures simiæ suos fœtus enixæ illos omnibus ostendunt, ij quoquè filios, idest bona opera, coram omnibus pariunt, idquè ex industria præstant, quoniam se in exercitijs spiritualibus occupatos videri delectantur, cum tamen totum oppositum esset præstandum, iuxta illud Matthæi. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus.* Præterquam quòd in regione Indica ex Plinio vagantur quædam simiæ candidæ, vt enarratum fuit, quas incolæ venantur, & comedũt: tales sunt hypocritæ, qui in India, nempè in hoc terrarum orbe per religionem, & bonitatem fictam candidi iudicantur, sed postmodùm, per mortem à Dæmonibus capti

Dæmon cur simia Dei dicatur.

Psalm. 21.

Simiæ peccantibus assimilantur.

Homil. 19. in c. 7. Mat.

cap. 6.

per-

Detractores. perpetuò deuorantur. Accedunt detractores à ſimijs non diſſimiles; ſiquidem hæ omnibus rebus,& etiã immunditijs veſcuntur,imò capita humana,ſcrutando,& pediculos inuenientes vorant; illi aliorum opera inquirendo,& aliena vitia perſcrutando omnia in os ponunt deinde quotidiè famæ proximi detrahentes vario ſimultatum genere, dictiſquè odioſiſſimis in omnes debacchantur. Sequuntur adulatores,qui etiam ſimijs comparari poſſunt, *Adulatores.* cum hoc tamen diſcrimine,quia ſimia,dum homines imitari conatur, ſæpè capitur, ſed aſſentator idem præſtans,cæteros allicit,atquè comprehendit. Amplius ſunt quædam ſimiæ ſpecioſa,& venuſta forma præditæ,moribus autẽ,& geſticulationibus ſemper inquietæ,quæ iuuenes eleganti forma inſignitos,& inquietos repræſentant, quoniam horum prima ætas palàm eſt ad omnes libidines diuulgata. Transferri etiam poteſt ſimiarum comparatio ad arrogantes,quia narrat Berchorius in Reductorio morali ſimiam quamdam in ſutrina omnia diſſipantem animaduertiſſe à ſutore guttur gladij dorſo fricari, ideo ipſa, aſſumpto gladio,non dorſo,ſed acie proprium guttur fricando ſecuit,& ſe ipſam peremit. Arrogantes proculdubio huius ſimiæ conditionem aſſequuntur,qui dum inſolenter aliena munia exercere conantur,tandem totum deſtruunt,& ſe ipſos perimunt. Poſthæc,conſiderandi ſunt ambitione peccantes; hi enim præter modum,honorem,& gloriam appetentes ad ſimias comparandi ſunt,quæ pulchrarum veſtium apparatu exornatæ, & circumlatæ omnium circumſpectione lætantur. Idcirco ad hoc alludens Spinula ſic ſcribebat.

lib.2.epig.

Simius,& turpis lætatur conſpici in oſtro
Regis,& ornatu ſe putat eſſe Iouem.

Ambitioni proxima eſt philautia,quam veluti pernicioſam doctrina moralis, & chriſtiana docet. Quare vir quidam litteratiſſimus cum epiſtolas accuratius à ſe ſcriptas perlegeret, ſe vereri dicebat,ne in vitium ſimiarum incideret,quæ cum natos omnium animalium turpiſſimos pariant,illos tamen omnium formoſiſſimos eſſe arbitrantur. Itaquè optimo iure quidam poeta canebat.

Simia turpiculos catulos putat eſſe decoros,
Non ſecus egregium quilibet auctor opus.

Reuſnerus quoquè in Paradiſo poetico idem ſignificare videtur,dum inquit.

Admirata putat formoſum ſimia fœtum,
Nempè ſolet pulchrum cuiq. placere ſuum.

Auari ſimijs aſſimilantur. Antequam huius moralis curriculi metam conſtituamus, debemus etiam Auarorum meminiſſe,qui ob duplicem cauſam,in hiſtoria Simiarum recenſentur. Primò,quoniam ſimia columnæ alligata illam cuſtodire videtur,cum tamen totum ſit oppoſitum,ſimia enim ab illa ſeruatur; pari ratione Auarus multis diuitijs opulentatus prædictam ſimiam imitari videtur; etenim ipſe diuitias non ſeruat,ſed diuitiæ illum ita ligant,vt ad bonas operationes exercendas proficiſci non poſſit. Secundò,ſimia hac gaudet proprietate,vt ſuperius expoſuimus,quòd luna noua exultet,& luna caua triſtetur. Similiter diuites auari in Neomænia ſcilicet tempore iuuentutis,quo omnia proſpera ſuccedebant,& diuitiæ in dies augebantur,toti in lætitiam fundebantur. At,decreſcente luna,ideſt aduentante ſenij, vel mortis tempore,ineffabili mœrore perfunduntur,tum quia nihil diuitiarum pereuntes ſecum deferre poſſunt,tum quia tales,vt plurimum hæreditatem ſubeunt,qui quotidianis comeſſationibus,alea,luxu,nocturniſquè potationibus cunctas diuitias abſumunt. Quapropter Gabriel Simeon,in libro Inſignium heroicorum,& moralium,ad rem,depinxit ſimiam ſupra feneſtram domus cuiuſdam fœneratoris ſedentem, & pecunias in viam proijcientem cum hoc Dicto. MALE PARTA,MALE DILABVNTVR. Narrat enim fuiſſe quemdam vſurarium,qui non parùm ſpei pecunijs adijciens,quotidie ſolus in cubiculo illas pertractabat; ſimia autem,quæ ibidem alebatur,ſæpiùs id totum per rimam oſtij obſeruauerat,& quadam die,cum fœnerator pranſum iuiſſet,per feneſtram in cubiculum ingrediens ſalienſquè ſupra tabulam more auari, ingentem auri, & argenti farraginem pertractare cœpit, & paulò poſt in feneſtram tranſiliens monetas per viam tranſeuntibus proiecit. Hac de cauſa in dictorum robur poſſumus cum Ouidio canere,

Non habet euentus ſordida præda bonos.

Qui igitur facultatum, & opum copia pollent, non debent eis multum fiduciæ addere, ſed ſimiæ cuidam ſimiles eſſe,quæ,auctore Berchorio,tota præter faciem villis redundat,

oculos

E oculos babet acutos, mammas in pectore, manus, & pedes, & quia habet calcaneum hominum modo erecta graditur. Sint igitur prædicti diuites villosi per diuitias, sed faciem, idest intentionem, & conscientiam sine villis, idest citra opum cogitationem habeant. Itē mammas nempè summam erga egenos misericordiam, pedes idest affectionem, manus idest operationem, & erigendo se ad æternorum contemplationem, recti incedere dicâtur, oculos acutos per discretionem, & deniquè calcaneum, idest finem vitæ more hominis, & non more belluæ assequantur.

SOMNIA, PRÆSAGIA, Prodigia.

F NEro equum, quo maximè delectabatur, posteriore corporis parte, in simiæ speciem abijsse per quietem videre sibi visus est, propterea illa ferocitas equi in simiæ ludibrium quasi degenerasse videbatur. Hinc Suetonius exitium Neronis hoc portendisse testificatur. Illam verò opinionem Cardani de simijs per somnum visis, quæ dolos, & amicos simulátos prædicere solent, tanquam ludicram, & spernendam omittimus. Solebant etiam Ethnici ex omnibus ferè rebus aliquid ominandi occasionem captare. Quare, Luciano teste, si quis domo manè egrediens simiam vidisset; indè minimè prosperas illius diei actiones præsagiebant. At, quod scribit Paracelsus de his animalibus, rationi magis consonum esse videtur; nimirùm si simia secùs ægrotantem graui morbo oppressum deferatur, illumquè olfaciens confestim abhorreat, illius obitum prænunciari. Similiter si aliquod tantū membrum olfecerit, & statim resilierit, indè corruptionem illius membri arguendam esse astruit. Quamquàm hoc etiam sine partis corruptione, & ægrotantis interitu possit accidere, quoniam simia tetrum odorem ab infirmo dimanantem, quodam instinctu naturali, naribus perferre non possit. Ad prodigia, si animum appellamus. Celeberrimum fuit illud simiæ, quam Rex Molossorum in delitijs habebat; illa enim, cum Spartiatæ de victoria sciscitantes oraculum petiuissent, legatiquè vas illud, in quo sortes erant, deposuissent, vrnam euertit, sortesquè dissipauit. Negant autem Historici, vt Cicero de diuinatione refert, Lacedemonijs nullum ostentum hoc tristitius accidisse.

In lib. de præsag.

MONSTRA.

PRodigijs monstra esse affinia omnes auctores conspirantes affirmant, quamobrem, expositis simiarum prodigijs, ad monstra accedemus; quorum multa sunt, quæ simiarum figuram aliqua ex parte repræsentant. Duo tantùm in præsentia aliqua animaduersione digna proponemus. Alterius icònem exhibet Gesnerus, quod captum fuit anno millesimo quingentesimo trigesimo primo in Ditione Episcopi Salceburgensis iuxta saltum, quem Hanesbergium vocant; sed cum ad cibum sumendum nullo mo do allici posset, paucos post dies expirauit. Fuit id præditum colore giluo ad flauum inclinante, faciem habebat humanam, pedes posteriores prioribus dissimiles, caudamque instar cercopitheci. Alterius meminit Schenchius in historia monstrorum, quod natum est in vico Zeitern à Bruxelle per spatium mille passuum distante Episcopatus Spirensis anno millesimo quingentesimo nono, die autem vigesima tertia Augusti, vbi Prætoris vxor rure domum veniens angore partus vexata, & epileptico paroxismo correpta, circa vndecimam noctis horam fœtum enixa est, quæ cum nouem horis continuis accessione epilepsiæ detineretur, tandem animam effluit. Infans erat horrendi aspectus, biceps, capitibusquè simiarum præditus, pars reliqua corporis proportione respondebat

debat infanti benè compacto, exceptis brachijs, quæ mutila, & manca videbantur, pedes deniquè erant ſimiarum, & non hominis.

SIMVLACRA.

Statuæ:

PEruulgati moris fuit apud Priſcos, in templis Deorum illa animalium ſimulacra collocare, quæ Dijs chara vel ſacrata eſſe opinabantur. Hac de cauſa, ſimiæ tanquam Mineruæ dicatæ icon in eius templo conſpiciebatur, vel vt voluit Gyraldus, in templo Dianæ Sardianæ regionis, propè Colaen lacum, in cuius celebritate ſimiæ ſaltare dicebantur. Aegyptij quoquè licèt templa ex marmore, & auro elaborata haberent, in illis tamen Deorum imago ridicula nempè Ibis, vel crocodilus, vel ſimia ſeruabatur. Nequè hoc eſt mirandum, quoniam Diodorus Siculus tradidit, in Pithecuſis non modò ſimiarum ſimulacra ſeruari, ſed huiuſmodi beſtijs, tanquam Dijs, præſtantiſſimum honorem haberi: Quandoquidem hæ vnà cum hominibus viuant, & abſque omni metu cibum ab omnibus ſumant. Imò illic parentes ſuis filiis à ſimijs, quemadmodum aliæ Nationes à Dijs nomina imponunt. Deindè, qui ſimiam mactat, tanquam impium flagitium cõmittat, ei pœna extremi ſupplicij eſt conſtituta. Quapropter apud hos populos hoc prouerbium ſolet pronunciari de illis, qui occiſi ſunt. *Simia ſanguinem profudiſſe.* Hic ritus colendi ſimias vſq. in nouum orbem penetrauit; Si quidem Mapheus, in hiſtoria Indica, ſcriptis mandauit, in illis regionibus non ſolum homines, ſed etiam bruta ſingulari quodam honore affici. Ibi igitur auctor pulcherrimum fanum ſimiæ dicatum obſeruauit. Sed aliud mirandum narrat Ioannes Hugo, in ſuo Itinerario, ſcilicet in Seylon Inſula fuiſſe montem *Pico d'Adam*, ſiue montem Adam nuncupatum, in cuius vertice domus ad inſtar cœnobij ampla conſpiciebatur, Idoli *Pagodi* dicti magnæ æſtimationis templum, in quo aliquando ſimiæ dens auro, & argento incluſus magna ſollemnitate cultus fuit. Cæterum Luſitani anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quarto cum inſulam expeditione bellica vaſtaſſent, illecti etiam ſpe maioris lucri, templum illud ſpoliare aggreſſi, nihil, præter arculam gemmis, & auro exornatam, in qua cuſtodiebatur famoſus ſimiæ dens, inuenerunt; huncquè, magno omnium Regum mœrore, abſtulerunt; qui poſtea pro dentis redemptione legatos cum oblatione ſeptingentorum millia ducatorum ad Luſitanos miſerunt. Cæterùm Archiepiſcopus *Don Gaſpar* Id vetuit, dicens non conuenire Chriſticolis, accepto pretio, deteſtabilem cultum fouere. Itaquè dentis ſimiæ igne cremati cinis per fluctus marinos ſparſus fuit. Modò ad ſimulacra, in quibus icon ſimiæ requiritur, pictoribus cognitu valdè neceſſaria, contemplationem conuertemus, ideo Ripa in ſecunda parte Iconologiæ ad exprimendam imitationem figurabat mulierem dextra manu faſciculum peniculorum, & ſiniſtria laruam tenentem, & ſecus pedes ſimiam habentem; nam penicilli artis imitatricis inſtrumenta denotant, larua autem, & ſimia imitationem humanarum actionum oſtendunt. Deindè pictores, ex ſententia eiuſdem Ripæ, ad indicandam perſuaſionem effigiare debent mulierem cum lingua oculata in capite, ambabus manibus ſtringentem funem, cui alligata ſit beſtia habens tria capita nempè canis, felis, & ſimiæ; cum tria in egente perſuaſione requiri videantur, ſcilicet beneuolentia, quæ à facie canis oſtenditur, attentio, quæ ab aſpectu felis dimanat, cum ſit animal in ſuis actionibus diligentiſſimum, & deniquè docilitas, quæ vultu ſimiæ ſignificatur; de cuius docilitate alibi apertius, & clarius effati ſumus. Prætereà in ſignificanda fallaci aſtutia, idem Ripa delineauit mulierem vulpina pelle amictam, & ſimiam in vlnis ferentem: cum ambo hæc animalia, & fucum faciant, & multo aſtu ſemper irrepant. Amplius, ex eodem auctore, icon infœlicitatis habetur, in qua exprimenda mulier laceris veſtibus induta paſſis capillis, brachijſquè ſimiam ſtringens figuratur; quoniam ſimiam eſſe vile, & abiectum animal Phyſiologi reputant; Exhibetur quoquè ab ipſo, imago comœdiæ veteris, in qua anus cano capite lace-

lib. 10. — *lib. 1.* — *Fanum ſimiæ vbi.* — *Dens ſimiæ vbi cultus.* — *Imitatio quomodo pingatur.* — *Perſuaſionis pictura.* — *lib. 1. iconolog.*

E lacerato indumento vestita conspicitur, coràm ipsa simiæ figura est, quæ cistam serpentibus plenam vetulæ porrigit. Hic delineatur simia, ad patefaciendam fœdam imitationem, per quam aliena vitia manifestantur, quæ per angues in cista existentes denotantur postremò ad exprimendos quinquè sensus Ripa pinxit accipitrem, canem, leporem, falconem, & simiam huicquè postremæ bestiæ sensum tactus assignauit, quoniam licèt sensus tactus per vniuersum corpus diffunditur, Excellentissimus tamen a medicis in manibus constituitur, idcirco simia ibi figuratur, quoniam hæc belluam ratione manuum, digitorum, & vnguium homini valdè assimilatur. Ex altera parte fuerunt nonnulli perquàm studiosi, qui ad repræsentandos quinquè sensus iuuenem araneo, vulture, apro, lynce, & simia circumdatum delinearunt, simiæquè sensum gustus attribuerunt, iuxta illud distichon in historia lyncis recitatum.

In commēt. de cap. 4. *Simia sensum tactus repræsentat*

Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu,
Vultur odoratu, superatq; aranea tactu,

Ad finem, statuarum simiam referentium sermonem parsimonia verborum perstringemus quoniam illi qui diù Romæ versati sunt fortè plurimas ex marmore, & ex heraclio F lapide simiæ statuas in palatio Cesiorum, in Xystó Farnesiorum, & multis alijs in locis obseruarunt.

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

POpulos quosdam Africæ *Zabeces, & Zygantes* nuncupatos, non solum minio semetipsos inficere, sed etiam simiarum carnibus vesci prodidit, Herodotus. Rhasis autem horum animalium carnem frigidam, & austeram iudicauit, consequenterque pessimos humores in humano corpore generare affirmauit. Est quidem veritati consonum, ex eodem Rhasi, quod simiæ cor assum, & cum melicrato potum intellectum acuat, & memoriæ conferat. Idque colligit Porta ex facilitate discendi, qua pollet hoc animal propterea, ob hanc signaturam ingenio fauere, & obliuionem fugare arbitratur, deinde, quia simia fusci sit coloris ad melancholiam expugnandam valere, cordis pulsum pellere, audaciam augere, & quartanas profligare idem Porta existimat. Quamuis alibi in febre exterminanda non simiæ cor, sed sanguinem commendauerit.

lib. 4. *lib. 1. Phytogn. c. 17.* *lib. 3. Phytog. c. 11.*

VSVS IN VARIIS.

INdi vtuntur simijs ad collectionem piperis, vt scribit Philostratus. Nam ipsi accedunt ad arbores natas in parte infima montis, fructusquè ab illis decerpunt, & piper in quasdam areas ad id paratas sub arboribus tanquam rem neglectam congerunt. Simiæ talia desuper aspicientes, ingruente nocte, Indorum opus imitatæ super partem montis hominibus H inaccessam gradientes, auulsos arborum ramulos in prædictas areas conijciunt. At, vbi dies illuxerit, Indi aceruos piperis asportant, quos nihil laborantes, sed dormientes acquisiuerunt. Quamobrem non debemus vlla admiratione teneri, si Indi canibus, & armis huiusmodi simias ab insultu leonum, & aliarum ferarum tueantur. Nostra ætate, multi sunt Circumforanei, qui simias cicures, & edoctas ducunt, & ipsis in publicis plateis saltantibus, à spectatoribus multas pecunias corradunt. Ad rem, Ioannes Leo in descriptione Africæ recitat in Fessa vrbe Africana esse huiusmodi vile genus hominum, qui vicatim simias saltantes deducunt, anguibus colla, & brachia inuoluunt, & per chiromantiam mulieribus sortem prædicere profitentur.

lib 3. de vit. Apol. cap. 1. *lib. 3.*

tur. Hodie,hic Bononiæ, quando equiria celebrantur, inualuit vſus imponendi ſimias ſe. dentes ſupra acres equos, qui curſu in ſpem brauij contendunt, tum quia inanes currere renuunt, tùm quia cum ſimia, loco pueri equitantis agiliores, & perniciores euadunt. Rei anatomicæ Profeſſores in defectu humani cadaueris ſimijs vtuntur, & quoniam harum multæ ſunt ſpecies Doctiſſimus Fallopius commendat illas, quæ ſine cauda ſedent, & facies habent latas ad inſtar hominum. Rhaſis, & Vuecherius corde à ſimia recenter auulſo vtuntur ad incutienda dormientibus terriculamenta, illud enim capiti quieſcentis ſupponunt, qui poſtmodum nil niſi Feras, & res formidoloſas per ſomnum cernit. Demum habemus in deſcriptione Guineæ, pelles ſimiarum, & Cercopithecorum ab Indis appendi ſolere ſtorijs ex libro arborum factis, quibus pudenda tegunt.

In commēt. de oſſ. c. 4.

DE CERCOPITHECO.

Caput VI.

SYNONIMA EORVMQVE Etymum.

CVm ad ſimiarum genus Cercopitheci referendi ſint, optimo iure, hoc in loco nomina, illorum naturam, & differentias, veluti in quadam tabula, delineabimus. Ratione nominis, hæc beſtia Cercopithecus, quaſi ſimia caudata appellatur; nam in græcis libris κερκος caudam, & πίθηκος Simiã deſignat. poſſet etiã κερκόφορος nominari, licet hoc vocabulum omni caudato animali attribui poſſit. Idcirco hæc nomina cepus, & cercops, quæ apud auctores leguntur, potius ad Cercopithecum, quàm ad ſimiã attinent. Hodie Itali hoc animal nuncupant *Gatto maimone*. Catum, quia more cati caudam gerat maimonem verò vocabulo à Græcis detorto quibus ſimia μιμὸν dicitur, à verbo μιμέομαι imitor. Hac ratione ductus forte Albertus deſcripſit Simiam caudatam, illamquè mamonetum appellauit, & ab Italis Spingam nominari tradidit. Verùm, vt optimè notat Geſnerus, nomen hoc eſt corruptum, voluit enim Sphyngem dicere, cum ſphynx animal ſit Aegypti, & à multis idem cum Cercopitheco eſſe perhibeatur. Sed pictores, & ſculptores ex parte anteriori mulierem, & ex poſteriori leonem fingentes, figuram naturalem huius animalis corruperunt. Cepus igitur in genere Cercopithecum ſignificat, Theodorus Gaza vertit Cebum. Legitur ab alijs κῆβος, vel κεβλος, alijs κῆπος, ſed rectius κῆπος legi debet. Non deſunt, qui legũt Cephum fortè à voce græca κοῦφος leuis, quia hoc animal, ob nimiam leuitatam, mira agilitate in diuerſas partes ſaliat. At Diodorus Siculus Cephum Aegyptiorum Regem vocat, quem Herodotus Cephrenem cognominauit. Nonnulli arbitrati ſunt rationem, cur Cercopithecum alij Cephum, alij Cebum nominent, hanc fuiſſe peculiarem, quia nomen hoc ab hæbreis, quibus ſimia dicitur Koph, detorſerint. Syluaticus Maionium dicit, & ſimiam interpretatur, voce corrupta, voluit enim, more Italorum, Maimonem vocare. Gallis dicitur Marmot, quaſi Marmona, ideſt maris Simia, Mona enim Hiſpanis Simia eſt Germanis vocatur Meergatz, ideſt catus marinus, nam quæcumquè peregrina ſunt, marina ſolent, appellari. Anglis Marmuſet. Deniq. in nonnullis Italiæ locis non ſolum Gatti maimoni, ſed etiam Michi, & Bertucij nuncupantur.

Cercopith. quare dicatur Gatto maimone, lib. 22. de Anim.

Spinga quid ſit.

Maionius quid ſit.

GENVS, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

TAnta eſt Cercopithecorum varietas, vt memoriam penè confundere videatur. Verumtamen, in hiſtoria Americæ, tria tantum genera obſeruantur. Primum dicitur Kei, quod ad nos perfertur. Secundum Ackakei, quod cateruatim ſuper arbores ſalit, magnoſq. per ſyluas clamores edit. Tertium Pricki, quod rufum, & barbatum eſt, more capri. Si Cercopithecorum magnitudinem contemplemur, meritò illos in maiores, & minores diſtribuere poterimus: cum ſcribat Megaſtenes, referente Aeliano, in Praſſiana Indorum regione, ſimias vagari maximis canibus non inferiores, caudamquè quinquè cubitorum longã habere. Simile animal ſe vidiſſe fatetur Petrus Martyr, quod in aprum à venatoribus tractum inſilijt, & oblonga cauda collum circumligans confeſtim ſuffocauit. Poſtmodũ in vtroquè genere tàm maiorum, quam minorum aliqui barbati reperiuntur. Si conſideremus colorem; legitur in hiſtoria naturali Indiæ occidentalis, quòd cercopitheci mirandum in modum variant, quia nonnulli nigricant, quibuſdam color eſt cinereus, alijs cæſius, alijs varius. Scaliger aliquos nigros cum maculis albis, alios giluos, alios furuos, alios fuluos, omnes tamen agiles, & maleficos obſeruauit. Plinius ſcripſit, apud Orſeos ſimias albas ſtabulari; Strabo tamen non apud Orſeos, ſed apud Praſſios Cercopithecos albos verſari tradidit. Ratione caudæ hæ beſtiæ inter ſe diſcrepant, quia alię lõgiore, aliæ breuiore cauda refertæ ſunt. Ad finem ratione etiam odoris diſtinguuntur, nam ſcripſit Scaliger in exercitationibus, & Cluſius in Exoticis, horum nonnullos benè olere, qui omnium ſunt ingenioſiſſimi, hi igitur, qui hac peculiari odoris nota inſigniuntur, erunt fortè, quos in Italia moſchinos ab odore moſchi nuncupamus; imo mercatores, qui à loco natali illos in diuerſas regiones deferunt, omnes Cercopithecos huius generis ſimilem ſpirare odorem teſtificantur. Antequam ad rariores Cercopithecorum ſpecies examinandas accedamus, nonnulla ad deſcriptionem ſpectantia ponderanda ſunt, quæ in hiſtoria animalium protulit Ariſtoteles, dum ſcripſit Cebum eſſe animal, ex ſimiarum genere caudam habens, quod partim hominem, partim quadrupedem belluam imitatur. His verbis addit Aelianus, quod Cercopithecus non ſolũ caudã habet ad differentiam ſimiarum, ſed etiam collum craſſum, & breue propterea illud catenula, vel fune non vincitur, quoniam laquens facilè elaberetur, & beſtia fugeret, & hæc eſt ratio, propter quam, Cercopitheci per ilia, & non per collum vincti coſtodiuntur. I. Exhibetur hoc in loco icon Cercopitheci barbati cum prunis amygdalinis, qui niſi ſit Callitrix, ſaltem eſt ei congener, ſic enim Hermolaus huiuſmodi Cercopitheci ſpeciem à barbitio appellat; id enim Græci τριχα vocant; ſed animaduertendum eſt, quòd in caſu recto καλλιθριξ per θ pronunciari debet, in caſibus autem obliquis per τ effertur. Plinius hanc belluam callitrichen vocatam, negat viuere poſſe in alio Cælo, quàm Aethiopico, vbi generatur. II. prædicto animali congener eſſe videtur, alius Cercopithecus barbiger. Cuius figuram damus cum pipere Lobellij. III. Viſa eſt nobis pulchra Cercopitheci ſpecies facie ſenis, cauda lõgiſſima nigra, quapropter placuit illius figuram apprimè delineatam, quæ articocalum manu geſtat, ante lectoris oculos repræſentare. IIII. Noluimus omittere iconem Cercopitheci formæ raræ, qui, vt notat Geſnerus, facie cruribus, & membro virili hominem æmulatur; Quamobrem quis hominem agreſtem appellare poſſet; Imò, inter alios Cercopithecos, ſtando magis perſeuerat, pueros, ac mulieres amat, non ſecùs ac homines ſuæ regionis, conaturquè ſi vincula effugerit, palàm cum illis concunbere; ferum eſt animal, ſed tantæ induſtriæ, vt homines aliqui minùs ingenio valere dicantur. Κῆπος ideſt Cepus eſt alia Cercopitheci ſpecies, & quamuis ſuperiùs dictum ſit hoc nomen, ad genus Cercopithecorum ſpectare, tamen propriè ad hanc ſpeciem in colorum varietate ab alij diſcrepantem attinet: hæc enim adeò inſignis ſpectatur, vt hortus diuerſis floribus conſitus eſſe videatur; vnde Pythagoras dixit, eſſe terrenum quoddam animal iuxta mare rubrum, & Cepum ideſt hortum nominari, quoniam tanquam hortus varijs coloribus diſtinguatur. Proponit Cluſius in

[Side notes: lib. 7. c. 20. — Decad. 3. lib. 4. — lib. 4. exerc. 213 — Cercopitheci odoriferi — lib. 2. c. 8 — Callithix. — Cercopith. facie ſenis. — Cercopith. formæ raræ. — Cepus.]

I. CERCOPITHECVS CALLITHRIX DICTVS cum prunis amygdalinis.

in Exoticis iconem cuiuſdam Cercopitheci ab alijs non obſeruati, qui magnitudine vulgares ſuperabat, nigris villis erat tecta bellua, quibus fuſcus color erat admixtus, pectus, venter, & crurum anterior pars longioribus villis, illiſquè albis erat obſita, ex mento barbacana in mucronem deſinens dodrantalis longitudinis pendebat. Cauda valdè longa erat, cuius extrema pars in villoſum floccum deſinebat, perinde ac leonis cauda; quam notam in nullo Cercopithecorum genere obſeruauit. An ſit Cartholipis ad mentem Feſti, cum, referente Geſnero, huiuſmodi Cercopithecorum ſpecies poſtremam caudæ

II. CERCOPITHECVS BARBIGER ALTER CVM PIPERE LOBEL.

caudæ partem admodum villosam habeat. Huius generis elegantiorem speciem habemus in publico Musæo pictam, cuius corpus pilis valdè tersis, & nitidis est tectum, anteriorem pectoris, & ventris partem habet albam, barbam quoq. incanam, cauda in floccum non desinit, sed similis formæ cum alijs Cercopithecis, est tamen longissima. Hæc pictura delineata fuit ex viuo animali, quod Reuerendus nobilis atque amplissimus D. Ioannes Christophorus Neustetter, alias Stumer dictus Moguntinensis, & Herbipolensis Canonicus Vlyssipone in Germaniam secum vexit; Hæc autem bestia à prolixa barbu

Barbilias.

Bar-

III. CERCOPITHECVS FACIE SENIS FRVCTVM
Cinaræ manu geſtans.

IIII. CERCOPITHECVS FORMÆ RARÆ.

H

Barbilias vocabatur, & originem à China ducebat, vescebatur omnis generis rebus etiam venenatis, vt araneis, bibebat quicquid illi porrigebatur, subindequè se vino inebriabat; erat magnæ agilitatis, tanquam simia totos dies inquieta, omnisque generis voces effingebat. Neminem ita odio habebat, ac deformes vetulas. Erat tandem elegantiorum morum, vt animal ratione præditum esse videretur. Cuiusdam alius speciei, quæ pusilla est, meminit Ioannes Lerius in historia Americæ, nigriquè est coloris maxima ex parte in syluis versans, & potissimum in illis arboribus insidere solet, quæ siliquas nostris fabis similes producit; ijs enim libentissimè vescitur. Meminit quoquè Clu-

cap. 20.

sius

ſius in Exoticis puſilli Cercopitheci non maioris Sciuri, qui in Braſilia Cercopithecus *Sagouin* dicitur. Roſtrum, & capitis pars anterior leoninam quodammodo refert, fuſco colore, cui rubedo quædam permixta eſt; aures albicantibus villis ei ſunt hirſutæ, quibus ruber color etiam eſt admixtus; guttur, & pectus longioribus villis, partim fuſcis, partim albis cooperta habet, reliqui pili per corpus ſparſi nigri, & albi radiatim à dorſo ad ventrem diſpoſiti ſunt. Caudam quoquè; quæ longa eſt, pilis ſimilis coloris alternatim tactam gerit.

MORES, INGENIVM.

CErcopitheci mira prudentia, & agilitate de arbore, in arborem tranſiliunt, nam caudis tanquam manibus vtuntur ramo ſe implicantes, & quo volunt ſe eiaculantur; imò, quibus cauda eſt longior, ſolertia etiam, & vires ſunt inſignes, nam in Braſilia, vbi copioſi ſunt Cercopitheci, vt refert Ioſeph Ieſuita, de arbore, in arborem tranſeunt; tamen etſi arbores non ſint contiguæ; etenim alteri cauda hærent, & in alteram ſemetipſos proijciunt. Deinde hæ beſtiæ adultę iunioribus, quæ ex arbore, in arborem nequeunt tranſire viam ſternunt hoc modo; nam alterius arboris ramum cauda tanquàm manu arripiunt, manibus verò alterius ramum apprehendunt, atquè ita vtraquè arbore retenta, quaſi quodam peracto ponte iuniores Cercopitheci per ſtratam viam ſine periculo tranſeunt. Præterea ſunt miræ docilitatis; nam, vt legitur in hiſtoria naturali Indiæ Occidentalis, Cartagenæ in Palatio Gubernatoris ingenioſius Cercopithecus alebatur, quem ad vinum emendum emittere ſolebant; hic altera manu lagenam, altera verò pretium vini ferebat, ex cuius manibus pecuniam extorquere nemo poterat, niſi lagena prius vino repleta, Deinde à pueris obuijs deluſus, vaſe depoſito, lapides apprehendens in ſannatores iaciebat, & quamquàm Cercopitheci, natura ſua, vini ſint auidiſſimi, tamen hic citra veniam domini nunquam lagenam aperiebat. Prętereà, quia Cercopitheci ſunt beſtiæ vaferrimæ, & omnibus geſticulando illudunt; hinc Græci verbum κερκωπίζειν formarunt, quod illudere ſignificat, quamuis etiam ab animalibus, quæ κέρκον ideſt caudam mouendo adulantur hoc verbum poſſet deduci. Vnde poſtea homines doloſi, impoſtores, & adulatores Cercopes nominantur.

Ingenium.

Docilitas.
lib.4.c.39.

LOCVS VICTVS.

AEthiopia, iuxta ſententiam Plinij, Cercopithecos nigris capitibus, pilo aſinino, cæteriſquè diſſimiles generat, In ſylueſtribus locis Inſulæ Iauæ, copioſi vagantur, & in Prouincia Congi, vt legitur in deſcriptione Guineæ, multi verſantur, qui cicurati multas facetias hiſtrionicas mimico geſtu concinnant. Hiſtoria Peruana multos Cercopithecos, ſed inter ſe valdè diuerſos exhibet. Præterea ex Aeliano in regionibus Galecuthinis multi ſunt Cercopitheci, & viliſſimo venduntur pretio, quoniam agricolis illius territorij ſunt magno oneri, dum arbores iuglandium conſcendunt, & liquorem, ex quo vinum confici ſolet, diſcipant, & vaſa, quibus ille liquor excipitur euertunt. Nam Incolæ ex nuce Indica adhuc viridi aquam potui ſuauiſſimam colligunt. Cæterùm animaduertendum eſt, quòd hæ beſtiæ libentiùs loca montana incolunt; quocircà Strabo in ſylua Indica, ſupra Emodos montes, numeroſos Cercopithecos, & magnos eſſe ſcribit. Deinde non procul ab *Aden* Vrbe Arabiæ editiſſimus mons, eſt, qui Cercopithecis abundat. Denique in omnibus montanis locis Continentis magnus harum beſtiarum numerus viſitur, vt habetur in hiſtoria naturali Indię Occidentalis: Si victum conſideremus, ſciendum eſt Cercopithecos omnibus ferè eſculentis veſci, quibus ſimiæ, ſed quando deſiderio carnis premuntur, tunc, carnibus deficientibus propriam caudam arrodere dicuntur.

lib.1.c.7.

lib.15.

lib.4.c.39.

CA-

E

CAPIENDI RATIO.

QVamuis Cercopitheci ijsdem artificijs,& fallacijs,quibus simiæ,comprehēdi possint; attamen ex historia nauigationis in Brasiliam colligimus, quòd Barbari huiusmodi bestias hoc modo venantur. Cum arcubus,& sagittis, per syluas à Cercopithecis frequentatas, vagantur,interim modò in adultas,modo in iuniores iacula emittunt,illasquè ab arboribus deijciunt, atq. ita saucias dummodò læthali vulnere non sint affectæ,domum ferunt,postmodum illas sanatas,(citò enim talia vulnera ad cicatricem perducuntur) cicurant,& cicuratas cum mercibus commutant. Itaquè alij mercatores in diuersas partes illas ducunt,& diuendunt.

F

ANTIPATHIA.

INter cercopithecos,& simias magnum odium,bellumquè frequens intercedere scribit Auctor de natura rerum, additquè, licèt cercopitheci viribus non præualeant,astutijs,& bellandi animo simijs præferēdos esse. Ampliùs tales bestiæ crocodilos acerbissimo odio prosequuntur, itaut nec eminùs pellis crocodileæ conspectum perferre possint,nam,vt huiusmodi visionem vitent per ignem,& aquam effugerent. In huius sententiæ confirmationem tradit Petrus Gyllius in Aelianum cum pellis quædam crocodili paleis repleta ex fenestra per longum interuallum cercopithecis ostenderetur ipsos cum clamore, tremore,& alui deiectione, cum tamen vinculis essent constricti,euadere conatos fuisse.

MORALIA.

G

BErchorius in Reductorio morali numerosam simiarum familiam contemplatus vnam speciem nempè cercopithecum malitijs,& dolis alijs antecellere vnà cum rerum naturalium peritis arbitratus est. Pariter inter homines, esse quosdam peccantes huius naturæ obseruauit, qui caudam longam more cercopithecorum habere dicuntur,dum longum vitæ curriculum sperantes exporrecta fronte epulis,& potationibus inseruiunt,mortisquè meditationem postponūt, contra sacræ paginæ documentum. *Memor esto quoniam mors non tardabit.* Quamobrem isti tanquam tot cercopitheci ex meris dolis,technis,& fucis compositi,omniumq. colluione vitiorum contaminati cæteris deteriores esse perhibentur.

lib. 10.

Ecclesiast. 14.

SIMVLACRA.

H

HOnoris immodici titulo Arabes olim cercopithecum prosecuti. Cœlo dicarunt,& illius opem in rebus aduersis implorantes,sæpiùs simulacrum illius venerati sunt;si veritatem Gyraldus fassus est. Non autem omnibus in locis Arabiæ cercopithecus colebatur, sed tantum ad Menonis sepulchrum ei æternus honor decernebatur. Vnde Iuuenalis huc respiciens canebat.

Effigies sacri nitet aurea cercopitheci.

Balbus scriptor Italicus, in suo Itinerario in Indiam Orientalem, refert se obseruasse in via,qua itur à Mecao ad Pegu,multa idola,quę incolis *Pagodi* dicūtur cum multis alijs animalium,& præcipuè cercopithecorum statuis. Imò circa templa,quę lingua Indica *Varrelle* appellantur,multi cercopitheci alligati seruantur,quoniam Indi huiusmodi bestias diuinas esse opinantur,hac potissimum ratione ducti,quoniam manus,& pedes ad instar hominum habeant,& hæc est peculiaris causa,propter quam Indici montes tam numerosa harum bestiarum familia sint repleti.

Syntag. 1.

Satyr. 15.

VSVS

VSVS IN CIBIS.

IN tertia parte historiæ Indiæ Lusitanicæ legitur, quòd in syluis illarum regionum variæ cercopithecorum species vagantur, omniũquè carnes apud illos ediles esse feruntur. Imò, quando aliqui ægra valetudine oppressi decumbunt, statim ad carnem cercopithecorum tanquam ad sacram anchorã confugiunt, quoniam incolæ aduersus omne morbi genus hanc efficacem esse existimant; idcirco illam infirmis exhibent, vt melius se habeant, & valetudinem confirment.

VSVS IN LVDIS.

CVm omni vitiæ instituito sui usus concedantur, & studijs etiam ipsis aliquid iocosi nonnunquam permittatur, non erit admiratione dignum, si Prisci cercopithecis, & alijs animalibus huius generis animum suum reficerent, & relaxarent, dum has bestias elegantioribus indumentis vestiebant, vt spectantes ad risum citius prouocarent. Vnde Martialis alludens ad quoddam vestis genus, quod apud Santonicos Galliæ populos erat in frequenti vsu sic cecinit.

Gallia Santonico vestit te bardacucullo,
Cercopithecorum penula nuper erat.

lib. 14. epig. 128.

Præterea non defuerunt etiam nonnulli, qui non solũ ex prædictis bestijs ludentibus summam voluptatem percipiebant, sed etiam summis affectibus illos prosequebãtur, quemadmodum hodie mulieres catellos Melitenses in delicijs habent. Id non fuit incognitũ Martiali dum scripsit.

Publius exiguæ si flagrat amore catellæ
Si Cronus similem Cercopithecon amat.

lib. 7. epig. 86.

Nostra ætate cercopitheci per ilia vincti, quemadmodum, & etiam simiæ in atrio, vel Xysto Magnatum custodiri solent, qui suis gesticulationibus aulicos remorantur.

DE CYNOCEPHALO.

Caput VII.

ÆQVIVOCA.

CVm Cynocephali, ex mente Aristotelis, in historia animalium, vt in capite de simia exposuimus, ad tertium simiarum genus referendi sint; nunc locus de his agendi opportunus esse videtur. Verum quoniam hæc vox (cynocephalus) æquiuocatione laborare dicitur, propterea distinctione illam planam faciemus; Cynocephalus igitur, non tantùm significat bestiam, de qua in præsentia verba fieri statutum est, sed etiam illud hominum genus, cui Megasthenes, & alij auctores caninum caput assignarunt. Tales autem homines latratum edere, pellibus Ferarum indui, deindè anguibus venatu, & aucupio vesci feruntur. Hi, secundùm Albertum, incolunt vastam illam Aegypti solitudinem secùs viam ad Aethiopiam spectantem, cuius solitudinis iter nonnisi septem dierum spatio peragi potest. Quod hominum genus si sit in rerum natura, nec ne, nostra non interest de hoc in præsenti loco disputare. Amplius hoc vocabulum (Cynocephalus) nomen est adiectiuum, quod denotat capite canino præditum, nec non impudentissimæ audaciæ nebulonem, quare in hoc sensu Cleon apud Aristophanem Cynocephalus, idest proteruus, impudens, & rapax cognominatur.

in Equit.

SY.

E

SYNONIMA,
eorumquè Etymum.

CYnocephalus Græcis κυνοκέφαλος à Theodoro Gaza apud Aristotelē vertitur caniceps, quasi κυνός κεφαλή, idest canis caput dicatur. Gesnerus in appendice quadrupedum animaduertit hoc animal à nonnullis Tartarinum vocari fortè, quia ex Tartaria primùm aduectum sit. Aeliano non immeritò κυνοπρόσωπος nominatur, quia hæc bestia faciem caninam exhibeat. Volunt Auctores non proletarij, vt Gesnerus, hanc simiæ speciem esse illam, quæ ab Aristotele, in historijs animalium χοιροπίθηκος idest simia porcaria dicitur. Kiber Auicennæ, & Breca vulgo in Mecha hanc belluam nominari multi autumant; Qu amuis alij hæc duo postrema nomina etiam cercopitheco attribuant. Gallis secundùm Bellonium Magot dicitur, alioquin vulgò Gallis Babion, & Italis Babuino indigitatur.

F

DIFFERENTIÆ.
Descriptio.

EAdem penè forma cynocephalus est insignitus, qua simia caudata; Quocirca propter hanc similitudinem ipse quoquè cercopithecus appellatur. At in corporatura cynocephalus maior est, validior, & efferacior, faciemquè caninam à natura adeptus est, vnde illius nomen dimanauit, quemadmodum in iconibus, quas exhibemus, licet intueri. Doctissimus vir Clusius in Exoticis dat iconem cuiusdam animalis, quod re vera ad cynocephalos potius quàm ad cercopithecos reduci debet. Corpus totum, (vt ipse refert) à capitis vertice ad fæmora vsquè longis villis erat obsitum cineracei coloris, posticam corporis partem cum cruribus eiusdem coloris villis breuioribus tamen tectam habebat, caudamquè breuiorem, quàm cercopithecus gerebat. Rostrum longum, nudum extima parte, obtusum, instar rostri canini erat. Nates glabras, prorsusquè depiles, & sanguineo colore refertas habebat, tanquam cutis ab illis detracta fuisset. Pedes in quinquè digitos erant fissi, & curuis vnguibus armati. Ad hanc speciem cynocephali accedere videntur quædam animalia in magnitudine veruecem æquantia, & in parte anteriori hirsuta instar leonis, quæ gregatim incedunt in quodam monte secùs locum *Calote* nuncupatū, vt Aluarez in æthiopico itinere obseruauit. Iacobus Vitriacus, in historia orientis, memorat cynocephalos magnæ corporaturæ ceruicem equinam habentes, qui flammis, quas ore spirant, homines interimere dicuntur. Quod autem genus animalis hic vir doctus intellexerit, nunc re ipsa nascimus exprimere.

G

CYNOCEPHALVS MAS CVM ANETHO,
quod Cynocephali genitura Botanicis dicitur.

CYNOCEPHALVS ALTER
cum herba Cynocephalea

NATVRA, MORES, Ingenium.

IN numero animalium, quæ facilè ſuccenſent, & excandeſcunt, & vehementer aduerſus calumniatores in iram effunduntur, Cynocephali collocari debent, quoniam his iracundiæ prærogatiuis à natura ſunt dotati. Secundò tanquam hirci nunquam à petulantia ſunt alieni; præterquamquòd, teſte Plinio, ſimijs ſunt efferatiores. Hac de cauſa refert Albertus, eorum mores graues, & duros eſſe. Deindè inſtinctu quodam naturali ducti, Aeliano auctore, tempore æquinoctij non ſolum ſingulis horis diei, atquè noctis mingunt, verùm etiam clamorem quemdam edunt. Imò Orus Apollo addit Cynocephalos talem habere cum luna conſenſum, vt in interlunio mas mærore affectus quoppiam non intueatur neque comedat, ſed quaſi Lunæ raptum lugens, faciem in terram deijciat; fœmina quoquè nocte illuni, nuſquàm oculos contorquens non modò eadem cum mare patitur, verum quoq; è genitali ſanguinem emittit. Viciſſim Lunæ exorienti manus in cælum attollentes congratulantur. Quamobrem Aegyptij in ſacris Cynocephalos nutriebant, vt inde exactum tẽpus ſynodi luminarium ſcire poſſent. Tandem, ſi ad ingenium harum belluarum animus dirigatur; ſcripſit Strabo, has beſtias non minùs quàm elaphantes ad ingenium humanum accedere. Tradit etiam Aelianus quod Cynocephali æmuli ſunt humani geſtus, & ſi infanti admoueris vbera, ei mulgenda præbent, ſed Gyllius aliter legit, nempè ſi eorũ catulos adhùc paruulos mulieris vberibus admoueris, ipſi tanquam pueri lac exugent. Cælius quoquè ſcriptum reliquit Cynocephalos in Aegypto tali ſolertia ingenij valere, vt diſcant ad quemlibet epiſtolas deferre, & Bellonius multos in Cairo Cynocephalos obſeruauit, qui taliter erant edocti, vt ſingulos in aliquo circulo ſpectatores adirent manu protenſa, nummos ſibi in illa numerari innuentes, quos poſtmodum ad ſuum Herũ perferebant.

lib.6.c.50.

lib.18.

L.2.obſ.c.32.

VOX.

SImiarum, Cercopithecorum, & Cynocephalorum voces tàm rudes, & variæ ſunt, vt difficilimum ſit etiã per onomatopæiam vnicuiquè propriam vocem aſſignare. Proptereà Aelianus de Cynocephalis verba faciens, ſcriptis mandauit, illos determinatam vocem non emittere, ſed aliquandò acutè ſtridere, ideò illis attribuire videtur ingratum ſonum, qualis in forium cardinibus, & curruum rotis malè iunctis, auribus percipi ſolet. Ouidius ab; Aeliani ſententia non recedens, quando verba facit de ſimijs Pithecuſas habitantibus, earum vocem raucum ſtridorem interpretabatur, dùm canebat.

Poſſe queri tantùm rauco ſtridore reliquit.

Alibi tamen idem Aelianus Cynocephalos Indicum ſermonem intelligere, nihil tamen loqui, ſed vlulare tradidit. Orus Apollo in Hieroglyphicis quodammodò hanc opinionẽ ſtabiliebat, dũ diebus æquinoctij ſingulis horis Cynocephalos latrare pronunciabat.

lib.6.ca.48.

lib.14.Met.

lib.4.

LOCVS CIBVS.

SI fides adhibenda eſt Solino, in Aethiopiæ partibus Cynocephali ſunt frequentiſſimi. At Strabo in regione Arabiæ à Dira vſque ad Auſtri cornu, & præcipuè in vltimo promontorio Sphynges, & Cynocephalos collocat. Aelianus quoquè Continentem poſt Barygazam pertingentem ad Auſtrum Dachinabadem vocari ſcripſit, ſupra quam regio mediterranea verſùs Orientem montes magnos habet, in quibus Cynocephalorum variæ ſpecies vagantur. Herodotus deniquè loquens de regione, quam Aratores in Lybya verſus

versus Occidentem habitant, tradidit illam valdè montanam, & nemorosam esse, nec non à multis Cynocephalis incoli. Demùm hæ bestiæ esculenta, quæ aliæ simiæ, appetunt. Imò, teste Aeliano, si reperérint fructus testaceis inuolucris clausos, cuiusmodi sunt nuces, & amygdalæ, illicò intima esse edilia, extima verò reijcienda esse intelligunt. Vini potionem non recusant: carnibus, vel assis, vel elixis vescuntur; verumtamèn illis, quæ culinæ artibus rectè sunt apparatæ, summoperè delectantur. Vicissim, & ex non accuratè elixis, vt refert Aelianus, valdè offenduntur. *Vinum amant.*

HIEROGLYPHICA.

NVllum fuit vnquam animal apud Aegyptios, quod maiorem hieroglyphicorum numerum exprimere posset, quàm cynocephalus. Huius enim belluæ iconibus vario modo delineatis cælestia, & terrestria ferè omnia denotabant. Primitus, per figuram cynocephali stantis, sacerdotes Aegyptij primum à syzigia ortum lunæ significabant, cum hoc animal in Neomænia lætum, versus orientem lunam se erigat. Ex altera parte pro exprimendo tempore silentis lunæ, cynocephalum resupinatum figurabant; cum cynocephalus tam mas, quàm fœmina, tempore interlunij annotante Pierio, ingenti mœrore afficiantur. Insuper cynocephalũ sedentem pingebant, quotiescũq; æquinoctiũ vtrũq; demõstrare volebat, quoniam hanc belluam, sole æquatorẽ tangante, duodenis vicibus die, totidemquè nocte mingere obseruarunt. Hæc autem fuit ratio, propter quam Aegyptij in omnibus horologijs, seu clepsydris cynocephali effigiem adsculperent. De hoc fortè animali locutus est Trimegistus, qui, cum in Aegypto versaretur, quoddam animal sacrum, & Serapidi dicatum conspicatus est, quod duodecies toto die, pari interposito tempore, excrementa potus profundebat. Amplius, figura cynocephali, totus terrarum orbis ab Aegyptijs hieroglyphicè intelligebatur, quoniam duæ, & sexaginta primariæ habitabilis terræ regiones constituantur; magna cura, & diligentia obseruarunt totidem esse partes in hoc animali moriente, quæ singulæ quotidiè pereunt, & mox secundo supra sexagesimum die reliquum animalis corpus interire. Si ad hieroglyphica minus principalia mentem intendamus, incidemus in ægyptium sacerdotem, qui, & ipse, per cynocephalum amplexantem piscem, ostendebatur. Aegyptij enim sacerdotes nequè pisce nequè pane ex piscibus confecto vescebantur, ad differentiam sacerdotum externarum nationum, qui pisces comedebant; similiter cynocephalus nequè piscem, nec aliquid ex pisce confectum appetit. Præter sacerdotem, icone cynocephali vrinatorem intelligebant, quandoquidem, vt animaduertit Orus Apollo, solus cynocephalus inter cætera animalia intrepidus, & sine vllo timoris indicio natat. Cæterùm, cum superius exaratum sit, in natura huius animalis ponderanda, ipsum facilimè irarum motus concipere iuxta assertum Theocriti

lib. 6. hierog.

Totus terrarum orbis quomodo denotaretur

Καὶ οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται.

Idest.

Semper acerba illi pro naribus assidet ira.

Huic proprietati nixa Aegyptus ad designandam iracundiam, huius bestiæ iconem exhibebat. Ad finem, literæ quoquè per simulacrum cynocephali ab Aegyptijs sacerdotibus intelligebantur; nam quoddam harum bestiarum genus litterarum cognitionem callere existimabant. Quocirca statim atquè cynocephalus in templum introducebatur, vt eorum ritu, educaretur, & coleretur; sacerdos illi calamum, & sepiam apponebat exploraturus, nùm esset ex eo genere, quod pro cultu recipere debebant.

Ira hieroglyphicum.

DENOMINATA.

NOnnullas plantas à cynocephalo denominationem adeptas fuisse comperimus, & præcipuè in antiquis Dioscoridis nomenclaturis, in capite de Psyllio ipsum cynocephalion nuncupatum fuisse legimus; forsitan, quia figura folliculi, in quo semina includuntur capiti cynocephalorum sit conformis. Præterea si examinemus varia anethi nomina, quæ in antiquo Dioscoridis codice leguntur.

guntur. Anethum cynocephali genituram vel secundum alios, cynocephali capillum vocatum fuisse obseruabimus. Demùm antirrhinum aruense maius, quod est antirrhinum primum Matthioli, Cordus in Dioscoridem cynocephaleam vocitauit; fortè quia huius herbæ, flos, vel semen, ratione figuræ, caput cynocephali repræsentet.

MORALIA.

Esse quasdam bestias de simiarum genere dentes, & caput canis habentes, reliquo autem corpore, simias æmulantes, hoc ex enarratis tam notum est, quàm vt plura in id verba sumenda sint; huiusmodi belluis. Berchorio auctore, in reductorio morali valdè similes sunt hypocritæ, qui simulati homines esse perhibentur, quoniam simultatum per quàm studiosi, & ab ipsa veritate abhorrentes, semper quid veritati simile præseferunt. Hi caput intentionis, scilicet quoad morsum, & latratum detractionis, ad instar canum habent, ad quod alludens Martialis dicebat.

Adlatres licet vsq; nos, & vsque,
Et gannitibus improbis lacesses.

Detractores cynoceph. cur.

Propterea detractores caninum caput habere dicuntur. Quoniam, more canum latratu violentæ linguæ omni tempore in famam proximi debacchantur. Amplius tamquam canes rabie correpti oculis ardentibus, labijs spumantibus, voce immani, toto denique corporis habitu liuorem, & odium testantur. Deniquè more cynocephalorum acutè stridentium stridulè nimis, ac strepitu molesto semper calumniantur.

SIMVLACRA.

Hermopolitani simulacrum cynocephali singulari quodam honore afficiebant, vt Strabo attestatus est. Imò vna cum Mercurij simulacro cynocephali iconem in templo collocabant, quoniam Mercurio tanquam litterarum omnium inuentori hoc animal consecrarunt, nam putabant cynocephalum, vt in hieroglyphicis declaratũ fuit litterarum cognitionem habere. Hac forsitan ratione moti Botanici in priscis Dioscoridis nomenclaturis, anethum non solum genituram cynocephali, sed etiam genituram Mercurij indigitarunt. Hinc nonnulli cynocephalum eumdem cum Deo Mercurio reputarunt. Tertulianus tamen, & D. Augustinus cynocephalum pro Anubi Deo Aegyptiorum quoniã capite esset canino, posuerunt. Hoc vnum est, olim apud Aegyptios fuisse nefas huic bestiæ quicquam honoris denegare; vel quia hoc animal naturam propemodùm humano generi proximam haberet, vel quia secundum alios, Osyris ex hoc animalium genere summam voluptatẽ percepisset, vt nostra etiam ætate plurimis contingit: hac de causa Cicero nebulonem Vedium luxuriæ carpit, quia sibi obuiam factus cũ rheda equis iuncta secum veheret cynocephalum. Alij tandem eruditi viri de venatione cynocephalorum in Aegypto hanc esse indubitatam veritatem existimarunt; scilicet, cum Aegyptij circumcisionis ritum suscepissent, & animaduertissent cynocephalos circumcisos nasci; diuinitùs hoc animantium genus ipsis contigisse arbitrati sunt. Quamuis autem Abraham signum circumcisionis populo suo dederit, vt ab Aegyptijs distingueretur; verumtamen tractu temporis Aegyptus quoquè prædictum circumcisionis institutum recepit. Antequam simulacrorũ tractatui finem imponamus; prætermittere nolumus simulacrum Academiæ, in quo cynocephalus, auctore Ripa, figuratur. Etenim delineauit mulierum sedentem in loco varijs arboribus consito, aureis sertis coronatam, dextra manu limam tenentem cum hoc Dicto. DETRAHIT, ATQVE POLIT. Cum multis libris, & secus pedes cynocephalum pinxit; propteraquòd, quemadmodum hoc animal tempore equinoctij singulis horis vocem edit, pari ratione Academicus hanc belluam imitans omnes horas tũ diurnas, tum nocturnas, enumerare debet, & maiorem earum partem in studijs consumere.

Anubis Deus Aegypti.

In I. par. Icon. Academiæ simulacrũ.

EM-

E

EMBLEMATA, & SYMBOLA.

IN libro emblematum, & symbolorum ex animalibus delineatur à Camerario cynocephalus, qui iunctis palmis Lunam adorat cũ hoc titulo. IS EGO. Quia proprietas huius animalis nota est ex superius dictis, quòd, luna silente, tristetur, & cæcutiat, & postea ad illius exortum exultet, & visionem recuperet. Quo symbolo quidam vir vsus fuit, vt erga suam coniugem nomine Dianam, quæ apud poetas luna vocatur, immensum amorem declararet: ideo Camerarius hoc emblema coniugibus applicare voluit, dum cecinit, Embl. 76.

Luna cynocephalo visum exhilarat q; adimitq;
Sunt, & coniugibus mutua fata bonis.

Hinc fortè Ioann. Andreas Palatius, in suo tractatu Insignium, desūpsit argumentũ illius phrenoschematis, quo vir quidam nobilis inexhaustũ erga Deliã amorẽ significabat. Effigiauit enim cynocephalũ ante lunã genuflexũ cũ hoc Dicto. SEMPER EGO. Volebat enim innuere se constantiùs, & synceriùs Deliã, quã cynocephalũ lunã adamare. Aegi- F dius Sadelerus inter symbola, quæ sanctã crucẽ respiciũt, pinxit cynocephalũ intuentẽ lunã hoc inscriptione coronatũ. IN LVMINE TVO. Idẽ auctor paulò inferius inter eadem sacra symbola exhibuit iconem cynocephali catena vincti cum hoc circumscripto titulo. EXACVERVNT DENTES SVOS. Hæc sunt, quæ de emblematibus, & symbolis ad cynocephalum attinentibus digna animaduersione iudicauimus.

VSVS IN VARIIS.

APud Nomades Africæ populos, inter Zeugitaniam regionem, & Mauritaniã sitos, inualuit consuetudo Ferarum lacte semetipsos nutriendi. Vndè non iniuria Αλακτοφάγοι, nempè lactiuori appellari possent; de his loquens Reusnerus non cynocephalorum carnibus, sed eorum, & aliarum etiam Ferarũ lacte tantùm victitasse scribit, dum inquit.

Lacte Nomadum gentem vixisse ferino,
Et mulgere truces sæpè cynocephalos.

G Præterea cynocephali alium habent vsum apud professores anatomicos, nam Galenus, in aggressionibus anatomicis, cynocephalis tanquam rostro longiore, & dentibus caninis prominentibus præditis, nec non quia erecti minus consistunt, minusquè hominibus sint similes, secundum locum post simias in administratione anatomica assignat. lib. 2. de anat. adm. cap. 2.

DE PAPIONE.
Cap. VIII.

SYNONIMA, DESCRIPTIO, & historia tota.

H HOc animal à Gesnero Papio, & à Germanis Pauyon dicitur. Nos nomen à voce Babion detortum existimamus, quæ vox vt expositum fuit in capite antecedenti, Cynocephalum significat, quoniam hoc animal, ratione rostri, cum cynocephalo maximam similitudinem habere videatur. Græcis posset nuncupari arctopithecos, quoniam, re ipsa, figura huius bestiæ aspectum vrsi, & simiæ referat. Quapropter non est a ratione alienum, si Gesnerus hanc belluam ad simiarum genera reducat. Albertus Magnus meminit cuiusdam animalis sub nomine Papionis, quod vulpibus est maius; lupinis moribus imbutum, emittens vocem adeò sonore, vt eminus etiã exaudiatur cadaueribusq. vescitur, quæ proprietas ad Hyenã, & nõ Papionẽ attinere videtur. Itẽ Iacobus Vitriacus, in historia Oriẽtis, nomine papionis canes quosdã syluestres lupis acriores cõtinuò clamantes intelligit, q, vt ingenuè fateamur, ab hac historia sũt arcẽdi. Si igitur genuinã huius animantis descriptionẽ desideramus lib. 22. de Anim. cap. 18.

deramus, habemus Geſnerum, qui ſcripſit hoc animal eſſe magnum hirſutum, horrendo capite, breuibus cruribus, cauda ferè vulpina, ſed admodum breui, & plerumquè erecta; pedes ſunt humanis ſimiles, & proceritati corporis minimè reſpondentes, quemadmodum in figura, quæ hic exhibetur, lector contemplari poterit. Quidam circumforanei, qui Indos ſe eſſe profitebantur, vt tradit Geſnerus, anno Domini milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, ex ſolitudinibus Indiæ in Germaniam hoc animal duxerunt, & in Sueuia potiſſimum, magno adducentium quæſtu, ab infinitis conſpectum eſt. Natura ſua hoc animal eſt ſalaciſſimum, imò ritu ſimiarum, aſpectis etiam mulieribus, facile in libidinem ſoluitur. Fœmina geminos, nempè marem, & fœminam, vnica paritura, vt plurimùm eniti ſolet. Veſcitur potiſſimum pomis, pyris, & alijs arborum frugibus; ideoquè eſuriens arbores conſcendit, fructuſq. excutit. Aliquando etiam panem, & vinum pro potu appetit. Si viderit elephantem nihil curat, cætera autem animalia, cum ea perferre non poſſit, totis viribus repellere conatur.

PAPIO, SEV ARCTOPITHECVS CVM PYRO LOB.

DE

DE FERA VPALIM.

Caput IX.

CVm Fera Vpalim rictu Papionem, & corpuratura Cercopithecum æmule-
tur, hunc locum in ordine ad alias bestias optima de causa assignare decre
uimus. Est igitur hæc bellua Cercopitheci Aethiopici magnitudine, illius
pellis quasi cocco tincta rubet, maculis aliquot in locis conspersa, capite
rotundo instar globi. Pedes habet rotundos, & latos nocuis vnguibus va-
cuos. Mauri huius animalis carnem assulis verberatam, vt tenerior euadat, commedere so-
ent. Demùm quibus cibarijs, & potionibus delectetur adhuc est ignotum, cum hoc ani-
mal aere viuere dicatur. Idcirco icon illius in gratiam lectoris hic datur.

FERÆ VPALIM EFFIGIES.

DE

DE IGNAVO CLVSII.

Cap. X.

SYNONIMA.

Bellua, quæ in antecedenti capite aere viuere dicebatur, reuocauit in memoriam aliam bestiam prædictæ fortè congenerem, quam Clusius, in Exoticis post tractatum Simiarum recensens, Ignauum appellauit. Hoc animal Hispanica lingua vocatur *Perillo ligero*. Quas voces Clusius caniculam agilem interpretatur, loquendo tamen per antiphrasim, quoniã est animal omniũ ignauissimum; nam adeò lentè mouetur, vt, ad conficiendum iter tantùm quinquaginta passuum, integro die illi opus sit. Ideò primi Christicolæ, qui hoc animal conspexerunt, nomen eius naturę prorsus contrarium illi imposuerunt, scilicet, ipsum agile nuncupantes. Non est igitur mirandum, si Lusitani hoc animal Pigritiam vocauerint, vt Ioannes Petrus Mapheus in historia Indica testificatur. In Brasiliana regione hæc bestia, vel ei congener Hante, vel Haij nominatur.

lib. 2.

DESCRIPTIO.

Hoc animal in magnitudine simile est Africano simio leucophei coloris, faciem, & caput infanti simile habet; pilosum totum est ad instar vrsi iunioris; tres digiti ei sunt pro singulis pedibus cum vnguibus longissimis, qui spinas piscium æmulantur; cauda tandem breuis est. Clarissimus vir Carolus Clusius duobus in locis perfectam huius bestiæ descriptionem attulit, nimirum in libro quinto Exoticorum, & in Auctario. Verùm satius erit recitare illam, quæ in Auctario legitur, quoniam clarior, & magis veritati conformis est. *Hac bestia à collo ad extremam dorsi partem paulò plusquam quatuordecim vncias longa. Collum sex vncias longum erat, & quatuor crassum comprehensis etiam villis. Anteriora crura ad pedum (quos planos habebat instar simiarum) vsq; flexuram septem vnciarum longitudinem superabant. Posteriora sex cum semisse dumtaxat longa. Anteriores pedes à flexura ad vngues vsq; tres vncias erant longi, & posteriores eiusdem penè longitudinis, singuli tribus contiguis vnguibus binas vncias cum semisse longis, albis, & valdè mucronatis præditi, prona parte instar arcus elatis, supina verò carinatis. Corpus densissimis pilis erat obsitum partim nigri partim cineracei coloris. Caput exiguum breuibus pilis subrufis obsitum cum mento, & gutturis parte. Rostro simiam quodammodò referebat, simisq; naribus, exiguis dentibus satis tamen latis, sed cum rictum amplum non habeat vix credere possumus vt mordere possit.* Ponderata diligenter Clusij descriptione lectori perpendendum est, an hoc animal conueniat cum illo, de quo verba fecit Andreas Theuetus in historia Americæ, quod Hay siue Hauthi vocat; illi simiæ facie, & ternos in singulis pedibus acutos vngues assignat. Imò & Leurius plerumquè in arboribus versari scripsit. Cũquè à nemine quidquã edere conspectũ sit; ea de causa aere viuere, pleriquè opinati sunt.

cap. 52.

In hist. Amer. c. 10.

VOX.

Scribunt Historici, hoc animal emittere suspiria, more infantis gementis. Verùm Clusius litteris mandauit, vocem huius bestiæ à reliquorum animalium voce valdè differre, quoniam canendo per interualla, sex voces solummodò profert, vnam altiori tono, quàm alteram semper diminuendo ita ut, prima sit altioris toni, quàm reliquæ; Quemadmodùm si quis caneret la, sol, fa, mi, re, vt, sic huiusmodi animal simili tono pronunciat Ha, Ha, ha, ha, ha,

ha, ha. Quare si primus musices inuentor hoc animal nouisset, proculdubiò diceremus, ipsũ ab hac bestia modum proferendi prædictas sex voces, didicisse. Animaduertendum est, quod nocte sex illas voces repetendo, per modica interualla cantat. Interdiù nunquam cãtare auditur. Quamobrèm Clusius, quia hæc bestia obscuritate, & tenebris delectetur, & quia oculos exiguos habeat, non iniuria hoc esse animal nocturnum, arbitratur.

Inuentor musices.

CIBVS.

Oviedus narrat, se aliquando domi seruasse hoc animal, & quantùm conijcere potuit, nunquam vlla re vesci obseruauit. Ideò aere viuere existimauit, quoniam caput, & os ad eam partem semper obuertit, vnde vẽtus spirat. Ioseph Acosta, in historia naturali, & morali Indiæ occidentalis, meminit huius animalis, vel saltem huic congeneris, & formicis nutriri tradidit. Cum autem hoc animal instinctu naturali palos, vel arbores conscendere semper aueat, & cum in altissimis earum ramis diù morari conspiciatur, multi fuerunt huius opinionis, folijs arborum victitare. Theuetus quoquè in historia Americana, siue hanc belluam, siue huic similem memoret; refert se per spatium viginti dierum, domi ipsam detinuisse, & nunquàm, aut bibere, aut edere deprehendisse, & tandem canibus lacerandam exhibuisse. Incolæ tradunt nutriri quibusdam folijs delicatis arborum, quas lingua vernacula Ambut appellãt. Deniq. in prædictorum confirmationem Io. Petrus Maffeus in historia Indica hæc habet.

lib. 4. c. 38.

lib. 2.

lib. 2.

Ibi est animal inusitata effigie, & natura, quod lento ventris adipe verrit humum, neq; vnquam in pedes exurgit, & tam tardè mouetur, vt quindecim diebus ad lapidis iactum continuò tractu vix procedat; victitat arborum folijs, & in earum cacuminibus degit; Quarum in ascensu biduum circiter, & tantumdèm in descensu ponit, neq; verò adhortationibus tantùm, aut minis, sed ne plagis quidem fustibusuè bestiam de insita tarditate dimouebis.

DE TAXO.

Cap. XI.

ÆQVIVOCA.

Ab historia vulpis ad examinandam Taxi naturam, vt accederemus, ordinis quidem ratio expostulabat, quoniam in magnitudine, & astu hæ duæ animantès nimirum vulpes, & taxus similes esse feruntur. Prætérquamquòd ratione cryptarum, quas incolunt, inter se sæpissimè prælìantur. Attamen, quoniam post vulpem simiuulpa ad simiarum contemplationem nos deduxit; nunc rationi consentaneum esse opinamur taxi historiã breuibus verbis perstringere, nè diù somniosi animalis naturam meditantes, somno corriperemur, cum de illo huiusmodi carmen efferatur.

Animal somniculosum.

Hoc satur irriguo gaudet turgescere somno.

Non erit igitur à ratione alienum prima facie æquiuocationes explanare; nam taxus, apud Plinium, & Matthiolum, arbor est, quæ Dioscoridi σμῖλαξ dicitur in Cyrne insula, quam hodie Corsicam vocant, frequentissima, apibusque summoperè inimica. Vnde Virgilius huius non ignarus canebat.

Taxus arbor.

Ecolog. 9.

Sic tua Cyrneas fugiant examina Taxos.

lib. 4. phyt. cap. 8.

Præter taxum arborem quædam planta est verbascum, & taxus barbatus dicta, quæ, ex Porta, ob tomentum album, quò folia eius induuntur, taxo animali similis esse dicitur. Deindè taxus est fluuius per Thraciæ meditullium labens, si Ortelius in Thesauro geographico veritatem fassus est. Cæterùm non solum flumen, sed etiam insula olim à po-

Taxus fluuius.

populis Parij habitata, hodie Thesalia nuncupata, sub taxi nomine circumfertur, vt Benedictus Bordonus in libro insularum retulit. Verùm, quia animal, de quo in præsenti capite verba fiunt, non solum taxi, sed etiam Melis nomine insignitur, animaduertendum est, quòd vox, (Melis,) aliquando hastam ex ligno mali paratam, ad mentem Festi, significat, cùm Græci μηλέαν malum arborem vocent. At vocabulum, Melis, quod postea crescit in casu obliquo flumen est Ioniæ Smyrnam abluens, ad cuius ripas Homerus natus esse perhibetur.

Melis vox æquiuoca.

SYNONIMA, & Etymum.

in lib. de Anim.

HÆc bestia somniculosa ab omnibus nuperis auctoribus Taxus, & à Lonicero Taxo Taxonis nuncupatur. Alberto & alijs Antiquioribus, vt annotat Publius December, vocatus fuit Daxus, quasi hirsutus; vocabulo à Græcis fortè detorto, quibus δασὺς hirsutus, & villosus cognominatur. Aliter dicitur Meles, seu Melis, vtroquè enim modo in casu recto effertur, quemadmodum feles, atquè felis, estquè fœminini generis apud Grammaticos. Verumtamen Nuperi quidam Melem, nec non etiam felem masculino genere proferunt. Apud Græcos nullum proprium nomen huius animalis reperitur, & quamuis in Dictionario Calepini legatur μελις. Sciendum est hanc vocem temporis progressu huic Dictionario ab aliquo sciolo insertam fuisse. Bartolomeus cognomento Anglicus hoc animal vocat Melum. Alij melosum animal Isidorus Melonem, & Melotum, aut propter membrorum rotunditatem, quam hæc bestia ob naturalem pinguitudinem præseferat, cùm Græcis μέλος membrum significet, aut quia hoc animal mella summoperè appetat. Verùm si hæc etymologia esset à Græcis desumenda; satius foret illam a voce μελέτη deriuare, quæ vox curam, & industriam denotat; cum taxus in fabricandis foueis maximam curam, & solertem industriam adhibeat, vt suo loco exponetur. Gesnerus in quodam medico libro hanc vocem, Helus, pro Mele animali inuenit; sed hoc nomen incuria typographi factum fuisse iure optimo arbitratur. Iam omnes Auctores hodiè conueniunt Melem, & Taxum vnum, & idem animal significare, præter Salmasium, qui, in annotationibus ad Solinum, scriptis mandauit, Melem Veterum esse putorium, aut fuscinam, quam Vulgus foinam vocat; suamquè opinionem fundat in dictis Varronis, qui præcipiebat septa leporarij optimè claudenda esse, ne Meles, aut feles, aliæuè bestiæ intrare possent; Quapropter ex genere felium Melem fuisse opinatur, cum taxus, ritu felis, irrepere nequeat. Idcirco aliquam potiùs mustelarum speciem per Melem intellexit. Gesnerus putauit Varronem ad Meles arcendos septa leporarij muniuisse quoniam intra hæc septa aliquando aluearia apum conseruantur, quibus Meles, seu Taxi mirandum in modum insidiantur. Non defuerunt alij viri docti, qui Melem Antiquorum glirem, animal paritèr somniculosum constituerunt, sed falluntur, quoniam glires ad instar murium ascendunt, Meles autem hoc præstare minimè possunt. Taxus apud Hæbreos quā nomenclaturam sit adeptus, adhùc ignoratur; nam licèt in Exodo legantur hæc verba. *Operient arcam pelle Tachasch*, & multi legant *pelle Taxorum*; attamen Septuaginta, & D. Hieronymus pellem hanchyacinthinam vertunt. Prætereà cum pellis taxi, nequè elegans, nequè pretiosa sit, potiùs credendum est per pellem prædictam intelligendam esse pellem venustam, nimirùm animalis magnæ æstimationis, vt Lyncis, Pardi, & similium. Italis dicitur Tasso. Rhetis Italicè loquẽtibus Tasch, Gallis Tasson, vel Taisson. Taixon, aut Tesson, & quandoq. à colore pilorum Grisart. Aliqui Lutetię, vt Gesnerus refert, Bedouo appellant. Hispanicè vocatur Tasugo, aut Texon. Germanicè Tachs. Illyricè Gezuecz. Apud Anglos varia sortitur nomina, quę omnia hoc in loco recensere, superfluum esse iudicamus.

Helus quid

lib. 12. Orig.

Sap. 25. & 26.

DIF-

DIFFERENTIÆ, & Descriptio.

OLaus Magnus agens de natura animalium, duplicem Taxorum differentiam constituit; vnam speciem vocat domesticam, & valdè ludicram, alteram verò syluestrem, & rigidioribus setis munitam. Rursus hoc animal in porcinum, & caninum distinguit. Taxum caninum pedes digitatos, & suillum pedes bisulcos habere testatur: hæc postrema distinctio ex libro de animalibus Alberti Magni desumpta esse videtur; vbi ratione pedum, differentia Taxorum consideratur. Verum quidèm est à Physiologis has duas Taxorum species obseruatas fuisse, quas Bruyerus ambas in agro Matisconensi accepisse affirmauit. Deinde Normanus quidam narrauit Gesnero se aliquando vtrumq. Taxorum genus venando comprehendisse. Propterea Gesnerus tradebat ambas Taxorum species rostri figura, & victu non autem pedibus inter se discrepare, dum alteri rictum caninum, alteri verò porcinum attribuit; additq. Taxum caninum, more canum, cadaueribus vesci, nec non ijs cibis, quibus canes delectantur, & Taxum suillum radicibus, fructibus, & tandem illis omnibus, quæ sues appetunt. Hanc sententiam Bargeus procul dubio amplexus est, dum scripsit.

lib. 18. c. 19. *lib 22.* *li. 13. de re cib. c. 30.* *li. 4. Cyneg.*

——— duplex genus effera proles,
Vtraq. suis illi, canis huic simillima vultu est.

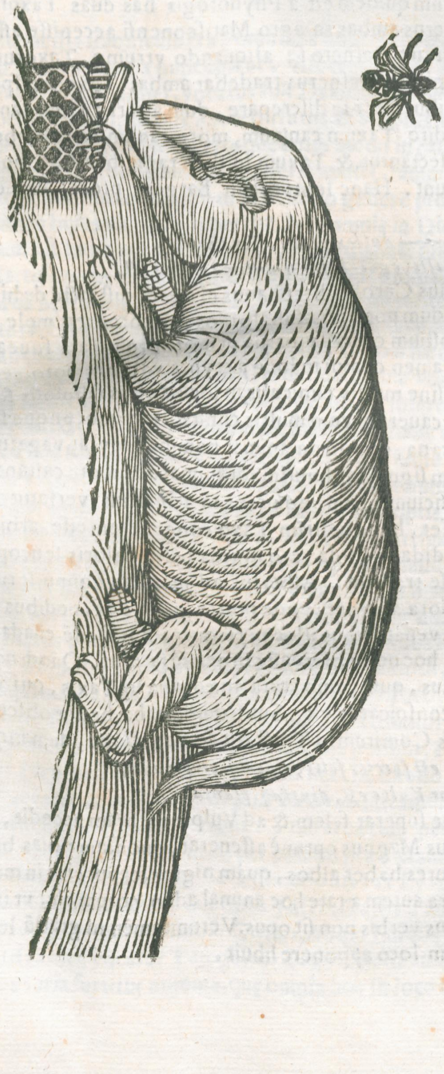
Inter nuperos auctores solus Carolus Stephanus clarè, & distinctè de his duabus Taxorum speciebus pertractat, dum porcinos subalbidos, & corporea mole caninis maiores constituit; imò hos circa ostium cauernæ, parua prius rostro parata fouea, alui fæces deponere testificatur, cum tamen canini in loco à crypta valdè remoto, ventris excrementa egerant, & suas foueas sine multis cuniculis in locis potius fabulosis fodiant, ad differentiam Taxi porcini, qui cauernas cum multis cuniculis in quocunque solo rostro fabricant. In regione Americana, quoddam animal nomine Heyrat vagatur, quod nomen bestiam mellis auidissimam significat, huiusmodi animal est colore castaneo, & magnitudine cati, & quotidie opificium apum inquirens in arboribus versatur. Ideò si Taxus arbores conscendere posset, hanc bestiam Taxo congenerem esse arbitraremur. Iuxta descriptionem Taxus sordida, villosa, atq. rigida pelle coloris leucophæi, acutissimis dentibus, & dorso lato esse traditur. Albertus ad mentem nonnullorum, huic animali crura sinistri lateris breuiora assignat; vnde postea fit, vt Taxi pedibus dextris per orbitas rotarum currentes, à venatoribus illos persequentibus facilè euadant. Albertus tamen in huiusmodi bestijs hoc non obseruasse ingenuè fatetur. Quod nos etiam veritati consonum esse existimamus, quia nemo crura inæqualia in Taxis, qui venales sæpè exponuntur in emporijs, conspicatus est. Sunt quidem hæ bestiæ obscuri, & cineracei coloris, vt retulit Natalis Comitum in Tractatu de venatione, dum inquit.

Canini, & porcini Taxi differentia. *Crura sinistri lateris Taxi breuiora.* *lib. 4.*

Corporis est species felis, cineriq. propinqua,
Nec maior Vulpe est, diuisaq planta.

Cæterùm in magnitudine superat felem, & ad Vulpis naturam accedit, sed Vulpe humilior esse videtur, vt Olaus Magnus optimè asseuerat, quoniam tibias breuiores habeat. Præterea Taxus pilos plures habet albos, quàm nigros, caput eius in medio nigrum est, in lateribus album, nostra autem ætate hoc animal adeò notum est, vt in exponenda illius descriptione, pluribus verbis non sit opus. Verumtamèn in gratiā legentium vtriusque speciei iconem hoc in loco apponere libuit.

TAXI CANINI FOETVS CVM APIBVS, & crabronibus, quibus insidiatur.

TAXI SVILLI ICON IN MVSAEO publico reperta cum Taxi marini nomine

NATVRA, MORES, Ingenium.

lib.6 Agric. cap.39. *lib.8.c.28.* *lib.4.de ven.*

CArolus Stephanus taxis pellem valdè denſam,& duram aſſignat,qua cuicumq. ictui reſiſtere poſſe nihil diffitetur. Naſum verò illis imbecillimũ attribuit; quam ob cauſam ex leui etiam percuſſione naribus illata, confeſtim pereunt. Hinc omnẽ debemus pellere admirationẽ, ſi Plinius dicat, has beſtias diſtenta,& ſufflata cute, morſibus canum, & ictibus hominũ reluctari; hanc ſententiam roborat Natalis Comitum hoc diſticho.

Hinc cute ſublata plagas è corpore Taxus
Arcet, & in foſſas gaudet penetrare cauatas.

Hac eadem ratione motus Reuſnerus, in Paradiſo poetico, taxum ſuas proprietates enarrantem introducebat, inter quas prædicta à Plinio recitata recenſentur his verſibus.

Mellis amans, lucisq. fugax Mellis aſpra mordax,
Sufflata morſus arceo pelle canum.

Quare prædictis auctoritatibus fortè nixus Olaus Magnus protulit taxos à canibus, & ab alijs Feris vexatos, ſemetipſos reſupinare, deinde dentibus, atquè pedibus repugnare. His addamus taxos inſtinctu quodã naturali nunquã procul à propria cauerna vagari, vt, ſtatim atquè venantium ſtrepitum, aut canum latratum ſenſerint, feſtinanter ad proprios cuniculos, confugere poſſint. Id Bargeus eleganter deſcribit his verſibus.

lib 4. Cyneget.

Nec verò procùl occulta deerrare latebra
Conſueuerunt, claraq́. palam ſe credere luci.
Verùm hortos ſubeunt cultos, & proxima ſi qua eſt
Vinea, cum ſeptem oſtentat nox alta triones;
Indè adeò quoniam curſus, crebroſq́. recurſus
Haud ineunt; ſubitò cæcas adiere latebras
Si tenuem aurarum ſtrepitum, ſi preſſa virenti
Præſenſere canem veſtigia quærere in herba.

Præterea Bartolomeus Anglicus agens de proprietatibus animalium, taxum inter illas belluas collocauit, quæ, vrgente bruma, ſe abſcondunt. Idcirco Carolus Stephanus in agriculturæ libro litteris mandabat, Taxos à frigore ſummoperè abhorrere, itaut, ſi hoc animal in cubiculum, vbi ſit accenſus ignis, adducatur, illicò beſtia igni appropinquans, ſupra prunas cubare conſpiciatur. Igitur brumali impendente ſolſtitio, hos in latebris occultatos talis obrepit ſomnus, vt more glirium dormiant, cũ hoc tamen diſcrimine, teſte Georgio Agricola, vt glires tota hyeme, taxi autem non toto hoc tempore ſoporentur. Eſt quidẽ verum, quod taxi in numero eorũ animantiũ collocantur, quæ immodico ſaginantur ſõno. Quamobrẽ notauit Geſnerus hominẽ valdè corpulentum, inſtar taxi obeſum nuncupari. Quod autẽ creſcente Luna, huius animalis adeps augeatur, & decreſcente adeò minuatur, vt in interlunio bellua capta pinguitudine priua inueniatur, vt multi Auctores antiqui retulerunt, hoc adhùc nõ eſt diligenter exploratũ. Deniq; taxorũ morſibus venenũ ineſſe, Albertus ſtatuit, hæc autẽ opinio à veritate nõ valdè recedit, cũ tradat Auctor de natura rerum taxorũ eſſe morſus exitiales, quia crabronibus, & beſtijs repentibus venenatis veſcãtur. Si ad ingeniũ taxi conſideratio noſtra dirigatur, non eſſe exiguum, quicquid eſt in eo ingenij, reperiemus, non ſolũ quia, vt dixit Albertus cicuratu facilis ſit,& ludis libẽtur indulgeat, ſed etiam quia ſubterraneos ſpecus mirabili artificio cõfingat. Nã, vt animaduertit Olaus Magnus ignauũ inter ipſos, tanquã effoſſæ terræ vectorẽ conſtituunt,& ſupra ipſum ſupinũ extenſis cruribus terra accumulatur, deindè per pedes mordicus apprehenſos, extra antrum ab alijs in remotum locum educitur; idquè toties repetitur donèc latebræ latitudo habitatoribus ſufficere poſſit. Deindè tantam palearum,& foliorum quantitatem pro ſternendo ſibimet lecto vnica vice pedibus,& capite intra foueam ducunt, quantã homo ſub bracchio deferre non poſſet. Prædictis addit Plinius latibula cũ duobus oſtijs ab ipſis fabricari, & flante Auſtrali vẽto, ingreſſum meridionalem,& ſpirante Aquilone, oppoſitum foramen ab ipſis occludi. In alio quoquè ſolertiam ingenij oſtendit taxus, vt prodit Anglicus, ſcilicet in colligendo

Somni differentia inter Taxos, & glires.

lib.18.c.18.

E gendo pro hyeme victu, deinde mare, & fœmina in latibulis morantibus, mas dubitãs, nè congregata victus quantitas vsquè ad tempus vernum perduret, nè fœmina ad saturitatem comedat, prohibere dicitur. Est quidem verum, & à neotericis venatoribus obseruatum, quòd Taxi diù viuunt, & senio aduentante excœcantur, tuncquè ex fouea ad pastum non exeuntes, inuicèm se nutriunt, nam si femella oculorum vsu careat, à mare nutritur, & vicissim si mas laborauerit, à famella alitur. Postremò innatam ingenij facilitatem monstrat, quando in colle eminentiori existens, sentiatquè venatores, vt eorum capturã euadat, pedes anteriores supra caput ponit, corporequè in globum redacto, more vrsorum, de præruptarupe deorsum se præcipitat. Quare sæpius nobis placuit taxum rationc morum, ratione sæuitiæ, & ratione aspectus, vrsum huimilem appellare.

loco cit.

LOCVS CIBVS.

HOc notius est, quàm vt debeat exponi, in omnibus Italiæ syluosis, & præcipuè montosis locis taxos vagari. Quapropter Gesnerus tradit non solùm Lucanos, verùm etiam Siculos, & reliquas oras Regni Neapolitani, huiusmodi animantibus redundare, Deindè in Helueticis, & Alpinis regionibus, taxi plerumquè capiuntur, quoniam, ex mente Bargei, vt plurimum montanis hisce locis summoperè delectantur; ideò canit hunc in modum,

Quid tibi commemorem? sæpè ijsdem in montibus aut has
Aut has luci fuge Meles habuere cauernas.

lib. 1. Cyneget.

Si contemplemur cibaria, quibus taxi aluntur, hæc varia esse comperiemus; nam prodidit Albertus, hyberno tempore ipsos ad pastum exirè, & per loca numorosa vagari; cumquè ob pedum breuitatem non sint ad venandum veloces, crabronibus, & vermibus victitare. Stumpfius addit, taxum loca pomorum, & vuarum feracia mirum in modum amare, & frequentare; Ideoquè horum esu autumno potissimùm pinguefieri. Bargeus quoquè non modò prædictam de cibis taxorum sententiam confirmat, verumquoquè scribit, omne cibi genus vulpibus confetens, ipsis etiam conuenire, dum inquit.

lib. 4. cyneget.

——— Fragem infandam liuentibus vuis
Dant noctu, & ventrem pomis benè olentibus explent,
Et plerumq; tamen dapibus vescuntur ijsdem
Cum vulpe, & longo pinguescunt corpora somno.

Cæterùm Carolus Stephanus Scriptor Italicus litteris mandauit taxos libentius cuniculorum, quàm aliarum bestiarum carne nutriri, deindè anseribus, pullis, & alijs huius generis auibus; hisquè magis caninos, quàm porcinos delectari astruit; cum porcini radicibus, & fructibus potius, quàm alijs cibis vescantur.

lib. 6. Agric. cap. 39.

PARTVS.

DE taxorum fœtura tria inquiri solent. Primitùs quot diebus, vel mensibus fæminæ vtero gerant, deinde quo tempore potissimùm enitantur, & tandem quot catulos vnica paritura in lucem edant. Circa primi disquisitionem, nos labor agitare non debet, cum Bargeus laconica vtens breuitate scripserit, taxos fœminas (cum hæ animantes in multis assimilentur vulpibus) fœtus suos more vulpium in vtero gerere, & cum luna ternos orbes compleuerit, parere. Id autem, post vulpium fæturam diligenter expositam, eleganter expressit his carminibus.

lib. 4. cyneget.

His quoq; post totidem Soles rata tempora partus
Nocturni fures, dulcissima pignora matrum
Nascuntur fœtus.

Verùm de numero prolis, & de tempore fœturæ Natalis Comitum in suo venationis libro id cursim, & breuiter attingens, dixit, taxum fœminam, aduentante autumno quandoquè duos, & interdùm tres catulos fœtare. Quod, vt omnibus manifestarium euadat, versus illius hoc in loco recensere non piguit.

lib. 4.

[illegible] gemellos
Fœmina sæpè perit, nunc tres, cum pomifer annus
Venit, & autumnus pallentes frigore frondes,
Decutit.

CAPIENDI RATIO.

AD coercendos taxos bifariam incedendum esse monet Natalis Comitum, dum pedicas parat, & canes ad hanc venationem instruit. Sed animaduertit non solus canis ad persequendum taxum dimittatur, quoniam illæsus non recedet, sic igitur inquit,

Trux animal pedicis capitur, laqueoq. tenaci,
Atq. canis rapidi laceratur morsibus, illis
Si canis occurrat solus certamine victus,
Sanguinolentus abit, detrectans prælia dura.

Ideo Galli, vt annotat Gesnerus, præparant quoddam pedicæ genus, quod vocāt *Hausepied.* pro vulpibus, & taxis illaqueandis valdè idoneum. Bargeus verò, non solum notat has animantes laqueis esse irretiendas, verùm quoquè tempus opportunum, & locum in quo pedicæ sint nectendæ, docet hunc in modum.

lib.6. cyneg.

Nec minus obscuras quotiès venabere Meles,
Contemplare suo cum lumine cunct a retexit
Aurato fulgens curru Latonia Phœbe;
Atq. ante ingressum latebræ contende tenaces
Vinclorum pedicas, & in ipso limine nodos.
Deinde acres immitte canes, quà sentibus asprè,
Horret ager, tellusq. vepres educit acutas.
Namq. illa non longè aberunt, subitoq. pauore
Perculsæ referent ad certa cubilia gressus,
Et se se occultis laqueis innectere pergent.

Quoniam autem taxi laqueis impliciti, confestim laqueos errodentes, à pedicis se expediunt, monet Bargeus, quòd venator bestiam nodis impeditam festinanter debet aggredi, & interficere, his versibus.

Quin limbos, teretesq. plagas, & retia sæua
Dilacerat, quotiès casses malè prouida in arctos
Incidit, & morsu laqueos errodit iniquos.
Hinc inde accellerans, tu dura fragmine quercus
Cominùs aggredere, & nocturnam interfice pestem.

lib.6. Agric. cap.42.

Inter nuperos auctores, Carolus Stephanus Taxorum venationem ex professo examinans, illam difficiliorem venatione leporum prædicat; quoniam taxi multa latibula profundiora, angustiora, multisquè cuniculis referta habeant. Quapropter, ex mente prædicti auctoris, taxorum venatores secum homines ligonibus, & bipalijs munitos, nec non sex canes humiles vulgo *Bassetti* ducant oportet, & colla canum collaribus cum tintinnabulis cingant, antequam illos ad taxorum cauernas dimittāt. Prius autē diligēter fouearū situs est considerandus, alioquin opera luderetur. Etenim quādo latibulū horū animantiū in prærupto mōte inuenitur, semper canibus ꝑ infernū foramē ingressus est concedēdus; vt taxi ad partē superiorē pellantur, vbi cauernæ non sunt ita profundæ, neq. difficulter aperiri possunt. Verùm canibus habitationes taxorum ingredientibus, venatores confestim, vel ligone, vel alio valido instrumento summitatem cauernæ percutere debent, vt beluæ à centro disgregatæ inferiores partes petant. Intereà canes fouearū ostia custodientes, taxos ad locos angustos pellent. Quoniam verò taxi vulpinis astibus referti, aliquando in latebrarum triuijs formidinem canibus latrantibus incutientes, intrepidi morantur; tunc ventatores terebris cauernam aperiant oportet, scilicet vbi voces canum persentiuntur, etsi fieri potest, tali artificio pro canum tutela, vt ipsi à taxis separentur, nam quandoquè in vno tantùm latibulo sex, aut septem taxi stabulantur. Quo diligenter peracto, ligonibus, & bipalijs latebra affatim, est dila-

Quomodo per canes fiat venatio taxorum.

E dilatanda, & permittendum est, vt canes in locum apertum ad committendam cum taxis acerrimam pugnam ingrediantur, dummodò taxi terra non operiantur, qua tecti, libentèr manent, vt canum impetum effugiant. Tunc enim forcipibus per maxillam inferiorem sunt extrahendi, alioquin per aliam corporis partem forcipe apprehensi, & canes, & venatores lacerarent. Aliqui taxos forcipe ex foueis extractos, & in sacco positos, & in locum muris circumdatum delatos canibus laniandos dimittunt. Interim venatores huius acerrimi prælij spectatores, optimis ocreis induantur, quoniam hæ bestiæ ritu aprorum in canes, & in homines rabidè sæuiunt.

Forcipe vtendum est

ANTIPATHIA.

VErbis exprimi nequaquam potest, quàm acerbum inter vulpes, & taxos dissidium versetur, & quàm grauis inter ipsos ratione latibulorum conflictatio oboriatur; nam vulpes, cum inuisos taxos violẽtia à cauernis extrudere nequeant; statim ad astum cõfugiunt, diligenterquè obseruant tempus, quo taxi ad pastum exeunt, tuncquè eorum cauernas subeuntes alui, & vesicæ excrementis inquinant, omnesquè subterraneos cuniculos tetro odore replent. Quarè taxi reuersi, cum non possint similem fœtorem perferre, abeunt, & alia latibula inuiti parare conantur. Hæc habet Bartolomeus cognomento Anglicus in libro de animantium proprietatibus. Qui autem plura de hac antipathia scire cupit (vt arctemus sermonem ad breuitatem) ad caput de vulpe confugiat, vbi de horum animalium dissensu vbertim pertractatum fuit.

Vulpes taxorũ hostes

EPITHETA.

CVm superius diuulgatum sit, taxum esse animal, cuius artus sopor facilè occupat, non erit modò indagandum, cur nonnulli taxum somniculosum dixerint, imò etiam καθυπνος cognominari posset; cum hoc epitheton applicetur ei, qui graui somno opprimitur. Præterea hæc bellua, siue ob diuturnum somnum, siue, quia opima præda vescatur, ob pinguitudinem obesa, opima, & pinguis indigitatur. Tandem, quoniam hoc animal acutissimis prædium sit dentibus, & etiam aduersus homines illud ad iram incitantes, vt paulò ante expositũ fuit, omnẽ sæuitiam exerceat; iure optimo aliqui auctores Taxum mordacem, acerbum, & asperum nuncuparunt.

DENOMINATA.
& Cognominata.

CVm bellua, de qua in præsenti agitur, meles, & taxus ab auctoribus nominetur; duo etiam denominatorum, & cognominatorum genera recensenda erunt. In primis collaria, quibus canes aduersus luporum, & aliarum Ferarũ impetum muniuntur, Milla, quasi Melia, vel Melina dicuntur, quia cum primum formari cœperunt, ex pelle Melis, nempè taxi, tanquam dura, & hispida fabrefacta fuerunt; quicquid alij dicant de denominatione facta à multitudine clauorum, quibus huiusmodi collaria armantur. Præterea nomen adiectiuum (Melinus) quod ex Mele animali originem trahit, vt pinguedo melina, de qua suo loco verba fient, gaudet penultima syllaba longa; nam nomen (Melinus) quod ex malis, nempe pomis cydon'js est, vt oleum melinum penultimam syllabam breuem habet. Leucrocuta quoquè Fera est, quæ aliqua ex parte à Mele denominationem sortiri videtur, cum, ex Plinio, caput Melinum habeat, quamuis Solinus Camelinum dixerit. Insuper Melota apud latinos Auctores pellem setosam Melis significat; alioquin Græci, cum hoc animal non nominauerint, per Melotam, pellem ouis intelligunt; ijs enim μηλωτὴ propriè

Milla quæ

Melota quid

quina

ouina pellis à voce μῆλον ouis nuncupatur. Melotes etiam, vt declarat Geſnerus, pera eſt à collo vſquè ad lumbos pendens, quæ ex pellibus melium ſarcinatur. Modò ſi Cognominata à taxo meditemur, conſultò omittemus Taxianam inſulam in ſinu Perſico ſitam, Taxiam vrbem Indiæ intra Gangem, nec non Taxilem Indiæ Regem, qui egregia munera aurea, & argentea Alexandro Magno obtuliſſe dicitur, quoniam adhuc ignoratur, vtrũ hæc à taxo propriam denominationem adepta ſint. Ad nota igitur accedentes, prima facie incidemus in nobiliſſimam Ferrariæ familiam Taxonorum, quam Braſauolus ab hoc animali cognominatam fuiſſe autumat. Deindè à Taxis cognominatæ familiæ multæ enumerari poſſent, à quibus homines non infimi ſubſellij dimanarunt, vt Fauſtinus Taxus Venetus Ordinis Sancti Franciſci Obſeruantiæ, qui celeberrimum opus de conuerſione peccantis, nec non aliud volumen ſermonum in laudem Deiparæ Virginis, auris vitalibus commiſit. Præterea Bernardus Taxus poeta inſignis, in quem Spinula alludens ad cognomen, & ad taxum arborem, concinauit hoc diſtichon.

Familia à Taxis cognominata.

Cum Taxus lethum mortalibus afferat omnis
Eſt dulcis fructus Taxe benigne tuus.

li. 2. Epigr.

Deniquè à Bernardo poſtea proſilijt Torquatus Taxus, Italicorum poetarum corypheus, qui tantum in Hetruſca poeſi fecit progreſſum, vt cunctos fermè, qui doctrina claruerunt, meruerit habere laudatores. De quo non ſine ratione Spinula ſic cecinit,

Manlius vt torquem fortis tibi Galle coronam
Hetruſcis Taxus vatibus eripuit.

lib. 3. Epigr.

MORALIA.

OMnis doctrina moralis, à proprietatibus taxi deſumpta, reſpicit viros, qui virtutem, & integritatem ſequuntur. Nam teſte Berchorio, ſi Taxi, viſis canibus, anhelitum continentes pellem ſuam ſetoſam, & hiſpidam extendunt, qua eorum morſibus reſiſtunt. Sic homines inprobitate perfecti, habitu aſpero, qualem Sancti induebantur, muniti, dùm obſeruant canes, ideſt illos, qui clanculum abſentibus obloquuntur, anhelitum continent, ideſt vindictæ appetitum, & iracundiam reprimunt, & cutem præclara patientia extendentes morſibus detractorum, & latratibus iniuriarum placidè reluctantur. Amplius, ſi taxi in latibulis plures habentibus exitus verſantes, ſemper illum, vnde inquietior Cœli ſtatus prouenit, obturare ſolent; pariter homines ſuam habentes conſcientiæ cauernam, pluribus appetituum, & affectionum foraminibus refertam, dum probitati ſtudent, ſemper illud foramen claudere nitantur, per quod mundani affectus tempeſtas introire poteſt. Quoniam in rebus ſecundis futurarum infœlicitatem, & in rebus aduerſis futurarum proſperitatem meditari debemus, iuxta illud Danielis. *Cœpiſti cogitare quid futurum eſſet poſt hæc*. Inſupèr, taxus cibos in cauernis pro hyberno tempore congregare perhibetur, in quorum defectu ſomnus ei pro cibo eſt. Homines integri, & in virtute perfecti, more taxorum in proprijs habitationibus diuitias tantùm ad ſuſtentandam vitam accumulant, quæ ſi imminuantur, aut deficiant, ad ſomnum contemplationis confugiunt, quia contemplando, æternæ beatitudinis cibos deguſtant. Vel dicamus, quòd homines probi in conſcientiæ penetralibus cibos, ideſt omne perfectionum genus aggregare debent, vt poſtmodum, aduentante mortis hyeme, & illis nutriri, & ſomno immenſæ, & æternæ gloriæ pingueſcere poſſint. Prætereà, ex recitata huius animalis hiſtoria, manifeſtum eſt, taxorum magnam aduerſitatem cum vulpibus eſſe; nàm hæ latebras illorum fæcibus, & lotio polluunt, vt à taxis derelictas poſſint occupare. Similiter Præſes in contaminatæ integritatis taxo comparari poteſt, cui vulpes nimirùm improbus ſubditus aduerſatur; hic ſtercore infamiæ detrahendo honori, & famæ optimi Præſidis, illius habitationem contemerat. Vndè poſteà Præſes velit, nolit, & dignitatem, & munus, quod integrè, & perfectè obibat, derelinquere cogitur, vt poſtea ab improba, & impia Vulpe occupetur. Poſſumus etiam ſic ratiocinari, quòd taxus ſit Chriſtus, & latibulum eius ſit cor humanum, quod quando vulpes nempè Diabolus diuitiarum, & deliciarum fœcibus, & vitiorum fœtore contaminauit, Chriſtus omne criminum genus abominans, tanquam immundum deſerit. Ideoquè optima de cauſa ſcribebat

lib. 10. Reduct. mor. cap. 97.

Homines perfecti Taxi cur dicantur.

Præſes quãdo Taxo cõparandus.

Taxus quomodo Chriſtus dicitur.

Pſal-

E psalmographus. *Cor mundum crea in me Deus.* Præterquamquod habemus in prouerbijs. 22.
Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum, habebit amicum Regem. Ad finem notum est ex superius expositis huius animalis proprietatibus, taxum marem, & fœminam hybernæ fami consulentes, multa cibaria in antris congerere. Verùm, algore hyemis vrgente, mas dubitans, nè cibaria congesta vsquè ad ver perdurent, non permittit, vt fœmina illis saturetur. At illa, mare inscio, clanculum in cauernas xiens, & per aliud ostium ingrediens, omnes cibos dissipat, atquè consumit taxi mares ad auaros comparari possunt, qui magnam pecuniæ copiam congesserunt, & cum vereantur, nè vsquè ad postremum vitæ limitem sibimet sufficiant, nequè pauperibus, nequè etiam consanguineis egenis illarum quidquam impartire volunt. Interea fur clanculum accedens, breui tempore illud aufert, & dissipat, quod auari multorum annorum spatio congregarunt. Alij hanc similitudinem indiscretæ carnis afflictioni applicare cupiunt, quoniam spiritum, & carnem ita se se habere opinantur, quemadmodum taxus mas, & fœmina in cauernis, vrgente bruma, circa cibaria se gerunt; nam quando spiritus plus subtrahit carni, quàm opus sit, eneruatur, & crimina incurrit.

F

EMBLEMATA.
& Symbola.

INter emblemata ab animalibus desumpta, vnum ad hanc historiã spectans, apud Camerarium comperimus, vbi pinxit taxum in uentem vulpem, quæ eius latebram occupauerat, cum hoc titulo QVOD PETIS ALTER HABET. Huius emblematis argumentum desumptum est à taxo animal, quo ad pastum exeunte, Vulpes illius foueam occupat, ideo taxus domum reuertens, ob fœtorem fœcum Vulpis, cogitur illam hospiti insolenti habitandam relinquere. Hoc exemplo admonemur, vt vigilantia, & diligentia res nostras conseruemus, ne aliorũ fraudibus eripiantur, iuxta sententiam Ouidianam. Embl. 57.

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.

G Idcirco Camerarius propositi emblematis picturæ subscribit distichon, quod sic se habet.

Quæ tua sunt serua, nè fors hæc occupet alter,
Nec temerè excipias quemlibet hospitio.

Non tamen his verbis adduci debemus, vt credamus studium hospitalitatis esse postponendum, quoniam hæc virtus omnibus, & potissimum Christianis conuenire debet, cum Paulus Apostolus in epistola ad Romanos, hanc virtutem summopere commendet. Preter quamquòd exploratissimum est hospitij munus, pro re admodum Sacrosancta ab Ethnicis, & potissimùm Romanis habitum fuisse; vndè postea Iouem Xenium constituerunt, quod manifestè constat apud Homerum. cap 2.

Ζευς ἐπιτιμήτωρ ἱκετάων τε ξείνων τε.
Idest.
Supplicum, & hospitij vindex est Iuppiter ipse.

Præterea symbola ponderantibus succurit cuiusdam opinio, qui effigiauit taxum hac inscriptione coronatum ERIPIMVS VITÆ, QVICQVID SOMNO TRADIMVS. Hoc autem ratio suadet, cum taxus sit bellua, quæ somno nimis indulgeat; qua etiã Ripa in sua iconologia ad somnum figurandum vtitur, delineans hominem corpulentum, pellibus taxi indutum, sub vitium vuis maturis onustarum vmbraculo super lecto ex papaueribus strato cubantem, quamuis ex Picturis Doni habeamus pro somni simulacro, hominẽ inter taxos, & glires dormientem, cum hæc omnia animalia ad somnũ maximè propensa esse dicãtur. part. 3.

H

VSVS

VSVS IN CIBIS.

cap. 6. | lib. 13. de re cib. cap. 30.

PLatina agens de culinæ artificijs, nō solùm glires, verùm etiam taxos in instructa mensarum magnificentia reponit, & taxorum carnes hystricis carnibus non multum dissimiles esse arbitratur. Sauonarola verò in libro de re cibaria, carnem taxi in qualitate carni syluestris porci assimilabat, illam tamen taxi paulò humidiorem reputabat. Bruyerus etiam carnem taxorum esse edilem non negat, nihilominus saporem ferum, & nescioquid virosum redolere astruit, & potissimùm quando taxi ante capturam à canibus exagitati fuerunt. Hodiè in Italia, Germania, & alijs etiam regionibus, taxorum carnes inter insignes epularum apparatus collocantur, & præcipuè, si taxi post maturam vindemiam capti fuerint, quia tunc optimè adipati reperiuntur Imò addit Gesnerus apud Germanos, carnem taxi, vt plurimùm vnà cum pyris coqui solere, sic enim concinnata gustui magis gratificatur.

VSVS IN MEDICINA.

NOn paucam Medici ex hoc animali possunt frugem demetere, cum omnes ferè eius partes varijs ægritudinibus præcipuam vtilitatem afferant. Nam cerebrum taxi cum oleo coctum omnes dolores mitigat, & iecur ad mentem Plinij ex aqua, oris grauitatem emendat. At testiculos cum melle coctos Aesculapius Veneri sopitæ exhibet. Dentem verò, vel pedem sinistrū ad memoriam iuuandam Albertus bracchio dextro hominis alligari iubet. Cæterùm inter alias taxi partes, pinguedo in medicina plurimos habet vsus, cui Brasauarolus facultatem valdè emollientem attribuit. Iacobus tamen Syluius adipem Melinum, & Felinum inter taurinum, & suillum, tanquam media quadam temperatura prȩditum, constituit. Sed experientia docet huiusmodi adipem in comparatione ad taurinum, & suillum, maiorem calefaciendi, & digerendi facultatem participare. Circa hanc pinguedinem ab Alberto difficultas non spernenda excitatur, nimitùm cur pinguedo taxi multum ad ægritudines conducat, cum tamen animalis morsus venenatus esse perhibeatur, dissoluit dubium, dicēs, hoc inde nasci, quoniam hoc animal crabronibus, & alijs reptilibus venenatis vescatur, ideoquè dentes inficiuntur; sed alimentum postea perfectam passum concoctionem, in pinguedinem varijs affectionibus salubrem cōuertitur. Quapropter hic adeps, teste Agricola, inunctus, & infusus, nempè per Clysterem nephriticos dolores mitigat. Vuecherius quoquè describens vnguenta minus vsualia ad calculum expellendum, vnguentum recipiens pinguedinem taxi proponit. At Aesculapius huius adipis inunctionem in febrientibus factam, non infrugiferam esse existimat Vndè Quintus Serenus febrium remedia examinans, prædictam inunctionem non postponit, dùm inquit.

Pinguedo vtilis. | lib. 2. antid. spec. | loco cit.

Nec spernendus adeps dederit quem bestia Melis.

Prætereà taxi pinguedinem mammarum scissuris plurimum prodesse opinatur Vuecherius, dùm describit vnguentum ad id idoneum, quod vnciam semissem huius pinguedinis recipit. Amplius, in compositionibus arthriticis, Leonellus Fauentinus adipem huius bestiæ cum magno patientis adiumento miscet. Hinc nonnulli ad ischiadem parant ceratum hunc in modum. Sumunt terebenthinæ drachmas tres, pinguedinis taxi vnciam dimidiam, & in vase fictili supra prunas posito, omnia comiscent, cui addunt thuris, vernicis, colophoniæ, singularum drachmas duas, sanguinis draconis vnciam vnam, euphorbij drachmam vnam, ceræ nouȩ libram, vnam, omnia denuò miscent, & iuxta præcepta artis, ceratum effingunt. Neque virtus huius pinguedinis latuit veterinarios, qui in contractis belluarum neruis emolliendis, taxi, & canis axungia vtuntur. Vuecherius tamen in curandis membris contractis, potius oleum taxi, quam adipem commendat; imò & parandi rationem docet, dùm sumit taxum, detracto corio, abscisso capite, pedibus, & interaneis reiectis, in olla inferius perforata collocat, quam postea alteri ollæ impo-

lib. 2. antid. spec.

E imponit; ollam inferiorem in terra abscondit, & vtramque optimè claudit, ne quidquam possit respirare. Postmodum ignem ex carbonibus circa ollam accendit, cuius vi pinguedo superioris ollæ in inferiorem distillet; hoc enim erit oleum Taxi, quod in doloribus iuncturarum, & in vitiligine auferenda, insignem habebit prorogatiuam. Hoc deinde oleum in balsami visci pomorum compositionem, secundùm descriptionem Quercetani, ingreditur. Accedit sanguis Taxi perpendendus, qui post pinguedinem aliquibus affectibus non vulgariter prodest. Carolus Bouillus hunc sanguinem exciccatum, & in puluerem redactum mirum in modum lepræ mederi attestatur. Deinde peste correptis non mediocriter cooducere multi auctores affirmant. Brumfelsius sanguinem Taxonis cum sale, & cor nib animalium in tali casu distillat. At Lonicerus diebus tantùm canicularibus hunc sanguinem vitreis organis sublimat, deinde liquoris exeuntis, pestilentia grassante, drachmas duas præscribit. Rufsellius etiam remedium prędicto affine commemorat; sumit enim drachmas duas sanguinis humani, & sanguinis Taxi vtriusque exiccati, huncq. pulueri tunicæ, dictamni, tormentillæ, morsus diaboli, camp huræ commiscet, deinde huius medicaminis aduersus pestem drachmam, cum aqua scabiosæ, propinat. Tandem addit Gesnerus, F se in libro manuscripto tale præsidium inuenisse, quod, pestilentia inclementer sæuiente, fęlici cum successu adhiberi potest, & recipit sanguinem Taxi recentem, terram Armenã, crocum, tormentillam, Sicca omnia terantur, huiusq. medicamenti magnitudo fabæ cum quarta parte denarij aurei in tenuissimam scobem lima redacti, ieiuno stomacho sumitur, deinde eodem tempore herba flammula iuxta bubonem alliganda est. Ad finem ex hoc animali in cinerem redacto, pro aliquo affectu commoditatis plurimum prodire solet. Vnde Quinlus Serenus in supprimendo sanguine, vndequaq. implacabiliter dimanante, cinerem Taxi summoperè commendat, dum inquit,

Vtitur interdum raptus de robore cortex,
Et cinis ex calido prodest epota lyęo,
Ouorum cinis, aut cochlearum, aut deniq. Melis.

Verùm non solum cinis, sed etiam decoctum huius animalis erit ex vsu medico: quoniam Plinius Melis, cuculi, & hirundinis decoctum, ad morsus canis rabidi mirum in modum valere asseuerantius dixit.

Oleum Taxi quomodo paretur.

Sanguis Taxi.

lib. 2. de sec.

Canis Taxi

G

VSVS IN VARIIS.

SCribit Carolus Stephanus, quòd venatores, vt eorum canes venationi Taxorum assuefiant, captum Taxum iugulant, sanguinem colligunt, & hepar extrahunt, deinde vnà cum caseo hæc omnia in sartagine frixa canibus edẽda præbent. Præterea narrat Gesnerus, vt pili albi in equis subnascantur, priores euellendos, postea locum melle crudo, & adipe Taxi illiniendum esse. At Isidorus tradit, olim quoddam genus vestis ex pellibus Taxorum cæpisse, consui, quæ ab humeris vsque ad lumbos pendebat. Verùm, temporis progressu, homines pellem etiam caprinam ad hunc vsum traxerunt. De hoc fortè indumento verba fecit Olaus Magnus, quando aduersus iniuriam frigidi aeris, & pluuias, similem habitum memorat. Imò D. Paulus id videtur confirmare, scribens ad Hæbreos his verbis *circuierunt in lotis, & pellibus caprinis egentes, angustiati, afflicti*. Sed Olaus Magnus, non solùm prædicti habitus meminit, sed etiam thecarum pharetræ, tàm venatoriæ, quàm militaris, quæ ex pel H libus rigidis Taxi conficiuntur, vt sagittæ à pluuiæ illæsæ conseruari possint. Bruyerus, non solùm pharetras, sed etiam collaria canum, pellibus Taxorum, tanquàm asperis, & morsibus ferarum facilè resistentibus, integritati tradit. Quamuis alij dicant, id fieri aduersus fascinationem, & rabiem canum, quadam consuetudine apud venatores receptum fuisse. Ideo Gratius cecinit.

——— collaribus ergo,
Sunt qui lucifugæ cristas inducere Melis
Iussere, aut sacri. conserta monilia conchis.

Sunt etiam qui scribant, Plinium, & Frontinum literis mandasse Scuta Melium pellibus olim tecta fuisse, vt validiùs in prælio ictibus reluctarentur, sed quoniam id apud prædictos auctores non legimus; idcircò hoc asseueranter affirmare non audemus.

lib. 6. agric. c. 40.

lib. 19. orig. cap. 24.

cap. 11.

DE

DE CASTORE.
Cap. XII.
ÆQVIVOCA.

HIstoriæ Taxi contemplatio menti noſtræ naturam Caſtoris inſinuauit, qui prima facie, ratione corporaturæ, & figuram Taxi æmulatur, & in proprijs ædificandis domicilijs Taxorum induſtriam, & imitatur, & ſuperat. Verùm primitus ſciendum eſt, Caſtorem olim fuiſſe nomen filij Lædæ, fratris Pollucis ex Ioue; qui ambo in Geminorum ſignum transfigurati, tanquàm duo numina ab Antiquitate colebantur. Imò in caſu multitudinis, hi Caſtores dicebantur. Vnde leguntur in Actis Apoſtolorum hæc verba *Nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in Inſula hyemauerat, cui erat Inſigne Caſtorum.* Gloſſa ordinaria, per hoc Caſtorum Inſigne, Caſtoris, & Pollucis ſimulacrum exponit. Præterea Caſtor fuit nomen antiquiſſimi medici (teſte Plinio) qui Piperitim herbam aduerſus morbum comitialem valere docuit. Caſtor etiam quidam Proculi Faber apud Atheneum legitur. Caſtor fuit vir quidam pauper, in quem Martialis monoſticho inuehit. Noſtra etiam ætate Caſtor Durantes fuit medicus celeberrimus, cuius multa opera extant. Præter homines, & beſtiam, de qua in præſentia verba fiunt; hoc nomen (Caſtor) alijs etiam belluis conuenire perhibetur; nam legimus in obſeruationibus Bellonij, eſſe quamdam Mergi ſpeciem, Caſtorem, ſeu fibrum nuncupatam, quoniam, ritu fibri quadrupedis, maxima pernicie in piſces graſſetur. Amplius in Ilatia vagantur mures odorati, quos multi Caſtores appellant, vt in prima parte nauigationis in Indiam orientalem ſcriptum comperimus. Tandèm Calepinus ad mentem Feſti ſcribit, quòd Fiber ſit genus veſpæ quadrupes incitatiſſimum. Verùm in textu mendum eſſe proculdubio opinamur; tùm quia Feſtus ſic legit. *Fiber eſt genus beſtiæ quadrupes*; tùm quia nullum genus veſpæ quadrupes reperitur, cum omnia inſecta ſex pedibus, aut pluribus à natura donata ſint.

cap.28. *lib.20.c.17* *lib.7.Epigr.* *lib.11.Dypnoſoph.* *lib.2.c.82.*

SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

CAſtorum filiorum Lædæ à Ioue in forma Cygni compreſſæ; etymologiam modo non rimamur, quam vnuſquiſque apud Ioannem Goropium legere poteſt, ſed illam Caſtoris quadrupedis animantis circa ripas fluminum precipuè ſtabulantis, qui, auctore Iſidoro, à caſtrando nominatur; nam intelligens ſe ob teſtes expeti, viſis venatoribus confeſtim eos dentibus euellit, & abijciens, vitam redimit. Hunc communem etymi errorem ſecutus eſt M. T. Cicero pro Aemilio Scauro, quando dixit. *Redimunt ſe ea parte corporis, propter quàm maximè expetuntur.* Alij arbitrati ſunt, non à caſtrando nomen adeptum eſſe, ſed quia ob caſtrationem Caſtor principaliter inquiratur. Id autem veritati conſonum eſſe negat Plinius ex ſententia Sextij medici, qui huic animali paruos teſtes, & ſpinæ adhærentes attribuit, & non ſine Caſtoris morte adimi poſſe affirmauit. Inualuit tamen opinio apud vulgum, hoc animal ad primum venatorum conſpectum ſtatim ſemetipſum caſtrare. Hinc poetæ iocandi anſam arripuerunt, vt Iuuenalis, qui in quemdam, qui ſemetipſum eui rauerat, ſic cecinit.

lib.4. *lib.12 orig. cap.2.* *Satyr.12.*

——— imitatus Caſtora qui ſe
Eunuchum ipſe facit cupiens euadere damnum
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Nos igitur, & caſtrationem, & alia Latinorum etyma omittentes, huius animalis etymologiam,

E logiam, iuxta Græcorum sententiam, laconica breuitate perstringemus. Græcis enim vocatur κάϛορ, quasi γάϛορ, cum sit ventricosum animal παρὰ τὸ γαϛὴρ; ὑπογάϛριον γὰρ τὸ ζῶον, καὶ σχεδὸν ὅλον κοιλία. Etymologus, & Varinus hoc nomen sic exponunt, quia castor totus propemodùm nihil, quàm venter sit; nam oblongo est corpore, cuius maximas pars in ventre consumitur. Plinius, & Varro hoc animal Fibrum nominant, quoniam circa extremas fluminũ ripas assiduè versari soleat; Fibrum enim Antiqui extremum appellabant, vndè in vestimentis fimbriæ, quasi Fibræ, idest extremæ partes vocantur. De hoc paucula Beroaldus in Apuleium delibat. Cæterùm Salmasius in Solinum alterius fuisse opinionis comperitur; cum hoc nomen à Græcis vocibus deriuet. Nam hæc vox θιβρὸς Græca est, ab Hesychio tener, & mollis exponitur, sed eadem vox in lingua Aeolica φιβρὸς quemadmodum, & θερμός φερμός pronunciatur. Hinc optima ratione Fibrum à mollitie pilorum denominatum fuisse existimat. Imò contra Varronis, & Plinij sententiam vestium fibras, seu fimbrias à mollitie pillorum Fibri proprium nomen inuenisse attestatur; nam quod in vestium extremitatibus ornamenti gratia assuebatur; cum molle esset, & ex filamentis tenuibus constaret, Aeoles φιβρὸν nuncupabant. Insuper cum fuerint, qui extremas fluminum oras, lytras apud Priscos vocatas fuisse asseuerarent, Castorem circa illas versantem, lytram, seu lutram cognominare voluerunt. Verùm hoc animal à Lutra toto genere discrepare in subsequenti capite ostendemus. His accedit nomen Canis pontici, quo Isidorus Castorem decorauit, sed apud Syluaticum κύων ποτάμιος, idest Canis fluuiatilis legitur. Hinc nonnulli hoc nomen, quòd Lutræ rectiùs conuenit, Castori tempore statuerunt. Verùm huius erroris causam à congruentia horum duorum nominum (Potamius, & Ponticus) Gesnerus dimanasse putauit; quoniam Castor Canis quidem Ponticus, non autem potamius, idest fluuiatilis, appellandus est. Sunt qui Castorem, cum sit naturæ amphibiæ, semipiscẽ indigitauerint. Bellonius esse latacem Aristotelis asseuerantiùs dixit, cum tamen Aristoteles Castorem à Latace manifestè distinguat. Demùm Castor non immeritò ὄρχια nominari posset; cum hoc vocabulo animal quadrupes, & herba ab Hesychio, & Varino denotentur. Omnibus exploratissimum est, quod herba hæc nulla alia esse possit, quàm orchis nempè testiculus apud Dioscoridem; deindè à veritate etiam non est alienum, quòd huiusmodi animal quadrupes possit esse Castor, cuius testes in infinitis ferè medicamentis locum habent. Si nomen huius animalis in lingua Hæbraica inquiratur. Habemus apud Isaiam hoc vocabulum Kipod, & quidam Castorem interprætantur, verumtamèn hæc vox echinum terrestrem significat, vt in illis historia explicabitur. Insupèr legitur in sacris paginis hæc vox Anakah, quam nonnulli ericium, alij hirundinẽ, Auctor concordãtiarum reptile volans, Munsterus Fibrum, nempè Castorem exponit. Apud nos dicitur Castore. In nonnullis Italiæ locis Briuaro, nomine fortè detorto à Gallis, quibus Breure vocatur. Hinc fortè orietur causa, propter quam aliqui castorium Beuerissum appellauerint, vt Ascensius in commentarijs ad Persium animaduertit, Germanis Biber, Anglis Beuer, Illyrijs Bobr. Quæ nomina à Fibro voce latina deducta esse videntur. Syluaticus plurima nomina Castoris, & Castorei in libris Arabum recensent, quorum multa, & scriptura, & orthographia tantùm differunt. Leguntur etiam apud Syluaticum Amphima, & Amfinia voces forsan corruptæ ab amphibio, ad quod genus animantis castor refertur. Auicennas Geidedestar, aliàs Giendibestar. Albertus profert hanc Barbaram vocem, Iamyekyz, & per hanc Castorem designat; verùm hæc vox, teste Gesnero, fortassis Illyrica est.

Etymum. Graecum.

Fimbria vnde dicta.

loc. cit.

li. 8. de hist. anim. c. 5.

cap. 34.

Leuit. c. 11.

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO.

NVllæ ab auctoribus insignes proprietates colligi possunt, quæ castores à se inuicem toto genere discriminent. Verumtamen Scythæ maiorem differentiam, vt recitat Iulius Pomponius, in colorum diuersitate collocatam esse, putant; dùm castorum alios nigriores, alios rufescentes, alios denique vtriusque coloris participes constituunt. Ideò nigros tanquàm Dominos, cæterosq. veluti seruos esse, & nigros ab alijs coli obseruarunt. His breuiter

notatis, ad deſcriptionem animum dirigentes, vnà cum Rondeletio ſtatuemus, Caſtorem eſſe animal amphibium, quod capite, oculis, & dentibus murem lingua ſuem, maxillis leporem; & roſtro canem barbatum repræſentat. Elegantem tamèn huius beſtiæ deſcriptionem affert Natalis Comitum, his verſibus.

li.4. de ven.

Corpora quanta canis ſunt Caſtoris, armaque dentes,
Cauda refert piſcem, quę gaudet fluminis vnda.
Horrendus qui cum morſus ſecat omnia; fuſcus
Eſt color, & pars eſt totius plurima venter.

li.3. de mat. med.

Cæterùm noſtra intereſt, præcipuas huius beſtiæ notas ad deſcriptionem attinentes, ſigillatim examinare. Itaque inchoantes à colore, dicimus ad mentem Syluij Caſtorem pilo eſſe supernè canino, alibi verò Lutræ. Renodeus Caſtorem eſſe præditum colore ex albo cinereo in dorſo nigricante, ſimilemq. eſſe Lutræ, excepta cauda, teſtificatur. Sunt qui Fibrum, auctore Alberto, Taxo in colore comparant; ſed in Caſtore pilus eſt ſubtilior, & ex cinereo ad nigredinem declinans. Imò quò pellis nigrior, eò pretioſior eſſe perhibetur. Si conſiderentur dentes; hi ſunt acutiſſimi, quibus tanquàm gladio ad ſectionem lignorum vtitur; anteriores verò rubore aliquo referti eſſe conſpiciuntur. Pedes huius animali priores à poſterioribus in figura valdè diſcrepant; illi enim ſimiles ſunt pedibus ſimiæ, vel vt alij volunt, pedibus caninis; hi non diſſimiles ſunt anſerinis, cum inter digitos membrana quædam interiecta ſit, priores tamen, & poſteriores quinque digitis conſtare dicuntur. Nam prouida natura hic beſtiæ anteriores pedes ad gradiendum, & ad foueas ſibimet excauandas, poſteriores ad natandum idoneos aſſignauit. Syluius pedes priores Caſtoris anſerinos, & poſteriores caninos deſcripſit. At Geſnerus librariorum lapſum fuiſſe arbitratur. Ad ſummum, Caſtor Lutræ ſimilimus eſt in pillis, præterquã in cauda, quam piſci ſimilem eſſe Plinius prædicat. Verùm hic animaduertendum eſt, quòd cauda Caſtoris piſcium caudam non æmulatur, ſed tantùm & colorem, & odorem piſcium refert. Bellonius caudam Caſtoris ſic deſcripſit.

in hiſt. aqu.

Cauda in maiori Caſtore ſeſquipedalis eſt, ſenos digitos lata, duos craſſa, quatuor interdũ librarum pondo, ad margines in tenuitatem deſinens, membrana glabra, & liuida contecta, ſuper quam lineæ quędam ſquamas piſcium mentientes, incredibili artificio depictę ſunt. Præter hæc Caſtor in inguinibus geminos habet tumores, oui anſerini magnitudine, ſcilicet, vnicum vtrinque membrana ſua concluſum. Inter hos tumores mentula reſidet, loquendo de maribus, in fœminis autem eſt pudendum. Hi tumores teſtes non ſunt, ſed folliculi membrana contecti; in quorum medio obſeruantur meatus, ex quibus liquor pinguis, & ceroſus exudat, quem Caſtor ſæpiùs admoto ore, lambens exugit; hoc poſtmodùm veluti oleo, quas poteſt corporis contangere partes, oblinit, non aliter, quàm aues quædam, quibus ſuprà podicem veſſicula eſt, liquorem pinguem, & oleo ſimilem continens, quem roſtro exhauriunt, & omnes pennas à maioribus ad minimas perungunt, nè ſub dio morantes madefieri poſſint. Hos Caſtoris tumores teſtes non eſſe indè colligimus, quia ab his ad mentulam nullus meatus pateat; præterquamquòd teſtes intus reperiuntur. Hoc noſtrum aſſertum exemplo leporum poſſumus corroborare, quibus tumor glandulæ prominentis modo in vtroque inguine ineſt, habens intus meatum inſtar capreoli intortum, ex quo liquor effluit. Hos tumores cùm in omnibus leporibus vulgus obſeruauerit; lepores omnes mares ſimùl, & fœminas eſſe credidit. Eoſdem tumores reſidere in inguinibus beſtiæ moſchi, credendum eſt, à quibus illud pus odoratum dimanare ſolet.

Tumores caſtoris.

An ſint teſtes.

ANA-

CASTOR.

ANATOMICA.

EXaminata Castoris descriptio ad doctrinam anatomicam nobis facilem aditum patefecit, ideò contemplando cranium, quòd adhuc integrum in Musæo olim Auctoris, nunc Illustriss. Senat. Bonon. conseruatur, in illò obseruantur, dentes prominentes, longi, lati, adunci in vtraque maxilla, bini coniuncti, qui munere incisorum funguntur. Inferiores extrà maxillam prominent in extremitate interiori, obliqua veluti sectione cuneiformi magis magisque attenuantur; vt acies extrema aciem cultri imitetur. Color eis inest secundũ partem exteriorem ex flauo rufus, quibus non solum ad propriam tutelam, sed etiam ad secanda ligna Castor quotidiè vtitur. Alterum genus dentium in ore intimo residet, vbi cõspiciuntur molares, vtramque maxillam munientes; hi breues sunt asperi in superficie, & plicis quibusdam eminentibus, ceù rugis præditi, qui ad cortices arborum comminuendos, aptissimi esse videntur. Præterea Castorem ex Rondeletio in partibus internis porco magis, quàm alteri animali persimilem prædicamus; scilicet in lingua, corde, ventriculo, intestinis, & hepate in quinque lobos diuiso. vel sub minoribus iecoris lobis latitat. Splen paruus pro magnitudine corporis iudicatur. Renes magni tanquã vituli anniculi, & copiosa pinguedine obducti conspiciuntur. Vesica suillæ similis, testes parui, & spinæ abhærentes sunt, itaùt, Castore viuo superstite, auelli minimè queant. Fœmina ex Matthiolo vno tantùm meatu & parit, & egerit, & mingit; vteri, & vesicæ ceruicibus illuc concurrentibus. Postremò quid de Castorei anatome sentiendum sit, colligere possumus ex Gesnero, qui Castoreum vnius libræ ex fibro in suis regionibus capto, diligentèr secauit, reperitq. substantiam in folliculo flauam, solidam, ceræ similem, acrem, & minimè terream, qualis in fictitio Castoreo, vt plurimùm obseruari solet. Idcircò scripsit, satius esse aliquandò nostrate Castoreo, quàm exotico in medicamentis vti. Ampliùs, in prædicto Castoreo dissecto Gesnerus genitale comperit, quod vnico constabat officulo. Inuenit quoque in vtroque tumore alium folliculum, continentem substantiam melleam, & fætidam, instar putrescentis casei. De hoc autem interiori folliculo fortè verba fecit Dioscorides ad calcem capitis de Castoreo scribens. Oportet autèm, dissecta cute, Castoreum auferre, vnà cum membrana, quæ humorem melleum continet. Sunt qui affirmant (referente Gesnero) ex fæminis etiam Castoreũ haberi posse, sed adeò exiguam, vt vix ad vnciam ponderis accedat. Bellonius quoque, vt naturam, formam, & substantiam Castorei inuestigaret, aliquandò Castoreum aperuit, in illoq. calculos oui magnitudine, inuenit. Hoc autem in admirationem nos non debet trahere, quoniam tale Castoreum, cuius anatomen Bellonius exercuit, adulteratione non carebat, cùm à mercatoribus, arena, carne, & pinguedine Castoris, vt plurimum vitietur. Itaque pharmacopolæ in Castoreo emendo, diligentem cautionem adhibere debent.

Dentes Castoris.

Castor sui similis.

Castorei Anatomen.

in hist. Aq.

NATVRA, MORES, Ingenium.

TAlem Castoribus natura ingenuit proprietatem ex Alberto, & alijs auctoribus, vt quem momorderint, non desinant, nisi priùs ossium fragorem senserint. Hinc Gesnerus colligit hoc animal valdè mordax, & noxium, non nisi magna cum difficultate, mansuefieri posse. Oppositum scribit Iulius Pomponius Sabinus; dùm animaduertit Castores facilè cicurari: imò addit, quando domi aluntur, tantum eis inesse pudorem, vt domum neque stercore, neque vrina inquinare velint, & cum egredi non possint, tandiù conqueruntur, & clamant, donèc illis exeundi potestas fiat. Deindè fœmina hoc peculiare habet à naturam insitum, vt sobolem incredibili amore prosequatur; Quocircà illud mirum est, quòd de Castore fœmina narrauit Gulielmus Pelicerius Episcopus Monspeliensis, quæ, catulis ereptis, conclu-

Cicures castores quid agant.

E conclusa portis firmissimis, errosis, & clauis euulsis, & patefacto aditu, ex alto loco præcipitem se cedit. Insuper castor ritu simiarum, vel sciurorum, pedibus anterioribus tanquàm manibus ori cibum admouet, vt ramos, & arborum cortices, quibus vescẽs, stypticus euadit; licèt hoc illi accidat, vt multi volunt, quoniam parùm fellis ad intestina influat; cum illud frequenti vomitu eijciat. Hac de causa partes posteriores sæpius in aqua madefaciens, alui duritiei medetur. Tandèm multi auctores litteris mandarunt, castorẽ naturali instinctu, visis venatoribus, vt vitæ consulat, eunuchare, quemadmodum cecinit Baptista Mantuanus hunc in modum,

Sic perhibent Fibrum quoties per Pontica rura,
Se videt vrgeri canibus, iaculisq. sequentum
Vulnere se petere, obcænasq. relinquere partes.

Quapropter in libro de nuce Ouidio adscripto, nux ad castorem comparatur, nam veluti castor eunuchatus à venatoribus amplius non expetitur; paritèr arbor hæc fructibus priua, à viatoribus saxis non petetur. Sic igitur ab auctore nux ad loquendum intro ducitur; *Cur nux arbor castoris comparetur.*

F *Atque vtinàm subitę raperent mea poma procella,*
Vel possem fructus excutere ipsa meos,
Sic vbi detracta est à te tibi causa pericli;
Quod superest tutum Pontice Castor habes.

Reusnerus quoque in Paradiso poetico hanc proprietatem à natura castoribus ingenitã fuisse, asseuerauit, dum sic cecinit.

Mordicus ipse sibi medicata virilia vellit
Insidias vafer hac effugit arte Fiber.

Amplius ratione huius proprietatis idem Auctor castorem comparat cum nauta omnes merces in pelagus proijciente, vt propriæ saluti consulere valeat, dùm inquit.

Pro cara cupio testes abscindere vita.
Nè pereat nimium naulta tactat onus.

Dioscorides tamèn, & Sextius quidam antiquus auctor apud Plinium, vt aliàs recitauimus; necnon multi auctores nuperi prædictam à castore proprietatem, explodunt, cum, sinè euidenti vitæ discrimine, testes à castore auferri nequeant. Alij scripserunt, hanc opi- G nionem apud omnes facilè euulgatam fuisse, quoniam castor canibus persequentibus, & ventrem obuersum, & testes ostendat, quorum odoris grauitate affecti, illicò aufugiãt. Aelianus scriptum reliquit, hoc indè originẽ traxisse, quia castor in conspectu venatorũ partem desideratam tàm asturè comprimat, & occulter, vt sectatores perbellè decipiat. *li. 13. c. 47.* In solertia ingenij hoc animal plurimùm valere ex eo colligendum est, quia, referentibus Alberto, & multis alijs auctoribus, in vehendis lignis ad suas habitationes castores super vnius resupinati ventrem, ligna imponant, & nè labãtur, inter crura artificiosè conpõnant, deindè bestiam onustam mordicus per crura ad locum destinatum trahant. Qui resupinantur secundùm nonnullorum mentẽ, vel sunt peregrini, vel senectute confecti, & ad secanda ligna minimè idonei. Hi autèm à venatoribus optimè cognoscuntur; nam recitat Albertus se intellexisse à quodam perito venatore, horum castorum tergus mirandum in modum glabrescere. Hæc autem fabulosa esse viderẽtur, nisi Olaus Magnus id asseuerantiùs diceret, & nisi exemplum murium alpinorum haberemus, qui hoc modo fænum in suos cuniculos conuehunt. Aliud ingenium assignat Iulius Pomponius *Castor vetuli quomodo cognoscãtur.* Sabinus ex obseruatione Scytharum, qui castores in nigros, & Dominos, deinde in prę- H ditos alio colore, & seruos distinxerunt; qui postremi poma legunt, & cortices cædunt, postmodùm duo iunguntur, supra quorum dorsum alij ex bacillis, veluti cratẽ conficiũt, *Castoris ingenium.* deindè poma, & cortices superimponunt, & qui onus subiere, pari gressu vsq. ad domicilium proficiscuntur, vbi statim exonerantur. Acris quoq. ingenij specimen præseferunt castores rufescentes, qui Scythis serui nuncupantur, cũ in captura nigriorũ, & dominorũ tanto mærore afficiantur, vt luctũ, & gressu, & facie indicare videantur. Quando igitur castores ad cædenda ligna se conferunt, semper eadem semita à fluuio ad arborem gradiuntur, arboremquè, quam elegerunt, secandam pro ædificio, & decorticandam pro esca, non priùs relinquunt, quàm totam dentibus dissecuerint, & propè casuram, anto ingenio sunt referti, vt singulis ictibus suspiciant, nè improuidi opprimantur. Tandèm in ædificijs construendis tanta ingenij dexteritate vtuntur, vt quan-

doquè in loco eminentiori, quandoquè in decliuiori iuxta amnis futuram inundationem fabricent. Hoc agricolæ, ex Olao Magno, diligenter obseruant; nam conspicientes primum Castoris ædificium, in montibus, & conspicati secundum, in vallibus ferût. Similem obseruationem esse apud Aegyptios in historia crocodili, exponemus. Ad finē tàm solers, & prouidus castor esse perhibetur, vt auctore Valeriano, mutet domicilium pridiè, quàm fluminis aqua augeatur. Audiuimus quidem à philiatris Germanis, quòd hoc animal ligna secat, illaq. ad flumen defert, vt aliquam aquæ portionem sepiat, nè aduentante diuturna æstatis siccitate, propria fouea sine aqua remaneat, cum partes posteriores castoris assidua humectatione indigeant.

lib.23.

A

VOX, COITVS, PARTVS.

MIra est natura vocis fibri, quam Iulius Pomponius Sabinus, cum per onomatopæiam exprimere non posset, scriptis mandauit, quòd vocem edens castor, vagitum infantis apprimè repræsentat. Præterea inter Auctores, qui de natura animalium verba fecerunt, solus Natalis Comitum de tempore congressus, & partus huius animalis sermonem habuit. Quocircà protulit hæc animalia, ineunte æstate, in libidinem solui, quo tempore Delphini constellatio vnà cum Sagittario occidit. Postmodùm tempus pariture finem autumni esse statuit, quia tunc ab arboribus folia labuntur, versus autem huius clarissimi viri sic se habēt.

B

——— cum primùm pallescunt frigore frondes,
Cernuntur catuli. Cum clari tollitur vndis.
Delphini signum, Veneris capiuntur amore.

L O C V S.

SCaliger in exercitationibus contra Cardanum testatū reliquit, quòd Burgundionis circa Matronam fluuium multos castores venantur, eorumque testes, & pelles ad Vesuntiorum emporium deferunt. His addit Bellonius, quòd non solum Burgundiones, sed etiam Lotharinghi, atque Austrij multos castores coercent, & cicurant. Frequentiores tamen Brunerus apud Sequanos in agro Carbilonensi collocat. Imò, iuxtà sententiam Olai magni, castores libentissimè aquas Septentrionales frequentant, quoniam quietiores sint, quàm aquæ Rheni, vel Danubij, quæ assiduo strepitu, & naugiantium labore agitantur; præterquā, quòd regio Aquilonaris, & infinitis fluuijs, & inumeris arboribus, ad castorum ædificia valdè idoneis, redundat. Hinc tamen non fit, inquit Scaliger, quin circa Danubium multi castores stabulentur; vbi à Germanis Biferi transpositis elementis appellantur. Heluetia, ex Gesnero, multos alit castores circa Arulam, Vsam, & Lomagū flumina versantes. Hi enim magnorum fluuiorum ripis summoperè delectantur. Reliqua etiam Germania his bestijs abundat, nec non Sclauorum regio, Polonia, Russia, & Prussia, vt voluit Albertus; Affirmat Gesnerus, hoc animal nasci etiam in Italia, vbi potissimùm Padus in mare se exonerat; quod si sit verùm nec nē nondum certiores facti sumus. Tandem circa fluuios Ponti, nec non in paludibus Hispaniæ humidam vitam degunt. At castoreum, quod ex his postremis colligatur ad mentem Renodei, nullo modo virtute comparandum est ad castoreum Ponticum Galatiæ. Quapropter Virgilius enumerans loca, ex quibus res pretiosæ deferuntur; excellentissimum Castoreum ex Ponto asportari recitauit hunc in modum.

Exer.215.

C

in hist. Aq.

lib.18. c.4

Quibus fluuijs delectentur.

D

li.3 de mat. med.

lib.1. Georg.

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi
At Calybes nudi ferrum, viros aquè Pontus
Castorea.

Deniquè ne sermonis prolixitate tædia generemus, sciendum est, vbicunque viuat castor, ipsum semper amphibium esse, idest, partim in vndis, partim in terra degere, iuxta illud Baptistæ Mantuani.

Lutraq;

Æ *Lutraq; piscatrix, terraq. habitator, & vnde*
Fiber.

Qua de causa Bellonius in historia Aquatilium testabatur, fibrum cauernas non procul à litore seligere; à quibus postea ipse exiliens protinus in mare, vel proximum fluuium ad victum conquirendum mergitur. Hoc doctrinæ Aristotelis repugnare videtur, qui in historia animalium scriptis mandauit, nullum animal quadrupes, præter phocā, in mari victū quæritare. Huic asserto Aristotelis adhærēs Aelianus protulit, fibrum quidē in vtraq. sede viuere; cū diù in amne abditus, noctu verò in terris ætatē agat. Quarè non immeritò poterimus vnà cū Bousueto in carminibus ad historiā Aquatilium Rōdeletij sic canere.

lib. 8. c. 5.

lib. 13. c. 47

Ancipitis vita Castor nunc viuit in amne.
Nunc spretis terras ille frequentat aquis.

VICTVS.

F OMnes rerum naturalium scrutatores in hoc cōueniunt, quòd castores corticibus arborum circa aquas crescentium, vescantur, & præcipue salicum, vndè Plautus ad hoc alludens, dicebat. *Sic me subes, quasi fiber salicem.* Syluius scripsit, castores infestare alnos, populos, & salices, sed potissimū illud salicis genus, quod platiphillon à Botanicis nūncupatur, ob insignē huius arboris amarorem, cum hæc animalia alimento valdè amaro delectentur. Verùm Ornus non est omittenda, quæ ad escam fibrorum idonea esse perhibetur. Huius meminit Bousuetus in carminibus ad historiam Aquatilium Rondeletij hunc in modum.

Sæpè ergò horrificis erosa dentibus orno
Exsatiat ventrem fronde repletque suum.

Hoc enim animal non solum corticibus, sed etiam folijs arborum prædictarum, pro cibo in delicijs habet. Hinc fit posteà, vt castorum caro degustata quamdam amaritudinem sapiat. Albertus autem non modo arborum cortices, & frondes, sed etiam pisces ad castorū vitam sustentandam necessarios esse, asseuerauit; quam opinionem nonnulli auctoritate Dioscoridis fouent, qui agens de castore, asseruit hāc belluam amphibiam esse, consequēterq. piscibus, & cancris vitam alere; cum tamen sensus Dioscoridis sit talis, scilicet, castorem esse animal ambiguæ vitæ, nec non vnà cum piscibus, & cancris victum capescere; G nàm iuxta rei veritatem castores corticibus, & folijs arborum, & quandoq. etiam pomis nutriuntur. Id autem esse verissimum experimento comperit Gulielmus Pelicerius Episcopus Monspeliensis, qui castoribus, quos alebat, frequenter pisces viuos, & mortuos exhibuit, quos ipsi castores, nec etiam olfacere voluerunt.

li. 2. de mat. med. c. 23.

CAPIENDI RATIO.

HIstoriam fabulosam illam esse, omnes Physiologi confirmant; in aqua castores accedente venatore, semetipsos eunuchare, & sic euadere feruntur, consequenterquè si hi in alium venatorem incidant, ventrem obuersum testibus carentem ostendere. Aliqui auctores tanquàm exploratum recitant, in plaga Septentrionali, quando brumale solstitium aquas caudam castoris madefacientes congelat, multas huius generis bestias comprehendi; nam caudam vi frigoris inter aquas constrictam, cum castores extrahere nequeant, tunc à venatoribus facilè interficiuntur. Ex altera parte hanc opinionem falsam esse, multi auctores autumant. Scribūt enim, vigente bruma, ad mouendas aquas, ne circà caudam congelentur, lutram à castoribus cogi, cuius etiam pendet fides veritatis. Hoc quidèm certum est, apud Albertum, lutram à castore expelli, & quandoq. occidi. Habemus ex libro de natura rerum venationem castorū hoc modò exerceri. Venator canē ad hanc venationem instructū habens, illum ad loca palustria, & à castoribus frequentata ducit, canis peritus aquam ingrediens versus foueas castorū natat, quas intrans, morsibus castorem expellere conatur, sed bellua cani nullo modo cedit, donèc castoris habitatio à venatoribus dissipetur. Cæterū Gesnerus aliā venandi rationē assignat: Venatores partē cauernæ superiorē perforant, deindè per illud foramen paruum canē ad fugandum castorem

Venatio castoris fit canibus.

immit.

Alia capiendi ratio.

immittunt; quem fugientem venatores fustibus armati mactant. Præter hunc modum laqueis quoq. ad hanc belluam coercendam vti possunt, ad mentem Natalis Comitum, qui de captura castoris sic canit.

Hunc capiunt laqueis tensis piscosa secundum
Flumina.

Hoc autèm à ratione alienum esse non videtur, quoniam Gesnerus intellexit à viris fide dignis, castores in Prussia non solùm laqueis, sed etiam nassis coerceri; quoniàm corticibus arborum inescati in illas ingrediuntur, deindè consumpto alimento, cum egressus non pateat, facile suffocantur. Demùm minoribus etiam bombardis impeti possunt, nam, cùm castores diù vrinari nequeant, quin, respirationis causa, caput ab aqua exerant, vel sclopis mactantur, vel hastilibus transfiguntur. Brasauolus nauigãs Castorem in aquis cõspicatus, pilosum quemdam piscem esse opinabatur, sed paulò post cognouit ipsum esse castorem, quandò vnus ex nautis qui stans in prora contum ferreum gerebat, castorem ab vndis caput sæpe exerentem confixit.

A

B

DENOMINATA, & COGNOMINATA.

MEminit Baronius in Annalibus Ecclesiasticis Sancti Castorij trãslati à Leone Quarto è cæmeterio in Vrbem, necnõ Castorijs cuiusdam magistri militum. Ortelius in Thesauro geographico commemorat castoriam circa Bulgariam vrbem dictam apud Cedrenum, nec non castorum lucum ad duodecimum lapidem à Cremona distantem, quem Orosius Castoris locũ vocitauit. De quibus omnibus nondùm liquidò constat, an à castore animali denominationem sortita sint. Legimus quidèm apud Textorem, in officina, Antonium cognomento castorem centesimum ætatis annum excedentem, mente, memoriaq adhùc vigentẽ vitamà valetudine inoffensam semper egisse. Antonium quoq. cognomento castorem in facultate Botanica, virum insignem Matthiolus in epistola nuncupatoria miris laudibus prosequitur. Ausonius etiam Victorium cognomine castorem, qui olim Grammaticorum laboriosos canones excussit, posteritatis monimento dignũ iudicauit. Non desunt animalia, à castore denominationem ducentia; nã Aelianus, interprete Gillio, Castorides auibus adnumerauit. Alij castorides, vel castoreos quosdam canes venaticos, cognominarunt, de quibus suo loco verba fient. Oppianus insuper meminit castoridum animantium, quę, cũ sint amphibiæ, in litoribus congrediuntur, & tàm dirum, & inauspicatum edunt vlulatũ, vt quisquis illum audierit, sibi aliquam impendere calamitatẽ existimauerit. Phocam similem esse castori, non quoad faciem, sed quoad virtutem, multi prædicant, quoniam illius coagulum ex Galeno omnes castorei vires exerceat. In mari Oceano Noruegiæ quoddã animal magnitudine bouis versatur, ab incolis Mors appellatum, quod cum castore magnã similitudinẽ habere perhibetur. Nõ absimile forsan huic fuit illud mõstrũ diuina virtute expugnatum, quod Baptista Mantuanus in vita Sãctæ Marthæ recẽset his versibus.

Tom. 2. — *Animalia.* — *li. 1. de pisc.* — *li. 10. de simpl. med. fac.*

C

Finitimos illis monstrum fluuiale diebus
Vastabat campos, lanians in flumine nautas,
Submergensq. rates; cui forma simillima Fibro.

Planta.

Præter hæc, multæ plantæ solent ab animalibus denominari, sed Gesnerus in hac historia meminit solius aristolochiæ longæ, quam Germani Biberuurtz, nimirum castoris radicem cognominant: huius posteà denominationis rationem Gesnerus non assignat. Nomen adiectuum, Fibrinus à Fibro, nempè à castore deductum fuisse, omnibus in confesso est, vt pellis fibrina, Græcis verò χασόριος dicitur, vt ὄρχεις χασόριοι apud Hesychiũ. Isidorus per fibrinum lanam mollem castorum intellexit, quæ postea ad varios vsus trahitur, vt suo loco exponetur. Deniq castoreum est omne illud, quod pharmacopæi pro testibus castoris in parãdis medicamẽtis adhibẽt. Verũ animaduertere oportet, nè hac voce castorei ab ipsa veritate depellamur; quoniã Vartomani interpres (teste Scaligero) hoc vocabulũ perperàm, & inepte exponit, dum castoreum pro moscho vertit. Paritèr quidã Ludouicus Patricius Rom. in sua historia meminit castorei, deinde illi, omnes conditiones moscho cõuenientes, attribuit. Lector igitur diligẽti cautione vti debet, nè hęc duo,

D

lib. 19. orig. cap. 27. — *Castoreum nomen est æquiuoc.*

E duo inter ſe toto genere diſcrepantia, ſimùl confundantur. Prætereà Suidas, & Varinus Caſtoreum tincturæ genus eſſe, perhibent, fieriq. ex conchilio, quod nonnulli onychem vocitant. Quoniam autèm in huius conchilij aduſtione Caſtori odor exire ſolet, hinc facilè fieri potuit, vt hanc tincturam, ratione odoris, Caſtoreum nuncupauerint. Inſupèr admodùm demirari non deſinemus cur crocum in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis Caſtoreis nomine fuerit inſignitum. Illud autem tripudij, vel armatæ ſaltationis genus Caſtoreum dictum, & memoratum à Cælio Rhodigino, non à Caſtore animali denominatur, ſed à Dioſcuris fratribus, nempè Caſtore, & Polluce, qui ſuperatis Gigantibus, hunc ſaltandi modùm, tanquàm lætitiæ ſymbolum, inueniſſe feruntur. Hinc fortè manauit Caſtoreum carmen, quod à tibicinibus incini ſolebat, vt Plutarchus in Lycurgo recitauit.

lib. 9. lect. antiq. ca. 8.

MORALIA.

F

EX ponderata huius animalis natura, manifeſtarium euaſit Caſtorem ſecùs aquarum decurſus habitationem cum multis domicilijs architectari. Deus Caſtor Diuinus poterit appellari, qui propriam domum, nimirùm Eccleſiam, iuxtà fluuium imbecillitatis, & fragilitatis humani generis ædificauit, eique adiunxit varia Religioſorum ordinum domicilia, vt peccantes, vrgente vitiorum redundantia, poſſint vbilibet Deo, ſeſe Religioſam in ſeruitutem dicare; iuxtà illud Matthei. *cum vos perſequentur in vna ciuitate, fugite in aliam*. Caſtor, ex phyſiologis, alia proprietate gaudet, dùm conſpecto venatore, ſe caſtrat; deinde aĩmal eſt, quod in aqua cum piſcibus, & in terra quandoque cum alijs animantibus ætatem agit, Talibus prærogatiuis, ex Berchorij ſententia, Chriſticolæ religioſi præditi eſſe debent; nàm caſtitatem ſeruantes, ſemetipſos euitare dicuntur; cum triplex eunchorum genus à D. Mattheo recenſeatur. Alij eunuchi naſcuntur, Alij fiunt ab hominibus, Alij ſe caſtrant propter Regnum Cœlorum, quos Chriſtus Beatos appellauit; quarè in hoc tertio genere Religioſi collocandi ſunt; qui poſtmodum corpore in terra cum hominibus, G mente, & contemplatione cum piſcibus, nempè cùm Angelis in aqua pietatis verſari debent. Prætereà cum Caſtores non ſolùm in aquis, & terra ſtabulentur, ſed etiam gregatim viuentes, ſuam ſpeciem valdè diligant, & ligna ad concinnanda laribula quotidiè cædant; Religioſi quoque tanquàm tot Caſtores debent, partim in aqua ob pietatem, partim in terra ob humilitatem, & mortis meditationem, habitare, deindè conuiuentes ſola charitate pulſi viciſsim ſe diligere, & tandèm ligna cædere, ideſt homines improbos, & vitijs deditos, verbis per prædicationem, à ſylua mundi auferre. Amplius Caſtorem ob pellem pretioſam venatores perſequuntur. Ad rem pauperes Caſtores, raptores autèm, & auari optima de cauſa venatores indigitari poterunt, quoniam hi in dies egenos perſequuntur, donec pellem eorum ſubſtantiæ temporalis abſtulerint, Iuxtà illud Micheæ. *Violenter tollis pellem eorum deſuper eis*. Ex altera parte Caſtor, & Diabolo, & peccantibus aſſimilari poterit. Nam Caſtor eſt huius naturæ, vt quando hominem, aut venatorem momorderit, non ſolùm carnem, ſed etiàm oſſa frangat. Diabolus quoque eſt talis naturæ, vt non modò carnem, ideſt corpus peccantium, verùm quoque oſſa, ideſt animam deuorare conatur. Homines etiam peccantes Caſtorem in H aqua, & in terra viuentem æmulantur. Nàm cum piſcibus in aqua voluptatum natant poſtmodùm in terra cum hominibus ob ſuperbiam elatis, aut cum auaris quotidie verſantur. Imò cum Caſtor, ratione corporis, animal terreum, & ratione caudæ piſcẽ imitetur. Improbi homines, qui vitia, impendente etiam morte, nunquàm corrigunt, naturæ Caſtoris eſſe dicuntur, quià totum corpus tanquàm beſtiæ in luxum ſoluunt, deindè caudam, ideſt finem vitæ in aquis deliciarum ſeruant. Prætereà Caſtores dentibus ſanguineo colore tinctis ſunt muniti. Tales ſunt detractores, qui verbis ſanguineis detractionum proximi honorem, famam, & exiſtimationem lædunt. Intereſt igitur peccantis, more Caſtorum, ſecùs flumen pietatis, & obſeruantiæ in ſuperos habitare, Iuxtà illud Pſalmographi. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum eſt. ſecùs decurſus aquarum*. Ibique infimum, ſupremum, & medium conclaue ædificare; vt tanquàm Caſtor creſcen-

cap. 10.

lib. 10. Reduct. mor. cap. 25. cap. 19.

Religioſi cur caſtores dicti.

cap. 3.

Detractores cur caſtores dicti.

tibus

tibus aduerſitatum aquis, ab infimo ad ſupernum gradatim aſcendere poſſit. Erunt ergò prædictæ ædiculæ Inferni, Purgatorij, & Paradiſi contemplationes, per quas Chriſticola tanquàm per gradus, ad Deum aſcendere debet; nè à proſperitatum amne ſubmergatur, & in æternum pereat. Ad finem Caſtoreum eſt pretioſum quoddam medicamentum ad multas ægritudines profligandas idoneum; quod in doctrina morali nil aliud, niſi caſtitatem auream deſignat; quæ hominem non modò caſtum, ſed etiam religioſiſſimum, & pijſſimum efficit. Imò ſi Caſtorei medicina quantò recentior, tantò melior a medicis commẽdatur. Similiter iuuenes, potiùs quàm ſenes caſtimonia inſigniti, omni laudum genere, & publicis præconijs erunt celebrandi. Amplius, cum Caſtoreum ſit medicamentum, epilepticis conferens, lethargicos excitans, venena expugnans, cõceptionem iuuans, & linguę paralyſim ſoluens. Item caſtimonia Caſtorei æmula caducos, nempè luxurioſos liberat, lethargicos, nimirùm ad pietatem, & obſeruantiam in Deum impigros excitat, venenum æternæ prauitatis profligat, & paralyſim impudicæ linguæ adeò diſſoluit, vt impoſterùm, non niſi Diuina verba proferre valeat.

EMBLEMATA.

CAſtoris ſpontanea caſtratio multis auctoribus emblematum præbuit argumenta; Ideò Andreas Alciatus figurauit Caſtorem ſemetipſum dentibus eunuchantem, cum hoc titulo AERE QVANDOQVE SALVTEM REDIMENDAM; deindè ſubſcripſit tale hexaſtichon.

Et pedibus ſegnis, tumida, & propendulus aluo,
Hac tamen inſidias effugit arte Fiber. (Embl. 152.)
Mordicus ipſe ſibi medicata virilia vellit.
Atque abÿcit, ſe ſe gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo diſces non parcere rebus,
Et vitam vt redimas, hoſtibus aera dare.

Huius emblematis veritatem æſopico de Caſtore apologo poſſumus ſtabilire, qui ad innuendam hominibus prudentiam, prolatus fuit. Imò roborare exemplo Ariſtippi, qui cum in naui ſe cum Piratis verſari cognouiſſet, omnes ſuas pecunias, de induſtria, in mare projecit, imprudenter ſe id feciſſe, ſimulans, præuiderat enim ſe ab illis, quibuſcũ nauigabat, ſpoliatum, & proptèr pecuniam, in aquas præcipitem datum iri. Itaque, more Caſtoris, vt effectus abeſſet, cauſam ſuſtulit. Item Crates Thebanus, cùm theſaurum ſpontè perderet, in hæc verba prorupit. *Abite hinc malæ diuitiæ; nam ſatius eſt vos à me demergi, quàm ego à vobis.* Idem ferè colligere licèt ex Annalibus Conſtantini Manaſſis, vbi hæc habet. *Michaelus quidam Imperator, audita tyranni ferocia, ſpontè throno imperiali ceſſit, & erga perſecutorem non altèr ſe se geſſit, atque Caſtor erga venatores facere conſueuit.* Camerarius etiam (Embl. 93.) effigiauit Caſtorem, teſtes dentibus euulſos perſecutoribus proijcientem, cum tali inſcriptione. VLCISCI HAVD MELIVS. Hoc enim ſignificare volebat, quòd homines prudentes, propter ſuam ſalutem, nullam pecuniæ rationem habere debeant. Idcircò ſubſcripſit hoc diſtichon.

Vt viuat Caſtor, ſibi teſtes amputat ipſe.
Tu quoque, ſi qua nocent, abÿce, tutus eris. (Embl. 96.)

Paulus Iouius prædictum emblema pro ſymbolo vſurpauit cum titulo. ANAMKH, quæ vox neceſſitatem ſignificat, nam aliquando ob neceſſitatem damna toleranda eſſe innuebat. Amplius, Camerarius aliam Caſtoris proprietatem meditans, depinxit hoc animal arboris truncum arrodens, cum hoc titulo. PERSEVERANDVM. Quo argumento nos ad conſtantiam, & perſeuerantiam in perferendis laboribus hortabatur exemplo Caſtoris (lib. 1.) qui tam oſſiduo morſu ligna ab arbore aufert, donèc tandèm cadat; Diſtichon autem ſubſcriptum eſt tale.

Quid non perficiat labor improbus? aſpicis, arbor
Vt cadat à morſu Caſtoris aſſiduo.

Hæc doctrina non valdè recedit ab aurea Lucretij ſententia, humanis mentibus tenaciter inſigenda, dum inquit. (lib. 4. epiſt.)

Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu
Vincitur in longo ſpatio, tamen atque labaſcit.

Corroborari poteſt hoc aſſertum ex Seneca, quando ſcribit. *Nihil eſt quod non expugnet pertinax*

E *pertinax opera, & intenta, ac diligens cura*. Hùc quoquè respicit versus ille prouerbialis Græcus Cherili apud Galenum, qui sic se habet. lib. 3. de tẽp

Πετραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐντελεχεῖη·

idest.

Gutta cauat lapidem non vi, sed sępè cadendo.

Prætèr hæc non deessent, multa symbola, & phrenoschemata figuram Castoris respicientia, quæ à Perciuallo, & alijs scriptoribus Italicis euulgantur; sed quoniam ex illis modicam frugem demetere possumus, consultò omittenda esse, iudicauimus.

HIEROGLYPHICA.

AEgyptij sacerdotes cum vellent denotare hominem ob adulterij nequitiã pœna affectum, figuram Castoris ostendebant, quoniam inualuit apud illos opinio, quòd Castor coram persecutoribus se castret; ideoq. adulteri F eadem pœna affici solebant; nam præcissis testibus dimittebantur. Hac eadem ratione impulsi, iconem Castoris in propatulo collocabant, quotiescunq. hominem sibimet damna inferentem, repræsentare volebant. Præterea, ex Pierio, sunt qui atros, & festos dies per Castorem distinguant, itaut diem festum significaturi, anteriora huius animalis effigient. Etenim multi populi, qui nostræ pietatis ritu viuunt, partibus anterioribus huius bestiæ pro carne vescuntur, posteriores autem loco piscis habent. Quocirca Castoris cauda prægrandis, & præpinguis piscis temperamento, & sapore prædita, estur diebus ieiunij, quibus caro interdicta est, qui dies à plerisquè nationibus atri appellantur.

SIMVLACRA.

NOn desunt Auctores, qui in varijs rebus Castoris simulacro vsi sunt; sed inter hos Ripa scriptor Italicus, in sua Iconologia, ad Pacem figurandam, G Castoris iconem adhibuit. Prima facie, delineauit mulierem sedentem, alcyonem auem gremio fouentem, illiquè figuram Castoris, testes dentibus euellentis, addidit. Placuit huic auctori, pingere alcyonem, quoniam hæc auis tunc in litore maris nidulatur, quandò omni cessante vento, summa mari dominatur tranquilitas. Deindè effigiauit Castorem ad prælium euitandum se castrantem. Omnia enim animalium hoc à natura habent ingenitum, vt noscant commoda quæ amplecti, & nocentia, quæ debeant declinare. Quarè, ad rem, legitur in quadam epistola Saporis Regis ad Constantinum Imperatorem scripta, quòd exemplo Castoris ille vir egregius Imperatori suadere conabatur, vt dimissa Regni Asiatici bona parte, quieti, & incolumitati suæ consuleret.

VSVS IN CIBIS.

H INtellexit Gesnerus a viris fidedignis, qui carnes Castoris ederunt, illas non esse insuauis gustus, verumtamen in illis parandis, omnis diligentia coquis adhibenda est, vt illæ omnem virosum odorem deponant. Quapropter illas prius elixare debent, deindè in sartagine assare vasis semper apertis, vt grauis odor exhalare possit, quòd etiam præstandum est in alijs carnibus, quæ grauiùs redolent. Alij prædictas carnes cum edulijs coquunt, alij in prunis torrent. Verùm animaduertendum est, carnes Castoris in temperatura à se inuicẽ Colloq. 7. discrepare, nàm partes anteriores huius belluæ calorem participant; posteriores verò, auctore Maiolo, tanta scatent frigiditate, vt ad instar testudinum terrestrium, ieiunij tempore admittantur. Per partes posteriores, caudam, & pedes Castoris intelligere debemus, sed illæ membranæ, digitos posteriorum pedum separantes, in delicijs mensarum exoptantur. Sunt qui caudas Castorum assas, & pauco gingibere conspersas, men-

menſis apponant. Alij elixant, & denſiuſculo aliquo iure condiunt. Id confirmans A
Olaus Magnus dicebat peritos coquos veram caudæ, & poſteriorum pedũ caſtoris condituram non ignorare, vt in inſtructa epularum magnificentia locum habeant, & conuiuarum palato gratificentur. Geſnerus fatetur, ſe tantummodo caudam, & pedes poſteriores iure croceo conditos deguſtaſſe, quæ partes teneræ, & ſuaues cum eſſent, saporē tamen carnium thunni, vel potiùs anguillæ præſeferebant, nam more anguillarum rectiùs apparantur; vbi priùs modicè ebullierint. His addit Bellonius, apud Lotharingos, temporibus ieiunij, caudam caſtoris in delicijs eſſe, & ſaporem murenæ benè præparatæ propemodùm referre.

in hiſt. aqu.

VSVS IN MEDICINA.

CVm medica facultas vtilitatem immenſam ex Caſtoreo accipiat, non erit admiratione dignum, ſi Archigenes integrum de vſu Caſtorei librum conſcripſerit. Eligendum igitur eſt, Caſtoreum ad mentẽ Dioſcoridis mul- B tis naturalibus tunicis circumdatum, liquore intus, veluti ceroſo, guſtu acri, & odore graui. Cardanus agens de ſubtilitate, ei tantam attribuit acrimoniam, vt ex naribus pluribus olfacientium ſanguinem elicere poſſit; quæ opinio nõ immeritò à Scaligero damnatur; cum moſchum pro Caſtoreo ſumpſerit. Præterquam quod Dioſcorides promulgauit, Caſtoreum olfactum non ſanguinem, ſed ſternutationẽ prouocare. Aliæ conditiones Caſtorei genuini à differentijs ſumendæ erunt. Meminit quidẽ Nicolaus Myrepſus, interprete Fuchſio, in antidoto nephritica è ſexaginta rebus trium Caſtorei ſpecierum, ſed quæ, & quales ſint non explicat. Quarè in Caſtoreo differentiæ tantummodo temporis erunt ponderandæ; nam, licès ex Plateario virtus huius medicamenti vſque ad ſeptenuium ſit efficax; nihilominus quantò erit recentius, tantò maiori erit adiumento. Imò, ex eodem Plateario, Caſtoreum extrahendum eſt ab animali non ſeneſcente, ſed in vigore ſuæ ætatis conſiſtente, extractumq. vnà cum melleo liquore, in illis tunicis contento, diligentèr in vmbra exiccandum eſt. Præterea quando vtendi Caſtoreo ſe ſe offert occaſio, medici, & pharmacopolæ oculati eſſe debent, C nè pro genuino vitiatum Caſtoreum adhibeant; quoniam ſcribit Matthiolus, ſe verum Caſtoreum quandoq. habuiſſe, quòd magnitudine, colore, & odore à Caſtoreo pharmacopolarum longè erat diſſimile. Ideò in memoria ſunt tenendæ conditiones optimi Caſtorei, à Dioſcoride aſſignatæ, inter quas illa eſt potior, quòd vnicum habeat principium; nàm ſi in illo diuerſa obſeruetur origo, ſtatim ſuſpicio adulterationis orietur. Vt igitur melius vitium huius medicamenti detegatur, notandum eſt ex Plinio, cum gummi, & ſale ammoniaco adulterationem fieri ſolere. Sed opinamur cum Geſnero, non eſſe legendum apud Plinium (cum ſale ammoniaco) cum ſcribat Dioſcorides ſua ætate ſanguine Caſtoris, ſale, & gummi, ſeu lacryma ammoniaci Caſtoreum vitiari. Platearius inquit, quod nonnulli veſicam ſanguine, & neruis implent, addito puluere Caſtorei, ne ſuus odor abſit. Alijs ſanguinem, & terram permiſcent. Alij ſanguinem ſagapenum, & neruos addunt, nec non piper, vt acrimoniã acquirat. Cæterùm hoc Caſtoreo adulterato illud peius eſt, quod ob temporis antiquitatem, vel putredinem, rancorem, & nigredinem contrahit. Siquidem hoc, teſtibus Auicenna, & Matthiolo, veneni naturam ſapit; non autem illud, quod ex Ponto affertur, venenatum dici poteſt ex Strabone; quo- D niam hunc errore vox φαρμακώδης æquiuoca generauit, cum medicamentoſum, & venenatum denotet. Nigrum igitur Caſtoreum, rancidum, & putridum (cum veneni naturam induat) ſumptum furorem inducit, linguam intumeſcentem, & febrem gignit, ſpatioquè vnius diei interimit. Matthiolus igitur ad expugnandum hoc veneni genus vomitum prolicit, diamoron cum ſucco citrei mali præſcribit, & tanquàm peculiare antidotum huius læthiferi Caſtorei, ſemen coriandri toſtum duarum drachmarum pondere commendat. Antequàm ad vſum medicum Caſtorei examinandum, acccedamus duo circa hoc medicamentum dubia excitantur. Primum eſt, an Caſtoreum, quo vſi ſunt Antiqui fuerit ex veris teſtibus huius animalis conflatum. Secundum eſt, an illud Caſtoreum, quod hodie medicaminibus admiſcetur, eadem teſtium Caſtoris falcultate potiatur. Ratione primi, notandum eſt paſſim à Galeno ὄρχεις κάστορος, ideſt teſticuli Caſtoris,

lib. 2. c. 23.
lib. 10.
in comm. ad Dioſc. lib. 2.
Caſtorei adulteratio.
Caſtoreum quodnam ſit venenatum.
in comm. ad Dioſc. lib. 6. cap. 25.

E storis, pro Castureo vsurpari; prꝺterquamquòd Sextius, apud Plinium paruos esse testes Castoris, & spinæ adhærentes patefecit. Ratione secundi Castoreũ hodiernũ nõ esse testes Castoris, sola magnitudo conuincit, illi enim parui sunt, & magnitudinem testiũ gallorũ gallinaceorũ non excedunt; qua de causa nostrũ castoreũ erit confectum ex tumoribus inguinũ huius animalis; quẽadmodũ in descriptione castoris manifestauimus. Potest quidẽ verti in disceptationẽ, an hi tumores eamdẽ testiũ virtutẽ participent. Breuiter igitur, quid sentiendũ sit, exponemus. Tumorũ liquorẽ liquidiorem, tenuiorum, partiũ, quã liquorẽ testiũ esse existimamus; quod odoris, & saporis maior acrimonia declarat, ideoq. in remedijs extrinsecis huiusmodi liquor efficacior erit: in ijs verò, quæ assumuntur, vis minuenda pro ratione affectus. Itaq. opinamur, Antiquos tumorũ potiùs, quam testiũ liquorẽ medicamẽtis permiscuisse; vt ex liquoris cerosi consistẽtia, odore graui, & acri colligendũ est; quas omnes notas veriores esse in tumorũ, quã in testiũ liquore cõperimus. Verũ, si accidat, vt vrgẽte necessitate, Castoreũ nõ reperiatur, quid agendũ est? Auicennas tantumdẽ acori, & dimidiũ piperis substituit; hocq. verũ castorei succedaneũ esse arbitratur. Aetius, in defectu huius medicamẽti, testes canis fluuiatilis, nimirũ lutræ sumit, F hosq. eamdẽ castorei facultatẽ participare asseuerat. His intellectis, non erit abre infirmitates enumerare quibus, castoreũ summoperè conducit. Inchoando igitur à capite vnà cũ Porta statuimus, omnibus capitis morbis non mediocrẽ vtilitatẽ afferre, quandoquidẽ castor grãdiusculo capite præditus est, cõsequenterq. in morbis capitis, & signaturã, & magnã prærogatiuã habere videtur; Quapropter nõ est mirãdũ, si Dioscorides in morbo comitiali castoreũ commẽdet, & Plinius ad eamdẽ ęgritudinẽ arcendã, illud cum aceto mulso exhibeat. Plateariius in paralysi cuiuscũq. partis vinũ ex decoctione castorei, rutæ saluiæ magno adiumento fore astruit. Aduersus lethargum, eodẽ Plateario docente, ex castoreo cũ ruta in aceto acerrimo decocto, medicamenta errhina parantur, quæ prouocando sternutationem lethargo correptos excitant. Deinde vertigini cõmoditatis plurimùm affert, si caput castoreo cũ semine viticis ex aceto, vel rosaceo perungatur. Imò obliuioni chronicos morbos consequenti, secundum Aetium, medetur si oleo ex infusione castorei occiput post purgationẽ illiniatur. Amplius Porta nõ esse infrugiferũ, existimat; si castoreũ ad mẽtem Plinij, cum melle Attico ad claritatẽ oculorũ in collyrijs misceatur; G quoniã hoc animal noctu è latibulo exiens, per terrã vagatur. Ideò Galenus in sedãdis aurium & oculorum doloribus, procreatis ab humoribus frigidis, & à spiritu flatulento, castoreum in collyrijs ad oculos, & in oleo ad aures extollit. Præterea Plinius in dolore dentiũ, modicũ olei ex castorei infusione auri partis dolentis infundit, neq. hoc videtur recedere à doctrina Hippocratis, qui, in vehementi dolore mitigando, maxillæ vxoris Aspasij, castoreum, & piper in ore detinendum præscripsit. Si ad morbos thoracis nosmet conuertamus; illis quoq; castoreum nõ mediocriter conducere inueniemus; quoniam ex hoc cum exigua portione ammoniaci, & aceto mulso, asthmatici non parùm fructus sunt consecuturi. Galenus etiam scripsit, quòd veteres, aduersus palpitationem, medicamemta calefacientia, & extenuantia, & præsertim ex Castoreo cõfecta, adinuenerũt. Auicennas in cura singultus maximoperè laudat castoreum, tanquàm medicamentum habens maximam proportionem in hoc affectu, sed Galenus in hoc casu animaduertit, illud esse singulare præsidium, quotiescunq; conuulsio ex plenitudine, non autem ab inanitione origionem trahat. Item Auicennas agens de remedijs affectioni colicæ conuenientibus, costoreum probat; quoniam flatus discutiat, crassos humores attenuet, & aluum soluat; cũ aliquãdò Galenus ad ciendam aluum catapotijs ex Castoreo vsus fuerit. Renes H insuper, & partes annexæ malè affectæ, ex Castoreo incredibilẽ sũt recepturæ vtilitatem. Primò quia scribit Galenus hoc, aduersus calculũ renũ, exhibẽdũ esse. Deindè hoc sopitæ veneri cõferre indè colligit Porta, quia castor circa lũbos testes habeat. Demum Platearius, gonorrhea infestãte, castoreũ decoctum in succo viticis, & aceto catapiasmatis instar pectini, & locis genitalibus vtiliter applicat. Si dirigamus mentẽ ad vterũ; nulla ferè est affectio huius partis, quæ castoreo auferri non possit. Rondeletius ad iuuandã conceptionẽ suffimenti genus ex castoreo paratũ, commendat, & Hippocrates testatum reliquit, quòd castoreum dolores capitis per cõsensum ab vtero sedet. Galenus præfocationibus hystericis castoreũ potissimũ præscribit, & Plinius id cum aceto, & pice olfaciendũ præbet; nec nõ etiã onychẽ, quia in adustione suffimẽ castorei emittat. Sũt q in hoc casu pomũ ex castoreo parãt, & mulieribus olfaciẽdũ exhibẽt. Cõponitur autẽ ex ruta mellissophyllo,

Magnitudo testium castoris.

Castorei succedaneũ quid.

lib. 3. phyt. cap. 38.

lib. 3. phyt.

lib. 13. met. med. c. vlt.

lib. 7. eppid.

lib. de trem. palp. &c. c. 5.

in lib. de ve. secti. aduer. Erasist.

in ... de med. exper.

lib. 3. phis.

li. 9. de cõ med. sec. lo. cap. vlt.

ſophyllo, dauco, nigella, abſynthio pontico, Caſtoreo, & aſſa fætida; quia non ingratũ, & ſaluberrimũ odorẽ ſpirat. Aliquando tamẽ mulieres ex tetro odore offenduntur, & præcipuè quãdo in præfocationibus talis odor partibus inferioribus ſupponitur; vnde Lucretius canebat. *Caſtoreoquè graui mulier ſopita recumbit.*

lib. 1.

Prætereà in affectibus vterinis hoc plurimùm prodeſſe, ſcribit Dioſcorides, ſi cum pulegio ad ſecundas, & menſes prouocandos adhibeatur. His addit Hippocrates, Caſtoreum potum puerperij excremẽta purgare Hinc colligendũ eſt, nullũ abſurdũ à Plinio prolatũ fuiſſe, dum ſcriptis mandauit, mulierẽ ſupergradientẽ Caſtorem, vel Caſtoreũ, abortire Præter hæc, habemus à Galeno, ad declinandas febris quartanæ periodos, nõ ſolũ diatrion pipereon, verũ etiã Caſtoreum mirandũ in modũ valere. Prætérquamquod ex Plinio, & Auicenna, fiſtulis, vlceribus malignis, & abſceſſibus medetur. Poſtremò caſtoreum venenis etiã reſiſtit; vnde Dioſcorides illud cũ mentha, & ruta ad caſtigandũ cicutæ venenũ, in vino propinat. Imò maiã quoq. opij qualitatem optimè corrigit; nã adeò calidum eſt medicamentum, & ſubtilium partium, vt frigiditatem opij retundere valeat. Hac igitur ratione ductus Galenus, nullum aliud præſtantius medicamentum pro corrigendo opio, proponebat. Verùm, quod magis conſideratione dignum eſt, ſerpentium etiã, & aliarum beſtiarum viroſam qualitatem emendat; nam, teſte Dioſcoride, aduersùs ſcorpiones in vino bibitur contra phalangia, & araneos cum mulſo præbetur, ad virus lacertæ chalcidicæ cum myrtite ſumitur. In veneno ceraſtis exterminando cum panace, & ruta ex vino præſcribitur, & deniquè ad cæterarum beſtiarum virus profligandum, cum mero exhibetur. Plinius, in expugnando aconitorum veneno, Caſtoreum cum lacte, & aqua, & in extinguendo ellebori albi vitio, cum aqua mulſa, & vino, ſummoperè probat. Omnes Caſtorei virtutes, & prærogatiuas hactenus ad mentem Dioſcoridis, Hippocratis, Galeni, & Plinij recitatas, paucis verſibus Bouſſuetus eleganter complexus eſt, quos in gratiam medicinæ ſtudioſorum hoc in loco recenſere non piguit.

li. 1. de mor. mul.

in li. de tre. palp. cap. 7.

lib 6.

li. 8. de cõp. med. ſec. loc. cap. 3.

Caſtoreum dicunt, quod nunc vt cedit in vſus,
Sic fuit Antiquis φάρμακον hocce frequens.
Afflictis confert neruis, chorionq́; relictum
A partu educit, menſtrua idemq́; mouet.
In morbis, teſtes à frigiditate profectis
Proſunt, inq. illis, quos parit humiditas.
Ictibus obſiſtunt dirarum ſæpè ferarum,
Omniaq́; aduerſum mixta venena valent.
Quos paralyſis habet, pleriq́; iuuantur ab illis,
Tam fuit in multis hæc medicina potens.
Quin & conuulſis prodeſt, ſi pondere drachma
Aegris cum mulſo Caſtoreum exhibeas.
Deforis illud item ex oleo ſi forſan inungas,
Confert, vt læſis grata medela locis.
Additur errhinis tandem, fitq́; vtile inunctum,
Infeſtet miſerum ſi pituita caput.

Cæterũ, ne imperfecta caſtorei hiſtoria euulgetur, noſtra intereſt ſummatim enumerare medicamenta compoſita, quæ ſine Caſtoreo parari nequeunt. Primitùs ſi Electuraria ponderemus; inter hęc, procul dubiò primã ſedẽ Theriaca magna Andromachi occupabit de qua Galen ſcribẽs ad Piſonẽ, ſine caſtoreo parari nõ poſſe, docebat; ideoq. in ſecũda parte poematis hæc habentur. *Pondere dimidio, tùm quos tibi Caſtor ad Iſtrum*
Ore ſecat teſtes, impoſuiſſe decet.

Caſtoreũ in que medicamenta ingrediuntur.

Deindè ingrediuntur Electuarium diacaſtoreum nuncupatũ, quod magnitudine auellanæ in paralyſi, epilepſia, vertigine, & alijs paſſionibus capitis cũ vtilitate Patientis præſcribitur. Vuecherius Diaolibanũ pro varijs affectibus capitis cũ caſtoreo parat. Athanaſia, & Diamoſchũ amarũ ſecundũ deſcriptionem Meſue, nec non Medicamentũ epilepticum à Crollio deſcriptum, Caſtoreum recipiunt. Rondeletius habet aliud Electuarium cum Caſtoreo paratum, vteri doloribus valdè conferens. Sequuntur pilulæ, quarum multæ ſpecies abſquè Caſtoreo non conficiuntur. Inter has primo loco recenſcendæ ſunt pilulæ de Caſtoreo, quæ hyſtericis affectibus conducunt. Vuecherius pilulas epilepticas cum Caſtoreo, & alijs ſimplicibus caput reſpicientibus, componit. Inſuper Caſto-

lib. 2. antid. ſpec.

Pilulæ.

reum

E tcū ingreditur pilulas de sagapeno, de opopanace, & multas alias species, in quibus recensendis nimis prolixi essemus. Accedunt aquæ; quamobrem Quercetanus aquā antipodagricam, Castoreum recipientem describit. Euonimus in Thesauro remediorū componit aquam stillatitiam, quam cum Castoreo ad declinādos arthritidis dolores commendat. Crollius in Basilica chymica habet aquam singularem ex Castoreo, & alijs simplicibus confectam, quæ mulieres hystericas mirum in modo subleuat. Vuecherius tandem, in omni compositione aquarum epilepticarum, Castoreum reponit. Ingreditur etiam compositionem pulueris pro suppositorijs ex Florentino. Deniq. Extractum, Elixir, & Balsama varia, ex Castoreo, ad communem vtilitatem, concinantur. Quercetanus pro Extracto parando ad epilepsiam, & apolexiam, infundit Castoreum in aqua melissæ, calendulæ, & pæoniæ, omniaq. in balneo per spatium quatuor, vel quinq. dierum macerat, colatumq. liquorem per euaporatione in Extractū reducit. Crollius describit Elixir vterinum, quòd medicamētum cum dimidia libra Castorei componitur; cuius scrupulum, in paroxismo hysterico, ad sydera extollit. Balsama verò cum Castoreo parata, ad paralysim, & alios morbos huius generis idonea, ab Vuecherio describuntur. Ad finem non desunt medicamenta extrinsca, vt olea, vnguenta, & cerata, quæ à Castoreo insignem virtutem acquirunt. In primis olèum de Castoreo simplex, ex Gesneri mente, sic paratur. Sumitur vncia Castorei, & in libra olei communis decoquitur, donec tertia pars absumatur, & posteà insperso Castorei puluere, ad vsum reponitur. Apud nuperos Auctores legitur descriptio olei de Castoreo compositi, quod, præter Castoreum, aromata, & multas lacrymas calefacientes recipit. Hoc patientes paralysim tetanum, & alios morbos huius generis fælici cum successu inunguntur. Si mens ad vnguenta dirigatur. Castoreum ingreditur vnguentum potabile Vuecherij quod ijs, qui ceciderunt ab alto, exhibetur. Prætereà vnguentum de bdelio ex descriptione Mesue in affectis neruorum frigidis commendatur, vnguentum Quercetani ad partes conuulsas ex repletione & vnguentum ad stimulandam venerem ex Auicenna sine Castoreo non cōponuntur. Demū ceratū pro doloribus diuturnis neruorū, & scirrhis dissipādis cum Castoreo, à Mesue describitur. Hactenus de Castorei virtutibus; modò alias huius animalis partes, medico vsui famulantes, recensere oportet. Nonnulli aduersus morbum regium dentes Castoris pocolis immittūt, quia ob lutei, vel rufi coloris signaturam, medicam vim illis inesse, credunt. Fel deinde Castoris humano generi non parùm vtilitatis est allaturum, si in tollendis suffusionibus adhibeatur, sic enim cecinit Boussuetus, dum de Castoris felle verba fecit hunc in modum.

Aqua Castoreum recipientes. *Extracta.* *lib. 3. antid. spec.* *Oleum Castorei simp.* *Vnguenta.* *Cerata.*

Suffusis oculis molli medicabere felle,
Felle statimq. aliquam sentiet æger opem.

Item, auctore eodem Boussueto, ad stimulandam Venerem fel huius belluæ alijs non cedit medicamentis, dum sic loquitur.

Fel Castoris ad quid.

Illud idem Venerem credunt stimulare sopitam,
Et noxa esse tuo, casta Diana, gregi.

Sequitur coagulum Castoris considerandum, quod datum illis, qui morbo comitiali, vsq; ad desperationem medicorumi laborant; incredibili adiumento esse solet; quemadmodum canit Boussuetus, dum inquit.

Coagulum.

Quin etiam eiusdem plerumque coagula prosunt
Illis, qui læsa mente, animoq. cadunt.
Quosq. in diuersis epilepsia distrahit horis,
Hęc etenim est multis prompta medela malis.

Post hæc, vrina Castoris se se offert perpendenda, quæ ex Plinij sententia in sua vesica optimè seruari potest, & dari ijs, qui graui, vehementiq. veneno affl ctantur; hinc Boussuetus arripuit occasionem loquendi hunc in modum.

Vrina.

Obsistit mirè diris vrina venenis,
Et vera illorum creditur antidotus.

Cauda quoq. huius belluæ nō solùm pro esca diebus ieiunij inseruire potest, vt superius declaratum fuit; sed etiam ex vsu medico illam esse voluit Olaus Magnus; nā ijs data, qui ob saucia intestina elanguent, mirabilē medicinam præstare dixit. Pellis Castoris inter vsus medicos vltimo loco reponitur. Ex Plinio igitur cinis pelliū castoris cū pice liquida cōbustarū succo porri mollitus, sanguinē vndequaq. manantē, excellentèr supprimit.

lib. 18. c. 4. *Pellis.*

Hac etiā pelle paralyticos vtiliter vestiri, scribit Albertus; quemadmodùm ad mentem Plinij pellibus fibrinis podagricos calceari est putile, vnde ad rem Boussuetus sic cecinit. A

Ergo tegi articulos fibrina pelle podagrę
Quidam dixerunt esse salutiferum.

VSVS IN VARIIS.

VEnatores non modò Castorem coercent propter caudam, quæ ad escam est idonea, vel propter testes, qui in medicina insignem habent prærogatiuam, vt hactenus explicatum fuit; verùm etiam propter pellem, & alias partes, quæ ad varios vsus, præter medicinales, vsurpantur. In primis, dentibus Castoris de collo puerorum suspensis, nonnulli aiunt vim inesse, nè membrorum aliquod cadentes perfringant; quod, quia ratione caret, superstitiosum esse arbitramur. Pinguedinem quamdam huius animalis, ex Gesneri sententia, quidam piscatores à pharmacopolis emunt, eamq. cum alijs rebus, ad inescandos pisces, permiscet. Castoreum quoq in multis habet locum. Plinius cum melle ad psilothra commendat, dummodò pili priùs euellantur, quàm prædicto vnguine partes liniantur. Vegetius, in equis difficultate vrinæ laborantibus, ad Castoreum confugit, dùm à collo ad pedes equum linteaminibus cooperiri iubet, deindè suppositis viuis carbonibus, & addito Castoreo; talem parat suffitum, vt ad totum ventrem, & testes, equi diffundatur, confestimquè, detractis carbonibus, equum linteaminibus inuolutum, deambulare præcipit, atquè hoc artificio vrinam equorum suppressam prouocat. Pellis deniq. suis non caret vsibus; nam Voluocem aliqui vocant animal prærodens pubescentes vuas, ad quod inconueniens declinandum agricolæ, teste Plinio, falces exacutas Fibrina pelle detergunt, atq. putant. Bellonius ex Castorum pellibus vestes, & chirothecas ad imbrium, & frigoris iniuriam arcendam, conficit; ideò non pręter rationem, Ioannes Bohemus scriptis mandauit, Gelonos populos, cum copia Castorum redundent, ex eorum pellibus rhenones sarcinare, & induere. His addit Cromerus huiusmodi pelles, non modò ad vestes hyemales conficiendas, sed etiam ad vestium, & pileorum fimbrias exornandas adhiberi. Ad rem canebat Bargeus hunc in modum. B C

Dentium vsus. *Pinguedo ad quid.* *Pellis vsus.* *li. 2. de morgen.* *lib. 1. Polon.* *li. 4. Syriad.*

At procul expellunt pluuiamq. imbremq. cadentem
Arte laborata villoso è Castore pelles.

Immò ex pilis mollioribus de ventre præsertim huius animalis pilei, & tibi alia integrantur; quæ aquis mirandum in modum resistunt. Bruyerus tradit, Germanos ex lana castoris pileos formare, quos posteà Bifros, idest fibros nimirùm pileos de castoreo appellāt. Galeas quoq. pelle huius amimalis tectas, & quandoq. latas fuisse, indè colligimus, quia Baptista Mantuanus sic cecinit.

Sunt quibus amphibium pecus est pro casside Fiber.

DE LVTRA. Cap. XIII.

ÆQVIVOCA.

D

CVm Lutras è genere castoreū esse, referat Plinius, hæq. ad Bellonij mentē dempta cauda, castoris formā repræsentēt; à ratione minimè alienum esse videbitur, si post castoris historiam, ad Lutræ mores examinandos accedamus. At nomen hoc (Lutra) cum nescio quid ambiguitatis participet, curabimus, vt prima facie æquiuocatio manifestetur. In primis Lutram esse fluuium, apud Reusnerum in suo Hodæporico, inuenimus vbi ait.

——————— Lutraq. relicto
Vangionum sedes veteres, vrbemq. subimus.

Lutra deindè fuit vasis genus, quo olim vinum diluebatur, vel vas, in quo pocula abluebantur; vnde Cælius Rhodiginus putat ortū esse illud verbū latinum (elutriare) quod

lib. 18. lect. antiq. c. 40.

E vinum, vel aliũ liquorẽ de vase in vas transferre significat. Lutra neutro genere, seu Lutrone, balnea olim vocabantur. Amplius Rhodiginus, hoc nomine, quandam Nymphã insignitam fuisse, perhibet. Demum Lutra, secundùm aliquos, aqua immunda exponitur, nomine fortè à Græcis detorto, quoniam apud Eustathium λῦτρον aqua sordida legitur. Quamobrem Domitius in commentarijs ad Statium Papinium sic legit.

—— vadosa nescius Africa
Lutras adaptatusq. tuscis
Gurgitibus puer innatasti.

lib. 4. Sylu.

Vt esset sensus, statim atq. attigit portum Romanum (Auctore in metaphora permanente) oblitus est aquarum immundarum Libyæ, & Tyberi innatauit; nimirùm barbariem libycam deponens, linguam Romanam auxit. Tandèm si Lutra tanquam animal quadrupes nobis põderãda se se offerat, adhuc ambiguitate laborabimus; quoniam per Lutram simpliciter dictam, intelligendum est animal, cuius historia in præsenti capite exaratur, sed per Lutram Nili, vel Aegypti Ichneumonem indicabimus, de quo in subsequenti capite verba fient.

F

SYNONYMA, & ETYMVM.

VEræ rationes mouerũt Varronem, vt Lutras etiam Lytras nuncuparet; nimirum, quia huiusmodi bestiæ arborum radices in ripis fluminum succidant, atque dissoluant. ἀπὸ τοῦ. λύειν, nempè à dissoluendo. Alij verò hanc Lutræ etymologiam ἀπὸ τοῦ λούειν, nimirum à lauando deriuarunt; quoniam Lutræ, piscem ad escam inuestigantes, frequenter in aqua se diluant. Ideo ab huiusmodi verbo Græco dimanarunt, λουτήριον, vasis genus, in quo calices, ex Polluce, abluebantur, & λῦτρον, apud Galenum, balneum in morbis oculorum perutile. Albertus autem, Vincentius in speculo naturali, & alij qui Albertum secuti sunt, Luter pro Lutra scripserunt. Nicolaus Myrepsius vnguento duodecimo ad Arthritidem miscet adipem Dylyteæ, vbi fortè dubitandũ est, an Dilyteæ nomine Lutram intellexerit. Græcis ἔνυδρις, vel ἐνύδρις vocatur ἀπὸ τοῦ ὕδατος, nimirum ab aqua, quoniam hæc bestia inter ἔνυδρα ζῶα, idest in aquis degẽtia, locum habeat.

lib. 4. de comp. med. sec. loc.

G Animaduertit Salmasius in Solinũ, quòd lingua Aeolica ἐλύδρις pro ἐνύδρις pronunciatur. Pariter Herodoto, & Hermolao Barbaro Enydris, vel Enhydris Lutra nominatur. At Plinius sub hoc nomine serpentẽ aquaticũ indicauit; alioquin Enydrus apud eũdem gẽma est, sic dicta, quia inclusam aquam retineat. Syluaticus ad Lutram denotandam hydriam pro Enydri, perperàm pronunciauit. Immò Anadriz, pro Enydris, apud Albertum legitur. Suidas Ictim ex genere mustelarum cum Enydri, nempè cùm Lutra confundere videtur; dum Ictim Castori simile animal constituit. Theodorus Gaza Enydrim quadrupedem, & ipse ad mentem Aristotelis, esse statuit, deinde Lutrin, non autem Lutram conuertit. Aetio hæc bestia non immeritò dicitur κύων ποτάμιος, idest canis fluuiatilis quia Lutra, in morem canis, prædam inquirat in aquis. Apud scriptores Arabicos leguntur hæc nomina (catus aquæ, & catus paludis) quæ forsàn Lutras significabũt. Kipod Hæbraicam vocem aliqui Lutram interpræantur, alij aliter, sed Echinum terrestrem denotare suo loco explicabitur. Italis, hoc animal Lodra, Lodria, & Ontra vocitatur. Gallis vne Loutre, Sabaudis quibusdam vne Leure, Hispani Nutria, Germanis, H & Anglis Otter, Illyrijs Vuydra.

lib. 37. in comm. ad Arist. lib. 8. hist. an. cap. 5. li. 2. c. 178.

FORMA, DESCRIPTIO.

BEllonius in historia Aquatilium retulit Lutram, excepta cauda, Castorem præseferre, nec non capite canino, & dentibus instar canis venatici esse præditam. Prætereà formam oris quadratam habet hac de causa huiusmodi Feræ scilicet tàm Castor, quàm Lutra ob hanc oris figuram à Græcis τετραγωνοπρόσωποι cognominantur. Deinde habet aures Castoris, graciliori, & longiori est corpore, oblongã teretem, & in fastigium desinentẽ caudam gerit.

Lutra ĩ quo Castori assimiletur.

Vulpinis eſt cruribus, tamen paulò craſſioribus, quibus magis in aqua, quã in terra valet; habet enim pedes poſteriores planos, & membrana cõmunitos, quemadmodũ in caſtore ponderauimus. Pelle minùs ſpiſſa, quàm caſtor, frequenti, & breui pilo conſperſa nõnihil ad caſtaneæ colorẽ accedente, contegitur. Habemus in hiſtoria Indiæ Americæ, quòd influentis illarum regionum quædam beſtia vagatur *Sariconteme* ab incolis vocata, quod vocabulum belluam edilem, & guſtui gratam ſignificat. Hæc amphibia eſt partim in aqua partim in terra vitam agens, non excedit magnitudinem felis, & pilo molli leucophæi coloris eſt prædita; immò pedes membranis quibuſdam fulciuntur, vt in Lutris, obſeruatum fuit. In eadem hiſtoria commemoratur aliud animal nomine *Sù* inſignitũ, quæ vox apud incolas aquam denotat; cum vt plurimum hæc beſtia in aquis verſetur. Huius pellis delicata eſt, & à venatoribus illarum regionum expetitur. Quocirca beſtia eminus venatorẽ conſpicata, ſupra dorſum catulos collocans, caudaq. contegens, confeſtim aufugit. Quæ beſtiarum ſpecies, an Lutris annumerandæ ſint, aliquam dubitationem legentium mentibus afferunt.

lib. 2.

NATVRA, MORES, Ingenium.

ID à natura Lutræ habent inſitum, vt in vrinando per interualla aerem exertis naribus hauriant; alioquin in ſuffucationis periculum inciderent. Animal quidem eſt mordax, in viribus tamen corporis cum caſtore non comparandum; nam ſecundum Albertum, licèt Lutra à Caſtore expellatur, & occidatur, falſum eſt, quod aiunt, Lutram à Caſtore cogi, vt hyeme aquam circa eius caudam moueat, nè congeletur. In antris artificioſè elaboratis, iuxta amnes ſtabulantur; in illiſq. referente Geſnero, ex ramis, & virgis quoddam veluti tabulatum conſtruunt, ſuper quo (ne madefiant noctu cubare ſolent. Amplius, tanta ſagacitate à natura refertæ ſunt, vt (Scaligero docente) per aliquot milliaria ex aquæ riuulo alicuius piſcinæ odorem excipiant. Immo facilius auram ſecundo flumine hauriunt, ſed ieiunæ curſum amnis ſuperare poſſunt; piſcibus autẽ saturatæ, ſine labore vnà cum aquæ fluxu delabuntur. Inſuper aliquam piſcinam ingreſſæ, mira agilitate naturali, in meliores piſces capiendos ferũtur, & quamuis omnes deuorare non poſſint, in omnes tamen ſuam ſæuitiam exercent. Quamobrem, qui in viridarijs piſcinas habent, ab huiuſmodi animalibus ſibi debent cauere, quoniam in illis interdùm magnam piſcium ſtragem edere ſolent. Deniquè ſciendum eſt, Lutras non ſolùm ſemetipſas ad ſatietatem, ſed etiam propriam cauernam piſcibus replere; ex quorum corruptione, & ipſæ, & aer ſpeluncam ambiens, tetrum odorem contrahunt; quocirca Geſnerus tradit, quòd in ſua regione homo grauem odorem ſpirans, inſtar Lutrarum fætere dicitur. Præter hæc ingenij ſolertia, plurimùm Lutras valere inde colligit Albertus, quoniam hæ belluæ facilè cicurentur, & alacriter ad colluſiones ſe accingant. Vnde piſcatores, & qui ex piſcatu magnam percipiunt voluptatem, Lutram breui tempore cicurant, atque ita edocent, vt dato ſigno, aquas intrans, magnam piſcium copiam in retia tenſa ire cogat; quod experimentum non niſi magno Heri emolumento fieri ſolet. Quid ſimile narrat Olaus Magnus de Lutris in Suetia cicuratis apud Magnates, quæ, ſolo Coqui nutu, in piſcinam proficiſcentes, capros piſces ad ipſum deferunt, idquè toties repetunt, donec iuſſis Coqui fuerit ſatisfactum.

Exerc. 215.

Aer vbi facilè corrumpatur.

li. 18. c. 11.

LOCVS

LVTRA.

A

LOCVS. CIBVS.

lib.4.

HErodotus in Melpomene, Gelonum regionem describens, multis arboribus conscitam, ingentiq. lacu, consequenterq. Lutrarum copia refertam esse tradidit. Ideo Olaus Magnus horum animalium locum, contemplans, scriptis mandauit, plurimas Lutras circa Septentrionales aquas versari, præsertim verò Suetiæ, Helsingiæ, Medelpadiæ, Iempthiæ, & vtriusquè Bohemiæ. Deniq. vitam agunt in illis regionibus, quæ piscosis locis scatent; quare ex Gosnero Lutræ in Italia, Gallia, Germania, Heluetia, Anglia, & Scandinauia reperiuntur. Hermolaus Barbarus in ripa Borysthenis, & tota Sarmatia frequentiores esse pro comperto affirmat. At Brasauolus aliquas in Italia, vbi Padus mari iungitur, & copiosiores in agro Neapolitano stabulari, liberius astruit. Indiani quoque (vt legimus in quarumdam regionum Indicarum descriptione) pelles Lutrarum habent, quas secundum fluuios frequenter capiunt. Verùm admaduertendum est, quòd Lutræ non omnes aquas, sed tantummodo pisculentas amant; iuxta illud Baptistæ Mantuani.

lib.18.c.12.

B

Piscosoq. vorax habitans in gurgite Lutra.

Amphibiũ animal.

Non tamen semper in aquis, sed partim etiam in terra, more amphibiorum, vitam agit, & cauernas habitandas, iuxta huiusmodi aquas effodit; quod Reusnerus in Paradiso poetico eleganter describit hoc disticho.

Me partim tellus, partim leuis educat vnda.
Pisce natat multo, sed mea parua domus.

Postremò circa locum particularem à Lutris habitatum vnum animaduersione dignum notat Gesnerus, scilicet Lutras circa flumina, & lacus, Castores verò circa fluuios tãtùm versari obseruatum fuisse. Ex natura loci natalis huius belluæ, lector facilè potest venire in cognitionem naturæ ciborum, quibus lutra vescitur. Hæc igitur non modò piscibus, vrgente fame, saturatur, sed quandoq. in proprium specum tantam piscium copiã congregat; vt indè aeris infectio oriatur, non sine magno eorum periculo qui huiusmodi, bestias indagant, & coercent. Bellonius in historia Aquatilium, non solùm prædicta confirmat, verùm quoq. addit Lutram magna solertia pisces venari, nam hæc magno impetu per aquas ruens pisces perterrefacit, illosq. ad riparũ cauernulas adigit, vt cõmodiùs præda perfruatur. Præterea confirmare videtur sententiam Alberti dicentis Lutram tam in aqua, quàm in terra venari, dum subiungit. Lutras aliquandò, fame stimulante, mollibus etiam herbarum cacuminibus vesci. Huic sententiæ adstipulatur Georgius Agricola, dũ ait, Lutras non solum piscibus, sed etiam fructibus, & corticibus arborum nutriri, & hyberno etiam tempore à cauernis ad pastum egredi.

lib. 1.

C

CAPIENDI RATIO.

lib. 1.

SCribens historiam bestiarum in aquatili sede viuentium euulgauit Bellonius, quòd venatores per hyemem, defluxis plantarum folijs, inuestigandarum Lutrarum, & catulorum ætate prouectiorum labor exagitat; artificia autem, quibus vtuntur, silentio inuoluit. Auctor de natura rerum tradidit Lutras quemadmodùm & Castores aliquãdò nassis coerceri. Bestia enim nassam ingressa, & deuorato pisce, cum ad aerem hauriendum citò egredi, & nassam discerpere non possit, breui temporis spatio suffocatur, atque hoc modo deprehenditur. Bargeus autem planè, & dilucidè loquens scriptis mandauit Lutras laqueis pedicis, atque retibus capiendas esse, quæ, in piscinis, & alio loco à Lutris frequentato tendi debent, admonetquè venatores, vt sint in mactandis Lutris accuratissimi, statim atque irretiuntur, alioquin laqueos, & retia confestim dilacerantes aufugerent. Canit igitur Poeta hunc in modum.

D

Laqueis irretitur.

Quid tibi nunc totos Vastantem piscibus amnes,
Arboris, & veteri subter radice latentem
Persequar, & longo describam carmine Lutram?

E

Utq; illam catulis, illam venemur opertis
Insidijs, captamq; veru cadamus acuto,
Cum primum in laqueos pedicasuè aut retia lapsa est
Retia, qua solidi non vno pondere plumbi
Demissa vndantis intra viuaria, septi
Piscosam excludunt ripa interiore paludem.

Alij, ex sententia Gesneri, illud Silphij genus graue olens (assam fætidam) nuncupatum in rara sindone ligant, & iuxta flumina, vel stagna, vel piscinas multis in locis suspendũt; hoc enim tetro odore, Lutræ pereunt, & fugantur.

EMBLEMA.

F

IN libro symbolorum, & Emblematum ex animalibus Camerarius figurauit Lutrã pisces in aquis persequentem cum hoc titulo SÆVIT IN OMNES, Quo argumento viam tyrannicæ crudelitatis imaginem exprimere conatur, quæ nil, nisi cruentum, & nefarium spirat, omnibusq. est infesta, hac de causa Marc. Tul. Cicero in aureo libello de Amicitia dicebat. *Hac est tyrãnorum vita, nimirum in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis beneuolentia potest esse fiducia.* Quamobrem Antisthenes philosophus, vt extat apud Stobæum, carnifices impietate tyrannis præferebat, & rationem assignabat, quia à carnifice homines tantùm iniusti, à tyranno autem innocentes etiam interimuntur. Prædicto igitur emblemati Camerarius subscribit tale distichon. *Embl. 95.*

Plures Lutra necat pisces, quam condat in aluum,
Sic rabie tumidus sæua tyrannus agit.

VSVS IN CIBIS.

G

CArnes Lutrarum à cibis excludendas esse decreuit Albertus, hac potissimum ratione ductus, quia frigida, & fætida qualitate redundent. In Germania tamẽ ab aliquibus in cibum parari Hieronymus Tragus tradidit. Bruyerus quoque verba faciens de re cibaria, carnem Lutræ à rusticis mandi, asseuerantiùs dixit, deinde addidit huiusmodi carnem esse improbi, crassi, lenti, & pituitosi alimenti, consequenterq. in ventriculo difficilem concoctionẽ admittere, præterquamquòd hæc caro pisces mirum in modũ redoleat. Quamobrem refert Gesnerus se intellexisse Carthusianis, qui aliarũ quadrupedũ carnes non attingunt, Lutræ carnibus non interdictum esse, quod si sit verum neq nè adhuc nobis ignotum est, cum nostræ regiones harum belluarum inopia laborent. His addamus tanquàm coronidem sententiam Olai Magni, qui carnes huius animalis potiùs ad aliarum bestiarum venationem, quàm ad nutrimentum humanum idoneas esse iudicauit. *lib. 13. c. 31.* *lib. 18. c. 11.*

VSVS IN MEDICINA.

H

Vtram virtutibus medicis non carere multi Auctores non vulgares conspiranter affirmant. Ideo ad mentem Holerij, Lutra decorticata, & simplicibus medicamentis digerentibus infarcta in veru exassatur, & pinguedo virtute ignis distillãs colligitur ad tollenda articulorum vitia perutilis. Immò sanguis etiam huius animalis (si credendum est Aeliano) cum aqua, & aceto mixtus neruis humanis intumescentibus conducit. Sed quid de Lutræ testibus dicendum est? Hos Cælius Aurelianus in affectu epileptico iuxta aliorum sententiam mandi iubet, & posteà huiusmodi præsidium non approbat. Verumtamen quidam viri id experti comitialibus mirum in modum prodesse affirmant; Quapropter cum Castore communem habere facultatem Hermolaus in Dioscoridem promulgauit. Hanc opinionem Aetius cum tali discrepantia approbat, vt testes Lutræ in comparatione ad *Adeps.* *Sanguis.* *Testes Lutra.*

testes Castoris in prædictis affectibus expugnandis minùs efficaces esse perhibeantur. Cardanus tamen agens de rerum subtilitate Castorem, & Lutram in viribus medicis nō valdè discrepare inde colligit; quoniam hæc animalia ambo in sede aquatili viuentia adeò calidæ sint temperaturæ, & tenuium partium, & alimentorum frigidorum fœlicē concoctionem celebrare possint. Insuper Lutræ iecur non est omittendum, quod in furno tostum Gesnerus audiuit ad supprimendam dysenteriam laudari. Præterea pelles Lutrę aduersus paralysim, vertiginē, & capitis dolorē salubres fore pollicetur Albertus, hac de causa Michael Herus fortè verbis Alberti nixus, pileos ex Lutrarū pellibus concinnat, quibus paralysim, vertiginem, & capitis dolorem patientes tecti non vulgarem vtilitatē percipiunt. Prætèr hæc, ex quorumdam Arabum scriptis collegimus, sedilia ex pellibus Lutrarum parata hæmorrhoidibus non mediocre emolumentum afferre. Tandem calceamenta ex pellibus harum bestiarum confecta ad dolores pedum mitigandos Aetius, & Aelianus peridonea esse existimarunt.

Hepar.

Pilei ex Lutrapellib.

A

VSVS PELLIS.

B

SCripsit Bellonius in Aquatilium historia pelles Lutrarum (vrgente frigore) maximo esse vsui, magnoq. pretio, vendi solere, propterea venatores magna sagacitate, & industria Lutris insidiari conantur. Cum igitur pilus harum pellium mollissimus sit, nec per vetustatem nitorem amittat, pellis hęc in pretio habetur, & in regione Gesneri singula pellis drachmis argenteis septem vel octo venditur. Olaus Magnus refert pelles Lutrarum apud gentes septentriones esse in frequentiori vsu ob pili tenuitatem ad fimbrias vestium exornandas. Albertus verò non solùm ad fimbrias, sed etiam ad ornatum circa collum vestium virorum, & mulierum commendat. Præterea, ex eodem Olao Magno, harum pellium copia ad regiones Moschouitarum, & Tartarorum defertur, quæ in illa frigidiori plaga ad humana indumenta sarcinantur. In Brasiliana regione, vt habemus in historijs, ex pellibus Lutrarum cingula componuntur, quemadmodum Gelones populi, Auctore Bohemo, ex Lutrarum pellibus Rhenones consuunt. Verùm animaduertendum est, quòd pelles Lutræ Castoris pellibus tanquàm præstantiores, & nobiliores præferuntur. Ideo Germani, teste Gesnero, multis in locis pileos ex prædictis pellibus conficiūt, vel qui ex panno constant, & inde fulciunt. Apud nos hodie ex Lutræ pellibus chirothecæ villosæ ad aeris frigidioris iniuriam arcendam consuuntur. Pelliones etiam nostri Lutræ pellem integram cum capite cauda, & pedibus accommodant, partemquè interiorem pelle vulpina, vel agnina fulciētes semimanicam hyemalem integrant, & diuendunt. Cæterùm antequam huic historiæ finem imponamus, sciendum est ex Olao Magno, pelles Lutrarum quandoquè fumo piceæ vitiari, vt maiorem nigredinem adpiscantur, quamobrem emptores in hoc debent esse cauti, quia simplici fictione panno albo facta, adulteratio huius pellis detegitur.

Pelles Lutrarum ad quos vsus.

lib.2 de Moribus gen.

C

Semimanica hyemalis

DE ICHNEVMONE.

Cap. XIV.

D

ÆQVIVOCA.

AB ordinis ratione non esse alienum opinamur, si post Lutram Ichneumonis historiam recenseamus, quoniam & ipse inter animalia ἀμφοτερίζοντα, idest promiscuè in aquis, & terra degentia reponatur, ideoq. à nonnullis Lutra Aegypti nuncupatur. Prima fronte igitur ambiguitatem nominis examinantes, apud Varinum Ichneumonem quadrupedis, & piscis nomen esse inueniemus, sed qui nam piscis sit, non explicatur. Edoardus Vuot agens de differentijs animalium, Ichneumonem serpentis genus esse pronunciauit, quod aliter enydrum,

lib.5.c.88.

E Enydrum, Crocodili quoquè infensissimum hostem vocant; nam clandestinò occultatur sub herba, quam mox Crocodilus voraturus est; vt cum ipsa in profundam aluum delabatur; vbi, more Ichneumonis quadrupedis, viscera erodens Crocodilum interimat. Cælius Rhodiginus ad calcem capitis vigesimi scripsit mirandum esse, quod ex Aegyptiorum sententia Nicandri interpres refert, nimirum Ichneumonem Aquilæ speciem, & Herculi sacratam esse. Petrus Bellonius in suis obseruationibus Ichneumonem esse speciem vespæ asseuerauit, quæ phalangium odio capitali prosequens tandē superat; fortè hoc nomine insignita, quoniam odoratu phalangia inquirat, non secus ac canes vestigia leporum, & Ichneumones quadrupedes Crocodilorum indagant; imò hæc vespa peremptum phalangium (vt aliqui volunt) in parietinas, vel aliud foramen defert, lutoquè oblinit, atq; ex hoc incubando suam speciem propagat. Qui plura de hac vespa videre cupit, historiam Insectorum adeat, vbi de illius natura vbertim actum fuit.

lib. 13. lect. antiq.

lib. 2. c. 22.

SYNONIMA, & Etymum.

F

Ichneumon nomen græcum est, & dicitur ἰχνεύμων παρὰ τὸ ἰχνεύειν ab inuestigando, quoniam hoc animal noxia diligenter inuestigans, alimenta à venenis optimè distinguere valeat; vndè ad rem Dracontius de hoc animali loquens canebat.

Prædicit sullus vim cuiuscunque veneni.

Sulli enim nomine porculum, nempè Ichneumonem intellexit; propterea à quibusdam Græcis recentioribus ὕλλος cognominatur; nam ὗς porcum, & suem significat, sicquè diminutiuum nomen erit ὕλλος, quod porculum, & sullum denotabit, quia hoc animal, more suis, rostrū in terra ad aliquid inuestigandū semper habeat. Hinc posteà Græcis antiquis ἰχνευμων, vel vt placuit Hesychio ἰχνευτής, nimirùm inuestigator exponitur, licèt Albertus sullum vocari voluerit, quoniam pilos suillis similes induatur. At Bellonius in obseruationibus, scriptis mandauit, hodiè incolas Aegypti huius nominis (Ichneumon) oblitos murem Pharaonis, vel murem Aegypti appellare. Aelianus etiam refert, propter similitudinem, quam communem cum mure habet, murem Indicum Ichneumnonē cognominari. Quidam hoc animal mustelæ potiùs quàm muris speciem constituentes, Damulam, nempè Donolam, idest mustelam Aegypti vocitarūt, quamquàm satius esset ad Lutrarum species hoc animal reducere. Marcellinus tamen, & Solinus hydrum Ichneumonis speciem esse statuunt, quod optima de causa Gesnero non arridet, cū hydrus, siue Lutra de qua in superiori capite sermo fuit habitus, plerisquè in regionibus reperiatur. Ichneumon verò est Lutra Aegypti peculiaris, quæ tantùm iuxta Nilum versatur. Isidorus aliquandò Ichneumonem animal volatile (legendum tamen ex Gesnero fluuiatile) Crocodilo valdè inimicum nominauit. Niphus in commentarijs ad Aristotelem narrauit Albertum verbis Arabicis hallucinatum, quādoquè Ichneumonem Ibim scilicet ciconiam vocitasse: Gesnerus quoquè animaduertit ipsum Albertum pro Ichneumone Anschycamum scripsisse; Imò, iuxta mentem eiusdem, Thyamon ab Auicenna nominatum fuisse. Auicennas quidem aliquandò scripsit aduersus omnia lumbricorum genera pilos animalis nominati Alcasim mirum in modum valere. Sed Bellunensis obseruat in codicibus castigatis non Alcasim, sed Harimum legendum esse. Quodnam verò sit huiusmodi animal, se prorsus ignorare fatetur. Ioannes Manardus in epistolis medicinalibus nixus verbis Aeginetæ, quem Auicennas sequi solet, Alcasim Ichneumonem interpretatur, cum ipse Aegineta ad lumbricorum affectum pilos Ichneumonis suffitos idoneos esse promulgauerit.

G

H

lib. 12. c. 22.

lib. 9. de hist. an. cap. 6

lib. 3. tra. 5. fen. 16. c. 16

FORMA,

FORMA, DESCRIPTIO.

MVlti pilos Ichneumonis in colore pilis Lutræ ſimillimos eſſe existimarunt; quoniam Lutræ ſpeciem hoc animal eſſe ſtatuerunt. Verùm non caſtanei coloris, vt Lutra, pilis refertus eſſe dicitur; cum Natalis Comitum illos ad nigredinem tendere teſtificetur dum canit hunc in modum.

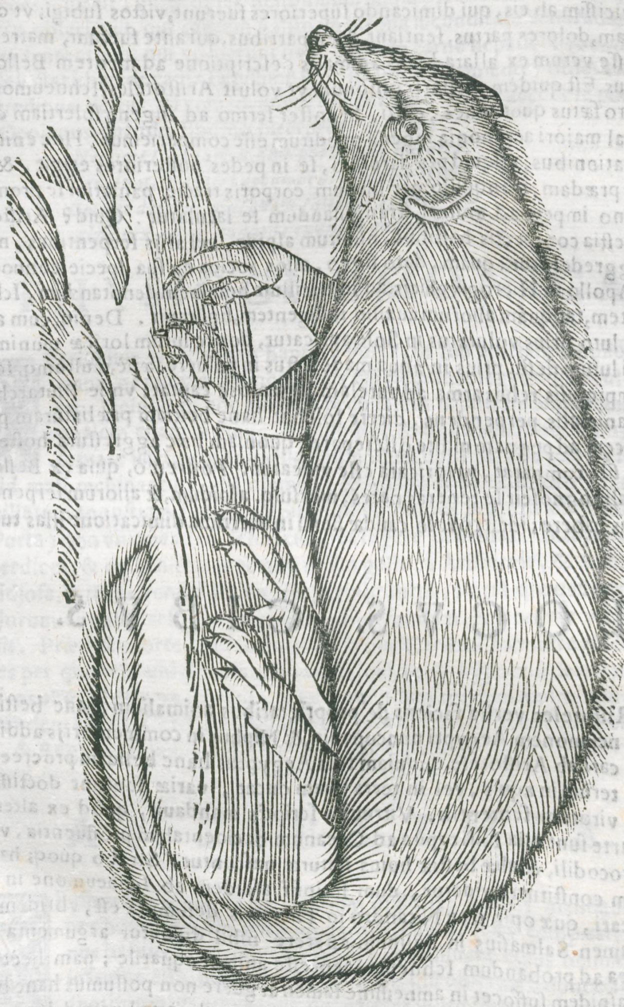
Sed neque prætereo te fluminis accola vaſti,
Quod ſeptem portis tumidum prorumpit in æquor
Ichneumon, villus niger eſt, & plurima cauda
Corpora parua, dolusq́. ingens in corpore paruo.

lib. 4. de ven. At Bellonius, in hiſtoria Aquatilium, Ichneumonem corpore melis, & eiuſdem pili eſſe pronunciauit, pedibus nigris, capite oblongo, nare prominula, & iratæ muſtelæ rictum exprimente. Cæterùm verorem huius animantis deſcriptionem ex Petro Gylio diligentiſſimo rerum naturaliũ indagatore elicere poſſumus (qui Maiolo referẽte) *lib. 1.* Ichneumonem cicurẽ habuit, ipſumq. mittens ad Cardinalem Armaignacum, talia verba protulit. *Ichneumonem ad te mitto, quem murem Pharaonis, alij Aegyptiacum vulgò nominant; dimidio maior eſt quàm meles, ſed longior & pilis diuerſus longis, duris, colorem habentibus proprium multis animalibus Europæis communem, quem declarare non poſſum. Cauda teres, & longa eſt, roſtrum ſuillum, aures ſemper erectæ, oculi acerrimi, & viuaciſsimi.* *colloq. 7.* Exquiſitiorem etiam huius belluæ delineationem verbis expreſſam in Obſeruationibus Bellonij contemplari poſſumus. Vbi Ichneumonem corporatura felis longiorem conſtituit, eiquè pilos duplicis coloris, nempè albicantes, vel ſubflauos per interualla, & leucophæos, nec non duros inſtar pili lupini attribuit. Deindè illi roſtrum nigrum, & inſtar rictus Furonis in genere muſtelarum acuminati aſſignat; auriculas breues, & rotundas, & crura nigra eſſe prædicat. Imò quinquè digitos in pedibus poſterioribus collocat, quorum poſtremus ab interiori parte perbreuis eſt. Cauda longa eſt, & craſsa potiſſimùm circa lumbos, & tandem teſtes, linguam & dentes felis habet. Præter hæc, meatum habet peramplum extra foramen excrementi, vndiquè pilis cinctum pudendo muliebri non diſſimilem, quem, magno vrgente æſtu, clauſo interim excrementi loco, aperire ſolet; hinc Scriptores indiſcriminatim omnes Ichneumones, & mares, & fœminas eſse arbitrati ſunt. *Cur Ichneumones mares ſimul & feminę reputentur.* Geſnerus in Appendice quadrupedum viuiparorum iconem cuiuſdam animalis exhibet, quam clariſſimo Braſauolo ſub nomine muris Indici acceptam refert, eamquè veram Ichneumonis effigiem eſse putabat. Sed poſtmodùm figuram Ichneumonis à Bellonio editam contemplatus, conſilium mutauit, quoniam in cauda, & in barba ab Ichneumone diſcrepare videtur. Quare cum non ſit Ichneumon, aliquam tamen beſtiam ei congenerem eſse opinabimur.

NATVRA, MORES, Ingenium.

CVm Ichneumonibus natura hanc proprietatem congenuerit, vt more felium, & muſtelarum mures, & ſerpentes perdant, & depopulentur; nulla prorsùs admiratione teneri debemus, ſi Ægyptij muribus, & ſerpentibus redundantes, huiuſmodi beſtias, in priuatis ædibus educent. *coloq. 7.* Imò Bellonius in Obſeruationibus fatetur, ſe ad hunc finem catulos Ichneumonũ in Alexandriæ emporio venales vidiſſe. Deindè animaduertit Gylius (Maiolo referente) quòd Ichneumon, tanquàm omnem moleſtiam abſorbuerit, nũquàm triſtitiam facie teſtatur, ſed aſſiduis colluſionibus gaudens ſemper ad Ludicra paratus inuenitur. Quamobrem Plutarchus in Alexandro hæc habet. *Ephestionem ob negocia quędam abſentem per epiſtolam certiorem reddit in ludicro aduerſus Ichneumonem certamine perdicæ haſta caſu Crateri femora ſauciata fuiſſe.* Præterea hoc animal à frigore valdè abhorret; itaquè cicur in ſinu vel in gremio foueri gaudet; ſin ſecus vitandi frigoris gratia, capite

ICHNEVMON, SIVE LVTRA AEGYPTI

pite intra genitalia abdito, ritu Echini terrestris in pilam se contorquet. Sed, quod nos in magnam admirationem trahit, est effrænis illius audacia, etenim teste Bellonio, cõspecto eminus aliquo animali, pilos erigit, & tàm animosus est, vt magno etiam cani se opponere non dubitet, & in felem si inciderit, tribus dentium ictibus, illum strangulat. Prædictis addit Gyllius, quod capiẽs cibum assiduè fremit, & ringit ob immensam animi audaciam, itaùt omne animantium genus inuadat, vt equos, camelos, & serpẽtes maximos, quare non erit mirandum si Crocodilum etiam adoriri audeat. Ideo de tanta huius animantis audacia locutus est Oppianus, Bodino interprete hunc in modum.

Audacia Ichneumonis.

Ichneumon breuis est, verum æquiparandus honore,
Et magna virtute Feris atrocibus vnus.
Corpore quòd lateat solertia tanta pusillo,
Quippe dolis vafris cristatos enecat angues,
Et Crocodilos immanes septemplice Nilo.

li. 3. Cyneg

Aelianus verò proprietates naturales Ichneumonum meditans, ipsos vtriusquè sexus participes, & admodum pugnaces esse constituit; quapropter addit eos, qui in pugna inter se conserta victi fuerint, hac peculiari pœna affici, vt tanquam fœminæ muliebria patiantur; & vicissim ab eis, qui dimicando superiores fuerunt, victos subigi; vt ob dimicationis inscitiam, dolores partus, sentiant, & ex patribus, qui ante fuerunt, matres euadāt. Quod non esse verum ex allata huius animalis descriptione ad mentem Bellonij colligere possumus. Est quidèm veritati consonum, vt voluit Aristoteles, Ichneumones, & feles tot numero fœtus quot canes, eniti. Si noster sermo ad ingenij solertiam dirigatur; nullum animal maiori acrimonia ingenij præditum esse comperiemus. Hoc enim, ex Bellonij Obseruationibus, aliquid prædaturum, se in pedes posteriores erigit, & vicinam conspicatum prædam, tranquillo per humum corporis tractu paulatim se promouet, & tandem magno impetu ad animal strangulandum se iaculatur. Quid? Aristotele auctore, hæc bestia conspectis hostibus, nimirum aspide, vel alijs serpentibus, numquàm illos prius aggrederetur, quàm, dato signo, alios socios ex sua specie conuocauerit. Hinc Orus Apollo in Hieroglyphicis, ad imbecillum hominem denotandum, Ichneumonem animantem, tanquàm aliorum auxilio indigentem, figurauit. Deniq; cum aspide dimicaturus, in luto prius volutatus in Sole apricatur, donèc lutum loricæ munimentū acquisiuerit. Si lutum desit, prius in aqua madefactus in puluere sæpè, multumq. se voluit, atq; ita ex improuisis rebus arma ad tutelam ingeniosè captat; vnde Plutarchus industriam huius animalis perpendens, dicere solebat hanc bestiam præliaturam parùm ab induto thoracem ad pugnam milite discrepare; quoniam hæc aggressura hostem talem luto tunicam sibi comparat, vt loricata esse videatur. Postremò, quia ex Bellonio, instinctu naturali cognoscit se teneras nares, morsuiq. aspidum, & aliorum serpentum valde opportunas habere; idcircò solo caudæ flexu in acerrima dimicatione illas tuetur.

lib.6. de hist. an. cap.35. *lib.2. ca.22.* *lib.9. de hist. an. cap.9.* *Quomodo hac bestia se loricet.*

LOCVS. CIBVS.

Aristoteles verba faciens de proprietatibus animalium, hanc bestiam Ichneumonem Aegypti nuncupauit, & Niphus in commentarijs addit ita vocari ab Aristotele, quoniam sola Aegyptus hanc belluam procreet. Cæterùm in aquis, vel in terra vitam ducat, variæ fuerunt doctissimorum virorum sententiæ. Vitruuius scriptis mandauit, quòd ex altera montis Atlantis parte sunt alia Nili capita ad Oceanum occidentalem profluentia, vbi Ichneumones Crocodili, & aliæ bestiæ huius naturæ nascuntur. Strabo quoq; hanc belluam aquatilem constituere videtur, dum scripsit aspidem ab Ichneumone in flumen trahi, & suffocari, quæ opinio ex Nicandro in Theriacis desumpta est, vbi idem recitatur. Verumtamen Salmasius in Solinum asserere nihil diffitetur argumenta allata non esse idonea ad probandum Ichneumonem esse animal aquatile; nam licèt in limo se volutet, & aspidem suffocet in amne; hinc tamen arguere non possumus hanc belluam in aquis semper morari, sed potius id solertiæ huius animalis attribuere debemus, quod obseruans se non posse alia via hostem opprimere, luto loricatum ad flumen, illum trahit; quamuis Vitruuius, & alij scripserint cum Crocodilo in flumine vitam agere; attamen Crocodili, & alia amphibia partim in aquis, partim in terra versantur. Quocirca possumus attestari Ichneumonem ad amphibia potiùs, quàm ad aquatilia referendum esse præterquamquòd Bellonius in historia aquatilium promulgauerit, Veteres inter enimantia amphibia Ichneumonem connumerasse, & bestiam litoralem penès Nilum, sicut Lutra nostris lacubus, & fluuijs est familiaris, constituisse. Gesnerus quoquè opinatur hoc animal esse amphibium, non solum, quia iuxta aquas moretur, sed etiam quia in illis quandoquè Lutræ instar, se mergat. Itaquè concludendum est non in fluuijs sed circa illorum ripas, & præcipuè Niloticas commorari. Vnde Nemesianus cecinit.

lib 9. de hist. an. cap.5. *lib.8. ca.11.* *An sit bellua aquatilis.* *lib.1.*

——— *& placidis Ichneumona quærere ripis*
Inter arundineas segetes.

De

E De cibo huius animantis certiores facti sumus à Bellonio in Obseruationibus, quod Ichneumon muribus, serpentibus, & indiscriminatim quibusuis viuentibus, limace, lacerto, chamæleonte, ranis, & alijs huius generis vescatur. Verùm in primis aues, & potissimùm gallinas appetit; quapropter Bellonius primùm, Ichneumonem inter ruinas arcis Alexandriæ obseruauit, qui captam gallinam magna iucunditate deuorabat. His addamus eorum sententiam, qui voluerunt hanc belluam carne hepatis Crocodilorum summoperè delectari; hac de causa sæpissimè illos in litore dormientes obseruat, vt per patulum ingrediens guttur ad comedendum desideratum viscus accedere possit. De hoc loquitur Oppianus, quando Bodino interprete sic canit.

Cibus animalis qualis sit.

Negligit Ichneumon, dum fibras tabe fluentes
Lancinat, & iecori accumbens epulatur opimo.
Optatis dapibus plusquam satiatus Ichneumon
Absilit ex adyto linquens exangue cadauer.

li. 3. Cyneg.

F PHYSIOGNOMONICA.

CLarissimus vir Ioannes Baptista Porta, in suo tractatu Physiognomiæ humanæ, genuinam Ichneumonis effigiem ante legentium oculos repręsentat. Deinde in hoc animali peculiarem oculorum angustiam meditatur, qualem etiam in simijs, & vulpibus, & alijs animalibus huius generis obseruare licet, quæ animalia postmodum dolis, & astu referta sunt, & semper aliquid mali mchinantur, vt Polemon, & Adamantius testificati sunt. Albertus verò pupillarum angustiam simijs, vulpibus, & vnionibus perperā assignauit; nam (corrigente Porta) non vniones, sed Ichneumones legere debemus. Insuper cum Ichneumones perdices, & coturnices, nec non etiam galli ex Aristotele, & Aphrodisco, animalia insidiosa, & turpi veneri dedita esse perhibeantur; Porta quoquè homines prædicta pupillorum angustia refertos ad huiusmodi nefandum, & enorme vitium procliues obseruauit. Prædictis forte fundamentis doctrina Cardani roborata docet quod Ichneumones per quietem visi denotant homines, qui adeò hypocrisi delectantur, vt etiam G apud amicos aliquid fingere soleant, & ad mouendum animum multo astu irrepāt. Quāuis quærendum esset à Cardano, quomodò quis dormiens Ichneumonem animal rarissimum, & Aegypto solummodò peculiare videre possit.

lib. 3. cap. 4.

li. 1. de insō. cap. 4.

ANTIPATHIA.

ARistoteles agens de animantium dissidijs, litteris mandauit Ichneumones hostili odio in phalangia araneorum species conspirare. Sed Aelianus breuiter enarrauit Crocodilos potissimum huius belluæ vehementer infensos esse; proptereà limis oculis illū obseruat, donec somno oppressum intueatur; quia tunc per patulas ingrediens fauces illius, viscera erodens interimit. At, secundum Plinium, ad Crocodilum saturatum, & in H litore, iacentem trochilus vocatus in Italia Rex auium, ob sympathiā confugiens pabuli gratia, rostro, dentes, & fauces Crocodili diligenter expurgat; dum autem huiusmodi functio à trochilo peragitur, Ichneumon illicò in fauces Crocodili insiliens ad ipsum enecandum properat. Alij historici, nulla trochili facta mentione, necem Crocodilo dormienti ab Ichneumone illatam commemorant; de hac loquens, Oppianus Bodino interprete sic inquit.

lib. 9. hist. an. cap. 1.

li. 7. cap. 15.

Limis oculis intuetur.

Callidus Ichneumon versatus instruit artes,
Obliquis oculis obseruat, donec anhela
Bellua tranquillo somno perfuderit artus,
Et compertum habeat dormire sopore profundo,
Tùm demùm è cœno squallenti turbidus exit,
Lataq́. peruadens temerarius inuolat ora.

Hinc miser à somno tandem expergiscitur alto
Saucius, ima ferens diram per viscera pestem.

Ichneumon socios conuocat.

Cum igitur omnibus exploratissimum sit Ichneumonem, instinctu naturali, Crocodilum odio acerbissimo insectari; asserendum etiam est, ex Aeliano, pro viribus, illius fœcunditatem impedire, dùm Crocodili oua secundùm flumen parta frangendo perdit. Verũ, quod magis mirandum est, illa postmodum non comedit, & propterea, illa ad communẽ Aegyptiorum vtilitatem, conterere videtur. Præterea Ichneumon in aspidis etiam odium adducitur; illum verò ex Aristotele non prius aggreditur, quàm socios ad ferendam opem acciuerit. Alij dicunt quod, nulla ope adiutus, aspidem per caudam in flumen trahit, & submergit. Verùm, ex Aeliano huiusmodi pugna sic se habet Ichneumon in arena, præter caudam, & oculos, obrutus inimicum expectat, quem venientem gyro caudæ prouocans, elato capite illius guttur mordicùs comprehendens conficit. De hac aspidis nece verba fecit Oppianus, Bodino inteprete dum ait.

Martius Ichneumon non conserit irrita bella,
Sed citò prosiliens fauces inuadit amaras,
Et malis anguem reuolutum mandit acutis,
Frustrà lethiferum remouentem ex ore venenum.

Solet etiam Ichneumon, vt nonnulli voluerunt, ante huiusmodi dimicationem, luto se loricare, vt dictum fuit superius. Idcirco Baptista Mantuanus de Ichneumone hac armatura munito locutus est hunc in modum.

Ichneumon cute limosa pannosus, & asper.

Sed rectius id expressit Ricardus libro secundo Austriados dum cecinit.

Visus & Ichneumon liquida se mergere terra,
Et Phœbo siccare cutim nunc fœmina nunc vir.

li.7.epg.86.

Alij vt Domitius in Commentarijs ad Martialem in expositione illius versus.

Delectat Marium si perniciosus Ichneumon.

Protulerunt Ichneumonem animal Aegypti belligeraturum aduersus amphisbænam prius luto in Sole siccato se munire; quod assertum sententiæ omnium historicorum reluctari videtur; qui Ichneumonem, & aspidem, non autem Ichneumonem, & amphisbænam odio capitali inter se dissidere tradiderunt. Quapropter Textor, & Aelianus euulgarunt ab Ichneumone non solum aspidem interimi, sed etiam oua eius diligenter inquiri frangri, & dispergi; quemadmodum de ouis Crocodili traditum est. Insuper addit Plinius tantam antipathiam inter hanc bestiam, & cæteros serpentes versari, vt homines aceto, in quo dissolutus fuerit cinis pellis Ichneumonum madefacti ab omnibus serpentibus euitentur. Deniquè hæc belua (Auctore Bellonio in Obseruationibus) ventum maximè abominatur; propterea (ipso flante) accelerans gradum ad latibula quãprimum confugit.

CAPIENDI RATIO.

INter Auctores, qui opus de Feris, quæ venatu capiuntur, vitalibus auris commiserunt, neminem, præter Natalem Comitum inuenimus, qui de captura Ichneumonum verba faceret, ille enim, in venatione huius animantis, non multùm laboris adhibendum, nequè pernoctãdum esse autumat, sed proponit pedicas, laqueos, & casses, quibus venator facilem bestiæ capturam assequi potest, alioquin Ichneumones canibus quandoquè coerceri, & leuibus sagittis occidi possunt. Audiamus igitur ipsum de venatione huius animalis canentem hunc in modum.

——————————— impia fata
Huic pedicæ, laqueiq; ferunt, cassesq;, canesq;.
Fert cunctis balista necem, si corpora ferrum
Opportuna petat, certamq; ferentia mortem.

lib.4.de ven.

E

EPITHETA.

A Latinis auctoribus Ichneumon iure optimo solers nuncupari solet, quoniam ingenij acumen, & insignem ad operandum, & belligerandum dexteritatem adhibeat. Aliquando etiam cautus dictus fuit, quia diligẽti cautione ab insidijs hostium, & ictibus serpentum se tueatur. Talem prædicabat Ichneumonem Baptista Pius dùm canebat.

Nilicolaq; ferum cautus Crocodilon Ichneumon
Diliget.

Perniciosus appellatus fuit à Martialis, & pariter à Græcis ὀλοος idest exitialis, & noxius fortè quia multis animantibus, & præcipuè Aegypti serpentibus perniciem afferat. Quare non est admirationem dignum, si ab aliquibus Græcis vocetur ὀφιομάχος nimirum cũ serpentibus prælians, & optima de causa ita nominatur, teste Gesnero, quoniam non solùm contra aspidem, sed etiam aduersus cæteros serpentes belligerat. Interdum igitur ab Oppiano ἄρειος, vel ἀρήιος, nempè martius, & bellicosus cognominatur. Alibi quoque ad mentem eiusdẽ Oppiani dictus fuit μεγασθενὴς, aliter μεγαλοσθενὴς, nimirum magnis viribus præditus, cum animal tàm paruum tanta audacia maiores bestias adoriatur, vt paulo ante fuit expositum.

F

EMBLEMA.

SI contemplemur emblemata ab animalibus desumpta, quæ doctissimus Camerarius euulgauit incidemus in emblema nonagesimum nonum, in quo Ichneumon in os hians crocodili dormientis ingrediens depingitur; cum hac inscriptione. NVSQVAM TVTA TYRANNIS. Auctor enim tyrannum cõparat Crocodilo, quæ in flumine Nili hominibus, & cæteris animantibus minimè parcens iniustum exercet imperium; verumtamẽn à paruo, & neglecto animali, nimirùm ab Ichneumone interficitur. Pari ratione aliquando à vilissimo, & neglecto hominem tyrannus è medio tollitur. Idcirco auctor subscribit huic emblemati distichon huius tenoris.

G

Quem minimè credas, properabit fata tyranno;
Exitio Ichneumon sic Crocodile tibi est.

Qui huius argumenti plura scire desiderat, legat Xenophontem in Hiero, vbi tyrannum graphicè delineat.

MORALIA.

EX naturalibus Ichneumonis proprietatibus multa ad christianam, & morale doctrinam spectantia Berchorius in Reductorio morali colligit, quæ, vt perfecta huius animalis historia habeatur, hoc in loco recensere operæpretium esse duximus. Ichneumon igitur ex superius recitatis, naturali instinctu, multo in serpentes, & præcipuè in aspidem odio permotus lorica ex luto fabrefacta munitus hostem adoriens interimit, deinde inuisum quoquè Crocodilum in litore Niliaco sopore detentum aggreditur, & per fauces intrans, ventrẽq. perforans illum euiscerat. In christiana, & morali doctrina Seruator, & liberator noster Christus Ichneumonis nomine potest indigitari, qui luto humani, & mortalis spolij loricatus aspidem nempè Diabolum superauit; deindè Crocodilum, scilicet Infernũ intrans, illum exenterauit, dum sanctos Patres, quos absorbuerat, ex aluo tartarea eduxit. Iuxta illud Oseæ. *Ero mors tua ò mors, morsus tuus ero Inferne.* Vel dicendũ est quòd Christicolæ debent, more Ichneumonis, loricam ex luto meditationis mortis sibimet ipsis cõparare, qua induti in prælio aduersus carnem, & aspidem infernalem semper triumphabunt.

H lib. 10. c. 29

SIMVLACRA.

CVm Ichneumon inter illa animalia, quæ olim ab Aegyptijs colebantur, infimum locum non occupet; mirandum non erit, ſi illius ſimulacra paſſim conſpiciebantur, & ſi (auctore Ioanne Bohemo) huius animalis cadauera ſale condita, & odoriferis vnguentis linita vt diutius ſeruarentur, nec nō in ſindone inuoluta, in locis ſacris ſepeliebantur. Hanc ſententiam roborat Niphus in commentarijs ad hiſtoriam animalium Ariſtotelis, dum profert Aegyptios adorare Ichneumones, & eorum ſimulacra magni pendere; quoniam Crocodilorum toti Aegypto infeſtorum oua conterant. Quamuis alij retulerint Ichneumones ab Aegyptijs conſecratos fuiſſe; quia prolem ſerpentum maximam illius regionis peſtem propagari non permitterent. Quamobrem legimus in Phrygij fabulatoris vita quòd Aeſopus, ad extorquendam à Rege Nectenabo cuiuſdam dicti veritatem, iuſſit pueris Ichneumonem cultum ab Aegyptijs tanquam numen comprehendi, captumquè in propatulo verberari, vt Aegyptij de ignominia tanto numini illata coram Rege conquererentur, quod poſteà ex ſententia ſucceſſit. Aduertendum autem eſt quòd in aliquo textu græco vitæ Aeſopicæ ἰχνεύμων, in alio autē αἴλυρος nempè felis legitur. Itaquè opinamur ſcriptores proprietatibus horum animalium deceptos in hunc errorem incidiſſe; cum ambo ſcilicet tàm Ichneumon quàm felis mures venentur; præterquamquòd (teſte Plinio) Ichneumon in magnitudine feli comparatur. Alij Ethnici, vt tradidit Volaterranus, Ichneumonem Latonæ, & Lucinæ dicatum, & ſacratum eſſe voluerunt. Deniq; ſimulacrum Ichneumonis apprimè cælatum obſeruari poteſt (referente Petro Gylio) in baſi Coloſſi Niliaci in Vaticano, cauda erecta, & capite elato dormienti Crocodilo inſidians.

li. 1. de morgen. — *lib. 6. c. 35.* — *lib. 15.*

VSVS IN MEDICINA.

QVatuor ſunt in hoc animali digna, quæ à medicis conſiderentur, nimirùm lotium, fæces, cutis, & pili quæ omnia ad violentiam aliquorum morborum profligandam perutilia eſſe inueniuntur. Nam Marcellus Empyricus lotium Ichneumonis cum lacte vaccæ nigræ propinatum, in affectione colica, commodùm, & ſalutare præſidium prædicat. Galenus agens de compoſitione medicamentorum ſecundùm locos, ex felis ſtercore cum aceto illito, laborantes alopetia ampliſſimū fructum eſſe conſecutores promittit; ſed in ſuccedaneis Galeno deſcriptis, pro felis ſtercore, Ichneumonis fæces ſupponendas eſſe legimus. Ex cinere poſteà pellis Ichneumonum combuſtæ, non vulgere eliciemus emolumentum; ſi hoc diſſoluto in aceto, ſecundùm Plinij præceptum liniantur homines aduesùs ſerpentum morſus, quoniam adipem draconum, & pellem Ichneumonum omnia venenata fugiunt. Tandem pili huius animalis à medica facultate non ſunt arcendi; Quandoquidem Paulus Aegineta aſſignans lumbricorum curationem, Ichneumonum pilos ad verminationem ſummoperè commendabat; dummodò illorum nidore verminoſi identidem ſuffumigentur.

lib. 1. — *lib. 4. c. 53.*

DE MVSTELIS, ET PRIMVM de Mustela vulgari. Cap. XV.

ÆQVIVOCA.

ICHneumonis historiæ Mustelarum tractatum annectendum esse iure merito censuimus, non modo, quia hæc ambo animalia ratione corporaturæ maximam inter se conuenientiam habere videatur, & ambo pro victu mures inquirant, sed etiam quoniam rictus Ichneumonis iratam mustelã repræsentare perhibeatur. Mustela igitur, seu Γαλῆ apud Græcos nomen est πολύσημον nempè multa significans. Nam Perottus scribit γαλῆν denotare mustelam. Erasmus vocem hanc modò felem, modò mustelam vertit, & Marcellus Virgilius Dioscoridis interpres γαλῆν mustelam exponit, deinde in alijs plerisquè locis promiscuè felem, & mustelam pro cato vsurpat. Extat quoquè opusculum γαλομυομαχία inscriptum, in quo γαλῆ pro fele sumitur. Idcircò colligendum est hoc vocabulo à scriptoribus quandoquè plura, quandoquè pauciora significari. Verum ab Auctoribus nuperis, nomine mustelæ, vel gales, non solum mustela domestica, & syluestris, sed etiam Aelurus, quædam piscis species, & alia multa intelliguntur. Albertus Galen alibi vulpem, alibi hædum, alibi speciem milui ineptè interpretatur. Carolus quidem Figulus in Dialogo de mustelis meminit cuiusdam auis, quæ voce Germanica Vueister latine mustela dicitur, quoniam mures mustelarum instar venetur, sed postea qualitates, & conditiones huius auis non describit. In genere piscium mustelus, & mustela recensentur, amboquè (vt opinamur) à mustela quadrupede, non ob colorem, sed ob corporis longitudinem nomen sortiuntur. His orbem piscem nonnulli addunt, quia hunc mustelam leuem indigitant. Lycophron Medulam vocauit γαλῆν nempè mustelam, quoniam post defectum caput Chrysaorem, & Pegasum ediderit, more mustelarum, quæ per os eniti perhibentur. Tandem mustela vocata fuit quædam ancilla Alcmenæ matris Herculis, aliàs Galanthis dicta, quæ parturienti heræ, inuita Lucina, opem tulisse fertur, quamuis alij a mustela quadrupede accurrente, partum Alcmenæ faciliorem redditum fuisse tradiderint.

Piscis mustela.

Mustela. auis.

Ancilla Alcmena nomẽ

SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

GRæcis mustela γαλέη in prosa γαλῆ nominatur fortè ἀπὸ τοῦ γάλακτος, nimirùm à lacte vel à candore, quo hoc animal vel secundùm totum vel secundùm partem refertum sit. Etenim si fiat sermo de mustela vulgari, & propriè dicta, hæc semper secundùm guttur pectus, & ventrem albicat; aliquandò est tota candida, extremitate caudę excepta, quam Armellinum appellant, hoc vocabulum, γαλη quandoquè oxytonum, quandoquè circumflexũ apud Auctores legitur, sed vtrumquè Gesnerus nempè oxytonum tanquam primitiuũ, & circumflexum tanquam à γαλέη deriuatum admittit. Mustelam igitur dictam opinatur Isidorus tanquam murem longum cum telum à longitudine omnes lexicographi deductum esse referant. Alij hanc etymologiam deriuant à mus, & τῆλε, quod est longè. Cæterùm huiusmodi etymologias tanquam nugaces explodendas esse censemus. Carolus Figulus in dialogo de mustelis etymum magis rationi consonum assignat, dùm hoc nomen deducit à μῦς mus, & στέλλω idest ὑποστέλλω nimirùm contraho & surripio, cum mustela mures à cauernis ad se trahat, atque surripiat, qua de causa mustelam duplici l, scribendam esse arbitratur. Licet Festus per simplex l vocem hanc proferendam esse autumet, cum nomina eiusdem terminationis cum mustela ad ipsius mentem, vt tutela, nitela,

lib. 12. orig. cap. 3.

nitela, & medela eodem modo scribantur. Ioannes Goropius ingeniosius etymum à natu- A
ra huius animalis deductum, & verbis Germanicis explicatum excogitauit. Nam, in lin-
gua Teutonica, *Muysen*, mures, & *Stelen* furari significat, mustela igitur quasi Muysenste-
len nuncupatur, quasi tacitè furetur, quod murium proprium esse pro comperto habemus.
Illi enim spectantia ad victum per tacita noctis silentia secretè indagant, & furantur. Ges-
nerus magis hanc postremam etymologiam, quàm à Carolo Figulo allatam commenda-
re videtur, cum nullibi apud Græcos inuenerit, quòd verbum στέλλειν furari significet.
Verumtamèn, vt Figuli partes tueamur, στέλλειν multos sortitur significatus, primò mitte-
re significat, interdum verò contrahere, nimirum ad se trahere, denotat, & in hoc vltimo
sensu huiusmodi verbum à Figulo sumebatur. Accedendum est modò ad examinanda va-
ria nomina, quibus apud varias Nationes mustela insignitur. In hæbraico textu Leuitici *cap. 11.*
Choled legitur, & vox hæc ab omnibus interpretibus mustela conuertitur; à Chaldæo
transfertur Chulda, ab Arabe Caldah, à Persa, Garba, à Septuaginta, γαλῆ, & à D. Hie- *Natura mustel.*
ronymo Mustela. Alioquin ab Alijs κερδώ dicta est, & quamuis hoc nomen vulpi potius,
ob animantis astutiam, conuenire superius fuerit explicatum attamen ab hac vulpina na-
tura non multum recedit mustela, cum versutijs, & dolis cætera animantia circumueni- B
re soleat. Niniphi fortæ Nimfi apud syluaticum legitur, quoniam νυμφίτζα, idest Nym-
phitza hodie, auctore Suida, à vulgo Græcorũ pronunciatur. Reperitur etiam Fethis a-
pud Albertum in Aristotelem de animalibus, quod vocabulum non aliud, quàm muste-
lam indicare videtur, quoniam addit hoc animal more vulpium ingeniosè gallinas adori-
ri. Præterea apud Albertum pro mustela habetur etiam aliud barbarum vocabulum Hyr-
zus. At Gesnerus putat prædicta voce ab illo significari leporem, cum proprietate ambo-
bus animalibus communi Albertus fuerit deceptus, nam tàm lepus, quàm mustela sæpissi-
mè catulos suos de loco ad locum transferant. Alibi quoquè Albertus quoddam animal *Hyrzus qd.*
Habeninum nominat, quod præliando vincit animal dictum Pelagoz, hoc autem ab Aui-
cenna nomine muris cæci nimirùm talpæ circumfertur, propterea cum hæc à mustela su-
peretur, Gesnerus per Habeninum mustelam intelligere voluit. Ibanauge mustela etiam
dicitur, vt vetus Glossographus Auicennæ exponit. Ibinuers conuertitur Belula apud syl-
uaticum. Belula verò mustelam designare videtur, voce à Gallis detorta, quibus, teste
Bruyero, hoc animal vocitatur Beleta, quasi bibens ouum, cum auium oua inquirens sorbe-
re soleat. Hispanis dicitur Comadreia, Germanis Vuisel a sono vocis, quem mustela edit, C
vt voluit Agricola, Anglis Vuesell, vel Vuesyll, Illyrijs Kolczauua. Italis Donola, quasi
Damula sic dicta, vt placuit Isidoro, quoniam capta de manu facilè aufugiat. Hic notandũ
est fuisse nonnullos qui Ichneumonem Damulam, siue Donolã appellauerint, cum tamen
hæc nomenclatura propriè vulgati mustelæ, non autem Ichneumoni competat. Quidã ho-
diè mustelam Mygalen perperàm indigitarunt, nam Mygale murem araneum denotat.
Verùm ij morsu vtriusquè animalis venenato, & pernicioso hallucinati in prædictum er-
rorem inciderunt. Albertus quidem mustelam tantùm marem Mygalem nũcupari asseue-
rauit. Hoc autem tanquàm falsum doctissimi viri explodunt, quoniam mus araneus, & mas
& fœmina, nomine mygales, semper intelligitur. Reliquum est, vt de nominibus mustelæ
albæ aliquid in medium afferamus. Hæc ab Alciato mus albus nuncupatur, Alijs mus
lascitius, quoniam mustela alba Polonis lascica dicatur, vt animaduertit Gesnerus,
quamuis genus mustelæ candidum in extremitate caudæ nigricans, cuius iconem hic da-
mus, alijs Polonis Gronostharij vocitetur. Anglis Mineuer per transpositionem littera-
rum vocabuli Gallici Herminne. Vnde aliqui in Heluetia Hermelin, & Itali Armel- D
linum mustelam albam vocitant. Nostri etiam pelliones paruam pellem albam in ex-
trema cauda nigricantem, sub nomine Armellini, demonstrant. Quapropter quidam ab
armillis etymum desumpsisse existimarunt, quoniam manicæ vestium, armillæ, instar,
pellibus horum animalium olim exornarentur. Nec ambigere debet quispiam dicen-
do Armellinos in genere murium, non autem mustelarum à Priscis collocatos fuisse, quo-
niam Antiqui nomine murium (vt inquit Turnebus) non modò mures propriè dictos, *lib. 14. epis.*
verùm quoquè omnes minores Feras pelle cõmendabiles intellexerunt in quorum ge-
nere reponuntur Martes, Armellini, aliæquè huius generis mustelæ, quæ alio nomine
mures longi cognominantur. Quamobrem Seneca ad rem scripsit hunc in modum. *Ma-
gna Scytharum pars tergis vulpium induitur, atq; murium, quæ tactu mollia, & ventis sunt im-
penetrabilia.*

GE-

GENVS, DIFFERENTIÆ.

Descriptio.

PLinius mustelarum appellatione, & Ictida, & Galen complexus duas species constituebat, alteram in domorum tectis errabundam, & domesticam alteram in agris, & nemoribus versantem, & syluaticam cognominabat. Primam Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem, vulgarem, Cardanus, & Niphus vrbanam; secundam verò rusticam indigitarunt. Hanc postremam distinctionem Gesnerus non multum commendat, cum mustela domestica non solum circa domos vrbium, sed frequenter etiam circa habitationes agricolarum oberret. Deinde reprehendit Niphum, & Marcellum Virgilium, qui per mustelam vrbanam felem interpretati sunt Isidorus à doctrina Plinij minime recedens prædictam diuisionẽ amplectitur. At Textor in sua officina tres mustelarũ species nempe Galen, Ictin, & Melem in rerum natura reperiri decreuit. Carolus Figulus, in Dialogo demustelis, duas differentias vulgaris mustelæ assignare videtur, dum alteram totam albã Hermellam, alteram secundùm ventrem, & pectus candidam Vuiselam appellat. Vtrum postea mustela vulgaris tractu temporis in candidam degenerare possit, vt multi fatentur, alijs iudicandum relinquimus. Præter enumeratas multò plures mustelarum species in officinis pellionum ostenduntur, qui pelles Martium cùm fagorum tùm abietum, Putorij, & Zibellini ad pretiosas vestes fulciendas, & ad semimanicas hyemales parandas ex plaga septentrionali deferri curant. His addamus multas alias mustelinæ magnitudinis belluas, quas Auctores ad genus mustelarum referendas esse opinantur; sed quoniam exactam illarum descriptionem non assignarunt, hac de causa illas tantùm hoc in loco nominabimus. Albertus Magnus meminit cuiusdam, quam Rossolam, seu Guiselem vocat, cuius excrementum odoriferum est; ideoquè proprium fimum in vnum locum congerit, quasi naturali instinctu hunc hominibus prodesse nouerit. Alij ad genus mustelinum quadrupes digitatum varijs maculis insignitum & salamandram dictum reducunt, forte quia ob colorum varietatem salamandræ ex genere lacertorum assimiletur. Nostri Pelliones nigri, rutilique coloris paruam pellem ex regionibus frigidis delatam ostendunt, hancque Rosoleum vel Romulum nuncupant. Alij Chiurcam inter mustelas connumerant. Alij Girellam muris genus in Austria magnitudine mustelæ, generi mustelarum adnumerant, sed conditiones horũ animalium non describunt. Georgius Agricola in genere mustelarum Vormelę animantis Viuerra, seu Furone minoris meminit, & Cardanus Lardironi. Idem Cardanus Genetham quamdam mustelam esse statuit, sed de natura huius animalis statim post historiam mustelarum agetur. Denique Georgius Agricola mustelam vulgarem describens, in lateribus, & dorso rutilam, rarò subflauam, circa guttur semper albam, aliquando totam candidam; sed rariùs, illam constituit. Idcircò tradidit Gesnerus mustelam domesticam subrubram esse aliquantulum ventre, & collo albis, deinde corpus tenue rotundum, & caudam, breuem ei assignat. Albertus autem de mustela candida sermonem habẽs scriptis mandauit, Ermineum esse animal candidum figuræ mustelarum, & in extremitate caudæ nigerrimum, quamadmodum in præsenti icone licet intueri.

Tom. 2.

Defferentia mustelę vulgaris.

Rossola.

MVSTELA CANDIDA IN EXTREMA CAVDA NIGRICANS cum pulegio, quod nonnullis Botanicis Galeopsis dicitur.

ANATOMICA.

Galenus in libris de Anatomica administratione Mustelas etiam ad anatomen idoneas esse prædicauit, dũ illas se dissecuisse fatetur, propterea in libro de Anatomia viuorum; omnes animantes affræni audacia insignes par uo corde prædita esse veluti Mustelas obseruauit. Hoc Galeni assertum apud Scriptores non est extra omnem dubitationis ansam, quoniã ex Aristotele habemus mustelas corde magno à natura munitas fuisse. Nonnulli viri docti respondent cor mustelarum ex mente Galeni intuentibus paruum esse, sed in cõparatione ad cætera animantia eiusdem magnitudinis ex Aristotelis sententia magnum esse pronunciandum est. Itaquè hac distinctione Galenum cum Aristotele conciliare conantur. Si contemplationem hanc ad mustelarũ dentes dirigamus, inueniemus dentes priores breuiores esse, quàm in muribus. Vnde optimo iure scribebat Albertus Mustelas corporis figura muribus esse similes, dentesquè anteriores breues habere, quales in muribus non licet intueri. Ideò colligit Albertus, tùm propter hanc rationem, tùm quia mures insectantur, & enecant, Mustelas ad murium genus nullo modo reducendas esse. Vt igitur, quòd de dentibus hactenùs exposuimus omnibus manifestum euadat, libuit iconem cranij Mustelæ exhibere.

lib.6.cap.1.

Cor magnũ in mustelis.

CRANIVM MVSTELÆ.

VOX.

Mustelarum vocem tradit Gesnerus acutam esse, sibiloquè serpẽtum valdè similem, hac de re Germani à sono vocis huius animantis nomen illius per onomatopæiam formarunt, vt in Synonimis enucleauimus. In speculo autem naturali Vincentij Mustelæ triuolare feruntur. Deniquè Auctor philomelæ in tractatu vocum omnium animantiũ Mustelam dintrire perhibet, dum canit hunc in modum.

li.22.cap.2.

Mus auidus mintrat, velox mustelaq; dintrit.

NATV-

A

NATVRA, MORES, Ingenium.

MVlti scribunt hoc à natura Mustelis fuisse congenitum, vt, accedente brumali tempore, profundo somno corripiantur quod à veritate alienum, esse Gesnerus fatetur; nam illi retulit quidam ἀξιόπιστος, media hyeme, extra vrbem mustelam albam visam fuisse, præterquamquod vrgente etiā bruma circa priuatas habitationes Mustelæ etiam vagari visæ sunt. Hoc igitur docet has bestias somno non multùm indulgere. Prætereà cuiuslibet Mustelæ fimū nonnihil moschum redolere Matthiolus pronunciauit, & potissimùm quando hæ animantes per agros, & per syluas liberam vitam agunt. Amplius hoc insitum habent à natura, vt ratione ætatis varium colorem adipiscantur, nam Physiologi referunt primo anno rufas, secundo, mixto colore, tertio tandèm albedine refertas esse, quod aliqui verum esse inde existimant, cum etiam homines senectuti appropinquantes canitiem induant propter pituitam, quæ, calore naturali decrescente, copiosa in corporibus generatur. Item rerum naturalium scrutatores, id Mustelis naturam indidisse promulgarunt, vt catulorum amissam visionem quadam herba ad pristinum statum reducere valeant. Quocirca si credendum est Bartholomæo Anglico, Mustelæ quadam planta catulis in cauerna læsis medentur, & mortuos etiam ad vitam reuocant. Cæterùm animaduertendum est inter animalia Mustelas facilè cicurari, & præcipuè quando ad mentem Cardani, illarum dentes allio perfricātur, quia imposterùm quempiam mordicus apprehēdere non audent, & cicuratæ collusionibus quotidie indulgent. Itaquè T. Vespesianus Stroza in epicedio cuiusdam cicuratæ Mustelæ ad rem sic cecinit.

Fimus mustela qualis

B

lib.18.c.72

lib.6. Erot.

Nil potuit puero te gratius esse, nec illi
Morte tua quicquam tristius esse potest.
Tu digitos blando tentabas improba morsu,
Protecto ludens semisupina pede,
Et mollem è labijs noras sorbere saliuam,
Et quiddam exiguo murmure dulce queri.

C

Amplius Mustelæ exiguam quidem habent corporaturam, sed tantis dolis, & versutijs animus earum refertus est, vt animalia etiam seipsis maiora superare valeant. Quamobrē Simonides apud Stobæum in sermone, quo mulieres vituperantur, diuersa mulierum ingenia recenset, tandemquè concludit illud genus mulierum triste esse, cuius ingeniū Mustelis assimilatur. Mustelæ igitur primùm præstantem ingenij solertiam ostendunt, dum caueas duobus foraminibus munitas extruunt, quorum alterum Septentrionem, alterum verò meridiem spectat, vt venientibus pluuijs, & tempestatibus, fenestram obturando occurrere possint. Deinde singulari amore proprios fœtus adeò prosequuntur, vt sæpius in spatio diei naturalis illos de loco ad locum transferant, cum dubitent, ne surripiantur. Hinc factum est (teste Aristotele) vt multi crediderint mustelas ore parere, cui opinioni omnes poetæ adstipulantur. Verùm non satis mirari debemus sententiam Christophori Encelij viri alioqui doctissimi, qui hāc vulgi opinionem approbans literis mādauit sepias loligines, & squilas ore coire, & parere. Deniquè Mustelam acuto natam ingenio indè colligendum est, quoniam cum serpentibus præliatura, ruta prius se munit, deindè audacter pugnam aggrediens palmam reportat. Huius rationem assignans Aristoteles dicebat. Mustelam aduersus serpentes rutam comedere, quoniam huius plantæ odor serpentibus infensissimus esse perhibetur. Hinc medici non sine ratione, hanc herbam venenorum alexipharmacum esse promulgarunt. Recitant etiam Physiologi omnes quidem serpentes, & etiam Basiliscum a Mustela interimi, cum hoc tamen discrimine, vt, Basilisco interempto, ipsa etiam pereat.

li.3. de gen. an. cap 6.

lib.3. de nat. fos. cap. 54.

D

lib.9. de hist. an. c.6.

LOCVS

LOCVS.

Retulit Strabo non longè ab ortu Nili in Mauritania Mustelas versari prægrandes, quæ à cæteris non nisi in rictu eminentiori, & oblongiori discrepant. In territorio Tartesi vrbis extra columnas Herculis sitæ, maximas Mustelas nasci Suidas est auctor, vnde γαλῆ ταρτησία dicta est; sed quo pilo, vel quibus conditionibus gaudeat, ignoratur. Habemus etiam in prima parte historiæ nauigationis in Indiam orientalem quòd multi Cercopitheci, & Mustelæ loca syluestria Insulæ Iauæ incolunt. Plinius in Pordeselene Insula Mustelas collocat, sed limites non transire asseuerat; additquè Albertus in Bæotiam delatas, aut perire, aut statim aufugere. Mustelæ albæ, seu Armellini ex regionibus Europæ ad Septentrionem sitis mittuntur, vbi maiori parte anni hyems, & frigus dominatur. Has Mustelas Gesnerus à Germanicis discrepare non putat, nisi in pilo, qui tenacius pellibus adherescit. Alba potissimum Russia (teste Erasmo Stella) siue Moscouia Cronio mari adiacens Mustelas albas, siue Armellinos mittit. Olaus Magnus Lanzeruccam Scandanauiæ syluam, cuius longitudo est ad octuaginta milliaria, Mustelis albis redundare scripsit. In regionibus montanis Germaniæ (vt annotauit Gesnerus) multæ Mustelæ æstate fuscæ, vel subrutilæ, & hyeme candidæ vagantur. Ad finem si loca particularia à Mustelis habitata inuestigemus, apud Albertum cauernas terræ fissuras petrarum, interdum fænilia, & stabula ab ipsis inhabitari comperiemus.

lib. 17.

Armellini vbi sint.

VICTVS.

Reponi potest Mustela in numero eorum animantium; quæ omnibus ferè rebus victitant; nam primo pascitur serpentibus, insidiatur vespertilionibus, & vt plurimùm muribus vescitur, quos (vt inquit Porta) proprio halitu à foraminibus atq; cauernis extrahit. Deindè non vnum, sed omne murium genus, nimirùm domesticos maiores, & minores, agrestes omnes & talpas, etiam deuorat; quoniam ob corporis gracilitatem angusta etiam foramina meliùs quàm felis subire potest; ideoq; mures multò plures, quàm ille absumit. Propterea multi rustici, & potissimùm monticolæ (teste Stumpfio) loco felium ad mures distruẽdos Mustelas domi nutriunt. Nec Mustela murium pastu contenta, auibus quoquè insidias tendit; nam ex Aristotele, prudenter illas capit iugulat enim quas cæperit, vt Lupus ouem. Vnde Oppianus, Bodino interprete, sic canebat.

lib. 7. Phyt. cap. 15.

———— *Mustelas pectore vafras,*
Quæq; domus propriæ nidos populantur iniquè.

li. 2. Cyneg.

Hoc quoquè non fuit ignotum Baptistæ Mantuano, qui ad rem cecinit hunc in modum.

Quid præda Mustela ferat, Mustela volantum
Dira lues auium, nidos scrutatur, & ipsos
Captùs absumit tenero cum pignore matres.

Plinius addit columbarijs quoq; Mustelas infensas esse, quoniã oua obsorbent, & auium etiam interemptorum sanguinem sugunt. Immò oua etiam gallinarum furantes, fracto putamine, vitellum cum albumine lambunt, gallinis autem (vt audiuimus à rusticis) non sunt infestæ; quod Stumpfius etiam confirmauit, qui scriptum reliquit, gallinas tantùm à mustelis syluestribus, nempè martibus, & putorijs iugulari. Aelianus addit quòd mustela defunctos inuadit, & eorũ oculos diripiẽs libenter absorbet. Ideò posthac nulla tenebimur admiratione, quandò audiuerimus huiusmodi bestias in cæmeterijs circa monumenta errabundas reperiri. Demùm leporibus etiam insidiatur; nam ex Alberto post longam collusionem, leporem defatigatum iugulat. Quarè non est mirandum, si quidam rusticus Gesnero narrauerit, visam fuisse mustelam, quæ leporem aure teneret.

lib. 29. c. 4.

lib. 12. c. 27.

PARTVS.

INualuit opinio apud antiquos Mustelas ore fætare, cum sæpius catulos ore susceptos transferri obseruassent. Idcirco Reusnerus in Paradiso poetico id exponens sic aiebat.

Ore paris Mustela rapax, & concipis aure;
Tu magnis auibus paruula terror eris.

Hanc opinionem primum Aristoteles, deinde Isidorus, & alij clarissimi viri refutarunt; cum Mustelæ, vt cęteræ animâtes fidipedes, vtero sint referertæ, nullusquè insignis meatus ab ipso ad os pateat, per quem fætus in lucem exire possit. Verùm magnam errandi ansam priscis auctoribus fortè attulit illa fabula Galanthidis ancillæ matris Herculis in Mustelam transformatæ, quam recitat Ouidius. Scribens, ab Alcmena Herculem paritura, & difficultate partus laborante Lucinam, quæ parturientibus præesse dicebatur, inuocatam fuisse, Lucinamquè figuram anus indutam, Iunonis iussu partui non ad facilitatem, sed ad difficultatem afferendam adfuisse; ideoquè illa manuum digitis cancellatim iunctis genua tenens iuxta ianuam Alcmenæ sedebat, cum Galanthis Alcmenæ ancilla suspicata eo gestu Lucinam parturienti esse impedimento, accedens & quasi gratias agens falsò ei nunciauit Alcmenam partu esse solutam; quòd cum Dea intellexisset surrexit; statimquè Alcmena Herculem enixa est. Tunc Dea, ob hanc ludificationem, indignata Galanthidem in Mustelam transfigurauit, ea tamen conditione, vt ore pareret, quo ementita fuerat. Verba igitur Ouidij sic se habent.

lib. 9. Metamor.

Numine decepto risisse Galanthida fama est.
Ridentem, prensamq; ipsis Dea sæua capillis
Traxit, & è terra corpus releuare volentem
Arcuit, inque pedes mutauit brachia primos;
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
Amisere suum, forma est diuersa priori.
Quæ quia mendaci parientem iuuerat ore,
Ore parit; nostrasquè domos, vt & ante, frequentat.

Vel etiam fabula de Mustelæ paritura potuit dimanasse ex historia animalium Alberti, qui scripsit Damulam (siue posteà hoc nomine capreæ quoddam genus, siue Mustelam intellexerit) parientem statim secundas, priusquàm terram attingant deglutire; quamuis nulla prædictarum belluarum secundas deuoret. Galeotes tantùm idest stellio, nó gale, idest Mustela suam exuens senectutem deuorare dicitur; propterea fieri potest, vt Albertus galeotem cum gale confundens hallucinatus fuerit,

lib. 22.

CAPIENDI, & FVGANDI RATIO.

PRæter laqueos, & retia, quibus Mustela comprehendi possunt, multi cognito specu, in quo ipsæ stabulantur, atquè fætificant, manibus chirotheca ferrea munitis catulos vnà cum matribus facile coercent, & catenulis vinciunt. Si sal ammoniacum, & frumentum, vel vt alij legunt) fermentum cum aliquo liquore dissolutum, & circa loca à Mustelis frequentata aspersum, ab illisq. voratum fuerit, teste Porta, vel interibunt, vel illinc aufugient. Plinius (referente Porta loco citato) fel stellionum, vel chamæleonis in aqua dissoluit, atquè hac ratione Mustelas congregat, quæ postmodùm facilimè mactari possunt. Auicennas ad Mustelas pellendas rutam adhibebat. Alij verò succo rutæ montanæ à gallinis Mustelas arcent. Cardanus omne Mustelarum genus nidore felis exusti in fugam vertere profitetur. Deniq. Constantinus Cæsar in sua agricultura Mustelam viuam comprehendi, eiusque caudam, & testiculos amputari, viuamq; dimitti iubebat; sicq; imposterum nullas Mustelas in illa regione vagari pollicebatur.

li. 15. Mag. nat.

lib. 12. ca. 3.

ANTIPATHIA.

Aristoteles verba faciens de dissidijs animantium, multa animalia Mustelę valdè inimica recenset, & primò inter aues coruum, & cornicem, huiusquè antipathiæ assignans rationem dicebat, quoniam oua prædictarum auium à Mustelis absorbentur. Deindè gallinas capitali odio prosequitur, idcircò hæ, vt docti viri tradunt, audita Mustelarum voce, ferè exanimantur, quamuis gallus aduersus ipsas acriter decertet. Pręter aues quadrupedibus etiam Mustela præteriens timorem incutit, quapropter scribebat Aelianus, quòd omne iumentum Mustelam reformidat, & Textor addit suem quoquè Mustelis admodum inimicum esse. Sed quid dicemus de fele? cum Mustelæ necessariò in eius odium rapiantur, illas enim catus inuadit, ipsæ autem acriter se defendentes tandem euadunt. Postremò notandum est Mustelas hostili animo in serpentes sæuire, sed potissimum in eos, teste Alberto, qui muribus vescuntur. Iacobus Vitriacus, in historia Orientis, literis mandauit quòd Mustela capitali odio à cunctis serpentibus, sed præcipuè a basilisco dissidet, quapropter homines illas immittunt in foueas, & fissuras basilisci, vt illum fugientē Mustela coerceat, & mactet. Licèt Leuinus Lēnius dixerit à Mustela folijs rutæ armata basiliscū in caueis delitiscentē euocari, atq. conteri. Demū sciendum est huic bestiæ bufonē esse odiosissimū contraquē, ramo rutæ munita, decertat, ipse autē odore rutæ grauiter offensus illicò fugit. Verū in prælio aduersùs serpētes nō solum ad rutā, sed etiam ad sonchū, tanquàm ad veneni alexipharmacū, Mustela confugit. Nam Antonius Gigas vir rerum naturalium peritissimus narrauit aliquādò ex relatione Guidozzi Guidarelli viri fide digni, & pharmacopolæ erudit, hanc bestiam, soncho degustato, in pugna contra serpentes validiorem fieri, quod ipse proprijs oculis obseruauit, dū Maio mense extra vrbem herbas quæritaret, vbi Mustela cum serpente certans sæpè cicerbitam, vel sonchū mandebat, quod cum sæpius reiteraret, & rursùm cum serpente dimicaret, serpēs, cognito Mustelæ præsidio, herbam totam extirpauit. Vnde Mustela denuò ad suam antidotum, tāquàm ad asylum confugiēs, ipso non inuento, a serpente dilacerata est.

lib. 9. de hist. an. cap. 1.

tom. 2. off.

MVSTELÆ VENENVM, & Medela.

EVstachius Rudius in tractatu de venenis Mustelam facilè rabiem concipere, & ab ea vehementer cruciari testificatur, vnde ius morsus, qui semper est perniciosus, tunc lethalis euadit. Quamobrem ab Aeliano interitus Aristitidis à Mustela demorsi proditus est literarum monimentis. Aristitides autem fuit Lucrensis morsus a Mustela, & præ morbi grauitate interiens dixit, multò sibi iucundiorē mortē futuram fuisse, si vel ex Leonis, vel ex Pardi, quā ex huiusmodi contemptæ bestiolæ morsu contigisset, idcirco ipse acerbiùs ignominiam morsus, quàm ipsum obitum ferebat. Morsum igitur huius bestiæ, licet rabie non affligetur, venenosa qualitate non carere partes demorsæ indicant, quę statim liuorē quemdam contrahunt, deinde ex vberibus vaccarum à morsu huius bestiæ sępè consauciatis id colligendum est, quę statim inflammatione corripiuntur. Immò grauis Mustelæ halitus idem arguit, quem spirat eo potissimum tempore, quo ingentes irarum motus concipit. Auicennas igitur ponderans Mustelę venenum morsu animantibus communicatum symptomata etiam huiusmodi venenum concomitantia assignauit, dum dixit partes sauciatas veloci dolore affligi, & citò colorem fuscum adipisci, nam à dentibus, & vnguibus animalium rapacium nonnihil venenosi participantibus calor membri demorsi facilè extinguitur. Vnde ad pręsidia statim confugiendum est. Nonnulli vbera vaccarum a dentibus huius bestię lęsa, pelle ipsius Mustelę fricant, & sanitati restituunt. Auicennas loco citato ad morsum Mustelę pręscribit emplastrum ex cępa, & allijs compositum,

lib. 4.

lib. 13. de var. hist.

lib. 4. fen. 6. tract. 5.

nec non ex ficubus immaturis cum farina orobi partibus demorſi applicandum. Idem, in capite de eruca, ſyluestrem erucam cum vino odorifero, tanquàm Theriacam in morſu Muſtelæ commendabat. Camerarius in vulneribus à dente Muſtelæ inflictis laudat oleum, in quo prius Muſtela ſuffocata computruerit, vel locum ſaucium arida huius animalis pelle adeò fricat, vt incaleſcat, & tandem theriacam iumento vulnerato exhibet. Ad finem fel Muſtelæ tantùm contra virus aſpidis eſt efficax; alioquin ſcribit Rhaſis eſſe lethiferum, niſi remedia maturè adhibeantur.

EPITHETA.

lib. 5. Phyſ. cap. 10.

A Varijs effectibus, & affectibus Muſtelas varia epitheta ſortitas fuiſſe auctores non vulgares perhibent. Aliquando dicuntur γαλιάγκωνες (vt animaduertit Porta) vel quia ſuaptè natura partes circa fluxuram cubiti gibboſas, & tumidiores habeant, vel ob aliquam ægritudinem, in quã ſæpè incidant, hinc poſtea arguebat. Porta hoc animal in morbis articularibus non vulgarem habere prærogatiuam. Columella Muſtelas auidas appellabat, fortè quia in omne genus edulij libenter ferantur. Quapropter à Græcis Muſtela non immeritò παμφάγος, ideſt omnia vorans nuncupata eſt; quamuis à venatione, & eſu murium, μυοκτόνος præcipuè vocitetur. Reperitur apud Græcos hoc nomen adiectũ, ἀγριωπός, quod habentem agreſtem aſpectum ſignificare videtur; hac de re placuit viris doctis hoc epitheton Muſtelis aſſignare. Tandem hæc beſtia pauida à Latinis dicta eſt, quia homines reformidet, aliquandò introrepens, quia anguſta ſublimium etiam parietum foramina, venandi gratia, ingrediatur, & velox, quoniam mures quocunquè aclacriter currentes ſua velecitate aſſequatur.

DENOMINATA.

C Vm multa ſint, quæ a nomine tùm Græco, tùm Latino Muſtelæ denominationem ſortiantur, ab animalibus primùm inchoantes dicimus, quòd apud Heſychium γαλιδεύς catulus felis exponitur, & Plinius, vt annotauimus in capite de Leone, catulos Leænæ Muſtelinos appellauit, quoniam carnes informes Muſtelarum magnitudine in lucem prodeant. Apud Ariſtotelem γαλεοώδης genus Muſtelinum legitur, & γαλέος Muſtelus piſcis propter longitudinem corporis à Muſtela quadrupede denominationem hanc ſibi comparauit. Γαλεώτης quoquè aliquando pro ſtellione, aliquando pro fele à Scriptoribus vſurpatur. Mygale quaſi mus muſtelinus vocatur; eſt autem mus araneus, non vt Amyntas apud Scholiaſtem Nicandri ſcribit quòd μυογάλη, ſeu μογαλῆ ἐκ μυὸς, καὶ γαλῆς γίνεται, ideſt non quia ex mure, & Muſtela oriatur, hoc enim riſu dignum exiſtimamus; cũ Muſtela omni murium generi maximè inſidietur; ſed potius dicendum eſt murem araneum ideò mygalem nuncupatum, quoniam figuram a mure, & colorem à Muſtela ſibi comparauerit. Talpam quoquè animal muſtelinum vocitauit Heſychius, quia roſtro inſtar Muſtelæ prædita ſit. Mures inſuper in Cyrynaica regione, (teſte Ariſtotele; in Mirabilibus (rictum Muſtelæ habentes vagantur, qui iure optimo meſtelini dici poſſent. His addit Albertus murem in Auſtria Ziſelum dictum æquantem magnitudinem Muſtelæ verſari. Si ab animalibus ad plantas tranſitum faciamus, inueniemus in antiquis Dioſcoridis nomenclaturis duas plantas, nimirum aſplenium, & verbenacam ſub nomine ſanguinis Muſtelæ, & pulegium ſub nomine galeopſis circumferri. Alioquin galeopſis herba eſt folia producens vrticæ ſimilima, ideoquè inter vrticas inertes recenſetur. Verum quam ob cauſam nomen ab hoc animal inuenerit, non ſatis manifeſtum eſt. Aliquid Botanici aſſerunt quòd Muſtelæ in profligando ſuo peculiari morbo ipſa vtuntur, vt canes cynopſide. Alij opinantur galeopſim dictam,

lib. 2. de hiſ. anim.

Galeopſis planta ſit

E quoniam folia manibus trita γαλίνς βδόλον idest flatum ventris Mustelæ, vel felis suo odore referant; idcirco non iniuria ab aliquibus hæc planta γαλεόβδολον nominatur. Amplius præter animalia, & plantas, multa à colore Mustelæ denominata esse videntur. Legimus enim apud Apuleium Mustelatos peplos nempè pretiosas vestes à similitadine coloris mustelini ita nuncupatas, quas Cælius Rhodiginus vela ex serico confecta, subliuida maculis, lenticularum instar, conspersa interpretabatur. Verùm huiusmodi color ex Terentij assertis magis manifestabitur, qui Eunuchum quemdam colore mustelino præditum nominauit, quem Menander apud Donatum in Eunucho Terentij γέροντα γαλεώτην vocauerat à lentiginoso stellionis colore. Nonnulli Grammatici (teste Turnebo) taxant Terentium, quòd Mustela à stellione plurimùm discrepet; sed debebant animaduertere γαλεώτην non modò stellionem, verùm quoquè Mustelam significare. Legitur enim apud Hesychium γαλεώτης, ὁ ἀσχαλαβώτης, καὶ ἰχθύς, καὶ ζῶον χερσαῖον; quare illud animal lentiginosi, & fœdi coloris proculdubio Mustelæ etiam nomine indigitatur. Extat quædam comediæ apud Plautum Mustelaria inscripta, vt nonnulli volunt, quoniam in ea quidam nomine Tranio introducatur, qui domum quamdam

Color Mustelinus.

F ob debacchantes noctu in ea Mustelas inhabitabilem fuisse commentus sit. Sed doctissimus Io. Baptista Pius in commentarijs ad Plautum non Mustelas, sed mõstra quædam tali domui infesta fuisse perhibet, ideoquè comœdiam hanc Monstrelariam, & ad euitandum cacophoniam, Mustelariam inscriptam fuisse opinatur. Rectiùs quædam fabula Carcini poetæ inscripta, Myes, Mustelaria posset nuncupari, cum in ea Mustela nocturnos mores strangulans introducatur. Præterea quædam instrumenta a gale, idest à Mustela denominantur, vt galea capitis munimentum ex varijs animalium pellibus olim confectum, idcirco apud poetas galeæ interdum dictæ fuerunt κυνέαι, quia ex pellibus canum, λυκέαι, quia ex corio lyncum, & tandem γαλέαι, quia ex tegmine Mustelarum parari solerent. Quamuis vt plurimum ex Mustelina pelle concinarentur, quemadmodum Lypsius in tractatu de militia Romana attestatus est. Nequè hoc assertum ab Homeri doctrina multum recedit; propterea quod ipse ab illa Mustelæ specie, quam ἴκτιν vocant, galeam quandoquè ἰκτιδέην cognominauit. Amplius γαλέα à vulgaribus Lexicographis decipula exponitur, quamquam in hoc sensu γαλεάγρα dici debeat. Verum aduertendum est hoc nomen vnicam non sortiri significationem quandoquidem

Mustelaria Plauti cur sic scripta

Galea cur ita dicta.

G Suidas, & Varinus χαλεάγραν ὄργανον τιμωρητικὸν, nempe instrumentum ad fontes plectendos interpretantur. Immò Varinus hoc vocabulo locum in quo Feræ includebantur, intellexit, & pollux galeagram inter vasorum genera collocauit. Liuius alicubi genus quoddam turris galeagram nominauit; hinc Dion historicus tradidit à Caligula plures in galeagram coniectos, atquè necatos fuisse. Videtur tamen, propriè loquendo, galeagra decipulam ad Mustelas capiendas denotare, quemadmodum Myagra instrumentum ad mures coercendos idoneum indicare solet, Cæterùm loca consultò omittenda censemus, vt γαλήσιον nomen loci, & montis propè Ephesum, vt Suidas, & Varinus retulerunt, quamuis Stephanus Gallesium per duplex l. scribat, & vrbem Ephesi esse statuat; siquidem num à Gale, idest mustela denominentur, adhuc auctoribus est ignotum. Deniquè γαλεάγκωνα est quidem vox à voce γαλῆ desumpta, & licet Cælius in opusculo de rebus Aegyptiacis hoc nomen albicubitum exponat; nihilominus Galenus apud Hippocratem galeancones, nempe Mustelaneos interpretatur eos, qui à primo natalis die humeros more Mustelarum habent breuiores.

Galeagra quid sit.

in lib. de artic.

H

ADAGIA.

NOnnulla prouerbia à quibusdam Mustelæ proprietatibus decerpta sunt, quæ in hac historia posteritatis memoriam promerei videntur. Primum est quando dicitur. *Mustela rapacior.* Hoc profertur in illum, qui omnia desiderat, vel in eum, qui natura sua furax sit, quoniam mustela furis symbolum esse perhibetur, vt suo loco declarabitur. Legitur aliud prouerbium apud Erasmum huius tenoris. *Mustela fugiens pessimè pedit.* Hoc pronun-

ciari solet in illos, qui ab aliquo negocio citra infamiam non recedunt. Indequè ortum est, quoniam mustela, quemadmodum, & felis adeò acrem ventris flatum emittat, vt vix naribus perferri possit. Diogenianus attulit aliud memoria dignum, scilicet γαλῆς στέαρ, idest *Mustelæ sebum*, subaudiendo, *committis*; quamuis alij legant *feli laridum*. Hoc promulgandum est in eos, quibus desiderata tribuuntur; cum hoc animal sebo præcipuè delectetur. Vnde ad rem, hoc adagium erit proferendum, quando hominem laudis auidissimum multis, & magnificis virtutũ titulis honestabimus, vel quando hominem bibacem ad compotationes inuitabimus, vel tandem quando homines ad ludum procliues ad ludendum incitabimus. Demùm Diogenianus hoc etiam refert, γαλῆν ἔχεις, idest *Mustelam habes*. Idquè enunciandum est in illos, quibus omnia inauspicata contingunt; quoniam olim Prisci, mustelam domi habere, vel alere, infaustum esse crediderunt; hoc prouerbium non multum recedit ab his. *Equum habet Seianum* vel *Aurum habet Tolosanum.*

PRÆSAGIA, AVGVRIA, Prodigia.

IAm in prouerbijs dictum est, & mox ad mentem Ioannis Rosimi confirmabimus, quòd Ethnici inopiam Mustelæ visionem mali omnis indicium fuisse arbitrabantur. Immò addit Alexander ab Alexandro quòd Mustela, quemadmodum, & picus è sinistris veniens infaustissimum augurium Antiquis prænunciabat. Hinc Plautus aliquando introduxit parasitum sic loquentem. *Auspicio hodie optumo exiui foras, Mustela murem abstulit præter pedes.* Sperabat enim iste miser Gnato, dum à Mustela murem pro prandio captum vidisset, quòd huius augurij beneficio ad cenam apud Epignomum iuuenem facilè ingressurus esset. Verùm cum Epignomus nihil præter verba daret, & in diem procrastinaret; parasitus hæc verba protulit. *Certum est à Mustelæ conspectu, nihil nisi mali præsagiendum esse, quia nullam bestiam hac incertiorem noui, cum ipsa quotidie decies mutet locum.* Hoc assertum à ratione alienum esse non putat Aelianus, dum refert mustelas, & mures ruinam alicuius domus præsagire, nam paulò antequam domus corruat aliò migrãt. Item ex Aeliano Mustelæ, & mures stridentes vehementem tempestatem prænunciant. Vnde postea Cardanus, in suo ridiculo de insomnijs tractatu, protulit à Mustela per quietem visa non nisi malum præsagiri, nimirum fures domesticos, & proditores, qui tamen vitæ non sint insidiaturi. Tradidit quidem Heraclides (referente Gesnero) Polemarchum quemdam periurum, qui classem Corinthiorum euaserat, noctu dormientem Mustelarum morsibus infestari, & tandem ob disperationem sibi ipsi manum intulisse. Quare ex mustelis semper malum augurium dimanauit, præter illud, quod Bonfinius in sua historia Ladislao fratri Ducis Geysæ accidisse narrat. Nam cum Vngarorum Regis Salomonis, & Geysæ Ducis copiæ propè syluam Vaciam congressuræ constitissent; Ladislaus Ducis Geysæ frater cum equum apprehensa lancea conscendisset, & vertisset in gyrum, veprem fortè inter flectendum hasta tetigit, cui cum Mustela candida insedisset, veluti imminentis victoriæ nuncia per hastam in Ducis gremium delapsa. Hinc Ladislaus, sumpto fælici auspicio, animos militum confirmans certam victoriam pollicitus est.

lib.3. antiq. Rom.

lib.16.c.68

lib.3. dec. 2.

APOLOGI.

PHrygius fabulator, vt ostenderet quandoquè mutandũ esse propositum, & ad nouum consilium fugiendum, vt imminentia pericula euitentur, finxit vespertilionem coram Mustela, interdum auem, & interdum murem se manifestantem, sed quoniam hic apologus ad historiam verspetilionis attinere videtur; ideo, hoc prætermisso, illum recitabimus, in quo Aesopus fabulatus est Mustelam in officinam Ferrariam intrantem, limam ibi collocatam adeò circumlambisse, vt sanguis multus efflueret, quo conspecto, Mustela opus prosequebatur

A

E tur rata ex ferro aliquid abstulisse, donec totam linguam absumpserit. Per hanc fabulam denotat esse nonnullos homines, qui in contentionibus, & rixis aliquando semetipsos offendunt. Insuper, eodem auctore, quædam Mustela senectute confecta cum, vt solebat in prima ætate, mures venari, & assequi non posset, in farinæ arca se abscōdere deliberauit, ad quam mores singuli per angustā fissuram, pabuli gratia, ingrediebantur; sic enim, vt ex sententia successit, mures absque vllo labore assequi opinabatur. Docet Apologus ingenio opus esse, vbi vires corporeæ deficiunt. Denique contigit quondam, vt Mustela, quæ mures cuiusdā domus absumpserat, ab Hero domus decipula detineretur, hæc, quia totam habitationem à muribus liberauerat, in tanti laboris præmium, & ipsa libertatem ex animo rogabat. Cui Herus respondit gratiarum actionem menti, & non operi reddēdam esse, quasi vellet inferre opus iuxta voluntatē operantis ponderandum. Vnde, licet aliquis alterum præter consilium officijs cumulauerit, inde tamen nullum meritum consequetur, cum etiam hostis interdùm præter opinionem hostem beneficijs prosequatur, pari ratione Mustela mures, quibus vescebatur, enecans, præter propositum illi domui profuit. Id totum explicatur his versibus.

B

F

Præda viri, prædoq; murum Mustela venatur,
Da veniam, debes parcere, parce mihi.
Quod caret hoste domus, quòd abest à sorde fatetur.
Esse meum pro me te rogat, ergo faue.
Seruitio me redde tuo, mihi redde laboris
Prēmia, pro dono sit mea vita mihi.
Ille refert operum debetur gratia menti,
Non operis gratum mens bona reddit opus.
Nemo licet prosit, nisi vult prodesse meretur,
Nam prodesse potest hostis, obesse putans.
Cum mihi prodesses, mihi non prodesse volebas,
Hostibus ipsa meis, & meus hostis eras.
Non mihi monstra necans, sed eras tu prouida soli,
Sic panem poteras rodere sola meum.
Pane meo pinguis, mihi da pinguedinis vsum,
Damnis penso necem, digna perire peri.
Nil decorat factum, nisi facti sola voluntas,
Non operis fructum, sed noto mentis opus.

C

G

HIEROGLYPHICA.

AEgyptij, ex Pierio Valeriano, Mustelam ad denotandum Haruspicinæ symbolum effigiabant, non solùm quia huic animali aliquid vaticinij inesse opinarentur; sed etiam quia in simulacro Thrasibuli Mustela insculpta esset, vt meminit Pausanias. nam præter dissectū canem, ibi Mustela quoque dextrū huius simulacri humerum obrepebat, & hæc omnia, & singula diuinationis hieroglyphica esse ferebantur. Insuper per iconem Mustelæ, infortunium intelligebant, quoniam hoc animal infaustum esse perhibeatur ijs, quorum domos inhabitat; siquidem domesticis animalibus, præsertim verò auibus, tam altilibus, quàm nidum sub tecto struentibus insidiatur. Deinde Orus Apollo auctor est per picturam huius animalis posse viragines, nimirum mulieres negocia virilia exercentes, immò, & tribades designari, propterea quòd Mustela genitali osseo prædita sit. Tandem Cęlius Calcagninus in libro de rebus Aegyptiacis tradidit, Mustelę figura natales sermonis significari, cū hoc animal per aures concipere, & per os parere dicatur, quemadmodum, & sermo, qui per auditum concipitur, deinde per os, & linguam in lucem effunditur.

lib. 13.

D

H

EMBLEMATA, & SYMBOLA.

CVm Mustelam alicui occurrentem ominosam fuisse putauerit Antiquitas & nunc etiam apud quasdam nationes infelix habeatur omen, si in apparatu venationis Mustela nominetur, pręterquamquod eius icon infortunium designat, vt manifestatum fuit in hieroglyphicis, hinc Andreas Alciatus desumpto argumento figurauit Mustelam homini ad negocia proficiscenti occurrentem cum hoc titulo. BONIS AVSPICIIS INCIPIENDVM. Nam Prisci faustis negocij suscipiendi principijs tantam vim inesse statuerunt, vt vix, iuxta eorum mentem, bene cadere posсent, quę infelix initium sortiebantur. Subscribit igitur tetrastichon huius tenoris.

Embl. 126.

Auspicijs res capta malis, benè cedere nescit,
Felici quæ sunt omine facta iuuant.
Quidquid agis, Mustela tibi si occurrat, omitte,
Signa malæ hæc sortis bestia parua gerit.

Embl. 18.

Hadrianus Iunius in suo libro emblematum aliam Mustelę proprietatem contemplans delineauit hoc animal ore enitens, deinde hanc figuram huiusmodi titulo coronauit. AVDITO MVLTA, LOQVITVR PAVCA. Nam fabulam de partu Mustelæ eatenùs debemus admittere, quatenus ad moralem doctrinam spectare videtur. Hinc homine, prudentiam profitentes sunt percepturi multa in colloquijs audienda, pauca verò, & opportunè esse proferenda. In huius gratiam Auctor subscripsit hæc carmina.

Aure concipit, parit
Mustela fœtum postea in lucem ore
Aure dicta concipe
Diu, at recocta parciùs prome ore.

Camerarius meditans Mustelam ruta aduersus serpentes se munientem, pinxit hoc animal in conspectu serpentis decerpens rutam cum hac inscriptione. VT CAVTIVS PVGNET. Deinde subscipsit tale distichon.

Obfirmet fortis prudentia pectus in hostem,
Mustelæ veluti ruta dat antidotum.

Hoc symbolū Iouius assignauit Polemarcho Sfortiæ Pallauicino cōtra Turcas sub Imperatore Ferdinādo militanti, innuens prudentiā cū fortitudinē esse copulandam. Insuper cū Camillus de Camillis, & Io. Bapt. Pittonus in suis scriptis Italicis, de Impresis vulgo dictis, referāt rē aliquādo ita se se habere, vt Mustela sponte in os bufonis ingrediatur, cū tamē hoc apud veteres rerū naturaliū inuestigatores nullibi reperiatur annotatum. Hinc Camerarius in gratiā doctrinæ moralis effigiauit Mustelā in os bufonis ingredientē cū hoc titulo. CALLIDIOR ERRAT. Hoc autem symbolum apprimè quadrat in illos, qui in multis negocijs cautè, & prudenter se gerunt, interdum verò per cæcum impetum, vel ob voluptates, & amoris illecebras à virtutis tramite abducuntur. Quocirca Auctor subscripsit hoc distichon.

Embl. 80

Cætera qui vincis, tibi cur dominata voluptas
Te haud improuisum mergit in exitium?

Hunc autem affectum admodum impetuosum Seneca poeta elegāter descripsit in Medea his versibus saphicis.

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturquè frænos,
Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obuius enses.

Embl. 81

Prętereà Mustela etiam candida multis emblematibus occasionem præbuit, nam Camerarius pictura Mustelam albam immunda luti illuuie circumdatam repræsentauit cū hanc inscriptione. MORI MALO QVAM FÆDARI. Argumento desumpto à mira proprietate huius animalis, quod fame, & siti prius periter, & à venatoribus se capi permitteret, quàm suam pellem candidam aliqua impuritate inquinare, distichō autem subscriptū ab auctore sic se habet.

Mustelę cādida Emblemata.

Omni-

E *Omnibus antiſtat recti mens conſcia rebus,*
Hoc benè emi vita, tu quoquè crede, decus.

Hoc ſymbolum, teſte Iouio, vſurpatum fuit à Ferdinando filio Alphonſi Regis primi Aragoniæ, & Neapolis propter Marinum de Marſiano Ducem Sueſſæ, illi quidem inimicũ, ſed ſanguinis cognatione coniunctum, quem nunquàm ſuadẽtibus omnibus amicis, è medio tollere voluit, ſiquidem hoc ſymbolo innuebat ſe malle mori, quàm affiniũ ſanguine fœdari. Petrarcha quoquè meditans candorem huius animalis in delineãdo caſtitatis vexillo, iconem Armellini, nempè Muſtelæ candidæ in area viridi depinxit, ex altera parte Alciatus redarguens mollitiem, & laſciuiam nobilium quarumdam matronarum, quæ ad corporis ornatum raris animantium pellibus veſtes ſuffultas oſtentant, figurauit mulierẽ pellitis veſtimentis decoratam cum iconibus rariorum muſtelarum, nempè Muſtelæ albę quam ipſe murem album, & Zibellini, quem murem ſarmaticum appellat, & titulus emblematis eſt LASCIVIA. Deinde ſubſcripſit tale hexaſtichon. *Embl. 79.*

Delicias, & mollitiem mus creditur albus
Arguere, & ratio non ſat aperta mihi eſt.
F *An quòd ei natura ſalax, & multa libido eſt*
Ornat Romanas an quia pelle nurus?
Sarmaticum murem vocitant plerią; Zibellum,
Et celebris ſuaui eſt vnguine muſcus Arabs.

PHRENOSCHEMATA.

OVidam vir non vulgari dexteritate ingenij conſpicuus ex emblemate Alciati ſeptuageſimo nono nuper recitato fortè colligens muſtelam candidã in proluuium rei venereæ procliuem eſſe, vel quia ex rerum naturalium inueſtigatoribus intellexerit, ab huiuſmodi animantium genere poſt veneream mixtionẽ tetrum odorem dimanare, hinc ſumpto argumẽto, duos figurauit Armellinos, ſeu Muſtelas albas ſimul congredientes cum hoc Dicto. ALBÆ G SVNT, ET MALE' OLENT. Verùm aduertendum eſt quòd omnes politioris literaturæ viri in hanc ſententiam deſcenderunt, vt in aliquo phrenoſchemate fingendo verbis, & actibus inhoneſtis vti non liceat. Elegantius phrenoſchema ſibi finxit ille qui curã cuiuſdam pupilli tutelarem ſubiens, vt oſtenderet quanta animi ſinceritate ad hoc munus obeundum ſe accingebat, exhibuit iconem Muſtelæ candidæ in ſuum ſpecus ingredientis cum hoc Dicto TVTO' INGREDIOR. Ioannes Andreas Palatius in ſuo Tractatu de Inſignibus meminit cuiuſdam ingenioſi viri, qui Muſtelam ore pariẽtem delineauit cũ hoc Dicto SIC FOETVS. Fortè alludens ad hieroglyphicum Cælij Calcagnini de Natali ſermonis, qui antequàm in lucem exeat, prius in mente diligenter examinandus eſt. Vincentius Ruſſelius vir ſumma eruditione prętans forſan alludens ad emblema ſeptuageſimum nonũ Camerarij curauit effigiari Muſtelam ore ramum rutæ geſtantem coram bufone, qui aperto ore illam deglutire velle videtur, cum hoc Dicto AMAT VICTORIA CVRAM. Hoc phrenoſchemate innuere volebat prudentia, & armis aduerſus inimicos eſſe pugnandũ, quoniam bufo Muſtelę hoſtis, odore rutę, torpeſcit, atq. exanimatũ.

H

MORALIA.

CVm ſcribant phiſiologi catulos muſtelarum in ſpecubus aduerſa valetudine laborantes, & quandoquè etiam mortuos quadam herba à Parentibus ab ægritudine releuari, & ad vitam reuocari. Nos in præſentia Chriſtum veram Muſtelam prædicabimus, qui catulos ſuos nempè homines graui criminum violentia læſos ſanauit, & ſuſcitauit. Iuxta illud Oſeæ, *Viuificabit nos per duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & viuemus in conſpectu eius.* Eoquè magis Chriſtum Muſtelæ aſſimilare nobis licebit, quatenus fel, & caro Muſtelæ *cap. 5.*

ſtelæ contra aſpidem valet,& omne veneni genus expugnat. Quocirca fel etiam,& caro Chriſti,nimirùm iuſtitia,& miſericordia,ſeù rigor,& dulcedo ſunt medicina peccantium, dum Chriſtus alios correctione,alios miſericordia vſus,ſanitati reſtituit. Iuxta illud Pſalmographi. *Miſericordia,& veritas præcedent faciem tuam.* Amplius viri iuſti,& religioſi à quibuſdam Muſtelæ proprietatibus minimè recedunt. Nam,teſte Berchorio, ſi Muſtela nuncupatur mus longus,& fœtus ſuos ſępè de loco ad locum trãsfert,ſeque ruta aduersùs ſerpentes armat. Talis eſt probus,& pius Præſes,vocatur enim longus ob perſeuerantiã fœtus ſuos nimirùm ſubditos,doctrina,& exemplo,de loco ad locũ nempè ab amore mundi ad amorem cæli,de crimine ad virtutem,de virtute ad gratiam, de gratia ad gloriam ducit. Deindè ſucco rutæ,ſcilicet memoria ſanguinis, & paſſionis Chriſti armatus aduersùs aſpidem,ideſt contra Diabolum tutò præliatur. Inſuper ſi Muſtela ſuoptè ingenio flexibilis,& agilis eſt,odore ſagax,ſomno libenter indulgens, dorſo rubro, & ventre albo prædita. Pari ratione qui ſemetipſum Deo in religioſam ſeruitutem dicauit, debet tanquàm Muſtela ſe flexibilem,ideſt ad ſanctum obſequium paratum, & ob pietatem ſagacem reddere,ſomno contemplationis libẽter indulgere,& tandem dorſum veſte charitatis rubicunda,& ventrem veſte caſtitatis cãdida cooperire. Iuxta illud Canticorum. *Dilectus meus candidus,& rubicundus.* Viceuerſa Muſtela etiam peccantibus comparari poteſt,quandoquidem ſi in rerum natura Muſtela tota alba,præter extremitatem caudę nigricantem,reperitur. Similiter quidam ſunt homines toto vitæ curriculo ob conſcientiæ puritatem candidi,ſed poſtmodum finem vitæ, ſuo maximo damno,criminum fœditate denigrant. Amplius ſi ad particulares peccantes noſter ſermo dirigatur, Muſtela ad fures,& auaros poteſt comparari. Ad fures,quatenus,cum ſit animal doloſum,furtiſquè valdè deditum,typum furis præſeferat. Ad auaros,quatenus auibus inſidietur, & earum oua abſorbeat. Auarus etiam ritu Muſtelę pauperes inſidijs proſequitur,eorumquè oua, nimirùm facultates vſuris ſurripit. Idcirco ſi Muſtelæ combuſtæ cinis apud Plinium demorſis ab aſpide medetur,diues auarus tanquàm Muſtela mures,ideſt pauperes,perſequens,tãdem in fornace tartarea comburitur,quod nobis D. Lucas exemplo diuitis Epulonis manifeſtauit. Propterea peccantes demorſi ab aſpide nempè à Diabolo per tentationes, cinere contemplationis mortis diuitum damnatorum,ſibimet ſanitatem reſtituere poſſunt. Deinde,cum Muſtelæ excellenti odoratu mures,& auiculas venentur,non immerito hominum gulæ deditorum ſymbolum repreſentabunt,qui ſemper ſedent ſagina expleti,continuò crapulam exhalantes,& libentiſſimè ad conuiuia ſe conferunt, vbi cum heluonibus ſemper verſantur, Iuxta illud Iob. *Vbicumquè ſenſerit cadauer, ſtatim adeſt.* Ad finem qui euaginata lingua proximi famam petunt,tot Muſtelæ poſſunt indigitari,nam hæ ſerpentes odio habent,& auiculas perſequuntur,illi quoque ſerpentes, nimirùm homines prudentes effuſiſſimis habenis inuadunt,nec non auiculas,ſcilicet homines ad contemplationem incumbentes propudioſo dedecore afficiunt,eorumque oua,nempe bonas operationes diſſipare,& perdere conantur.

lib. 10. Reduct. mor. cap. 69.

cap. 5.

Auari & fures cur Muſtela dicantur.

cap. 16.

cap. 39.

SIMVLACRA.

NVllibi Muſtelæ ſimulacrum magis frequens conſpiciebatur quàm apud Thebanos, qui Muſtelam in Herculis monumentum religioſiſſimè colebant. Id factum fuiſſe notat Clemens Alexandrinus, quia ipſi matrem Herculis à Muſtela in partu adiutam fuiſſe credebant. Ad rem, Aelianus tradit ridendos quidem eſſe Aegyptios, qui varia animalium genera in Deos retulerunt, & ſacra religione coluerunt, ſed addit Thebanos natione Græcos riſum magis excitaſſe, cum Muſtelam in memoriam Alcmenæ matris Herculis venerarentur. Qui alias huius animalis icones videre deſiderat, adeat Iconologiam Ripæ,vbi hic vir doctus ad figurandum Inſtinctum naturalem, depinxit iuuenem nudum velata facie cum ſimulacro Muſtelæ, quæ in os bufonis intrare conatur. Effigiauit iuuenem velata facie, cum inſtinctus naturalis non immutetur, & ab occulta, quaſi à velata cauſa dimanet, addidit ſimulacrum Muſtelæ, cum hæc naturali quadam proprietate ad bufonem,tanquam ferrum ad magnetem, trahi perhibeatur. Idem Auctor,

lib. 7. ca. 11

in part. 2.

Ector, in delineanda tutela contra omne inimicorum genus, finxit mulierem gemmato diademate coronatam cum suspenso ad collum coralio, cui etiam adiunxit simulacrum Mustelæ ramum rutæ ore gestantis, cum manifestum sit in hac historia hoc animal aduersus serpentes, & bufones ruta se munire. Demùm ad malum omen significandum exhibuit iconē senis veste xerampelini coloris induti, cum simulacro Mustelæ. Primò quia color xerampelinus proprius est foliorum in fine autumni ab arboribus delabentium, quæ imminentem brumam præsagiunt. Secundò quia ab Antiquis Mustela infaustum, & inauspicatum animal credebatur. *Par. 1. Icō.*

VSVS IN CIBIS.

MExicani, vt referunt historię, pauca habent animalia, quibus non vescantur. Nam serpentes, capite, & cauda abiectis, sorices, glires, & mustelas comedunt. Hoc autem non debemus admirari; quoniam Galenus Mustelæ carnem non damnauit; immò carnem Mustelinam sale conspersam, & exiccatam, in sapore, carnibus leporum similem constituit. Ideo in penuria annonæ huiusmodi caro non est improbanda. Quare Fernandus Lopez, in historia Indica, narrat, tempore cuiusdam belli, milites captis decipula Mustelis, & in veru assatis pro alimēto diù vsos fuisse. At omnia Mustelarum genera ne in cibo ab Hæbreis adhiberentur, Sacræ literæ vetuerunt, vel quia hoc animal dolis, & insidijs refertum, furti typum representet, vel quia, vt alij tradunt, hoc animal auribus concipere, & ore eniti perhibeatur, quo symbolo denotantur pessimi mores eorum, qui auribus quod percipiunt, illicò alijs ore patefaciunt, quamobrem Gyraldus etiam in historia Deorum Sacerdotes Mustelæ carnē non esitare asseuerauit. *lib. 3. de fac.* *Leuit.*

VSVS IN MEDICINA.

NOn modicam frugem ex omnibus Mustelæ partibus Medici, in varijs expugnandis morbis, demetere possunt. Siquidem inchoando à capite, Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem scribebat tàm cameli, quàm Mustelæ cerebrum siccatum præcipuam epilepticis afferre vtilitatem. Matthiolus verò in commentarijs ad Dioscoridem Mustelarum pulmonem ad omnes pulmonis affectiones efficacem esse confirmabat. Dioscorides iubebat Mustelæ ventriculum coriandro repleri, atquè inueteratum seruari; nam demorsis à serpentibus, & comitialibus auxiliatur. Hinc doctissimus Faloppius ventrem Mustelæ salitum, à propria substantia, venenis resistere asseruit. Præterea, si iecur adhibeatur, duobus principalibus affectibus, scilicet vertigini, & epilepsiæ non parùm emolumenti est allaturum. In vertigine Sextus miscet iecur Mustelæ, & fel Leporis ad drachmas tres, addit Castorei drachmā vnam, Myrrhæ vnciam dimidiam, & cum aceto, & melle componit medicamentum. In epilepsia, quæ morbus lunaticus dicitur, quidam hepar huius animalis commendant, cum (teste Glyca) iecur Mustelæ decrescente Luna minuatur, eademquè crescente augeatur. Fel suis non caret virtutibus; siquidem Plinius fel omnium Mustelarum, sed præcipuè syluestrium contrà omnia veneficia commodum, & salutare prædicat. At Matthiolus fele Mustelarum cum succo fœniculi mixto, in auferendis oculorum nubeculis, & in cute emaculanda vtebatur. Partes etiam genitales huius animantis à medicina non sunt arcendæ, quoniam virga Mustelæ exiccata, ex Hali, demorsis à serpentibus exhibetur, & secundùm alios tanquàm singulare præsidium stranguriæ adhibetur. Testiculi verò, & vterus more lapidis ætitis fœtum in vtero cohibere dicuntur, ne mulier abortiat. Sequitur sanguis, cuius virtutes plurimum commoditatis humano corpori afferunt. Lonicerus sanguinem Mustelæ cum succo arnoglossæ mixtum in mitigando podagræ dolore extollit. Galenus, ad mentem Archigenis, meminit huius sanguinis, quo parotidas illinit, vt citius, & facilius dissolui possint. Sed Dioscorides cinerem, & sanguinem huius belluæ pro dissipandis strumis proponit. Hinc Plinius, & Marcellus, ad strumas pellendas, carnem, & sanguinem Mustelæ

cap. 9. *li. 2. de Mat med. c. 24.* *li. 1. Annal.* *Teste, & vterus huius animalis ad quid.* *li. 3. de cōp. med. sec. loc. ca. 2.*

ſtelæ præſcripſerunt. Demùm fimum huius animalis melle exceptum, & cum farina lupinorum, vel fænugræci mixtum Matthiolus ad diſcutiendas ſtrumas magnifecit. Muſtelinum verò excrementum, quod ſuauem moſchi ſpirat odorem, in malignis affectibus, & in corruptione aeris præſtantiſſimum erit remedium, & veriſimile eſt, quòd in moſchi defectu, aucta tamen doſis quantitate, à medicis ſubſtitui poſſit. Poſtremò tota etiam Muſtela ad multas ægritudines conducit. Primitus Dioſcorides in curatione morſuum venenatorum Muſtelam ſale inueteratam, detractis tamen inteſtinis, commendat. Vnde Euſtachius Rudius approbans Dioſcoridis ſententiam, aduersùs venena drachmas duas Muſtelæ exiccatæ in vino propinat. Deinde Aetius ſummit paruum canem viuum probè ſaginatum, Muſtelam pariter viuam, & in nouem ſextarijs olei, & tribus libris butyri decoquit poſtmodum in oleo percolato calido partes arthritide laborantes imponi iubet. Amplius, quia Muſtela viſionem deperditam recuperare dicitur, nonnulli, ex Plinio, Muſtelam excæcatam in aliquo vaſe claudunt vnà cum anulis aureis, vel ferreis, donec animal priſtinam viſionem adeptum fuerit, & tunc huiuſmodi anulos, tanquam amuleta, ad conſeruandam viſionem geſtant. Ad finem tota Muſtela comburitur, eiuſq. cinis varijs affectibus magno eſt adminiculo, & quamuis Galenus, vt ipſe recitat, nunquam Muſtelam combuſſerit, tamen puluerem Muſtelæ exiccatæ in morbo comitiali exhibuit. De cuius affectionis præſidio canens Quintus Serenus, ſic inquit.

lib. 3. de venen.

lib. 11. de ſim. med. fac.

Aptus Muſtela cinis eſt, & hirundinis vnà.

Galenus etiam præter morbum comitialem, huiuſmodi puluerem in omni ſpecie arthritidis commendat, quia valentem digerendi facultatem poſſideat. Hinc nonnulli Muſtelam infictili cremant ad podagram. Alij vt Plinius, & Marcellus in humeragra ex puluere Muſtelæ, & ſufficienti ceræ quantitate ceratum componunt. Placuit tamen nuperis auctoribus potius cinerem, quàm puluerem ex Muſtela parare, ideo Matthiolus in commentarijs ad Dioſcoridem cinere crematæ Muſtelæ aqua ſubacto, & illito vehementes capitis dolores mulcet, & oculis caligantibus iniecto, ſuffuſiones emendat. Notum eſt cinerem hirundinum in angina inſignem habere prærogatiuam, Plinius tamen in tali morbo cinerem etiam Muſtelæ adhibet. Marcellus autem ad catarrhum in fauces deſcendentem (vt remedium magis ſingulare inueniſſe videatur) Muſtelam, die Iouis, luna decreſcente in ollarudi, ita cremat, vt in puluerem redigi poſſit, deinde hunc cinerem cum melle mixtum patiẽtibus præbet. Quintus Serenus cinerem huius animalis in elephantiaſi magno vſui futurum eſſe prædicat his verſibus.

Cinis Muſtelę.

Huic erit aduerſus cedri de cortice ſuccus,
Muſtelaq́ cinis, vel fuſus ſanguis ab illa.

Idem Auctor in cauis vlceribus cinerem huius belluæ non infrugiferum eſſe animaduertit dum canit hunc in modum.

At ſi iam veteri ſuccedit fiſtula morbo,
Muſtela cinere immiſſo purgabitur vlcus.

VSVS IN VARIIS.

Cerebrum Muſtelę.

OMnes Muſtelæ partes ad varia eſſe ex vſu auctores non vulgares tradiderunt. Ideò Mizaldus pauxillum cerebri Muſtelæ coagulo permiſcet, ne caſeus impoſterum à muribus erodatur. Kranides teſticulum Muſtelæ ſiniſtrum in corio mulæ ligat, & ἀτόκιον eſſe perhibet, vel ad idem teſticulos Muſtelæ, tempore interlunij, abſcindit, bellua tamen viua dimiſſa, & mulieri exhibet. Viſcera Muſtelæ olim in amatorijs adhibita fuiſſe refert Volaterranus, idcirco Aelianus id confirmans aſſeruit, Priſcos hac ratione ductos crediḋiſſe Muſtelam ab Hecate nutritam, quoniam Dea hæc in amatorijs adhiberetur. Pedes inſuper in varijs habent vſum, quoniam ſcripſit Albertus rem ridiculam, ſcilicet ad conceptionem tollendam calcaneum Muſtelæ ſupra mulierem ſuſpendi. At Porta ſeminarosæ cum ſeminibus ſinapi, & pede Muſtelæ intra ramos arboris infœcundæ ſuſpendens illam mirandum in modum recreat, & fæcundat. Cauda etiam huius animalis non eſt contemnenda, cum Plinius, & Aelianus Auctores ſint, canes ijs non allatrare, qui caudam

lib. 6. Phyſ. cap. 4.

E dam Mustelæ secum portauerint. Sed quid dicemus de pelle? Albertus in pelle Mustelæ maris elaborata literas exarat, & Dæmoniacis alligat. Gesnerus tradit equum correptum à subito, & pernicioso morbo, quem Germani Tach appellant, portione pellis Mustelæ exhibita, a veterinarijs, liberari. Alij in simili casu Mustelæ albæ caudam, quæ partim alba, partim nigra est, minutatim incisam in pabulo offerunt. Verùm animaduertendum est, an pelles Mustelarum albarum congruo tempore ab animalibus detractæ sint; quia refert Sigismundus, in historia rerum Moschouitarum, quòd huiusmodi pelles habent signa quædam circa caput, & caudam, ex quibus periti cognoscunt, an animal debito tempore captum fuerit; & licet statim atq; captum est animal, ex eo pellis detrahatur, & inuertatur, ne attritis pilis deterior euadat, tamen habet quosdam pilos in capite, & cauda, ex quibus pellis bonitas cognoscitur. Verùm mercatores huiusmodi pilos euellunt, & emptores decipiunt. Præterea Mustela non solùm viua, verùm quoque in cinerem redacta ad varios vsus vsurpatur. Heliogabalus Imperator Mustelas ad ludos habebat, dum refert Lampridius ab ipso mille Mustelas exhibitas fuisse, vt magnificentiam vrbis Romæ comprehenderent. Auicennas iussit eis, qui sibi ab animalibus venenatis metuūt, domi Mustelas, & Pauones ali, quoniam harum belluarum stridore, & clamore animantes venenosæ fugantur. Tandem ad venationem passerum, sturnorum, aliarumq. auicularum Mustelas domesticas nutriri in quibusdā Italiæ locis Petrus Crescentiensis testatur. Verùm ad hoc obeundum munus, Mustelam marem magis, quàm fœminam Albertus commendat. Quamuis Ictis melius idem præstare possit, vt suo loco explicabitur. Hoc spectans ad venationem passerum, & sturnorum ope domesticæ Mustelæ eleganter descripsit T. Vespasianus Stroza in epicedio cuiusdam Mustelæ hunc in modum.

Pellis Mustela ad qd

F

Mustela aduersus venenum valet.

> *Tu fera passeribus pestis, sturnisq; fuisti,*
> *Quos trahere è nidis ars tibi summa fuit.*

Propterea in fine epicedij hos addit versus.

> *Hic Mustela iacet pueri dolor Herculis ingens,*
> *Pro meritis Dryades hunc tibi dant tumulum.*

Ad rem doctissimus Ferrarius in tractatu de cultura florum narrat, quòd, in exterminandis talpis, quidam mansuetas habebat Mustelas, quas in talparum latebras immittebat, vt incautos crassatores iugularent. Ad finē totius Mustelæ etiā cinis variè adhibetur, quidam hunc cinerem edulijs gallinarum, columbarum miscentes, Mustelas à columbarijs, & gallinarijs arcent. Alij semina cineribus Mustelæ permixta per agros spargētes, mures à segetibus abigunt. Alij deniquè, auctore Eduardo Vuot, Mustelam in copiosa aqua feruefaciunt, quam decoctionem postea ad fugandos mures à campis fæliciter adhibent.

lib. 3. cap. 3.

G

li. 5. de diff. an. cap. 76.

DE MVSTELA SYLVESTRI Cap. XVI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

H

MVstela syluestris prima facie duas sortitur significationes, prima est vniuersalis, quando hoc nomine non solum bestiam hanc, de qua in præsenti capite fit sermo, sed etiam Martem, Putorium, & Zibellinum complectimur. Secunda est significatio particularis quando per Mustelā syluestrem, Furonem tantummodo intelligimus. Furo igitur, seu Mustela syluestris propriè dicta illa est, quæ à Græcis Ictis, & à Latinis Viuerra nuncupatur. Nam si petamus Theodorum Gazam, ipse ex Aristotele pro Ict de Viuerrā vertit, Rhasis quoq. Ictidem Viuerra interpretatur. Vnde Gesnerus Furonem, & Viuerrā ab Ictide Græcorū minimè discrepare optimo iure existimauit. Hanc Mustelę speciem Barbari Furonem, vel Furum, alij Furunculum, vel Furectum indigitarunt, aut quia more Furis, præ-

Viuerra, & Ictis.

.3. de nat. Deor

dam noctu ſurripiat, vel à furuo, nempè obſcuro colore, quia ſubterraneos, & obſcuros cuniculos ingrediatur, & effodiat; quamobrem ab alijs etiam Furina fuit nuncupata. Sed aduertendum eſt apud Ethnicos Furinam fuiſſe Deam, in cuius honorem feriæ (teſte Cicerone) Furinalia dicebantur. Ad hanc Muſtelæ ſpeciem voracem, & Furonẽ vocatam videtur alluſiſſe Scaliger in ænigmatibus, quando ſcripſit.

Captaces animoſa capitq́, voratq́, voraces
Non tamen à genere hoc diſcrepat illa nimis
Alterius generis vorat inſidioſa vorantem,
At furtum ſibi quæ lumina nocte parat.
Non potuit vicibus natura ſagacius vti,
Cum Furum furax fur quoq́, fure cadit.

Græcis ἰκτὶς, & per aphæreſim κτὶς cognominatur, fortè ἀπὺ τῦ ἰκτερυ nimirum ab aue huius nominis, cuius colorem pilus huius Muſtelæ æmulatur. Sed aduertendum eſt, ne cum ictino; ideſt miluo nomen huius belluę confundamus; nam Græcis miluus ἰκτῖνος, atque etiam ἰκτὶς nuncupatur. Deniq; hæc ſpecies Muſtelæ Viuerra Latinis ab effectu nominatur; quoniam vi verruncet, ideſt animantes à cuniculis expellat; ad quem vſum multis in locis Viuerra nutritur. Grapaldus hanc beſtiam pholitam vocitauit; Geſnerus autem pholeutam legendum eſſe arbitratur; cum apud Græcos γωλεὰ luſtrum, & latibulum Ferarum ſignificet; quæ loca ſæpiſſimè Viuerra frequentat. Quapropter hiſpanicum vulgus has beſtias pholeutas appellauit. Hæc bellua ſecundùm nonnullos Hebræis Oach dicitur; licet alij hoc nomine non modo Furonem, ſed etiam Martem, & Cercopithecum exponant. Gallis Furette, Germanis Frett, Anglis Fret vocatur.

DIFFERENTIÆ,
Deſcriptio.

lib.1.

SVnt qui Viuerræ multas differentias conſtituant nixi aſſertis Caroli Cluſij in Exoticis; vbi narrat in Inſula Zeilan ſerpentis genus coronatum vagari, ibiquè naſci animantis genus Viuerræ ſimile huic ſerpenti inimiciſſimum, quæ beſtia Viuerræ congener, quotieſcunquè aduerſus prædictũ ſerpentem eſt dimicatura, radicem ligni colubrini præmordet; quemadmodum Muſtela vulgaris rutam. Item Georgius Agricola in libro de animalibus ſubterraneis, poſt deſcriptionem Viuerræ, verba facit de animali Germanicè dicto Hameſter, quod nonnulli Cricetum nominant. Eſt enim animal iracundum, & mordax inſtar Viuerræ maius paulò quàm domeſtica Muſtela. Pedes habet admodum breues. Color dorſi eſt leporinus, ventris niger, & laterum rutilus. Hoc animal in omnibus aſſimilatur Viuerræ, præterquàm in victu, nam multa frumenti grana in ſpecum congerit. Ager Turingiæ huiuſmodi animalibus redundat ob copiam, & frumenti bonitatem. Idcircò aliquibus auctoribus placuit hoc animal Muribus, non autem Muſtelis adnumerare. Auctor de natura rerum in dſcribenda Tiuerra retulit colorem ei eſſe inter album, & buxeum medium, & ventre albo, deindè magnitudinem paulò maiorem domeſtica Muſtela, & oculos rubicundos aſſignabat. Quocirca animal eſt audax, & truculentum, cunctis animantibus inimicum, & potiſſimum cuniculis, quos ſæpè gregatim ex ſuis antris pellit Ariſtoteles in hiſtoria animalium literis mandauit, Ictidem eſſe corporaturæ catelli Melitenſis, in pilo verò, forma, albedine partis inferioris, & morum aſtutia Muſtelæ vulgari valdè ſimilem.

lib.9.c.6.

MVSTELA SYLVESTRIS
cum Galeopsi vera.

NATVRA, COITVS, PARTVS.

FVrones, vt rerum naturalium ſcrutatores retulerunt, facilè cicurantur, & domi ſi alantur, in capſis ligneis plurimùm temporis dormiendo conſumunt. Deindè ad iram ſi prouocentur, tunc excrementa alui admodum odorata egerunt. Præterea quando fæminæ intemperata libidine agitantur, niſi tunc mari commiſceantur, inflatione correptæ pereunt. Coire autem more felium multi affirmant. Inſuper fæminæ ſunt fæcundæ; nam ſeptem, vel octo catulos vnica paritura edūt; dum tamen ſpatio quadraginta dierum vtero geſſerint. Fætus, poſt partum ſpatio triginta dierum cæci ſunt, & die quadrageſimo poſt acceptam viſionem ad venationem proficiſcuntur.

LOCVS, CIBVS.

AGricola ſcriptis mādauit hoc animalis genus inferioribus Germanis ignotum eſſe, quoniam rariſſimè ad illos deferatur. Geſnerus verò auctor eſt Italiam, Galliam, & Germaniam Furone carere, niſi aliunde hæc Fera delata fuerit. Strabo inquit hanc Muſtelam ruſticam ab Africa exportari. Verùm in Anglia etiam verſari multi perhibent; propterea Geſnerus admiratus eſt, quomodo hæc bellua in Anglia reperiatur, quam ſecundùm Strabonem Africa nutriat. Quoad victum hoc Muſtelæ genus carne cuniculorum maximoperè delectatur. Quamobrem in Anglia, harum Muſtelarum copia redundante, decipulis coercentur, & mactantur, ne deuorando cuniculos, eorum inopiam faciant. Inſuper, vt nonnulli volunt, piſces etiam, & aues appetit; ideo Reuſnerus canebat.

Anglia has nutrit.

Ictis aquas habitans piſces, venatur aueſq́ue
Plus Furo, quam veneno, lædit vulnere.

Columbis quoquè ritu aliarum Muſtelarum inſidias tendit; Vnde ne columbarijs detrimentum afferat, caput lupi in eis ſuſpenditur; licèt poſteà (Matthiolo teſte) potius ſanguine, quàm carnibus gaudeat. Demum cum hæc beſtia, iuxta nonnullorum mentem, mellis ſit auidiſſima, aluearibus maximum affert incommodum. Ideo hac ratione motus Textor hanc Muſtelam mellem fortè nuncupauit.

VSVS IN VENATIONE.

CArolus Figulus in Dialogo de Muſtelis retulit Viuerras idoneas eſſe ad extrahendas de nidis parietum auiculas, & præcipuè quando aues in locis inacceſſis nidulantur. Tradidit etiam Geſnerus in Gallia Narbonēſi à nobilioribus Furones nutriri, vt deinde illis in cuniculorum venatione, vtantur. Hanc venationem deſcribens Petrus Creſcentieſis protulit, venatorem in coercendis cuniculis hoc modo incedere. Primùm magno excitato ſtrepitu pauidos cuniculos ad cryptas pellit; deinde circa fouearum oſtia, vno tantùm excepto, reticula tendit, per quod Furonem quem habet cicurem cuniculorum inimicum immittit; prius tamen Furonis os vinculis claudit, nè cuniculos mordere, ſed tantum propellere poſſit. Illi igitur omnes à cauernis expulſi retibus tandem inuoluuntur.

lib. 10. c. 35.

DE

DE PVTORIO.
Cap. XVII.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

INter Mustelas syluestris secundum locum occupat illa, quæ ab odore Putorium, vel Putorius nuncupatur; quoniam ab ore putidum halitum semper emittat; & quamuis omnia Mustelarum genera, quando irascuntur pessimè oleāt, tamen per Antonomasiā Putorij nomen huic conuenire videtur, cum non solùm hæc Mustela bile afflictata, sed etiam absquè vlla iracundiæ occasione, mirandum in modum puteat. Nonnulli hanc Mustelam Ictim appellarunt, sed auctore Gesnero, Ichthim scribere voluerunt; quoniam Græcis ἰχθυς piscis exponitur; cum Putorius inter alias Mustelæ species esu piscium summopetè delectetur. Hinc postea multi hoc nomen (Ichthim) corrumpentes, Iltim, & Iltissum Putorium cognominarunt. Italis ab odore fætido quem spirat, Puzolo dicitur Gallis Putois, Sabaudis Poutter, Dalmatis, & Bohemis Thcorz, Polonis Vydra, Anglis Sitche, Germanis Sitsch pronunciatur. Opinamur hoc animal à Scaligero, exercitationibus aduersùs Cardanum, catum fætentem appellatum fuisse, non solum quia hanc belluam inter Castores, & Lutras connumerauerit, aliasquè animantes, quæ piscibus victitant, sed etiam quia retulerit quòd hic catus fætens in Gallia Putois dicatur; quod de Putorio à nobis paulò ante assertum fuit.

Odor teter huius Mustelæ.

DIFFERENTIÆ,
Descriptio.

ALbertus meminit cuiusdam Mustelæ, quam Noerzam vocant, magnitudine Martis. Hæc pilos ad colorem Lutræ accedentes gerit, syluas habitat, & semper in remotioribus nemorum penetralibus reperitur, & quoniam de se putidum odorem emittit; ideo nonnulli hanc bestiam speciem Iltissi nempe Putorij esse statuerunt. Si ad descriptionem nosmet conuertamus; obseruabimus in Putorio caudam multò breuiorem, quàm in Marte, deinde reliquo corpore Marti valdè similem, paulò tamen maiorem. Circa collum Putorius angustior est, sed circa imum ventrem latior conspicitur in cauda, & cruribus nigrior, & ad latera flauior. Tegitur hoc animal pelle ex duplici pilorum ordine constante; alij enim sunt breuiores, alij verò longiores; breuiores flauitie, & longiores nigredine sunt insigniti; quapropter pellis hæc intuentibus gratum colorem communicare solet. Inter auctores rerum naturalium in describendo hoc animali quædam agitatur controuersia, circa pedes. Scilicet vtrum crura sinistris lateris breuiora sint, vt a quibusdam de Taxo relatum fuit, quia partem affirmatiuam aliqui auctores tutati sunt. Verum hoc à veritate valdè recedere autopsia declarat; nam in officinis pellionum multæ Putorij pelles quotidie ostenduntur, in quibus nulla pedum inæqualitas obseruatur.

Putorij descriptio.

PVTORIVS CVM RVTA, QVA OMNES MVSTELAE ADVERSVS Serpentes se defendunt,

E

NATVRA, CIBVS, VSVS.

PVtorius, vt veritatem fateamur, naturam in largitione suorum odorum parũm liberalẽ expertus est, cum fœtidissimum odorem semper spiret, vnde postea nomen inuenit, vt paulò ante enucleauimus. Hinc Germani (Gesnero auctore) quando fœdissimam meretricem significare volũt, eam tetro huius animantis odori comparare solẽt. Reusnerus igitur, in Paradiso poetico naturales Putorij proprietates perpendens canebat hunc in modum.

Putet, oletq́; malè feruens Putorius ira,
Gallinas morsu strangulat, oua rapit.

Quocircà ex doctrina Reusneri colligere possumus Albertum assecutum fuisse veritatem, quando scripsit Putorios, & Martaros muribus, & gallinis infestos esse, ideo incolunt horrea, stabula, aliaq. ædificia, in quibus gallinæ versari solent. In syluis etiam, auctore Agri- F cola, libentissimè vagantur, vt auibus insidientur, à quibus quemadmodum, & à gallinis statim caput auferunt, nè vllum clamorem edere possint, indeq. sanguinẽ & oua absorbẽt. Insuper more Lutrarũm, quandoq; in ripis fluminum cauatis habitant, vt piscibus, quos etiam appetunt, insidias tendant. Sunt etiam qui affirment ranas à Putorijs deuorari, nequè hoc à veritate alienum videtur, cum rusticus quidam Gesnero narrauerit se inuenisse ranas in arboris cauitate, vbi Putorium occiderat. Pellis tantùm huius animalis est in vsu, sed pelliones laudant pelles animali capti hyeme, quia minus fętent, nam Putorij verno tempore capti grauissimè olent. His pellibus igitur elaboratis pelliones vtuntur ad fulciendas vestes hyemales, & pariter ad semimanicas hyemales concinnandas pro vilibus potissimum hominibus, quoniam huiusmodi pelles non sunt magnæ æstimationis, ideoquè vili venduntur pretio.

Auibus insidiatur.

DE MARTE.

Cap. XVIII.

G

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ARistoteles in historia animalium ponderans naturam Castoris, & Lutræ meminit Satyrij, propterea Niphus in commentarijs Satyrium interpretatur Marterum magnitudine cati cum pilis ad colorem fuluum tendentibus, & vulgò dici Foinam asseuerat. Sed hic animaduertendum est Foinam quidem Martem, sed omnem Martem Foinam appellari non posse quemadmodum in examinandis differentijs docebimus. Hæc bellua igitur à ferocia vocatur Martes quia Martia, & bellicosa sit, cum Mars olim ab Ethnicis Deus Belli reputaretur, ideoq. Bellus etiam ab aliquibus fuit appellatus, vnde hæc quoquè bellua ipsis Nationibus Bellota nominatur. Barbari recentiores hoc animal Martam vocant, & licèt hoc nomen proprie sit Hispanicũ, tamen nõnullis Italis, Gallis, & Germanis Marta, Marturo, Martaro, & H Martorello dicitur, Bononiensibus verò pellionibus Martire, Anglis Marder, Gallis Mardre, Polonis Kuna. Quapropter Cromerus in historia Poloniæ inter pelles cultui aptas Mardures, quas Poloni vocant Kunas recensebant. At Erasmus Stella in hostoria antiquitatum Borussiæ scribebat à Barbaris illius bestias de genere Mustelarum vocari Gainos quas Germani Martes nominant. Quare idem Auctor in carmine elegiaco ad Federicum Principem sic cecinit.

lib. 8. c. 5.

lib. 1.

Quiq́; sua pelle est gratus, vestire Gainus
Membra visu, rigidum pellit, & inde gelu.

Matthias à Michou in sua historia refert Populos quosdam Sarmatiæ Europeæ ad pellendam aeris iniuriam pelles Zobellorum, & scismorum consuere; propterea aliqui perscismos Martes intellexerunt, nec sine ratione, quoniam Ioannes Bohemus scriptum reliquit

reliquit Incolas Hungariæ Scythicæ, nil aliud pro tributo, quàm pelles sciſmorum, & Zo- A bellorum Duci Moſcouiæ pendere, cum Zibellini, & Martes pretioſis exuuijs induantur.

DIFFERENTIÆ.

DVæ Martis ſpecies noſtra ætate obſeruantur iuxta exuuias, quas Pelliones in ſuis officinis venales habent. Altera pilo fuluo nigricante veſtitur, excepta gutturis parte, quæ albicat, & hanc Fainã noſtri Pelliones vocãt; nos Martem domeſticã eſſe conſtituimus, eſt enim corporaturæ felis, ſed paulò longior, cruribus, vngulisq. breuioribus. Hæc per rura vagatur, gallinas iugulat, oua exhaurit, turres aſcendit, columbas infeſtat, & deniq. omnes aues vexat. Altera ſpecies ſyluas ſemper incolit, eas rariſſimè deſerit, proprieq. Martes appellatur, differt autem a proprie, quia induitur pilo clariore, & tactu molliore, guttur habet luteum, eiuſq. B ſpolium à magnatibus expetitur. Sunt qui dicant (teſte Matthiolo in comm ad Dioſcoridem) hanc poſtremam ſpeciem in duas alias diſtribuendam eſſe, quarum vna in ſyluis fageis, quernis, & iligneis verſatur, altera verò nemora tãtùm picea, & abiegna incolit, quę pulchriori pilo veſtitur. Georgius etiam Agricola duas Martis ſpecies conſtituebat, & quoniam interdum eas ſub tectis, interdum in ſpelæis verſantes obſeruabat, idcirco Martes tectorum, & ſaxorum indigitauit. Præter enumeratas Martium ſpecies, aliqui ſcribunt ad Podamnici lacus initium oppidum Brigantium nuncupatum ſitum eſſe, cui ſylua Brigantina dicta adiacet, in qua Martes noctu lucentes eſſe perhibentur, quarum cognitio ad noſtros pelliones nõdum peruenit. Verùm hanc ſpeciem à prædictis minimè diſcrepare opinamur, cum horum animantium oculi ob ſpirituum copiam, more felium, ſplendorem emittere poſſint.

Martis ſpecies quot ſint.

ANATOMICA:

BEllua hæc dentes habet admiratione plenos, candidiſſimos inæquales, & C aſperos, idemque refert Geſnerus, qui in cranio Martis domeſticæ omnes diligenter obſeruauit. Canini igitur in vtraquè mandibula eminent, inter quos ſex dentes exigui in altitudine tamen æquales interiecti ſunt, qui inciſorum munus obeunt, cum hac tamen differentia, quòd inciſores mandibulæ inferioris per exigui ſunt. Molares, ſeu maxillares ſunt ſerrati, eorumquè quidam figura triangulari inſigniti, & vtrinquè octo exiſtunt, horum vltimi in ſuperiori oris parte multò cæteris interius ſunt, nempè in ipſo palato. Quare dentes in cranio huius animalis triginta duo numerãntur. Libuit autem non ſolùm cranium, ſed integrum huius beſtiæ ſceleton exhibere, vt lector non modò cranium, & dentes, verùm quoquè omnes vertebras, coſtas, & alia oſſa diligenter obſeruare poſſit.

Dentes quot & quales.

NATVRA, LOCVS, CIBVS.

HOc animal ſatis benignę eſt naturæ, quia facilè cicuratur, & cicuratum cum D hominibus, alijsquè belluis verſans hùc, atque illùc innoxiè diuagatur. Id teſtificatur Geſnerus, qui Martem habuit cicurem, canis, quo cum nutriebatur, amatiſſimam, quem in itinere etiam ſequi ſolebat. Immò vinculis ſoluta circa vicinorum ædes vagabatur, & ſemper reuertebatur, ſupina quoquè cati ritu ludebat. Verumtamen bellua hæc cum ſit infida, nonnulli ſuadent, vt canini eius dentes amputentur, ſic enim mordendo minorem noxam inferre poteſt. Excrementa huius animantis odorata eſſe ſcripſit Ruellius, quod poſtea Renodeus in hiſtoria materiæ medicæ confirmauit, dicens ſe obſeruaſſe excrementa grandiorum Muſtelarum, quas ob pugnacitatem Martes appellant, Moſchum redolere. Si contemplemur locum natalem comperiemùs regiones frigidas, & potiſſimùm Septentrionales à

MARTIS SCELETON.

Martibus coli, quamobrem Bargeus sic canebat.

——— *& captas Vrsa sub sydere Martes.*

lib. 4. Syr.

Matthias etiam à Michou agens de Sarmatia Europea, in Russia copiosas pelles Mardarum, nempè Martium esse referebat. At si locus particularis vtriusq. speciei examinetur; Gesnerus tradit. Martis genera apud Heluetios, & in regionibus alpinis versari quamuis Martes domestica vulgo Faina dicta passim in omnibus ferè Europæ regionibus reperiatur, & præcipuè sub magnorum ædificiorum, & templorum tectis, nec non in syluis circa fagos, à quibus nomen inuenit, cum multis Fagina, & nomine corrupto Faina nuncupetur. Frequens etiam est, Gesnero teste, in Germaniæ alpibus, quæ meridiem, & Italiam spectant, nam Martes propriè dictæ, quæ pelles habent pretiosas, vagantur tantùm in ea Germaniæ parte, quæ Septentrionem respicit, deinde in abietibus nõ autem in fagis versantur. Vndè quidam rusticus retulit Gesnero, se in prææalta abiete Martem cum quatuor catulis comprehendisse, Gallia Martibus abietum caret, ex Polonia quidèm deferuntur, sed colore fusco diluto, qui color in Martibus minus commẽdatur, cum Martes habens colorem ex fusco, & puniceo mixtũ præferatur. De victu scribunt nonnulli, vt Ruellius, quòd martes, præter cibum alijs Mustelis conuenientẽ, frutices odoratos edunt, ideoquè excrementa odorifera reddunt. Gesnerus hanc opinionem explodit, cum martes herbis, & fruticibus nunquam vesci intellexerit. Itaquè Alexander Aphrodisiensis excremẽta odorata horum animantium cibo qualicunquè sicciori, & simpliciori attribuebat. His addamus optimam, & perfectam in his animantibus ciborum coctionem, nam vbi tales coctiones celebrantur, ibi necessario, grati, & iucundi odores producuntur.

lib. 2. cap. 1.

Martes propriè dicta vbi.

lib. 1. probl.

DENOMINATA.

Mortorella qua planta.

SYluaticus herbam valerianam martorellam appellat, nec non catariam syluestrem, quia feles ea maximoperè delectentur, quemadmodum etiá gaudent calamentho maiori, quod etiam Matthiolus catariam cognominauit. Nos ælurion, græco vocabulo à felibus denominare possumus, quia certum est hanc herbam felibus esse gratam, veluti marturellam, siue valerianam martibus, cum fortè harum spiritus recreet, atquè refocillet. Est alia planta, quã, Monachi in Mesuem fenugręcum syluestre, alij nesam, alij taurinam vocãt. Manardus à quibusdam Italis Gyarcam nuncupari scribit, Brasauolus verò Giarcam, hęc fortè eadem erit, quàm Marcellus Empiricus cicharbam nominat. Hanc igitur plantam prædictis nominibus insignitam rutam caprariam esse, & Martanicam forsan à Martibus indigitari concludunt.

VSVS PELLIS.

EX illa portione pellis candidissimæ, quę sub gutture martis domesticę reperitur, ex Gesnero in Germania, pilei admodum salutares capiti concinnantur. Apud nos ex portionibus albis huius pellis Fainæ, quam vocant simul consutis, nostri Pelliones vestes hybernas suffulciunt, & ex reliqua pelle chirothecas villosas componunt, quas singulas sexdecim, & viginti libris monetæ Bononiensis vendunt. At semimanicam hyemalem ex pellibus martium propriè dictarum consutam non minus, quàm septuagintis libris venundant, quoniam hæ pelles non nisi pretiosis vestibus assuuntur, idcirco Reusnerus in Paradiso Poetico cecinit.

*Pellibus induc*i*t pretiosis pallia Martes.*

Hac etiam ratione ductus Martialis non immeritò scripsit:

Venator capta Marte superbus adest.

Non est igitur admiratione dignum, si pelles Martis magni pretij esse perhibeantur, & vestimenta exornando, illa pretiosa efficiant, nam Bargeus huc respiciens dicebat.

Non deerant molli, qua membra rigentia lana
Contegerent densa pretioso vellere Martes.

lib. 5. cyneg.

An-

E Andreas Teuethus in historia Americæ tradit, quod mulieres de Canada quatuor, aut quinque pelles Martis consuunt, in quibus postea proprios infantes inuoluunt, & hæc de vsu huius pellis dicta sufficiant. *lib. 2.*

DE MVSTELA ZIBELLINA dicta. Cap. XIX.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

ARistoteles in historia animalium verba faciens de Castore, Lutra, & alijs animantibus amphibijs meminit Satherij; Niphus autem in commentarijs iuxta nonnullorum sententiam Fer Satherium Cebalum animal hirsutum, F & pelle valdè pretiosa indutum exposuit. Hinc conijcere possumus, & ratione nominis, & ratione pellis de Mustela Zibellina locutum fuisse, quam omnium Mustelarum nobilissimam esse prędicant. Poloni, quorum regio proxima est illis locis, vnde huiusmodi pelles pretiosæ ad varias regiones deferuntur, hoc animal Sobel nominant. Idcirco aliæ Nationes hanc belluam ratione similitudinis Mustelinæ, Mustelã sobelam, vel zobelam indigitarunt. Illyriæ etiam populi idem nomen cum Polonis retinent. At Cromero in historia Batauiæ non Mustelam sobelam, sed Scythicam vocitare placuit. Gallis, corrupta voce, Martes Soublines dicitur, forte propter similitudinem, quã habet cum Marte, nec sine ratione, quoniam fuerunt multi, qui hanc bestiam Martem Scythicam nominarunt. Alciatus in emblematibus hoc animal Murem Sarmaticum, & alij Murem Scythicum cognominarunt; sed, nostro iudicio, perperam, nam, cum hoc animal Mustelæ potius, quàm Muris figuram, & corporaturam æmuletur, Mustelam, vel Ictidem Scythicam, aut Sarmaticam appellare debuissent.

lib. 8. cap. 5.

Sobel animal quid sit

Embl. 79.

G

DESCRIPTIO, ET NATVRA.

GEorgius Agricola hanc Mustelam paulò minorem Marte constituebat, & totam obscuro colore fuluam, præter guttur, prædicabat, cui colorem cinereum attribuebat. Alij colorem huius Mustelæ subflauum, & collum cinereum esse statuunt. Matthiolus in Commentarijs, ad Dioscoridem minimè recedens à doctrina Agricolæ, & à germana veritate formam, & corporaturam huius pretiosę Mustelę cum Marte eamdem ferè, sed paulò minorem esse promulgauit, cum Zibellinus in comparatione ad Martem crura breuiora habeat. Hoc animal natura sua agile, & semper inquietum est, ideò Physiologi non dissimilem mobilitatẽ tegmini detracto inhęrere autumant, propterea quòd obseruarunt pelles Zibellinas in imo capsę repositas alijs vestibus, & pannis onustas post triduum plus minùs in summum ascendisse. Amplius aliam proprietatem in pilis huius Mustelę inuenerunt, nam si manibus tractentur, aut fricentur semper ęquales remanent, quod in cęteris Mustelis non cõtingit, siquidem illarum pili contrectati semper se erigunt.

lib. 2. c. 4. 56.

lib. 2.

Pellis Zibellinæ mira proprietas.

H

LOCVS, VICTVS.

OLaus Magnus in historia Septentrionalium literis mandauit, quòd Zobelli, & Marduri, idest Martes in frigidissimis nemoribus vitam degunt, sed Zobelli potissimùm in extremis Moscouitarum syluis versantur, propterea per immensum terrę, & maris spatium ad alienigenas horum animantium pelles importantur. Verùm non solũ in Moschouia, sed etiam in Lithuania, alba Russia, & regionibus mari Cronio finitimis hęc animalia vagantur; Quamobrem Io. Bohemus in historia de moribus gentium recensens Lithuanorum diuitias, pelle Zibellinas

lib. 18. c. 15.

lib. 3. c. 7.

bellinas nominauit, & paulò inferius agens de Hungaria Scythica meminit pellium Zibellinarum, quibus prędictę regiones redundant. Venduntur enim huiusmodi pelles caro pretio, etiam in locis, in quibus capiuntur, hinc fit vt venatores ditissimi euadãt. Insuper in Lanceruca Scandinauiæ sylua Mustelæ etiam huius generis comprehenduntur, sed præstantiores sunt Zibellini pelles, quas Tartari, & Lapones mittunt. Hac de re Cardanus in libro de rerum varietate commemorat hos Lapones populos sub extremo Septentrione habitantes, qui pelles Zibelinas elegantiores ad varias regiones trãsmittunt. Deniq. vt legitur in historia descriptionis Guineæ, prouincia Congi Zibellinorum copia scatet. A cibo harum animantium citò se expedit Olaus Magnus, dum inquit. Zibellas in aliquo saltu opaco semper latitare, & pro victu auiculis insidiari. *loco.sit.* A

DENOMINATA.

Vnt qui opinantur Zibellinorum sectam ab animali Zibellino denominatã fuisse, fortè quia huius sectæ auctorẽ pellibus huius animalis indutum incedere crederent. Verùm hanc sectam ab hoc animante originem nõ traxisse colligere possum ex historia chronica, quam Stephanus Guacius Italico sermone conscripsit, vbi tradit, Ruggerium olim Siciliæ Regem, cum dubitaret nè Conradus tertius Imperator in Italiã veniens eum Regno priuaret (Imperatores enim Regum Siciliæ semper inimici esse ferebantur) legatos suos in Germaniam misisse, vt Guelphum Bauariæ Ducem aduersus Imperatorem de bello solicitarent, quod statim atquè paratum esse intellexit, magnam militum copiam, cũ nomine suo, tùm, vt res honestior videretur, etiam nomine Pontificis, cuius se tributarium esse profitebatur, in subsidium Duci Guelpho misit, cum quo dimicauit Henricus Imperatoris filius, qui quoniam in loco Zibellino dicto, natus esset Zibellini etiam nomine gaudebat. Vnde Imperatoris exercitus in quocunq. certamine alta voce clamabat Zibellinum viuere, & vicissim milites Guelphi Ducis viuere Guelphum, hinc prædictæ sectæ non autem à Zibellino animali ortum duxerunt. B C

VSVS PELLIS.

lib.1.ca.56. *lib.2.*

M. Paulus Venetus sermonem habens de vestimentis Tartarorum scribebat ipsos Zibellinis vti, & alibi retulit, quòd magnifica tentoria in ampla planitie venationis causa, pro magno Can Tartarorum cõstructa, intus, pellibus Zibellinis exornantur. Legimus etiam in historia Sarmatiæ Asianæ, Iurhos populos Scythię Duci Moscouię esse subditos illiquè pro tributo pelles Zibellinas pendere. Alexander Guagninus de vsu pellium huius pretiosæ Mustelæ scribit, quòd in Obdoriæ regione ad ostia Oobbi fluminis quoddam antiquissimum Idolum in lapide cælatum conspicitur, quod Moscouitis Zolota Baba, idest aurea anus nuncupatur, est enim statua mulieris vetulæ cum duobus pueris, quorum alterum verò quem illius nepotem fuisse perhibent, penès se stantem habet. Ibi hoc Idolum cultu latriæ venerantur, illiq́ pretiosas pelles Zibellinas offerunt. Nostra ætate huiusmodi pelles ad ornandas nobiliorum fœminarum vestes potissimum adhibentur, quando quidem de hoc animali Reusnerus in Paradiso Poetico sic cecinit. D

Romanas ornas sic benè pelle nurus.

Pretium pellis Zibellinæ.

Pelles enim Zibellinorum tantæ sunt æstimationis, atque pretij, vt Paulus Venetus duo millia coronatorum pro factatura vnius vestis non sufficere pronunciauerit, & Georgius Agricola auctor est, se præsente quadraginta pelles huius Mustelę mille coronatis aureis venditas fuisse. Nos hic Bononiæ in officina pellionis semimanicam hyemalem ex Zibellinis concinnatam quadringentis libris monetæ Bononiensis emptam fuisse conspeximus, quoniam huiusmodi pelles pluris fiunt, quàm panni, quibus aurum intertexitur. Cæterùm, antequam finem huic tractatui imponamus, duo circa has pelles digna-

esse

E esse animaduersione arbitremur. Primum est conditio genuinæ pellis zibellinæ, secundum est modus præseruandi has pelles pretiosas, ne à blattis vexentur; Quoad primum refert Sigismundus in commentarijs de rebus Moscouitis, quòd perfecta pellis Zibellina debet gaudere his conditionibus, nimirum vt pili sint admodum longi, deindè, vt eorum color ad nigredinem potius, quàm ad alium colorem vergat; nam hæ conditiones animal congruo tempore captum fuisse arguunt. Quoad pellium conseruationem, tradit Olaus Magnus pelles zibellinas nullo modo Soli exponendas esse, quoniam magis consumuntur, quàm si per spatium vnius anni in vsu vestium adhiberentur. Deinde, cum ob pilorum longitudinem sæpissimè à tineis infestentur, ad harum præseruationē duo esse necessaria opinatur. Primum vt pelles identidem moueantur, & concutiantur, deinde non nisi in ramis absinthij in inuolutæ in capsis, vel armarijs condantur.

lib. 18. c. 15.

DE MVSTELA AFRICANA Cap. XX.

F

Doctissimus vir Carolus Clusius in Exoticorum historia verba facit de animalculo, quod Mustelam Africanam appellat, eiusquè iconem in gratiam legentium exhibet. Est autem hoc animal (ipso referente) maius glire, vel mure, sed in corporis forma Mustelam quodammodo repræsentat. Cauda longis pilis prædita sciurum æmulatur, illam enim attolit, sed minimè supra caput, more sciuri, retorquet. Quandoq. hoc animal comedens clunibus instar, sciuri insidet, anterioribus pedibus cibum tenens. In vtraquè mandibula binis longioribus dentibus est præditum. Aures ferè orbiculares habet. Color pilorum mixtus est ex spadiceo, fusco, & albo singulis coloribus à capite ad caudam secundū corporis longitudinem virgatim excurrentibus. Summa varietas obseruatur in cauda similibus coloribus radiatim distincta quando interdum illam instar caudæ Pauonis explicat. Pedes in quinquè digitos habet diuisos, quaternos antrorsum spectantes, eorumqsie binos medios longiores, quintum breuem calcaari non dissimilem retrorsum spectantem.

G Hæc bestia omni cibo obiecto indiscriminatim vescitur præsertim verò pane delectatur, non est admodum ferox, & facilè cicuratur, liberequè absquè vinculo vagans spotè caueam repetit. Cum autem verisimile sit ex ea parte Africæ, quam Oceanus aluit, hanc bestiam deferri; propterea clarissimo Clusio, γαλῆν λιβυκὴν, nempè Mustelam Libycam siue Africanam vocitare placuit. Cæterùm Ioannes Hugo agens de animalibus Indiæ scriptū reliquit, ibi animalia viuerris similia reperiri, quæ caudā habent sciuri, super arbores vagantur, pilis varijs exornantur, & ad delicias expetuntur. Vtrùm modò huiusmodi animal possit dici congener Mustelæ Africanæ Clusij perito Lectori iudicandum relinquimus.

DE GENETTA, Cap. XXI.

H

SYNONIMA, ET ETYMVM.

Statim post historiā Mustelarum, Genettæ naturam scriptis mandare libuit, vt omnibus liquidò constaret hoc animal aliqua ex parte Mustelis assimilandum esse, non autem inter Mustelæ species recenscendum, quemadmodum Cardanus in libro de rerum varietate memoriæ prodidit. Qua de causa Scaliger ipsum acerrimo reprehensionis sermone prosequitur; cum Genetta in comparatione ad Mustelas, nihil præter auriculas illis commune habeat. Nā in corpuratura magnā Lutrā æquare solet, quā magnitudinem Mustelæ nullo modo assequūtur. Cæterū pro Cardano dicēdū est, quòd fortè ratione pellis, hoc animal inter

Exerc. 210.

Cardani defensio.

Muſtela recẽſuit; nã pellis huius animalis æquè, ac pellis alicuius Muſtelæ ſyluestris eſt æſtimationis, magnæ cũ ex his omnibus pretioſę veſtes fulciãtur. Quibuſdã nomẽ huius belluæ Ginetha, alijs Genetta, aut Ginetta ſcribitur; cũ Ginocha apud Albertũ perperã pro Genetha legatur. Modò vnde ætymologia huius nominis deducẽda ſit, teſte Geſnero, nihil certi habemus; niſi velimus aſſerere locum natalem huic animanti nomẽ dediſſe. Defertur enim ex Hiſpania, vnde etiam equi in curſu velociſſimi Ianetti, vel Ginetti nuncupati habentur, de quibus in equi hiſtoria actum fuit. Quapropter & hæc beſtia à quodam fortè Hiſpaniæ loco, *Ginetto*, dicto ad nos conuehi poteſt; cum hoc animal Hiſpanicũ eſſe omnibus ſit in aperto. Ideo Pelliones ob ſimilitudinem, quam cum Cato habet, paſſim Catum Hiſpaniæ vocitant. Hinc etiam Germanis (referente Geſnero) vocabulo ex Genetta, & Cato compoſito hanc belluam *Ein Genithcatz*, nempe Genethocatum vocant. Alij hoc animal felem Conſtantinopolitanam nominare maluerunt, nixi Obſeruationibus Bellonij, qui ſe Conſtantinopoli verſantem huiuſmodi animalium genus per ædes, more felium, vagans conſpixiſſe tradidit. Tandem ſunt, qui hanc beſtiam Pantheram minorem, apud Oppianum, eſſe arbitrantur; non ſolum quia in magnitudine, & ingenio Pantheræ reſpondeat, ſed etiam quia tàm Pantheræ, quàm Genettæ pellis odora eſſe perhibeatur.

lib.1.c.76.

DESCRIPTIO, & Differentiæ.

lib.19.c.58.

VIncentius in Speculo naturali retulit Genettã eſſe belluam paulò maiorẽ vulpecula, ſed rectiùs, ad mentem Alberti, legere debemus vulpecula paulò minorem, cui color inter croceum, & nigrum cum maculis nigris ordine quodam diſpoſitis ineſt, illiquè manſuetudinem, niſi beſtia fuerit laceſſita, attribuit. Pellis igitur huius animalis, quam quibuſcunquè licet in officinis pellionum obſeruare, ex Geſnero, à capite ad extremam caudam plerumquè longa eſt dodrantes quatuor cũ palmo, cauda ſeorſum ſumpta duos dodrantes; reliquo enim corpori eſt ferè æqualis. Latitudo pellis ſecundùm medium extenſæ dodrantem æquat. Venter medius, & collum ſupinum eſt quaſi cinerei coloris. Caudam circuli nigri octo aliquando etiam plures, & totidem albicantes alternatim diſpoſiti exornant. Corpus totum maculis nigris eleganter diſtinguitur, nam reliquum fuſcum vel canum fuſco permixtum eſt. Demum tota pellis molli, & denſo pilo lanuginoſa non ingratum odorem ſpirat. Præterea Geſnerus in Appendice quadrupedum viuiparorum duas huius animalis ſpecies aſſignare videtur: dum confert pellem Ginettæ à Bellonio exhibitæ cum illa, quam apud pelliones ipſe contemplatus eſt; in hac enim maculas diuerſas, & oblongiores obſeruauit. Veruntamen fieri poteſt, vt aliquando in vna pelle maculæ oblongiores, in alia verò rotundiores, producantur, cum tamen pelle ad animantia eiuſdem generis attineant: niſi per pellem habentem maculas oblongas, pellem Cati ſyluestris Ginettæ valdè ſimilis intelligere voluerit, de quo ſuo loco verba fient.

GINETTA BELLONII, FELIS SPECIES Constantinopolitana quibusdam.

LOCVS, VSVS.

SCriptum reliquit Gesnerus, quòd pelles Ginettæ Lugduno in Germaniam afferuntur. Nostri pelliones illas ex Hispania tāquam à loco natali horum animalium deferri asserunt. Horum opinioni fauet Cardanus, dū Ginettas Hispaniæ proprias animantes esse testificatur. Si locum particularem, quo præcipuè gaudet, consideremus, sciendum est hoc animal circa loca aquosa versari, vt inde victum quærat, vt Vincentius in Speculo naturali promulgauit. Postremò animaduertendum est tegmen Ginettæ connumerandum esse inter pelles nobiliores, ex quibus pretiosa indumenta fulciuntur. Quapropter optima de causa Cardanus nobilissima Lyncum, Mustelarum, & Ginettarum tegmina appellabat. Hodie nostri Pelliones semimanicam hyemalem ex pellibus Ginettæ consutam vigintiquinque, & etiam triginta libris monetæ Bononiensis iuxta pellium bonitatem venundant.

Locus particularis.

DE ANIMALI ZIBETHI. Cap. XXII.

SYNONIMA.

PAuca de hoc animali carptim hic deliberare operæpretium esse duximus, & eò magis quoniam hanc bestiam Mustelæ odoratæ nomine decorari comperimus. Legimus enim in historia de Commodis incolatum Virginiæ hæc verba. *Iter facientes incidimus in Mustelam odoratam, quam vulgus Ciuettam appellat, ab indigena cæsam; indequè collegimus indigenarum etiam sermonibus confirmati illam Prouinciam huiusmodi belluas alere*. Nostra non intererit in præsentia prisca huius animalis nomina inuestigare; propterea quòd hanc belluam Antiquitati ignotam fuisse perhibent. Græci nuperi nomine peregrino Zapetion, & Zibethum appellant, de cuius natura, & nomine non satis inter se conueniunt. Matthiolo in Dioscoridem animal zibethi dicitur. Scaligero ob cati fortè similitudinem Catus zibethicus, eius verò odoriferum excrementum zibethum nuncupatur; Hac etiam ratione Ludouicus Romanus narrat in Cambaia nasci feles zibethi, quos Gibellos vocant. Paulus Venetus fortè odoramentis deceptus hanc belluam catum moschi appellauit, dum pulchritudine conspicuum, & cati magnitudine esse tradidit, cum tamen notissimum sit animal moschi esse capreolum; animal verò zibethi ad Cati formam accedere in progressu huius historiæ ostendemus. Io. Hugo in suo Itinerario protulit has belluas in India Algallias, siue zibethos cognominari. Eius verba sunt hæc. *Optimum zibethi genus ex Guinea aduehitur sinceritate eximiū; nascitur enim ex sudore Catorum, quos Indi Algallias, seu zibethos nuncupant*. Hinc hodiernum vulgus Siuettam vel Ciuettam hāc bestiam indigitat. Alij hoc animal esse murem peregrinum D. Hieronymi commenti sūt; quoniam D. Hieronymus ad Demetriadem muris peregrini meminerit, & Hermolaus in Dioscoridem prodidit hunc murem proculdubio esse illum, ex quo zibethum abraditur. Non defuerunt, qui ratione figuræ hoc animal Catum syluestrem, & qui ratione macularum Pantheram esse falsò crediderunt; vt Petrus Gyllius rerum naturalium diligens perscrutator, qui Gesnero Venetijs versanti hoc zibethi animal Pantheræ genus esse asseuerantius dixit, hac potissimum ratione ductus, quia inter animantes quadrupedes solæ Pantheræ Priscis odoratæ esse ferebātur; Verùm illi aduertendum erat, quòd Antiqui Pantheras non hominibus, sed cæteris animalibus benè olere docuerunt. At zibethi animal non alijs animantibus, sed solis hominibus suauem odorem mittere perhibetur. Præterquamquod hę duæ animatium species forma, & corporatura à se inuicem mirandum in modum diffident.

tom. 1. florid. Amer.

lib. 1. c. 20.

Exer. 211.

lib. 4. nauig. cap. 2.

Optimū Zibethum vbi.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

lib. 3. c. 16.

Renodeus agens de materia medica literis mandauit hoc animal præditum esse ritu oblongo instar Taxi, barbitium, & maxillas inferiores albas, corpus longum laterales ventris partes albicantes, & dorsum ex obscuro cinereũ, maculis nigris conspersum habere. Quamuis autẽ multi hoc animal feli assimilent, quia noctu ex oculis splendorem emittat, linguam tamẽ vt felis non habet asperam. Deindè magnitudine felem domesticam superat, & asperis, rigidisquè pilis vestitur. Gesnerus autem magis accuratam descriptionem afferre videtur; dum tradit hoc animal dentibus, & pillis asperioribus armatum à capite ad initium caudæ integrum hominis brachium adæquare, altitudinem crurum vsquè ad pedes ad trientem brachij reduci, magnitudinis esse ferè vulpinæ, & colore lupino maculis nigris resperso insignitum, folliculumquè circa inguina gestare, in quo odoramentum, Zibethum nuncupatum, colligitur. Non defuerunt clarissimi viri, qui contemplantes iconem huius animantis à Bellonio in obseruationibus exhibitam, nec non iconem datam à Gesnero, & à Clusio in Curis posterioribus, in hanc descenderunt sententiam, duas huius belluæ species assignandas esse; quatenus icon Bellonij ab alijs discrepare videatur. Verumtamen Cati Zibethici, seu Ciuettæ, quam ipse Bellonius Hyenam veterum esse, magno errore, arbitratur, legitimam descriptionem attulit; iconem verò genuinam non adposuit; cum non satis exactè veram huius animalis formam repræsentet. Quapropter huius bestiæ duas species dari non est statuendum, sed tantummodo ad iconem Gesneri, vel Clusij respiciendum esse opinamur. Immò vt huius asserti veritas omnibus legentibus magis innotescat, ambas icones exhibere non piguit.

Odoramentum vbi sit.

NATVRA, & Mores.

Tradidit Cardanus, in volumine de rerum varietate, hoc animal ob feram naturam nullo vnquam tempore mitescere. Verùm hoc assertum à Scaligero acriter repudiatur; cum ipse plures animantes huius generis, & Romæ, & Mantuæ adeò mitificatos viderit, vt innoxiè ab hominibus supra humeros gestarentur. Renodeus quoque verba faciens de materia medica retulit, hoc animal esse quidem Indicum, sed hodie apud Europeos valdè frequens, cicuratumquè obseruari; cum Lutetiæ in multorum ædibus ipse contrectari impunè conspicatus fuerit. Ad rem Bellonius narrat in Obseruationibus quemdam virum nobilem, qui Alexandriæ Florentinorum consulem agebat, habuisse Ciuettam ita mitem, & placidam, vt cum hominibus colludens nasum, aures, & labra dentibus sine noxa apprehenderet; posteà addit hanc ab ineunte ætate humano lacte educatam fuisse.

lib. 3. c. 16.

lib. 2. c. 20.

FELIS ZIBETHI, CVM AELVROGONO MAGONEM, idest bugloſſa.

ANIMAL ZIBETHI, VEL HYENA VETERVM BELLONII.

A

LOCVS, ET VICTVS.

SCriptum reliquit Cardanus Ginetham,& Zibethicam Feram ex Hiſpania deferri; Scaliger autem in exercitationibus ipſum acriter reprehendit; cũ Ginetha quidem ex Hiſpania,tanquam à loco natali in Italiam, & in alias regiones importetur, Zibethicum verò animal,cũ in Pegu Indiæ, & Tarnaſſari gignatur,nullo modo Hiſpanicum poſſe appellari affirmat. Cæterùm vt veritatem fateamur,Cardanus hac in re excuſatione dignus eſſe videtur, cum multa animalia,aliaq́ ſimplicia Hiſpanica nuncupentur,quatenus recto tramite ab Hiſpania in Italiã deferantur,cum tamen primò illuc ab India importentur. Faloppius etiã in tractatu de materia medica recitat,hoc animal aduehi ex Aegypto, vbi copioſũ partum enititur,& tamen Aegyptum non eſſe locum natalẽ huius animalis omnibus auctoribus eſt manifeſtum,cum hæc beſtia regiones calidiores incolat. Huius aſſerti teſtis eſt Ioannes Leo in hiſtoria Africæ,qui feles odoratos in ſyluis Aethiopię verſari fatetur. Matthiolus in Commentarijs ad Dioſcoridem hoc animal Venerijs ex Syria delatum vidit. Ludouicus Romanus in hiſtoria nauigationum,inter natalia loca huius beſtiæ Cambaiam recenſuit, Ioannes Hugo agens de opulentia, & fœlicitate Regni Chinæ felium Zibethi meminit,& paulò inferiùs addit,hęc animalia potiſſimum in Prouincia Congi haberi. Ibi enim mercatores illa cicurant,vt inde,quæſtus gratia,excrementum odoratum colligere poſſint. De victu animalis legimus apud Geſnerum,ipſum carnibus crudis delectari, & in ſyluis mures,ritu Muſtelarum,inſectari. Iulius Cæſar Scaliger in exercitationibus contra Cardanum recitat ſe Romæ tres catos Zibethicos conſpexiſſe, qui apud Cardinalẽ Galeottum carne pipionum alebantur,propterea Faloppius in Tractatu de materia medica,optimo iure dicebat animalia Zibethi non ſine magno ſumptu nutriri, cum, præter narratos cibos,dulciaria,& orizam cum ouis comedant,nam quantò nobilius eis præbetur alimentum,tantò præſtantius,& ſuauius emittunt excrementum. Vtrum modò,pręter nominata cibaria,alijs veſcatur,non liquidò conſtat. Inter Hiſtoricos Antonius Pigafetta,in ſuo Itinerario,protulit in China animal ſimile cato verſari,quod ſuccum odoriferũ emittit,& lignum dulce,ibi Comaru nuncupatum comedit.

cap. vlt. — *li. 1. c. 20.* — B — *cap. 23.* — *311.* — *cap. vlt.* — C

SVCCI ZIBETHICI NATVRA.
& colligendi modus.

EXcrementum,quod ab hoc animali colligitur, ob fragantiam à Ditioribus valde expetitur, & ob inſignes virtutes, & prærogatiuas à medicis ſummoperè celebratur. Eſt igitur odoramentum quoddam pingue craſſum,& ſaponi nigro ſimile. Nonnulli ſperma huius animalis eſſe voluerunt,ſed falluntur ex Scaligero, qui ſtrigmentum collectum cochleari argenteo,aereo vel potius corneo ex partibus genitalibus animalis eſſe decreuit. At, ſecundùm Matthiolum,nil aliud eſt,niſi ſudor concreſcens inter animalis genitalia. Faloppius dixit hoc animal tàm marem, quàm fæminam habere loculum circa extremam abdominis partẽ intra fæmora,& huiuſmodi loculũ cauernis,& anfractibus redũdare,ex quibus ſuccus Zibethicus dimanat, qui primò eſt albus, deinde progreſſu temporis fit ſubluteus, & tandem nigreſcens euadit, & ſuauiorem, quàm moſchus odorem ſpirat. Primis diebus hoc odoramentum graue eſt,nareſquè mirandum in modum ferit,ſed concretum,& aeri expoſitum omne virus deponens ſuauitatem gratiſſimam acquirit. Idcirco Iulius Cæſar Scaliger exercitatione vndecima ſupra ducenteſſimam ladanum, & Zibethum, ratione odoris, affinia eſſe exiſtimauit, quoniam ladanum collectum, & ex Creta recens delatum,quemadmodum & Zibethum recenter abraſum, malè olet; ſed ambo purificata temporis tractu odoris grauitatem deponentia odoratui gratum odorem adipiſcuntur. Ioannes Leo, in hiſtoria Africæ,de hoc odorato excremento ſcriptum

D — *Primis diebus non bene olet.*

E ptum reliquit quod mercatores catulos zibethicos sibi comparant, quos lacte, furfure, &
carne in caueis nutriunt, & liquorem odoratum bis, vel ter singulo die abstergunt, sed an
tequam ad opus se accingant, virgula prius animal leuiter verberando exagitant, vt vehe
menter per caueam motum maiorem zibethi copiam effundat. Nam Gesnero relatum fuit
singula quoquè die, drachmam zibethi colligi posse. Hinc discendum est eorum senten-
tiam non recedere à veritate, qui dixerunt, ante zibethi collectionem, curandum esse, vt
animal in iracundiam præceps feratur. Alij, quibus minus credendum est, hoc animal cer-
to anni tempore spontè incalescere, atquè liquorem hunc odoriferum è genitali eiacula-
ri tradiderunt. Tandem hoc odorum excrementum collectum in vase corneo meliùs, &
diutiùs quàm in vase ex alia materia parato asseruari solet. Ad rem scribit Maiolus esse
nobiles quosdam Vlyssipone, quorum annuus redditus solum ex zibetho ad mille, & quin
gentos aureos ascendit, quamobrem hoc excrementum colligere, quàm frumentum fere
re maiori commodo illis esse perhibet. Id autem non ab alia causa dimanare existima-
mus, nisi quia lasciua hominum ornamenta eo peruenerunt, vt illos non pudeat ad au-
gendum luxum, bestiarum excrementa adhibere.

colloq. 7.

F

VSVS IN MEDICINA.

QVoniam Zibethichus liquor medicinæ plurimùm commoditatis affert, ante quam de illius medico vsu sermonem habeamus, duo prius perpendenda esse opianmur, quorum alterum ad temperamentũ, alterũ verò ad electionem attinebit. Quoad primum. Cum hic succus temperatura valdè calida sit præditus, nullo modo exhibendus est ijs, qui capite calido sunt referti, immo loco huius, Rosæ potius, & santala cũ exigua portione ambræ conuenire possunt. Quoad secundum, scribit Porta in Magia naturali hunc succum diligenter exam inandũ esse, an legitimus, vel vitiatus sit, cum hodie felle bubulo, styrace liquida, & melle cretico adulterari soleat. Verùm propter fellis amarorem, & styracis odorem vitium gustu detegitur. Si vires medicas huius strigmenti inquiramus, incidemus in Crollium, qui in libro de internis rerum signaturis enarrauit colicæ affectioni multùm conferre. Idcirco

lib. 11.

lib. 8. mag. nat.

G Porta agẽs de experimentis medicis, in dolore colico recipit granum Zibethi, linit patientis vmbilicum, superponens panem de clibano recens extractum iubetq. ægroto vt super ipsum cubet, priusquam panis frigescat, nam hoc singulari præsidio dolorem colicum mitescere nihil diffitetur. Crollius in Basilica chymica describit balsamum apoplecticum drachmas duas, & semis Zibethi recipiens, illudq. non solum in apoplexia, sed etiã in epilepsia, & vertigine commendat, dummodo extremitates narium, tempora, vertex, & palatum etiam patientis nocte, dieque per interualla inungantur. In affectibus hystericis hoc medicamento ventriculum, & vmbilicum perlinit. At in vteri præfocationibus medicamen prædictum apponit pudendis, eodemq tempore castoreum, vel assam fætidam odorandam præbet. Matthiolus autem, in simili casu, portionem Zibethi cauernulæ vmbilici imponens mulieres hystericas subleuat. Crollius deniq. componit odoriferum specificum, cui, præter multa simplicia, drachmas duas zibethi addit, hocquè propter odoris fragrantiam, animum deficientem mirum in modum reuocat.

In histericis passionibus.

H

VSVS IN VARIIS.

NOn pluribus complectemur huius animalis vsum, vt deinde ad eius strigmentum zibethum nuncupatum sermonem conuertamus. Iam notum est hanc belluam, vt plurimum in gratiam odoramenti cicurari. Propterea Gesnerus hanc vidit Venetijs apud quemdam mercatorem, qui zibethi colligendi causa illam educabat. At Ludouicus Romanus in sua historia euulgauit, Regem Ioghæ per Indiam, religionis causa, peregrinantem inter alia animalia Gibellos, idest catos zibethi secum ducere. Cæterùm de zibetho Matthiolus, & Faloppius scribunt, quòd in sopita Venere excitanda, multa ex zibetho manabit vtilitas, & præcipuè, si co præputium liniatur, nam mulier ad congressum maximè irritatur

Venerẽ sopitam excitat

ritatur. Prætereà Zibethum à Myropęis potiſſimum expetitur ad ea odoramenta componenda, quæ ipſi mixturas appellant. V. G. ex ladano, xyloaloe, & ſtyrace, & Zibetho odoratum pangunt paſtillum ambarum griſeum adeò mentientem, vt non defuerint viri eruditi, vt Fuchſius, qui hunc paſtillum legitimum ambarum eſſe crediderunt. Quoniam autem Zibethum varijs vſibus conducit, non erit infrugiferum vna cum Myropæis illud in puluerem redigere. Sumitur ergo vncia dimidia Sacchari candidi in pila ænea in tenuiſſimum pollinem redacta, cui additur granum Zibethi, & facta diligenti mixtione puluis Zibethi habetur. Præterea Zibethum miſcetur etiam illi pulueri, quem Cyprium nuncupant ad inſpergendos florum faſciculos, & alia huius generis, vt gratiorem olfacientibus odorem ſpirent. Puluis igitur Cyprius magiſtralis paratur hunc in modum. Sumuntur roſæ damaſcenæ, cyperi Alexandrini, iris, xyloaloe, calamus aromaticus, galanga, beniouin cariophylli, omniaq; cum modico moſchi, & Zibethi in puluerem rediguntur. Porta verò in Magia naturali ſuum puluerem cyprium ſic parat. Recipit muſcum quernum moſchum redolentem menſibus Decembri, Ianuario, & Februario collectum, quinquies lotum in aqua dulci, & in Sole ſiccatũ, deinde in Rhodo ſtagmate, per biduum infundit, & in Sole ſiccat, idemque pluries reiterat, vt fragrantius exhalet tandem ſiccatum in puluerem redactum, & ſparſum ſupra incerniculum fumo odorato ſuperponit; idquè crebrius repetit, vt puluis maiorem odorem combibat. Huius libra accipitur, & cum modico moſchi, & Zibethi in pila commiſcetur, & ad vſum in vaſe vitreo reconditur. Amplius ad præparandum ſaponem cum Zibetho, Myropæi accipiũt ſaponem purgatum, tritum, & inſolatum cum rhodoſtagmate, eiquè addunt parùm zibethi, omniaquè in vaſe obturant, vt odor ſaponi melius communicetur. Ioannes Hugo in ſuo Itinerario narrat, quòd Indi ex ambaro, moſcho, & Zibetho, alijſque ſpeciebus odoriferis multa concinnant, & præcipue hæc omnia in pilulas manu geſtandas cogunt, quas ambulantes, odoramenti gratia, circumferunt. Inſuper ſuffitus ſuauiter redolentes ſic parantur. Sumantur citri, vel limonis cortices modico Zibethi peruncti, deinde cariophyllis indicis, vel paxillis cinamomi transfixi, & in aqua roſarum feruefiant; nam fumus inde exiens ſuauiſſimo odore totum cubiculum replere ſolet. Adhibetur etiam Zibethum ad chirothecas grato odore imbuendas; quare nonnulli Myropæi ſumunt chirothecas nouas ex pelle capræ, vel capreoli per triduum in aquis odoratis madefactas, deinde adipe omenti hædini tepido, modico zibethi, & olao balanino interius, & exterius illas ſpongia diligenter liniunt. Porta verò in Magia naturali alium docet modum. Recipit enim ireos partes octo, roſarum quatuor, ſantalorum vnam, agalochi vnam cum dimidia, cinamomi mediam, omniaquè cum aqua roſarum in qua diſſolutum fuerit gummi tragacanthæ, ſupra marmor porphyriticum terit, quibus modicum Zibethi addit, & ſpongia in prædicto liquore inſuccata chirothecas diligenter imbuit. Immò ab aquis redolentibus Zibethum nullo modo eſt arcendum; quoniam Myropæi ad conficiendas aquas, quas namphas, vel Angelorum vocant, præter multa ſimplicia odorata, Zibethum etiam admittunt. Quocirca Euonimus, in Theſauro remediorum, multas aquas odoras cum roſis, cariophyllis, agalocho, & modico Zibethi componit. Porta in libro, qui omni ex parte iucundiſſimos ſpirat odores, cum roſis damaſcenis, floribus aurantij, cariophyllis, nucibus myriſticis, & lilijs, chymicis organis, ponendo in nare alembici parum Zibethi odoratiſſimam, & ſuauiſſimam aquam deſtillat. Docet etiam idem Porta modum parandi aquam cum Zibetho, quæ omnes alias aquas commendabit, & nobiliores reddet. Accipienda eſt aqua vitæ perfectiſſima, in qua parùm moſchi, & Zibethi diſſoluatur, deinde aliquot dierum ſpatio in vaſe bene obturato, ne quidquam expiret, Soli æſtiuo exponatur. Poſtea huius aquæ gutta in quamcunq. aliam aquam inſtillata, tota aqua ſuoauiſſimum, & iucundiſſimum odorem eructabit. Pręter aquas, ex Zibetho oleum quoquè ad varios vſus extrahi poteſt, ſed facilius per expreſſionem, quia tunc ſumuntur amygdalæ repurgatæ in ſenas, vel octonas partes gladio diſſectæ, & in pyxide plumbea ſpatio ſex dierum cum Zibetho clauduntur, deinde poſtquam odorem Zibethi receperint, oleum ab illis prælo educetur odoratiſſimum. Per deſtillationem verò maiori cum difficultate, ſed multò pretioſius oleum habetur, quoniam Zibetum eſt adeò tenuis eſſentiæ, vt vix tantillum caloris ſuſtinere poſſit. Quapropter non omnia organa chymica, ſed illa tantùm, quæ deſcribuntur, & delineantur a Porta, ad id peridonea eſſe perhibentur. Tandem aſſignat etiam rationem extrahendi quintam eſſentiam Zibethi,

Puluis zibethi qualis. — *Puluis Cyprius quomodo fiat.* — *lib. 11.* — *Sapo cum zibetho.* — *Suffitus ex Zibetho.* — *loco cit.* — *Chirotheca quomodo odorem Zibethi recipiant.* — *Aqua Zibethi.* — *Oleum Zibethi.* — *lib. 10. Mag. nat.*

E Zibethi, dum sumit oleum balaninum, vel amygdalinum, & Zibethum, omniaq. in vitreo vase insolat, vel in balneo denis diebus fouet, elapso hoc tempore, totum à suis fæcibus exprimendo segregat, tuncq. quinta essentia in oleum abit. Vt autem hæc ab oleo separetur, recipienda est aqua fontana bis, vel ter distillata cum prædicto oleo permiscenda, agitanda, & in digestione spatio sex dierum relinquenda est, postmodum per cineres sublimanda, nam aqua cum essentia ascendet, oleo inodoro in vasis fundo residente, deinde aqua per balneum leniter distilletur, sic enim, euanescente aqua, quinta essentia zibethi habens formam olei in fundo separata remanebit.

Quinta essentia zibethi.

DE LEPORE.

Cap. XXIII.

F

ÆQVIVOCA.

CVm in proximè antecedentibus natura animalium digitatorum, quæ iucundissimum odorem spirant, ac Historicorum mentem relata sit. Libuit pulcherrimam Leporis historiam annectere, quoniam nonnullæ huius animantis species ab historicis odoriferæ recensentur, quemadmodum in ponderandis differentijs manifestarium euadet. Hoc vocabulum (Lepus) apud Auctores non sine ambiguitatis nota proferri solet, cum non solum in terris, sed etiam in aquis, & in cœlis reperiatur. Itaquè, omisso terrestris Leporis significatu, de quo fusim agendum est, statuimus in mari viuere animal nomine Leporis insignitum, eo quia terrestris Leporis faciem repræsentet, & Græcis λαγώος θαλάσσιος nuncupatur. Præterea Lepus est constellatio, de qua Clarauaceus enumerans sydera austrina, sic cecinit.

lib. 1. Fast.

Hinc Pistrix, mox Eridanus, quo flumine tota
G *Terra madet, cœlo cognitus inde Lepus.*

& paulò inferius.

Cernis vtrumq. canem, Leporem petit alter, & vnco
Ore Feram sequitur, mox tibi nauis adest.

lib. 3.

Higinus hanc Leporis cœlestis figuram exhibet, in cuius vtraq. aure singulam collocat stellam, in corpore passim dispositas duas in pedibus prioribus singulas, itaut omnes numerum senarium constituant. Fabulantur Poetæ hunc Leporem à cane Orionis fugientem iaculis saucium à Dijs in cœlum illatum fuisse. Idcirco Pamphilus Saxus hunc Leporem sic introducit loquentem.

lib. 5. epig.

Quid cupiat, nescit mundus dilectus amatus
Qui fueram, iaculis pulsus ad astra fui.

Alij dicuntur hunc Leporem ob excellentem currendi velocitatem, locum inter cæteras constellationes inuenisse. Tertiam denique rationem afferemus, quando de partu huius animalis verba faciemus. Vnde Firmicius narrat, quod nati sub hoc sydere tanta corporis leuitate sunt prædití, vt in currendo aues volantes superare videantur, & si accidat, vt Mars hoc sydus aspiciat, tunc homines stadiodromi fiunt, si vero Luna cum Marte tunc pyctomacarij, idest pugiles excellentes euadunt, veluti erant illi, qui in arena theatri Romani decertabant. Apud Grecos etiam Lepus æquiuocatione non caret, nam λάγος, nempe lagus pater fuit Ptolomæi successoris Alexandri, de quo Lucanus canit.

H

lib. 10.

Nobilitas Pharij proles clarissima Lagi.

Tandem, licèt Lepus, & Lepos in casu recto ratione cadentiæ discrepent, in obliquis postea casibus conuenire, & æquiuocatione laborare viderentur, nisi lepus secundam syllabam breuem, & Lepos productam haberet. Quamobrem Reusnerus ad hoc alludens in Paradiso Poetico cecinit hunc in modum.

Non satis Aonios quod dat tibi Musa Lepores.
Dat Lepores etiam virgo Diana suos.

SYNO-

SYNONIMA, ET ETYMVM.

lib. 12.

ISidorus in libris originum Leporem ob currendi celeritatem quaſi leuipedem dici aſſeuerauit. Sipontinus verò hanc etymologiam non ad leuitatem, ſed ad ſonum retulit, quoniam Lepus molliſsimè incedens, propter villoſos pedes, non audiatur. Pontanus in ſymbolis ad ſecundum Georgicorum Virgilij huius animalis etymum ab antiqua voce græca deriuare arbitratur, qua Aeoles Bœotij vtebantur, quoniam hoc animal λέπορι indigitabāt. Græcis vocatur λαγωός, eſtquè generis maſculini, legitur etiam λάγειος, immo λαγως voce Attica, & λαγύς voce Ionica, vt docet Euſtathius. Quāuis apud Heſychium, & Varinum λαγώς per omega Lepus terreſtris, & per omicron Lepus marinus, vel fluuiatilis eſſe perhibeantur. Alioquin Lepus terreſtris λαγώος χερσαῖος cum ſua differentia pronunciari poteſt. Variam etymi græci originem Auctores etiam varij protulerūt. Nonnullis dicitur λαγωός ἀπό τοῦ λάειν, nempe à videndo, cum hoc animal etiam dormiens oculos non claudat. Alij deducunt hanc vocem à λα particula epitatica habente vim augendi ſignificatum, & à voce οὖς vel ὦς ὠτός auris, cum Lepus longiores, & ampliores aures habeat, quàm moles corporis expoſtulare videatur. Prętereà, quia λάγνης, ſiue λαγνος apud Heſychium, & Suidam laſciuus, & ſalax exponitur, & Euſtathius ſcribit λάγνον dici videri per ſyncopem, quaſi λάγονον nempè admodum fæcundum, & ſemine refertum. Nos hinc Leporis etymologiam deducere poterimus, cum ſalacitas, & fęcunditas huic animanti optimè conueniat. Aliquibus Græcis Lepus nominatur πτώξ, alijs τάχινην, ſed de his vocibus vbertim in Epithetis agetur. Cretenſes iuxta Heſychij, & Varini ſententiam Leporem κεκῆνας appellant. Ariſtoteles, & alij Leporem Daſypum nuncuparunt, quoniam pronam & ſpinam pedis partem villoſam habeat. Multi hoc nomen cuniculo tantùm aſsignarunt. Verùm cum tam Lepus, quàm cuniculus villoſitate pedum gaudeat, vtriuſquè tamen competere poterit. Sed Auctores ſæpè ſæpius hæc nomina confundunt, & Daſypi nomen cuniculo potius, quàm Lepori attribuunt. Albertus Leporem Trochum Ariſtotelis interpretatus eſt, idquè ex eo colligimus, quia Ariſtoteles in hiſtoria generationis animalium explodens eorum opinionem, qui vtrumquè ſexum animantibus aſsignabant, hyenæ, & trochi meminit. Niphus autem in Commentarijs tradit, quòd Albertus per trochum Leporem intellexit, cum apud vulgum inualuerit opinio, Leporem vtroquè ſexu præditum eſſe. Hebraicè Lepus dicitur Arnebet fœminini generis, hocq. vocabulo omnes Iudæi nihil quam Leporem intellexerunt. D. Hieronymus non aliter vertit. Septuaginta Interpretes interdum Cherogryllium, interdum Daſypodem interpretantur. Sed cherogryllium non aliud, quam Echinum eſſe in proprio capite oſtendemus. Chaldæus pro Arnebet legit Arneba. Arabs Ernab. Perſa Kargos. At vocabulum Hebraicum Schaphan, quod habetur in Prouerbijs, D. Hieronymus lepuſculum vertit. Apud Auicennam Lepus vocatur Arnebberi, apud Syluaticum Arnaberri, Arnebus, & Arneben. Apud Saracenicos Arneph. Italicè Lepre, eſtq. generis fœminini, Gallicè Lieure, Hiſpanice Liebre, Germanice Haſe, Anglice Anhaſe, Illyrice Zagiez.

Quomodo ſcribatur apud Gręcos.

Nomen Leporis apud Cretenſes.

lib. 3. c. 30.

DESCRIPTIO, & DIFFERENTIÆ.

QVinquè ſunt præcipua, quæ aliquam differentiam in hoc animali exhibere videntur, nimirum color, magnitudo, & paruitas, pinguedo, odor, & locus. Ratione primi, legimus apud Oppianum, interprete Bodino, Leporum alios eſſe cyaneos, alios in ſolis terrarum nigris fuſcos, alios in rubris terris rutilos hunc in modum.

——— non omnibus eſt color idem.

Nam quoſdam videas pullos nigricantibus aruis,
Hos fuſcos, illos minio tellure rubente
Flauentes, alios penitus rutilante color.

Quic-

E Ouiedus in summario Indiæ Occidentalis scriptis mandauit in illis regionibus vagari Lepores, quorum dorsum leporini est coloris, reliquo corpore albo cum lateribus leucophæis. Plinius in historia naturali tradidit, Lepores albos in alpibus inueniri, eiusq; opinioni adstipulatur Matthiolus, qui Lepores candicantes in summis vallis Ananiæ montibus frequentes obseruauit. Hanc opinionem roborare videtur Olaus Magnus; dum post autumnale æquinoctium, primo præsertim niuium casu Lepores pilum album induere asseuerat. Renodeus verò agens de materia medica à prædictorum sententia recedens, niuium tempore intuentibus tantummodò videri testificatur. At Bruyerus in tractatu de re cibaria id niuibus non esse attribuendum opinatur, quoniam ipse albos Lepores, & Perdices æstiuis etiam diebus conspicatus est. Aristoteles in libro de coloribus Leporem album agnouit. Gesnerus quoquè candidum vidit Leporem cum pilis in summitate aurium nigris, carnemquè cæteris teneriorem expertus est. Leporum alborum meminit etiam Hermolaus, dum hos rarò Romam perferri scripsit. Apud Scaligerum, in exercitationibus contra Cardanum, in Alobrogum alpibus Perdices, & lepores albos vagari feruntur. Calphurnius de his etiam mentionem fecit in Bucolicis hunc in modum.

lib. 18. c. 55.

lib. 18. c. 8.

F

——— vidi genus omne Ferarum,
Hic niueos Lepores, & non sine cornibus apros.

Eclog. 7.

Deniquè T. Vespasianus Stroza in Eroticis de lepore albo sic canebat.

Paruus erat, totoquè nitens in corpore candor,
Mæandri niueos exuperabat aues.

His addamus Varronis assertum, qui tria Leporum genera esse statuit; vnum Italicum primis pedibus humilioribus dorso pullo, & ventre albo; secundum Gallicum, idquè vt plurimum candidum, quale alpes etiam Noricæ passim progignunt; tertium Hispanicum, quod cuniculos tantùm complectitur. A magnitudine, secunda Leporum differentia desumitur. Idcirco Platina magnos Lepores vulgares, paruos verò cuniculos esse arbitratur. Hæc opinio Gesnero optima de causa minimè placuit, quoniam re vera in genere Leporum propriè dictorum magnitudo, & paruitas obseruatur; etenim Iulius Pollux quosdam Lepores, à regione fortè, Elymæos appellat, qui vulpium corporatura adæquāt; deindè in Gallia transalpina, & in Macedonia Lepores permagni, in Italia & in Hispania mediocris magnitudinis esse perhibentur. Bruyerus in Aegypto minores Lepores, quàm in Græcia versari protulit; id autem minori alimentorum copiæ attribuendum esse statuit; nec sine ratione, cum scriptum reliquerit Niphus Pisis Lepores esse magnos, alibi verò minores, quoniam illic copiosior cibus reperiatur. Pinguedo etiam aliquod affert discrimen; quia clarissimus Manardus in Panonia inferiore Lepores pinguiores, & sapidiores Italicis obseruauit. Si accedamus ad odorem; quoddam est genus Leporis, quod non temere Moschia appellatur, cuius vestigia talem mo[illegible]i odorem spirant, vt canes persequentes in furorem agantur. Nequè ob id vlla debemus admiratione teneri; cum canes temperamenti calidissimi facilè ab odore vehementi affici possint. Ad rem Amatus Lusitanus tradit animal facie, & magnitudine Leporis in India vagari, quod incolæ tamdiù baculis cædunt, vt diem vltimùm obeat, mortuum pelle nudant, & carnē ob ictus liuidam conterunt, manibusquè quasi ad pastam redigunt, quam in pellibus eiusdem animantis inclusam moschum nominant. A loco tandem reliquæ Leporum differentiæ dimanant; nam Porta scribit alios esse montanos, alios campestres, alios palustres, montanosque à cæteris nigritia, magnitudine, ferocia, & densiore pilo discrepare. Auicennas Leporem syluestrem pro terrestri cognominat; sed forsitan ad Leporis marini distinctionem id spectat. Circa descriptionē diù non immorabimur; cum de animali omnibus noto verba fiant. Oculos enim habet cilijs carentes ex Polluce, labia perpetuò mouet, pilisquè in bucca, & sub pedibus est refertus; vt Aristoteles in historia animalium animaduertit. Dorsum habet pullum, secundùm alios epiperenum, quasi percne species oliuæ, nec acerbæ, nec omnino nigrescentis esse perhibetur. Albertus addit Leporem tam marem, quàm fœminam sub cauda quibusdam lineis notari, quæ iuxta annorum numerum multiplicantur; quod assertum parùm adhuc exploratum est. Oppianus, Bodino interprete, ab huius animantis descriptione breuiter se expedit his versibus.

Tria Leporū genera.

G

lib. 13. de re cib. c. 24.

lib. 2. Phyt. cap. 3.

H

Leporum color.

lib. 3. de ven.

Corpus eis breue, cauda, pedesq́; breues, cutis hirta,
Auriculæ longæ, ceruix arguta, pedumq́;
Dispar est ratio.

Xenophon scriptis mandauit quòd omnes Leporis partes, si rectè considerentur, ad celeritatem motus compositæ conspiciuntur, quoniam caput Leporum est agile, breue, & rotundum, aures sunt sublimes, collum angustum, rotundum, molle, oblongum; quæ tres postremæ conditiones etiam in collo canis agilis commendantur. Scapulas habet reductas non arctas, sed satis laxas, & solutas ad motum. Crura leuia sunt, sed priora exiguo interuallo distincta, & posteriora infra genua instar literæ græcæ Λ sunt diuaricata. Idcirco homo simili vitio laborans lambda cognominari solet. Lepus tandem habet pectus non carnosum, spinam teretem, ventrem depressum, & totum corpus flexile.

Collum Leporis, & canis quale.

ANATOMICA.

lib. 11. c. 37.

EXaminatis partibus externis huius belluæ, accurata etiam diligentia partes internas debemus perscrutari. In primis corde maximo Lepus fuit donatus, cum omnibus animalibus timidis talia corda natura impertita sit. Præterea scripsit Plinius, Lepores circa Briletũ, & Thernem, & in Chersoneso ad Propontidem vagantes duplici iecore refertos esse; immo, si aliò transferantur, illorum alterum absumi. Verùm ante Plinium id etiam tradidit Aristoteles in historia de partibus animalium, vbi hoc Leporum genus pluribus in locis, sed præcipuè in Sycino agro circa Bolbam lacum versari testificatus est Edoardus Vuot in libro de differentijs animalium clarissimorum virorum nempè Aristotelis, & Plinij sententiam circa hoc ponderans protulit verissimum esse nonnullis in locis Lepores reperiri, quorum hepar adeò fissum est, vt duplicati iecoris faciem representare videatur. Demum inter animantia terrestria vtrinquè dentata vnicumq. habentia ventrem, solus Lepus coagulum habere dicitur, quæ sententia Aristotelicæ doctrinæ in historia de partibus animalium est conformis. Reliqua verò ad ossium structuram attinentia, breuitati studentes hoc in loco recensere non opportunum esse iudicauimus; cum prudens lector in sceleto hic picto omnia diligenter contemplari possit.

lib. 3. c. 37.

lib. 3. c. 15.

NATVRA, MORES, Ingenium.

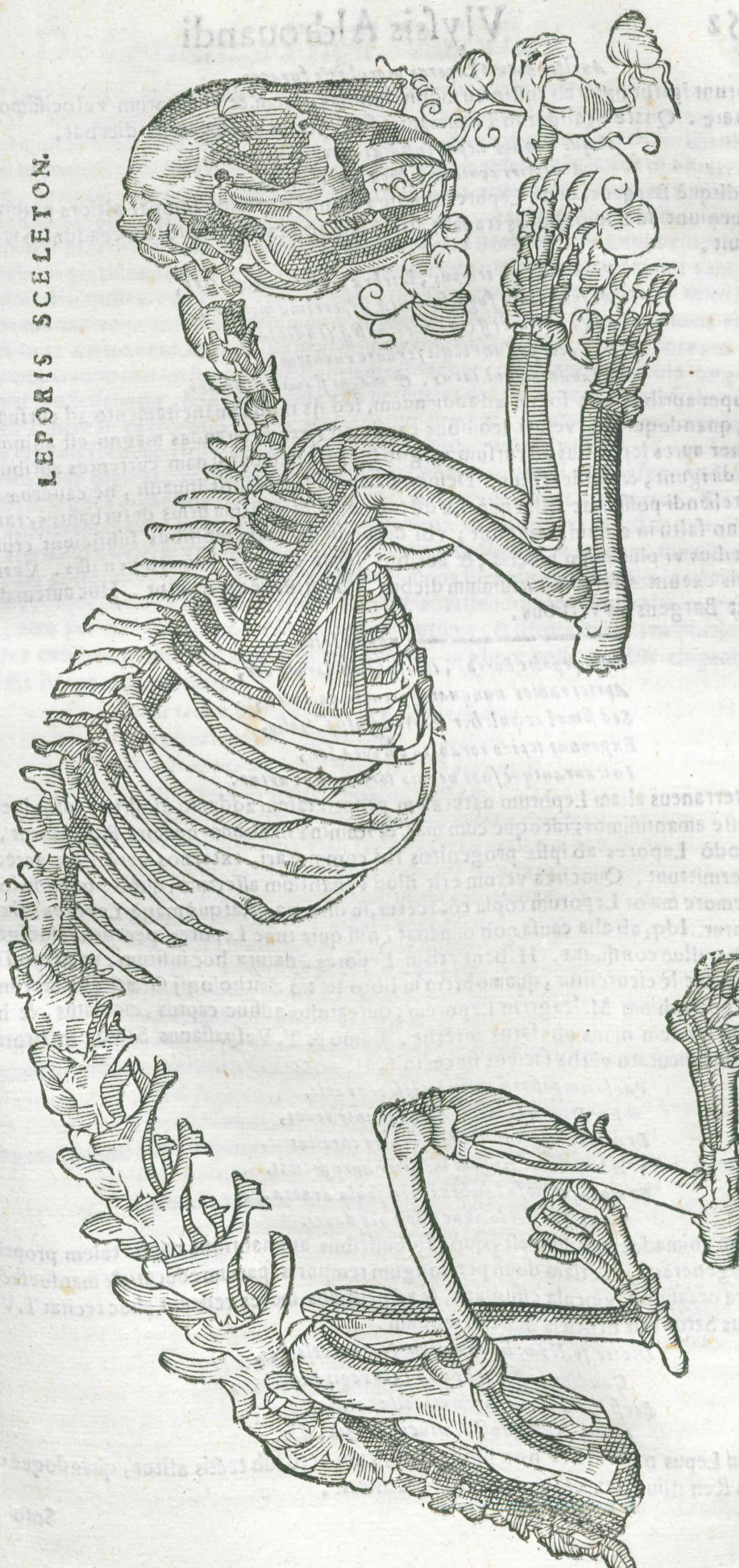
NAturã huic animanti excellentẽ videndi facultatem ingenerasse omnes ferè Auctores confirmant, & præcipuè Plutarchus in symposiacis, qui Leporem sensoriorum excellentia præstare docuit. Siquidem huius Feræ oculi indefessi sunt, cum tam in somno; quàm in vigilia aperti maneant. Vnde Reusnerus in Paradiso Poetico de visione huius animalis sic loquitur.

Esse quid hoc dicam, quòd non tua lumina condis,
Languida si dulci membra quiete leuas.

Visionem autem huius belluæ minimè acutam esse multis de causis monstrat Cælius. Primò quia animal oculis exporrectis præditum nec non palpebris adeò præcisis, vt pupillis munimentum præbere nequeant, necessario hebetem visionem habet. Præterquamquòd Lepus est bellua somno valdè dedita; ideoq; tantum abest, vt diuturnus somnus, visui aliquod commodum, vt potius maximum incommodum ac detrimentum afferat. Auditu quidem acerrimo Lepores refertos esse credendũ est, natura enim saluti timidorum animalium prospiciens, cum viribus non valeant, auditus præstantiam communicauit; vt audito etiam leui insidiantium tumultu, fuga sibi consulerent. Quapropter Lepores longis auribus, & apertis circa frontem insigniti sunt; iuxta illud.

lib. 26. lect. antiq. c. 31

LEPORIS SCELETON.

Auritos docuit Lepores procul esse fugaces.

Norunt igitur naturali instinctu moniti insidias canum, & venatorum velocissimo cursu euitare. Quare Scaliger in Thaumantia se Leporibus comparans dicebat,

Vtquè canum Lepus insidias exterritus hausit,
Ancipites acuit iàm fuga anhela pedes.

Additquè Bargeus, quòd Lepores à natura moniti currendo semper altiora petunt, & si perueniunt ad fluuios, ipsos tranant, atquè hoc astu canum capturam euadunt. Sic igitur inquit,

lib. 3. cyneg.

Ergo vbi iam tempus, latebra procul exit, & acri,
Aequora lata fuga, summiq́; asperrima montis,
Saxa legit, cessere canes, ipsiq́; sequentum
Vix acie possunt oculi seruare ruentem
Tranantemquè lacus, & magni flumina Amani.

Aures ad quid.

Insuper auribus non solum ad audiendum, sed ijs tanquam incitamento ad cursum vtitur, quandoquidem veluti leonibus cauda ad vires excitandas magno est adiumeto; pariter aures leporibus ad cursum magno sunt incitamento; nam currentes auribus motum dirigunt, & moderantur. Deinde si cupido somni illos inuadit, nè cauernæ locus deprehendi possit, hac, illacquè diù discurrentes, & vestigia prius deturbantes, tandem magno saltu in cauum prosiliunt; vbi decumbentes fœmenilibus subijciunt cruribus prioribus vt plurimùm iunctis, & auribus supra vtroquè humero demissis. Verùm à caueis exeuntes, serenis potissimum diebus, libentissimè apricantur. Hoc autem declarabat Bargeus his versibus.

loco cit.

———————— nubila latus
Cum pepulit Boreas, totusquè insclaruit aer,
Aprici radios nunquam spreuere calentes,
Sed simul ac pulcher terris affulsit Apollo,
Exponunt tepido rorantia corpora Soli,
Instaurantquè suos neruis torpentibus artus.

Loci natalis Lepus amantissimus.

Volaterraneus aliam Leporum naturalem proprietatem adducit; nimirum ipsos loci natalis esse amantissimos; ideoquè cum mas, & fœmina in aliquo nemore stabulantur, solummodò Lepores ab ipsis progenitos ibi commorari, externos verò illuc accedere non permittunt. Quocirca verum erit illud venantium assertum; quòd, quando in aliquo nemore maior Leporum copia coercetur, in dies magis, atquè magis Lepores ibi conspiciuntur. Idq; ab alia causa non dimanat, nisi quia tunc Lepores peregrini, indigenis extinctis, illuc confluunt. Habent etiam Lepores à natura hoc insitum, vt nemini noceant, & facilè cicurentur, quamobrem in libro tertio Anthologij Græci pulcherrimum legitur epitaphium Meleagri in Leporem, qui catulus adhuc captus, cicuratus, & herbis altus tandem nimis obesatus interijt. Immò & T. Vespasianus Stroza in Eroticis de Lepore cicurato verba faciens sic cecinit.

lib. 2.

Paulatim postq́; metu mitescere capit,
Et Domina teneros accubat ante pedes,
Et modò protenta virides ceruice corollas
Accipit, ac tergum molliter aure premit.
Et modò formosa lambens fertoscula dextra,
Porrectas auido nunc capit ore dapes.

Ceterùm animaduertendum est, quòd syluestribus animantibus natura talem proprietatem ingenerauit, vt etiam domi per longum temporis spatium educati, & mansuefacti, leui data occasione, vincula effugiant, & ad pristinos mores redeant; hoc recitat T. Vespasianus Stroza in Eroticis hunc in modum.

loc. cit.

Dicite Io. Nympha nemorum secreta colentes,
Candidus effugiens quà Lepus egit iter.
Perfidus aurata subduxit colla catena,
Ipsaq́; , cum sancta, vincula rupta, fide.

Ad finem Lepus naturaliter non pinguescit, cum verò sub tectis alitur, quandoquè ex Alberto Ren illius dexter sebo operitur, & interit.

A Sunt tamen aliqui, qui ex viuario Leporem in caueis includunt, atquè brumæ tempore saginant. Ratio autem, propter quam Lepores in syluis non pinguescant, à nimia animalis formidine dimanare videtur; quandoquidem audito quocunq. leui foliorum strepitu illicò Lepores sedem mutant, atq. ita assiduus horum animalium motus obesitatem impedit. Si igitur veritati est consonum, quod à Plinio traditum est, nimirum Leporē surdum citius pinguefieri poterimus Leporum surditatem, nec non simul ac semel pinguedinem arte procurare; nempè meatum auditorium cera obturare, vt Lepus citius adipatus palatui gratificari possit. Demùm hoc animal solertia ingenij plurimùm valet, quā in tribus demonstrare solet. Primò in cubili sibi fabricando; nam Aeliano teste, cum frigus mirandum in modum abominetur; hyeme impendente, cubilia in locis apricis constituit; æstate verò in locis ad Aquilonem sitis cubat. Secundò Lepores in victu sibi comparando inatam ingenij præstantiam ostendunt; quoniam ad pabula longinqua semper proficiscuntur, non solum quia cibi peregrini desiderio teneantur; sed etiam vt longo itinere se exercentes, pedum celeritatem firment. Tertiò tandem in venatione acris ingenij specimen trifariam præ se ferunt. Primitus, ex Aeliano, Lepus à canibus, atq; B venatoribus fugiens, eorum cursum diligenter obseruat; nam si ad persequendum sint tardi, & segnes, tunc ipse etiam lento gradu, ne vires deficiant, properat. Sin canes iter accelerantes conspiciat, ipse quoquè citatissimo cursu fertur. At, si accidat, vt longo interuallo canes, & venatores relinquat, tunc ad aliquem ascendens tumulum, & in pedes posteriores se se erigens, tanquam ex aliqua specula insectantium certamen respicit, eosquè in cursu debiles deridet. Deindè ad fallendos venatores alio ingenio vtitur, nam per flexuosas incedens vias omnes frutices, & stirpes euitat, ne pili ijs adhærentes canibus prætereuntibus aliquem odorem præbere possint. Hoc eleganter expressit Bargeus his versibus.

Mens animalis.

lib. 7. c. 36.

Leporum astutia.

lib. 3. cyneg.

> *Læta tamen vacuo quoties sua pascua ventre,*
> *Aut pleno repetunt secreta cubilia, certum*
> *Vna sæpè via peragunt iter, atq; ità nusquam*
> *Libera consueto vestigia tramite flectunt.*
> *Quamuis multiplices (seu sint propè pabula, seu sint*
> C *Inde procul latebræ) quibus incessere, requirunt*
> *Mæandros, cursusquè suos, crebrosquè recursus;*
> *Inquè orbem flexumquè viam, quam nulla genista*
> *Occupat, & nullus spinis paliurus acutis,*
> *Insistunt, timidiquè cauent (is scilicet astus,*
> *Et vafri ingenij fallacia) nec vbi mollis*
> *Hæreat affixus pressa ad virgulta capillus,*
> *Obijciatquè cani notum de corpore odorem.*

Deniquè Lepus à venatore agitata inter glebas, quæ sunt eiusdem cum Lepore coloris, ingeniose latitans, capturam eradere solet iuxta illud.

> *Quem fugam non ore rapit ore canum, non occulit vmbra,*
> *Concolor immotum sub Ioue terra tegit.*

Bargeus quoquè hunc ingeniosum Leporis dolum conatur exprimere hunc in modum.

loc. citi

> ——— *aut gleba recens, quam nuper arator*
> *Inuertit, nondum illa æstu concocta, latentes*
> *Concolor, & dorso pellis, & concolor armis*
> D *Tutata est.*

VOX, ÆTAS, SEXVS.

PHilosophus in physiognomonicis liberè asseuerauit animalia fortia veluti
canē, & taurum grauem vocem edere, animalia verò timida scilicet Lepo-
rem, & Ceruum vocem acutam emittere. Quare ex Aristotelis sentētia
Leporibus vocem non nisi acutam poterimus assignare. Fuerunt alij re-
rum naturalium indagatores, qui vocem leporum similem voci felium esse
statuerunt. At philomelæ Auctor, in recensendis animalium vocibus, Lepori gemitum,
seu infantium eiulantium vocem attribuere videtur, dum sic canit.

Glaucitat, & catulus, at Lepores vagiunt.

Verùm animaduertendum est quòd verbum hoc, vagire, apud Auctores non vulgares
primam syllabam producit; vnde Ouidius in Fastis canebat.

Intus vt infantis vagiat ore puer.

Aetas leporis.

Circa ætatem Leporis Archelaus auctor est, quot sunt cauernæ secus foramina excre-
mentorum, totidem esse ætatis annos, Sed Albertus ex Auicenna scribit non cauernas,
sed fissuras, vel potius, vt alij legunt, lineas sub cauda obseruari; quemadmodum in de-
scriptione Leporis à nobis exaratum fuit, At satius est cum nuperis physiologis affir-
mare Lepores vsquè ad septennium, vel vt alij volunt, ad decennium vitam prorogare,
& præcipuè mares; nam fœminas breuiorem vitam ducere affirmant. Deniquè de sexu
Leporum agitatam apud Auctores quæstionem Aristoteles in historia animalium sicco
pede pertransit. Niphus in Commentarijs vnum solum Leporem marem, vnum fæminā,
& vnum vtroquè sexu insignitum se obseruasse testatur. Archelaus etiam auctor fuit,
cuius sententiæ multi adstipulantur Lepores vtroquè sexu præditos esse, ideoquè tàm
numerosam Leporum esse prolem, quoniam tàm mares, quàm fœminæ, non secus ac essēt
androgyni concipiunt. Cæterùm hæc falsa opinio indè orta esse videtur, quoniam in
genere Leporum tàm mares, quàm fœminæ ad inguina duobus tumoribus sunt referti,
qui testes apprimè repræsentāt; è quibus liquor quidam veluti ex folliculis Castoris ef-
fluit. Hanc autem quæstionem in historia Castoris examinauimus. Carolus Stephanus

lib. 6. c. 36.

tractatu de Agricultura docuit præceptum in Leporum sexu distinguendo seruandum.
Nam fœmina, ad mentem illius, capite oblongiore, corporatura crassiore auribus ob-
longioribus, & pilo dorsi leucophæo ad nigredinem vergente insignitur. Immò Lepus
fœmina canibus persequentibus, suam regionem currendo semper circumambit, & per
eumdem locum pluries transit. Lepus mas humeros habet rubentes, in quorum medio
pili oblongiores obseruantur. Illi caput breuius, & obtusius, pili barbæ, & palpebræ
longiores, aures deniquè breuiores, & latiores insunt. At (Canibus cum persequenti-
bus) ipse recto itineri se committens, quandoquè ad decem millia passuum currit.

COITVS, PARTVS.

lib. 6. c. 33.

CIrca congressum animalium duo solent à Physiologis inuestigari, primò
motus, deinde tempus. Quoad primum scripsit Aristoteles in historia
animalium assignatum fuisse præceptum vniuersale, nimirum omnia ani-
mantia retrò vrinam excernentia, auersa etiam congredi. Ideoquè sub-
iungit Lepores necessariò auersos commisceri; quoniam coram membrū
genitale à natura in partibus posterioribus procreatum est. Vndè cum mas, & fœmi-
na lotium eodem modo reddant, multi fœminas à maribus distinguere nesciuerunt.
Quoad tempus Xenophon, & Pollux Lepores verno potissimum tempore congredi sta-
tuerunt. Itaquè tali tempore, eorum vestigia admodum confusa esse perhibentur; li-
cèt etiam quouis anni tempore in luxuriam soluantur. Quamobrem Aristoteles testa-
tum reliquit, Lepores post primum congressum superfætare; cum hoc animal valdè hir-
sutum maxima etiam seminis copia affluat. Reusnerus quoq. in Paradiso poetico huc
respiciens scripsit.

li. 4. de gen. an. cap. 5.

A *Prolis amans, gignit fœtus, lact atquè tenellos*
Dumq. superfœtat, dum parit, vsq. coit.

Hoc non fuit ignotum Oppiano qui in Cynegeticis, interprete Bodino, sic inquit,

At noctu Venerem exercent, & amore fruuntur,
Nam variè diuexat eos violenta libido.

Et pauld inferius,

Non etiam si fœta dolore prematur amaro
Saucia flagrantes nunquam auersatur amores.

Bargeus etiam libidinosam Leporum naturam contemplans, cum eos omni tempore con- gredi, atquè parere obseruasset id eleganter expressit his versibus. *lib. 3. cyneg*

Præcipuè verò Lepores venus improba flammis
Exercet, magnoquè animos accendit amore,
Et tanquàm insano præcordia liberat æstu,
Ergo illi, siue vrit hyems sata pinguia, siue
Culta nitens varijs distincta coloribus arua,
B *Seu calor arentes exurit syrius herbas,*
Seu frondes, & poma fluunt iam mitia ramis,
Sollicitant spatia æterni decurrere amoris,
Atq. iterum grauida maribus subsidere, & vnà
Lasciuos agitare iocos, & mutua noctis
Gaudia, tota quibus stimulata pectora matres
Ex templo repetunt, postquam peperere, maritos.
Conceptisq. alijs, alios (mirabile dictu)
Concipiunt, eduntq. alios, & tempore eodem.
Immatura omnes superat fœtura per horas.
Vixq. ægram partu facilis Lucina leuauit:
Multiplici, & proli super aduenit altera proles.

Ex hactenus narratis, omnibus liquidò constat Leporem esse animal fœcundissimum: cum singulis mensibus generet, & fœmina lac nuper natis præbens congressum repetat, gerensque vero denuo fœtum concipiat. Quare illa Aeliani historia nemini admira- C tionem afferet, in qua recitat catulos prægnantes in dissecto Lepore inuentos fuisse. Vnde si quatuor tantum Lepores in aliquod Leporarium intromittantur, breui tempore solet impleri. Idcircò Hegesander Delphus in Commentarijs (referente Athenæo) scriptis mandauit, quòd tempore Imperij Antigoni Gonatæ tanta creuit Leporum copia in Astypalea, vt loci incolæ oraculum consulerent, & responsum habuerunt canes nutriendos, & venari opus esse. Itaquè intra annuum spatium plures sex millibus capti fuerunt. Hæc autem Leporum numerosa multitudo dimanauit ex geminis Leporibus quos in Insulam Anaphæus quidam introduxit. Non dissimilem historiam affert Higinus de Gero insula Scarij maris, in quam olim Leporibus vacuam Lepus prægnans introductus fuit. Itaquè non longo interuallo tanta Leporum multitudo procreata est, vt tota Insula à Leporibus occupata diceretur, quibus cum nihil cibi ab hominibus daretur, hi, in semina impetu facto, omnia deuorarunt. Quocirca Incolæ calamitate affecti, communi consilio, vix illos ab Insula abegisse feruntur. Itaquè Dij postea Leporis figuram inter astra collocarunt, vt homines meminissent, nihil esse tam exoptandum in vita, quin ex eo plus doloris, quàm lætitiæ hauriendum sit. Postremò si noster sermo D ad numerum, & lactationem fœtus dirigatur. Primò sciendum erit Leporem, non vt magnam partem animantium digitatorum, cæcos fœtus edere. Quapropter Natalis Comitum sic cecinit. *lib. 9. dypnosoph. c. 22.*

Fœcundumquè genus, veluti sub tecta columba,
Quæ paritis totties, quoties venere calendæ.
Plurima, planta quibus secta est, animalia cæcos
Emittunt catulos tenues in luminis auras.
Hoc vitium Lepori facilis natura negauit. *li. 2. de ven.*

Enituntur autem Lepores in locis nemorum secretioribus, nunc duos interdum tres, & aliquando quatuor catulos quemadmodum Natalis Comitum refert hunc in modum.

Nunc duo, nunc tres interdum quoquè quattuor edunt. *loc. cit.*

Et nemorum ſecreta petunt, virgultaquè denſa.

Editos deniquè catulos per ſpatium dierum viginti lactant, & poſtmodum à paretibus ad paſtum ducuntur. Id Bargeus elegantiſſimè ſic explicauit.

lib. 3. cyneg.

Primùm etenim ſugunt bis denas vbera luces
Lactea, mox virides paſtum ducuntur in agros.
Curſibus, & rapidis paulatim aſſueſcere diſcunt;
Venantumquè oculos vario iam fallere flexu.

LOCVS.

lib. 8. c. 29.

ARiſtoteles in hiſtoria animaliū Lepores in Itacha Inſula non viuere prodidit. Immò, quod maiori admiratione dignum eſt; illius regionis aer huiuſmodi animatibus adeò aduerſatur, vt ſi aliundè illuc importentur, pereant. Cum autem Itacha Vlyſſis patria fuerit, non ſine ratione Natalis Comitum cecinit.

lib. 2. de ven.

Vna negat Lepores tellus prudentis Vlyſſis.

Notum eſt apud Olaum Magnum, quòd Lepores in frigidis partibus Septentrionis frequentiſſimi vagantur. Propterea in Moſchouia, vt narrat Sigiſmundus in libro de rebus Moſchouitis, horum maximus eſt prouentus. In Polonia ex Cromero Lepores non ſolum eſui, ſed etiam cultui famulantur. Hiſtoria quoquè Batauiæ tradit, quòd ibi Lepores, & potiſſimum in locis altioribus frequentes vagantur. Pauſanias in Arcadicis, ex Libya Lepores albos delatos ſe vidiſſe teſtatur. Quod nos in magnam traxit admirationem propter regionis caliditatem. Lepores enim albi ſolum in niuoſis montium cacuminibus conſpici ſolent. In Scythia quidem Europea (ſic enim omnis eius Septētrionalis ora appellatur) candidi Lepores ex Olao Magno viſuntur. In Anglia etiam Lepores albos ſtabulari multi pro comperto affirmant. Scimus quidem Lepores vulgares nimirum non albos in regionibus calidis frequentiſſimos eſſe. Nam Ioannes Leo, in hiſtoria Africæ, multa loca vt territorium ciuitatis Fez, & Regni Senegæ huiuſmodi animalibus refertiſſima commendat, & Fernandus Lopez in hiſtoria Indica, Inſulam *Mazzua* dictam tanta Leporum quantitate redundare tradidit, vt incolæ illo paſſim interimant. Cæterùm aduertendum eſt, ex Conrado Heresbachio, quòd Lepores copioſi Inſulas deſertas libentiſſimè colūt, in quibus neque Vulpes, neque Aquilę verſantur, à quibus ipſi vnà cum catulis agitantur & interimuntur. Præterquamquòd venatores Inſulas deſertas rarò adeunt. In Atho monte inter Macedoniam, & Thraciam ſito Lepores in tanto numero conſpiciuntur, vt poetæ rem innumerabilem ſignificaturi, Lepores Athi montis nominent. Vnde Ouidius innumeros amorum dolores expreſſurus ſic cecinit.

lib. 5.

lib. 2. de art.

Quot Lepores in Atho, quot Apes paſcuntur in Hybla
Cærula quot baccas Pallados arbor habet,
Litore quot conchę, tot ſunt in amore dolores.

lib. 13. de re rib. c. 24.

Gallia omnis (inquit Brayerus) Leporibus ſcatet, ideoque horum venatio peculiaris eſt mediocri nobilitati, & primariæ non inuiſa. Si loca magis particularia inquiramus, inueniemus Lepores locis potiſſimum incultis delectari. Vnde Baptiſta Mātuanus dicebat.

Atque per incultos ſaltus, atquè inuia rura
Auriti Lepores, & flexis cornibus errant.
Dorcades.

Licet interdum cultos etiam campos, in quibus paſcuntur ſegetes, frequentent. Martialis ad rem ſcripſit.

lib. 4 epigr. 66.

Saltus aprum, campus Leporem tibi mittit inemptum.

Præterea in locis tàm montoſis quàm planis, tàm cultis, quàm incultis territorij Bononienſis paſſim vagantur. Ager deniquè Veronenſis his animalibus non caret. Siquidem Baptiſta Guarinus ſcribens ad Franciſcum Patritium Senenſem Veronam relegatum ſic canebat.

Namquè hic ſi ſtudeas Lepores agitare fugaces,
Curſibus effuſis æquora longa patent.

VI.

A *Namq. hic si studeas Lepores agitare fugaces,*
Cursibus effusis æquora longa patent.

VICTVS.

NOnnulli Auctores scribunt quod Lepores reperti Herinacei singulas spinas mordicus euellunt, deinde spinis nudatū deuorant. Sed hoc à veritate alienum esse existimamus, cum Lepus inter animalia carniuora non connumeretur. Hoc autem assertum potiùs de Vulpe, quàm de Lepore promulgandum est. Ideo certum & exploratum est Lepores noctu potius, quā diu ad viridia pabula proficisci, & lacteis potissimum plantis vesci, hac causa in ventriculo coagulum generant, & more bisulcorum, teste Edoardo Vuot, ruminant. Hinc pastores lacteis herbis lac coagulare didicerunt. Præter hæc, arborum etiam cortices appetūt quocirca Olaus Magnus, Solo niue tecto, cortices pinus, quercus, & populi Leporum Se B ptentrionalium escam esse statuebat, non autem niuem, vt multi cum Plinio commenti sunt, etenim in summis montium iugis, tempore niuis, Lepores albescere, niueq. liquescē te rutilescere perperàm asseuerarunt. Insuper vuis quoq. vt intelleximus, pro cibis Lepores delectantur, quamobrem de hoc festiuum legitur Agathiæ Scholiastici epigramma, in libro sexto Anthologij græci, ad quem locum breuitatis studio, lectorē relegamus. Bargeus deniq. cuncta cibaria, quibus Lepores gaudēt, breuiter complectitur his versibus.

lib. 3. cyneg.

Decerpunt læti turgentia gramina campi,
Et culmos segetum, & fibras tellure repostas
Herbarum, & lento morsus in cortice figunt
Arboris, atq. vdos attondent vndiq. libros;
Nec parcunt strato pomorum, aut glandis aceruo,
Aut viciæ, aut milio, aut proceræ frondibus vlmi,
Præcipuè gratæ syluestria gramina mentæ,
Quæquè colunt riguas inculta sysimbria valles,
Et vaga serpilla & puleij ignobile gramen.
C *Percipiunt.*

Leporibus verò in leporario inclusis omnia intuborum, lactucarum, & aliorum olerum genera exhibenda, ibiquè serenda esse censemus. Deindè in prædictorum in opia cicer, hordeum, cicercula, & alia legumina ex horreo deprompta, & aqua pluuia macerata illis obijciuntur, quoniam sicca etiam à lepusculis appetuntur.

CAPIENDI RATIO.

LEpus animal est, siue inuestigetur, siue inueniatur, siue currat, siue capiatur, adeo gratiosum, vt illius venatio multorum animos semper mirum in modum exhilaret, & potissimum, quoniam huius captura omni caret periculo, quod venantibus, in alijs coercendis Feris imminere solet. Propterea in omni regione non licet quibuscunquè Leporum venationem exer- D cere. Nam Ioannes Bohemus agens de studio Nobilium Germaniæ scripsit, quòd horum alij Principum curias frequentant, alij bella sequuntur, illi verò, qui domi ad familiaria commercia curanda morantur, soli longo vsu, & concessa libertate Leporum venatui dant operam. Ideoquè priuatis hominibus Leporum præsertim venatio, in aliquibus locis, oculorum effossione, in alijs truncatione capitis interdicta est, cum noxias animantes plebeis venari tantummodo liceat. Hodie, in nonnullis Italicæ locis, hanc legem aliquorum Principum Edicto seruari intelleximus, Gyraldus narrat in quadam Insula præpinguibus Leporibus redundante, vbi Diana Icaria colebatur, publica consuetudine receptum fuisse, vt venatores impetrata prius à sacerdotibus venia, quot quot vellēt Lepores comprehendere possent. At absq. venia, venantes nō solum vacui à venatione redire dicebantur, sed etiā tanquā audaciores mulctabantur. His addit Cælius

li. 3. de mor. gent.

Syntag. 12

Rhodi-

li.6.lect. antiq.c.31. Rhodiginus peruulgati moris fuisse apud priscos venatores, vt Deæ captantes gratiam tenellos Lepores dimitterẽt, vt deinde copiosiorẽ venationem assequerentur. Antequã igitur ad artes cõprehendẽdi Lepores aperiendas accedamus, quatuor scitu digna prius delibanda esse censemus. Primum erit tempus, nã Astrologi agentes de Electionibus ad corpus humanum attinentibus, tempus ad venationem peridoneum solent probare illud quando Luna primos Capricorni gradus peragrat. Alioquin, iuxta sententiam Xenophõtis venatores ad hoc exercitium, si hyems premat, oriente Sole, si vrgeat æstus, ante diẽ, medijs anni temporibus, inter auroram, & Solis ortum exire debent. Preterea niuali die & vento impetuoso spirante, à venatione Leporum abstinendum est, quoniam nix cadẽs Leporum vestigia obducit, illaquè ventus puluerem eleuando, delet. Præterquamquòd nix, & gelu nares canum adeò adurunt, vt Leporum odorem haurire nequeant. Secundò venatoribus vestigia Leporum diligenter indaganda sunt, ne incassùm cum Canibus ad venatum exeant Forma autem vestigij inde facile cognoscitur, quia in acutum fastigium desinat. Xenophon autem animaduertit, quòd, in plenilunio, Leporum vestigia difficulter obseruari possunt, quandoquidem Lepores noctu ad Lunam exultantes, & inter se colludentes, vestigia confundunt, & dissipant. Vt igitur vestigia, & hominibus, & canibus faci lius manifestentur, inquit Theophrastus oportere, vt solùm leuiter sit irroratum, tunc enim certiùs redolent, & altius impressa firmiter adhærent, nec delitescunt, quemadmodũ quandoquidem humus est arida, nequè demersa in profundum abolentur, quemadmodum quando solum est limosum. Tertiò venatores proprijs instrumentis muniti esse debent inter quæ Bargeus quamdam sinuatam clauam recenset qua Leporum cursus facilè cohiberi potest dum inquit,

Tempus venandi lepores.

lib.6.hist. plant.c.29.

lib.1.cineg.

Nec desint dura sinuato vertice claue,
Que Leporis cursum tacte compescere possint.

Quarto demum consideranda sunt loca accliuia, vel decliuia, per quæ Lepores vagari, & currere solent, nam, teste Polluce, per loca decliuia ambulantes propter posteriorum pedum altitudinem facilius coercentur, in accliuibus verò, cum eorum corpus æquabiliter feratur, facillimè capturam, effugiunt, Immò cũ, ex Oppiano, in semitis, & aruis. Celeriùs curant, inde diligenter auerti debent. His animaduersis mens dirigenda est ad ponderandas omnes technas, quæ à venatoribus in coercendis Leporibus adhibentur. In primis canibus vtuntur. Vnde Virgilius in Georgicis canebat.

lib.3. *Et canibus Lepores, canibus venabere damas.*

Venantes autem non pedestres, sed equis Veredis nuncupatis, nimirum ad currendum velocissimis vti solent. Quare Martialis scribens ad Priscum venatorem, hunc sic alloquitur,

Parcius vtaris, moneo, rapiente veredo
Prisce, nec in Lepores tam violentus eas.

Venatio secundùm Blõdum. Itaquè Blondus inquit, in Leporum venatione talem esse seruandum modum, vt venatores diuisi, & sparsi per inculta potiùs, quam per culta incedentes, & laqueis Leporarios canes detinentes, à vepretis, & senticetis Leporem excitent. Aliquando canem sagacem præmittunt, vt Leporem timidum à spinetis expellat, quem postmodum canis Leporarius vinculis solutus ad capturam vsquè insectetur. Addit Blondus alium modum, quo aliqui sedentes post frutices, & vepreta, optimorum venatorum nomen adipiscantur. Hoc autem fit, quando venantium maxima pars è longis circuitibus Lepores expellunt illos persequendo vsque ad insidiantes, qui canibus de improuiso eos aggrediuntur. Carolus Stephanus admonet venatores, vt antequam cum canibus ad Lepores coercendos exeant, diligenter obseruent loca, in quibus stabulantur, æstate enim suas caueas ob formicarum, & serpentum copiam deserunt; ideoquè tunc inter segetes habitare coguntur, hyeme vero in aliquo senticeto tugurium parant. Cognito habitationis loco oportet canes dirigere, vt leporem adoriantur; tuncquè venatores, qui plures tribus esse non debent vociferando canes ad Leporum apprehensionem debent incitare. Hodie in locis planis agri Bononiensis venatores longis perticis muniti verberando senticeta Lepores excitant, ad quorum capturam canes Leporarios laxant. In montosis vero locis ob rubetorum frequentiam, canibus sagacibus ab hos excitandos, deinde visis Leporibus canes Leporarios soluunt. Præter canes plagarum etiam vsus interdum est necessarius, & potissimum in syluis rubetorum copia opacatis, in quibus

lib.6 agric. cap.26.

Numerus venatorum.

E bus liber cursus canibus non patet. Extensis igitur cassibus venantium multitudine opus est, qui Lepores ad retia diligenter propellant. Noctu verò retia sunt tantùm tendenda in illis locis, in quibus certa sunt horum animalium cubilia, vel vbi nouæ fruges à terra erumpunt, ad quas Lepores harum auidissimi, occidente Sole, prodire solent. Hic igitur plagæ supra palos furcatos terræ leniter infixos sunt tendendæ, vt Fera irrumpente protinus concidant, sed tunc necessarium est vt aliquis cassibus assistat, vt Feræ illabenti mox accurrat, alioquin ab illis extricata euaderet. Conradus Heresbachius, ineunte æstate, alium modum Leporis irretiendi docet. Ab vtraque parte segetum trahit funiculũ, cui tintinnabula, & pennas appendit, adeout funiculo leuiter etiam contacto, tintinnabula sonũ edant, & pennæ vibrentur, quibus Lepores perterrefacti recta progredientes in plagas segetum extremitatem circumuallantes impellantur. Petrus Crescentiensis proponit laqueos, quibus interdum Lepores per certas semitas, vel per sepium foramina progrediẽtes irretiri solent. Amplius ab auibus etiam rapacibus, & præcipuè ab Aquilis Lepores comprehenduntur. Id non fuit ignotum Iuuenali quando dixit.

Retia vbi tẽdenda.

In Thereutice.

lib. 10. c. 29.

Satyr. 14.

Sed Leporem, & Capram famulæ Iouis, & generosæ
In saltu venantur.

F

Virgilius quoquè huius meminit dum inquit.

Qualis vbi aut Leporem, aut candenti corpore cycnum
Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis.

lib. 9. Aeneid.

Cæterùm Indi, apud Ctesiam, non modo Aquilis, sed etiam coruis, miluis, & cornicibus cicuratis Lepores comprehendunt. Rationem verò cicurandi, & assuefaciendi has rapaces aues ad venationem Leporum docet Conradus Heresbachius his verbis. Indi Leporem mansuefactum domi alunt, cuius collo frustum carnis appendentes illum ad cursum instigant, deinde Aquilam, vel coruum, vel alias aues huius generis carnem ed empturas dimittunt, atque hac ratione tales aues ad leporum prædam instruunt. His addamus non esse difficile Aquilas ad venationem Leporum assuefacere, quoniam hæ vt plurimum in cõparando victu, Lepores, atq. etiam hinnulos rapiunt. Non est igitur mirum, si Paulus Venetus agens de Feris mitigatis magni Tartarorum Imperatoris, scripserit ipsum pro Leporũ captura Aquilis delectari. Hinc fortè fabulator Phrygius argumẽtum illius Apologi desumpsit, in quo recitat Aquilam, in rapiendo Lepore, commendationem, & verba scarabei aspernatam fuisse. Insuper ab hominibus excogitati fuerunt alij modi, quibus sine plagis, sine canibus, & sine Aquilis Lepores comprehendi possint. Niuium tempore venatores solis fustibus armati accedentes ad leporum cubilia, magno strepitu, & clamore illos ad cursum excitant, qui statim fugientes in niue lassati, & obuoluti baculis facilè mactantur. Vuecherius docet summendum esse Hyosciami succũ cum sanguine leporis iunioris mixtum, & in pelle leporina consutum in tractu ab huiusmodi animalibus frequentato sepeliendum esse iubet, nam totius regionis lepores ibi congregabuntur. Tandem si quis inconsuetæ leporis capturæ desiderio teneatur. Is adeat primum librum Epigrammatum græcorum, vbi fortuitum Phedonis piscatoris modũ coercendi leporis admirabitur. Hic in locis litoris lutulentis polypum conspicatus, manu comprehendens illicò, antequã manus octuplici cirro implicaretur, in proximum dumetum, vbi forte lepus delitescebat, illum proiecit. Paulo post rediens piscator, vt polypum resumeret, illic leporem cirris polypi irretitum inuenit.

In Thereutice.

G

li. 6. de secr.

H

ANTIPATHIA.

MVlta sunt animalia, à quorum consuetudine lepores capitali odio abhorrẽt. In primis vocem Aquilarum perhorrescunt; siquidem ex Alberto lepores ab Aquilis rapi solent, vt eorum pellem ad oua fouenda in nidum deferant. Deinde etiam ex Aeliano vox coruorum, & accipitrum leporibus timorem incutit, cum huiusmodi aues leporum vitæ insidientur, vt paulò ante fuit explicatum. Prætereà summum odium aduersus Vulpes, & Mustelas contraxerunt, cum ambo hæc animalia ipsis vehementer infensa sint. Cæterùm vt veritatem fateamur, nullum est animal adeò inuisum lepori vt canis propterea de hostilibus animis solet prouerbio dici. Se inuicem tanquam canes, & lepores diligunt. Hinc

Odium capitale inter canes, & Lepores.

ad

ad rem legitur apud Græcos illud pulcherrimum epigramma de Lepore à cane marino rapto, dum canem terrestrem euitaret hunc in modum. A

Ἐκ κυνὸς εἷλε κύων με. τί τὸ ξένον; εἰς ἐμὲ θῆρες
ὑγροὶ καὶ πεζοὶ θυμὸν ἔχουσιν ἕνα.
Αἰθέρα λοιπὸν ἔχοιτε λαγοὶ βατόν. ἀλλὰ φοβοῦμαι
οὐρανὲ καὶ σὺ φέρεις ἀστερόεντα κύνα.

idest.

Ex cane cepit canis me. Quid hoc monstri est in me Feræ
Aquatilis, & terrestris animum habent vnum.
Aetherem reliquum habeatis, ò Lepores, peruium, sed metuo,
O Cælum. Etiam tu fers stellatum canem.

Ausonius autem sic reddidit.

Trinacriȩ quondam currentem in litoris ora
Ante canes Leporem cæruleus rapuit.
At Lepus in me omnis terrę, pelagiquè rapina est.
Forsitan, & cæli, si canis astra tenet. B

Aliter etiam sic latinè redditum fuit hoc epigramma.

Me canibus canis eripuit squamosus in vnda.
Ergo canes aquor, non modò terra parit.
Restat adhuc ęther Lepores sed terret & ipse,
Nam micat in cælis inter, & astra canis.

PHYSIOGNOMONICA.

QVæ à natura Leporum desumuntur, vt ad physiognomonica transferantur, duo nempè oculos, & pilos respicere solent. Circa oculos retulit Adamantius quòd oculi glauci simul, & charopi, punctis magnitudine milij diuersorum colorum circa pupillas notati ingeniũ dolosum, & furtiuum, sed minimè audax significant. Has conditiones in Leporibus licet contemplari Gratarola in suo tractatu physiognomiæ, oculorum prominẽtiam in hominibus perpendens in hanc venit sententiam, hos ad Lepores, cuniculos, vel ranas referendos esse Porta vero tradidit se in hominibus oculo Leporino præditis semper maximam imbecillitatem obseruasse, additquè se cognouisse multos apertis oculis, more Leporum dormientes, qui timiditatis vexillum reportabant. Si ad pilorum qualitatem nostra conuertatur oratio. Legitur apud Aristotelem in physiognomonicis, quòd Lepus, Ceruùs, & ouis, ex quacumquè leui causa, metù propè consternuntur, quoniam mollissimis pilis vestiuntur. Ideoquè homines mollibus pilis referti, ob leuem etiam occasionem, formidine non mediocri capiuntur. Hinc Porta homines habentes capillum planum, & mollem mites, & ad Leporem referendos esse existimauit. Deniquè cum Lepores pilos in ore, & sub pedibus habeant, maximam hirsutiem, consequenterquè seminis abundantiam arguunt. Quocirca homines pilosi intemperatam, & perniciosam libidinẽ à suis moribus nonnisi cum magna difficultate propulsare possunt. C

lib. 3. phys.

lib. 4. phys. cap. 20.

EPITHETA. D

AVctores tàm græci, quàm latini ponderando varias Leporum proprietates varia etiam epitheta huic animali apprimè conuenientia adinuenerunt. Siquidem à mole corporea paruum, & paruulum, à pilis villosum, & mollẽ à voce vagientem, à prole propaganda fæcundum, à versutijs calidum, furacem, & rapidum Leporem indigitarunt. Prætereà auritus etiam non solum ob audiendi excellentiam, sed ob magnitudinem aurium in comparatione ad molem corporis, & à Politiano ὠτώεις dicitur. Ratione coloris aliquibus Græcis περκνός appellatur, quia Lepus nigris quibusdam maculis distinctus sit. Apud Aratum γλαυκός, idest glaucus, nec non χαροπός, idest cæsius, & fuluus legitur. Apud Athenæum λαγωὸ ἰχ-

λιδο

E λιδονίαι nempe Lepores hirundinini dicuntur. Eustathius autem ita exponit τοιοῦτοι δὲ ἴσως οἱ ἄνω μὲν μέλανες, τὰ δὲ κάτω ὑπόλευκοι, ὁποῖαι, καὶ αἱ χελιδόνες, κατὰ τὸν εἰπόντα τό, χελιδὸν ἐπὶ γαστέρα λευκά, ἐπὶ νῶτον μέλαινα. Ex quibus verbis colligere possumus Lepores ita fuisse nuncupatos propter aliquam similitudinem, quam cum colore hirundinum habent cum dorsum Leporum nonnullorum quodammodo ad nigredinem, & venter ad albedinem tendat. Nonnulli auctores hoc Epitheton in illis attribuunt cuniculis qui maculis in dorso nigris, & sub ventrem albis insigniti sunt. Insuper timor insignis huius belluæ multis epithetis occasionem præbuit. Etenim Latinis pauidus, pauens timidus, meticulosus, & fugax cognominatur. Græcis quoquè δειμαλέος nempè timidus. Ideo Oppianus in Cynegeticis canebat.

lib. 1.

Νεβροὶ δορκαλίδες τε θοαί, καὶ δειμαλέος πτώξ.

Hoc enim vocabulum πτώξ, licèt substantiuè sumptum ab Oppiano λαγωὸν nimirum Leporem significet, tamen ab Homero adiectiuè vsurpatur, & Lepori applicatur hunc in modum. Ἁρπάζων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν.

Illiad. χ.

Nam à verbo græco πτήσσω πτὼξ, vel πτὰξ deducitur, quæ nomina pauidum, & timo-
F re consternatum denotant. Τρομητὸς tremulus etiam exponitur. Quare hoc etiam epitheto lepus poterit insigniri. Cum autem Lepus sit bellua valdè imbecilla, non est mirum, si ab Oppiano in cynegeticis ὀλιγοδρανὴς nuncupetur. Alioquin λαγωὸς ἀπειρικὼς Lepus fatigatus, & cursu ferè exanimatus à Xenophonte, & δρομαλὸς λαγωὸς Lepus inter currendum captus nominatur. Ab agilitate corporis Latinis velox, sollicitus, & vagus dicitur Lepus. Græcis σκίναξ ad saliendum idoneus. Immò hoc vocabulum substantiuè quoquè pro Lepore interdum ponitur; vt legitur apud Nicandrum in Alexipharmacis σκίναξ δερκευνὴς, idest Lepus inter dormiendum videns. Vbi quoquè Lepus εὐσκαρθμος, nempè bene saltans, & pernix vocitatur. ταχινὸς etiam idest celer dici potest; cum ceruus aut Lepus ab Hesychio ταχίνης dicatur; nam ambo hæc animalia in genere τῶν ταχυδρόμων, idest velociter currentium reponuntur. Propterea etiam ἐλαφρὸς nimirum agilis instar cerui, & ἠνεμόεις à Nicandro vel potius ἀνεμόεις, nempè currens instar venti indigitari potest. Hac de causa Baptista Mantuanus huc respiciens non immeritò cecinit.

Fidentes pedibus Lepores, & tergore Lynces.

G Hinc ausonius, & multi alij Leporem velocipedem, & volucripedem nominarunt. Oppiano quoquè & alijs Græcis ταχύπους, ποδώκης, καὶ ὠκύπους quasi pedibus celer, & ἀελλόπους procellipes, nempè velox tanquam procella vocitatur. Deniquè à loco aliquando Lepus ὀρεσκῷος, idest in montibus degens, & λεριὸς à Lero insula appellatur. Quamuis aliquibus Græcis λειρὸς macilentus exponatur.

DENOMINATA,

& Cognominata.

CVm innumera ferè sint illa, quæ à Lepore denominationem desumunt; nos à nobilioribus nempè ab hominibus inchoantes narrabimus, quemadmodum apud Græcos, & præcipuè apud Hesychium λαγοτῆρες Leporũ venator appellatur. Lycius etiam memorat (referẽte Suida) quemadmodum λαγίσκα quasi lepuscula fuerit nomen cuiusdam meretricis, & concu-
H binæ Socratis. Laginiam nempe Leporinam Carum Deam fuisse dictam Gyraldus testificatur; nam Cares illo in loco, ad quem Lepus confugisse dicitur, templum huic Deæ construxerunt, & sacrarunt. Præterea multæ bestiæ à Lepore denominationem sortiuntur. Nos autem Auibus primum locum assignabimus; etenim λαγώπους apud Græcos habens pedes Leporis exponitur; & quoniam in Plinij historia naturali quædã auis pedibus more Leporum pilo tectis describitur idcirco Lagopus fuit nuncupata. Huius etiam meminit Martialis quando dixit.

li. 10. c. 48.

Si meus aurita gaudet lagopode Flaccus.

lib. 7. epigr.

Quamuis apud alios lagois dicatur auis, quæ in cibis vsurpata leporinæ carnis saporem referat. Alij volunt, quòd lagois sit etiam piscis in mari Italò non inuentus, de quo Horatius scripsit hunc in modum;

lib. 2. ſerm. ſatyr. 2.

Nec Scarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.

Καγωφονὸς Ariſtotelis à Theodoro Gaza leporaria Aquila exponitur, quia hæc Lepores cōprehendat. In eodem ſenſu apud Heſychium, & Varinum λαγοθήρας legitur. Bellonius in montibus Cretæ frequentes Vultures ad capturam Leporū, & hædorum incumbentes vagari aſſeuerauit, & propterea ab Incolis hoc vulturum genus leporarium vocari promulgauit. De quadrupedibus, in Hippiatricis habemus, quæcumquè in veterino genere naſcuntur, quæ habeant λαγώδοντα, ea eſſe generoſa. Hanc græcam vocem Ruellius ſcribit eſſe Notam, quam Leporinum dentem appellant. Deindè canes etiam quidam leporarij nominantur, quoniam ad Leporum venationem tantummodò educantur. At λαγῷος, ſeu λαγώνειος ad mentem Heſychij Leporinus vertitur, veluti cuniculus beſtia leporina; ſed hic propriè λαγίδεος γεωρυχος nuncupatur, quia, cum ſit Lepori ſimilis in foueis tamen ſubterraneis ſe occultat. Alioquin λαγώδιον, λάγιον, καὶ λαγιδέος lepuſculus, & λαγίδης leporis catulus à græcis Scriptoribus exprimitur. Tandem apud Ioannem Petrum Maffeum beſtias Cotias dictas leporinas eſſe legimus; quia magnitudinem, formam, & ſaporem Leporum referant. In Florida etiam Americæ animal amphibium, meticuloſum in curſu velox, cauda breui, magnitudine, ouis, & capite leporino deſcribitur. Ab his ad plantas ſi fiat tranſitus, multas herbas inueniemus vel à partibus, vel à pabulo, vel a cubili Leporum denominatas fuiſſe. Primitus dictamnum creticum leporis auriculam, ob inſignem fortè hirſutiem, Syluaticus cognominauit. Verùm circa montem Peſſulanum, auctore Geſnero, quamdam plantam annuam Leporis auriculam nominant. (Aliqui Elephaboſcum putant) cuius folia ab humo erumpentia formā auris leporinæ imitantur. Geſnerus etiam quoddam fungorum genus quercubus innaſci ſcripſit, quod Germani, à figura, Haſenorle, ideſt Leporis auriculam nuncupant. Amplius quædam eſt herba ex genere trifoliorum, quorum multæ ſpecies à Cluſio monſtrantur lagopus, ideſt pes Leporis dicta; nam hæc herba in ſpicis piloſis glumas, & villoſas quaſi ariſtas leporini pedis colorem, & hirſutiem æmulantes producit. Verùm, inter has trifoliorum ſpecies, illud trifolium ſpicatum humile Bauhini apud Matthiolum lagopus, in Herbario Lugdunenſi lagopus vulgaris, apud Thalium lagopodium, Hippocratis lagopyrum, ideſt Leporis triticum, & in antiquis Dioſcorides nomenclaturis cuminū Leporis appellatur; Romani hanc plantam, teſte Apuleio herbam benedictam vocitant; cum Caryophyllata apud Botanicos herba ſit, quæ nomen herbæ benedictæ ſibi vendicauerit. Verumtamen ſi caryophyllata non quoad faciem, vt inquit Geſnerus, ſaltem quoad facultatem lagopodium imitatur; quoniam ambæ prædictæ plantæ virtutem adſtringendæ alui participant. Inſuper aliæ ſunt plantæ, quæ, quoniam Leporibus alimento ſunt, pabuli Leporis nomen ſibi compararūt. Inter has ſonchus Dioſcoridis ab Apuleio lactuca leporina dictus connumeratur; quoniam Lepores, animo ob æſtum deficiente, ad hanc herbam tanquā ſingulare preſidium confugiant. Illa etiam lactucæ ſylueſtris ſpecies coſtis ſpinoſis inſignita, ſeriola, vel Scariola in officinis medicorū dicta, ſecundū aliquos, pabulum leporis, & ſecundum nonnullos Græcos lagoboſcon vocatur. Immò Hieratiū minus Matthiolus apud Tabernemontanū lactuca leporina dicitur. Tragus inter graminis genera vnum recenſet, quod Germani Haſenbrot, ideſt leporinum panem indigitant; quoniam autem alio nomine, zydern, à tremore hanc plantam cognominant; hinc coniectat Geſnerus hanc eſſe illam graminis ſpeciem producentem ſpicas adeò exilibus pediculis adhærentes, vt ſemper tremāt, & moueantur. Inter vuarum ſpecies terra etiam producit quamdam lageon nempè leporariam dictam, vt annotat Plinius, non quia Lepores ea veſcantur, ſed quia leporini coloris eſſe perhibeatur. Hanc Virgilius in Georgicis memorat hoc verſu.

lib. 1. obſer. — *Cuniculus quomodo grecè vocetur.* — *lib. 2. hiſt. Ind.* — *Par. 3. c. 32.* — *lib. 6. de plā. var. cap. 57.* — *Lactuca leporina qua.*

lib. 2.

Et paſſo Pſythia vtilior, tenuiſq́; lageos.

Tandem alia eſt planta, quæ, quoniam in nemoribus, aut cubile, aut vmbram leporibus præbeat, palatium leporis cognominari ſolet. At quænam ſit hæc planta, ſententijs inter Auctores variatur. Alij palatium leporis veterum moluthurum eſſe affirmarunt. Iuxta illud Euphorionis.

Herba leporina qua.

Dormitant Lepores viridi ſemper moluthuro.

Syluaticus per herbam leporinam ſatyriū intelligit; hanc alij cicerbitam exponentes palatium leporis eſſe voluerunt, eò quòd ad arcendum æſtum ſub ramis huius herbæ Lepores decumbere ſoleant. Ruellius, iuxta mentem Nuperorū, duarum ſpecierum herbæ arthri-

E arthriticæ meminit, quarum alteram flore luteolo primulam veris, alteram palatium Leporis appellat; cum Lepores sub eius vmbra lateant. Hæc radicem crassam, & fibrosam, folia fœniculi, & baccas puniceas producit quocirca Gesnerus non immeritò hanc corrudæ vel asparagi syluestris speciem esse opinatur. In huius opinionis confirmationem possumus addere Cesalpini sententiam, qui asperagum syluestrem palatium Leporis nominauit. Bellonius sermonem habens de stirpibus Lemni insulæ, scriptis mandauit, quòd Incolæ in penuria origani quamdam herbam odoris, & saporis origani inter vepres nascentem folijs millefolij, & semine globoso instar vrticæ Romanæ, colligentes cũ piscibus edunt, & passim lagochimeni, idest cubile Leporis indigitant. Præter hæc, Hieronymus Tragus duplicem maluæ syluestris speciem, scilicet maiorem, & minorem memorat. Maiorem, in quibusdam Germaniæ locis equinam, minorem vero Leporinam cognominat. Clusius decem Lychnidum species enumerat, sed quartam, apud Vngaros, herbam Leporis caryophyleam nominari asseuerat. Ad finem omittentes quamdam volubilis speciem, quam Plinius sub nomine lagines, inter clematidum genera recensuit; cum hæc herba nihil cum Lepore commune habeat, ad loca à Leporibus

lib. 1. obser. cap. 26.

li. 3. de plāt. rar. cap. 3.

F denominata examinanda accedemus. Apud Eustathium πολυπτὼξ τόπος locus multis Leporibus abundans exponitur. Sequitur leporarium, quod, propriè loquendo, septum est, in quo Lepores aluntur Græcis λαγωτροφεῖον dictum à verbo λαγωτρόφεω Lepores alo. Alioquin, secundùm Varronem, Leporarium denotat omne septum ædificium, in quo inclusa sunt animalia, quæ pascuntur; quod Græcis θηριοτροφεῖον appellatur. Prætorea circa Cretam quædam erat Insula, secundùm veterem lectionem, Lacusa dicta, quam Hermolaus in Plinium à venatu Leporum lagusam nominandam esse astruit. Quamuis, teste Strabone, λάγουσσαι Insulæ à Leporum abundantia denominatæ esse ferantur. Lagois denique à montibus Catheis Leporum copiam fortè nutrientibus, in loca campestria defluens amnis esse perhibetur. His accedunt duæ affectiones in scholis medicorum notissimæ, quarum nomina à Leporibus originem trahunt. Prima vocatur lagophtalmia; qua laborantes λαγωφθαλμοι dicuntur. Id autem contingit quando ob aliquem morbum, superior palpebra ita sursum reducta est, vt totum oculum, more Leporis dormientis, tegere nequeat. Verùm Hermolaus monet quòd in vetusto Celsi codice glaucophtalmia perperam pro lagophthalmia legitur; cum lagophthalmi ob

Loca à Leporibus denominata.

Morbi à Leporibus cognominati.

G aliquem affectum oculos non claudant, veluti corybantes, & Curetes, qui cum Iouis custodes essent, non modò excubare, sed etiam apertis oculis dormire cogebantur; nam Græci pupillas κόρας appellant. Altera affectione à Leporibus denominata laborant illi, qui leporina habent labia. Idcirco hic affectus Græcis lagochilos nuncupatur. Succedũt multa alia inanimata à Leporibus pariter denominata, vt λαγωφαγία Leporum comestio, λαγωβολία Leporũ venatio, λαγωβολεῖον, ex Suida, locus vbi Lepores figuntur, λαγωβόλον, ex Theocrito, lignũ, quo lepores fugientes petuntur. Quãuis etiã baculum à rusticis in comœdijs olim gestatũ secundũ Pollucem, lagobolon diceretur. Nõnulli, referẽte Isidoro, tesseras, seu taxillos vocauerunt lepusculos, eò quòd exiliendo discurrant. Lepor, seu Lepos venustatem designans, iuxta mentem Sipontini, à lepore animali deducitur, & denominatur; non solum quia leporum esus venustatem, & gratiam conciliet, sed etiam quia lepus animal perquàm lepidum, & amabile, ideoquè non immeritò amoribus sacrum esse feratur. Lagari deniquè dicti fuerunt nonnulli versus, qui vt myuri in medio claudicant. Circa Cognominata, Alexander ab Alexandro, & alij

lib. 18. orig. cap. 59.

Cognominata.

H auctores non proletarij lepidorum familiam non à lepore, nempè à venustate, immò à lepore animali cognominata fuisse pro comperto affirmant, cum non tam à lepore, quàm ab esu leporis homo lepidus dicatur. Aetate nostra floruit Gabriel quidam cognomento leporetus, qui per elegantem de Arte memoratiua librum euulgauit. Viuit adhuc Excellentissimus Medicus Paulus Leporotus Corrigiensis vir vndecunque doctissimus, qui olim Bononiæ morans perdius, & pernox musis sacra faciebat.

HISTORICA.

lib.3.c.7.

IN Gothorum, & Sueonum historijs legimus, quòd Dario magis prouocato, quàm pacato visi sunt Gothi aliquando aciem ostentare. Quo comperto Persæ ad bellum se continuò præpararunt. Iam erant acies ordinatæ, nec aliud, præter signum lituo dandum, restabat, & ecce Lepusculus è medio dumetorum accurrit. Tunc Gothi, subito clamore facto, cæperunt hostium præsentiæ non amplius recordari; immò; postposita pugnandi voluntate, Leporem insecuti sunt. Persæ igitur hostes subitò auolantes admirari poterant, insequi non poterunt; cum Gothi equitatu, & velocitate semper præcederent. Darius igitur assumptæ prouinciæ pœnitentia ductus ad suos Proceres conuersus hæc verba protulit. Ludificamur planè ab hominibus istis, & vt apparet, irridemur; quoniã vnius Leporis cursus omnem eorum respectum à nobis, & à tot strenuis, & fortissimis viris auertit. Præterea alium funestum casum occasione Leporis olim accidisse recitat Eburensis in libro de morte non vulgari, nimirum Folchum Gallum Hierosolymorum Regem, cum quodam in loco (Acri) nominato Leporem sectaretur, prolapso equo, collum effregisse. Addemus ex Pausania nonnullos à ciuitatibus profugos, cum locum, in quo ijs commorandum esset, inuestigarent; responsum accepisse Dianam, quo loco vrbem conderent, monstraturam. Itaquè in terram expositis Lepus occurrit, quem secuti tanquam viæ ducem vsquè ad quoddam myrtetum, in quod fugiens se recepit eo pariter in loco oppidum muniuerunt.

lib.3

PROVEBIA.

Prouerbia ad timorem spectantia.

ORdo adagiorum à natura Leporis dimanantium, quatuor nempè timorem, vigilantiam, cursus velocitatem, & carnem huius animalis respicere potest. Quoad timorem solet dici. *Leporem frondium motus terret*. Profertur hoc de hominibus meticulosis, propriam etiam vmbram formidãtibus. Huic affine est illud, quod in Aeschine apud Demosthenem legitur. λαγὼ βίον ζῆν, idest *leporis vitam viuere.* Tales enim dicuntur, qui semper anxij assiduo metu agitãtur; cum lepus sit animal, quod, præ timore, apertis oculis dormire perhibeatur. Vnde hodie apud nos hoc affertur de homine, qui, leui quaquè de causa, timore conficitur. *Timidior Lepore*. Non dissimile est illud. *Briareus aliàs Lepus*. Hoc promulgatur de illis, qui verbo tenùs sunt audaciores, sed data occasione, in metum rapiuntur, vel de hominibus nunc effæminatis, qui pristinam ferociam, & audaciam exuerunt. Quapropter his quadrabit senarius ille prouerbialis incerti auctoris.

Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομος λέων.

Idest,

Ferox Leo olim, Lepores æuum nunc agis.

Adagia sumpta a vigilãtia leporis.

Hodie apud nos solet proferri adagium, *non est filius Leporis*. De illo, qui nulla vnquam formidine capitur. Deniq. à Leporis timore ortum est illud vulgatum adagium. *In venatu Leporum tympanouit*. Prolatum in illos, qui in aliquo peragendo negocio oleum, & operam perdunt. Secundò Leporis vigilantia alijs adagijs occasionem præbuit, ideo Plutarchus hanc perpendens dixit. οἱ λαγοὶ ἐν τοῖς τείχεσιν ἐγκαθεύδουσι *Lepores muris incubant*. De insigni vigilantia; cum Lepores apertis oculis dormitent. Hinc dimanauit aliud adagium. *Leporinus somnus*. Seu vt alij volunt. *Lepus dormiens*. Quod enunciari solet de illo, qui ob aliquam sui commoditatem somnum simulat; cum tamen omnia, quæ fiunt, intueatur, vel potest etiam hoc adagium proferri de illo, qui timore vexatus nunquam profundo somno opprimatur. Demum vulgus apud nos sæpè pronunciat infrascriptum adagium in hominem non modo vigilantem, sed perspicaci oculorũ acie præditũ. *Est optimus leporũ venator*. Tertiò velocitas cursus huius belluæ multa parit adagia. Inter quæ hoc in prima frõte recẽsetur. ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει. idest *lepus pro carnibus currit*. Dicitur de illis, qui ob aliquã vtilitatẽ in discrimen vocãtur; cũ venatores nõ sectẽntur Leporẽ, quia noceat, sed quia pulpamentũ habeat. Ideo Lepus, intelligens se ad necẽ

peti,

E peti, cursu adeò veloci fertur, vt non rarò in medio cursu exanimetur. Nō aliter faciunt, qui cum sint in maximo periculo, acriter decertant. Ad rem apud Cælium Rhodiginum. ἐξελήλυθεν ὁ λαγωός dicitur, idest *Lina effugit Lepus*. Idquè de illo pronunciatur, qui maximum euitauit periculum. Pariter ratione cursus Leporum, recitatur hoc à Diogeniano apud Erasmum, de re prorsus dissimili Πρότερον χελώνη παραδραμεῖται δασύποδα, idest. *Prius testudo Leporem peruerterit*. Huic affine est, illud Καρκῖνος λαγωὸν αἱρεῖ. *Cancer Leporem capit*. Effertur què de rebus, quæ fieri nequeunt; vt Suidas exponit. Alij proferunt hoc adagium in eum, qui absurda moliri conatur. Non recedit ab hoc illud Καρκῖνος δασύποδι συγκρίνεις. idest. *Cancros Lepori comparas*. De rebus valde dissimilibus; nempè si quis doctum indocto compararet; cum Lepores velocitate, & Cancri tarditate notentur. Propterea ratione huius Leporinæ velocitatis, legitur aliud adagiū apud Plutarchum in libro de animi tranquilitate. τῷ βοΐ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν. idest, *Boue Leporem venari*. Hodie tritum est hoc prouerbium apud vuglum Bononiensem his verbis. *Pigliar la Lepre con il carro*. Effertur autem in illos, qui rem absurdam aggrediuntur. Alij autem hoc adagium aliter exponunt, nempè de illis, qui in aliquo difficili negocio peragendo non velocitate, immò sensim, & ingenioso astu procedunt. Ideo ad

lib. 6. lect. antiq.

Velocitas cursus.

F huiusmodi homines diligentes quadrabit aliud adagium nimirum. *Vnico saltu duos capit Lepores*. Quemadmodum si diceremus de vna fidelia plures dealbare parietes. Nos hic Bononiæ simile quidppiam pronunciamus nempè. *Vnico itinere duo negocia peragere*. Prædicto hoc opponitur. *Qui duos sequitur Lepores neutrum capit*. Id apprimè competit illis, qui cum opinentur duplex captare commodum, vtroquè frustrantur. Quocirca Ianus Gruterius sic canebat.

Lepores duos venaticus sanè insequi.
Canis qui amat, neutrum capit.

in lib. epigr

His addamus hoc tanquam coronidem. *Lepus ab vno excitatus, ab altero capitur*. Id solet proferri de illo, qui non pro se, sed pro alijs operatur. Quare ad rem Ouidius cecinit hunc in modum.

Et lepus hic alijs exagitatus erit.

lib. 3. de art. aman.

Quartò si Lepus consideretur, quatenus rei cibariæ famulatur; tunc alia oriuntur adagia: Nam legitur apud Auctores græcos ἐν λαγῴοις, idest. *In leporinis*. Diciturquè de

G illis, qui cibis opiparis inseruiunt; cum olim lautissimè viuere dicerentur, qui carnibus Leporinis vescebantur. Huic potest addi illud. *Non edit Leporem*. quod promitur de illo, qui dotibus formæ non est insignitus; cum Prisci ab esu Leporinæ carnis formam cōciliari crederent. Idcirco. Plinius scriptis mandauit, pulpamento Leporis in cibis sumpto, corporis gratiam, per spatium septem dierum, conseruari. Hinc postea Martialis argumentum illius festiui epigrammatis in Gelliam desumpsit; quod suo loco inferiùs recitabitur. Terentius in Eunucho Meminit huius prouerbij. *Tute Lepus es, & pulpamentum quæris*. Dictum est eo loci à milite glorioso in adolescentem Rhodium, qui scorto suo alludebat. Donatus id varijs modis exponit indicans prouerbium hoc mollibus, & delicatis competere; propterea quod partes Leporis posteriores pulpamentū præbeant, vel quoniam Lepus incerti sexus esse dicatur; vt modò maris, modò fæminæ faciē præseferat. Hoc prouerbiū alteri simile esse videtur, quando dicitur Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. idest. *Lepus carnes desiderat*. Quòd propriè illis cōuenire videtur, qui ab alijs desiderant, quæ ipsimet domi seruant. Deniquè apud Plautum hoc legitur. *I modò venare Leporem, nunc Ityn tenes*. Multi arbitrantur hoc prolatum fuisse in illos, qui, cū bona possideant,

lib. 29. c. 9.

Expositio loci Plauti.

H meliora indagant. Volebat igitur inferre Plautus hanc cænam, qualis qualis sit certam habes, modò quære alteram, si potes, potiorem, quoniam docti viri per Ityn phasianum interpretantur. Alij aliter hunc Plauti locum explicant; Etenim non Ityn nequè Ichthin, sed Ictin nempe viuerram Mustelæ speciē legunt; qua venatores in capiendis cuniculis Leporum speciebus vtuntur. Quasi hic sit Plauti sensus. Modò, si habes cōmoditatem, illa vtere. Præter ordinem in his adagijs propositum, alia occurrunt non omittenda, veluti illud. *Mortuo leoni lepores insultant*. Exponitur enim de illis, qui cum laruis, vel cum mortuis luctantur iuxta illud.

Sæpè Lepus risit fata Leonis iners.

Manutius in adagijs meminit pulcherrimi senarij prouerbialis ad indicandam Iudicis corruptelam largitionibus procuratam. Est autem huiusmodi.

Ἕλκει λαγὼς λέοντα χρυσίνῳ βρόχῳ, idest.

Lepus Leonem rete ducat aureo.

Hoc prouerbium ortum esse dicitur à quodam lagopthalmo (ita enim medici vocant illum, qui ritu Leporum, hiantibus oculis dormit) qui munerum illecebris Principē quēdam irretiuit. *Lepori esurienti etiam placenta fici*. Suidas tradit hoc spectare ad illos, qui omnibus consumptis,& necessitate compulsi quibuslibet vescuntur. Nonnulli hoc prouerbium à fabula, quam de se narrat Apuleius, deducunt. Nam ipse fame impulsus placentas primum lambisse, deinde etiam comedisse perhibetur. *Committere Leporem cani*. Hoc veritatem assequitur in illis, quibus desiderata præbentur iuxta illud Claudiani.

Securum blandi Leporem fouere Molossi.

lib. 5. Denique Iullius Pollux agens de rerum vocabulis hanc paræmiam tradidit. ὁ Καρπάθιος τὸν λαγών, idest *Carpathius Leporem*. Hoc prouerbium in illos enunciabatur, qui rem noxiam sibimet pararent; quemadmodum si diceremus Leonis catulū in vrbe alere, vel serpentem in sinu fouere. Deductum volunt adagium à Carpathiorum insula, in qua cum Lepores non essent, aliunde importari curarunt. Vnde breui orta Leporum numerosa copia fruges totius Insulæ populata est.

HIEROGLYPHICA.

INdagatores hieroglyphicorum per vastum campum Leporis proprietatum percurrentes varia, & relatu digna adinuenerunt. Primo igitur ad timiditatem exprimendam pingunt Leporem. Hoc enim animal omnium est timidissimum; ideoquè homo pauidus Lepori assimilatur; pariterquè Cornificius poeta milites fugientes in opprobrium Lepores galeatos appellabat. Hac de causa Lepus etiam eneruatæ effæminationis hieroglyphicum esse perhibetur; non solum propter pilorum mollitiem, sed etiam propter eximium metum, quo homines effæminati,& mulierculæ leui etiam de causa opprimuntur. Deinde Lepus tanquam bellua rei venereæ deditissima fæcunditatis hieroglyphicum ad mentem Pierij esse potest; quandoquidem fætum lactans superfætat, & interdum nullum parturiendi facit interuallum. Vigilantia quoquè huius animalis Aegyptijs sacerdotibus hieroglyphicum exhibuit; huiusquè rationem reddit Orus, quia hoc animal inter dormiendum oculos patentes habeat. Insuper Plutarchus curiosissimus Antiquitatis indagator, per capitis leporini picturam, auditus hieroglyphicum ad mentem Aegyptiorum intelligebat; cum Lepus in comparatione ad molem corporis maximas aures habeat. Insuper nonnulli, per figuram Leporis in caueam ingredientis, homines soliuagos, & aliorum frequentiam declinantes significabant; si quidem nunquam Lepores duo, vel plures in eodem cubili inueniuntur. Immò singuli vnius iugeris interuallo, vel circiter secubāt. Præterea ex Pierio Valeriano habemus simulacrum Leporis cursu exanimati, & canis se se cohibentis; per quod veteres Aegyptij æmulationem designabant, cum venatorum experientia comprobatum sit, canes in cursu Lepores comprehensos discerpere, & enecare. At si Lepus tanquam exanimatus quiescat, tunc canes statim atquè eum exanimem conspexerint, non attingunt, sed quietè,& caudarum motatione manifestum prębent argumentum, se non carnium, sed victoriæ gratia decertasse. Tandem Lepus, iuxta varios actus effigiatus, varijs etiam hieroglyphicis respondet. Quapropter Orus Apollo à figura Leporis auersi, auersionem significari scripsit. A Leporis verò ex sylua currentis icone secundùm Ioannem Angelum in Astrolabio plano trigesimus libræ gradus,& homo inconstanti animo præditus denotatur. Ad finem Lepus penès pantheram figuratus, dolum pulchritudine velatum significabit; cum panthera doli, & Lepus pulchritudinis symbolum esse feratur.

Margin notes: Fecūditatis hieroglyph. — lib. 13.

EMBLEMATA.

& Symbola.

LEporem inter vepres somnum apertis oculis capientem depinxit Camerarius in libro Emblematum ex animalibus, cum hanc inscriptione. VIGILANDVM. Hoc argumentum ad vigilantiam, & attentionem mentis trãsferri potest. Quandoquidem Cicero pro Plancio ad rem scribebat. *Vigilandũ est sẽper, multę enim insidię bonis fiunt.* Item huiusmodi vigilantia ad illã Demosthenis poterit comparari, qui antelucanas opificum operas præuenire solitus erat. Hac enim multi celebris viri perpetuam laudem, & gloriam sibimet compararũt. Ad rem nostram facit sententia Platonis, qui scripsit somnum longum neque corporibus, neque animis, neque rebus gerendis aptum esse. Nemo enim dormiens, vllius est pretij, nihilo magis, quàm qui non viuit. Qui igitur vitæ, & sapientiæ curam gerit plurimo tempore vigilare debet, tantumque somni capiat, quantum ad veletudinem attinere potest, distichõ autem Camerarij subscriptum emblemati sic se habet.

Emb l.73. *lib.3.de leg.*

Luminibus dormit patulis Lepus, aduigilandum;
Insidijs quoniam cingimur innumeris.

M. Claudius Paradinus, in Heroicis, figurauit Leporem in centro circuli, cuius periferia passim acutis gladijs est munita, ita ut lepusculus ibi obsessus esse videatur, cum hoc titulo à sacris paginis desumpto. FORIS VASTABIT EOS GLADIVS, ET INTVS PAVOR. Hoc enim nos reddit certiores, nusquam criminosis tutum dari refugium cum igitur Lepus timoris symbolum esse feratur, hinc fit, vt aliquod secretum negocium peragentes, timentesque ne detegantur, aut pellem Leporis, aut eius iconem ostẽtent. Russellius quoque in libro de memoria artificiosa huic timiditatis symbolo nixus, pro homine meticuloso Leporem sumebat. Immò aures Leporis erectas pro memoriæ symbolo exhibebat. Deinde lectæ venustatis symbolum hæc bellua, tanquam pulchritudine conspicua, vel ob fæcunditatem præclara, omnium animantium veneri carissima, & sacrata esse perhibetur. Idcirco Philostratus, in Picturis delineat Leporem sub Malo arbore inter Amores ociantem, quem poma decidua depascentem, Amores deturbare conantur, dum alius complosis manibus, alius clamore, omnesq́. simul modò huc, modò illuc ad cursum agitãt, immò alius tanquam aliquid iaculaturus, impetũ in eum facit, alius Leporis cruribus insidias molitur, Ille vbi iam iam apprehensus est, mollissima pilorum lubricitate, nullo negocio, se expediens sublimi saltu capturam euadit. Itaquè Amores risu difluentes, partim in latus, partim supini per herbam passim strati peruoluuntur. Nemo tamen sagittam in Leporem intorquere conatur, sed viuum capere contendunt, gratissimam veneri matri victimam oblaturi. Optimo igitur iure quidam poeta fęlici, & fæcundo natus ingenio, Amãtem cum venatore Leporum comparauit, hoc epigrammate.

Deuter. 32. *part.2.*

Dum Leporem nuper nemorosa per auia sector,
Antiquę in mentem mi redière faces.
Nec mirum, studio cum delectentur eodem,
Cui Dictyna placet, cui Cytheræa placet.
Ille etenim Leporem sectatur, & iste Leporem,
Res fugitiua Lepus, res fugitiua Lepos.
Venator casses, & casses tendit Amator,
Quos sępè incassum tendit, vterq. tamen.
Ex ęquo pluuias, & ventos spernit vterq.
Damnosos nutrit stultus vterq. canes.
Attamen hoc distant, quòd cum Fera sternitur, alter
Pręmia sollicitæ iusta laboris habet.
Tum demum verò infęlix superatur Amator,
Cum similis victę pręda supina iacet.

NV-

NVMISMATA.

LEgimus apud Pollucem, Rheginos in monetis iconem Leporis, & currus habuisse. Lepus cudebatur in monumentum Anaxillæ, qui in Siciliam Leporibus vacuam, huiusmodi genus animalis importauit. Figuram currus numismatibus addiderunt, vt eumdem Anaxillam, tanquam in Olympijs victorem consuetis honoribus cumularent, quandoquidem in his certaminibus, & ludis tantum honoris victori habebatur, vt non per portas vrbis, sed per ruinas murorum in curru sublimis in patriam reueheretur. Qua de causa Aeneas Vicus non iniuria scripsit, populos Rheginos oppidi in margine Italiæ siti numismata figura Leporis, & currus signasse. In nummis etiam aliarum Nationum Leporis effigies conspicitur, cum Cælius fateatur, quòd Armadica vxor Midæ Regis Phrygiæ in nummis cum eorum signum Leporis cudi iusserit. Deniquè ex Huberto Goltzio in Historijs Græciæ signum Leporis ab Aquila discerpti in monetis Adraniorum, Massaniorum, Agrigentinorum, Zephyriorum, & Faliscorum imprimebatur.

lib.11.c.81

PROBLEMATA.

IN hac Leporis historia varia problemata naturam illius concernentia, proponi solent. Nos autem quatuor tantum relatu magis digna proponemus. Primum est, cur animalia à natura magno corde donata, vt Lepores, leuibus de causis metu propè consternentur. Respondent nonnulli, in magno corde spiritus vitales dispergi, ideoquè virtus audaciam generans, in vasta cordis mole adeò dissipatur, vt inde formido potius, quã audacia dimanet. Possumus etiam respondere ad mentem Aristotelis, quando animaduertit animositatem a calore, & formidinem à refrigeratione prodire, propterea Lepus tanquam bellua melancholica, nonnisi frigiditate, consequenterque timore redundabit. Secundò quæritur, cur animalibus melancholicis, veluti asinis, & Leporibus tam longas aures natura dederit. Respondent philosophantes, quod aures tanquam partes cartilaginosæ ex materia frigida, & sicca gignuntur; cum cartilagines naturam ferè, & temperamentum ossis participent. Hinc fit vt timida, & melancholica animantia huiusmodi materia affluentia, longas aures habeant. Tertio quæritur, cur Lepores apertis oculis dormiant. Nonnulli fuerunt huius opinionis, Lepores tanquam animantes timidissimos, & propriæ vitæ consulentes, apertis oculis noctu, diuquè inuigilare. Præterquamquòd in occlusione oculorum visus hebetaretur, quominùs venatores eminus venientes conspicaretur. Hæc responsio non videtur propositioni quadrare, quandoquidem oculos in antro quodam, & quasi profundiori valle prouida natura reconditos esse voluit, deinde ossibus, & palpebris, tanquam sæpimentis obuallauit, vt tutiores essent, minusquè facile ab extrinsecis læderentur. Quocirca Aristoteles trigesima prima sectione problematum oculis prominentioribus, quales in Leporibus conspiciuntur, facilem læsionem, & hebetudinem attribuebat. Satius igitur erit, si dixerimus, Leporum oculos esse prominentes, palpebrasque esse breues, & propterea cum multa difficultate claudantur, oculis patulis quietem capere coguntur. Quartò tandem Aristoteles decima sectione problematum quærebat, cur animantium quædam partu sint numeroso, vt Lepus, quędam non, vt homo. Philosophus loco citato hanc attulit responsionem; nimirum quædam animantia habere matrices loculatas, in quibus semen ad copiosam prolem facilè diuiditur, quod secus de homine dicendum est; siquidem mulierum vterus his loculamentis careat. Hæc responsio secundum vulgi opinionem ab Aristotele assignatam fuisse, ex eo colligimus; quoniam idem in historia generationis animalium hanc opinionem examinans tanquam falsam refutauit. ea ductus ratione, quoniam in dissectione animantium multiparorũ, fœtus multi in vna tantùm vteri cauitate reperti sunt. In huius asserti confirmationem addere possumus auctoritatẽ Hippocratis, qui in opusculo de superfœtatione, memorię tradidit, mulierem gemellos gestantem, vtrosquè in eadem secunda habuisse,

sect.10.probl.53.

probl.6.

probl.16.

lib.4.c.4

E habuisse. Probabilis igitur, & vera responsio ad aures Aristotelis erit hæc, quod animalia magnæ corporaturæ sint vnipara, quoniam cibus in copiosum semen conuertendus in molem corpoream absumatur. Oppositum autem de multiparis, vt de Leporibus dicendum est, quoniam in his alimentum, ob corporis paruitatem, in copiam genitalis seminis transmutatur.

APOLOGI.

CVm duæ principales Leporis proprietates, nimirũ velocitas, & pauor apologis argumentum attulerint. Nos in præsentia primò timorem ponderantes, narrabimus quòd apud Abstemium in Mythologia Leo Rex quadrupedum aduersus volucres dimicaturus, numerosam ex omnibus quadrupedibus aciem construxit. Interrogatus autẽ ab Vrso, quid Asini inertia, & Leporis timiditas ad victoriam reportandam conferre possent. Acutè responsum fuit, F Asinum clangore suæ tubæ milites ad pugnam esse concitaturum; Leporem verò ob pedum velocitatem, tabellarij munus esse obiturum. Ex Apologo colligendum est, neminem esse adeò inertem, & abiectum, quin interdum aliqua ex parte nobis prodesse possit. Ad rem legimus, quòd olim Lepores cum Aquilis belligeraturæ, in auxilium vulpes aduocarunt, quæ illicò renuerunt, dicendo. Vestra, & hostis vestri natura iamdudum nobis innotuit, cum Aquilæ virtutis, & audaciæ, Lepores verò timoris, & inertiæ nota signentur. Ex Apologo Morales colligunt, quòd decertantes cum potentioribus, propriam salutem aspernantur. Præterea Lepores quondam ob assiduum ventorum in syluis susurrum tanta formidine oppressi ferebantur, vt omnes tãquam desperati, vel de prærupto loco se præcipitare, vel in aliquo fluuio se submergere decreuerint. Quare ad flumen properantes, ranas in ripis apricantes, ad ipsorum conspectum in amnem prosilijsse obseruarunt. Tunc inter Lepores sagacior ad cæteros conuersus, hæc verba protulit. Reuertamur oportet, quoniam animalia nobis timidiora adinuenimus. Apologus docet, neminem esse tam miserum, quin alius miserior reperiatur. Id totum declaratur his versibus.

G *Sylua sonat, fugiunt lepores, palus obuiat hæret*
Fit mora, respiciunt ante, retroq. timent.
Dum librant in mente metus, se mergere pacti
Se metui, & ranas stagna subire vident.
Vnus ait, sperare licet, non sola timoris
Turba sumus, vano rana timore latet.
Spem licet amplecti, spes est via prima salutis,
Sæpè facit metui non metuenda metus,
Corporis est leuitas, & mentis inertia nobis;
Ista fuga causam suggerit, illa fugam.
Sic timeat quicumq́, timet, nec mole timoris,
Spe careat, grauis est spe fugiente timor.
Speret qui metuit, morituros viuere vidi,
Spe duce victuros, spe moriente mori.

H Natalis etiam Comitum in suo opere de venatione hanc fabulam versibus hexametris nititur declarare, hunc in modum.

Hoc, vt fama refert, horrescens murmura frondis
Cæperunt animal furia sua munera questum
Alma parens natura nihil quod reperit vsquam
Tristius, & tantum capiens per membra timorem;
Multa volutanti placuit sententia, vel se
Præcipitare iugis, aut alto mergere fluctu.
Cum vitrei peteret currentis fluminis vndam,
Protinus insiluit flumen perterrita rana.
Inde lepus didicit tranquillo pectore sortem
Ferre suam, tenuitq́ metum, quem ceperat ante.

Deniq.

Denique de velocitate, & celeritate Leporis legitur apud Mythologos, quòd olim hæc bellua ob hanc corporis prærogatiuam ſuperbiens, vulpem irredebat, quæ curſu à manibus venantium effugere non poſſet, cui vulpes hæc verba dedit. Tu celeri curſu, & veloci pede venantes declinas. At ego ingenioſis dolis capturam euado. Apologus monet, quòd velocitas, & aliæ corporis dotes ab animi induſtria ſæpiſſimè ſuperantur.

PRODIGIA, & Præſagia.

IN hiſtoria de rebus geſtis Friderici primi Imperatoris narrantur prodigia, quæ Friſingenſis Ciuitatis cladem præceſſerunt. Inter quæ habemus, quòd Lepores, & aliæ beſtiæ feræ paſtophoria Eccleſiæ, & officinas Canonicorum ingreſſæ tanquam domeſticæ laqueum captionis imponi non renuebant. Leporis etiam occurſum ominoſum, & inauſpicatum veteres augures dixerunt. Idquè fortè ab inſigni pauore, quo præditum eſt hoc animal, arguebant. Verùm Priſcos omnes id crediđiſſe teſtatur hic verſus.

lib. 2. c. 13.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους

idest.

Inauſpicatum dat iter oblatus lepus.

Non ſolum autem Antiqui quid calamitoſum, & infælix ex Lepore hauriebant, ſed etiam hodie Turcæ, & Arabes, qui, auctore Theueto, hanc opinionem ſectantur, quoniam hi captorum Leporum crura ſtatim frangunt, antequam illos domum deferāt, quia (hoc non peracto) vim aduerſus hoſtes currendi, ſibimet defuturam eſſe opinarentur. In exercitu Xerxis equa Leporem peperiſſe perhibetur, reſponſumquè fuit hoc prodigio ſignificari exercitum pauore compulſum in fugam eſſe abiturum. Immo M. Antonius Baucius Reuerendiſſimi Nicenſis Epiſcopi à ſecretis ſimilem prodigioſum equæ partum ſe vidiſſe narrat, vt conſtat in ipſius epiſtola ad Petrum Toletanum medicum ſcripta. De quo prodigio in hiſtoria equi vbertim actum fuit. Amplius ex Valeriano Archidamus Zeuſidami Spartiata Corinthiorum vrbem aggreſſurus, cum Leporem in loco muris vicino obſeruaſſet, omine in hoſtes conuerſo, futurum dixit, vt hoſtes facilè caperentur. Itaque hoc caſu animos militum excitans hoſtium ignauiam taxauit, quaſi vrbs illa minimè bellicoſa videretur, circa quam Lepores tuti inhabitarent. Ex eodem auctore habemus, Arnulpho Rege qui Berengario auxilium tulerat, Romam oppugnante, Leporem clamore, & militum tumultu excitatum à latebris, vrbem verſus cucurriſſe. Tunc milites eum curſu, & clamoribus ſecuti ſunt. At Romani pro propugnaculis ſtantes veriti eo impetu vrbem peti, & opinantes ſe viribus inferiores deſertis mænibus, abierunt. Barbari, arrepta occaſione, ſellis equorum, & veterinorum ad mœnia in tumulum aggeſtis, per eas, nemine reluctante, mœnia occuparunt Xenophon narrat Cyro aduerſus Armenium proficiſcenti, continuò in primis agris leporem exurgiſſe, Aquilam verò dextra volantem in hunc irruiſſe, & comprehenſum in proximum collem detuliſſe. Prodigium hoc Cyrus intuitus ad præſentes dixit. Venatio quidem pulchra eſt futura, ſi Deo libuerit. In prædictorum confirmationē ſcripſit Niphus, in tractatu de Augurijs Leporem tanquam animal timidiſſimum in exercitu ſemper quid mali portendiſse, Quamobrem Cardanus vanam Priſcorum ſuperſtitionem ſecutus, Leporem per quietem viſum, omnia infauſta, & etiam interitum ſignificare aſſeuerauit, & paulò inferiùs pellem Leporis per quietem inuentam, victoriam de homine timido, & Leporem à cane fugatum, inimicum cum honore exceptum denotare affirmauit. Quæ omnia homines etiam rudes, & plebei tanquam ludicra exploderent.

lib. 13. hier.

lib. 2. de pæda Cyri.

lib. 1.

lib. 1. de inſom.

MON.

E

MONSTRA.

PRodigijs monstra succedunt, quoniam hæc illorum causæ esse ferantur, Clarissimus Renodeus agens de materia medica narrat, quòd Illustris Heros D. de Vitri, in venatione leporem cornutum cepit, cuius cornu Iacobo Anglorum Regi tanquàm singulare munus dono dedit. Schenchius in historia Monstrorum recitat quemadmodum Anno Domini 1533. Episcopizelle Turganiæ apud Heluetios oppidi, in exenteratione Leporis iam grauidi inuẽtus est lepusculus vnico capite, & corpore, quatuor tamen auribus, & octo pedibus, quorum quatuor suo loco erant, & reliqui quatuor in dorso alium quasi leporẽ referentes eminebant. Hoc monstrum a multis ibi conspectum fuit, deinde Tigurum, miraculi loco, ad amicos missum fuit. Verùm hæc nullius ferè sunt considerationis in comparatione ad monstra, quæ aliquando mulieres enituntur. In primis ex Olao Magno mulieres vtero gerentes vel esu, vel saltu supra caput leporis facto, infantes oris leporini in lucem edũt, qui postmodum labia inter os, & nares perpetuo diuisa gerunt, nisi statim a principio portiuncula pectoris tenerrimi pulli ibi assuatur. Nos etiam adultos ab hac affectione sanatos vidimus, quoniam chirurgi fissurę oras nouacula consauciant, deinde hiulcum vulnus sutura claudunt, donec perfectam cicatricem adipiscatur. Pręterea Schenchius in historia Monstrorum tradit Anno Domini 1593. die festo D. Michaelis Konigebergæ natum fuisse infantem virilis sexus aure leporina cum lõgiusculo collari Italico collum ambiente, nec non cũ portiuncula carnis in capite instar pileoli. Deniquè in Tomo secundo rerum Polonicarũ legimus quòd mulier in Cracouiæ villa suburbana *Nigra* nuncupata ad duodecimũ Calendas Nouẽbris Anni 1494. Monstrum peperit, quod collum, & aures leporis habuit, cæteris membris humanis, locũ stomaci longum, & latum intestinum occupabat, oreque distento spirabat.

lib. 3. cap. 4.

F

lib. 18. c. 8.

MYSTICA.

G

PSalmographus in Psalmo centesimo tertio hæc habet verba. *Herodij domus dux eorum, montes excelsi ceruis, petra refugium Herinaceis*. D. Augustinus addit, *& Leporibus*. Deinde per Lepores homines Deum timentes mysticè interpretatur, quorum refugiũ est Christus. D. Basilius in expositione Psalmi decimi quarti per Lepores parientes superfætantes, & partus nutrientes, fæneratores intellexit, qui dantes statim petunt, & vsuram vsuris addunt. Deinde dicamus per mysticos Lepores Iudæos esse intelligendos, qui ad sanguinem effundendum veloces fuerunt, vel etiam ad mentem Laureti, quoniam Iudæi non solum in malis operibus velocitatem, sed in bonis timiditatem exercuerunt. Possumus etiam ex Ricciardo in commentarijs symbolicis Iudæos lepores appellare, quoniam cum in leporibus delicata admodum imbecillitas, & lasciuia obseruetur, hæc improbitas Iudæis potest assignari. Iuxta illud. *Quomodo facta est meretrix ciuitas Iudicij?* Quapropter hæc fortè erit mystica ratio, propter quam lepus ad cibos in Leuitico non concedebatur. Est enim animal impurum, & (annotante Clemẽte Alexandrino) inhonestam venerem indicat, quoniam lepus vtroquè sexu præditus esse perhibetur. Hanc autem leges tàm diuinæ, quàm humanæ veluti enorme vitium execrantur. Nicolaus etiam de Lyra hunc Leuitici locum ponderans, huius asserti rationes esse mysticas protulit, nimirum aliqua vitiosa esse vitanda. Siquidẽ Camelus propter gibbositatem superbiam, Herinaceus terrenam cupiditatem, sus lasciuiam, & lepus timorem irrationalem significant. Quando vero Salomon in Prouerbis scripsit. *Lepusculus plebs inualida posuit in petra cubile sibi*. Io. Arboreus in commentarijs addit merito plebẽ inualidã leporis nomine insigniri, diligit enim suũ diuersorium, ne fiat præda canibus. At Nicolaus de Lyra mysticã ecclesiæ plebem exponit, quæ inualida vocatur, cum iniurias illatas vlcisci non conetur: deinde quia non proprijs viribus, sed diuina fidit ope. Id autem est habere cubile in petra, cum Psalmographus dixerit. *Esto mihi in lapidem fortissimum in domum munitã, vt salues me, quia petra mea, & munitio mea es tu.*

Homil. 2.

in syl. alleg.

cap. 11.

lib. 2. pædag. cap. 10.

H

Psal. 70.

MO-

MORALIA.

IN morali doctrina Lepus Christo, viris iustis, pauperibus, & diuitibus potest assimilari. Quoad primum. Cum Lepus secundùm Physiologos vtrumquè sexum habere, nec non sine mare gigni, & progignere dicatur. Christus, ex Berchorio, Lepus dici potest, qui duplicem naturam masculinam nempè diuinam, & fœmininam nempè humanam participauit. Deinde sine mare nos voluntariè verbo veritatis produxit, & peccantes ad gratiam, & ad fidem genuit. Postea cum Leporis coagulum venena profliget, eiusque sanguis oculorum dolorem sedet. Nos pariter si mystici leporis Christi coagulum, & sanguinem charitatis, & pietatis in nostro corde seruabimus, nullo negocio inuidiæ venenum expugnabimus, & dolorem iracundiæ mitigabimus. Secundò viri iusti leporibus similes prædicantur; cum veloces ad mandata Dei currant; iuxta illud Psalmographi. *Viam mandatorum cucurri*. Hi villosos habent pedes ob pænitentiam, quæ pedes affectionum custodire solet, deinde iudicia Dei valdè timent. Iuxta illud Psal. *A Iudicijs enim tuis timui*. Denique mites, & imbecilles vocantur, cum proximum offendere non audeant. Immò Lepores cum sint fæcundissimi, viri etiam iusti bonorum operum fœcunditate sunt conspicui, vno enim bono opere peracto, confestim aliud concipere, & parere nituntur. His addamus quòd Lepus ad decliuia loca nimirum ad conualles currere nequeat, quando verò huiusmodi loca frequentare cogitur, non recto, sed obliquo tramite montem circumdando graditur. Pariter homines ad vallem nempe ad mundana negocia facile descendere non possunt, quin in multa crimina incidant. Idcirco quando viri probi ad hæc peragenda accedere coguntur non recta, sed obliqua semita tendunt, idest huius mundi negocijs adeò non se dicant, vt cælestia deserant. Debent igitur christicolæ huiusmodi cõualles deserere, & montem diuinæ contemplationis ascendere, iuxta illud Numerorum. *Ascende in montem istum Abarim, & contemplare inde terram*. Vbique enim mundus, Caro, & Diabolus nobis leporibus insidias tendere nituntur. Itaut possit ad rem in medium afferti hoc Socratis assertum. Nonne vides (inquit Socrates ad Theodotam meretricem) quod etiam illi, qui Lepores sectantur, multa machinantur? Dum enim noctu pascendo oberant, sagacibus canibus, eos captant. At alios interdiù habent canes, quibus nocturna cubilia comperiant. Deinde, si quos offenderint Lepores, habent canes alipedes, quibus auolantes possint intercipere, nec non, & retia per insidias disposita sunt, quibus ora canum effugientes decipiuntur. Pauperes quoque ratione pauoris, & impotentiæ Leporis naturam referunt. Hi enim cum quopiam litibus & rixis contendere non audent, immò læsi etiam non se tutari conantur. Iuxta illud Ecclesiastici. *Pauper autem læsus tacebit*. Ex altera parte diuites etiam, & peccantes ad lepores possunt comparari, propterea quod quid non metuunt diuites, an non latrones? an non potentes? an non inuidos? an non calumniatores? sed quid calumniatores, & latrones dicimus? familiares etiam suos suspectos habent. Immo alia de causa Lepores appellari possunt, nimirum quia pedes, more Leporis, vellere diuitiarũ tectos, nec non anteriores, idest affectus spirituales posterioribus, idest mundanis breuiores habeant. Ideoque velociori cursu tendunt ad montes honorum, & dignitatum, ad quas semper anhelant; sicque conuallem, idest humilitatem, versus quam nesciunt currere, aspernantur. Præterea peccantes aliam leporis proprietatem imitantur. Etenim hic quot agit annos, tot fissuras sub cauda gerit. Pariter illi, quo plus viuunt, eo multiplices, & numerosiores ad Infernum fissuras, nempe aditus sibi parant, cum in dies magis, atquè magis in noua crimina incidant, recedunt enim a præcepto Ecclesiastici. *Ne adijcias peccatum suprà peccatum*. Tandem cum duplex leporum genus ratione molis corporeæ constitutum fuerit, scilicet magnum in cursu valde velox, & aliud paruum, quod libenter subterraneas caueas fodit. Possumus nos magnos Lepores Principes, & Potentes appellare, qui ad offensionem velociter currunt. Paruos vero mercatores, & auaros indigitare. Siquidem hi in terrenis diuitijs, quarum amore irretiuntur, amplas cauer-

Lepus Christo assimilãdus.

cap. 27.

li. 3. de dict. & fact. socr.

cap. 13.

Principes Magni lepores appellantur.

E cauernas sibi ædificant, & postea tàm magni, quàm parui, ritu leporum, segetes pauperũ depascuntur.

SIMVLACRA.

SOlebant milites Valentianenses à Valente Prencipe delecti (referente Pierio) qui per Trachas militabant, in parma lutea duos dimidios lepores coloris punicei depingere; & Tetiungi milites in parma punicea duos dimidios lepores colore luteo delineatos gestare. Præterea habemus ex Ricciardo in commentarijs symbolicis, quod leporis simulacrum olim in sepulcris militum insculpebatur ad designandas dotes, quæ in vero milite refulgere debent. Nimirum ad ostendendum vigilantiam, auditum, cursum, atquè agilitatem; quæ omnes prærogatiuæ in lepore dignoscuntur. Verùm quia lepus symbolum timoris est; à quo milites abhorrere debent; ideo in sepulcro Quinti, & Marci Cæsiorum veteranorum lepus depressus arietem erectum aspiciens cælatus erat; cum aries animal pugnacissimum esse feratur. Hodiè Pictores multiplicem huius animalis proprietatem ponderantes, simulacrum leporis ad varia significanda delineant. Ratione timoris. Ripa in Iconologia ad Debitum indicandum figurat iuuenem mæstum, vestibus laceris indutum, viridi pileo tectum cum icone leporis; vt omnibus persuadeat, quemadmodum lepus ob quamlibet leuem foliorum agitationem expauescit. Sic Debitor, ad minimum Creditorum nutum, metu consternatur. Idem auctor ad ostendendam Superstitionem pinxit vetulam cum bubone, & cornice, quia hæ volucres semper quid mali præsagire dicantur; deinde addidit leporis simulacrum, vt omnibus patefieret superstitiosos assiduo pauore agitari. Ratione vigilantiæ. Ripa ad representandum Ieiunium effigiauit hominem gracilem consistentis ætatis, ore fascia velato, cum titulo. PAVCO VESCOR. Illiquè addidit iconem leporis; tum quia apud Aegyptios lepus vigilantiæ sit hieroglyphicum, tum etiam quia, ope ieiunij, homo vigilans, & ad contemplationem idoneus redditur. Insuper Ripa perpendens leporis fæcunditatem, in Fæcunditate pingenda simulacro leporis vsus est. Etenim figurauit mulierem herba sinapi coronatam, quam gallina cum pullis, & lepus cum catuils concomitantur; quoniam hæc animalia, sed potissimum lepus apud Aegyptios fœcunditatis hieroglyphicum esse perhiberetur. Deniquè Ripa in multis alijs iconologiæ imaginibus leporis simulacrum adhibuit. Primò ad Beneficium exprimendum, repræsentat iuuenem singulari venustate præditum cum aquila, quæ leporem deprædata illius portionem cæteris rapacibus auibus impartitur; cum aquila hominis benefici, & liberalis symbolum esse feratur. Deinde ad figurandos quinquè sensus, hominem totidem vinculis quinquè animantes diuersi generis manu stringentem pictura exhibuit, scilicet accipitrem, leporem, falconem, canem, & simiam, & per leporen, ob aurium longitudinem sensum auditus intellexit. Postremò Ripa ad significandum Ianuarium mensem, icone iuuenis habitu venatorio induti canibus circundati, & leporem baculo appensum ferentis vtitur; cum huiusmodi tempus peractis messibus, & vindemijs, ad leporum venationem opportunum esse videatur.

lib. 1. 3. | *par. 1.* | *par. 3. Icon.* | *Simulacrũ fæcũditatis.* | *Lepus est simulacrum sensus auditus.*

F | G

H

VSVS IN CIBIS.

OMnibus liquidò constat ex sacra pagina multis in locis leporinas carnes Iudæis fuisse interdictas. Hæ autem apud Ethnicos in mensarum delicijs habebantur. Immò vt Historici referunt, Attalicus Cydoniensis fuit primus, qui ad epularum apparatum carnem leporinam deduxit. Verùm non solum ad esum Ethnici leporem trahebant, sed illum inter lautas, & delicatas epulas reponebant. Vndè Cleon, & Aduersarius (annotante Aristophane, in Equitibus) populo Romano inter deliciarum genera lepores tanquam summè exquisitos pollicebantur. Quare Iuuenalis memorans carnes delicatas canebat.

Deut. 14. | *Leuit. 11.* | *Satyr. 11.*

Sumine cum magno lepus atq; aper, atq; pygargus.

Lepus enim, vt veritatem fateamur, circa lumbos, & clunes pulpamentum laudatissimum praebet; iuxta vulgatum carmen. A

Facundi leporis sapiens sectabitur armos.

Ad rem igitur Martialis inuehens in quemdam gulosum nomine Sanctram alienas cœnas captantem; cecinit hunc in modum.

Nihil est miserius, aut gulosius Sanctra,
Rectam vocatus cum recurris ad cœnam,
Quam tot diebus, noctibusq́; captauit,
Ter poscit apri glandulas, quater lumbos,
Et vtramq́; coxam leporis, & duos armos.

lib. 7. epigr. 89.

Quapropter non erit admiratione dignum, si Prisci ægrè ferrent, quando in lauto epularum apparatu lepus non benè coctus apponebatur. Huius meminit Martialis in Rufum quando dixit,

Esse negas coctum leporem, poscisq́; flagella,
Mauis Rufe coquum cædere, non leporem.

lib. 3. epigr. 94.

Immò si quis olim esse, cui leporinæ carnes gratæ non fuissent; id passim ei magni probri vice obijciebatur; vt apud Martialem manifestatur. Itaquè nunquam cessabant bonitatem, & suauitatem huius carnis laudibus prosequi. Ad rem Baptista Fiera sic canit. B

lib. 3. epigr. 37.

Laudati leporis mihi pulpamenta reponas,
His meus abradi iam didicit stomachus.
Igne suo durant aluos; sed renibus arctas,
Et norunt femori pandere grata vias.
Iupiter alme datur lepori si sexus vterq́;,
Nec Fera, nec malus est, omnibus esca placet.

Martialis quoquè suorum carminum præconio huiusmodi carnem extollens, cæterorum quadrupedum canibus anteponere non erubuit his versibus.

Inter aues turdus, si quis, me Iudice certet;
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

lib. 13. epig.

Nonnulli vt Athenæus in versu pentametro huius distichi pro gloria ματτύα legunt, quod vocabulum delicias, & lautitias eduliorum omnis generis exprimit. Hanc autē vocem deducunt à nomine μᾶζα, quod olim suauissimum edulium ex lacte, & frumēto paratum significabat. Versus igitur ad mentem horum clarissimorum virorum sic legitur. C

Inter quadrupedes mattya prima lepus.

Cæterùm qui tanta huius animalis præconia à Martiali celebrata demirantur, deberent parumper contemplari illa, quæ dicta fuerunt à Galeno, quando scripsit leporinum sanguinem, tanquam omnium suauissimum in magno pretio habitum fuisse; ideo cur ex tam suaui sanguine caro leporina constans, in se gratissimum gustui saporem non continebit? Immò, ex Priscorum sententia præconium, & gloria huius carnis eò progressa est, vt huius esu homines etiam formosos fieri crederent. Vnde circa id extat epigramma apud Lampridium de Alexandro Seuero Imperatore, qui in singulos dies leporem comedebat, & ex assiduo huius carnis esu ipsum humanum, & venustum fieri asserebat hunc in modum.

lib. 3. de al. fac.

Pulchrum quod vides esse nostrum Regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit, & lepus comesus;
Ex quo continuum capit leporem. D

Ille autem non inuenustè respondit his versibus, græcè quidem, sed hunc in modum.

Pulchrum quod putas esse vestrum Regem
Vulgari miserande de fabella
Si verum putas, non irascor;
Tantum comedas, velim, lepusculos;
Vt fias animi, malis repulsis,
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Martialis etiam hoc intactum non reliquit, dum Gelliæ turpitudinem hoc festiuo epigrammate taxat.

lib. 5. epigr. 30.

E *Si quando leporem mittis mihi, Gellia dicis,*
Formosus septem, Marce diebus eris.
Si non derides, si verum Gellia narras,
Edisti nunquam Gellia tu leporem,

Ex pastu leporinæ carnis somnos generari, vel homines somniosos fieri Plinius attestatur; quòd à ratione alienum esse non videtur; quandoquidem (teste Plutarcho) celeberrimus ille Cato familiam brassica, & leporina carne alebat, indeq. varia, & tumultuosa somnia emergebant. Præterquamquòd Psellus ab esu huius carnis, cum cum subfrigida sit, crassum sanguinem produci, & sensus quodammodo obstupefieri, consequenterquè somnum conciliari asseuerat. At alijs, in textu Pliniano, ex carne leporina homines non somniosos, sed formosos fieri, legere placuit, cum Prisci omnes id opinarentur. Huius autem asserti nonnulli hanc rationem afferre conantur; nimirum quia leporis pulpamentum educendi humorem melancholicum, consequenterq; animum exhilarandi facultate potiatur. Sed Cælius Calcagninus, quicquid apud Antiquos vulgo dicatur, existimat, id ex vi vocabuli natum fuisse, quandoquidem Antiqui, in vocibus religionē, & F auspiciorum obseruationem magna ex parte, consistere statuerunt. Hinc in delectu, & censu faciundo primi Valerius, Saluius Staterius nominabantur; non secus igitur eos lepidos fieri, & leporem mutuari crediderunt, qui lepore in cibis vterentur. Hodie, secundùm Olaum Magnum in regionibus septentrionalibus, leporum caro est cibus valdè communis, & vsitatus, maximè verò, quando cum iusculo atro elixatur, vel pro more gentium assatur. His delibatis ad varia artificia, quibus Periti rei coquinariæ in præparanda, & coquenda leporum carne vtuntur, examinanda accedendum est. Verùm antequam id præstemus, duo ponderatione digna se se offerunt. Primū est, cuius naturæ, & temperiei leporina caro prædita sit. Secundum ad electionem, & tempus huius carnis attinebit. Ratione temperaturæ Castor Durantes leporem Calidum in principio primi gradus, siccum verò in secondo excessu esse statuebat. Aetius vulpinas, & leporinas carnes naturæ humanæ esse dissimiles, nec non alimenta pessima generare tradidit, idquè à fœdo odore, quem spirant carnes, collegit. Propterea non sine ratione Matthiolus carnes leporinas ægrè concoqui, & ex illis crassum, & melancholicum succum produci retulit. Clarissimus vir Io. Manardus, de carne leporina quòd frigidæ, & siccæ G temperiei prædita sit, attramquè bilē progignat, ad Iacobum Pharusium Rhegiensem id negantem scribens multas rationes adducit. Primitus ad aures Galeni ex hac carne melancholicum succum dimanare fatetur; deinde huiusmodi carnibus corpora exiccari dixit, quod à duritie carnis leporinæ indicatur; vnde hac carne serò, & paulatim corpora nutriuntur; præterquamquod durities carnis est euidens siccitatis indicium, & animalis timiditas frigus significare solet. Quamquam autem sanguis (vt inquit Manardus) calidior sit, quàm caro, nec non tenuis, & sine fibris; hinc tamen arguere, non possumus ipsum non esse melancholicum; si quidem illius aquea, & tenuis substantia frigus, & non calorem ostendit. Circa hoc assertū Galenus fuit huius opinionis, sanguinem melancholicum ex leporino cibo fieri, sed mox addidit carnes etiā esse aliorū animantium, quæ in comparatione ad leporem multò crassiores, & nigriores succos generant. Hac fortè ratione ductus M. Cato Censorinus oleribus, & carnibus leporinis ægrotos ali iubebat. In confirmationem huius sententiæ viri fide digni fatentur, se nouisse multos venatores, qui alia carne, quàm leporina non vescebantur, & tantum abest, vt essent melancholici, vt potius quotidiana lætitia perfunderentur. Carolus Stephanus vnica di- H stinctione hanc difficultatem dirimere conatur. Inquit igitur lepores iuxta ætatem esse considerandos; nam iuniores carnem habent valdè delicatam, facilis concoctionis, & optimum sanguinem generant. Lepores verò anniculi, & antiquiores non solum difficilis sunt digestionis, verùm quoq. atrum succum producunt, & corpora mirandum in modū emaciant. Ex his ad electionem bonorū leporū, & ad tempus eos comedēdi transeundum est. Bruyerus igitur catulos leporū bimestres, trimestres, quadrimestres, semestres, & ad summū octimestres inter lautissimas dapes collocabat. Nā lepores quo iuniores, eò meliores, & suauiores; anniculi autem sordescunt, itaut abierit in prouerbium (vt notat Bruyerus) vetulos lepores, & anseres malorū Dæmonū escam fuisse. Præterea Aug. Gallus in suo Agriculturæ libro tradit, se ab antiquis venatoribus intellexisse non nullos esse lepores mares *Tyros* nuncupatos, qui in cibis sumpti sēper hircum redolent.

in li. de rat. vict. — *lib. 1. quæst. epist.* — *lib. 18. c. 8.* — *lib. 3. de loc. affect.* — *lib. 3. de loc. affect. c. 7.* — *lib. 6. agric. cap. 37.* — *lib. 13. de re cib.*

lib.6. agric. cap.35.

Tandem Carolus Stephanus admonet, lepores in montoſis, & planis locis habitantes, paſcenteſquè pulegium, & ſerpillum eſſe multo meliores illis, qui circa aquas vagãtur; addit inſuper marem potius, quàm fœminam pro cibis eligendum eſſe. De tempore comedendi lepores Romulus in libro rei coquinariæ, ſcriptum reliquit, lepuſculos á menſe Auguſti ad principium Octobris vſquè ad menſem Martij eſſe ediles. Quamobrem Reuſnerus quoq; hybernum tempus pro eſu leporum opportunum iudicauit, dum inquit.

In Parad. poet.

Me, lepus hyberno caulem depaſtus in horto,
Quantumuis bilis terreat atra, capit.

Caro igitur leporina, tantummodo vrgente bruma, in cibis commendatur, & potiſſimum circa Feſta natalitia D.N. quo tempore ad imitationem Regum Chriſto nato munera offerentium, munuſcula hinc inde amicis mittuntur. Quare Ioannes Bohemus ad rem ſic cecinit.

Natalemq́, tuum celebrantes octo diebus,
Concinimus laudem perpetuumq. decus;
Atq. tuo exemplo moniti munuſcula notis,
Aut capum pinguem mittimus, aut leporem.

Ecloq.8.

Baptiſta etiã Mãtuanus in Buccolicis huiuſmodi munerũ, & temporis meminit, dũ inquit.

Dona docet tempus, lepores brumalia dona.

Modò noſtra intereſt ad ingenium culinarum paradi, & coquendi lepores, & eorum partes deſcendere. De partibus ſcribit Pollux, quòd inteſtina cum ſanguine, & viſceribus coquebantur, & hoc edulium ius nigrum vocabatur Laconibus valdè vſitatum, quod alio nomine à Varino αἱματιά, ideſt hæmatia, quaſi Sanguiculus nominatur. Huius nigri iuris Laconici meminit etiam Plutarchus in Lycurgo; id enim à colore, quem acquirit in coctione, denominatur. Hoc quoq. non fuit ignotum Galeno, quãdo dixit. *Multi ſanguinem leporis cum hepate ſolent elixare. Alij cum cæteris viſceribus.* Cælius Apitius ex partibus internis componit Minutal hunc in modum. Sumit ſanguinem, & viſcera, nẽpe pulmonem, & iecur minutim conciſa, & vnà cum oleo, liquamine, porro, & coriandro in cacabum conijcit, additquè piper, cuminum, mentam, rutam, pulegium, laſeris radicem, & demum mel aceto temperatum ſuffundit. De carne leporis narrat Bellonius hoc publica conſuetudine receptum eſſe apud ruſticos inſularum Cretæ, & Chij, vt leporem excoriatum, in fruſta conciſum & ſale conſperſum exſiccent; quem ritum ſequuntur etiã Græci, qui tempore quadrageſimæ lepores cæperint, illos enim in fruſta cæſos, & ſale conſperſos in furno exſiccãt; ſicq. ad paſchales vſq. Ferias hãc carnem conſeruant. Verùm ad inſtructã epularum magnificentiam lepus poſſitimum aſſatus commendatur. Quapropter Cælius Apitius lepus leporem detracta pelle exenteratum, & aqua dilutum modicè coquit, deinde in patina cum oleo in furno aſſat, addendò piper, ſatureiam, cæpam, rutam, ſemen apij, liquamen, laſer, & vinum. Archeſtratus obſoniorum ingenioſus (referente Atheneo) de leporis aſſatione ſic ſcripſit.

lib. 3. de al. fac. c. 18. — *lib. 8. de re cib.* — *lib. 8. obſer. cap. 108.* — *li. 9. dyphnoſoph. c. 18.*

Nec leporis ſimplex ratio, vel forma parandi
Perſpicitur doctis, namq́; optimus ille videtur,
Si ſale ſit conſperſa caro, verubuſque calentem
Aſſatam rapias, ac eſurientibus ipſam
Apponas, quæ cruda parùm ſit, nec tamen illi
Defluat hinc turpis ſanies, ſed veſcere largè.
Quæq. ſuperuacua eſt ratio credenda parandi
Poſt hanc.

lib. 5. c. 61.

Romulus agens de artificijs coquinarijs leporis anniculi, & pinguis; partes poſteriores torrefactas laudat; lepuſculi verò exenterati, & diligẽter loti ventrem larido paſſulis, fæniculo; ſale, pipere, cinnamomo, & caryophils replet, deinde omento ſuillo, inſperſo, pipere, & floribus fæniculi lepuſculum inuoluit, & in veru ligatum diligenter aſſat. Immò ne pili pedum adurantur ſyndone in aqua madefacto tegit, atquè integrum, & retoſtum leporem menſis apponit. Scappius ſumit leporem potius canibus, quàm retibus captum per lateris foramen viſcera extrahit, & alui cauitatem diligenter lotam larido petaſone, hepate, & pulmone eiuſdem leporis pulueribus aromaticis prunis, & ceraſis acidis replet, repletum elixat, elixatum laridulis obeſat, cariophyllis trãſfigit, & in veru diligenter torret. Hodie Bononiæ hic eſt vſitatus coquendi leporis modus.

lib. 2. de re cib.

Recipi-

E Recipitur lepus in frusta dissectus, parùm elixatus, & in sartagine cum pinguedine suilla torrefactus mensis apponitur, vel partes posteriores prius elixatæ laridulis distinguuntur, cariophyllis transfiguntur, & in veru lento igne assantur. Aliter etiam lepus demptis extis, & abiectis pedibus, & capite, fractisquè ossibus, & superinfusis pulueribus aromaticis cum adipe bubulo in vase fictili assatur, addendo in fine coctionis mel, vel defrutum cum aceto mixtum, vt gratam comedenti dulcedinem, & aciditatem conciliet. Apitius simile ferè condimentum præscribit; nam leporem suo iure curat, exossat, adijcit oleum, liquamen, fasciculum porri, coriandrum, anethum, cæpam aridam, mentam, & rutam, deindè ius de fruto, & aceto ad gratam dulcedinem, & aciditatem temperat. Aliter etiam leporem sic condit, coquit ex vino liquamine, aqua, sinapi, porro, & cocto addit piper, satureiam, dactylos, damascena, vinum liquamen olei modicum stringit amylo, condit leporem in patina, & perfundit. Romulus artis coquinariæ valde peritus leporem etiam elixat, & in eius iure lagana coquit hunc in modum. Primò leporem exenteratum aeri exponit, donec tenerescat postea partes anteriores cum portione petasonis in aqua decoquit, & iuri diligenter despumato addit fructum piper, de-F inde, carne ex iure ablata, confestim in ipso lagana coquit. Tandem ex carne leporina artocreata parantur hunc in modum. Recipiuntur tantummodo leporis pulpamenta parùm elixa, & frustatim cæsa, inspersaquè puluere piperis, cinnamomi, caryophyllorum, & nucis myristicæ, vnaquè cum medulla vitulina prunis, pineis vitellis ouorum in capsulis ex pasta paratis includuntur, atquè in furno percoquuntur.

Communis modus coquēdi leporem.

lib.5. de re cib. c.56.

VSVS IN MEDICINA.

NI vilum est animal, quod ad iuuandas mortalium affectiones natum sit, hoc est lepus; quoniam omnes illius partes, nec non etiam excrementa, vsui medico famulantur. Primitùs caput leporis exustum cùm adipe vrsino, vel aceto illitum alopecijs, ex Galeno, medetur. Immò cinere prædicti capitis dentes perfricati a dolore præseruantur. Amplius hic cinis cum nardo, & melle mixtus graueolentia oris vlcera, ex Marcello, abstergit, & curat.

li.11. de simpl. med. fac.

G Cerebrum leporis exhibet Vuecherius ad iuuandos tremore affectos, quia Paulus Aegineta, cum multa de tremoribus febrium docuisset, tandem protulit, in potu castoreum, & in cibo leporis cerebrum, non mediocrem vtilitatem afferre. Galenus cerebellum leporis in dolorifica infantium dentitione commendat, dummodo gingiuæ ipso sæpius liniantur, nam citra dolorem citius, & facilius dentes erumpunt. Ideo Quintus Serenus sic canebat.

lib.3. cap. de trem.

Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci,
Aut Leporis niueum bibitur cum lacte caprino.

Demùm leporis cerebrum ex vino potum vrinæ incontinentiam, ex Marcello, cohibet; quod sententiæ Quinti Sereni aduersari videtur, qui verba faciens de remedijs vrinam prouocantibus sic cecinit.

Tum Leporis cerebrum ex vino potare iuuabit.

Cor Leporis cum magnum sit, & animalis timidissimi Porta hinc colligit ad eliminandam ab humano corpore febrē quartanā peridoneū esse. Magi igitur, ex Plinio, aduersus quartanā cor Leporis febrienti adligāt. At Sextus leporini cordis sicci puluerem cum tertia H parte mannæ thuris in vino albo, septem dierum spatio, epilepticis propinat, patienti verò sæpius cadenti, ad dies vsq; triginta, hoc medicamentū exhibet. Sextus pariter, in supprimendo mulierū profluuio, eumdē leporini cordis puluerē in aqua calida datum summoperè commendat. Pulmo leporis sale conditus, per triginta dies, ex Plinio, comitiali morbo laborāti datus, mirandū in modum conducit. Eodem pulmone oculis dolore affectis superposito, Sextus dolorē sedat, & affectum sanat. Immò eumdē pulmonē pernionibus, & pedibus à calceamento læsis cū magna vtilitate apponit. Hepar leporinum coctum cæliacis, & iocinorosis cū vino potissimū austero, ad mentē Sexti, non erit infrugiferum. Fel huius animalis ad claritatē visus valere, ex eo colligit Porta, quia hæc bellua acie oculorū polleat. Quocirca, ex Matthiolo fel sacchKaro exceptū argemas, & oculorum nubeculas delet. Sextus verò recipit fellis leporini drac. tres, iecoris mustelæ tantūdem

lib.3. Phys. cap.46.

Pulmo.

Hepar.

lib.5. Pyth. cap.27.

caſtorei drach. vnam mirrhæ vnciam dimidiã cum modico aceti, & melle ſeu paſſo medicamen ad vertiginem perutile componit. Lien huius belluæ deuoratus à lienoſis, ex Galeno in Euporiſtis, illis multo erit adiumento. Coagulum innumeris ferè morbis commodum eſt, & ſalutare. Quapropter Auicennas, inter omnia coagula, hoc in varijs affectibus ad ſydera vſquè extollit. Verùm antequam ad vſum medicum trahatur; prænotandum eſt, quòd coagulum auferri debet ab animali, quod nondum quidquam, præter lac, deguſtauerit. Deinde in fumo vel ad Solem exſiccetur; ſic enim ad biennium, integris viribus, conſeruari poteſt. Sextus igitur ventriculum Leporis cum oleo myrtyno in ſartagine frigit, & capiti, ad coercendos fluentes capillos vtiliter imponit, & in Otalgia ad dolorem ſedandum huiuſmodi coagulum auribus infundit. Sanguinem expuentibus cum vino myrteo Plinius coagulum exhibet, quod Galenus probare non videtur; cum omne coagulum acri facultate ſit præditum. Eſt quidem veritati conſonum quod mixtum cum aceto lac in mammis concretum diſſoluat. Colica laborantibus commoditatis plurimùm afferre Quintus Serenus voluit his verſibus.

Lien. — *li. 2. Canon. tract. 2.* — *Coagulum.*

Cum colus (inuiſum morbi genus) intima carpit,
Mande galeritam volucrem, quam nomine dicunt,
Aut pauidi Leporis madefacta coagula pota.

Dioſcorides flexu diſenterico laborantes ex hoc coagulo incredibilem vtilitatem recepturos eſſe exiſtimat. Ideo Plinius hoc vbera linit, vt ab illis infantes, hoc fluxu affecti, lac ſugentes, liberentur. Verùm ad declinandum febris quartanæ paroxiſmum Quintus Serenus hoc coagulum commendat, dum inquit.

Aut Leporis trepidi diluta coagula trade.

Ad ſpinas partibus infixas extrahendas, quocũq. coagulo; ſed potiſſimum leporino cum thuris polline, & oleo, aut cum pari portione viſci quercini Marcellus vtitur. At Quintus Serenus vulneribus curatu difficilibus prodeſſe opinatur dum ait.

Vulnus atrox foueas cineres vel hirundinis alta
Inducas, leporiſuè aſperſa coagula vino.

In expugnando veneno hoc coagulum alijs alexipharmacis non cedit quarè Sextus; ad punctiones ſcorpionum, vel morſus ſerpentem, hoc adhibet. Porta in veneno rubetæ non infrugiferũ eſſe arbitratur, & Dioſcorides ad malam aconiti qualitatem profligandam tanquam vtiliſſimum commendat. Tandem, ob animalis fœcunditatem, teſte Porta, coagulum maſculini Leporis, viri congreſſum, & fœminæ conceptionẽ iuuare perhibetur. Dioſcorides autem ſcribit quòd coagulũ Leporis, poſt menſtruas purgationes, peſſi inſtar, cum butyro ſuppoſitum ad conceptionem iuuat, potum verò fœtum necat, & à puerperio atocion eſt medicamentum. Arabes vt Serapio, & Auicennas hunc Dioſcoridis locum mutilatum recitant; nam puerperij mentionem omittunt. Marcellus Virgilius in commentarijs ad Dioſcoridem, Hermolaus Barbarus, Plinius, & alij Auctores non proletarij longas digreſſiones circa hoc medicamentum faciunt, an re vera ſit atocion, an ſimpliciter abortiuũ, quas, prolixitatem vitãtes, prætermittimus, & ad vires medicas aliarum Leporis partium accedimus. Renes igitur ad Solem exſiccatos in omnibus renum morbis Sextus præſcribit. At Matthiolus eoſdem coctos in lithiaſi tantùm exhibet. Eoſdem inueteratos, & pedibus alligatos podagram leuare Olaus Magnus aſtruit. Partes genitales ſuccedunt conſiderandæ, quæ ſecundum Portam, tam viris, quàm mulieribus ad iuuandam conceptionem conueniunt; cum Lepus animal ſit fæcundiſſimum. Ideo Bartholomæus Montagnana teſtes, & vterum Lepori medicamentis ad iuuandum congreſſum pro viris, & ad conceptionem pro mulieribus vtiliter miſcet. Doctiſſimus etiam Quercetanus Extractum matricis Leporinæ parat, quod fit, dum probè vino albo lauatur, exſiccatur, & in puluerem redigitur, quæ aqua vitæ alkaliſata facilè diſſoluitur, & in eſſentiam reducitur. Hanc poſtea à ſuo diſſoluente ſeparatam, ac matrices fœcundãdas, efficaciſſimam prædicat. Mizaldus teſticulum Leporis in vino odorifero coctum, datumquè ijs, qui inuiti vrinam reddunt, præſtantiſſimum laudat. Deniquè ab alijs in omnibus veſicæ malitijs commendatur. Ad carnem Leporinam ſi ſermo conuertatur, hæc in oleo frixa, ſecundùm Albertum, & per clyſteres iniecta, fluxum alui ſupprimit, & inteſtinorum vlcera curat. Alij hanc ad ſomnum conciliandum efficacem eſſe exiſtimant. Si quidem Lepus bellua eſt ſomno valdè dedita, cũ Plinius huius carnis eſu homines ſomnioſos fieri ſcripſerit. Porta ad iuuandum ingeniũ

lib. 3. Phyt. c. 27. — *cap. de coag.* — *Renes.* — *lib. 3. Phyt. cap. 44.* — *In Pharm.* — *Carnis Leporina vires.* — *lib. 7. Phys. cap. 1.*

valere

E valere affirmat, quandoquidem Lepores & cuniculi ingeniosa animantia esse ferantur. Sanguis, & lac Leporis suis non carent virtutibus. Propterea quod Dioscorides sanguinem assatum vexatis à dysenteria exhibet, & hoc adhuc calido, & ab animali dimanante toxica expugnat. Alij verò, eodem sanguine calido cum farina hordeacea mixto, dysenterias terminant. Amplius lentigines, & sugillationes delet, nec non lepram aufert. Id verum esse colligit Porta ex animantis signatura, cum lepus maculis quibusdam nigrioribus distinguatur. Vnde Ioannes Vrsinus ex Kiranide in lepore sic canebat,

li. 2. de mat. med.

Sanguis.

Orno cutim, produco pilos, & sedo podagram,
Sanguine si fuerint membra peruncta meo.

Quintus etiam Serenus ad emendandas faciei mendas rapum crudum cum aceto mulso, vel sanguinem leporis proponit hunc in modum.

Crudauè dulcacido miscebis rapa liquori,
Sanguine, vel leporis morbus delabitur oris.

Lac insuper leporinum à mulieribus infæcundis expeti debet, cum illa fæcundandi virtute potiatur. F Adeps, ex Gesnero, in extrahendis spiculis corpori infixis adhibetur. Flores enim fabarum cum pinguedine leporina simul tundunt, deinde parti affectæ apponunt. Ad clauos verò plantæ pedis inhærentes cancrum crudum cum leporino adipe conterunt, & loco saucio imponunt; parti autem oppositę tres, vel quatuor fabaceos flores applicando, per spatium diei naturalis, pristinæ sanitati partem restituunt. Ossa leporis in medico vsu non sunt spernenda. Nam dens leporinus, ex Rhasi, & Alberto, appensus parti dentis dolorifici dolorem mitigat. Item os simile acui, secundum Plinium, in latere leporis reperitur, quo si dentes dolore vexati scarificentur, pristinam valetudinem adipiscuntur. Mandibula etiam leporis carcinomati plurimum confert. Timotheus enim pro affectu prædicto recipit mandibulæ leporis drachmas tres, lucij tantumdem, drachmam vnam aluminis rupei, masticis, calcis viuæ, thuris, arsenici, & sulphuris, drac. duas tartari vini albi, omnia simul in puluerē redacta in pãno lineo ligata inter duas regulas supra ignem ita adurit, donec tota massa carbonis formam acquirat. Talum leporinum nonnulli ad multas affectiones peridoneum prædicant, cum tamen lepus, & alia animantia digitata talo careant, nam huiusmodi os bisulcis animalibus tantummodo G competit. Amelbærgius tamen officulum in posteriori suffragine leporis, talum interpretatur. Germani hoc officulum Den hasen sprung hoc est, saltum leporis cognominant, quia lepus illi parti in saliendo nitatur. Talus igitur leporis ventriculo subligatus eius dolorem sedat. Matthiolus hoc superstitiosum, sed tamen non reijciendum esse opinatur. Marcellus in colica affectione tale officulum cum funiculo ex pilis leporis fabricato laboranti alligat, & efficacius præsidium esse prædicat, si huiusmodi os in stercore lupi inuentum fuerit. Experientia quidem docet, quòd aduersus colicam puluis huius ossis fæliciter in vino bibitur. Hieronymus Tragus puluerem huius ossis in liquore stillatitio pulegij, pro ocytocio, mulieribus parientibus propinat. Alij ab expugnandum morbum comitialem, huius puluerem cum visco quercino, corallo, margaritis, & seminibus pæoniæ præscribunt. Alij demùm in lithiasi, & ad vrinam valenter prouocandam hoc præsidio vtuntur. Pellis, pili, & pedes leporis medicis virtutibus non carere sciendum est. Propterea Plinius cuculo aue in pelle leporina inuoluto, & alligato, somnos allicit. Ad hernias commendatur ceratum, quod pellem leporis adustam recipit. Deinde pili multipliciter iuuant, nam Hippocrates ad os vteri ex partu exulcera- H tum rosas in vino tritas cum pilis leporinis laudat. Idcirco Vuecherius agens de vnguentis glutinantibus, præter multa simplicia adstringentia, illis pilos leporinos addit. Hodie pili leporis in coercendo sanguine vndequaquè manante, & præcipuè in hæmorhagia narium fæliciter adhibentur. Vnde Marcellus Empiricus pilos ventris leporini cum melle decoctos, fabæ quantitate ad vlcerata intestina, quamuis fuerint gracilia, agglutinanda præbet. Ex nugamentis eiusdem Marcelli habemus, quòd funiculus ex pilis ventris leporini paratur, quo laborans colica cingitur, sed maiorem patienti cõmoditatē hic funiculus afferet (inquit ipse) si, auulsa lana, lepus viuus dimittatur, dicēdo, fuge fuge lepuscule, & tecū aufer coli dolorem. Horum pilorum combustorum suffitu Plinius difficiles excreationes adiuuat. Olaus Magnus horum cinere, in pedibus frigore adustis, vtitur. Deniquè Plinius pedes ex viuo lepore abscissos ad sedandum podagræ dolorem

Pinguedo.

Ossa.

in 2. par. Arcan.

in li. de nat. mulieb.

Pili leporis.

lib.16.c.34.

lorem applicat. Postremò excrementorum virtutes ſunt examinandæ. De vrina ſcribit Vincẽtius in Speculo naturali, quòd hydropicis cum ſpica nardi vtiliter exhibetur. De alui excrementis hæc leguntur. Aſclepiades (referente Aetio) ad conceptionem, ex myrrha, & fimo leporino peſſum parabat. Verùm hoc ſtercus a mulieribus geſtatum impedire conceptionem nonnulli tradunt. At experientia compertum eſt (inquit Matthiolus) quòd ſubtus immiſſum menſium fluxiones immodicas cohibeat, & humentem vterum exſiccet. In fluxu alui etiam dyſenterico Plinius fimum leporis ſiccatum in vino tradit. Marcellus verò in prædicto affectu pilulas de fimo leporis componit. Hoc Rhaſis impetigines delet, eodem Plinius ambuſtis medetur. Galenus in omnibus columellæ, & aſperæ arteriæ vitijs, nec non in ſpirãdi difficultate ſtercus leporis ſiccatum, & contritum in vino calido propinat. Plinius, eodem præſidio veſperi cubitũ eunti dato, tuſſes nocturnas ſanat. His expoſitis de omnibus leporis partibus, modò vim totius leporis ponderabimus. Philoſtratus narrat quòd mulier, quæ ſepties abortiuerat lepore liberata eſt hoc modo. Iuſſerũt Sapiẽtes, vt maritus huius mulieris tẽpore difficultatis partus, cũ lepore in ſinu occultato adeſſet, ſæpiusq. circa mulierem ambularet, & poſtea de improuiſo ex ſinu leporem dimitteret. Dicebant enim fore vt mulier, citra difficultatem embrionem emitteret, niſi lepus repentè extra fores aufugiſſet. Verũ his poſtpoſitis nugis, Geſnerus reperit in libro Germanico empyrico manuſcripto, ad tormina, calculoſquè renum hoc medicamentum, nimirum balneum paratum ex malua, chamæmelo, & cæpa, in quo patiens ſedeat, ſumendo per interualla panem toſtum cum puluere cremati Leporis, capite, & inteſtinis abiectis. Apud Nicolaum Alexandrinum, interprete Fuchſio, in litiaſi, hæc antidotus præſcribitur. Recipitur lepus viuus, iugulatur, & omnis ſanguis olla excipitur, pellis detrahitur, deinde lepus cum pelle, & ſanguine in fictili nouo luto chymiſtarum oblinito adeo vratur, vt omnia in cinerem abeant. Huius cineris leuigati cochlearium vnum ex vino tepido calculo laborantibus datur. Ideo Vuecherius agens de pulueribus calculum frangentibus ſummoperè commendat cinerem totius leporis in furno combuſti. Bartholomæus Montagnana in ſuo Antidotario, vbi medicamenta vſu à ſe cognita recenſet, electuarium deſcribit de lepore combuſto, pro lithiaſi, cui præter cætera, lapidem iudaicum, & lapillos in ſpongijs repertos addit. Tandem cinerem totius leporis cum melle mixtum Plinius ad enterocellas illinit, & cum oleo myrtino capitis dolores ſedat. At Olaus Magnus in decoctione totius leporis pedes podagricorum imponit.

Excrementorum vis.

lib.3.vit.Apol.cap.12.

Totius leporis vis medica.

lib.2.antid.spec.

VSVS IN VARIIS.

SOlebant Priſci, & potiſſimum Romani adeò cicurare, & edocere Feras, vt imbelles veluti lepores cũ pugnacibus innoxiè colluderent, quibus poſtmodum in ludis publicis, & ſpectaculis vtebantur. Propterea Martialis in Epigrammate ſeptimo ad rem ſic cecinit.

lib.1.epigr.

Nunc tua cæſareos exorat præda Leones,
Tutus & ingenti ludit in ore Lepus.

In epigrammate quinto decimo de hoc pariter leporis vſu ſic fatur.

Et per aper vagus curreret ora Lepus.

Idem repetit in epigrammate quadrageſimo quinto dum inquit.

Laſciuos Leporum curſus, luſusq́; Leonum.

Replicat idem in epigrammate quadrageſimo nono hunc in modum.

Si vitare canum morſus, Lepus improbe, quæris;
Ad quæ confugias, ora Leonis habes.

lib.1.Faſt.

Et ſexcentis alijs in locis Martialis de hoc Leporis vſu locutus eſt. Clarauaceus quoquè apud Laudenſes narrat ad celebrandum diem feſtum D. Baſſiani Epiſcopi Laudenſis in letitiæ ſignum multos inſtitutos fuiſſe ludos, in quibus Lepores adhibebantur dum inquit.

His etiam ludis taurus diſcurit in vrbe
Et ſua dat ſacra terga premenda manu.
Adde quòd audaci Lepores certamina curſu
Incipiunt, dentes effugiuntquè canum.

E Prisci etiam, præter ludos, ad literas occultas amicis mittendas, leporibus vsi sunt. Quapropter Harpagus (referente Herodoto) epistolas in lepore exenterato inclusas, simulato pastoris venatu, ad Cyrum misit. Alij ad coralium molliendum recipiunt puluerem totius leporis cremati, & in vino albo vnà cum coralio infundunt, vt tenerescat. Præterea caro huius animantis alios, præter medicum, habet vsus. Etenim lepus cum sit carnosus, & non pinguis, & ob carnis duritiem difficulter concoquatur, consequenterq. corpora extenuet, hinc factum est, vt obesi, ad corpora gracilia reddenda, leporinis carnibus vtātur. Venatores, vt canes ad leporum venationem assuefaciant, carnes huius animantis illis exhibent, post quarum esum, illicò panem eis edēdum præbēt, quoniam quātitas huius carnis canum vomitum prouocare solet. Mizaldus ad literas obliterandas recipit carnem leporinam exsiccatam calci viuæ permiscet, literisq. superponit, nam spatio tridui nullū earum vestigium apparet. Ex fabulosis Alberti narrationibus colligimus, portionem fellis leporini sub capite positum perpetuum conciliare somnum, qui, nonnisi aceto dormiēti exhibito, discuti potest. Porta, in Magia naturali, sanguine leporino exsiccato ad arcēdos parasitos, & helluones à mensis, vtitur. Puluerē enim prædicti sanguinis carnibus co-

F ctis inspergit, nam ob calorem, & humiditatem carnium ipso liquescente, carnes ijs, qui secretum ignorant, sanguinolentæ, & nauseabundæ videntur. Nonnulli adipe leporino lucernam replent, & accensam in medio frequentis cætus hominum, vel mulierum suspendunt, nam circumstantes tanquā dementati vestimenta abijciunt, & saltare non desinunt donec lucerna ardeat, hoc narratum fuit Portæ à viris fidedignis, vt ipse in Magia naturali retulit. Hoc autem ab alio non posse prouenire, nisi à leporina pinguedine opinatur, cuius mala qualitas in cerebrum penetrans quamdam veluti dementiam generet. Ossa huius animalis ab vsu vario nō sunt arcenda, Crollius enim, in libro de internis rerum signaturis, poplitem leporis animantis velocissimi cursus delatum, ad cursum, conferre arbitratur. Pellis multis vsibus famulatur. Primò, si equus posterioribus pedibus anteriores fortè feriat, veterinarij statim equi venam incidunt supra suffraginem, & pellem leporinam vino calido madefactam superponunt. Aquilæ quoddam genus, ex Olao Magno circa Noruegiam in pelle leporina incubat, & parit. Insuper pelles artifitio pellionum accōmodatæ, ad vestes fulciendas, vsurpantur. Etenim huiusmodi pelles sine difficultate ferūtur, & membra refrigerata calefaciunt. Vndè secundum Olaum Magnum, pellium leporū

G præsertim alborum maximus quæstus, & vsus est apud institores Moscouitarum, qui plura millia vestium vel vendunt, vel pēdunt Tartaris, vt pacem, & quietem redimant. Quid de pilis leporinis dicemus? Rhasis, & Albertus pilis ab ano leporis, vel hyenæ euulsis adustis, & cum pice mixtis linunt cynedi anum, vt illum ab inhonestæ veneris vitio liberent. Idq. a veritate non esse alienum Porta colligit; quoniam tam lepus, quam hyena modò mas, modò fæmina esse perhibeatur. Pilis quoq. leporinis vt mollior fieret accubitus, culcitræ infarciebantur. Idcirco Lampridius lasciuiam, & mollitiem Heliogabali Imperatoris exponens, ipsum nonnisi in culcitris pilis leporum, vel pennis perdicum repletis cubare protulit. Pedes etiam leporis, cum quoad partem pronam, & supinam villosi sint, vsum apud pharmacopæos, & aurifices inuenerunt. Siquidem pharmacopæi ad detergendos ex pila pulueres medicatos illis vtuntur. Aurifices illos pro scopis ad verrēdas auri quisquilias adhibent. Rhasis, & Albertus pedes leporinos armis alligant, ne deferentē canes allatrent. Ad finem stercus etiam leporis in varijs adhibetur. Albertus ad prohibendā cōceptionem, hoc supra mulierem suspendebat. Magi, secundùm Plinium, nomen grana huius fimi in vino virginibus propinabant, ne māmæ flaccescerent, immò illas coagulo cum

H melle ad idem præstandum liniebant. Multi demum aduersus talpas locum prius mulso eluebant, deinde fel bubulum cum stercore leporino mixtum inijciebant.

Epistola quomodo occultentur.

cēt. 2. mem. lib. 13. vig. 60.

lib. 20.

Cura pedum equi.

lib. 18. c. 8.

lib. 7. Phys. cap. 18.

DE CVNICVLO.

Cap. XXIV.

ÆQVIVOCA.

lib. 13. epig. 60.

A

CVniculorum hiſtoriam poſt leporem, literarum monimentis tradere non rationi conſonum, ſed neceſſarium eſſe duximus, propterea quod in antecedenti hiſtoria, Cuniculos inter leporum ſpecies, ad mentem clariſſimorum virorum, collocauimus; ſed nominis ambiguitas poſtulat, vt prima fronte, æquiuocatio manifeſtetur. Cuniculus igitur eſt quicunquè meatus ſubterraneus arte paratus, non à Cuniculis animantibus nuncupatus, quia in etymologijs dare B tur circulus, quod tanquam abſurdum vitandum eſt; ſed potius à cuneis (auctore Feſto) qui omnem materiam findẽdo intrant. Licèt Cato de re militari verba faciẽs milites ab his animalibus, effodiendæ teræ modum didiciſſe affirmauerit. Itaut Martialis ad id alludens cecinerit hunc in modum.

Gaudet in effoſſis habitare Cuniculus antris,
Monſtrauit tacitas hoſtibus ille vias.

De his occultis Cuniculis locutus eſt Baptiſta Mantuanus dum dixit.

Quæ ſolita in tenebris cæcos habitare Cuniclos.

lib. 4.

Vegetius huiuſmodi Cuniculos ſpecus ſubterraneos, & ſecretas ſedes arte defoſſas ad domus euertendas, & vrbes oppugnandas appellare ſolebat. Vnde Baptiſta Fiera, cum prius egerit de Cuniculo animali; deinde vocabuli ambiguitatẽ perpendens ſic cecinit.

Hunc torre igne tamen, caſtra euertiſſe ſuperbit;
Re ſæpè, vt minima, magna ruiua venit.

Ex occultis, & ſubterraneis Cuniculis ortum eſt poſtea illud Prouerbium *Cuniculis bellare*, diciturquè de illis, qui non aperta vi, ſed dolis rem agunt, quemadmodũ viciſſim, qui C palam agunt, quod agunt, machinis agere dicuntur. Sicut igitur Cuniculus æquiuocationẽ ſortitur, pariter hæc vox (cunicula) quæ, apud aliquos auctores, cuniculum fœminam denotat apud Plinium ambigua eſt, etenim in ipſius Scriptis legitur Cunicula herba, ſiue thymbra ita nuncupata, quia ſummitas plantæ in conum quemdam deſinat, quæ conila nuncupanda eſſet, attamen non ſolum conila, ſed cunila, & cunicula indigitatur.

SYNONIMA, & Etymum.

lib. 12. orig.

ISidorus Cuniculos, quaſi Caniculos dici aſſeuerauit. Quoniam canum indagine vel capiantur, vel ſaltem à ſpelæis expellantur. Hanc etymologiam tanquàm iocoſam, & riſu dignam Geſnerus iure optimo explodit, cũ Cuniculi potius nuncupentur, quia ſub terra Cuniculos fodiant, & inhabitent. D Præter quam quod Plinius hoc vocabulum ab hiſpanis deriuaſſe opinatur. Hanc ſententiam non debemus aſpernari, quoniam Galenus de leporibus agens, horum eſſe nonnullos tradidit, quos Hiſpania Cuniculos appellat, fæcunditatis innumeræ, qui Balearibus inſulis, deuoratis meſſibus, non vulgarem famem attulerunt. Præterea Cuniculos à nonnullis lepuſculos vocatos fuiſſe Grapaldus atteſtatur. Niphus quoquè in commentarijs ad hiſtoriam animalium Ariſtotelis, fuit huius opinionis a Philoſopho ſub leporis nomine Cuniculos intellectos fuiſſe. Eoquè magis, cum Aelianus per paruum leporem hoc animal vocitauerit. His addamus quòd quando Salomon in Prouerbijs lepuſculi meminit, D Hieronymus lepuſculum animal paruum lepori valdè ſimile vertit, conſequenterquè per hoc D. Hieronymi aſſertum facilè Cuniculum intelligere

Paruus lepus dicitur Cuniculus.

cap. 30.

E inteligere possumus. Hermolaus in Dioscoridem hoc perparuum leporis genus Adapis nomine indigitauit, fortè vt opinamur, à vocabulo ἀδάπανος, quod rem, quæ minimè potes consumi, denotat, quoniam cuniculorum proles, ob miram fæcunditatem minimè consumi, & deleri possit. In Lexico symphono Sigismundi Gelenij pro Cuniculo legitur σύναξ, quę vox in antiquis auctoribus non reperitur. Gesnerus autem hoc vocabulum Greciæ recentioris esse existimat. Leonicenus, & Theodorus Gaza cuniculum Dasypoda cognominarunt. Plinius tamen, in historia naturali, Dasypodem à cuniculo, & lepore distinxisse videtur. Hermolaus scriptis mandauit, quòd Aristoteles Dasypodem à lepore non segregauit. Salmasius in Solinum opinatus est, quod δασύποις, apud Atticos, & veteres Scriptores, non cuniculus, sed lepus exponēdus sit, quoniam Aristoteles leporem aliter non vocauerit. Vnus tantùm est locus in historia animalium, vbi Aristoteles δασυποδα ἀπὸ τῦ λαγωῦ separare videtur. Attamen optima de causa, vnà, cum Salmasio possumus arbitrari, vbi δασύποις legitur, illam vocem λαγῶς, ab aliquo Glossographo adiectam esse. Quare cum Dasypus non esset cuniculi proprium nomen, Polybius, & Possidonius (teste Athenæo) latinam vel hispanicam vocem imitati κούνικλον nuncuparunt Strabo quoque hos animantes non cuniculos, sed γαιωρύχοις λαγίδας, nempe lepusculos fossores no F minauit. Deinde idem auctor a quibusdam λεβηρίδας dici asseuerauit, fortè à voce λεβρὶς, quæ Græcis antiquis, ὁ τῆς ὄφεως γηρας, idest serpentis spolium dicebatur. Hinc cuniculus recens natus, & adhuc impilis liberis, laberis, & laurix appellatur. Itaquè Plinium admirari desinemus, si fœtus cuniculorum ex dissecto matris ventre, vel ab vberibus ablatos, in magnificētia epularum, non abiectis interraneis, expetitos, laurices nominauerit. Cum Gesnerus laurices, potius lautices à lautitijs perperam exposuerit. Apud Erotianum hoc animal dicitur λιμοποιὸν, scilicet annonæ penuriam faciens, famemquè inducens, cum satis magno sit nocumento, Idcirco, in regione à cuniculis frequentata, sepibus arūdineis straminibus contextis agros muniunt. Quo autem vocabulo apud Hebræos cuniculus denotetur, Auctores inter se non conueniunt. Gesnerus tamen hoc nomen saphan potius cuniculum, quàm herinaceum Hebræorum esse merito iudicat. Cum apud ipsos vocabulum Kipod herinaceum denotare videatur. Italis vocatur Coniglio, Gallis Connin, Bruyerus addit, quod Galli cuniculos iuniores lapinos vocitant. Hispanicè Conejo. Germanicè Cunigle, vel vt alij volunt Cunlein. Anglicè Conij. Illyricè Kralik, vel Krolyk.

lib. 10. c. 63.

lib. 1. c. 1.

lib. 3. de sit. orb.

Laurix quid sit.

lib 13. de re cib.

G

GENVS, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

VArro vltimam leporum speciem in Hispania notissimam cuniculū esse constituebat. Petrus Martyr tres cuniculorum species nominat, sed quænam, & cuius conditionis, sint, non declarat, nisi per primam speciem cuniculum nostratem, per secundam porcellum Indicum, & per tertiam cuniculum Vtiam nuncupatum intelligere voluerit. Itaquè nos in præsentia à quatuor nempe à colore, à magnitudine, ab extis, & à loco differentias desumere poterimus. Ratione primi Scaliger cuniculorum alios nigros, alios albos, alios ex vtroque colore variegatos, alios flauos, alios cinerei coloris esse testatum reliquit. Georgius etiam Agricola colorem cuniculorum, vel in cinereo fuscum, aliquando nonnihil lepori similem, H interdum candidis, nigris, vel rutilis maculis stellatum obseruauit. Ratione magnitudinis. Pierius Valerianus narrat se Veronæ versantem vidisse quemdam circulatorem Gallum, qui cuniculos nostris quadruplo maiores, & mira corporis obesitate insignes ostentabat. Præterquamquòd nostrates ab Indicis, & Indici à se inuicem mole corporea discriminantur. Si ad exta sermonem conuertamus. Plinius in Betica regione cuniculos geminis extis refertos esse retulit. Verùm iecur geminum potiùs intelligendum esse iudicamus, cuius rationem in capite de lepore assignauimus. Si locum contemplemur Andreas Theuetus, in historia Americæ animalia ibi degentia cuniculis valdè similia Halias vocat, quæ an sint Vtiæ apud Petrum Martyrem, dubitandum est. Hinc Bruyerus, ad mentem historicorum nouæ Indiæ, memorat insulam Sancti portus cunicu

lib. 5. 1. Dec. ad.

Exerc. 217.

in lib. de an. subter.

lib. 2.

lis

In ſum. Ind. Occid. lis redundantem, nec non alias inſulas in quibus vagatur animal cuniculis ſimillimũ Vtiã nuncupatum, quod Hiſpani, & Luſitani gratum in cibis habuerunt. Ouiedus autem hos animantes Vtias dictos magnis ſoricibus ſimiles prædicat, & vulgares cuniculos Cories ibi nuncupari aſſeuerat. Hi verò an differant a cuniculis Thraciæ, & Macedoniç diligenter conſiderandum eſt, quos Scaliger leporino pilo, breuioribus auriculis corpore craſſo, & compacto cauda longa, & ad ſciurinam accedente deſcripſit. Ommiſſis igitur cuniculis Indicis, de quibus in capite ſubſequenti verba faciemus, ad noſtratum deſcriptionẽ accedemus: Polybius ſcribit, quòd cuniculi procul tot lepuſculi eſſe videntur, quando verò ad manum peruenerint, tum ſuperficie, tum rictu multum diſcrepant. Aelianus quoquè cuniculum lepori perſimilem prædicat, excepto capite, quod nonnihil exilius eſt. Idcirco Reuſnerus in Paradiſo Poetico ſcripſit,

Exerc. 217.

Cuniculi noſtratis deſcriptio.

Credideris leporem, ſic forma ſimillima fallit,
Ambo ſuperfetant nexibus, ambo pauent.

Huc reſpiciens Baptiſta Fiera de cuniculorum forma elegantius cecinit hunc in modum.

Credideris leporem, ſic forma ſimillima fallit
Ambo ſuperfœtant, denteq́, & aure pares.
Ambo cuncta timent, at carne cuniculus vda,
Viſcoſoq. nimis glutine triſte ſapit.

NATVRA, MORES, Ingenium.

Multa cuniculis, & leporibus communia natura attribuit, ſed præcipuè curſum, & timorem. Nam ſi lepores curſu, cuniculi etiam ſaltu capturam euadunt. Præterea degentes in aliquo loco, ſi quid periculi ſenſerint, illũ deſerunt. Verùm quando vnus, vel alter migrat, reliqui etiam tanquã communem ſociorum ducentes iniuriam gregatim abeunt. Amplius natura illis timiditatem congenuit, nec non ruminationem. Etenim narrat Geſnerus ſe intellexiſſe a nonnullis cuniculos domi alentibus, per horam à cibo mandentes deprehenſos fuiſſe. Licet autem apud veteres auctores legiſſe non meminerimus lepores, & cuniculos ruminare. Id tamen verum eſſe colligimus, cum coagulum leporis, inſtar ruminantium habeant. Præterquamquod ſcarus etiam piſcis ruminat, cum vnico dumtaxat ventre præditus, & vtrinquè dentatus ſit. Immò & mures pontici vtrinque dentati, teſte Ariſtotele, ruminant. Cuniculi etiam ſunt huius naturæ, vt in gentes irarum motus concipiant; hominẽ tamen non mordent, at ſibi inuicem, æmulationis ſtudio, ita infeſti ſunt, vt alter alterum quandoque auribus, quandoquè pedibus mancum, & mutilum reddat. Verumtamen ſunt animantes, qui facilè manſuefiunt. Quapropter Cardanus tradit ſe obſeruaſſe cuniculum cicuratum Zepedæ patritij Hiſpani, qui canes vltrò perſequebatur, deinde longa conſuetudine canem domeſticum impetebat, cum tamen canis cuniculo triplo maior exiſteret, hic enim, vel domeſticorum metu, vel alia de cauſa cuniculum metuebat. Tandem cuniculi aliud ingenitum habent à natura, vt terram aſſiduè ſuffodientes ſpecus multifores ſibi comparent. Quare M. Varro ſcriptis mandauit, in Hiſpania non in celebre oppidum in loco arenoſo ædificatum adeò ingenti vi cuniculorum effoſsum fuiſſe, vt dirutis mænibus, & proſtratis ædificijs, incolæ aliò migrare, & nouas ſedes quærere coacti fuerint. Latent igitur cuniculi in prædictis antris, à quibus non niſi manè, & veſperi egrediuntur. Immò, teſte Heresbachio, nunquam procùl ab ipſis paſcuntur, vt, viſis canibus, aut venatoribus, ad ipſos confeſtim ſe recipere poſſint. Ad finem addit Agricola huiuſmodi animãtes tanquam impigros, & acris ingenij eſſe celebrandos. Siquidem foueas, in quibus ſtabulãtur, arena cooperiunt, ne à tranſeuntibus deprehendi poſſint.

Ruminatio cuniculorũ.

lib. 7. de rer. var. c. 80.

In Thereut.

in lib. de an. ſubter.

CVNICVLVS CINEREVS CVM TRIFOLIO PRATENSI, quo maximè delectatur.

COITVS, PARTVS.

lib.22.

ALbertus Magnus, horum ponderans animalium naturam, ſcriptum reliquit
quòd cuniculi aduerſis poſterioribus congrediuntur, eò quòd ſint anima-
lia pauci ſeminis & eorum virga ad poſteriora dirigatur. Verùm id P.
Candidus December experientia explodit, cum cuniculorum domi al-
torum aliam permiſtionem obſeruauerit. Hi igitur in ætate ſex menſium
Lunarium exiſtentes coire incipiunt. Quidam tamen Anglus Geſnero retulit hos non
niſi anniculos ad prolem incumbere. Deinde hanc cum leporibus communem habent
proprietatem, vt ſingulo menſe concipientes pariant. In Germania tamen, teſte Geſ-
nero, brumali tempore, quemadmodum, & in Italia, rarò enituntur; cum huiuſmodi ani-
mantium genus calidam aeris conſtitutionem mirum in modum ament. Concipiunt igi-
tur ſingulis menſibus in calida regione, nec non; ad mentem Plinij, tanquàm lepores B
ſuperfætant. Idcirco Auguſtinus Niphus tradidit ſe à quodam cuniculorum altore in-
tellexiſſe, horum fæminas, quas domi nutriebat binos, & ternos fætus enixas, poſt dies
quatuordecim, iterum totidem peperiſſe. De numero fætuum, dicimus quòd catulos
circiter quinos, & ad ſummum, nouenos in lucem edunt. Quare hæc fæcunditas efficit,
vt breui tempore, innumera horum turba multiplicetur, & propterea nonnulli, in hoc
animantium genere, tam marem, quàm fœminam parere excogitarunt. Ad rem Stra-
bo de his facetam narrat hiſtoriam; nam, cum olim Incolæ Inſularum Balearium ab innu-
mera horum multitudine infeſtarentur, qui terram vnguibus effodiendo, radiceſque fru-
gum euellendo eas inhabitabiles reddebant, legatos Romam miſerunt, vt aduerſus hu-
iuſmodi beſtiolas auxilium peterent, quoniam ipſis ob nimiam multitudinem reſiſtere
non volebant. Fæmellæ poſtmodum in catulis educandis ſunt diligentes, illis enim, per
ſpatium vnius diei ſupra viginti, lac præbent. Immò, ſi quis illos manibus pertractet,
adeò indignantur, vt illos, vel deſerant, vel mordendo lædant, vel denique interimant.
Aliquando verò, ex Cardano, mares libidine ſtimulari fœtus enecant, & præcipuè, quã-
do fœminæ filijs nutriendis intentæ, eos refugiunt. Quocirca animaduertant oportet, C
ex Carolo Stephano, qui domi cuniculos alunt, vt ſtatim à partu fœminas à maribus ſe-
parent; quia, cum fœminæ ſtatim poſt partum concipiant, & ſuperfætent, nati contra na-
turam aliorum animantium à maribus deuorantur.

Hyeme rarò pariunt. — *lib. 3. de ſit. orb.* — *lib.7. de rer. var.27.* — *lib.6. agr.*

L O C V S.

PRætermiſſis regionibus, veluti inſula Ebuſo, vbi ad mentem Plinij, nulli cu-
niculi generantur; primò loca Europea, deindè cætera cuniculis referta
enumerabimus Athenęus à Puteolis Neapolim nauigans in quadã parua
inſula Puteolorum confinijs adhęrente numeroſam cuniculorũ quantitatẽ
ſe conſpicatum fuiſſe fatetur. Bruyerus Galliam cuniculorum feraciſſimã
prædicat. Geſnerus in locis montoſis, & præruptis Germaniæ multos animantes huius ge
neris conſpexiſſe aſtruit. Cum igitur multa ſint loca his beſtijs affluentia; tamen maior D
eorum prouentus in Hiſpania ſemper reperitur. Ideò Catullus hanc regionem cuniculo-
ſam Celtiberiam cognominauit. Immò ad rem, Appius apud Varronẽ, dicebat. *In Hiſpa-
nia annis ita fuiſti multis, vt inde te cuniculos perſecutum credam.* Quamobrem non imme-
ritò Pierius Valerianus, quemadmodum Serpens Aſiam, Elephantus Africam, Ibis Ae-
gyptum, & Equus Italiam deſignat, à cuniculo Hiſpaniam denotari prodidit, vt in num-
mis Hadriani, & Valeriani conſpicere licet. Cuniculos igitur potiſſimum in Hiſpania na-
ſcentes, & ſi Varro adductos fuiſſe Romam, nequè ait, nequè negat; perferri tamen po-
tuiſſe arbitratus eſt. Horum etiam meminit Galenus, eos leporibus ſimiles prædicans, &
in Iberia proprie naſci affirmans. Præterea in Regno Quiti, vt refert Ioſephus Acoſta,
cuniculos etiam oriri, ſed meliores ex Hiſpania deferri aſſeruit. Pars etiam Inſulæ ſan-
cti portus Hiſpanię proximior, annotante Bordonio copia horum animantium ſcatet.

lib. 13. de re cib. cap. 27.

E Amplius per saltus Indiæ, Mapheo teste, cuniculi passim vagantur. In Lybia, ex Polybio, sunt frequentes. Hac de causa Ioannes Leo in opere de Africa, per Mauritaniam, & per montes Gumeræ cuniculos ab incolis syluestres nuncupatos obseruauit. Verum ipse à nostratibus, nec ratione coloris, nec ratione corpuraturæ, nec ratione saporis carnis vllo modo discrepare opinatus est. Tandē in regionibus etiā frigidioribus versantur; nā Scaliger circa Mosaiscum oppidum Muscouitarum innumerā cuniculorum multitudinem diuersi coloris recenset. Apud Zelandos, in ipso propemodum Oceani aditu, immensa vis cuniculorum conspicitur, qua post Solstitium brumale tota Brabantia alitur. In historia etiam Batauiæ hæc habentur verba. *Vnum penè omiseram, quod tamen inter delicias, & opes, quibus se iure summo, iactare, & gloriari posset Hollandia, quasi auctarium numero accedere debet. Pellium cuniculorum innumeras myriadas conficiunt, quæ omnes in eas oras amandantur, à quibus mustelinæ pelles, & martes, & zobellli remittuntur.*

lib. 9.

Cuniculi vbi copiosi.

VICTVS.

F

VArro monimentis mandauit cuniculos gramine, trifolio, brassica, pane, pomis, & pomorum corticibus nutriri. Hyeme verò, fæno, auena, furfure, putaminibus raporum, & pomorum nutriendos esse monet. Quapropter Carolus Stephanus in locis clausis, in quibus cuniculi aluntur, rubum, prunum syluestrem, vuam spinam, myrtum, genistam, & magnam copiam iuniperorum serendam esse docet: quoniam huius generis bestiolæ baccis potissimum iuniperi delectentur. Præterea multas ibi herbas, vt rapunculos, copiam apij maceroni, cichoreæ, lactucæ, endiuiæ, & caulium conserendas esse tradit. Deinde admonet non esse laborandum, vt aquarum riuuli, per hæc cuniculorum Septa deducantur; quoniam hæ belluæ ab omni humiditate abhorrent. Ad finem addit Carolus Stephanus quòd in aliquibus regionibus cuniculi clausi sanguine humano nutriuntur, & saginantur, nam chirurgi sanguinem, quem hirudinibus, cucurbitulis, vel incisa vena hominibus morbidis adimunt, totum cuniculis obijciunt; quo mox pingues euadunt. Verùm postea horum caro non multùm sanitati conferre perhibetur.

lib. 9. agric. cap. 2.

loco cit.

G

CAPIENDI RATIO.

ANtequam ad artificia venandi cuniculos examinanda accedamus; oportet cum Carolo Stephano, animaduertere cuniculorum duas species assignari. Alios vocat altiles, qui cnm sint domestici, facilè capiuntur; alios vocat syluestres, in quorum captura venatores technas non paucas adinuenerunt. Primitus nonnulli mansuefactas habent mustelas, viuerras nuncupatas, quas longo funiculo vinctas in cauernas cuniculorum immittunt, eosque vbi apprehenderint, ita mordicus tenent, vt vnà cum ipsis à specubus extrahantur. In Germania inferiori, harum belluarum venatio frequenter exercetur; vnde Gesnerus se intellexisse refert, quod perforatis viuerrarum labijs, & annulo argenteo iniecto superius labrum inferiori connectitur, ne in specus intrantes cuniculos morsu perimere possint.

Viuerra cuniculi quando capiātur.

H In Gallia etiam Narbonensi, annotante eodem Gesnero, sportulæ, vel oreæ capitibus viuerrarum alligantur; vt per antra progredientes, cuniculos non mordere, sed tantum propellere valeant. Alij mustelas syluestres, ita circuratas habent, vt in foueas, ore obligato, intrantes, vnguibus cuniculos extrahant, vel foras propellant, vt ab assistentibus venatoribus cōprehendantur. Hoc autem venationis genus, ex Gesnero, adhuc in Anglia vsitatum est. Quocirca Thomas Morus inducit cuniculam cōquerentem, quæ elapsa à viuerra in retia incidit tali ratione.

in lib. epigr.

Mustelam obliquo dilapsa foramine fugi.
Sed feror humanos heu misera in laqueos.
Hic ego non vitam, celerem non impetro mortem;
Seruor vt, heu, rapidis obijciar canibus.

Qui mea dum laniant ſcelerato viſcera morſu
Spectat,& effuſo ſanguine rides homo.
O' durum genus, atq. Fera truculentius omni,
Nex cui crudelem prabet acerba iocum.

In lib.de an. ſubter. Propterea Georgius Agricola retium, & laqueorum etiam meminit, quibus cuniculi ſæpè irretiuntur; nam hi, ab immiſsis in foueas muſtelis roſtro ligato, fugientes à canibus laqueis detinentur. Interdum venatores, ex eodem Agricola, canes ſagaces, & narium odoratu excellentes domi nutriunt, quibus, ad fugandos à cauernis cuniculos, vtuntur. Hi tandem fugientes in tenſa retia incidunt. Alij, ad mentem Agricolæ, horum animantium capturam ſine canibus, & viuerris exercent. Etenim aquam feruentem in foueas ab huiuſmodi belluis frequentatas infundunt, & pedetentim illas in retia pellunt. In Thereut. Deniquè hæc venatio ex ſententia Heresbachij hoc modo paratur. Viuerris in multifora cuniculorum antra immiſsis cuniculi pulſi retibus circa fouearum orificia tenſis excipiuntur. Quando verò cuniculi in cauernis non ſtabulantur, ſed foris paſcuntur; tunc agitandi ſunt, vt caueas petentes, obſtructis rete foraminibus, facilè comprehendantur. Ad rem Thomas Morus de cuniculo bis retibus capto ſic cecinit.

E rete extrahor, è digitis in rete relabor,
Heù ſemel, heù fugi, bis miſer, vt caperer.

Tandem recitat Oppianus ab accipitribus, quos vocant aſtures, canum auxilio, lepores, & cuniculos coerceri.

DENOMINATA, & Cognominata.

CVnicularium eſt vocabulum tãtummodo à Budæo vſurpatum, quo denotare volebat locum, in quo cuniculi; quemadmodum leporarium dicit locum, in quo lepores aluntur. Præterea cuniculariæ, teſte Plinio nũcupantur Inſulæ maris liguſtici Corſicæ adiacentes. Nã cuniculoſus locus foueis refertus eſt. Cuniculatim modò cuniculi, & cunicularius ad autres Cæſaris in commentarijs, ſub terra cuniculos fodiens non à cuniculo animali, ſed à cuniculo nempè à fouea denominationem ſortiuntur. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis, nonnulli violam purpuream Daſypodium, ideſt pedem cuniculi interpretãtur. At Geſnerus in Horto medico, violam purpuream tantum flore pleno daſypodium, vel potius daſyphillum à denſitate foliorum nominandam eſſe arbitratur. Tamdem qui formidine non mediocri, leuem ob cauſam, conſternatur, apud Italos *Coniglio*, vocitatur. Verùm Nicolaus cognomento Coniglius, vir quidam fuit inſignis, cuius virtutem hiſtoria Indica Fernandi Lopez perſonat. lib.1.

EMBLEMA.

CAmerarius in opere Emblematum ex animalibus figurat venatorem cum muſtela cuniculis inſidias tẽdentem, cum hoc titulo. VNDIQVE INSIDIAE. Deindè ſubſcribit hoc diſtichon.

Protrahit ab ſtruſis muſtela cuniculum ab antris,
Et quis ſe tutum ſperet ab inſidijs?

Hoc autem emblemate admonemur quantoperè clandeſtinæ inſidiæ nobis ſint cauendæ, quod in primis intelligendum eſt de peſsimo, & valdè occulto malo calumniæ, vnde prouerbium dimanat huius generis. Non eſſe remedium contra ſycophantæ, & calumniatoris morſum.

APO.

E

APOLOGVS.

Habemus ex Abstemio in Mythologiæ volumine, quòd Aquila in altissima arbore nidulata catulos cuniculi non longè inde pascentes in escam suorum pullorum rapuerat, quā cuniculus blandis orabat verbis, vt suos sibi filios restituere dignaretur. At illa eum tanquàm pusillum, & terrestre animal, nec non ad nocendum inualidum arbitrata, illicò catulos vnguibus dilaceratos in escam proprijs pullis apponere non dubitauit. Tunc cuniculus nece filiorum commotus hanc iniuriam minimè impunitam reliquit. Arborem enim nidum Aquilæ sustinentem radicitus effodit, quæ posteà leui ventorum impulsu procidens, pullos Aquilæ adhuc implumes Feris deuorandos ad humum deiecit. Apologus docet neminem propria virtute fretum debere imbecilliores aspernari; cum aliquandò debiliores potentiorum etiam injurias vlciscantur.

F

VSVS IN CIBIS.

Qvemdam Hispanum fuisse primum, qui cuniculinam carnem in escam humanam mensis apposuerit, omnes ferè historici referunt. Idcirco Castor Durantes, quo ad temperaturam, hanc carnem frigidam in principio primi gradus, & siccam in secundo excessu constituebat. Verùm ad mentem Platinæ, hæc cum sit leporina tenerior, facilius etiam concoquitur, & nutrit. Cerebrum tamen vitandum esse admonet, tanquam illud, quod vulgus memoriæ obesse opinetur, quia cuniculi insidiarum, quas effugerunt statim obliuiscantur. Sed animaduertendum est, quod caro vetulorum cuniculorum impura est, & minus gustui gratificatur in comparatione ad cuniculos iuniores, quorum caro cum tenerior sit, non solum ori gratum saporem conciliat, verum quoq. celerius a vētriculo ad intestina descendit. Propterea Reusnerus in Paradiso poetico proponit Distichon sic inscriptum. CARO CVNICVLINA.

lib. 4. de re cib. cap. 6.

G

Me tener à cacis data præda cuniculus antris
Me tenerum quicquid fert noua sylua capit.

Tanta igitur est vtilitas horum animalium pro cibis, vt Carolus Stephanus pronunciauerit maius ex his, quàm ex pullis, & columbis emolumentum recipiendum esse. Propterea quòd altor, singulis annis, plusquam paria sexcenta elicere potest; præterquamquòd huiusmodi bestiæ curam pullis, & columbis valdè necessariam non expostulant. Quocirca, in Anglia, multæ sunt familiæ, quæ hoc solum alendorum cuniculorum exercitio vitam annuam sustentant. Itaquè pro commoditate domus rurensis Carolus Stephanus eligit locum, quem Garennam appellat iugerum circiter quatuor in situ eminentiori, & sabuloso, & omni humiditate priuo; in quo cuniculos ad cibū alēdos esse iubet. Multi cuniculos, post quartū decimū à partu diē, edunt. Plinius autē recenter natos, nō repurgatis interaneis gratissimos in cibatu esse astruit. At Hispania cicures contēnunt, quia hos insalubres esse opinātur; cum in animāribus natura sua graueolentibus in loco clauso altis, hoc fætoris vitium augeri soleat. Quamobrem Bruyerus, in cænis ingenti epularum apparatu instructissimis, cuniculos potius agrestes, quàm domesticos commendat. Caro enim cuniculina quemcunquè odorem, seu fætorem alimentorum facilè concipit; nam si in septo genistis, vel iuniperis consito nutriantur caro pariter, aut genistam, aut iuniperum redolebit. Caro igitur horum animantium, ex Castore Durante, prius elixari, deinde cum herbis odoriferis, caryophillis, cinnamomo, & pinguedine suilla torreri debet, sic enim parata omnem fædum odorem deponere solet. Scappius quoq. agēs de artificijs coquinæ ad elegantes commessationes carnē cuniculorū ad modum leporinæ cōdit. Ideoquè ex integris cuniculis nostratibus arctocreata hunc in modum componit. Recipit enim cuniculos, detracto corio, & abiectis pedibus, & capite, lotos, illosq; petasone, larido, iecore, menta maiorana, prunis, cerasis acidis siccis, passulis, vel vua spina, seu granis vuæ immaturæ, iuxta anni tempus, replet, addensq. insuper cinnamomum

lib. 6. agr. cap. 1.

H

lib. 3. de re. cib. cap. 25

li. 15. c. 28.

caryophyllos,& ſalis quantitatem ſufficientem, deinde conſuto ventris foramine totos
pulueribus aromaticis inſperſos in capſula ex paſta ad figuram nauis formata collocat,
& in furno ſumptuoſis menſis apponendos diligenter coquit.

VSVS IN MEDICINA,
& in varijs.

CErebella cuniculorum, ad venena profliganda, non parum afferre momē-
ti Platina fatetur. Qua de re Porta cum leporinam carnem in veneno
exterminādo non infrugiferum obſeruauerit, cuniculinam quoq. multū
prodeſſe arbitratus eſt. Præterea pinguedo huius animantis non ſolū
neruos mulcet, verum quoquè nonnullis vrinæ affectibus præſto eſt; nā
Vuecherius recipit vnciam vnam axungiæ cuniculi, vnciam vnam cum B
dimidia ſucci fæniculi marini, drachmā vnā azari, drachmas duas ſpicæ celticæ, & ſche-
nanti, deinde cū quantitate ſufficienti olei ſcorpionum, ceræ, & terebenthinæ parat vn-
guentū, quo in lotij retentione, pecten, & perineū inungit. Timotheus quoq. in libro Ar-
canorū, in prædicto caſu ſumit adipem cuniculi, quem vnà cū cimicibus terret, poſtmodū
hoc vnguine, ad vrinam prouocandam, pecten, & virgam perlinit. Quapropter Iſaac
ſcriptis mandauit Kericulum ſtomachum roborandi, laborantes elephantiaſi iuuandi,
& vrinam ciendi facultate potiri. Deniq. in curanda ſynanche, Marcellus Empiricus
cuniculum viuum in Olla rudi comburit, huiuſquè puluerem cum Folij, & Coſti æquis
portionibus miſcet, & poſtea huius cineris cochleare cum vino exhibet. Inſuper pelli-
bus horum animantium artificio pellionum accommodatis, & veſtes hyemales, & pileoli
in Polonia, & Cracouia ad acris frigidioris iniuriam arcendam, conficiuntur. Amplius,
vt habetur in hiſtoria Indica Cortes, in illis regionibus ex filo pilorum cuniculi funiculi
elegantiores parantur.

lib. 2. Phyt. cap. 26.

lib. 2. ant. ſpec

DE CVNICVLIS INDICIS. C
Cap. XXV.

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO.

OViedus in ſummario Indiæ Occidentalis cuniculos Vtias nuncupatos ma-
gnis ſoricibus ſimiles memorat, & vulgares cuniculos Cories ibi cogno-
minari aſſeuerat. Scaliger nonnullos leporino pilo breuioribus auribus
cum cauda ad figuram caudæ ſoricis, & ſciuri accedente, deſcribit. Has
nonnulli mures Pharaonis, Alij lepores Indicos appellant. Ratione co-
loris indici cuniculi quandoquè albi, quandoquè maculis nigris ſtellati conſpiciuntur.
Alij tandem roſtrum habent acutum, aures paruas, & rotundas, & ſetis potius quàm pi- D
lis teguntur; idcirco non iniuria porcelli Indici nuncupari poſſunt; magnitudine tamen
ſunt cuniculi noſtratis, ſed habent crura breuiora cum digitis ſenis in pedibus anterio-
ribus, & quinis in poſterioribus, dentes, vt in muribus, cauda nulla. In colore varij ſunt;
alij enim toti albi, alij toti rufi, alij vtroquè colore diſtincti obſeruantur. Circa horum
deſcriptionem diù non eſſe laborandum arbitramur, tùm quia hoc animal noſtra ætate
ſub nomine porcelli Indici in Italia eſt notiſſimum, tum etiam quia ex Icone, quæ primo
loco hic datur, innoteſcit. Reliquæ verò icones, rariores cuniculorum Indicorum ſpe-
cies repræſentant.

PORCELLVS INDICVS.

CVM

CVNICVLVS INDICVS
Cum rapo ſyluestri.

NATVRA, ET MORES.

CVm apud nos cuniculus, vel porcellus Indicus magis notus ſit, huius etiam mores examinabimus. Natura enim huic animali multa ingenuit, quæ porcorum potius, quàm cuniculorum, vel leporum mores referunt. Inprimis vox nonnihil ad vocem porcellorum accedit. Deinde non ita fodiunt, vt cuniculi, nequè mordendo, ita ſunt noxij, immò cum ſint mitiore ingenio præditi, facilius manibus pertractantur, & citius etiam cicurantur. Veſcuntur

CVNICVLVS INDICVS FOEMINA
cum brassica satiua vulgari.

H tur omni herbarum genere, fructibus, pane, & auena. Nonnulli eis aquam præbent, sed multi, Gesnero teste, aliquorum mensium spatio illos sine aqua aluerunt. Verum quidem est quòd illis fructus humidos, & cortices raporum, & pomorum, exhibuerunt. Ad fæturam pluribus fæmellis nempè septenis, vel nouenis mas vnus plerumquè satisfacit, Hac enim ratione fæcundiores euadunt. Etenim si mas vnam tantùm fœmellam sortiatur illã nimia salacitate pulsus ad abortum irritat. Præterea hi porcelli cuniculorum naturã participant, quoniam ritu eorum, & leporum superfætant. Hyæme quoquè catulos non cæcos ante sexagesimum diem enituntur. Amplius duo mares, præsente fœmina, acriter prę liantur, & tandem mari si fœminam sequendi libertas concedatur, quoniam nimia libidine semper agitatur, cum murmure quodam appetentis, potius quàm irascentis persequi non desinit.

CVNICVLVS INDICVS
alter.

CVNICVLVS SEV LEPVS INDICVS
Vtias dictus.

VSVS IN CIBIS.

li.2. rei coq. cap.95.

HIc cuniculus,seu porcellus Indicus quando in escam condiendus est non
debet admodum cuniculi nostratis pelle nudari , sed aqua feruenti ritu
porcorum depilari, deinde abiectis extis compositione memorata in ca-
pite antecedẽti replendus,laridulis distinguẽdus,& in veru assandus est.
Interdùm in vase fictili cum pinguedine suilla,& aromatibus coquendus
est. Deniquè Scappius ex his porcellis veluti,ex cuniculis nostratibus,ad augendam epu-
larum magnificentiam,artocreata parat.

B

DE SCIVRO.
Cap. XXVI.

SYNONIMA, & ETYMVM.

CVm à cuniculis ad mures cauernulas in parietinis,& sub terra sibi fodien-
tes accedere necessarium sit,ad horum historiam per sciuros,& glires de-
bemus descendere,quoniam hi quodammodo corporaturam,effigiem, &
naturam murium participant. Veteres igitur Auctores græci nusquã sciu-
ri meminerunt.Solus enim Oppianus primus omnium,qui Antonini Ce-
saris temporibus vixit,hoc animal sciurum nominauit nam σκίουρος à σκιά, idest vmbra,
& ab οὐρᾷ nempè cauda etymologiam sortitur, ex Hesichio & Varino; cum hæc bestiola
sub dio se cauda tegat, vt pedes inumbrant illis homines, quos sciapodes fabulosè nun-
cupant. Hæc bestia ἰϖϖουρος καὶ καμψίουρος dicitur,fortè ἀπὸ τοῦ κάμπτειν,idest à flectendo
quoniam sciurus clunibus insidens caudam supra dorsum flectat. Multi Grammatici sciu- C
rum ἐλειὸν perperam vocitarunt,quoniam hoc nomen gliri propriè conuenire suo loco
ostendemus. Latini huius animalis nomen non habent,sed græco vtuntur , à quo aliæ e-
tiam Nationes nomina adeo detorta deduxerunt,vt illorum origo vix deprehendi pos-
sit. Nisi velimus cum vetere Glossographo,ad mentem Salmasij in Solinum,sciurum Ni-
telam nominare. De qua intelligendus est Martialis,quando scripsit.

Quæ crine vicit Betici grecis vellus,
Rheniq. nodos, aureamq. nitelam.

lib.16.c.37

Nam Poeta rutilos & rufos puellæ crines comparat Betico velleri, Germanorum capil-
lis,& Nitelæ pilis,qui rufi sunt. Vnde apud Plinium salix nitelina vocatur,quæ rutili est
coloris instar sciuri. Nitela autem dicitur non quòd niteat,sed quòd nitatur in scanden-
dis arboribus. Quamobrem prima syllaba huius nominis apud Poetam producitur. Vincẽ-
tius in Speculo naturali Pirolum appellare videtur,dum ei omnes sciuri conditones at-
tribuit. Albertus etiam Pirolum,& Spiriolum fortè quasi sciurum cognominauit. Bellua-
censis Scurulum à currendo indigitat; Plautus hunc animantem murẽ pusillum vocat dũ
inquit. *Sicut mus pusillus habet duo perfugia in cauernis, ita Amator nunquam confidit vnico* D
cubili. Clarissimus autem Ioannes Baptista Pius in commentarijs non murem pusillum,
sed murem sciurum legit. Iudæi quidam apud Germanos (referente Gesnero) Coach
sciurum interpretantur. Sciurus Gallicè,literis paucis immutatis,Escurieu, vel Escureau
dicitur, Germanicè eichron,vel eychorn, Anglicè squyrell, Italicè schirato,vel schirato-
lo, Hispanicè Harda,vel Eseuilo,quamuis multi Hispani perperam Comadreia dicant,cũ
hæc vox mustelam,potius significet,vt suo loco fuit declaratum. Illyricè Vueuuyerka.
Poloni Vuyeuuyerka pronunciant,quasi sciurum Varij speciem constituere velint.

in Trucul.

E

GENVS, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

MAtthiolus in commentarijs ad Dioscoridē sciurum in genere murium collocauit; quoniam, præter caudam, quam gerit villosissimam, muri valdè assimilatus. Ratione coloris, sciuri inter se discrepant, iuxta regiones, in quibus nascuntur; nam in Germania intra primum ætatis annum sciurus niger est, rubet verò cum adoleuit, vt Gesnerus recitat. In Polonia leucophæum colorem cum rutilo admistum habet. In Russia totus cinereus conspicitur. Nonnulli in Franconia sciuros nigros rufis frequentiores conspici affirmant. At in Heluetia, teste Stumpfio, sciuri rutili, & nigri plurimi capiuntur. Quidam Polonus narrauit Gesnero quatuor genera paruorum animantium esse in Polonia, quorum pelles Nobilium vestibus assuuntur. Primum vocatur Popieliza cinerei coloris, secundum Gronosthaij albissimum, & in extremitate caudæ nigricans, tertium Nouogrodela ab oppido eiusdem nominis albicans quidem, sed cinerei coloris aliquid permixtum habens, quartum tandem dicitur Vuieuuorka castaneo colore præditum. Ex his colligendum est hoc postremum genus ad sciuros, secundum ad mustelas albas, primum, denique & tertium ad Varios referendum esse. Cromerus tradit in Podalia vagari animalia sciurorum magnitudine, quæ in cauernis de gentia varijs, & maculosis pellibus insigniuntur. Reliquum esse vt sciurum describeremus; verum Natalis Comitum hunc elegantissimè describit hunc in modum.

lib. 2. c. 63.

F

Quatuor genera paruorum animātium.

lib. 1. Polon.

——— villorum summa nigrescunt,
Cætera puniceo paulùm rubuere colore.
Lumina bina micant geminos imitata pyropos,
At niueus ventris color est, similisq́; pithecis
Iacta tenet manibus residens, & purgat inani
In quinas dissecta notas est planta.

G Prętereà animaduertendum est, ex Agricola, & Alberto quòd sciurus dentes inferiores longiores habet. Deinde, ex Vessalio, cæco intestino magnitudine ventriculo respondente præditus est; ideoque in sectione, huiusmodi intestinum fæcibus turgidum est repertum. Cæterùm, vt lector non solum externa sciuri delineamenta, sed etiam vt omniū ossium structuram intueatur, libuit & sciuri, & sceleti eiusdem icones exhibere.

Dentes sciuri quales.

NATVRA, MORES, Ingenium.

SCiuri instinctu naturali priorum pedum ministerio pro manibus vtuntur, quos cum cibis, insidentes clunibus ori apponunt. Ideo aliquando ita cicurantur, vt hominem non refugiant, sed spontè accedant; liberè etiam vagantur extra domum, & subinde redeunt. Bruyerus inquit quòd ad delicias in caueis aluntur, quas rotarum instar pedibus versant. Hac de H causa non sine ratione Scaliger scripsit sciurum mansuescere, scurriliter gannire, & ludere. Vt autem citius mansuefiant debemus, ex Mizaldo, dentes eorum allio perfricare, quia non solum mites euadunt, sed etiam mordere non audent. Ideoque sciurus omnibus redditur amabilis. Licet Martialis hoc animal inamabile, ironicè tamen, vcauerit,

lib. 13. de re cib. cap. 29.

li. 4. epig. 38

Cui comparatus indecens erat pauo,
Inamabilis sciurus, & frequens phœnix.

Insuper cum gradiuntur demissam post se caudam trahunt, sedentes verò supra dorsum illam erigunt. Vnde, in saliendo de ramo in rammum, & de arbore in arborē, à cauda tanquàm ab ala adiuuantur: hinc ortum est prouerbium in funambulos, qui mira agilitate supra extensum funem gradiuntur; nimirum eos esse agiles tanquam sciuros. Im-

SCIVRVS CVM PYRO.

mò, ex Olao Magno, non ſolum ſupra arbores, ſed etiam ſupra congelatas niues, ludos pulcherrimo ſpectaculo, oſtendunt. Quare Cardanus in ſuis ſomniorum nugamentis, ſcriptis mandauit, quòd ſciuri per quietem viſi, ſycophantas, ſcuras, moriones, ſaltatores, præſtigiatores, & funambulos oſtendunt. In maximis autem Solis feruoribus ea sũt ſolertia præditi, ex Aeliano, vt erecta, & patula cauda ſe ſe opacent; quemadmodum pauones æſtum arcentes, excitata cauda, ſe adumbrant. Reuſnerus huius meminit in Paradiſo poetico cum dicit.

li.1. de inſõ. cap.38.

lib.8. c. 13.

Cauda mihi domus eſt, inſtar pauonis, & vmbra
Subleuat hac eadem me procul ala volans.

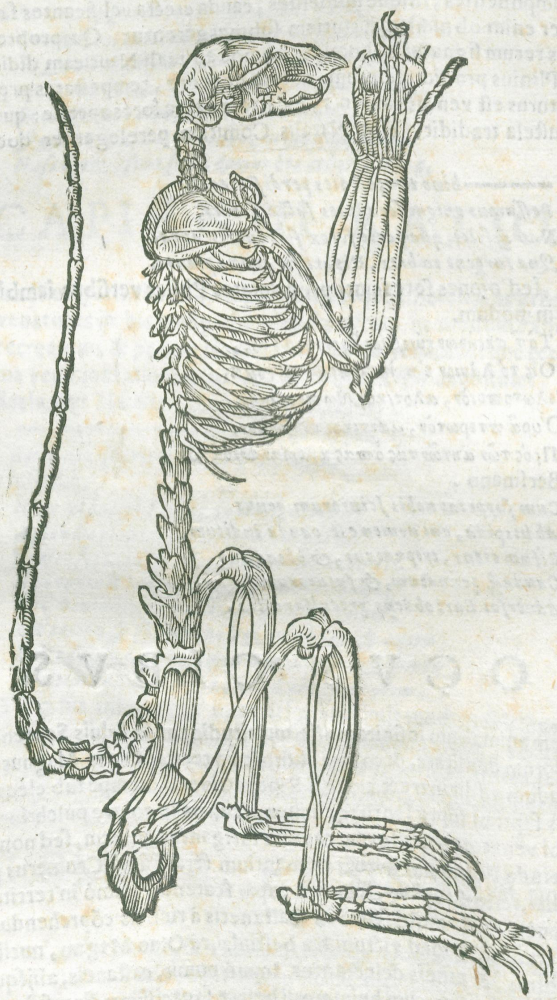
Oppianus quoquè interprete Bodino idem videtur ſignificare dum inquit.

li. 2. de ven.

Hirſutos, atq; imbelles dimitte ſciuros;
Qui caudas vt tecta domus camerata retorquent
Corpora, dum flagrant æſtus, calefacta tegentes.

SCIV-

SCIVRI SCELETON.

lib.4.cyneg. Bargeus etiam id intactum non reliquit dùm cecinit hunc in modum.

> *Quid? quibus in ramos passim salientibus altos,*
> *Et Solem rapidum, atq́; imbres, ventosq́; ruentes*
> *Defendunt densa villosa vmbracula cauda.*

Tandem Natalis Comitum idem expressit his versibus.

li.3.de ven.

> *Est etiam proles parui dicenda sciuri*
> *Monticolæ qui terga tegit mollissima cauda,*
> *Cum grauis incumbit terris arentibus æstus,*
> *Hinc quoq́; nomen habet.*

lib.8.c.14. Tandem sciuri, ad mentem Olai Magni, ingenij acrimonia cæteris animantibus antecellere videntur, dum pastus gratia, amnem tranare coguntur; nam corticem, vel lignum leuissimũ aquæ imponentes, illiquè insidentes, cauda erecta velificantes fæliciter transuehuntur; aliter enim ob nimiam hirsutiem submergerentur. Quapropter Crollius in libro de internis rerum signaturis, homines ab hoc animali Nauticam didicisse arbitratur. Ad finem Plinius prodidit sciurum, natura docente, tempestates preuidentẽ, obturatis quà spiraturus est ventus cauernis, ex altera parte fores aperire; quod Albertus de Gale siue mustela tradidit. Hoc Natalis Comitum pereleganter docuit his versibus.

lib.8.ca.38.

li.3. de ven.

> *——— hinc tempestates perdiscere cali*
> *Possumus exigui seruantes facta sciuri,*
> *Namq́; solet, qua parte ferox spirauerit aura,*
> *Qua surgent imbres, stipare foramina plantæ.*

Non hanc solum, sed omnes ferè sciuri proprietates Philes versibus iambicis breuiter perstrinxit hunc in modum.

> Τὸ τ͂ σκιὺρων σύμβιον ἔχοντες γένος,
> Οἷς τὸ λάσιον ἐποίησεν οὐρᾶς τοὔνομα,
> Γελωτοποιὸν, ἀλοτικὸν, θωπευτικὸν,
> Οὐρᾶ πτερωτὸν, μαντικόν τε ζώδιον,
> Πρὸς τῶν ἀητῶν τὰς ὀπὰς κλείηαν πνοάς.

Idest interprete Bersmano.

> *Cum suppetat nobis sciurorum genus*
> *Ab hispida, cui nomen est cauda inditum,*
> *Risum ciens, tripudians, & blandiens*
> *Caudaq́; pennatum, & futurorum sagax,*
> *Aduersos Euri obdens procullas ostia.*

LOCVS CIBVS.

Horum animalium infinitam esse multitudinem in syluis Septentrionalibus pilorum densitate, & colore distinctam recitat Olaus Magnus; qui postmodum addit in tractu magis Septentrionali, nempè sub eleuatione gradus septimi supra septuagesimum, sciuros in colore pulchriores versari. Vbi venatores in illorum captura fatigantur quidem, sed non satiantur. Deinde Poloniam horum animantium feracissimã Cromerus prædicat. Monticolæ in Gallia, teste Bruyero, sciurorũ copia scatent. Immò in territorio nostro Bononiẽsi præcipuè mõtoso multi sciuri in Castanetis à rusticis cõprehenduntur, & venales ad vrbem feruntur. Quoad victum, hæ bestiolæ, ex Olao Magno, nucibus, auellanis, glandibus, faginis, & pineis delectantur. Immò pomis, castaneis, alijsque fructibus dulcibus vescuntur. Amplius cum huiusmodi bestiæ sagacissimæ sint, solent, ex Plinio tempore æstiuo, cibos pro hyeme in arborum cauernis condere

lib.1.Polon.

COI-

E

COITVS, PARTVS.

TEmpore verno sciuri in luxuriam soluuntur, & inter altissimos arborum ramos more auium nidulantur. Nidos enim ex bacillis, & folijs arborum siccis construunt; vbi catulos enituntur, & fouent, donec sponte ad cibum sibimet comparandum progredi possint. Verùm vt audiuimus à monticolis, catuli post tertium, val quartum à partu diem nidum deserunt. Hæc omnia Natalis Comitum paucis carnibus expressit dum inquit. *li. 3. de ven.*

Ver vbi aspellit nubes, calumq. serenat,
Et vernis gelida cesserunt solibus aura,
Concipit ingentes in paruo pectore flammas,
Et grauibus passim furÿs agitatur amoris,
Mergitur Oceano cum primum Gnossius ardor,
Et matutinus campum repetiuit arator;
Quatuor hinc catuli tenues in luminis auras
Nascuntur, sunt fossa domus his arboris antra.

F

CAPIENDI RATIO.

CVm sciuri pernici cursu, atquè recursu, quà libuerit, per arbore transiliāt, venatores in his comprehendendis mirum in modum exhilarantur, & recreantur, & præcipuè quoniam horum venatio nequè retia, nequè arma venationi aliorum animantium necessaria expostulet. Id eleganter declarauit Natalis Comitum his versibus.

——— nec arma,
Retia nec quarit venatio tuta sciuri.

Et paulò inferius.

G

Hinc venatori facilis captura virentes
Ascendit plantas, ponitq. foraminis ori
Pratensos laqueos, nec pralia dura requirit.
Non opus est lato committere prælia campo,
Nec veniunt vsu valli, venabula, falces,
Est tamen & planta qui lignum cadat, & antra
Falce secet, totamq. domum populetur, & omnes
Diripiat catulos paruos, simul atq; parentem.

Si, quando auctor in his carminibus summatim exprimit modum falcibus aperiendi antra, in quibus sciuri stabulantur, intelligit horum animalium nidos, veritatem profectò non est assecutus, quandoquidem non in foraminibus arborū, vt glires, sed in eorum altissimis ramis nidum sibi parant. Si verò caueas intelligat, in quibus hyeme conduntur, tunc eius sententiam aspernari non debemus.

H

EMBLEMATA, ET SIMVLACRA.

IN libro symbolorum, & emblematum ex animantibus Camerarius pingit sciurum castaneæ echinum voluentem cū inscriptione. LATET ABDITA. Deinde subscribit distichon huius generis. *Embl. 87.*

Mucleus arridet spinosa putamina rumpe,
Non vult felices absq. labore Deus.

Sciurus enim castaneam quamuis aspero, & spinoso cortice cicumuallatam tandiù versat, & laboriosè tractat, donec, aperto putamine, fructu interiori vescatur. Hoc argumento demonstrat auctor sine labore, & sudore ad res laudabiles nullū aditū nobis patere. Hùc spectat illud Plauti Curculione. *Qui è nuce nucleū esse vult, frangat nucem.* Monet

enim eum, qui quærit commodum vt laborem non subterfugiat. Huic similis est Epi-charmi sententia πρεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντα τ' ἀγαθὰ οἱ θεοί. Idest conuenientibus laboribus vendunt omnia bona Dij. Prædictum symbolum multi circumferunt cum hoc titulo. VIRTVTE, ET SAPIENTIA. His enim duobus omnia laudabilia, & præclara homines sibimet comparare possunt. Insuper Camerarius figurat sciurum erecta cauda paruo ligno insidentem, & flumen tranantem cum hoc titulo. VINCIT SOLERTIA VIRES. Deindè subscribit huiusmodi distichon.

Emb l.88.

Exiguus tranat, ceu flumina magna sciurus,
Res gerimus magnas, viribus ingenij.

Hoc argumento indicatur quòd sæpè numero solertia, & ingenio, in rebus difficilibus potius, quam viribus incedendum est. Quapropter nonnulli hoc symbolum tali inscriptione coronant. VIRIBVS INGENIVM POTIVS. Ripa ad delineandam iconem Præsagitionis, mulierem bicipitem effigiauit altera manu sciurū, altera verò circinum tenentem; quoniam duo capita futurum, & præteritum indicant, cū præteritorum cognitio ad futurorum præsagium conducat. Circinus indicat discursu prudentis ingenij, qualitatem, ordinem & tempus mensurandum esse. Additur tandem sciurus tanquàm animal futuras tempestates præsagiens. Amplius idem Auctor ad designandam alacritatem, mulierem nudam, alatam delineauit, in cuius dextra manu flammam ignis, & in sinistra sciurum depinxit. Huiusmodi iconem nudam tanquàm ab omni impedimento liberam, & alatam ob celeritatem repræsentat, Ignis viuax ingenium in operationibus significat. Sciurus tandèm tanquam animal velocissimum huic simulacro additur.

In 2. par. icon.

loco cit.

APOLOGI.

MYthologi finxerunt sciurum in arbore morantem, dentesquè acuentem à vulpe interrogatum fuisse, cur nulla præsente esca, id præstaret. Cui sciurus dixit; quamuis nulla vrgens necessitas me, ad id præstandum nunc cogat; attamen ad famulandum occasioni, quæ identidem se se offert, me accingo. Apologus docet hominem, ad quemcumquè occasionis nutum, facillimum, & accommodum esse debere. Item Iulius Cæsar Scaliger, in Poematibus, quemdam veluti dialogum sciuri, & vulpis supra quodam tyranno conscripsit, quem locum lector, vt breuitati studeamus, adire poterit.

VSVS IN CIBIS.

CArnem sciuri dulcem, & bonam esse constituit Albertus. Immò salubrē, & suauem esse ægrotantibus, & imbecillis annontat Stumpfius, cum hoc discrimine, quòd sciuri nigri rutilis semper præferantur. Matthiolus tradit non deesse: qui sciuri carnes in cibis paratas comedant. Verùm huiusmodi carnes in tenui tantùm apparatu excipiuntur. Cromerus etiam in historia Poloniæ sciuros in illis regionibus non modò cultui verùm quoq. esui aptos esse affirmat. Olaus Magnus horum animalium carnes, non ad ingentes epularum apparatus commendat, sed assas tantùm venatoribus suauiores esse scribit. Bruyerus prodit populos Velleios nuncupatos, carnibus huius animalis vesci, illasquè in cænarum lautitijs, conuiuis apponere. Postmodùm addit ab esu harum carnium abstinendum esse, quoniam ex illis alimentum aridum, & melancholicum generatur.

lib. 1.

lib. 13. de re cib. cap. 29.

E

VSVS IN MEDICINA, & in varijs.

Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem literis mandauit sciurorum adipem suum in medicina habere vsum, quotiescumquè emollire, & discutere opus sit. Præterea Galenus in excellenti aurium dolore sciuri adipem mirandum in modum commendari testificatur, dum adhibito medicamento parato ex succo porri, vrina caprina, & rosacco cũ modico myrrhæ, & non conferente, ad sciuri pinguedinem confugiamus, quæ in strigili tepefacta in aurem affectam instillanda erit. Dentes postea, ex Olao Magno, prestigiatoribus famulãtur, quoniam illis ad detegendos futuros euentus vtuntur. Pelles horum animaliũ apud nos nullius ferè sunt vsus. Pelliones tamen Germani, vt tradit Gesnerus, illas cũ pellibus F pedum vulpinorum consarcinant, aiunt enim illas magis, quàm ceteras pelles humanum corpus fouendo calefacere. Ex pilis caudæ, Gesnero teste, penicillos pro pictoribus concinnant. Quamuis hi ex pilis caudæ sciuri Varij, quam nostratis componãtur, vt in sequenti capite declarabimus.

lib. 3. de cõp. med. sec. loc. cap. 1.

DE SCIVRO VARIO, Varo vulgo dicto. Cap. XXVII.

SYNONIMA, & ETYMVM.

In sciurorũ genere Varus vulgò nuncupatus collocãdus est, qui, ex Gesneri sententia, mus ponticus apud Aristotelẽ, & Plinium nũcupatur a Ponto G nomen habens, quoniam ex regionibus septẽtrionalibus circa Pontum olim ad vsum, & ornatum vestium peteretur. Cum tamen hodie vulgus Bononiensium mures domesticos perperam ponticos appellet, Indè fortè huius nominis dimanauit origo, quoniam Aelianus scriptum reliquit mures in Ponto, supplicationibus ad Deum factis, ab agris auerti solere. Verùm Aelianus tunc de muribus agrestibus segetes fortè depopulantibus, non autem de muribus varijs verba fecit. Mures enim pontici, de quibus in præsentia sermo habetur, secundum Isidorum, & Hermolaum, sunt varij coloris, vnde Vari vulgò cognominati fuerunt. Albertus quoquè hoc animal murem varium vocat, sed in progressu historiæ illum cum glire confundere videtur, dum glirem in dorso cinereum, & in ventre album describit. Cum tamen hæ conditiones in mure pontico, seu vario, non autem in glire obseruentur. Multi hanc bestiolam Dossum vulgò nominant, cum recitet Textor ab huiusmodi animantibus pabulum in specus conuehi, cauda mordicus apprehensa, itaut detrito dorso, iure Dossi appellentur. At rectius nostri Pelliones ventris pellem Varum à varietate coloris, & dorsi pellem cinereã Dossum vocitant. Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem hunc animantem ventre H albo, & dorso cinereo describit, muremquè Lasficum nuncupat. Secundum Hesychium, & Varinum σιμωρ apud Parthos genus quoddam muris syluestris indigitatur, cuius pellis in vestibus adhibetur. Hoc autem si sit mus varius non liquidò constat. Germani, teste Gesnero, hanc bestiolam Vech vel Fech vocant, quasi murem Venetum, vel Fennicum, propter regiones, à quibus aduehitur. Denique omnes vno ore fatentur hanc sciuri speciem cum Popieliza Polonorum conuenire.

tom. 2. off.

li. 2. cap. 63.

DIF-

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO.

Sciurus varius, vel mus Ponticus, aut Venetus, ſiue Varus, & Popieliza dictus ad murium potius, vel ſciurorum non autem ad muſtelarum genus referendus eſt. Immò ſciurus, niſi colore differret, eſſet appellandus. Quapropter nonnulli hoc animal ſciurum album eſſe opinati ſunt. Ratione coloris, plures Variorum poſſunt conſtitui ſpecies. Narrauit enim Polonus quidam, Geſnero, vt relatum fuit in capite antecedenti, Popielizan eſſe cinerei coloris in dorſo, Nouogrodelam verò aliquid rutili cum leucophęo colore permixtum habere. Vnde ex hiſtorijs habemus, quod in ea Sarmatiæ parte, quam hodie Poloniam vocant, huiuſmodi beſtiolam cineream vagari, cui rutilus color permixtus eſt. Aetate etiam noſtra Pelliones duplicem Varum in colore dorſi, nempe alterũ magis cinereũ, alterum magis rutilum oſtentant. Quoad deſcriptionem, ſciendum eſt hoc animal à ſciuro non figura, non lineamentis totius corporis, non magnitudine non moribus, ſed ſolo colore, & aliqua ex parte in cauda, à ſciuro noſtrate differre. Siquidem Varus vulgo dictus in candido cinereus eſt, & caudam non ita amplam habet, cum ſciurus noſtras ampliſſimam caudam oſtẽtet. Albertus etiam de genere piroli nempè ſciuri in ventre album, & in dorſo cinereum eſſe conſtituit, eique omnes piroli, notas attribuit. Tandem Hermolaus Barbarus murem Venetum à Vario ſaltem colore diſtinguere videtur. Geſnerus tamen in his nullum diſcrimen inuenire potuit. Hoc ſolùm animaduertit quod hodie vocant murem Venetum, quem olim murem Ponticum appellarunt.

Varus duplex.

LOCVS NATVRA, & vſus.

In plaga mũdi frigidiſſima hæ beſtiolæ potiſſimùm vagantur. Vnde Olaus Magnus Lanzeruccam Scandinauiæ ſyluam, quæ ad octoginta milliaria extenditur, Zibellis, Martibus, & Varijs redundare aſſeuerauit. Etenim faginis glandibus, caſtaneis, auellanis, & ſimilibus fructibus veſcuntur. Dum gradiuntur, more ſciurorum, caudam demiſſam trahunt, ſedentes verò illam ſupra dorſum erigunt, & prioribus pedibus tanquàm manibus vtũtur. Immò auctoribus Ariſtotele, & Plinio, licèt vtrinque ſint dentati, ruminantium ritu remandunt. Tempore hyberno, vt alij ſciuri, cõduntur, & profundo ſomno opprimũtur, itaut Georgius Agricola deceptus glirem à ſciuro diſcriminare neſciuerit. Quoad vſum Geſnerus tradit horum animalium pelles in ſingulos faſciculos quinquaginta colligatas venales deferri, quas Pelliones, ornamenti gratia, oris veſtium ex alijs pellibus confectarum, aſſuunt. Hodie noſtri Pelliones veſtes hyemales Nobilium pellibus Varij fulciunt. Quapropter Reuſnerus non ſine cauſa in Paradiſo poetico canebat.

Vſus pellũi

Mus varius pelles fluidis dat veſtibus aptas;
Pontica quem tellus dat; Venetusq; ſinus.

Geſnerus in hiſtoria huius animalis meminit nonnullarum veſtium ex pellibus Varij paratarum vnà cum caudis in ima parte dependentibus, quas Canonici in nonnullis locis gerunt. Sententia huius viri à veritate aliena eſſe non videtur. Quandoquidem Canonici Metropolitanæ Eccleſiæ Bononienſis olim palliolum ex prædictis pellibus vnà cum caudis in ima parte dependentibus induebant, quod hodie eiuſdem Eccleſiæ ſacerdotes Conſortiales appellati ſupra brachium ſiniſtrum in publicis functionibus ferunt.

SCIVRVS PONTICVS VARVS VVLGO DICTVS POPIELIZA, siue Sciurus cinereus cum nuce Pontica, siue Corylo.

DE SCIVRO GETVLO. Cap. XXVIII.

Prædictis peregrinum sciurum addere debemus, quē Gesnerus in Appendice Viuiparorum Getulum appellauit. Hoc animal mixti est coloris ex ruso, & nigro ab armis ad caudā per latera, & dorsum albæ, & fuscæ lineæ alternatim certis distinctæ interuallis elegantissime depingunt. Hæc bestiola paulò minor est vulgari sciuro, nec aures habet extantes, vt ille sed demissas magis, & ferè capiti æquales, orbiculares, & per cutis superficiem deductas in longum caput ranæ capitis assimilatur. In cæteris vulgarem sciurum emulatur. Nam figura corporis eadem, natura eadem, mores sunt similes, & viuendi ratio, & tandem cauda, more aliorum sciurorum, se contegit.

SCIVRVS GETVLVS GES,
cum ramo Fani.

E

DE GLIRE, Cap. XXIX.

ÆQVIVOCA.

A Sciuro ad Gliris historiam examinandam accedere, maxima vtriusq. animalis conueniẽtia nos impellit, quoniam talis vtrique natura, & mores insunt, vt Auctores non infimi subsellij hallucinati fuerint, dum alterũ pro altero sumentes, & nomina, & totã historiam cõfuderunt. Nomẽ igitur huius animantis non solum apud Latinos, sed etiã apud Græcos ambiguitate laborat. Quandoquidem Glis masculini generis, quamuis animal quadrupes muri, & sciuro simile denotet, tamen Glis, & in casu obliquo Gliffis, fœminini generis, terram glutinosam, nempè cretam, seu argillam significat. Item Glis in genitiuo glitis, fœminini pariter generis lappam designat. Vnde de hoc extat carmen apud Ausonium huius tenoris.

F

Glis animal, Glis terra tenax, Glis lappa vocatur.

Mancinellus quoq. in suo carminũ opusculo hanc æquiuocationẽ exprimere volẽs sic canebat.

Glis animal tenet hic, Glis Gliffis lappa refert hæc
Glis dans hæc glitis pro creta ponitur vsquè.

Quamquã viri docti hoc vocabulum (Glis) lappam, & cretam significans, ex Græcis literis deriuare possent, cum γλία, apud Suidam, & Eustathium, glutinum denotet, quod in tenaci creta, & lappa vestibus tenaciter adhærente obseruatur. Attamen Glis, pro terra cretosa, à Grammaticis parùm classicis tantummodò vsurpatur. Quemadmodum vocem (Glis) pro lappa sumptam, bonarum literarum cultores parùm latinam esse existimarũt. Apud Græcos Auctores Glis ἔλειος exponitur, sed ab Hesychio, & Varino eodem nomine accipitris quoddam genus nuncupatur. Callistratus inquit, referente Gesnero, eiusdẽ nominis esse animal vermium generis in quercubus, quo piscatores ad escam vtuntur. Veteres etiam quidam Grammatici ἐλειὸν sciurum cognominarũt. Propterea perspicuum est ipsos à sciuro Glirem non descriminasse. Huic opinioni adhærens Georgius Agricola hæc duo nomina vni attribuens animali Glirem à sciuro non distinxit. Alioquin ἐλεός, & aluconem, & mensam coqui, vellanij, ex Suida significat. Videtur autem vltima acui, ad differentiam vocis ἔλεος, quæ misericordia est.

lib. 10. de fubtil. *cap. 11.* *lib. 13. de re cib.* G *in lib. de an. subter.*

SYNONIMA, ET ETYMVM.

N Onius, & Isidorus Glirem à pinguedine nuncupatum fuisse arbitrati sunt, cum gliscere, crescere, & pinguescere significet. Est enim animal huius naturæ, vt tota hyeme in cauis arborum dormiẽs, augeatur, & pinguefiat. Salmasius in Solinum hanc etymologiam à voce græca ἔλειος deducere videtur, quæ Glirẽ denotans, Antiquioribus, addito gamma, γέλειος scribebatur, vndè fortè Glis Latinis dictus. Alioquin idem Salmasius, ad Græcorum mentem, ἔλειον Glirem nuncupat ab ἕλη, quoniam in syluis, & alijs locis Soli expositis hoc animal supra arbores degit, in quibus sedes, & cubilia habet. Alij Glirem vocatum volunt ἔλειον à verbo græco εἰλέω circumuoluo, quoniam hoc animal in arborum foraminibus, per integram hyemem, circumuolutus, & soporatus maneat. Hinc mirandum non est, si Nuperi quidam hunc animantem à somniculosa natura, λαγονειρον, quasi leporem dormientem indigitauerint. Alij Græci, ex Gesnero, Glirem μυοξόν dixerunt, per omicron hoc vocabulum scribentes, quamuis in Lexico Scapulæ, per omega scriptũ inueniatur μῦς enim murem, & ὀξὺς acutum significat, quasi Glis sit species muris, quæ rictum in comparatione ad alios mures magis acutum habeat. Postmodum μυωξίας per

H *lib. 8. c. 17.* *Nomina græca Gliris.*

per omega murium cauernas interpretantur. Apud Syluaticum Miosos, pro Myoxos legitur. Alioquin Mixus nomen est animalis ad asini dysuriam peridonei, cuius Suidas, & Varinus meminerunt. Myxus etiam Gesnero teste, prouerbialiter vocabatur homo arrogans, & iactabundus à Myxo quodam Dianæ sacerdote, qui gloriosus, & magni loquus esse ferebatur. Multi Auctores decepti similitudine muris, & Glitis, hunc ad syluestrium murium genus reduxerunt. Quapropter Valerius Cordus (referente Lonicero) mygalê, nimirum murem araneum, Sauonarola murem syluestrem, & Syluaticus murem Napelli vocitarunt. Gesnerus putauit Glires à Cardano, ob lardum, nempè ob pinguedinem, Lardironos vocatos fuisse. Nos autem, vt veritatem fateamur, per Lardironos non Glires sed putorios à Cardano intellectos fuisse arbitramur, tùm quia eo loci non de gliribus, sed de mustelarum speciebus verba fiebant, ad quas, vt superius declaratum fuit, putorius reducendus est, tum etiam quia nostri Pelliones vocabulo Mediolanensi putorios Lardironos appellant. Multi fuerunt huius sententiæ hac voce hebraica A Khar glirem denotari. Sed D. Hieronimus in Leuitico Mustelam, & alij murem vertunt. Hoc animal Italis dicitur Gliero, vel Ghiro. Hispanis Liron. Gallis Liron, vel Rat Liron. Secundum alios Vng Loir. Germanis circa Athesin Ein greul. Heluetijs Ein Rell. Polonis quibusdam Sezuzek quæ vox ad sciurum accedere videtur.

lib. 10. de subtil.

cap. 11.

DIFFERENTIÆ, & Descriptio.

A Viris rerum naturalium indagatoribus, fideq. dignis duas glirium differentias inueniri intelleximus, quapropter Bruyerus, postquam egit de Glire vulgari, tradit etiam se audiuisse apud Allobroges, Sabaudos, & præsertim in Tarentasio agro, animal esse Gliribus cognatũ, quod saxa, rupesq. incolit, & captum in cibis est gratissimum, magnamq. anni partem in dormiendo consumit, hoc ibi Glirem murem appellant. Pariter Ioannes Hugo recensens animalia Indica scribebat Glires esse in tractu Indico magnitudine Nefrendis, qui domos, & reliqua ædificia, subrutis fundamentis, ad ruinam trahunt, murosq. perfodiunt. Ideoq. feles securi huiusmodi animalia inuadere non audent. Amplius idẽ auctor aliud Glirium genus pilo rubicundo præditum, & nonnihil odoris moschi spirans ibi versari testabatur. Per hanc postremam differentiam illam fortè muris speciem intelligere voluit, quam vulgus Bononiensis, ab odore, moscardinum appellat. Quoad descriptionem Glis teste Alberto, maior est sciuro, colore nigricante, vel dorso fusco, & ventre albo conspicitur. At ex Gesneri sententia, Glires sunt rostro ablongiori, acutioribus auriculis, cauda non æquè villosa, ventre medio magis protuberante, quàm in Sciuro, latere, & tergo cinerei prorsus coloris, quamuis subrufi aliquando in ventre capiantur. Omnia igitur in Icone veri Gliris lector hic poterit contemplari.

lib. 13. de re cib.

NATVRA, ET MORES.

Aristoteles in historia animalium, hanc præcipuam Gliribus à natura ingenitam fuisse proprietatem tradidit, vt hyeme, in cauis arborum dormiendo vehementer pinguescant. Vnde Ausonius cecinit.

Dic, cessante cibo, somno quis opimior est? Glis.

Natalis etiam Comitum hùc respiciens in opusculo de venatione, hæc carmina prodidit.

——— Glires hyberno tempore somnus
Semper habet, capiunt longam per membra quietem,
Et quantum dapibus pinguescunt cætera lautis,
Hyberno tantum pinguescunt tempore glires.

Hoc intactum non reliquit Bargeus, dùm scripsit,

lib. 8. c. 17.

GLIS.

Quid? qui perpetuò Glires pinguescere somno
Consuerunt.

H

Et vitæ immemores cæcis requiescere in antris.

Sed aduertendem est, quòd Glires ita somno capiuntur, vt igne vix reuocari possint. Immò dissecti etiam, vt audiuimus tanquam mortui iacent. At cum primum in feruenti aqua membra dissecta ponuntur, tunc moueri incipiunt. Ideò Crollius in libro de internis rerum signaturis, homines somnolentos Gliribus comparabat, & cò magis quia secundùm nonnullos Historicos, penes quos fides sit, homines in Russia esse huius naturæ feruntur, vt vrgente hyemis asperrimo frigore, in syluis pereant, & aduentante æstate resurgere dicantur. Hinc Baptista Mantuanus ingentem, & maximum strepitum, vel tumultum significaturus, Glires soporatos ab ipso excitatos fuisse perhibet hunc in modum.

A

——procul fragor anditus, fugere volucres,
Fagicolæ tanto somnos, abigente tumultu,
Desertis trepidi Glires abiere cauernis.

li.2. de ven. Oppianus etiam interprete Bodino de somno Glirium sic canit.

Et teneros pauido languescere corpore Glires,
Qui gelidas hyemes fasso per membra sopore.
Traducunt ebrij, potumq́, cibumq́, perosi,
Et rigidis oculis spectabile lumen abhorrent,
Tantus per latebras gelidus stupor occupat artus.

Quapropter Ausonius in Ephemeri ad hanc somniculosi Gliris proprietatem alludens hæc scribebat.

Dormiunt Glires hyemem perennem,
Sed cibo parcunt, tibi causa somni,
Multa quod potas, nimiaq́, tendis
mole saginam.

B

Martialis etiam Glirem sic loquentem introducebat.

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum; quo me nil nisi somnus alit.

Poetæ igitur optima de causa hoc animal somnolentum, hybernum, & soporatum vocauerunt. Hinc Clisius Calentius canebat.

Atque soporatos Glires, querulasq́, cicadas.

Idcirco hodie homines stupidos, segenes, Endimionis somnum dormientes, & quasi succo papaueris illitos Gliribus somnolentiores esse pronunciamus. Prætereà Gliribus natura aliam ingenerauit proprietatem, nimirum, vt genitores suos senio cōfectos insigni pietate nutriant. Quocirca Natalis Comitum de hac Glirium proprietate verba

li.3. de ven. faciens, sic inquit.

Ingenij tantam tribuit natura, parentes
Annosos vt alant, moti pietate vicissim.

Reusnerus quoquè in Paradiso poetico de Glire optimo iure sic cecinit.

Insigni patrem nutrit amore suum.

C

Amplius, natura illis talem instinctum cōgenuit, vt, murium ritu, ædes ruinosas deserāt, etiam trimestri spatio, antequam collabantur. Præsentiunt enim, natura docente, & Plinio Auctore, contignationem, & ædium compagem sensim dissolui. Insuper Glirium senectus hyberna quiete finitur, cum tantummodo sextum ætatis annum excedant, vt canit Natalis Comitum dum ait.

Glis sextum vitæ viuendo præterit annum.

loc. cit. Deinde huiusmodi animantes æstiuo tempore, congrediuntur, & ineunte Autūno suos fætus edunt. De hoc Natalis Comitum verba fecit dum inquit.

Tum coeunt, cum pressa gemunt feruoribus arua,

loco cit. *Tum pariunt grauis Autumnum cum diffugit æstas.*

Hi etiam animantes, iuxta Alberti mentem, à natura hoc receperunt, vt omnes eiusdem syluæ congregentur, & si alienigenæ monte, vel amne discreti conueniant, tanta iraaccenduntur, vt simul præliando intereant. Tandem, inter Auctores summus est cōsensus, Gliribus nonnihil venenati inesse verùm in qua parte id cōsistat, valde dissentiunt. Lemnius bufonium lapidem commendat, quotiescumq., vel sorex, vel aranea, vel vespa, vel scarabei, vel glirs damnum alicui parti attulerint. Lonicerus fuit huius opinionis, in Gliris cauda aliquid venenati condi, eiusquè vrinam supra partem inspersam, illam vsque ad ossa putrefacere, vulnusquè insanabile reddere. Alij cum Epiphanio tradunt Myoxum, seu Glirem ita venenatum reddi. Glis fætus quatuor vel quinquè enititur, vipera autem hos inquirens, & inueniens, cum omnes deuorare non possit, vno vel ad summum, duobus satiata, reliquorum oculos expungit, atq; ita excæcatos nutrit, donec vnūquemquè eorum comedere voluerit. Tunc autem si contingat illos ab aliquo venatore inueniri, & in cibum vsurpari, cum sint à viperis alti, comedentes venenant. Huic autem sententiæ num sit adhærendum; fides sit penes Auctorem.

D

Venenum Gliris.

LOCVS, CIBVS.

Clarissimus vir Porta enumerans loca peculiaria ab animantibus habitata, unam tantùm partem Mesiæ syluæ Italiæ à Gliribus incoli scripsit. Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem innuit; in montibus contermini Goriciensi agro, & in alpibus Carniolæ, Carinthiæ, & Stiriæ, maximam Glirium fœturam inueniri; & præsertim cum huiusmodi syluæ fagina glande Gliribus gratissima redundent. Glandibus enim huius generis hi animantes maxime pinguescunt, nec sine ratione, quoniam fagorum fructus pingue oleũ resudant. Verùm non modò faginas glandes; sed etiam nuces regias, & poma edunt. Nonnulli tamen fuerunt huius sententiæ, poma à Gliribus non vorari, sed tantummodo aperiri, vt nucleis fruantur, & propterea sæpè sub arboribus, pomorum copiam nucleis à Gliribus exhaustam inueniri, ideoq; inde nomen illis impositum, vt à Germanis Rellen dicantur; quoniam idem vocabulum legumina sub mola decorticare significat. Quapropter in Germaniæ syluis Glires obseruantur, qui poma in diuaricatis arborum ramis, seù furcis imponunt, vt sic obfirmata meliùs nucleis priuari possint. Quoad locum particularem notatum est in capite antecedenti sciurum tantùm in nemoribus, & locis valdè remotis à casis rusticorum nidulari. Modò sciendum est Glires non solum in arboribus habitationi proximis, verùm quoq. sub Tectis domorum rusticarum stabulari. Quocirca nostri rustici referunt, quòd decipulis ad mures domesticos coercendos tẽsis, sæpè numero Glires detinentur.

In de. rer. lib. 2. Phys. cap. 4.

lib. 2. c. 43.

Cibus Glirium.

CAPIENDI, & FVGANDI RATIO.

Natalis Comitum in opusculo de venatione literis mandauit, Glires nõ alia fraude, & artificio, quàm sciuros capiendos esse. Ideò postquàm egit de sciuro, cecinit de Glire hunc in modum.

Nec Glires alia capiuntur fraude, domusq́.
Est simili constructa modo, locus vnus, & idem
Est cibus ambobus.

Gesneros tradit, quòd venatores per syluas proficiscentes Glirium foramina limo obturant, vt reuertentes Glires, & in patefaciendo aditu occupati, facilius sagitis, & baculis interficiantur. Aliter ex Alberto, foueæ in syluis profundæ parantur, deinde lignis, & palea teguntur, quæ plenæ Gliribus per hyemem inueniuntur. Hoc à veritate alienũ esse non videtur, quoniam, vt intelleximus circa Bohemiã, & Carinthiam rustici in syluis autumno cellaria parant, in quibus Glires numerosi stabulantur, qui postmodũ ad esum ab hominibus colliguntur. Nostri rustici Bononiẽses huius technæ nõ sunt ignari, dum vel ligna excauata, vel cucurbitas lagenulatas, seminibusq. vacuas ramis arborum, in quibus nidulari solent Glires alligant. Namq. huiusmodi animantes in his caueis repertis fætant, & paulò post à rusticis nati vnà cum parentibus asportantur. Monticolæ Bononienses referunt, Glires etiam muscipulis detineri. Verùm in aliquibus regionibus decipulæ Glirium fortè diuersæ à Myagris parantur; cum Hulderichus in Historia Americæ hæc habeat. *Instrumenta etiam quędam instar decipularum Glirium fabricauerunt, quæ si pro ipsorum consilio, & mente concidissent, singula vno casu viginti, vel triginta viros oppressissent.* Matthiolus in commentarijs ad Dioscoridem inquit, quòd Glirium indagatores noctu venatum exeunt, & arbores, in quibus stabulantur, suffiunt, sicquè eos stupefactos innumeros comprehendunt. Itaut quandoq. repletos ijs saccos domum deferant, vbi illos excoriant, & impositos prænimia copia in cadis muria asseruant, quemadmodum pisces conseruari solent. Hinc nulla admiratione teneri debemus, si Lonicerus scribat, Glires diffugere, quando sinistra mulæ vngula domus suffitur. Deniquè Vuecherius Glires veluti etiam mures venenat, dum trochiscos huius generis præscribit. Recipit enim farinæ auenaceæ vncias quatuor, arsenici citrini vnciã dimidiam, mellis parum, axungiæ porcinæ quantitatem sufficientem, & format trochiscos.

Foueis Glires capiũtur

lib. 2. c. 43.

lib. 2. Ant. spec.

MIRACVLVM.

In An. tom. 14.

IN Diæceſi Oſnaburgenſi Germaniæ (referente Baronio) Glirium ingẽs copia in auaritiæ vltionem, Dei miraculo, erupit. Res eſt. Benno Epiſcopus eius Eccleſiæ Anno Domini ſexageſimo octauo ſupra milleſimum, certam eleemoſynam, & ſtipem propter Glires per Epiſcopatum diſtribui ſtatuerat. Interea dũ illa erogabatur, nunquã in ea diœceſi Glires conſpecti ſunt. Cum autem Gofridus de Arnsburg Epiſcopus illam eleemoſinam dimiſerit, ſtatim Glirium copia anno Domini quadrageſimo octauo ſupra milleſimum, & treccenteſimum redijt, & Epiſcopus ille infæliciter vitam finiuit.

APOLOGVS.

B

LAurentius Abſtemius in opuſculo Mythologiarum literis mandauit, quòd Glires quercum arborem glandiferam dentibus eruere decreuerant, vt cibum paratiorem haberent, & nè gratia victus, toties aſcẽdere, & deſcẽdere cogerentur. Sed quidam ex eis, qui ætate experientia, & prudẽtia fortè cæteros anteibat, reliquos Glires à re propoſita absterruit dicens. Si nutricem noſtram nunc eruimus, & interficimus, quis impoſterum nobis, & poſteris noſtris alimentum præbebit? Apologus docet virum prudentem non ſolum debere præſentem fortunam intueri, verum quoquè futura longè proſpicere.

MORALIA.

GLires in moralibus documentis prima facie viris iuſtis comparari poſſunt: nam illi dormiendo hyemem tranſigentes pingueſcunt, hi ab exteriori tumultu remoti, in rerum diuinarum contemplatione quieſcẽtes, tandem interna conſolatione pinguefiunt. Etenim in mundanis functionibus cum ſint mortui tandem adipe gratiæ imbuuntur. Præterea Glires indigenas ſocios ſummo amore perſequuntur, quemadmodum viciſſim in alienigenas hoſtili animo ſæuientes acriter dimicando ab illa ſylua extrudere conantur. Pariter viri iuſti ſyluam religioſi ordinis incolentes, ſocios religioſos ſummoperè diligere, & contra alienigenas, ideſt aduerſus Mundum, Carnem, & Diabolũ acriter præliari debent. Amplius Glires, vt ſuperius relatum fuit, genitores ſenio confectos magna pietate alunt. Hinc obſequia erga parentes percipienda ſunt; vt horum animalium exemplo, erubeſcant illi, qui genitoribus neceſſitate vrgente opitulari renuunt, quoniam hi beſtijs crudeliores eſſe perhibentur. Inſuper Glirium natura de tempore legis, & tempore gratiæ exponi poteſt. Quandoquidem illi tanquam Glires in peccatis dormiebant, ſed aduentante vere, nempè in aduentu Solis iuſtitiæ Chriſti, ideſt tempore gratiæ reuixerunt. Ideò ex altera parte peccantes ad Glires comparari poſſunt, qui hyberno criminum tempore, in luxu deliciarum ſoporati tanquàm mortui iacent, cum nullum bonum opus exerceant. De hoc peccantium genere fortè Hieremias verba fecit, dum dixit. *Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua requieuit in facibus ſuis non eſt transfuſus de vaſe in vas.* Veruntamen accedente vere, nimirum tempore gratiæ, & pœnitentiæ, tunc peccantes, more Glirium, per gratiam, & charitatem reſurgere, & in omnibus rectis operibus euigilare debent; iuxta ſententiam D. Pauli. *Non dormiamus ſicut cæteri, ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.* Ad finem Glires amicis blandis, & infidis aſſimilandi ſunt. Illi enim hyberno tempore dormiunt, & verno tempore reſurgunt. Hi quoquè ærumnarum hyeme ſoporantur; cum autem ver proſperitatum aduenerit alijs applaudunt, & bladiuntur.

Viri religioſi Gliribus aſſimilantur.

C

D

cap. 48.

ad Theſſ. cap. 5.

SIMVLACRA.

CVm irriguo Glires somno turgescere gaudeant. Hinc Donus argumentum somni indicandi desumens, hominem inter Glires dormientem figurauit. Pariter Ripa in Iconologia, ad delineandam octauam noctis horam puellam alatam vestibus in cæruleo colore obscuris indutam effigiauit. In cuius altera manu symbolum Iouis, in altera verò Glirem depinxit, cum Glis animal somnolentum esse perhibeatur. Item paulo inferius ad demonstrandum otium, hominem canis capillis decoratum, vestibus luteis amictum, cum icone phasiani supra galeam delineauit; in cuius altera manu fax extincta, in altera verò cõspicitur Glis hoc Dicto insignitus. IN QVIETE VOLVPTAS. Hæc autem sunt illa simulacra, quæ à somniculosa natura huius animalis hauriri possunt.

Par. 2.

VSVS IN CIBIS.

CVncti ferè historici consentiunt Q. Scaurum fuisse primum qui in sumptuosis cænis carnem Glirium apponi iusserit. Quapropter Baptista Fiera de vsu huius carnis in cibis sic cecinit.

Nil Glirem iuuat occlusum recubare subantris,
Qui nunc vita illi est, mors modò somnus erit.
Nec pinguis iuuat esse mali; imperiosa libido
Interdictâ gula cuncta vorare solet.

Bruyerus igitur in sua ciborum historia scriptum reliquit Glirium carnem olim in lautiorum Romanorum epulis gloriam non obscuram obtinuisse. Idcirco, ex Marco Varrone, multi tunc dolia fictilia multis semitis instructa domi habebant, in quibus glandibus, nucibus, & castaneis Glires saginabãt. Immò Varro ibi docebat modum construendi gliraríum, quod non aqua, sed maceria sepiebatur; quæ tota leuibus lapidibus, & tectorio incrustabatur, ne indè Glires erepere possent. In illo autem Septo arbores glandiferæ serebantur, vel intra maceriam glandes proijciebantur, deinde ibi laxiores caui parabantur, in quibus Glires tempore opportuno pariebant. Hinc colligendum est, quanti carnem horum animalium olim Romani fecerint; cum tamen apud Græcos nullius fuerit considerationis. Quare Alexander ab Alexandro de hac verba hæc protulit. *Adeoquè luxus excreuit, & eò processit luxuria, affluentibus diuitiarum copijs, vt obsonia lautiora, maioresquè epularum sumptus, & magnas effusiones Edicto coercere, & luxuriosos apparatus pluribus legibus inhibere necesse fuerit. Hinc Fannia, Orchia, Didia, Cornelia, Ancia, & Iulia leges, ad cohibendam luxuriam victus, vestitusque, & cænarum immodicos sumptus latæ sunt. Hinc Censorum Edictis, verrina abdomina, & Glires epulis, & conuiuijs inhibita.* Antequam igitur artificia coquendæ huius carnis examinemus temperaturam illius patefacere oportet. Castor Durantes Glires calidos, & siccos esse constituit, pingues tamen, & iuniores in cibis commendat. Sauonarola Glirem temperamento vrsino præditum esse statuit, & tanta humiditate scatere, vt retineat calorem, ne humidium radicale consumat. Quamobrem hoc animal hyemali tempore pinguescit. Quoad artificium coquendæ huius carnis; scribit Cælius, Apicius, quod Glires cum adipe suillo, pipere, nucleis, lasere, & liquamine coquuntur. Addit etiam farciendos esse, & consutos in tegula collocandos, & in furno vel farctos in clibano coquẽdos esse. Alij Glires detracta pelle, abiectis intestinis, & diligenter lotos cum melle in fictili coquunt. Gesnerus tradit apud Rhætos, qui Italicè loquuntur, Glirium carnẽm salsam reponi, quoniam dulcis, & pinguis esse instar suillæ perhibeatur. Hodie nostri rustici, & præcipuè monticolæ Glire expurgatos, lotos, parumquè elixatos in sartagione frigunt. Verùm satius esset cum herbis odoriferis, & pulueribus aromaticis sale, pinguedine bubula, vel medula vitulina in fictili cóquere. Scappius refert tẽpus opportunũ ad esũ Glirium esse, à mense Octobris vsquè ad initium Ianuarij, quia hoc tempore sunt valdè pingues.

lib. 13.

lib. 3. de re rust. c. 15.

lib. 3. gen. dier. c. 11.

lib. 8.

lib. 8 c. 9.

lib. 2. de re coq. c. 95.

Deindè eo artificio quo porcelli Indici parantur, Glires etiam percoquendos eſſe aſſeuerat.

VSVS IN MEDICINA.

MVltum adiumenti non modò totum animal, ſed etiã ſingulæ partes varijs affectibus afferunt. Primò huius carnis eſu, bulimo laborantes liberari, omnes ferè medicinæ Auctores conſentiunt; nam ob nimium animantis adipem, appetentia obtũditur, & morbus tollitur. Si virtutes pinguedinis contemplemur. Habemus ex Aetio, ad cõciliandum ſomnum inunctionem plantarum pedum factam adipe tepido Gliris eſſe perutilem. Sextus ad paralyſim conducere teſtatur. Marcellus in Otalgia pinguedinem Gliris, & gallinæ, nec non medulam bubulam ſimul liquefacit, & hoc medicamen tepidum auribus infundit. Alij in hoc caſu Glirem cum melle, vel cum nardo ad tertias decoquunt, deinde huius decoctionis pinguedinem in ſtrigili tepefactam ad deſperata aurium vitia infundunt. Amplius ipſa excrementa Gliris adhibentur; nam pota in aliquo liquore ſecundum Lonicerum, calculos diſcutiunt, & cum aceto, & roremarino alopeciam ſanant. Etenim in alopecia hoc animal magnam habere prærogatiuam inde colligit Porta, quia proprio humido totam hyemem ſine cibo tranſigat, quemadmodum plantæ hyeme virentes lento ſucco nutriuntur, quæ deinde in prædicto affectu commendantur. Tandem totus Glis in varijs affectionibus adhibetur. Sextus illum ſupra verrucas ligat, vt auferantur. Marcellus cum oleo, & ſale aſsat, & purulenta expuentibus exhibet. Alij integrum Glirem in rudi olla comburunt, & cinerem in varijs morbis vtilem prædicant, Plinius, hoc cum oleo medetur ambuſtis, & Marcellus pernionibus. Deniquè Plinius ad claritatẽ oculorum hunc cinerem cũ melle præſcribit, quoniam Glires cæcos pariant fœtus.

Adeps cõciliat ſomnũ.

lib. 4. Phyt. cap. 24.

DE MVRIBVS, ET PRIMVM de ijs, qui domos frequentant. Cap. XXX.

ÆQVIVOCA.

GLirium, & Murium, ob morum affinitatem, & molis corporeæ ſimilitudinẽ, coniunctio, ad contemplationem naturæ Murinæ nos euehit. Ideo æquiuocationem meditantes, in murem proprium nomen virorum incidimus; quoniam Herodotus in Vrania ſcripſit Græcis in Delum nauigare volentibus Mardonium, qui in hybernis apud Theſſaliam manſerat, miſiſſe ad Oraculum, quemdam genere Europeum nomine Murem. Seruus etiam Epicuri, nomine Mys, nempe mus, teſte Macrobio, Philoſophus non incelebris fuit. Mus inſuper vocatus fuit quidam athleta, ſeu pugil Tarentius, qui in Olympiacis certaminibus, vt recitat Suidas, apud Piſam ſemel tantùm victor, multis tamen acceptis plagis, diſceſſit. Vnde poſtea ortum eſt illud adagium. *Quanta mus apud Piſam*. De quo ſuo loco verba fient. Non eſt omittendus Mys vir in argento cælando clarus, cuius meminit Martialis quando dixit.

Quis labor in phiala? docti Myos? an ne Myronis?

Mys tandem à Pauſania in Atticis commendatur tanquam inſignis artifex, qui Lapitharum contra Centauros pugnam in clypeo Mineruæ diligentiſſimè ſculpſit. Alioquin mus alatus, & mus noctu volans verſpertilio exponitur. Immò capriſcus piſcis muris nomine, in Ichthiologia indigitatur. Priſci quoquè, licèt minus propriè, mures appellarunt illas beſtias, quarũ pelles ad ornatum veſtium commendantur. Prætereà, cũ mus

lib. 8.

lib. 1. c. 11.

Virorum nomina.

cx

E ex Plinio, musculi nomen sortiatur, & potissimum cum ab ipso de mure minore in habitationibus versante sermo habetur. Hinc maior huius nominis ambiguitas dimanauit, quoniã musculus dicitur quidam piscis perpusillus, qui Balenæ ductor esse perhibetur. Amplius musculus est instrumentum motus voluntarij, ex carne, fibris neruosis, vena, arteria, & membrana constans, figuramquè excoriati muris imitatur, ideoquè μῦς interdum nominatur. Immò quidam medici Græci carnes supra frontem ad tempora vocant μῦας, quas Latini musculos temporales cognominant. Ad finem musculus, iuxta Isidori sententiã, machinæ militaris genus est cuniculo simile, quod à muris perfodiẽdis musculũ, quasi murusculũ nũcupat. Lipsius tamẽ hoc instrumẽtum militare optima de causa musculum dictum esse opinatur, quia milites sub eo tuti terram, ritu murium, fodiant. Præter hæc, Iosaphat Barbarus in Itinerario in Persiam, cuiusdam castelli parui optimè muniti, & in mõte siti meminit, quod mus vocitatur. Augustinus Zarate in Historia Peruana habet, quòd Incolæ ad nectendum humeris palliolum, quibusdam acubus aureis, & argenteis vtuntur, quas *Topi* nominant, quod vocabulum in nonnullis Italiæ locis ad mures denotandos adhibetur.

Musculus quis. *lib. 18. orig.* *lib. 1. de Mach.* *lib. 1.*

F

SYNONIMA, & ETYMVM.

ISidorus, ad mentem nonnullorum, mures tanquam ex putri humore natos, ita nuncupatos fuisse existimat, quoniam terra olim mus, & postea humus cognominata fuerit. Nemini dubium est, quòd mus à voce Græca μῦς deducitur, dũ litera Y in V, vertitur Goropius tamẽ muris etymologiã, tam græcam, quàm latinam à vocabulo, *Muisen*, linguæ Cimmeriæ antiquissimæ deriuat, quod vocabulum tacitè quærere significat, vnde vox *muis* dimanat, quæ pro tacito animali, & sine strepitu victum quærente sumitur. Hinc Græcis μῦς, & Latinis mus dicitur. Plinius murem domesticum, forma diminutiua musculum nuncupauit. Nonnulli tamen hoc Plinij vocabulo, murem domesticum minorem intelligunt, quemadmodũ simplici nomine muris, murem domesticum maiorem cognoscunt. Quamuis, ex Gesnero, in Germania, Gallia, & Italia mus domesticus maior Rattus à rapiendo, vel à rependo indigitari, videatur. Hic Græcis nuperis ῥάσκος dicitur. Hoc tamen vocabulum nouum videtur, & deductum à voce ῥᾶσος, quoniam mus, victus gratia, quibuscunquè periculis se se facillime exponat. Amplius Sorex etiam vocatur a sono, quem aliquid rodendo edit, vel secũdùm Isidorum, quia in modum serræ, res præcidat. Aut deniquè quoniam σορόν, apud Græcos putridum significet, cum vt plurimum mures ex putri materia nascantur, aut, cum sint mures breuis æui, facilè corrumpantur, & intereant. Hodie autem passim in Italia murem domesticum soricem appellant, cum tamẽ, secundùm Auctores, mus de mure domestico, nempè in habitationibus versante dicatur, & sorex syluestris muris species esse perhibeatur. Apud Scholiastem Nicandri in Alexipharmacis, mus lingua Aeolica ὕραξ exponitur, quoniam ὗς sus vocatur, inde dimanat ὕραξ mus, quoniã rostrum suillo perquã simile habeat. Σμίνθος, vnde σμῦς, μῦς, mus apud Hesychium, & Varinum legitur. Hinc deducitur σμινθεύς, epitheton Apollinis, quod in Denominatis examinabimus Thraces murem sua lingua ἄργιλον nempe Argilum vocitarunt, inde ἄργιλος ἡ Vrbs Thraciæ, iuxta Strymonium fluuium condita, vbi mus cõspectus fuisse fertur. Αχμας etiã mus ab Hesychio, & Varino nuncupatur. Hebraicã vocem, Achar, quæ in Leuitico legitur, Septuaginta μῦν nempe murem transferũt Chaldæus Achara, Arabs Phir, vel Phar, Saracenis hodie Farra. Ab Auicenna Far nominatur. Italis Sorgo quasi Sorex, Ratto, & Topo, quoniam Hispani Talpam Topo indigitant; Bononiæ Pontico fortè à Ponto, vbi variæ murium species vagantur. Hispani murem domesticum minorem Rat, & maiorem Raton vocitant. Gallis mus minor Souris dicitur vocabulo à Sorice detorto, maior autem Rat. Germanis Mus minor domesticus Musz, maior Ratz. Anglis maior Ratte, minor Mous, vel Mouse. Polonis minor Muys, maior Sezurez, quasi Sorex.

G H

lib. 12. orig. *li. 3. Herm.* *Rattus quis animans.* *Soricis etimum.* *Muris varia nomina* *cap. 12.*

DIF-

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

lib.8.hiſt. an.ca.28.

Conſentiunt omnes rerum naturalium periti murium differentias a magnitudine,à colore,à pilis,ab odore,& a loco eſſe deſumendas. Ratione primi tradit Matthiolus Murium alios eſſe magnos,alios paruos, alios mediocres. Vnde Plinius magnitudinem reſpiciens,ſoricem a mure tanquam maiorem diſtinxit,& Ariſtoteles mures in Arabia ſoricibus multò maiores verſari ſcripſit. Vitriacus in partibus Orientis mures in corporatura vulpibus æquandos obſeruauit. At Americus Veſpucius in Inſula quadam Oceani mille leucis ab Vlyſſipone diſtante,mures quam maximos inuenit. Affirmant quidam in noſtris regionibus,aliquādo Rattum in comparatione ad alios mures,maiorem, latiore, & proceriore corpore præditum inueniri,qui à cæteris muribus alitur,ideoque Rattorum Regem appellant. Verùm fieri poteſt,vt aliquis mus ſenecta confectus,a natu minoribus nutriatur, quemadmodum de Gliribus explicatum fuit. Ratione coloris, inquit Geſnerus non omnes vno, & eodem colore inſignitos eſſe. Siquidem domeſticorum alij nigricant,alij ex fuſco ad rufum,alij ad cinereum colorem tendunt,cum tamen vt plurimū aſinini ſint coloris,alij denique ſunt candidiſſimi,quapropter Geſnerus refert ſe,in Germania conſpexiſſe murem maiorem albiſſimum menſe Aprilis captum,qui rubicundis,& prominentibus oculis,barba multis,& oblongis pilis hirſuta refertus erat. Non diſſimilem forſitan murem oculis igneis,& candore inſignem Scaliger conſpicatus eſt. Albos mures inueniri non negat Albertus,ſed eos ſalaciſſimos,in eorumquè excrementis albos lapillos eſſe prædicat. Si pilos meditemur,notandum eſt murium alios pilis mollibus,alios verò durioribus inſtar ſetarum,veſtiri. Quocirca Plinius,in Cyrenaica regione,& Aelianus apud Aegyptios,mures pilis herinaceorum acutis indutos verſari protulerunt. Hinc non eſt mirum, ſi apud Herodotum ἐχῖνες, genus quoddam murium legatur. Si noſmet ad odorem cōuertamus, Ruellius in hiſtoria ſtirpium,à muribus excrementa alui iucundo odore referta interdū egeri,literis mandauit. Alioquin totum animal ingratum odorem ſpirat. Eſt quidem veritati conſonum in Italia verſari ſpeciē muris iucūdum odorem emittentis,quē Moſchardinū appellant,de hoc autem in hiſtoria murium ſylueſtrium agetur. Denique locus,& regiones alias murium differentias exhibent. Eruditi quidam viri murem Indicum, vel murem Pharaonis nominăt,ſed hunc poſtea ab Ichneumone non diſcrepare atteſtantur. Belluam etiam ſub nomine muris Indici Braſauolus Geſnero communicauit,ſed Ichneumoni congenerem eſſe ſuperius iudicauimus. Bellonius quoque in profectione à Cairo in montem Sinai,iuxta Solum arenoſum,murem hyoſciami ſemine tantummodo victitātem obſeruauit,qui dorſo cinereo ventre candido,corpore oblongo,cauda prolixa,& ore mucronato conſpiciebatur. Satius igitur erit cum Anglico,mures in domeſticos,& ſylueſtres diſtribuere,dummodo,per domeſticos, non cicures, ſed in homanis domicilijs verſantes intelligamus. Alioquin,referente Cardano,in Appendice de rerum varietate, omnes mures aggreſtes appellandi ſunt. Domeſtici igitur in maiores, & minores, ſylueſtres verò in aquaticos,montanos,& aruenſes diuiduntur,de quibus ſuo loco ſigillatim verba fient. Ad finem σκάλοπες quidam mures ſunt,quos ſcalopas vocāt,vt Scholiaſtes Ariſtophanis in Acharnenſibus animaduertit. In Cappadocia quoq. ex Varino eſt quoddam genus muris μυεξὶς dictum, aliqui ſciurum vocant, mures domeſtici nulla egerent deſcriptione,cum maximo noſtro damno ſint notiſſimi. Georgius tamen Agricola Rattum,ſiue murem domeſticum grandiorem,minori quadruplo maiorem prædicat, colore ſubnigro,vel fuſco,circa ventrem dilutiore,capite longiuſculo,tenui, & procera cauda, piliſq. nuda. Hic mole corporea muſtelæ magnitudinem aſſequitur. Quoad partes internas,Ariſtoteles,& Plinius retulerunt mures cor maximū habere,felle verò aliquando carere. Alibi quoq. Philoſophus aſſeruit,in ſolis cornutis animalibus altera tantum parte dentatis,quibus adduntur daſypodes, veſpertiliones, & mures vtrinq. dentati, ineſſe vterum acetabula habentem,& potiſſimum tempore, quo fætus in vtero continetur, a quibus acetabulis per media vaſa pendet embryo.

Rattorum Rex. — *Exercit.59.* — *lib.4.* — *Odor muriū* — *in lib. de p- priet.an.* — *lib.3.hiſt. an.ca.1.*

NA-

1. MVS DOMESTICVS MINOR.

2. MVS DOMESTICVS MINOR ALBVS SVIDÆ

3. MVSCVLVS RVBICVNDVS SINE PILIS NVPERRIME NATVS.

NATVRA, ET MORES.

TDa natura mures compararunt, vt, referente Suida, præter asinum, & aprum, acris sint auditus, & noctu, more furum, lumina odio habeant, quoniam eorum acies oculorum quodammodo perstringatur, & obtundatur. Prætereà insignem concoquendi alimenti facultatem participant; Quandoquidem ex Theophrasto colligimus mures ferrum arrosisse. Hinc Plinius tradidit tantam in furando

do voluptatem à muribus percipi, vt in officinis aurarijs, & ferrarijs, micas metallorum deuorent. Immò aliquando in quibus libet rebus rodendis tantum afferunt detrimentũ vt apud Iuris peritos horum meminisse decretum sit, dum damnum pannis in fullonica à muribus datum, à Fullone resarciendum esse statuunt. His verbis. *Si Fulo vestimenta polienda acceperit, eaquè mures roserint, ex locato tenetur, quia debuit ab hac re cauere.* Sed maiorem iacturam, & calamitatem mures solent afferre quando diplomata testamenta, vel tabulas adeò rodunt, vt hæredes bonorum possessione priuentur. Quapropter Iuris periti quærunt, an tabulis à mure rosis fides sit adhibenda, & respondent distinguendo de parte substantiali tabularum, etenim si literæ rosæ fuerint, tunc hæres in bonorum possessionem non est admittendus, sin autem lina, & sigilla rosa, & lacerata fuerint, tunc non obstat, quin hæres in bonorum possessionem introduci possit. Insuper excrementa etiam huius animalis corpori humano ægritudinem afferre possunt, siquidem vrina secundum Arnoldum supra aliquam partem insperfa, illã vsquè ad ossa corrodit: licèt Albertus hoc nonnisi post congressum muribus accidere testificetur. Postmodum alui excremẽta acria sunt, & interdum odorifera, sed hanc proprietatem excrementis murium maiorum Physiologi attribuunt, cum horũ caro calidior, & acrior esse perhibeatur. Amplius murium hepar iuxta augmentum, & decrementum Lunæ crescere, & decrescere tradit Aelianus. Quoad Ingenium, Plinius ex terrestribus animalibus mures, & ex auibus hirundines indociles esse prædicat. Hinc Porta murium carnem in cibis sumptam, obliuionem generare autumat. Ex altera parte affirmat Aelianus à muribus multos parari cauos, vt vno impedito ad alium confugere possint, & plures in aquam dilabentes, mutuas inter se caudas mordicus tenere, vt vno exeũte omnes euadant. Quare assertum Alberti à veritate non valdè recedet, quando dixit se in partibus superioris Germaniæ conspicatum fuisse murem, qui nutu sui magistri tenendo candelam comedentibus lumen ministrabat. Quamuis vt opinamur Albertus murem alpinum fortè intellexerit. Tandem muribus id natura congenuit, vt diuturna lucis vsura non fruantur. Ideo musculus apud Horatium alteri ait. *Viue memor, quàm sis aui breuis.*

l. item quæritur. vers. si fullo ff. loc. & cond.

ff. de bon. poss. sec. tab. vers. si rosa

Excremẽta muriũ qualia.

lib. 7. Phyt. cap. 2.

VOX, LOCVS, CIBVS.

LEgimus in Batrachomyomachia Homeri murem vlulasse, quoniã ibi mus introducitur cæteris nuncians quemdam murem occasione ranæ, in aquis perijsse sic.

Δεινὸν δ' ἐξολόλυξε δραμὼν δ' ἤγγελε μυέσσιν

Idest.

Vehementer autem vlulauit, currens autem nuntiauit muribus.

Nam apud Græcos ἐξολολύζω vlulatum edere significat. Verùm hoc in loco Auctor nõ de propria muris voce, sed de queribundo signo verba fecit. Etenim Vincentius in Speculo naturali, mures mincare, vel pipicare, sorices verò desticare, per onomatopæiam scripsit. Auctor vero Philomelæ sic cecinit.

Mus auidus mintrat, velox mustelaq; dintrit.

Quo ad locum Textor in Paro Insula nullos esse mures testificatur, & Hector Boetius in descriptione Regni Scotorum refert, in regione circa castellum *Slani*, nullum murem maiorem esse, nequè ibi viuere, si aliundè importetur. In Peruana etiam regione nulli mures olim versabantur; sed, teste Augustino Zarate, postquã in illas oras Hispanorũ merces, in quibus mures libenter nidulari solent, deferri cæperunt, repẽte tanta muriũ copia apparuit, vt molestia Hispanos, & terrore Indos afficeret. Ideoquè murem Indi *Ocochia*, idest rem ex mari natam nominarunt. Alioquin mures nostras domos frequentant, & in cauis parietum stabulantur, sed præcipuè, ad mentem Alberti, circa horrea versantur. Quamobrem in Epigrammatibus græcis de Asclepiade auaro, hæc carmina leguntur.

in Cornucop.

Μῦν ἀσκληπιάδης ὁ φιλάργυρος εἶδεν ἐν οἴκῳ,
Καί τί ποι εἰς φησιν φίλτατε μῦ παρ' ἐμοί.
Ἡδὺ δ' ὁ μῦς γελάσας, μηδὲν φίλε φησί φοβηθῇς
Οὐχὶ τροφῆς παρὰ σοὶ χρήζομεν, ἀλλὰ μονῆς.

Idest.

E Idest,

Murem Asclepiades vt apud se vidit auarus,
Mus, quid in æde facis, dixit amice mea?
Mus blandè arridens tolle, inquit, amice timorem,
Hic ego non victum quæro, sed hospitium.

Aliter,

Murem Asclepiades sic est affatus auarus,
Quid facis in nostra mus miserande domo?
Cui mus subridens, bone amice quiesce, ciborum
Sumere nil tecum, tecum habitare volo.

Quoad edulia, mures frumento, leguminibus, pane, carnibus rebus indiscriminatim vescuntur. Immò aliquando admirati sumus quomodo etiam cæpas, & allia succo acerrimo prædita degustent. Semper tamen durum molli præferunt. Et ex Alberto, repertis, & gustatis multis caseis, optimum semper comedunt. Liquidis quoquè delectantur, quia sorbent vinum, & lambunt oleum. Hac de causa Homerus Palladem in prælio aduersus ranas, muribus auxilium negantem introduxit, propterea quod in eius templo coronas arrosissent, & lampadarum oleum sorpsissēt. Vnde Reusnerus iure merito de mure sic cecinit. *in Batrach.*

F

Regnator penoris, mensaq. arrosor herilis
Sub terris tutum mus sibi fecit iter.

Amplius reponi possunt mures inter illos animantes, qui in propriam speciem sæuiunt. Quandoquidē si multi aliquo in vase excipiantur, vt inde exire nequeant, fame impulsi se mutuo deuorare solent, a deò vt fortior semper imbecilliorem aggrediatur.

COITVS, PARTVS.

IN congressu murem marem cauda fœminam complecti Albertus testificatur. Quamuis Porta ex Plinio confirmet murem fœminam solo salis linctu impleri. Aelianus tamen frequenti salis vsu fœminas fœcundiores reddi tradidit. Verumtamen absquè salis vsu murium fœcunditatem debemus admirari. Cum scribat Aristoteles mure fęmina prægnante in vase milliario quandoquè occupata, paulò post aperto vase, mures viginti, & centum repertos fuisse. Prærerquamquod in fœmina grauida dissecta fætus fœmini prægnantes obseruati sunt. His addamus, ad mentem Aristotelis, animalia multifida, vt canes, & mures multos etiam catulos vnica fętura eniti. Deinde præter maris, & fœminæ permixtionem, ex sordibus domorum, & nauium generantur. Quapropter in historia Indiæ Lusitanicæ legimus quosdā vermes instar digiti crassos ex putri materia in arundinibus nasci, quorū alij paulò post in papiliones, alij in mures degenerant. Pausanias quoque narrat in nonnullis Ioniæ ciuitatibus, ob Meandri fluminis inundationem tantam murium copiam ortam fuisse, vt incolæ aliò migrare coacti fuerint. Nonnulli fuerunt huius opinionis mures ex vrina leopardi etiam pro gigni. Qua de re legitur in historia Martini Poloni, si leopardus aliquem momorderit, mures conuenire, vt vulneratum permingant, sed illo in loco fortè de muribus syluestribus sermo habetur, qui in syluis à leopardo frequentatis procreantur. Cardanus igitur fœcundam murium generationem contemplans protulit mures ex putri materia ortos non generare, & si generant vim prolificam in filijs cessare, quando quidem vis generatiua quotidie imbecillior euadat. Deniquè mures pariendi tempore in mercibus, in tritico, & etiam intra pannos nidulantur, & pariunt. Quare assertum Varronis nos in admirationem non debet trahere, cum dixerit murem apud Arcades in exesa pinguedine Suis, qui obesatus præ mole corporis à terra surgere non poterat, nidum struxisse, & peperisse.

lib. 8. Mag. nat.

lib. 6. de hist. an. cap. 37.

G

par. 3.

li. 9. de supt.

H

CAPIENDI, & FVGANDI RATIO.

CVm nulla ſint animalia , quæ nobis maiori ſint iacturæ , quàm mures, qui
tanquam familiares fures libros lacerant , veſtimenta arrodunt , & de-
niquè in omnem rem eſcariam inſaturabili voracitate graſſantur . Iure
optimo aduerſus nocentiſſimam horum fæcunditatem, vindices animan-
tes , fallaces machinas, venena, & terriculamenta recenſere debemus. Ra
tione primi, præter vulpes, & muſtelas , quæ agreſti odio mures proſequuntur, ideoque
Plinius modico cerebri muſtelini in coagulo mixto mures a caſeis arcebat , & muſtelæ
cinere ſparſo eoſdem fugabat . Eligendus eſt optimus felis murium acerbiſſimus hoſtis
coloris leucophæi, qui a Syria originem, & nomen trahat . Hunc enim tanquam calida
è regione prognatum, auctore Cardano , temperatior ſanguis ad manſueſcendum doci-
lem, & ad venandum ſedulum efficit . Hic tandem pauco, viliquè cibatu ita nutriendus,
& ab herilibus damnis arcendus, vt fidelibus excubijs totam domum perluſtrans hoſti-
libus rapinis emeritus veſcatur . Sin autem libuerit furacem murem in vindicem felem
transformare . Deni vel plures maiuſculi mures, viui in fictili, vel ligneo & probè oper-
culato vaſe , ab eſculentis prorſus vacuo includendi ſunt , exiguum tamen relinquatur
ſpiramentum , vnde quid intus agatur , conſpici poſſit , & rabidi, ſtimulante fame, effe-
cti mutuo ſe morſu abſument . Vbi vnus ſuperſtes, & victor remanſerit , per ædes liber
dimittatur , Is enim murium efferatus carnificina , nihil tale ſuſpicantes cæteros mures
ad vnum omnes iugulabit, & perdet , Mizaldus duos viuos mures in fictili clauſos igni
ex fraxino excitato ſuperimponit, qui, vi caloris vrgente, talem emittunt ſtridorem , ut
proximi mures quaſi auxiliaturi accurrentes in ignem illicò ſe præcipitent . Modò ad-
uerſus mures excogitatas ab auctoribus machinas deſcribere licet . Sed aduertendum
eſt hos animantes muſcipulis captos citò eximendos eſſe, ne illas permingant , quoniam
reliqui poſte à dolum ſuſpicantes difficilius accederent . Quare, ſi id acciderit , muſci-
pulas abluendas, vel fumo imbuendas eſſe opinamur . Prima igitur , & communis mu-
ſcipula ſic compingitur . Tabellis diligenter leuigatis capſula oblonga, & quadrangula
fabricatur . Tabellarum vna pauimenti loco ſuppoſita ternas in parietes erectas ſufful-
cit . Oſtiolum cataracta foris pendula claudit, quia breui lino de longiuſculo vecte ſu-
ſpenditur, vt mus ingrediens ad eſcam filo ferreo affixam, illaquè leuiter contacta , re-
pentè reducto ſuperiori retinaculo, cataractam in ſui ruinam deijciens popinam in car-
cerem vertat . Aliud decipuli genus rotundum filis ferreis in modum caueæ auium fa-
bricatur duobus oſtiolis ad latera exornatum , quæ ingreſſum murium ad eſcam in me-
dio caueæ locatam, ſed non egreſſum admittunt . Lurcones poſtea hac cauea incluſos
machina in aquis demerſa ſuffocantur . Creſcentienſis meminit cannæ ampli orificij ,
cuius medium arcu armatur, vt mus ingrediens ad eſcam ab arcu ſecus orificium tenſo,
acui affigatur ne inde effugere poſſit . Hodiè ex tabellis hoc genus machinæ conſtrui-
tur, vna in orbem feneſtratur, vt caput murinum admittat, imaquè foraminis ora aculeis
ferreis munitur , & ibi ferreus radius a ſumma tabella ad imam recuruatus affigitur , qui
per funiculum tenſus caput muris eſcam tangentis ſubiectis mucronibus affigit . Aliter
hodie leuigata tabula circinatur, & totus circulus mucronibus ferreis munitur , centrum
hamato clauo armatur, & arcu pariter ferreo omnes mucrones ambiente circulus coro-
natur, extremitates arcus ſuppoſitæ tabellæ affiguntur , neruus autem arcum attollens
ſupra imminens centro lignum eleuatur , & tandem adunco centri clauo vna cum eſca
lentè nectitur , vt a mure mordicus contacta arcus repentè cadens furem mucronibus
affigat . Sunt præterea alia muſcipularum genera , quibus mures pondere obruuntur ;
quæ quoniam omnibus ſunt notiſſima , in illis recenſendis tempus non teremus . Inſu-
per Creſentienſis vaſis multifariam accommodatis familiares domorum fures conatur
decipere . Sumit igitur vas aqua ſemiplenum , & aquæ ſuperficiem acere, gluma , zea,
vel paleis polline farinæ, vel caſei ſcobe inſperſis diligenter tegit . Ideo mures odore
pellecti ad pabulum ſine ſuſpitione accedentes ſuffocantur . Aliud vas altum vnde mu-
res euadere non poſſint, in locis a muribus frequentatis collocat, & tenuem baculum in
medio ſemifractum oris vaſis ſuperponit, vnde mus ad nucleum fractura baculi interce-
ptum

Feles, & muſtela capiũt mures.

lib.7.de rer. var.cap.33

Mus muriũ nex.

Muſcipula ad coercendos mures.

Alia muſcipularum genera.

B C D

E ptum accedens, vnà cum baculo vasis fundum petit. Amplius ex eodem Crescentiensi, vas charta, quam pergamenam vocant, in decussem diuisa diligenter tegitur, & polline farinæ, vel scobe casei inspergitur, ad quam mures proficiscentes, charta cedente, ad vasis fundum ruunt, charta semper ad pristinum reuoluta locum, itaut vna nocte multi mures eodem vase excipiantur, & decipiantur. Ad minores verò mures fallendos, & coercendos Crescentiensis docet aperiendam esse nucem iuglandem, eiusquè partem dimidiam margini alicuius vasis ita subijciendam, vt pars nucis aperta introrsum vergat, vt mus illam arrosurus, velit nolit, vas subire cogatur. Quare nuce dimota, & vase collabente necessariò comprehenditur. Nostra ætate artifices, & mulieres Bononienses ad coercendos minores mures, columellæ ferreæ in tabella leuigata infixæ scutellam in fundo perforatam imponunt, quàm nucleo à tabella adeò eleuant, vt musculus ad ipsum rodendum intrare possit; quo nucleo moto, scutella labens murem coercet. Palladius spissa amurca in pelui ærea noctu ædibus in medijs constituta, omnes tùm incolas, tùm accola mures conuenturos, & adhæsuros promittit. Sed quoniam prodigiosæ fecunditatis bestiolæ muscipulis non semper coerceri possunt; libebit sub esculentis illecebris latentia in eorum perniciem venena recensere.

Decipula murium minorum.

F Porta in Magia naturali herbas muricidas enumerat; inter quas aconitum myoctonum ex Dioscoride, & staphisagriam reponit; ex quarum plantarum radice, vel semine puluis eliciendus est; qui cum farina in butyro frixus, mures occidit. Radicem verò illius achoniti, quod Botanici lupariam appellant, rustici agyrtæ, vt refert Gesnerus per Germaniam ad exterminandos mures diuendunt. Sed hanc nullius esse valoris Gesnerus se expertum esse fatetur; dum cum farina, larido, & butyro mixtum muri in muscipula capto exhibuit, qui per triduum sine potu seruatus non perijt. Cardanus solo napelli succo omnia animantia venenat. Σκίλλα σκαμμονία θανατηφόρος μυῶν apud Hesychium, & Varinum legitur; sed ipsi Scillam, & Scamoneam diuersas plantas confundunt; cum tamen ambæ muribus exitiales esse ferantur. Nam Carolus Stephanus sumit Scillam, quæ aliter muris cæpa vocitatur, illamquè in frusta sectam ponit in fictili, cuius fundum foraminibus sit peruium; hocquè in aliud vas ampli oris imponit, rimasquè hermetico luto diligenter obturat; deinde vase inferiori terra obruto, ignes penès superius accendit, sicq. per descensum distillatur aqua, quam cum farina triticea miscens componit pastam ad

lib. 15.

lib. 7. de rer. var. cap. 37.

lib. 3. agric. cap. 27.

G mures necandos peridoneam. Paxamus polentam semine syluestris cucumeris, helleboro nigro, & colocyntide, vt certè helleboro solo medicatam offert. Deinde querneo cinere cauernulas replet; vt hoc aspersos scabies occupet, & perimat. Eosdem perdit rubi radice cum butyro, pane, & caseo commixta. Idem auctor helleborum album, & cynocrambes corticem cum polenta, & ouis tusam confundit, & per loca murium dispergit. Tithymalum quoquè contusum cum polenta, & ænomelite permixtum, ad mures excæcandos propinat. Auicennas hyosciami albi tamen in mixturis præbet. Plinius helenio herba contrita hosce furunculos enecat. Chamæleone, siue Ixia addita aqua, & oleo, ad mentem Dioscoridis, mures exanimantur; nisi protinus aquam biberint. Idcirco Gesnerus narrat se vidisse rusticos carduum varium nempe chamæleonem, ad necandos lupos, & mures venalem circumferentes. Præter herbas, & radices enumeratas, Paxamus ferream scobem fermento admiscet, & Auicennas lithargyrium, & argentum viuum, vt mures dispereant. Ad idem præstandum, arsenicum citrinum cum farina subigit Albertus. Huius asserti veritatem confirmat Gesnerus, tum quia Germani hoc arsenicum murium venenum passim vocant; tùm quia in muribus musci-

lib. 3.

Murium venenum.

H pula captis, huius veneni periculum fecisse tradit. Illi enim mures illo degustato intra horæ spatium perierunt. Hoc venenum non solum mures perimit, sed interdum illos in tantam rabiem agit, vt in sui generis animantes desæuiant, & quoscunque momorderint, ad internecionem adigant. Ad rem nobis narrauit pharmacopæus Bononiensis fidedignus, post sparsum cum farina castanearum arsenicum, se in propria officina sub quibusdam capsis quinque mures mordicus cohærentes mortuos inuenisse. Plerìquè oblato muribus hoc veneno; aquam apponi iubent, quia hoc vehiculo per venas ad cor ocyus dirigi opinantur. Gesnerus tamẽ aquam non esse apponendam meritò existimat, nã ratione liquidorũ, vomitu prouocato, sæpissimè venenũ eijcitur. Qui verò metuunt, ne mures veneni prægustatores esculẽta, & protulẽta cõtactu, vel halitu venenato inficiat, tutius vitrũ modicè tusũ, vel gypsum in pollinem redactum cũ caseo, vel cum fa

Arsenicum murium est verum venenum.

rina mixtum per loca ſpargunt; illud enim eorum mollia viſcera erodit, hoc verò con-
cretione lapideſcens, præcluſo ſpiritu, mures ſtrangulat. Geſnerus ex libro manuſcripto
Germanico calcem viuam commendat, quam fruſtulis carnium exciccatarum cum bu-
tyro in ſartagine frixis inſpergit, apponitquè vas aqua plenum, vt bibant. Sin venena
compoſita pro muribus interimendis libeat diſcere: confugiendum erit ad Vuecherium,
qui troſchicos ad glires, & mures occidendos deſcribit. Ad finem terriculis, ſuffitibus,
& herbis fugantur. Paxamus mures territat, abigitquè vniuerſos, cum quempiam ca-
ptum, detracta capitis pelle demittit. Plinius vnum caſtrat; & emittit, quia vnus ema-
ſculatus plures maſculos muſculos in fugam vertit. Geſnerus meminit audiuiſſe, ſi mu-
ri capto tintinnabulum alligetur, eum dimiſſum cæteros fugaturum. Nonnulli etiam pro
comperto affirmant, mure per pedem ad paxillum in medio domus ligato, reliquos in fu-
gam verti. Si lubeat ad ſuffimenta confugere. Paxamus fumo chalcanti, lapidis hæ-
matitis, melanthij, origani, & myricæ vtitur. Dioſcorides autem, & Plinius folijs taxi
combuſtis totam domum ſuffiunt; nam mures ab huiuſmodi odore abhorrentes repentè
alio migrant. Vrſinus vngulam aſini, Alij vngulam mulæ, Mizaldus vaccarum ex prio-
ribus pedibus adurunt, & loca à muribus frequentata ſuffumigantes eos abigunt. Idcir-
co Timotheus hac ratione fortè ductus, ex ſtercore bubulo, & farina volatili componit
lutum: quo murium foramina ad illos arcendos imbuit. Ruſtici folijs aquifolij, vel ru-
ſci, funes, à quibus dependent ſalſæ carnes aduerſus murium in gluuiem muniunt. A-
ſphodelli radice, ex Plinio, mures fugantur, & cauerna præcluſa moriuntur. Multi ſo-
lis abſynthij folijs veſtimenta, & pelles à murium dentibus defendere profitentur. Quare
Tragus narrat à mulieribus Germanis cum farina abſynthium decoqui, deinde illo fari-
naceo linimento, lectorum culcitras illiniri, vt tanquàm loricatæ dentibus murinis reſi-
ſtant. Deniquè Mizaldus ex libro Ptolemei de Imaginibus recitat hoc nugamentum,
nimirum iconem felis murē ore tenentis in cupro ſculptam aſcendente tertia Capricorni
facie, in loco, vbi mures vagantur, ſepeliendam eſſe; quia perterrefacti fugam arripient;
cui tamen aſſerto nihil credendum eſſe cenſemus.

lib.2. antid. ſpec.

lib. 30.

centur. I. memor.

centur I. memor.

ANTIPATIA,
& Sympathia.

HOmerus in Batrachomyomachia tria, nempè accipitrem felem, & decipu-
lam tantummodò recenſet, à quibus mures hoſtili animo diſſentire ſcri-
pſit. His addit Aelianus viperam, quocirca retulit mures, audita felis, aut
viperæ voce, de loco ad locum muſculos transferre. In quacumquè igi-
tur habitatione, ſeduli feles excubias agent, ibi mures vagari non con-
ſpicientur; ipſis autem abſcentibus tanquàm furaces lurcones rem eſca-
riam prædabuntur. Iuxta illud vulgatum.

Sic vbi felis abeſt, ſaltunt per ſcrinia mures,
Sic domina ancillæ digrediente domo.

Cæterùm non ſolum feles, & accipitres verùm quoquè vulpes, & muſtelæ aliæquè ani-
mantes, carne murina veſcentes ipſi ſunt inuiſæ. Præterea, ex doctrina Plinij, & Solini
colligimus murem ab elephanto, agreſti odio diſſidere. Ideoquè pabulum à mure leui-
ter etiam contactum elephantus abominatur. Leo quoquè alioquin magnanima Fera,
viſo mure, quaſi perterrefactus, catalepſi ferè corripitur. Quamuis quidam poeta non
antipathiam, ſed vim leoninam contemplans dixerit,

Spicula muſcarum contemnit flammiger ales,
Magnanimus mures, & leo ridiculos.

Antipathia Leonis, & muris quæ.

Amplius hoſtili animo in mulos, & aſinos ſæuiunt; ſiquidem mures in præſepe occultati,
prædictorum animantium nares mordent. Quapropter, vt recita-
tum fuit ſuperius, vngulis aſini, & muli ſufumigatæ domus à muribus tutæ con-
ſeruantur. Tandem multæ plantæ, vt Scilla, elaterium, & colocynthis illis ve-
hementer ſunt infenſæ propter rationes ſuperius adductas. Viciſſim cum maiorana,
vt tradit Porta, maximam exercent ſympathiam, quandoquidem mures quocumq; mor-
bo

E bo affecti, ad huius plantæ radices tanquam ad sacram anchoram confugiunt. Ab aliquibus etiam serpentibus non abhorrent, quoniam, auctore Ponzetto, cum illis aliquando colludentes conspiciuntur; immò solo halitu ab ipsis mures à cauernis extrahuntur. Demùm adeò tenaci sympathiæ glutine sues, & mures copulantur, vt muris iecore in ficu suibus dato, nullo edito grunitu porrigentem sectentur. Huius rei Pierius Valerianus Patauij versans cum omnium admiratione, se periculum fecisse testatur.

lib.3. Hierog.

EPITHETA.

LAtini Auctores, & potissimum Poetæ murem varijs epithetis decorarunt. Illum enim à pusilla corporis mole breuem, paruum, exiguum, & ridiculũ; à voce querulum, ab immunditia obscænum, & opicum; ab acri odore, qui ab illo dimanat, fætidum, à luxu salacem, & à colore nigrum, & cinereum vocitarunt. Deinde quoniam astu non caret, à Latinis cautus, & impro-
F bulus, ab Homero δόλιος nuncupatur; cum apud Græcos δόλος fraudem significet. Præterea, cum mus odores diligenter sectetur; κνισσοδιώκτης ab Homero dicitur. Immò ob hanc fortè rationem σκόπυοι μύες, nempe speculatores, & diligentes exploratores libro primo Epigrammatum græcorum nominantur. Ab insatiabili quidlibet edendi voracitate, à Latinis mus auidus, & rodens, à Græcis ἀρτοφάγος, καὶ τρωξάρτης nimirum panivorus exponitur ἀπὸ τοῦ τρῶξαι ἄρτον, scilicet quòd panem edat, vel rodere soleat. Immò λυχνοβόρος lychniuorator, φιλόλυχνος liguritor, & παμφάγος omnia vorans indigitatur. His addamus quòd, quia loca edita petat, ἑρπυσὴς, vel ἑρπυστὴρ nimirum reptilis cognominatur. Nam libro primo epigrammatum græcorum habetur hic versus.

in Batrachomyo.

παμφάγος ἑρπυσὴς κατὰ δώματα λυχνοβόρος μῦς.

Tandem ratione loci mures vrbani, rustici, & terrestres vocantur. Vnde Græcis χερσαῖοι μύες nempè terrestres ad differentiam aquatilium nuncupantur. Amplius ὀροφίαι μύες, quia sub tecto latibula habeant, cum vocabulum ὀροφίας ab ἐρέφω tego, deducatur. Alioquin à Nicandro in Theriacis, νυχηβόρος, quasi in cauernis comedens nominatur.

G DENOMINATA, & COGNOMINATA.

I A Nobilioribus inchoantes Apollinem Symintheum à muribus, quos apud Chrysam (teste Cælio) vocant Smynthas, prima facie cognominamus. Nam cum olim Crinis Phœbi sacerdos sacra negligens fructibus annuis per mures priuaretur. Apollo per quemdam bubulcum nomine Hordã, Crinim monuit, vt consueta sacra peragerer; quod facto, Apollo mures sagittis confecit. Idcoquè statuæ Apollineæ muris icon subijciebatur. Huius cognominis Apollinei Ouidius in Fastis meminit hunc in modum.

lib.6. lect. antiq.c.7.

Consulitur Smyntheus, lucoq́; operatus opaco;
Hoi non mentito reddidit ore sonos.

Quamuis alij Solem respicientes Appollinem Smyntheum, quasi ζέων θεῖν nuncuparunt; quia feruens currat. Non desunt præterea varia hominum nomina, quæ à muribus denominationem sortiuntur; vt Myscellus apud Suidam, qui Crotonem condidit, ita dictus
H (Erasmò teste) ob crurum exilitatem, quæ murinis similia gerebat. Myagrus insignis Statuarij nomen fuit apud Plinium. Licet etiam muscarum Deus, ita nuncupetur, sed in hoc secundo sensu prima syllaba per υι dyphthongum scribitur. Muricida apud Plautum homo segnis, & iners appellatur. Myoria ab Epicrate mulier ab honesto, & pernicioso luxu vexata dicebatur, quoniam, vt inquit Aelianus, mures salacissimi sint, & toti libidine diffluant: vel potius, quia mulier portentosæ libidinis, instar caui murini, quosuis amantes tanquam subeuntes musculos admittat. Tandem Murositæ hæretici dicebantur, qui mures colebant, vt scribit Philastrius, referente Gesnero. Si ad animalia sermonem conuertamus: primitùs se se offert μυοξὸς bestiola muri simillima, de qua in antecedenti capite actum fuit. Μυογαλῆ species pariter muris, de qua seorsim agetur. Musio à Vincentio in speculo naturali felis appellatur, quoniam no-

lib.34. c.8

Hæreticorũ quadã secta

Musio quid

ctu, diuquè muribus insidietur: hoc animal Nuperi auctores à colligendis muribus, murilegum indigitarunt. Alioquin murilegulus muricis, & purpurarum inquisitor dicitur. Quædam serpentem species halitu à cauis mures extrahens, apud Nicandrum, μυόθηρ, vel μύαγρος nuncupatur. Insuper musculus paruum murem, interdum ipsum murem, secundùm Plinium, significat. Quamuis, vt in Aequiuocis declaratum fuit, præter murem, etiam piscem, machinam militarem, & partem torosam in brachijs, coxis, & suris denotet. Sunt deniquè ostreorum genera testa silicea intectorum, quæ μύες dicuntur ἀπὸ τῦ μύειν, quia testas, seu valuas claudendo conniuere videantur. Gaza autem apud Aristotelem alicubi mytulos transfert quoniam, vt nonnulli opinantur, figuram murium referant. Ideo apud Plinium μύαξ nempe mytulus species conchæ in arenosis prouenìens exponitur; & mya genus margaritæ circa Bosphorum Thracium, quod vniones rufos, & paruos generat. Quid de plantis dicemus? cum multæ ob varias causas à muribus denominentur? Ratione similitudinis partium, Matthiolus depingit quamdam plantam cuius folia aurem marinam æmulantur, & hanc myosotida, nempe aurem muris cognominat. Amplius pilosella vulgaris Cesalpini, & pilosella Matthioli apud Cordum in Dioscoridem auricula muris altera nuucupatur, Veronica mas supina à Cesalpino pro auricula muris tertia, & teucrium pratense pro auricula muris quinta depingitur. Item in antiquis Dioscoridis nomenclaturis polygonum mas myonix, scilicet murinus vnguis dicitur, & in ijsdem sampsucum nonnulli myuron, quasi caudam muris vocitarunt, alij maioranam, quasi myuranam, quoniam mures in suis morbis magna sedulitate radices huius herbæ inquirant. Alioquin Prisci apud Dioscoridem, maluam caudam muris indigitarunt. Aliæ plantæ, ratione pabuli, à muribus denominationem sumunt; vt illa species graminis phænix vocata, & descripta à Dioscoride lolium syluestre Tabernemontani dicta à Lobelio in Iconibus hordeum morinum, & in antiquis nomenclaturis lolium murinum cognominatur. Myagrum quoquè herba est apud Dioscoridem ita fortè dicta, quia muribus, & præcipuè agrestibus sit nocumento, immò alimento, quia pingue semen proferat, ex quo, in Gallia (Ruellio auctore) oleum pro lucernis exprimitur copiosissimum. Sunt quoquè aliæ plantæ à muribus cognominatæ, vel quia illos arceant, vel quia illos interimant. In primis μυίωπη Rhamnus dicitur, cuius ramis aculeatis carnes munitæ à muribus defenduntur. Illam asparagi syluestris speciem, quam Botanici corrudam vocant, Clusius spinam murinam indigitauit. Carduus etiam stellatus Herbario Lugdunensi spina muris exponitur. Ruscus deniquè folia spinis armata proferens à Græcis myacantha, & ab Italis pungitopo nominatur. Mures interimunt scilla, & aconitum; ideoquè illam muris cæpam, hoc verò myoctonum, & myophonum dixerunt. Quamuis autem Nicander recensens præsidia aduersus Ixiæ venenum, polium μυοκτονον nuncupauerit, cum tamen muribus necem non afferat. Sciendum est hoc inde nasci, quoniam polij suffitu muscæ depelluntur; Græci autem μύιας muscas, & μύας mures nuncupant. Μυωξάρια genus fructus legitur apud Hesychium: debemus autem legere μυξάρια; sunt enim fructus mucosi, quos Pharmacopæi sebesten vocant. De lapidibus legitur apud Hesychium μυοδρέπανον εἶδος λίθυ εὐτελῦς, nimirum myodrepanum esse genus vilis cuiusdam lapidis. Sequuntur modò nonnullæ ægritudines, quæ à muribus denominationem acquirere videntur. Primò igitur pulsum myurum esse docet Galenus, qui muris caudam æmulans, secundum ictum paulò minorem primo, & tertium secundo, & sic deinceps profert. Arabes (referente Andrea Bellunensi) dura quædam additamenta iuxta vnguium extremitatem nascentia dentes muris interpretantur; quamuis alij maculas quasdam in facie exponant. Murinæ cuiusdam affectionis meminit etiam Mercurialis, dum scripsit in Melonijs signũ affectus hepatici fuisse, quando huiusmodi ægritudine correptus domesticos mures diligenter obseruabat, & persequebatur. Myopasis quoquè aduersa est valetudo ab ortu contracta, qua correpti μυωπες vocati propinqua tantùm remota autem, aut parum, aut nihil cernunt. Hæc affectio à muribus fortè denominata videtur, quoniam cum hi sint animãtes nocturni, interdiu nõ nisi oculis semiclausis aspicere possint. Hinc forsitã μύωψ herba dicta, quæ ex Plutarchon, in Calidone mõte secus Acheloũ Aetoliç fluuiũ nascitur; cuius infusione lotis oculis visio amittitur, sed placata Diana recupatur. Hinc μυίνδα genus ludi apud Pollucẽ deducitur, in quo aliquis cõniuẽtibus oculis, aut pileo, vel fascia velatis, alta voce colludẽtib. nũciat, vt sibi caueãt; Interea circũ gradiẽs

aliquem

lib.32.c.9.

Plantæ à muribus denominant.

lib.4.c.39.

Lapis denominatis à muribus.

li.1 de diff. puls. cap. 11.

lib.1. Art. gym.

lib. de fluu.

E aliquẽ diſcurrentiũ apprehenſũ pro ſe cõmuere cogit; vel cæteros quærit abſconditos, donec colludentium aliquem inuenerit, vel ſedendo diuinat, quis ipſum attigerit, vt ſe liberet, quæ ludorum ſpecies pueris noſtris ſolent eſſe familiares. Succedũt loca, & regiones. Ideo Andreas Theuetus in hiſtoria Americæ literis mandauit in illo tractu Inſulam murium nuncupatam conſpici, quoniam illic omnia murium genera verſentur. Plinius Myan, & Sepriuſam Inſulas in Ceramico ſinu, Myandam verò oppidum in Cõtinenti Ciliciæ conſtituit. Pauſanias Myoniam vrbem Phocidis facit, cuius ciues Myones vocat. Myen Ioniæ Vrbem, & Myuſium illius ciuem Strabo appellat. Myoneſum verò paruam regionem inter Theon, & Lebedon Stephanus collocat. Denique μύος ὅρμος, ex Plinio, primus portus eſt Aegypti ad rubrum mare. Ad finem μυώδης nimirũ murinus dicitur quicquid ad mures ſpectat, vt murinus color, qui ſecundùm Columellã vulgaris in aſinis conſpicitur. Item μυωπίαι murium cauernulæ ab Hermolao dicuntur. Μύσταξ etiam ſeu μάσταξ mandibula exponitur, ſed præcipuè labrum ſuperius vnà cum enatis pilis. Quoniam autem mures non alio in loco, quàm in ſuperiori labro oblongos pilos gerũt; ideo barbitium ſuperius labrum exornans myſtax nuncupatur. Μυοκόπρος, F & μυόχοδον, & muſcerda ſtercus muris exponitur. Vnde μυόχοδος apud Heſychium, homo vilis, & neglectus reputatur. Alij autem μυόδοχον ex Geſnero perperam legunt. Muſcum etiam odoriferi excrementi genus, nonnulli à mure dimanare opinantur. At Geſnerus pro odoramento non muſcum, ſed moſchon legendum eſſe animaduertit. Sequitur muſcipula laquei genus, ex Sipontino, ad capiendos mures, veluti decipula ad capiendas aues laqueus eſſe perhibetur. Attamen ſæpe ſæpius Auctores hæc vocabula confundunt. Muſcipula igitur licèt Euſtathio, & Polluci ἶπος dicatur à verbo ἴπτω noceo, cum muribus nocumento, & exitio ſit; tamen apud omnes ferè lexicographos græcos μυάγρα legitur, necnon μύσφονον, παρὰ τὸ τοῖς μυσὶ φόνον ἐπιφέρειν, quoniam hoc inſtrumentum perniciem muribus afferat. His additur μυωτὸς apud Heſychium, genus quoddam veſtis ex pellibus murinis conſutum, vel murium figuris exornatum, quo Armenij induere dicebantur. Ideo Latini à ſoricibus huiuſmodi veſtem ſoriculatam vocauerunt. Cælius autem Calcagninus à ſurculis nempè ramuſculis, quibus talis veſtis exornabatur, ſurculatam dicendam eſſe putauit. Sunt etiam, qui myoparon nauigij paruum genus à muribus dictum eſſe arbitrentur, cum pontius à loco in quo olim fabri- G cabatur, ſcilicet à Myonte, & Paro Inſula denominationem habeat, vel potius hæc parua nauis Myoparo nuncupata inſtar muſculi ducis balenæ, paronis, ideſt maioris nauis ſit prodroma. Denominatis tanquam coronidem debemus addere nonnulla opuſcula, quorum inſcriptio mures reſipit. Primum eſt Batrachomyomachia Homeri opus, in quo ranæ cum muribus præliantes finguntur. Secundum eſt Myes fabula Carcini poetæ, in qua muſtela nocturnos mures ſtrangulat. Tertium eſt Galeomyomachia cuiuſdam nuperi Auctoris vbi felium, & murium pugna exponitur. Demùm Myuri quidam verſus hexametri vocantur, qui pyrrhichium pedem pro ſpondeo in fine habent.

Regiones a muribus dicta.

lib. 5. c. 31.

lib. 12.

lib. 6.

Myſtax quid.

Muſcipula nomẽ vnde

Nauigij genus.

ÆNIGMATA.

H MVlti Gryphi ad hiſtoriam muris pertinentes eſſent recenſendi, quos Italici Scriptores ſumma verborum elegantia proponunt, ſed vnum aut alterum in latinum ſermonem conuerſum recitabimus. Primus gryphus alludens ad felem, & murem animantes ambos furaces, eſt huius tenoris.

Per domos noctu grandior, ſed orto
Sole, non furtum facio, latenti,
Namq́ fur maior mihi perpuſillo
Inſidiatur

Camerarius quoquè introducit murem implicito ſermone loquentem hunc in modum.

Parua mihi domus eſt, ſed ianua ſemper aperta,
Exiguo ſumptu, furtiua viuo ſagina,
Quod mihi nomen ineſt Roma quoq́ Conſul habebat.

Alij proponunt ænigma vnico diſticho contentũ, illudque inſcribunt hoc nomine (Mu-
ſcatum) vt infra patet.

MVSCATVM.

Si caput eſt currit, iunctum cum ventre volabit;
Adde pedem redolet, & ſine ventre bibes.

Nam in hoc vocabulo (Muſcatum) quatuor hæc continentur, mus muſca muſcatum, &
muſtum. Etenim prima ſyllaba murem, prima cum ſecunda muſcam, & cum tertia mu-
ſcatum denotant. Prima autem, & vltima ſyllaba, media dempta, muſtum deſignant.
Multa præterea huius generis obſeruari poſſunt in vocabulis (oremus, & ſuſtineamus)
quorum ſyllabæ ſeorſim ſumptæ, non ſolum murem, ſed etiam alios animantes denota-
re videntur. Attamen breuitati ſtudentes hæc omittimus. Ille autem ſermo, in quo
dicitur. Mus ſyllaba eſt, mus autem caſeum rodit, ergo ſyllaba caſeum rodit, & vicis-
ſim mus ſyllaba eſt, ſyllaba autem caſeum non rodit, ergo mus caſeum non rodit, non
ad ænigmata, ſed ad ſophiſmata eſt reducendus.

PROVERBIA.

ADagia huc ſpectantia à ſalaci, edaci, & abiecta natura, nec non à captura
murium deſumuntur. Quoad primum legitur apud Suidam *Mus albus*. ef-
fertur hoc in hominem luxurioſa, & effæminata mollitie præditum. Siqui-
dem mures, & potiſſimum albi ſalaciſſimi eſſe perhibentur. In gluuies
deinde huius animantis multis alijs anſam præbuit. Heſychius enim no-
tat, quòd μυσσολεῖν dicuntur illi, qui in modum muris cibi cauſa oberrant. *Mures molas*
lingunt. Profertur de hominibus mollibus, & delicatis, linctus enim animantes ad ſa-
tietatem repletos eſſe ſignificat. *Mus arroſit chartam*. Prouerbium hoc ad obliuioſos
pertinet, qui memoriter aliquid recitantes, & alicuius periodi obliuiſcẽtes, vlterius pro-
gredi nequeunt. Ortum eſt adagium à muribus, qui ſæpè ſæpius libros, & literas arro-
dere ſolent iuxta illud Iuuenalis.

Et diuina Opici rodebant carmina mures.

Non eſt diſſimile illud. *Mus in pera*. hoc promulgatur de rebus damnoſis: quemadmo-
dum ſi diceretur. Coluber eſt in gremio, & in ignis in ſinu. Ab edacitate etiam dimanat
illud. *Suo ipſius indicio perijt ſorex*. Meminit huius Terentius in Eunucho dum inquit.
Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perij. Verba ſunt Parmeniodis, qui deluſus à
Pithia ſe prodiderat ſeni. Donatus docet hoc prouerbium eſſe promulgandum in eos,
qui ſuamet voce produntur, ductumquè à muribus prouerbiũ eſſe exiſtimat, qui aliquid
rodendo ſtrepentes ſe detegunt. Præterea abiectio, & paruitas animalis alijs prouer-
bijs occaſionem fecit. Quandoquidem Horatius in Arte poetica ſic cecinit.

Parturient montes naſcitur ridiculus mus.

Quaſi vellet innuere, quod mons quid mirum promittens parturiebat, & tandem murẽ
enixus eſt. Hoc adagium ſpectat ad homines glorioſos, & oſtentatores, qui magnis pol
licitationibus miram de ſe mouent expectationem, deinde nil niſi mera afferunt nuga-
menta. Athenæus refert quòd Thuras Rex Aegyptiorum huiuſmodi Scommate Age-
ſilaum Regem Lacedæmoniorum proſecutus eſt; cum ad eum ſuppetias in bello laturus
veniſſet. Nonnulli fuerunt huius ſententiæ hoc adagium duxiſſe originem ab Aeſopi-
co apologo, vbi agricolæ magna admiratione terram intumeſcentem obſeruantes tan-
dem exeuntem murem conſpicati ſunt; vt in his verſibus legitur.

lib.4. Dypnoſoph.

Terra tumet, tumo ille premit, gemituq; fatetur
Partum ferre, perit ſexus vterq; metu.
Cum tumeat tellus monſtrat ſe magna daturam,
Horrent, & trepidant, & propè ſtare timent.
In riſum timor ille redit, nam turgida murem
Terra parit, iocus eſt, quod timor ante fuit.
Sæpè minus faciunt homines, qui magna loquuntur;
Sæpè gerit vanos cauſa puſilla metus.

Adagia ſumpta ex neglecta muris natura.

Ex neglecta muris natura oritur aliud adagium. *Murem oſtendit pro Leone*, quod in illum
euulgari ſolent, qui ingentia pollicetur, & tandem oppoſita exhibet. Sequitur illud. *Mus*

E *non capitur ab Elephante.* Dicitur de homine excelsi,& generosi animi,qui prędas villes negligere solet. Manutius addit hoc. *Mus non ingrediens antrum,cucurbitam ferebat.* Scilicet mus,qui præ foraminis angustia,non potest subire cauum, vult cucurbitam intrò deferre. Hoc congruit illi,qui cum sibi cōsulere non possit,alijs opitulari conatur. Recitatur aliud prouerbium respiciens paruitatem muris,quo monemur à paruis etiam cauendum esse. Est autem huius tenoris. *Mus Brasidam inter caricas momordit.* Brasidas enim(auctore Plutarcho)cum manum inter caricas temerè imposuisset,& à mure ibi fortè latente morderetur,hæc verba protulit. Nullum est animal tam pusillum, quod lacessitum non cupiat vlcisci. Postquam de vltione verba fiunt. Solet etiam dici. *Virum improbum mus etiam mordet.* Quo denotatur,quacumquè ratione prauis hominibus vindictam non deesse,sed eos semper aliquo modo meritas dare pœnas. *Mus puero morso aufugit.* Hoc enuntiatur,quotiescūquè Principes à subditis,vel maiores à minoribus læduntur. Gręci insuper respicientes abiectam,ob œui breuitatem,murium naturam,solebant de homine valetudinario, imbecilli,consequenterquè breuis ętatis,hoc proferre. Κατὰ μυὸς ὄλεθρον. Idest. *Iuxta exitium muris.* Gesnerus quoque prouerbium Germanis familiare recenset huius generis. *Muscerdæ semper intermisceri volunt piperi.* Scribitque promulgari de hominibus imbellibus,& indoctis,qui inter viros fortitudine,& virtute insignes connumerari cupiunt. Est enim affine illi. *Corchurus inter olera.* Postremò si murium capturam contemplemur,hęc reliqua nobis adagia suppeditabit. Solebant enim Prisci,ex Palladio mures pice irretire. Inde ortum est hoc prouerbium. *Mus picem gustans.* Quoniam mus pice semel detentus & fortè liberatus,metuit ne iterum implicetur. Quadrat adagium in illos,qui antea virtute herculea admirandi,gustato autem periculo,formidine nō mediocri corripiuntur. Ideò iuuenes militiæ imperiti bellum facile suscipiunt; senes autem id experti certamina reformidant. Idcirco ad rem Horatius canebat.

Adagium Germanis familiares

F

> *Dulcis inexpertis cultura potentis amici,*
> *Expertus metuit.*

Prætereà de hominibus meritò comprehensis,& malo dignis à Manutio hoc effertur. *Decipula murem cepit.* Deinde addit idem Auctor nil esse vulgarius hoc asserto. Scilicet illū murem esse infælicem,qui vnum tantum colit cauum. Etenim,qui plures habet, vno occupato,ad alium confugere potest. Vnde emersit hoc prouerbium. *Mus non vni fidit antro.*

G Hoc enim monemur multos nobismet amicos comparandos esse, vt vno absente alter nobis opitulari possit. Gesnerus tradit in Germania de illis, qui cum prauis hominibus versantur,hoc prouerbium circumferri. *Qui cum felibus venatur, vt plurimum mures capit.* Quandoquidem corrumpunt mores bonos colloquia praua. In illos verò, qui male operari consueuerunt Germani,ex eodē Gesnero,hoc adagium promulgant. *Ingenium relinqui non potest,nec felis captandis abstinere musculis.* Succedit aliud. *Mus Hecatem.* Hoc pronunciatur de illo,qui in manus hostium inciderit. Nam feles muribus infensi sub tutela Hecatis habentur. Tandem de prodigiosis miraculis hoc potest proferri. Μυῶν ἥπατα. Idest murium iocinora. Siquidem ex Aeliano iuxta augumentum,& decrementum Lunæ hepata murium augeri,& diminui feruntur.

MIRACVLA.

H HAbemus in sacris Biblijs, vt Azotij acri supplicio plecterentur,qui Dei arcam in templum Dagon intulerunt, Deum in eorum territorium maximam murium copiam omnia destruentium immisisse. Propterea in sacro contextu hæc verba leguntur. *Et nati sunt mures, & facta est confusio mortis magnę in Ciuitate,videntes autem viri Azotij huiusmodi plagam dixerunt. Non maneat arca Dei Israel apud nos,quoniam dura est manus eius super nos, & super Dagon Deū nostrū.* Idcirco congregatis Philistinorum Satrapis,quinquè mures aureos fabrefieri iusserunt in monumentum murium, qui terram demoliti sunt,deinde in capsela inclusos vnà cum arca ad Israelitas miserunt. In historia Sarmatiæ legitur, quod Popelus secundus veritus,ne Poloni aliquem ex patruis suis, ipso decedente, Regem constituerent; astuto vxoris consilio, infirmam valetudinem simulauit, patruosquè omnes, qui viginti

numero erant Principes Pomeraniæ accerſiuit, in lecto decumbens ab eis obnixè roga-
uit, vt alterum ex duobus filijs, ipſo defuncto, Regno præficerent. Quod Patrui libenter
ſe facturos ſpoponderunt. Interea Regina poculum venenatum adornauit, & eorum vni-
cuiq. pro ſanitate Regis bibendum obtulit. Itaq. paulo poſt omnes egreſſi expirarunt.
Cadauera verò iuſſu Reginæ in lacum *Gopolo* proiecta fuerunt, tunc Deus iuſtus vindex,
& nefandi homicidij vltor numeroſam murium quantitatem ex illis cadaueribus, mira, &
horrenda metamorphoſi excitauit. Qui Regem in arce lautè conuiuantem vxorē, & filios
non armis neq; igne propulſandi ingenti ſtrepitu inuaſerunt. Rex metu conſternatus inde
in arcem in lacu *Goplo* munitam, & aquis circundatā ſe recepit, vbi tandem vnà cum vxo-
re, & liberis adeò à muribus conſumptus fuit, vt reliquiæ non remanſerint. Nautæ verò im
minens periculū obſeruantes, nè à muribus naues corroſæ ſubmergerentur ad ripam ce-
leri curſu accedentes aufugerunt. Herburtus quoquè in Chronicis Poloniæ recitat quòd
lib.7. Miſcislaus Conradi Ducis filius, cum viduarum pupillorum, & aliorum inopum bona in-
iuſtè occuparet, tandem in conuiuio à multitudine murium diſſipatus fuit. Pariter Hotto
Archiepiſcopus Mogontinus in Rheno fluuio à muribus deuoratus perhibetur, non ſine
magna diuinæ vindictæ ſuſpicione; quandoquidem, vrgente caritate annonæ, multitudi
nem pauperum, quibus elemoſynam diſtribuendam ſimulabat, in horreo concremari iuſ-
Colloq.7. ſerit Alij (referente Maiolo) tradunt ipſum nō à muribus, ſed à tot Dæmonibus, permit-
tente Deo, grauiter vexatum fuiſſe. Baronius promulgat quòd anno Domini vndecimo
tom.11.An. ſupra milleſimum, quemdam militem ſacrilegum, cum is bona ſancti Clementis furatus
eſſet, innumeri mures morantem in cubiculo ſunt aggreſſi, qui nequè fuſte, nequè enſe abi
gi, nequè interimi potuerunt; tandem miles ſociorum ope in arca ſuſpenditur, vbi Dei mi
li.9.cap.11 raculo à muribus corroſus fuit. Ad finem ex Cæſario Heiſterbacenſi in hiſtoria Illuſtriū
miraculorum colligimus plures hoſtias à miniſtris ob fiſſuras, vel puſtulas reprobatas, vt
fieri aſſolet, & in feneſtra altari proxima proiectas à muribus extra circulum tantummo
do corroſas fuiſſe, litteris, & quæ intra circulum ſunt intactis. Quod Aedituus perpendēs
pro miraculo reputauit.

PRÆSAGIA, ET PRODIGIA.

lib.1.var. hiſt. AElianus ſcriptum reliquit mures vaticinandi ſcientia cæteris animantibus
antecellere. Siquidem vehementem præſagientes tempeſtatem ſtri-
dunt, & domo ruinam minante, aliud domicilium inquirunt. Ideo ex
eodem Aeliano, per quinquè dierum ſpatium antequam Helice funditus
euerteretur, Mures, muſtelæ, & ſerpentes exierunt. Quare He-
licenſes admirantes huius cauſam conijcere non poterant. Verùm paulò poſt vrbs ve-
hementi terremotu agitata concidit. Prætereà Ethnici murem adeo prodigioſum ani-
mal eſse arbitrati ſunt, vt ſi forte fortuna veſtes arroſerit, ſequenti die, domo exire
non audebant. Propterea cum roſiſsent faſcias, quibus Carbo Imperator in calceatu v-
tebatur, exitium illi portendere dixerunt. Ante bellum Marſicum clypei à muribus
fuerunt abroſi, & aruſpices id ad magnum portentum retulerunt, & quæ ſubſecuta ſunt
indicarunt. Etenim damnum à muribus præſagiri ſemper exiſtimarunt. Quare Egna-
tius agens de prodigijs in varia hiſtoria, quæ primum ciuile bellum præceſserunt, pro-
didit mures in templo aurum arroſiſse ignem in ſummitate Romanarum haſtarum emi-
cuiſse, muremquè fœminam quinquè muſcolos in muſcipula enixam tres ex illis deuo-
raſse; quod etiam ex Plutarcho in vita Scyllæ colligere licet. Viciſſim ex candidis mu-
ribus Priſci lætum ſumebant augurium. Omnium tamen occentu auſpicia dirimebant.
Ad rem Blondus literis mandauit Soricis occentum Fabio Maximo dictaturam abſtu-
liſse, quamuis alij dixerint, id Augurum inuidia factum fuiſse, qui dictaturam alteri de-
lib.1.Rom. Triumph. mandari cupiebant. Cicero quamuis res huius generis nugamenta eſse opinaretur, ta-
men cum Reſpublica titubare cæperit, Politiam Platonis à muribus turpiter corroſam
inuenit. Pierius Valerianus, dum Romæ verſaretur, Horatij opuſculum, quod illi in
delicijs erat, & Pindari volumen à muribus roſum deprehendit. Ideoquè cognouit illa
ætate Muſis, & amœnioribus diſciplinis non eſse locum. Itaquè mus aliquid nobis gra-
tum comedens, quid ſignificet, Luna exiſtente in ſingulis duodecim Zodiaci faciebus,
Niphus

E Niphus in libro de Augurijs præclarè explicat. Verùm in hoc Catonis sententia nobis magis arridet, quem nonnulli olim consuluerunt; quid prodigij, & ostenti esset, cum mures caligas arrosissent Ipse sapienter respondit caligas à muribus corrodi nullum ostentum esse, sed vicissim magnum fore prodigium, si caligæ ipsos mures comederent.

APOLOGI.

SOlent Mythologi, vt plurimum murium fabulas ex Antipathia, quam cum felibus gerunt, decerpere. Idcirco narratur, quod felis casu quandam domum ingrediens à multitudine murium frequentatam, horum venatu lautè victitabat. Quamobrem mures eorum numerum indies minui animaduertentes, à cauis imposterum non egredi statuerunt. Felis autem ob inopiam victus, mortem simulans pedibus de clauo se suspendit, vt mures hac fraude alliceret, quem mus senior conspicatus, hæc verba protulit. Etiamsi te in saccum conuersum aspicerem, ad te accedere non auderem Docet Apologus semel læsum fieri prudentiorem. Huic non absimilem apologum legimus de fele in medio cuiusdam domus quietè morante, & conniuente. Itaquè mus inter cæteros audacior tam quieto, & placido animali salutem dicere decreuit, vt inter ambos amicitia solidissimo glutine ferruminaretur. Sed mus ad hoc obeũdũ munus à cauo vix egressus à fele cõprehẽsus, & voratus fuit. Indicat Apologus soli aspectui non esse fidendum, sed opera diligẽter esse perpendenda, quoniam interdũ sub ouis pelle lupus latere solet. Huic affinis est ille apologus, in quo mures omnes aduersus iniuriam felis congregati in hanc descenderunt sententiam, vt collo aduersarij tintinabulum suspenderetur. Consilio itaquè probato, vnusquisquè ab hoc opere peragẽdo auertebat. Hinc discendum est periculosa consilia carere exitu. Ratione victus, alij emergunt Apologi. Primùm narratur, quòd mus in hospitium molendini ranam quadã nocte benigniter excepit. Ideoq. rana grati animi ergo, sequenti die murem ad liquidam habitationem perduxit, ligatoq. per lungum filum ad ranam mure, ne ipse natandi ignaras submergeretur, tandem rana fundum paludis petens murem suffocauit. Deinde hic aquis supernatans ab accipitre superuolante vnà cum rana illi alligata deprehensus, & voratus fuit Hoc apologo docemur malos etiam consultores sæpissimè laqueis irretiti. Quondam etiam mus vrbanus, referente Phrygio Fabulatore à syluestri mure benigna facie in hospitium exceptus fuit, & syluarum fructibus magna libertate, & securitate nutritus. Ex altera parte mus vrbanus vt syluestri gratificaretur, ipsi ad Vrbem ducto epularum lautitias apposuit. Ambobus igitur opiparè comedentibus, aperto repente cænaculi ostio mus vrbanus ad proprium cauum illicò aufugit, at syluestris locorum ignarus impendentia uitæ pericula uix euitauit; quare is paulo post ad syluam rediturus muri urbano dixit, satius esse uilioribus cum securitate uti cibarijs, quàm, vita innumeris periculis exposita, in sumptuosis cænis versari. Documentum apologi est, quòd libera paupertas potius, quàm periculosa diuitiarum possessio commendatur. Hunc apologum elegantissimè describit Horatius, quando inquit.

Rusticus vrbanum murem mus paupere fertur,
Accepisse cauo, veterem vetus hospes amicum,
Et cætera.

H Tandem introducit murem rusticum concludentem hunc in modum. *lib 2. ser. sat. 6.*

——— tum rusticus haud mihi vita
Est opus hac, ait, & valeas, me sylua cauusq́.
Tutus ab insidijs tenui solabitur eruo.

Abstemius quoque huius generis duos recitat apologos. Primus est de mure in cista nato, diuquè ibi alto, in qua nuces seruari solebant. Ideo is quadam die, circa oras cistæ ludens decidit, & fortè lautiores nucibus epulas inueniens sic est locutus. O me dementem qui in toto terrarum orbe nullam mea cista iucundiorem locum esse credebam. Docemur hoc apologo patriam non esse adeò diligendam, quin alibi meliorem esse posse credemus. Secundus est, in quo introducitur quidam agricola pauper quidem, sed *in lib. mytl.*

adeò

adeò facetus, vt nec etiam calamitoso tempore natiui leporis obliuisceretur. Is propriã
domum incendio flagrantem cum spectaret, vidit murem ignis periculum euitaturum do-
mo egredientem. Tunc rusticus damnorum oblitus currens, muremquè apprehendens in
medium flammarum proiecit dicens. Comburatur ingratum animal, quod fælici tempo-
re mecum habitauit, tempore verò infortunij domum meam deserit. Hoc apologo monet
Auctor illos fucata amicitia nobis esse coniunctos, qui secundis rebus nobis bladiuntur,
& aduersis nos deserunt. De his verba fecit Ouidius canens.

Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Insuper Apologus ad ingrati animi vitium spectans ille est, in quo mus accipitrem deci-
loco cit. pulis venatorijs irretitum laqueos rodendo liberauit. Ille nexibus liber, & vrgente fa-
me, beneficij immemor murem deuorauit. Abstemius non dissimilem, sed ad gratum ani-
mum spectantem apologum recitat. Vbi Leo laqueis venatorum adeo detentus erat, vt
inde nullis viribus se extricare posset. Ideo transeuntem murem obnixè rogauit, vt rodē-
do funium nexus illum liberaret, pollicitus se tanti beneficij nunquam immemorem futu-
rum. Hoc peracto, mus Leonis filiam in vxorem petijt, nec Leo abnuit, vt benefactori gra-
tificaretur. Interea noua Nupta ad virum veniens nequè ipsum conspicata, illum incauto
pede contriuit. Hinc percipiendum est matrimonia inter æquales esse contrahenda. Iuxta
illud Ouidij.

Epist. 6. *Si qua vis rectè nubere, nube pari.*

Consultò omittimus fabulam filij Minois, & Pasiphes, qui, ex Isacio, cum murem perse-
queretur in dolium melle plenum illabēs suffocatus fuit, deinde à Polyide vate, herba
quadam, in vitam reuocatus, vt ad magis seria accedamus.

MORALIA.

MVrium plures assignari species superius, satis superquè explicauimus; nam
alij domos incolunt, alij in aruis, & syluis nidulantur, & alij in aquis ver-
santur. Omnes tamen quamuis inutiles esse videantur, eorum saltem cinis
in medicina secundū Plinium est ex vsu. Pariter peccantium sunt multæ
species, quorum alij superbiæ domum habitant, alij in lato, & læto diuitia-
rum campo versantur, & alij in deliciarum flumine stabulantur. Omnes igitur homines hu-
ius generis, licet inutiles reputentur, tamen eorum cinis, teste Berchorio nimirum memo-
ria mortis illis medela esse perhibetur. Immò veluti murium fæcunda est multitudo, ita
peccantium infinitus est numerus, quoniam ab vno mure, nempe à prauo homine numero-
cap. 22. sa improborum proles dimanare solet. Iuxta illud Prouerbiorum. *Regnantibus impijs rui-
na hominum.* Hoc inde nascitur, quia imitantur mures rarò bibentes; siquidem peccantes
aquam sacræ lectionis, & affluentem sermonis concionatorum vndam delibare renuunt.
cap. 50. Ideoquè siti afflictati peribunt. Iuxta illud Isaiæ. *Deficient pisces in aqua, & morientur in
siti.* Amplius ritu murium, quando Dæmonum tentamentis superantur, muscipula decepti
cap. 14. Sap. esse feruntur, vt Nicolaus de Lyra optimè astruit. Si ad particularia crimina descendamus
quibus aliquando homines irretiuntur; poterimus optimis rationibus Lurcones, Fures, &
Parasitos muribus assimilare. Quandoquidem Gulosus delicatiora cibaria tanquàm mus
inuestigat, vt semper crapulam exhalans, & sagina repletus sedeat. Fures vt magnam pe-
cuniæ copiam cumulent furti gratia, tanquàm mures mille pericula incurrunt. Parasiti tan-
dem, in modum murium, alienos cibos semper edunt. Quapropter Plautus ad rem intro-
In Pata. duxit Saturionem Parasitum sic loquentem.

——— nunquam quisq. meorum maiorum fuit,
Quin parasitando pauerint ventres suos, pater, auos, proauos
Abauos, atauos, tritauos, quasi mures semper edere alienum cibum.

Amici quoque fidei non probatæ comparandi sunt ad mures, quorum iecur ad motum
Lunæ crescere, & decrescere dicitur. Iecur enim affectum significat. Ideo quando mun-
danæ amicorum prosperitates augentur, affectus erga illos crescit, quando verò ob in-
cap. 6. fortunium aliquandò diminuuntur, tunc amici deserunt. Iuxta illud Ecclesiast. *Est amicus
secun-*

E *secundum tempus, & non permanebit in die tribulationis*. Huius conditionis homines esse feruntur, qui collocata in ipsos merita, partibus ornamentis decorare minimè nitũtur. Ideo Iræneus de his verba hæc protulit. *Non eleuauerunt oculos ad Cælum, neq; gratias egerunt Factori suo neq; lumen veritatis videre voluerunt, sed sicuti mures in cauis se absconderunt.* His accedit quod mures, & potissimum aranei, secundum nonnullos, venenum in morsu, & in cauda gerunt. Tales sunt hæretici, qui morsu, nimirum sermone, nec nõ cauda, idest fine, & intentione cæteros corrumpunt, & venenant. Præter hæc, homines etiam abiecti & viles ad mures comparantur. Propterea legitur in sacris literis, quod viri primarij exercitus Asyriorum, in contemptum, Iudæos mures nuncuparunt his verbis. *Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cauernis suis ausi sunt prouocare nos ad bellum.* Seneca quoquè Vltores homines viles, & muribus similes reputauit, quando scripsit. *Pusilli hominis est, & miseri repetere mordẽtem, vt mures, & formicæ, ad quas si manum admoueris ora conuertunt.*

lib. 6.

Iudith. c. 14

in li. de Ira.

F

EMBLEMATA.
& Symbola.

PAlestræ litterariæ miles exercitatissimus Alciatus figurauit murem intra valuas ostrei capite inserto, medulam vorantem cum inscriptione. CAPTIVVS OB GVLAM. Quãdoquidẽ testis ostrei clausius mus facilè coercetur. Deinde subscripsit hexastichon huius tenoris.

Embl. 94.

Regnatorq; penus, mensæq; arrosor herilis,
Ostrea mus summis vidit hiulca labris.
Queis teneram apponens barbam, falsa ossa momordit,
Ast ea clauserunt tactã repentè domum.
Deprensum, & tetro tenuerunt carcere furem,
Seruet in obscurum, qui dederat tumulum.

Hoc emblema in illos præcipue prolatum esse videtur, qui, victus gratia, in domus oppulentas seruiliter se ingerunt: vnde postea nihil præter damnum, aut etiam interitum consequuntur. Poterit eriam in illos quadrare, qui luxu, & gulæ intemperantia mortẽ properam sibi comparant. Insuper Iunius delineauit feles in muscipula clausos, & multos mures circa decipulam saliẽtes, cum hac inscriptione. IMPVNITAS FEROCIÆ PARENS. Deinde subscripsit hos versus.

G

in lib. Embl.

Insultat pauida hic natio musculi
Clausis muscipula carcere felibus.
Sublatoq; metu forte periculi
Crescit nunc animus degeneri insolens.

Bargalius autem Scriptor Italicus. in libro de Insignibus, effigiauit murem decipula captũ cum hoc Dicto Hispanico. POR BVSCAR DE COMER. Nimirum hic mus, vt vitæ consuleret vitam perdidit, & ne periret, perijt. Quod phrenoschema hic recensere placuit, cũ alibi in hac historia, huic locus assignari non possit. De symbolis, legimus apud Alexandrum ab Alexandro. Argiuos pro symbolo murem vsurpasse. Quapropter, Plutarco teste, in Numismatibus etiam iconem muris cudebant. Alioquin nonnulli, muscæ, & muris icon amoris morosi symbolum esse perhibent. At Russellius Studiosis memoriæ artificiosæ imaginem muris tanquàm litteræ M. symbolum assignat.

lib. 4. gen. dier. c. 15.

in lib. mem. artif. par. 2.

H

HIEROGLYPHICA.

AEgyptij ſacerdotes aliquid optimum, & guſtui iucundum demonſtraturi, iconem muris oſtentabant, quandoquidem mus inter panes, vel caſeos optimum ſemper corrodendum eligit. Idem in fructibus, & præſertim in melopeponibus præſtat, cum multi eos meliores eſſe obſeruauerint, quos mures arrodere cæperint. Idcirco optima de cauſa Phyſiologi muribus ſagaciſſimum guſtum attribuerunt. Alioquin per figuram muris nonnulli detrimentum intellexerunt, mus enim noctu, diuquè aliquid rodens omnia inquinat, & inutilia reddit. Verùm per murem album, non ſolum Aegyptij, ſed etiam Græci illecebras amatorias deſignabant, cum ſalacitas muris omnibus eſſet notiſſima. Quapropter olim publica conſuetudine receptum fuit muris nomine amatoribus blandiri. Martialis igitur huius meminit dicens.

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Præterea aliæ muris proprietates alijs Hieroglyphicis occaſionem dederunt: quapropter ad ſignificandum vatem, Ricciardus in Commentarijs ſymbolicis figuram muris adhibendam eſſe autumat. Siquidem mures, ruina alicuius domus impendente, primi ſunt qui aufugiunt. Alij voluerunt iconem exanimati muris imbecillitatem hieroglyphicæ denotare, quoniam mus minimo quoquè incommodo intereat, & interdû ad mentem Aeliani, ſponte effluentibus inteſtinis moriatur. Pierius Valerianus per murem à fele comprehenſum vult indicare hominem, qui in manus hoſtium illabens auxilium miſerabiliter imploret. Deniquè mus ſub tectis in nido iacens, ex Ricciardo, decimum quintum gradû Cancri ſignificat, nec non hominem, qui domi manere cupiat.

in comm. ſymb.

HISTORICA.

AElianus in varia hiſtoria narrat quod Diogenem Sinopenſem omnes homines euitabant, cum propter egeſtatem, quempiam hoſpitio accipere non poſſet, nequè ipſum quiſquam inuitare vellet. Siquidem omnibus eius in reprehendendo acrimonia inuiſa erat. Ideo Diogenes mærore confectus ſummas foliorum, quæ ſuppetebant, extremitates comedebat. Mus autem accedens decidentibus foliorum fruſtulis veſcebatur. Diogenes igitur cum diligenter rem obſeruaſſet, recepto animo, ſubridens dixit. Mus hic nihil indiget Athenienſium lautitijs, & quid tu Diogenes ægrè fers te cũ Athenienſibus non cænare? Ideoquè occaſione muris, non mediocre ſibi gaudium conciliauit. Herodotus in Melpomene, recitat legatos à Scythis miſſos, tria munera, nempe auem, ranam, & murem cum ſagittis Dario Perſarum Regi obtuliſſe. Interrogati autem à Rege legati, quid hoc ſibi vellet, ſe ignorare affirmarunt. Vnde quidam aſſentator, hanc protulit ſententiam. O Rex quicquid in terra, aqua, & cælo comprehenditur tibi famulaturum eſſe, hęc munera ſignificant. Verumtamẽ Gabrias (vt refert Ioãnes Magnus) vnus ex ſeptem Perſarum Primarijs dixit per hæc denotari. Niſi Perſæ, vt aues in cælum aduolent, vel vt mures terram ſubeant, vel vt ranæ in paludibus natent, eos nullo modo domum eſſe regreſſuros, quin ſagittis Scytharum conficiantur. Amplius habemus ex Annalibus Baronij Anno Domini 1233 in agro Frixinenſium meridiem verſus, ingentem murium vim ſubito natam, ſegetes fænum, & herbas adeò populatam fuiſſe, vt agricolæ auitos lares deſerere coacti fuerint. Ad finem legimus apud Balbum in Itinerario Indiæ Orientalis. Incolas Cambaię pane, oriza, & lacte nutriri, & nullius generis animalia mactare. Immò ſi aliquando pulices prehenderint in cartha inuolutas ad loca campeſtria mittunt, & dimittũt: deinde obſeruãtes à pueris Balſaræ mures coerceri, illos emunt, vt priſtinã illis libertatẽ reſtituãt.

lib.13.
lib.4.
in hiſ. Goth. lib.8.
tom.13.
cap.11.

E

SIMVLACRA.

REferunt Historici, olim apud Cretenses statuam Apollinis simulacro muris exornatam fuisse, vel propter rationes superius allatas de Apolline Smyntheo, vel quia cum ab oraculo ibi condendam esse Vrbem intellexissent, vbi filij terræ maius detrimentum attulissent. Vnica igitur nocte mures scutorum omnes habenas roserunt. Herodotus quoquè narrat in templo Vulcani statuam Regis Sethi collocatam fuisse, in cuius altera manu simulacrum muris conspiciebatur cum hac inscriptione. IN ME QVIS INTVENS, PIVS ESTO. Huius ratio fuit quoniam hic Rex bellatoribus carens ad expugnandum Senacharibum Arabum, & Assyriorum Regem, Vulcani ope fisus, castra in Pelusio collocauit, Noctu autem tanta murium copia hostes inuasit, & eorum pharetras, sagittas, & clypeorum lora arrosit, vt ipsi armis exuti sequenti die fugam arripere coacti fuerint. Ripa etiam in Iconologia ad figurandum Damni simulacrum vtitur mure. Etenim delineat hominem turpem, vestibus ferruginei coloris indutum, manibusquè mures tenentem. Hoc inde edoctus, quoniam muris icon hieroglyphicè detrimentum significare demonstrauimus, dum mus rodendo res adeo inquinat, vt imposterum nullius sint vsus. Idem Auctor ad pingendã Detractionem vtitur figura turpissimæ mulieris, ore aperto sedentis, nigro velamine caput tegente cum vestimentis laceris, in dextra gladium, & in sinistra murem collocat. Nam mures quicquid boni, & pulchri inueniunt rodendo destruunt: quemadmodum, qui aliorum famæ insidiantur; passim de omnibus contumeliosissimè loqui solent.

lib.2.

F

par.1.

loco cit.

VSVS IN CIBIS.

CVm mures ventri suo tantummodò seruiant, & insigni ingluuie, varijs cibis eũ explere semper studeant quotidie innumeris periculis se exponentes: iure optimo Diuina Lex horum esu Iudæis interdixit. Immò nõ solum in cibarijs, sed nec etiam in sacrificijs, illis vti poterant. Quemadmodum apud Isaiam habetur. Vbi legimus *Abominationem, & murem*. Licèt Glossa interlinearis glirem interpretetur. Bruyerus literis mandauit. Quibusdam carnem murium in delicijs esse, ijsque præcipuè, qui voracitati suæ deseruiunt, cum tantummodò murinæ carnes felibus, & mustelis conueniant. Hanc escam pro hominibus non commendat, quoniam mures, vt plurimum ex putredine originem trahãt. Præterquamquòd ex mente Arnoldi Villanouani caro murina obliuionem generat. Incolæ tamen Regni Calechutini, vt refert Ludouicus Romanus, muribus, & lacertis, abiecto capite, supra prunas assatis vescuntur. Prætereà in obsidione Vrbium, vel vrgente penuria annonæ, mures etiam eduntur. Nam Ioannes Lerius Burgundus in historia nauigationis in Brasiliam Americæ, narrat, quod in naui vrgente rerum inopia, muribus vescebantur, & noctu tum decipulis, tum ritu felium, diligenti obseruatione mures capiebantur, & refert vidisse nonnullos, qui tria, & interdum quatuor Coronata pro singulis muribus numerarent. Quamobrem non magnopere debemus mirari, dum legimus, Annibale Casilinum obsidente, ducentis nummis murem venditum fuisse, & venditore pereunt, emptorem superuixisse.

G

cap.66.

lib.13. de cib. cap.3.

lib.5. cap.

H

VSVS IN MEDICINA.

SIngulæ muris partes, nec non totum animal non parum adiumenti ægrotantibus afferre, omnis medicorum schola fatetur. Galenus igitur scribens ad Pisonem, Capita murium vsta ad alopecias commendat. Quamuis Sextus huiusmodi cinerem cum melle ad oculorum claritatem adhibeat.

Hoc inde verum eſſe colligit Porta , quoniam mus inter animantes nocturnos repo-
natur . Rhaſis , & Albertus ad arçendum Epilepſiæ paroxiſmum , collo laborantis ca-
put muris appendunt . Magi vero (referente Plinio) muris roſtellum , & ſummas auri-
culas roſeo panno inuolutas, dimiſſo mure, febre quartana correpto alligant . Cerebrũ
deniquè in vino mixtum, & maceratum, frontiquè appoſitum, ex Maccello , cephalalgiã
curat . Plinius deni què ſcriptum reliquit grauedinem finiri, ſi patiens nares murinas
oſculetur . Cor muris, quia maximum ſit in comparatione ad molem corporis, Porta in *lib. 3 Phyt. cap. 46.*
quartana febre non infrugiferum eſſe refert, ſi ab ægroto ſuſpenſum deferatur Iecur ,
Luna ſilente, à mure extractum in epilepſia extollit Galenus ; Fel murinum cum aceto *li. 2. de med. fac. parab.*
mixtum, & in aures inſtillatum, ex Plinio, mira facilitate extrahit, quicquid in aures intra-
uerit . Quapropter Quintus Serenus agens de vitijs aurium ſic cecinit .

Si verò incautas animal penetrauerit aures,
Proderit admixto pauidi fel muris aceto .

Caro huius animantis ad mentem Galeni, oculorum chemoſi conducit , quam affectio- *li. 1. de med. fac. parab.*
nem nonnulli carnoſam inflammationem corneæ vocant . Nam huiuſmodi caro cũ oui
luteo mixta adhibetur . Sanguis etiam muris cum felle galli , & lacte muliebri , ex eo-
demmet Galeno, ad ſuffuſionem commodus eſt , & ſalutaris . Deinde hoc ſanguine il-
litæ verrucæ, quas Græci vocant ἀκροχορδόνας, delentur . Galenus tamen huius reme-
dij periculum non feciſſe teſtatur cum multa alia medicamina illi ſuppeterent . Præte- *li. 10. de ſim pl. med. fac.*
reà adeps huius animalis non vulgariter proderit: quoniam quidam empyricus in Ger-
mania verſabatur (ſcribente Geſnero) qui ſolo murium adipe tumores ſcirrhoſos mi-
randum in modum diſſoluebat . Muſcerda tandem , quamuis abiectus ſit murium fimus ,
in varijs tamen humani corporis affectibus , inſignem habet prærogatiuam . Primò ſi
reſpiciamus caput , Marcellus pillulas ſeptem huius ſtercoris in aceto diſſoluit, & tem-
poribus dolentibus fæliciter applicat . Nicolaus Myrepſicus muſcerdam , piper album,
& myrrham terit cum aceto , & id in hemicrania adhibet . Plinius faciei mendas , mu-
ſcerda, & thuris polline eleganter emendat . Marcellus eodem remedio cum aceto, in
auferenda mentagra , vtitur . Deinde ex hoc præſidio in alopecia , multa manabit vti-
litas . Etenim Dioſcorides, quem ſequitur Vuecherius, ſtercus tritum cum aceto com-
mendat . Rhaſis autem, & Albertus huic fimo ſuccum erucæ, naſturtij, cæparum, & al-
liorum addunt, & alopecias ſanant . Bayrus in caſu ſuperciliorum , & barbæ , recipit *lib. 2.*
hyoſciami, & polytrici drachmas duas , muſcerdæ drachmam vnam, olei Irini quantita-
tem ſufficientem , & medicamen pro partibus inungendis componit . Alij ſumunt ci-
nerem apum combuſtarum , & ſtercus murinum , deinde cum aceto acerrimo linimentum
parant . Mizaldus cinerem vermium terreſtrium, vel fimi murini cauernis dentium exe-
ſorum imponit, illoſquè ſine machinis eradicare profitetur . Quod proculdubio à Quin-
to Sereno deſumpſit, qui agens de vitijs dentium hos verſus, protulit.

Vre fimum muris, patulis, & hiatibus adde,
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit, atque, cauis immittere dentibus aptè.

In hæmaptoe, ſi ſanguis alijs remedijs ſupprimi nequeat . Mizaldus recipit ſcrupulos *ſent. 3. memor.*
duos ſtercoris muris ſubtiliſſimè triti , ſucci plantaginis vncias duas , miſcet cum modi-
co ſacchari, & Patienti mane, & veſperi per ſpatium aliquot dierum exhibet . In lithiaſi
Renodeus muſcerdam cum vino albo propinat , & calculum atterendo excludit . Hæc *li. 3. de mat. med.*
etiam fuit ſententia Galeni ad Piſonem ſcribentis , nec non Dioſcoridis . Auicennas
verò vrinæ difficultate laborantem in decocto huius excrementi imponit . In Iſchia-
de nugator Marcellus nouem pillulas fimi murini tritas in vini quartario præbet ægro-
to ſedenti . At ipſe ſurgens Orientem verſus potionem bibere debet , & poſt potum
ſaltu diſſiliat, atquè ter pede ſaliat, & per triduum id repeti iubet . Inſuper muſcerda ,
ratione acrimoniæ, infantibus ſubdita aluum , ex Dioſcoride , ſubducit . Geſnerus ta-
men memorat ſe audiuiſſe nonnullas mulieres clinicas ad laxandum infantium aluum ,
portionem pulueris muſcerdæ cum pulte permiſcuiſſe . Hippocrates agens de morbis
mulierum ſumit ſtercus murinum ſalem aegyptium, & cucurbitam ſylueſtrem , deinde
cum melle glandes format, quas ad fætum mortuum, vel etiam putrefactum educendum
ſupponit. Deniq. Plinius huiuſmodi fimũ pubi virorũ, ad venerẽ cohibendã, illinit cũ igi-
tur excrementa murium tot in medicina vſus habeant, non erit admiratione dignum ſi

nobiliſſi

E nobilissimum moschi excrementum in medicis vsibue tantoperè commendetur: Præter virtutes singularum muris partium examinatas, totus etiam mus in medicina locum habet. Nam, ex Alberto, mus assatur, & pueris ad exiccandam pituitam ob ore in dies fluentem exhibetur, Plinius autem mures commendat elixos pro pusionibus in lecto mingentibus. Immò, ex Magorum sententia, idem Plinius ad exterminandos dentium dolores bis in mense mures elixos mandi iubet. Aquam autem, in qua mus fuerit elixatus, aduersus anginam Marcellus inscio ægrotanti propinat. At Plinius in hoc casu, verbenam cum mure decoquit, deinde decoctum bibendum præbet. In pulmonum vitijs, nonnulli murem, detracta pelle, & interaneis, cum oleo, & sale coquunt. Euonimus in Thesauro remediorum narrat, quòd quidam Empyricus muribus minutatim incisis anserem repletum assabat, & inde collecto liquore laborantes artrithide inungebat. Cui affectui mures prodesse ex eo colligit Potta, quoniam sint animantes voracissimi. Extrinsecus etiam mures domesticos adhibuit Galenus dum per medium dissectos scorpionum ictui apposuit. Alij non modo ad ictum scorpionum, sed etiam ad morsus serpentũ mures dissectos, & appositos commendant. Marcellus autem ad extrahenda, F quæcumquè corpori inhæserint, muribus dissectis vtitur. Crollius deniquè supra morsus murium, eorũdem murium cinerem inspergit. Galenus murium cinerem cum melle, & adipe vrsino in alopecia miscebat. Vuecherius prædictis arundinis cinerem addit. Plinius catulis murium in vino veteri, pro generandis palpebris vtitur. Deinde huius modi cinerem cum rosaceo ad sedandum dolorem in aurem instillat, eodemquè ambustis medetur.

lib. 30 ca. 8.

lib. 2. Phyt. cap. 8.

li. 11. de sim pl. med. fac.

li. 2. de rem. facil. par.

VSVS IN VARIIS.

MAiolus, ex Casadoro, narrat, quòd Goretanes Persidis Imperator, cum in Christicolas omne sæuitiæ genus exerceret, præter varia tormẽtorũ genera, lacus etiam, in quibus innumeri murus seruabantur, parari curauit; atquè ad eorum pabulum Christi fideles, ligatis pedibus, & manibus, proijci iubebat. Quapropter non erit mirandum si Heliogabalus Impe- G rator (teste Lampridio interdum decem millia murium, & mustelarum colligenda curauerit, vt ijs postea, in spectaculis, & ludis vteretur. Horatius quoquè meminit, quòd pueri ludentes muribus vtuntur, dum illos plostellis adiungunt sic.

colloq. 7.

lib. 2. serm. sat. 3.

Aedificare casas, plostello adiungere mures
Ludere par impar, equitare in arundine longa.

Amplius variæ muris partes ad varios vsus solent adhiberi. Sextus cor à mure adhuc viuente exemptum, brachio mulieris suspendens illam sterilem reddit. Mizaldus meminit carnis murinæ, qua nonnulli cicuratos accipitres nutriunt, vt citius plumas mutẽt. Quintus Serenus, vt oculi fætuum nigrum colorem adipiscantur, carnem murinam grauidis mulieribus edendam præbet, dum inquit

cent. 8. memor.

Si prægnans artus captiui soricis edit,
Dicuntur fætus nigrantia lumina tingi.

Excrementa quoq. murium à varijs vsibus non sunt arcenda. Quandoquidem vrina (teste Mizaldo) partem hirsutam, depilem reddit; deinde sanguine talpæ in pristinum statum restituitur. Prætereà, eodem Mizaldo auctore, in murium stercore si aurum sepe- H liatur in puluerem redigitur; qui postmodum puluis fimo felium obrutus pristinam formam recuperat. Demùm si pelles murium consideremus. Scribit Alexander ab Alexandro magnam partem Scythiæ tergore vulpium, & murium indui. Sed animaduertendum est mures, quorum pelles in vsu vestium adhibentur valdè discrepare ab illis, de quibus in præsenti historia sermo habetur. Si quidem olim nomine murium omne mustelarum genus intelligebant, vt in capite de mustela fuit expositum.

cent. 2. memor.

DE MVRIBVS AGRESTIBVS.
Cap. XXXI.

SYNONIMA, ET DIFFERENTIÆ,

MVres, qui ſylueſtrem, & ruſticam ducunt vitam, ad differentiam murium vrbanorum agreſtes, & ſecundum Palladium, & Horatium ruſtici, & ab Italis *campagnoli* nuncupantur. Seruius hos nitedulas; & Marcellius mures ſubterraneos cognominare videtur; quoniam pedibus terram fodiendo, ritù talparum, multos cuniculos ſibi comparent. Ab Heſychio mus agreſtis χέρκος exponitur, quamuis propriè loquendo, mus piloſa cauda præditus, nempè campeſtris, ſiue agrarius intelligatur; cuius iconem in capite de talpa licebit intueri. Ideo ratione loci, mus agreſtia, vel per culta, vel per inculta, & nemora vagatur. Primum Latini campeſtrem, Græci ἀρουραῖον dicunt, alterum Latini ſylueſtrem, & Græci μῦν ἄγριον vocant. Sunt etiam, qui primum in maiorem & minorem diſtinguant. Ad ſylueſtres poſtea mures, præter aquatiles, referuntur ſorices, qui, ſecundùm Donatum, clarius quàm cæteri ſtrident, his Plinius caudæ excremitatem villoſam aſſignat. Quare multi hunc à mure agreſti ſimpliciter dicto minimè diſcrepare opinantur. Amplius ad ſylueſtres reducuntur mures aranei, mures auellanarum, & mures alpini, qui alio nomine marmotæ indigitantur. Si murium ſylueſtrium colorem contemplemur; hi ſecundũ Albertum, vel ad rubedinem, vel ad nigredinem vergunt. Tandem ratione ſimilitudinis, multæ beſtiolæ ad mures ſylueſtres ab Auctoribus reducuntur. Olaus Magnus memorat in Noruegia beſtiolam *Leem* dictam magnitudine muris agreſtis quandoquè vagari, quæ per repentinos imbres à cælo decidit, & incompertum eſt vnde; nimirum an ex remotioribus inſulis vento, an ex nubibus fæculentis nata deferatur. Statimquè poſt caſum, in viſceribus herbæ nondum coctionem paſſæ reperiuntur. Viuit hæc peſtis donec herbam renatam guſtauerit, et ſtatuto tempore perit, hinc aer fit peſtilens, et incolæ vertigine, et ictero corripiuntur. Item ad mures ſylueſtres aliqui citellum reducunt, Germanis Zyſel dictũ, quæ vox apud Hungaros genus muris ſylueſtris ſignificat. Angelus December ſcriptum reliquit quemdam murem ſylueſtrem reperiri in vmbelico apoſtema generantem, à quo pus odoratum dimanat. Quamobrem fieri poteſt, vt præter Gazellam, nempè moſchi capram, mus etiam reperiàtur qui moſchum proferat. Pelliones noſtræ ætatis monſtrant pellem odoratiſſimam, in magnitudine, et colore, à pelle maioris domeſtici muris non valde diſſimilem, illamque pellem topæ Hiſpaniæ appellant. Alij tandem, vt Syluaticus, et vetus Gloſſographus Auicennæ, inter mures ſylueſtres, napelli murem huius herbæ radicibus victitantem, et illius antipharmacum collocarunt. Matthiolus ſcribit quidem in altiſſimis montibus hunc murem iuxta napelli radices deprehenſum fuiſſe, ſed illum poſtea non deſcribit. Quapropter multi viri docti hunc murem non animal, ſed herbam iuxta napellum naſcentem, vimque illi contrariam poſſidentem eſſe exiſtimarunt; quorum ſententiæ Geſnerus adſtipulari videtur. Præterquamquòd Marcellus empyricus Thoræ, et Antithoræ nimirum napelli, et antinapelli herbarum meminit, quæ plantæ hodie noſtris Botanicis ſunt notiſſimæ.

lib. 18. c. 6.

lib. 4. de Polit. lit. c. 42.

NATVRA, ET GENERATIO.

TRia peculiaria mures agreſtes inſita habent à natura. Primum eſt, teſte Agricola, vt non ſemper ſub terra lateant, ſed aliquando quamuis rarius egrediantur. Secũdò tumulos terræ inſtar talpæ excitant, nec profundos cuniculos, ſed tantùm ſub terræ ſuperficie agunt; ideoq. terram veſtigijs cedentẽ relinquũt. Cuniculorũ verò introitus ſi bipaliò aperiãtur, mox reparãt, et regegunt; quod etiã talpę, ſed multò tardiùs, ſcilicet ſecũdo, vel tertio die pſtant.

Talpã imitantur.

Tertio

E Tertio, ex Plinij sententia, mures agrestes læsi statim ad chondrillam tanquam ad singulare veneni præsidium confugiunt. Præterea huiusmodi mures quemadmodum ex putri materia copiosissime generantur, ita etiam breuis sunt vitę; etenim ad mentem Plinij, oborto in capite vermiculo, intereunt. Gignuntur autem nonnullis in locis, vt scribit Aelianus, ætate ob repentinos imbres, vel post alicuius fluminis inundationem, maxima cum omnium admiratione, siquidem muris pars anterior erit formata, posteriori nondum inchoata: propterea possumus cum Ouidio canere.

Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus.

Quocirca iure merito inter animalia imperfecta reponi possunt, quæ interdum ex corruptione, interdum ex semine propagantur. Quandoquidem Aristoteles scriptis mandauit animal ex putri materia natum generare quidem, sed animal specie diuersum, à quo nihil amplius gigni possit. Mures igitur huius generis aliquando adeò multiplicantur, vt totas segetes absumant. Immmò ex Aristotele, aliqui agricolæ, cum pridie metendum statuerint, accedentes postridie cum messoribus, totam segetem ab ipsis consumptam inuenerunt. Hæc autem fuit potissima ratio propterquam, nonnulli populi à proprijs sedibus expulsi fuerint. Caleni vidimus (inquit Niphus) quod vnica nocte totum campum maturis segetibus refertum mures agrestes absumpserūt. In Hispania quandoquè (vt refert Strabo) orta est ingens murium copia, vnde pestilentes morbi subsecuti sunt. Hoc accidit aduersus Romanos in Cantabria, vt ibi essent, qui accepta mercede, mures venarentur. Aeolij quoquè, & Troiani quandoque murium agrestium abundātia vexati Smyntheo Apollini sacrificarunt, vt in capite antecedenti retulimus.

lib. 6. de hist. An. cap. 37

F

lib. 3.

lib. 4.

LOCVS CIBVS.

NIhil est apud Historicos controuersum, vbique locorum aliquos mures agrestes reperiri, sed nullibi horum maior copia, quàm in Aegyptijs patentium camporum æquoribus versatur. Quandoquidem referunt Diodorus, & Aelianus iuxta Thebaidem Aegypti, post Nili inundationem Sole humum calefaciente, varijs in locis ex terræ hiatu innumeram murium multitudinem emergere. Bellonius verò in obseruationibus scripsit, inter Gazara, quæ est prouinciæ Aegyptiæ prima ciuitas, & inter Belba agros desertos infinitos vagari mures, quos nisi deuorarēt aues *Percnopteri* ab Aristotele nuncupatæ, & a Gallis *Boudrees*, quæ naturę instinctu cateruatim eò aduolant; Incolæ proculdubio omni seminum genere à muribus priuarentur. Prætereà, auctore Agricola, huiusmodi mures radices lupulorū, pastinacæ, & omnium leguminum deuorant, At radices cinarę insigni dulcedine refertæ ab ipsis precipuè appetuntur. Quamuis alij velint has non ab omnibus, sed tantummodò a muribus araneis expeti. Quapropter rustici ad illos arcendos multa pręsidia excogitarunt, & scrobes in quibus radices cinaræ sunt plantandę, echinis castanearum muniunt; ideoquè ab huiusmodi bestiolis prædictę radices sunt intactę, donec per corruptionem echini aculeos amiserint; hinc colligendum est non leuem iacturam, & non mediocrem calamitatem tales animantes omnibus agris afferre huius meminit Virgilius hunc in modum.

lib. 2. ca. 78.

G

Radices cinarę dulces

li. 1. Georg.

Tum variæ illudunt pestes, sæpè exiguus mus
Sub terra posuitq́; domos, atquè horrea fecit.

Nam frumenta depopulantur, & omnia segetum genera demoliuntur. Vnde legimus in historia Germanica, Anno 1271. Frumēta à muribus adeò fuisse deuastata, vt inde magna annonæ caritas subsecuta fuerit. In Boreali autem regione (annotante Cardano) huiusmodi mures sub niue latitantes vermibus vescuntur: quoniam terra sub niuibus incalescit, & quamuis superficies congeletur, infra tamen quemdam teporem contrahit vbi vermes reperiuntur.

H

part. 2.

in appen. de rer. var.

CAPIEDI, ET FVGANDI Ratio.

NOnnulla ſunt animalia, quæ ob antipathiam, quam cum muribus habent, il-
los à campis arcere poſſunt. In primis eſt quædam ſerpentis ſpecies,
quam Itali carbonarium vocant. Hæc in pratis verſans mures venatur,
et deuorat, ideo Nicander hunc ſerpentem myagron à murium venatu
nuncupauit. Præterea vulpes, et feles ſylueſtres idem præſtant. Sed ad
hoc minus obeundum muſtelæ peridoneæ feruntur; ſi quidem ob exiguam corporatu-
ram cauos murium ſylueſtrium facilè ingrediuntur. Alij ad murium latibula ſues ducũt,
vt terram effodiendo illos extrahant. Nonnulli, cognitis murium latebris, tribus aut
quatuor in locis illas aperiunt, expectantq. donec ad retegẽdum venerint; deinde ligo-
ne poſt eos inflicto, vnà cum terra eijciunt, eiectiq. aut conculcantur, aut aliter occidun-
tur. Alijs agricolæ paxillis acutis diligenter terram vnà cum muribus eruunt, quemad-
modum ſi aliorum capita extraherentur. Aliqui ex Geſnero, gramen in introitum inſe-
runt, quod dum mus retrahere conatur, malleus ligneus in terram proximè poſt eum adi-
gitur, vt foramine occluſo, et regreſſu ei negato, facilè capiatur. Clariſſimus vir Ferra-
rius in eleganti hiſtoria de cultura florũ ad mures agreſtes ab hortis eliminandos duas
excogitauit technas. Primò circumuolutam membranam, quam pergamenam vocant,
plurimos in cucullos turbinat, oras circumplicatæ partis conglutinat, vel conſuit, par-
tem verò adhiatum eminentiorem, pro magnitudine murini capitis in orbem æqua-
liter attondet. Hos cucullos, demiſſis in eorum imo iuglandis fruſtulis, ſummiſquè late-
ribus intrinſecus viſco circumlitis in ſcrobiculos paulò laxiores, ſereno cæli ſtatu, ore-
tenus imponit, nam mures eſcaria illecebra decepti tota capita induent in cucullos, et
tenaciſſimè adhærente viſco, chartacei monocerotes capiẽtur. Secũdò idem doctiſſimus
vir puſillos, & agreſtes mures ingenioſa petit balliſta, cuius deſcriptionẽ, & iconem apud
ipſum licebit intueri. Quidam nugatores charta infraſcriptis characteribus exarata, & lo-
co à vagulis muribus frequentato affixa, ab agrorum limitibus illos exterminare crede-
bant, verba erant hæc. *Adiuro vos omnes mures, qui hic conſiſtitis, ne mihi inferatis iniuriã
aſſigno vobis hunc agrum in quo, ſi vos poſt hac deprehẽdero, Matrẽ Deorum teſtor, ſingulos ve-
ſtrum in ſeptem fruſta diſcerpam.* Cæterùm ſatius erit cum Apuleio folijs rhododendri
muriũ aditus occludere, vt ipſi quærẽtes exitum, illis admorſis, miſere pereant. Palladius
cinere quercus cauorum orificia replet, vt hoc in egreſſu aſperſi, ſcabie occupentur, & o-
beant. Deinde cicutæ ſemẽ cũ helleboro, & polenta miſcet, & in murium cauernas indit:
hoc enim veſcentibus ocyſſimum eſt venenum. Alij vt in campis ſemina ſint tuta, illa fel-
le bubulo, vel decocto abſynthij contangunt, vel cinere muſtelæ, aut felis inſpergunt.
Alij radicibus plantarum, & potiſſimum cinaræ lanam, fimum ſuillum, & cinerem ſiculne-
um apponunt, ſicquè dentatos fures arcere conantur. Alij deniq. ſuffitu per campos ſpar-
ſim excitato ad alia loca mures relegare nituntur. Verumtamen nullum præſidium aduer-
ſus hos valentius, & præſtantius eſt imbre quia diuturnis obſeruationibus compertum eſt
copioſa cadente pluuia interire. Ad rem in Relatione Concincinæ legimus ab infinita
murium agreſtium copia ibi vagante campos oriza plenos non mediocre detrimentũ fo-
re percepturos, niſi a frequenti fluuiorum inundatione ſuffocarentur. Nam, aqua murium
cauernas replente, ipſi vitæ conſulentes arbores ſcandunt. At pueri illarum regionum in-
colæ cum cymbis arboribus appropinquantes, longis virgis mures a ramis in aquam de-
cutiunt. Quibus ſubmerſis, puſionum iocus in maximũ totius regionis vertitur emolumen-
tum.

Quibus animalibus mures agreſtes fugantur.

lib. 4.

Baliſta ad mures agreſtes necandos.

Pluuia mures necat.

B C D

DE

E

DE MVRE AVELLANARVM. Cap. XXXII.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

MVrium rusticorum gregi murem auellanarum Auctores annumerant. Sententijs verò circa naturam,& nomen sibi inuicem aduersantur. Siquidem Alij soricem Plinij crediderunt,alij speciem glirium constituerunt,alij tandem murem corylinum faciunt,cum fructibus coryli, vt plurimum vescatur. Huic discrepantiæ ansam variæ huius muris differentiæ præbuerunt. F Quandoquidem Gesnerus duplicem auellanarum murem, scilicet maiorem, & minorem describit;immò maiorem Flandris *Eins laep ratte*,idest rattum dormientem vocari testatur,quemadmodum Angli eumdem *Dormus*,nempe murem dormientem ob somniculosam naturam,vocitant. Gesnerus,qui huiusmodi animal viuum aliquot dierum spatio domi nutriuit,refert in magnitudine,& forma ratto assimilari,colorem murinum per tergum & per latera magis rufum,præsertim verò in capite habere, auriculis magnis glabris, & ventre candido præditum esse,qua etiam albedine pars inferior caudæ extremitatē versus,nec non crura referta sunt,pedibus rubicundis, cauda tota hirsuta, oculis maiusculis eminentibus nigerimis,barba partim alba,partim nigra;deinde color niger infra, supraq; aures,circa oculos,& in posteriori parte caudæ superioris conspicitur. Denique ab hoc animali domesticorum murium odor dimanat.Si ad minorem auellanarum mutē rufescentem sermo conuertatur,cuius fortè meminit Albertus, quando dixit murem corylinum, rubicundo colore esse præditum,Hic mus adhuc in duplicem speciem distinguitur;nimirum in murem odoratum rariorem,quem Itali Muschardinum appellant,& in murem inodorum frequentiorem.Licèt hic Bononiæ vterquè indiscriminatim ob figuræ, & molis similitudinem Muschardinus vocitetur. Alijs verò luciolus,quoniam illius oculi maximè lucidi esse videantur Multi odoratam huius muris speciem a mure peregrino D.Hieronymi non discrepare autemant,qui in epistola ad Demetriadem de virginali continentia,luxum damnans,iuuenes comam nutrientes,& suauem odorem spirantes,cincinnatulos,& olentes pelliculam muris peregrini indigitabat.Mus hic auellanarum minor valdè similis est muri araneo,de quo in sequenti capite agetur, quapropter multi auctores alterum cū altero facilè confundunt.Hic inter ramos coryli,vel Eupatorij Auicennæ Cannabine nūcupati nidum construit,qualem vnà cum herba,quidam agricola ad nos detulit. Materia nidi erat fœnum,& gramen figuræ oualis, in parte superiori foramen admodum augustū habebat,altitudo totius nidi sex digitorum,in eoquè nudi adhuc fœtus conspiciebantur. Huius igitur muris,necnon nidi iconem exhibere libuit,nam maioris effigiem apud Gesnerum licet conspicari.

Odor muris auellan.

G

MVS

MVS AVELLANARVM VVLGO MOSCARDINO CVM NIDO hepatorio aquatico alligato vna cùm corylo.

CIBVS, ET CAPTVRA.

MVs hic, referente Agricola tam cauernas arborum, quam terræ latibula incolit, in quibus fructus, sed potissimum nuces auellanas, easque optimas, vitiosis relictis, congerit, a quibus nomen sibi vendicauit. Hinc prædictus auctor colligit, non somnum, vt nonnulli arbitrantur, sed aggregatum pabulum eis ad traducendam brumalem vitam satisfacere. Ex altera parte narrat Gesnerus, se intellexisse à nonnullis rusticis huiusmodi murem a fine autumni vsque ad initiũ veris immodico somno saginari, licet in latibulis multi fructus, & nuces auellanæ reperiantur. Verùm in hac difficultate notandum est, quòd sopor conti-

E continuus à fine autumni in ver vsque eos non inuadit, sed tantùm interpolatus, vt viri fide digni hos cicures domi nutrientes diligenter obseruarunt. In capiendis autem his animantibus, agricolæ, ex Gesnero, hoc vtuntur artificio. Iuxta cognitas horum animantium latebras longos palos defigunt, qui niuium tempore determinatas indicant cryptas defossa igitur terra, tunc amplæ cellæ cum muribus, & copiosis auellanis inueniuntur.

DE MVRE ARANEO Cap. XXXIII.

F SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

Viri solida eruditione præditi hoc animal murem ob similitudinem, & araneum, quia edita petat instar aranei, appellarunt. Sipontinus latinam huius animantis etymologiam explicaturus literis mandauit propter figuram murem, & ob agilitatem araneum nuncupari, cum super tensum filum, vel gladij aciem impunè ambulare possit. Gesnerus autem putat araneum a venefica facultate cognominatum fuisse, quemadmodum araneus piscis ille nominatur, qui spinis venenatis est refertus. Vegetius hanc muris speciem murem cæcum interpretatur, cum tamen Albertus, & Hesychius murem cæcum talpam solummodo nominet, ideo què Aegyptij putantes tenebras luce esse antiquiores, hoc muris genus venerabantur, & teste Herodoto inuenta horum murium cadauera, in *Batti* ciuitatem summo honore deferebant. Hic mus Græcis *μυγάλη* dicitur, quamuis Hermolao teste, alicubi apud Dio- G scoridem *μυογάλη* legatur Nicander, metri gratia, *μυγαλέιη* prima syllaba producta pronunciauit. Verumtamen vt plurimũ tribus tantum syllabis omnes auctores *μυγάλην* proferunt. Rodulphus in Commentarijs Leuitici mygalen vocari quasi murem gulosum per peram existimat. Quandoquidem mygale nuncupatur cum in figura, muri, & in colore, mustelę similis esse perhibeatur. In sacris litteris reperitur hæc vox Haanaka, quam viri non vulgariter eruditi in Commentarijs varie vertunt. Alij reptile volans, alij hirundinẽ alij echinum, alij fibrum transferunt, Septuaginta; & D. Hieronymus mygalem, idest murem araneum exponunt. Italis hodie dicitur topo ragno, Hispanis Murganho, Gallis Muserain, vel Muzeraigne, qua voce vti solent Rheti, qui Italicè loquuntur, Sabaudis Muser, vel Musette, Burgũdis Sery, Anglis Shreuu, vel Shreuue, Heluetijs Mutzet, quasi mus araneus; alioquin ab acuta rostri figura, Spitzmurz Germanis nominatur.

lib. 3. c. 77.

c. 11. Leuit.

H FORMA, ET DESCRIPTIO.

Araneum murem mustela multò minorem, colore ad cinereum declinante, & dentibus tenuibus Aetius prędicat: breuem, & gracilem caudam Albertus, rostrum verò longum, & acutum Matthiolus ei attribuunt. Quamuis autem mus paruus, & exilis sit, oculos tamen, in comparatione ad totum corpus, ita pusillos habet, vt Plinius hoc animal obtusa oculorum acię prędítum crediderit. Quocirca non est mirum si Nicander *μυγαλέην τυφλὴν*, & Vegetius murem cęcum appellauerint. Propterea Gesnerus hunc murem colore partim fusco, partim rufo refertum cum albo ventre describit, & pedes posterio-

Magnitudo animalis qua.

A

Poſteriores poſtremæ corporis parti adhærentes obſeruat, cum longitudine caudæ duo-
rum digitorum, & deniquè cum ocellis nigris, & minimis. Hæc beſtiola ab agricola quo-
dam ſtipulam frumenti demetente, comprehenſa, & nobis allata longitudinis erat quin-
que digitorum, & duorum latitudinis, colore dorſi ex cinereo fuſco, ventre ſubalbido, ro
ſtro ferè porcino, more felium, pilis referto, oculis valdè exiguis, pedibus in quinque di-
gitos diuiſis, caudaquè in comparatione ad alios mures duplo minori. Præterea dentes
huius animantis non ſolum ſunt minimi, ſed etiam, & figura, & ſitu, tũ ab aliorum quadru-
pedum, tum etiam murium dentibus diſcrepant. Itaut, ſecundum Matthiolum, horum du-
plex ordo ſingulam maxillam exornet. Quod Geſnerus admiratur, niſi quoad ſitum mo-
lares multò interiores, quàm inciſorios eſſe voluerit. Quoad figuram, Natura in his formã
dis, murium, & ſerpentum dentes in vnum quodammodo compoſuiſſe videtur. Dentes
igitur, quos in illo mure conſpeximus, anteriores in vtraque mandibula duo erant exerti,
inter maxillares nullus locus extabat vacuus, ſed omnes continuati maxilla vnicum tan-
tum habebat punctum longiuſculum, ſecundus omnium minimus tria habebat puncta, a-
deò exigua, vt viſum ferè effugerent. Subſequebantur maxillares quatuor, quorum prio-
res tres maiores in tria diuidebantur puncta, quarti vero punctum adeo perexiguum erat
vt nonniſi difficultate videretur, quatuor tamen aſperitatibus aliquantulum eminentibus
inſigniebatur. In oris parte inferiori, præter quatuor dictos, cæteri ſunt ſine vllo ſpatio
continuati. Quocirca omnes numerum vigeſimum quartum explebant. Verum vt totũ le-
gentibus pateſiat iconem mandibularum, vnâ cum figura huius muris apponere non pi-
guit.

In comm. ad Dioſc. lib. 2

B

MYGALE, SEV MVS ARANEVS CVM CARDVO ALTILI.

1 Maxilla ſuperior.

2 Mandibula inferior.

3 Muris domeſtici maxilla ſuperior.

4 Maxilla inferior.

NATV-

E

NATVRA, LOCVS, CIBVS.

HOc animal, in regionibus calidis, hominibus, & iumentis plerumque noxiũ & pestiferum esse solet. Quod secus esse in regionibus frigidis Auctores obseruarunt Quamobrem Matthiolus in Tridentino agro, hos mures veneno carere affirmauit, quod fortasse Cœli temperamento attribuendum esse opinatus est, cum scorpiones etiam illius regionis veneno careant. Præterea, vt Nicander in Theriacis scripsit, hoc murium genus ab orbitis plaustrorum maximopere abhorret: quandoquidem in illis plerumquè perire soleat. Hinc Hermolaus colligit orbitarum puluerem, vt inferius dicemus, aduersus huius animantis morsum valere. Matthiolus vicissim hoc poeticum, & fabulosum esse arbitratur. Insuper mures aranei ad alios mures comparati non solum acutissimam habent vocẽ, sed etiam in motu segnes, & tardi sunt fortè propter hebetudinem visus. Ideoque, teste Gesnero, sæpissimè occiduntur in stabulis, in quibus hyeme libentissimè versantur. Aestate verò hortos, & loca fimo bubulo repleta frequentant. Plinius mures araneos vltra Apẽninum non haberi attestatur. Nostro tamen æuo, annotante Matthiolo; in vniuersa Italia, & præcipuè in Tridentino solo, deinde etiam in Germania, & ad mentem Textoris in Britannia vagantur. Herbarum radicibus vescuntur; sed carduos præcipuè esculentos, magno agricolarum detrimẽto, deuorant. Gesnerus tamen audiuit illos etiam vesci cadaueribus; ideo nulla tenetur admiratione, si hoc animal veneno scateat, cum putrida materia nutriatur.

In Hippiat.

lib. 3. ca. 77.

F

Vox animãtis qualis.

lib. 8. c. 5°

VENENVM, ET MEDELA.

G

NOn est in dubium reuocandum morsum muris aranei venenatam qualitatẽ participare, tùm quia iumenta ab illis demorsa id demonstrant, tùm quia si a felibus occidantur, instinctu naturali feles ab eorũ esu, tanquam a materia venenata abstinent. Præterea morsus huius animalis prægnantis, animali pariter prægnanti inflictus maiori est detrimento. Antequam igitur ad huius veneni alexipharmaca accedamus, necesse erit signa diagnostica ab Auicenna, Paulo Aegineta, & Aetio assignata recensere. Primitus ex Auicenna partes demorsæ inflammatione corripiuntur, & partes proximæ liuent, immò Patiens vrinæ difficultate vexatur. Deinde testes potius, quàm aliæ partes ab hoc animali demorderi solent. Hæc etiam signa à Paulo Aegineta recitantur. Aetius tradit signa huius morsus esse manifestissima, siquidem vulnera quadrifido dentium ordine conspiciuntur. Præterquamquòd sanguis a vulnere primò purus, deinde saniosus dimanat. Quoad curationem, Aetius primafacie vulnus posca calida diligenter ablui, deinde curcurbitula scarificata venenum extrahi iubet. Sin locus non sit exulceratus, tunc pyretrum, allia trita, aut sinapim imponit, & magnas etiam antidotos præscribit. Quintus Serenus, ex Priscorum mente, puluerem orbitarum commendat hunc in modum.

Signa diagnostica.

Vlneris curatio.

H

Sin autem muris nocuit violentia caci;
Qui sola signauit voluendis orbita palaestris,
Illinc, mira datur vili de puluere cura.

Præterea Aggregator leporis coagulum, cum aceto plagæ imponit, & fimum caninum Hierocles in Hippiatricis commendat. At Paulus Aegineta coagulum agninum in vino cum aristolochia, & myrrha datum efficax præsidium esse testatur. Plinius cinerem vngulæ arietinæ, & acetum scorpionum ictibus, & morsibus muris aranei mederi autumat. Græci autem medici vt Dioscorides, & Actuarius acetum cum puluere muris aranei combusti, aut cum galbano, vel cum farina hordei exhibent. Amplius multæ ab auctoribus enumerantur plantæ, quarum folia, fructus, semina, & radices in exterminando hoc veneno commendantur. Nam serpillum, & sisymbrium cum vino, Chrysogoni folia

folia cum aceto, abrotoni decoctionem, & cyclaminum cum oxymellite Dioſcorides, & Auicennas præſcribunt. Alij vt Aetius, & Aegineta radicem Gentianæ, cum vino, radicē chamæleonis, ſaluiam, erucam, verbenacam, & folia lauri adhibent. Tandem ab alijs braſſicæ ſemen, & foliæ, abſynthium, malua, althea, necnon trifolium bituminoſum proponuntur. Inter fructus mala punica decocta, ex Ruellio, erunt vſui, & ex Dioſcoride Caprifici fructus cum eruo, cumino, & vino non erunt contemnendi. Poſtremò multa animantia, ex Alberto, & præcipuè muli, & equi, ob aranei muris venenum, pereunt. Quoniam Sipō-

in Hippiat. tinus tradit, ſi herbas, in quibus mus araneus emiſerit virus, depaſcantur, iumenta, & potiſſimum equas prægnantes exanimari. Hierocles igitur primò huius veneni ſigna, deinde præſidia affert. Partes ergo iumentorum demorſæ tumore duro cinguntur, animalia gemunt, pabulum reſpuunt, & lacrymantur. Quocirca Githtritum in vino per nares infun-

lib.3.ca.77. dit, & fimo canino membrum ſaucium diligenter linit. Alij ſemen apij cum vino, & oleo coctum imponunt, & tumentes partes, ad euocandum virus ſcalpello incidunt. Inſuper qui communem curam medendi iumentis morſis à ſerpētibus, ſcorpijs, phalangijs, & muribus araneis ſcire cupit, petat Vegetium, qui omnia huius generis præſidia diligenter examinat. Normanni in Gallia hunc murem valde venenatum eſſe exiſtimant; propterea quòd ſi equum, vel bouem cubantem tranſilierit, magnum inde nocumentum circa lumbos animal reportare opinantur; nec curari poſſe hoc animal putant, niſi iterum mus araneus per aduerſum latus, vel ſpontè, vel coactus tranſiliat. Quæ omnia valdè ſuperſtitioſa eſſe iudicamus.

CAPIENDI RATIO.

& vſus.

ORnitologus refert cornicem occiſam tamdiù ſeruandam eſſe, donec puteat, illiuſque cadauer in loco à muribus araneis frequentato collocandum eſſe, nam mures illius tractus, ad eſcam conſumendam accurrentes, facilè capientur. Etenim caro huius muris proprio morſui impoſita venenum ad ſe trahens patientem liberat. Plinius abſciſſam caudam, dimiſſo mure, in ci-

Vſus in medicina. nerem redigit, quo demorſis à cane rabido medetur. Cinerem verò totius muris combuſti Marcellus cum adipe anſerino ad condylomata ſananda miſcet, & Plinius ad furunculos commendat. Lucianus tandem in verſibus trimetris iambicis pro remedio podagræ hoc animal prædicat tali ratione.

Alij rubetas, quiq; vocantur aranei
Mures, lacertas, atq. muſtelas coquunt.

In Hippiatricis legitur quòd terra à mure araneo effoſſa equorum morbis medetur. Demùm Vegetius ad præſeruanda animalia ab horum murium morſibus, murem araneum viuum creta circumlinit, atque ipſum exiccatum de collo animalis vtiliter ſuſpendit.

E

DE MVRE ALPINO, siue MARMOTA Cap. XXXIV.

SYNONIMA DESCRIPTIO.

MOntanus, siue alpinus mus à loco, in quo crescit, & versatur cognomẽ desumpsit. Quamuis autem alia murium genera quandoq. montes incolant, tamen hoc genus, ex Gesneri, & aliorum obseruatione in excelsis tantùm iugis alpium versatur. Hunc ideo *Murmont*, vel *Marmont* vulgò vocant. Hermolaus tamen Marmotam scribit. Aliqui marmontanam, Rheti Italice loquentes montanellam, alij tandem varozam indigitant. Nonnulli Græci, ob similitudinem, quam cum mure, & vrso gerit, ἀρκτόμυν cognominãt. Germani præsertim Heluetij, vt notat Gesnerus, corrupto muris montani nomine, murmelthier dicunt, alij murmentle, alij demum, ficto nomine, mistbellerle, ob tinnulam huius animantis vocem, qua cuniculas sic propriè nuncupatas superat, neque dicendum est armellinos vulgò dictos ad hoc murium genus referendos esse cum illos mures alpinos Grapaldus appellauerit; quandoquidem inter mustelas illos collocauimus. Brasauolus etiam taxum in muriũ alpinorũ genere ferè reponit. Empetra quoq. apud Albertum in murium montanorũ numero reponenda videtur, cũ tamen nostra ætate quid sit ignoretur, quoad formã huius muris, Hermolaus scribit murem alpinum ad magnitudinem cuniculi accedere, sed esse humidiorem lato dorso, & pilis durioribus coloris, vt plurimum rufi aliquãdo obscurioris, & oculis prominentibus præditum esse. Verùm Matthiolus rectius hanc bestiolam describit dicens, quòd capite leporem refert, magnitudine cuniculum æquat, auresq; tam breues habet, vt vix supra pilos emineant, vario oblongoque pilo instar taxi vestitur. Caudam breuem, & pedes vnguibus acutis armatos habet, quibus altè terram effodit, Hyeme adeò pinguescit, vt interdum monstruosè intumescat. Addunt nonnulli dentes anteriores huius muris esse leporinos, etsi forcipibus secentur, vna tantùm nocte renasci.

in Com. ad Dioscor. l. 2 cap. 43.

F G

MVS ALPINVS, SIVE MARMOTA.

A

NATVRA, ET MORES.

HVic animanti natura odorem murinum ita grauem ingenerauit, vt ex Stũpfio, æstate vix possit perferri. Præterea vocem habet acutissimam, qua audita alpium incolæ vel aeris mutationem prænunciant, vel aliquid aduersi huic bestiæ accidisse referunt. Deinde appropinquante bruma (auctore Agricola) fænũ, & paleas in cauum vehuunt. Etenim vnus eorum stratus fœnoque onustus, more plaustri, ab alijs mordicus per caudã in cryptam trahitur. Hanc miro artificio parant, retulit enim quidam Rhetus fide dignus Gesnero, quòd huiusmodi bestiæ duo foramina in vnoquoque latibulo parant, per quæ in vnum locum tendunt, & iuxta vnum excrementa deponunt, & per aliud in cryptam ingrediuntur. Quare aduentante frigore primò meatum ingressus claudunt, & paulò post bruma magis premente, aliud etiam adeò diligenter obturant, vt faciliùs sit terram immotam eruere, quàm foraminibus infarctam bipalio penetrare. Solent autem ad finem Septembris se condere, cum alpinæ regiones circa diem festum D. Michaelis niue tegantur. Hæ bestiæ instar herinacei conglobatæ, quinquè, vel septem, vel nouem, vel paulo plures, vt plurimum in numero impari super stramine dormientes vsquè ad vernum tempus in eadem latebra stabulantur. Hinc ortum est prouerbium ab alpinis gentibus in homines somniculosos pronunciatum. *Tempus instar muris alpini consumere*. Quando postea à cauernis ad lusus, ad pastum, ad congerendum fœnum egrediuntur, vnus illorum tanquam cryptæ custos iuxta aditum in sublimi specula omnia explorat, & si hominem, vel pecudem, vel Ferã viderit illicò acutissima voce clamat, vnde reliqui omnes, hac audita, ad latibulum concurrunt, omniumquè postremus speculator ingreditur. Pluuio cælo non egrediuntur, sed tantùm aere sereno colludunt, immurmurant, aut instar canicularum latrant, vt animaduertit Stũpfius, qui biennio huius generis murem domi aluit. Deniquè mures alpini in ædibus altis, feritate deposita, facilè mitescunt. Sed, ritu murium, vtensilibus insigne afferunt detrimentum, cum omnia rodendo destruant. Verùm quidem est, quòd aliquod specimen ingenij præseferunt, in aliquem domus angulum se recipientes vt vesicæ, & alui onus deponant. Hyeme imminente, etiamsi domi alantur, in aliquo ædium recessu cubantes, frigore perdurante, dormiunt. Gesnerus quem domi nutriebat circa finẽ autumni in vase ligneo stramentis semipleno, & operculato ob aeris frigidi iniuriam collocauit, sed post aliquos dies mortuum inuenit, & causam interitus occlusam respirationem fuisse putauit. Ideò mirandũ est quomodo in cryptis diligenter obturatis totum hyemis spatium transigant, nisi id latebræ amplitudini attribuere velimus. Tandem cicures ludunt, & ad mentem Stumpfij dentibus pediculos hominis instar simiæ captant. Bipedes gradiuntur, & Vrsi modò anterioribus pedibus veluti manibus cibum ori ministrant.

Hyeme quo modo cõdantur.

B

Seruandi animalis modus.

C

VOX, LOCVS, CIBVS.
& capiendi ratio.

D

EX superius enarratis colligendum est mures alpinos leuem ob causam metu consternari; ideoquè perterrefacti acutissimè vociferantur. Quandò verò ad Solem extra latibulum colludunt, tanquàm catelli obmurmurant, si verò accidit, vt ingentes irarum motus concipiant, tunc instar sibilantis fistulæ ita argutam edunt vocem, vt audientium aures lædant. Locum natalem nomen animalis indicat. Propterea Matthiolus in Annaniensibus Tridentini Soli montibus frequentissimos vagari tradit. Pariter Gesnerus prodit in frigidissimis, & niuosis Germaniæ partibus hos animantes versari. Quocirca non erit verisimile in calidis oris reperiri: licet Nuperi quidam partes aliquas Aegypti ab his muribus incoli scribant. Vescuntur non solum fructibus, sed etiam diuersis alijs

rebus

E rebus,& præsertim quando cicurati in priuatis ædibus degunt. Tunc enim edunt panem, carnes, pisces, pulmentum, caseum, & quicquid illis obijcitur. Cæterùm inter alia cibaria lacte potissimùm delectantur; ideoquè in bubulcorum casis, in quibus lac seruatur, interdum in furto deprehenduntur. Si quidem oris suctu, porcellorum more, talem edunt sonitum, vt sementipsos prodant. Præter hæc, laqueis & alijs machinis ad cauernarum aditus appositis irretiuntur. Qui verò pro cibo hos mures coercent, tempus opportunum brumale solstitium esse affirmant; quia tunc pinguissimi in latebris reperiuntur. Venatores igitur æstiuo tempore, iuxta obseruatos eorum cuniculos perticas adeò longas desigunt, vt niuoso tempore eminentes locum destinatum indicẽt. Etenim circa festa Natalitia D. N. solo detecto, & terra effosa dormientes deprehenduntur, & quò libuerit, asportantur, non enim facilè expergiscuntur, nisi calor Solis, ignis, vel hypocausti eos risoluerit.

Hi animantes sunt omniuori.

VSVS IN CIBIS, & Medicina.

F

STumpfius narrat, quod alpium Incolæ circa initium hyemis hos mures dormientes, & valdè pingues à cauernis auferunt, & cultro iugulant, sanguinemquè vase excipiunt; deinde murem in aqua feruenti tanquam suẽ depilant, donec caro glabra, & alba fiat. Insuper exenterato sanguinem infundunt, & hoc modo paratum assant, vel in iure nigro condiunt. Quandoquè ipsos sale inspersos infumant, postmodum cum rapis, & brassicis coquunt, & hunc cibum puerperis etiam concedunt. Quarè non possumus non mirari quomodo puerperas his carnibus etiam alant, cum difficiles sint concoctu, consequenterquè ventriculo laborem inferant, & corpus vniuersum excalefaciant. Præterquamquòd ita grauẽ odorem spirant, vt quibusdam sint nauseæ. Verùm quidem est, quòd si huiusmodi carnes muria asseruentur, omnem odoris grauitatem deponunt. In medicina verò hoc animal non est infrugiferum, quandoquidem eius caro in vteri vitijs, & ventris torsionibus cõmendatur. Ventriculus huius animalis colica laborantibus vtiliter imponitur. Pinguedo quoquè (annotãte Matthiolo) à medicis expetitur, cum neruos contractos emolliat, & illata vmbelico somnum conciliet. Immò in articulari morbo, in lithiasi, & pleuritide alijs non cedit medicamentis. Quamobrem Vuecherius in prædictis affectibus vnguentum pretiosum adipem muris alpini recipiens præscribit. Deniquè ex hoc Veterinarij in curandis equorum vlceribus non modicam frugem demetunt.

Puerperis conceditur.

G

lib. 2. c. 43.

lib. 2. antid. spec.

DE MVRE AQVATILI. Cap. XXXV.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, & Descriptio.

H

BEllonius scriptis mandauit murem aquaticum ab Antiquis non fuisse memoratum, vel qnia superfluum esse arbitrati fuerint, hoc animalis genus inter aquatilia recensere, cum in vtraque sede degat, vel quia nullum cõmodum ex illo pro humano genere haurire possent, licèt Aristoteles in libro Mirabilium huius meminerit. Plinius quidem muris aquatici, & marini meminit, sed per hoc animantes, testudines intellexit. De quibus fortè agens Olaus Magnus tradidit hos mures, scrobe in terra facta, oua parere, deinde transacto trigesimo die, aperta fouea, ad aquam fœtum perducere. At de his in tractatu quadrupedum polydactilorum ouiparorum verba fient. Murem igitur aquaticum

lib. 21.

A

Itali aliquibus in locis ſorgo, Morgange nempe murē mergum vocant, Galli Rat D'lau, Germani Vuaſſermuſz, Angli Vuatterratte. Quoad formam Bellonius hunc murē valdè ſimilē muri domeſtico deſcribit, ſed fœminæ tres meatus nimirū pro fæcibus, pro vrina, & pro fętu aſſignat; poſtmodū ad genuinā huius muris figurā repræſentandum, muris domeſtici maioris iconē exhibet, qua de cauſa in hoc à Geſnero damnatur. Cæterùm inter Nuperos, clariſs. vir Carolus Cluſius verum murē aquaticū delineat, atquè deſcribit. Nā ab exuuijs huius beſtiolæ tomento infarctis refert magnitudine ad talpā, & longitudine ad ſeptē vncias accedere, denſis, & mollibus villis tegi, coloris fuſci præter ventrē, qui pillis ex albo cinereis veſtitur. Caput in cōparatione ad reliquum corpus paruum, & pars ſuperior roſtri prominula eſt; ideoq. credendum more Suis, vel talpę terrā eruere. Oris hiatus non eſt magnus. Superiorem maxillā binis dentibus magnis latis, & firmis armatam habet. Totidem ſunt inferiores, ſed minores, & obtuſi. Oculi valdè exigui, & vix cōſpicui. Rictus latera longis villis cinerei coloris obſita. Cauda octo vncias longa valdè craſſa, tota autē rariſſimis breuibuſquè pilis tecta cum oſſeo quodam neruo mediā ſecundū longitudinē ſecāte. Pes vterquè anterior in quinquè digitos diuiſus, & acutis vnguibus munitus eſt. Poſteriores pedes paulò ſunt lōgiores, & magis plani, conſequenterq. digiti etiam, maiores membrana quadā connexi, vt in genere Palmipedum conſpicitur, quā membranā ad commodum natandi hęc animantia à natura Proculdubio ſortiuntur. Ideo hic mus exiguum Fibrum imitabitur. Fuerunt autē nonnulli, qui (referente Cluſio in Curis poſterioribus) ſcripſerunt pellem huius muris nonnihil grati odoris ſpirare. Verùm pellis illius muris quem Cluſius pertractauit, nullum prorſus odorem emittebat.

lib. 1. Aqu.

in Auctor. Exotic.

B

MVS AQVATILIS CLVS.

E

LOCVS CIBVS.

AD Nilum,& apud Strimonẽ, Bellonio auctore, mures aquatici frequentissimi sunt, vbi serenis noctibus vagantur, sed leui audito strepitu rursus in aquam se præcipitant. Gesnerus intellexit hunc murem non in magnis amnibus,nequè in profundis aquis sed tãtummodo in paruulis riuis versari. Aristoteles in Mirabilibus scribit fontem esse in Colusis Arcadiæ, in quo mures domesticis valdè similes nascuntur, & natant. Verùm cum Theopompo debemus legere (Lusis non autem Colusis) quoniam Lusi Vrbs est Arcadiæ,teste Stephano,vbi fons ille scaturiebat,in quo Melampus Preti filias lauans ab insania liberauit, Quoad cibum,mus hic ex Bellonio, plantas aquaticas depascitur, & à cõsueto loco recedens fruges etiam edit,quibus cæteri mures vescantur. Solent insuper mures aquatici, instar lutræ piscibus insidiari, quamobrem Carolus Stephanus agens de piscinis, monet diligenter curandum esse, ne à lutris, & muribus aquaticis infestentur. Si quidẽ ambo hæc animalia in Lotharingia magis, quam in vera Gallia frequentissimi reperiuntur; vbi si in aquas se mergant ad venatum piscium per aliam postea partem in terram redeunt; quoniam ex eodem Carolo Stephano nonnulli has bestias submersas expectantes nusquam rursus emergere conspicati sunt.

lib. 1. Aqu.

loco cit.

F *li. 4. Agric.*

VSVS.

INtellexit Gesnerus,quod tamen verum esse affirmare non audet,quosdam in nonnullis Galliæ locis muribus etiam aquaticis in cibis vti. Plutarchus quidem scribit quòd Magi Zoroastrem sectantes colunt echinum terrestrem,& mures aquaticos odio habent; idcirco quò quis plures occiderit, & proiecerit, eò carior Deo esse perhibetur. Addit insuper in Commentario de Iside iuxta Magorum mentem,quædam animalia vt canes,gallinas, & echinos terrestres boni esse Dæmonis, mures autem aquaticos mali Dæmonis reputari. An verò intelligant mures aquaticos,de quibus in præsentia sermo habetur,dubitandem est, quandoquidem testudines aquaticæ, apud aliquos auctores sub nomine murium aquatilium circumferuntur.

in Sympos. 4. quaest. vlt.

G

DE TALPA.
Cap. XXXVI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

H QVoniam Albertus Lonicerus, & alij auctores non proletarij talpam inter murium genera recensuerunt;licet Gesnerus in talpa nullam muris similitudinem,præter corporis molem obseruet. Nos post murium historiã talpæ naturam ponderandam proponimus. Hæc in primis æquiuocationem patitur. Si quidẽ apud Ferantem Imperatũ diligentissimũ,& eruditissimũ pharmacopæũ,talpa est illud insecti genus,more talpæ quadrupedis terrã effodiens à nostris agricolis *Zuccara* dictũ,quoniã cucurbitis, quas zuccas vocant, insigne detrimentũ afferat. Nos hoc animal vermẽ cucurbitariũ in historia insectorum appellauimus. Talpa quoq. in scholis medicorũ tumor est præter naturã, vel abscessus sub cute valde depressus, & serpẽdo cuniculos instar talpæ animalis efficiẽs. Nostræ etiã mulieres Bononiẽses hũc affectũ pueris valdè familiarẽ topinarã vocãt,quo nomine ad denotandam talpã animal

lib. 28. nat. hist.

lib 5.

vtuntur. In Græcis literis talpa dicitur σπάλαξ, & ambiguitate laborat, quandoqui-
dem à Theophrasto quædam planta nominatur spalax, & à Gaza aspallax redditur, ha-
bens radices grandes crassas, & carnosas. Verumtamen cum nequè Theophrastus
alibi, nequè alius auctor huius plantæ meminerit, Gesnerus opinatur pro aspalace her-
bam astragalum intelligere voluisse. Hæc enim crassos, & carnosos aliquot nodos in
radicibus profert. Talpæ etymum si consideremus, apud aliquos dicitur quasi talis pa-
lus, cum instar pali terræ adhæreat, vel potius talpa quasi tapta à verbo græco θαπτω in-
humo, cum assidua terræ fossione semetipsam inhumare videatur, sed rectiùs talpa qua-
si typha à τυφλός cæcus. Albertus talpam murem terrenum, vel cæcum vocitat; quam-
uis hoc nomen muri etiam araneo competat. Apud Græcos σπάλαξ, & ἀσπάλαξ ma-
sculini generis talpa nuncupatur, παρα τὸ σπᾶν, teste Etymologo, quoniam terram vn-
guibus assiduè vellicet, & perforet. Scribitur etiam ασφάλαξ, sed Atticè, vt voluit Va-
rinus. Σκάλοψ pro σπάλαξ à Nicocle pro vocabulo Attico profertur. Σιφνεύς etiam
talpam denotat, quoniam Varinus σίφνον terram, & σιφνύειν euacuare interpretatur:
ideoquè talpa cum sit subterraneum animal terram fodiendo euacuat. Volaterranus,
& alij nuperi auctores talpam Græcè blactam exponũt, ἀπο τοῦ βλάπτειν, idest à nocen-
do; sed blattam scribere debebant, quæ vox latina, & non græca est. Insecti genus, &
non talpam significans. Albertus talpam, græcè Colty, vel, vt alibi legitur Koky no-
minat; quam vocem Gesnerus arbitratur Persicam, & ab Auicenna desumptam fuisse.
Isidorus tradit talpam à Græcis Afflatam vocari, sed perperam. Debebat enim As-
palacam legere. Etenim apud Syluaticum Aspialis pro Aspalax exprimitur. Hic Au-
ctor alia etiam nomina barbara prodit, quæ sunt Irliocha, Orthoponticus, Irbea, Lago-
ceros, & omnia talpę attribuit. Apud Italos hoc animal nomen latinum retinuit, quam-
uis Bononiæ topinara vulgò dicatur. Hispanicè Topo, qua voce Itali ad murem signi-
ficandum vtuntur. Gallicè Taulpe, Germanicè Muluuerf, vel vt Saxones scribunt (refe-
rente Gesnero) Moluuurff, quia terram rostro fodiens reijciat, Flandris, & Hollandis
dicitur Mol, vel Molmusz, Anglis Molle, & interdum Vuant, Illyrijs Krticze.

lib. 1. hist. plant. c. 1.

Nomina varia etiã barbara.

FORMA, ET DESCRIPTIO.

Scaliger in Exercitationibus contra Cardanum scriptis mandauit talpam
muri valdè similem non esse. Quandoquidem pedibus quodammodo vr-
sinis sit insignita, totumquè corpus latius, & depressius, crura breuissima,
& caput bufonino potius, quam murino simile habeat. Albertus talpæ
crura breuissima vngues acutos, & quinquè digitos in pedibus anteriori-
bus, quatuorque in posterioribus assignat. Gesnerus verò posteriores etiam pedes
quinquè digitis refertos esse prædicat; sed addit minimum digitum ità introrsum specta-
re, vt negligentius intuenti occultetur. Palma anteriorum pedum lata est, & manum
refert. Collum inter crura anteriora breuissimum, & propè nullum, caudamquè breuem,
& hirsutam habet. Rostrum mustelinum Hesychius illi assignat, & Georgius Agricola
hanc bestiam pilis breuibus mollibus, densis, & in nigredine splendidis decorat. Hæc
omnia in icone conspicienda se se offerunt.

Exerc. 244

MVS CAMPESTRIS, SIVE AGRARIVS.

TALPA.

H

ANATOMICA.

DE oculis, & viſione talpæ, ſententijs inter auctores variatur. Nam per anatomicam inſpectionem duo nerui ad ipſas oculorum ſedes à cerebro ducuntur, Nigrum & Album oculi, nec non pupillæ rudimenta obſeruantur. Quamuis exterius totum id, ob prætenſam membranam, non appareat. His addamus clariſſimorum virorum auctoritates. Galenus enim oculis talpæ humorem vitreum, & cryſtallinum, nec non tunicam attribuebat, & alibi

lib. 4. de vſu par.

oculos

lib.2.de sem. oculos talpæ propter imbecillitatẽ interiores esse existimabat. Aristotele in historia animalium, cunctis animantibus viuiparis, excepta talpa, oculos assignat, sed postea addit hęc verba. *Verum si quis prætensam membranam detrahit, locus oculorum apparet, & pars nigra eorundem, situs deniq. & descriptio eadem, quam legitimam conspicui oculi obtinent.* *lib.1.cap.9.* Gesnerus testificatur talparum oculos se diligenter inspexisse, qui prominentes extra cutim veluti nigra puncta magnitudine seminis milij conspiciebantur. Immò vir quidam eruditus retulit Gesnero, se talpam grauidam discecuisse, & fœtus aliquot maiusculis capitibus cum ocellis comperisse. Ideoque ex prædictis hoc possumus elicere argumentum, vbi sunt instrumenta ibi etiam officia necessario esse debent, & si in talpis est oculus, ibi etiam debet esse visus, quia natura nihil præter finem operatur. Ex altera parte alij negant talpam videre, primò quia sub terra nullus est aer, ergo nullus est visus; præterquamquod olfactus pro visione supplet ad lumbricos, aliasq. escas deprehendas. Deinde Plinius, & Albertus neq, visionem, neq. oculos, sed tantùm oculorum effigiem in talpis constituunt. *lib.18.* In hac igitur dissoluenda difficultate Bartholomeus cognomento Anglicus scribit, ex aliorum sententia membranam oculos talparum tegentem, ipsis pereuntibus, diuelli, ideoque morientes oculos reserant, quos viuentes clausos seruabant. Nos opinionẽ Scaligeri sequemur, qui visionem imbecillimam talpis attribuit, non vt sub terra videant, quia ipsorum oculi nihil lucidi in se habent, vt in felibus obseruatur, sed tantùm vt lumen euitent. Quamobrem hac tenui visione, Natura talpam fugere lucem edocuit. Si contemplemur dentes, hos non habet, vt cæteri mures, sed potius dentibus muris aranei similes, binis enim anterius coniunctis, & oblongis caret, sed instar canis, & mustelæ vtrinque ad latera singulos eminentes habet. Pulmones cum multis fibris separatis nullo inter se communi principio cohærentibus vnà cum corde versus inferiorem ventrem siti sunt. Crura anteriora ex duobus constat ossibus, quæ in os humeri inseruntur. Sic enim bestia fortiùs fodit. Posteriora denique crura habẽt os, quod paulò infra genu in alia duo diuiditur, vt in sequẽti figura lector potest conspicari.

NATVRA, ET MORES.

SCaliger inter animantes imperfectos talpam collocabat, cum ex terra pluuij madida, & putrescente, vt plurimùm generetur. *Exerc.198.* Amplius nullum est animal sanguineum viuiparum, præter talpam, teste Cardano, quod subterra perpetuo viuat. Nam ex Alberto, nec etiam per horæ spatium supra terram viuere potest. Cæterùm talpę cauernulas subeũtes, si earum orificia occluduntur, identidem, ne fortè impediatur respiratio, reserant. Quapropter talpæ à Græcis γεωρυχίδες appellantur, quoniam more cuniculorum fodiant. Mures etiam agrestes cauos sub terra parant, sed talpæ instinctu quodam naturali profundiores meatus, quam prædicti mures elaborant. Ideo Martialis huic proprietati talparum nixus de paruo prædio sibi donato cum amico iocabatur hunc in modum.

Et talpa est mihi fossor, atquè arator.

lib.11.epig.19. Propterea detrimentum non mediocre aruis, hortis, & pratis radices plantarum diuellendo afferunt. Hoc non fuit ignotum Virgilio, quando dixit.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.

lib.1.Georg. Reusnerus quoque in Paradiso poetico hoc intactum non reliquit dum sic locutus est.

Sub terris oculis captus sibi talpa cubile
Dum fodit, agricolis hispidus aure nocet.

Optima igitur de causa Baptista Mantuanus in Bucolicis sic canebat.

Eclog.5.
Diua faue agricolis, talpas occide malignas,
Aggeribus pestem.

Præterea rerum naturalium scrutatores in talpis aliquem iræ motum obseruarunt, quoniam si earum dorsum bacillo stimuletur, tunc resupinatæ pedibus, atq. rostro acriter se defendunt, licet Reusnerus in Paradiso poetico hos versus scripserit.

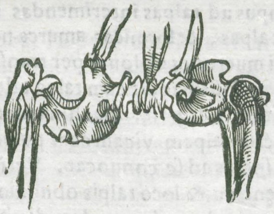
Quid tibi cum magno commune est talpa leone?
Non cadit in turpes nobilis ira Feras.

Denique

TALPÆ SCELETON.

TALPÆ PARTVS

Deniquè talpa omnes quinquè sensus participat. Verùm quidem est, quod visionem habet valdè hebetem, vnde tanquam cęca ab Oppiano ἀλαός cognominatur. Cardanus tamen, ratione finis, hebetudinem visus talpæ attribuit. Etenim quid iucundi sub terra perpetuo habitantes videre possunt? vicissim cum hæ bestię parùm videant excellentiùs tamen audiunt, quare ex Plinio, si de illis aliquid proferatur, intelligere, & fugere dicuntur. Iure igitur merito talpę aurite, non propter longitudinem aurium, sed propter exquisitum auditum, auctore Agricola nuncupantur.

LOCVS,

LOCVS, CIBVS.

lib.8.c.28. ARistoteles in historia animalium scriptum reliquit, in Orchomeno agro territorij Bæotiæ innumeras talpas vagari, in Lebaica verò proxima regione nullas esse, neque aliunde eò illatas infodere. Cui sententiæ, & Plinius, & Textor adstipulantur. Sed viri eruditi id duritiæ soli attribuunt. Alij verò antipathiæ, quæ inter talpas, & huiusmodi solum intercedit. Vicissim *Tom.2.* in Thessalia humus his belluis est adeò familiaris, vt olim ibi oppidum (vt narrat Textor in officina) à talpis effossum, & erutum fuerit. Talpæ lumbricis; vt plurimũ vescuntur: propterea loca stercorata, & sterquilinijs proxima libenter frequentant, etiam si lumbrici, cũ talpas imminentes senserint, ad terræ superficiem fugiant. Addit Auctor de natura rerum quòd Talpæ, præter lumbricos, omni vermium generi insidiantur, quibus deficientibus terram, instar Lupi, deuorant. Sed Albertus, & Anglicus rectiùs, vt opinamur, scribunt in defectu lumbricorum ab his bestiolis radices herbarum, & præcipuè frugum erodi. *in Append. de rer. var. li.22. de Anim.* Cardanus tradit quòd talpæ, præter vermes ruberas viuas edunt, & vicissim ipsæ, tantùm mortuæ à rubetis eduntur. Hoc assertum proculdubio desumptum fuit ab Alberto Magno, qui fatetur se quondam obseruasse magnum bufonem viuum, quem talpa sub terra, pede mordicus apprehenso, retinebat.

CAPIENDI, ET FVGANDI RATIO.

QVoniam talpæ ad nocendum satis oculatæ sunt, dum vnguibus hospitalem terram vellicando lacerant, & hærentes optimæ nutrici innocentes plantarum, & frugum radices, longè lateque factis cuniculis, in dies subruunt, ad illas exterminandas, & fugandas accedendum est. Aduersus has animantes. Primò frequentes felium excubiæ proderunt. Siquidem, referente Gesnero, à felibus interimuntur, sed non eduntur. Immò satius esset mansuetas habere mustelas, quæ angustos talparum aditus penetrando illas iugularent. Augustinus Gallus in tractatu Agriculturę, à rusticis bipalio, aut ligone, rastroue armatis loca a talpis vexata diligenter obseruanda esse refert. Vbi ergò terram in tumulos exaltari cognouerint: statim sine multo strepitu, ne subterraneus hostis terga vertat, bipalio, alioue instrumento vnà cum terra cęcum vastatorem effodere debent, & contundere. Gesnerus intellexit mense Iunio in Germania talpas è latibulis suis aliquando egredi, quocirca hoc tempus ad talpas interimendas valdè opportunum esse statuebat. Multi, ex Plinio, talpas, & formicas amurca necant. Alij quasdam fabricant decipulas, quarum ferrei mucrones oblongi per transuersum in tabula lignea infixi sint, cum lapide ponderoso ita instructo, vt cum talpa ad referandum cuniculum accedens paruum lignum illic positum attigerit; machina ruens ferreis dentibus bestiam perforet. Mizaldus in vase fictili talpam viuam cum puluere sulphuris accenso impo- *Cent.2.* nit, quę voce quadam querula socias ad se conuocat. Verùm Augustinus Gallus in libro Agriculturę sumit peluim ęneum, & loco talpis obnoxio summa tenùs humo, aut paulò inferius totum infodit. Viuam talpam in eumdem dimittit; illa diuturnę lucis impatientissima, cum ob lęuorem vasis nulla ex parte possit euadere, tinnulo grunitu calamitatem conquerens finitimas talpas ad ferendam opem ex cauis penetralibus trahit, quę conuenientes in lubricam decipulam incidunt. Quamuis Petrus Gyllius in Aelia- *lib.7.c.42.* num scripserit. Cum vas fictile ad instar prędicti peluis, singulari industria in scrobe ad coercendas talpas imposuisset, vnaque in decipulam incidisset, alteram aduenientem, terram in vas aggerendo primę ad exitum pręsto fuisse. Ideo Gybertus Longolius ex Paxamo refert pręsentissimum contra talpas remedium esse, ut ueratrum album, & cortex cynocrambes contundantur, cribrentur cum polenta, & ouis ex uino, & lacte subigantur, omniaquè in plures offas coacta talparum cauernulis inserantur. Idem Longolius, ex Paxamo, ad fugandas talpas sumit nucem enucleatam, & utrinque perforatam. Nuclei loco, paleas cedriam, & sulphur imponit, quam accensam in aditu laxiore, ita

A E ita aptat, vt acceptum forinsecus afflatum in latibula totus fumus diffundatur; vt repletis tetro vapore cuniculis, talpæ alio profugiant. Alij mortuum astacum in meatum talpæ imponunt, nam ob dimanantem indefætorem talpa non solum refugiet, sed illuc nec repetet, donec fortè multò post tempore omnis teter odor euanuerit. Quidam, ex Gesnero terræ cumulos in pratis, & hortis à talpa excitatos dissoluunt, dum Luna descendens à Cancro ad Capricornum, aliquam Zodiaci faciem siccam occupauerit. Quando verò aliqui rustici sono falcis die Natalis Domini exacutæ talpas fugare conantur, hoc tanquam superstitiosum damnamus. Etenim satius erit cum Augustino Gallo aquā per foramina talparum infundere, quoniam hæ humiditatis impatientes ad eminentiorem locum confugient, vel allia, porri, & cæpæ in meatibus talparum inserantur. Illæ enim, ab huiusmodi odore tanquam stupidæ confestim foras prosilient, vel, ex Carolo Stephano palma Christi, quam Botanici Ricinum vocant, in hortis seratur, talpæ enim ob antipathiam talem locum non effodient.

B F

PROVERBIA.

PAuca à natura talparum desumpta per ora hominum circumferuntur adagia, cum hæc bellua nullam insigniorem proprietatem, quàm hebetudinem visus habeat. Ideò ab Hesychio σπάλαξια cæcitas, & σπαλάκες quidam equi fortè ob hebetem talpæ visionem appellantur. Recitatur ergo à Suida hoc adagium. Τυφλότερος ἀσπάλακος *Talpa cæcior*. De ijs proferri solet, qui supra modum cæcutiunt, seu de illis, qui minimè iudicare sciunt. Gratior enim fit metaphora, quando hoc ad animum transfertur. Quamobrem talpæ vocantur illi homines qui in alienis negocijs oculatissimi videri volunt; cum tamen in proprijs rebus peragendis tanquam talpæ sint hebetes. Ideoquè non uidentes, quæ antè pedes sunt, rem profectò iocosam, & risu Catoniano dignam efficiunt. Ad rem pronunciari posset illud Scaligeri carmen.

Oculatior in tenebris, in lumine Talpa.

Insuper Ammianus meminit alterius adagij. *Talpa loquax*. Homo enim nullius iudicij, C G sed tantùm impendio verbosus, populari conuitio talpa loquax nuncupari potest. Hoc primò prolatum fuit in Iulianum Capellam, posteaquam in publicum odium venerat. *lib. 17.*

PRÆSAGIA.

OBseruauit Antiquitas Talpas ardentius terram effodientes pluuiam præsagire, easdemque à latibulis obuiam egredientes morbos prænunciare. Quapropter Alexander ab Alexandro ad Priscorum mentem, talparum exta in Haruspicijs veridica fuisse autumat, itaut in ipsis aliquid diuini inesse opinarentur, Cardanus quoquè in suo volumine de Insomnijs nugatur; dum per talpas à solo emergentes in quiete visas, negocia in deterius vergere diuinat. Sed postea non sibi constat, dum alibi per talpas ad superficiem terræ venientes in somnijs conspectas rei alicuius exitum demonstrat. Quamobrem nemo risum co- D H hibere posset, dum hic vir de insomnijs tàm lepidè iocatur. *lib. 5. Gen. dier. c. 25.* *lib. 1. c. 38.*

APOLOGI, ET FABVLÆ:

LAurentius Abstemius lepidus fabulator quondam asinum introduxit, quia cornibus careret, & simium ob caudæ defectum coram talpa conquerentes. Quibus talpa. Tacete, inquit, cum me oculis principalibus organis priuatam conspiciatis. Apologus ad illos spectat, qui sua sorte nō sunt contenti. Hi enim, si aliorum infortunia contemplarentur, proculdubio æquiori animo sua tolerarent. Faernus in fabulis totum exprimit his versibus. *in lib. Mythol.*

Asinum

Aſinum querentem, quòd carere cornibus,
Et Simium quòd cauda honore, hoc arguit
Sermone talpa, qui poteſtis hanc meam
Miſeram intuentes cæcitatem hac conqueri.

Præterea quidam olitor talpam proprium effodiens hortum, tandem interimendam ir-retiuit. Cui talpa dixit. Cur ſeruo tuo Foſſori, totiuſq. horti aratori non vis parce-re? ſed ob illatum horto beneficium interitum illi machinaris. Tunc olitor. Ideò mor-tem mereris, quia tuæ commoditatis, & pabuli gratia in meo verſaris horto. Apologus docet, in omnibus rebus animum, & non opus agentis eſſe perpendendum. His adda-mus Phinei fabulam, qui Rex Arcadiæ, vel ſecundum alios Thracis, aut Paphligoniæ eſſe ferebatur. Hic primo vxorem duxit Cleopatram, ex qua duos ſuſcepit filios, dein-de ipſa defuncta, Ideam Dardani filiam illis nouercam ſuperinduxit, cuius poſtea ſuaſu filios ex Cleopatra acceptos excæcauit. Quapropter, & ipſe à Dijs excæcatus, & in tal-pam transfiguratus fuiſſe perhibetur, cum prius Harpiæ cibos, & menſam eius turpiſſi-mè fœdaſſent. Huius metamorphoſis meminit Oppianus Interprete Bodino hunc in mo-dum.

li. 3. de ven.

Terrigenas talpas muſarum cantus abhorret,
Quas natura parens ima tellure creauit,
Quamquam incredibilis perua ſit fama minores
Talpas aſſeruiſſe ſuum genus atq. parentes
Nobilium claro Cretos à ſanguine Regum.
Contigit hoc ſæuam magni Phœtontis ob iram.
Phineo Regi, &c.

MORALIA.

TAlpæ, vt ſtatuunt Phyſiologi aut parùm, aut nihil ſupra terram morantur, quoniam lucem Solarem odio habantes ad penitiora terræ viſcera confu-giunt. Huius conditionis ſunt peccantes, qui lumine gratiæ, & veritatis carentes Solem Iuſtitiæ Chriſtum abominantur; vel terrenis voluptatum delicijs excæcati, à fulgore cæleſtis contemplationis auertuut. Vel Cri-minoſi in hoc vitæ curriculo tanquàm talpæ oculos tenebricoſo luxus velamine tectos habent; & ſi in talpis, vt inquit Anglicus morte accedente membrana oculis prætenſa diſrumipitur. Pari ratione peccantes intereuntes, detracto deliciarum mundanarum ve-lamento, tunc id conſpicantur. Quod viuentes nunquàm ſunt contemplati. Id expreſ-ſum habemus apud Lucam de Diuite, qui tormentis vexatus vidit Lazarum in ſinu A-brahæ morantem. Quamuis etiam peccantes in hac vita, mundi calamitates, fortunæ iniquitates, & vim malorum libenter ferentes hoc velamen auferre poſſint; vt habetur in ſacris litteris de Antiocho, qui plaga percuſſus in agnitionem ſui à Domino ductus fuit. Iuxta illud Iſaiæ. *Vexatio dabit intellectum*. Rectiùs autem lucris, & opibus affiduè in hiantes talpæ poterunt nuncupari; hæ roſtrum ſuillum habentes ſemper terrã fodiũt: illi inſtar ſuis circa diuitiarum ſtercora perpetuò morantes, tandem ad tenebricoſa vſque Orci domicilia peruenirent. Talpa enim pratum effodiens ab Agricola irretita per cau-dam ſuſpendi ſolet, donec pereat Ità qui ad congerendas opes animum accẽſum adiun-xerunt; à Dæmone poſtea per caudam, ideſt per ſpem longæ vitæ in ſuis diuitijs detinẽ-tur donec fame pereuntes æterna damnatione puniantur. Cæterùm inter peccantes nemo hoc talpæ nomen rectius ſibi aſciſere videtur, quàm Hæreticus, qui oculis fidei obſcuro erroris velamento tectis, nil prorſus intuetur; Denique Hippocritæ ab hac al-legoria non ſunt arcendi. Si quidem quando ſcripſit Iſaias. *In die illa proijciet homo ido-la argenti, & auri quæ fecerat ſibi, vt adoraret talpas, & veſpertiliones*. Nicolaus de Lyra Sapientiæ, & ſanctitudinis ſimulatores moraliter interpretatur, nam Hypocritæ id exer-cere ſolent, vt ab hominibus infinitis honoribus cumulentur. Ideoquè hos per talpas, & veſpertiliones denotari hoc in loco atteſtatur. Ratione exquiſiti auditus, homines ſimplices talpis aſſimilari poſſunt. Etenim ſi talpæ viſione carent, & excellentiùs au-diunt. Pariter homines ſimplices viſu ideſt ſpeculatione carentes diuina concionato-rum

cap. 16.
li. 2. Mach.
cap. 9.
cap. 28.
cap. 2.

rum verba libentiſſimè audiunt, & intra meatus terræ inſtar talparum ſe condunt, dùm mortis, & Inferorum memoriam aſſiduè meditantur. Huius etiam conditionis ſunt homines, quibus natura corporis formam negauit; nam hunc defectum animi pulchritudine ſupplere debent. Talpa demùm in Bæotia nata viuit, translata verò in proximas regiones perit. Homo pariter peregrè proficiſcens nulla arte inſtructus ad talpam comparari poteſt, quandoquidem nullibi, quàm in proprio ſolo viuere poterit.

HIEROGLYPHICA, & SIMVLACRA.

ORus Apollo ſcriptis mandauit olim apud Aegyptios hominem cæcum per talpam denotari, & propterea Heſychius, referente Pierio, pro ignorãtis Hieroglyphico figuram talpæ oſtentabat, cum hæc propriè ad cæcitatem mentis attineat. Quapropter Ripa ad exprimendum cæcitatis animi ſimulacrum effigiauit mulierem veſtibus viridibus amictam lætiſſimos latiſſimi prati flores intuentem, & talpam ſecus pedes habentem. Talpa penès ſimulacrum ratione cęcitatis pingitur, & flores tanquam humanarum voluptatum ſymbulum adduntur, quæ mentem adeò ſolent obtenebrare, nè cæleſtes diuini prati flores poſſit contemplari. Quare ad rem Lucretius canebat.

in 1. par. Iconolog.

O miſeras hominum mentes, & pectora cæca,
Qualibus in tenebris vitæ, quantiſq́; periclis
Degitur, hoc æui quodcumquè eſt.

lib. 2. de na. rer.

Camerarius quoquè ad rem, talpam ſuffodientem humum delineauit cũ hoc titulo. CIRCVMFVSA TENEBRIS. Vt innueret hinc diſcendum eſſe, quàm cæca ſit mortalitas, niſi cæleſti lumine illuſtretur. Subſcribit igitur diſtichon huius tenoris.

In lib. Em. 44.

Heù mortale genus ceù Talpæ lumine captum,
Cæleſti donec reſtituatur ope.

Hac etiam ratione ductus Eucherius à talpa hęreticum hieroglyphicè ſignificari aſſeuerabat: cum hic liquidæ veritatis lumen non diſcernat. Præterea nonnulli talpam pro auditus hieroglyphico non iniuria ſumendam eſſe tradiderunt; propterea quòd hæc lenui audito ſtrepitu ad penitiores telluris partes ſe recipiat. Fuerunt, qui per hoc animal, præſagium intelligerent; quoniam magi, & veteres diuinatores, deglutito talparũ corde ſtatim vaticinantem animum adipiſcerentur. Hinc fortè elicienda eſt ratio, propterquàm imperita rerum vetuſtas veſpertiliones, & talpas veneraretur.

VSVS IN MEDICINA.

MVltum adiumenti ægrotantibus hoc animal afferre Medici Auctores produnt. In primis dens à Talpa viua euulſus dolores dentium ſanari, ſi alligetur Magi (referente Plinio) affirmant. Cor talpæ ſpatio nouem dierum per os ſumptum, teſte Arnoldo patientem ſtrumas, & bronchocelem, ideſt ſecundùm Barbaros herniam gutturis, & botium liberat.

Dens.

Cor.

Plinius verò in prædictis affectionibus iecur talpæ contritum manus illinit, & per ſpatium tridui non abluit; licèt dextrum etiam pedem talpæ ſtrumis remedio eſſe affirmauerit. Alij ad mentem Plinij talpæ caput inciſum, & cum terra à talpis eruta tuſum pyxide ſtanea in paſtillos digerunt, & in omnibus colli tumoribus fæliciter vtuntur, curantquè ne patiens carne ſuilla veſcatur, Porta autem in prædictis morbis talpam valere inde colligit, quoniam nullum propè collum habet, iecur deniquè Auctore Lonicero, qui comederit, aut viuam talpã manu compreſſerit, eodem anno ipſum à febre ſecurum fore credidit Antiquitas. Succedit ſanguis, quo, vt ſcribunt Albertus, & Mizaldus locus depilis linitus in priſtinum reſtituitur, Magi ex Plinio, tradunt Lymphaticos aſperſione ſanguinis talpæ reſipiſcere. Demũ ad paronichias hunc ſanguinem ſummoperè commendant. Adeps verò in coercenda capillorũ auctione adhibetur; nã in tali caſu Marinellus pręſcribit vnguẽta q̃ ex pinguedine talpę, & veſpertilionis conſtãt. Amplius pilis, & excremẽta huius animalis ab vſu medico nõ ſunt arcẽda. Quãdoquidẽ Bellonius

Iecur.

lib. 6. Phyt. cap. 11.

Sanguis.

centur. 3.

Pinguedo.

pilos talpæ ad denigrandum capillos, & supercilia idoneos esse perhibet, & Arnoldus pilulas ex talpis cum melle subactas, nouem dies deuoratas patienti scrophulas, & bronchocelem præsto esse asseuerat. Ad finem tota talpa multas ad affectiones conducit. Siquidem Plinius talpam dissectam morsibus muris aranei, & ictibus scorpionum vtiliter imponit. Et Sextus eamdem supra induratas glandulas alligat. Nugantur quidã, dum asserunt, si quis talpam manu dextra tandiu detineat, donec expiret, singularem in illa manu futuram facultatem in sedandis mammarum muliebrium doloribus. Demùm cinis totius combustæ talpæ cum melle mixtus, ad mentem Sexti, dentes confirmat. Immò in sanandis fistulis, Chirurgus vtilitatem immensam ex hoc percipiet. Idem Auctor ad barbam generandam sumit cinerem talpæ, & cum multis alijs simplicibus linimentum componit. Rondeletius quoquè vnguentum ad pilos Elephanticorum regenerandos præscribit, quod ex ladano, nec non cinere talpæ, & vesparum integratur. Albertus huiusmodi cinere cum albumine oui permixto mendas tum faciei, tum vniuersæ cutis emaculat.

lib 3 obser. cap.36.

VSVS IN VARIIS.

Neptuno multis in locis olim Asphalacas, nẽpè talpas sacrificatas fuisse viri eruditi affirmant. Phornutus id tantummodò ratione nominis factum fuisse asseuerat. Siquidem Neptunus ἀσφαλῶς scilicet tutò, & firmitèr terræ fundamenta, ne labantur, roboret. Vnde apud Gyraldum Asphalius cognominatus fuit. Licèt Alunnus Furijs infernalibus talpam quodã sacrificatam fuisse scripserit: sed cum Auctores non citet, hanc opinionem omittemus. Mizaldus periclitaturus, nùm æger moriturus sit, nec nè Chelidoniũ cum talpæ corde puluino grauiter ægrotantis supponit; nam obiturus statim alta voce clamabit, aut cantabit, sin secus plorare incipiet. Plinius, ad vberiorem frugum peruentum, omnia semina armo talpæ contangit. Cæterùm vt pili post casum non renascantur, Andreas Furnerius, ex Gesnero, talpam tandiù macerat, donec pilis nudetur: hac aqua locum illinit, deinde lixiuio ablutum mundo linteo abstergit. Postea si pilos redituros obseruauerit; idem bis, & tertio cum patientis vtilitate repetit. Ex altera parte, vt pili equorum renascantur, Rusius, vt refert Gesnerus, talpam in oleo ad carnium dissolutionem percoquit; deinde hoc oleo locum plures, nimirum bis saltem singulo die inungit. Quando verò pilos equorum in albos transmutare cupit; tunc talpam in muria, vel lixiuio elixat, & consumpta prima humiditate nouam muriam, vel lixiuium addit, quo facto, huiusmodi decoctione locum madefacit: sicquè primis defluentibus pilis, albi renascẽtur. Aliqui talpam in fictili nouo elixant, & supernatante pinguedine partes equi priùs tamen derasas illinunt. Timotheus, ad dealbandos animalium pilos aquam componit hũc in modum. Recipit talpas, sulphur, & succum chelidoniæ, omniaquè per vitrea organa distillat; hac postmodùm per spatium nouem dierum, bestiam pilis nigris vestitam abluit, qui deinde paulatim in albos degenerant. Hanc insuper aquam arthritidi non mediocriter conducere posse attestatur. Postremò cum villoso holoserico huiusce animalis pilus mollior sit, & inter delicias pellitarum vestium vendibili mollitie, & nigritie summoperè expetitus; non erit mirum, si Georgius Agricola pileolos ex talparum pellibus confectos memorat, & Plinius ex ijsdem pellibus cubicularia stragula fieri scripserit.

centur. 3.

lib.1.par.2. Arc.

E

DE ECHINO TERRESTRI.
Cap. XXXVII.
ÆQVIVOCA.

PLacuit post murium historiã echinorum proprietates recensere; cum nũ desint auctores, qui hos ad mures referendo, erinaceos mures appellent. Antequam igitur ac proprium echini terrestris significatum accedamus; æquiuocatio sub hoc nomine latens manifestãda. Etenim hoc nomen (echinus) non solum animalia, & aliquas eorum partes, sed etiam plantas, vasa, edulia, loca, & multa inanimata designat. Si animantia contemplemur: præter terrestrẽ
F echinum, de quo in præsenti capite sit sermo, in mari etiam animal spinis horridum sub nomine echini vagatur, de quo scripsit Martialis hunc in modum,

Iste licèt digitos testudine pungat acuta,
Cortice deposito mollis echinus erit.

lib. 13. epig. 86.

Non defuerunt, qui ad aures Hesychij & Varini nomine echini auem significarent. Cũ legatur apud prædictos auctores. ἐχῖνος μικρόν τῆς θαλάσσις ζῶον ἢ τό πετεινον, & alibi. ἄκανθος ζῶον φυτὸν καὶ πτηνόν. Vnde echinum de animali marino, & de aue dici colligũt. Gesnerus iure optimo scribit nullibi apud Græcos echinum pro aue comperisse. Legitur quidem in Græcis litteris σπῖνος, sed Theodorus Gaza apud Aristotelem, aliquando acanthidem interdum spinum, non autem echinum interpretatur. Immò hoc nomine aliqua auis non spinis vestirata, sed spinosis vescens plantis, insignitur: vt Carduellis aliàs Acanthis, qui semine cardui victitat. Partes etiam quorundam animalium à vocabulo echini non abhorrent. Nam membrana interior ventriculi ruminantium, sed præcipuè, secundùm Cælium, boum, & ceruorum, ob insignem asperitatem echinus nuncupatur. Item membrana rugosa, & interior stomachi gallinarum echinus dicitur. Rondele-
G tius quoquè lapillum leuore carentem in capite nonnullorum piscium, & præcipuè cephali inuentum echinum indigitat. De plantis, si petamus Dioscoridem. Is herbã erinum vocatam describit; licèt in vetustis codicibus non erinus, sed echinus legatur. Quapropter Galenus, & ipse echini plantæ meminit, eiquè illas conditiones assignat, quas suo erino Dioscorides attribuebat. Hæc autem planta hodie in Botanicorum scholis ignota est. Hippocrates quoquè cuiusdam echini herbæ meminit. Insuper carduus aculeatus secùs mare nascens echinus cognominatur. Echinus mali punici genus apud Hesychium legitur. Echinus spinosum castaneæ regmen significat, quod fructum inuoluẽs tum marini, tum terrestris echini conglobati figuram imitatur. Ideo Calphurnius in bucolicis canebat.

li. 4. de mat. med. c. 27.
l 6. de simp. med. fac.

Maturis nucibus virides rumpentur echini.

Amplius Platani fructùm ob eamdem rationem Auctores echinum appellant. Et nos ricini fructum spinis armatum echinum indigitare poterimus. Demiq. panniculæ quædam seù nucamenta à ramis quercuum dependentia echini ab Hesychio nominantur. Præter plantas, Athenæus placentam secundis mensis apponẽdam echinum vocat, quæ
H olim apud Rhodianos erat in vsu. Gesnerus narrat se legisse in libro Germanico, edulij quoddam genus ex amygdalis compositum, ad echini animãtis formam echinum nuncupari. Modò ad vasa accedamus. Horatius vasis echini nominati meminisse videtur, dum inquit.

l. 14 Dypnosoph.

Pocula cum cyato duo sustinet, ad stat echinus,
Vilis.

lib. 1. ser. sat. 6.

Acron echinum hoc in loco vas æneum, in quo lauabantur calices exponit. Alij vas vitreum ab echino animali se in pilã contorquente interpretantur. Alij volũt esse lignum in modum echini animalis fabrefactũ, in quo calices suspendebantur. Pollux echinum chytræ nempe cacabi genus facit. At Suida auctore, echinus nomen fuit vasis aerei, in quo tabulæ ad iudicium pertinentes, nimirum testimonia, vel testiũ dicta conijciebantur.

His omiſſis,ad alia æquiuoca accedemus. Siquidem in frænis equorum echinus voca-
lib.8.lect. antiq.c.13.
tur ille orbiculus aſper, quo equi contumaces coercentur. Cælius verò Rhodiginus or-
namenta pericarpia dicta,ſeu armillas, quas circa brachia mulieres deferunt,echinos no
minari voluit. Quid plura? oppida etiā hoc nomine echini delectantur; nam ſecundum
Ptolemeum in Theſſalia Vrbs fuit Echinus dicta in faucibus Sperchij amnis collocata.
lib.1.
Echini ciuitatis meminit etiā Strabo,& Plinius Arcananiæ oppidum eſſe ſcripſit. Immò
Vitruuius in Architectura hoc nomen memorat,dùm echinum cum anulis partem epiſty
lij columnæ Doricæ eſſe conſtituit. Ad finem echinus eſt militare vocabulum in lingua
Germanica,vt refert Geſnerus; ſcilicet quando acies, ita constructa eſt,vt haſtis vndi
què rigentibus hoſtes excipiat. Ruſtici etiam in Germania, eodem Geſnero teſte, ab-
ſceſſum occupātem mediam pecoris,& præſertim vacarum vngulam, echinum cogno-
minant.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

VIri litterarum aſſidui cultores opinati ſunt echinum ob aculeorum hirſu-
tiem,nominatum fuiſſe,quoniam echinon apud Grecos hirtum ſignificet,
quam etymologiam Auctor Theſauri linguæ latinæ admittit. Hanc ta-
men Geſnerus meritò reprobat; cum echinon adiectiuè ſumptum nullibi
in græcis paginis reperiatur. Idcirco dicitur potius ἐχῖνος ἀπό τῆ μὴ δύ-
νασθαι ἔχεσθαι διὰ τὰς ἀκάνθας ὅ ἐστιν ὁ ἀκράτητος. Quoniam teneri ob aculeos non poſsit.
Hocque nomen tàm terreſtri, quàm marino echino competit. Licèt Dioſcorides ter-
li. 1. de cōp. med.sec.loc. cap.1.
reſtrem, echinon cherſæon appellauerit. Præthereà Acanthion fortè ab aculeis apud
Galenum legitur. Immò acanthionem terreſtrem vocat, cum in eodem medicamento
echini etiam marini aſſumantur. Nec mirum, quoniam apud Theophraſtum, ἄκανθος
non ſolum arborem ſpinis circumuallatam,ſed etiam echinum animal ſignificat. Quare
ἀκανθόχοιρος, ideſt porcus ſpinis horrens, echinus terreſtris Suidæ exponitur. Nu-
peri quidam hoc nomen ſolùm hiſtrici conuenire autumant, ſed nullum teſtimonium ad-
hibent. Immò propter dorſum ſpinis rfertum ἀκαντόνωθος Heſychio appellatur. Apud
Suidam habetur etiam γόλιος, item χοιρογρύλλιος porcus ſpinus. χὴρ etiam echinus eſt
apud Heſychium, & Varinum,ſed poſtea non addunt, quem echinum an terreſtrem, vel
marinum debeamus intelligere, Lycophron hoc animal ab inſigni vaframento, & calli-
ditate ingenij Nauplium nuncupauit. Latini nomen hoc echini marino animali aſſignāt;
nam terreſtre Ericium, & Erinaceum indigitant, quibus fauet Iſidorus; dum hoc animal
lib.12.orig.
ericium,& erinaceum nominat, quoniam ſpinas aduerſus Ferarum,& venatorū inſidias
erigat.Cæterùm animaduertendum eſt, quòd nomen hoc à Latinis inconſtanter ſcribi-
tur. Alij enim cum Plinio,& Pontano vocabulum aſpirantes Hericium, Hericem, &
Verum hoc vocabulum Erinaceus aſpirādum ſit.
Herinaceum proferunt. Alij cum Hermolao nomen hoc ſine vlla aſpiratione ſcribunt.
Geſnerus tamen aſpirare mauult; non ſolum quia Galli propria lingua Heriſſon pro-
nunciantes aſpirant; ſed etiam quia ab horrore huiuſmodi animal dictum fuiſſe perhi-
betur,vel ſecundùm alios ab hærendo,quoniam fructus ſpinis huius animātis adhæreāt.
Eres tandem(annotante Scaligero) nuncupatur; quamobrem Nemeſianus ſic canebat.
Exerc.198.

Implicitumq́; ſinu ſpinoſi corporis Erem

Hebraicè Kipod Herinaceum ſonat: quamuis alij aliter interpretentur. Herinaceum ta-
men eſſe conſtat,quoniam medici,vt Serapio, Syluaticus, & alij qui Arabicè ſcripſerūt
Ceufud vocitant,& apud Auicennam Caufed ſcribitur, Illiquè eas adſcribunt prærroga-
tiuas, quas Græci de Echino terreſtri retulerunt. Bellonius apud barbaras Nationes
lib.obſer.
Squamzocherum nominari aſſederat. Syluaticus quoq. Irritium Barbarè profert. Alibi
apud eumdem Zamaleon dicitur, vbi Aema Zamaleontis ſcribitur, ſed Hæma Chamæ-
leontis nempe ſanguis chamæleontis legendum eſt. Italis pronunciatur Riccio vel Ri-
zo Hiſpanis Erizo, Gallis Heriſſon Luſitanis Ourico, vel Orico cachero,quoniam cor-
pore contracto ſe ſe occultet; nam Cacher apud ipſos occultare eſt. Germanis Igel, vel
Eigel, vt in Germania inferiori ſcribitur. Anglis Heggehogg, nimirum ſepium porcus,
quia in ſepibus verſari ſoleat.

DIF-

E

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Oppianus agens de venatione, quem postea secutus est Castor Durantes Echinum terrestrē in maiorē, & minorē distribuit, & per maiorē hystricem intellexit, quē Plinius in genere Herinaceorum collocauit; cum more illorum hybernis temporibus se condat. Canit igitur Oppianus interprete Bodino hunc in modum. *li. 2. de ven.*

Prætermitto genus rigidum maioris echini,
Quippe duplex est horrificis armata sagittis
Forma duplex herinaceus, & crispatus vterq́;
Sed minor aut nullo, aut non magno robore pollet,
Arrectis horrens breuibus per corpora spinis;
Maior magna gerit truculento spicula dorso,
Et pugnas acres audaci pectore miscet.

F

Omissa maiori specie, nimirum hystrice, de quo in capite subsequenti verba fient, minoris Echini terrestris differentias perpendemus. Quandoquidem Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem huius duplicem speciem nimirum suillā, & caninā constituit: quemadmodum de taxo declaratū fuit. Discrimen autem in rostro notabile esse promulgat; cum in altera specie canis, in altera verò suis rictus obseruetur. His addamus fætorem, quem insignem ex canina specie nostri rustici dimanare affirmant. Varro, vt citat Nonius herinaceum cum proboscide se inuenisse profitetur. Gesnerus, & alij opinantur Varronem de Echino suillo loqui, cui proboscis, qualis in Suum genere inest. Albertus quoquè echinum caninum, & porcinum agnouit, sed postea ratione loci, ipsos etiam discriminauit, cum alij in locis tantùm syluosis, alij circa domos solummodò oberrent. Ioseph Iesuita ex Brasilia scribit (referente Maiolo) Anno Domini 1560 animal ibi Echino simile vagari, cuius setæ prælongæ coloris pallidi, & in summitate nigræ, valdè aculeatæ erant. Mirumquè in illis natura recondidit; cuicumquè enim rei cuspis eius admouetur etiam ab animante reuulsa, occulta virtute, nemine impellente, illam, & præcipuè carnem penetrat; ideoq. mulieres illius regionis has, ad aures perforandas pro vsu inaurium, libenter adhibent; cum perforatio; quasi viuat huiusmodi seta, nemine vrgēte, facilimè fiat. Experimento autem compertum est vnius noctis interuallo huiusmodi aculeum crassissimo corio admotum, illud perinde ac esset manu hominis impulsum penetrare. Forma herinacei omnibus notissima esse perhibetur, quoniam hoc animal pilis in spinas degenerantibus, aculeos pilorū loco habet. Quare cū Bargeo possumus canere,

lib. 2. cap. 2.

Duplex species echini terrestris minoris..

colloq. 7.

G

Scuti, & horrentis tergo contectus Echinus.

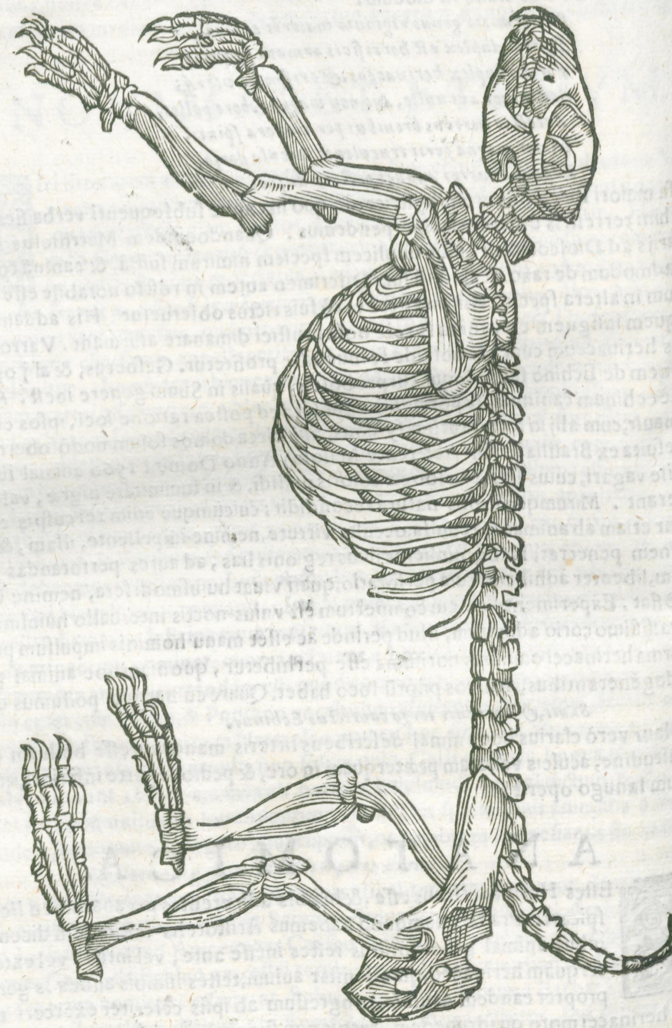
Hermolaus verò clarius hoc animal describens litteris mandauit esse belluam cuniculi magnitudine, aculeis vallatam præterquam in ore, & pedibus parte inferiori, quam rara tantum lanugo operit. *li. 1. Cyneg.*

ANATOMICA.

H

Testes Herinacei intus esse, & lumbis adhærentes per anatomen licet conspicari. Præterquamquòd habemus Aristotelis testimoniū dicentis omnibus animal generantibus testes inesse ante, vel intus, vel extra, præterquàm herinaceo, qui ad instar auium, testes lumbis annexos gerit; cum propter eandem causam, congressum ab ipsis celeriter exerceri necesse sit; cum herinacei more quadrupedum, tergis non superueniant, sed erecti propter aculeos coniungantur. His addamus ad aures Aristotelis cutim horum animantium ad scrotum formandum ineptam esse. Albertus addit solum echinum duobus anis ad aluū exonerandam præditum esse. Placuit hoc in loco Sceleton huius animantis exhibere, vt lector figuram, & situm omnium ossium huius bestiæ in comparatione ad structuram osseā aliorum animalium possit intueri. Siquidem ossa quædam rotunda, quædam planiora, alia acuta, alia obtusa conspiciuntur, prætereà horum alia in parte superiori, alia in parte inferiori à natura collocata fuerint.

ECHINIS TERRESTRI SCELETON.

E

NATVRA, ET MORES.

Ongenuit herinaceis hanc proprietatē natura, teste Aeliano, vt simulatq. latratum canum audiuerint, vel Ferarum odorem senserint, vel venatores appropinquantes conspicati fuerint, in orbem se se colligant, rostro pedibusquè more testudinis, intrò contractis, omnibus contactum formidabilem reddentes. Immò spiritum comprimunt, vt ab omni motu conquiescentes, mortui speciem præseferant. Quapropter Pierius hominem tutum ab omnibus insidijs, atquè fortunæ periculis per figuram huius animantis demonstrabat. Ion quoquè poeta tragicus huc respiciens sic canebat referente Atheneo.

lib. 8. Her.

Leonis in terris at extuli dolos.
Laudaui echini artes magis post asperas,
Qui primum odorem cum Ferarum senserit,
F *Se contrahit, rotundus, & spinis tegit*
Totum, facultas nulla tangendi patet,
Mordere nec possunt, humi tutus tacet.

li. 3. Dypno soph.

Volebat enim inferre magis probandam esse leonis fortitudinem, qui aperto Marte belligerat, & se defendit, quam timidam herinacei astutiam, dùm horridis tantummodo spinis se tutatur. Insuper his animantibus talem prudentiam natura indidit, vt ventorum naturam noscant. Vnde Reusnerus cecinit hunc in modum.

Imbres, & ventos cautus præsagit Echinus,

in Parand. poet.

Aristoteles quoquè de Prouidentia huius animalis loquens inquit. Quod herinacei cubilia sua ad vicissitudinem Aquilonis, & Austri commutant, vel in illis duas fenestras aperiunt, alteram Notū versus, Boream versus, alteram. Quaquè parte ventum spiraturum præcognouerint, fenestrā obturant. Immò addit Aristoteles, si hoc animal domi alatur ad ventorum statum, modò ad hunc, modò ad alium parietem accedit. Ideò, ex eodem met Aristotele, quidam Constantinopolitanus herinaceum domi educatum obseruans, ventū flaturum diuinabat, atq. ab omnibus, herinacei ocasione, valdè prudens reputabatur. Pierius verò periconem huius animalis, hominem omnium temporum conditioni se se accommodantem intelligebat. Amplius hanc belluam, ratione prudentiæ, cum formica debemus comparare. Quandoquidem pomis cauernas pro tempore hyberno repleat; in quibus prędicto tempore glirium somnum æmulatur, & ex illis rarò non nisi noctu egreditur. Hinc fit (attestante Matthiolo) vt nonnisi nocturno tempore comprehendatur. Vrùm animaduertunt Physiologi, quòd in actu capturæ bestia hæc tabificam effundit vrinam, cuius cōtactu spinæ dorsi decidūt; hocquè ab animali fieri asseuerant, ne pellis ad aliquem vsum trahi possit. At potius metu quàm alia causa lotium ab hoc animali in captura reddi affirmandum est. Cæterùm postquam in sermonem casus aculeorum incidimus, non erit ab re docere modum, huiusmodi aculeos carni infixos extrahendi. Itaquè si pedibus vel alteri parti spina hæc infigatur, humano lotio calenti extrahitur, vt inquit Marcellus. Lotium enim hmanum hac gaudet prærogatiua, vt aculeos vtriusquè echini carni infixos extrahat. Deniquè ex Phylosopho Herinacei crecti, humano ritu, propter spinas congrediuntur, vt paulò ante fuit annotatum.

lib. 9. de hi. st. an. c. 6.

G

lib. 5. de hi. st. an. c. 4.

H

LOCVS, CIBVS.

Biquè ferè locorum herinaceos vagari, præterquam in Creta Auctores autumant. Vbi Plinius apros, & herinaceos non versari admiratur. Quamuis autem Aristoteles in Mirabilibus scripserit. Echinum terrestrem ad annum vsquè sine cibo perdurare posse. Attamen pomis, vuis, alijsq. fructibus, ut plurimum victitare dicitur. Etenim vindemiæ tempore hoc animal vites subit, pedibusquè botrorum acinos in terram deputit, & super hos in uolens spinis affigit, quos ad caueam deferens omnibus spectantibus botrus reptans

eſſe videtur. Eodem aſtu poma ab arboribus vento decuſsa in ſpecum portat. Ideoquè optimis de cauſis Porta ſcriptum reliquit in ſæpibus dumoſis,& vineis verſari, & pomis per æſtatem congeſtis in cauis arborum hyeme latentem nutriri, quare Bargeus huc reſpiciens hos concinnabat verſus.

lib.2. Phyſ. cap.8.

Nec minus hirſuti venient ad pabula Echini,
Interea ſpiniſq́; ferent affixa ſupernis
Quæ matura caua componunt arbore poma.

li.4. Cyneg.

Præter enumeratos cibos, intelleximus hos animantes ſi in priuatis ædibus alantur, lac etiam,& vinum potare.

ANTIPATHIA.

MVlta ſunt animalia,nec non plantæ, à quibus herinacei capitali odio diffident. In primis acerbiſſimas cum vulpibus gerunt inimicitias. Siquidem ab illis, ſecundùm Textorem, reſupinantur, eorumquè venter mollior ſauciatur. At Olaus Magnus narrat quòd Echini hoſtile vrſorum odium concitãt,non ſolum quia ambo hæc animalia fructibus veſcantur, ſed etiã quia intra aculeos collecti ab vrſis vulnerari non poſſint. Porta addit quòd herinaceus à Lupo timetur; propterea colligit ſanguinem herinacei ad tollendam raucedinem pro gargarizatu vtiliter adhibendum eſſe. Echinum quoquè terreſtrem ſerpens, ſeu,vt alij volunt,vipera odio non mediocri proſequitur,vt Oppianus in opere de piſcatione recitauit. Hæ autem beſtiæ mutuo inter ſe odio flagrant, quoniam in cauernis ſerpentum echinus ſtabulans,ipſos accedentes pungit. Ideo feruenti ira concitati in echinum irruentes ſe ſauciando perimunt. Deniquè herinacei à potamogetone ſummoperè abhorrent: quandoquidem, Aeliano teſte,hac planta huiuſmodi animalia venenantur.

li.18.c.23. — lib 1. mag. nat.c.7. — li.2. Helie. — li.16.c.69.

EPITHETA.

MVlta à Textore proponuntur epitheta, ſed inter alia ruber,& æquoreus ab ipſo appellatur echinus,quæ duo marino tantùm conuenire vidẽtur, reliqua verò vtriquè competere poſſunt, Latini Auctores Echinum, cum in locis nemoroſis verſetur ſyluestrem, quia ſe ſe in ſpheram conglobet; volubilem, & demùm quia aculeis canes,& Feras à ſe arceant, cautum indigitarunt. Oppiano autem δειλός nempe timidus, & ignauus dicitur, quia viſis Feris intra ſpinas ſe condat. Ideoquè eidem auctori σίντορ καὶ σίντης, nimirum nocuus vocatur. Præterea Latini huius animalis aſperum tergus contemplantes, hirtum nuncuparunt. Ideo in epigrammatibus græcis λαχνήεις nempè hiſpidus echinus fuit nominatus. Item Oppiano τρηχὺς ἐχῖνος,nam τρηχὺς poeticè idem eſt, quòd τραχύς, quæ vox aſperitatem ſignificat. Amplius ἀκανθοφορος,ideſt ſpiniger ob aculeos, quibus eſt refertus. Hac de cauſa ὀκριόεντες ἐχῖνοι, ideſt habentes prominentias longas ab Oppiano nominantur;cum ὄκρις in græcis litteris prominentiam longam denotet. Pariter ὀξυκόμος comam acutam habens exponi poteſt. Quapropter Oppianus de Echinis ſcribebat hunc in modum.

lib.6.

ἔςι καὶ ὀξυκόμοισι νόος, καὶ μῆτις ἐχίνοις

Ideſt

Echinis pungenti coma præditis mens, & prudentia ineſt.

Ad finem ῥαγολογος, ideſt acinorum collector proprium eſt terreſtris echini epitheton in epigrammatibus græcis; quandoquidem hæc beſtia acinos legens in ſpecum deferat, cum verbum græcum ῥαγολογεω idem ſit, quod acinos colligo.

DENOMINATA.

APud Herodotum ἐχῖνες quidam mures in Africa appellantur, qui pilorum loco aculeos induunt. At ἐχινίσκος Echinulus, idest paruus echinus exponitur. Verum maior numerus plātarum, quę ab echino denominationem sortiuntur, quàm cæterorum recensendus est. Clarissimus vir Clusius in Exoticis depingit, & describit plantam, quæ ob frequentes aculeos, quibus munitur, Echinomelactos nuncupatur. Alibi quoque aliam in Regno Valentino nascentem flores ex cæruleo purpurascentes producentem delineat, & Erinaceam nuncupat, quoniam multis aculeis horrida in orbem per Solum diffundatur; hac de causa incolis etiā *Erizo* indigitatur. Alia est planta ab Erinacea Clusij floribus luteis tantummodo discrepans quæ multitudine spinarum referta late per humum serpit; hæc ab Honorio Bellio in epistolis ad Clusium Echinopoda dicitur. Alioquin Echinopus secundum Bauchium, Carduus spherocephalus, vel spina alba altera Matthioli nuncupatur. Echinastrum ab aliquibus Botanicis geranium nominari solet, quoniam acus in hac planta veluti in echino spinæ, rigeant. Dipsacus, seù Carduus Fullonum herba echinata vocatur, quoniam capitula spinis horrentia in summitate caulium producat. Chamæleon candidus apud Plinium herba est echinata, eò quòd, ritu echini, spinas erigat. Glycyrrhiza eidē Plinio planta est echinata, quoniam folia aspera illi attribuuntur; in glycyrrhiza quid simile hodie non obseruatur. Tandem poma echinata cognominantur fructus cuiusdam solani peregrini, quod Fuchsius stramonium, & nucem methel appellat. Loca insuper non nulla ab hoc animali denominationem sumpserunt, vt Insulæ Echinades, quæ, vt refert Eustathius in Dionysium, vel ab Echione quodam, vel à solo aspero, & spinoso, vel potius à multitudine echinorum siuè terrestrium, siue marinorum denominatæ fuerunt. Echinalopix quoquè ciuitas est Phrygiæ, si veritatem fassus est Stephanus in Azani: vbi Populi fame laborantes, mandato cuiusdam Euphorbi, ἀναγὼν, idest vulpem, & ἔχιν, idest echinum Dæmonibus immolarunt. Ideoq. placatis Dijs fecunditas redijt, & ciuitas ἐξαγάνι quod verbum sonat ἐχιναλώπηξ nuncupata est. Ad finem in græcis litteris ἐχινώδης echinatus nempè spinosus, & asper veluti echinus exponitur. Demùm echinocephalum Cratinus Periclem appellauit, si vera scripsit Pollux. Quamuis alij schinocephalum, non autem echinocephalum legant.

lib. 4. ca. 24.

li. 1. de plāt. rar. cap. 75.

Planta.

Loca ab echina denominata.

lib. 2.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

IN libro Emblematum, & symbolorum ex animalibus. Camerarius delineauit duos canes herinaceū in modum spheræ conglobatū allatrantes, cum hoc titulo NIL MOROR ICTVS. Cum hoc animal aculeorum erectione bestijs appropinquantibus reluctetur, vt iram in solas spinas exerceant. Vnde quidam hanc picturam pro phrenoschemate sumentes hoc Dicto coronarunt. NIL MOROR NVGAS. Quo argumento discendum est hominem integritate, & virtute fretum fraudes, & maleuolorum obtrectationes nihil æstimaturum. Subscripsit igitur Emblemati Camerarius hoc distichon.

Integritas virtusq; suo munimine tuta
Non patet aduersæ morsibus inuidiæ.

Ideo non est mirandum si clarissimi viri prædictam echini conglobati figuram pinxerint cum hoc Dicto. VNDIQVE TVTVS. Scipio Amiratus in suo libello Italico attribuit hoc phrenoschema fortissimo Duci militari Vespasiano Gonzagæ, illudq. coronat dimidiato versu Virgiliano. DECVS, ET TVTAMEN IN ARMIS. Præterea Camerarius effigiauit herinaceum vuarum acinis onustum ad cauernam progredietem cum hac inscriptione. NON SOLVM NOBIS. Quoniam hoc animal non modo vuis, & pomis nutritur, sed quoque illorum partem ad specum proprijs catulis defert, quapropter subscribit tale distichon.

Embl. 94.

lib. 5. Aene.

Embl. 93.

Ericium hic qui cengradientem conspicis vuam,

Frugi sit,& opes tu quoque linque tuis,

Bargalius etiam scriptor Italicus in suo de Insignibus libro, pro phrenoschemate, prædictam picturam eodem Dicto coronatam exhibuit. At Paradinus in Heroicis, hanc echini terrestris onusti acinis iconem representauit cum hac inscriprione. MAGNVM VECTIGAL. Vt homines intelligerent, quàm magnum sit vectigal parsimonia. Hoc enim animal victum solicitè quæritat,& si quos offenderit fructus, ijs ventrem replet, reliquos verò spinis affixos domum defert. Tandem multi Auctores in principio suorum operum pro symbolo, figura huius echini vsi sunt, cũ hoc scommate. LAEDENTES SAVCIABVNTVR. Volunt enim alludere ad Zoilos, qui ex alieni ingenij obtrectatione laudem aucupari conantur.

PROVERBIA.

Extat senariolus Archilochi, vt multi viri docti fatentur. hunc in modum.

πόλλ᾽ οἶδ᾽ ἀλώπηξ, ἀλλ᾽ ἐχῖνος ἓν μέγα.

Idest.

Scit multa vulpes, sed magnum echinus vnum.

Prouerbium in Astutos.

Abijt autem hic versus in prouerbium de hominibus varijs dolis refertis, vel potest proferri, quando significare volumus aliquem vnico astu magis operari, quàm alium diuersis technis præditum. Multi inde ortum esse adagium opinantur, quoniam echinus tempestatem præuidens cauernæ meatus obturet, quod vulpes non præstat, vel quia vulpes, cum multis dolis vtatur, venatores,& canes arcere non possit, quemadmodum Erinaceus, qui suis aculeis ipsam etiam vulpem a se propellit. Hoc assertum, respiciendo ad canes, vel alias Feras non autem ad astutias vulpis,& echini veritatem assequitur. Siquidem vulpes in conglobatum echinum mingit, vel quia lotij tepore, distendatur, vel quia impedita respiratione suffocetur. Sequitur aliud adagium ex partu echini desumptum, quod est tale, *Echinus partum differt*; vel *Echinus parturiens cunctatur*. Promulgatur hoc de illis; qui quotidie procrastinando suam perniciem procurant, Aut, teste Budeo, pronunciari potest in illo, qui versuram faciunt, nimirum creditum mutãt, fœnus fœnore soluunt, & nomen nomine expungunt. Ortum est hoc prouerbium ab echino, qui in paritura si cunctetur, fœtuum aculei duriores euadunt, consequenterq. partus difficilior redditur, Idcirco Pierius effigians echinum cum suo partu, malum ex excunctatione designari posse arbitrabatur.

lib. 8. Hier.

Ἅπας ἐχῖνος τραχὺς idest. *Totus Echinus asper*. Euulgatum fuit hoc prouerbium in homines morosos,& moribus iniucundis præditos; nam horum talis est natura, vt cum illis citra litem agi non possit Quandoquidem echinus, siue terrestris sit, siue marinus spinis vndiquè est obseptus, vt nunquam impunè attingi possit. Iuxta illud vulgatum carmen.

Ex scabro in læuem nunquam vertetur echinus.

A prædicto adagio non valdè recedit aliud. *Echino asperior*. Desumptum est prouerbiam ab vtroquè Echino,& assignatum fuit hominibus, qui aliorum consuetudinem vitant. *Prius duo echini amicitiam ineant.* Profertur hoc in homines diuersis studijs,& moribus imbutos cum nulla spes sit, vt inter illos aliqua cadat necessitudo. Prædictis tanquam coronidem aliqui hoc addunt. *Echinum capere facilimum, sed retinere difficilimum.* Hoc de pecunijs euulgari solet, quæ statim atque ad manus perueniunt, illicò ab illis elabuntur.

APO-

E

APOLOGI.

PHrygius fabulator, vt moralem doctrinam omnibus manifestaret, finxit lupum ob famem errabundum in herinaceum incidisse, quem lætitia gestiẽs edere decreuerat, sed cum illum spinis armatum conspicaretur, dentibus eum premere non audebat. Quare blandis verbis, vt spinarũ pondus ab humeris deponeret illi persuadebat. Tunc herinaceus respondit. Arma non esse deponenda, cum omni tempore bellandi occasio se se offerat. Apologus docet hominem prudentem aduersus inimicorum insidias semper paratum esse debere. Abstemius quoque introduxit herinaceum hyene aduentante, blando sermone viperam rogantem, vt angulum cauernæ aduersus ingruentis frigoris iniuriam, sibi concederet; quod illa humaniter præstitisse dicitur. Herinaceus igitur in angustam ingressus cauernam hac, illacque se peruoluens spinarum aculeis viperam vrgebat. Quapropter læsa maximopere eum deprecabatur, vt illinc exiret: quandoquidem cauum tam angustũ ambobus non sufficiebat. Cui echinus. Exeat, inquit, qui hic stabulari non potest. Itaque vipera cessit hospitio. Apologus indicat illos non esse in consortia admittendos, qui cum sint potentiores tempore opportuno expelli nequeant.

in li. Mith.

F

MYSTICA, ET MORALIA.

CAtuli herinacei in sacris litteris apud Isaiam, vt notat Glossa ordinaria, designant homines astutos in vitijs occultandis. Quando verò Psalmographus, habet hæc verba. *Herodij domus Dux est eorum; montes excelsi ceruis, petra refugium herinaceis.* Lauretus in sylua allegoriarum, herinaceos exponit eos, qui sibi ab inuidis, & persecutoribus cauentes ad petram sæpè ad Christum confugiunt. Interpretatur etiam simplices Christicolas, qui simplicem fidei doctrinam possidentes, & ad crucem properantes passionem Christi contemplantur. Præterea quoad spinas. Diuites cum herinaceis comparari possunt. Nam si hæc animalia corpore sunt parua, quoniam maior alimenti copia in aculeos vertatur. Id prædictis auaris accidit; cũ eorũ nutrimentum, idest interior affectio semper ad diuitias, nõ autem ad virtutes dirigatur. Ideo Glossa ordinaria per echini catulos meritò auaritiæ sectatores exponit. Hinc nonnulli colligunt iconem herinacei pro symbolo auaritiæ vsurpandum esse cum hoc animal multos fructus in specu recondat, Lauretus per echinos spinis vallatos, errores hæreticorum significat, qui, more horum animalium, sauciãt quicquid contangunt. Amplius herinacei intra aculeos conglobati illis cõparari possunt, qui spinis pœnitentiæ muniti res diuinas meditantur. Immò veluti herinacei in aqua calida positi resoluuntur, sic ipsi interdum à Diabolo in aqua tepenti deliciarum, & prosperitatum collocati dilatantur, & ad vitia, nec non ad voluptates properant. Hi igitur quando tentamenta diabolica nouerint, rursus more echini se ieiunij, & orationum spinis munientes ad diuinorum contemplationem confugere debent. Echinus etiam secundùm Physiologos hac gaudet proprietate, vt diligentes ventos spiraturos obseruet. Hinc discendum est contra ventum non esse reflandum. Immò quocunq. nos rapit tempestas, æquo animo deferamur oportet, quod monebat Virgilius hunc in modum.

cap. 34.

Psal. 103.

G

Supra c. 34. Isaiæ

H

—— *superat quoniam fortuna sequamur,*
Quoq; vocat vertamus iter.

Prudentiæ animal docet.

Præter hæc, docet nos hoc animal prudentiam, dum iuxta ventorum varietatem cubile mutat. Etenim homo prudens vigente prosperitatis calore, ad frigidum ærumnarum Aquilonem se debet conuertere. Huius conditionis sunt viriiusti, qui impetuosum infernalium pœnarum ventum præsagientes, ad cauernam pœnitentiæ confugiunt, ne ab æterno illarum flatu lædantur. Ratione pomorum, quæ ab herinaceis decutiuntur ab arboribus, & spinis affixa ad cauernam feruntur, obseruarunt rerum naturalium scrutatores, si in itinere vnum tantùm cadat, animal ira accensum cætera abijcere, denuoq.

ad

ad arborem reuerti. Tales ſunt multi homines virtutibus onerati, qui ſi vnam ob diaboli- A
ca tentamenta amiſerint, tanquam deſperati rurſus ad arborem mundanæ proſperitatis
regrediuntur; quod viros probos dedecet. Debēt enim iterum ad arborē, ideſt ad Chri-
ſtum reuerti, tuncquè iterum virtutibus onuſti ad cæleſte domicilium properare, cauen- *lib. 10. redu ct. mor.*
tes, ne illas in itinere amittant. Cum ſcribat Seneca. *Cautio eſt in reliquum lapſus anterior.*
Herinaceus quoquè Berchorio teſte, in hoc caſu Præſidi improbo aſſimilari poteſt. Hic
enim aſcendens dignitatum arborem, poma nempe diuitias propriū, & non ſubditorum
lucrum reſpiciens colligit. Demùm, teſte Plinio, herinaceus quando a venatoribus appre
henditur lotium reddit tabificum. Homo veterator, & improbus herinaceus poteſt nuncu
pari, qui quando à venatoribus, ideſt à viris iuſtis corrigitur, tunc lotium venenoſum, ideſt
ignominias emittit. Ad finem negociator, qui in rebus peragendis multas ſemper con-
trouerſias proponit, echinus poteſt nominari; quandoquidem controuerſiæ tot ſpinæ eſ.
ſe feruntur.

SIMVLACRA. B

AD figurandam aduerſus pericula tutelam clariſſimus vir Ripa pingit iuue-
nem armatam manu ſiniſtra gladium euaginatum prementem, dextra ve- *in 1. par. Iconolog.*
rò clypeum cum figura echini. Auctor iconem mulieris iuuenis repreſen-
tauit, quoniam iuuentus ad arma ferenda magis idonea eſſe perhibetur;
clypeus deinde tanquam tutelæ ſymbolum, & herinaceus tanquam eiuſdē
Hieroglyphicum effigiatur; cum hoc animal inſtar pilæ conglobatum inſultus Ferarū nil
timeat. Idem Ripa, ad repreſentandam læſionem, mulierem turpem ferruginei coloris, & *in 2. par. Iconolog.*
manibus bombardam minorem ſuſtinentem cū herinaceo, & duobus canibus delineauit.
Mulier turpis oſtentatur; cum non ſit turpitudo, quæ offenſæ æquari poſſit. Ideo Chryſo-
ſtomus dicebat *Turpitudo iniquitatis eſt præmium.* Color ferrugineus malam intentionem *ſerm. 4. ſup. epi. ad Rom.*
denotat, quæ eruginem meritò æmulatur. Hæc enim quodcumque tangit, tandem conſu-
mit. Denique herinaceus hoc in loco cum canibus depingitur quoniam hoc ſymbolo de-
monſtrat offenſionem, quæ ira fit, non prodire ab illo, qui iratus operatur, ſed ab illo, qui C
alterum ad iram prouocauit. Itaquè hoc ſymbolū inſigniri poſſet hoc Dicto. LAEDEN-
TES LAEDVNTVR.

VSVS IN CIBIS.

SAcræ litteræ herinaceum tanquam animal immundum in cibis non fuiſſe
adhibitum perhibent. Hodie tamen quamuis inutile animal eſſe videatur, *Leui. ca. 11.*
tamen ex Bruyero, ventri humano naſci portentoſæ culinarum artes do-
cuerunt. Verùm animaduertendum eſt ad mentem Geſneri, Echinū terre-
ſtrem ſuillum tantummodò, non autem caninum mēſis apponi. Noſtri quo
què ruſtici hæc animalia ſæpè comprehendentes, caninum tanquam malè olentē à menſis
arcent, & ſuillum tantum in pulis admittunt. Eſt autem echinus animal frigidæ in primo-
gradu temperaturæ plurimis redundans excremētis, quibus aculei nutriuntur. Idcirco, ex
Matthiolo, carnes illius potius ad medicamenta, quàm ad alimenta expetendę eſſent. Prę D
terquamquod huiuſmodi carnes in ventriculo difficulter concoquuntur, & humorem me- *in The. ſan.*
lancholicum generant. Caſtor igitur Durantes ad medicinam potius has carnes, quam ad
alimoniam attinere ſic canebat.

Vtere echino hilaris, ſtomachum fouet, ilia mollit.
Humet & vrinæ firmat loca laxa fluentis,
Febribus antiquis cibus eſt aptiſſimus, ægris.
Proficit, & neruis ſale ſi conditus edatur.

Antequam igitur ad epularum apparatum trahatur Bruyerus notat hoc animal in ex- *lib. 13. de re cib.*
trema ſpe vrinam tabificam excernere. Hinc fieri non poteſt quin caro perfundatur;
ideoque hanc edentes in ſtranguriam incurrerent. Quocirca ad hoc euitandum peri-
culum herinaceus captus vnico ictu mactandus, & diligenter ab interaneis, & potiſſimum
à vaſis

E à vasis vrinæ expurgandus est. Licèt Plinius retulerit, echinum conglobatum in aqua calida, vel frigida collocandum esse, vt extendatur; deinde extensum per pedem suspendendũ, donec necetur. Tẽpus verò harũ beluarũ capiendarum ad cibum, à mense Aprili vsquè in Autumnum perdurat: sed mense Augusti ob copiam pabuli sunt pinguiores. Captæ igitur, & necatæ deglubuntur, vel in aqua feruenti more suum depilantur: postea abiectis intestinis, abluuntur, & in veru, vel in furno assantur. Castor Durantes ad retundendam malam huius carnis qualitatem, multis aromatibus in artocreate coquit, vel cum allio herbis odoriferis, & modico laridi in olla assat. Gesnerus hanc bestiam detracta pelle, in vino, & aceto feruefacit, deinde laridulis, & caryophilis distinctam in veru torret. *loco. cit.*

VSVS IN MEDICINA.

F NVllæ sunt ferè partes huius animalis, quæ in vsu medico multum adiumenti patientibus afferre non possint. Nam, ex Rhasi, oculus sinister cũ oleo frixus talem effundit liquorem, qui in aures instillatus conciliare somnum perhibetur. Hepar huius animalis vino odorifero, ad mentem Vuecherij, abluendum est, deinde in vase collocatum probè in furno siccari debet, ne aduratur: postea in folijs absynthij siccis inuolutum per annuum spatium seruandum est. Postmodum cum aceto mulso potum renum vitijs miro est auxilio. Felle contactæ verrucæ, ex Plinio, siccantur, & ex eodem vitiligines illitæ auferuntur. Marcellus verò fel herinacei cum lacte canino mixtum renibus, summa cum vtilitate patientis imponit. Ad affectiones lienis, herinacei lienem Plinius præscribit. Marcellus autem hunc lienem assat, deinde huius puluerem lienosis tanquàm remedium efficax præbet. Renes desiccatos lepra, & phthisi laborantibus non vulgariter prodesse, scribit Albertus. Carnem in fluxionibus viscerum, & diuturnis febribus, nec non in morsibus serpentum Auicennas commendat. Castor Durantes ad prohibendum abortum illam præscribit. Quoniam verò caro tam herinacei, quàm hystricis sicco gaudet temperamento, ideo Porta in stomacho imbecilli roborando illam adhibet. Amplius caro huius animalis vnica capitis percusione mactati, ad mentem Rhesis, super hominem, vel bestiam stranguria laborantem vtiliter suspenditur. Tandem si hæc caro desiccata, ex Galeno cachecticis, nephriticis, & elephantiasi laborantibus bibenda præbeatur, ex illa patientes amplissimum fructum consequentur. Quapropter Hercules Saxonia carnem hanc laborantibus Plica exiccatam potius, quàm recentem exhibendam esse iubet, quamuis homines agrestes in huiusmodi affectu herinaceum dissectũ applicent, eiusquè carnem, durante morbo, comedant. Pariter Poloni adipe huius animalis autumno capti in prædicta affectione vtuntur. Hæc etiam pinguedo in lithiasi insignem habet prærogatinam, quo circa Vuecherius hanc in vnguentis ad calculum expellendum descriptis collocat. Sanguis quoquè in morbis multo erit adiumento. Primò, ex Portæ sententia, si cum aqua calida ad raucam vocem emendandam pro gargarizatu adhibeatur. Secundò in ardore vrinæ, lapide vesicæ, & renum, locum habet, nam Montagnana ad hos affectus syrupum recipientem drachmas quinquè sanguinis herinacei valde vtilem componit. Tertiò Aetius ad pungentes in palpebris pilos auellendos, sumit cochlearum carnem, illamquè cum sanguine viridium ranarum arundineta colentium, vel herinacei subigit; adiectoquè atramenti sutorij modica quantitate exiccari permittit; diligenterquè palpebras linit, ne pupilla offendatur. Hoc deniquè animal totum exiccatum, & cum aceto mulso potum, ex Dioscoride, renum vitijs auxiliatur. Salitum verò animal elephantiasi, paralysi, & omnibus neruorum morbis, ex Auicenna, confert. Mizaldus in morbo articulari totum herinaceum in quantitate sufficienti olei, & vini ad tabẽ vsque decoquit, percolat, hocq. linimento morbo articulari vexatos fæliciter perungit. Marinellus autẽ herinaceũ integrũ in oleo coquit, donec caro ab ossibus separetur: colatoq. oua formicarũ admiscet, hocq. partes plinit, ne pili renascãtur. Herinaceus etiã

lib. 1. antid. spec.

lib. 4. Phyt. cap. 13.

li. 11. de simpl. med. fac.

In lib. de Plica.

li. 2. Antid. spec.

lib. 7. Phyt. cap. 21.

lib. 10. c. 67.

lib. 2. cap. 7.

cent. 2.

totus cōburitur, cinis enim præcipuā varijs affectibus affert vtilitatē. Vuecherius, ad mē-tē Galeni, hunc cinerē ad pilos regenerandos cum melle subigit. Propterea Porta scribebat, quòd cadentes ante ætatem senilem capilli cinere echini terrestris renascuntur. Immò huiusmodi cinere pici permixto Albertus pilos cicatricibus restituebat. Marcellus cinere huius animalis cum adipe potissimum vrsino capillorum decorem reparat. Galenus cinerem vtriusque echini nimirum tam terrestris, quàm marini in sordidis vlceribus commendat, quoniam hic validam extergendi, & digerendi facultatem participat. Plinius talem cinerem cum oleo permiscens linimentum parat, quo, ad tollendas lichenas, faciem prius aceto, & nitro lotam perlinit. Ad custodiendum partum contra abortum hoc cinere cum oleo pro vnguine multi vtuntur. Deniquè hic cinis cum muris syluestris cinere permixtus, & melle subactus Attricis medetur. Solet hic cinis aliquando cum aliquo liquore in varijs affectionibus propinari, vnde Aelianus ad leniendos renum dolores, & ad exiccandam aquam intercutem in vino exhibet. Alij huius cineris tres drachmas, addito agrimonio, & interna stomachi gallinarū membrana, præbent ijs, qui dormientes in lecto mingere solent. Quid dicemus de fimo? Hic recens cum sandaracha, aceto, & pice liquida permixtus, ex Marcello, fluxum capillorum cohibet. Prædictis tanquam colophonem addamus hexastichon Baptistæ Fieræ, in quo virtutes huius animalis breuiter recensentur. Est autem huius tenoris.

lib. 3. antid. spec.

lib. 9. mag. nat. cap. 4.

lib. 11. de simp. med. fac.

Ad fluxum capillorum

Hic stomachum fouet, & mollit dura ilia echinus,
Atquè hic vrina claustra relaxa tenet,
Febris in antiquę cana tutissima mensa est,
Si sale fortè riget, neruo erit antidotum.
Sic certè pretiosa olim natura recondit,
Tam custoditum tot bona tergus habet.

Hinc forsitan Castor Durantes multa desumpsit quando examinans naturam huius animalis suos protulit versus quos paulò ante recitauimus.

VSVS IN VARIIS.

ALbertus Magnus oculum dextrum herinacei in oleo frigendum, & in vase æneo seruādum iubet, deinde hoc liquore pro collyrio laudat, vt illius, nocte, non secus ac die, res intueri possit. Fel huius animalis cum cerebro vespertilionis ad Psylothrū Plinius adhibet. Rhasis, & Albertus virum perunctum herinacei decollati sanguine oleo permixto, à mulieribus ad mensem vsque ligari fabulantur. Docent quoquè prædicti Auctores arcanum ad pulices coercendos, si ex decoctione herinacei saliti pinguedo innatans colligatur, & balulus ea illiniatur, nam ad illum in medio domus, vel secundùm Albertum in lecto loculus ea illiniatur, nam ad illum in medio domus, vel secundùm Albertum in lecto locatum omnes pulices conuenient. Deniquè corium huius bestiæ vnà cum spinis, ex sententia Bruyeri, olim in expoliendis vestibus adhibebantur; quemadmodum hodie nostri fullones carduo Dipsaci vtuntur. Quare non est mirum si Plinius scripserit pecten echini esse pellem eiusdem animalis ad vestimenta detergenda optimè concinnatam. Alij pellem herinacei aculeis munitam hastilibus præfigebant, vt illis canes fugarent.

lib. 13. de re cib.

DE HYSTRICE.

Cap. XXXVIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

CVm Aelianus, Plinius, & Oppianus hystricem herinaceorum generi adscribant: qnamuis postea forma, & longitudine aculeorum discripet. Huius animalis historiam hoc in loco iure optimo recensendam esse duximus. Dummodo prima facie æquiuocatio vitetur. Siquidem ille piscis orbis echinatus Rondeletij totus aculeis refertus, cum nonnisi per caudam apprehendi possit, hystrix à nonnullis perperam appellatur. Hystrix quoquè exponitur flagellum ex setis suillis cōcinnatum, licet apud aliquos auctores hystrix magis propriè pro animali, & hystrichis pro flagro vsurpetur. Demùm hystrichidas vocat Hierocles siuè equos, siuè equorum caudas, in quibus setæ suillis similes nascuntur. Animal igitur de quo in præsentia sermo habetur, Græcis ὕστριξ, siue ὕσθριξ nuncupatur, cum θρίξ pilus, ὗς autem porcus apud ipsos exponatur. Videtur enim hoc animal nomenclaturam sumpsisse à setis, seu potius aculeis, quibus multò magis horret, quàm setis proprijs rigere sues soleāt. Quāuis alij ab Hystria regione denominātes hoc vocabulum sine Y scribāt, & alij vt Isidorus à stridore, quē edūt aculei in motu animalis, etymologiā deriuātes, sine vlla aspiratione Istricem scribant. Plinius tamen hystricem scripsit, & in genere fœminino protulit dum hystricem spinis rectam descripsit. Oppianus verò in genere masculino hoc nomen effert, illiq. scribitur ὕστριξ, & in casu obliquo ὕστριγγος per duplex γ, vt syllaba necessario produceretur, quæ alioqui corriperetur. Achanthochæros apud Suidam hystricem indicare videtur, quod vobulum cum echino terrestri coincidit. Syluaticus etiam hac voce porcum spinosum, nempe hystricem interpretatur. Giraldus in historia Deorum Gylium à quibusdam cherogryllium exponi scribit, & porcum spinosum esse indicat. Syluaticus insuper cirrogryllium perperam pronunciat. Varinus enim per Gylion porcum, aut leonem designat. Per Arcela Hesychius, & Varinus ouum, vel hystrichem secundum Cretenses exprimunt. Domitius Calderinus apud Martialem, pro hystrice, Orygem speciem captæ ineptè exponit. Apud Albertum hoc animal Succa nominari videtur, sed apud quas Nationcs non declaratur. Arabicè hystricem vocari Aduldul multi opinantur, quandoquidem scribit Auicennas, quòd notus est Aduldul spinas sagittales, & missiles habens, Vetus Glossographus Auicennæ vocem Adulbus echinum montanum interprætatur. At Syluaticus in lingua nostra hystricem vertit. Alcercha, teste Andrea Bellunensi, secundum aliquos, est echinus magnus spinosus, & secundum alios echinus minor exprimitur. Bruyerus refert, quòd vulgus in sua patria hoc animal porcum spicatum, vel spinosum vocitat, Eruditi quidam viri arbitrantur hanc belluam, nomine muris Africani, apud Plautum in Penulo intellectam fuisse, cum hoc animal in Africa frequens esse perhibeatur. Italis dicitur *porco spinoso*, vel *Istrice* sine aspiratione. Hspanis Puerco espin, Gallis Porc espic, Anglis Porkepyne, Illyricis Porcospino. Nonnulli Germanicè Taran nuncupant. At Gesnerus vocabuli originē nescit inuenire, cum alij Dornschuu eyn, idest porcum spinum, voce à cæteris Nationibus detorta vocitent.

In Hippiat. cap. 79.

li. 8. cap. 35.

lib. 13. de re cib.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Dentalia marina.

HYstricis duas assignari species multi docti viri asseuerant, quarum alteram terrestrem, alteram marinam nuncupant. Deinde in huius sententiæ confirmationem pro aculeis marinæ hystricis quasdam spinas lapideas striatas, intusquè concauas ostendunt, quæ in officinis medicorũ nomine dentalium habentur. Sunt quidem concaui huiusmodi aculei penicilllorum marinorum instar, quoniam in illa cauitate more ostraceorum degit animal, & compositionẽ vnguenti citrini Nicolai ingrediũtur; nõ autẽ spinę marinæ hystricis vocitari possũt. Præterquamquòd nullus auctor tam nuperus, quàm antiquus hystricis marinæ meminerit, quamuis Hesychius, & Varinus hystricem animal marinum ostracordon, nempè testaceum, cibisquè aptum memorauerint; attamen echinum marinum intellexerunt; nam Suidas etiam hystricem terrestrem echinum (vtrumq. tamen impropriè) interpræ-

Discrimen ratione pedum.

tatur. Hinc colligẽdum est hystricem non esse marinum animal, nec etiam amphibium, B vt alij voluerunt, sed tantummodò terrestre, vt Oppianus asseuerantius dixit. Albertus agens de echino terrestri illum in suillum, & caninum distinxit: deinde subdit animal quoq. quod vocatur Succa (hoc vocabulo porcum spinosum intelligẽs) in caninum, quia habeat pedes canis, & in suillũ, quia habeat pedes Suis discriminari. Cui opinioni subscribere non debemus, cum nullus auctor in hystrice hanc differentiam obseruauerit. Præterquamquòd echinus terrestris nõ ratione pedũ, sed ob figuram rictus in duas species distribuendus est; vt in capite antecedenti fuit exaratũ. Cardanus animal varij generis, & incertæ naturę describit, quod anno 1550. vidit Papiæ magnitudine vulpis, ore, & rictu leporino, dentibus prominentibus ad instar sciuri, oculis nigris, & serpentinis, coma hircinæ barbæ similima, quæ à capite ad collum ferebatur, cum pedibus anterioribus taxi, & posterioribus vrsi, auribus in figura humanis, cum spinis ferè centum, more hystricis, quarum quædam in apice curuabantur, alioquin immobiles, & in motu animalis strepitum edentes. Cauda animalis erat anserina, cuius plumæ paulatim in spinas degenerabant. Vox sub obscura, & rauca, quasi latrãtis canis erat. Canesq; odio prosequebatur. Hanc autem belluam non hystricis speciem, sed ex hystrice, aliaq. bestia veluti C vrso natam opinabatur. Quoad formam hystricis. Primo animaduertendum est, ne hoc animal cum marmota confundatur; quod ex Scaligero multi præstare solent. Hystrix igitur aculeos, pilorum loco, producit, vt voluit Aristoteles, qui aculei non confusis, sed distinctis ordine coloribus partim albicant, partim nigricant, vnde non immeritò canebat Baptista Mantuanus.

lib. 10. de subtil.

In exercit. cõtra Card.

——— *Et inuadens iaculis bicoloribus hystrix.*

Alibi quoquè sic cecinit.

Quę stipata meat spinis bicoloribus hystrix.

Hoc enim animal longioribus, & acutioribus aculeis armatur, quàm herinaceus, ideoq. horridus aspectui nostro se se offert. Quapropter Bargeus de illo sic locutus est.

li. 4. Cyneg.

Ille quidam calamis dorsum biocoloribus omne
Contegit, & duris sic ilia sentibus armat.
Vndiquè vt ingentem credas horrescere syluam,
Et stare immites tereti mucrone sagittas.

Natalis Comitum non solum prædictam sententiam roborat, verùm quoq. figuram pe- D dum, caudæ, & strepitum aculeorum hystricis ambulantis eleganter describit hunc in modum.

li. 3. de ven.

Hystrice nil syluis errat, nil nascitur vsquam
Quod magis horrendum; spinosa est, & propè nares
Sic vt echinus, & hæc telis armatur acutis.
Vngula secta pedum, nigrescunt lumina, cauda
Exigua est, sonuere Fera currentia spinis
Tergora qualis vbi sternit sata pingnia grando,
Qualis, & armorum strepitus cum membra nitenti.
Induta fero procedunt ordine turmę.

E Hoc totũ in poemate Claudiani de Hystrice expressum habemus, vbi, & figura rictus, & oculorum qualitas tali ratione describitur.

——— os longius illi
Assimilat porcum, mentita cornua setæ
Summa fronte rigent, oculis rubet igneus ardor,
Parua sub hirsuto catuli vestigia dorso.

Et paulò inferius.

Militat omne Feræ corpus, vibrataq; rauco
Terga fragore sonant.

Corporis moles secundùm alios ad corporaturam vulpis accedit. Sed Oppianus hanc paulò minorem lupina constituit, dum interprete Bodino sic inquit.

——— corpus credas æquale luporum,
Esse nisi paulò breuius, densissima terga
Horrescunt plusquam rigidis infesta sagittis.

Cæterùm ad mentem Georgij Agricolæ Hystrix habet os leporino simile, dentesquè vt F lepus quattuor longos nimirum duos in superiori, & duos in inferiori parte, aures humanis similes; Pedes anteriores pedibus Taxi posteriores pedibus Vrsi assimilantur. Dorso, & lateribus spinæ bicolores, scilicet partim albæ, partim nigræ insunt, & quandoq. ad duorum, vel trium palmorum longitudinem accedunt, quas animal, vt pauo caudam, erigere potest. Ingressurum verò in cauernam erectas dimittit. Quæ omnia, vt legentium oculis clariora euadant, non modò animalis, sed etiam eius pellis iconem exhibere libuit, & præcipuè cum sit icon animantis olim Auctori ab Illustrissimo Domino Camillo Palæoto veræ virtutis custode dono dati. *in li. de ani. subter.*

NATVRA, ET MORES.

G QVæ de natura, moribus, & spinis herinaceorum in capite antecedenti enarrata fuerunt, eadem multò magis, ad mentem Plinij de natura hystricis pronunciare possumus; cum hæc bellua ob aculeos adeò horribilis esse videatur; vt quandoquè abierit in prouerbium de homine agresti, & inamæno, ipsum esse hystrice spinosiorem. Vnde Calphurnius in Bucolicis ad id alludens sic fatur.

Venit, & hirsuta spinosior hystricè barba.

Propterà hoc animal non solùm à natura longis aculeis armatum fuit, sed etiam talis instinctus illi fuit congenitus, vt tensa cute spinas in hostem eiaculetur: quare Claudianus, in poemate de hystricè venit in hanc sententiam populos saggittandi arte peritos fortè ab hoc animali huiusmodi eiaculandi peritiam didicisse. Sic igitur inquit. *Eclog. 6.*

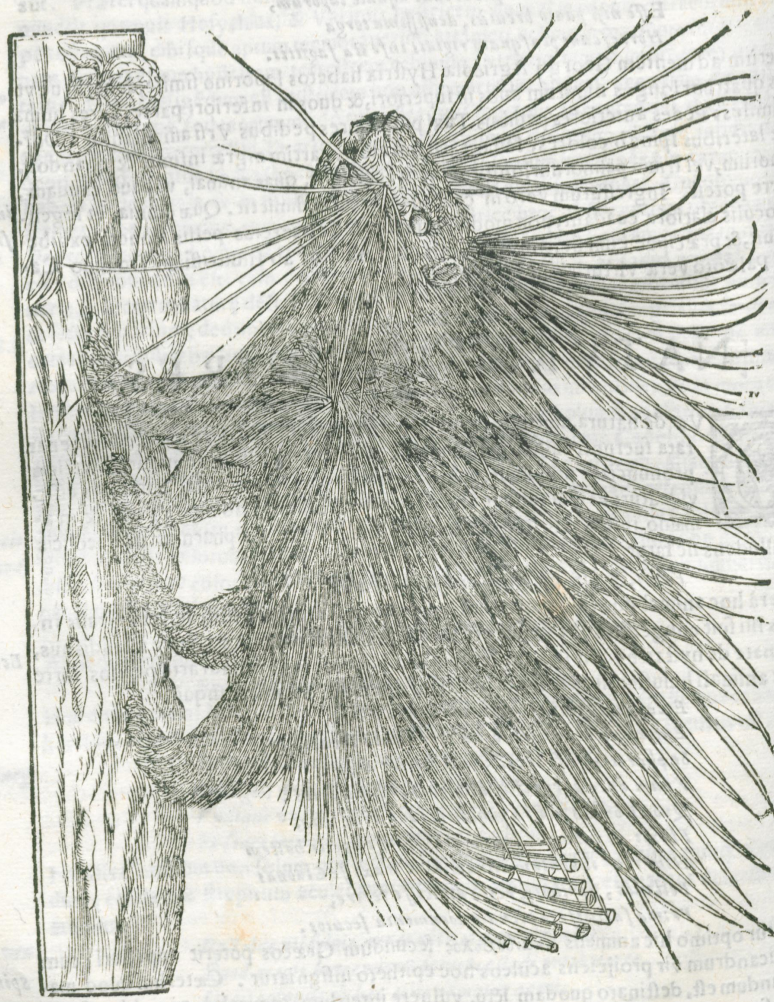
Ecce breuis proprijs munitur bestia telis.
Externam nec quærit opem fert omnia secum,
Se pharetra, se se iaculo, se se vtitur arcu.
Vnum animal cunctas bellorum possidet artes;
Quod si omnis nostræ paulatim industria vitæ.
Fluxit ab exemplis, quidquid procul impetit hostem
Hinc reor inuentum mirum, hinc traxisse Cidonas
H *Bellandi, Parthosq; retrò didicisse ferire,*
Prima sagittiferæ pecudis documenta secutos.

Iure igitur optimo hic animans ἀκανθόβολος secundùm Græcos poterit appellari; cum apud Nicandrum vir proijciens aculeos hoc epitheto insigniatur. Cæterùm quod magis mirandum est, destinato quodam ictu, vulnere interdum incurabili quemlibet ferit. Etenim foramen angustum, & profundum efficiens deducit patientes in vitæ discrimen, & præcipuè si neruus pungatur. Quocirca ab homine bestia hæc non debet irritari. Cum dicat Bargeus. *Spinis in sequentes fauciat.*

Inquè hostem calamos hystrix iaculatur acutos.

Et Reusnerus in Paradiso poetico sic canat.

HYSTRIX

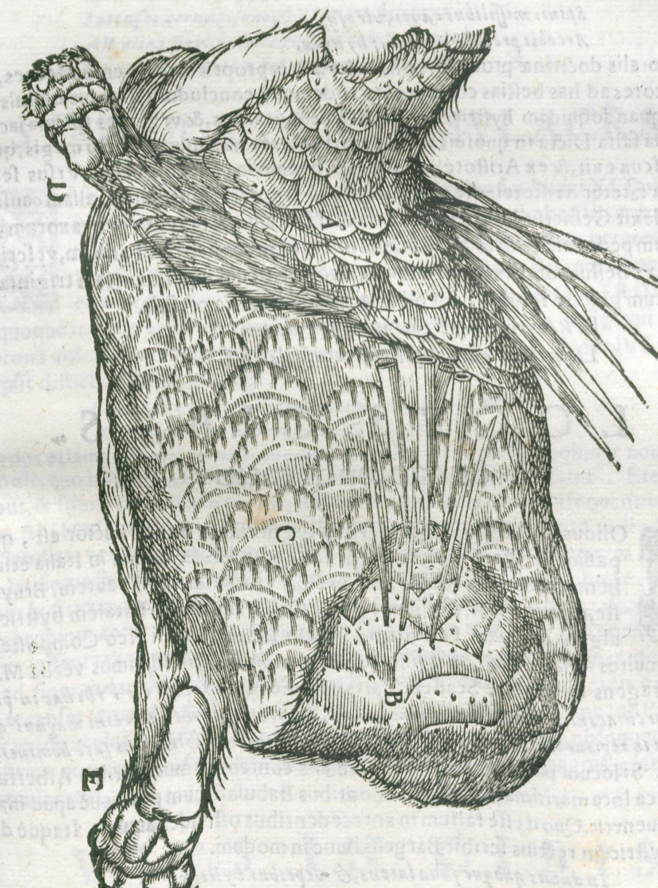
A. PELLIS HYSTRICIS EXTERNA DORSI.

B. CAVDA, SEV VROPYGIVM.

C. CVTIS INTERNA CARNI PROXIMA,

D. PES ANTERIOR.

E. PES POSTERIOR.

Spicula ſunt homini pax hæc, ſed bella ſuperbo
Vulnere de noſtro moreſq; ſaluſq; venit.

Verùm animaduertendum eſt, quod hyſtrix non tantùm homines, nempè venatores, ſed etiam quaſcunquè Feras inſequentes iaciendo ſpinas vulnerat. Hoc eleganter declarauit Oppianus Bodino interprete dum dixit.

Cum verò Fera proſequitur præſtantior illam,
Talis verſuto molitur pectore fraudes
Arectos calamos iaculatur prepete tergo.

li. 4. Cyneg. Bargeus quoquè quid ſimile recitat, dum inquit.

Et figit duris hyſtrix vrgentia pennis
Ora canum, & certos tenta cute diriget ictus
Eminus, & calamos, iaculabitur acer iniquos.

Hoc non fuit ignotum Reuſnero, dum in Paradiſo poetico recitat hos verſus.

Sus ferus, & canibus iaculis bicoloribus hyſtrix
Noxia, pro telis vtitur illa ſuis.

Et paulò inferius.

Spinis miſsilibus canes, viroſq;
Arcebit procul, & fugabit hyſtrix.

Itaquè moralis doctrinæ profeſſores hanc hyſtricis proprietatem perpendentes, ſcurras, & detractores ad has beſtias comparant, tandemquè concludunt illos his belluis eſſe deteriores, quandoquidem hyſtrices nonniſi in prouocantes, & vrgentes ſpicula iaculantur, cum illi ſua falſa Dicta in quoſuis torqueant. Preterea hoc animal noctu magis, quã interdiu ad paſcua exit, & ex Ariſtotelis ſententia, hyeme in cauernis veluti Vrſus ſe condit, ſed poſtea fatetur Ariſtoteles ſe ignorare, an id propter frigus, an ob aliam cauſam præſtet. Intellexit Geſnerus hyſtricem eſſe animal fætidum, & in ſyluis ritu taxorum, caueas fodere: cum pedes anteriores ad id præſtandum idoneos habeat. Tandem, vt ſcribit Ariſtoteles, hæc bellua tot dies, quot vrſa in vtero gerit, cum ſuperius vrſam triginta dierum ſpatio fætum geſtare retulerit. Ideo Natalis Comitum ſic cecinit.

li. 8. de hiſt. ani. cap. 17.

li. 6. de hiſt. ani. cap. 30.

Et Veneris ſtimuli paribus diuiſa dierum
Limitibus, numerus prolis, tempuſq; latendi.

LOCVS, CIBVS.
& capiendi ratio.

SOlinus in Aethiopia hyſtrices frequentiſſimas vagari auctor eſt, quamuis paſſim in tota Africa & India verſentur. Hodie tamen in Italia etiam habentur, quoniam eorum caro in cibis vſurpatur. Gallia autem, Bruyero teſte, raras educat. Poſſumus etiam Gallatiam locum natalem hyſtricum euulgare, quoniam Peregrini à Sancto Iacobo lanaſi, ſeu Compoſtellæ reuertentes multos illorum aculeos in pileis deferunt. Prædictis addamus verba M. Pauli Veneti, qui agens de ciuitate Scaſſem Tartariæ, ſic inquit. *Sita eſt Vrbs hæc in planitie, habetq; in circuiacentibus montibus multa caſtra. Fluit etiã per medium eius magnus quidam fluuius. Sunt in regione illa multi ſues ſpinoſi, qui cum capiuntur, ſpinis ſuis ſæpè homines, & canes lædunt.* Si locum particularem huius animalis contemplemur, ſcribit Albertus hanc belluam circa loca maritima, nec non in montibus ſtabulari, cum præcipuè apud mare locum non inuenerit. Quod eſſe falſum in antecedentibus oſtendebamus. Itaquè de loco peculiari hyſtricum rectius ſcribit Bargeus hunc in modum.

li. 1. cap. 33.

In dumis quoque ſaua latens, & vepribus hyſtrix,

li. 4. Cyneg. Et paulò inferius.

Iſte cauo veteris trunco latet abditus orni,
Aut fagi, aut Tiliæ, aut annoſę ſtipite quercus.

De cibo audiuit Geſnerus hyſtricem potu abſtinere, pane autem, pomis, & rapis veſci, cortice tamen dentibus prius ſeparato. Georgius Agricola retulit ali pane comminuto, pyris, pomis, paſtinacis, & aquam bibere, ſed magna auiditate vinum aqua dilutum potare

E potare. Demùm circa capturam huius Feræ, venatores multis artificijs vti, & in laxandis canibus cauti esse debent, ne iaculis hystricum saucientur. Huius meminit Oppianus inter prete Bodino tali ratione.

Idcirco venator, vbi conspexerit illam,
Non in terga canes laxat, sed fraude fatigat.

li. 3. de ven.

Reusnerus quoquè in Paradiso poetico de hoc venatores admonet dum inquit,

Vt sua ne iaculans magis hystrix spicula mittat,
Sectantes prohibe pone latrare canes.

Itaquè inter alios auctores Natalis Comitum elegantissimis versibus non solum docet captiosos huius Feræ comprehendendæ laqueos, sed etiam perpulchrum modum, quo hy strix canibus citra illorum damnum coerceatur, dum ait.

li. 3. de ven.

Sed ne membra canum feriantur ab hystrice, fraudes
Inueniunt venatores, & prælia magna
Diuertunt alio à canibus; mox nuda teguntur
F *Corpora velleribus bubulis hęc dura morantur*
Spicula, tum cassesq. parant, ferroq. sequuntur
Intensos. cornuq. sono, & clamore fatigant.
Ast alius Strictis huic pugnat cominus armis,
Huic balista necem fert improuisa repente.

SYMBOLA, ET SIMVLACRA.

PIctura hystricis coronatæ familiare symbolum Ludouici XI. Galliarum Re gis fuisse perhibetur. Siquidem hoc ostentare stubebat illi arma in promptu esse non solum, vt cominus, sed etiam vt eminus hostem peteret. Ideo opti ma de causa Aegidius Sadeletus inter symbola Regum Francorum hoc etiam recensuit cum hac inscriptione. VLTVS AVOS TROIAE. Came rarius quoquè in libro emblematum, & symbolorum ex animalibus, effigiauit hystracem cum corona animali impendente, cui titulus est. COMINVS, ET EMINVS. Deinde G subscripsit distichon huius generis.

Embl. 92.

Cominus vt pugnat iaculis, atque eminus hystrix,
Rex bonus e sto armis, consilijque potens.

Ricciardus etiam in commentarijs symbolicis huius meminit symboli, nec non eiusdem in scriptionis; quo hominem bellicosum, & inuictum significari attestatur. Etenim hystrix dentibus, & spinis cominus se tuetur, eminus verò spicula in ora insequentium canum ia culatur. Alij hoc symbolum pro Phenoschemate vsurparunt, eiquè pro Dicto hoc dimidia tum Claudiani versum addiderunt FERT OMNIA SECVM. Præterea Ripa in figu rando Irrisionis simulacro, hystricis figura vsus est; dum pinxit mulierem exerta lingua, pellibus hystricum amictam, cum Irrisores tot hystrices esse videantur, dum homines sibi met appropinquantes vellicant, & pungunt. Quare non immeritò D. Thomas tunc irrisio nem fieri asseuerabat, quando homo, ioci gratia, Proximi imperfectiones deridet. Am plius ad figurandam Maledictionem, idem Ripa mulierem oculis concauis, manibus duas faces accensas tenentem, vestibusquè ex pelle hystricis ornatam delineant. Pellis enim hy stricis ualde aculeata denotat, hanc esse proprietatem maledici, & obloquutoris, vt mo H re hystricis non corpus, sed honorem, & æstimationem Proximi magnis, laboribus con quisitam laceret.

In 1. Ico.

in sec. sec. q. 79.

in 2. par. Iconol.

VSVS IN CIBIS.

HYstricem esse edilem nullo modo possumus in dubium reuocare, cum passim hodie illius caro in commessationibus adhibeatur. Præterquamquod Bru yerus scriptis mandauit gulam, nec etiam animantibus aculeatis perpecisse. Siquidem hystrices longissimis spinis armatas in epularum magnificentia commendat. Itaquè Scappius, mense potissimum Augusti, hystricem coercet; quoniam hoc

lib. 3. de re cib. c. 27.

hoc tempore ob copiam pabuli, huiusmodi animal valde adipatum vagatur; licèt illius ca-
ro brumali tempore minus grauem spiret odorem. Deglubit animal, aeriquè sereno, si sit
hyems per quatriduum, & si sit æstas per horas sex supra triginta, exponit. Deinde partes
posteriores diligenter ablutas, & elixationem non passas pulueribus aromaticis, & sale in-
spergit, additisq. allio, caryophyllis, & summitatibus rorismarini in veru torret, & assatas-
què in embammate, ex liquore inter assandum cadente, nec non sapa, aceto rof. & pipere
cõfecto repositas, mensis infert. Aliter hoc animal deglubitum, & abiectis interaneis lo-
tum, more quę hædorum repletum integrum in furno assat. Interdum verò partes ante-
riores prius elixatæ vna cum cæpis tritis, & adipe suillo in sartagine coquuntur; coctisq.
omphacium piper, & cinnamomum additur. Deniq. omnia interanea huius animalis, exce-
pto hepate, abijciuntur; quod ad instar iecoris hædini paratur, & ad esum vsurpatur.

lib. 2. de re cib.

Condiendi ratio.

VSVS IN MEDICINA.

CVm hystrix in temperatura ab herinaceo valde discrepare non videatur,
ijsdem etiam affectibus, quibus confert herinaceus, conducet. Ideò Porta
scriptũ reliquit, huius animalis carnẽ stomacho præsto esse, elephãtiasi me-
deri, & in hydrope, ob suam siccitatem, insignem habere prærogatiuam.
Idem legitur apud Platinam, qui carnes hystricis, & herinaceum ventricu-
lo roborando, lepra, scabieque diminuenda extollit; deinde ijsdem carnibus salitis hydro-
pem curari asseuerat, cum Græci nihil tale hystrici assignauerint. Præterea cinere huius
animalis combusti in aliquo liquore poto, Plinius partus conceptos retinere, & abortus
amoliri profitetur. Quam virtutem cineri etiam herinacei Auctores attribuunt; dummodo
cum oleo linimentum conficiatur. Demùm Porta cum hystrices, & herinacei pilorum lo-
co aculeos producant, in alopecia hæc animalia non parum habere momenti opinatur.
Ideoquè illorum cinerem in capillorum defluuio fælici cum successu adhibendum esse pol-
licetur. Vnde mulieres hac forte ratione motæ, ad discriminandos capillos, vt illos con-
seruent illæsos, aculeis potius hystricum, quàm acubus vtuntur. Plinius quoquè spinas hy-
stricis in firmandis, & roborandis dentibus non infrugiferas esse arbitratur, dummodo
quotidiano dentiscalpij munere fungantur.

lib. 2. Phyt. cap. 37.

In hydorpe valet.

DE TATO, SEV ECHINO Brasiliano. Cap. XXXIX.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

INter rerum Indicarum scriptores, primus omnium Ouiedus de hoc ani-
mali verba fecit, ipsumque *Bardato*, nempè panoplia, scilicet integra arma-
tura munitum appellauit. Ideoquè Petrus Martyr non iniuria Phalera-
tum cognominauit, cum equum armaturis ornatum representet. Quocir-
ca à Græcis, & à Latinis catapracton posset nuncupari, nam κατάφρα-
κτος, armis vndiquè munitus in græcis litteris exponitur. Hinc eadem ratione moti His-
pani *Armadillo* indigitarunt. Alioquin, ex Clusio, in Brasilia *Tatou* vocatur, vel *Dattu*,
vt in tertia parte historia Americæ legitur. Ioannes Petrus Maphæus in historia In-
dica Tartusiam nominauit. Hodie Auctores Nuperi, corrupto Brasiliano vocabulo,
Tatum, vel etiam a tarditate motus Pigritiam, aut à figura rostri, & à tegumento por-
cellum scutulatum nominant. Gesnerus in appendice quadrupedum viuiparorum spe-
ciem Herinacei Brasiliani constituit. Quamobrem non sine ratione à nobis echinus Bra-
silianus

In sũ. Ind. Occ. cap. 22.

lib. 5. Exot. cap. 15.

E fiianus vocitatur. Lusitanis, ex sententia Monardis, *Encubertado* dicitur. Indis, ex Clusio in Annotationibus ad Monardem, *Aiotochtli*; quæ vox cuniculum cucurbitæ, seu cuniculũ cucurbitarium significat. Si contemplemur differentias Bellonius in Obseruationibus Ho dæporicis, hoc animal cum pedibus bisulcis memorauit. Quare hoc animal in genere bisulcorum, & in genere digitatorum constitueretur, quod Gesnerus loco præcitato reprobat; cum Tatum nonnisi digitatum obseruauerit. Verumquidem est, quod Clusius in Exoticis refert, se intellexisse à viris fide dignis, Tat tres species assignari, quarum prima est magna, vt licet conspicari in figura collocata in Annotationibus ad Monardem, quæ cum icone a nobis hic exhibita coincidere videtur. Secunda est primæ ferè similis, sed minor. Tertia à prædictis forma est diuersa. Hanc ex pictura sic describit Clusius. Illius longitudo sexdecim vnciarum erat, corporisq. ambitus quatuordecim. Tegmen durum, testaceum, & fuliginosi coloris, à collo ad medium corpus tessellatum, quasi orbiculatæ figuræ tesellis variè pictis distinctum medio autem corpore ternis ordinibus quadrangularum tessellarum insignitum; cum tamen triangulares in prima specie obseruentur. Postrema tegminis pars similibus orbibus distincta erat, qualibus pars anterior. Aures patẽtiores erant, & minùs mucronatæ, quàm sint in animali, cuius iconem hic proponimus.

lib. de nat. simp. c. 37.

loco cit.

F Venter cum gutture, natibus, & parte crurum posteriorum nulla crusta tectus, sed villis tantùm obsitus erat. Posteriores pedes ternis digitis, & calcaneo, anteriores verò duobus item cum calcaneo præditi erant, nisi pictor aliquid omiserit. Deniquè penem satis longum, & exertum habebat. Varietatẽ igitur huius animalis doctissimus. Clusius opinatur oriri à varietate Prouinciarum, in quibus hoc animal degit. Quandoquidem certum est ex varijs regionibus deferri. Itaquè ex Clusij sententia hoc animal est quadrupes polydactylon, habẽs totum corpus cum cauda corio, veluti corneo tectum, coloris est inter album, & cinereũ mixti, iuncturis instar thoracum ferreorum complicatis, magnitudine vulgaris caniculæ. Alioquin Scaliger inquit, quòd animal testis scutulatis est loricatum ad ventrẽ vsquè se se componens in orbem ritu terrestris herinacei, caudamquè habet longissimam instar lacerti, tessellis pariter incrustatam. His addit Gesnerus digitos quinos in posterioribus, & quaternos in anterioribus pedibus, deinde extremi vtrobiquè breuissimi sunt, & introrsum, ita reducti, vt ferè lateant, vnguibus tamen satis validis armantur. Tandem figura totius animalis, vt supra notatum fuit, equum armis munitum repræsentat: vnde Quiedus in hanc venit sententiam: Si hæc bestia fuisset conspecta ab ijs, qui primum equos pha

Digiti pedũ quot.

Exerc. 206.

In Append. Viuip.

G leratos in hominum conspectum deduxerunt, proculdubio ab hoc animante equorum armaturæ exemplar didicissent. Hanc descriptionem veritati cõformem esse testificari possumus, cum animalis huius exuuiæ in rerum naturalium penu Illustriss. Senatus Bononiẽsis adhuc illęsæ seruentur.

LOCVS, CIBVS. & Mores.

INdi, Mexicani, & Guinenses hoc animalis genus in alienas mittunt regiones, propterea quòd apud ipsos nascitur. Sed Ioseph Acosta magis peculiarem huius belluæ locum contemplans, per montes libenter vagari,

lib. 4. hist. nat. Ind.

H & per dumeta, & rupes versari promulgat. Quibus in locis formicarum cauernas inquirit, quibus vescitur; nam rostro terræ rimas aperit, introq. linguam inserit, deinde formicis onustam, ritu Picimartij retrahens illas deuorat. Gesnerus tamen scribit in Appendice Viuiparorum hoc animal viuum in Galliam delatum fuisse; vbi ipsum fructibus & seminibus vesci obseruarunt. Sunt qui referant ad mentem Cardani hanc belluam instar suis grunire. Lerius in Historia nauigationis in Brasiliam animal hoc in motu lentum prædicat, cum instar herinacei lentè gradiatur. Qua de causa pro diffidiæ, & socordiæ symbolo vsurpari posset. Deinde more herinacei, ne ab aliquo offendatur, intra suum corticem se se colligit. Quare ab hac proprietate Camerarius emblematis octuagesimi tertij argumentum desumpsit, dum hoc animal effigiauit

lib. 3. de rer. var.

cum

TATVM, SIVE ECHINVS BRASILIANVS.

E cum hoc titulo. LORICA VIRTVS. Subscripsitque tale distichon.

Virtus ipsa suis firmissima nititur armis,
Sæuam hyemem sortis spernere docta mala.

Intentio igitur Auctoris est demonstrare, quemadmodum hæc bellua naturalibus munitur armis quibus sese defendit, nec externa indiget ope, virtutem instar loricæ in se munitam tutam consistere, vt insultus aduersæ fortunæ facilè superet. Ideo ad rem Horatius eleganter canebat. *lib. 3. Od. 2.*

Virtus repulsæ nescia sordida.
Intaminatis fulgent honoribus,
Nec summit, aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.

Ad finem hoc animal licèt ingradiendo sit pigrum, tamen in excauanda terra, vt domicilium sibi paret, est velox. Nam terram egerens, latibula instar cuniculorum fodit, vt optimè Clusius animaduertit, quando autem cauum ingressum fuerit, nisi pede apprehendatur, frustra laboratur; nam adeò tenaciter terræ squammis, seu tegumentis, & F pedibus hæret, vt licèt cauda apprehendatur, citius à corpore euelletur, quàm animal à latibulo educatur. *lib. 5. Exot. cap. 15.*

VSVS IN VARIIS.

OViedus in Sũmario Indiæ Occidentalis litteris mandauit, quod in illis regionibus similes bestiæ retibus coercentur, balistis mactantur, & multæ in campis adustis potissimùm stipulis, capiantur; quoniam harum carnes in epulis Indorum commendantur, quas Ouiedus degustans meliores carnibus hædinis esse pronunciauit. Quamuis Ioseph Acosta in hac degustanda carne non multam voluptatem perceperit. De vsu medico scriptum reliquit Franciscus Gomara in historia Mexicana facultatem medicam consistere in caudæ officulo ex quo in tenuissimum puluerem redacto pilula confecta ad magnitudinem capitis aciculæ, aurique indita dolorem sedat, & tinnitum etiam cum exigua surditate sanat. Tandem, G vt notat Lerius in Historia nauigationis in Brasiliam. Barbari ex pelle Tati, quæ dura est, per multas cistas compingunt, quas ipsi Conamenos vocant. Hæ si complicentur, digitalia militaria æmulantur. *Vires medicæ.*

VLYSSIS ALDROVANDI PHILOSOPHI ET MEDICI BONONIENSIS.

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS VIVIPARIS

Liber Tertius.

ORDINIS RATIO.

NE leuium inextricabilis verborum circuitu nostra obuoluatur historia; ordo operis expostulat, vt explicatis ferorum, semiferorum animantium moribus, ad exponendam domesticorum animalium naturam, animum nostrum conuertamus. Verùm, cũ hæc vox (domesticus) amphibologia laborare videatur, ad nos pertinet verum sensum, seu nostræ historiæ accommodatum manifestare. Primò, illa vox, animantem mansuetum, & mitem significat, & in hoc sensu Feræ etiam cicuratæ domesticæ appellari potuerunt. Deinde prædicta vox poterit ijs assignari animantibus, vt canibus, & felibus, qui nobiscum in priuatis ædibus assiduè versantur, & in hoc intellectu, huiusmodi vocabulum (domesticus) in præsenti loco vsurpatur. Prima igitur facie de cane verba fient; cum sit animal ob singularem amorem, & probatissimam erga homines fidem nunquam non commendabile, quemadmodum in progressu huius historiæ clarius patefiet.

DE CANE IN GENERE.

Cap. I.

ÆQVIVOCA.

HAnc nominis (Canis) ambiguitatem mira verborum parsimonia perstringentes pronunciamus, quòd præter animal terrestre, cuius naturam hoc in loco breuiter enarrabimus, significat ad mentem Aristotelis piscem ex cartilagineorum genere; cuius proprietates in historia Piscium prosecuti sumus; deinde sydus cœleste, eo quod constellatio iconem canis repræsentet; vel quia in illius ortu, canes in rabiem agantur. Idcirco ab hoc

E hoc sydere dies æstiui calidiores, dies caniculares nominãtur, huc respexit quidã poeta canens.

Dum sentis latrare canem, rugire Leonem
Te medicus curet Bacchus, & vmbra tegat.

Mancinellus igitur vnico versu hexametro prædictas tres canum significationes complexus est hunc in modum.

Nat canis in Ponto, latrat quoquè, fulget in alto.

Cæterùm hæc æquiuocatio non solum in prædictis obseruatur, sed alijs etiam conuenire videtur, dum hominis nomen proprium fuisse perhibetur, etenim Canis Sclanus, vel secundũ alios Canis Scaliger vir fuit insignis, qui anno 1324. Veronæ atquè Taruisij Principatum obtinuit. Canis etiam, vt refert Bugatus, vocatus fuit filius Mastini à Scala, qui anno 1350. filiam Ludouici Imperatori vxorem duxit. Pariter Cyno nimirum Canis vxor bubulci Astyagis Regis nuncupata fuit, si veritatem scripsit Herodotus. Item Canis, immò magnus Canis Tartarorum Imperator nominatur à Can F filio Noe, qui erat maior natu, totamquè occupauit Asiam. Ideò cæteri Tartarorum Imperatores Magni Canes fuerunt nominati. Amplius Canis est vox, qua impudentibus inimicis conuitium fieri solet, & pro graui contumelia apud Homerum in aduersarium profertur. Hodie quoquè Tartari, vt recitat Ioannes Bohemus, fidei nostræ mysteria ignorantes, cunctos Christicolas canes appellant, quia lapides, & ligna venerentur. Apud Varinum Cyon nempè canis Erynis, idest Furia exponitur. Quare Poetæ furias canes cognominarunt. Virgilius de his loquens sic cecinit.

lib. 1. hist. vniuer.

lib. 1.

li. 2. de mor. Gen.

—— visaq. canes vlulare per vmbram
Aduentante Dea.

lib. 6. Aen.

Idcirco Apollonius Furias Triuiã noctiuaga concomitantes χθονιους κύνας, idest nocturnos canes nuncupauit. Fata etiam in Epigrammatibus græcis canes dicuntur, quia omnia deuorare videantur. His addamus Harpyas canes Iouis dictas. Narrat enim Seruius in Commentarijs ad Virgiliũ cum Zetus, & Calais Boræ filij eas insequerentur ad Plotas vsque Insulas, Irin eis apparuisse monẽtem, ne canes Iouis persequerentur. Quocirca ad rem canebat Apollonius.

lib. 3. Aen.

G

Non fas ò Nati Boreæ vos ensibus alti
Harpyas vrgere canes Iouis.

lib. 2.

In oraculis Zoroastris Dæmones canes terrestres dicebantur, quia ex terræ gremio prosilire viderentur. Mirum est hoc nomen locis, & fluuijs etiam competere. Partes enim inferiores Scillæ scopuli canes indigitantur. Huius meminit Ouidius.

Et vos Scyllei naufraga monstra canes.

lib. 4. Fa[illegible]

Fluuius ex Libano aduersus Aquilonem perfluens olim Adonis dictus à Cypriorum Regis filio, quem Venus ob formæ excellentiam in delicijs habuit, ob mortem Adonis ad apro inflictam, si Luciano credimus, die occisionis anniuersario instar sanguinis rubescebat. Hic tandem fluuius Christianorum tempore Canis fuit nuncupatus, vt in Theatro Terræ Sanctæ legitur. Ortellius Canem Arabiæ fœlicis fluuium esse constiH tuit. Canis tandem erat vna talorum facies, quæ vnitatem, idest vnum dumtaxat pũctũ continebat, & senioni opponebatur. Quamobrem veluti senio lucrum, ita canis iacturam afferebat. Propterea à Poetis huiusmodi canis semper damnosus appellatus est. Vnde Persius Poeta de hoc Cane verba faciens dicebat.

In Thesau. Geograph.

Scire erat in votis damnosa canicula quantum,
Raderet.

Satyr. 3.

Ouidius quoquè de his damnosis canibus in ludo cecinit hunc in modum.

Seu iacies talos, victam ne pœna sequatur.
Damnosi facito stent tibi sæpè canes.

Quid plura? varijs etiam instrumentis nomen canis competit. Siquidem Io. Baptista Pius in commentarijs ad Plautum, canem vinculum ferreũ interpretatur, quo olim

lib. 1. de Aman.

victimam ignem vitaturam ad aras ligabant, Cyon; ſeu canis ex Geſnero, vinculum eſt, quo canum ceruices muniuntur. Hodie canis in minori bombarda denotat illud ferreũ inſtrumentũ, quod pyritem ſtringit, ad ignẽ pyrio pulueri cõmunicandũ. Poſtremò apud Græcos κύων, queẽadmodũ apud Latinos canis eadẽ ęquiuocatione laborat, immò multò plura ſignificat; qñquidẽ præter dictas ſignificationes, hoc nomẽ deſignat id quo poſt cœnam manus abſtergebantur, quia canibus proijciebatur. Exponitur quoquè ſcintilla proſiliens à ferro ignito; dum cuditur, Apud Etymologum κύων idẽ eſt, quod συνοδέσμη, ideſt vinculum præputij. At in ſcriptis Heſychij, per hoc nomen tam pudendũ virile, quàm muliebre denotatur. Eſt deniquè morbi genus apud Varinum, ſed quale ſit non explicat, niſi fortè cynanchem intelligere voluerit.

SYNONIMA, & Etymum.

PEtrus Crinitus litteris mandauit, quod olim hoc nomen (Canis) in caſu recto ſingulari, apud Priſcos Canes dicebatur, quemadmodum in ſingulari numero, & Plebes, & Trabes pronunciabatur. Noſtra ætate dicitur canis, eſtquè vox dubij generis; hac enim tam marem, quam fœminam intelligimus. Iſidorus putat hoc nomen deductum fuiſſe à vocabulo græco κύων, quòd canem ſignificat. Alij tamen, vt Varo canem deriuant à canore latratus, quia voce ſua ſigna dare ſoleat. Apud Græcos, pro cane legitur κύων, & in caſu obliquo κυνός, & tamen tàm in maſculino, quàm fœmino genere effertur. Euſtathius etymologiam nominis παρὰ τὸ κύω deducere videtur, quod verbum amare ſignificat; vel quia canes auidiori quodam affectu Feras, & lepores conſectentur, vel quia in Venereum valde procliues ſint, aut deniquè quoniam hoc animal φιλοδέσποτον eſſe feratur. Hodie apud Græcos non κύων ſed σκύλος vulgò dicitur, nomine a voce ſcylax detorto, quæ vox, in Græcis litteris catulum deſignat σκύλαξ igitur catulus & σκυλάκη catula nominatur, quemadmodum apud Sipontinum caniculus & canicula legitur. Vocatur etiam hylactor nempè latrator à voce quam edit; cum ὑλακτέω latrare ſignificet. Ἀκαλανθὶς apud Heſychium, & Suidam canis exponitur παρὰ τὸ αἰκάλλειν, *quia cauda notis blandiatur. Hebraicè canis dicitur Keleb, Chaldaicè Kalba.* Arabicè Kelbe, Perſicè Sig. Medi canem Spaca vocitant, vt voluit Herodotus. Italis Cane nuncupatur, Gallis Chien, *Hiſpanis Perro, Anglis Dogghe; Illyrijs Pes, vel Pas Germanis* Hund. Sed peculiari voce, ex Geſnero, Germani Betz in vocando cane vtuntur, voce fortè detorta ab Illyrijs, qui canem Pes cognominant.

DIFFERENTIÆ Deſcriptio.

NVlla animantium ſpecies tot formas habet, atquè canum; nam, & cornutos reperiri in Heleſponte ſcripſit M. Aurelius Imperator in Epiſtola ad Ambertum Heleſponti Præfectum, vt in illius vita memoratur. Si conſideremus vocem, canes etiam muti reperiuntur. Si quidem, ex Ouiedo, in Inſula Hiſpaniola noui orbis canes prorſus non latrant, immò percuſſi non clamant. His addamus aſſertum Cluſij in curis poſterioribus, vbi narrat in Guinea eſſe quoſdam canes moloſſis ſimiles, qui conantur, quidem latrare, ſed nullam vocem edere poſſunt. A muneribus, quibus canes funguntur, Alij ſagaces dicuntur, alij Feras inuadũt, alij domos cuſtodiunt, Alij voluptatis gratia, catelli Melitenſes in priuatis ædibus nutriuntur, Ideò non ſine cauſa canebat Scaliger in Poematibus,

Canis cubicularius, canis curſor.
Canes ſagaces quatuor, Canis porta.

Con-

E Conradus Heresbachius canum tantummodò vtilitatem respiciens, illorum tres differentias constituebat, ideoquè canem sagacem, canem villaticum, & canem venaticum recensebat. Præter vulgares canes, alia tria genera apud Scotos aluntur, quæ alibi nusquàm licet inuenire. Primum est venaticum celerrimum, & audacissimum quod, ex Boetico non solum in Feras, sed etiam in hostes, & latrones impetum molitur. Alterum est odoriose quum aues, Feras, & inter saxa latentes inuestigant. Tertium genus est non maius odorisequis, colore tamen, vt plurimum ruso, nigris maculis insperso, aut colore nigro rufis maculis distincto. Huic tanta inest sagacitas, vt fures, & furto ablata diligenter persequatur, id autem in proprio capite examinabitur. Ratione loci innumeræ constitui possunt canum differentiæ. In primis se se offerunt molossi magni, & proceri, quales in Epiro nascuntur, qui metum intuentibus incutiunt. De his loquebatur Lucretius.

li. 3. de re rustic.

In hist. Scot.

Irritata canum cum primum magna molossum
Mollia ricta tremunt duros nudantia dentes.

lib. 5.

Deinde succedunt canes Cyreinaici, Arcades, & Indici inuictæ virtutis, & immensi roboris, de quibus in historia loci natalis fusius agetur. Postremò descriptionem canis F tanquam animalis notissimi paucis exponemus, vnum solum ad aures Aristotelis annotantes, nimirum pedes canum priores in quinquè digitos, posteriores verò in quaternos distinctos esse: item fœminarum ventrem duplici mammarum ordine, scilicet in vtroque latere exornari. Albertus tandem generosi canis imas nares rotundas solidas, & ferè obtusas obseruat.

NATVRA, ET MORES.

Ratione temperamenti, canis, vt testatur Galenus, est minus calidus leone & calidior tauro. Verùm idem auctor agens de temperamentis, canem ficciorem in comparatione ad hominem, & comparatum ad formicas, & apes humidiorem prædicabat. Attamen citra omnem comparationem hoc animal consideratum siccissima gaudet temperatura; proptereà in G iram præceps fertur; itaut, saxum quo petitur sæpè mordeat iuxta illud.

li. 11. de simpl. med. fac.

—— latrat, cum murmure missum,
Stridenti saxum morsibus insequitur.

Prætereà non est mirandum, si canes citò iram concipientes ob vnicum os inter se diutius digladientur. Hac de causa æfferi etiam audacia insigniuntur; nam Franciscus Petrarcha narrat ab eius cane ensem cuiusdam ipsum aggredientis non è vagina; sed è manibus ereptum fuisse. Amplius canes habent hoc à natura insitum, vt agendo excubias domos custodiant. Licèt olim à Capitolij proditione, quia non fuerũt valde vigilãtes crucibus ex arbore sambucea affixi fuerint annuo supplicio; quia canum negligẽtia illa iactura facta fuerit. Canes igitur diligẽtes in excubijs, vt plurimum sũt leui somnes, iuxta illud Lucretij.

Audacia canis.

Et leui somna canum fido cum pectore corda.

Ideo què minimo strepitu ob somni lenitatem excitantur, & latrando fures arcent. Ad hanc canis proprietatem alludens Scaliger de catella Balbinæ noctu latrante sic canebat.

lib. 5.

H
Non erat hoc, mea lux, furti quòd conscia nostri,
Latrabat gressus nota catella meos.
Ignotum tibi, sed canis hæc latrabat amorem;
Quod duce non vnquam pectora nostra vacant.

Sunt insuper canes adeò in luxuriam soluti, vt cum mulieribus veneris consuetudine habuisse perhibeantur; nam cum mulier, ex Aeliano, Romæ adulterij à marito accusata fuerit, adulter in iudicio canis fuisse dicebatur, nequè hoc magnopere debemus demirari; cum aliquando mulieres amissos canes inutiles ad desperationem vsq non sine aliqua suspicione deplorent. Ad rem Paulus Maccius vir in politiori literatura summus sequẽs epigramma nobis communicauit, quod, quia perelegans est euulgare non piguit.

IN PHILOCYNAM ANVM CANIS AMORE FLAGRANTEM.

Amiſſam Philocyna canem per compita clamas,
Proq́; tuis ſpondes præmia delicijs.
Non quia latrator, fuſcauè ad limina cella
Cuſtos fortuitas pelleret inde manus.
Nec quòd blanditijs, forma vel amabilis eſſet.
Aut gereret, qualis, prælia ſæua, Lacon.
Siuè quòd ad nutum doctus ſaltaret herilem.
Cur fles ergo, latens ſuſpicor eſſe nefas.
Parce precor Philocyna mihi, ſi vera fatebor,
Quod muſſat populus, dexero, te. . . . .

Tom. 2.

Ob hanc igitur impudicam naturam, & quia palam, & paſſi congrediantur, Lacedæmonij, auctore Textore, ab omnibus templis canes arcebant. Ingenuit etiam canibus natura talem proprietatem, vt odorum differentias nobis incognitas ſentirent: homo enim ex Ariſtotele nunquã ſine dolore, aut voluptate olfacit, quoniam propter potentiæ odorandi imperfectionem, nonniſi extremas differentias poteſt percipere. Ideoquè canes poſteriora odorantur, quia teſte Plinio, cum ſagaces ſint, qualitates habitudinum corporis odore cognoſcunt. Immò capitibus ad terram inclinatis odorem trahendo inueſtigant. Quare non debemus admiratione teneri, ſi graſſante peſtilentia, canes ſint primi, qui halitum corruptum hauriant, & vim infecti aeris concipiant. Ideo Homerus iure optimo hæc animalia primùm peſtem ſenſiſſe ingruentem recenſuit. Hanc etiam proprietatem contemplans Baptiſta Mantuanus canebat.

li. 2. de Ani.

li. 1. Iliad.

Sic Aquila, vulturq́; rapax, & odora canum vis.

Præter hæc, canibus natura auditus excellentiam, nec non longas aures, quemadmodũ aſinis, & leporibus communicauit; quæ animalia, in audiendi facultate; cætera ſuperant. Quapropter à remotis etiam locis vocem Domini ſentiunt, & olfacta veſtigia inquirentes herum ſectantur, illud Virgilij.

lib. 8. Aen.

Procedunt greſſumq́; canes comitantur herilem.

Has omnes canis innatas proprietates Reuſnerus, in Paradiſo poetico, vnico diſticho ſic complectitur.

Cauda blandus, & ore minax, & naribus acer,
Fidus Heri cuſtos, excubitorq́; canis.

Pariter canes id natura compararunt, niſi vana ſcripſerit Ariſtoteles, vt quarto ætatis menſe dentes tantum caninos nuncupatos mutent, & hybernum pilũ amittant. Poſtmodum in reddenda vrina fœminæ à maribus diſcrepant; quandoquidem, ex Plinio, fœminæ ſubſidentes, & mares eleuato crure mingunt, dummodo non ſint ſemeſtres, hi enim, more fœminarum, lotium excernunt. Immò ſi ſtomachi grauedine quandoquè corripiantur, natura eos docuit ad gramen confugere, quo deuorato cientes vomitum liberantur. Hinc Crollius colligit medicos à canibus pharmaca vomitoria didiciſſe. Narrat prætereà Mizaldus animalia domeſtica, & præcipuè canes, dum vtero gerunt, facilè abortire, ſi mas, ex quo conceperunt, occidatur. Quod, ſi verum ſit, necnè, nondum nobis compertum eſt. Hoc quidem manifeſtum cunctis eſſe exiſtimamus, ſi canis ſaxo petatur, & ob ingentem dolorem clamores edat, cæteros canes terga dare, cum totum oppoſitum in ſuibus obſeruetur, nam vno percuſſo, & vociferante, reliqui ſentientes ad ferendam opem accurrunt. Tandem Cardanus in canibus varij coloris hoc obſeruatione dignum annotat. Nimirum illos eſſe mordaces, quia tales varij, & incoſtantis animi eſſe perhibet.

Centur. 9.

l. 32. de rer. variet.

COITVS, PARTVS.

Congreſſus animalium duo ſolet reſpicere, nempe anni tempus, & animalis ætatem. Ratione primi, Ariſtoteles canibus coitum ſemper opportunum eſſe affirmauit. Tardiuus tamen veris initium, rarius; autumnum tempus congrediendi idoneum canibus eſſe ſtatuit. Sed veritas Ariſtoteli attribuenda eſt, ſi quidem canes nunquam coitum aſpernantur, pariuntquè propter teporem, & pabuli vbertatem, veluti cætera animalia, quæ cum hominibus verſantur

E santur; Ratione ætatis, canes non tota congrediuntur vita, sed, ex Aristotelis sententia, vsquè ad annum duodecimum, & coeunt, & implentur. Verùm, ex Columella animaduertendum est, quod canibus, non nisi post annum, venus est permittenda, quoniam degenerant. Quamuis congrediendi indicium in mammis appareat, nam turgescere incipiunt, & admentem Aristotelis, fœminæ genitale prominet, & humescit. Deinde canes fæminę nō nisi spatio dierum quatuordecim, vel circiter libidine tenentur, & post sextum mensem à partu marem denuo appetunt. Cęterum vt fœtus fortes, & robusti procreentur, mas quadrimus eligatur, & vltra octauum annum Venus ei non concedatur. Fœmina verò, ex Polluce, à triennio vsquè ad sexennium circa sobolem occupari debet. Immò si mas in prędicta ętate constitutus iusto frigidior fuerit. Tardiuus ei suillam, & ouillam carnē pinguem vnà cum iure exhibet. Auersantur autem hę bestię in coitu, & etiam cohęrent, quemadmodum Lupi, & Phocę, si vera Philosophus docuit. In congressu igitur, vt optimi nascantur canes, ętas masculi, & fœminę adęquari debet, & cauendum est, ne canes ex eadē matre prognati simul commisceantur. Deinde animaduertendum est, ex Aristotelis sententia, canes cum diuersis alijs animantibus coire. Nam in Cyrinensi agro Lupi cum ca-

li. 5. de hist. ant. c. 14.

li. 18. de hist. ant. cap. 28.

F nibus commiscentur, & Crocuti secundum Textorem cognominantur. Hanc mixtionem posse dari ex eo colligimus, quia agricola quidam nobis narrauit se habuisse canem villaticam, quam congrediendi tempore Lupus quidam domum vsque sequebatur, & cum ea placidè morabatur, sed quia timuit, ne illam dilaceraret, congressum non expectans, lupum mactauit. Canes aliquando ex mixtione vulpium, & canum oriuntur, quos alopecidas vocant. Alij congressum Leonum, & canum credunt, & fætus Leontomiges nuncupant. Alij coitum Castoris, & canis admittunt, fœtusq. inde ortos Castorides appellant. Mixti etiam, & bigeneres canes nominari possunt, qui ex vtroq. parente cane, sed diuersorum generum nascuntur. Quando quidem ex Molosso, & Laconico, secundum Aristotelem, celer simul, & validus canis oritur. Excogitarunt autem Venatores priorem mixtionem ex cane, & Fera, vt magis robusti canes aduersus maiores Feras producerentur, Secundam verò, vt vitia quædam canum emendarent, vel vt rariores dotes ijs adijcerent. Si ad partum nosmet conuertamus. Primò vteri gestatio se se offert, quam, ob canū frequentiam, omnibus notissimam esse opinamur: Ferunt enim vtero dies sexaginta, & nonnullæ canes paritudinem ad sexagesimum tertium diē producunt vt Niphus in Cōmentarijs ad Aristotelem annotauit. Circa fœtum numerū Albertus refert, quòd singu-

Alopecides, & Castorides canes qui

G los, vt plurimùm enituntur illæ catellæ, quas mulieres in delicijs habent. Idquè exiguitati, & angustiæ vteri attribuendum esse arbitratur. Parit tamen canis plerumquè duodecim, sed magna ex parte, teste Aristotele, quinquè vel sex catulos in lucem emittit. Verùm canis leporaria hic Bononiæ, vnica fœtura, catulos septenos supra decem enixa est. Quocirca non erit à ratione alienum Alberti assertum, quando dixit se vidisse canem ex illorum genere, qui mastini vocantur primo partu decem, & nouem catulos, secundo partu decem, & octo, tertio verò tresdecim parientem. Signum fœturæ canis est, quando lac ante dies quinque quàm pariant, in mammis colligitur. Præterea primum mares parere, & in cæteris fœturis alternare ex Plinio dicuntur: dummodò tempore opportuno congressus fiat. Primusquè catulus in lucem prodiens secundùm nonnullos Auctores, partem refert. Cæteri verò, vt casus tulerit, nascuntur. Tuncquè catuli degeneres, & aliquo vitio maculati reijciendi sunt: deinde palea, vel stupa reliquis substernatur, quia canis animal est, quod frigioris impatiens esse perhibetur. Cum nascuntur, sunt cæci, & ante diem nonum oculos non aperiunt. Sunt tamen, qui tradant, si vnus tantum canis nascatur

li. 5. de hist. ant. cap. 14.

Quis canis patrem referat.

H die nono cernere, si gemini decimo, & sic deinceps iuxta catulorum numerum id verum esse affirmant. Quod adhuc experientia non demonstrauit. At Rauisius Textor in sua Officina fuit huius opinionis catulos per duodecim dies cæcutire, & si vberiori lacte nutriantur, serius visionem acquirere.

VOX,

VOX, ÆTAS.

LAtratum propriam eſſe canum vocem omnes latini auctores conſentire videntur. Ideò Virgilius cecinit:

——— ſcuttáq; canum latratut ad auras.

Et auctor Philomelæ canit in modum.

Ritè Canis latrat, fallax vulpecula gannit.

Hic enim auctor canes latrare, & alibi catulos glaucitare aſſeruit. Reperitur etiam apud Latinos baubari pro latrare, quo verbo vſus eſt Lucretius quando dixit.

Et cum deſerti baubantur in ædibus omnes.

lib. 5.

Eſt enim verbum à voce canum per onomatopæiam formatum. Vnde poſtea dimanat baubatus, qui pro latratu canum a latinis vſurpatur. Apud Lexicographos græcos duo etiam inueniuntur verba vocem canum exprimentia, nimirum ὑλάω, & Βαύζω. Varinus tamen Βαύζειν proprie de catulis, & ὑλατεῖν de canibus adultis pronunciat. Cum tamẽ Βαύζω potius canibus adultis latrantibus competere videatur, cum hoc verbum per onomatopæiam factum ſit à voce Βαῦ Βαῦ, quàm canes latrando edunt. Hinc αὖ αὖ ficticiæ voculæ apud Ariſtophanem leguntur, quæ ad imitationem latratus canum pronunciatæ ſunt. Præterea canibus aliæ voces, iuxta diuerſos affectus, attribuuntur. Etenem vlulare canes dicuntur, quando lugubrem, & quarulam quamdam vocem edunt. Idcirco apud Græcos legitur ὠρυεσθαι, quod de lupis, canibus, & leonibus effertur, quando aut dolore aut fame ſtimulati vlulant. Nam λάπτω dicitur de ſono, quem canes bibendo edunt. Pariter apud Græcos habetur hoc verbum γρυζω, quod grunnire ſignificat: hoc etiam Aliqui cani attribuunt, quamuis potius κνυζάω gannio canibus queribundis, aut blandientibus conuenire videatur, quia blandè immurmurantes vocem ſimilem voci vulpinæ edũt. At σκυζάω canire, & catullire ſignificat, quem ſonum edunt canes, quando libidine feruntur. Videtur autem hoc conuenire cum verbo. κνυζᾶσθαι ſecundùm Ariſtophanem in veſpis, quod verbum de obſcura, & ſubmiſſa voce canum promulgatur, At προκυνεῖν canes dicuntur, quando, teſte Polluce, latrant antequàm Feram inuenerint tandem quando canes irritantur, quemdam proferunt ſonum, quem Græci verbo ἀραρίζειν exprimunt, quia canes irritati ῥάρ ſonant. Cica ætatem huius animalis ſcribunt Philologi annum decimum quartum Canes non excedere: quamuis nonnulli ad annum vſquè uigeſimum ſecundum peruenerint, ut de Cane Vlyſſis apud Homerum liquidò conſtat Laconici tamen referente Plinio, annos decem, fœminæ duodecim, cætera uerò canum genera quindecim uiuunt. Indicium uerò ætatis à duobus ſumendum eſſe ſcripſit Ariſtoteles, nempè à dentibus, & à uoce. Dentes enim in canibus iunioribus albiſſimi ſunt, & acuti, in ſeneſcentibus hebetes, fuſci, & crocei, conſpiciuntur. Deinde ex eodemmet Ariſtotele aduentante ſenio canum uox ſemper grauior euadit, ut etiam quotidiana docet experientia.

li. 8. de hiſt. ani. cap. 28.

Aetas canũ.

li. 2. de hiſt. ani. cap. 2.

LOCVS, CIBVS.

PAruulis uerbis loca à canibus frequentata complectemur, cum nulla ferè ſit Regio, in qua canes non uerſentur. Lerius tamen in hiſtoria nauigationis in Braſiliam tradit, quòd ante Villagognonis expeditionem, Americani nunquam canes uiderant. Textor quoquè in Cornucopia refert Sigarò eſſe Arabiæ Inſulam, quam Canes non intrãt, immò expoſitos circa litora errantes perire teſtificatur. Deinde de uictu canum multa non eſſe proferenda exiſtimamus, cum ab Auctoribus inter pamphaga animalia reponantur. Cæterum cibus iuxta genus, & ſtatum canis mutandus eſt. Etenim ſi canis fuerit melitæus delicatioribus cibis alendus eſt, ſin uerò fuerit uillaticus, uel pecuarius, ut plurimũ ſerò lactis nutriendus eſt, iuxta illud Virgilij.

lib. 3. Georg.

Veloces ſpartæ catulos, acremq; moloſſum
Paſce ſero pingui.

Tempore

E Tempore verò parituræ ijs panis potius hordeaceus, quàm triticeus exhibetur, quia melius nutrit, & maiorem lactis copiam producit. Alioquin ossa ouium carne exuta, sed cocta vt eorum medulla ius pinguefaciat, & contuse canibus deuorāda exhibentur nam eorum rosione dentes exacuūt. Præter quamquòd ossium cibus naturæ canum siccæ est conuenientissimus. Verùm Tartari ab ossibus medullam eximunt, antequam illa canibus obijciant; non vt canum naturam siccam conseruent, sed, vt notat. Io. Bohæmus, quia aliquid cibi, vel potus perire non permittunt. Ideo occasione ossium cibi canum, obiter narrandū est, quod recitat Suidas de Ptolemeo Rege Aegypti cum Hyrcano Ptolemeo Rege cœnante. Nam carnium omnium ossa conuiuij clamante Hyrcanum cumulata fuerunt. In fine cœnæ Tryplon scurra Regis dixit. Vides, inquit, ossa ante Hyrcanum sita? Hinc colligendum est patrem eius Syriam omnem ita nudasse, vt hic ossa carnibus spoliauit. Tunc Rex ridens rogauit Hyrcanum cur tot ossa ante ipsum iacerent. Ingeniosè respondit, non immeritò. Siquidem hi conuiuç, tanquam tot canes, vnà cum ossibus carnem deuorarunt (quia nulla ante ipsos ossa conspiciebantur) homines verò carnes, ossis abiectis, edunt, vt ego feci. Canes igitur cum sint carniuori cadaueribus, & etiam humanis vescuntur. Vnde F Baptista Mantuanus sic canebat.

——— dominorum corpora passim
Pascuntur per rura canes, Aquilaq; rapaces.

Animaduertit tamen Mizaldus canes, quamuis libentissimè cadauer voret, ab illis, quæ fulmine icta sunt, abstinere. Quemadmodum etiam à carne canina abhorrent; nam Aelianus tradit canes tanta narium sagacitate esse præditos, vt adduci non possint, vt carnem caninam varietate condimentorum temperatam degustent. Præterea cum omniuorum sit animal, cauendum est, ne iuscula piperata, vel zinzibere alijsquè aromatibus condita sorbeat, quoniam hæc ob insignem caliditatem canes in rabiem pellere possunt. Insuper canes piscium carnem non abominantur, quod ex quotidiana percipitur experientia. Immò Balbus in suo Intinerario prodidit in quodam Regione segetes non producente, animalia veluti gallinas, & canes piscibus victitare. Est quidem verum canes aliquando segetem herbescentem, & quamdam graminis speciem depasci, sed, ex Aeliano, id pro medicamento, non autem pro alimento illis famulatur. Quandoquidem verminatione laborantes tali præsidio adiuti liberantur. De potu canum nulla quæstio est agitanda, cum notissimum G sit ipsos aquam potare. Vidimus tamen canes inter dum ex potione vini, vel aquæ ardentis consultò eis exhibita, tanquam furentes, & dementatos tandiù huc, atquè illuc diuagari: donec vapor illius potionis euanuerit. Athenæus scripsit Oenutha herba canes inebriari, sed Theophrastus, ex quo Aethenæus descripsit, tradidit radice Oenothera data ex vino mitiores, & hilariores canum mores reddi. Hinc conijciendum est hoc vocabulum (Oenutha) corruptum esse, cum apud Theophrastum Oenothera scribatur quæ vox, secundum peritos viros, rhododaphnem significat.

ANTIPATHIA, & Sympathia.

H HOstilem canum, & leporum dissensum silentio inuoluendū esse opinamur, quoniam in libro antecedenti, & in capite de lepore huiusmodi antipathia exarata fuit. Hic solùm de odio, quod canes aduersus alios animantes exercet, verba faciemus. Canes igitur lupos, & vicissim lupi canes graui odio prosequuntur. Idcirco ob hanc antipathiam retulit Porta pellem lupi suspensam super demorsum à cane rabido, aquæ timorem amoliri. Præterea, canis hyęnam ita formidat; vt ex sententia clarissimorum virorum, scilicet Plinij, & Solini, eius vmbra canes obmutescere cogat. Tantam etiam discrepantiam inter canes, & bestias Nili Auctores obseruarunt, vt canes ad flumen potaturi accedentes, Ferarum Niliacarum metu perterrefacti non quietè, sed semper secus flumen currentes aquam lambant. Amplius sunt nonnullæ aues canibus valdè inuisæ. Blondus scriptis mandauit

dauit canes horrere Sturnum. Verùm nulla eſt auis, quæ canem magis timeat, quàm Otis; A
cũ hæc enim, teſte Aeliano, propter ſui corporis grauitatem canes maximè perhorreſcit,
demiſſo, & humili volatu vtatur. Hinc fit vt ſimulatquè canum latratus audierit, illicò intra dumeta ſe abſcondat. Hodie quidam Canes ab oſſibus auium ſylueſtrium abhorent, cum tamen illa domeſticarum deuorent, & Canis Pontani, teſte Blondo, carnes gallinæ abominabatur, immò ijs oblatis fugebat. Olim in templum Herculis victoris canes non ingrediebantur, ſed ob quam antipathiam Auctores non exprimunt. Alij id odore clauæ in limine oſtij poſitæ attribuebant, Alij cuipiam ſub ſolio portæ ſepulto, à quo canes maximoperè diſſentiebant. Immò quidam particulares canes in odium quorundam peculiarium rapiuntur, dum alij ad pulſatum Citharæ miſerè gemũt, alij ad clangorẽ tubarum vlulant, alij in diſploſione bombardarum longiſſimè aufugiunt. Quid plura? canes, & feles agreſti odio ſibi inuicem aduerſantur. Sed poſtea pellem felium canes adeò diligunt (inquit Cardanus) vt ob inſignem ſympathiam ſupra illam ſe voluant, atquè reuolant. Immò etiam loco, vbi ſepulta fuerit, ſummoperè delectantur. Sicquè mortuum animal amore proſequuntur, quòd viuum oderunt. Ad finem, inter homines, & canes maximum eſſe cõ- B
ſenſum omnibus exploratiſſimum eſse arbitramur; quia humana tecta cuſtodiunt, pro Domino morti exponunt, & cum hominibus ad prædam currunt. Ab hac ſympathia nonnulli ſpeculatores colligunt canes aduerſus humanas ægritudines mirandũ in modum valere, ideoquè catulos adhuc lactentes membris languidis apponunt, & omnes affectiones in illos transferri aſſeuerant. De hoc Quintus Serenus ſic cecinit.

lib. 3. cap. 4.

Canes quidã ſonũ Citharæ, & clãgorem tubæ odio habent.

Quin etiam catulum lactentem apponere membris
Conuenit, omne malum tranſcurrere fertur in illum.

ANATOMICA.

Ariſtoteles, & Aelianus canis caluam ſuturis carere aſseuerarunt, cum vnũ tantum os continuum ſit, quemadmodum etiam in cranio Cynocephali licet conſpicari. Muſculos autem temporales in canibus veluti in lupis, & leonibus robuſtiſſimos Galenus ſemper obſeruauit, quoniam in frangendis oſſibus maxillas exercere debebant. Inſuper idẽ Galenus neruos re- C
currentes in canibus euidentiſſimè conſpici teſtatus eſt. Quamobrem noſtræ ætatis Chirurgi, & Anatomici ſolent interdum, curioſitatis gratia, aliquorum canum neruos recurrentes incidere, ne poſt vulneris curationem latrare queant. Circa dentes notandum eſt, quòd homo ex vtraquè parte dentem caninum producit, canes verò, & lupi, ex Galeni ſententia, multis huius generis dentibus referti ſunt. Præterea partes internæ thoracis à partibus ſpiritualibus hominis non valde diſcrepant, vt in anatomica inſpectione liquidò conſtat. Nam periti Anatomici quotieſcũquè ſingulis annis in Bononienſi Gymnaſio publicam anatomen exercent, canes viuos diſsecare ſolent; vt Philiatris verum cordis motum oſtendere poſſint. Lien canis ex ſententia Ariſtotelis, ſplenem hominis, vel Suis longitudine æmulatur, in colore verò eſt nigrior, cuius rationem afferens Galenus dicebat Canes eſse animantes natura ſicciores; ideo eorum lienes, diſsecto animali, ſtatim nigredinem contrahere. Deinde reliqua canum interanea viſceribus Leonis per ſimilitudinem quidam Scriptores prædicant. Ventriculus tamen paruus, & arctus, nec multo amplior in- D
teſtino, ad aures Ariſtotelis, eſſe perhibetur. At inteſtinum iuxta ventriculum laxius, & in fine arctius eſse fertur, hac de cauſa ſecundùm Ariſtotelem, & Plinium, canes in reddendis alui excrementis valdè nituntur. Denique Galenus in commentarijs ad Hippocratẽ ſcribebat canem habere ſimilem homini colorum naturam, & ex Meſocolis veluti ex Meſenterijs dependere.

lib. 11. de vſu par. c. 9

lib. 11. de vſu par. c. 9

l. 6. de anat. aa min.

li. 6. de mor. vulg. com. 4.

PHI-

PHYSIOGNOMONICA.

ARistoteles in Physiognomonicis, monimentis mandauit, qui caput habent magnum, canum instar, eos sensatos, & sagaces esse, acerrimoque narium sensu vigere. Sed quoniam Philosophus pluries canum meminit, illos aliquando appellans generosos, & magnanimos quandoque adulatores, & interdum conuitiatores. Idcirco Porta scripsit quòd robusti, & molossi canes sunt; qui magnanimi, & fortes dicuntur sagaces; qui narium sagacitate vestigant vulgo *Bracchi* nuncupantur. Cursores, & Ferarum amatores & custodes conuitiatores, & adulatores nominantur, quorum omnium veluti mores, ita illorum formæ varię sunt. Inchoantes igitur ab aspectu, vnà cum Porta, faciem oblongam hominis iniuriosi esse attestamur. Siquidem hic vir doctus huiusmodi homines ad canes villaticos refert, qui iniuriosi, inuerecundi, & etiam oblonga facie prędíti sunt. Deinde qui minus planam frontem habent, sagaces sunt, & ad canes secundum Aristotelem reducuntur. Immò fros in longum protracta optimos sensus, & docilitatem demonstrat, qualem frontem non solum in canibus, sed etiam in genuina Platonis effigie Porta obseruauit. Gratarola verò homines protensę frontis, vt patet in canibus, adulatores esse constituit. Pręterea, quibus sunt oculi ignei, inuerecundi sunt, & ad canes referuntur. Etenim Adamantius tradebat oculos igneos, & caninos impudentiam demonstrare, quare apud Hesychium, & Varinũ impudentissimus, & inuerecundus animus, ob fixum, & impudentem aspectum caninus exprimitur. Canes autem venatici supra oculos episcenium habent, homines igitur hac physiognonomia insigniti crudeles habentur, quod contemplari licet in Actiolino Patauinorum tyranno cuius effigiem Porta Venetijs in marmore diligenter contemplatus est. Ille enim suæ & prioris ætatis viros crudelitate superauit. Si labia consideremus Aristoteles habentes labium superius sursum eleuatum, itaut dentes, & gingiuæ appareant, tales immodestos, & philodotos, nempè munerum amatores, esse decreuit. Vnde Porta ex prominentia superioris labij, homines ad conuitia, & contumelias pronos, & ad canes referendos esse statuit. Gratarola aures meditans prodidit homines auribus moderatis ad morẽ canis præditos, fideles, & si irritantur, in iram valdè pronos esse arguit. Prædictis addamus figuram nasi, qui si erit subtilis, & acutus, veluti in canibus domi versantibus conspicitur, tunc hominem valdè iracundum demonstrabit. Quapropter Philosophus scribens ad Alexandrũ dicebat per huiusmodi nasũ hoĩs sæuæ iræ denotari, & ad canes referri cũ canes in irã procliuiores quàm tigres esse ferantur. Denique ad contemplationem dentiũ si accedamus, aliquando dentes caninos in aliquibus hominibus firmos iustò longiores, & ad exteriorem partem expositos possumus intueri qui non modò homines ad iram procliues, sed etiam helluones, & lasciuos indicant. Quandoquidem Gratarola fatetur se plures cum his dentibus nouisse, qui lurcones, bibaces deceptores, & homicidæ fuerũt.

INGENIVM, MEMORIA.

Docilitas.

CAnibus à natura insitum, ingenitumquè esse ingenij vigorem ex eo colligunt Auctores, quia persequentes Feræ alicuius vestigia, & ad foueam aliquã peruenientes quodammodo ratiocinantur, dum Feræ odorem nequè in sinistra, & dextra parte, nequè in fouea persentientes, Feram transilijsse fossam conijciunt. Ideoquè, & ipsi transeuntes Feram sectantur. Deinde maiorem ingenij solertiam hoc animal indicat, dum inter alia proprium herum cognoscit sectatur, & tuetur. Iuxta illud.

Inter quadrupedes Canis fidelis,
Inter quadrupedes canis voluptas

Inter quadrupes Canis Patronum
Cognoſcit, veneratur, & tuetur.

lib.3.ca.16. His addamus ex Aeliano, ſi canes venantes in mortuum aprum, vel ceruũ inciderint, huiuſmodi cadauera ab illis non attingi; ne alieno labores ſibimet adſcribere videantur qua ſi velint omnibus eſſe manifeſtum ſe non carnes, ſed victoriam amare. Ab his non eſt ac cenda hiſtoria Plutarchi de ingenio illius canis, qui tot lapillo in aphoram oleariam iniecit, donec oleum ad anguſtum vaſis orificium aſcendens lambere poſſet. Amplius canes fælici memoria pollent; quoniam propria nomina, & vocem Dominorum, & familiarum agnoſcunt, nec non itineris etiam longiſſimi meminerunt. Nonne, ex Blondo canis quidam Venetijs in medio fori poſt triennium ſuum agnouit Dominum? Immò maiorem no bis affert admirationem canis Vlyſſis, qui, vt recitat Homerus, redeuntem herum poſt viginti annos primus omnium familiarium cognouit. Quamobrem cum hac fælici memoria canes præditi ſint, docibiles etiam eſſe perhibentur. Ad rem Plutarchus narrat in Theatrum Marcelli, ſpectante Veſpaſiano, canem introductum fuiſſe, qui in omnibus ferè ſalta tionibus eruditus, erat, deinde ægritudinem tam bellè ſimulabat, vt omnes ſpectantes ma *B*

Coloq.7. xima admiratione afficere. Nam poſt ſigna contracti doloris, tanquam mortuus concidebat, atque huc, & illuc pertrahi permittebat; opportunè autem, vt res expoſtulabat, tanquã à profundo ſomno excitatus ſe mouebat; ſignumque præbens lætitiæ colludere incipiebat. Maiolus etiam mira de cane recitat, qui coram Iuſtiniano Imperatore, ſpectante populo, multiſque ſpectantium anulis in aceruum congeſtis notu proprij Domini, cuique ſuum ore reſtituebat, deinde rogatus quiſnam ſpectantium eſſet diues, vel pauper, & quæ nam mulier meretrix, vel vidua, omnia citra errorem, veſte cuiuſcumque ore apprehenſa, demonſtrabat. Noſtra etiã ætate multi Agyrtæ huiuſmodi canes edoctos circumducunt, & in foro Vrbium, congregata frequentis populi corona, nummum oſtendunt, poſtea tecto canis capite, illum occultant; deinde canis detectus ſolo olfactu rem quam primum deprehendit, & latebras, in quibus fuerit nummus, latratu, & exultatione ſignificat; hiſq. rebus viſu iucundis à circumſtantibus pecuniam corradentes magnum quæſtum faciũt. Habemus etiam ex Blondo, quod Franciſcus Marchio Mantuæ, parens Federici Ducis, qui defectu morbi comprehenſam vocem habebat, inſtruxerat canem, qui optimi ſerui munere fungens quemlibet aulicorum, nutu Principis, vocabat. Tandem miram docilitatem *C* præſeferunt canes cæcorum Romanæ Vrbis, qui eos ad omnes Eccleſias, & ad omnes Principum, & ciuium ædes loro ligati, ſtipis petendæ gratia, ducunt, noruntquè locũ, quo veniendum fuit; ibique, donec data fuerit elemmoſyna, quieſcũt. Nuper hic Bononiæ quidam cæcus morabatur, qui ceratum pro callis auferendis venale habebat, & per totam ciuitatem canis longo funiculo ligati ductu vtebatur.

FIDELITAS, ET AMOR erga Heros.

TAntus fuit canum erga proprios Domino gratus animus, & tanta beneuolentia, vt non deſint innumeræ hiſtoriæ, quæ canes hominum defenſores in pugna declarent, quæ beneficio canum, Dominorum interitum detegant, & demum, quæ ſpontaneam canum mortem heris pereuntibus *D* patefaciant. Ratione primi recitat Ioannes Tzetzes, quòd Orpheus Menipæ filius, cum adhuc eſſet iuuenis cum canibus venaturus ad quoddam promontorium acceſſit, vbi magnus Draco morabatur, qui impetum in iuuenem faciens, illicò a canibus herum liberaturis dilaniatus fuit. Quid ſimilem accidit puſioni equitis Romani qui domi ſolus dormiens vnà cum cane à ſerpente per foramen parietis ingrediente laniatus eſſet, niſi canis acerrimè cum eo dimicans illum interemiſſet. Ceſellium Iuris conſultum clariſſimum, auctore Mantua, e ſuburbano veſperi redeuntem, inimici ſtrictis mu-

li. 3. Polym. cronibus aggreſſi ſunt, ſed beneficio canis ipſum concomitantis euaſit. Cælium quoque Senatorem Placentinum armati homines aggreſſi non prius illum iugulare potuiſſent, niſi canem illius primò occidiſſent. Ratione ſecundi non defuerunt canes, qui propriorum

rum

E rum Dominorum mortem reuelarunt. Nicias venator, referente Maiolo, in fornacem imprudenter incidit, eius autem canes, & latratu, & cursu Niciam aduri transeuntibus indicarunt, cum nemo vnquam id animaduertisset. Pariter Leuticas tres puellas à Spartanis quibusdam iuuenibus constupratas, moxquè occisas, & in puteum deiectas canis Sedaso patri peregrè aduenienti latratu, & cursitatione ad puteum prodidit. Blondus etiam tradit, quòd catulus puerum concomitans, ipsumque se laqueo in cella vinaria suspendentem intuens tanquam suspensi nuncius sursum, & deorsum latrando currere non cessauit, donec parentes canem secuti puerum suspensum inuenerint. Apud Io. Tzetzem legitur contigisse, vt quidam Caupo humaret cadauer hominis à se occisi, qui postea à cane proditus, & rem confessus iussu Præfecti Vrbis suspensus fuit. Ad rem ex Ambrosio habemus Hecati Antiochiæ militis canem cadaueri adstitisse, qui mæsto eiulatu amorem Heri testans ad fidelitatis spectaculum ingentem hominum coronam conuocauit. Interea aduenientem, qui cædem patrauerat, conspicatus eum mordicus apprehensum tandiù detinuit, donec flagitio patefacto, reus ad vltimum supplicium ductus fuerit. Apud Plutarchum de Pyrrho fertur, eum aliquando cani obuiā factum cadauer herile tridui spatio sine cibo custodienti; quod Pyrrhus sepeliri, canemque sibi diligenter seruari iussit. Accidit autem, vt paulò post Pyrrhus exercitum lustraret, dum ei assidebat canis interim cum interfectores Heri nomina daturi præstò essent, canis, vbi eos adesse conspicatus est, magno latratu Pyrrhum identidem respiciens, omnes circūstantes exurdabat. Id autem omnibus spectantibus facti suspicionem insinuauit. Ideo illi capti, & confessi meritas pænas, mandato Pyrrhi penderunt. Similem casum recitat Blondus accidisse in Gallia; Dùm Mercator per solitudinem proficiscens, nefanda lucri cupiditate captus alterum à cane associatum (ambo enim ad Nundinas equitabant) iugulauit, & humo condidit. Canis, hero mortuo, illud nemus ingenti vlulatu replebat, quem Accolæ in diuersorium duxerunt, & cibo refecerunt, ille refectus ad locum cadaueris sepulti reuertebatur; Interim, mercatoribus à Nundinis redeuntibus, canis homicidam agnoscens tanquam hostem latratibus, & morsibus prodidit, Ideoquè captus, & flagitium confessus, manibus carnificis vitam finiuit. Non dissimilis casus prædictæ historiæ, referente Scaligero, est Galliæ peculiaris. Quidam Regis Aulicus amicum, cui canis erat comes, fortè ob perfidiam obtruncauit, & in agro sepeliuit. Canis amore victus diù sedit in tumulo; postquam verò fames pietatem superauit, in aulam sine Domino reuersus est; rati cōtubernales bestiam temerè vagari, ei cibum dari iusserunt, satur autem tumulum petebat, totiesquè iuit, & rediuit, donec canem secuti cadauer inuenerunt, & agnitū sepultura affecerunt. Canis exequijs peractis, socius fit eorum, quorum dux fuerat ad inuestigandum. Tandem aliquando homicidam in aulam reuertentem conspicatus illum magnis latratibus ita persecutus est, vt talis suspicio, orta fuerit, quæ etiam mouit Regem, vt iuberet homicidam causam dicere. Dum ille hanc culpam deprecari cæpit; canis, & latratibus, & assultibus orationem obturbabat res eò deducta est, vt, iussu Regis, homicida cum prouocatore singulari certamine præliari coactus fuerit. Picta est canis victoria in Cænaculo quodam Reggio, immò pictura vetustate obliterata, Regum mandato, semel, atque iterum instaurata est. Postremò canis fidelitas eò peruenit, teste Aeliano, vt quicunquè proditores à canibus detecti fuerint, quia canes curam honestatis Domini gerentes reperti sunt. Catellus enim Siculus cuidam adultero infensissimus fuit, etiamsi adulteræ familiares omnes corrupti fauerent. Itaquè admissum adulterum, in repentino mariti reditu certo quodam loco occultarunt catellus solus fidelis nunquam cessauit penès ostium illius cubiculi allatrare, pedibusquè fores conuellere, donec maritus quid mali suspicans, aperto ostio, adulterum armatum sequenti nocte maritum occisurum inuenerit. Ratione tertij, non desunt exēpla, quæ declarant canes adeò fideles, & beneuolos fuisse, vt vnà cū heris perire voluerint. Polus Tragædus, ex Aeliano cū defunctus cremaretur, canis eius alūnus in medios saliens rogos cū altore suo exustus est. Fuit alter Pyrrhus, qui cum in rogo positus esset; itidē eius canis in pyrā saltans concremari pertinacissimè voluit. Canis Theodori præstantis fidicenis, cum ipse humaretur, Melitæus in eius sepulcrū spontè descendit. Item canis Eupolidis poetæ comici, Augeas nomine celebratus mortuo, & sepulto Domino, præmęrore, & ipse cōtabuit. Canis ēt Iasonis lycij, hero suo interfecto, capere cibū noluit atq. ita cū illo inedia perijt. Aelian. narrat Dariū, qui postremus regnauit apud Persas,

Coloq. 7.

Cauponis historia.

De Pyrrho & cane

Nefanda lucri cupiditas.

Exerc. 202.

lib. 7. hist. An. c. 33.

loco cit.

Canes defūctis heris pereuntes.

lib. 6. hist. An. cap. 22.

ſas,in ea pugna,quam contra Alexandrum ſuſcepit, à Beſſo multis vulneribus confoſ-
ſum,& iacentem,omnibus diſcendentibus, à ſolo cane ab eo educato ad mortem vſque
cuſtoditum fuiſſe. Noſtra ætate (inquit Blondus) in ciuitate Aſtenſi, cum mulieris cu-
iuſdam genere claræ funus procederet,canis, facto impetu, ſuper cadauer inſilijt, & præ
dolore tanquam ab aliqua Fera laniatus interijt. Ioannes quoquè Tzetzes recitat ca-
nem Xanthippi,qui fuit pater Periclis,vt Dominum nauigantem ſequeretur, in mare ſe
proieciſſe,atquè natando viribus exhauſtum expiraſſe. At maiori nobis eſt admiratio-
ni id,quod tradit Aelianus de cane cuiuſdam Colophonis, qui vnà cum eo, & famulo
mercatum in Ioniam ad ciuitatem Theon ſe contulit; cumquè in itinere ſeruus pecunias
ferens,alui exonerandæ gratia,à via parumper de flexiſſet, loculi humi depoſiti imme-
mor abijt. Canis ad marſupium cuſtodiendum remanſit, donec illi, re infecta; ob amiſ-
ſas pecunias reuertentes canem penes marſupium inuenerunt, qui diù fame afflictatus
ſtatim poſt illorum reditum exanimatus eſt. Non eſt ſilentio inuoluenda fidelitas canis
Titij Sabini, qui auctoribus Plinio, & Solino,nec eum in carcere, nec in morte vnquam
deſeruit; immò proiectum illi panem ori Domini mortui appoſuit, & cadauer in Tybe-
rim proiectum,accurrente multitudine ad ſpectaculum, canis natans tergo ſuſtentare
conabatur. Ad finem Scaliger prodit, quòd Agreſtis Corſus ſolum ſolus eduxit ca-
nem ad venatum, eius fretus cognita fide, & ferocia, peruenit ad ſummitatem montis,
vbi ingens frigus dominabatur, ſeditquè in rupe feſſus. Poſtridiè eius familiares rati
hominem à feris interrēptum,quæſitum exiuerunt, illumque procul conſpicati alta voce
appellauerunt; ſed cum nec reſponſum audirent,nequè vllum corporis motum conſpice-
rent (diriguerat ibi gelu) acceſſerunt, vt cadauere ſaltem potirentur. Ibi canis excuba-
bat, qui illicò in omnes etiam notos tanquam furatum Herum venientes magno impe-
tu irruit, aliquoſquè proſtrauit, nequè prius à pertinaci tutela recedere voluit, donec ſa-
gittis confoſſus ad Heri genua vitam depoſuerit.

Chyliad. 3. cap. 130.

Canis Marſupij cuſtos

Exerc. 202.

A CANE, ET OB CANEM occiſi.

PLinius monimētis mandauit Coryngem Reginam propter liberiorum cū
marito Nicomede Rege Bithyniæ iocum, à Cane Regis fuiſſe interfe-
ctam. Siquidem id hoſtiliter aduerſus Regem agi canis putauit. Euripi-
des etiam poeta, ex Textore, noctu rediens à cæna Archelai Regis Ma-
cedoniæ a Canibus à Pomero quodam æmulo immiſſis extinctus eſt. Dio-
genes Philoſophus deceſſit ex morſu canis, iuxta mētem Textoris,eodem die, quo Ale-
xander Macedo in Babylone mortuus eſt. Heracleſus autem phyloſophus (referente
prædicto auctore) cum eſſet hydropicus, ad remedium ſebo bubulo inunctus, atq. Soli
expoſitus, profundoquè ſomno correptus à canibus laniatus eſt. Linum Apollinis filiū
ex Pſamata Crotopij Argiuorum Regis filia, à matre apud Nemeum flumen expoſitum
canes dilacerarunt. Cuius meminit Ouidius in Ibin.

Quiq́ Crotopiadem deripuere Linum.

Neanthus, ſi vera ſcripſit Politianus in Nutricia, propter Appollinis Chelyn temerè affe-
ctatam à canibus meritò tantæ audaciæ vindicibus interfectus fuit. Cecinit igitur hunc
in modum.

Improbus hanc ſtultè Chelyn affectare Neanthus
Auſus Apollinea pendentem ſuſtulit ade;
Quam tamen indocto ferientem pollice chordas
Vindice diſcerpſit rictu nocturna Canum vis.

Lycaon Rex Arcadiæ, vt recitat Volaterranus, cum in Lupum eſſet conuerſus à ſuis ca-
nibus in venatione occiſus eſſe perhibetur. Hic caſus ſimilis fuit morti Actæonis, quē
cum incautè Dianam in fonte nudam conſpexiſſet, in Ceruum cōuerſum proprij canes
lacerarunt. Quare non immeritò canebat Ouidius.

Inſcius Actæon cernens ſine veſte Dianam
Præda fuit Canibus non minus ille ſuis.

lib. 7. hiſt. nat.

Tom. 1. offi.

lib. 16.

Thra-

E Thrasus quoquè puer Delius Dianæ carissimus vicanum perijsse dicitur, Hoc memorat Ouidius in Ibin.

Pradaq; sis illis, quibus est Latonia Delos
Ante diem rapto non adeunda Thraso.

Parthenius narrat in Thessalia Cyanippum filium Pharacis, pulchram puellam, quam deperibat, à parentibus impetratam vxorem duxisse. Erat autem iuuenis venationi valdè deditus, itaut interdiù Feras insequeretur, noctu autem in profundum somnum delaberetur; quare vxor diligentiam adhibens, vt cognosceret quid tota die maritus operaretur, ad genua subductis vestibus clam ministris omnibus syluam ingreditur. Porrò Cyanippi canes fortè, Ceruum insequentes ferociores redditi, cum puellam olfecissent aggressi, nemine prohibente, totam dilaniarunt. Insuper Perithoi, & Coris interitum à cane dimanasse tradit Suidas; nam Molossorum Rex fuit Hades, nempe Pluton, seu Orcus, hic filiam habuit Perisiphonem, quam vocauit Corem (Formosas enim mulieres Molossi Cores appellabant) hanc Peritous ex corde amans noctu illâ rapere decreuerat. Quo cognito, pater Hades canem suum à magnitudine Tricerberum nuncupatum ante F fores ligauit, qui ex constituto venientem Perithoum necauit; itē Corem ad opem ferendam accedentem interfecit: quam postea Poetæ à Plutone raptam fuisse fabulantur. Canace filia Regis Aeoli, cum inhoneste Macareum fratrem adamaret; ex ipso filium suscepit; quo intellecto ex vagitu infantis, dum extra palatium ad nutricem deferreretur Rex indignatus infantem canibus deuorandum exposuit; deinde Macareo in Delphum aufugiente, nudatum ensem filiæ misit, vt semetipsam perimeret. Aliam historiam habemus apud Aelianum, de quodam seruo Diogenis, hunc Patriam relinquentem famulus nomine Manes solum secutus est: hic tandem consuetudinis Diogenis impatiens terga dedit. Cumq. Diogenem aliqui hortarentur, vt eum quæreret, respondit indecorū esse, cum Manes Dogenis non indigeat, Diogenem Manis egere. Verùm seruus ille postea captus, Delphosquè adductus à canibus discerptus fuit. Dubrauius historicus hoc idem Boleslao Secundo Poloniæ Regi contigisse docet. Hic enim Rex ob cædem S. Stanislai Cracouiensis Episcopi Regno à Romano Pōtifice exutus, actusquè in exilium, in tantā amentiam incidit, vt per syluam oberrans à suis tandem canibus deuoratus fuerit. Præterea, ex Contareno habemus, quòd Astrologus quidam celeberrimus interrogatus à G Domitiano Imperatore de fine vitæ, respondit Imperatorem breui periturum. Hac de re Imperator indignatus, necemquè Astrologo machinans denuò ipsum interrogauit, nùm propriæ vitæ finem præuidisset, cui Astrologus se à canibus dilaniandum esse protulit. Tunc Imperator prognosticum irritum facturus Astrologum mactari, comburi, cineresque humari iussit. Cum autem ministri ad comburendum cadauer rogum accēdissent, oborto repentino imbre, ministris recedentibus, & extincto igne, canes illud deuorarunt. Omissis interea infinitis fine nomine, quos canes interfecerunt, nam tradit Saxo Grammaticus, Broinoni inusitatæ ferocitatis canem extitisse, horrendæ quidem acerbitatis belluam, atquè humano conuictui formidolosam, quæ sola bissenos viros oppresserat. Tandem, qui à canibus rabidis morsi interierunt, sunt innumeri. Vnum tamē aut alterum recensere libet. Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem memorat Baldū virum clarissimum Iuris vtriusq; Doctorem, qui Tridenti colludens cum catello iam rabie affecto, in labio inferiori demorsus fuit, sed ipse huius rei ignarus rabidus factus, & hydrophobicus nullo adiutus medicamento miserabiliter interijt. Nonne S. Bellinus, ex Gesnero, idem mortis genus passus est? hic Pataulo pulsus à plerisquè Nobiliū, quia H seuerius, & sanctius, quam ab illis probari posset, Episcopū agere:; in palustre agri Germanici Solum quindecim milla passuum Rhodigio distans diuertit. Hic cum manus hominum euasisse videretur, Canum rabiem euitare non potuit, à quibus laniatus tandem in Diuorum numerum relatus fuit. Postremò si eos, qui causa canum perierunt, enumerare vellemus, proculdubio diem integrum consumeremus. Vnà igitur instar omnium legentibus historia à Pausania in Laconicis recitata sufficiat. Hercules cum Oeno consobrino Spartam veniens fortè Hippocoontis ædes pertransiuit. Tunc canis domus custos Oeonem inuasit, ille lapide canem percussit. Quod obseruantes Hippocoontis filij cursim egressi fustibus Oeonem confecerunt.

In Ero, c. 10

li. 3. memor. cap. 37.

lib. 13. de var. hist.

lib. 8.

In Auctario

lib. 6. hist. Dan.

lib. 6. c. 36

D. Bellinus à canibus laniatus.

ÆGRITVDINES CANVM, & Medelæ.

CAnum valetudinem innumeris ferè morbis esse obnoxiam Gratius poeta eleganter declarat in opere de venatione; quando morbis canum verba faciens sic inquit.

Quid dicam tus sis, quid ma sti damna veterni,
Aut incuruata, si quã est tutela podagra
Mille tenent pestes, curaq. potentia maior,

li.2.memor. cap.27. Solent autem potissimum canes ægrotare, quando Iupiter in Sagittario propria domo versatur. Tunc enim teste Merula, erit magnorum animalium, & canum strages. Nostra igitur intererit in præsenti historia omnes canum affectiones vnà cum præsidijs enumerare, excepta tamen rabie, de qua seorsim in capite subsequenti sermo habebitur. Inchoantes igitur à morbis capitis, canes epilepsia opprimi statuimus, tum quia canes sæpius conuulsos conspicati sumus, tum etiam quia Clarissimus Montuus in Anasceue morborum, & canes, & Cercopithecos conuulsione laborare obseruauit. Ideo in hoc casu Medici canum non solum ad inustionem, sed etiam ad oleum costinum, & vulpinum confugiunt. *Morbi oculorum.* Oculi canum aliquando lippitudine vexantur, tuncquè Tardiuus aquam tepidam cum farina, & albumine oui adhibet; & in tollendis albuginibus osse sepiæ crematõ vtitur, huncquè puluerem ad oculi abstersionem per fistulam insufflat. *Surditatis curatio.* Si surditate afficiantur, qui morbus ex pigritia, & ex omni amissa alacritate deprehenditur; Tardiuus oleum rosaceum cum vino generoso permixtum in aures instillat. At si aures vermibus scateant, idem auctor spongiam tritam cum albumine oui exceptam, instar cataplasmatis, applicat. *Vermes aurium.* Præterea solent canes fortè propter nimiam capitis humiditatem contractam, amittere odoratum; idcirco tunc purgandi sunt, & præcipuè si sint sagaces, vel venatici ad coturnices. *Odoratus amissio curatur.* Plinius in hoc affectu, vtitur elleboro, quam doctrinam hodierni venatores sectantur; dum sumunt radicum ellebori albi drachmã semissem mixtamquè cum modico laridi canibus præbent. Hac enim ratione per partes superiores, & inferiores optimè expurgantur. Tardiuus staphisagram tritam cum oleo, & ouo propinat. *In lib. de cura canum. cap.4.* Carcanus tandem, vt canes amissum recuperent odoratum, recipit drachmas duas agarici, scrupulum vnum salis gemmei, & cum oximelle pilulam conficit, quã butyro inuolutam cani ægrotanti tradit deglutiendam, hocquè remedium expertum commendat. Amplius canes aduersa valetudine palati, gulæ, & thoracis identidem vexantur. Propterea Tardiuus palatum nimio calore refertum butyro melli permixto inungit. *Morbi gulæ.* Si hirudines gulæ adhæreant accipiendæ sunt muscæ per æstatem circa equorum capita volitantes, quarum crematarum nidore hirudines cuicumquè parti adhærentes excidunt. Quando verò aliquod os gulæ canis infigitur, nasus canis apprehendendus, oleumquè per fauces infundendum est quia hac ratione, ex Tardiuo, omnia gulæ infixa per tussim excutiuntur. *Tussis.* Si morbosa tussis canes infestet, ita vt venationem, & custodiam impediat, Blondus amygdalis dulcibus mundis, & contusis in vino dissolutis non modicam vtilitatem attribuit. Tardiuus pulegium in oleo, & melle non infrugiferum esse opinatur. Si ad ventris inferioris affectus recensendos descẽdamus. Primò in stomachum incidemus, qui interdum languore, & vomitu laborat. *Vomitus.* Quamobrem Tardiuus ossa bouis in aceto cocta summo cum emolumẽto rodenda obijcit. *Tormina.* Ad tormina ventris nonnulli parùm pulueris cymini in cibarijs canum miscent. Tardiuus allium cum oleo calido tritum commendat. *Verminatio* Si in ventre fuerint lumbrici, idem Auctor recipit semen absynthij, cornu cerui, & lumbricos siccatos, omniaquè cum melle exhibenda esse præcipit. Demùm canes alui adstrictione laborant, quando frequenter gemunt, loco permanere nequeunt, & assiduo egerendi conatu premuntur. *Stypticitas.* Hæc affectio potissimum catellis delicatis accidere solet, propterea potione olei, vel modico mannæ in iure, aut potis scammoneæ granis liberari solent. Per vrinã etiã canes, qñq. sanguinẽ reddũt, & Tardiuus in hoc morbo laudat coriãdrũ cũ aqua oleo, & lẽticula coctũ; oĩaq;

B Cani edenda curat. Post hæc, morbi pedū considerandi sunt. Etenim si pellis aut vngues à pedibus separentur. Tardiuus farinam aquæ permixtam super locum affectum diligat, vel pedes canum ponit in decocto facto cum corticibus mali punici, sale, & aceto. Quādo vero aculei pedes canum læserint. Albertus furfurescam cum larido tritam loco saucio apponens spinam extrahit. Hoc præsidium aliqua non caret difficultate, cum Auctor, quid per furfurescam intelligere voluerit, non doceat. Gesnerus tamen non sine ratione hāc farfaram nempe tussilaginem esse opinatur; quoniam folia huius plantæ albis quibusdā, ceu furfuribus obducuntur; quæ folia in hoc casu, non sunt spernenda; quia Ruellius folia farfaræ tela omnia corpori infixa extrahere tradidit. Vermiculi quoquè in posterioribus canum cruribus identidem nascuntur. Ideo ad illos perimendos, præter vnguētum Apostolorum, & Aegyptiacum, quorum descriptio in Antidotario Bononiensi habetur, succus foliorum persici adhibendus est. Quidam venatores experti huiusmodi vermiculos in omnibus brutis animantibus interire affirmant, si stechas citrina de collo eorum suspendatur. His animaduersis, nobis morbi cutanei se se offerunt, inter quos primum locum scabies occupat, in qua auferenda varij auctores varia remedia præscribūt.

Morbi pedū.

Furfuresc ... Alberti quid.

Scabies canū.

F Gratius poeta in libro de venatione sic inquit.

An si deformis lacerum dulcedine corpus
Persequitur scabies longi via pessima lethi.

Idem auctor paulò inferius hoc assignat præsidium.

Tunc, & odorato medicata bitumina viro,
Imponesq; pices immundaq. vnguen amurcæ.

Dioscorides oleum lentiscinum, & cedriam in scabie canum commendat. Alij canes scabiosos in aqua marina sæpius mergunt. Alij decocto lupinorum, vel lixiuio frequenter lauant, aut in aqua, in qua fabri ferrarij ferrum candens extinguunt. Alij deniquè sanguinem detrahunt à quatuor cruribus tundēdo venam maiorem, quæ per externam cruris partem descendit; simulq. adhibent vnguentum pro scabie, quod nostri pharmacopæi in officinis paratum seruant. Verùm si scabies præscriptis medicamentis reluctetur; tunc Franciscus Carcanus ad hydargyrum, tanquam ad sacram anchoram confugit. Recipit enim vnciam vnam argenti viui, & vncias quatuor axungiæ, quibus simul mixtis, canem Soli expositum inungit, vt vis medicamenti penetrare possit. Hæc inunctio alternis die-

li. 1. de mat. med.

In lib. de cura canu. c. 5.

G bus ter repetenda est; deinde canis sapone nigro, & lixiuio dulci diligenter abluendus est, quoniam pristinam valetudinem recuperabit. Quoniam verò prædictū vnguentū casum pilorum generat. Ideo axungia veteri canis postea liniendus est, siquidem hæc augmentum pilorum solicitare potest. Inter morbos cutaneos variolę recensentur, quibus canes Meliteos laborare nostræ mulieres obseruarunt, sed quoniam in his superandis totū opus naturæ relinguūt. Hac de re ad verrucas, & clauos ponderandos descedemus. Verrucas igitur diligenter fricant, deinde illis medicamen instar emplastri applicant compositum ex puluere corticis cucurbitæ, sale, oleo, aceto, aloe, & sinapi. Pro clauis ex fimo arido, cortice cucurbitæ, pane hordeaceo simul crematis, addito puluere plumbi, & aceto medicamentum componunt. Prædictis addamus vulnera, quibus canes variè consauciantur. Huiusmodi igitur vulnera, vel simplicia, vel composita erunt. Simplicia canibus tantum lingenda relinquuntur, vel puluere cranij canini insperguntur. Sin composita fuerint; tunc adhibenda erunt illa præsidia, quæ in curandis humanis vulneribus vsurpantur. Postremò canes à quibusdam animalculis veluti ricinis, pediculis, & pulicibus infestantur; quæ animalia pro viribus profliganda sunt. Varro aduersus pediculos stap hi-

Verruca.

Vulnera.

H sagriam tritam inspergit, & canem in decoctione radicum aceris, vel mādragoræ abluit. Blondus verò decoctum radicum cyperi præfert. Alij pulices enecant, dū canem in aqua marina, vel muria mergunt. Alij deniquè succo ellebori, vel cucumeris syluestris totum canem perlinunt. Ad finem sunt qui credant, ex Blondo, propter fascinum canes emaciari, & interire, cum Virgilius id etiam agnis accidere scripserit.

Fascinum canum.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

Itaq. Blondus animaduertit cauendum esse, ne catuli ab inuidis hominibus inspiciantur; quandoquidem quidam maligni spiritus ab oculo fascinantis exeuntes animal tenellum inficiunt. Vnde Blondus ad fascinum præcauendum coralium de collo suspendit, & bacchare viridi frontem coronat.

RETINENDI, FVGANDI, & necandi Ratio.

CYnoglossa herba matrici canis coniuncta, Alberto auctore, omnes Vrbis, vel ruris canes allicit ad locum, in quo occultata fuerit. Idem præstare affirmat eamdem herbam sub planta pedis gestatam, quia latratum canis impedit, & canem hominis asseclam efficit. Varro, vt fugam Canis euitet, ranam coctam ei obijcit; vel hoc remedio non conferente, canem castrat, quia canis emasculatus tanquam fœmina domi morari cupit. Alij optima de caussa hoc remedium non probant, quoniam canes imbecilliores redduntur, & præcipuè si pro venatu, vel pro armentorum custodia alantur. Tardiuus alas canum oleo inungit, quia hoc præsidio eorum cursum impedire putat. Crescentiensis primùm loro, deinde ferrea catena ligari præcipit, vt in determinato loco morari assuefiant. Fronto in Geoponicis græcis fugam à canibus arcet, dum totos à capite ad caudam vsquè butyro perlinit, & lingendum butyrum eis exhibet. Vel, ex eodem auctore, fugam impedies, dum alterius canis secundam in panniculo ligatam ei olfaciendam obieceris. Porta commendat ossiculum repertum in latere rubetæ, quod deferentem libenter canis sectabitur. Cæterùm ad canes arcendos, Scholiastes Homeri inquit, quòd oportet sedere baculum deponere, ne canes insidias, & suspicari possint. Sed satius erit ad venena confugere. Quamobrem Dioscorides chamæleonem album cum polenta permiscens canes, sues, & mures occidit. Apocynum quoque & brassica canina, ex eodem Auctore, si dentur canibus illos interimunt. Plinius ad venenandos canes commendat aquam in qua asparagus decoctus fuerit. Item plumbi fumum extollit. Fraxini fructus canibus magno esse nocumento perhibetur, quia dolorem vertebrarum, & coxarum excitet; licet sues illo saginentur. Rhododaphnes planta, quam hodierni Botanici oleandrum appellant canes interficit, si folia, vel flores cum cibarijs canum misceantur si Dioscorides, & Auicennas veritatem scripserunt. Cardanus nullum venenum spongiæ frixæ equiparandum esse existimat, quoniam hæc neque digeri, neque egeri possit. Nucem vomicam, quam ab effectu caninam Auctores vocitant, ad canes venenandos natura procreasse videtur; si quidem hæc recens, si lima teratur, canique vel cum butyro, vel cum alio pingui deglutienda præbeatur, trium horarum spatio illum ad interitum perducit. Aristoteles in Mirabilibus narrat circa Scytharum, & Medorum regionẽ quoddam hordei genus nasci, quo homines vescuntur, sed sues, & canes excrementum hominis, qui panem ex hoc hordei genere comederit, tanquam lethale venenum abominantur. Omisso interea aconito cyoctono, ita appellato, quia canes perimat, nec non napello, qui inter cætera venena nulli animanti parcit.

lib. 7. Phyt cap. 15.

lib. 2. de mat. med.

li. 32. de rer. variet.

EPITHETA.

OB inexplebilem edendi auiditatem apud Græcos canis λάβρος, scilicet nimium vorax, ὠμηστής, seu ὠμοβόρος crudiuorus, à dentium acutie κάρχαρος, & καρχαρόδοις dicitur. Ratione coloris ἀργός, nempe albus, ἀργλόδης albos dentes habens, & χαροπός ob glaucos oculos vocitatur. Latini ob assiduum latratum, canem vocalem, vociferum, orisonum, & latrantem nuncupant. Alioquin Homero ὑλακόμωρος canis latrando fatigatus exponitur. Albertus fortè ob magnitudinem canis pro molossis mastinos vertit, quod epitheton Itali catuli magno accommodant. Immò non solum canes magnos; sed etiam quodcumq. moderatam magnitudinem excedens, mastinum nũcupant. Gesnerus autem huius nominis originem inuenire nescit, nisi per mastinum Albertus maximum scribere voluerit. Canes enim mastini sunt grandes, & mordaces, vt inquit Alunnus. In Gallia autem Narbonensi Canem magnum, & robustum Feras maiores adorientem *Limiero* appellant. Præterea locus natalis multis epithetis occasionem præbuit. Etenim Vmbrum vocant ab

E ab Vmbria, Laconē à Laconia, Epiroticū ab Epiro Græciæ regione, Iberū, idest Hispanicū, Sauromatā Oppianus exponit Polonicū, Amycleum ab Amyclis Laconiæ ciuitate, Amorgū ab Amorgo Insula vna Cycladū, vt refert Stephanus; Dulichiū secundum Martialē à Dulichio Insula Maris Ionij. Arcades pariter à regione ita cognominata dicūtur; licèt tales ex canibus, & alijs Feris geniti fuisse dicantur. Molossus quoque, & Molosicus ex Molossia regione denominatur; quāuis Aristoteles Molossos canes magnos, & robustos ad pastores, & venationē attinētes intellexerit. Verū ab æquiuocatione huius nominis cauendū est; quandoquidē hoc vocabulum non solum cani sed etiam homini Molossiæ Regionis competit. Immò & Molosso Pyrrhi filio, & pedi metrico molosso cognominato, quia odas hoc pedis genere constantes Molossi populi in templo Iouis canerent. Gratius poeta canem metagontem fortè à loco nominat; nam Metagonium apud Stephanum Vrbs Libyæ esse perhibetur. Alij Promontorium ab angulis ita dictum esse statuunt, quod Africam à Numidia diuidit. Idem Gratius Poeta canes aliquos petronios indigitat, qui vnde denominentur ambiguum est. Est quidem notum Petroniam esse amnem in Tyberim defluentem ita dictum, quia per petras currat. Amplius à nonnullis

Iupiter à canibus cognominatus.

In li. de ven.

F dotibus, & prærogatiuis Latini canibus varia epitheta assignarunt. Nam aliquando canē vocant fidum, & fidelem, quandoquè pernicem, citum, & celerem, veltrum hunc Itali dicunt. Interdum leui somnum, vigilem, auritum, sagacem, odorum, & odorisequum indigitarunt. Id exprimitur versu myuro apud Terentianum in Hymno.

Dirige odorisequos ad certa cubilia canes.

Item Græcis ob allatas rationes, canis ταχὺς velox, & θοὸς celer exponitur; necnon ἀάδεης poeticè pro ἀδεὴς intrepidus, τυμολέων animosus, seu animo leonino præditus, & καρτερόθυμος apud Calabrum, quia animi solertia omnia vincat. Aliter σιβὴς, & ἰχνευτὴρ vestigia inquirens, hac de re ἴρυνες κύνες apud Xenophontem canes sagaces, quibus inest bonus nasus; exponuntur. Latini insuper ob animalis sæuitiam, & immanitatem, canem immanem, immitem, ferum, infestum, damnosum, formidabilem, horrendum, atrocem, mordacem, audacem, sæuientem, tristificum, rabidum, rabiosum, & lethiferum indigitarunt. Gesnerus refert eos canes in Gallia vocari serpentinos, qui anguina sæuitie referti ad capiendas maiores Feras è Britannia plerumquè ducuntur. Easdem ob causas Græcis canis ἀγριόμορφος ferinam habens faciem, τρασὶς audax, & temerarius, ὑβριστὴρ insolens, λάθαργος clandestinus, quando latenter mordet, μιαιφόνος sanguinarius, ἀνδροβόρος homines vorans, λυσσαλέος rabidus, & λυσσητὴρ rabiosus cognominatur. Prę-

lib. 2.

Idid. 15.

Diogenes cur canis.

G terea à muneribus, quibus funguntur, varia etiam epitheta sortiuntur. Etenim qui ad capiendas Feras est idoneus venaticus & venator dicitur Virgilius sic canit.

Venator cursu canis, & latratibus instat.

Qui pecudes à lupo defendit, pastoritius, qui villam custodit, villaticus, qui templum seruat, ædituus; & tandem qui cum equis currere consueuit, parippus, secundùm Cælium ex Polluce nominatur. Ob eadem munia apud Lexicographos græcos, canis vocatur θηρευτὴς venator, θηροφόνος Feras interimens, λυκορραιστὴς luporum interfector; ideoq. Βοτὴρ, nempe pastor seu ὄιων σκοπος ouium spectator, & custos; immò φιλοποίμνιος apud Theocritum, scilicet gregis amans exponitur. Alioquin οἰκοφύλαξ, seu οἰκουρος, apud Athenæum, domus custos, & θυρορὸς ianuæ tutela indigitatur. Hac fortè ratione motus Theocritus canem aliquando lampurin nominauit; nempe à λάμπειν, & ὠρεῖν, quod custodire indicat nisi velimus lampurin à flauo caudæ colore canem nominare. Τραπεζεὺς autem mensæ assecla, canis ab Homero dicitur. Ab oranmentis, & vinculis canes,

Canes quidam Romani Capitolij custodes.

H varijs donantur epithetis. Nam canis armillatus est, qui millo, seu collari munitur. Numelarius, vt legitur in historia Batauiæ, cognominatur, qui vinculis detinetur, siquidem apud Festum numella est vinculum, quo canes ligantur. Item catenarius canis legitur apud Senecam, qui ad fores domus, custodiæ causa, catenis vincitur. Tandem ad mentem Pollucis, Canes Castorij, Harmodij, & Menelaides à Dominis, & nutritoribus nuncupati fuerunt. Scimus quidem aliquos ob pilorum copiam hirsutos, ob molestiam pulicum pulicosos, & quia sub tutela Dianæ venationis Deæ fuerint, Dianios nuncupari. Legitur etiam libro quarto Antologij græci, canis ficulneus. Verùm huiusmodi canem vir quidam eruditus Priapum horti custodem interpretatus est.

In Iliad. ψ. & χ.

lib. 3. de Ira.

DE-

DENOMINATA, & cognominata.

NOn poſſumus ſummatim omnia à canibus denominata exprimere, cum hæc, ob multitudinem, longum ſermonē expoſtulent. Veruntamen ordinatim incedentes à viris inſignibus ad animalia, plantas regiones, cæteraquè inanimata deſcēdemus, quæ à cane aliquam denominationem ſumpſerunt. Iupiter Cynetheus ab Arcadibus cognominatus fuit, quoniam ipſos olim rudes ad venationem inſtruxerit Cynoſurium nonnulli Mercurium appellarunt. Verùm Gyraldus in hiſtoria Deorum id non admittere videtur, dum exponit Cynoſuram Arcadiæ eſſe arcem à Cynoſuro Mercurij filio denominatam. Cynaras Rex fuit Cypri. Cyneas Theſſalus Pyrrhi Regis legatus. Huius meminit Plutarchus. Cynegias vir fuit Athenienſis in bello Perſico fortiſſimus, vt docet Suidas. Cyniſcha Archidami filia plurimum ſtudij ad Olympicum certamen contulit, primaquè mulierum equos nutriuit. κυνοκλοπος fur canis exponitur, quapropter Hercules, quia canem cerberum furatus fuerit, ab Ariſtophane hoc cognomine decoratur. Alioquin κυνοπληκτος, & κυνοδηκτος homo à cane percuſſus, vel morſus, κυνοβρωτος à canibus exeius dicitur. Nam κυνολυσσος vocatur hydrophobus, nempe qui rabie impulſus in metum aquę incidit. Κυνηγος verò venator, venatrix, & canum ductor à Græcis cognominatur. Hinc κυνηγία venatio, & κυνηγεω venor, cum in venatione canes adhibeantur Κυνοβλωψ nuncupatur ille, qui caninum aſpectum repreſentat; ſed præcipuè hoc nomen in hominem impudentem transfertur, quamuis hic κυνολεσχης apud Euſtathium turpiloquus exponatur. Nam κυνοθαρσης ſecundum Theocritum eſt ille, qui canina præditus eſt audacia. Vnde Cydimachi filius propter ſimilem audaciam κυων fuit cognominatus. Κυναδης autem apud Heſychium, & Varinum homo illiberalis, & ſordidus legitur, inde oritur κυντατος miſerrimus, peſſimus impudentiſſimus. Diogenes etiam cynicus à canibus cognomentum ſortitus eſt, quia more canum mordax eſſet, & quemlibet acriter reprehenderet. Quamobrem Alexander huic ſportulam oſſium plenam dono miſit, quam cynicus accipiens dixit; caninus quidem eſt cibus, ſed donum nequaquam regium. Hinc nonnulli eruditi viri philoſophos cynicos deriuant, qui contra humanam verecundiam in propatulo, ritu canum, cum vxoribus congrediebantur; quoniam, cum honeſtum ſit coniugium, palam etiam licere cum vxoribus concumbere prædicabant. Cynices tamen ſecta philoſophorum (teſte Laertio) nūcupata fuit, quia huius auctor Diogenes diſſereret in Gymnaſio non procul à portis Athenarum, cui cynoſarges nomen erat. Prædictis poteſt addi Zoilus canis rhetoricus nominatus, qui omnes auctores taxādo, more canis, allatrat. Cyna apud Heſychium nomen fuit meretricis, Alterius ſub nomine Cyne per ſimplex n Ariſtophanes in Veſpis meminit. Canius poeta temporibus Martialis floruit quē libro primo epigrammatum memorat. Poſtmodum Catullum Catulum, Caninium, Canidium, & Canuleium propria virorum nomina apud Veteres Romanos legimus. Refert etiam Plutarchus quoſdam ciues Romanos canes cognominatos fuiſſe, quorum munus in Vrbe erat, vt omnia bona capitali Iudicio damnatorum, quocumquè pretio etiam viliſſimo venderent. Ideo adagio de re vili pretio vendita, proferebatur venditorem ad canes reductum eſſe. Hoc prouerbium ad noſtra vſquè tempora penetrauit; cum hic Bononię dicatur. *Eridotto alla Cagnola*. De homine, qui aliquid vili pretio vendere cogatur. Priſci guloſos catillones vocabant, quia more catulorū alienas ædes intrarent, aut quia omnes patinas lamberent. Demùm à catellis multas familias nomen ſumpſiſſe notum eſt. Hac de re Vulteius ſcribens ad quemdam cognomento catellum, alludenſq. ad cognomen, & ad animal ſic canebat.

Iupiter à canibus cognominatus.

Idil. 15

Diogenes cur caninus.

Ciues quidam Romani Canes dicti.

Ignauos, turpes, ſtultoſq; Catelle catellos
Immodicè extollens cur facis eſſe Ioues?
Ediſcunt dicis, totam referuntq; Mineruam;
Quod ſcio ſi ſcires non (puto) deſipere.
Quod facis, odiſſe eſt, cæcos nec amare catellos,
Sic catulos turpes ſimia turpis amat

lib. 1. Epigr.

Cæcos

E

Cæcos cæce tuos cognosce Catelle catellos
Illa patris virtus maxima, nosce suos.

Nostra etiam ætate multæ familiæ à canibus cognominatæ Mediolani, Sulmonæ, & Bononię viuunt. De Castracanis Fani, & Lucę. Vt missos faciamus auctores insignes, qui à canibus cognomentum sumpserunt. Nonne extat percelebre opus Gabrielis Cagnoli, in quo de calore innato luculenter agitur? Nonne Marsilius Cagnatus volumen de sanitate tuenda, & aliud Obseruationum euulgauit? & alij multi, quorum nomina, breuitatis studio, omittimus? Subsequuntur Populi à Canibus denominati, inter quos Alani recensentur, cum Iulius Cęsar Scaliger *Alan* Scythica lingua Canem interpretetur, eoque magis, quia huiusmodi Populi in vexillis pictum Canem pręferrent. Insulam Anganiam dictam (vt notat Paulus Venetus) homines rictu canino incolunt. Plinius quoquè in nemoribus Indiæ, homines caninis capitibus esse constituit, qui loco vestium pellibus Ferarum velantur. Ioannes etiam Bohemus in quadam parte Africæ Populos Cynnaminos, vel potius Cyaminos à canibus cognominatos versari docuit, quia greges Canum ad tutelam vitæ nutriant. Insuper Aelianus Populos Cynamulgos recenset, quia à canibus lac exprimentes, quemadmodum nos ouillum, & caprillum, libant. Licèt secundum alios auctores, Cynamulgi canes nonnulli appellentur, quibus lac bubulum in cibis gratissimum esse perhibetur. Alioquin Canibales (vt exponit Petrus Martyr in historijs noui Orbis) Populi Anthropophagi esse feruntur. Sunt quoq. ad mentem Plinij Canarij populi circa Athlantem Africæ montem habitantes ita nuncupati, quia victus eis vt Canibus sit promiscuus. Tandem Hemicynes, quasi semicanes à Stephano memorantur non procul ab Hyperboreis habitantes, & instar canum latrantes, qui Apollonij poetæ versibus celebrantur. Si ad animalia fiat transitus; in primis se se offert Cynopotamus, idest canis fluuiatilis, quem Syluaticus Castorem, vel lutram esse declarat; deinde Cynoglossus, quem piscis plani speciem Rondeletius constituit, hanc cæteri auctores soleam, vel lingulam appellant. Sequitur Cynomia muscæ genus impudentissimum, vnde nomen sortitum est. Accedit Cynoraistes animal insecti genus canibus valdè infestum, quod alio nomine Croton, vel Ricinus dicitur. Est enim ad similitudinem seminis Ricini herbæ, idest Keruæ Arabum. His annectamus catulos foetus canum, quamuis, & fœtus aliorum quadrupedum catuli, secundùm Nonium nuncupentur. Verùm, cum de fœtibus Canum sit sermo, catuli absolutè pronunciantur, cæteris verò fætibus differentia additur. A catulo postea aliud diminutiuum dimanat, vt catellus, & catella: licèt aliquando hoc vocabulum, catella, apud Liuium ambiguum sit, quatenus pro catenula vsurpatur. Verumtamen Sipontinus pro catello caniculum, & pro catella caniculam legit. Hæc vox, canicula, apud Isidorum æquiuoca est, cum instrumentum Harpax dictum denotet, quo quicquid cadit in puteū extrahitur. Alioquin κυνάριον, & κυνίσκος pro catello apud Xenophontem legitur. Hinc κυνίζω canem ago. Latini catillare, per alienas domos, more catulorum, vagari exponunt. Plantæ succedunt nobis ponderandæ iuxta ordinem partium canis, quibus assimilantur. In antiquis herbarum nomenclaturis, crocum cynomorphon, quasi faciē canis Dioscorides appellat, psyllium quoquè in eodem loco cynocephalion dicitur, fortè quia folliculus caput canis referat. Rectius Anthirrinum Cynocephalea herba vocatur, cum, flos, vel semen caput canis repræsentet. Cynopsis apud Theophrastum à Theodoro Gaza caninus oculus vertitur. Porta hanc herbā eamdem esse cum psyllio opinatur, tum quia Dioscorides illam cynomia, vel cynocephalion nuncupauerit, tum etiam quia florē oculo canino similem producat. Lingua canis multis plantis accommodari potest, sed inter antiqua Dioscoridis nomina, plantago cynoglossa dicta legitur. At viri eruditi putant plantaginem non cynoglossam, sed anticynolyssum legendum esse, cum rabiem canis expugnare valeat. Aliter cynoglosia apud Botannicos nuperos planta est a plantagine valde discrepans, cuius multæ species à Bauhino assignantur. Et Tragus scorpioidem cæruleam, seu Alsinem scorpioidem cynoglossam minorem cognominauit. Dens canis apud Clusium planta est, quæ ineunte vere, duo tantùm producit folia cum flore, & radice dentem caninum æmulante. Crescit etiam passim quædam graminis species radice candida, & geniculata, quam vulgus herbariorum dentem canis vocat. Hanc multi canariam, vel herbam canis esse volunt; quia hac vorata à canibus, vomitus prouocatur. Gesnerus autem arbitratur per herbam canis determinatam speciem graminis

Marginal notes: *lib. 3. ca. 21.* / *lib. 7. cap. 2.* / *li. 1. de mor. gent.* / *lib. 5. cap. 1.* / *Animalia à canibus cognominata.* / *lib. 20. Orig.* / *Planta.* / *lib. 4. Phyt. cap. 14.* / *lib. 2. plant. rar. cap. 60.*

F G H

nis non esse intelligendam; quandoquidem canes aspera cuiuscumque graminis folia mandunt, vt vellicando fauces uomitum excitent. Fructus sebesten, qui passim in pharmacopæis conspicitur ob figuram ab aliquibus mamilla canis indigitatur. Quamuis etiam Chamæleon niger in antiquis nomenclaturis Cynomazon, quasi mamilla canis à Dioscoride dicatur. At secundùm alios à mactandis canibus maza canis legitur. Aliter etiam Cynozolon ob grauitatem odoris nominatur. Satyriorum multæ species à Botanicis ostenduntur, quas plantas, cum radices rotundas testium instar procreent, Græci Cynosorchides, & Latini testiculos canis indigitant. Orobanchem herbam sine folijs crescentem, & in figura genitale canis imitantem Prisci Cynomorion dixerunt. Nam Cynomoron per quatuor tantùm syllabas prolatum apocynum herbam indicat, quæ in cibis mixta canes perimit. Cæterum aduertendum est in doctrina Plinij, Apocynum designare etiam officulum in sinistro latere Rubetæ inuentum, quod canis impetum cohibere perhibetur. A graui canum, vel catulorum odore multæ plantæ denominatæ esse videntur. Etenim Syluaticus hyoscyamum herbam canicularem interpretatur, quoniam huiusmodi planta odorem valdè similem odori catulorum spiret; qualis odor in cynoglossa etiam obseruatur. His fortè de causis Bryoniam, seu vitem albam Matthioli, Tragus cucurbitam caninam dixit. Nasturtium Prisci cynocardamum, quasi nasturtium caninum, & Abrotonum Cynonchitem vocarunt. Abrotonum fœminam Salmanticenses, ex Clusio, thymum caninum dixerunt. Sideritim tertiam Matthioli Auctor Herbarij Lugdunensis rutam caninam nominat. Rumicis quartum genus Fuchsij, seu chrysolacanum Dodonei à Lonicero Attriplex caninum dicitur. Pariter ob virosum odorem ampeloprasum aliqui allium caninum. Item hyacinthum primum Matthioli cæpam caninam, immò, & scillam cæpam caninam vocitant. Tandēquè apud Priscos, fructus mandragoræ malus canina à Romanis appellabatur. Ad inferendam canibus necem, terra producit Aconitum, quod ab effectu cyoctonũ Botanici dicunt, cyniá, vel cynocrambem, quam Latini brassicam caninam, nucem vomicam, quam officinæ nucem caninam, nec non Capsicum, quod multi Zinziber caninum esse volunt. Quid plura? Violarum, & Rosarum quædam species à canibus denominantur. Siquidem Violam martiam syluestrem flore ampliori, & parùm odorato Tragus violam caninam cognominauit. Cynorhodon rosa canina exponitur, vel quia (Auctore Gesnero) rigentes huius spinæ serratos canum dentes æmulentur, vel quia huius rosæ radix aduersus canum rabiem commendetur. Cynorhodon quoquè ab Hesychio, & Varino lilium rubens nominatur. Quædam rubi species à cane nomen desumit, & Cyno batos nempe rubus caninus dicitur, quamuis Dioscorides in antiquis nomenclaturis smilacem asperam cynosbaton appellauerit. Κυνοκέντρον nomen est herbæ apud Hesychium, quæ aculeus caninus transferri potest, hæc autem an sit cynacantha, nimirum sentis canina, an verò alia planta diuersa, suo loco, & tempore perpendendum erit. Bauhinus in Matthiolum quandam Caucalidis speciem nodos echinatos circa caules producentem describit, quã lapulam caninam vocat, fortè quia huiusmodi echinati nodi canibus transeuntibus facile adhæreant. Cania vrticæ species est apud Plinium, & cynæ sunt arbores Arabicæ apud eundem folijs palmæ similibus, ex quibus Incolæ vestes concinnant. Postremò herba est cynospastos dicta, aliter à lucis splendore, Agloophotis cognominata, quæ sine ope canis à terra erui non potest, quemadmodum Porta in Phytognomonicis vbertim declarat. His notatis de plãtis quidã lapis vulgò *Castracane* dictus elapsis annis ex Persia in Italiã delatus ab Auctoribus Nephitis quasi nebulosus appellatus ponderandus sese offerret, verum quia nostro negotio parùm famulatur, propterea hoc prætermisso ad varias ægritudines à cane denominatas accedemus examinandas. Primùm morbus caninus apud Festum rabies per antonomasiam exponitur. Sequitur cynanthropia, seu insania canina, quæ proculdubio à lycanthropia non discrepat, cum simili ægritudine affecti, more canum, vel luporum, noctu circa ossa mortuorum versentur. Immò quædam conuulsionis species canina dicitur, quam Græci cynicum spasmum esse volunt, quoniam tali morbo affectus dimidiam faciem in obliquum torquet, & rictum irascentis canis æmulatur. Cynanche in scholis Medicorum anginæ species est à canibus denominata, vel quia canes hoc morbo sæpius laborent, vel quia hoc affectu detenti, ritu canum, aperto ore respirare, & linguam exerere cogantur. Alioquin κυνάγχη est manuum vinculum apud Varinum. Sequitur caninus appetitus, affectio, secundum Galenum

lib.3. plant. rar. cap. 40.

lib.8. cap. 10

Morbi à cane denominati.

E Galenum, in qua multa cibaria ingeruntur, quæ paulò post euomuntur, quod canes præstare solent. His quamdam tussis speciem clamosam addemus, quam Syluaticus caninam interpraetatur, quia hæc canes frequenter afficere soleat. Quamdam scabiei speciem vulgus caninam appellat, vel quia sicca sit, ne vllam humiditatem emittat, vt contingit in canibus, vel quia sit curatu difficilis: nam si accidat, vt canes scabie corripiantur, vt plurimum cum illa commoriuntur. Prædictis etiam addere possumus κυνειον θανατον nimirum caninam mortem, quam Aristoteles difficilem interpretatur, cum canes difficulter animam efflare deprehensum sit. In equorum vngulis prominentiam quamdam nonnulli cynoplon vocant, & Leonicenus hanc partem ita dictam existimat, quoniam calli in equi vngula tanquam in vnguibus caninis subsint. Demùm in homine quandoque armorum ossa quædam à Græcis cynolopha dicta eminent, quam prominentiam Cælius caninam cognominat. Iam libet accedere ad Insulas, ciuitates, oppida, cæteraquè loca à canibus denominata. Illæ igitur septem Insulæ fortunatæ olim cognominatæ, hodie a Bordonio, ob magnorũ canũ multitudinẽ Canariæ nũcupãtur. Cynopolis, vel si placet duobus vocibus κύνων πόλις, apud Stephanũ, est canũ ciuitas in Ægypto, in qua Anu-
F bis colitur, ab hac postea Cynopolitana præfectura deducitur. Cynos est ciuitas in Luciade, vt refert Liuius. Cynethea, ex Stephano, Vrbs est in Arcadia, vnde Cynethenses Populi dimanarunt, quos nonnulli ex Cynetheo Lycaonis filio deriuant. In agro postea Cynethensiũ vicino, fons scaturiebat, cuius aqua, ex Hermolao in Plinium, demorsos à cane rabido liberabat, hac de causa hunc fontem Alysson vocauerunt. Alioquin Cynetha Vrbs Thraciæ sub Nerito monte sita est. Cyne Vrbs Lydiæ, Cynura, Vrbs Argolicæ regionis ex Cynuro Persei filio, à Stephano dicitur. Deniquè ex eodem auctore Cynna oppidulum propè Heracleam reperitur. His dictis de vrbibus, ad cetera loca descendemus. Cynosarges, auctore Stephano, locus erat Athenis vbi olim Dionus quidam Atheniensis Herculi sacrificauit, sed canis quidam albus portionem victimæ abripiens in aliũ locum detulit; quo prodigio Dionus perterritus, cum Deum consuluisset, responsum habuit eo in loco Herculi sacellum extruendum esse. Canis caput collis est Thessaliæ, & parua regio Thebarum, patriaquè Pindari. Si veritatem fassus est Stephanus; nam Cynosura, ex eodem auctore, Arcadiæ Promontorium a Cynosuro Mercurij filio dicitur. Cynossema, vel Cynotaphiũ, auctore Plutarcho, erat in Arce locus, in quo canes sepelieban-
G tur. Siquidem Xantippus Dux Lacedæmoniorum canes familiares humandos curauit. Aliud est cynossema apud Calydonios, vbi canis Atalantæ occisus à Calydonio apro sepultus fuit. Pollux quoque in Hellesponto Cynossema a celebri quodam cane constituit. Varinus, & Suidas, Cynossema Chersonesi locum faciunt, vbi Hecuba post captam Troiam, in mare desiliens vitam finiuit. Verùm, teste Plinio, tumulus Hecubæ vxoris Priami Cynossemá, vel sepulcrum canis dictus fuit, quoniam hæc, post exitium Troiæ, doloris impatiens in canem conuersa fuerit. De hoc Cynotaphio Reusnerus in Hodæporico sic cecinit.

Non procul inde aliud monumentum insigne perennat,
Latrantisq; Canis viua sub imagine saxum
Prominet, & funus, & bustum funeris expers,
Fertur in hoc Priami coniux mutata fuisse.

Habemus ex Huberto, quod circa Vuratislauiam, quædam lata planities est, quę in hodiernam vsquè diem campus caninus a Polonis, & Germanis cognominatur, & ille, qui ibi est vicus nomen hoc retinuit (vno autem ab Vuratislauia milliario abest) quoniam
H post peractam ibi pugnam cadauera, canibus insepulta remanserunt, vnde tanta canũ vis eò confluxit, vt difficilem itinerantibus transitum præberent. Hodie ex Ortelio canini campi Rhetorum sunt, qui Italicè *Grisoni* vocitantur. Denique Canaria hospitia apud Romanos illa vocabantur, quæ erant penes carulariam portam ita nuncupata, quia non longè ab illa ad placandum caniculę sydus canis immolabatur. Hinc dies festus, quo ex canibus res diuina fiebat, secundum Cælium, cynophontis nominabatur. Modò ad reliqua à canibus denominata descendere oportet. Primùm in homine considerandi sunt dentes canini dicti, quia acuti, & caninis dentibus similes sint, vulgus oculares vocat, vel quia oculis recta subijciantur, vel quia, illis auulsis, oculi summopere lędantur. Κυνῆ subintelligendo δορὰ pellis canum est. Aliter κυνῆ κοινή, κυνία κυνεία fœminini generis, & κυνέας masculini pileum, vel galerum significant, aut secundùm alios galeũ

cum

lib. 1. de sympt. caus. c. 7.

Loca.

lib. 3. ca. 17.

lib. 1. Insul.

Deca. 3. li. 8

Cynosura Promontorium.

lib. 5.

lib. 4. hist. Polon.

In Thes. Geogr.

Dentes canini.

cum olim ex pelle canina fieri ſoleret. Quamuis Etymologus à Cyne inuentore hoc peta A
ſi genus denominatum fuiſse putauerit. Hodie noſtri artifices pileos, vel alia veſtimen-
ta lanea parantes quandam lanę ſpeciem, caninam appellant, vel quia minimè tenuis,
vel quia pilis canum valdè ſit ſimilis. Quidplura ?littera R apud Perſium Poetam canina
dicitur.

——— ſonat hic de more canino.

Satyra I.

Littera.

Litera R. cur canina.

Nec immerito canina poteſt nuncupari. Hanc enim litteram canes reſtrictis dentibus
ringendo exprimunt, vel dicitur canina, quia hęc tremula vibratione linguę, more rin-
gentium canum, proferatur. Præterea in græcis Auctoribus leguntur multæ voces a cani
bus deductæ, vt κυνομαχέω aduerſus, canes pugno, κυνοφθαλμίζομαι caninis, & impuden
tibus oculis aſpicio, κυνοδρομέω incitato curſu tanquam canis feror. Hinc κυνοδρομία ca-
nū curſus, & κυνηλασία canū incitatio apud Gallimachū legitur Κυνοῦχος lorū, quo canis te
netur apud Suidā, & apud Heſychiū marſupium exponitur. Κυσαρον apud Galenū voca
tur inteſtinū rectum κυνοδεσμίον præputij vinculum apud Pollucem, Κισός nates, & mulie B
bre pudendum indicat; hinc forte deducitur Cyſocrene vinculum, quo ſcorta coerce-
bantur. Canicæ teſte Nonio, erant de farre furfures, quia ex his cibaria canum pararen-
tur, vnde canicaceum panem furfuraceū dicebant. Κυνας a Lacedæmonijs medula panis
vocabatur, quia hæc, ut voluit Pollux, manibus poſt cænam abſterſis, canibus obijcieba-
tur. Solebant olim conuiuæ bucellā panis, qua manus abſtergebant, abeuntes ſecum de-
ferre, ad nocturnum pauorem amoliendum, qui in compitis accidere ſolebat. Verùm, re-
tulit Eraſmus, hoc remedium non fore inutile, aduersùs canes viatorē in compitis ado-
rientes. Κυναβρα odor ab alis dimanans exponitur; quamuis Scholiaſtes Ariſtophanis
hanc vocem cibum canis quaſi κυνοβοράν interprætetur. Ad finem ἀστρόκυνος canis ſyde-
reus à Cælio Rhodigino dicitur. Cynoſura verò Vrſa ex caudæ imagine, quia κυνὸς οὐρὰν
ἔχει ſcilicet, quoniam canis caudam habeat. Hinc caniculares dies nuncupantur, quæ tē-
pora Varinus κυνοκαύματα indigitauit. Indè poſtea cynicus annus dimanauit de quo
Cælius eſt conſulendus.

Canis cibi canum.

Aſtrocynos.

C

CANVM NOMINA.

NOn longiſſimis nominibus appellandos eſſe canes docuit Varro, vt cele-
rius vocem Domini noſcant; nec tamen breuioribus, quàm duabus ſylla-
bis enuncianda ſunt. Hoc præceptum aſſignabat Natalis Comitum hunc
in modum.

——— ponantur nomina cuiq.
Certa cani, teneatq. ad ſummum ſyllaba bina
Protinus, vt noſcat voces, & verba vocantum.

Nequè etiam canum nomina vt plurimum tres ſyllabas debent excedere. Nam Theocri-
tus quemdam canem vocauit Lampurum. Pallamedes agricola, ex Blondo, canem nomi-
ne Vlyſſem educauit. Famoſa eſt Aeſopica catella, quæ Lycena vocabatur. Cerberus,
pręter canem infernalem, Epiroticus fuit canis, ex Polluce. Item Cerberus canis Alexan
dri, qui cum Leonibus pręliari non dubitabat. Superius etiam poeta varia canum nomina D
recenſet, dum inquit.

Pone ſequebantur Domini veſtigia nota
Fidus Hilax, veloxq́; Lacon, raptausq. Licarbas,
Aſterionq. canes duris venatibus apti.

Cęterùm multò plura recitantur ab Ouidio canum nomina, quando de tranſmutatione
Acteonis in Ceruum verba facit his verſibus.

lib. 3. Metamor.

Dum dubitas videre canes, primuſq. Melampus,
Icnobateſq. ſagax latratu ſigna dedere,
Gnoſſius Ichnobates, Spartana gente Melampus,
Inde ruunt, alij rapida velocius aura
Pamphagus, & Dorceus, & Oribaſus Arcadas omnes,
Nebrophonoſq. valens, & trux cum Lelape Theron,

Et

Et pedibus Pterelas, & naribus vtilis Agre,
Hylæusq́; ferox nuper percussus ab apro,
Deque Lupo concepta Nape, pecudesq́; secuta
Pæmenis, & natis comitata Harpya duobus,
Et sub stricta gerens Sicyonius ilia Ladon;
Et Dromas, & Canache, Sticteq́; & Tigris, & Alce,
Et niueis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prqualidusq́; Lacon, & cursu fortis Aello,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lycisca,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirsutaq. corpore Lachne.
Et patre Dictæo; sed matre Laconide nati
Labros, & Aglaodos, & acutæ vocis Hylactor.

Itaque Melampus à pedibus nigris fuit nuncupatus, Ichnobates per vestigia ambulans, Pamphagus omnia comedens, Dorceus acutè videns, Oribasus montes ascendens, Nebrophonos ceruorum catulos perimens, Theron Feras persequēs, Lelape à velocitate, atq. impetu; lelaps enim apud Græcos procellā significat. Pterelas alatus transferri potest, nā πτέρον alam indicat. Agre à venatione dictus fuit, etenim venatio ἄγρα exprimitur. Hylæus quasi syluestris, Nape quia in saltibus versetur, Harpya quia rapacissimas aues harpyas æmuletur. Ladon à fluuio Arcadiæ, & Dromas à cursu nomē sumpserunt. Canache à strepitu, quia hic canis latratu omnia nemora repleret, Sticte à coloris varietate, Tigris à ferocia, Alce à pernicissimo Alces cursu, Leucon ab albedine, Asbolos à nigris pilis, Lacon à Patria, Aello à procella, Thous à velocitate], Lycisca quasi parua lupa, Harpalos rapax, Lachne à villorum densitate Labros vehemens, & impetuosus Aglao dos à nitore dentium, & Hylactor quasi latrator. Vnde colligendum est nomina secundùm varias, & peculiares belluæ proprietates canibus esse imponenda, longissimaquè semper esse vitanda vt Hippocentaurus, quo nomine apud Pollucem quidam canis decoratus fuit. Hæc præcepta seruant etiam Nuperi: si quidem apud Augustinū Niphum Turcus, & Falco canum nomina leguntur. Hodie etiam canis appellatur Leo, Lupus, Stella, Fulgur, Bellina, Rubinus, & ratione Patriæ, Britannus, Gallus, Milanus. Tandem sexcenta apud Xenophontem canum nomina leguntur, ad quem, breuitatis studio, lectorem relegamus.

Nominum canum Etyma.

PROVERBIA.

Non possumus cursim, breuiterq. adagia ad canem attinentia recensere; Siquidem tot sunt, quot ferè canum proprietates. Propterea, si vocem canum consideremus Primò solet dici, *Catulus Leonem oblatrans.* Quotiescunquè homo vilis potentiorem vult redarguere. *Canis non latrans fugiendus.* Passim profertur de homine taciturno; quoniā huiusmodi canes vt plurimùm mordere solent. *Canes timidi vehementius latrant.* Huius meminit Quintus Curtius, dum scribit vulgò iactatum fuisse apud Bactrianos; quandoquidem similes canes non mordeant: quapropter ad rem Bononiæ prouerbio dicitur. *Canis latrans nō mordet.* De illis verò qui in proprijs negocijs nullum progressum faciunt, sed potius hircos mulgere videntur, solet proferri hoc adagium. *Lunam allatrare.* Ad quod alludens Io. Franciscus Apostolus scribens ad Cyrnum sic canebat.

In me quid sæuis rabidis latratibus, altam
In Phœbens sæuis, ceu rabiosa canis?
Rictus ede tuos latratusq. euome Cyrne,
En perago cursus attamen ipse meos.
Enthea nam virtus spernit furiosa malorum
Murmura, ceu rabidos candida Luna canes.

Huic affine est illud, quod apud vulgum Bononiensem passim enunciatur. *Dum canis latrat Bos pascitur.* Et promulgatur in illum, qui aliquem maxima vitiorum labe refertum à criminibus remouere conatur iuxta illud.

Inuehit incassum, qui publica crimina taxat,
Laudat & auditor verba, nec vllus agit.

Ab hoc canino latratu dimanat aliud , quod memorat Saluſtius apud Nonium Marcel. A
lum . *Canina fęcundia.* Effertur que in quoſdam, qui tantùm ad maledicendum eloquen-
tiæ ſtudium exercent. Præterea à cuſtodia, & à mordacitate canis , alia emergunt pro-
uerbia Vt. *Canis in pręſepe.* Quadrat in eos, qui nec re quapiam fruuntur, neq. alijs copiã
faciunt. Vulgus Bononienſis hunc vocat canem olitoris, qui olera non edens, ab alijs ta-
men auferri prohibet . Thomas Morus huic cani hominem auarum comparat hoc epi-
grammate.

In li. epigr.

In pręſepe canis fœno nec veſcitur ipſe,
Nec ſinit vt fœnum, qui cupit, edat equus.
Seruat auarus opes, opibus non vtitur ipſe,
Atq. alios vti, qui cupiunt, prohibet.

Canis clanculum mordens . Hoc competit detractoribus, qui beneuolentiam ſimulantes
clanculum ſuis morſibus Proximum lædunt . *Canis ſęuiens in lapidem* . Quadrat in
illos, qui cauſam mali cuipiam alteri, & non auctori attribuunt . *Tetigit lapidem à cane*
morſum . Spectat ad homines valdè iracundos . Quandoquidem Plinius litteris man- B
dauit tangentes lapidem à cane demorſum fieri iracundiores . *Canis mendico auxilians.*
Euulgatur hoc adagium, quotieſcunquè aliquis nobis aduerſatur ; nam canes mendicis
infeſti eſſe perhibentur . *Pręſtat canem irritare, quam anum* . Refertur à Menandro, ſi-
quidem canis iratus, & latrat, & mordet ; at aniculæ non modò linguæ veneno , ſed in-
terdum malis etiam artibus nocere ſolent . *Canes mortui non mordent* . Geſnerus hoc
attribuit illis, qui omnia formidant . *Palearij canis* . Hodie profertur de homine inuti-
li, cum palearium nulla indigeat cuſtodia. *Caue canem.* Dicebatur ab Antiquis , & repe-
titur à Nuperis, quotieſcunque ab aliquo loco homo arcendus eſt . *Canes, & feles.* Pro-
nunciatur adagium in illos, qui inter ſe ſemper certant . *Odit cane peius & angue* . Hoc
dicitur de odio capitali . *In puteo cum cane pugnare* . Pertinet ad hominem contentio-
ſum, à quo non ita facile quis ſe poteſt extricare. *Canem auribus tenet.* De illo dicitur, qui
negocia amplectitur, quorum nihil ſua refert . *Canis in ſuarum ędium veſtibulo fortior*
eſt . Enuntiatur de illo, qui alienam expectans opem acriter dimicat . *Canis vindictam.*
Sub intelligendo, paſſus eſt . Hoc promulgatur in illos, qui præter opinionem pœnas
dant de illis, quos aliquandò læſerunt . Ortum eſt adagium ab interitu Euripidis poe- C
tæ Tragici . Etenim cum Thraces, de more, canem Archelai obterrantem immolaſſent.
Archelaus, hoc cognito, talentum eis mulctam dixit. At illi , cum ſoluendo non eſſent .
Euripidem ſubornarũt, vt ſibimetipſis mulctam remitti à Rege imperraret, quemadmo-
dum fecit . Poſtmodum Euripidem in ſylua ſolum vagantem Archelai canes à venatu
reuertentes dilaniarunt . Multiquè fuerunt huius opinionis , canes illos fuiſſe ex cane
prognatos , quem Thraces ſacrificarunt . Ratione cibi, & educationis canum, alia ſunt
prouerbia, quæ à varijs auctoribus proponuntur . Vt, *Canis panes ſomnians* . Diciturquè
de illis, quibus ꝑ quietẽ occurit, quod impensè deſiderant. *Te ipſum non alens canes alis.*
Profertur in illum, qui carẽs neceſſaria alimonia, conatur tamen famulos, & equos do-
mi habere . *Canem alis externum* . Effertur in illos , qui nota ingratitudinis ſignatos
multis beneficijs cumulant . *Dignus eſt canis iſto cibo* . Hoc recitat Suidas de illis, qui-
bus meritò aliquid mali contingit . *Caninum prandium*. Pronunciatur in Abſtemios, qui
tanquam canes à vino abhorrent. *Canis famelicus non timet fuſtem* . Auctores hoc aſſi-
gnant illis, qui neceſſitate coacti omnia audent . *Attali canis* . Textor id homini voraci
attribuit, quoniam huiuſmodi canis rictu ingenti cibaria integra deglutiret . *Quam faci-* D
le canis exta edit . Legitur hoc dicterium prouerbiale apud Senecam de re admodum
expedita. *Canis viuens è magdalia* Euſtathius in Homerum , hoc iactat in Paraſitos alie-
no victitantes cibo; nã Magdalia erat manuũ ſturgamentũ, quod poſt earũ abſterſionem

lib. 4. Iliad.

canibus obijciebatur. *Canis in olla.* Geſnerus ſcribit id eſſe promulgandum, quando ne-
bolus quidem in menſa relictus eſt . *Melitæus canis* . Id cõpetit homini tenuis victus, quo-
niam Melitæi canes, & paucis, & delicatulis cibis veſcuntur. *Canis circa inteſtina* . Spe-
ctat ad illos, qui rem deſideratã conſpicantes , illa tamen frui non poſſunt . Canes enim
circa inteſtina oberrant deuoraturi niſi lanij fuſtem timerent . *Periculoſum eſt canem in-*
teſtina guſtaſſe. Theocritus hoc adagio admonet non facile à vitijs eum remoueri, qui

Idyl. 10.

ſemel criminum illecebras deguſtauerit. Hinc oritur aliud recitatum in epiſtola D. Pe-
tri , *Canis reuerſus ad vomitum* . Pronunciatum in illos, qui in eadem flagitia re-
labuntur

E labuntur, à quibus semel recesserunt. *Obijcere canibus agnos.* Dicebatur olim, qui homines imbelles, & litium imperitos calumniatoribus exponebant. *Morbus pecudum salus canum.* Hodie passim effertur, quando vnius dispendium in alterius compendium vertitur, cum pecudes ob aliquem affectum pereuntes canibus obijciantur. *Canem alligare lactibus agnini.* Huius meminit Plautus in Pseudolo; vbi volebat inferre, qui credit homini malæ fidei, eum nihil operari; cũ frustra eum habeat obligatum, qui non est soluendo. *Canibus ossa prodo.* Manifestatur de eo, qui inimico proprium aperit consilium. *Cani das paleas, & Asino ossa.* Hoc recitatur, quando munera non conuenientia mittuntur, vt si bipalium sapienti, & liber rustico donetur. Ideo Seneca ad rem scribebat. Cauendum esse ne munera superuacua mittantur. *Canis caninam non est.* Id conuenit artifici, qui alium eiusdem professionis non vult taxare. Quamuis autem multi Auctores, vt relatũ fuit in cibo canum, tradant canes caninam carnem non edere attamẽ Scaliger fatetur se nouisse cantorẽ canem habẽtem, quæ omnes suos fętus deuorabat. Si ad venationẽ mentem conuertamus, inde multa etiam prouerbia dimanare colligemus. Nam *Canes venatici*, Vocãtur illi homines, qui semper aliquid rimãtur, & inuestigãt. *Inutiis canibus venari.*

lib. 2 de bene f. cap. 2.

Exerc. 202.

F Denotatur hoc adagio res non facilè succedere, quando a Nolentibus extorquentur. *Absq; canibus, & retibus.* Hoc protulit Pindarus in illos, qui clancularijs artibus prædam capiunt. Licèt etiam possit transferri ad eos, qui aliena non egentes ope, proprio marte rem aliquam assequuntur. *Ceruus canes trahit.* Assignauit hoc Theocritus in Thyrside, quod pronunciandum est, quotiescunquè res præposteræ succedunt. Etenim Ad rem Ouidius canebat.

Non docet infestos currere Cerua Canes.

Multi canes mors leporum. Gesnerus affert hoc adagium docens multitudini cedendum esse, *Panis, & non canis capit lepores.* Promulgatur quotiescunquè ad aliquod peragendum negotium non vnum, sed plura concurrunt. *Lepores à paruis etiam canibus comprehenduntur.* Non valdè recedit hoc adagium ab illo versu Ouidiano.

A cane non magno sæpè tenetur aper.

Monemur enim, ne fortitudinem mole corporea metiamur. Insuper ab alijs etiam canũ proprietatibus alia prouerbia scaturiunt, vt *Catella melitaa.* Quadrat in eum, qui in delitijs educatur; cum huiusmodi canes ad voluptatem tantummodo nutriantur. *Cauda blandiri.*

Adagia alia ex alijs cane proprietatibus.

G Refertur in illos, qui spe alicuius commodi allectati more canum alicui blandiuntur. *Vt canis è Nilo.* Euulgatur in illum, qui artem quampiam, obiter tantùm delibat, cum proprium sit canum Aegypti, ob metum Crocodilorum, Nili aquam currendo bibere. *Complura masculi canis cubilia.* Iactatur in hominem mulierosum, qui non certo contentus thoro per aliena cubilia vagatur. *Sternere lectum cani magnus labor.* Proferri debet in illos, quibus minime potest satisfieri *Canis dormiens non est excitandus.* Hoc Gesnerus docet eos non esse irritandos, qui nobis nocere possunt. *Canes vetuli non facilè assuescunt loro.* Gesnerus inquit hoc enunciandum esse in senes, qui difficilimè & linguam, & mores mutant. *Canis in vincula.* Potest pronunciari de homine, qui sponte seruitutis iugum subit. Sumptum est prouerbium à canibus, qui colla in vincula inferunt. *Docere canem vetulum motationem caudæ.* Vtitur hoc vulgus Bononiensis in illum, qui hominem versutum vult astutijs imbuere. *Non magis quàm canem.* Hoc adagio odium, & contemptio demonstratur. Quandoquidem quid simile per canis vocabulum declaratur. *E canis podice.* Lucianus hoc adagium rebus difficilibus accommodauit; proptereaquòd canes hanc partem angustam habeant, ideoquè difficilius,

H quàm alij animantes excernunt. *Canum claudicatio; Meretricum nutus, & mercatorum iuramenta.* Gesnerus tradit hæc tria ex æquo fidem non merere, quoniam canes identidem nullo morbo coacti claudicant. Præter institutum ordinem, alia adagia succedunt examinanda. Vt. *Qualis hera, talis canis.* Recitatur à Clemente, Alexandrino, & profertur in ebriosæ, & impudicæ matris libidinosam, & temulentam filiam. *Catula Dominam imitantes.* Attinet ad famulos, qui Dominorum ferociam repræsentare volunt, aut ad discipulos, qui præceptoris arrogantiam recipiunt. *Cani blandiri Domini causa.* Notissimum est apud nos prouerbium de illis, qui ab aliquo beneficiũ expectantes non illi solum, sed omnibus etiam familiaribus gratificari conãtur. *Pro malo cane sæem reposcis.* Diogenianus hoc memorat, quãdo pro re vili pretiosa expetitur; nã sus esculẽtus est, canis verò nequaquam. *Canis peccatum sus dependit.* Pronunciatur quando

Alia adagia prater ordinem institutum.

li. 3. Pedag.

pro eo,qui peccauit,alius dat pœnas. Verùm vnde originem habuerit Manutius ſe igno-
rare fatetur. *Alter Catuli longè olent, alter ſues.* Legitur apud Plautum in Epidico,

In li. Adag.

quo denotatur hominem ab homine veſtibus non dignoſci, ſed ineſſe cuicumquè quod-
dam proprium in facie,& oculis refulgens,quo Dominus à famulo, generoſus, à ruſtico,
& probus ab improbo dignoſcitur. *Delia nota canibus.* Dicitur de rebus notiſſimis;cũ
Diana ex Delo Inſula venationis Dea olim eſſe perhiberetur. Ad rem Virgilius
canit.

Notior vt iam ſit canibus non Delia noſtris.

Quaſi Millus cani. Prolatum eſt ad firmum indicandum præſidium, cum millus collare
mucronibus ferreis armatum canibus ſecuro ſit munimento. *Cum cane ſimul, & lorum.*
Dicitur quotieſcumquè omnia ſimul pereunt, vt nulla ſpes aliquid recuperandi relinqua-
tur. Vulgus Bononienſis ad rem dicere ſolet. Poſt amiſſam ſecurim proijcere manu-
brium. *Canes expellit, ſimul & ipſe egreditur.* Geſnerus iactat in illum, cui nihil omni-
no negocij eſt in aulis Principum, *Canem excoriatum excoriare.* Huius meminit Ariſto-

lib.2.Mor. cap.11.

phanes in Lyſiſtrata (referente Suida) conuenitquè illis, qui iterum patiuntur ea, qui- B
bus aliquando fuerunt afflictat ſcilicet addere afflictionem afflicto. Diogenianus id il-
lis competere opinatur, qui ad aliquod opus peragendum incaſſum accedunt. *In canis
podicem inſpicere.* Legitur apud Ariſtophanem,ſed Interpres admonet hoc in cæcutien-
tes iactari ſolere. *Canis in eadem dormitat tegula.* Vſurpatur ab Ariſtotele prouerbij lo-
co de illis, qui inſtinctu naturali erga ſimilia afficiuntur. Etenim Empedocles interro-
gatus teſte Ariſtotele; cur ſemper in eadem tegula dormiret canis. Reſpondit canem ſi-
mile quid tegulæ habere, & proinde ob ſimilitudinem eò tendere. *Pellem caninam ro-
dere.* Martialis hoc dixiſſe videtur prouerbiali metaphora pro eo, quod eſt hominem
maledicum,& improbum conuitijs inſectari. Demum tanquam coronidem hoc adde-
mus. *Ad Cynoſarges.* Hoc proferebant Priſci contumeliæ loco, in homines viles,& præ-
cipuè nothos. Etenim Cynoſarges locus erat apud Athenienſes, vbi nothi tantummodò
exercebantur. Erat enim ibi ſacellum Herculis,& Hercules nothus tanquam ex adulte-
ra natus eſſe ferebatur.

PROBLEMATA. C

Primũ Problema.

CVm varia ſint problemata ad naturam canum attinentia inchoantes à ca-
pite; primò de viſione diſſeremus. Nam quæri ſolet, cur canum, & leo-
num catuli cæci naſcantur. Reſponſum fuit capite primo primi libri.
Hæc animalia ab vtero prodeuntia non eſſe adhuc perfectæ maturita-
tis. Ideoquè paulatim viſionem perfici. Deinde de olfactu quæritur,

Secundum de olfactu.

cur canes inter quadrupedes, & vultur inter aues præcipua odorandi vi potiantur. Re-
ſponſio eſt id euenire huiuſmodi animalibus, quia ſicciora ſint, cerebrumquè nulli pitui-
tæ obnoxium habeant. Aliud etiam ſpectat ad ſenſum odoratus; nimirum cur Ze-
phiro flante canes malè venentur, Ratio eſt, quoniam Zephirus omnium ventorum
maximè eſt continuus, & terram attingens Ferarum odorem diſſipat, ſicquè diffi-

Tertium de lingua.

cilem efficit venationem. De lingua, Curioſi quærunt, cur hæc in cane ſit medicinalis.
Hoc nonnulli ab aliqua linguæ caninæ occulta proprietate dimanare opinantur. Alij D
reſpondent linguam canis multis poris refertam, in abſtergendis vulneribus, omnem
malam eorum qualitatem ad ſe trahere. Alij deniquè linguæ canis humores vulnera
ſanantes ineſſe arbitrantur. Nos autem huiuſmodi effectum, & abſterſioni, & ſicciori
animalis temperaturæ attribuimus. De dentibus, quærit Cardanus in Commentarijs

Quartũ de dentibus.

ad aphoriſmos Hippocratis, cur canes duriſſimis cibis, nempè oſſibus veſcentes firmiſ-
ſimos vſq; ad ſenium dentes conſeruent. Hanc rationem ibi aſſignat, quia hæc anima-
lia a calidis cibis ſe abſtinent. Quapropter monet eos, qui ad ſenectutẽ vſq; dẽtes conſer-
uare cupiunt, vt omnia calida vitent; etenim à frigido membra exanguia roborantur.

Quintum.

Poſſumus nos id ſicciori capitis huius belluæ temperamento attribuere. De latratu ca-
num multa proponuntur problemata. Primum eſt, cur canes domi morantes om-
nibus aduenis latratu infeſti ſint, in foro autem, & in itinere, neminem allatrent.

Scitè

E Scitè respondent aliqui, cum canes extra proprias ædes sint, nullumque locum tutum habere videant, eos quasi omni auxilio destitutos maximè formidare. His addamus, extra ædes, custodiendæ domus voluntatem cessare. Secundò quærunt aliqui, cur vno cane latrante omnes viciniæ canes latrare incipiant. Responsio est canem animal acerrimi sensus, audita alterius voce, vehementem iram concipere, consequenterquè latrare, necnon cæteros ad latrandum excitare. Tertiò proponitur, cur multis canibus latrantiibus, & vno verberato, & vociferante, cæteri aufugiant. Nonnulli respondent, caninam vocem à canibus cognosci; ideoquè cognito canis percussi clamore dolorem denotante, reliqui canes sibi metuentes terga vertunt. Quartò curiosi rimantur causam, propter quam mendicis, baiulis, alijsquè malè indutis latratu infesti esse soleant. Responsio nonnullorum est, quia huiusmodi homines minis, & percussionibus, vt plurimum canes vexare solent, vel dicamus, quòd canes vrbani cum hominibus ciuilibus, & benè indutis semper versantur; quapropter mendicos, aliosquè vestibus laceris amictos, tanquam externos allatrant, quemadmodum vicissim canes gregarij, & armentarij ciuibus, alijsquè benè indutis accedentibus molesti esse solent.

Sextum.

Septimum.

Octauum.

F Quoad motum huius animalis. Aliqui inuestigare conantur rationem, propter quam canis inter ambulandum alterum crus posteriorum contrahat; itaut tribus tãtùm pedibus incedere videatur. Id euenire dicunt, quia canes blandi, & adulatores sunt, idcirco & corpore, & corporis partibus interdum saltando gestiunt. Alij id dementiæ, & leuitati canum assignant, quæ in paruis potissimùm canibus obseruatur, cum hi aliquando insanire videantur: hanc tamen veram esse rationem existimamus, quoniam canes siccissimæ sunt temperaturæ, eoquè magis partes posteriores; hinc fit, vt illæ sæpè sæpiùs contrahantur. Circa motum pariter quæritur cur canis hominem potiùs, quàm aliud animantium genus amore prosequatur, & concomitetur. Hanc causam viri eruditi puro, & defęcato sanguini attribuunt, ex quo puri spiritus, indequè actiones vegetiores dimanant, quas sagacitas, & prudentia consequitur; qui affectus necessariò amorem exposcunt. Quamobrem canis hominem, & vicissim homo canem beneuolentia prosequitur Alij asseuerant hoc inde nasci, quia cætera animalia ex se victum inueniunt, canes autem nequaquam, nisi ab homine illis suppeditetur. Quæritur deniquè cur canes hominem sectantes semper præire velint. Responsio aliquorum est, quia

Nonum.

Decimum.

Vndecimum.

G canes quò tendunt citiùs aduentare cupiunt, vel quia sagaces sunt, sagacium autem proprium est præcedere. Nos autem ab eorum audacia id prouenire existimamus; quandoquidem audacia non solùm homines, sed etiam cæteros animantes primos ad operandum impellit. Amplius canis iracundia alijs problematibus ansam dedit. Etenim aliqui inuestigant cur canes iram concipientes rictum contrahant, & dentes ostendant. Id à sicca complexione canum dimanare asseuerant, proprium enim est siccitatis neruos ad suam originem trahere. Canis autem irascentis siccitas augetur; ideoquè, & labia, & nerui contrahuntur. Pariter considerandum est, cur canes post partum fiant iracundiores, cum cætera animalia, vt ouis, & mulier mitia euadant. Respondent rerum naturalium periti, Canes post partum non expurgari, quare illa excrementa in bilem conuersa natiuam canis iracundiam augere solent. His notatis, ad lotium canum accedemus, de quo duo quæri solent. Primum est; cur canes mares mingendo crus eleuent, fœminæ verò nequaquam. Pro responsione sciendum est, post sextum ætatis mensem membrum genitale canum adeò rigidum, & tensum versus ventrem fieri, vt nisi crus eleuaretur, totus venter lotio madefieret; ideo canes in eleua-

Duodecimum

Tertiumdecimum.

Quartumdecimum.

H tione cruris hoc incommodum euitant. Antequam verò sextum attingant mensem tanquam fęmellæ subsidendo meiunt. Denuò quæritur; cur potius secus parietes, quam alibi mingere cupiant. Pro dissoluenda difficultate notandum est, canem quatuor cruribus incedere, quare vno eleuato casum timeret, nisi esset penes aliquid, vt posset se sustinere si oporteret. Tandem congressus canis nos in magnam admirationem trahit, vt necessariò inuestigandum sit, cur canes post permixtionem adeo copulentur, vt nonnisi post longam moram separari queant. Philosophi multifariam respondent. Alij autumant membrum genitale canis in comparatione ad totius corporaturam esse magnum, orificium verò pudēdi canis fęmellæ esse angustum, cũ venereo tempore intumescat; hac de causa canes in congressu connectuntur. Sed veriorem causam putamus eliciendam esse à sicciori canum temperamento, consequenterquè ab inopia seminis,

Quintumdecimum.

Sextumdecimum.

nis,quod totum circa penem colligitur. Vnde turgidus penis,à vulua exire nequit, niſi A prius guttatim exeunte ſemine,detumeſcat.

FABVLOSA.

CErberum fuiſſe Plutonis canem tartareum nempè Inferorum cuſtodem trifaucem,ſeu tergeminum omnes poetæ fabulati ſunt. Quapropter Virgilius de hoc ſic canebat.

lib.6. Aen.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci.
Perſonat,aduerſo recubans immanis in antro.

Aliquando etiam poetæ hunc canē non ſolum tricipitem,ſed etiam centicipitem vocitarunt propter innumeros colubros,quos loco pilorum in capite habuiſſe finxerunt. Cæterum Hiſtorici veritatis perquam ſtudioſi tradunt Cerberum fuiſſe ſerpentem in Tęnaro,quem canem à mordacitate appellarunt, cum lethiferis dentibus homines mordens interimeret. Hunc tandem Hercules ad Euryſtea deduxit. Alij poſtea hunc canem B fuiſſe philoſophiæ ſymbolum ab Hercule patefactæ referunt; quæ tribus diſtinguitur capitibus,quorum vnum Rationi,alterum Naturæ,& tertium Moribus famulatur. Vnde Philoſophia Rationalis,Naturalis,& Moralis dimanauit. Præterea aliā Phoci, ſeu Thyphonis filiæ fabulam Higinus recitat;cuius inguina,dum hæc in fonte herbis veneficis à Circe infecto ablueretur,in canes conuerſa ſunt,quibus perterrefacta, & quaſi inſana in proximum fretum ſe præcipitans in ſaxum ingens conuerſa eſt. Huius meminit Ouidius dum inquit.

lib.4. Metam.

Scylla venit,mediaq; tenus deſcenderat aluo,
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit, ac primò non credens corporis illas
Eſse ſui partes, refugitq;, abitq;, timetq;,
Ora proterua canum, ſed quos fugit attrahit vnd.

Hodie autem ſcylla ob impendens nauibus periculum famoſus maris ſcopulus eſſe perhibetur,à cuius cauitatibus ſoni latratus canum æmulantes exeunt. Vnde Baptiſta Mantuanus huc reſpiciens canebat hunc in modum. C

Flectite vela citi,loco iam malè tuta videntur;
Excitat iratos ſcylla propinqua canes.

Orionem optimum fuiſſe venatorem omnibus eſt manifeſtum. Hunc igitur poetæ poſt mortem vnà cum cane ſyderibus adiunctum fuiſſe nugantur. Męram quoque canem Icari Athenienſis patris Erigones inter aſtra Ouidius collocauit. Idem poeta Hecubā à Thracibus lapidatam latraſſe,& in canem transfiguratam fuiſſe ſcribit his verſibus.

——— Priamæia coniux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam,
Externaſque nouo latratu terruit auras.

APOLOGI.

SOlent apologi,ſeu fabulæ à naturæ canis deſumptæ mordacitatem,ſeu cuſtodiam,& munera,quæ canes obeunt reſpicere. Ratione primi, fertur quidam de collo proprij canis quoddam tamquam mordacitatis ſignū ſuſpendiſſe,vt homines illac tranſeuntes ſibi cauerent,quod noſtræ ætatis ruſtici plerumque præſtare ſolent. Idcirco canes ille huiuſmodi ſignum ſibi præſtantiſſimo honori eſſe credebat,cui alter canis dixit. Hoc non tibi decori immò dedecori eſſe exiſtimare debes. Apologus indicat,quòd inanis gloriæ captatores opprobria etiam maximo ſibi honori eſſe opinantur. De mordacitate Abſtemius complures vrbanos canes villaticum præcipiti curſu fugientem inſectantes finxit; ad quos villaticus conuerſus ſtatim, atque rictum contrahens dentes oſtendere cæpit, hi quieſcentes ei appropinquare non audebant. Hac fabula Auctor docet quamcumque D

In lib. Myt.

E leuem resistentiam hostibus timorem incutere. Amplius canis quondam olitoris in puteum incidit, sed olitorem ei auxiliaturum in puteum descendentem momordit, quoniã canis ad ipsum demergendum descendisse putabat. Auctor hanc fabulam in viros iniustos, & ingratos protulit. Olim vir quidam domi plures canes alebat. Accidit autem, vt Heri filius ab vno illorum demorsus interiret. Quapropter Herus tunc omnes canes confecit. Hac fabula indicatur quòd interdum homo improbus multo viros probos ad perniciem trahit. Ratione custodiæ, & aliorum munerum, quibus canes funguntur alij emergunt Apologi. Primò narratur quod fur noctu ingrediens diuitis domum a peruigili cane custoditam ad iram canis compescendam panem obtulit. Canis autem nos-cens fallaciam dixit. Huiusmodi munus mihi posthac damnum machinaturum parui facio, ideoque nisi hinc discedas, latratu tua furta prodam. Ex apologo percipiant viri beneficio aliquo affecti, vt nunquam illius memoriam obliterēt. Habebat quidam duos canes, quorum alterum domus tutelam, alterum verò venationem docuit, attamen ambobus captæ prædæ portionem quotidie impartiebatur. Canis venaticus id ægrè ferens alterum obiurgabat, quod nullum passus laborē præda potiretur. Cui canis do-

F mus custos dixit. Herum potius esse reprehendendum, quia ipsum ad venationem nō instruxerit. Ab hoc apologo percipiendum est non iuuenes imperitos, sed eorum parentes esse redarguendos, qui eos à teneris vnguiculis doctrina imbui non curauerint. Item quidam pastor, vt refert Abstemius, oues suas cani commiserat custodiendas, quare illum optimis cibis nutriebat: attamen canis clanculum aliquam semper ouem occidens vorabat. Pastor, hoc cognito, canem conficiendum apprehendit. Interim canis ad Herum conuersus sic est locutus. Non me tuum familiarem, sed potius lupum tuo ouili quotidie insidiantem interimere debes. Pastor autem canem potius, quam lupū morte dignum iudicauit. Dixit enim, lupus palam se meum esse hostem profitetur; tu autem simulato amicitiæ officio, in dies meum gregem diminuis. Apologus ostendit illos potius esse puniendos, qui amicitiæ prætextu nobis nocent, quàm eos, qui apertam inimicitiā exercent. Amplius quondam lupus canem valde adipatum intuens interrogauit; vnde tanta corporis pinguitudo dimanaret. Cui canis dixit, id à copia alimenti ab Hero quotidie mihi suppeditata prouenire, quare lupus inuidia motus se illi associare volebat. Interim collum canis depile conspicatus, huius causam scissitatus est. Cui canis, id euenire dixit à vinculis, quibus identidem detineor. Tunc lupus mutauit consilium, dicens se velle potius pauperem liberum, quam locupletem seruum viuere, iuxta illud,

In lib. Myt.

Prætextu amici quis nocet.

G

Non bene pro toto libertas venditur auro
Hoc cæleste bonum præterit orbis opes.

Canes enim, data occasione, & vinciuntur, & verberantur. Vnde quidam habens canem proprijs manibus alebat, sed illum ligandum, vel verberandum seruo tradebat. Tandem canis aufugit. Herus autem coram cane comprehenso conquerebatur, cur talem dominum proprijs manibus animalia nutrientem vitaret. Responsum fuit à cane. Quicquid à famulo tuo accepi, à te accepisse existimo, quandoquidem tuo iussu id fecisse manifestum est. Declarat Apologus malum semper ei attribuendum esse, qui illius fuit causa. Pariter legitur, quod quidam canem venaticum habuit excellentem, à quo in viridi ætate constituto nulla præda euadebat, sed ab illo senescente ob defectum virium, & dentium omnes Feræ fugiebant, hac de causa ab Hero sæpè fuste cædebatur; ideo canis de hoc conquerens domino dixit, se confectum senio venaticos labores perferre non posse. Denotat Apologus illum inane seruitutis iugum subire, qui homini

Cui malum sit attribuēdum.

H ingrato famulatur. Præter dicta, occurrit canis, & sus, qui animantes de fœcunditate inter se certabant. Sus autem cani fœcunditatem concedebat, sed postea addebat fœtus esse imperfectos, cum cæci nascerentur. Indicat Apologus res non iuxta copiam, sed iuxta perfectionem iudicandas esse. Denique finxerunt Mythologi, quod quidam vir amicum ad cænam ingenti epularum apparatu instructissimam inuitauerit. Illius etiā canis alienum canem ad conuiuium duxit, sed ministri externum canem in ædibus versantem obseruantes comprehensum de fenestra eiecerunt. Monemur hoc Apologo, ne fidem ijs adhibeamus, qui alienis bonis, nobis gratificari pollicentur.

Homini īgrato non debemus famulari

MIRACVLA.

DEus Optimus Maximus verus miraculorum patrator canes habuit mini-
ſtros, illoſquè ſanctè ſuppeditauit, vt quid ſupra vim naturæ operaren-
tur. Nam Thobias à cane ductus, & reductus fuit, vt ſacra monet pagi-
Thob.c.11.
na Canis Diuo Roccho ægrotanti,& in ſolitudine ſub arbore cubanti pa
nem iuſſu Domini deferebat, ne fame periret, vt in Actis huius Sancti le-
gitur. Miniſtri iræ Dei fuiſſe perhibentur canes, quando Regi Achab Elias prædixit,
li.3.Reg.c.22
fore vt canes eius ſanguinem lamberent. Erenim paulò poſt in pugna aduerſus Gala-
ditas, vulnerati Regis ſanguinem è curru profluentem canes lingebant. Regin Ieza-
bel, cum vineam Naboth concupiſcens abſtuliſſet, eiuſdem Eliæ prædictione à canibus
Colloq.7.
deuorata eſt. Petrus etiam Apoſtolus (referente Maiolo) iuſſit cani Simonis Magi
tanquam miniſtri, vt aduentum Petri Apoſtoli Simoni nunciaret, quod canis voce hu- B
mana omnibus ſpectantibus, præſtitit. Anachoreta quidam Galatha cũ olim eſſet ouium
paſtor quemdam peregrinum hoſpitio excipere recuſauit, qui poſtea ſub dio cubans à
canibus deuoratus fuit. Hac de cauſa pœnitentia ductus, & anachoreta factus, teſte So-
In Prato ſpi-it.c. 167.
phronio, poſt triennium, quod ipſe ſæpè prædixerat, à canibus diſcerptus eſt, cum tamen
quotidie impunè inter Leones verſaretur. Lucianus Sophiſta Samſatenſis, qui Traia-
ni tempore floruit, à canibus laniatus eſt, non ſine diuinæ vltionis ſuſpicione, vt tra-
dit Volaterranus, quoniam cum prius eſſet Chriſtianæ fidei addictus, ab hac poſtea re-
li.11.Mirac. cap.153.
cedens religionem inſectari cępit. Item narrat Cæſarius Heiſterbacenſis quemdã ſer-
uum olim curſorem Othonis Archidiaconi Leodicenſis, proprium munus deſerentem, ſe
multitudini prædonum aſſociaſſe, quibus ſe Epiſcopum per inſulam repreſentans pecca
torum abſolutionem tribuere ſolebat; ſed Dominus duos canes tanquam iræ diuinæ
lib.cit.c. 59
vindices ei immiſit, à quibus nonnullis ſocijs ſpectantibus, necatus fuit. Idèm auctor
recitat quandam ancillam omni genere ſcelerum inquinatã per quietem conſpicatam
fuiſſe, ante Chriſti tribunal, alias defunctorum animas ad gloriam, alias ad ſupplicia de-
mandari. Euigilans autem id religioſæ cuiuſdam matronæ retulit (hæc enim erat de vil- C
la quadam Dięceſis Colonienſis) quæ reſpondit vitam criminibus maculatam emendan
dam eſſe. Ancilla primùm timuit, ſed paulò poſt omni metu depoſito ad vitam diſſolu-
tam reuerſa eſt. Hæc tandem graui oppreſſa morbo expirauit. Tunc canum copia il-
cap.138.
luc confluens domum defunctæ intrans cadauer laniare cæpit; ita vix fuſtibus ab inco-
lis villæ abigi poſſent. Attamen canes fugati ad tumulum ſepulti cadaueris reuertentes
inter ſe acriter præliabantur. Mannus in hiſtorijs ſelectis refert quemdam iuuenem
libidinis flamma accenſum formoſam mulierem deperiſſe, qui docente Diabolo, famu-
lo mulieris numeroſam pecuniam pollicitus eſt, ſi ei in ædes Dominæ aditum pateface-
ret. Famulus nũmis allectus docuit iuuenẽ, vt obſeruaret Dñam ad ſacrũ audiendũ die
feſto pergentẽ, nã tũc demũ ingredi, ibiq. latitare licebat. Quo facto, mulieri domũ reuer
ſæ verbo Dei, & orationibus munitæ de improuiſo iuuenis œſtro libidinis incitatus ſe
ſe obtulit, qui varijs blanditijs aĩum mulieris ſollicitare cæpit. At fœmina turbata, cęlũ
ſuſpiciens, qua potuit vi, iuuenis petulantiam reiecit. Deinde cum violentas ei inferre
manus vellet, aſtitit illicò canis ferociſſimus, qui fęminæ patrocinium ſuſcipiens in iuue-
nem dente iracundo proſilijt, caputque à collo auferens euanuit. Pariter quidam ince- D
Tom.11.An. Eccl.
ſtuoſus, vt affirmat Baronius, cum mulierem conſanguineam nuptiali fœdere ſibi con-
iunxerit, nequè obiurgatus, nequè excommunicatus timuerit. Contigit vt panes nu-
ptialis menſæ canibus proiecti ab ipſis minimè tangerentur. Idem Auctor narrat ca-
Tom.12.
nes etiam famelicos à pane proiecto ab interfectoribus Sancti Thomæ Cantuarienſis
abhorruiſſe. Idem Baronius recitat, quod decollato ſancto Anaſtaſio, & cadauere cum
Tom.9.
alijs relicto nocte ſubſequenti Chriſticolæ accedentes, vt Sancti cadauer anferrent, ca-
nes hoc intacto, aliorum corpora exediſſe inuenerunt. Modo mirabilia de Diabolo ca-
nis formam induente dicenda ſuperſunt. Mannus enim tradit in hiſtorijs ſelectis, quod
cap.388.
Perſianus ſacerdos, qui Philippo Nerio à confeſſoribus erat, graui oppreſſus morbo à
Diabolo ſub nigerrimi canis ſpecie vexabatur. Interim aceeſſit Philippus, quem vbi
ægrotus vidit, in hæc verba prorupit. Adiuua me ſancte Philippe, nam canis hic niger-
rimus

E timus me lacerare nititur;quibus verbis motus Beatus Philippus humi stratus preces ad Deum pro ægrotante fundere cæpit, sed statim æger exclamauit, Canis recedit, & fugit canis. Ex eodem auctore, quidam Catholicus opulentæ suppellectilis amissionem timēs fide Christi postposita; ad Ecclesiam Caluinistarum se contulit; vbi conspicatus est ministrum Dæmonis miserrimo populo panem pollutum tradentem, nec non canem nigrū, atq. horribilem de manu ministri illum accipientem; qua terribili visione perterrefactus domumq. reuersus paulò post obijt. Pariter ex eodem auctore, quidam monachus, cæteris quiescentibus in meridie vociferari cæpit. Tunc cæteri accurrentes cum apertis oculis trementem ad altare sancti Andreæ Apostoli duxerunt, vbi ipse confessus est senem ei apparuisse, qui canem nigrum ad eum dilaniandum dimisit dicens. Quarè hoc monasterium vis deserere? nam monachus eo die illum ordinem religiosum relinquendi consilium habuit. Abdias etiam narrans certamen D. Petri Apostoli, & Simonis Magi coram Nerone Imperatore, retulit, quòd D. Petrus panem hordeaceum benedixerat, atq. fractū in dextra, atq. sinistra manica collocauerat. Tunc Simon indignatus, cum arcanum Apostoli detegere non posset, exclamauit. Procedant canes magni, & Petrum in conspe F ctu Cæsaris deuorent. Illicò canes mirandæ magnitudinis prosilientes in Apostolum irruerunt, Petrus autem orans panem benedictum canibus ostendit, quem conspicati subito euanuerunt. Tunc conuersus ad Cæsarem Petrus dixit, quos promiserat Simon Angelos contra me esse venturos, canes fuisse iam omnibus exploratum est; cum ipse non diuinos, sed caninos tantummodo Angelos habeat. Præter hæc, sexcenta recitari possēt miracula eorum, qui lacerati à canibus, & mortui ad vitam supra vim naturæ reducti fuerunt. Nos autem vnum, & aut alterum attingemus. Apud Abdiam legimus, quod Andreas Apostolus egressus Nicæa, cum adportam Nicomediæ appropinquasset, videns iuuenem iam à septem canibus dilaniatū, mortuumq. deferri expansis ad Cælum manibus, illum viuum, & incolumem parentibus lachrymantibus restituit. Ex Surio in vita sancti Maximi Antistitis Rhegiensis Vrbis, adolescentulus ob morsum canis rabidi mortuus diuina virtute vitæ restituitur. Immò paulò post in canem rabidum Sanctus inspirans illum necauit. Tandem addamus tanquàm coronidem illud miraculum recitatum à Cæsario Heisterbacensi. Quando olim quidam pueri Sacerdotem imitantes in quodam amne sub trini nominis inuocatione, canem baptizarunt. Canis autem, cum virtutem tanti nominis sustinere non valeret, illicò à rabie correptus est. G

cap. 501.
cap. 622.
lib. 1. hist. Apost.
ib, 3. hist. Apost.
lib. 10. Miracul. c. 54.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

CAnes latrantes in sacris Biblijs D. Augustinus Hæreticos aduersus Ecclesiam clamantes mysticè exponit. Lauretus autem Iudæos aduersus Christum vociferantes interpretatur. Iuxta illud Apocalypsis. *Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & Idolis seruientes.* Amplius, per canes, viri eruditi Romanos milites Pilato præsidi assidentes intellexerunt, cum scribat Psalmographus. *Circundederunt me canes multi.* Quapropter prædicti ministri immundi, & admodum impudentes veluti canes visi sunt, dum sacrosanctam Christi faciē sputis fædarent. De his ministris verba faciens Ioannes Franciscus Apostolus scribens ad Pontium Pilatum sic canit.

H

Tu tamen in fando pressus, victusq. timore.
Illum das canibus sanguinolente feris.

At Origenes per canem in sanum intellexit Herodem; siquidem canis lapide percussus, cum percutientem ferire nequeat, lapidem mordet, pariter Herodes iracundia pulsus, tanquàm demens in cædem infantium furere visus est. Diabolus etiam in sacris litteris canis cognominatur; cum dicat Psalmographus. *Libera animam meam de manu canis.* & in Exodo. *Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis ab homine.* Canes muti, vt legitur apud Isaiam, mysticè intelliguntur Principes sacerdotum, qui tanquàm canes impudentissimi fuerunt; immò muti, quia Christum Dominum non prædicauerunt. Licet canes muti Pastores superbos etiam denotare possint, qui gregem Domini ab Hæreticis, & à Dæmonibus defendere non curant. Immo ex sententia D. Ambrosij, hi præ-

cap. 22.
Psalm. 21.
li. 2. Epigr.
cap. 11.
cap. 50.

uarica-

uaricationes Populi ſilentio inuoluunt. Præterea canes muti homines etiam ingratos
deſignare poterunt, qui nunquam os aperiunt, vt Domino benefactori dignas grates
perſoluant. Tandem cum muti fuerint canes in exitu Iſrael de Aegypto, tacitum etiam
In Cõ. Sym. egreſſum filiorum Iſrael denotabant. Vel ſecundum alios, corda Aegyptiorum pauida
& tacita fuiſſe ſignificabant; quandoquidem ex Ricciardo, illa vox, quam Interpretes
canes verterunt, cor etiam indicare perhibetur. Canis mortuus in ſacris litteris humilẽ
ſignificat, quoniam Dauid cum Regem Saulem capitalem hoſtem in manibus ſolum ha-
buiſſet, veſtis fimbriam præcidiſſe contentus ſubſequens Regem exclamauit. *Quem per*
ſequeris Rex Iſrael, quem per ſequeris, Canem mortuum per ſequeris. At per canem viuum
lib. 1. Reg. cap. 24. in Eccleſiaſte. Eucherius peccantem contumacem intelligit, qui interdum ad bonam fru
gem reduci poteſt. Per canes patientes famem, vt habetur in Pſalmo octauo ſupra quin
quageſimum. *Conuertentur ad veſperam, & famem patientur, vt canes, & circuibunt ciuita-*
tem. Viri ſapientes aſſerunt pſalmographum Iudæos intellexiſſe, nã eorum mendicita-
tem præſagiebat, cum per varias ciuitates eſſent vagaturi, Lauretus tamen canes famem
patientes, Apoſtolos myſticè interpretatus eſt, qui fidem in Iudæis nõ inuenerunt. Alij
per huiuſmodi canes famem patientes, homines humiles, & miſericordiam à Deo peten-
tes exprimunt. Id autem patet exemplo mulieris Cananeæ apud Matthæum, quæ Chri-
cap. 15. ſto appropinquans ipſum venerata eſt, dicens. *Domine adiuua me, qui reſpondens ait, non eſt*
bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus, at illa dixit, etiam Domine, nam & catelli
edunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorum. Succedunt canes aquam lamben-
lib. Iud. cap. 7. tes conſiderandi; nam habentur in ſacro Textu hæc verba. *Qui lingua lamberint aquam*
ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum. Tales canes exponuntur illi, qui mũdum
aſpernantur à Deo electi ad hoſtes fidei ſuperandos. D. Auguſtinus per hos intellexit
viros perfectos, qui ex rebus mundanis non niſi neceſſarium ſumunt. Per canes autem
cap. 16. vlcera lingentes, vt legitur apud Lucam de mendico Lazaro. Lauretus in Sylua Alle-
goriarum homines venientes ad fidẽ interpretabatur Canes etiam allegoricè, peccan-
tes perfectam pœnitentiam non agentes intelliguntur. Cum legatur apud Matthæum.
Nolite dare ſanctum canibus, neque margaritas ponere ante porcos. Quamuis Lauretus per
cap. 7. huiuſmodi canes, homines veritatis oppugnatores declaret. Attamen Chryſoſtomus
homines caninis, & ſuillis moribus imbutos intellexit, quibus Sanctum non eſt dandũ,
quia ſanctum illos non ſanctificat, neq. myſterium veritatis eos illuminat. Immò viciſ-
ſim ipſi omnia coinquinant.

MORALIA.

DOctrina moralis canem tanquam virtutum, & vitiorum ſymbolum con-
templatur. Primò canis refert ſimulacrum virtutum, nempè prudentię,
fidelitatis, fortitudinis, patientiæ, temperantiæ, & diſciplinæ. Secundò
iconem vitiorum, ideſt impudentiæ, impietatis, iniuſtitiæ, infidelitatis, ri-
xarum, iniuriæ, & timiditatis repræſentat. Præterea in hoc animali ſpe-
ctanda eſt Adulantium gratia, Inuidorum proprietas, Iracundorum natura, ſtultorum
garrulitas, Diuitum ſolicitudo, Tyrãnorum crudelitas, & Dæmonum inſidiæ; de quibus
Ratione virtutum viri canibus aſſimilantur. ſygillatim agendum eſt. Itaque quoad virtutes. Viri iuſti, & perfecti canibus iureme-
rito comparandi ſunt. Etenim canes, & potiſſimum leporarij, ſecundum Ariſtotelem, la-
borantes maiorem vim in generatione, quàm quieſcentes exercent, Pari ratione viri
probi magis in labore pœnitentiæ, quàm in quiete mundanæ proſperitatis lucrantur.
Immò à canibus diſcunt, qui ab hero verberati, & mox vocati ad ipſum accedunt. Sic
viri perfecti, etiamſi vi malorum a Deo vexati fuerint, ad ipſum proficiſcentes ei gratiã
haberet. Immò canes optima memoria inſignitos imitantur, Dum beneficiorum me-
mores quotidianis Chriſtum benefactorem laudibus cumulant. Inter viros iuſtos, Con-
cionatores recenſentur, qui tanquam canes ex Tigribus prognati aduerſus Eccleſiæ
calumniatores verbis præliantur. Hoc Diuus Paulus tanquam ex Tigrium, nempè
Iudæorum gente dimanans præſtitit, dum ad expugnandos Dæmones, & ad vi-
tia eliminanda fortiſſimus, & ad prædicandam Chriſti fidem audaciſſimus extitit. Hic
tanquam canis Indicus Leonem, nempe Simonem magnum peremit, & Elephantum,
ideſt,

E idest Neronem Imperatorem inuasit. Ad viros perfectos, & iustos referendi sunt optimi Præsides, qui etiam canibus assimilandi sunt, quoniam canis domus custos herum diligens, fures latratu, & morsu arcet. Item Episcopus Christum Dominum singulari amore prosequens domum Dei, nempe ecclesiam diligenter custodit, & latratu prædicationis, & dentibus reprehensionis Dæmones, & christianæ fidei calumniatores fugat. Deinde filios suos cæcos, idest homines simplices, tanquam canes vberibus doctrinæ nutrit: eosquè extra cubile, nimirum extra Ecclesiam vi criminum sitos more canum, dentibus correctionis denuo ad pristinum Ecclesiæ cubile reducit. Alioquin muti canes vocarentur illi Episcopi, qui laicorum vitia dissimularent. Numero perfectorum virorum addendi sunt concionatores, & potissimum qui, teste Berchorio, sunt tanquam canes mares, qui citius ad generationem mouentur, idest, qui propter Deum tantùm ad prædicandum excitantur. Illi vero, qui tanquam fæmellæ canum serius mouentur, idest qui tantùm propter lucrum, & famam munus concionatoris subeunt, hypocritæ, & non veri concionatores vocabuntur. Idque sciendum est, si catulis venaticis cibus studio subtrahitur, ne pingue facti ad venatum inertes reddantur, Christum catulis suis venaticis nempè prædictis viris iustis non multum cibi, scilicet, mundanæ prosperitatis suppeditare, ne delicijs adipati

F ad cursum bonorum operum segnes euadant. His notatis ad peccantes sermo conuertendus est, qui multifariam canibus comparandi sunt. Primò canis iram concipiens blanditijs mitigatus illam deponit. Peccans etiam criminibus inuolutus benigna correctione ab illis recedit. Secundò canis baculum odit inter familiares est animosus, & versans inter externos latrare non audet. Peccans baculum correctionis, & pænitentiæ abominatur, cum amicis versans superbus est, sed tandem inter Dæmones apud Inferos collocatus omnem audaciam deponit. Tertiò canis rabie agitatus omne animal mordens ad internecionem trahit, præter hominem qui medicinæ beneficio sanitati restituitur. Hic Peccantes tanquam bestiæ à Diabolo cane rabioso tentamentis demorsi pereunt, nisi rationales fuerint, quia tunc medicamento pænitentiæ sanantur. Immò, rectius Peccantes cognominantur canes, quia cæci ob originale crimen nascantur. Præterea secundũ Physiologos triplex cæcitatis catulorum causa, nempe velox partus, copiosus fœtuum numerus & victus superfluus assignatur. Pariter tria sunt, quæ Peccantem cæcum reddunt. Primùm velox partus, quando hic adhuc imberbis dignitatibus cumulatur; siquidem tunc

G à superbia excæcatur. Secundum est sociorum copia, quia plures amici auaritiæ, gulæ, alijsque criminibus dediti oculos socij peccantis vitiorum velamine tegunt. Tertium est ciborum redundantia, nam Peccans in deliciarum flumine natans, res diuinas minus meditatus. Tandem Peccantes canem ad vomitum redeuntem imitantur, dum ad vitia semel relicta reuertuntur. Iuxta illud sacræ paginæ. *Vt canis ad vomitum suum redit, sic stultus iterat stultitiam suam.* Itaquè Peccans pęnitentia ductus non solum vitium, sed etiam peccandi occasionem deserere debet. Hoc, canis exemplo fracta catena fugientis, demõstratur, qui per partem catenæ de collo adhuc pendentis denuo, & facile coerceri potest. Quod à Persio poeta perbelle exprimitur his carminibus.

Nec tu, cum abstiteris semel; instantiq. negaris;
Parere Imperio, rupi iam vincula, dicas.
Nam luctata canis nondum arripit, attamen illi
Cum fugit, à collo trahitur pars longa catenæ.

His animaduersis de Peccantibus in genere. Modo ad peculiares accedemus. Primitus Iracundos canibus similes contemplabimur. Etenim, si canes erga homines notos mitiores sunt, & ignotos latratu lacessunt. Ita iracundi secundùm Heraclitum nouos homines

H potissimum infestant, cum erga notos mitem animum ostendãt. Deinde canis ira ductus aliquando etiam in proiectum saxum sęuit. Id etiam homines in iracundiam procliues pręstare solent; dum quamcumque leuissimam etiam iniuriam vlciscentes, verbis detractionis, Proximum suum mordent. Ad rem Reusnerus canit.

Quid lapides mordes iactos, morsuq. lacessis
Hæc tibi non alijs ira nocere solet.

Quapropter Russellius in lib. memorię artificiosę homines iracundos in octaua Inferorum sede collocat, vbi a Dęmonibus in formam canum transfiguratis in dies cruciantur. Gulosi quoque voracitati suę deseruientes canibus similes esse feruntur; cum hi animan-

Præsides cultis canib⁹ similes.

lib. 10. reduct. mor.

Diabolus est canis rabiosus.

Prouer. 26.

Satyr. 5.

In Parad. poet.

animantes ad ventrem diſtendendum carnem,& oſſa eſitent. Verum helluones à varijs gulæ irritamentis minimè ſe abſtinentes, canis naturam poſtea deberent meditari, qui etiam famelicus ad prædam non accedit, & inuito Domino, paratæ menſæ non appropinquat. Pari ratione redarguendi ſunt illi, qui nulla neceſſitate coacti copiam canum domi alunt, in illoſquè merito pronuncianda ſunt illa carmina, quibus Scaliger in quemdam venatui deditum inuehebat.

In Poema.

An non ſatis dediſſe te cani panem,
Qui pauperi debetur, atque pupillo.

Sed quid dicemus de ijs, qui in perniciosam luxuriam ſoluti ſunt? cum naturam canum imitentur, qui ad aures Ariſtotelis, donec viuunt congreſſum frequentant. Ideoquè luxurioſi, impudentiſſimi tanquam canes appellantur. Iuxta illud Iſaiæ. *Canes impudentiſſimi neſciuerunt ſatietatem.* Illa enim fœda voluptas tanquam canis, ſi pellitur, fugit, ſi fouetur, & nutritur permanet. Præterea Auari magis, quàm alij criminoſi canibus comparandi ſunt, quoniam canes, quæ non poſſunt vorare, ſtudio recondunt. Sic auaritiæ dediti, diuitias ſuperfluas pauperibus minime communicantes occultant. Inſuper Auari, canes rabidi nominari poſſunt, quoniam ab illis tanquam à canibus rabie correptis cæteri homines, & potiſſimum pauperes abhorrent. Præterquamquod imitantur canes, qui fruſtum carnis ab hero captantes deglutiunt ſemper ad ſpem futuri inhiantes. Sic vſurarij præſentem pecuniam abſcondentes ſemper ad nouam aſpirant. Sed interdum accidit, vt omnes opes amittant. Idcirco Thomas Morus id eleganter declarat hoc tetraſticho.

cap. 56.

In li. Epigr.

Os canis implet anas aliam capturus hiabat,
Non capit hanc, & quam ceperat ore, fugit.
Sic miſer interea dum rem captas alienam,
Sepius, & merito perdis Auare tuam.

Iam ad Detractores ſermonem conuertamus, qui canes multis de cauſis nūcupandi ſunt. Etenim, ſi canes aliquando cauda alicui blandiuntur, & poſtmodum terga vertētem mordent, qui euaginata lingua Proximum proſequuntur, præſentem blandis colloquijs remorantur, abſentis verò famam aſperis verborum dentibus lacerant. Amplius quemadmodum canes ignotos allatrant, ita Detractores aliquod nouum opus legētes, quicquid non intelligunt carpentes, id Auctori vitio vertunt. Sicque tot Zoili, & canes latrantes eſſe videntur. Quapropter quidam Poeta huius non immemor opus ſuum Federico Principi dicatum hoc Diſticho inſcripſit.

Da Federice tuo genio foueatur, & aura
Hic liber, & rabido, qui volet ore latret.

Horatius quoquè ſcribens in Poetam maledicum ſic canebat.

lib. Epod. ode. 6.

Quid immerentes hoſpites vexas canis
Ignauus aduerſum lupos?

Ouidius ſimiliter ſermonem habens de illo, qui paſſim in alienam famam debacchatur, ſic canit in Ibin.

Iactat, & in toto verba canina foro.

Ad rem Nicolaus Reuſnerus in quemdam cognomine Cannium hoc diſtichon promulgabat.

Tom. 3. Poem.

Cannius es Roma, quod mordes dente canino,
Tranſpoſito vno apice hic forte caninus eris.

Viri igitur omnigenis virtutibus exornati parui faciunt illos, qui falſiſſimis rumoribus alienam gloriam obruere conantur; nam ſemper præoculis habent illud diſtichon quòd Io. Franciſcus Apoſtolus prodidit hunc in modum,

In li. Epigr.

Sic virtus non ora timet, linguamq. caninam,
Fortuna iaculum, duraque cuncta fugat.

Amplius Ethinici ad canes comparantur. Siquidem ſcribit Plinius, quòd catulus vltimus in lucem prodiens optimus reputatur. Pari ratione Ethnici tanquam vltimi qui ad fidem Chriſti acceſſerunt, primis nempè Iudæis primum credentibus prælati fuerunt; iuxta illud Matthæi. *Erunt nouiſſimi primi, & primi nouiſſimi.* Huc etiam reſpiciens D. Paulus hæc verba protulit. *Vbi abundauit delictum, ibi ſuperabundauit, & gratia.* Poſtremo D. Chryſoſtomus ad corrigendos peccantes ad frugem, exemplo canis vtebatur. Dicebat enim

cap. 2. in Epiſt. ad Rom. c. 5.

Enim sicut Leonum domitores arreptum canem, coram Fera, fuste verberant, vt Leo
clamore,& eiulatu canis perterritus citius mansuefiat. Ita Deus sceleratorum supplicia
exhibet,vt reliqui peccantes admoniti resipiscant. Lycurgus, etiam cum Ciues ex dis-
soluto viuendi genere ad honestius transferre cuperet. Catulos duos (teste Plutar-
cho) ijsdem parētibus natos educauit; quorū alterum gulæ indulgentem domi reliquit,
alterū,vero leporum venationem edocuit. Postea in concionem hos deduxit; vbi vno,
&eodem tempore, cibarijs quibusdam expositis,& lepore emisso, hic statim leporem se-
cutus est, ille verò cibaria obliguriuit. Ad finem expositum fuit in Mysticis per canem
quandoquè Diabolum intelligendum esse. Hoc in præsenti doctrina motali auctorita-
te D.Chrysostomi roborare licet. Scripsit enim, si canis è manibus pusionis placentam
arripere studeat, & puer illam parentibus tradat, tunc canis illicò abit. Pariter Diabo-
lus dum obseruat diuites partem opum suarum pauperibus impartiri, tanquam canis a-
missa placenta recedit. Addamus tanquàm coronidem, nonnullos philosophantes ca-
nes indigitari; quandoquidem in studio Philosophiæ illi dicuntur aues, qui ad contē-
plationem rerum naturalium se conferunt, illi verò nominantur canes, qui ad rixas, &
morsus sophistarum accedunt.

In Apophte. Lacon.

NVMISMATA.

Figura canis millo muniti ore aperto tanquàm signum animosi defensoris,
& soliciti Principis in numismate Theodosij Imperatoris Christianissimi
conspicitur. Collare canis erat tanquam symbolum tutelaris armaturæ,
qua Imperator munitus erat aduersus lupos famelicos, qui Romanā Ec-
clesiam deuorare nitebantur. Icon canis aperto ore in nummo cudeba-
tur, vt inde quisquè perciperet Principem non esse inter illos canes stupidos reponen-
dùm,qui nec latrare, nec mordere possunt. In C.Mamilij moneta canis icon ita inscul
pta erat,vt latrare videretur. Et Pierius Valerianus ad denotandam fidem hunc num-
mum cusum fuisse affirmat. Nam C.Mamilius S.C. limitibus metandis aliquando præ-
fectus fuit. Quod munus fidelitate indigere,omnibus compertum est.Nummis C.Post-
humij figuram canis currentis erecta cauda insculptam habet, cum signo iaculi in par-
te inferiori. Currens fingebatur canis ad designandam celeritatem,& eò magis, quia
iaculum velocitatis symbolum ei additur. Erectio autem caudæ secundum disciplinam
Aruspicum,futuram victoriam præsagiebat. Sebastianus Erizus exhibet monetam ma-
gnam æream Antonij Pij,in cuius latere inuerso cōspicitur icon Herculis nudi,qui dex-
tra manu canem tricipitem trahit. In nummis etiam Phyntiæ,imago canis,seu lupi scul
pta est, & supra iconem ΒΑΣΙΛΕΩΣ,& in parte inferiori ΦΙΝΤΙΑ legitur. Nostra etiā
ætate in nonnullis monetis argenteis Serenis. Vincentij Gonzagæ Ducis Mantuæ im-
pressa icon canis videtur;cum litteris circumscriptis;INFENSVS FERIS TANTVM.
Vel quia hic Princeps venatione delectaretur; vel quia hoc symbolo innuere volebat
homines scelestos odisse.

Numisma C.Mamilij.

HIEROGLYPHICA.

Inuerecundiam canum propriam esse, cuicumquè coniectamus esse ex-
ploratissimum. Ideo olim ad figurandam impudentiam effigies huma-
na cum capite canino pingebatur. Itē ab Aegyptijs Sacerdotibus ad in-
dicandū olfactū canis figurabatur, cum hoc animal excellenti odorādi
facultate potiatur. Rursus ab ijsdē Aegyptijs,Pierio teste,per iconē ca
nis aliquis vitio lienis affectus intelligebat. Siquidē canis liene admo-
dū gracili preditus esse feratur. At per imaginē canis cauda sub verēda subiecta,Pierius
fugā posse demonstrari attestatur,quoniā canis formidine affectus, & fugam arripiens
caudā intra crura demittat. Amplius ex pictura dissecti canis hieroglyphicum vaticinij

li.5.Hierog.

colligere possumus; cum statua cum dissecto cane in Olympia conspiciatur. Præterquã quòd Aliqui tradunt Trasibulum à cane vaticinium excogitasse. Immò ad Faum exprimendum, quidam canem currui alligatum pinxerunt. Iuxta illud Cleantis. *Volentem ducunt, nolentem trahunt*. Item effigiabant canem ad significandum sacrarum litterarũ professorem, seu sacrum Scribam. Hic enim, instar canis assiduè latrando, i dest vitia corrigendo vigilare debebat. Immò, & Libitinarium indicabant, quia sicut canis domus custos est, ita hic sepulcrorum, & cadauerum custos esse perhibetur. Cæterum ad Principem, vel Legislatorem ostendendum, hieroglyphico canis fascia cincti vtebantur. Propterea quòd Princeps instar canis vigilare debet; addebatur autem fascia; quoniam hæc olim Insigne regium esse ferebatur. Non desunt, qui per hieroglyphicum grati animi, figuram canis meritò ostendant. Immò Valerianus hieroglyphicum etiam amicitiæ, figurato cane posse, mõstrari arbitratur; cum hoc animal fidelitatis vexillum ferat. Tandem, simplici cane effigiato, hieroglyphicum militis ostentabant: nam quemadmodum canis suo hero obtemperat, pariter miles præceptis sui Ducis obsequitur: deinde quia si, duobus canibus inter se præliantibus, Fera occurrat, statim, omni odio deposito, ad Feram coercendam, & laniandam vnanimes se conuertunt; quæ proprietas in optimis militibus elucere debet. Postremò ad simplex obsequium indicandum Aegyptij canem conuerso in dorsum capite pingebant; cùm canis currens, audita heri voce, statim reuertatur.

Prĩceps cur hieroglyphico canis ostẽdatur.

Conditio optimi militis.

EMBLEMATA.

ARgumẽta emblematum à varijs canum proprietatibus desumpta esse videntur. Primò ratione vigilantiæ, fidei, & custodiæ, Camerarius canẽ vnà cum ansere effigiauit hoc titulo insignitum. NEVTER SOLVS. Deinde subscripsit distichon huius tenoris.

Emb.l.62.

Quid vis fida canis? quid vult sibi candidus anser?
Sit, monet, integritas, sit vigillaxq; fides.

Satis enim nota est anserum vigilantia, quæ Capitolium seruauit; cuius historiam Liuius eleganter exarauit; ideo Socrates per anserem, tanquam per vigilantiæ auctorem, iurabat. Auctor igitur inde colligit fidem simul, & vigilantiam iungendas esse. In picta Poesi Grex pecudum canibus stipatus sine pastore figuratur cum inscriptione SECVRITAS. Ibiquè inscripta carmina leguntur.

Pastor vtramq; lupi securus dormit in aurem,
Cum vigiles ouibus sentit adesse canes.
Dulcia sic Princeps positis agit otia curis,
Cum fidos populo præposuit Satrapas.

Iunius etiam meditans canis fidelitatem, pinxit Aesculapium lauro coronatum, cum cane, dracone, & gallo, & pro titulo addidit hæc verba. MEDICI ICON. Postea subscripsit huiusmodi tetrastichon,

Embl.25.

Sceptriger, & lauro, baculoquè instructus acerno.
Quid draco, quid gallus vult sibi quidue canis?
Imperat hic ægris, operosaquè arte medetur
Sedulus, & fidus, dignus honore vigil.

Ratione latratus canum, Alciatus delineauit canem aperto ore lunam intuentem, quasi latrantem, cum hac inscriptione. INANIS IMPETVS. Alludebat enim ad Sycophantas, & alienæ famæ captatores, qui quamuis aduersus homines perfectos in rabiem agantur, tamen illorum honorem opprimere non possunt. Carmina autem subscripta sunt huius tenoris.

Embl. 164.

Lunarem noctu, vt speculum canis inspicit orbem,
Sequè videns alium credit inesse canem,
Et latrat, sed frustra agitur vox irrita ventis,
Et peragit cursus surda Diana suos.

E Camerarius quoquè vt innueret spernendas esse obtrectationes eorum, qui libenter famę viri iusti insidiantur, pinxit canem aduersus Lunam latrantem cum hoc titulo. FORTIS CONVITIA SPERNIT. Et subscripsit hoc distichon. *Embl. 61.*

Irrita vaniloqua quid curas spicula linguę?
Latrantem curat nec alta Diana canem?

Paulus Maccius, qui hodie in politiori litteratura palmam refert, ad rem, delineauit iuuenem altera manu escam cani porrigentem, altera verò saxum occultantem cum titulo. IN ASSENTATORES. Deinde declarat emblema hoc eleganti tetrasticho. *In li. em. 49*

Altera dat panem manus, occulit altera saxum,
Allicit illa, ferat vulnus vt ista cani.
Assentatorum mollissima verba caueto,
Escam dant animo, vulnera dant animæ.

Alciatus ab iracundia canis, alterius emblematis argumentum accepit; dum figurauit hominem canem lapidantem, & canem ira percitum saxa mordentem, cum hac inscriptione. ALIVS PECCAT, ALIVS PLECTITVR. Volebat enim arguere illos, F qui veros hostes impunes dimittunt, & postea insontes vexant. Id declaratur his versibus.

Arripit vt lapidem catulus, morsuq. fatigat,
Nec percussori mutua damna facit.
Sic plerię sinunt veros elabier hostes,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

Amplius à cane vinculis fractis fugiente Camerarius elicit huius emblematis argumentum, & exhibet picturam canis fugientis loro implicati cum inscriptione. LIBERTAS NON LIBERA. Et subscribit hoc distichon. *Embl. 60.*

Quid iuuat abruptis in libertate morari.
Vinclis si maneant, & tibi colla premant?

Admonet Auctor, hoc emblemate, vt homines caueant, ne insatiabili importunæ libertatis cupiditate in maiorem morbum incidant. Ex proprietate canis Indici Camerarius canem mordicus Leonem apprehendentem depingit, cum hoc titulo. NEC CAESVS CEDAM. Quamuis alij hoc emblema inscribãt hoc dimidiato versu Virgiliano. MENS G IMMOTA MANET. Quoniam canes Indici, vt superius relatum fuit, instinctu quodam naturali, spretis minoribus Feris, Leonem potissimum petant, illumq. comprehensum etiam à venatoribus cæsi non dimittunt. Ideoquè subscribit hoc distichon. *li. 4. Aenid.*

Nunquam cæsa licèt linquit canis Inda Leonem,
Nec licet occisus facta decora bonus.

His versibus Auctor admonet viros fortes, & virtute præstantes vt nihil, nisi quod honestum est amplectantur, atquè pro patria, pietate, & sui nominis fama constanter præliari studeant. Insuper hoc vitæ curriculo adolescentes innumeris laboribus onerandos esse, Clarissimi viri, exemplo canum, ostendunt; dum varia exhibent emblemata Etenim Camerarius canem cum lepore mortuo inter crura iacente pictum tradit, cum inscriptione. GLORIA FINIS. cum notum sit ex Aeliano, capta præda, canem incredibili voluptate affici. Deinde si canis, eodem teste, in leporem mortuum incidat, eum non tangit, ne alieni laboris auctorẽ se constituat. Ideoque canis non carnem, sed victoriam amare videtur, quapropter subscribit hoc distichon. *Embl. 63.*

Cuncta facis bene, dum finis tua gloria facta,
H *Laudem veneris, ceù canis hic leporem.*

Non enim ingenti laborum difficultate animus iuuenum in studẽdo premetur, quotiescumquè à tenera ætate multiuagas curas, & vigilias ferre assuescat. Nam ad rem Camerarius picturam canis ossa rodentis cum leporibus circa ipsum innoxiè vagantibus tradit, & emblema sic inscribit. A TENERIS ASSVESCERE MVLTVM. Et ad maiorem intellectionem infrascriptos addit versus. *Embl. 59.*

Vincit naturam consuetudo, atq. reformat;
Cui quisq. assuefit, deditus esse solet.

Cuius Emblematis argumentũ hausit ex Plutarcho in Laconicis Apophtegmatibus, vbi refert Lycurgum duos canes ijsdem parentibus prognatos, diuersimodè tamẽ educatos, aliqñ in cõcionẽ duxisse, dicentẽ. Videte ò ciues hos catulos ijsdẽ parẽtibus natos, edu-

catione tñ diſſimiles: nã ibi expoſitis cibarijs, & leporibus emiſſis, qui venationi aſſuefactus erat ad coercendos lepores acceſſit, alter verò cibaria ſtatim deglutiuit. Horum canum exẽplo, Lycurgus ciues ex diſſoluto viuẽdi genere ad honeſtius deducere conabatur; quemadmodum in Moralibus exaratum fuit. Hoc aſſertum poſſumus roborare duobus emblematibus Pauli Maccij de quo pluries iam illata eſt mentio, in quorum altero exhibetur pictura, in qua conſpicitur canis, qui venationem edocetur, cum inſcriptione. EX RECTO CVLTV CORPORIS, ANIMIQ. ROBVR. Hoc enim emblemate monet Patres, vt filios, à teneris vnguiculis in omnigena palæſtra exercere incipiant. In altero effigiat iuuenem duos canes venaticos ducentem cum titulo. IN ACADEMICOS. Innuit enim iuuenes grauibus laborum oneribus opprimendos eſſe, vt ad gloriæ faſtigium celeriùs peruenire valeant. Demùm Nicolaus Reuſnerus fortè ex fabulis Aeſopicis pingit canem fruſtum carnis ferentem ſecus flumen, & carnem deponentem, vt in aqua repræſentatam ab vmbra, apprehendat, cum hoc titulo. INCERTA PRO CERTIS AMPLECTI STVLTVM. Additquè ad maiorem intellectionem hæc carmina.

Embl. 1. *Embl. 24.* *in li. em. 23.*

Quem gerit effigiem carnis, cum ſpectat in vndis
Et verè carnem, quod fuit vmbra, putat;
Captat, & incautus patulo canis appetit ore
Sic ſe cum damno decipit ipſe ſuo.
Ridiculum captando caue imitaris auare,
Fas ergo ſortem te quoquè ferre Canum.

PHRENOSCHEMATA, INSIGNIA gentilitia, & Symbola.

EMblematibus valdè affinia eſſe phrenoſchemata hoc notius eſt, quàm vt plura in id verba ſumenda ſint. Ideo illa hoc in loco recenſere operæ pretium eſſe duximus. Iouius igitur in libro Inſignium militarium phrenoſchema Franciſci Sforriæ Ducis Mediolanenſis exhibet, in quo canis poſterioribus cruribus humi ſedens pingebatur cum hoc Dicto. QVIETVM NEMO IMPVNE LACESSIT. Princeps hic ſignificabat ſe nemini moleſtiam allaturum, niſi fortè prouocaretur. Alij verò in huiuſmodi phrenoſchemate canem dormientem cum eodem Dicto effigiarunt. Lucas Contilis Inſigne cuiuſdam Academici Laborioſi cognominati tradit, in quo canis cum anſere delineatus conſpicitur, & Dictum eſt hoc. NEVTER SOLVS. Ab hoc fortè Camerarius, emblema ſexageſimum ſecundum deſumpſit, quod ſuperius declaratum fuit. Non diſſimile illud fuit, in quo canis & Draco penès arborem pomiferam pingebantur cum Dicto. VTERQVE SIMVL. Nam cuſtodia huius arboris, vigilantia, & fidelitate indigebat. Quidã vir eruditus, vt ſignificaret ab illis detrimentum dimanaſſe, à quibus opem ſperabat, figurauit canem venaticum ad aues eripientem auem externam ab vnguibus accipitris, cum hoc Dicto Italico. D'ONDE SPERAVA AIVTO. Bargalius collare canum aculeis ferreis munitum, pictum exhibuit cum Dicto. SAVCIAT, ET DEFENDIT. Nam auctor ſe ad tutelam, & ad pugnam paratum eſſe innuere volebat. Ruſſellius canem catena columnæ alligatum figurauit cum Dicto Italico. PER ELETIONE E' PER DESTINO. Auctor enim per canem fortè amorem, & per columnam amicum, vel amicam deſignabat. Camillus de Camillis monimentis mandauit quendam virum nobilem effigiaſſe canem leporarium fugientem, atquè lorum ſecum trahentem, orequè ferentem illud pilei genus, quod libertatem ſignificat, cum hoc Dicto Italico. E TEMO NON ADOPRE. Hic vir pictura canis ſemetipſum fortè ab amore alicuius fœminæ liberum, & fugientem indicabat; ſed picto loro de collo canis pendente, innuebat ſe vereri, ne ad illius amorem reuocaretur, cum per lorum, canis fugiens denuò, & facilè coerceri poſſit. Ioannes Andreas Palatius multa etiam deſcribit Inſignia, in quibus canis pingitur. Primò delineat canem leporarium in leporem mortuum inciden-

in lib. Inſig. *in li. Inſig.*

E incidentem, & illum intuentem cum hoc dicto GLORIA FINIS. Sed hoc Insigne Camerarius ad Emblemata transtulit, vt paulò ante fuit expositum. Exhibet etiam vulpem ad cohibendam gallinam currentem à cane comprehensam cũ hoc Dicto Italico BEN LA MERCEDE HAVRA SECONDO IL MERTO. Verùm hoc phrenoschema proponit, vt illud postea excludat, quoniam non gaudet veri phrenoschematis conditionibus. Alij canem telo sauciatum cum ore rictum, vinciente pinxerunt cũ Dicto. NEC GEMERE, NEC CVRARE. Fortè alludebant ad illos, qui in suis calamitatibus nullum prorsus habent refugium. Perciuallus affert Insigne cuiusdam, in quo pictus erat quidem canis saucius, sed vulnus lambens cum Dicto. VIX CONSOLABILIS DOLOR. Quoniam Auctor denotabat dolorem non modo ad corpus, sed etiam ad animum attinere. Ex eodem auctore habemus Insigne cuiusdam qui figurauit canem tricipitem cum Dicto. TIBI ALTER ERO. Quasi vellet suam crudelitatem significare. A Phrenoschematibus ad Insignia gentilitia facilis est transitus; cum interdum phrenoschemata Insignis gentilitij vicem gerant. Etenim Eminentiss. Card. Bessanus olim Fani Episcopus, vt notat Io. Andreas Palatius, in gentilitio Insi-
F gni habebat canem hac Inscriptione coronatum SPES NVTRIX. Menapij iconem canis in clypeo gerebant Illustrissima Campegiorum familia in gentilitio Insigni cane gaudet, quod meditans Bocchius in symbolis sic cecinit.

Insigne gentilitium Cãpegiorum.

Dextra semi aquila, ac laeua latrator Anubus
Absistit, reliqua est aurea planities

Non desunt præterea aliæ Bonononienses Senatoriç familiæ, vt Sãpetriorum, Fibbiorũ, quarum Insignia gentilitia imago canis exornat. Præterea cum admiranda de canum fide ab Auctoribus recitentur. Idcirco canis albus fidei symbolum esse perhibetur, iuxta hæc Pici carmina.

Signa quibus subito visum est ostendier albis
Ex villis animal Dominis, domibusq́; fidele.

Russellius in libro de memoria artificiosa symbolum Sancti Dominici canem faculam accensam ore ferentem esse constituit. Paradinus quoquè symbolum Galbæ statuit fuisse canem à prora nauis sese inclinantem cum titulo INFESTIS TV TAMEN AQVIS. Quo symbolo aduersus maris pericula vigilantiam necessariam esse demon-

in lib. de symb. her.

G strabat. Imago canis linguam exerentis Apuliæ, Italiæ, regionis calidissimæ symbolum esse perhibetur, cum canis magno vrgente æstu, perpetuò linguam exerat. Quidam optimo natus ingenio nouum opus euulgans, pro symbolo in prima libri facie delineauit canem lectum sibi sternentem cum his litteris circumscriptis. CANI LECTVM STERNERE MAGNVS LABOR. Auctor fortè alludebat ad Zoilos, & Assentatores, qui bus nouo opere gratificari est difficilimum. Tandem in dandis, & accipiendis muneribus, canis, cum Dominis, domibusquè famuletur, symbolum serui repræsentat, quare donum canis significat magna in Donantem nõ officia accipientis, sed merita. Deniquè Io. Angelus in Astrolabio plano (referente Ricciardo) canem ore, & auribus magnis decimum nonum gradum Scorpij, & hominem nobilem, & canem sedentem in curru vigesimum gradum Cancri, & hominem pigrum significare autumat. Canis verò sedens, intuensquè Leonem pariter sedentẽ, ex eodem auctore, vigesimum primum Arietis gradum, & hominem fidelem denotat. At canes duo se mutuò mordentes, vigesimũ gradum Tauri, & hominem inuidiosum, duo autem currentes vigesimum tertium gradum Aquarij, & hominem iocosum designant. Item canes duo simul currentes decimum
H gradum Virginis, & hominem venatorem; tres autem simul in oppositum ambulantes vigesimum nonum gradum Geminorum indicant.

in Cõ. sym.

EPITAPHIA.

Tantam canes Priscis attulerunt voluptatem, vt post mortem epitaphia demeruerint. Quamobrem non est mirandum, si Aelianus in varia historia scripserit Polymarchum ad eam mollitiem peruenisse, vt canes etiam quibus delectatus fuisset, mortuos publicè efferret, & amicos suos ad funus conuocans splendidè canes sepeliret, atquè ad illorum monumenta columnas erigeret, quibus eorum epitaphia insculpebat. Olim etiam apud Persas equi, & apud Molossos, canes sepulchra, & epitaphia meruerunt. Vnde Statius poeta canebat.

lib. 8.

—— gemit inter bella peremptum
Parthus equum si dosquè canes fleuere Molossi.

lib. 2. Syl.

Blondus igitur pulcherrimum catelli epitaphium quatuor versibus exaratum refert hunc in modum.

Corporis exiguos cura dum coqor in artus,
Subacto matris lacte, miser perij.
Ne tamen, & fati nomen vis aspera tollat,
Leucippi cineres hac canis vrna tegit.

Non multum dissimile est illud epitaphium catelli, quod Romæ habetur, & vnico continetur disticho.

Parue canis tibi parua domus, & corpore paruus,
Et breuis est tumulus, & breue carmen habe,

In Hortis domesticis Eminentissimi Aldrobandini hoc legitur canis epitaphium.

SCITAE CATELLAE BLANDISSIMAE ANTONIVS TIBALDEVS.

Quod potui posui tibi bella catella sepulchrum
Digna magis Cœli munere, quam tumuli
Candenti è lapide hac tibi conuenit vrna fuisti
Candida tota pilo, candida tota fide.
Si Cœlum, vt quondam canibus patet, haud tua terras
Incedent, sed ver stella perenne dabit.

Item vixit quidam canis Perusinus, qui noctu fures latratu mirandum in modum vexabat, sed adeò Amasij Dominæ addictus erat, vt sine vllo strepitu illos admitteret. Ideo mortuus hoc meruit epitaphium.

Latrabam ad fures, sed Amantum furta tacebam,
Vt placui Domino, sic placui Dominæ.

Bernardinus Rota lib. secundo Epigrammatum hoc epitaphium sic refert.

Latraui ad fures, tacui cum venit Amator,
Sic & Hero placui, sic & Hera placui.

Amplius Ioannes Cotta in libro carminum recitat pulcherrimum epitaphium canis nomine Capparij, sed quoniam multis carminibus exponitur, breuitatis studio, primum, & vltimum distichon in medium afferemus.

Capparion ego sum, quem viuum maxime amauit
Liuiades tumulum post dedit, & titulum.

Tandem in fine addit.

Quisquis ades Domino referas, precor hac quoquè pauca
Abatta amat te etiam trans styga Capparion.

Mantuæ in palatio olim Serenissimi Ferdinandi Gonzagæ hoc legitur Catellæ epitaphium.

CATELLA VIOLA.
LVCINAM INFAELICITER EXPERTA HIC SITA SVM
HOC LVSVS, HOC FIDES MERVIT MONVMENTVM,
QVID MIRARE?
FIDES IPSA CANES COELI INCOLAS FACIT.

Sexcenta essent huius generis epitaphia recensenda, sed prolixitatem omittens vnum, aut alterum etiam afferemus.

E RVBINVS CATVLVS.
LONGO, ET FIDO AMORE PROBATVS DOMINO
SENIO CONFECTVS, SERVATA STIRPE HIC IACEO
HOC ME HONORE SEPVLCHRI
HERVS DIGNATVS EST.

Aliud quoque non omittendum est, quoniam legentibus non erit iniucundum, est autem huius tenoris.

BELLINÆ
CANVM FLOSCVLO BELLISSIMO SVAVISSIMO
IN DOMINI, DOMVSQ. DELICIIS OLIM
HABITÆ.
QVÆ PRIMO VENERIS CONGRESSV LVCINAM LÆVAM
EXPERTA
DIFFICVLTATE PARTVS INTERIIT.
HEV BREVEM VOLVPTATEM LONGA MORTE PERSOLVENS.

F Extat præterea apud Martialem epitaphium canis Lydię ad apro occisæ, & multò plura apud Cynthium poetam libro primo syluarum, & Epicedia, & epitaphia canum leguntur ad quem lectorem relegamus. *li. 11. epigr. epigr. 70.*

HISTORICA.

Catellos duos à cane mare olim lactatos fuisse Cælius Calcagninus auctor est, nam frequenti suctu ex grandioris canis papillis lac euocarunt. Sed magis admirari debemus, quod refert Textor in Officina, scilicet Habidem Hispaniæ Regem canes, & alias Feras incredibili humanitate pauisse. Amplius ex Lactantio Firmiano collegimus, Aesculapium incertis parentibus natum, & expositum à venatoribus lacte canino nutritum fuisse, & adultum à Chirone medicinam didicisse. Quocirca simulacro Aesculapij iconem canis addiderūt. Quamuis alij fuerint huius opinionis, Canem ob medici fidelitatem, Aesculapio assignatum fuisse iuxta illud Sapientis. *lib. 1. epist. quæst.* *Tom. 2.*

G

Corporis auxilium medico committe fideli.

Cyrus etiam, qui postea apud Persas regnauit, Astyagis aui mandato, expositus, nutritus à cane perhibetur, si Textor veritatem fassus est. Veriorem tamen sententiam hanc esse Historici referunt, nimirùm Cyrum ab vxore bubulci Mitridatis, quæ vocabatur Cyno, nempe canis, educatum fuisse. Quapropter ex Aeliano, in varia historia, Glaucam Cytharistriam canes adamasse, & filium Xenophontis canem pariter deperisse colligimus. Hinc, ex Textore Ptoemphane canem habent pro Rege, cuius nutu imperia augurantur, Adeo enim canes hominibus grati fuerunt, vt pro illis acriter dimicauerint. Hoc Thebani possunt attestari, qui in Aegypto contra Romanos pro cane pugnasse dicuntur. Non immeritò id præstiterunt, quoniam canem ob custodiam, fidelitatem, & vigilantiam sat dignis efferre laudibus non possumus. His addamus, quod purpuræ inuentor fuisse perhibetur canis. Quandoquidem Tyrij aiunt Herculem captum fuisse amore Nymphę illius Regionis, cui nomen fuerat Tyro. Sequebatur autem canis Herculem (cum olim canes in concionem Heroes comitarentur) canis igitur Herculeus, cū circa saxum reptantem purpuram vidisset, carnem prominentem mordicus apprehensam deuorans labia colore purpureo tinxit. Hunc ergo colorem in labijs canis virgo intuita, Herculem imposterum se admissuram negauit, nisi illi vestem colori canini labij similem afferret. Itaquè Hercules, hoc animali inuento, & cruore collecto, munus puellæ obtulit. Primus igitur ex Polluce, tincturæ purpureę inuentor canis fuisse dicitur. Agathias narrat à Persis humana cadauera non tumulari, sed inhumata canibus quos sepulchrales vocant, voranda relinqui. Hoc enim ex lege seruant Persę. Immò quando ad expositum cadauer canes statim non accedunt, illud hominis moribus iniquinatis prędit fuisse coniectantur. Cęterum maior fuit Alexandri crudelitas in Callistenem philosophum, quem Persicæ salutationis pompam indignanter ferentem iussit abscisis auribus, naso, & labijs cū cane in cauea clausum ad cęterorum metum circumferri *Tom. 2. off.* *lib. 10.* *loco cit.* H *li. 2. de bello Goth.*

ferri. At Epaminundam, vt tradit Aelianus, reuerſum à Laconica, cum Beotarchiam cō-
tra legem geſſiſſet, Thebani capitis ſupplicio damnare volebant, & tamen ipſe optimè
de Republica meritus erat. Sed à curia regrediens, catello ei blandiente præſentibus
dixiſſe fertur. Hic canis mihi pro beneficio gratiam habet, at Thebani de quibus ſæpè,
multumquè ſum præclarè meritus, mihi mortem iudicio conſtituerunt. Balbus in Iti-
nerario in Indiam Orientalem prodit, in Pegu, hoc publica conſuetudine receptum eſ-
ſe, vt Incolæ quotidie Diabolo ſacrificantes, ne ipſos vexet, lautas epulas in vijs expo-
nant. Verùm cum canes ad ipſas vorandas accedere conſpicantur, à Diabolo miſſos
eſſe aſſeuerant, ne talia munera diſſipentur. Lerius in hiſtoria nauigationis in Braſi-
liam, illos Barbaros ita iracundos eſſe conſtituit, vt pedem impingentes in lapidem, cum
illicò more canum rabidorum mordeant. Deniquè Aulus Gellius recitat, Scipionem
Africanum, priuſquā dilucularet, in Capitolium ventitaſſe, iuſſiſſequè cellam Iouis ape-
riri. Vbi diù quaſi cum Ioue de Republica conſultans moratus eſt, Aedituoſquè templi
demiratos fuiſſe, quod canes in alios ſæuientes, eum non allatrauerint, neque in ipſum
irruerint. Canes quoquè cuſtodes templi Palladis Acheæ, in quo arma Diomedis, &
ſociorum ſeruabantur, Græcis adeuntibus blanditos, cæteris verò motalibus feros, &
agreſtes fuiſſe perhibent.

lib. 13. var. hiſt.

cap. 10.

lib. 7. Noct. Attic. c. 1.

AVGVRIA, PRÆSAGIA, Prodigia.

Canem nigrum apud Terentium peſſimi augurij fuiſſe pro comperto habe-
tur; eoquè magis, quoniam Romana Antiquitas nigrum canem externum
in ædes introiſſe, infauſtum augurium prædicabat; ſi Ioannes Roſſinus
veritatem faſſus eſt. Pariter canem aliquid deuoraſſe, quod in cura eſ-
ſet, malum augurium fuiſſe, ex Priſcorum mente, Sueſſanus recitat. Am-
plius canem prægnantem iterantibus obuiam factam iter infortunatum præſagire, & di-
ſcrimen ominoſum afferre Antiqui crediderunt. Vnde Horatius ad Galatheam.

lib. 3 Rom. Antiq.

li. 1. de aug.

Impios parræ recinentis omen
Ducat, & prægnans canis.

Solinus etiam tradit Aethiopes Sicambris proximos ſummam Regiæ poteſtatis cani
tradere, de cuius nutu, quiſnam imperitet, augurantur. Vltimo anno Belli Meſſenici, ex
Pauſania, canes vlulatu magno in caſtra venientes, Lacedemonijs victoriam, & Meſſe-
nicis excidium portenderunt. Et Richardus Dinothus ſcriptum reliquit, ante bellum
ſociale, cuncta animantia humanis vſibus ſubdita, vt canes, relictis Dominorum tectis,
ritu Ferarum, ſyluas, & campos peragraſſe, & poſt fœdus initum à Cæſare Lepido, &
Antonio, canes more luporum, vlulaſſe. Immò, ex eodem auctore, antequàm Bizantium
à Turcis terra, mariquè oppugnaretur, apud Comum Galliæ citerioris Vrbem, canum
multitudo cum hominum exercitu per aerem ferri viſa eſt. Quando verò Tarquinius à
Regno fuit pulſus (vt notat Textor) canem locutum fuiſse, & ſerpentem latraſſe perhi-
bent. Item in libro de Prodigijs, & Oſtentis legitur, quod anno ſecundo ſupra cente-
ſimum ante Chriſti aduentum, Arimini canis locutus eſſe dicitur, & Cimon Atehnienſis
poſt paratas aduerſus Cyprios, aut Aegyptios copias, canem in littore maris immenſæ
magnitudinis latrantem vidit, & inter latrandum humanam vocem protuliſſe audiuit.
Ex hiſtorijs Poloniæ habemus, quòd Dux Leſko Niger, cum anno Domini 1282 adhor-
tatus fuerit milites, vt pro fide Chriſtiana, & pro Patria viriliter aduerſus Barbaros fu-
gientes præliarentur, vidit (mirabile dictu) canes, quaſi noſſent, quos inſectari deberēt,
hoſtes diris morſibus laniare. Franciſcus Petrarcha prodidit inter illa, quæ Veſpaſia-
no ferunt accidiſſe, canem externum in cænaculum ingredientem, manum hominis,
quam mordicus geſtabat, ad pedes eiuſdem prandentis deieciſſe. Quamuis alij protule-
rint melius, & fauſtius augurium, ſiue omen fuiſſe, ſi canis humanum caput, & non ma-
num detuliſſet. Idem Petrarcha refert quòd Lucius Aemilius Probus aduerſus Perſen
Macedoniæ Regem Bellum geſturus, eodem die, quo Prouinciam ſuſcepit, ſerò ſe ſe do-
mum conferens filiolam ſuam, cui Tertia nomen erat, ſolito triſtiorem deprehendit.

In lib. de Prodig.

loco cit.

Tom. 2. li. 3

li. 4. de Vir. Illuſtr.

E Tunc pater, quid causæ est, mea, Tertia, cur, mœsta sis? Respondit illa, voce querula. Mi pater Persa perijt (decesserat enim huius nominis catella) pater puellam amplexãs accipio, inquit, omen filia, nec piguit talem virum tali omine lætiorem ad bellum proficisci; vnde mox Macedonico cognomine, & celeberrimo triumpho in Capitolium redijt ornatus. Iouius quoque litteris mandauit, quòd Heluetijs ad Nouariam cõtra Ludouicum XII. Galliarum Regem pro Maximiliano Sfortia pugnantibus, canes Gallorum, relictis castris, & Heluetijs admixti, eorum crura lambere cœperunt. Ideo Iacobus Mottinus Vrinensis Dux accepto omine, victoriam præsagiuit, quia hostium canes ex infælicibus castris ad tuta, & fortunata hospitia se recepissent. Demum quò die, Io. Antonius Campanus Eps Aretinus ab hac vita decessit, gemini canes nulla vi à proprio loco educi potuerunt, tanquam ad herum premortuum se pertrahi intelligerent; ijsdemq. imposterum nec latrare, nec alicui blandiri visi sunt. Hæc Michael Fernus in vita illius viri retulit.

lib. 11. hist.

F VISIONES, ET SOMNIA.

VIsignea Sancti Dominici Bononiæ Diui tutelaris, antequam nasceretur præuisa est. Siquidem mater eius grauida, vt narrat Egnatius, per quietẽ sibi visa est parere catulum accensam facem ore circumferẽté, qua totus terrarum orbis conflagrabat; nec defuit nocturnæ visioni euentus; cum ex illa D. Dominicus ortum traxerit, ex quo postmodum numerosa, & sapiens Prædicatorum familia dimanauit, quæ sanctissimis prædicationibus vitia humana reprimens, & virtutem inseminans, omnes ferè totius vniuersi machinam incolentes diuino amore inflammauit. Pariter qui scribunt vitam, & mores D. Bernardi de christiana pietate optimè meriti, referunt matrem eius prægnantem somno oppressam imaginatam fuisse se catulum candidum, & latrantem in vtero gestare. Quocirca ex sapiente viro responsum habuit esse optimi, & candidi catuli futuram matrem, qui studium obseruandæ non solum religionis, sed etiam amplificandæ suscipiens, diuinasq. ædes custodiens assiduo latratu profanos, & impios erat vexaturus. De insomnijs vulgaribus, & nullius valoris, ad quæ canes concurrunt, multa ab Auctoribus recitantur. Nam Aelianus narrat, quòd Gelon Syracusanus per insomnium fulmine percuti sibi visus est, quare adhuc dormiens præ timore vociferabatur. Tunc canis propè eum quiescens Heri clamore excitatus, surgens terribili latratu ipsum circumiuit, donec Gelon expergefactus metu solutus fuerit. Alioquin canum latratu per somnũ audito, aliquid mali ab inimicis metuendũ monet Varinus. Et Blondus, ex Artemidoro, tradit canes venaticos per quietem ad venationem exeuntes visos bonos esse, & actionum prænuncios, Reis autem, & in ius vocatis malos. At Cardanus canes per quietem visos denotare fidos amicos asseuerauit; si sint albi sinceros, si rubri iracundos, si nigri maleficos, varij dolosos; melitei blandos, & verbosos, venatici potentes significant. Quibus Cardani verbis tanquam imaginarijs minimè credendum esse existimamus.

lib. 1. var. hist.

G

lib. 1. var. hist.

lib. 1. de insomn.

MONSTRA.

H TEmporibus Rhasis natum fuisse canem tricipitem credendum est, siquidẽ à se ipso visum fuisse fatetur. Nostra etiam ætate canis tripes, scilicet altero pedum anteriorum carens natus est. Item canis bipes capite leporino visus est: quorum icones in Zographia Musæi Illustriss. Senatus Bononiensis ad viuum repræsentantur. Ex Huberto in historia Polonica, anno 1269. Calisij in Cracouia, vitulus cum duobus capitibus caninis natus est. Clarissimus vir Trincauella conspicatus est canem, qui cum vno tantum teste, & sine oculis genitus fuit. Romæ olim apud Cardinalem Mediceum erat canis capite serpentino praeditus cum reliquis partibus corporis formæ inusitatæ, quem iam mortuum balsamo conditi curauit. Pareus depingit monstrum, cuius pars superior figuram humanam, inferior autem

lib. 7. c. 13

lib. 24.

autem caninam refert; natum eſt Anno Domini 1493. & miſſum fuit ad ſummum, qui tūc ſedebat, Pontificem, vt ſcribit Volaterranus. Tandem in libro de Prodigijs, & oſtentis legitur, quòd circa finem Imperij Lotharij Cæſaris, qui fuit Saxoniæ Dux, anno Domini 854. quædam mulier mōſtroſum edidit partum, nempe hominis, & canis dorſo connexis, ſolidiſſimeq. conglutinatis; mox ſubſecutus eſt Imperatoris interitus.

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

NOn eſt in dubium reuocandum, vt legitur apud Orum Priſcos ſimulacris Deorum ſimulacra etiam canum ob vigilantiam addidiſſe. Verùm magis admirari debemus viros Zipangrios, qui ex Paulo Veneto, varia idola caput canum, & boum habentia venerantur. Fortè id ab Aegyptijs didicerunt, qui Anubim Deum capite canino præditum colunt; ideoq. Anubis latrator à Virgilio nuncupatus fuit. Iuuenalis etiam de hoc Ægyptiorū Deo verba faciens ſic cecinit.

lib. 3. c. 6. *li. 8. Aeneid.*

Satyr. 15.

—— illis
Oppida tota canes venerantur, nemo Dianam.

Hanc Anubis venerationem inde ortam eſſe multi opinantur, quoniam olim in bellica expeditione Anubis pro inſigni, canis ſimulacrum geſtauerit, vel, ex Gyraldi ſententia quia Anubis tanquam canis corpora Iſidis, & Oſyridis cuſtodiuerit. Aelianus tamē hāc canis adorationem in Nili inundationem refert, quæ campos, oriente canicula, irrigare incipit. Ethnici quoque figuræ Deorum Larium ſimulacrum canis addebant, quoniam tam canibus, quàm Laribus ob vigilantiam cuſtodia domus aſſignabatur. Iuxta illud vulgatum carmen.

Syntag. 9. *lib. 3. c. 21.*

Peruigilantq́. Lares, peruigilantq́. canes

lib. 5.

Ouidius tamen in Faſtis id totum eleganter exprimit his carminibus.

Et canis ante pedes ſaxo fabricatus eodem
Stabat, quæ ſtandi cum Lare cauſa fuit.
Seruat vterq́. domum. Domino quoq́. gratus vterq́.
Compita grata Deo, compita grata cani.

Quapropter quidā vir eruditus pro Inſigni familiari effigiauit Lares cum figura canum, & picturā hoc Dicto coronauit. SERVAT VTERQ DOMVM. Immò in picturis Larium pelles etiā canum effigiabant; cuius rationem adducit Plautus, quia Lar familiaris in canis formam ſæpè tranſmutabatur, vel rectiùs, vt Priſci oſtenderent, quemadmodum canes in domeſticos mites, & in aduenas feri ſunt, ita Lares, quibus totius familiæ cura credita erat, haberentur. Chryſippus aliam affert rationem nimirum Larium tergora caninis pellibus velari, quia Lares Genios repræſentant, qui humanæ cuſtodiæ tanquam canes deleguntur; nos Angelos appellamus. Amplius ſimulacrum canis penes iconem Aeſculapij pingere ſolebant. Nam Pauſanias ſtatuam Aeſculapij ex auro, & ebore elaboratam à Thraſymede Pario ſic deſcribit. Is in throno ſedebat dextra baculum tenēs, Læua verò ſupra caput Draconis extenſa, canisq. ei asſiſtebat, vel in monumētum lactis, quod à cane ſuxerat, vel quia Aeſculapius à capella altus, & à cane cuſtoditus fuerit, vel potius ob fidelitatem, quæ in medico relucere debet; vt in Hiſtoricis enucleauimus. Inſuper canis ſimulacrum tumulum etiam Diogenis Cynici exornauit; ideo apud Auſonium legitur hoc Diogenis Epitaphium.

Simulacrū Aeſculapij cum canis icone.

Epitaphium Diogenis Cynici.

Dic canis; hic cuius tumulus? canis. At canis hic quis?
Diogenes, obijt? Non obijt, ſed abit.
Diogenes, cui pera penus, cui dolia ſedes
Ad Manes abijt? Cerberus ire vetat.
Quonam igitur? Clari flagrat quà ſtella Leonis
Additus eſt iuſtæ nunc canis Erigone.

Nec mirandum eſt, quoniam hodie Romæ apud Maffeos in Cippo pulcherrimi operis canem humi iacentem capite eleuato licet intueri, cum tali inſcriptione. C. IVLIO VRBANO. ET IVLIÆ OPTATÆ CONTVBERNALI. C. IVLIO VRBANO EV-

E PECVLIARI FILIO. Icon enim canis ob custodiam hic posita esse videtur. In simulacro Memoriæ, canis etiam pingebatur, quod in capite de Leone, occasione simulacri tricipitis, scilicet cum capite canis Leonis, & Lupi expositum fuit. Pingebant etiam Dianam, seu Hecatem triformem, seu tricipitem, nempe habentem caput humanum equinũ, & caninum, cuius ratio in historia equi declarata fuit. Omittẽtes igitur Menapios, & Tertio decimanos, qui in parma simulacrum canis gestabant, ad simulacra canum in gratiam picturæ à Ripa figurata accedemus. Hic auctor ad demonstrandum currum quatuor elementorum, Vulcano addit canes; cum Prisci in templo Vulcani canes seruauerint, qui homines impios latratu arcerent. In delineando Piceno, idem Auctor mulierem cum spicis frumenti, & cane depinxit; quoniam spicæ tritici hanc Prouinciam abundantissimam denotant, Canis verò icon ob fidelitatem additur; vel vt alij volunt quoniam hæc Prouincia canes bonitate insignes nutriat. Præterea Iuuentutem pingit hunc in modum. Delineat iuuenem vestibus variorum colorum indutum cum cane venatico, & equo, dextra manu pecunias spargentem. Hoc simulacrum ab arte poetica Horatij desumptum esse videtur, vbi Poeta sic canit.

par. 1. Icon.

in par. 2. Icon.

F

Gaudet equis canibusq. & aprici gramine campi
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper
Vtilium tardus prouisor, prodigus æris.

Ibidem Ripa pro exprimenda Iustitia, quæ nec amicitia, nec odio flectatur, pingit mulierem ensiferam, regali diademate coronatam cum bilance, eiq simulacrum canis, & serpentis addit; cum canis amicitiam, & serpens odium significet. At pro declaranda Fidelitate, mulierem vestimentis albis indutam cum cane candido effigiat. Auctorq. addit canem, tanquam animal fidelissimum iure merito iuxta hanc imaginem locum demereri. In simulacro etiam Amicitiæ conspicitur mulier candidis vestibus amicta, catellum album amplectens, qui amicitiam ab omni labe intactam conseruandam esse demonstrat. Vicissim in pictura Inimicitię mulier nigris induta vestibus cum cane, & fele rixantibus cernitur. Pariter in simulacro Læsionis canes duo Herinaceum allatrãt, cuius simulacri expositio in capite herinacei allata fuit. Item in icone Adulationis Ripa canem mulieri blandientem depinxit; cum hoc animal cibum præbenti semper blandiri soleat. Tandẽ in imagine Inuidiæ Ripa pinxit Vetulam cum cane admodum gracili, quia hoc animal

Tum fidelitatis.

Amicitię simulacrum.

Statua canum.

G

alienis bonis summopere inuideat. Circa canum statuas diù immoraremur, si omnes priscas recensere vellemus. Vna tamen instar omnium erit illa, quam Vulcanus ex ære monesio conflauit. Hodie Romæ in primo Viridario Cæsiorum Bacchum cum pulchra canis statua secus pedes locata conspicati sumus. In Palatio nouo Farnesiorum inter alias statuas in lapide sculptas conspicitur Aquila, serpens, canis venaticus, & psitacus, qui lapis in Thermis Antonianis inuẽtus fuit. In Aedibus Episcopi de Rusticis à Cardinale de Valle ædificatis, elegans nudi Bacchi statua visitur, vuæ racemis coronata cum pulcherrima canis statua. Item in ædibus Laurentij de Rodulphis multæ statuæ sitæ sunt, inter quas Hermaphroditus nudus trunco arboris nixus, cum eleganti canis statua primas tenet. Insuper domi Francisci de Norsia Medici in platea Farnesiorum vidimus Adonis statuam tenui velamine tectam, cum cane secus pedes adeo diligenter sculpto, vt spirare, vel latrare videatur. Demùm in ædibus Ascanij Magarotij lapidem marmoreũ obseruauimus, in quo homo taurum mactans, & canis taurum mordens conspicitur. De statuis autem canis cerberi nihil in præsentia dicemus, cum has ferè innumeras in diuersis Romæ locis intueri liceat.

H

VSVS IN CIBIS.

INstructis cõmessationibus catulinã carnem olim appositam fuisse indiciũ fuit Catuliana Plauti; Præterquamquod Plinius hoc idem confirmat. Cadamustus in sua nauigatione, Populos Senegæ caninis carnibus vesci conspicatus est, quod alibi nusquam obseruauit. Immò in descriptione Guineæ habemus quòd Incolæ carnes caninas vaccinis præferunt. Num modò hi sint illi Populi barbari ab esu canum Cynophagi à Brugero cognominati, dubitandum est. Prædicta. Galeni auctoritate stabilire possumus, qui retulit nonnul-

cap. 43.

lib. 3. de Al. fac. cap. 2.

las esse gentes,quæ canibus iunioribus,& potissimùm castratis frequentissimè vescan- A
tur.Rhasis tamen scribit à carnibus caninis humores,& spiritus corrumpi,succosq.melan
cholicos generari;ex quibus postmodum prauæ imaginationes tam in somno,quã in vi-
gilia dimanant.Hodie tamen notum est carnes canum in caritate annonæ,& in Vrbium
obsidione multò esse adiumento.

VSVS IN MEDICINA.

Cvm omnes canum partes medico vsui famulentur;nostra intererit primò
capitis virtutes recensere,deinde sigillatim aliarum partium vires in me-
dium afferre.Calua igitur canis in puluerem redacta , ad mentem Sexti,
testium tumores dissoluit,vitijs sedis medetur , & in vino morbum regiũ B
discutit.Plinius hunc puluerem in ambustis , & pterigijs tollendis com-
mendat.Rhasis hoc puluere cuncta vlcera exiccat,& si fuerit cinis caluariæ rabidi canis
ad soluendam rabiem exhibet.Cerebrum canis duobus affectibus vtilitatẽ afferre scri
bit Plinius,nempè glaucomatibus,si per septem dierum spatium angulis oculorum im-
mitattur;nec non fractis ossibus,si instar emplastri superponatur . Hoc à Quinto Sereno
probatur,dum inquit.

Cerebrum.

Vis indigna nouo si sparseris ossa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis.

Dentes.

Plinius dentes canis doloribus dentium multum adiumenti afferre autumat , si canino
dente maximo gingiuæ scarificentur . Immò dentem longissimum nigri canis in febre
quartana tollenda idem Auctor patienti alligat.Dentem autem canis caninum nuncu-
patum ab animali tamen rabioso exemptum,& in aluta ligatum Dioscorides, & Serapio
pro amuleto aduersus rabiem extollunt.Aesculapius autem,in dolore dentium sedando
puluere dentium canis pro dentifritio vtitur.Porta verò huiusmodi puluerem cum mel
le mixtum in dentitione adhibet.Omissa lingua,quæ,vt notum est,sua,& aliena vlcera, C
nec non vulnera sanat,ad coagulum accedemus.Hoc enim in vino dissoluto Rhasis coli
co dolore affectos sanat.Aetius verò hoc idem in aceto hydrophobis propinat,vt aquę
desiderio capiantur,Sextus non coagulum,sed vomitum canis super ventrem hydropi-
corum collocat,& hac ratione aquam per secessum educit. Hepar canis & potissimum
rabidi assatum singulare remedium in rabie prædicant,ne patientes in metum aquæ in-
cidant.Immò Galenus nonnullos hoc medicamento vsos superstites se nouisse testifi-
catur.Felle canis cum melle mixto Aesculapius à leucomate oculos liberat. Fel pariter
cum melle ad curanda aurium interna vlcera Marcellus vtiliter infundit.Deniq. felle ca
nis nigri si tota suffiatur domus,à malis medicamentis secura redditur, vt tradunt Magi
(referente Plinio) Lienem canis in vino,Sextus lienosis propinat.Marcellus verò lienẽ
à cane recenter exemptum regioni splenis applicat.At Sextus ad splenem curandum ca
tulum recenter incisum tumido lieni apponit.Porta igitur in hac affectione caninum lie
nem valere ex eo colligit,quoniam canes exili admodum liene præditi sint.Carnem ca
nis neruosam potam Blondus ad morsum canis laudat.Gesnerus tamen non carnem ner D
uosam,sed carnem rabiosi canis legere mauult.Sanguis caninus,ex Dioscoride , parti-
bus percussis à cane rabido,& à veneno vexatis magno erit adminiculo.Vnde Quintus
Serenus prædictæ auctoritati nixus sic cecinit.

lib. 3. Phyt. cap.41. Coagulum canis. Vomitus canis. Hepar. lib.11. de simpl.med. fac. Fel canis nigri. Caro. li.2. de mat. med. Sanguis.

Toxica præterea, quæ sunt pellenda medela
Expediam sanguis poterit prodesse caninus

Galenus sanguine pediculi canini partes fricat,vt pilorum ortum prohibeat.Pinguedo
canis,ad mentem Aesculapij,podagra laborantes subleuat. Marcellus autem medul-
lam quoquè cum vino veteri subigit,& modo emplastri condylomatis imponit . Præ-
terea in cicatricibus,& maculis faciei auferendis Plinius,adipe catuli varij coloris vti-
tur. Porta meditans magnitudinem aurium canis concludit caninum adipem cum oleo
veteri,& succo absynthij instillatum aurium grauitatem sanare. Lac caninum illitum,
ex aliquorum sententia,pilos in palpebris nasci prohibet,cum tamen Galenus id nega-
re

in lib. de rem. med. facil. par. lib. 3. Phyt. c. 40. li.11. de simpl. med. fac.

E re videatur. Verùm Q. Serenus in mitigando oculorum dolore lac caninũ mirificat dum inquit.

Si genus est morbi miserum, quod lumen adurit,
Hic calor infuso mitescit, lacte canino.

Sextus hoc lacte gingiuas infantium assidue linit, vt fine dolore dentes erumpant. In vitijs autem oris, & faucium huiusmodi lac commodum, & salutare Quintus Serenus prædicat dum ait.

Ora ambusta cibo sanabis lacte canino.

Lac canini.

Præterea, ex Dioscoride, lac potum non solum fætus mortuos expellit, sed etiam vicem antidoti subiens potentiam veneni reprimit. Ad secundas pellendas Plinius membranã è secundis canis non mediocriter conducere testatur, cum obseruatum sit canes, & feles statim à partu membranas deuorare. Ex eodem Plinio canina vulua in oleo decocta melleq. addito pterigijs, quæ nascuntur in digitis commoditatis plurimum affert. Pariter genitale canis sub limine abditum, eodem Plinio referente; Magi totius domus singulare amuletum aduersus omnia mala medicamenta magnificant. Mirandum est, quod

Excrementa canum.

F etiam omnia canis excrementa ex medico sint vsu, Etenim Sextus, vt pili, vt & verucæ defluant, lotio canis vtitur. Quamobrem Quintus Serenus id confirmat dicens.

Id poterit vitium sanguis curare lacertę,
Aut vrina canis cum terra inducta madenti.

Plinius, quoniam canes ægrius vrinam reddant, nec possint nisi eleuato crure mingere, in vitijs vrinæ illam non parum habere momẽti existimat. Si canina vrina cum nitro misceatur, & super lepram inducatur, ex Dioscoride, facilè deletur. Herba verò vrina canis irrigata, & absquè ferro euulsa Mizaldus luxatis medetur. Alui quoque excrementa in morbis commoda, & salutaria sunt. Nam Archigenes (referente Galeno) in Ictericitia puluerem stercoris canini cum melle ad triduum datum laudat. Immò Galenus in angina, dysenteria, & vlceribus inueteratis stercus canis, qui per triduum comederit ossa præscribit. Dioscorides in prædictis affectibus fimum caninum æstate colligi, & arefieri præcipit. Ioannes de Vigo chirurgus insignis emplastrum de stercore canis parat, ex quo in vlceribus fraudolentis magnum fructum percepisse fatetur. Rondeletius idem emplastrum pro angina componit. Matthiolus tamen, in angina huiusmodi fimum

Vrina canis ad quid.
Centur 8.
lib. 9. de cõp. medic. sec. loc. lib. 10. de simpl. medic. fac.
lib. 2. c. 63. com. Diosc.

G in tenuissimum puluerem redactum per fistulam in fauces sufflat. Alij chirurgi hoc eodem præsidio in vua curanda vtuntur. Sextus epilepticis huiusmodi stercus album in vino propinat Marcellus ex fimo canis albo, ad Solem exiccato, & cribrato, cum cera rubra per partes, & modico olei medicamentum pro ischiade concinnat. Plinius non stercore, sed ossibus in stercore canino inuentis, & alligatis siriasim puerorum emẽdat; quemadmodum vermes ex canino cadauere ortos tanquàm amuletum, aduersus rabiem adhibet. Tandem cutis, & pili medicis virtutibus non carent. Etenim Plinius pelle canina ad destilationes cohibẽdas, quemlibet digitum induit, & aduersus anginam corrigia ex pelle canis parata ter collum circumdat Marcellus verò in dolore ventris eadem corrigia ægrotantem cingit. Pili varijs adhibentur modis. Crollius vulneribus à cane rabido inflictis illos imponi iubet, vt venum attrahant; deinde eosdem exustos propinat. Plinius illos in panno ligatos cyatho supponit, ne patiens in metum aquæ incidat. Eosdem Blondus in supprimendo sanguine vndequaque manante non infrugiferos esse arbitratur. Postremo ex toto cane tàm viuo, quàm mortuo ægrotantes amplissimum fructum, sunt consecuturi Mizaldus in expugnanda febre quartana colligit

Centur. 6.

H lotium ægroti, quod in paroxismo vnica vice redditur, & vna cum farinæ polline placentam conficit, quam coctam cani famelico exhibet, qui postmodum pro homine ægrotare dicitur. Deinde in chiragra, podagra, & omni arthritidis specie, ad tollendos cruciatus, nullum præsentius remedium inuenitur, quam catulos concolores partibus affectis apponere. Porta hoc verum esse propter magnam hominis, & canis sympathiam opinatur. Leonellus Fauentinus describit hoc vnguentum ad paralysim. Recipit enim catellos subrufos exenteratos, & in aqua ad essium separationem decoquit, & pinguedinem supernatantem colligit, postea spinam dorsi, & membra resoluta inungit. Vuecherius quoque describit mirabile medicamentum ad vulnera machinis bellicis inflicta, quod recipit libras quatuor olei violacei, duos catulos recenter natos percoquit omnia diligenter, addita libra vna vermium terrestrium præparatorum,

lib. 2. Antid. spec.

& ad vſum percolat. Galenus ad finiendam tuſſim, canem lycurgum nuncupatum, ſcilicet qui lupos exagitauerit, excoriatum, & coctum patienti apponit edendũ. Denique ex catulis Andreas Furnerius aquam chymicis organis ſublimat, qua in in cohibendo pilorum augmento mirifice commendat.

lib. de med. fac. parab.

VSVS IN SACRIFICIIS.

OLim Ethnici, hoſtiarum loco, catellum manè genitum Dijs ſacrificabant, quoniam hæc animalia Numinibus placandis peridonea eſſe iudicabant. Habemus etiam in libro ſecundo Epigrammatum Græcorum, quod vena ſtor quidam cum nihil in venatione cepiſſet, canes Pani, & Nymphis ſuſpendens dicauit. Deinde ſolebant Ethnici, quotannis, ortum caniculæ diligenter obſeruare, ex quo conijciebant, ſalubris, an peſtilens futurus eſſet annus; propterea ad hoc mitigandum ſydus, canem ſacrificandum instituerunt. Ideo Ouidius ad rem canebat.

Pro cane ſydereo canis hic imponitur ara.

Præterea ad arcendam à ſegetibus rubiginem, Deo Rubigini canem immolabant (aduertendum autem eſt, quod Rubigo tam in genere maſculino, quam fœminino efferebatur) quamobrem Ouidius in Faſtis hæc habet.

Flamen in antiquę lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.

Apud Thracas cum alibi, tum præcipuè in Zerintho Samothratiæ antro nihil ferè libentius, quam canis immolabatur. In Inſulis etiam nuper repertis, vt recitat Petrus Martyr, propter inopiam puſionum, & puellarum, canibus litant. Amplius Turcæ ſingulis annis canes mactare decreuerunt, vt notat Baronius, in monumentum illorum canum, qui totum latus cadaueris Mahometis deuorarunt. Immò etiam quotannis apud Romanos, canes palo ſambuceo affigebantur in memoriam neglectarum excubiarum obſidionis Capitolij. Quid plura? Nonne in Lupercalibus canes ſacrificabantur? aut quia canes Lupercos per Vrbem diſcurrentes latrando vexarent, aut quia in venerationem Lycei Panos hoc ſacrificium perageretur. Cui, vt voluit Plutarchus, propter Caprarum gregem canis gratus habebatur. Inſuper Romani Genetiæ, Græci Proſerpinæ canẽ ſacrum fecerunt. Et Pauſanias ſcriptis mandauit, Colophonios catellum nigrum Triuiæ olim ſacrificaſſe. Verùm apud Argiuos, ob partus facilitatem Deæ Cyoniæ canes dedicarunt. Sed aduertendum eſt, ex mente Pierij, nonnullos per Deam Cyoniã, Scriptorum incuria, Lyoniam legiſſe. Denique Lacedæmonij, proper canis audaciam, hoc animal Marti conſecrarunt. Nam eorum Ephebi inter ſe præliaturi, prius quam certamen inirent, catulũ canis Marti tanquam Deo fortiſſimo victimam ex cicuribus validiſſimam immolare neceſſarium eſſe duxerunt.

Tom. 9. An. Eccleſ.

VSVS IN LVDIS, & Supplicijs.

IN publicis olim ludis, nempè in theatro Romano canes, ſpectante populo, ad capiendas Feras emittebantur. Vnde Martialis ad rem cecinit hunc in modum.

lib. 4. epigr. 35.

Spectauere canes prędam, ſtupui'q; ſuperbus
Venator, cultro nil ſupereſſe ſuo.

Idem repetit in epigrammate quarto ſupra ſeptuageſimum. Item Alexander ab Alexandro tradit, quod Alexander Seuerus Imperator, diebus feſtis, catulorum, & perdicum certamine oblectabatur. Amplius Ricchardus Dinothus in Aduerſarij narrat Regem Albaniæ dono dediſſe Alexandro Indiã petenti canem Indicum, cuius audaciã

lib. 3. Gen. dier.

Alexan-

E Alexander in publico theatro expertus fuit; dum primò Leonem in certamen perduci iussit, quem protinus à cane fractum vidit. Postea Elephanto in arenam ducto, canis horrentibus per totum corpus villis, ingenti primùm latratu classicũ dedit; deinde cũ bellua congressus victor remansit; cum alio nunquam spectaculo Alexander magis delectatus fuerit. Item in supplicijs, canibus vtebantur. Etenim reos stipiti, vel cruci ligatos canibus, & alijs Feris deuorandos exponebant. Vitoldus Lituaniæ Dux, ex Fulgosio, si quem morti destinasset, vrsina pelle inuolutum canibus laniandum obijciebat. Indi quoquè Marianes, vt legitur in relatione historiæ Indicæ, hoc publica consuetudine receperunt, vt omnes filias canibus dilacerandas exponerent. Bactriani etiam ex Plinio canes habent, quos vocant sepulcrales, quibus viuos homines, sed potissimum senio, vel morbo confectos necandos exhibent. Insuper Cromerus narrans supplicium Iudæi, qui anno Domini 1530. Pragæ in Bohemia cum muliere christiana rem habuit, scripsit, quòd in vase picato Soli expositus fuit cum pudendo in dolij foramine cultro apposito, sed hic cum vi caloris torqueretur, membro, per quòd peccauerat, amputato, terga dedit. Interim fugientem atrocissimi canes dimissi dilaniarunt. Huiusmodi genus F supplicij memorauit Io. Petrus Mapheus in historia Indica dum inquit. *Illum verò brachijs post tergum reuinctis in litore ferocissimis duobus Molossis obiecit, quorum impetum, ac dentes varia corporis declinatione aliquandiù frustra euitare conatus, circumspectare primò capit fugam, deinde cum terrestres omnes exitus milite obsessos cerneret, in mare se ad incertam spem salutis immisit, neque canes quippe iam inescati ab insequendo abstitere, & pedibus tantum nanti cum adhærerent, dolore, & desperatione in rabiem actus repentè se conuertit, dentibusq́; (horribile dictu) certare cum canibus cæpit, atquè ad extremum vnius aure mordicus apprehensa, cum iam vires deficerent, moribundus molossum vnà secũ ad ima detraxit. Atrox & inhumanum id pœnæ genus.* Hoc admirari non debemus; quandoquidem multi sancti Martyres hoc tormenti genus Infidelium Imperatorum iussu passi sunt. Nam pro comperto habetur ex Surio, Benignum Presbyterum, & martyrem, cum nullis ad Idolatriã cruciatibus posset impelli, iussu Aureliani vnà cum duodecim ferocissimis canibus diuturna fame maceratis in carcere inclusum fuisse. Quãuis postmodũ Sancto nullo fuerint nocumento. Nec mirum, quia ex Textore supra vim naturæ canes etiam famelici cadauera sanctorũ Martyrũ Gorgonij, & Dorothei à Diocletiano interfectorũ nõ attigerunt.

lib. 9. c. 2.

lib. 10.

G

VSVS IN BELLO, ET IN VECTIONE.

PLutarchus in Arato monimentis mandauit, quòd Achei ductu Arati Sicyonij, expugnato Acrocorintho arce munitissima, imposuerunt quadringentos armatos, & quinquaginta canes, qui in arce alebantur. Finni septentrionales, ex Olao Magno, canes maximos, & ferocissimos aduersus hostes ducunt, quoniam sattu, & morsu naribus equorum insidiantur; vnde equi se se erigentes equites excutiunt. In Cimbrico bello, ex eodem Auctore, canes Cimbrorum pro Dominis acriter dimicarunt. Quare Baptista Mantuanus non immeritò scripsit.

——— *vastus canis ibat in hostes.*

Lydorum etiam Rex Halyartes, vt refert Polyænus, robustissimos canes ad pugnã educebat, qui Barbaros tamquàm Feras odoriebantur. Colophonij, & Castabalenses (teste Rauisio Textore) propter bella, cohortes canum habuerunt, quæ nunquam pugnam H detrectantes primæ in acie præliabantur. Ex historia rerum Indicarum habemus Hispanos in subigendo nouo Orbe, canum ope fœliciter vsos fuisse. Amplius Saxo Grammaticus in historia refert Fridlerum secundum Danorum Regem contra Amuudum Noruegiorum Regem certantem, canem in hostem concitasse; ideoque cæso Amundo, victoriam, ope canis, reportasse. Insuper Magnates Accolæ Mæandri, ex Aeliano, cũ bellum Ephesijs inferrent, singuli equites commilitonem canem adduxerunt. Non desunt hodie Nationes aliquot, quæ canes hostium cadaueribus quoquomodo conquisitis alant, eosquè in prælia ducant, vt fædissimas hostium strages pariant. Philippo Arbeliorum religionẽ irrumpẽte, Barbari, ex Polyæno, in locis asperis se occultabãt, ille autẽ canes dimittebat, qui hostiũ vestigia insequẽtes, plurimos eorũ coercebãt. Tandẽ canes

lib. 11. c. 13.

lib. 7.

lib. 6.

lib. 14.

lib. 1.

in bello stratagemata suppeditarunt; cum manifestum sit in historia Darij, ipsum fugientem canes in castris reliquisse, quos cum latrantes audiunt Scythæ, adhuc Darium in castris morari crediderunt. Quoad vectionem, Indi canes habent magnos, & dossuarios, quos venatum proficiscentes sarcina vigintiquinquè librarum onerant. Hinc non debemus demitari assertum Maioli, qui scripsit in plaga noui orbis à canibus edoctis, sarcinulas gestari. Prætereà compertum est ex historijs Petri Martyris, apud Tartaros Septentrionales, sex canes magnitudinis asininæ ad currum iungi, in quo postmodum duo mercatores vnà cum rhedario vehuntur. Hoc non est magna admiratione dignum; Siquidem Cardanus in historia de varietate rerum, id à quibusdam Germanis Mediolani factitatum vidit. Propterquamquod Petrus Crinitus Heliogabalum quatuor canes currui iunxisse, & ab illis publicè vectatum fuisse retulit.

Colloq. 7. — *lib. 1. c. 23.* — *lib. 10. de honest. discip.*

VSVS IN VARIIS.

M. Tullius Cicero pronunciauit fidam canum custodiam, amãtem Dominorum adulationem, tantumquè in externos odium, & tam incredibilem ad inuestigandum sagacitatem, nec non tantam in venando alacritatem nil aliud denotare, quàm ad hominum commoditatem esse genitos. Ideo apud varias Nationes semper varios vsus habuerunt. Quamobrem Ioannes Bohemus Leges olim constitutas fuisse autumat, quibus ante aliquot sæcula, Bauari paruerunt, scilicet canẽ venaticum furantes aut ipsum, aut similem reddere, & sex solidos soluere. Quoniam his bestijs Villici Pastores, Venatores, & demum Aeditui pro templorum custodia vtuntur, de quibus omnibus seorsim verba fient. Heroes, teste Polluce, olim in concionem prodeuntes canes habebãt comites, quemadmodum innuit Virgilius quando ait.

Nec non, & gemini custodes limine ab alto

Rursus alibi.

—— gressumq́, canes comitantur herilem.

Homerus quoquè Thelemachum instar Herois duobus canibus associatum in concionem prodeuntem introducebat. Alcibiadem verò magnus canis formæ inusitatæ, truncata cauda comitabatur, hocquè cane, non alia de causa, vtebatur, nisi vt detractores mõstrum caninum meditantes, Heri vitia non taxarent. Fuerunt nonnulli, qui tempore belli canibus tanquam nuncijs vsi sunt. Siquidem epistolas aliquo esculento inuolutas cani deglutiendas præbuerunt vt postmodum ex mactati canis visceribus nuncius exiliret. In Historia rerum Polonicarum, in qua de prima Lituanorum religione agitur, legimus quòd defunctorum cadauera cum pretiosa supellectili, armis, equis, & duobus canibus concremabantur. Otto etiam narrat apud Francos, & Sueuos legem hanc in turbatorem pacis inoluisse, vt si quis Nobilis, Ministerialis, vel Colonus coram Iudice pro tali crimine accusatus, & inuentus fuerit, antequam mortis sententia puniretur, ad maiorem ignominiam, Nobilis canem, Ministerialis sellam, & Colonus aratri rotam de comitatu in comitatum portare cogebatur. Kiranides, ad præsagiendam mortem, vel salutem ægrotantis, vsus est cane dum pastam super faciem, mamillas, & inguina ægroti fricatam cani exhibet, quam si ederit, ægrotum euasurum, sin secus interiturum pronunciat, & hæc de vario vsu canis viui dicta sint. Iam varium vsum canis mortui, & illius partium examinare oportet. Primitus cinere cremati canis cum oleo supercilia illito, Plinius illa denigrat. Veterinarii ad roborandas animaliam vngulas sumunt catulum, illumque, in aqua ad ossium separationem decoquunt; deinde oleo addito, hoc medicamine vngulas animalium fœlici cum successu perungunt. Si partes canis ponderemus. Sextus alterum oculorum à viuo cane erui iubet, vt illum deferens non latretur à canibus. Mizaldus verò dentem caninum in corde canis defigi iubet, vt id deferens à canibus latratu non vexetur. Alii dentem caninum vnà cum cauda, & pedibus in aula sepeliunt, vt inde morosos abigant. Deinde res etiam inauratæ dente canino poliuntur, vt quemdam veluti splendorem acquirant Arti-

li. 2. de nat. Deor. — *lib. 3. de morib. Gent.* — *lib. 2. Odys.* — *Tom. 2.* — *li. 2. de gest. Feder. Imp.* — *cent. 1.*

fices

ſices *eburnire* dicunt, quaſi vi canini dentis rem auro tectam ad nitorem terſi, & politi eboris reducant. De lingua canis Plinius tradit ab ipſa in calce delata, policiq. ſubdita, canis latratum inhiberi. Porta hoc de ſanguine canis nigri refert; nimirum ſi eo parietes domus inſpergantur, illicò omne maleficium diſſipari. Deinde lacte primiparæ canis illito, pilos cadere promulgat Dioſcorides. Vuecherius autem omnes capillos lacte canino perlinit, & ad arcendam canitiem hoc tanquam ſingulare præſidium commendat. De pinguedine nigri canis ſcribit Albertus, quòd hæc mixta cum oleo ſambucino, & in lāpade habēte elychnium è pilis caudæ caninæ in medijs ædibus accenſa, homines circumſtantes fœdæ formæ efficit. Pellis canina miro artificio præparatur, vt planè mollis euadat, ex qua poſtea chirothecæ concinnantur, quæ hyeme aduerſus aerē frigidum, & æſtate contra calorem peridoneæ eſſe perhibentur. Immò, & caligæ parantur, quæ cruribus tumidis duplici commoditate præſtò ſunt. Primò ſtringendo partem, humorum fluxionem inhibent. Deinde vi huius pellis exiccante, humiditates excrementitiæ diſſipantur, & crura mirificè roborantur. Vngues etiam canum venaticorum ab vſibus varijs non ſunt arcendi; ſiquidem homines, vt ſcribit Porta, reddunt bellicoſos. Vnde extat compoſitio naturalium Magorum, ad inuictos homines reddendos, quæ vngues canis venatici recipit. Poſtremò excrementa canina varijs vſibus famulantur. Nam Democritus in Geoponicis, ſtercus caninum cum vrina putidiſſima miſcet, quo plantas, & ſemina perfundit, quæ à pecore tangi ægrè fert. Pelliones etiam ſtercus caninum aridum in puluerem redigunt, deinde hoc cum farina milij mixto; pelles agninas ad vſum concinnant. Tandem ex Alberto, & Rhaſi ſordes aurium canis cum vino permixtæ ebrietatem ſtatim generant.

lib. 3. Ph, t.

li. 5. de ſecr.

lib. 7. Phyt. cap. 11.

Ne ſemina & plantæ pecoribus attingātur.

DE CANE RABIOSO.

Cap. II.

SYNONIMA, ETYMVM, CAVSÆ, & ſigna rabiei canis.

PRæclariſſimus vir Euſtachius Rudius in hanc venit ſententiā, rabiem eſſe propriam canis affectionem; qua canes correpti tanquàm furore acti huc atquè illuc, nullum quietis locum inuenientes vagantur. Hoc aſſertum doctrinæ Galeni quadrare videtur, qui ſolum canem hoc affectu vexari decreuit. Quamuis autem Lupos, Vulpes, & Muſtellas in rabiem poſſe incidere ſuperius declaratum fuerit, attamen ſententia Galeni non eſt explodenda, quandoquidem canes potiſſimum, & ſæpiſſimè in cōparatione ad prædictas animantes rabie affligantur. Rabiem igitur periti viri vocant, quaſi rauiem à vocis raucedine, vel quia canes hoc morbo oppreſſi ſtatim raucam vocem nanciſcantur, vel vt alij volunt, quia homines à cane rabioſo demorſi vocem raucam, ſimilemquè latratui canum acquirant. Albertus rabiem, vel ſecundùm Nonium rabiam, caniciem, nomine barbaro indigitat, quaſi caninā inſaniam nominare voluerit; nec ſine ratione, quia multi rabiem, furorem caninum cognominant. Aduertendum autem eſt, quòd rabies aliquando de impetu quodam furibundo dicitur, qualis canum rabidorum eſſe ſolet, de qua in præſentia verba non fiunt. Græcis, λύσσα, ſiue λύττα nominatur, vt vult Etymologus à verbo λυω ſoluo, quia rabioſum animal tanquàm ſolutum, & liberum vagatur. Si ad omnes cauſas rabiei noſmet conuertamus, has varias eſſe comperimus. Siquidem Alij cauſam caninæ rabiei magno æſtui, & frigori attribuunt, cum diebus canicularibus, & horrida vrgente bruma, ob excellentem ſiccitatem canes in rabiem ſoluantur. Non negamus quidem diebus præſertim canicularibus, canes rabie agitari, attamen cum alijs etiam temporibus, hoc affectu canes corripiantur, dicendum eſt potius ab eſu putridorum ciborum, & carnium vermibus ſcatētium, nec non à potu aquarum putreſcentium rabiem prodire, Cum enim corrupta alimenta, & prædictæ potiones; aliaquè abominabilia

li. 5. de mor. ven. c 5.

li. 6. de loc. affec. c. 5.

Furor caninus quid.

lia putrida ſint,& ſubinde excrementitia; facillimum eſt, vt dum à canibus ingeruntur, in humoribus ingentem pariant corruptelam, ex qua deinde multiplicata, teſte Galeno, grauia suboriuntur ſymptomata, caneſquè in rabiem, conſequenterquè in mortem præcipitat. Præterea Alij inter cauſas rabiei canum, ſanguine menſtruum ab ipſis deuoratum collocant, quod tamen Matthiolus experimento reprobat, cum ipſe nouerit mulieres, quæ non alia de cauſa catellos Meliteos domi alebant, quam vt dum menſibus laborarent, ea excrementa lingerent, quæ concreta pudendis partibus inhærebant, quos canes cunilingos vocant, nec tamen, ob hanc cauſam, aliquo rabiei periculo agitati ſunt. Quoad ſigna, primò canis rabie vexatus cibum, & potum abominatur, ſed præcipuè ab aqua abhorret huc, illuc furioſè vagatur, ab alijs canibus vitatur, latratum edit raucũ, ab ore, & naribus copioſam, & æruginoſam ſpumam effundit, præter morem, toruè intuetur, demiſſam fert caudam, & nullo edito latratu homines aggrediens mordet. Quæ omnia à Galeno in libro de Theriaca ad Piſonem recenſentur. Immò in gratiam curioſi lectoris iconem canis rabidi ad mentem Greuini libuit exhibere. Cæterùm ad dignoſcendum, num canis à rabido cane morſus fuerit, varij Auctores varias excogitarunt technas. Aegineta ex Oribaſio, nucleos iuglandis contritos, & ſuper vulnus fricatos gallinis obijcit, ex quibus ſuperuiuentibus canem vulnerantem non fuiſſe rabioſum coniectatur. Alij medullam panis morſui prius appoſitam alijs canibus offerunt, ex qua deuorata morſum canis vulnerantis venenatum non fuiſſe arguunt. Alij demum grana tritici vlceri imponunt, donec intumeſcant; deinde hæc gallinæ obijciunt, quæ ſi faſtidiat, pernicioſum, & lethale vulnus eſſe arbitrantur.

li. 6. de loc. affec. c. 5.

lib. 3. epiſt.

cap. 16.

CVRATIO RABIOSI CANIS, & præcautio.

AEtius cani rabido helleborum album cum polenta exhibet, vt euomat; hoc enim præſidio illum à rabie ſoluere nititur. Theomneſtus in Geoponicis canem rabie affectum in aliquo loco claudit, ne per ſpatium diei naturalis alimentum ſumat, deinde portionem albi veratri in potu miſcet, vt exactam moliatur purgationem; poſtea hordeaceo pane canem nutrit. Mizaldus ſtercora gallinarum cibis caninis permiſcet, nam hoc auxilio canem à rabie liberare profitetur. Blondus in hoc caſu, poſt tertium diem venas turgentes in cruribus canis tundit, vel canem proijcit in lacunam, in qua multæ hirudines innatent, quæ à toto canis corpore ſanguinem ſugant. Deinde totum canis corpus vnguento populeone illinit, & pharmacum cholagogum ei propinat; deinceps, peracta diligenti purgatione, canem decoctione fumariæ, lapathi acuti, & radicum enulæ ſæpius abluit. Cætera præſidia huius generis apud Gratium poetam legere licet. Quoad præcautionẽ ſcribit Plinius lac mulieris, quæ marem peperit ſemel catulo exhibendum eſſe; nam ipſo guſtato poſthac rabiem non incurret. Columella caudas catulorum poſt diem quadrageſimum ab ortu caſtrandas eſſe monet, quia hoc præſidio tutos à rabie reddi opinatur. Modus autem eſt talis. Prǽhẽditur caudæ extremum, in quod vltima ſpinæ arculatio deſinit, & tandiù digitis torquetur donec excidat.

Centur. 7.

CANIS,

Canis rabiosus Greuini cum Alysso Dodonei.

CAVSÆ, ET SIGNA RABIEI humanæ.

lib. 6. cap. 5.

GAlenus agens de locis affectis pronunciauit, canem rabie correptum non ſolum morſu, ſed etiam ſpuma ab ore fluente humanum corpus mirum in modum afficere poſſe. Quamuis autem prima facie morſus canis rabidi grauia ſymptomata parere non videatur, tamen, ex eodem Galeno, poſt quatuor, vel ſex menſes hominem poteſt perimere, quia non omnes intra diem quadrageſimum rabie affli ctari incipiunt; quod naturæ diſſimilitudini attribuendũ eſt; cum varia patientis temperatura magis, vel minus venenato morſui reluctetur. Ideo Auicennas, ex nonnullorum ſententia, ſcriptum reliquit, aliquos poſt duodecimum à morſu annum in rabiem incidiſſe. Et Albertus cuiuſdam hiſtoriam recitat, qui tranſacto anno duodecimo, cicatrice recrudeſcente, intra biduum obijt. Cur autem aliqui ſint à cane rabioſo demorſi, qui poſtmodum nullam prorſus rabiem incurrant. Auguſtinus Niphus dentibus mordentis canis cauſam aſſignat, cum vis veneni non æqualiter omnibus dentibus inſit. Præterea cuiuſcumquè canis etiam non rabidi pernicioſus eſſe perhibetur, quapropter Auctores referunt eum, qui ſemel fuerit à cane læſus, peſtilenti contagione gallinarũ incubitũ, pecudũ, fętus interuentu vitiare, eiuſq. introitu, ſauciati vulnera aggrauari. Quoad ſigna imminentis rabiei, oportet obſeruare, hæc eſſe quando patiens, nulla oblata occaſione, iram concipit, turbulentis ſomnijs vexatur, timet ne pluat, præter morem parùm bibit, lucem, vt plurimum abominatur, & tandem quando nonnullas ſtomachi querelas edit. Deinde præter hæc, ex Galeni mente ſcribentis ad Piſonem, quando corpus areſcit, & interdum conuellitur. Si verò accidat, vt rabies altas egerit radices tunc ægrotans ab omnibus liquidis auertit, intuens aquam tremit, totum corpus, & præcipuè facies rubet, interdum, ritu canũ, latrat, & mordet, adſtrictione alui corripitur, ſtillicidio vrinæ premitur, raucedine affligitur, linguam cum difficultate reſpirandi exerit, denique nigram bilem aliquando cum ſingultu euomit.

In 1. pr. Hippocr. com. 2.

Morſus cuiuſcunq. canis pernicioſus.

B

C

CVRATIO DEMORSI A CANE rabido cum præcautione.

Chirurgia remedia.

OMnis curandi ratio ſolet à tribus medicinæ inſtrumentis deſumi, nimirum à chirurgia, pharmacia, & diæta. Ratione Chirurgiæ: pars vulnerata per tres, vel quatuor digitos ſupra morſum diligenter liganda eſt, ne virus alijs partibus communicari poſſit. At ſi vulnus inflictum fuerit parti, quæ vinciri nequeat; tunc ad medicamenta intercipientia confugiedum eſt, quæ ex ſanguine draconis, bolo rubro, albumine oui, oleo myrtino, ſumach, & modico aceti componuntur. Poſtmodum circa vulnus caro eſt ſcarificanda, vel hirudines parti ſunt applicandæ, vt, ſi fieri poteſt, omnem veneficam vim hauriant. Sin ſecus galli podex, vel pipionis viui depilatus ligato roſtro vulneri apponatur, vel ijſdem animantibus per medium diſſectis, & adhuc calentibus pars demorſa tegatur; ſic enim dolor non ſolum mitigabitur, verùm quoque lethale virus à prædictis animantibus attrahetur. Alij Chirurgi in hoc caſu paruam cucurbitulam cum magna flamma parti affectæ ſuperpoſitam commendant. Alij ferro candenti partem affectam inurunt, & ablata eschara vulnus per ſpatium quadraginta dierum apertum ſeruant, donec omnis veneni ſuſpicio euaneſcat. Verùm quantum attinet ad ſectionem venæ, communis opinio medicorum eſt, venam non eſſe aperiendam; immò ſi demorſus à cane rabido aliquo morbo acuto corriperetur, itaut ſanguinis miſſio indicaretur; tunc cucurbitulas potius partibus inferioribus applicatas, & ſcarificatas, quàm venę apertionẽ probarent. Pharmacia alia nobis ſuppeditat medicamenta, quæ vel ſimplicia, vel compoſita ab Aucto-

D

Sectio venæ

Remedia Pharmaceutica.

E Authoribus proponuntur. A simplicibus igitur inchoantes, primitùs de Animalibus, & eorum partibus; postmodum de plantis sermonem habebimus, quæ omnia, corpore cholagogis diligenter expurgato, adhibenda sunt. Canis igitur, & eius partes, vt pili, iecur puluis, caluæ, & cætera huius generis nō sunt prætermittēda, vt in capite antecedenti enucleatū fuit. Ideo Philostratus narrat, quod cum Apollonius Tharsi versaretur, incidit in adolescentem à cane rabido morsum, & instar canis latrantem; propterea eundem canem lambere plagam coegit, sicque iuuenem liberauit, nam totum virus in canem rediisse creditur. Gobius, caro Mituli, pisces omnes salsi, & præcipuè Thunnorum caro inueterata morsui superposita à Dioscoride commendantur. Anser aquaticus solus, ex Aristotile, non rabit, ideoque contra hydrophobiam valere dicitur. Mergum in aquis assidue versantem Aetius mirifico experimēto contra rabidi canis morsum probat. Hinc multi Authores iecur Mergi assatum cum oleo, & modico sale aduersus aquæ metum exhibent. Quamuis Lemnius inopinato, & subito impulsu hydrophobum in aquis mergendo liberare profiteatur. Quicquid Ouidius dixerit his versibus.

lib. 6. vit. Apol. c. 18

li. 2. de mat. med.

> *Tollere nodosam nescit medicina podagram,*
> *Nec formidatis auxiliatur aquis.*

F In Prouincia *Caraiam* nuncupata, scribente Petro Martyre, magni serpentes stabulantur, quorum fel vēditur caro pretio, cum medicas vires participet, etenim demorsos à cane rabido liberat. Amplius Anseris adeps, gallinæ cerebellum potum; fimum, & galli crista à Plinio in hoc affectu præscribuntur. Galenus probat castoreum, & Auicennas pecudum stercus cum aceto illinit. Insuper Galenus in Parabilibus, vrinam hominis nō infrugiferam esse arbitratur. Ab Auicenna capilli hominis cum aceto vtiles esse perhibentur. Fimum etiam humanum ab hoc affectu non est arcendum; quoniam Euonimus chymicis organis aquam ab excrementis humanis sublimat, quam in homine rabiente ad sydera vsque extollit. Inter plantas Dioscorides lac ficulneum in plagam instillat, folia cucumis satiui cum vino morsui illinit, Alyssum contusum, & melyssophillum alligat, & denique allium in potu præbet. Galenus brassicæ folia cum lasere, & aceto imponit, & eiusdem brassicæ decoctum propinat. Plinius cynorhodon, rutæ folia, & sphragidem plurimum conferre autumat. Aetius caprifici corticem, centaurium minus, Chamædrym, lapathi omnes species, potamogeton, radicem vitis albæ, fœniculum, scandicem, asparagū:

lib. 2. ca. 41

In Thes. remed.

li. 1. de mat. med.

li. 3. de med. fac. parab.

G & cichorium agreste nominat, quæ omnia ad curandam rabiem non infrugifera esse arbitratur. A Serapione betonica, & eruum, & ab Auicenna fici folia commendantur. Aegineta cinerem ficulneum cerato excipit, deinde folia marubij, & mentæ probat. Deniquè Apuleius radicem personatæ cum sale marino, & verbenam huic affectui multo esse adiumento testificatur. Succedunt composita medicamenta, quæ sunt ferè infinita, verun tamen in præsentia, potiora tantum recensebimus. Inter hæc primas tenet Diacarcinon Actuarij, nec non aliud medicamentum ex cancris Cratipi apud Galenum, quod præter cancros Gentianam, aliaquè simplicia multæ virtutis recipit. Cancri igitur æstiuo tempore, orta iam canicula, & post plenilunium comprehēdendi sunt, viuique in sartagine ærea, lento igne cremandi, & in tenuissimum puluerem redigendi, cui decem partes gentianæ, quinque partes thuris adduntur. Huius autem pulueris drach. vna cum modico vini ad quadragesimum vsque diem, singulo die, ægroto exhibetur. Non est omittenda theriaca magna Andromachi, quæ intrinsecus, & extrinsecus adhibita in hoc casu insignem habet prærogatiuam; quandoquidem in eiusdem authoris poemate sic canitur.

Simplicia præsidia.

lib. 2. de Antid. cap. 71.

> H *Hacq; canum rabiem fato impendente fugabis.*
> *Cum trepidat moriens, & sitit æger aquas.*

Præterea theriaca diatesserō, hiera Archigenis, Antidotū ex nucibus iuglādibus Aetij, Antidotū Zenonis apud Gal. puluis antilyssos Renodei, & decoctum aduersus rabiem Quercerani nō sūt silentio inuoluēda. Extrinsecus emplastrū Damocratis ad morsū canis rabidi senarijs descriptū, vt extat apud Gal. apponitur Capiuaceus ex cinere cancrorū gentiana, Aristolochia rotunda cū succo mentæ emplastrum componit perutile. Apud Iouianum Pontanum legitur, quod Apuli ad sanandum rabidi canis morsum, quoddam carminis genus oppidatim canunt, quod fabulosum esse existimamus. Quando hic morbus naturalibus præsidijs non cedit, tunc ad diuina confugiendum est. Extat templum D. Bellini in illis locis, in quibus Sanctus à canibus discerptus fuit, in quo tēplo, vt refert

li. 2. de Ant.

loco cit.

refert Gesnerus, arca marmorea ferreis occlusa cancellis sita est, in qua sanctissimum eius A
dem Diui corpus latet. Clauis igitur, qua valuæ templi recluduntur, si tetigerit quic-
quid rabie incipit agitari, præsentissimum est remedium, & nunquam non verum. Hic Bo
noniæ a cane rabido saucij ad diuinam sancti Domnini opem confugiunt. Qui plura de
curatione rabiei videre cupit, legat Ambrosiũ Pareũ, & Eustachiũ Rudiũ, qui de hoc af
fectu elegantissimè differunt. Tandẽ à cane rabido demorsi, & sanati per annuũ spatiũ
à quodã lignorũ contactu, nẽpe à ligno sorbi virgæ sanguineæ, & ab Atractili se absti-
nere debent. Alioquin ex prædictarum plantarum virga secundum Matthiolum mani-
bus detenta, donec in calescat, denuo à rabie mirum in modum exagitantur. Postremo
ad euitandum cuiuscunque canis morsum multi, Nerij radicem magna cum vtilitate de
collo suspendunt. Dieta tandem sit affectui conueniens.

Præsidia diuina.

DE CANE MELITÆNSI. B

Cap. III.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

CAtellum Melitæum, vel Melitensem ab Insula Melita Pachymo Siciliæ
promontorio imminente, Blondus, cognominatum fuisse, testificatur.
Quare Strabo scriptum reliquit olim in delicijs mulierum fuisse catellos,
qui nascebantur in insula Melita in sinu Adriatico sita. Quamuis hodie
illa non amplius ob delicatos catulos celebretur, cum tantummodo men-
dici pastores eam incolant, ideo Mantua Corycam nigram delicatis canibus redundan-
tem esse constituit. Blondus nostra ætate hos ab Hispania deferri astruit Gesnerus vè-
rò elegantissimos Lugduni in Gallia nutriri affirmat; quorum singuli decem denarijs, C
vel drachmis aureis venduntur, nequè hoc debemus admirari, quandoquidem huius ge-
neris catellum quadringentis libris monetæ Bononiensis hic venundari conspicati su-
mus. Hi catuli in aliquibus Italiæ locis *Boroli* appellantur, quia, cum sint exiguæ corpo
raturæ, feroces, & iracundi instar rubetæ esse feruntur Rubetam enim Itali Botã nuncu-
pant. Nos prædictos canes gentiles, nimirũ nobiles, & delicatos, vel quasi exoticos indi
gitamus.

lib. 6. de sit. Orb.

li. 3. Polym.

DIFFERENTIÆ, DESCRIPTIO. & Natura.

CAnes delicatos Blondus in duplici discrimine constitutos esse decreuit, quo-
niam alios longioribus, alios verò breuioribus pilis præditos esse obserua- D
uit. Nostri canum melitensium curatores, catellos longioribus pilis refer-
tos nothos appellant, quamobrem amborum icones hic exhibebimus. Ra-
tione coloris, Blondus partim albos partim nigros commendat Hodie tamen catelli rufi,
& candidi probantur. Est igitur huiusmodi catellus ad mentem Blondi pedalis, vel semi-
pedalis, & in maiori pretio habetur, quando corporaturam muris non excedit. Vt plu-
rimum igitur est magnitudinis Ictidis Mustelæ syluestris, quam viuerram appellant.
Deinde paruus conseruandus est, dum in canistris occluditur, ibique nutritur, nam fre-
quenti motu agitatus in nimiam molem excrescit. Aliter etiam auctio horum catello-
rum impeditur. Etenim aliqui sumunt corticem caprificus recentem, & iecori, vel sple-
nitum do apponunt, deinde in æstuario suspendunt, donec arescat; nam vno, & eodem
tempore tumorem visceris diminui asseuerant. Eodem artificio, vt notat Marcel-
lus Empiricus, in coercenda horum catulorum auctione vtuntur. Insuper sunt huius
naturæ

Magnitudo canis Melitẽsis qualis

naturæ catelli huius generis, vt paucissimis, & delicatulis cibarijs vescantur. Tantam igitur, ex huiusmodi canibus percipiunt homines voluptatem, vt Reginæ in vasis aureis modicam cibi portionem illis præbuerint. Non est igitur mirandum, si Martialis cecinerit.

Issa est blandior omnibus puellis
Issa est deliciæ catella Publi.

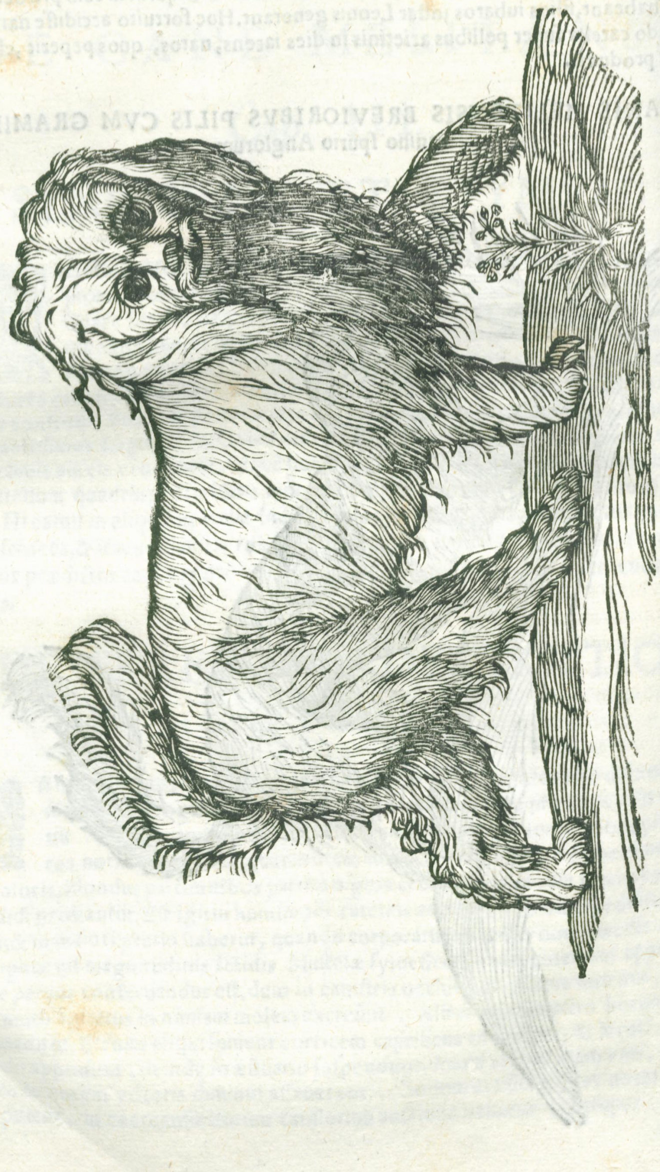
Sunt præterea huius conditionis, ex Alberto, catellæ Melitenses, vt si plures concipiant fœtus, frequenter moriantur. Curatores tamen horum catulorum omnem adhibent diligentiam, vt quæstus gratia, prolem habeant, Idcirco catellos mares admodum paruos cõquirunt Immò si segnes sint ad congressum, acrioribus quibusdam calorem adiuuant. Nam Aegyptij quoque suos canes ad coniunctionem inertes, salsamentis alacriores ad venerem reddebant. Amplius catellis recenter natis digitis rostrum torquent, vt elegãtiores in conspectu hominum videantur, & quando cupiunt canes villosiores nasci, loca, in quibus assidue cubant, velleribus pecudum sternunt. Siquidem cum præoculis hæc semper habeant, filios iubatos instar Leonis generant. Hoc fortuito accidisse narrat Porta, quando catella super pellibus arietinis in dies iacens, natos, quos peperit, eleganter iubatos produxit.

Vt fiāt alacriores ad cõgressum.

CANIS MELITENSIS BREVIORIBVS PILIS CVM GRAMINE canino spurio Anglorum.

Canis Melitensis cum Cynoglosso pusillo Narbonensium.

E

DE CANE VENATICO. Cap. IV.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

Discrimina canum venaticorum à tribus potissimum colligi solent, nimirum à differentia Ferarum, quas coercent, à loco natali, & à colore. Ratione primi Alij canes dicuntur leporarij, quia huiusmodi belluas tantummodo insequantur. Alij odorisequi, qui vulgo *Segusi* quasi sagaces nominantur. Alij vulgo *Bassetti* nimirum humiles, qui taxos tantummodò venantur. Alij venatici ad aues, qui illas pedetentim in retia pellunt, vel à Domino mactatas inter spineta, & dumeta inuenientes Hero deferunt. Alij venatici ad aquas vocitantur, qui quamcunquè prædam in aquas cadentem natando inueniunt. Alij deniq; venatici ad magnas Feras cognominantur, cum nonnisi ceruos, & apros insectentur. Secundò locus natalis aliquas constituit canum differentias; quandoquidem Oppianus, interprete Bodino, canit hunc in modum.

F

Arcades, Ansonij, Cares, Thracesq., & Iberi,
Pannonici, Argiui, Lacedemonij, Tegeatæ, li. 1. de ven.
Sauromatæ, Cretes, Celtæ, Magnetes, Amorgi.

Tertio Carolus Stephanus colorum discrimen meditans canes venaticos ad quatuor genera reduxit. Alios enim albos, alios melleos, alios leucophæos, & alios nigros constituit. Albos in primis, nisi parumper aquam formidarent, ad venandũ idoneos, & meliores, immò rubore maculatos commendat. Albos vero nigris maculis insignitos non item probat; cum hi vt plurimum pedes crassos, & tenellos habeant, qui sunt mellei coloris non formidant aquam; ideoquè sunt audaciores, & tanquam albi ad ceruos, & ad cæteras Feras capiendas libentissimè currunt, colori tamen tanquam albi non resistunt. Cæterùm hi postea in duplicem speciem distiguuntur, quandoquidem prædictus author meliores cum pilis ad rubedinem tendentibus iudicat; deteriores autem, quorum color ad flauitiem vergit. Canes Leucophæi coloris fortes, & audaces sunt, sed in cursu nõ multum veloces prædicantur, preterea calorem, & venãtium strepitum metuunt. Deniq. canis nigri validi quidem sunt, sed cum crura habeant humilia, celeritatẽ alborum non assequuntur, amplius Feras mali odoris, vt apros, & vulpes libenter insectantur. Bargeus in huiusmodi canibus colorem heluum, nempè medium inter rufum, & album laudat. Itaquè eligendus est canis atroci vultu, capite magno, labro superiori ad inferius pendente; oculis rubicundis, naribus apertis, dentibus acutis, collo tumente, pectore amplo, itaut Leonis similitudinem præseferre videatur. Bargeus igitur ad rem sic canit.

li. 6. Agric. cap. 24.

G

Color heluus quis.

Ille tibi ingentes tauros aggressus, & vrsos
Sistat, & imposito fugientes vulnere tardet. li. 5. Cyneg.
Cui latæ pendent aures, cui laxa supernè
Labra flaunt, cui vultus atrox, cui maxima ceruix.
Obtusum què caput, pressumque ante omnia rostrum,
Præterea magniquè pedes, vnguesque recurui,
Molle solum, subitme femen, suppressior aluus.
Ipsaquè rect orum longa internodia crurum.
Spina duplex, pingues lumbi, color heluus honestum,
Pectus, & è patulis efflet, qui naribus ignem
Latratu quoties syluas impleuit, & amplo,
Pectore conceptas subitas decurrit ad iras.
Tum verò splendent oculi, collumquè tumescit,
Et caudam crebro villosa in terga retorquet.

H

Amplius silentio non sunt inuoluenda Oppiani carmina, quibus, Bodino interprete, optimam formam venatici canis elegantissimè describit hunc in modum.

Ergo canis melior forma decorabitur ista
Oblongum corpus sit,& acri robore fultum,
Argutum lenitate caput, fulgentibus igne
Luminibus glaucis, patulis quoquè hiatibus ora — l.1.de ven.
Deducta, atq; breues obducat flacida pellis
Auriculas, pectusq; ingens, & plurima ceruix;
Atq. pedes primi postremis sint breuiores,
Attamen oblongi, tenues, rectiquè ferantur.
Hinc lati tumeant armi, costęq; patentes
Obliquo sursum versu, lumbiquè torosi;
Strictaquè decurat tergo longissima cauda,
Tales ad cursus diuturnos ritè parabis
In lepores, oryges, damas, ceruosquè luposquè.

LOCVS, CIBVS. B

IN quadam historia Regionis Brittonum Ioannis Monumetẽsis, legimus, post euersionem Troiæ, Aeneam cũ filio Ascanio in Italiam peruenisse, qui postmodum Rex Latinorum factus genuit filium nomine Syluium, à quo deinde Brutus dimanauit, qui venatione delectatus multitudinem canum venaticorum nutriebat. Hic cum in venatione Syluium patrem imprudenter occidisset, vnà cum multis Nobilibus Regionis, & venaticis canibus in Insulas fugit Armoricas, quas hodie Britagne, quasi Brutagne à nomine Bruti vocitant. Vnde postmodum hoc genus canum venaticorum Galliæ, alijsquè regionibus distributum fuit, In Hircania canes robusti,& feroces stabulantur, qui ex cane, & Tigride concepti ad venationem peridonei esse feruntur. Quamquàm Plinius Indicos solum canes ex Tigribus natos esse scripserit. Epirotica Regio, ex Aristotele, canes producit in venatione celeberrimos, inter quos Cerberus Epiroticus canis clarus est. Molossia quoque Epiri Regio esse dicitur, vnde optimi canes Molossi dicti dimanarunt. Chaonia quoquè Epiri pars est, ex qua canes non incelebres Chaonides nuncupati emergunt. C Megasthenes scribit apud Prasios Indiæ populos, canes audacissimos,& velocissimos versari, qui Feram demorsam non dimittunt, donec aqua naribus infundatur. In Regione *Tebeth*, vt tradit Paulus Venetus canes venatici maximi sunt, & in Prouincia *Gingui*, sunt talis audaciæ, vt Leonem adoriri non dubitent. Quoad victum notandum est ex Oppiano catulos canum venaticorum non lacte ouium, aut caprarum, sed ceruarum, luparum,& similium belluarum agrestium esse nutriendos, vt generosam canum sobolem habeant his carminibus.

Canum venaticorũ origo.

lib. 2.c.36

Sed caue, si catulos cupias nutrire sagaces,
Distentas mammas exsugant lacte recenti
Non ouiumuè, canumuè, hirsutarumuè caprarum; — li.1. de ven.
Quippe graues tandem fierent, fugerentquè labores.
Sed primò vberibus Ceruæ lactentur agrestis,
Aut crudo domitæ pascantur lacte leęnę, D
Noctiuagęuè lupę, capreæuè salacis alantur
Vbere, sic celeres euadunt, atquè feroces.

Deinde catuli post duos menses ab ortu ablactandi sunt,& pane, lacticinijsquè ad decimum vsque mensem nutriendi. Postmodum parandus est panis ex partibus æqualibus frumenti, hordei,& secales constans, cuius pastu canes in sua temperatura conseruãtur, & a multis affectibus præseruantur. Quando verò canes, amissis dẽtibus, nouos recuperant, tunc ex Bargei mente non opima cibaria, sed tantùm panis cum aqua, & ossa contusa suppeditanda sunt. Aliquando etiã carnes, sed hyeme canibus sunt exhibẽdæ, ijsq. præcipuè, qui sunt graciles,& ad ceruos coercẽdos currunt. Carnes autẽ sint equorũ, asinorũ,& molorũ, vt ferociores, & fortiores euadant,& caro omni pelle nudata sit, ne canes qualitatẽ bestiæ noscere possint. Aliqui Venatores interdum iuscula ouium, & caprarum canibus,& potissimum macilentis exhibent. Immo quandoque iusculis non nihil sulphuris addunt, vt canes inertes,& frigidiores calefaciant.

Quorũ animaliũ carnib⁹ canes sint nutriendi.

NA-

Canis venaticus cum Sebeſten Mamilla canis nuncupato.

NATVRA, ELECTIO, & EDVCATIO.

TRes præcipuas canibus venaticis Natura ingenerauit proprietates, ſine quibus ſegnes ad venationem reputarentur. Prima eſt ſagacitas, ſi Feras inueſtigare, ſecunda eſt curſus, ſi eas conſequi, & tertia eſt audacia, ſi eas inuadere, & mordere debent. Molem verò corpoream canum venatores non valde curant, ſed robur virium iuxta illud Ouidij.

A cane non magno ſæpè tenetur aper.

Tantæ igitur, & tales ſunt canum venaticorum prærogatiuæ, vt Principes allectati venatu ſummoperè gaudeant. Alphonſus ex Aragonorũ gẽte, qui primus Neapoli regnauit, incredibile ſtudiũ in alendis canibus venatorijs adhibuit. Magnus Tartarorũ Imperator, ex Paulo Veneto, cũ venatio illi ſit maximæ curæ, quinque millia canum venaticorum ſemper ali iubet. Hoc autem præſtare Epiſcopis vetitum eſt, per concilium Matiſe, vt refert Baronius, his verbis. *Cuſtodienda eſt igitur epiſcopalis habitatio hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morſibus venenatis. Vbi igitur Dei eſt aſſiduitas cantilena, monſtrum eſt, & dedecoris nota, canes ibi, vel accipitres habitare.* Itaquè quoad electionẽ optimi canis venatici, eum eſſe eligendum ſcribit Albertus, qui pilos mediocriter longos habeat; nam quando nimis longi ſunt cuti fœtori, & ſcabiei obnoxia eſt. Inſuper idem Albertus eum catulum, qui vltimus videre incipit, vel quem primò mater in cubile reportat, optimum pro venatione alendum eſſe præcipit. Quapropter Bargeus hoc meditans ſic canebat.

cap. 13. B

li. 5. Cyneg.

Quin etiam mater pariens tibi certa volenti
Signa dabit.

Et paulò inferiùs.

Namq. ea, quem ſecum tulit in ſtramenta, thoroquè
Compoſuit primum primoq́; affecit honore
Ille alios omnes, curſuq́; animiſq́; ſuperbis
Vincit ouans.

C

Electio optimi canis venatici.

Alij in electione generoſi canis, circulum flammarum ſtruunt, in cuius centro omnes catulos collocant, quem autem mater accurrens, primum ſeruandum curauerit, illum omniũ generoſiſſimum eſſe arbitrantur. Alij catulos lac ſugentes obſeruant; etenim eos, qui mammis cordi vicinioribus adhærent, ratione illius loci meliores, & ferociores eſſe exiſtimant. Alij ſunt huius opinionis, illos catulos ad bonitatem accedere, qui pilos, ſetarum inſtar ſub gutture emittunt. Alij omnium catulorum nuper natorum palatum inſpiciunt, quod ſi nigrum viderint, optimum fore canem, ſin rubore ſuffuſum, nihili faciendum iudicant. Hæc autem de electione neceſſaria, quæ ſciantur, cenſuimus, vt quando canis enixa fuerit catulos numerum mammarũ excedentes, proiectis ſegnioribus, meliores, & audaciores ad venationem alantur. Oppianus autem optimos canes per congreſſum curandos eſſe autumat, dum interprete Bodino ſic inquit.

Si miſcere canes cupias, prolemq́; creari;
Vere cani gratum veneris permitte cubile.

li. 1. de ven.

Et paulò inferius.

D

Iam verò primum curabis vt optima quaquè,
Et generoſa canum genera admiſcere paratus
Nunquam degenerem ingenuo, ſed congrua iungas,
Arcadas Eleis, Cretenſi, Paona miſce,
Et Caribus Thracas, Tyrrhenos adde Lacanis,
Sarmaticoquè cani iungatur Iberica ſponſa.

Quamobrẽ iuxta ſententiam Oppiani eligenda eſt canis gaudens omnibus notis in deſcriptione optimi canis venatici recitatis. Hæc enim cũ cane iungẽda eſt ſub ſigno Geminorũ, vel Aquarij, nimirũ circa finẽ mẽſis Maij, vel Ianuarij, propterea quòd canes hiſce tẽporibus concepti nõ ſolum generoſi, ſed etiã non ita facilè rabiẽ, aut aliã ægritudinẽ incurrũt. Hæc canis pgnãs ad venationẽ nõ erit ducẽda, ne fœtuum nutritio impediatur, neq; in ſtabulo ſẽper detinenda, ſed p ædes, & loca proxima vagari dẽt. Catuli poſtmodum

E postmodum orti ad venationem debent educari, siquidem adulti ad illarum Ferarum capturam accedent, ad quam primis diebus instructi fuerint. Verùm, teste Tardiuo, ante decimum sextum ætatis mensem, vel secundùm alios solùmodò ante decimum ad venationem non sunt soluendi, quia ante hoc tempus ob teneram ætatem, disruptionis aliquorum vasorum periculum immineret. Deinde huiusmodi canes iuniores vnà cum adultis erunt congregandi, sed manè primis diebus venatum non sunt ducendi. Etenim si hora frigidiore currere incipiunt, postea Sole circa Meridianum versante, currere recusabunt. Venator quoquè cœlo sereno, & aere tranquillo ad venatum cum his canibus exhibit, cum pluuiæ, & venti Canum odoratum impedire soleant. Item cauendum est, ne canis post vomitum ad venationem ducatur; nam tunc ob virium imbecillitatem labori resistere non posset. Amplius canes post venationem fessi ouis vino infractis recreandi sunt. Alij, ex Tardiui consilio, aquam paruo aceto miscent, qua collum, & dorsum canis madefaciunt. Insuper omnes canes venatici simul in vno, & eodē stabulo nutriri debent, vt se inuicem cognoscant, & diligant, mutuumquè latratum intelligant, seorsim tamen separati vinciendi sunt, ne simul iuncti putore, scabie, aliouè F morbo afficiantur. Cubent prope magistrum in stramine, & bis quotidie, aut semel saltem à vinculis soluantur, moxquè iterum ligentur, ne diutius soluti, ex Tardiui sententia, alacritatem, & audaciam amittant. Custos etiam sit placidus, illosquè idētidem paleis, & panno abstergat, & per prata aliauè loca viridia ducat, vt in venatione quando reuocantur, vel animantur, illicò præceptis Heri obsequantur. Aedificium pro custodiendis huiusmodi canibus ortum Solis respicere debet cum ampla area, vt canes se exercere, & alui excrementa deponere possint. Per hoc, si fieri potest, aquæ riuulus transeat, vel ibi vas lapideum aqua plenum semper seruetur. Locus cloacis non careat, vt vrinæ, & immundiciæ canum expurgētur, parietes domus dealbentur, ne ab araneis, cimicibus, & pulicibus canes infestentur. Penès hanc habitationem sit domicilium custodis cum vaporario, vt canes à venatione madefacti redeuntes, accenso luculento igne, abstergi, & exiccari possint. Verùm quoniam venationis vsus latissimè patet, quæcunquè ad eum pertinent legenda sunt in capitibus animalium, quæ venatione capiuntur. Immò lector Xenophontem, & Pollucem, Nemesianum, & Gratium poetam adire potest.

Educatio canum venaticorum qualis.

Quo cibo reficiēdi sint canes post venationem

Aedificium pro canibus venaticis.

G

ÆGRITVDINES, & Medelæ.

QVoniam canes Venatici quosdam peculiares affectus patiuntur, in quos aliæ canum species non incidunt; propterea seorsim de his verba facere decreuimus, vt lectores perfectam horum historiam haberent. Affectiones omnibus communes, rabies verminatio, & scabies esse feruntur, de quibus in primo capite huius tertij libri fusim egimus. Valetudo igitur canum venaticorum non paucis morbis, præter enumeratos, est obnoxia. Primitus ob nimium cursum pedibus laborare solent. Ideoquè vesperi aqua salsa abluendi, & vitellis ouorum cum succo granatorum, vel pilosellæ, & modico aceti fouendi sunt, nec non quies per diem naturalem illis concedenda est. Deinde à Feris aliquando vulnerantur, H & tunc præter vulgaria præsidia, Aliqui succum soldanellæ commendant, & ad vulnera consolidanda succum Nicotianæ adhibent. Si verò aliqua canis pars in cursu contundatur, nonnulli emplastrum ex consolida maiore, & oleo rosaceo parant. Alij parti prius abrasæ emplastrum de meliloto apponunt. Præterea canes currentes in vrinæ suppressionem incidere solent. Ideo in illa prouocanda, decoctio in vino albo facta, cum malua, althea, & radicibus fœniculi probatur. Tandem si canes, vel tempore pluuio, à quo cauendum est, vel circa ripas lacuum venati fuerint, vesperi apud luculentum ignem calefaciendi, & diligenter manu fricandi sunt. Non desunt etiam alij morbi, qui omnibus canibus sunt quidem communes, sed venaticos potissimùm vexare solent. Quocirca hoc in loco illos denuò recensere operæpretium esse duximus. Venantes igitur in syluis huiusmodi canes à serpentibus sæpè mordentur;

Vulnera equum quibus curentur.

quamobrem ſuccus fraxini, vel decoctio rutæ, verbaſci, & geniſtæ cum portione theriacæ exhibenda eſt; eademquè antidoto partem ſauciam linire oportet. Item canes venatici æſtiuo tempore ſæpius, quàm alij canes pulicibus, ricinis alijſquè vermiculis affligũtur. Qua de cauſa, decoctione creſcionis, maioranæ, ſaluiæ, roris marini, rutæ, & ſalis diligenter lauandi ſunt. Ad finem canes venatici ad taxos, à cauis horum animalium exeuntes magna ſedulitate à puluiſculo abſtergendi ſunt. Alioquin ſcabiem incurabilè incurrerent, & hæc de canibus venaticis in genere dicta ſufficiant.

Morſus ſerpentem quo modo curentur.

DE CANE LEPORARIO.

Cap. V.

INter canes venaticos non infimum locum leporarius occupat; hic enim optimus ex Alberto eſt, qui longo, & plano eſt capite, auribus acutis retrorſum directis, & paruis, labijs ſuperioribus ſupra inferiora non pendẽtibus, collo longo, & aliquantulum turgido, pectore acuto, coſtis longis, & validis, ilibus ſtrictis, cruribus altis, macriſq. potius, quàm obeſis, cauda non craſſa, nec admodum longa, qui raró, aut nunquam latret. Canes igitur huius generis in duplici diſcrimine conſtituuntur. Nam alij vt plurimum ad venationem leporum ducuntur, alij verò ſponte exeunt, & comprehenſis leporibus domum reuertuntur, quos Priſci à uertendo Vertagos appellabant, quorum fortè meminit Martialis hunc in modum.

li. 14. epigr. 300.

Non tibi ſed Domino venatur Vertagus acer.
Illaſum leporem qui tibi dente feret.

Quoad victum horum canum ſcribit Albertus, quòd leporarij alendi ſunt ijſdem cibis, qui cæteris venaticis competunt; Præterquàm quando lepus captus fuerit, tunc venatores in deglubiti, & exenterati leporis ventre panem, & caſeum intinctum conuocatis canibus præbere debent, vt huiuſmodi odore allectati leporibus ſemper inſidias tendant Nam carnes aliarum Ferarum his canibus non ſunt exhibendæ, ne relictis leporibus ad alias Feras coercendas currant.

Canis Leporarius hirsutus albus cum cæpa canina, seu hyacintho Dioscoridi.

Canis Leporarius alter ferruginei coloris, ſeu Turcicus cum Roſa canina odorata.

E

DE CANE SAGACE.

Cap. VI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, & Differentiæ.

F

NVlli dubium est canes sagaces ad genus venaticorum reducendos esse, sed primò sciendum est sagacitatem multifariam dici; quoniam Plinius hanc gustui conuenire protulit. Seneca sagacitatem sensuum corporis nominauit. Alij sagacitatem ad ingenium transtulerunt; vnde mulieres sagæ dictæ nomen adeptæ sunt, quæ vt ait Cicero, multa scire volunt, Cæterùm sagacitas in præsenti loco tantummodò ad odoratum pertinere videtur. Hinc postea catulus sagax ab auctoribus nuncupatur. Italis nomine corrupto *Seguso* dicitur Alij canem odorum, Oppianus canem agasęum cognominat. Brachum vulgares vocitant, quasi Brochum, vel Bronchum, quia crasso, & prominenti sit ore; nam Brochus dentes ἀπὸ τοῦ προέχειν prominentes, & aduncos indigitant. Horum sagacium canum multę assignātur differē: ię: nā alij ad Taxos; alij ad lepores, alij ad aues, & ad aquas sagaces dñr. Primos in latibula Taxorū, ad illos expellendos, venatores immittūt. Secundos ad excitandos lepores alunt. Tertij sunt duplicis generis, etenim alios Germani, teste Gesnero canes auium dicunt, quorum ad varia accipitrum genera vsus est, alios canes retium, qui coturnices, & perdices ad retia pellūt. Alij heros minori bombarda venantes sequuntur

G

& aues mactatas per dumeta, & in aquis quęrunt, & ad herum deferunt. De hoc postremo canum genere Stroza filius in Epicedio canis sic canit.

Nare sagax alius campisq. vndisq. volucres
Quærit, & ad nutus huc indefessus, & illuc.
Discurrit.

In hist. Reg. Scot.

Hector Boetius scriptis mandauit in Regione Scotorum tres canum species vagari, quę alibi nusquam reperiuntur. Primum est genus venaticum audacissimum, & in cursu celerrimum, alterum odorisequum Feras, aues, immò, & pisces inter saxa latentes inuestigans. Tertium prędicto non maius est, sed vt plurimum rufum nigris, maculis, aut nigrum rufis inspersum, tantamque ei sagacitatem attribuunt, vt fures, & furto ablata persequatur, & deprehensos continuò inuadat. Immò si fur, vt, canem fallat, flumen traiecerit, canis, & ipse in aquam se pręcipitat, & ad alteram perueniens ripam, circumquaque currere non cessat, donec, odoratu, furis vestigia assecutus fuerit. Itaquē peruulgati moris est apud Scotos, & Anglos huiusmodi canes alere; cum multi in confinibus ex mutua agrorum prędatione victum sibi quęrere consueuerint. Ideo dum quis sibi aliquid ablatum

Canum sagacium species apud Scotos.

H

cane indagatore persequitur, qui in secretiora cubilia cani sagaci ingressum denegat, is plane pro fure habetur.

DE

DESCRIPTIO, & Natura.

Canis sagax an vnius, vel varij coloris sit parùm refert, inquit Belisarius, veruntamen vt plurimum paruæ sunt corporaturæ, auribus propendentibus, retortis sursum naribus, odoratu acutissimo. Blondus canem sagacem describens inquit, esse debere breuem, simo potius, quam adunco rostro, capite concinno, cruribus posterioribus eadem fere altitudine, qua sunt anteriora, pectore non ventre maiore, dorso plano, & ad caudam porrecto, aures deniquè sint pendulæ, & oculi agiles, crebroquè moueantur. Isquè laudatur, qui inuenta præda, Heri accursum expectat. In Italia eligitur varius, & maculosæ Lynci persimilis; cum tamen niger color, vel albus, aut fuluus non sit spernendus. Canes ergo sagaces sunt huius naturæ, vt non rectè odorentur, nisi priusquam diluculauerit; namque calore Solis accedente, omnia in vaporem soluuntur. Quando igitur Feram per nemora vagantem inuenerint, primum cauda, deinde rostro inuentam demonstrant. Quare non sine ratione scribebat Oppianus minimè ad latrandum promptos esse debere. Cæterùm aduertendum est signa inuentæ prædæ esse varia, iuxta variam canum sagacium instructionem. Siquidē alij auribus tantùm micant, alij auribus immotis, summum caudæ vibrant, nonnulli aures dimittunt. Multi nihil horū præstant, sed velut insanientes, & vestigia circumlatrātes obambulant, donec in manus venatorum, vel canum leporariorum prædam deijciant. Qua de re Baptista Mantuanus de huiusmodi cane non immerito cecinit.

Anteuolant catuli, atq; auras sectantur odoras.

Vt canis sagax assuefiat.

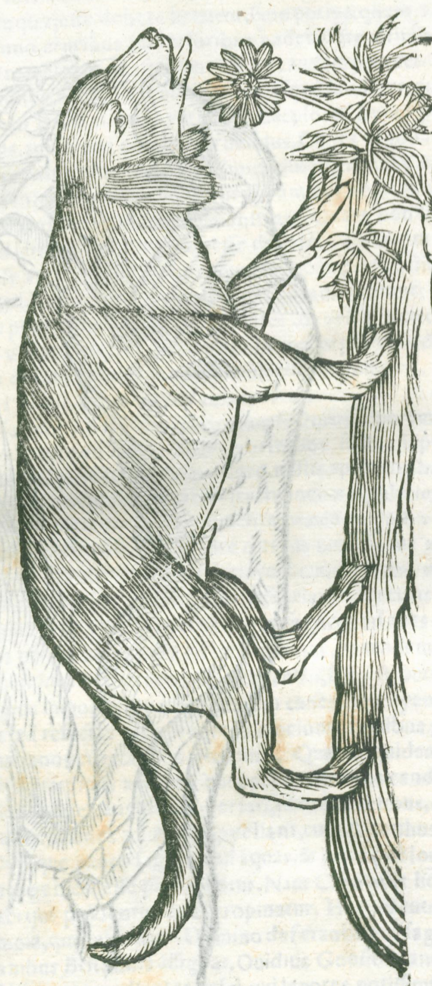
Aliquando venator canis sagacis ad lepores, periculum facturus, leporem mortuum domo non recto, sed obliquo tramite ad villam defert; vbi scrobe facta, leporem inhumat, mox reuersus canem educit, qui percepto statim odore, nullis apparentibus vestigijs, anxius, & solicitus vagatur, donec deprehenso aeris tractu locum sepulti leporis attingat. Aliquando sunt ita instructi huiusmodi canes, vt inuenta præda, & dato vibratione caudæ, vel aurium micatione, signo, & tensis à venatore retibus intelligant ad excitandam Feram strepitu opus esse; quapropter vehementi latratu locum replent, vt Fera fugiens in casses incidat. Qua capta, canis instar viri in bello victoriam referentis, exultat lætitia triumphat gaudio, & quasi vitulatur. Præterea canes sagaces ad aues capiendas, hoc modo instruuntur. Inuentis perdicibus, primo circunducuntur, vt tandem minis eas circumire assuescant. Deprehendunt autem perdices odorando, si, ex Alberti sententia, captarum auium vestigijs sæpius imponantur. Huiusmodi canes tota hyeme liberi dimittuntur; at vere aduentante, ad resectas vsque segetes vinciuntur, quibus postmodum ad coturnices, perdices, & phasianos coercendos vtuntur. Quandoquidem hic canis per campos prægradiens, visis prædictis auibus, aucupem respiciens caudam morat, ex quo signo, auceps cognoscit prope canem aues versari, ideoquè retibus, & canes & aues cooperit. Quamobrem Itali hos canes retiarios appellant, cum, & retibus assistant, & ijsdem se obrui patiantur. Denique canes sagaces ad aquas, & præcipuè longo pilo prædititi magis dociles, & magis ingeniosi esse perhibentur. Nam Cardanus hos tenuiori sanguine nutriri, consequenterque prudentiores fieri opinatur. Horum autem canum præcipuum officium est, vt omnia, quæ excidunt, Domino deferant; hanc sagacitatis prærogatiuam Gratius poeta canibus Britannis assignat. Ouidius Gnosios canes sagaces facit. Gesnerus hos audiuit in Hispania excellentes nasci, qui lepores potissimum, & cuniculos excitant. Nemesianus canes Tuscos commendat, quamuis alij meliores sagaces ex Vmbria dimanare existiment.

lib. 22. de rer. var.

Canis Scoticus sagax cum Aconito luteo Pontico Canicida.

Canis Scoticus furum deprehenſor cum Anemone tuberoſa fructu canino Lobel.

Canis sagax ad coturnices capiendas pantherinus cum gramine canino Anglorum.

Canis ſagax ad aquas, cũ cynorhodo polyacãtho.
Huius canis etiam officium eſt,
vt cadentia colligat.

E

DE CANE VILLATICO, & pecuario. Cap. VII.

Villaticus canis, ratione corporaturæ, venatico assimilatur in domesticos placidus, in externos implacabilis esse debet, ne blanditijs corrumpatur. Item toroso corpore sit robustus, & cominus vasto latratu canorus, vt e minus audaci flatu minax vtrinque insidiantes terreat. Sit oculis sanguinea luce suffusis fulgurans, vt dentium fulmina audacibus, & hostibus portendat. Villo sit niger, vt clara luce furibus terribilior conspiciatur, & in tenebris nocti concolor, inuisum penitus ad hostes, vel ad fures accessum habeat. Sin vero canis villaticus fuerit albus prædictis tamen dotibus insignitus. Porta nigro colore tingendum esse docet. Recipit enim calcem viuam, illamquè cum lithargyrio in aqua feruefieri curat; quo canem liniens in nigrum colorem facilè mutat. Villatici canes apud Turcas, ex Bellonio, Herum peculiarem non habent, ideoquè ædes non ingrediuntur, sed solum tegetes in area habent stratas, quibus incubant, atquè secundùm parietes quædam sunt saxa concaua in quæ panis, & offarum reliquiæ, ossaquè conijciuntur, quibus vesci possint. Singuli locum, in quo fuerunt educati, tutantur, ab illoquè insidiatores reliquos canes, & lupos arcent. Ad hoc canum genus nauticus canis referendus est, qui nauibus vehitur, vt rudentes, merces, & deniquè totam nauim custodiat. Hic pariter, ex Blondo, ijsdem conditionibus, quibus villaticus gaudere debet. Pastores quoquè frequentem pecudum gregem sine fida canum pecuariorum collaribusquè ferreis armatorum custodia à lupis insidiantibus illæsum seruare nequeunt. Iuxta illud.

li. 15. Mag. nat.

F

lib. 3. obser. ca. 40

Canis nautici qualis.

Fida canis pecoris, custodia fida suorum
Peruigil occlusas excubat ante fores.

Nam olim apud Romanos res pecuaria tantùm creuit, vt quingentos canes ad stabulorum tutelam alere coacti fuerint. Conradus Heresbachius ad hoc munus obeundum mares potius, quàm fœminas canes eligit, quamuis fœminas castratas admodum vigilantes, & mordacissimas esse asseueret. Color in cane pecuario albus commendatur; non modo, vt à lupis discriminetur; sed etiam vt noctu eminus, & à lupis, & à furibus videatur, & timeatur. Varro canem pastoricium, seu pecuarium magnæ staturæ, & formidabilis latratus probat. Niphus hunc mastinum appellat. Blondus cani hominum defensori, & bellicoso valde similem prædicat. Quoad victum cum huiusmodi canes quotidie inter pecudes versentur, nō immerito sero lactis nutriendi sunt quocirca Virgilius optima ratione scribebat hunc in modum,

lib. 3. de re rust.

G

lib. 3. Geor.

———— acremq. molossum
Pasce sero pingui, nunquàm custodibus illis,
Nocturnum stabulis furem, incursusq. luporum,
Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.

Aliquando etiam hordeacea farina in aqua lactis cocta alendi sunt. Sin secus pane triticeo admixto liquori fabæ coctæ sunt saturandi. Columella carnem pecudum ab illis attingi non permittit, ne in pecudes sæuire assuescant; cum scribat Fronto difficillimū esse reuocare canes, qui semel carnes crudas degustauerint.

DE CANE BELLICOSO, & hominis tutore Cap. VIIJ.

CAnes qui in priuatis, & in publicis etiã certaminibus hominẽ tutãtur Grę-
cis σύμμαχοι, & σωματοφύλακες hominũ nuncupãtur. Hi à canibus pecua-
rijs non alio discrimine, quàm instructione, & educatione differre Au-
thores existimant. Canis igitur bellicosus, ex Blondi sententia horridi
sit aspectus, & semper pugnaturo similis, cunctisquè, præter Dominũ, ini-
micus: itaut, nec etiam à Familiaribus tangi patiatur, sed omnibus tanquàm hostibus
dentium fulmine minetur, & omnes tanquam ira accensus semper intueatur, nec non
circumquaquè, vt animosi solent, prospiciat. Hic canis à tenera ætate ad pugnam instru-
endus est. Munitur igitur aliquis pelle densa, quam canis lacerare nequeat, & aduersus
hunc canis incitatur; tunc homo pelle munitus fugiens, & cadens ante eum morde-
ri patiatur. Postridie in alium eadem pelle armatum immittatur, hocquè pluries repe-
tatur; nam tandem insequetur eum, super cuius vestigijs collocabitur. Post pugnam canis
vinciendus est, & in vinculis alatur, donec optimus hominis tutor euaserit. Immò, ex mẽ-
te Blondi, strictis mucronibus interdum huiusmodi canem oportet aggredi: etenim hac
ratione generosissimum, & audacissimum fieri arbitratur; tuncquè aduersus hostes duci
poterit. Tales autem canes, ex eodem Blondo, in multis Hispaniæ locis hodie habẽtur.
Huius generis canem generosissimum, annis elapsis, Illustrissimus Comes Philippus Al-
drouandus Bononiæ Senator domi alebat, qui omnibus admirandus, & formidabilis cõ-
spiciebatur.

Conditiones canis bellicosi.

DE CANE INVTILI. Cap. IX.

PRæter canes melitenses, in priuatis ædibus plerumq. alũtur etiam canes,
qui, ex sententia Blondi, ad nullum enumetorum genus pertinent; si-
quidem temere latrant, & tantùm in cibarijs vorandis occupantur. Idcir-
co non est admiratione dignum, si Homerus huiusmodi canes τραπεζῆ-
ας, nimirum mensales nuncupauerit; cũ tantummodò paratas mensas pe-
tant, & tanquam parasiti circumquaquè oberrent. Horum autem plures assignantur
species, iuxta regiones, è quibus delati sunt. Gallicos vocant breuioribus pilis insigni-
tos, Hispanicos longioribus refertos, Indicos depiles cognominant, qui postremi quoad
cutim colorem musculi nuperrimè nati repræsentant. Hæc species canum sine pilis an-
nis elapsis Bononiã delata fuit, sed cum frigoris esset impatientissima paulò post perijt;
quod nobis harum belluarum locum natalem calidissimum esse significauit. Has igitur
nominatas species in appositis iconibus licet intueri.

Canes mensales.

Canis bellicosus Anglicus cum Apocyno hederaceis folijs.

Canis Gallicus cum Dente canino.

Canis Hispanicus auribus demissis, pectore, ventre, pedibus albis maculis nigris distinctis, reliquo corpore nigro, cum Cynocrambe, seu brassica canina.

Canis Hiſpanicus alter auribus demiſsis cum Cynogloſſo vulgari .

Canis sine pilis cum gramine Mannæ primo Dodonæi.

DE FELE.

Cap. X.

ÆQVIVOCA.

QVemadmodum canis ad custodiam tum domus tum facultatum, item Felis animal pariter domesticum propter vtilitatem ad arcendos mures tam à supellectili, quàm à frugibus in ędibus nutritur. Quocirca meritò post historiam canis de fele agendum esse opinamur. Prima igitur fronte ambiguitas nominis se se offert ponderanda, quę consistit in pluribus, cum plura sint nomina, quibus hoc animal insignitur. Primùm Aluco Gallis catus nuncupatur, cum nocturno tempore in agris more Cati mures venetur. Apud Dioscoridem quędam piscis species ęluros, nempe felis vocatur. Item piscis catulus minor catus dicitur à Romanis, vt in historia piscium explicauimus. Alioquin felis marina secundùm Belgas est loligo, vt Nomenclator affirmat. Cum apud Scriptores Arabicos lutra catus aquę cognominetur. Pręterea apud Nicolaum Monardem planta, quę Lycium Gręcis, & latinis indigitatur, cate vel cato in natali loco nominatur. Sed huius nominis rationē ignorare fatetur Author. Felis insuper ab Alberto musio appellatur, Musio pariter primus est fluuius post Cimerium promontorium, vt Blondus Flauius in historia Piceni retulit. Catus etiam machina militaris erat ex lignis leuioribus constructa, lata pedibus octo, alta pedibus septem, longa sexdecim. Huius tectum munitione duplici nimirum tabulatis, & cratibus contexebatur. Latera vimine sepiebantur, ne lapides, & tela penetrare possent. Extrinsecus autem, ne ab hostibus immisso concremaretur incendio, recentibus, & crudis animalium corijs operiebatur. Hoc instrumentum Lipsius in opere machinarum militarium eleganter depingit. Aliter etiam turris ambulatoria, & Vinea vocabatur, vt memorat Propertius hunc in modum.

li.2.cap.29.

lib.1. hist. Arom.

lib.1. de mach.

lib.4.

Dumq; Aries murum cornu pulsabat aheno,
Vineaq. inductum longa tegebat opus.

Christianus Vrst. in parte altera Chronicorum Germaniæ de hoc instrumento sic loquitur. *Catus leue vas erat, & facilè vehebatur, cum autem instrumentum ad ciuitatem esset perductum, signa quadam pro pedibus sibi fecerunt; vt ad murum per fossatum possent facilè peruenire. Cum ad murum peruenissent, iuuenes de ciuitate egressi Cato pedes succiderunt, & in fossatum cadere coegerunt.* Tandem Catus erat nauis genus; legimus enim in Annalibus Flandriæ à Philippo Burgundione grandem nauim Cati nomine ædificatam fuisse, quæ valli instar esse videbatur; nec præter rationem, cum Catæ naues apud Gellium etiam legantur.

li.16.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

FElis apud Columellam, & Varronem Fouinus exponi videtur. Ideoque hi clarissimi viri felem cum mustelæ speciebus confundunt, sed error inde ortus est, quoniā tam feles, quàm mustelæ muribus insidiātur; deinde quia in textu Græco Aristotelis, vbi legitur γαλή, quandoquè ab interpretibus mustela, & interdum cata exponitur. Sed nos Plinium sectari debemus, qui pro Gale Aristotelis mustelā, & pro Aeluro felem vertit. Felis igitur nomen, qidam Grammatici tam in masculino, quàm in fœminino genere efferunt. Valla hoc nomine in fœminino tantùm genere vtitur. Sunt etiam, qui masculini tantùm generis esse constituunt; & ad mentem Goropij, huius nominis etymologiam à lingua Cimbrica antiquissima deriuant: Siquidem fel in illa lingua crudelem significat. Hinc fel succus biliosus humanæ naturæ valdè perniciosus, & felis animal iracundissimum deducitur. Opinio tamen Salmasij in Solinum nobis magis arridet

E dere videtur. Quandoquidem, vt ipse refert, hoc animal Græcis antiquioribus αἴλις nempe adulator dicebatur, & cum Aeolico digammate Ϝαιλις pronunciabatur. Inde felis latinum nomen dimanauit; quemadmodum in vetustis codicibus hodie etiam legitur. Aliter etiã hoc animal catus cognominatur. Nã Baptista Mantuanus in Buccolicis sic canit.

Sicq; repugnabant votis contraria vota,
Non secus, ac muri catus ille inuadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obseruat acutis.

Alij Authores gemino T. nomen hoc proferunt, vt Martialis in epigrammatibus dum inquit. *Pannonicas nobis nunquam dedit Vmbria cattas.* lib. 12.

Quidam Grammatici ab vsu huius nominis abstinent, quia, vt ipsi inquiunt, apud nullũ idoneum authorem reperiatur; cum tamen Martialis Palladius, & Theodorus Gaza Aristotelis interpres hoc nomen adhibuerint. Hic enim in historia Animalium; αἴλουρον catum semper vertit. Cæterùm aduertendum est, quod Auicennæ quidam interpres catum pro stellione perperam transtulit. Itaque catum quidam dictum volunt quasi delicatum, & mollem. Alij catum cautum, & expertum interpretantur, quia olim Sabini catum acutum vocabant. Hinc cata Dicta accipienda sunt acutè dicta, vt testatur Varro Vnde cato quis dicitur, quasi Sapiens, & doctus, & apud Ethnicos catius Deus (vt tradit D. Augustinus) qui homines cautos, & acutos reddere ferebatur. Alij felem dici catum putant quasi captum à captura, mures enim captat. Sed rectius deberent appellare catum, quia catat, idest videt, & obseruat. Etenim in Gallia; ad mentem Salmasij in Solinum, *gattare* obseruare dicitur. Vulgus etiam Bononiensis dicit *guattare*, nempè more felium; obseruare. Amplius hoc animal musio ab Isidoro dicitur, quia muribus infestus sit. Albertus murilegum ob eandem rationem nominat. Apud eundem Authorem furioz pro cato perperam legitur, & Gesnerus hanc vocem ab Auicenna sumptam fuisse, Albertumquè vim vocis ignorasse opinatur. Aegyptij, vt refert Stephanus, felem bubastum cognominarũt, ex quo nomine Bubastis ciuitas Aegypti nuncupata est, in qua feles honorificè sepeliebantur. In græcis litteris, & præcipuè apud Aristotelem αἴλουρος dicitur. Et ex sententia Etymologi παρὰ τὸ αἰόλλειν, καὶ κινεῖν τὴν οὐράν, nimirum à vertendo, & mouendo caudam. Quamobrem quidam Latini hanc belluam torquicaudam, & trahicaudam appellarunt. Vox etiam αἰγίλουρος apud Suidam legitur, quam Etymologus, & Varinus felem exponunt. Hermolaus tamen, in Corollario, vocem hanc poeticam esse arbitratur. Cum αἰγίλουρος quinque syllabis carabus, idest locusta exprimatur. Spatalem, in doctrina Suidæ, Author anonymos catum transfert. Alioqui tamen τροφὴν nempe cibum interpretãtur. Insuper in græcis litteris κάττης etiam legitur, quam vocem Varinus felem domesticam vertit. Hodie hæc bellua à vulgaribus Græcis κάτις nominatur. Hebraicè Catul, & Schanar, vel schunara dicitur, vt Munsterus in Dictionario trilingui declarat. Italicè gatto, Hispanicè gato, Gallicè chat, Germanicè Gatz, Anglice cat, Illyrice Zoozka,

Marginal notes: F li. 4. cap. 21. — lib. 12. orig. — lib. 5. hist. an. cap. 2. — G

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

H OLaus Magnus felium duas species constituit, & alteram domos frequentantem domesticam, alteram verò per syluas vagantem, syluestrem appellat. Domestici postmodum cati, ratione loci, & ratione coloris varij sunt. Quandoquidem ex Gesnero, Hispanici agiliores, & rapaciores sunt, cæterisque maiores, nec non pelle mollissima tecti; hac de causa ad vestes expetitur; quamuis, vt plurimum pellibus syluestrium vestes hyemales fulciantur. Ratione coloris, cati domestici diuersis coloribus picti esse solent; cum tamen syluestres cinereo tantùm colore sint insigniti. Olaus Magnus scribit, quòd in Solo Septentrionali omnes toti albi uagantur. Cardanus alios nigros, alios, albos, alios rufos, alios varios constituit. Nigros ab atrabile dominante maleficos, agiles, inquietos, nec non magis audaces, & furaces esse statuit. Albos, ratione pituitę, ad capturam murium segniores esse statuit. Varios autem, quos syriacos appellant, mitiores iudicat, quoniam ex regione calida aduehantur. Præterea catus ratione figuræ Leoni, aut potius

Marginal notes: lib. 17. c. 5. — lib. 7. de rer. var.

Leænæ ſimilis eſt, vnguibus, & dentibus acutiſsimis inſtructus, aures tamen habet acu-
tiores, cum Leænæ rotundiores inſint. Inſuper ambo hæc animalia linguam imbricatam,
& dentes ſerratos habent. Pilis quoque circa os ſunt referti, quibus abſciſsis audacia il-
lorum, ex Alberto, perit. Inter tot, & tantas catorum varietates, optimus eſt coloris leu-
cophæi pallida, & fuſca varietate virgatus, qui à Syria originem, & nomen trahit. Ete-
nim tanquam à calida regione prognatus, (Cardano authore) ſanguinis eſt temperatio-
ris ad manſueſcendum docilis, & ad venandum ſedulus. Eſt inſuper ore toruus, pectore
toroſus, pedibus amplis, vigilax, & fidelibus excubijs totam domum perluſtrat, pauco ci-
bo contentus famem tolerat, ſic enim hoſtilibus rapinis veſcitur, & herilibus damnis in-
explebilem ventrem non diſtendit. Duas igitur Syriacæ felis icones exhibemus, vt le-
gentibus aliqua ex parte ſatis faciamus.

Felis Syriaca cum herba cataria.

Felis Syriaca altera punctis multis interstincta cum Gnaphalio montano Æluropo, siue pede cati nuncupato.

NATVRA, ET MORES.

Natura felibus hoc peculiare ingenuit, vt oculi eorum ad Lunæ vices, ampliores, & minores euaderent. Immò ex Porta (mirabile dictu) hoc animal Solis vices sentit, & pupillas oculorum syderis cursu mutat. Nam diluculo protenduntur, meridie in orbem contrahuntur, & Sole occidente, obscuriores hebescunt. Hanc autem proprietatem in felibus præcipuè Syriacis nonnulli obseruarunt. Hinc colligenda est ratio, propter quam Aegyptij hoc animal lunare esse constituerint; Cardanus feles pro arbitrio pupillas contrahere, & distendere protulit; ideo Scaliger optima de causa hanc opinionem explodit; quoniam adhunc motum voluntarium, musculi necessariò concurrerent, qui ibi nulli esse videntur, quemadmodum ipse Scaliger in anatome huius partis diligenter obseruauit; ergo concludendum est huiusmodi variationem temerè, & sine voluntate fieri ex affluentia, retractione, & resolutione spirituum, quæ neutiquam in potestate animantis consistũt. Itaquè oculi horum animantium noctu radiantes medium illuminant, & optimè res conspicantur. Qua proprietate multa alia animalia, & præcipuè homines carent; licèt Suetonius Author sit Tiberium Cæsarem experrectum etiam in tenebris, more felium; vidisse. Deinde, quamuis cati sint immemores, longius tamen in saccis delati ad propriam sedem reuertuntur, quia loca consueta diligunt, & in hoc à canibus discrepant, nam hi altores suos sectantur; illi autem magis ædes, in quibus fuerunt educati, quam heros amore prosequuntur; ideoquè dominis etiam migrantibus, in antiquis domicilijs plerũquè manent. Præterea foci, fornaces, & alia loca calida illis pergrata sunt, hac de re (teste Volaterrano) pilos sæpissimè adurunt. Postea excrementa sua obruũt, vel quia huiusmodi odorem indicem sui esse intelligant, vel quia à fætoribus summoperè abhorreant, aut tandem, quia munditia summopere delectentur, cum Albertus hoc animal verecundum, & formæ admodum studiosum prædicet. Hæc animalia nomina sua agnoscunt, quibus nempe vocantur, & fugantur. Cæterùm masculi fele ob venerem vagantes sæpè domos deserrunt; quare aliqui illos castrant, vel ex doctrina Alberti aures abscindunt, quia aquæ guttas, & stillicidia auriculis apertis illabentia, cum sustinere nõ possint, domo non exeunt. Insuper manu hominis familiaris catus molliter demulceri, & contrectari gaudet; quapropter sub manum it, reditquè vt huiusmodi voluptate diutius fruatur, nec non capite pressius se manibus demulcentis applicat, vt pili planiùs cõponantur. Cruribus etiam prætereuntium tanquàm blandiẽdo latera affricat, hancq. animi voluptatem submisso quodam murmure testatur. Cum non sit facile vocem huius animantis exprimere: dicebat enim Ausonius.

lib. 8. Phyt. cap. 11.

In Exerc. 354.

Cur noctu videant.

Mundicia felibus grata.

Epigr. 75.

Et quicquid vocum bellua felis habet.

Amplius hæ bestiæ facillimæ, & procliues ad ludos sunt, non solum cum prouocantur, sed etiam sponte, & præsertim ætate adhuc tenera. Etenim si quid pẽdere, aut trahi, aut aliter moueri viderint, mox saliunt, mordicant, multisq. modis gesticulantur; cum imagine sua in speculo interdum colludunt, eamdemq; in aquis putei conspicatæ cum ea gestientes cadunt, & merguntur. Quando verò inter colludendum manum hominis apprehenderint, nec mordent, nec laniant, sed leniter tantùm detinent, mox dimittunt. Quãdoq. se erigunt, & pedibus anterioribus veluti pugnis in minantem dimicãt; vnde Crollius fuit huius opinionis, homines à catis lusum pilæ palmariæ didicisse. Tandem sunt animantes, qui diu dormiunt, noctu verò ad mures coercendos vigilant. Quare Clisius Calentius ad rem canebat.

In lib. de inter. rer. fig.

lib. 1. Batr.

Catus erat, cui dum viguere in corpore vires,
Cura fuit sacra Triuiæ virginis æde
Arcere in festos mures, ac morte piare
Iniuriam, & sacros tutari lampadis ignes.

Quando igitur diligenter vagantur ad mures inuestigandos, vicinis molesti esse solent: qua de re muscipulis, & laqueis interdum capiuntur.

LOCVS,

E

LOCVS, CIBVS, ÆTAS.

OLim feles, vt recitat Textor, non erant mãsuefactæ. Sed in agris passim viuebant, inde vrbes, & domos repleuerunt. Porta refert in alpinis regionibus plerumq; vagari, qui vtrum de mansuefactis, an de syluestribus loquatur ambiguum est. In Iberia autem apud Tartesios populos feles maximas nasci omnes Authores consentiunt. Quoad victum, cati vescuntur iisdem cibis, ad mentem Aristotelis, quibus canes aluntur: Sed pisces potissimum appetunt, & adeò intemperantes sunt circa cibum, vt eius gratia, magna pericula etiam in coercendis muribus subeant, iuxta illud.

lib. 2. Phyt. cap. 8.

Insidijs captat mures, sequiturque nocentes;
Triticeo felis pellat, vt à cumulo.

Præterea non solum muribus sed etiam auibus insidias tendunt; ideo apud Agathiam extat græcum epigramma pulcherrimũ de fele, & perdice, quæ in cauea detinebatur. Amplius lacertos necant, & comedunt, bufones verò, & serpentes interimunt quidẽ, sed ab eorum esu abstinent. Ad rem legimus in Itinerario Bartholomæi de Salignano, in Cytro versari catos, qui ad venationem viperarum chamæleonum, aliorumque reptilium incumbunt: idcirco patriã magnis periculis liberare perhibẽtur. Solus Edoardus Vuot tradidit à felibus, victus gratia, lepores etiam coerceri. Quod olim fabulosum esse putabamus, sed postmodum hoc verum esse à rusticis intelleximus: quãdoquidem ipsi sæpè obseruarunt feles enixas per nemora gradiẽtes lepores iuniores præhendere, illosq; ad catulos nutriendos deferre. Prædictis addamus feles interdum in propriam speciem sæuire, nam hic Bononiæ nouimus feles adultas cum paruulis primùm colludere, deinde illis laniatis vesci. Viuunt feles annis senis ex Plinio, apud nos decẽ. At si castrati fuerint diuturniorem vitam agere liquidò constat.

F

lib. 4. de dif. Anim.

G

COITVS, PARTVS.

IN Europa feles mensibus Ianuario, & Februario, plerumq; libidine exardescunt, & tunc noctu, diuq; magnos clamores edunt. In Indicis autem regionibus, omni anni tempore in luxuriam soluuntur, neque sicut alibi vociferantur. Constat enim in nostris regionibus feles fœminas in congressu clamare, vel quia ob seminis caliditatem vas genitale aduratur, siue quia maris retinentis vnguibus lædantur. Quandoquidem ex Aristotelis sententia, fœminæ in hoc genere, tempore prodigi luxus, maxima libidine agitatæ marẽ ad permixtionem frequenter alliciunt, inuitant, cogunt, & puniunt, nisi pareant. Deinde ex eodem Aristotele, parte posteriori non iunguntur, sed mas stat, fœmina autẽ subiacet; hac de causa non est mirandum, si tempore venereo, feles à tectis sæpè cadant; quicquid dicat Aelianus de fœmina copulam maris vitante, ob sperma iusto calidius. Præterea fœtũ in vtero gerunt duos menses. Lunares, nẽpè dies sex supra quinquaginta, vt Gesnerus annotat. Præfertur tamen partus Martio mense editus; nam qui mense Augusti in lucẽ venit, propter pulices minus probatur. Tot catulos feles quot canes, vt voluit Aristoteles, nempè *vt plurimum quinque, vel sex enituntur*. Sed animaduertendum est, quemadmodum mares sunt libidinosissimi, ita fœminæ sobolis sunt amantissimæ: idcirco (Aeliano teste) mas inuentam communem sobolem quandoq; interimit, vt fœmina nouorum catulorum desiderio mota, eius libidini denuò morem gerat.

lib. 5. Hist. Anim. c. 2.

H

lib. 7. c. 40

ANTIPATHIA, ET SYMPATHIA.

CVm Luna Soli maximè aduersa esse perhibeatur; Pierius colligit felem necessariò cum mure vehementes gerere inimicitias. Si quidem felis animal Solare, & mus Lunare dicitur. A bufonibus, & serpentibus feles priuatis odijs dissident, nam ipsis conspectis, ex Volaterrano, statim ad prælium se accingunt. Amplius odio vulpanseris exardescit, cum scribat Aelianus quod vulpanser ab Aquilæ, felis, & cæterorum hostium iniurijs acriter se defendat. Denuò accipitri pertinacem se felis exhibet inimicum; scripsit enim Stumpfius, se vidisse felem prægrandem ab accipitre comprehensum fuisse. Cæterùm non modò cum animantibus sed etiam cum plantis grauem offensionum acerbitatem feles habent, nam rutam syluestrem abominari dicuntur. Quamuis Andreas à Lacuna scripserit non rutam syluestrem, sed præcipuè rutam hortensem ab ipsis odio haberi. Quamobrem, ne feles columbaria infestent, ramos rutæ, vt præcipit Vuecherius, ad fenestras suspendunt. Pullos verò, vt ab huiusmodi animalibus reddant securos, huius herbæ succo perlinunt, vel rarò musculum sub ala nectunt. Demum quia felis à proprio abhorret felle: nonnulli ex Africano in Geoponicis illud cum edulijs gallinarum, & pullorum permiscent, ne à felibus attingantur. Insuper hæ bestiæ ab omni tetro, & iucundo odore auertunt; quocirca sua fætida excrementa puluere tegunt, & teste Plutarcho, à suaui vnguentorum odore grauiter læduntur. Immò, secundùm alios authores, odoramentis adeò efferantur, vt in rabiem agi dicantur, quemadmodum quædam vxores insanire videntur, si viros vnguentis linitos senserint. Posteà omnem humiditatem naturali quodam instinctu abominantur, qua de causa si mergantur in aqua, & illicò exiccari prohibeantur; non raró, ad mentem Alberti, pereant. Et si incautè humidum locum presserint, statim pedem contrahentes excutiunt. Hinc illud carmen dimanauit.

lib.19.

Aquam abhorret.

Catus amat pisces, sed aquas intrare recusat.

Cæterùm si ad sympathiam nosmet conuertamus, inueniemus feles cum multis herbis maximum consensum habere. Primùm valerianæ libenter se se affricant, illaquè visum recreare dicuntur. Delectantur quoquè illa calamenti specie, quam botanici catariam appellant. Huic enim non modò se affricant, sed etiam terra, in qua planta crescit libentissimè saburrantur. Quamuis paulò superius dictum fuerit aliquos serpentes à felibus odio haberi, aliquando tamen cum alijs consensum habentes colludunt. Ideo narrat Ponzettus, cum monachi cuiusdam cœnobij omnes aduersa valetudine vexarentur, causa tamen morbi non intellecta, tandem à rustico operario catum monasterij quotidie cum serpente ludere visum fuisse, qui postea communem eorum aquam lambere vel cum eis dormire ferebatur. Venenum autem lethale non fuisse credendum est, quoniam lætitia serpentis ex ludo veneficam vim remittebat. Postremò inter felem marem, & fœminam maximam cadere sympathiam tradit Mizaldus, quoniam si mas, ex quo fœmina concepit, occidatur, ea statim abortire perhibetur.

Centur.9.

PHYSIOGNOMONICA.

FAcies valdè parua, qualis in felibus obseruari solet, homines arguit pusillanimes, quemadmodum Porta arbitratur. Idem author homines paruis, & exilibus genis insignitos ad feles reducit, quæ animantes vafræ, & insidiosæ sunt: hinc eiusdem ingenij homines deprehendit, qui scilicet clanculum insidiantur, & maligni sunt. Deinde in ore paruo exilia labia timiditatem, impotentiam, & dolos arguunt. Quocirca Porta homines hac figura prædi tos ad feles reducit, quæ belluæ exilia labia cum paruo ore habent; hac de re timidas impotentes, & dolosas esse arbitratur. Denique homines breue collum habentes Gulielmus Gratarola in suo opere physiognomiæ callidos, & fraudatores, nec non ad feles referendos esse opinatur.

lib. 2. Phys. hum. cap. 2. & 12.

FELIS VENENVM, & Medela.

Venenata felium qualitas in cerebro, in morsu, in halitu, & in pilis consistit, Ideo de his omnibus sigillatim, agendum esse duximus. Ratione primi, Conciliator Rudius, Matthiolus, & alij authores non proletarij cerebrũ cati inter venena collocant. Siquidem ab aliqco sumptum cerebri meatus obstruens liberum spiritum animalis cursum impediat, hominesq. dementet. Quare omnes in hanc veniunt sententiam vomitionem esse prouocandam, nec non lemniam sphragidem, & confectionem diamoschi esse præscribendam. Alij moschum tanquam propriam huius veneni antidotum exhibent. Crollius in Basilica chymica describit secundum arcanum Theophrasti aduersus quæuis veneni genera, & præcipuè aduersus felis cerebrum. Secundò Auicennas de morsu cati tanquam mala qualitate prędito verba facit, quam sententiam auctoritate Plinij possumus stabilire, dum inquit, à fele morsu, prauam qualitatem muribus communicari, ipsosque leuiter etiam demorsos interire. Auicennas igitur dolorem vehementem, & partis sauciæ liuorem consequi morsum huius animalis autumat; quare emplastrum ex calamentho, vel ex nigella, & sesamo paratum commendat. Tuncque morsus huius animalis lethalis esse solet, quando suspicione rabiei non caret, nam Eustachius Rudius recitat casum cuiusdam Præfecti naualis operis Vrbis Venetiarum, qui in crure à fele demorsus paulò post vulnere agglutinato, hydrophobus interijt: vnde felem rabie affectum fuisse coniectarunt; vel quia mures veneno peremptos, vel quia pulmentum ad necandos mures paratum comederit. Quid simile accidit cuidam Romæ cum fele colludenti. Nam leuiter in digito à fele demorsus obijt. Extat adhuc, in Aede D. Mariæ de Populo cognominatæ, distichon in tabula marmorea pauimenti, rem complectens hunc in modum.

Remedia:

l.b.4.fen.6. tract.5.

li.4.de mor. occult.

Hospes, disce nouum mortis genus, improba felis
Dum trahitur, digitum mordet, & interea.

Tertio halitus etiam huius animantis tabificus esse dicitur. Matthiolus fatetur se nouisse quosdam, qui adeo felibus delectabantur, vt nunquam sine ipsis dormitum peterent. Indeque diutius halitu animalis contracto in tabem inciderunt, qui tandem marasmo confecti suum diem, nullo conferente presidio, obierunt. Plures etiam in Germania nouit Matthiolus, qui ab odore felium penitus abhorruerunt. Inter alios quidam, vt ipse refert hyemali tempore cum in hypocaustum cum multis amicis cænaturus intrasset, tunc mulier naturæ huius viri conscia felis catulum, quem educabat in quadam arcula statim occlusit. Ille vir quamuis, nec felem vidisset, nec clamantẽ audiuisset, felis halitum olfaciens, emisso sudore tremebundus vociferari cępit Hic in aliquo loco latet felis. Postremò pili felini in cibo sumpti summoperè ab authoribus damnantur, & licet pili aliorum etiam animalium sumpti in aliquo cibo vias halitus obstruentes præfocare possint, attamen pili præcipuè felium à Porta, & à Matthiolo exitiales esse censentur.

EPITHETA.

Nullum est animal, quod pauciora apud Latinos adeptum sit epitheta, quã felis, nam solus Baptista Mantuanus tectiuagos appellauit, quoniã noctu diuquè per domorum tecta vagentur. Posset animal taciturnum meritò indigitari; cum per noctis silentia sine vllo strepitu muribus insidietur: nam ipso vociferante fugiunt. Iuxta illud,

In Com. ad Diosc. lib.6. cap.25.

Non opus est cati pendere è gutture nolam,
Bell irerant mures protinus absquè metu.

At apud Græcos propter varias huius animantis proprietates, varijs etiã insignitur epithetis. Etenim, ratione edacitatis, aliqñ πάμφαγος, nimirũ omniuores, interdũ ἀδδηφάγος

ideſt vorax, vel ad ſatietatem comedens, quandoquè ἅρπαξ ob rapacitatem nuncupatur. Ratione aſpectus, ἀγριωπὸς, nempe agreſtem aſpectum præſeferens, & ob vaframeata δολοπλόκος nimirum aſtutus, & multas fraudes complectens nominatur. Idcirco Oppianus non iniuria Aeluros vocat κακούργους, ſcilicet maleficos, & præcipuè quia auibus inſidientur. Quamobrem φθορὸς etiam, nimirum pernicioſus indigitatur. Et tandē, quia mures interimat μυοκτόνος à Græcis paſſim cognominatur.

DENOMINATA, & Cognominata.

AElius catus, qui in ſupellectili admodum parcus fuiſſe perhibetur, à Plinio memoratur. Franciſcus etiam Spinula in Epigrammatibus meminit Conſtantini Cati Alexandrini. Vbi alludens ad nomen, & ad cognomen huius viri ſic canebat,

Conſtantine tibi nomen Conſtantia fecit,
Cautio cognomen, ſis grauis, atq; Catus.

Cati quoquè cognominantur Populi Germaniæ, Sicādris finitimi; de quibus multa Cæſar in commentarijs retulit. Hos prima Aetas Heſſos vocabat, ſed poſtmodū à Catis cognomentum deſumpſiſſe dicuntur ob ferocitatem, qua hoſtes, veluti cati mures aggrediuntur. Hinc Cattorum montes appellantur illi, quos prædicti populi incolunt: Quare Reuſnerus in Hodæporico de his ſic canit.

Heſſi populi cur cati dicti.

Hinc meliore via Cattorum ex montibus altis
In planum euecti.

Familiæ inſuper multæ à Catis cognominatæ non ſolum Ferrariæ, ſed etiam Bononiæ, alijſque in Vrbibus, noſtra ætate viuunt. Amplius non deſunt animalia, quæ à felibus denominationem ſortiuntur, vt bubo auis, quia felinum caput referat, nonnullis catus auis vocatur. Illud animal quod Zibethum gignit, ob figuram, felis Zibethi dicitur. Cercopithecum Germani catum maris nuncupant, quoniam à longiſſimis regionibus aductus effigiem cati repræſentet. Item Pelliones Germani Genethas (vt animaduertit Geſnerus) Genethocatos indigitant. Tandem vocabulum, αἰλυρόμορφος, ideſt cati formam gerens, compoſitum ex αἴλυρος, & μορφὴ Cælius Rhodiginus cuidam cantharorum, ſeu ſcarabeorum ſpeciei aſſignat. Succedunt multæ plantæ a felibus denominatæ, quæ aliqua animaduerſione indigent. Primitus Calamenthi tertium genus apud Dodoneum, ſeu Calamenthi primum genus apud Fuchſium vocatur mentha cataria à Bauhino, herba cataria à Matthiolo, & mentha felina à Tabernamontano; vel quia illa feles delectentur, vel quia huius plantæ eſu concipere dicantur. In antiquis Dioſcoridis nomenclaturis Stratiotes aquatica ſāguis felis dicitur. Gnaphalium montanum, ſeu hiſpidula Aeluropus, nimirum pes cati vocatur, ex qua planta Renodeus ad ſupprimendum ſanguinem vndequaquè manantem egregium ſyrupum componit. Cæterùm αἰλύριος quædam radix eſt apud Heſychium, Geſnerus non ſine ratione hanc valerianæ radicem eſſe exiſtimat; cum hac planta cati ſummoperè exhilarentur. Idque poſſumus meritò confirmare, quoniam herbam catæ, Syluaticus valerianam vertit. Alioquin Aelurion in antiquis nomenclaturis plantarum buphthalmum ſignificat, vt author eſt Geſnerus, quia flos huius herbæ, inſtar oculorum felis ſplendeat. Sunt etiam, qui buphthalmum ælurogonon nempe genituram cati nuncupent; cum tamen hoc nomen iuxta Priſcorum nomenclaturas bugloſſæ conueniat. Præterea Germani, teſte Geſnero, menthaſtrum balſamum felinum vocant. Et tertium Sedi genus acrimonia inſignitum, nempè ſemperuiuum minimum floſculis luteis præditum, vuam cati nominant. Meminit etiam Geſnerus cuiuſdam fruticis folijs groſſulariæ hortenſis, ramis albicantibus, in multis Italiæ, & Galliæ locis culti, acinos nigros piperi ſimiles in calidioribus locis producentis, apud Germanos ſterilis, piperaſtri à Ruellio nuncupati in deſcriptione piperis, Geſnerus pſeudoamomum eſſe, & felinum fruticem cognominari poſſe credit cum eius folia ſabinam herbam, aut potius felis vrinam redoleant. Poſtremò quarundam arborum flores, vt ſalicum, & populorum molli lanugine pubeſcentes, quos Græci

lib.8. lect. antiq. c 5.

li.2. de nat. med.

Aelurion quid.

lib. 1. c.43.

E ci iulos vocitant, Germani catzle, nos verò catos populorum, vel ſalicum indigitamus. Si ad gemmas, & mineralia accedamus, nonnulla felis denominatione gaudent. Nam Democritus (referente Plinio) ſmaragdos Perſicos felinos appellitare videtur, dum nõ trãſlucidos; ſed felium oculis valdè ſimiles eſſe ſtatuit. Aliter oculus cati eſt gemmæ ſpecies quæ inuenitur in Zeilan laudatiſſima. Nonnulli ſcribunt, quòd à Pegu aduehatur. Vtcũque ſit, hęc gẽma in colore, fulgore & figura oculũ cati apprimè æmulatur. Hãc Cardanⁿ pſeudoopalum appellauit. Metalli etiam quoddam genus eſt ex Geſnero, quod Germani catzenſilber, nimirùm felium argentum nominant. Eſt enim colori argenteo ita ſimile, vt imperitos rerum metallicarum facilè decipiat; à felibus autem nomen inuenit, vel quia inſtar oculorum cati radiet, vel quia nullius prorſus ſit valoris. Deniq. cati fons eſſe perhibetur ille, ex quo aqua Petronia in Tyberim fluit, ita nuncupatus ſecundum Feſtum, quia in agro cuiuſdam fuerit cati. Ad finem, felinus nomen adiectiuum a fele apud Authores nuperos inuenitur, cum apud veteres nuſquam legatur.

l. 7. de ſubt.

F

PROVERBIA.

A Varijs animalis proprietatibus adagia deſumi ſolent. Vt ſi huius edacitatem contemplemur, hoc profertur. *Felis Tarteſia*. De magnis, & ridiculis felibus, quæ in Iberia apud Tarteſios populos creſcere dicuntur. Quamuis de guloſis hoc enunciandum eſſe multi confirment. Lucianus verò de homine guloſo hoc proferebat. *Fele rapacior.* Aliud pertinens ad gulam ſic effertur. *Circuit, vt felis feruidum juſculum.* Hoc attinet ad illos, qui in aliquo negocio peragendo, ſpe ſua fruſtrantur. *Laridum feli.* Subintelligendo commendas. Quemadmodum dicimus. *Ouem lupo*. Hoc euulgatur in illos, qui fidem ijs adhibent, quibus fidendũ nõ eſſet. *Pro fele rem coquinariam exercere.* Hoc ſpectat ad illos, qui in peragendis negocijs oleum, & operam perdunt. Hoc Coquis interdum contingere ſolet, dum carnes coctæ per incuriam à felibus auferuntur. Si meditemur aliàs felium proprietates alia emergũt adagia, vt *felis feſtinãs cacos parit catulos.* Dicitur de hominibus, qui negocia immatura accelerant. *Qui cum felibus venatur ferè ſẽper muſculos capit.* Hoc pronunciatur, quando colloquia praua bonos corrũpunt mores. *Catus etiam transmare vectus vocem non mutabit.* Hoc vulgare eſſe apud Germanos tradit Geſnerus, competere q. hominibus, qui, etiamſi mutent cœlum, non mutant animum. *Ingenium nulla vi vincitur, nec felis captare mures deſinit.* In Germania hoc paſſim euulgari fatetur Geſnerus de ijs, qui malis operibus aſſuefacti, ab illis non ita facilè recedere poſſunt. *Fele abſente mures ſaltant.* Dicendum eſt hoc ſpectare ad diſcipulos abſente præceptore, vel ad famulos abſente Domino. *Ediſſe cum catis.* Geſnerus profert, hoc in Germania frequenter dici de illis, qui multis ſternutamentis vexantur, nec ſine ratione ſiquidem felibus, acris ineſt habitus, & ſternutatio à rebus acribus excitari ſolet. *Docere felem rependi modum.* Conuenit hoc duobus hominibus fraudolentis, quando alter alterum vaframenta docere nititur. *Ibis in palmis, ad feles euitandos nidificat.* Pronunciatur de illis, qui in tutum ſe recipiunt locum, ne facile offendi poſſint; quandoquidem feles, authore Gylio in Aelianum, ſuper palmæ truncum facilè aſcendere nequeunt. *Felis dormiens.* Profertur adagium de homine ſomnum ſimulante; vt aliquid aſſequatur, hæc enim eſt felis proprietas, vt etiã in excubijs dormire fingat. Prædictis addere poſſumus infraſcripta. *Mineruæ felẽ.* Subintelligendo comparas. Hoc enunciatur, quotieſcumq. præſtantiores cum inferioribus, ſeu docti cum indoctis comparantur. Minerua enim nihil commune habet cũ fele, præter glaucum oculorum colorem. *Feli crocoton.* Subaudiendo das. Profertur quotieſcumq. homines indigni onoribus cumulantur. Crocoton enim erat genus veſtis rotundæ, & fimbriatæ, quo diuites matronæ olim vtebantur. *Nequè canis, nequè felis* Hoc effertur quando domum aliquam vacuam eſſe ſignificamus. Aliter etiã dicitur. *Ne muſca quidem.* Alia duo addemus tanquam coronidem. Primum eſt. *Maligni ſunt cati, qui anterius lambunt, & poſterius laniant.* Attinetque, ad illos, qui aliud in ore, aliud in corde gerunt, vel altera manu lapidem, & altera panem oſtentant. Secundum,

An omnibus ſit fidendũ.

Præceptor aſſimilatur feli.

Minerua q̃d cõmune habeat cum fele.

G H

&

& poſtremum eſt adagium Bononiæ vulgatiſſimum. *Pectere felem*. Diciturq de illis qui difficilimam prouinciam ſuſcipiunt; nam qui velint felem pectere ob metum dentium, & vngulum, non facile reperiuntur.

HIEROGLYPHICA.

Apud Aegyptios præcipuũ felis hieroglyphicũ erat, vt ex eius imagine Luna intelligeretur; propterea felem in ſummo Siſtri apice collocabant, ex quo quatuor veluti tintinnabula mobilia æqualibus inter ſe interuallis pendebant, vt deſignarent omnia, quæ generationi, & corruptioni obnoxia ſunt, globo lunari ſubijci, infra quem omnia alterabilia neceſſario conſiderantur. Etenim felis Lunam repræſentabat, quia hoc animal, & colore, & aſtu varius eſſe fertur, nec non noctu magis, quam diu ſuas functiones exercet. Deinde aliæ feris proprietates nobis alia ſuppeditant hieroglyphica. Siquidem ob prodigum huius animalis luxum, ad denotandam muliebrem ſalacitatem, iconem felis fœminæ figurabant, cũ fœmina in hoc genere admodũ ſalax, & libidinoſa eſſe feratur. Ideoq. hodie homines, qui incontinentius laſciuiunt, catorum commertia frequentare dicuntur. Item pro turpitudinis diſſimulatore; Valerianus felem dipingit, cum hæc bellua omni ſtudio propria excrementa humare conetur. Hinc Aegyptij, catorum exemplo moniti, in vijs cibum capientes, ventrem poſtea domi exonerabant. Hanc quoq. munditiam Hebræi obſeruarunt, vt in ſacris paginis habetur his verbis. *Locum habebis extra caſtra, ad quem egrediens ad requiſita naturæ, gerens paxillum in baltheo, cumq. ſederis, fodies per circuitum, & egeſta humo coperies.* Tandem Priſci, vt hominem in manus hoſtium illapſum, & opẽ amicorum implorantem manifeſtarent, murem à fele comprehenſum, authore Pierio, effigiabant.

Deut. c. 23.

li. 13. Hier.

PROBLEMATA.

Multifariæ catorum proprietates multis etiam problematibus anſam præbuerunt. Ideo ratione oculorum, primò quæritur ab Alexandro Aphrodiſeo, cur cati, & veſpertiliones noctu videant. Deinde huius cauſam tenuiſſimis videndi ſpiritibus attribuit. Hoc problema aliud conſequitur, ſcilicet cur oculi felium non die, ſed tantùm in tenebris radient. Aliqui reſpondent hoc inde naſci, quoniam lumen maius minus offuſcare videtur, quapropter felium oculi noctu potius ſcintillant. Verùm ſatius erit cum Aphrodiſeo aſſerere: in oculis felium ſpiritus viſorios valdè tenues verſari, qui in meridiana luce facilè diſſipantur, ſed aduentante noctis caligine, congregati relucent. Ab excrementis aliadimanat quæſtio cur illa à felibus ſepeliantur. Aelianus reſpondet, quia à tetro odore hæc animalia offenduntur, vt recitatum fuit in eorum antipathia: Plinius tradit, ne excrementorum odore muribus prodantur. Volaterranus addit, ne à prætereuntibus terantur. Cardanus denique id à munditia animalis naſci exiſtimat, quandoquidem felis animal ſatis mundum eſſe perhibetur. Amplius quærit Nolanus, cur feles ob metum eorum, qui illis obuiam fiunt, non fugiant retrorſum, ſed pertinaces procurant, & aduerſus impetum ſemper tranſire contendant: Reſpondent aliqui, quoniam horum animantium vis omnis in aggrediendo conſiſtit; ideoque pro murium captura aptiſſimi iudicantur, cum illos adoriendo coerceant. Alij volunt hoc inde prouenire, quoniam cati ſint animantes timiditate, & pauca memoria refertiidcirco, ob ſubitam obuij præſentiam conſternati nihil recordantur, locorum, quæ à tergo ſunt, & ſolam euadendi viã quam à fronte conſpicantur, veram eſſe putant. Aliorum reſponſio eſt, quòd feles vbicumque fuerint ſemper conuerſæ ad eum locum morantur, per quem tutam fugiendi viam habent. Quo fit, vt, data fugæ occaſione, potius per eum locum cum periculo euadere nitantur, quàm tutò ad incertum locum confugere. Tandem reſpondetur etiam, quòd feles periculum citius euadere ſperant, ſi iniuriam facturum viderint; etenim qui videt cauere poteſt, quare obuiam procurrunt, vt periculum conſpicientes illud euitare

li. Probl. 66.

Cur feles excrementa hument.

Cur feles ad uerſus impetum ſemper tranſire cõtendant.

E tare possint, quod præstare non possent si auersæ fugerent. Insuper quærit Nolanus, cur feles verbere, aut saxo contusæ, & ferè exanimatæ, vt anhelitu priuæ esse videãtur, non multò post reuiuiscant, atque conualescant, huius signum est, nã ab altissimis tectis supra saxa decidentes, vt plurimum, aut parum, aut nihil patiuntur. Eruditi viri hanc afferunt responsionem, nimirùm feles mollibus, & glutinosis ossibus esse refertos, ideoque ictibus cedentia non frangi. Alij respondent profundas corporis cauitates ob ictum, ita arctatas, vt neque vox, nequè anhelitus emitti queat, paulò post diduci a spiritibus, qui in spatijs constrictis generantur ex resoluto, & glutinoso humore, quo semper huiusmodi animantia redundant. Prædictis addamus animalis agilitatem, quæ feles cadentes ferè semper, adiuuare solet. Postremò quærunt aliqui cur felis cerebrum comedenti nocumentum, cũ tamen eius caro elixa, vel ossa nutrimentum afferat. Respondent multi virulentam qualitatem potius in cerebro, quam in reliquis partibus animantis dominari; quemadmodum in viperarum capite virosa materia residet; cum reliquum corpus bezzaarticam facultatem possideat. Præterquamquod cati cerebrum maximè humidum à colore humano exagitatum facillimam putredinem concipit. Quod in reliquis animalis partibus contingere F nequit; cum hę in assatione, & elixatione omnem malam qualitatem deponant.

Lib. 1. de aeg.

Lib. 14. Var. Hist. rat. c. 75.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

ICon felis liberè excurrentis pingitur à Camerario cum hoc titulo. ARBITRII MIHI IVRA MEI. Huius emblematis argumentum desumpsit à Paradino, qui hoc militare Insigni Alanorum, & Burgundionũ esse perhibuit. Quandoquidem ipsi in vexillis picturam felis liberè vagantis semper gestabant, vt omnibus patefacerent pro libertate defendenda totis viribus semper pugnandum esse. Cum felis animal libertatis amantissimum difficulter aliquo in loco coerceri possit. Subscripsit igitur Camerarius hoc distichon.

Embl. 78.

Inuicta lethum pro libertate pacisci
Pugnando quondam gestiebat Teutona virtus.

G Alibi Camerarius effigiauit felem in muscipula clausam cum muribus circumquaque salientibus, addita hac inscriptione. FEROCES REDDIT IMPVNITAS. Sed quoniam huius meminimus in capite de mure cum versibus Paradini. Propterea in præsentia distichon Camerarij afferemus, quod sic se habet.

Hostem, qui captum vides, fuge robur habentem,
Perrumpet felis carcere clausa diu.

Figura etiam felis Viri prudentes in formandis phrenoschematibus vti possunt; dummodo animal in aliquo actu iocoso, & risu digno non effigient. Quod præstitit ille, qui felẽ cum mure prehenso colludentem, & interdum ad necem mordentem delineauit, cum Dicto. SIC MEA FACIT AMICA. Inter symbola Ricciardus scriptis mandauit felem auferentem frustum carnis, & virga a muliere verberatum, designare furem, qui nesciat furtum occultare, vel impudens facinus denotare. Præterea felis, cum animal melancholicum esse feratur, hominis tristis symbolum esse dicitur. Tandem Rusellius, in tractatu memorię artificiosę, felem pro symbolo litterę F. prędicat.

In Comm. symb.

H

PRÆSAGIA, ET OSTENTA.

SI oculi felium iustò lucidiores esse videantur, & si felis crebra frictione caput, collumquè elatis supra aures pedum palmis demulceat, pluuiã pręsagiri inquit Pareus. Hoc autem non videtur à ratione alienum ob siccam animalis temperaturam, nam, humidiore facto ad pluuiam aere, feles se libenter fricant, vt huiusmodi humorem à corpore abigant. Oculi quoquè lucidiores apparent quia aere obscurato spiritus dissipati congregantur, & congregati magis radiant. Insuper catum, præter consuetudinem per foramen alicuius ostij ingredientem Prisci, vel phantasma, vel malum Demonem esse putabant. Immo ad hoc animal

li. 1. de nat brut.

lib. 1. de augur.

mal omne quadrupes pauoris ſpeciem ſubiens reducebant, vt animaduertit Sueſſanus. Qui author explicat etiam quid indicet catus per foramen intrans, Luna in ſingulis Zodiaci ſignis exiſtente. Illud autem pro oſtẽto Hieronymus Cardanus reputauit. Quod accidit Stephano Cardano viro octuagenario catum maſculum educanti, & in delicijs, vt fieri ſolet, habenti. Nam cum ſenex ad mortem ægrotaret, iamiamquè animam ageret, felis e gradu ſe erexit, diuque inſpiciens Dominum laborantem, tandem edito ingenti clamore abijt, nec poſtea vnquam viſus eſt. Simile quidpiam recitat de Lanio, qui paruam, & abiectam felem nutriuit, quaſi reluctante vxore quia fœda, & ſcabioſa eſſet, hæc adulta inter virum, & vxorem dormiebat. Cõtingit quandoque vt vngues inter mammas vxoris tenens illam læderet, & mulier dixit. Lædis me. Tunc referunt felem non de more vngues contraxiſſe, ſed pedes vertiſſe Coniux vt hoc obſeruauit, hæc verba protulit. Videtur hoc animal ratione vti. Paucis poſt diebus Lanij vxor aduerſa valetudine laborans obijt. Tuncquè felis quamuis diligenter quæſita nuſquam comparuit.

li. 14. de rer. var. c. 75.

FABVLOSA.

Mythologi narrant Iouem ad ludicrum certamen, Appollinem, & Hecatem in ætate adhuc tenera conſtitutos induxiſſe; vt certatim animalia producerent, & vacuum totius orbis theatrum replerent. Referunt autem ab Apolline hominem productum fuiſſe, & viciſſim in ludibriũ Apollinis, ab Hecates manibus ſimiam proſilijſſe. Verùm terribilis Leo ab Apolline paulò poſt productus riſum Hecates interturbauit. Tũc illa indignata felem Leonis ęmulã procreauit. Hinc Apollo in maiorem ſolutus riſum deludens Hecatem, murem protulit. Illa magis indignata ad artes conuerſa, ſimiam in Leonem, & felẽ in murẽ acriter incitauit. Alij authores rem hanc manifeſte fabuloſam, aliter ita geſtam memorant, nempe Solem, & Lunam in rerum principio, cura a ſummo Ioue illis demandata, in certamen deueniſſe, vt terram animalibus replerent. Itaque Leonem à Sole fuiſſe conformatum, Lunã verò æmulatione concitam felem animal Leoni perquam ſimile protuliſſe aſſerũt. Vnde nonnulli colligunt cauſam propter quã Aegyptij felem venerentur, quia hoc animal à Luna procreatum fuiſſe perhibetur. Quamuis alij tradãt olim Deos à Gigantibus in Aegyptũ pulſos, ibi varias animaliũ figuras induiſſe. Etenim Iupiter in arietẽ, Apollo in coruum, Bacchus in capram, Venus in piſcẽ, Iuno, in vaccã, Mercurius in ibidẽ, & tandẽ Diana in felem ſe trãsformarunt. Id autẽ Ouidius eleganter recitat hũc in modũ.

Cur felem Aegyptij Lunæ aſsignẽt.

lib. 5. Metamor.

Duxq. gregis dixit ſit Iupiter vnde recurſus.
Nunc quoq. formatus libys eſt cum cornibus Hammon
Delius in coruo, proles ſemeleia capro
Fele ſoror Phœbi; niuea Saturnia Vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.

lib. Myth.

Nonnulli etiam volunt Galanthidem ancillam Alcmenæ in felem fuiſſe transfiguratam; cum tamen communis ſit opinio non in felem, ſed in muſtelam fuiſſe mutatam, vt in capite de muſtela actum fuit. Authores tamen hæc duo animalia ſæpiſſime confundunt cũ ambo muribus inſidientur. Poſtquam in fabuloſa incidimus, reliquas fabulas, & apologos ad hoc animal attinentes ſubnectemus. Primò inquit Abſtemius, quod felis quædam in delicijs cuiuſdam adoleſcentis erat, quæ, vt in mulierem mutaretur, ille Venerem deprecatus eſt. Hoc facto, adoleſcens illam vxorem duxit. At omnibus in thalamo ſedentibus, volens Iuuenis periclitari, nunquid vxor cum corpore mores mutaſſet, in medium murem emiſit, tunc illa cubilis nuptialis immemor, illicò murem inſecuta eſt. Fabula indicat ſceleſtos homines, etiamſi ſtatum mutent, mores tamen non mutare. Amplius quidam in arca caſeum ſeruans, cum murem per anguſtum capſæ foramen ingredi obſeruaſſet, felem in eadem arca clauſit. Itaquè felis deuorato mure vnà, & caſeum comedit. Ex hac fabula diſcendum eſt, multos eſſe incautos, qui vt vni damno occurrant, maius incurrunt. Denuò felis culinam ingrediens cor cuiuſdam animalis abſtulit. Coquus id animaduertens hæc protulit verba. Vbicunque fuerit felis diligenter obſeruabo

E seruabo. Quandoquidem non mihi cor abstulisse, immò dedisse mihi persuadeo. Hinc documenta hominibus sæpè documenta esse percipimus, Demum felis, & vulpes quondam inter se de astutijs colloquebantur; nam vulpes pluribus scatere gloriabatur. Interim canis clanculum accedens fele ad arboris summitatem statim repente, vulpem cæpit Apologus docet, quandoq. vnam virtutem firmam multas alias superare.

Apologus felis, & vulpis.

MORALIA.

SI in morali doctrina naturam feliũ meditemur, poterimus hoc animal multis criminosis assimilare, Primò Gulosi se se offerunt, nam Russellius proponit Dæmones formam felium induentes, dum in ora Gulosorũ damnatorum amarissima pocula infundunt. Deinde affecti senitie, & desidia felibus sunt comparandi, quandoquidem Dæmon effigiem felis suscipiens, desidiosos vexare solet. Narrat enim Heisterbacensis, quod supra caput monachi desidiosi, & in choro sæpè dormientis, dum diuina recitabantur officia, catus sedere visus est. Quod cum desidiosus intellexisset ex relatione illius, qui hoc videre meruit, ita sedem accommodauit, vt deinceps dormientem, & sedentem præcipitaret. Præterea Lenones tanquam virginum raptores optima de causa felibus comparantur. Immò Plautus ipsum Lenonem felem appellabat; quapropter apud ipsum felis virginalis Leno rapiens puellas, & felis pullaria Leno puerorum raptor, & corruptor nuncupatur. Ad rem Ausonius scribebat hunc in modum.

In li. mem. art.

lib. 4. mem. cap. 33.

Quis Marcus? felis nuper pullaria dictus,
Corrumpit totum, qui puerile decus.

Epigr. 69.

Insuper adulatores cum felibus maximam conuenientiam habere dicuntur, cum ritu felium hominibus blandiantur, & adulentur. Tandem curiosus ab hac similitudine non est arcendus; nam veluti fele prætereunte obsonia è medio auferuntur, ita homine curioso accedente, à colloquentibus institutus sermo vertitur, donec abierit.

MONSTRA.

EX animalibus multifidis, & multiparis sæpissimè gigni monstra liquidò constat. Idcirco Porta in Magia naturali narrat Sinessæ Aruncæ agnum bicipitem, & catum tribus pedibus natum fuisse. Anno Domini 1554. felis domestica Basileę quatuor catulos vnico partu edidit, inter quos vnus pedibus horrendis, & quasi in spiram varijs reflexibus conuersis præditus erat, cuius iconem exhibemus. Post biennium eadem felis tres catulos vnica parítura in lucem emisit, circa ventrem non vmbelici vinculo coniunctos, sed reuera in ventris matre vnitos, quos tamẽ dolore partus necatos, familiares inuenerunt. Fæcundissimum fuit animal sępius vnico anno ter grauidum, modò quinquè, & aliquando sex enitens fœtus, sed postquam octauum ætatis annum attigit, plerumq. monstra protulit. Immo contra matrum naturam, catulos etiam ad currendum aptos deuorauit. Hæc in libro de Prodigijs & ostentis leguntur. Vbi etiam habetur, quod anno Domini 1552. in ædibus Ludouici Dheitæi, quædam domestica felis inter alios fœtus enixa est catellum viuum monocephalon, bicorporem, octipedem, vtriusq. sexus, corporibus inuicem iunctis, & in vnum caput coeuntibus, vt duorum se se mutuo osculantium speciem referrẽt. Dum hæc scribebamus anno 1636. natus est hic Bononię catus octipes, vtriusq. sexus cum duobus capitibus, pariterq. duabus caudis tergore verò simul coniunctis. Olim etiam hic in lucẽ exiuit felis fœmina hexapus, cuius iconem hoc in loco dare non piguit.

lib. 1.

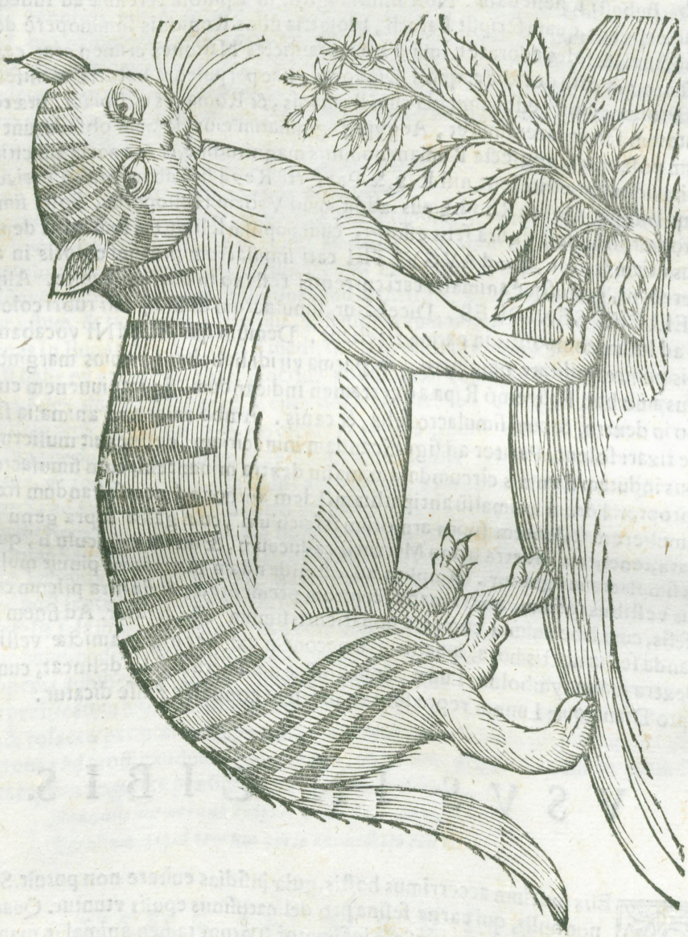
Catus octipes.

Felis

Felis pedibus horrendis.

Felis fœmina hexapus cum Ælurogono, idest buglossa.

SIMVLACRA.

CVm in Mythologicis narratum fuerit olim Dianam apud Aegyptios in felem tranſmutatam fuiſſe. Hinc nulla admiratione teneri debemus, ſi ipſi ſimulacrum cum quatuor faciebus, & figura hominis cum capite felino ad quatuor elementa ſignificanda, & ad Lunam demonſtrandam fingebant. Propterea Gyraldus venerationis felis aureæ meminit. *Synt. 1.* Etenim Aegyptij feles non ſolùm viuas magnifaciebant, ſed etiam mortuas magno luctu deflebant, & tandem (vt annotat Textor) eorum cadauera ad ſacra tecta deferentes, ſalſa in Vrbe Bubaſti ſepeliebant. Non iniuria igitur in Epiſtola Ieremiæ ad Iudeos in Babylone captiuos, quam ſcripſit Baruch, Idolatria illius Regionis ſummoperè damnatur, *cap. vlt.* cum noctuas, & feles adorarẽt. Immò apud prædictas Nationes crimen erat capitale felem ſtudio, aut caſu occidiſſe; quod Diodorus, hac perpulchra hiſtoria manifeſtat. Cũ ætate Ptolemei inita eſſet amicitia cum Romanis, & Romanus quiſpiam, præter animi B voluntatem felem interemiſſet, Aegyptij agminatim eius domum obſederunt illud ad pœnam poſcentes, neglecta Romani nominis magnitudine, & memoria amicitiæ recenter initæ, idquè præſtitiſſent, niſi Rex, & Præfecti Regij illũ ab imminẽti periculo liberaſſent. Inſuper Cælius Rhodiginus addit apud Vrbem Heliopolin, Solis ſimulacrum *lib. 8. lec. antiq. cap. 5.* Aeluromorphõ, id eſt figura felis effingi; cum pupillæ felium curſum Solis demonſtrẽt. Pierius etiam ſcribit, quod AVGVSTEI cati ſimulacrum praſini coloris in alba parma gerebant, geſtuſquè animalis cati currentis reflexo in dorſum capite. Alij pariter qui FELICES SENIORES. Dicebãtur, ſimulacrum dimidij cati rubri coloris, pedibus ad luſum compoſitis in parma ferebant. Demùm qui ALPINI vocabantur, cati coloris punicei militare ſimulacrum in parma viridi habebant, cuius marginem albus circulus ambibat. Poſtremò Ripa ad certamen indicandum, figurat iuuenem cum enſe *par. 1. Icon.* nudato in dextra, & cum ſimulacro felis, & canis. Ambo enim hæc animalia ſæpiſſimè inter ſe rixari ſolent. Pariter ad ſignificandam inimicitiam, delineauit mulierum nigris C *par. 2. Icon.* veſtibus indutam flammis circumdatam, manu dextra minantem, cum ſimulacro felis, & canis propter horum animaliũ antipathiam. Idem author ad manifeſtandum fœdus effi- *par. 3. Icon.* giauit mulierem ſedentem ſupra armorum faſciculum, cum galea ſupra genu dextrum collocata, tenentem dextra manu Mercurij caduceum, & ſiniſtra vinculum, quo canis, & felis ſimulacra iunguntur. Amplius ad oſtendendam libertatem pinxit mulierem albiſſimis veſtibus tectam, dextra manu ſceptrum prementem, & ſiniſtra pileum cum ſimulacro felis, cum hoc animal carceris impatientiſſimum eſſe feratur. Ad finem Ripa, in ſignificanda ſexta noctis hora, iuuenis alatæ iconem exhibet nigris amictæ veſtimentis, & in dextra manu ſymbolum Lunæ, & in ſiniſtra ſimulacrum felis delineat, cum olim in Aegypto Diana, quæ Lunam repræſentat, in felem conuerſa fuiſſe dicatur.

VSVS IN CIBIS.

D

FElis murium accerrimus hoſtis, gulæ inſidias euitare non potuit. Sunt enim nonnulli, qui carne felina pro delicatiſſimis epulis vtuntur. Quamuis poſtea cerebrum veneficio infametur. Totum tamen animal in manifeſta eſt *li. 13. de re cib. c. 36.* damnatione apud Bruyerum, quoniam peſtiferum halitum emittat, & tabem afferat. Caro igitur felis in ſapore leporinæ proxima eſt, ſed magis melancholica perhibetur. Immò cerebrum clariſſimus Sauonarola non damnat, quoniam eius eſu nullum inſaniæ periculũ obſeruauerit. Verũ aduertendum eſt ipſum fortè verba facere de cerebro elixo, vel aſſo, nã in coctione mala qualitas remittitur. Alioquin crudum viroſum eſſe omnes authores teſtificãtur. Multi noſtra ætate carnibus felium veſcuntur, & præcipuè in nõnullis Hiſpaniæ locis, vt aliqui affirmãt Geſnerus tñ teſtatur, quòd ĩ Germania feles tm̃ ſylueſtres, nõ autẽ domeſticæ in cibũ veniũt. *Feles ſylueſtres edules tantùm in Germania.*

Quando

E Quando igitur huiusmodi belluæ in epulis erunt vsurpandæ, prius deglubitæ, & exenteratæ sub dio exponantur, quod præceptum in Gallia Narbonensi obseruatur, vt omnem tetrum odorem deponant. Alioquin in Indicis regionibus, carnibus horum animantium vtuntur. Habemus enim ex Epistola Iaponica anno 1561. data; quòd Incolæ ciuitatis Cinai comedunt feles, mures, & canes.

VSVS IN MEDICINA.

NOn modicam possunt medici ex hoc animali percipere frugem, quandoquidem multæ huius partes medico vsui famulantur. Catus igitur, quia in tenebris videat, & oculi eius radient, à Porta commendatur ad affectiones oculorum. Ideo caput cati in olla cremari curat, & cinerem ad tollendas oculorum caligines per canalem pennæ in oculos laborãtis insuflat. *lib. 5. Phyt. cap. 26.*

F Ex carne Galenus hoc percipit emolumentum, quòd corpori quæcumquè fuerint infixa extrahat, cum maxima vi attrahendi polleat. Præterea hæmorrhoidum, & dorsi doloribus medetur. Iuxta illud Vrsini. *li. 11. de sim pl. med. fac.*

Sumpta caro reprimit turgentes podice venas,
Et lumbus lumbis præstat adesus opem.

Præterquamquòd Iacobus Oliuarius addit hoc præsidium, fælici cum successu, se expertum fuisse. Euonimus recitat nonnullos esse medicos, qui anserem pinguem medicamentis, & carnibus felium minutatim incisis faciunt cum sale, & lento igne in veru assant, & destillantem inde liquorem colligunt, quo arthritide laborantes fœliciter inungunt. Iecur vstum, & tritum, vt bibi possit, calculosos summoperè iuuat, quemadmodũ scribit Galenus in Euporistis. Fel felis à medicina non est arcendum, cum fætum mortuũ ad mentem Rhasis ex vtero extrahat. Hocquè potissimum commendant, quoniam vulgaris est fama, feles dolore concipere, & citra dolorem parere. Sanguinem cati quidam paronichiæ alligant; & latentem in ea vermem (vt vulgus credit) eadem nocte extingui promittunt. Pinguedo inter taurinam, & suillam, ex sententia Syluij collocatur, & po-

G dagræ illinitur, vt scribit Rhasis. Quamuis alij syluestris potius cati adipem in hoc casu commendent. Si ad excrementa sermonem conuertamus. Vrina cati destillata, ex Quercetano ad surditatem valet. Fimus etiam huius animalis, suffumigatus fœtum mortuum extrahit, vt notat Sauonarola. Magi in febre quartana, vt scribit Plinius, excrementa felis cum digito bubonis alligari iubent. Sextus autem stercus quidem catæ cum vngula bubonis, sed post septimum paroxismum brachio laborantis suspendit. Quamuis alij, ex Plinio, iecur felis sale inueteratum ex vino ante accessionem febris quartanæ propinent. Sextus etiam huiusmodi excrementum cum æquis portionibus sinapi miscet, & addito aceto in alopecia adhibet, vt spinæ faucibus adhærentes cadant, Plinius fimum cati extrinsecus perfricatum multum adiumenti afferre testatur. Sextus deniquè hunc fimũ cum resina, & rosaceo permixtum supponit, vt muliebre profluuium supprimat. Ad finem Quintus Serenus ad profligandum hemitritæum, coralium, atque crocum in corio felis appensum tanquam singulare præsidium extollit his versibus.

Fel felis. *Sanguis.* *Pinguedo.* *Vrina.* *lib. 6.* *Feces alui.*

Nonnulli memorant adipem prodesse Leonis,
Coralium, atquè crocum corio connectito felis.

H

VSVS IN VARIIS.

AVgustinus Gallus in libro Agriculturæ feles ruri vtiles ad horrea, vel fœnilia esse scribit Nam hyeme potissimum triticum, & legumina, omniaq. à muribus consumuntur. Quamuis ad mentem Sexti solo felis diluto mures omnes abigantur. Felibus etiam vtuntur venatores, quando lupos, & vulpes coercere, & capere cupiunt. Etenim carne suilla pingui, & tosta soleas calceorum perungunt, deinde exeuntes à sylua domum versus, felis

cadauer à tergo trahunt; tunc enim Feræ odore allectaræ pedetentim habitionibus appropinquant, & tunc ſagittis, vel tormẽto manuario facile impeti poſsũt. Amplius cati adeps, in ferro præſeruando à rubigine al.js non cedit arcanis, vt nobis quidam armamentarijs cuſtos enarrauit. Denique Vuecherius; vt pili cadant, nequè impoſterum renaſcantur, ſtercus felis exiccat, & cum aceto miſcet, deinde locum hirtum ſæpius ſingulo die linit, vt citò glaber euadat. Pellibus tandem domeſticorum felium (vt notat Scaliger) fœminæ Moſcouitæ, aduerſus hybernum gelu, veſtes muniunt, quoniam nulla pelle melius, quam hac, corpora foueri aſſeuerant. Ijſdem pellibus Aegyprij ſcuta contegebant; ſed Geſnerus id potius ſuperſtitionis, quàm vtilitatis gratia factũ fuiſſe opinatur; quandoquidem, cum huiuſmodi pelles ſint molliſſimæ, ictibus hoſtium reſiſtere minimè poterant.

li.5. de ſecr.

Exerc. 237.

DE FELE SYLVESTRI.
Cap. XI.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

QVamuis, ratione inſtituti ordinis huius animalis hiſtoria in ſecundo libro exaranda fuiſſet, attamen quia omnis ſpecies ad proprium genus referenda eſt, hac ducti neceſſitate, hoc in loco de fele ſylueſtri agendum fuit. Animaduertendum igitur eſt, quòd lupus ceruarius apud Gallos, vt ſcribit Geſnerus, catus ſylueſtris nuncupatur, quod animal etiam ab Italis lupus catus dicitur. Hoc autem, ad omnem vitandam æquiuocationem, dictum ſit. Alioquin catus ſylueſtris catus ferus, vel feralis appellatur. Hebræis Zijm, Germanis, quia huiuſmodi feles ſæpiſſimè arbores ſcandũt, equites arborũ vocãt. Hiſpanicè gato montes. Si contemplemur ſylueſtrium felium differentias præter illam, cuius iconem in præſentia damus, ſcribit Scaliger, in Prouincia Malabar, feles agreſtes ſupra arbores verſari, quarum celeritate nihil vnquam memorabilius proditum eſt. Siquidem non curſu, ſed volatu potius ſine alis valere dicuntur. Membrana enim ab anterioribus pedibus ad poſteriores vſquè protenditur, quam dum quieſcunt, ad aluum contrahunt, quando verò volare inſtituunt, pedũ, crurumquè agitatione protenta, collectaquè membrana, & ſuſtinentur, & feruntur. Illicquè huiuſmodi beſtiæ feles volantes nominantur. Hoc autem cuipiam mirum videri non debet, ſi naturã veſpertilionis contempletur. Quoad deſcriptionem catus ſylueſtris noſtras paulò maior eſt domeſtico, denſiore, & longiore pilo colore fuſco, vel, vt verbis Alberti vtamur, griſeo. Geſnerus huiuſmodi catum circa finem Septembris in Germania captum diligenter conſpicatus ſcripſit illum fuiſſe longitudinis à fronte ad extremam caudam quatuor dodrantum, linea nigra per dorſum deſcendebat, in pedibus, & alibi lineæ erant nigræ. Inter pectus, & collum macula latiuſcula pilis albiſſimis referta, color reliqui corporis vbiquè fuſcus, ad latera dilutior, nempè cinereo proximior, circa clunes rufus; calli imi digitorum in pedibus nigri, & pili circumquaquè concolores. Cauda illi craſſior erat; quam feli domeſtico, tres palmos longa, duobus aut tribus orbibus nigris diſtincta.

Exerc. 217.

Deſcriptio cati ſylueſtris.

Felis syluestri cum Valeriana syluestri Lobel.

A

LOCVS, CIBVS, & capiendi ratio.

lib.17.c.5.

MVlti cati syluestres per syluas Heluetiæ vagantur, & interdum est Gesnero in arbustis iuxta aquas frequenter versantur. In Scandinauia, teste Olao Magno, huiusmodi bestiæ reperiũtur; vbi à Lyncibus sæpius captæ vorantur. Nostra ætate, in Italia suburbana multi huius generis cati capiũtur, quorum exuuias Pelliones Bononienses expetunt. Quoad victum Olaus Magnus scribit has belluas auibus potissimum, & alijs paruis animantibus insidiari, quibus postmodum vescuntur. Nonnulli hæc animalia canibus immissis coercent. Alij arboribus insidentia bombardarum globis petunt. Aliquando plures rustici arborem circumdantes felem descẽdere cogunt, deinde fustibus cędunt. Interdum sagittis, & longis telis feriuntur, & decidunt. Ideo Nemesianus ad rem canebat hunc in modum.

B

——— felemq́, minacem
Arboris in trunco longis præfigere telis.

Insuper cum notissimum sit huiusmodi catos à ruta, & ab amygdalis amaris abhorrere, aliqui folijs rutæ adustis arbores suffiunt, vt bestias fugientes, & descendentes lapidibus, & baculis mactare possint.

VSVS IN VARIIS.

CAti syluestris carnẽ temperaturæ carnis leporinæ Rhasis assimilat. Ideo sũt qui in cibis hanc carnem laudant, alij ab hac abhorrent propter feliũ domesticarum similitudinem. Postmodum in vsu medico omnes partes huius animalis domesticis sunt efficaciores. Quapropter in lythiasi catus domesticus commendabatur; sed quando Vuecherius describit vnguentum ad calculos expellendos, vncias quatuor pinguedinis cati syluestris recipit. Amplius ad oris torturam, fel huius animalis vtilissimum prædicat Albertus. Immo Aetius, in morsu crocodilorum sanando, carnem cati syluestris tanquam propriam antidotum probat ob quamdam inter hæc animalia antipathiam. De pelle animalis tradit Olaus Magnus, vestes pellibus horum animalium fulciri, quoniam aduersus brumalem asperitatẽ maximopere prosunt. Apud nos multæ semimanicæ hyemales à pellionibus parantur quæ postea non admodum caro pretio venduntur, cum hæc felis inter raras animantes non reponatur.

lib.2.Antid. spec.

C

loco cit.

DE QVADRVPEDE FELI syluestri simili. Cap.XII.

D

REperiuntur in Regione *Singui* pulcherrima animalia magnitudine felium pilo ceruino, pedibus multifidis, dentibus in vtraque mandibula binis magnitudine duorum digitorum, inter cutem, & carnem habent vesicã prope vmbilicum sanguine plenam, qui ob præstantissimumodorem verus moschus esse perhibetur. Describitur hoc animal a Paulo Veneto in libris nauigationum. Cæterum hæc Pauli descriptio à descriptione Serapionis, atq. Simeonis Sethi, admodum diuersa esse videtur. Hi enim Authores animal capræ magnitudine esse scribunt, ille leporis. Serapio vnum tantum dentem ab vtraque oris parte, Simeon binos dentes habere tradit. Serapio tumorem putridum. Paulus Venetus vesicam sanguine plenam ei assignat. Quamobrem concludendum est, vel eadem esse animalia diuersimodè descripta, vel penitus inter se discrepantia, quod nos etiam arbitramur. Interca lector contemplabitur iconem, quam in Musæo publico inuenimus.

lib.1.ca.62

Feli

Feli similis quadrupes habens caput in suprema parte valde acutum.

Finis Vlt. Lib. de Quadrup. Digit. Viuip.

VLYSSIS

ALDROVANDI

PATRITII BONONIENSIS

DE QVADRVPEDIBVS DIGITATIS OVIPARIS.

Libri II.

BARTHOLOMAEVS AMBROSINVS

IN PATRIO ARCHIGYM. BONON.

SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM PROFESSOR,

HORTI PVBLICI PRÆFECTVS.

ET MVSAEI ILLVSTRISS. SENATVS BONON. CVSTOS

COLLEGIT.

M. Antonio Bernia Bibliopola Bonon. in lucem edidit.

BONONIÆ, M. DC. XXXXV.

Typis Nicolai Tebaldini.

SVPERIORVM PERMISSV.

E

VLYSSIS ALDROVANDI
DE QVADRVPEDIB. DIGIT. OVIP.
Liber Primus.

ORDINIS RATIO.

F

EVulgata quadrupedum digitatorũ viuiparorum historia, ordinis instituti ratio expostulare videtur, vt in hoc postremo quadrupedum tomo, natura, & mores quadrupedum ouiparorum examinentur. Etenim si in quadrupedibus uiuiparis quædam illustria vestigia cõspiciebantur; per quæ ad naturã hominis ipsa accedebãt, vicissim in quadrupedibus ouiparis magnam ingenij hebetudinem licet contemplari; per quam à moribus humanis valdè recedunt: hac de re animalia huius generis, nimirum pigro, & segni prædita ingenio, consequenterq; nulla nobilitate commendata, in hoc postremo quadrupedum tomo locum inuenerunt. Verum quia hæc animantia ratione exuuiarum discriminantur, cum alia cute, alia cortice ad aeris euitandã iniuriã tegantur. Nos pariter hunc tractatũ in duos libros distribuem us, in quorum primo eorum quæ cute, seu membranaceo corio vestiuntur, in altero, quæ cortice, seu cute testacea muniuntur, historiam curiose percurremus.

Quadrupedum ouiparorum duplex genus.

G

DE RANA IN GENERE, & primum de edili. Cap.I.

ÆQVIVOCA.

NOmine ranæ, duo animalia maximè diuersa prima facie intelligenda se se offerunt; quorum alterum est quadrupes digitatum, & amphibium; de quo in præsenti historia sermo habetur; alterũ marinũ, de quo in historia piscium vbertim actum fuit, cum rana marina in genere planorum pisciũ reponatur. Quidam tamen Authores id minimè animaduertentes, vtrũq.

H

animal turpissimo errore, confundunt. Deinde apud Edoardum Vuot vermis quidam in radicibus quercuum nascẽs rana nominatur, sed huius nominis rationem nõ assignat. Insuper in Aristophontis Pythagorista apud Athenæum, Parasitus quidam, dum aqua bibenda esset, rana dicebatur. Amplius ranæ vocabulo, variæ affectiones insigniuntur. Primò tumor phlegmonodes sub lingua ortus, & potissimum in pueris rana dicitur. In adultis generatur huiusmodi tumor quando pluuioso tempore iter fit, & Clariss. Faloppius hunc tumorem in genere meliceridum collocat. Græci hunc affectum batrachon, Latini ranam vel ranulam indigitant. Vulgus linguã paganã vocitat, fortè quia, per paganũ quid mali semper intelligat. Veterinarij (vt refert Cęlius Rhodiginus) vitiosa linguæ boum incrementa ranas appellant. Absyrtus verò partem quandam vngulæ equorum ranam nominat: cui adstipulatur Vegetius; dum inquit; Oportere ferramento

li.9.de dif. anim.

lib. 13. lect. antiq.c.4.

 conci-

conciſorio ſoleas,ranulaſquè diligenter purgari. Geſnerus opinatur batrachon, ſiue A
ranam eſſe illam vngulæ partem, quæ ſæpe,clauis ſoleatum malè adactis, læditur. Tan-
dem apud Heſychium βάτραχος nempe rana non ſolum animal, ſed etiam quamdam eſ-
charæ ſpeciem ſignificat, quia fortè maculas,ranarum inſtar,præſeferat.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

RAna, Iſidoro teſte, Latinis à garrulitate vocatur; quoniam circa ſtagna, &
paludes æſtiuis diebus ſtrepens importunos clamores edat. Græcis di-
citur βατραχος, παρά τὸ βοὴν τραχεῖαν ἔχειν, cum aſperam vocem emit-
tat. Ideo pro rana apud Varinum aliquando legitur βωξ, quaſi boax,
quia vocalis, & clamoſa ſit. Alioquin apud eumdem dicitur βόρταχος,
βρόταχος βυρταοχς, & βρόαγχος, quæ nomina omnia ranam deſignant. Aliter etiam βρί- B
voi, & παρφυσίδες Varino cognominantur ranæ, quoniam buccas inter clamandum infla-
re ſoleant. Deinde κααρτίας in ſcriptis Varini rana cognominatur. Item κοαξ vox per
onomotopæiam ficta ranam indicat; cum ad vocem ranarum propriè attineat. Suidæ
quoquè rana βλίκαρος nominatur. Cyprijs, teſte Varino, βρύχετος eſt rana. Apud Iones
βάθραχος pro βατραχος ſcribitur. Pariter, ex eodem Varino, βριαγχόνη rana Phocenſi-
bus vocitatur; veluti Ponticis βαβακος dicitur; cum Elienſes hoc nomine cicadam deno-
tent. Hodiè apud Græcos βορδακας, nomine à βάτραχος corrupto, vulgus ranam indi-
gitat. Apud Etymologum γυρῖνος ſimpliciter pro rana ſumitur. Alij verò hoc nomen ra-
næ nondum adultæ, nempe ranunculo attribuunt, ob rotundam figuram, nam γύρος quid
incuruum, & rotundum ſignificat. Vox hebraica Zab de rana dici videtur, cum in Leuiti-
co, vbi hæc vox legitur. Alij Crocodilum, alij Scincum, alij ranam, vocem illam interpre-
tantur. Illyricè etiam, & Polonicè Zaba nominatur rana; quare vox hæc originis He-
braicæ eſſe videtur. Pariter in Exodo vox hæc Zaphardea legitur quam Alij Crocodi-
lum, alij ranam vertunt Munſterus in Lexico trilingui (referente Geſnero) has voces
Arabicas Vrdeana, & Vrdea ranam exponit. Auicenna ranam Rafda indigitat. Simi- C
les prædictis voces leguntur apud Syluaticum, inter quas habetur Bracatas, quæ procul
dubio à græca voce βάτραχος corrupta eſt. Apud Serapionem Diphdaha pro rana ſcri-
bitur. Hiſpani nomen latinum ſeruantes *rana* dicunt. Italis ſimiliter *rana*, & *ranocchia*
vocitatur; Gallis Grenouille. Germanis Froſch. Anglis Frogg, Belgis Dorſch.

Cap. 11.

Cap. 8.

DIFFERENTIÆ,
& Deſcriptio.

PRorſus infiniti erit negocij multifarias ranarum ſpecies explicare; quan-
doquidem alij reſpicientes earum originem, duas tantùm differentias
aſſignãt, nimirum illas, quę ab ouis excluduntur, & eas quæ ex putri mate-
ria procreantur, veluti ſunt temporariæ, de quibus ſuo loco agetur. Alij
bonam, & malam ranarum qualitatem contẽplantes, illas in ediles, & nõ D
ediles diſtinguunt. Alij ratione coloris, illas in virides ſubliuidas, & ſubcinereas diſtri-
buunt. Alij demùm ratione figuræ, varias differentias inuenerunt, nam Martinus Bene-
dictus Bernenſis vir pereruditus rem miram ad nos ſcripſit; nempè in Stochornio mõ-
te altiſſimo Ditionis Bernenſium duos lacus ſpectari, in quibus nullum animal verſatur,
præter lacertas aquaticas, ſalamandras, & ranarum ſobolem magno capite, & cauda lon-
ga præditam. Addiditquè has beſtiolas in ripa ſæpè apricantes conſpici poſſe. Tandẽ
ratione loci, & propriæ naturæ, poterimus cum Iſidoro, Geſnero, & alijs viris eruditis
ranas diuidere in terreſtres, & aquatiles. Terreſtres in rubetas, ranunculos virides, &
tẽporarias. Aquatiles verò, pꝛter ranas marinas, quæ in genere piſciũ, & nõ quadrupedũ
reponũtur, in ediles, & nõ ediles diſtribuuntur. At vtræq; amphibiæ naturæ eſſe vidẽtur;
cum

Stochornius mons.

E cum in terra aliquandiù commodè viuere possint. Alioquin in paludibus, in lacubus, & in aquis fluentibus stabulantur. Quoad descriptionem, rana est animal notissimum cuius pars prior carnosa latitudine caret; natura tamen portionem carnosam, quam priori parti ademit, posteriori addidit; cum crura posteriora crassa, & longa, & anteriora breuia sint, vt ad saltus essent idonea. Iuxta illud Ouidij, *lib. 15. Met.*

Crura dat, atq; eadem longis sint saltibus apta
Posterior superat partes mensura priores.

Digitis quinis longis cum membranula intertexta ranæ sunt prӕditæ, vt cōmodius vrinari possint. Deinde rana est figura bufonis, teste Alberto, sed sine veneno. Aristoteles tamen ranam fœminam mare maiorem esse animaduertit. Reusnerus igitur in Paradiso poetico ranam describit hunc in modum.

Colla tument, albet venter, vox rauca coaxat,
Terga caput tangunt, lubrica spina viret.
Dum caro deformis, poteras dixisse gyrinum,
Mox formata magis garrula rana vocor.

F Qui autem exactiorem huius animalis descriptionem legere cupit, adeat Ouidium, vbi fabulam rusticorum Lyciorum in ranas conuersorum exarat; inquit enim. *lib. 6. Met.*

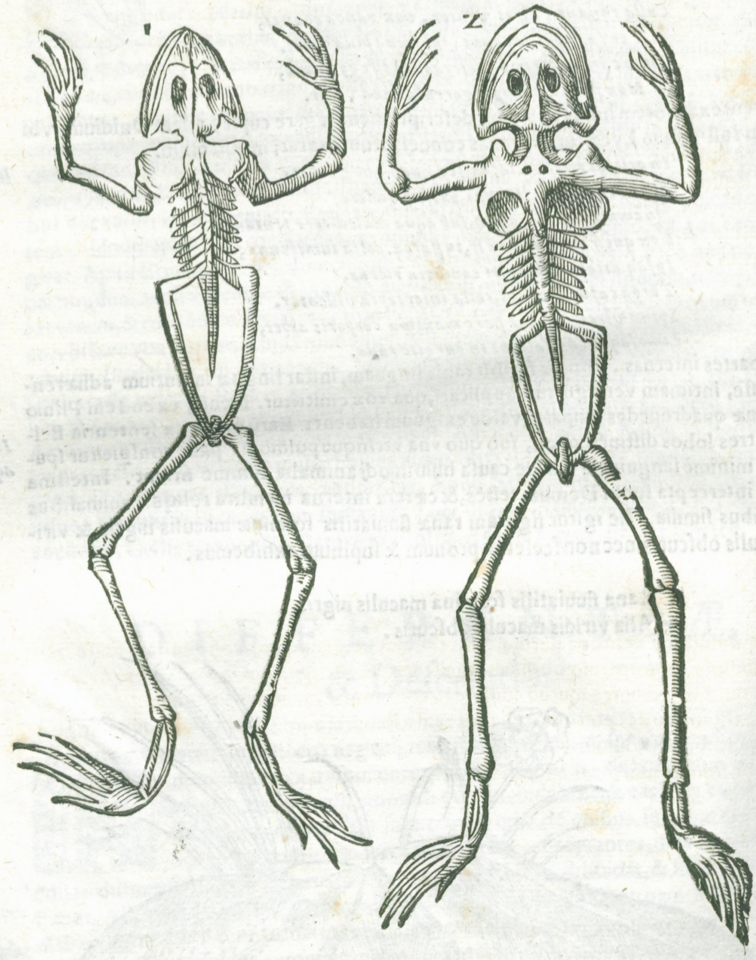
In gelidos resilire lacus, sed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas, pulsoq; pudore
Quamuis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant,
Vox quoq; iam rauca est, inflataq; colla tumescunt,
Ipsaq; dilatant patulos conuitia rictus,
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur.
Spina viret, venter pars maxima corporis albet,
Limosoq; noua saliunt in gurgite ranæ.

Quoad partes internas. Plinius scribit ranis linguam, instar linguæ infantium adhærentem inesse, intimam verò gutturi applicari, qua vox emittitur. Lienē, ex eodem Plinio vt reliquæ quadrupedes ouiparæ, valdè exiguum habent. Earū hepar ex sententia Bellonij, in tres lobos distinctum est, sub quo vna vtrinquè pulmonis pars conspicitur spumosa, & minimè sanguinea: qua de causa huiusmodi animalia minimè sitiunt. Intestina *In hist. aquat.*
G nodulis intercepta sunt. Demum testes, & cætera interna membra reliquis animalibus terrestribus similia. Hic igitur figuram ranæ fluuiatilis fœminæ maculis nigris, & viridis maculis obscuris, nec non sceleton pronum & supinum exhibemus.

1 Rana fluuiatilis fœmina maculis nigris.
2 Alia viridis maculis obscuris.

Ranæ Sceleton pronum, & ſupinum.

E

NATVRA, ET MORES.

Natura ranis carnem laxam, albidam, humidam, consequenterque ad putredinem paratam communicauit. Vnde Porta non immeritò tradit eos, qui frequenter vtuntur huiusmodi carnibus, colorem amittere, & corpus putrefactioni aptum reddere. Vtrum postea id à natura comparauerint (referente Alberto) vt Augusto mense labia ita compressa habeant, vt etiã aliquo instrumento reserari minimè queant, nondum exploratum est. Hoc quidem veritati consonum recitat Mizaldus à rana alicui loco diutius pectore incumbente, subtus latentem aquam denotari. Præterea ranas in aqua versantes, nisi aliquandiu spirent, interire scribit Aristoteles. Ideo non est mirandum, si vt plurimum supra aquam cernãtur. Immò id à natura insitum habent, vt aquas tepidiores ament, quare in frigidiores coniectæ fontes, statim obmutescunt; translatæ verò in calidiorem paludem vocales fiunt. Hæc igitur est causa, propter quam æstiuis tantùm mensibus coaxare solent, & aduentãte hyeme occultantur. Hinc Augustinus Busbequius iter faciens Strigonium versus, ingenti tenebatur admiratione, dum ranas mense Decembris, & Cœlo frigido, coaxantes audiebat. Postmodum ab Incolis intellexit illas aquas stagnantes, ob viciniam mineræ sulphureæ, perpetuò tepore refertas esse. Alioquin, vrgente bruma, mutæ sunt, & ęstate sub diluculum, quia aer aliquantò frigidior redditur, silere solent. Id eleganter innuit Reusnerus in Paradiso poetico dum ait.

lib. 3. Phis. cap. 16.

Centur. 8.

lib. 7. de hist. Anim. c. 2.

F

In Hodepo.

> *Sponte coaxantes nocturno tempore ranæ,*
> *Dum matutinus surgit Apollo, silent.*

Prædictis addamus, quod natura ranis tantam ingenerauit aquæ lætitiam, vt imminentem pluuiam præsentientes, iustò clamosiores euadant. Aratus autem scribebat a ranis imbrem præsagiri, cum aquam reddi frigidiorem senserint. Vel vt alij volunt, quia cum aquis pluuijs tanquam dulcioribus delectentur ob impendentes imbres coaxando exhilarantur; hoc autem fieri tantùm æstiuo tempore certum est, cum hyeme, sub terra condãtur, cuius argumentum est, quoniam verno tempore non solum ranarum fœtus, sed etiam ranæ adultæ conspiciũtur. Hinc colligimus non esse adhærendum asserto Plinij, qui prodidit ranas tanquam ex putredine ortas brumali tempore interire, & Vere aduentante, denuo renasci. Quam sententiam Poetæ tantùm fouere solent. Cum canat Reusnerus in Paradiso poetico hunc in modum.

G

> *Cernimus enectas hyberno tempore ranas,*
> *Mortua mox verno corpora Sole leuant.*

Insuper nonnulli attestantur à natura, ranis tantam verecundiam congenitam fuisse vt pudoris studiosæ in propatulo nũquam admisceantur. Idcirco, cum in aquis coire neque ant, noctu tantùm exeuntes mutuo complexu cohærent. Nos autem id timori attribuendum esse existimamus. Cæterùm Aelianus ranis solummodo Aegyptijs aliquam ingenij solertiam assignat: dum nantes, & Natricem illis occurrentem conspicatæ frustum arundinis obliquum mordicus apprehendunt, ne ab hoste accedente deglutiri possint.

Tempus congressus.

H

LOCVS CIBVS.

In Flandria, & Germania ranæ passim reperiuntur, in Anglia verò, Genero teste, viridi colore præditæ non conspiciuntur. Immò cuiuscunquè coloris sint, illic non eduntur. Totam etiam Italiam ranæ incolunt; sed maior earum copia in Longobardia, & in territorio Bononiensi stabulatur, vt Scappius in opere de re cibaria optime animaduertit. Verum Bellonius tradidit, quod in locis humilibus, & irriguis Aegypti tanta est ranarum frequentia, vt, nisi à ciconijs illuc aduolantibus vorarentur, omnia ferè loca ijs scaterent. Hac de causa Aegyptij ciconias magnifaciunt. In Cyrenaceis locis, vt annotat Porta, multæ ranæ, sed mutæ versantur, quemadmodum, & in Seripho Insula, quocirca Incolæ

lib. 2. obser. cap. 30.

lib. 2. Phyt. cap. 4.

læ gloriantur id munere Persei factum fuisse, qui cum capite Medusæ rediens, longoq. A itinere fessus prope lacum cubans, à somno capiendo ranarum strepitu cum impediretur, Iouem rogauit; vt coaxantes bestias interpellaret. Ideoque precatione exaudita, ranæ Seriphiæ perpetui silentij condemnatæ fuerunt. Theophrastus autem id tanquam fabulam explodens harum ranarum silentium aquarum frigiditati assignauit. Si locum magis peculiarem harum bestiarum meditemur. In paludibus libenter degere inueniemus. Vnde Baptista Mantuanus canebat.

Atra palus, vbi sunt angues, vbi rana coaxat.

Verùm, teste Plinio; libentius in illis aquis versantur, in quibus iunci, & arundines virescunt, & vlua crescit. Ideo Reusnerus de hoc ranæ peculiari loco in Paradiso poetico sic cecinit.

Vlua sub sterili mollia regna colo.

Quibus herbis gaudeant. Verum tamen animaduertendum est, quòd ranæ non solum aquis palustribus, sed etiam fluentibus delectantur. Immò in illis, quæ nunquam gelu concrescunt, omni anni tempore (teste Gesnero) reperiuntur. Hinc sententiam Plinij à veritate alienam esse colligimus, qui vitam semestrem ranis attribuens, eas Vere de limo nasci, & Autumno interire B opinabatur. Itaque ranæ omnibus locis humectis indiscriminatim delectantur. Quare aliquando accidit, vt in locis bituminosis, Naphta vnà cum aqua ex montium scatebris diffluens sua viscositate huiusmodi bestiolas coercens includat. Etenim Daniel Hermannus de rana, & lacerta succino Prussiaco insitis sic canit.

At natura parens ranę, tremuleq. lacerta
Electro inclusis tumulum construxit odorum.

Ranam autem electro inclusam sic eleganter describit dum ait.

Aspicis vt stet adhuc illæso corpore rana,
Rana gerens viridem, ceu nuper nata colorem,
Vt pedibus distenta est, vt toruumq tuetur
Lumine distorto, & saltum velut vsq. minatur,
Et quasi contendit patulas exire sub auras.
Abnegat electri massa indurata regressum.

De victu, hoc notius est, quam vt debeat exponi, ab ipsis animalcula innatantia deglutiri. C Capiuntur etiam apes ad aquam accedentes, vt Aristoteles scriptum reliquit. Mortuam talpam tam ranæ, quam bufones comedunt, vt Albertus obseruasse fatetur immo terram more rubetarum, aliquando vorare nonnulli asseuerant. Forsitan etiam herbis vescũtur, vnde nomina illa in Batracomyomachia ranis imposita ortum ducunt, vt Prassophagos, Calaminthius, & similia.

VOX, COITVS, PARTVS.

APud Aristophanem in ranis πολὸ κολυμβα μέλητων βάτραχων cantilenæ dicuntur, quas ranæ nantes sæpius edunt. Item apud eundem, leguntur hę voces, quæ perbellè ranarum sonum imitantur βρεκεκεκὲξ κοα ξ κοάξ, D Vnde coaxatio Latinorum dimanasse videtur. Et Author Philomelæ de hac voce sic canit.

Garrula limosis rana coaxata quis.

Κραζω clamo verbum est apud Grecos, quod etiam de voce ranarum proferri potest. *li.22.cap.6.* Ranam gracidare inquit Alunnus. Ranam quoque rabire protulit Vincentius in Speculo naturali. Sed omnes hæ voces ad sonum ranarum exprimendum per onomatopæiam fictæ sunt. Cæterùm ολολυζειν propriè est flebili miserabili, & muliebri voce clamare. Aristoteli autem ολολυγων vox dicitur, quam ranæ mares effundunt, dum fœminas ad congressum vocant. Theodorus Gaza ololyginem vertit. Alioquin, ex Alberto quando ranæ læduntur, vocem, instar formidantis muris exilem edunt. Quo ad congressum, Aristoteles retulit ranas veluti cęteras quadrupedes ouipparas, mare su perueniente, permisceri. Deinde oua, & non animal parere, quicquid dixerit Ouidius.

Semina

Semina limus habet virides generantia ranas. lib. 15. Met.

E Nã forte opinionem Plinij sectabatur, qui à ranis carnes nigras partu edi scriptis mandauit, quas oculis tantum, & cauda insignes, gyrinos vocauit, moxq. raninam formam adipisci affirmauit, dum, cauda in duos posteriores pedes finditur. Addidit etiam semestri spatio eas in limum resolui; ex quo denuo, accedente Vere, renascuntur. Huic Plinianæ opinioni in primis experientia refragatur, siquidem illæ carnes nigræ caudatæ nõ sunt ranarum fætus, cum ranæ ab ouis verno tempore excludantur; quemadmodum Rondeletius in libro de Palustribus optimè, & eleganter docuit. Deinde non est veritati consonum, quod semestri spatio pereant, cum in aquis calidioribus tàm hyeme, quam æstate, ranæ versentur, vt paulo ante exaratum fuit. Præterquamquod, accedente Vere, non modo recentes ranarum fætus, sed etiam veteres ranæ natantes conspiciuntur; quare veritas Plinij ad generationem ranæ temporariç se extendere videtur, quæ ex putredine cito orta, post breue temporis spatium, interit. Itaq ranæ pariunt, & educant in sicco, quapropter circa ripas stagnorum, & paludum oua continuo veluti filo sibi inuicem cohærentia effundunt, quæ intuentibus, ex Bellonio, nigræ carnes veluti minutim concisæ videntur; Ex quibus postmodum gyrini seu ranunculi emittuntur; hæc oua Vulgus, & Chymistæ sperma ranarum perperam appellant. lib. 9. ca. 71 F

ANTHIPATIA, ET CAPIENDI RATIO.

Diuersa animalia agresti odio ranæ prosequuntur, in primis aues, nempe ciconias, quoniam ab illis deuorantur, iuxta illud.

Candida, & ob strepèris inuisa ciconia ranis.

Cycnum quoq. abominãtur; nam Michael Glyca scribit hanc auem esu ranarum ab affectione quadam sibi interdum molesta liberari. Buteo etiã ex Aristotele, & Oppiano, ranis inuisus esse perhibetur. Amplius à nonnullis quadrupedibus ranæ acerbissimo odio dissentiunt, nimirum à salamandris, cum quibus, ex Textore, sæpissime præliantur. Immò odio habent mustelas rusticas, quas putorios vocant, siquidem aliquando plures ranæ in cauis arborum à prædictis belluis congestæ inueniuntur. Cæterùm in odium anguillarum, sed potissimum lucij piscis adducuntur, cum ipsis infensissimus hostis esse feratur. Iuxta illud Ausonij. G Tom. 2. off. Lucius piscis vorat ranam.

—— cultor
Stagnorum querulis vis infestissima ranis,
Lucius, obscuras vlua, cænoq. lacunas,
Obsidet.

Hydrus Dioscoridis, seu Chersydrus Nicãdri anguis quidam est, quem latini natricem vocitant. Is aquas subit, & piscibus, sed præcipue ranis insidiatur. De quo Virgilius in Georgicis sic ait.

—— Piscibus atram
Improbus ingluuiem, ranisq. loquacibus explet.

Quare non sine ratione ranæ ab hydro hostili animo dissentientes, ipso conspecto, statim clamitant, vt Aelianus, & Volaterranus attestantur. Denique cum igneo splendore maximam habent antipathiam, cum noctu, accensis circa aquam facibus, non coaxent. Africanus igitur in Geoponicis affirmat, ad prohibendum nocturnum ranarum clamorem, nullum securius præsidium esse, quàm marginem aquarum pluribus luminibus exornare Mizaldus quoque hanc sententiam stabiliens se Parisiensi cuidam Præsidi de illarum molestia conquerenti optatum experimentum confirmasse testificatur. Huius igitur proprietatis non ignari piscatores, noctu cum lucernis ad aquas accedunt, nam ranæ, viso splendore, tamquam attonitæ de loco non mouentur, sicque manibus facilè capiuntur. Alij in capiendis ranis fuscina vtuntur, qui modus multis non arridet, quoniam lacerantur. Pueri in Germania (referente Gesnero) rubicunda lana, aut panno rubeo ad hamum alligato, ranas comprehendunt Hodie nostri piscatores lumbrico in hamis posito ranas inescant. Alij pelle ranæ hamum cooperientes ranas decipiunt, & capiunt. Denique ex Aeliano, verbasci, tithymali, vel nucis folia in lacũ injciantur, & ranç necabuntur. H Cent. 9. Memor.

EPI-

EPITHETA.

Ranarum epitheta à tribus præcipuis, nimirũ à voce, à loco, & à figura desumuntur. Ratione primi, ranã Latini loquacẽ, garrulam, querulã, blateranã, obstrepentẽ canorã, coaxantem, coaxatricem, raucã, & crepitantem cognominarunt. Hac de causa Græcis Βατραχος ἀοιδος cantor vocitatur à verbo ἀείδω cano. Item φιλωδὸς cantus amator apud Aristophanem in ranis dicitur, & tandẽ φυσίγναθος buccas inflãs, vt in Batrachomyomachia legitur. A loco Latini ranam palustrem, aquaticã, stagnicolam, paludicolam, & paludigenã vocarunt. Itẽ Græcis ὑγρὸς ab humiditate, qua delectatur. Amplius ὑδατοτρεφής, quia in aqua nutriatur. Apud Aristotelem Βάτραχος ἕλειος nominatur ob paludes, in quibus versatur. nam ἕλος paludem significat. Alijs ob eamdem rationem ἐλειονόμος dicitur. Deinde ob colorem, & figuram Latinis, viridis, virens, & turpis indigitatur. Demum Græci ab alijs ranæ proprietatibus alia epitheta inuenerunt. Quandoquidem φιλόμβριος pro φιλόμβρος βάτραχος, nempè amator pluuiæ in Epigrammatibus græcis nuncupatur. Item νωθὴς, scilicet segnis, in Alieuticis Oppiani exponitur. At ὑδρομέδουσα aquarum regina, λιμνόχαρις paludibus gaudens, πρασσοφάγος porrum comedens, vel potius illam algæ speciẽ, quæ πράσον dicitur, & similia, vt πολύφονος, κραμβοφάγος, καλαμίνθιος, sunt nomina ranarum ficta in poemate Batrachomyomachiæ, quæ epithetis ranarum addi posse arbitrati sumus.

Nomina ranarũ epithetis adscribẽda.

DENOMINATA.

Salamandram botracem, quasi batracem denominari multi Authores autumant; quoniam hoc animal faciem ranæ præseferat, quam Græci Batrachon nuncupant. Ranula vox est apud Latinos, quæ a rana, veluti βατράχιον apud Græcos à βάτραχος deducitur, quæ paruam ranam, nempe ranunculum significat. Quamuis Cicero, per iocum, Velebrenses ranunculos appellauerit, quoniam tanquam ranæ clamarent. Rani populi sunt Scythiæ, seu Sarmatiæ Caucasi montis accolæ in Colchorum confinio, quorum meminit Plinius. Hi autẽ vtrum à ranis denominationem sortiantur, non constat. Si herbas meditemur à ranis denominatas, prima facie se se offert ranunculus, quod vocabulum, licet primo paruam ranam denotet, tamen significat etiam herbam in locis palustribus nascentem, ita nuncupatam, vel quia sub eius folia ranæ frequenter inueniantur, vel quia more ranarum, locis humectis delectetur. Huius plantæ quadraginta quatuor species Clarissimus Bauhinus in Phytopinace exhibuit. Ranunculus igitur herbæ ratione figuræ foliorum, & ratione laci ab aliquibus Botanicis apium raninum appellatur. Illa autem geranijs species, quæ quarto loco à Matthiolo describitur, seu geranium balsaminum Cesalpini, à Bauhino geranium batrachiodides, quasi ranuncularis denominatur, non quia in locis humidis nascatur, vt ranunculus, sed quoniam huius geranij folia, ranunculi herbæ figuram æmulantur. Plantaginem aquaticam in paludibus, & stagnis crescentem Germani (referente Gesnero) cochlearium ranarum cognominant. Quædam Nympheæ species parua, & rotunda folio prædita, & in aquis prouenlens, Botanicis morsus ranæ nominatur. Deniq. florem acãthi, florem raninum appellare non esset absurdũ, quandoquidem huiusmodi flos rictum ranæ apprime repræsentat. Loca à ranis denominata non sunt silentio inuoluenda. Etenim Batrachium, & Phænicium fuisse Atheniensibus Diacasteria, nempe Tribunalia à coloribus ita nuncupata, author est Pausanias. Item Palatium Neronis Lateranense fuit nuncupatum, non à latere plagæ Septentrionalis, vt nonnulli volunt, sed à rana, quam Nero ibi latenter peperit, quemadmodum Martinus Polonus in libro de Romani Imperij exordio enarrauit. Non desunt doctissimorum virorum opera, quæ à ranis denominationem, & inscriptionem inuenerunt. Primitus se se offert Batrachomyomachia poema iocosum, & Homero adscriptum, in quo ranarum, & murium certamen eleganter describitur. Huius meminit Martialis dum inquit.

lib. 6. cap. 7.

Geranium quartum Matth.

Flos Acanthi.

Loca à ranis denominata.

li. 16. Epigr. 183.

E *Perlege Maonio cantatas carmine ranas.*

Præterea, apud Aristophanem, perpulchra extat comœdia, quæ inscribitur Βατραχοὶ, nẽpe ranæ, in qua fingit ranas stygiæ paludis coaxatu suo transeunti Baccho accinere: quẽ ad inferos proficisci poeta fabulatur, vt ad Superos Euripidem reuocaret, cum in hoc orbe nullum bonum poeram tragicum inuenerit. Succedit Βατραχὶς χλαμὺς consideranda, quæ vestis a colore ranæ nomẽ traxit, si veritatem fassus est Pollux. Scholiastes etiã Aristophanis docet Batrachidem esse genus vestis floridæ à colore viridi, qualis in ranis conspicitur. Huiusmodi etiam colore, ante inuentas personas, olim humana facies linibatur. Batrachides quoq. lapidis genus apud Plinium esse perhibetur, ita denominatũ quoniam colore ranæ sit refertum. At βατραχίζω denotat in modum ranæ nato, vel potius more natantis ranæ extendor Hoc legitur apud Hippocratem; vbi demembrorum luxatione verba facit. Batrachion deniq. apud chymistas (referente Cælio) est quidam liquor in confectione auri, qui ex latice diuino computrescente dimanat. Alioquin apud Petrum de Tussignano medicum, Batrachion inter abscessus pestilentes reponitur, qui à materia venenata originem trahunt.

lib. 33. c. 10.

F

PROVERBIA.

MVltifariæ ranarum proprietates multis etiam adagijs ansam præbuerunt. Etenim si considerentur ratione loci Primò solet dici *Ranarum more*. De illis, qui solo potu absq. cibo viuunt. Recitatur aliud adagium à Suida, & à Diogeniano. *Ranis vinum praministras.* Proferturq. in illũ, qui non necessaria suppeditat; nam ranis nihil opus est vino, cum aquis tantũ gaudeant *Rana aquam.* Supple ministras: Quando desiderata alicui præbentur; quemadmodũ si aliquis natura bibax ad potandi certamen prouocetur, vel si homini loquaculo narãdi materia suggeratur; quamquam hoc etiam enuntiari possit de illo, qui aqua immodica vinum diluit, itaut bibentes non vinum sed aquam, more ranarum, potare videantur. De illo potest etiam hoc proferri. *Dignus qui ranis ministret.* Quotiescũq. vini ministrator de vino aquoso reprehenditur. Ratione vocis hoc adagium recitatur. *Rana, seriphia.* De homine elingui, & prorsus imperito; cum in Seripho ranæ mutæ, versentur. Seriphus vna est insularum, quas Græci sporadas vocant. De harũ ranarum proprietate verba Plinij conuenire non videntur: siquidem altero in loco ranas in Seripho mutas esse, in altero verò huiusmod ranas in Scyrum delatas vocem nõ edere asseuerauit, quasi innuere videatur in Seripho vocales esse. Attamen animaduertendum est verba Plinij nulla premi controuersia; nam Seriphus ranas quidem habebat mutas, easque tanquã rem prodigiosam in Scyrum asportabant; quas cum Scyri mutas admirarentur dicebãt Βάτραχος ἐκ Σεϱίφȣ quæ voces in prouerbium abierunt. Amplius ex vilitate huius animalis alia emergunt adagia, vt. *Minus de his laboro, quam de ranis palustribus*. Hoc effertur, quando de negocijs agitur, quæ ad nos nihil spectant. Potest etiam enunciari in obtrectatores, quorum oblocutiones tanti faciendæ sunt, quanti prætereuntes clamorem ranarum pendunt. *Rana in paludem resilit, vel aurea sede relicta.* Hoc promulgandum est in viros ignobiles, qui ad dignitates euecti natiuos mores non deponunt, quamobrem de his potest proferri aliud apud nos vulgatissimum. *Ranã è limo extrahi nõ potest.* Tandem pronunciatur adagium sumptum ab informi ranarum partu, quem Græci gyrinum vocant. *Rana gyrina sapientior.* Conuenit hominibus stolidis, & fatuis, quoniam, cũ ranæ assignetur loquacitas, quæ stoliditatis comes esse perhibetur; minimũ mentis, inerit gyrinis qui nondũ animalia esse deprehenduntur. Præter explicatorum ordinem tria adhuc recitanda supersunt vt *rana cum locusta* de certamine admodum impari, vel vt alij scribunt *rana cum grillo.* Quod de maximè dissimilibus enunciatur; nam grillus est animal musicum, molliterque stridens, & à delicatis hominibus, ad conciliandum somnũ, maximopere expetitum; cum rana vocis importunitatẽ molesta sit. *Rana conculcata tandẽ coaxat.* Gesnerus tradit hoc prouerbium Incolis Germaniæ inferioris esse valdè familiare; huiusquè sensum conuenire cum illo. *Furor fit læsa sæpius patientia.* Et hæc de adagijs ad ranas attinentibus satis, superque dicta sint.

G

Homo imperitus rana seriphia cõparatus.

Prouerbium Bononiense.

H

PHE-

PHRENOSCHEMATA, & Symbola.

QVidam ingenij acumine prædītus contemplans timidam eorum naturam, qui negocia difficilia adoriri non audent, figurauit ranam ſecus fundamē-tum parietis, illius faſtigium intuentem, cum hoc Dicto, ASCENDERE CVPIO, SED CASVM TIMEO. Perciuallus narrat à quodam viro nobili, & acrimonia ingenij inſignito effigiatum fuiſſe lacū multitudine ranarum refertum, cui addidit hoc Dictum. HEV' VOCE PRÆDICVNT. Etenim cum notum ſit ranas iuſtò clamoſiores pluuiam prænunciare, volebat fortè innuere tandē futurum eſſe vt lacrymari cogeretur: cum pluuia pro lacrymis ab Authoribus idē tidem vſurpetur. Lucas Contilis ſcriptor Italicus delineauit ranam fruſtum calami mordicus tenentem, Hydroque obuiam euntem, cū Dicto huius tenoris. VIRTVTE NON VI. Habemus enim ab Aeliano, id à ranis tantùm Aegyptijs præſtari, ne ab Hydro deglutiri poſſint. Docet igitur Author hoc phrenoſchema fuiſſe cuiuſdam Academici CIRCVMSPECTI nuucupati, quo ſignificare volebat, quandoque prudentia hominis abiecti, & infimi, potentiorum malitiam ſuperari. Inter ſymbola primas tenet illud Mœcenatis, in cuius annulo effigies ranæ cōſpiciebatur. Vnde poſtea dimanauit illud vulgare aſſertū, ranam Mœcenatis multis fuiſſe timori (cum tamē rana nihil timidius inueniatur) ob authoritatem Mœcenatis apud Cęſarem Auguſtum, Itaquè M. Claudius Paradinus ad hoc alludens effigiauit ranam hoc Dicto coronatam. MIHI TERRA LACVSQVE. Cum Cæſar Auguſtus terræ, marique gubernacula Mœcenati commiſiſſet. Cęterùm cuius generis fuerit illa rana, quæ ſigillum Mœcenatis exornabat, inter authores ſententijs variatur. Alij tradunt fuiſſe iconem ranæ Seriphiæ ad indicandum ſilentium, quod in publicis arcanis ſeruandum eſt. Alij fuerunt huius opinionis, prædictam effigiē fuiſſe ranæ rubetæ, qua delata in frequentiam ranarum obſtrepentium, illicò omnes cōticeſcunt. Alij demum prodiderunt non bufonis, ſed ranæ vulgaris iconem in ſigillo Mœcenatis impreſſam fuiſſe, in monumentum Cæſaris Auguſti, qui adhuc puſio in Auito ſuburbano ranas obſtrepentes ſilere iuſſerit. Huic commento adeo fauit Antiquitas vt ranas ibi coaxare negauerit, quaſi adhuc tanti Principis Imperio obſequantur. Ad finem Ruſellius ranam coaxantem ſymbolum litteræ R. eſſe pronunciauit.

In lib. de Inſign.

In Heroic.

In lib. de mem. antiq.

FABVLÆ, ET APOLOGI.

NArrat Ouidius quondam Cererem cum Proſerpina, ſedandæ ſitis gratia, ad quemdam fontem acceſſiſſe; cui Lycij ruſtici pedibus aquam perturbantes impedimento fuerunt; immò ad illuſionem turpem quemdam ſonum in eam ore effuderūt, idcirco Dea vehementem colligens iram, eos transfigurauit in ranas, quæ hodie etiam ad illius ſoni imitationem, coaxare feruntur. Huc igitur fortè reſpiciens Virgilius cecinit hunc in modum.

Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.

Hinc forſitan elici poteſt expoſitio iconū, quæ in paruo numiſmate conſpiciuntur; quod teſte, Pierio, Romæ apud Maffeos extat, in cuius altera parte ranæ effigies, in altera verò Deæ pharetratæ ſimul acrum videtur. Quid ſimile prædictæ fabulæ recitat Petrus Martyr de Indis. Scribit enim fœminas vnius Inſulæ olim infantes ſecus aquas detuliſſe, ſed matribue ob timorem quemdam diſcedentibus, miſelli in ripa iacentes fame oppreſſi *Toa, Toa*, id eſt Mama, Mama clamitantes in ranas tranſmutati fuerunt. Hac de re Indi referunt, quod ranæ verno tempore prædictas voces edunt. Occaſione vocis ranarum, leo perhibetur, audita rana clamitante, ratus aliquod magnum eſſe animal, ad vocem vociferantis conſtitiſſe, ſed propius accedens, ranam è limo egreſſam incautè conculcauit. Hac fabula monemur ne ſola animantis audita voce extimeſcamus.

li. 1 Georg.

lib. 9 Dec. 1

Inſuper

B Insuper ex Phrigio fabulatore habemus, quod duæ ranæ vicinæ erant, quarum altera in stagno non procul à via, altera verò in modico aquæ secus viam stabulabatur. Verùm stagnicola alteram sæpius inuitauit ad stagnum, vt tutiori cibo frueretur, sed hæc ob firmissimam loci consuetudinem semper renuit. Accidit autem vt à curru transeunte conculcata perierit. Apologus indicat quandoq homines in prauis negocijs versantes potius interire, quàm ad meliorem frugem reduci. Rursus duæ ranæ, siccata palude, ob diuturnam æstatis siccitatem, nouam sedem quæritantes, tandem præaltum puteum inuenerunt. Tunc altera dixit, in hunc descendamus oportet, vt æstiuos dies transigamus. Altera autem respondit. Si contingat, vt aqua huius etiam putei (quod sæpius in magno æstu accidere solet) aruerit, quomodò inde poterimus ascendere? Fabulator, hoc apologo declarat non oportere negotia inconsideratè agredi. Iterùm ranæ omnes simul congregatæ Iouem ex corde deprecatæ fuerunt, vt Regem humido ranarum Regno præficeret. Iupiter, auditis precibus, longam trabem in aquas dimisit, ad quam, ranę salutatum regem accedentes, inutile lignum esse inuenerunt. Quare denuo, pro nouo Rege, Iouem instanter rogauerunt, qui indignatus Colubrum immensæ magnitudinis ad ranas misit, F qui per aquas vagans modò vnam, modò alteram deuorabat. Tunc ranæ conspectum Tyranni vitantes, se sequè occultantes ad Iouem, pro delendo Rege, confugerunt. Ex apologo percipimus à degentibus in statu quieto alienum non esse inquirendum. Demum ex fabulis Aesopicis habemus, quod rana à palude egressa bouem in pascuis conspiciens, illius molem admirata est, & illi similis fieri cupiens continens flatum adeo intumuit, vt media disrupta sit misera. Ex fabula discimus neminem inferiorem ad superiorem, vel maiorem debere se comparare. Idquè eleganter hoc disticho concluditur.

Apologi Duarum ranarum

Cum maiore minor conferri desinat, & se
Consulat, & vires temperet ipse suas.

Superesset Apologi de ranis, & leporibus, necnon de rana, & mure recitandi, qui omittuntur; cum in proprijs capitibus scilicet de Lepore, & mure legi possint.

HIEROGLIPHYCA.

G Aegyptij sacerdotes cuiuscumquè rei imperfectionem designaturi, ranam pingebant, cum huius generis animal in sui primordio indistinctæ figuræ esse perhibeatur. Hac eadem ratione motus Orus Apollo, ad significandū embrionem, ranam effigiabat. Immò, apud eumdem authorem, legitur, quod homo diuturniori tempore pedibus laborans, & tandem incedendi beneficium consequutus, per iconem ranæ posticos tantum pedes habentis intelligebatur, cum rana, postquam nata est, aliquandiu sine pedibus viuere dicatur. Amplius ab Aegyptijs homo inuerecundus per figuram ranæ denotabatur. Aiunt enim inter partes ranæ solos oculos sanguine refertos esse. Qui autem sanguineos habent oculos, ex Aristotelis sententia in Physiognomonicis, inuerecundi, & audaces esse feruntur. Pariter hieroglyphicum curiositatis, delineata rana, designabatur. Homo enim nimia diligētia dicta, factaq. aliena inuestigans, curiositatis vitio taxatur, & quoniam ranæ oculos valdè prominentes habent, vt commodè omnia intueri possint; hinc fit, vt quodammodo curiositatem præseferant. Immò homines huiusmodi oculis insigniti dolosi, stolidi, & importuni, vt plurimum habentur. Alij (referente Pierio) ad silentium demonstrandum, multitudi- H nem ranarum, in cuius medio sit bufo, pingebant; nam compertū est ranas obstrepentes ab introducto bufone statim conticescere. Hinc multi colligunt rationem, propter quam Mœcenas in sigillo, iconem bufonis habuerit, vt paulo ante fuit expositum.

lib. 1. de Hieroglyph.

MIRACVLA.

cap.8.& 9.

IN Exodo à ſummo rerum omnium Opifice ranas ſupra vim naturæ productas fuiſſe legimus, Vbi hæc habentur verba. *Dixitq. Dominus ad Moiſem. Dic ad Aron. Extende manum tuam ſuper fluuios, & ſuper riuos, & paludes; & educ ranas ſuper terram Aegypti, & extendit Aron manum ſuper aquas Aegypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntq. terrã Aegypti.* Motus igitur Deus iniquitate regis Pharaonis, populum hebraicum dimittere nolentis, plagam ranarum Aegypto immiſit, quarum vis immenſa eorum terram populabatur. Quin & domeſticum victum ranæ fædabant, dum in eſculentis, & potulentis inueniebantur. Immò in cubilibus oberrantes, vbiq. putorẽ exhalabant, pro Hebreis contra Aegyptios belligerantes, & quamuis maxima pars Ranarum aquatiliũ fuerit, vt ſacra teſtatur pagina, putat tamen Abulenſis, præter illas, Deum produxiſſe alias magis tumentes, & colore, & figura deformiores, nempe rubetas, quæ ceſſante plaga, perierunt; cum reliquæ ad ſedes ſuas aquatiles reuerſæ fuerint. Ex M. Marulo Spalatenſi habemus, quòd Regulus Epiſcopus Sancti Ioannis Apoſtoli diſcipulus, in Gallia, cæleſtis frumenti granum oppidatim diſſeminabat, & plurimis baptizatis, fructum vberrimum in horreis Eccleſiæ recondendum curabat. Cæterùm cum apud quemdam vicum, ad magnam virorũ, mulierumq. frequentiam, concionem habiturus ſuggeſtum aſcendiſſet, ranarum in proximo lacu coaxantiũ ſtrepitu præpediebatur, ne commodè à circumſtantium corona audiri poſſet. Itaq. vt ſilerent ranæ imperauit, atque deinceps in illo lacu nullam ranam vocalem eſſe aſſeuerant; quia tunc non ſolum ranæ obmutuerunt, ſed etiam homines Chriſti fidem confiteri cæperunt. Idem miraculum à Sancto Bennone patratum fuiſſe Surius teſtificatur. Solebat enim vir Dei nonnunquam orando & meditando, agros circumire. Is cum aliquã do ad paludem perueniſſet, in qua multæ ranæ coaxantes verſabantur, ne contemplantem interturbarent, mutas eſſe iuſſit.

lib.3.

Miraculum S. Bennonis.

MYSTICA, ET ALLEGORICA.

DIuus Auguſtinus agens de Conuenientia decem præceptorum, & decem plagarum Aegypti, per ranas homines loquaces, Hæreticos Philoſophos & Magos myſticè exponit. Inquit enim notam eſſe Magorum, vel Hæreticorum prauitatem, ſi conſideretur ranarum loquacitas. Nam ranæ in limoſis paludibus clamant; ſic ipſi per ſuperbiam, & inanes contentiones, ſtrepitum vocum habere poſſunt, doctrinam autem veræ ſapientiæ non poſſunt infundere. Qui enim Chriſtianæ veritati repugnant, ſua vanitate decepti, ranæ ſunt, tædium auribus, & non cibum mentibus afferentes. His addamus, quod tantùm diſtant Doctores veritatis à pſeudoprophetis, quantum ranæ à Sanctis hominibus. Nam pſeudoprophetæ veluti ranæ ignaros impediunt, ne quieto pietatis cultu diuinam veritatem percipiant. Gregorius Niſſenus in vita Moſis tradit, ranas, quæ Aegyptiorum penetralia fœdarunt & Hebreos nõ vexarunt, myſticè ſignificare varios malitiæ, & corruptionis fœtus, qui ex fætido hominum corde tanquam ex putrido limo naſcuntur. Viros autem probos minimè lædunt. Lauretus in Sylua Allegoriarum ſcriptis mandauit, ranas aſcendentes ad Aegyptiorum domicilia denotare cauſidicos, & aduocatos ſua loquacitate cauſas iniuſtas defendentes. Idem Lauretus prodit etiam ranas illas indicare Inſectationem, quam Dei Eccleſia, Domitiano imperante, paſſa eſt. Deniq. nonnulli aſſeuerant ſponſionem ranarum delendarum à Moſe factam, myſticè deſignare curam amouendi loquaces, & perturbatores à Republica. Ad finem in ſacris litteris, ranæ ſimulacra cacodæmonum eſſe feruntur. Cum legatur apud Ioannem. *Et vidi de ore Draconis ſpiritus tres immundos in ranarum ſimilitudinem.*

MO-

E

MORALIA.

HOmines, qui in hoc terrarum orbe omnis generis labem contraxerunt, ranis possunt assimilari; nam quemadmodum ranarum aliæ inter frutices, aliæ in aquis versantur, ita peccantium alij frutices diuitiarum, alij aquas deliciarum incolũt. Immò veluti rana amphibium est animal partim in terris, partim in aquis degens; similiter peccans in terra auaritiæ, & in aqua luxuriæ, & voluptatum stabulatur. Item ad instar ranarum vociferatur, dum euaginata lingua famam, & honorem alienum prosequitur. Amplius sicut rana cauda caret, ita peccans nulla exornatur cauda, dùm monumentum mortis caudam denotantis antiquat, quod apud peccantes nunquam esset delendum. Si particulares criminosos contemplemur. Detractores ad ranas perbellè comparandi sunt. Etenim si ranæ in palude coaxantes ad alicuius conspectum clamare cessant; item Detractores, dum effusis habenis alicuius famam inuadunt, ipso superueniente, statim hominem lacerare desinẽtes, obmutescunt. Verùm ranæ comparatio, ratione clamoris, & saltus nemini peccantium magis, quàm causidicis (teste Berchorio) accommodari potest. Siquidem hi magnis clamoribus quotidie coram Iudice, ad inuicem litigant, & transiliendo veritatem de cautela ad cautelam ascendunt. Sed quid dicemus de Scribis? qui, vt citius litigantium dictis paginas impleant, inter lineas illam relinquunt distantiam, quæ proculdubio; ranam natantem admittere posset. Iuxta illud distichon.

F

li. 10. redu. mor.

Scriba notat lites, inter, distantia, sulcos,
Linquitur, vt medio rana natare queat.

Insuper à Iudicibus, etiam similitudo ranæ non est remouenda. Nam si rana secundũ Plinium, in os Canis proiecta illum à latratu remouet, sic ranæ nimirùm munera ora canum nempè Iudicum adeo obstruunt, vt veritatem fateri nequeant, immò, & Superiorũ, vt à latratu correctionis cessent, iuxta illud Ecclesiastici. *Quasi mutus auertet correctionem.* Eucherius notat Hereticos potissimum ranis assimillandos esse; quoniam in cœno vilissimorum sensuum commorantes, vana garrulitate oblatrare non desinunt. Nam exemplo ranæ vtimur, dùm aliquem garrulitate reprehendere volumus. Id præstitit Scaliger in Poematibus quando dixit.

cap. 20.

G

Picarus, Ipniusq́; sunt duæ ranæ
In Ebusiis paludibus coaxantes.

Sunt nonnulli, vt Adamantius, qui aspera quadam seueritate commoti poetas ranis similes esse constituunt, quoniam inani quadam, & inflata modulatione fabularum ineptias canant; cum tamen Poetæ non sint damnandi; quia, suis Scriptis doctrinæ morali mirandum in modum famulantur. Tandem non desunt, qui ranam turpitudini comparent, cum rana nihil inuenustius conspici possit. Idcirco quidam eruditus ranæ deformitatem meditans sic canebat.

Si quis amat ranam, ranam putat esse Dianam.

Ad finem exemplo ranæ Baptista Mantuanus naturam rerum non posse permutari infrascriptis versibus eleganter demonstrat, dum introducit ranam iussu Neptuni ad aquas salsas accedentem, quibus delibatis, obmutescit, cum aquas tantùm dulces degustare soleret.

Natura rerum non potest permutari.

H

Fortè coaxante Neptunus ab æquore ranam
Audijt in stagni gurgite littorei.
Tam graue miratus murmur, Tritone vocato;
Limaocharim celeri iussit adesse gradu.
Ille natans pelago, salsas vt sorbuit vndas,
Facta est amisso muta repente sono.
Iussa coaxatu Regem oblectare profundi,
Talia vix ægro gutture verba dedit.
Nostrum est adiuncos, non hic cantare lacustres,
Nos iuuat insulsi lympha quieta vadi.
Vos opus est rerum vires aduertere Diui,
Vertere naturas, est violare Iouem.

MONSTRA.

ANno Domini decimo septimo supra millesimum, & quingentesimum in Bosci regis Partecia, in Biera sylua, via ad fontem Belæa, quę natum est monstum ranali facie, quod visum fuit a Ioanne Bellangerio Machinariæ regiæ chirurgo, coram Harmonij oppidi iustitiæ custodibus. Pater vocabatur Amadeus Paruus, mater Magdalena Sarbucata: Hæc olim cum febre vexaretur, mulieris cuiusdam clinicæ consilio, ranam viuam, pro febre exterminanda, manu tandiù detinuit, donec moreretur. Vnde paulò post ad viri cõgressum venit. Hinc Ioannes Bellangerius vir eruditus, & perspicacis ingenij causam deformitatis huius fœtus dimanasse arbitratus est. Hæc habentur apud Ioannem Schenchium in libro de monstris.

SIMVLACRA.

li. 10. redamor.

RAnarum simulacra fortè ab illis hæreticis magni fiebant, qui secundùm Philastrium, illas coluerunt ranas, quæ, regnante Pharaone, ob iram Dei, Aegyptios infestarunt. Cypsellus Delphis domũ quamdam Apollini consecrauit, vbi, ad truncum palmæ arboris, ranæ impressæ erant, vt refert Chersias apud Plutarchum in Conuiuio septem Sapientum. Sed cur ranæ ad Apollinem attineant, non exponit. Nonnulli eruditi scribunt ranas ad Apollinem spectare posse, quatenus Sol nempe Apollo aquarum vapore nutriri videatur, vel potius vt Ortus Solis denotetur, cum Poetæ Solem ab aqua scilicet ab oceano oriri fabulentur. Ferdinandus Cortes in Historia Mexicana, agens de eorum Dijs prodidit Incolas ranæ, simulacrum venerari; quatenus ipsi ranam piscium reginam esse statuunt; vel quia illa vocalis sit, cum cœteri pisces voce careat, vel quia canendo homines ad capturam inuitet. Præterea Indi quam bono ingenio valeant in artibus maximè conspicitur, & præcipuè in operibus manu diligentissimè elaboratis; sicuti licet intueri in suis Idolis ex plumis cæruleis, viridibus, & rubeis variarum auium confictis, quorum nonnulla ex Hispania nobis communicata fuerunt. Inter quæ erat simulacrum noctuæ, ranæ, lacertæ, & serpentum. Horum omnium icones, curiositatis gratia, hic damus. Ripa pro simulacro Imperfectionis pingit mulierem in vtraq. manu ranas tenentem, cum vrsa secus pedes, fætum lingentem, propter rationes quas in Hieroglyphicis assignauimus. Denuò idem Author ad demonstrandam Curiositatem effigiat mulierem vestibus rubris, & cæruleis indutam cum auium, & ranarũ figuris; ut Curiosi desiderium significaret. Rana enim oculis magnis, & prominẽtibus est insignita, ut paulò ante enucleauimus.

cap. 20.

par. 2. Icon.

1 Idolum figura noctuæ.

2 Rana, vel rubeta

3 Lacertus.

4 & 5 Serpentes.

E

VSVS IN CIBIS.

GAlenus de re alimentaria verba faciens, quantum valerent ranæ in cibis non indicauit; cum tamen ranæ coctæ facilè digerantur, & bonum prębeant succum, frigidum tamen, & humidum, & paulò minus lentum carne testudinũ. Quapropter Bruyerus miratur, quod ganea Romanorũ ranas non cognouerit. Postmodum coxæ tantùm horum animalium in tenui apparatu excipi cæperunt. Hodie verò totum corpus, abiecto capite, assum, vel elixum ad epularum magnificentiam trahitur. Aloysius tamen Mondella in esu horum animalium aliquid habet difficultatis. Primo quia in locis calidioribus ranas venenatas, & in frigidioribus innocentiores esse arbitratur: deinde, quando in venerem feruntur, illas omnino vitandas esse præcipit. Prædictis addit vendentiũ auaritiam; siquidem rubetas ranas, magno salutis humanæ periculo, aliquando vendere non erubescunt. Amplius scribit se à quodã piscatore commone factum fuisse, quasdam ranas, quæ dempta cute albo colore præditæ sunt, minus ad cibos idoneas esse, quoniam speciem quamdam veneni præseferant. Idcirco Coqui in examinandis ranis diligentes esse debent. Amatus Lusitanus omnes ranas tanquam venenatas à mensis arcebat; suamq. opinionem authoritate Aetij roborabat, qui palustres ranas inter animantia venenata recensuit. Verùm Matthiolus discrimen ranarum rubetarum assignans, Amatum reprehendit, siquidem harum, aliæ sunt terrestres, aliæ palustres, quæ postremæ meritò ex sentẽtia Aetij ad venenata animãtia referri debẽt. At reliquæ ranę palustres sũt ediles vt quotidiana monstrat experientia. Quamobrẽ tempus comedendi ranas à mense Maio ad mensem vsq; Octobris perdurabit. Et Platina bolo, & non fuscina captas pro cibo magis commendat: coxas igitur horum animalium pelle denudatas spatio diei naturalis in aqua frigida infundit, deinde farina inuolutas in oleo frixas, & in patina posita Intinctu herbaceo suffũdit, vel fæniculi floribus, aut aromatibus inspergit. Scappius ranas deglubit summitatem pedum, & caput amputat, in aqua fontis octo horarum spatio infundit, vt albescant, deinde polline farinæ inuolutas cum oleo in sartagine assat, coctas autem sale, & modico omphacij inspersas mensis calidas imponit; nam refrigeratæ duriores euadunt. Aliter ranas in oleo frixas, & in patina locatas tegit embammate ex summitatibus fæniculi, basilici, allio, & medulla panis in omphacio madefacta, parato. Quamuis Alij easdem in sartagine coctas alliato cooperiant. Amplius Scappius pultem ex ranis sine ossibus parat, dum ex ranis in aqua simplici elixatis pulpam extrahit, quam cum butyro, vel oleo vnà cum tritis cæpis frigit, additquè parum aquæ, in qua ranæ elixatæ fuerunt, & cum vua spina, vel acinis vuæ immaturæ, modicoquè croci, & oleribus conficit pultem. Aliquando, loco cæparum amygdala contusa vnà cum pane trito permiscet. Idem Author conficit etiam artocreata ex ranis hunc in modum. Coxas ranarum horæ dimidiæ spatio in compositione cæparum tritarum, & leuiter frixarum, piperis cinamomi, croci, & omphacij collocat; postmodam in capsa ex farina, acqua subacta parata, vnà cum passulis reponit, & in furno diligenter coquit; sed in fine cocturæ, per foramen capsæ, vitellos ouorum cum omphacio dissolutos infundit; deinde paulò post ab igne aufert, & mensis infert. Pariter ex ranis sine ossibus, artocreata concinnat, dum pulpas coxarum elixatarum pulueribus aromaticis, & succo malorum aurancio. rum inspersas cum butyro in prædicta capsa coquit addendo in fine cocturæ per foramẽ alliatum croco tinctum cum aqua, in qua elixatæ fuerint ranæ, dissolutum. Postea artocreata huius generis inter lautitias epularum locum inuenire posse opinar.

F G H

lib. 22. de re cib.

In Apolog.

lib. 1. de re cib.

lib. 3. de re cib. c. 136.

lib. 5. c. 192

Artocreata ex ranis sine ossibus.

VSVS IN MEDICINA.

TOta rana,& singulæ eius partes varijs humani corporis affectibus, valdè vtiles esse perhibentur : Etenim ranæ,ex Plinio, sugillationibus impositæ mirandum in modum liuorem auferunt. In dolore dentium, aliqui totam ranam maxillis alligant. Alij in aceto ad tertiæ partis consũptionem decoquunt, vt dentes mobiles stabiliant. At Archigenes apud Galenum, hanc decoctionem in ore detentam odontalgiæ vtilem commendat. Item succus ranarum ex aceto decoctarum,ad mentem Plinij, anginam abolet, & tonsillis prodest. prædicto remedio strumas etiam deleri certo experimento, ex signatura, Porta opinatur quoniam rana collo careat.Decoctionem autem, in iure piscium modo, sanare tussim Plinius pollicetur. Immò rana phthisicis,& hecticis conuenit, quare Medici, in his casibus,ex pulpa ranarum,carne caponis,pineis.& saccharo massam ad instar mustaceorum coagmentari præcipiunt. Ad liberandos quartana affectos, Plinius ranas illis alligat. Sed Quintus Serenus de curatione huius febris sic canit.

l. 9. de cõp. med. sec. loc.

Sed prius est oleo partus feruescere rana
In triuijs,illoq; artus perducere succo.

B

NicolausMyrepsus ranam fluuiatilem elixat, illamquè cum iure edendam præbet, vt aqua per aluum educatur. Alioquin Plinius in dysenteria ranam cum scilla coquit, & pastillos conficit. Cæterùm si in oleo elixetur, hocquè partes illiniantur, chordarum dolores sedantur, & durities emolliuntur vt scripsit Aetius. Hoc eodem præsidio vtitur Quintus Serenus impellendo à partibus frigore dum inquit.

Durities neruorum emollitur.

Sæpè ita peruadit vis frigoris, ac tenet artus,
Vt vix quæsito medicamine pulsa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris,abijce carnem,
Membra foue.

C

Pariter in podagra idem præsidium Quintus Serenus magnificat dum canit.

Aut nitido rana decoctum viscus oliuo.

In affectibus cutis rana miram habere prærogatiuam dicitur, Nam Plinius ranas. Igni sacro alligat,& in scabie delẽda eas in aqua marina decoquit,donec decoctio mellis crassitudinem adepta fuerit. Immò,ad scabiem etiam equorum,prædictum remedium valere tradit,quo adhibito, scabiem non repetere autumat. Agathothyches aduersus Malim affectum pestilentem iumentorum,recipit crocodilum terrestrem,& ranam,omniaq; cum oleo coquit,donec caro in oleum resoluta fuerit; id colatum naribus iumenti laborantis infundit. Demùm rana,in omni virulento animalis morsu,non infrugifera esse perhibetur. Nam Dioscorides, Ruellio interprete, pro antidoto ad virus serpentum ranas laudat,si cum sale,& oleo decoctæ edantur, iusquè earum pariter sorbeatur. Multi translationem Marcelli sequuntur,qui scripsit,eadem vtilitate, ius ranarum sumi, vt nihili referat, an ranæ elixæ per se edantur an ius per se sorbeatur. Quem sensum Aetius etiam secutus est. Quamquam non desint, qui Aetium reprehendant,cum loco citato ranas palustres pro antidoto contra serpentinum virus præscripserit,& alibi huiusmodi ranas inter venenata animalia connumerauerit. Respondendum est, ranarũ palustrium alias esse ediles,quæ in prædictis casibus commendantur, alias ad rubetæ naturã accedere,quæ reprobantur. Ideo Castor Durantes agens de bonitate, & vitio alimentorum, confirmat virtutem ranæ aduersus serpentium venena hunc in modum.

In Hippiatr. cap. 2.

li. 13. c. 55.

cap. 116.

D

Antidotus rana est, morsis serpente medetur.

Nicander etiam in Theriacis contra morsus venenatos, ranas elixas è bammate alijs medicamentis præfert. Scholiastes autem cum vino, vel aqua, vel aceto coqui,& bibi iubet Gesnerus βάμμα acetum potius, quàm alium liquorem interpretatur. Itẽ Auicennas,& Serapio carnem ranarum non modò demorsis à venenato animali, sed etiam leprae remedio esse scribunt. Ijs,qui intra corpus sumpserunt salamandram, prodest ranarum iusculum, in quo radices Eryngij ebullierint. Auicennas tamen, & Aetius in simili casu ranas cum calamentho decoquunt. Præterea falconibus malè affectis. Albertus

E tus inter alia remedia ranam aliquando dari iubet. Præter hæc, cinis combustæ ranæ multis affectionibus magno est adminiculo. Etenim Galenus scriptis mandauit ranas combustas eruptioni sanguinis mederi, si cinis inspergatur, quam sententiam Aetius confirmauit. Immò Galeatius de Sancta Sophia hunc cinerem in cohibendo sanguine, vndequaque manante adeò valere voluit, vt retulerit quendam huiusmodi cinerem collo gallinæ alligasse, ex quo postmodum amputato nihil sanguinis profluxerit. Amplius ad claritatem oculorum, hūc cinerem plurimum commoditatis afferre Porta asseuerat. Indeq; hoc à signatura colligit, quia ranæ oculos sanguine suffusos, & valdè prominentes habeant. Plinius denique ranarū crematarum cinere cum melle, aut cum pice liquida mixto, alopecias replere, & in potu dato, morbos suum sanare profitetur. Kiranides verò ad pilos totius corporis abolendos, non totius ranæ, sed tantùm pellis vstæ puluerem in aquam balnei proijcit. Itaque Boussuetus omnes ranarum medicas vires iam enarratas his versibus breuiter recenset.

li. 11. de simpl. med. fac.

lib. 3. phyt. cap. 39.

In lib. de nat. Aquat.

Ranarum alba caro est, sed durior esa recens proin
Asseruata magis sic tenera efficitur.
F *His confers, quibus est phthisis, quibus hectica noxa.*
Nec testudo aliter sumpta iuuare solet.
Ex sale, & ex oleo cocta si forsan edantur,
Iusue assumatur pro antidoto esse queunt.
Vis illis siquidem serpentum in cuncta venena,
Quin cum melle cinis tollit alopecias.
Ille idem quoniam euasit siccissimus igni,
Compescet sanguem nare ab vtraq; fluens.

Antequam ad vires singularum ranæ partium ponderandas accedamus; aliquid de oleo ranarum scribere operæ pretium esse duximus; etenim Mesue sumit libram semissem ranarum, & cū dimidio sextario olei sesamini in vase vitreo diligēter obturato percoquit; hocque oleum in doloribus articulorum pendentibus à materia calida adhibet nec non eodem in conciliando somno, illitis temporibus, vtitur. Idque à veritate alienum nō esse colligit Porta, quoniam ranæ tota hyeme lateant, & Vere prodeant. Aliter oleum de ranis sic paratur. In libra olei communis quatuor ranæ fluuiatiles suffocantur, dein- G de in fictili, lento igne, adeo efferuescunt, vt caro ab ossibus separetur, tunc extractæ, & in mortario contusæ denuo in oleo infunduntur, vt vnicam ebulitionem patiantur. Colato adduntur quatuor vnciæ terebinthinæ claræ, & paratur oleū de ranis, quod Georgius Pictorius insignis medicus miræ efficaciæ esse docuit. Vuecherius huiusmodi oleum sic concinnat. Ora ranarum butyro implet, & in fictili vitreato, cuius fundum exiguis foraminibus sit peruium, reponit, alio vase, scrobe in terra facta supposito, omnibus rimis diligenter luto inductis; postea ignem circumcirca accendit, cuius vi distillatur liquor, qui illitus cancrum absumere dicitur. His notatis, iam vires partium ranæ examinandæ sunt. Primitus oculos ranarū in syndone Plinius ad lippitudines de collo suspendit. Cor ranarum alligatum, ex eodem Plinio, febrium algores minuit. Alij, ex Mizaldo ad mitigandos causonum æstus, illud regioni cordis admouent. Alij viginti sex corda ranarum in sextario veteris olei decoquunt hocque oleum per aurem mandibulæ dolore vexatæ infundunt. Arnoldus narrat, quòd quidam laborans fistula in regione stomachi, cum antea curari non potuerit, quotidie quinque ranarum corda mane, instar catapotiorum, deglutiuit; sicque breui tempore curatus est. Pulmo ranæ epilep- H siam abolet si veritatem scripsit Timotheus. Extrahitur enim a rana per tergus, inuoluiturque in folio brassicæ, & in olla concrematur, puluisq; toties epileptico exhibetur, donec pristinam sanitatem adipiscatur. An verò per pulmonem iecur intelligere voluerit, dubitandum est, siquidem multi Authores iecur prædicto modo paratum in comitiali morbo fæliciter adhibent. Iecur igitur venenatis morsibus, veluti tota rana, occurrit, vt Nicander in Theriacis asseuerat. At hepar decoctum tritum cum melle, & dentibus impositum in odontalgia insignem habet prærogatiuam. Illius etiam decoctio in scabie valet, vt testatur Auicennas ex signatura, quia rana gemino hepate prædita esse feratur. Puluis tandem huius iecoris in accessione quartanarum febrium (referente Vuecherio) vtiliter sumitur. Fel vt recitat Plinius, si cum melle dissoluatur, dyssentericis remedio est; eodemque vermes in vlceribus nascentes interimūtur sanguis ranarum ortum pi-

Oleum ranarum quomodo paretur.

lib. 2. Antid. spec.

Cancri remedium.

Cent. 1. memor.

lib. 4. Breu.

Cordis virtutes

Hepar.

lib. 2. Antid. spec.

pilorum cohibet; quare Vuecherius, ad id præſtandum, aquam ſanguinem ranarum re-
cipientem deſcribit. Adeps auribus inſtillatus, ſecundum Plinium, dolores tollit. Imò
eodem adipe difficultatẽ auditus emendari multi opinantur Hodie in excellenti hemor
rohidum dolore huiuſmodi pinguedo fœlici cum ſucceſſu paſſim adhibetur. Inteſtina e-
tiam huius animalis ab vſu medico non ſunt arcenda; nam Marcellus illa in oleo deco-
quit, quo articulos vtiliter inungit. Pedibus ranarum in podagra Kiranides ſic vtitur.
Forcipe pedes poſteriores abſcindit, & in pelle ceruina dextrum dextro, & ſiniſtrum ſi-
niſtro pedi laborantis alligat. Poſtremò ſperma ranarum examinandum eſt, quod à Chy
miatris ad multas affectiones tantoperè commendatur. Id Renodeus optima ratione re
probat. Inquit enim ſi colligeretur ſperma ranarum totius Galliæ, illo nec etiam fundũ
vaſis liniretur. Ideo ſatius erit dicere hoc ſperma nil aliud eſſe, niſi prima ſemina, ſeu o-
ua, quæ in primordio veris ranæ proijciunt: hæcq; igitur in medico vſu vſurpari poſſunt.
Quare Ranzouius accipit portionem panni linei, & cum his ranarum ouis probè abluit,
& Soli exiccandum exponit, id ter repetit, & ſeruat ad vſum. In ſanguine igitur ab ali-
qua parte ſaucia implacabiliter dimanante hunc pannũ inſtar catapiaſmatis vulneri ap-
ponit, & certo experimento id pluries cum vtilitate ægrotantis comprobatum eſſe aſſe
uerat. Quapropter Crollius in cõpoſitione ſperniolæ vtitur aqua ex ſpermate ranarũ
deſtillata, quod medicamentum ſua frigiditate deſperatam hęmorrhagiam reprimit. Am
plius ſi quis, menſe Martio, ſpermate, vel potius ouis ranarum manus abluerit ſcabiem,
& impetiginem pellet, teſte Geſnero qui narrat ſe legiſſe in quodam libro Germanico
manuſcripto eum, qui manus nitidas toto anno habere voluerit, oportere menſe Martio
hoc ranarum ſpermate manus imbuere. Hoc eodem præſidio vſus eſt Michael Herus, vt
purior, & nitidior fieret facies. Vnde ad combuſtionem faciei, & ad vulnera ſclopetica
Vuecherius linimentum ſemina ranarum recipiens deſcribit. Quercetanus aquam ſper-
matis ranarum chymicè diſtillat, quam in rubore faciei delendo, & in auferendis cęteris
inflammationibus commendat. Aliter enim, & facilius huiuſmodi aqua ſic paratur. Oua
ranarum menſe Martio collecta in fictili nouo, & diligenter operculato collocantur vas
terra obruitur in loco Soli expoſito, ſic enim oua in aquam reſoluuntur, quæ primo tur-
bulenta, deinde clarior euadit; quæ poſtea inflammationibus impetigini, & alijs morbis
cutis multum adiumenti affert. Ad finem baculus quo rana à ſerpente excuſſa fuerit, par
turientes adiuuare dicitur, ſi veritatem faſſus eſt Plinius.

Sanguis. *Loco cit.* *Adeps.* *Inteſtina.* *Pedes* *li. 3. de mat. med. c. 28.* *Sperma ranarum.* *In Baſilica Chymica.* *lib. 1. Phar.* *Aqua ſpermatis ranarum facilis.*

A, B, C

VSVS IN VARIIS.

ALiquæ partes ranæ, interdum etiam tota rana in varijs vſibus locum habe
re perhibentur. Idcirco Magi tradunt, ex Plinio, ranæ oculos cũ carnib9
luſciniæ in ceruino loro alligatos vigilantiã, fugato ſomno præſtare. Lin-
guam ranæ Agrippa capiti dormientis ſupponit, vt Is in ſomno loqua-
tur. Albertus vero eamdem linguam capiti ſuperponit, vt dormiens lo-
quendo ſecreta reuelet. Alibi verò cor colũbæ, & caput ranæ exiccat, huiuſq. puluerem
ſuper pectus dormientis inſpergit, vt omnia narret Sanguine ranæ, teſte Porta nonnulli
falces liniunt, quibus vites putantur, ne vllam à pruina iniuriam accipiant. Tota rana, ſi
ad varios trahatur vſus: in primis Varro coctam ranam cani obijcit, vt libenter herum ſe
ctetur. Cæterum Plinius eamdem in offa cani exhibet ad cohibendũ latratum. Nonnulli
ex ranis ad capiendos cancros eſcam parant, vt in historia cancrorũ expoſuimus Inſuper
narrant Magi ex Plinio, nonnulla, quæ ſi vera eſſent, ranæ multo vtiliores vitæ huma-
næ eſſent, quam leges: tradunt enim arundinem, qua rana transfixa fuerit, ſi à marito in
menſtruis defigatur, adulterij tædium generare. Item Conſtantinus, ſi mulier in os ranę
viuæ ter expuerit, eam eodem anno non concipere promittit. Sunt fœminæ hodie in-
quit Bruyerus, quæ ranis vtuntur, vt bene curato, & ſuccoſo ſint corpore. Demum non-
nulli ranas potiſſimum virides in vino ſuffocant, quo poſtea ad homines abſtemios red
dendos vtuntur. Hoc ſcribit Porta in Phytognomonicis.

lib8. Villa. *lib 22. de re cib.* *lib. 7. c. 7.*

D

DE

DE RANIS RVBETIS IN GENERE, Et primum de Bufone.

Cap. II.

ÆQVIVOCA SYNONIMA, & Etymum.

NE æquiuocatione in historia laboremus, sciendum est, quòd piscis aquila Genuensibus *rospo*, nimirum bufo nuncupatur, quoniam figura capitis bufonem repręsentet. Gobio etiam fluuiatilis capitatus Cremonæ *Botto*, nempe bufo appellatur. Illa quoque auis, quæ Bononiæ *Guuo*, & Latinis bubo cognominatur, alibi, teste Nipho, & Syluatico, bufo indigitatur. Vnde fortè manauit nomen Mimorum, & Histrionum, qui vulgò bufones vocitantur; quoniam instar bubonis auis, ridiculos quosdam motus, & gestus edant. Bufo deniquè præter animal, de quo in præsenti capite agitur, apud Petrum de Tussignano Medicum, abscessum pestilentem significat, qui aliter bubo dicitur. Bufo igitur, teste Nipho, animal est, quod rubeta nominatur; cum inter rubos frequentissimè versetur. Bufo aliquibus geminato F. scribitur, quod Gesnero nullo modo probatur. Nos huius nominis etymum à verbo vulgari *bufare* deriuamus. Homo enim bufare perhibetur, quando, vel ob iram, vel ob aliam causam violentum halitum efflat. Hinc ranæ rubetæ bufones fortè nominantur, quia in appropinquantes maximo impetu spiritum efflant. Hoc animal ranam luridam Varonis esse multi arbitrantur; quandoquidem huius decoctionem ad corpus glabrum reddendum præscribit, qua facultate vulgaris rana, ex Gesnero, non potitur. Græci rubetam, seu ranam venenosam φρῦνον vocant. Aristoteli φρυνὴ, & apud Etymologum φρυνέος dicitur. Debet autem hæc vox φρῦνος, penanflexa scribi, quoniã penultimam syllabam longam habet. Deducitur fortè etymologia à φρὴν mens; cum venenum huius animalis illico petens caput, vertiginem inducat, sed satius erit secundùm alios, etymum huius nominis à φρυγάνιον deriuare, quod vocabulum fruticem exiguum, & virgultum significat, cum bufones inter hæc sæpissimè occultentur. Chrysippus (referente Plinio) Phryganion alligatum febribus quartanis remedio esse autumat, sed quodnam sit animal non describitur. Gesnerus optimo iure non aliud animal, quàm bufonem, seu rubetam esse opinatur, propter horum vocabulorum conuenientiam, phrynon, & phryganion. Præterquamquòd phryganion, seu phrynon, à phryganijs, nempe virgultis deducitur. Φρύνιχος etiam pro φρῦνος reperitur apud Galenum in mentione acopi ex rubetis. Multi mendum esse in textu suspicantur, cum ibidem rubetæ φρῦνοι, non autem φρύνεχοι nominentur. Apud Lucianum bufones non solum φρῦνοι, sed quandoquè φυσαλοι nuncupantur, quoniam hæ bestiæ leuiter etiam contactæ mirandum in modum turgescant, quasi flatu repleantur à verbo φυσάω inflo, & distendo. Sunt qui μυοξον perperam bufonem appellent, quoniam à veritate tantùm distant, quantum bufo à glire discrepat. Quare Miocsus pro rana terrestri venenata apud Syluaticum legitur, quæ vox proculdubio à voce græca myoxos corrupta est, quæ glirẽ significabat. Zab, in sacris litteris, Rabi Salomon reptile simile ranæ interpretatur. Aliqui bufonem esse affirmant. Auicennas ranas lacunales nominat virides, & marinas rubeas pro rubetis sumit, moxquè in capite subsequenti ranas citrinas pro palustribus venenatis vsurpat. Italis hoc animal rospo, & botto vocitatur. Bottum vocari fortè opinatur, Cardanus, quoniam vtri sit similis: vtrem enim Mediolanenses bottam appellant. Apud Rhetos, qui Italicè loquuntur, Zatto, Germanis Krott, Hispanis Sapo escuerco, Gallis Crapaud, Flandris Padde, Anglis Tode. Illyrijs tandem omne genus ranæ Zaba dicitur. Aliqui, vt intelleximus vocant Ramaro, quod vocabulum propriè cuidam lacertæ speciei conuenit. Aliqui *Ranauotto*. Sed huiusmodi voces sunt corruptæ, & ad ranam attinere videntur.

Rubetæ Etymum.

li. 2. de hist. Anim.

li. 7. de cõp. med. sec. loc.

In Leuit. cap. 11.

DIFFERENTIÆ, & Descriptio.

Nicander duplex ranæ exitiosæ genus esse constituit, primum rubetam æstiuam, palustrem, & vocalem, secundum ranam viridem in arundinetis uersantem, & mutam, siue surdam appellat. Pariter Aetius duas rubetæ species, nempè surdam, & non surdam admittit, & priorem tantùm exitiosam esse statuit. Hermolaus autem verba Aetij intellexisse non videtur, dum prædictas species inter se confundit. Itaq. satius erit vnà cum Gesnero rubetã seu ranam venenosam prima facie in duplicem, scilicet in terrestrem, & palustrem distribuere, & iterum terrestrem in triplicem speciẽ diuidere. Prima erit quæ rubeta simpliciter seu bufo appellatur, secunda erit rana Prynoides ad quam Gesnerus ranam gibbosam refert. Alij pro tertia specie ranunculum viridem ostendunt, qui in arboribus versans pluuiam canendo præsagire solet. Quamuis autem Ioannes Tzetzes omnem terrestrem ranam mutam esse scripserit, fortè id ab ipso dictum fuisse existimamus, quoniam hæ raro vocem edant ad differentiam palustrium, quæ assiduè clamitant: vel quia omnes terrestres admodum exilem vocem edant, præter ranunculum viridem, qui in quercubus vociferatur. Ambiget etiam aliquis, cur omnes ranæ terrestres ad exitiosas referantur, cum tantummodò bufo venenatus esse feratur. Aduertendum est bufonem euidenti scatere veneno, reliquas autem ranas terrestres, (licet hæ manibus impunè tractentur) in cibis sumptas insigne detrimentum humanæ saluti afferre posse. Cęterùm bufones inter se, ratione loci, & ratione figuræ discrepare videntur. Quoad locum quidã bufo est, qui altius intra terram gignitur, & interdum in saxorum commissuris reperitur, quando excauantur, vel cuneis finduntur. Vnde latomus quidam Antuerpiæ viuum bufonem in marmore inuenit. Item, ex Gesnero, Snebergi & Mannisfeldi quandoq. ex saxis educitur bufo, qui in lucem prodiens primò turget, mox perit. Talis etiam sæpe in Gallijs Tolosæ in saxo arenario rubro albis maculis distincto reperitur, ex quo molæ parantur. Quapropter ex Georgio Agricola, huiusmodi saxa priusquã formentur in molas, diligenter à lapicidis examinantur, num bufo aliquis intus lateat. Alioquin molæ ad vsũ trãslatæ vi caloris disrumpuntur, & rubeta triticum venenans emergit: hunc postea bufonem idem Agricola πυρίφρυνον ab igneo calore nuncupat. Ad rem Ambrosius Pareus verba faciens de mirabili quorumdam animalium ortu, hæc habet verba. *Dum in vinea mea, qua ad Medorum est pagum, frangenda curarem grandia saxa, in vnius medio bufo compertus est. Quod ego dum maximè admirarer, quod nullum extaret spatium, in quo id animal gigni, augeri, & viuerè posset. Non esse mirandum monuit lapicida; peruulgare enim est, & plus quam quotidianum id esse. Fieri certè potest, vt ex lapidum subterraneis, & vdis locis inclusorum humidiori portione per putredinem diffluente, & à calore cęlesti super vniuersam Mundi molem miscente, ac diffundente animata suppetat materia huiusmodi animalium generationi.* Ratione figuræ, & corporeæ molis, rubetæ, iuxta varias regiones, variæ esse perhibentur. Ouiedus in Summario Indiæ occidentalis narrat in Dariene rubetas magnas versari, itaut quandoquè nonnulla harum ossa, & præcipuè costæ reperiantur, quæ felium costas adæquent. Item ex loco agri Tigurini iuxta arcem Kiburgam, paruum genus rubetæ Gesnero allatum fuit, quod sub quodam trunco se abdiderat (erat enim initium Septembris) duplo minus communi rubeta, tergo lurido, ventre aspero ex fusco albicante, oculis aureolis, & digitis posterioribus pilosis. Hoc genus rubetæ rarissimum alibi non inueniri asseuerant. Vox ei inest argutissima, quæ tubæ instar è longinquo auditur. Hoc genus bufonis, ratione vocis, ab alio descripto in libro de natura rerum discrepare non videtur, quod cornutum Barbari vocant; non quia eminentia cornuum, instar rubetæ Plinij, insigniatur, sed quia sono vocis, sonum cornu, vel tubæ imitari videatur. Pariter anno Domini 1581. Franciscus Centensis dentium extractor nobis communicauit bufonem, vel rubetam visu mirabilem longitudine vnius dodrantis cum palmo, quæ tota erat tuberculis quibusdam, seu maculis circularis & oualis figuræ cinerei, & castanei coloris referta, sed quod magis dignum est ad miratione

Bufonis differentia.

Rubetarum differẽtia à figura.

E tione contra aliorum bufonum naturam habebat caudam albicantem longitudine palmi cum dimidio. Pedes anteriores in quatuor digitos erant scissi, posteriores in quinos, interiecta tunica, more stegnopedum. Os habebat edentulum, & amplum, & supra oculos duos tubercula amygdalinæ figuræ. Huic animali valdè similes sunt bufones, qui à circulatoribus finguntur, quorum duas icones hic damus. Placuit etiam exhibere iconẽ ranæ gibbosæ Gesneri, quæ procul dubio rubetis adnumeranda est: hæc similiter ratione figuræ à reliquis discrepare videtur; nam illi sunt duo cornicula in dorso vtrinq. eminentia, color ferè viridis, sed obscurus, & subfuscus. Latera maculis rufis scatent, sunt & digiti pedum rufi Dorsum supra thoracem paucis maculis nigris distinguitur. Venenosam esse hanc rubetam ex colore licet colligere Hanc Germani, ex Gesnero, hortensẽ ranam, vel graminis ranam vocant, cum in gramine libenter degat. Hæc quoq. non est permuta vt voluit Tzetzes, nam Gesnerus mutam non inuenit, dum illam nudato ense persequeretur, quoniam clamare cæpit antequam sauciaretur; nisi velimus illam appellare mutam, quia non clamet nisi lædatur. At vulgaris rubeta, seu bufo tanquam notissimum animal longam descriptionem expostulare non videtur: cutim autem habet densissimã, F vt optimè tradit Albertus, lurido seu fusco colore perfusam, maculis veluti quibusdam pustulis asperam, nigris præsertim in lateribus, ventre turgido, & inflato, capite crasso, dorso lato quemadmodum in icone licet contemplari. Quamuis autem Guntheus poeta cecinerit.

Rana gibbosa descriptio

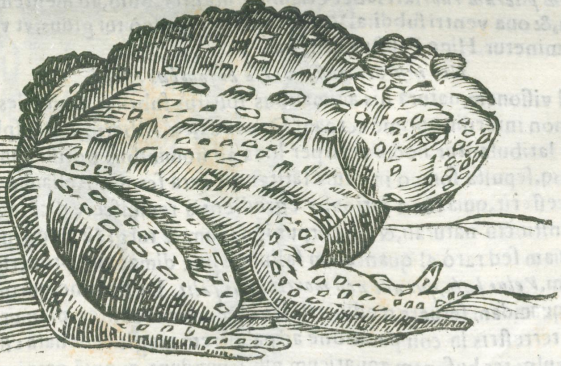
Bufones nigri qui.

Plurima monstrificis animantia Roma cauernis
Occulit, hic virides colubri, nigriq. bufones.

Nos tamen per nigros bufones, multis maculis nigris distinctos ipsum intellexisse opinamur. Alioquin bufonem totum nigrum Authores non memorant.

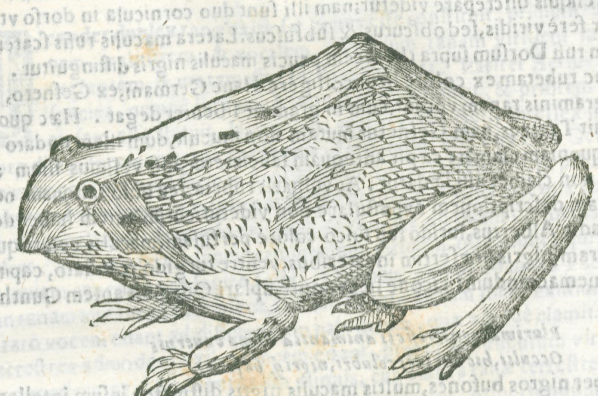
Bufo.

G

Rubeta

Rubeta gibbosa Ges.

NATVRA, ET MORES.

MAior pars proprietatum, quas natura rubetis insinuauit ex descriptione animalis colligenda est. Primò rubeta adulta adeò crasso, & tenaci corio tegitur, vt acutissimo palo à rusticis quandoq. perfodi minimè possit. Deinde adeo decolorata est, vt si quis, quãuis optimè coloratus diutius eam intueatur, pallidus, & tanquam ictericus, ex Porta, efficiatur. Præterea hoc habet à natura, vt pilis careat; vnde dimanasse adagium Gesnerus narrat, quod passim in Germania profertur in hominẽ stolidũ, & nullius mentis. *Tantum sensus illi inest quantum pilorum rubetæ.* Habet etiam naturaliter, bufo, ad mentem Aristotelis, exiguum lienem, & oua ventri subdita. Venter autem est adeò turgidus, vt vẽtrosum animal sæpè cognominetur. Hinc Faustus canebat.

lib. 3. Phyt. cap. 4.

Nec nisi ventrosis vulsa bufonibus aures.

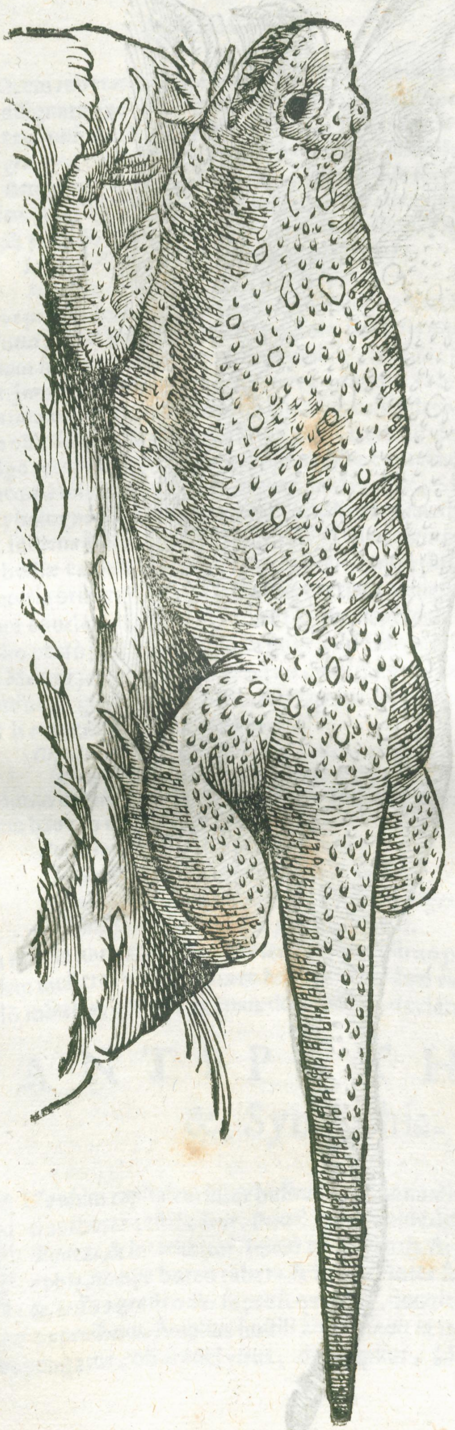
Quoad visionem, natura his animalibus spiritus subtiles, & debiles ingenerauit; itaut noctu, & non interdiu optimè cernant. Quocirca, ex Alberto, Solis splendorem odio habẽtia, die latibulantur, noctu verò per loca ab hominibus potissimum trita vagantur. Hyeme quoq. sepulta somno in cauis latitant, si vera scripsit Aelianus, donec vernum tempus accesserit, quia tũc à latibulis egredientia reuiuiscere dicũtur. Ratione motus, rubetæ instinctu naturali, & ob corpus ignauum, & turgidũ tardo incedunt gradu, & quãdoq. etiam sed rarò aliquantulum saliunt. Hinc dimanauit prouerbium apud nos vulgatissimum. *Velut bufo, qui aut non mouetur aut salit.* De homine, qui in peragendis negocijs nescit quamdam seruare mediocritatem. Demùm si contemplemur venenũ proculdubio rubeta terrestris in comparatione ad palustrem magis venenata esse perhibetur. Hodie etiam vulgares bufonem aquaticum nihili pendunt quoniã omni veneno spoliatum esse asseuerant. Vtraq. tamẽ rubeta, scilicet tam terrestris quam aquatica, ex Georgio Agricola, si sæpius verberetur, inflato corpore primò virus ex clunibus exprimit, deinde guttas quasdam male olentes effundit, & interdum ad mentem Aetij, lædendi animo insurgit. Hac ratione herbas, fungos, fraga, & cætera huius generis inficit. Quare homines inscij similia comedentes facilè venenantur. Immo etiam saliua bufonis herbis virus communicare solet, quæ vt scribit Eustachius Rudius, non minus lethalis est quam napellus.

lib. 8. c. 34

Rubeta virus.

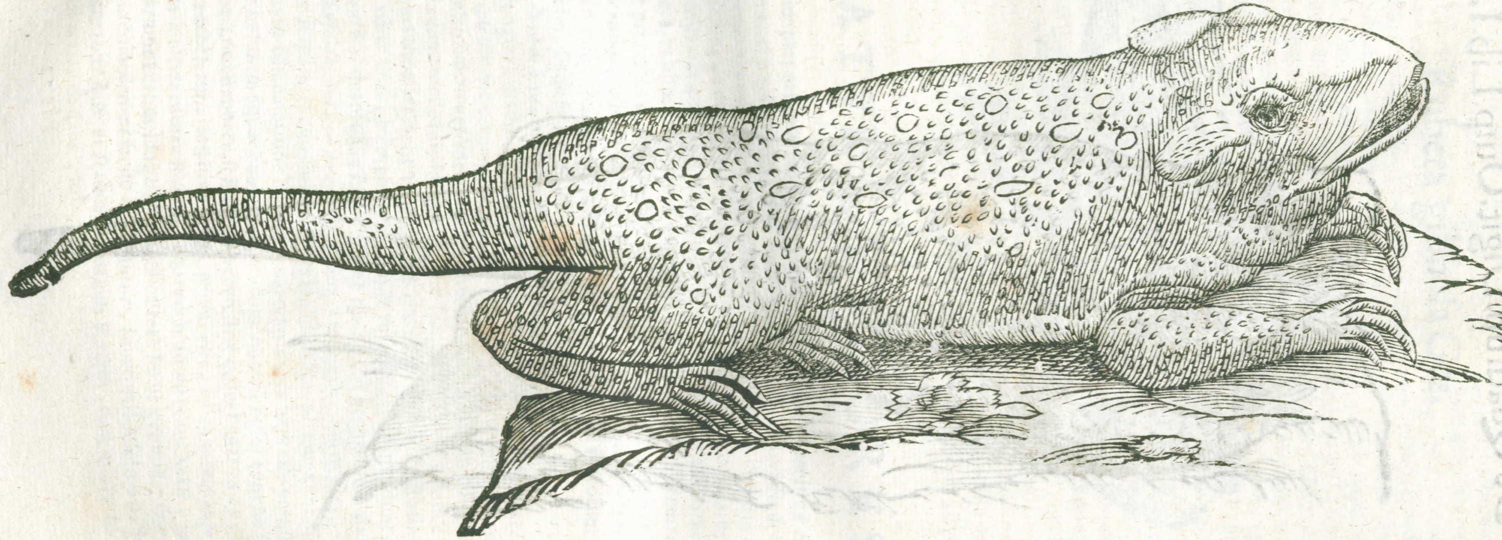
li. 3. de mor. occult. c. 19

VOX,

Bufo caudatus, & dentatus fictus à circulatoribus.

Bufo caudatus sine dentibus fictus à Circulatoribus.

E

VOX, LOCVS, CIBVS, Generatio.

VOcem rubetarum exprimere difficile esse existimamus, cum diuersæ species assignatæ fuerint. Verumtamen palustris, quæ amphibia est ferè more ranarum coaxat. Terrestris verò in suis latebris iacens hunc sonum *gru, gru, gru*, edere solet De loco scribit Plinius rubetas vtroquè elemento, nempè terra, & aqua delectari. Verum ipse fortè rubetam palustrem tamquam amphibiam intelligebat; siquidem terrestris ab alia, genere discrepat, & loco opaco, nemoroso, & putrido gaudet, cauosq. incolit iuxta illud Vergilij. *lib. 1. Georg.*

Inuentusq. cauis bufo, & quæ plurima terra
Monstrat ferunt.

F In Hybernia, vt prodit Ioannes Bohemus, huiusmodi animalia, quemadmodum nec vlla noxia vagantur, immò illuc aliundè delata, sola pulueris aspersione, pereunt. Itaquè bufo vt plurimum sub terra habitans terreo humore, herbis, lumbricis, ex Alberti sententia, victitat. Immò pondere, & mensura terra vescitur; vt legitur in libro de naturarum. Quantum enim terræ pede anteriori comprehendere potest, tantum illi pro cibo quotidiano esse solet; cum timeat, ne hoc alimentum illi deficiat. Hæc opinio, teste Alberto, à vulgo recepta est, sed adhuc nullo constat experimento. Quare bufo à Græcis γήφαγος, nempè terram comedens cognominari posset. Saluia etiam licenter vescitur, inquit Physiologus, cum tamen radix ei lethalis sit. Nutritur etiam, vt alij volunt, apibus; etenim subiens aditus aluei afflat, & obseruans volantes apes rapit. Quoad generationem, hæ bestiæ ex ouis, vt cæteræ ranæ excluduntur: hinc tamen non fit, quin etiā ex putrida materia oriantur, quod animalibus etiam viuiparis contingere solet, vt in capite de mure enucleatum fuit. Primitùs igitur ex puluere cremati bufonis in latebra humida sepulto paulò post bufones emergunt. In Dariene Prouincia noui Orbis (vt tradit Petrus Martyr) ex guttis dextra manu mancipiorum cadentibus, dum pauimenta irrigantur, bufones gignuntur. Anas etiam sepulta, & putrefacta bufones generare dicitur, vt canit Reusnerus in Paradiso poetico. *li.3. de mor. Gent.* *Rubetarum cibus.* *Generatio.*

G

Gignit anas putrida tellure sepulta rubetas,
Cum perit in terra, qui prius ignis erat.

Hoc procul dubio desumptum fuit ex poemate Ioannis Vrsini, in quo introducit anatem loquentem hunc in modum.

Bufones gigno putrida tellure sepulta,
Humores pluuij fortè, quòd ambo sumus.
Humet is, & friget, mea sic vis humet, & alget,
Cum perit in terra, qui prius ignis erat.

Porta etiam narrat non esse difficile ex sanguine menstruo putrefacto rubetas generari; quandoquidem mulieres vnà cum fœtu humano interdum rubetas enituntur, quemadmodum paulò inferius, quando agemus de monstris, declarabimus. *lib. 2. Mag nat.*

H

ANTIPATHIA, & Sympathia.

DIssensum capitalem inter bufonem, & nonnulla animalia intercedere multi authores testificātur. Primò igitur valdè dissentit à felibus, quia cū ipsis dimicat, & interimitur. Immò ex sententia Aristot. triorches, phrynus, & ophis, nempe buteo rubeta, & serpens inter se præliantur. Talpa quoque & bufo agresti odio se prosequuntur, quoniam se inuicem vorant, vt in historia Talpæ expressimus. Amplius hostili animo sæuit in lacertā, sed magis in araneū, quia si ab hoc pungatur, ob aranei virus, disrumpitur. Idcirco narrat Erasmus, quòd

homo quidam aliquot ſcirporum faſciculos in cubiculum congeſſerat, ſparſurus cum ei
commoditas ſuppeteret. Is cum à prandio ſupinus dormiet, ab ingenti bufone oppreſ-
ſus eſt, qui os dormientis infixis ſuperno, & inferno labio quatuor pedibus obſedit; qua-
re detrahere bufonem certus erat interitus, non amouere, quid letho crudelius. Idcir-
co quidam ſuaſerunt, vt patiens ſupinus ad feneſtram deferreretur, vbi ingens araneus
telam texebat. Hoc facto, araneus, hoſte conſpecto, ſtatim filo ſe librauit, & bufoni
ſpiculum infixit; tunc bufo intumuit, ſed non receſſit; at tertio ab araneo repetitus mor-
tuus decidit, hancquè gratiam araneus hoſpiti ſuo retulit, Inſuper rubetæ inanimata
quædam abominantur, vt ſal quo bufo inſperſus, vt voluit Albertus, ad oſſa vſq. conſu-
mitur. Deinde à graui odore abhorrent, quocirca, ex Palladio, ad has beſtias ab hortis
fugandas coloni rutam, naſturtium, corium, & quicquid ſpirat grauitatem odoris, adu-
runt. Immò, & odorem florentis vineæ fugiunt. Præterea ſunt alia tum animalia, tum
plantæ, quibus cum bufones maximum habent conſenſum. Primùm inter hos, & alaudas
criſtatas maximam cadere ſympathiam vulgus credit, cum afferat hanc autem in terra
oua parere, quæ poſtmodum à bufonibus fouentur, quod à veritate alienum eſſe Alber-
lib. 7. Phyt. cap. 15. tus teſtatur. Deinde ob quamdam ſympathiam rubeta muſtelam ad ſe allicit (mirum ſpe-
ctaculum) vt à viris fide dignis Porta accepit; quamuis ab aliquibus. Veterum adhuc lit-
teris non ſit proditum. Siquidem muſtela ex arboribus rubeta inſpecta, vociferatur, qua-
ſi auxilium implorans, deinde deſcendens in os patulum expectantis rubetæ illabitur. Si
plantas conſideremus, bufo plantagine delectatur: nam ictus ab araneo, vel ſerpente,
hac demorſa planta, ſibi medetur, vt aſtruit Plinius. Saluiam etiam bufones amant; cum
ſub illius frutice libenter ſtabulentur, quemadmodum ex duabus hiſtorijs licet colligere.
Centur. I. memor. Primam recitat Ioannes Boccacius (referente Mizaldo) de quodam in horto folijs ſaluiæ
dentes fricante, qui paulò poſt obijt. Quamobrem familiares, & conſanguinei cauſam
repentini interitus inqurentes, totum ſaluiæ fruticem extirpari iuſſerunt, ſub quo magnū
bufonem inuenerunt, qui ſaliua fortè folia ſaluiæ hume faciebat, & halitu totum fruticē
inquinabat. Alteram habemus à Pa reo, qui tradit duos mercatores non longè ab vrbe
Toloſana, dum prandium in hoſpitio parabatur, in hortum diuertentes folia ſaluiæ le-
lib. 20. c. 24. giſſe, illiſquè illotis, pro dentium frictione, & vini infuſione vſos fuiſſe, qui poſt prandiū
facti tumidi cum lingua nigricante, maximam veneni ab hoſpite ſumpti ſuſpicionem de-
derunt, Tandem in horto penès ſaluiæ fruticem magnum cauum bufonibus plenum in-
uenerunt.

VENENVM, ET MEDELA.

PAuco, & miti veneno rubetam redundare ſcripſit Albertus. Verùm Geſ-
nerus hoc aſſertum fortè verum eſſe in Germania ob regionis frigidita-
tem tradidit; Niſi fortè Albertus cuiuſdam authoris opinionem ſecutus
fuerit, qui ranunculum viridem pro rubeta intellexerit. Alioquin hoc ru-
betæ virus inter venena primi ordinis recenſetur; & Rhaſis ab hoc ve-
neno mulierum conceptionem impediri affirmat; Immò aſpidis morſus (Aeliano teſte)
ſi rubetam comederit inſanabilis eſſe perhibetur. Item in Pamphilia, & Ciliciæ mon-
toſis locis, qui comederint apros ſalamandras vorantes, ex Plinio intereunt. Idem con-
tingere multi exiſtimant, ſi apri rubetas ederint, Cardanus etiam affirmat, ſi ſal, quo bu-
fo extinctus eſt, in aqua diſſoluatur, & in ea induſium lauetur, hoc hominem indutū gra-
li: 3. de mor. occult. c. 19. uiſſima, & incurabili ſcabie corripi. Prædictis addamus authoritatem clariſſimi viri Eu-
ſtachij, Rudij, qui primo bufonem terreſtrem paluſtri nocentiorem eſſe ſtatuit, deinde
eius puluerem, & morſum tanquam teterrimum venenum deteſtatur. Et quamquam
morſus huius beſtiæ dentibus carentis ſit illegitimus, attamen particula gingiuis cōpreſ-
ſa madeſit ſaliua, quæ per cutis ſpiracula ingrediēs demorſos venenat, & præcipuè, ſi be-
ſtia ob iram prius inflammata fuerit. Quapropter Venefici hoc animal ſuſpendunt, &
virga percutiunt, indequè ſpumam dimanantem peſtiferum virus eſſe atteſtantur. Scho-
liaſtes Nicandri tradit, quòd venenum rubetæ collecturi pellem animalis pungunt, ſa-
niem q. inde fluentē legunt, & in potu, vel cibo miſcent. Sed non omnē rubetā veneficijs
idoneā eſſe nōnulli credūt, ſed tāntū illā in calidioribus locis verſātē; ideoq. Scholiaſtes
præedi-

E prædictus rubetam æstiuam nominauit. Alij secundùm Aelianum, puncta tantùm rubetę superficie, eam in vas aqua plenum infundunt, quam postmodum potibus additam lethalem esse perhibent. De hoc Iuuenalis sic cecinit.

Satyr. 1.

Occurrit Matrona potens, quæ molle calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam.

Antequam ad alexipharmaca huius veneni accedamus, primùm signa huius assumpti recensere necesse est. Dioscorides inter hæc, tumorem, pallorem, spirandi difficultatem, singultum, & inuitam genituræ effusionē enumerat Auicēnas prædictis signis addit gutturis inflammationem, dysenteriam, animi deliquium, vertiginem, & vomitum. Ad rem Ponxettus narrat fuisse quemdam hominem, qui inscius, accepta canna, qua infixus fuerat bufo, ex proprio agro, animalia expulit, deinde domum reuersus, cum primum comedere cœpit, cibum, quem tangebat, euomuit, nec cessauit, donec cibus illi per alienas manus administratus fuerit. Hinc intellectum est venenum ex illo calamo manibus communicatum fuisse: quod cum esset crassæ substantiæ, cutim tantùm inficiens ad intimas partes penetrare non potuit. Deniq; hoc est illud venenum, ex quo pauci euadunt, & qui curantur, secundùm Auicennam, vt plurimum fiunt edentuli. His expositis, ad remedia primò simplicia, deinde composita descendemus. Inter simplicia aliqua animalis, & eorum partes recensentur, Itaq. cancri fluuiatiles triti, & poti aduersus omnia venena, & priuatim contra rubetam à Plinio commendantur. Cinerem etiam rubetæ quemadmodum, & cinerem leporis marini saluberrimū præsidium aduersus proprios ictus Albertus prædicat. Plinius addit cerui, cornu dextrum contra rubetarum virus terra obruere, idemq; præstare sanguinem testudinis marinæ asseuerat, si cum cymino, & leporis coagulo in vino bibatur. Quid plura? lac muliebre, ex Plinio, in hoc casu datur, & instillatur. Immò ex Mizaldo, saliua hominis sani supra inflammationes à rubetis factas vtiliter inspergitur. Si de herbis verba faciamus. Dioscorides præter vomitionem, & meri potionem, in exterminando hoc veneno, duas drachmas radicum arundinis, vt totidem cypæri præscribit. Quare Boussuetus hanc sententiam confirmans sic inquit.

Extr. 226.
li. 6. de mat. med.
Signa veneni rubeta.
Remedia veneni rubetæ
Centur. 3. memor.

F

Bufonis toruum hic vultum, aut pinxisse rubetam,
Quid prodest, si sit notus vterq; satis?
Contra horum virus vomere expedit, atq; cypari
In vino drachmas exhibuisse duas.

In lib. de nat. aquat.

G Inter alias plantas Plinius in profliganda hoc veneno phynion in vino extollit, quam plantā alij poterion, alij à radicibus neruosis neurada vocant. Videtur hoc medicamentum nomen à remedio adeptum fuisse; cum phrynos rubeta sit. Nostra autem ætate ex Gesneri mente, quid sit ignoratur. Præter plantas laudatur terra sigillata, seu terra Melitensis, quam vulgus terram, & gratiam S. Pauli appellat; hæc enim cum saliua subacta, ex Paracelso, rubetæ veneno vtiliter imponitur. Item commendatur smaragdus, in quem si bufo intueatur, oculi eius crepitant, & in mensa si detineatur venenorum vim frangere dicitur. Quapropter Conciliator puluerem smaragdi ad pondus scrupuli cum vino exhibet, iubetq. ægrum in mulum recenter exenteratum ingredi, ibiq; morari donec cadauer frigidum fiat, totiesq; exenteratum mulum, vel equum, vel bouem, si mulus desit, intrare, donec effuso copioso sudore, nocumentum cesset. Aetius mulis, & alijs animalibus postpositis, patientem in clybanum, vel alium locum calidissimum ingredi præcipit, vt, euocato copioso sudore ægrotus liberetur. Alij ad expugnādum hoc virus, lapidem in capite bufonis repertum ad sydera vsq. extollunt. Simplicibus medicamentis succedunt composita, Rhasis Dialacca, & Diacurcuma laudat. Alij magna antidota, scilicet theriacam, & mitridatium cum vino data tribus continuis diebus probant. Alij Quintam essentiam theriacalem à Matthiolo descriptam propinant, & extrinsecus oleum de scorpionibus Matthioli adhibent. Crollius proponit arcanum Theophrasti ad quæ uis venenorum genera præstantissimum. Postremò ad bufones in ventre genitos educendos Gesnerus in libro quodam Germanico manuscripto, inuenit hoc præsidium. Sumitur serpens exenteratus, capite, & cauda amputatis, & in frusta sectus in aqua elixatur; pinguedo autem supernatans patienti bibenda exhibetur, sicq. bufones per vomitum eliciuntur, idq. toties repetitur donec omnes exierint.

Smaragdus remediū est huius veneni.

H

In Basil. chym.

DENOMINATA.

Exerc. 226.

AB animantibus denominatis à rubeta, vel bufone inchoantes; primò inci-
demus in quandam accipitris speciem, quæ rubetaria cognominatur, quo
niam rubetis insidias tendit. Item ex Scaligero quidã piscis in Aethio-
pia capitur capite fœdo, & quasi bufonis vario, atq. maculoso, in reliquo
corpore, congrosimilis; ideo hunc piscem Bufocongrum appellant, sunt
etiam apud Indos animalia *Gutes* nuncupata, quæ bufonis faciem repræsentant: hæc ab
Incolis Diabolo sacrificari solent, vt legitur in historia morali Indiæ occidentalis. Ve-
rum maiori admiratione dignum est homines etiam à rubetis denominari. Siquidem

lib. 5. c. 18.

Phrynondas vir Atheniensis fuit notæ improbitatis. Vnde, vt notat Etymologus, ho-
mines improbos phrynondas cognominant; quia huiusmodi homines maligni sint, vt ru-
betæ, quæ Græcis φρῦνοι appellãtur. Item Phrynis citharædus Mytylenæus fuit, & Phry

Iliad. χ.

nichi duo Athenienses Tragici. Quorum omnium Suidas meminit. Immò Phryne mere
trix olim famosa fuit, vt scribit Eustathius, quæ ita fortè propter pallorẽ cognominata
fuit. Ad herbas si nosmet conuertamus. Prima fronte se se offert φρύνιον fruticis genus;

Planta.

aliàs Poterion apud Plinium vocatum, quia venenum rubetarum profligare dicatur.
Quamuis hoc nomen phrynion, paronichiæ quoq; an Dioscoride attribuatur Herba quæ
à Matthiolo Holostium dicitur, graminei est generis; ideoque à Taberne montano gra-
men bufonum appellatur, aut quia huiusmodi animantus ea vescantur, aut quia sub illa

li. 3. de nat. stirp.

libentissimè occultentur. Sunt, qui linariam vulgarem, vt tradit Ruellius, Germanicè
Rrottenstachs, scilicet linum rubetarum cognominent. Amplius nonnulli Germani, ex
Gesnero, cicutam Rrotterpeterle, nempe petroselinum, vel apium bufonum fortè ob fæ-
torem indigitant. Immò herbam quam Botanici cotulam fætidam dicunt, quidam Ger-
manicè anethum bufonum nominant, quamuis hæc herba cum bufonibus nil commune,
præter putorem, habeat. In quibusdã Heluetiæ locis, vt narrat Gesnerus, Botrys herba
bufonis vocitatur, quia antequam caulescat, folia circa radicem valdè adhærentia terræ
producat, forsitan ob eamdem rationem, chamæsycem plantam tithymalis adnumerant;
dam, Germani (teste Gesnero) Rroterkraut nimirum herbam bufonum nuncupant
quoniam cauliculos humi adhærentes proferat. Hodie apud nos, nonnulla, tubercula ex
materia acri supra linguam, & in partibus internis labiorum nascentia, *rospetti*, quasi par

Lapis bufo-num.

uos bufones vulgus appellat; forsitan quia tanquam bufones in tumorem eleuentur.
Postremò ostenditur quidã lapis à nonnullis bufonites dictus, à Gallis crapaudina, cum
ipsis *crapaud* bufo dicatur. Alberto hic lapis borax, & alibi lapis Nise, alias Nuse voca-
tur, quem in capite bufonis nasci asseuerat. Agricola agens de fossilibus memorat Bron-
tiam, quam bufonis lapidem maiorem, & cerauniam, quã bufonis lapidem maiorem le-

li. 5. de nat. foss.

uem interpretatur. Hic lapis, secundum aliquos, interdum est albus, qui præfertur, ali-
quando fuscus, & subniger, qui probatur quotiescumq. in medio gutta citrina conspici-
tur, aliter est virulentus. Immò ætate Alberti, totus viridis inuentus est, & eodem refe-
rente, figura bufonis in lapide quandoq; impressa visitur. Elicitur autem lapis ab ani-

lib. 22. de An.

mali hac ratione. Bufo in quapiam cauea, inclusus Soli ardentissimo, aliquot dierum
spatio exponendus est, donec siti afflictatus, onus capitis, scilicet lapidem per os depo-
nat, qui statim excipiendus est, priusquam ab animali resorbeatur. Alij ex Mizaldo, bufo-
nem in fictili pertuso clausum formicis edendum in myrmecia collocant sic enim fit, vt
exesa carne, lapis cum ossibus relinquatur. Prædictum modum seruari in Anglia Ge-

Centur. 9. memor.

nerus tradit, sed rubetam annosam per medium scissam sine vllo vase formicis expo-
nunt, inde postea carne exesa, os frontis nigricans, & prædurum sumunt, & pro legitimo
lapide fubonis vsurpant. Brasauolus scribit, se in capite huius animalis lapidem inue-
nisse, qui potius erat frontis os in lapidem concrescens, cum animal terra sæpè alatur.
Quocirca Gesnerus sibi persuadere nunquam potuit solidissimum lapidem in huiusmodi
animante generari posse, quia summa durities, à summis causis efficientibus dimanare

lib. 8. Mag. Nat. c. 9.

debent. Porta quoquè fatetur se multos bufones dilaniasse, nec vnquam lapidem vllum
inuenisse, propterea illum, qui pro lapide bufonis passim ostenditur, mineralem esse ex-
stimat. Nos lapidem, quem sub hoc nomine conspicati sumus osseæ potius substantiæ
ad

E ad mentem Brasauoli,& Gesneri,esse opinamur. Alij fuerunt huius sententiæ,hunc lapidem nasci ex illa viscosa spuma, quam bufones hyberno tempore in cauo congregati in caput magni bufonis afflant. At Christophorus Salueldensis hunc lapidem in quadã specie rubetæ apud Gallos,& Hispanos tantummodo oriri asseuerantius dicit; quæ rubeta cornuta est,maculis croceis,& nigris liuentibus insignita nomine borax. Gemma verò eiusdem nominis magnitudine mediocris fabæ annulis Principum includitur. Etenim lapis hic,præsentibus venenis colorem mutat,& quasi sudans guttas emittit. Idem de glossopetra verum esse nonnulli affirmant. Indica etiam gemma est, ex Georgio Agricola,subrufo colore,quæ attrita purpureum colorem effundit, &(mirum dictu) à nostris bufonibus expetitur. Hinc forte originem habuit illud,quod de cognitione huius legitimi lapidis circumfertur,nimirum si ostendatur bufoni,& ipse se se erigat, quasi lapidem contacturus,tunc illum optimum,& legitimum esse cẽsendum est:hoc ex relatione cuiusdam medici Regij Mizaldus scripsit.

Lapis bufonis in qua rubeta oriatur.

Cent. 9. memor.

F PRÆSAGIA, PRODIGIA, Monstra.

GVlielmus Gratarolus scriptis mãdauit plures bufones, magnos præsertim à cauernis vesperi egredientes pluuiã præsagire. Suessanus tradit quòd, bufonem quempiam obuiam fieri,fœlicissimum augurium fuisse Antiquitas existimauit. De prodigijs habemus anno 1091. in Teutonicis partibus carnem cum sanguine pluisse,& bufones cum piscibus è cœlo cecidisse,vt legitur in fragmẽto historiæ Germanicæ incerti authoris. Amplius anno 1553. in villa quadam Thyringia ad Vnstrum,à muliere bufo caudatus natus est, quemadmodum in libro de Prodigijs,& Ostentis habetur. Nec mirum quia Cœlius Aurelianus, & Platearius scribunt mulieres aliquando cum fœtu humano bufones, & alia animalia huius generis eniti. Sed huius monstrosæ conceptionis causam non assignant. Tradit quidem Platearius illa præsidia,quæ ad prouocandos menses commendantur,educere etiã G bufonem fratrem Salernitanorum,quemadmodum Aliqui lacertum fratrem Longobardorum nominant. Quoniam mulieres Salernitanæ potissimum in principio conceptionis succum apij,& porrorum potant,vt hoc animal interimant,antequam fœtus viuiscat. Insuper mulier quædam ex Gesnero,recens nupta cum omnium opinione prægnans diceretur,quatuor animalia bufonibus similia peperit & optime valuit. Itẽ alia,cum puerum enixa esset,inter secundas animal ranæ,vel bufoni similimum eiecit. Huiusmodi autem animal ad molæ genera Amatus Lusitanus reduxit. Idem nonnullis mulieribus in Heluetia,sed rarius Gesnerus accidisse audiuit. Cæterum maiori admiratione tenemur,dum intelligimus homines aliquando bufonem euomuisse,cum horrendum dictu sit tales bestias in ventriculo,& intestinis humanis stabulari. Huius rationem naturalem Gesnerus assignare nititur,dum inquit id interdum posse euenire à genitura horum animalium,nimirũ ab vno,vel altero ouo à continua illa serie separato, quæ cum potu aquæ incautè hauriuntur. Et licet in terra,& aqua bufones quandoque ex putri materia producantur; in corpore tamen humano id fieri non posse eruditi viri existimant. Lumbrici quidem in intestinis ex putredine procreantur,sed non ducunt ortum ex materia tam putrida,qua-H lem generatio bufonum expostularet. Quapropter hausta bufonis genitura, & stomachi villis ob viscosam substantiam adhærens nõ concoquitur, neq. à calore superatur, cum humanæ naturæ penitus aduersetur. Immò vis venefica non dispergitur,cum in pelliculla ouum contineatur,sed statuto tempore animal gignitur,quod ibi natum cum meliore nutriatur alimento non venenat. His addamus quòd minus veneni est in genitura, quæ in aqua reperitur,quemadmodum etiam rubetæ palustres terrestribus minus venenatæ esse perhibentur.

li. 1. de Aug.

In cap. de reten. menstr.

Bufones muliere orti.

Quomodo bufones in humanis intestinis generentur.

MIRACVLA.

lib.4.c. 86.

LEgimus apud Heiſterbacenſem in hiſtorijs miraculorum, quod Monachi
quidam Prumienſes, feria tertia ante diem cinerum, in priuatis cuiuſdam
ſacerdotis ædibus, ad cœnam inſigni magnificentia, ingentique epularũ
apparatu inſtructiſſimam acceſſerunt, vbi ad dimidium vſq. noctis lautiſſi-
mè ſunt comeſſati. Denuò, priuſquam dilucularet, ad comedendum ſur-
gentes, gallinam præparari iuſſerunt. Verum, qui hanc ad coctionem exentera bat, ma-
gnum bufonem viuum in illius aluo reperit. Ideoq. repente magno edito clamore om-
nes comeſſatores ad ſpectaculum conuocauit, qui gallinæ inteſtina in magnum bufonẽ
transmutata conſpicati, & magna admiratione refertiâ loco conuiuij ſtatim receſſerũt.
Idem Author recitat miraculum, quod accidit in Perge villa Diecæſis Colonienſis; vbi
quidam delicatus ſacerdos, voluptatis gratia, æſtiuis diebus, vinum non niſi in phiala
diligenter refrigeratum bibere ſolebat. Vnde quadam die phialam vino plenam attol-
lens magnum bufonem in fundo inſidentem conſpicatus eſt. Interim, depoſita ſtatim
phiala, dum mirabatur, quomodo tam grande animal per anguſtum vaſis orificium ingre-
di potuiſſet, illud euanuit. Aliud etiam admirandum prædictus Author ſcribit de vſura-
rio, qui vltimum diem obiens partam vſuris hæreditatem filio reliquit. Etenim quadam
nocte, ianua pulſata, & ſeruo accurrente, audita fuit vox nomen olim Domini domus
exprimens, dicenſq. Domino harum ædium ianua recludenda eſt, ſed reſpondente famu-
lo Dominum illius domus mortuum eſſe, replicatum fuit. Deferas igitur hos piſces, qui-
bus ego veſcor. filio meo, nam de maleo ianuæ illos ſuſpendo. Mane autem domo exeun-
tes multos bufones in ſyndone ligatos inuenerunt. Pariter ex eodem Authore habemus
quod in villa Carpania Diæceſis Colonienſis Theodoricus cognomento Cancer ab
agro tribulos auferens bufonem magnum conſpicatus eſt, qui in pedes poſteriores ſe
ſe erigens hominem quaſi ad pugnam prouocabat; homo arrepto baculo bufonem occi-
dit. At Theodoricus hinc diſcedens cum minus ſuſpicaretur (mirabile dictu) bufo extin-
ctus veſtigia ambulantis inſequebatur, ſed reuerſus illum transfodit, & concremauit; ni-
hil tamen profecit, quia locum adeò remotum adire non poterat, quin illuc huiuſmodi
beſtia accederet. Idcirco Theodorico cum venatore ſocio equitante, & mirabilia prædi-
cti animalis narrante, bufo per equi caudam ad eum ſcandebat, mox ab equo deſiliens
eum interfecit. Iterum, ipſo ſedente cum multis alijs, in proximo parietis angulo prædi-
ctum bufonem conſpiciens dixit; Ecce Diabolus ille, à quo nunquã liberabor, moxq. nu-
dato femore permiſit ab ipſo accedente morderi. Poſtea proiecto animali pars intumu-
it, indeq. liberatus, factus eſt vir religioſiſſimus. In villa proxima, quæ Vuintene nomina-
tur, ex eodem Heiſterbacenſi, vbi multi Iudæi commorabantur. Hi altare multis pannis
tegerunt. Vnde ſacerdos, tempore ſacrificij ad altare accedens, reuolutis pannis, maxi-
mum bufonem inuenit, ſed ipſo clamante, cuncti Iudæi immo, & multi Chriſticolæ ad
ſpectaculum accurrerunt, qui in ludibrium Iudæorum riſum continere non potuerunt.

lib.10.

lib.12.c.18.

lib.10.c.64.

cap.69.

MORALIA.

IN doctrina morali peccans bufoni aſſimilari poteſt: nam quemadmodum
bufo ab aranea ictus, cũ videat vltionem exercere non poſſe, ob iram ex-
candeſcens adeo intumeſcit, vt diſrumpatur. Sic miſerandæ conditionis
homo tanquam bufo, ſi ab ictu reprenſionum, vel concionatoris, vel viri
iuſti pungatur, cum reſpondere nequeat, ingentem colligens iram ita cru-
ciatur, vt tandem criminibus aſſociatus pereat. Iterum bufo quamquam ſit venenoſus,
tamen combuſtus, & in cinerem redactus vim veneficam deponens, virtutem medicam
adipiſcitur; Pariter homo veneno criminum imbutus per pænitentiam, & humilitatem
in cinerem redactus vim peccati amittit, gratiamq. & virtutem acquirens alijs præſidio
eſſe poteſt. Vt legitur de Paulo Apoſtolo, qui cum prius eſſet bufo veneni plenus,
tandem

Buffo aſſimilantur peccanti, & peccato.

tandem in medicum animarum tranſmutatus eſt. Immò peccatum ipſum bufo poteſt appellari, quemadmodū legitur de illa muliere, quæ ad confeſſarij pedes dum pęnitentiæ ſacramentum obibat, quotquot crimina ab ipſa perpetrata pronūciabat, tot bufones ab eius ore egredi viſi ſunt ab homine pio, qui in eodem templo orans morabatur. Inſuper duæ ſunt principales peccantium ſpecies, nempe Iracundus, & Auarus, quæ cum bufonibus optimè comparantur. Quandoquidem ratione iracundiæ, bufo adeo ira efferueſcit, vt impoſito in illius ore bacillo, prius moriatur, quàm dimittat. Similiter homo iracūdus quandoq. alicui ita infenſus eſt, vt occaſionem vltionis non inueniens vehementer ſuccenſeat, & pereat. Cæterum homo auri ſitientiſſimus, qui nulli rei, niſi opibus, & diuitijs inhiat, bufonis naturam æmulatur, qui dubitans, ne terra deſit, nunquam tantum illius edit, quantum famem explere poſſit. Item Auarus à mortuis etiam tributum extorquens famem diuitiarum ſaturare non poteſt. Denuo ritu bufonis in cauernis opum ſtabulatur, & omnes, quibus cum verſatur, veneno auaritiæ inficit. Demùm bufo quantò maior eſt, tanto peior, quia maiori veneni copia redundat. Pari ratione diuites quò maiores ideſt potentiores, eò peiores, ratione criminum, eſſe perhibentur; nam inſtar bufonum cauos quærunt, in quibus clandeſtinos contractus exercere poſſint: etenim qui male operatur, odit lucem. Poſtremò nulli rectius comparari poteſt bufo, quàm Diabolo. Quandoquidem, ſi bufo ſecundùm Phyſiologos, os in dextro latere abſcondit, quod proiectum in feruentem aquam, eam illicò refrigerat; Diabolus in hoc intellectu bufo nuncupari poteſt cuius oſſa occulti detractores eſſe feruntur, qui proiecti in aquam feruidā ſcilicet, in cætum hominum pietate, & charitate feruentium, illos ſtatim refrigerant, dū tales ſemināt lites, vt iurgijs per diem perq. noctem ſcateant. Iuxta illud Prouerbiorum. *Omni tempore iurgia ſeminat.* In prædictę ſententiæ confirmationem, ſi bufo lucidiſſimos habet oculos, herbas dulces vorat, & rutam fugit. Diabolus tanquam bufo his conditionibus gaudet; namq. ſcientia naturali, & ſubtiliſſima cognitione velut oculis lucidiſſimis eſt inſignitus, homines, ob dulcedinem deliciarum, criminoſos deuorat: verùm ſi iuxta hos ruta amaræ pænitentiæ, & memoriæ mortis ſeratur, proculdubio bufo diabolicus ſtatim recedet.

Homo iracundus.

Diues auarus.

Cap. 16.

SYMBOLA, ET SIMVLACRA.

PRætermiſſo ſymbolo muſtelæ in os bufonis ingredientis cū Dicto, CALLIDIOR ERRAT. Quod in capite de muſtela exaratum fuit: in pręſentia tantùm ſymbolum ſeu Inſigne Gallorum, ex Textore, deſcribemus. Hoc igitur tres bufones nigri in planitie flaua exornabant. Sed poſtmodùm Clothoueus ſymbolum, ſeu Inſigne tribus lilijs aureis in ſpatio cæruleo decoratum, tamquàm cælitus demiſſum vſurpauit. Ideo maga illa, nomine Alruna, veneficis artibus effecit, vt ſpectrū quoddam triceps, nimirum Aquilæ, Leonis, & bufonis Marchomiro Troianorū Regi, Ilio deſtructo, & quietē quęrenti, noctuq. dormenti appareret: ex quibus Aquila eum ſic allocuta eſt. Genus tuum, ò Marchomire opprimet me, conculcabit leonem, & interficiet bufonem; quibus verbis ſignificabat futurum eſſe, vt poſteri eius Gallis, Romanis, & Germanis imperaturi eſſent. Siquidem bufo Gallorum Inſigne denotabat. De ſimulacris ſcribit Ripa, per bufonem, poſſe elementum terræ figurari: nimirum ſi pingatur mulier adultæ ætatis veſtibus leucophæi coloris induta, ſuper quibus variæ bufonū, herbarum, & fructuū ſpecies delineentur. Icones enim bufonū in hoc ſimulacro locum habere videntur, cum hæ beſtiæ terra nutriri dicātur. Amplius idem Author ad exprimendum auaritiæ ſimulacrum, effigiat mulierē paſsis capilis, dextra manu bufonem, & ſiniſtra marſupium ſtringentem. Bofonis icon huic ſimulacro propriè competit: ſiquidem hæc beſtia legitimum auaritiæ ſymbolum eſſe perhibeatur; cum ad mentem Phiſiologi nunquam terra ſaturetur, cum vereatur, ne temporis tractu ſibi deſit. Item in ſimulacro Iniuſtitiæ Ripa exhibet iconem mulieris albis veſtibus, ſed maculoſis indutæ cum gladio in dextra, & bufonem in ſiniſtra manu Maculæ veſtiū nil aliud eſſe iniuſtitiā, quàm corruptionem deſignant Bufo indicat auaritiam; cum iniuſtitia ſæpiſsimè inſatiabili opum cupiditate irretiatur. Demùm vt taciturnitatis ſimulacrum exprimat, idem Ripa pingit mulierem nigris veſtimentis tectā,

Par. 1. Icon.

Auaritię ſimulacrum.

par. 2. Icon.

par. 3. Icon.

anuloq.

anuloq.os obſignantem cum rubeta ſecus pedes. Vel quia ad quamdam rubetæ ſpeciẽ mutam alludat, vel quia reſpiciat rubetam in ſigillo Mœcenatis inſculptam ſilentium indicantem, de qua ſuperius actum fuit.

VSVS IN MEDICINA.

RVbetæ, & earũ partes, ad multas affectiones conducere dicuntur. Idcirco Marcellus totum animal cum adipe vrſino in olla rudi pro Arthriticis di ligenter coquit. Ad Strumas delendas, ex Porta, certiſſimo experimento rubeta in oleo decoquitur, donec extabeſcens in oleum conuertatur, quo pars affecta pluries inungenda eſt. Alij rubetam diſſectam regioni renũ, ad lotium prouocandum, applicant; hocq. præſidio nonnullos aſcite laborãtes liberatos fuiſſe autumãt. Inſuper rubeta cocta, & inſtar emplaſtri cynanchicis impoſita adeò pro- B deſt, vt Cardanus affirmauerit quemdam, ob hanc affectionẽ, moribundum ſolo hoc prę ſidio liberatum fuiſſe. Quocirca Mizaldus filum, quo rubeta ſuſpenſa interierit, eamdẽ opem in angina præſtare poſſe opinatur. Arnoldus recipit bufonem maximum exente- ratum, ipſumq. radice laureolæ, ſtercore gallinæ, ſale, & vnguento dialtheæ infarctum in veru aſſat, donec comburatur, pinguedinemq. inter aſſandum cadentem colligit, qua fiſtulas prius linit, deinde puluerem eiuſdem bufonis toſti cum maxima vtilitate ægro- tantis inſpergit. Ideo non eſt mirandum, ſi quidam ruſticus Geſnero retulerit ſe prædi- cto remedio fiſtulas in quacumq corporis parte ortas fæliciter curaſſe. Sunt. quidam nu peri, qui rubetam aridam buboni peſtilenti imponunt, vt virulentam qualitatem ad ſu- perficiem trahãt. Quamuis alij, ex Porta, rana vtantur, qua pereunte, aliam imponũt, idq. toties repetunt, donec vna ſuperſtes remanſerit. Inſuper ſolent bobus faſtidium cibi af ferre quædam viroſa linguæ incrementa, quę ranas veterinarij appellãt: curantur autem cuſpide lignea, qua rana rubeta transfixa fixa fuerit, & celeriorem afferet opem, ſi in ea aruerit. Item hoc animal in quacumq. hæmorrhagia commẽdatur; nam Geſnerus narrat ſe intellexiſſe Fridericum Saxoniæ Ducem ad ſãguinem ſupprimendũ, bufonem prius C veru ligneo transfixum, & in vmbra diligenter arefactum, deinde in ſyndone inuolutũ manu tenendum laborantibus præbuiſſe, donec intra manum incaleſceret. Cuius reme- dij rationem naturalem inuenire non poſſumus, niſi hanc horrori, & metui attribuamus quem hoc animal homini incutere ſolet. In hoc affectu Ioannes Vrſinus bufonem com buſtum probat dum inquit.

lib. 6. Phyt. cap. 11.

Cent. 8. Me mor.

lib. 3. Bren.

lib. 5. Phyt. cap. 22.

Bufo vſtus ſiſtit natura ante cruorem.

Hinc Marcellus portionem ranæ rubetæ in furno exiccatæ in linteolo ligatam de collo laborantis hæmorrhagia ſuſpendit. At in ſuperfluo hæmorhoidum fluxu Nicolaus Flo- rẽtinus emplaſtrum ex cinere bufonis concinnatũ ſuperponit, quoniam virus animalis aduſtione conſumi ſcribit. Immò ad exterminandum prædictum affectum eodem cine- re tanquam peculiari arcano medicum quemdam inſignem Lutetiæ vſum fuiſſe Geſne rus intellexit. Crollius in Baſilica chymica, amuletum collo appendendum proponit, quod à venenis, à peſte, & à morbis aſtralibus corpus humanum tuetur. Recipit autem puluerem bufonum ad radios Solares arefactorum, qui puluis obturatis, vel auerſis na- D ribus elici debet; nã bufones octodecim duas pulueris vncias plus minus exhibere ſo- lent. Neq. hoc à veritate alienum eſſe videtur, cum promulgauerit Geſnerus, ſe nouiſ- ſe multos qui, graſſante peſte, puluere rubetæ aridæ buboni impoſito mirum in modum virus extraxerunt. Crollius etiam puluerem bufonum ſupra quoſcumq. morſus vene- natos inſperſum veneficam vim elicere ſcripſit. Hinc multi colligunt hoc puluere quæ- cumq. vlcera maligna, & canceroſa ſanari poſſe. Quamobrem quidam author innomina- tus, in vlcere canceroſo, ſumit bufonem craſſum, in bilance ponderat, additq. eiuſdem ponderis cancros viuos, deinde in olla rudi diligenter luto munita, relicto tamẽ exiguo foramine vrit lento igne, & cinere fælici cum ſucceſſu vtitur. Quoad virtutem partium huius animalis Plinius iecur, vel cor rubetæ in panno leucophæo ad febres quartanas eliminandas alligat. Et Nicander lienem, aduerſus omnia venena valere aſſerit; ſan- guinem verò pſilothrum eſſe medicamentum aſtruit Kiranides. Item, ex Cardano, pedes

in lib. de cur. morb. c. de hęmor.

in lib. de intern. rer. ſign.

Vlceris can ceroſi cura- tio.

E pedes viuentis rubetæ abscinduntur, Luna vacua ad Solis synodum properante, quibus collum patientis strumas circundatur; etenim adeo prosunt, vt sæpæ ægrotantem à morbo liberent. Immò, & excrementa huius bestiæ in medicina aliquam prærogatiuam habere dicuntur. Siquidem sudor è compressis bestiæ tuberculis dimanans, virus rubetarum profligare fertur; si veritatem Porta assecutus est. Tandem lapis in hoc animali inuentus, & ab homine gestatus, secundum Physiologum, cuiuscumq. veneni malitiam arcet. Nuperi quidam hunc in lithiasi, & in dolore iliaco probant. At ex Nicolao Myrepso, de collo hydropici lapis hic suspensus, itaut ad stomachum vsq. perueniat, illum sanat. Ad finem multa sunt medicamenta composita, quæ rubetas recipiũt. Nam Galenus describit acopon diaphrynon, idest ex ranis rubetis paratum, quo vsus est vir xysticus, nempe iaculator, & à toto affectu conualuit, Acopon etiam ex rubetis, quod omnem affectionem tollit apud Aetium describitur.

lib. 3. Phyt. cap. 26.

li. 7. de cõp. me. per gen.

li. 12. c. 44.

VSVS IN VARIIS.

F DE vsu huius animalis in cibis nihil in præsentia dicemus. Quãdoquidẽ venenata à calore natiuo superari nequeunt. Quamuis Petrus Martyr scripserit Hispanos quosdam in Peragua Insula noui orbis vrgente victus penuria, bufones coctos emisse. Lerius quoq. tradit in Historia nauigationis in Brasiliam, Americanos bufonibus minimè exenteratis, & tostis vesci; quapropter, ob regionis temperiem, has bestias veneno carere opinatur. Verum quidem est ad varios etiam vsus trahi. Siquidem carne rubetarum in hamo posita purpuras allici Albertus testatur. Pariter ex eodem authore, buso vstus, & in cibis falconi datus prohibet, ne pennæ à tineis exedantur. Sunt qui rubetam in nouo fictili conclusam in medio segetum obruant, vt noxias tempestates arceant. Archibius enim (referente Plinio) scribens ad Antiochum Scytiæ Regem hoc narrauit. Immò, ex eodem, ad aues, & vermes à segete fugandos, rubetam circa arua ferri nonnulli iubent, deinde clausam in olla in medio campi humandam esse dicunt, sed eruendam priusquam metatur, alioquin segetes quemdam amarorem contrahere existimant. Sunt qui officulum in dextro latere G rubetæ inuentum apocynum vocant, quia canum impetum cohibere feratur. Præterea Alij hoc officulum, ad venerem concitandam alligant. Plinius verò in hoc casu neruos rubetæ dextro lacerto appendit. Cæterùm Porta huiusmodi officulo amorem etiam conciliari asseuerat. Propterea Iuuenalis ad hoc alludens canebat hunc in modum.

li. 10. Dec. 3

lib 7, Phyt. cap. 15.

Satyr. 3

Nec volo, nec possum ranarum viscera nunquam
Inspexi.

Per ranas poeta hoc in loco rubetas intellexit; nam ex liene iecore, prædicto officulo, & reliquis ranæ rubetæ visceribus veneficia, ad mentem Plinij, parabantur. Deniq. rubeta cum fœdum, & horribile aspectu sit animal, hac in corio recenti pecoris alligata, Plinius amorem finiri perhibet. Sunt præterea aliæ superstitiosæ nugæ ab rubetam attinentes, quæ, breuitatis studio, omittuntur.

DE

DE RANVNCVLO VIRIDI. CaP. III.

SYNONIMA.

RAna hæc viridis, vt diſtinguatur à rana viridi amphibia edili, debet vocari rana parua viridis terreſtris, vel ſecundum Plinium rana minima, & viridiſſima, & ſecundum alios calamites, quia inter calamos, ſeù arundines ſæpè verſetur, vt explodatur ſententia Alberti, & Aggregatoris, qui bufonem ranam calamitem cognomināut. Immò quia in agris frequenter vagatur, ab Iſidoro agredula indigitatur. A multis alijs rana ſylueſtris dicitur vel quia in ſyluis libenter erret, vel, vt voluit Syluaticus, ad differentiam ranæ viridis, quæ edendo eſt. Geſnerus ſcribit quòd χάντις, apud Heſychium, & Varinum hortorum ranā ſignificat, fortè quia ſua voce imbres præſagiat. Alioquin hæ ranulæ ob vocē, quā edunt βρέξαντες nuncupantur. In quodam codice antiquo Plinij Dryophetes legebatur vbi Hermolaus Barbarus legendum cenſet Dryopetes, ſeu Dryophytes, quoniam hoc animal in arboribus verſetur. Quare Sipontinus diphthitas perperam legit, cum dryopetas legere deberet. Nam βάτραχος δρυοπετής appellatur hæc ranula, cum de arbore in arborem, quaſi volando tranſire videatur. Alij δρυοβάτην βάτραχον vocant, quoniā per arbores incedat. Etenim δρυοφύτην non rectè poſſumus ranam hanc, ex proprietate linguæ græcæ, appellare, quāuis Hermolaus hoc nomen tanquā ab arboribus, & fruticibus cōpoſitum admittat. Nos potius δρύοφυτον vocare deberemus, quæ vox natū, vel natam in arbore ſignificat. Alijs vocitatur διοπέτης, qm̄ nō à terra nata, ſed ex cælo delapſa videatur. Verū hoc nomē, ranæ potius tēporariæ cōpetere videtur, de qua in capite ſubſequenti verba fient. Non erit igitur mirū, ſi ab aliquibus rana hæc arborea dicatur. Plautus de diuite auaro blandiēte pauperi hæc habet. *Vbi manum inijcit benignè ibi onerat aliquā zamiam.* Scholiaſtes zamiam damnum interpretatur; item zamiæ ſecūdum ipſum, dicuntur ranulæ in arbore, quæ niſi detrahantur, alios lædunt. Bononiæ ranella vocitatur; cum Latinis ranula, ideſt parua rana appelletur. Idcirco Racula ab Aggregatore, voce latina corrupta, dicitur. Nomina barbara de hoc animali apud Syluaticum leguntur, vt Cuconiones ranunculi virides, item Bleſaricon ranunculus viridis. Gallis vulgò ſecundum Syluium Croiſſetz dicitur, alioquin Graiſſet, vel Verdier à colore exprimitur. Sabaudis Renogle. Germanis Loubfroſch. Polonis zaba trauuna.

li. 12. Orig.

DESCRIPTIO, ET NATVRA.

RAna, de qua in præſenti capite ſermo habetur, vbiq. viridi colore perfuſa eſt, præter pedes, & digitos, quorum color ex luteo, & rufo mixtus eſſe videtur, vnguiculi autem extremi globulis quibuſdam terminātur. Geſnerus hanc ranam menſe Iunij captam diſſecans ſanguinem paſſim; ſed paucum inuenit; cor albicans, iecur nigricans, lienem, & aliquot oua obſeruauit. Hoc igitur animal inſtinctu naturali inter frutices verſatur, arbores ſcandit, roriſq. linctu victitat, vt ſcribit Hermolaus; hyeme in terra conditur. Verno tempore, vt notat Georgius Agricola, poſteriore parte adhuc occultata, anterior ſupra terram eminere videtur. Amplius ranæ virides hanc vocem Brex à natura ſibi compararunt, ideoq. clamitantes brexare dicuntur, dum arboribus præcipuè inſidentes vociferando pluuiā præſagiunt. Alioquin alio tempore, ex Alberto, ſilere perhibentur. Quocirca nonnulli has inter ranas mutas recenſuerunt. Inſuper à natura non ſine aliquo veneno procreatas fuiſſe Geſnerus arbitratur; tum quia ipſis vim pſilothram ineſſe inuenit, tum etiam quia, cum quidam ranunculum viridem aliquandiù in pollice manus geſtauerit, paulò poſt illum digitum duriuſculo tumore affectum oſtendit. Et in aſſerti confirmationem

Victus.

cicimus,

E dicimus, quòd si fortè huiusmodi ranunculi ob paruitatem inter herbam latentes à bobus deglutiantur, illos summopere lædunt. Præterea nonnulli addunt; dentes his animalculis eradicari, quod aliunde, nisi à venefica horum qualitate oriri poterit. Remedia igitur in expugnando hoc veneno eadem erunt, quæ aduersus virus rubetarum in capite antecedenti recitata fuerunt. Quando verò huiusmodi bestiæ in agris alicui molestiæ erunt; Ioannes Tattus vnam in campo suspendens cæteras fugat.

Venenum.

VSVS IN MEDICINA.

NOn modicam ex hoc ranunculo viridi frugem, medici possunt demetere; cũ ad expugnandas multas affectiones conducat. Plinius, vt liberet laborãtem tussi, ipsum in os huius ranæ expuere præcipit. Syluius, ad extinguẽdum febris incendium, iubet ranas virides à fabrientibus manu detineri. Gaynerius in febre hectica sumit ranunculos in locis siccis, seu in arboribus versantes, & capite amputato, & abiectis intestinis, in aqua elixat, donec caro ab ossibus separetur, deinde cum farina hordei parat pultem pro gallinis, quibus postea ęgrotus nutriendus est. Timotheus ranunculos huius generis per medium dissectos renibus hydropicorum applicat, & aquam certo experimento per lotium educit. Amplius in cohibendo sanguine nonnulli, ex Plinio, cinere huius ranunculi vtuntur; quamuis superius rubetarum cinis fuerit commendatus. De partibus huius ranæ scribit Plinius, quòd iecur in pellicula gruis ligatum venerem concitat. Syluaticus citans verba Mesue, tradit ab adipe huius ranæ in arboribus habitantis super dentem dolore affectum linito, ipsum frangi. Cruor verò, ad mentem Dioscoridis, instillatus in vestigijs pilorum à genis cuulsorum ipsos renasci prohibet. Galenus in simili casu hũc sanguinem laudat, dum inquit, quòd Papias Laodicẽsis Antolyci medicus prius pilos in palpebris natos euellebat deinde locum dropace diligenter irritabat, locumq. chamæleone albo trito sanguini ranarum viridium permixto perlinibat, neq. renascebantur. Marcellus acu cuprea hunc ranunculum pungit, & sanguine inde emanante loca pilis auulsis, inungit, ne renascantur: id Quintus Serenus confirmare videtur dum canit.

lib. 3. par. 1. Arc.

li. 4. de cõp. med. sec. lo.

G

Præterea quascumq. voles auertere setas,
Atq. in perpetuum rediuiua occulludere te'a,
Corporibus vulsis saniem perducito rana,
Sed quæ parua situ est, & rauco garrula quæstu.

Tandem in compositis etiam medicamentis hi ranunculi locũ habere videntur. Etenim Galenus verba faciens de ijs, quæ Crito ad alopeciam conscripsit, recenset ceratum, quod cinerem ranarum minimarum recipit. Et Syluaticus in parãdo ranarum oleo pro morbo articulari, ranas virides syluaticas edilibus præfert.

lib. 1. de cõp. med. sec. loc.

DE RANA TEMPORARIA. Cap. IV.

H

SYNONIMA, ET GENERATIO.

EX differentia huic ranæ addita vnusquisquè coniectari potest hoc animal non ex genitura, sed ex putri materia generari, cum hoc vocabulum (temporarius) non quid perpetuum, sed ad tempus datum significet. Siquidem huiusmodi ranæ estiuis imbribus productæ paulo post intereunt. Hac de causa nonnulli has διοπετεῖς, quasi à Cœlo, vel à Ioue demissas nuncupãt. Quandoquidem in Poemaria, & Dardania post pluuiam, ranarum tantam multitudinẽ contigisse prodit Eustathius, vt domus, nedũ viæ repletæ fuerint. Neque aduersus hoc mali genus nullũ præsidiũ salutare, præter fugã inuentũ fuit; cũ ex Cælio Rhodigino

lib.24. lect. antiq.c.3.

digino ranis in omnia repentibus,& reſilientibus, neq. aqua, neq. cibo vti liceret. Cardanus pluuiarum mirabilium cauſam in vẽtos referre videtur. Dum inquit ventos per iuga montium ſæuientes, & ranas, & lapides per aerem deferre,conſequenterq. vnà cum imbribus ad terram demittere. Quæ ſubtilitas vt veritatem fateamur, nobis non poteſt arridere; ſiquidem æſtiuo tempore,ex guttis magnis in puluerem concidentibus ranulę oboriuntur; quemadmodum ex eodem Cardano habemus de quodam viro, qui vbi expuiſſet, intra horæ dimidiæ ſpatium, ranam exiguam pro ſputo oſtendebat. Id autem ex ſpiritu excitato ob fermentationem guttarum aquæ cum puluere factam dimanare poteſt; veluti in generatione ranarum metallicarum Agricolæ contigit. Neceſſariò enim in illa materia tophacea fit fermentatio, excitaturq; ſpiritus quidam vitalis ad generationem idoneus,ex quo,& ab exhalatione in cauitatibus lapidum concluſa ranæ illæ generantur. In ortu etiam ranæ temporariæ,vt multi volunt,pluuia æſtiuis menſibus poros terræ valdè ſiccæ ingreditur; vnde à caliditate,& humiditate materia ad generationem horum animalium præparatur: quæ tunc non ſurgunt, ſed poſtmodum cadentibus alijs imbribus, tanquam genita in inſtanti, aut à cælo cum pluuia dimiſſa apparent: hæc autẽ animantia,quamuis ad ranarum genus reducantur,tamen ſunt diuerſæ ſpeciei: cum Ariſtoteles litteris mandauerit,magnis imbribus multa conſpici animalium genera,quæ antea raro viſa fuerunt. Propterea ranæ omnes exceptis temporarijs, hybernis menſibus in terra conduntur: quoniam illæ ex ſemine,hæ autem ex putri materia originem ducentes diu viuere nequeunt.

lib.16.de ſubtil.

li.8.de hiſt. An.c.11.

PROBLEMA.

Sect. 1. probl.22.

PHiloſophus in libro Problematum cauſam inueſtigat, propter quam anni fiant morbiferi, quando copia paruarum ranarum faciem rubetæ repræſentantium à natura producitur. Hoc in loco Ariſtoeeles illas ranas intelligere videtur, quæ æſtiuis menſibus ex putri materia,operante Sole, procreantur. Quamuis etiam ſignum corrupti aeris ſit illud, quando cum imbribus ranulæ cadunt; tamen illas temporarias in terra genitas intelligit, quarum aliquæ vrgente æſtu, ſemper apparent, quæ ſi iuſtò copioſiores fuerint, anni inſalubritatem indicant. Aponenſis tradit hos ranunculos eſſe paruos, raniſq. communibus minores,coloris cinerei in dorſo,ſub ventre verò coloris citrini, quos non raro in Italia,poſt imbres, præcedente vehementi æſtu, conſpicari contingit. Ariſtoteles igitur prædictam quæſtionem ſoluens, docet illud in quocumq. loco, & regione redundare, & conſeruari quod naturæ loci, & regionis maximè ſimile, & conſentaneum erit. Ideoq. natura animantia, & res ferè omnes illius temperaturæ,& conditionis producit, qualis eſt locus. in quo producitur. Cum autem ranæ ſint humidæ,& ex putri humidaq. materia cum calore genitæ: ſi alicubi redundauerint, & conſeruentur, illum locum & cum annum calidum, & humidum eſſe indicabunt. Huiuſmodi autem anni conſtitutio ſępè ſæpius morboſa eſt, & peſtilens, quia multam materiam ad putredinem aptam corporibus ingenerat. Aduertendum autem eſt,quamuis huiuſmodi ranæ poſſint aliquãdò ob illarum abundantiam,& corruptionem generare peſtilentiam; nihilominus Ariſtoteles hoc in loco illas tanquam ſigna, non autem tanquam cauſas anni morboſi intelligit.

E De LACERTA IN GENERE, & primum de vulgari. Cap. V.

ÆQVIVOCA.

POst periucundam,& lepidam ranarum historiam ad lacertarum naturam,&
mores ponderandos descendemus; tum quia nonnulli viri eruditi ranas,
& lacertas ad vnicum genus reduxerunt;non solum quoniam omnes oui-
paræ,& molles sint,sed etiam quia omnes lacertos,idest bracchia habeāt
quapropter vocabulum lacerti,ranis, & lacertis commune esse cōstitue-
runt.Quamuis autem hoc vocabulum prius lacertis , & postmodum ranis competere vi- *lib.2.*
deatur,consequenterq primum de lacertis,& demum de ranis fuisset agendū,attamē pri
F ma fronte de ranis tanquam de notioribus,vt potè edilibus actum fuit . Ne igitur lector
in hac lectione ambiguitate laboret, animaduertere debet inter pisces squamosos litora
les vnum Coliam dictum connumerari,qui a multis authoribus lacertus nuncupatur, que *lib. 27. lect.*
madmodum in historia piscium explicauimus.Lacerti postea in scholis medicorum sunt *antiq. c.27.*
instrumenta motus voluntarij,quæ aliter musculi indigitantur. Insuper, vt notat Cælius
Rhodiginus,lacerta vasis genus est apud Iuris peritos;velut saura apud Græcos, cuius,
Ex Hermolao, Hippocrates in Palma meminit;quasi aliquod opus Hippocratis palma in
scribatur,quod nullibi reperitur. Verum quidem est , quod Hippocrates agens de luxa-
tionibus per sauras,non vasa,sed funiculos ex palmis contextos intellexit,quibus ad os-
sa reponenda chirurgi olim vtebantur. Hi autem nihil commune cum lacertis habent,ni-
si velimus sauras,nempe lacertas prædictos funiculos à ligandis lacertis,nimirum muscu-
lis cognominare . Lacerta verò genus vasis apud Iuris peritos à figura fortassis sic co-
gnominanda erat; quoniam quatuor pedibus in digitos obliquè formatis lacertorum mo
re insisteret.

G SYNONIMA, ET ETYMVM.

LAcertum,& lacertam idem esse animal omnes authores autumant, & in v- *lib. 12. orig.*
troq. genere illud efferunt; quemadmodum apud Græcos , teste Varino,
σαῦρος,& σαύρα pronunciatur . Isidorus lacertam a similitudine lacertorū
humanorum indigitat . Quandoquidem hæc bestia pedes moueat veluti
homo quadrupes incedens manus flectit Nisi velimus lacertam , quasi la-
ceratam nominare,cum hoc animal ob crurum breuitatem,serpens in quasdam appendi-
ces laceratus esse videatur . Apud Græcos legitur σαῦρα, vel σαύρα ἡ item σαῦρος ὁ nem
pe lacerta & lacertus, fortè σαυλὸς delicatus & mollis,cum lacertæ mollitie quadam sint
refertæ. Gesnerus hanc græcam vocem σαῦρα, ab Arabica voce, Herba vel Harbe deri-
uat. Alioquin in scriptis Hesychij,& Varini σαύλλα lacerta exponitur vbi etiam σαυρίγ
γη, pro herba,& pro lacerta animali legitur. Hodie apud Græcos χολισαύρα vulgò dici-
tur,nomine fortè corrupto à χλωροσαῦρα, quæ vox lacertum viridē significat. Aliter σαῦ-
H ρα ἠλιακὴ nonnullis Græcis lacerta vulgaris cognominatur, quoniam Solis calore sum-
moperè delectetur. Kiranides enim tres lacertarum species esse constituit,primam helia *Leuit.c. 11.*
cam,nempe Solarem, secundam chalcidem,& tertiam viridem appellat. Hebraicā vocem *& Nu.c. 14.*
Letaah in sacris paginis,nonnulli reptile quoddam,sed viri eruditi lacertæ genus inter
prætātur. Arabicā vocem Azab,vetus glossographus Auicennæ,voce fortè corrupta la
certum exponit; nam Hardum, Andreas Bellunensis idem animal esse explicat Item Sa-
mabras,idem Bellunensis lacertam legit. Vnde salamandræ nomen fortè deductum vi-
detur. At scatirosa,& olen sunt nomina barbara,quibus à Syluatico lacerta denotatur .
Hispanicè Lagarto lacertus,& Lagartisa,vel Lagardixa lacerta dicitur, Gallicè Lysarde
Germanice Ein Egochs, Anglicè Lusard,vel Lysard, Illyricè Gesscierka.

DIFFERENTIÆ, & Descriptio.

OMissa illorum opinione, qui lacertos ad vermes reducunt, cum vermium nomine pro reptilibus abutantur. Nos à figura, à magnitudine, a colore, & demùm à loco natali lacertarum discrimina desumenda esse affirmamus. Ratione primi, vnà cum Isidoro, plura esse lacertarum genera statuemus; quandoquidē Salamandra, Stellio, Scincus, Chamæleon, & Crocodilus in numero lacertorum reponuntur, & tamen facie, & figura à se inuicem discrepant. Ratione secundi, Rauisius Textor duplex lacerti genus, scilicet maius, & minus esse statuit. Nam ad maiores lacertas, virides, & ad minores, lacertas chalcidicas reduxit. Quam distinctionem amplecti non debemus; siquidem lacertum vulgarem in comparatione ad viridem, minorem debemus nuncupare, cum lacerta chalcidica, Gesnero teste, exotica, & nobis ignota sit. Si cōtemplemur colorem. Lacerti alij virides, alij vario colore referti esse conspiciuntur. Quare Virgilius cecinit.

Tom. 2. off.

Eclog. 2. *Nunc virides etiam occultant spineta lacertos.*

Et alibi.

Georg. 4. *Adsint, & picti squallentia terga lacerti:*

Plinius quoq. meminit lacertorum, quorum color adeo fuscus est, vt ad ferrugineum quādoque accedat. Græci ratione coloris (annotante Hesychio) tres assignant differentias, scilicet τὴν ἡλιακὴν, τὴν χαλκὴν καὶ τὴν ψλωάν, nēpè solarē, idest vulgarē lacertā, chalcidicā coloris ærei, & viridem, quæ vulgo apud nos *Ligoro* appellatur. Deniq. ratione loci, aliæ nascuntur in nostris regionibus, aliæ apud Indos, & aliæ apud Aegyptios procreantur: Etenim Palladius lacertam Nili crocodilum esse arbitratur. De quibus omnibus seorsim agendum est. Itaq. lacertus vulgaris, ex Gesneri obseruatione, digitos habet quinos valde exiles cum vnguiculis tā in prioribus, quàm in posterioribus pedibus. Hoc tamen notatur discrimen quòd digitus pedum posteriorum, qui Indicis situm occupat, longissimus est, pollexq. inferiorem locum, vt patet in manu hominis, possidet. Sed in pedibus anterioribus pollex cum cæteris digitis æqualem situm habet. Si partes internas huius animantis examinemus: Albertus linguam pilosam lacertæ attribuit; quæ sententia minimè concedenda est, nisi, per pilosam, subtilem, pilorum instar, intelligere voluerit. Nam Aristoteles bifidam potius linguam huiusmodi animalibus assignat. Immò huius rei causam inquirens protulit id ab ingluuie naturali harum bestiarum pendere. Prætereà idem Philosophus lacertis, vt cæteris quadrupedibus ouiparis exiguum, & siccum pulmonem, lienem perexiguum, & rotundum, testesq. spondylis adhærentes tradit. Tandem in fœminis, vt in reliquis quadrupedibus ouiparis eamdem esse rationem voluæ, quæ in auibus, astruit, cum ceruix infernè magis carnosa sit, & oua supernè proxima septo contineantur. Præter externam, & internam huius annimantis descriptionem, placuit non solum vulgaris lacertæ iconem cum ouis, sed etiam eiusdem sceleton ante legentis oculos repræsentare.

li. 2. de par. An. cap. 17.

Lacerta vulgaris cum ouis.

NATVRA, ET MORES.

ID lacertis insitum à natura multi autumant, vt temporis tractu visionē amittant. Idcirco Isidorus, & alij inquiunt lacertas excæcatas instinctu naturali parietis foramen, facie ad Solis radios conuersa ingredi, & tādiu ibi morari, donec pristinā visionem adipiscantur. Si hoc verum est, inquit Albertus, ergo obtenebratio oculorū lacertæ à frigiditate quadam humorem oculi constringente necessariò pendet, quem calor Solaris attenuando dissoluit, & visū huiusmodi animalibus restituit. Aelian. tamē id in lacerta excæcata citra calorem Solis obseruasse testatur. Nā vir quidā; vt ipse refert, stylo aereo oculos magni lacerti perforauit, eūq; in olla foraminibus per via, vt animal spirare posset, vnaq. terram roscidam, & herbam innominatam collocauit, & post nonā diem, lacertū recuperata visione, dimisit. Quod si verum est id alicui artificio non autē naturæ attribuendum esse iudicamus. Præterea hoc comparatum habent à natura, vt mensibus hybernis sub terra condantur, quarè non est mirum si Textor in Epithetis lacertos æstiuos appellauerit. Immò etiam à Græcis ἑξαμηνόβιος σαῦρος dicitur, quasi lacertus semestrem tantùm vitam degat. Et quamuis Aristoteles in historia animalium semestrem vitam lacertis concedere videatur tamen id, ex aliorum sententia, proferebat, quod ex verbo (aiunt) in textu posito colligere possumus, Amplius lacertæ à Solo exeuntes verni temporis nunciæ esse feruntur: Hoc innuit Baptista Mantuanus de die festo Sanctæ Agnetis sic canens.

Quomodo lacerta visionē amissam recuperent.

lib. 5. c. 35

——— ne hyberna timete
Frigora, iam redeunt clementia sydera, vernum
Tempus adest, prodite domo per rura, volucres
Apricantur, humus virides iam cogitat herbas
Hac quoq. luce ferunt longo quasi frigore functas
Vadere per sepes, & per dumeta lacertas.

Verùm hæ bestiæ ad mentem Aristotelis à cauernis exeuntes hybernum spolium deponunt, quemadmodum idem præstant autūno, antequā cauos ingrediantur. Insuper in hoc animantium genere fæminæ naturaliter maribus sunt maiores, veluti de ranis in earum

li. 8. de hist. An. c. 17.

historia ad aures Aristot. pronunciauimus. Addit Plinius lacertos compares incedere, & vno capto, alterum in capientem efferari; qđ si verum sit, nec ne, adhuc nobis non est exploratum. Hoc quidē scimus hos animantes hominibus esse beneuolos, vt inferius in sympathia, & antipathia huius animalis exarabimus. Sunt etiam lacertæ immemores, secundùm Plinium; nam si alicubi oua pariant, paulò post illorum obliuiscuntur. Illis quoquè natura adeò glutinosum ingenuit humorem, vt per medium diuisa lacerta nō pereat. Immò ex Aeliano, si huiusmodi partes iungantur tacita, & naturali quadam colligatione coalescūt, atquè ex duabus partibus vnus lacertus resultat. Et id totum cicatrix indicare solet. Caudæ etiam sæpius amputatæ renascuntur quoniam cauda pars excrementitia est, & partes huius generis euulsæ, veluti pili, & vngues iterum nascuntur. Legitur apud Interpretem Theocriti, quòd lacerta exiccata in viperam transmutatur. Quod si verum sit, nec ne, nondum liquidò constat, quemadmodum neque manifestum est lacertam instar serpentis sibilare, vt ex libro de natura rerum colligitur. At quomodo lacertæ; & aliæ quadrupedes ouiparæ moueantur, id Aristoteles in libro de communi animalium gressu, eleganter explicauit.

lib. 9. ca. 58.

LACERTAE SCELETON.

LOCVS, CIBVS, COITVS, PARTVS.

In Anglia lacertas versari multi ex Gesnero negant. Alibi verò, & potissimum in Italia copiosæ reperiuntur. Bordonius meminit Insulæ Casperiæ, in qua magni, & frequentes lacerti stabulantur, Ioannes Hugo in historia Indica tradit ibi multitudinem esse lacertarum, quæ parietibus adhærentes in lecticas, & stragula dilabuntur cum maximo dormientium terrore. Alioquin de loco particulari notum est caruernas, & sepulcra subire, spineta, & rubeta incolere, & deniq; in vetustis ædificijs, & ruderibus versari. Circa victum sciendum est, ex Plinio, carnes, & ex Aristotele non modo herbas, sed etiam omnia à lacertis vorari Prætereà, ex Columella, apibus, & vt audiuit Gesnerus, formicis etiam insidiātur Addit Matthiolus cochleas, cicadas, grillos, & similia animalcula in victum lacertarum cedere.

li. 1. Insul.

li. 8. de hist. An. c. 4.

E cedere. Congrediuntur lacertæ ad mentem Aristotelis, vt serpentes quandoquidem circa finem mensis Martij hæ quandoque ita complicantur, vt duo capita, & vnũ corpus repræsentare videantur. Postmodum oua, instar serpentum, pariunt, illaq. vt docet Aristoteles; more Crocodili, terræ committunt, ex qubus sine incubatu statutis temporibus catuli erumpunt. Lacertas autem ore parere, vt vulgus asserit, Philosophus asseuerantius negat. Insuper à lacerta fœtus omnes deuorari præter vnum magis inertẽ, qui postea parentes perimit, falsissimum esse Albertus attestatur.

li. 5. de hist. An. cap. 35.

ANTIPATHIA,
& Sympathia,

Multa sunt animalia, quorum consuetudinem lacertæ abominantur; & vicissim alia sunt, quibus cum familiaria commercia miscent. Primitùs à ciconia abhorrẽt cum hæc auis captura lacertarum pullos nutriat. Hoc Reusnerus in Paradiso poetico eleganter describit dicens,

F

Exul auis brumæ serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta.

Præuerea carnes cochlearũ, ex Plinio, appetunt, ideoq· illis inuentis ingluuiem, replẽt. Immò nec bufonum, nec scorpionum familiaritate gaudent, quoniam, ex Aeliano, se inuicem agresti odio prosequũtur. Ab araneis etiam dissident, vt refert Aristoteles. Siquidem araneæ paruos lacertos in foraminibus parietum aggressæ filamentis obducunt, deinde ictibus ad interitum vsq. petunt. Cum serpentibus acriter præliantur; hinc nonnulli lacertum ophiomachũ indigitarunt, quamuis hoc epitheton maiori lacerto, nempè viridi magis competere videatur. Lacerti amant dictamnum herbã, ad quam, vt docet Plinius, vulnerati à serpentibus statim confugiunt. Vicissim veluti lacertus serpenti est infensissimus hostis, homini amicus est coniunctissimus; quemadmodum Erasmus id multis historijs illustrat in Dialogo de sympathia, & antipathia. Quapropter vbicumque est homo, ibi libenter lacertæ congregantur, quæ eleuato capite hominem contemplari solent, & expuentis saliuam lambere. Immò lacerta ori admota pituitam humanam auidissimè lingit. Amplius si homini sub dio dormienti serpens aliquis insidietur, lacerta etiam si pusillum sit animal, per faciem, & collum dormientis cursitans, illumq. excitãs, hominem ab hoste venenato tuetur.

Herba lacertis grata.

G

COGNOMINATA,
& Denominata.

Deos aliquot animalium nominibus, Antiquitas cognominauit siquidem Dianam quandoq. Lupam, & Solem lacertum indigitauit, vt Porphyrius in tractatu de abstinendo ab animalibus, retulit. Gyrardus etiam Apolinem Saurotanum, nempe lacerticidam à Priscis appellatum fuisse autumat. Propterea quod ipsum adhuc puberem subrepenti lacertæ sagitta cominus insidiantem obseruauerint. Alioquin Sauros, & Batrachos statuarij fuerunt insignes, natione Lacones, qui, vt recitat Plinius, templa Octauiæ porticibus inclusa fabrefacerunt Pausanias etiam in Eliacis, trans fluuium Erymanthum, Sauri monumentum esse scribit, vbi etiam rudera templi Herculis conspiciuntur. Hic Saurus latro fuisse fertur, qui viatores, & Accolas vehementer afflixit, priusquam Herculi pœnas daret. Aliter apud Festum Saureas nomen serui fuit. Et σαῦροι Populi Thraciæ apud Hesychiũ, & Varinum leguntur. Deinde Sauromathas Amazonum conubio insignes Cælius celebrat, Nam Sarmathæ, & Græcis Sauromathæ Scythiæ populi à Plinio esse perhibentur. Præter hæc, nonnulla, ex quadrupedibus ouiparis animalia vocanda essent lacertina, vt Stellio, Scincus, salamandra, seps, siue lacerta chalcidica: quoniam hæ animantes cum sint oblongioris corporis, ritu lacertæ, demptis pedibus, serpentes esse videntur.

lib. 4.

Syntag. 7.

H

Nomina propria virorũ.

tur. Si de plantis sermo habeatur, Dioscorides in antiquis nomenclaturis, Anagallidē vocat sauritin, quam Prophetæ Nycteritin, quasi nocturno, subterraneo numini sacram dicant; quare herbam sauram Nicandri cum prædicta eadem esse multi affirmant, quia illam Plutoni sacratam esse dixerit. Alioquin per sauritin, aliqui sinapin intelligunt, cum hæc planta, secundum Plinium, ab Atheniensibus saurion appelletur. Vel intelligunt Nasturtium, quod ab Hippocrate (referente Hermolao) sauridion nominatur. Succedūt inanimata, quæ à lacertis denominationem sibimet compararunt. Etenim apud Hesychium σαυροειδὴς legitur, quod vocabulum quid lacertæ simile, ob coloris varietatem significat. Hinc σαυρωτὴρ, vt multi docent, pars extrema hastæ, οὐρίαχος, quasi cauda hastæ nuncupata, quæ olim varijs lacerti coloribus distinguebatur. Item Ambrosius Pareus inter instrumenta chirurgica ad glandes corpori infixas extrahendas idonea, vnum cum rostro lacertino effigiat. Tandem, ex Theophrasto, in Cretafons est ab aditu speluncæ Ideæ duodecim stadia distans, sauri dictus, cuius nominis rationem non assignat.

Planta denominata à lacertis. *lib. 10.* *li. 3. de hist. plant. cap. 5*

MYSTICA, ET MORALIA.

PEr mustelam, murem, & lacertam in veteri Testamento, insidiatores, & fures mysticè intelliguntur. Et quando, in Leuitico, lacerta inter animalia immunda recensetur, cum cauernas, & sepulcra incolat, Lauretus in sylua allegoriarum ab hoc animali mixtam vitæ varietatē designari arbitratur. At si proprietatem lacertæ senescentis, lumenq; oculorum amittentis meditemur, quæ illius recuperandi gratia, per foramen parietis ingrediens, Solem versus se conuertit; proculdubio in doctrina morali peccantem lacertum obsenium caligantem indigitabimus. Peccans enim longa criminum cōsuetudine excæcatus, vt amissum diuinæ gratię lumen adipiscatur, debet parietis foramen nempe in pœnitentiæ amarorem ingredi, ibiquè oculos mentis ad summum rerum omnium opificem verum iustitiæ Solem orando conuertere, vt lumen cælestis gratiæ sibi comparare possit. Iuxta illud Isaiæ. *Aperientur oculi cæcorum*. Demum, in gratiam moralis doctrinæ, illi, in quorum animum omnia confluxerunt flagitia, lacertas imitari debent, quæ à serpentibus abhorrentes, in hominem, ob quamdam sympathiam, singularē spirant amorem. Pariter criminosi postpositis serpentum, idest vitiorum vestigijs, ad homines nempè ad virtutes diligendas, & ad honesta quædam studia animum appellere debent.

cap. 11. *cap. 35.*

MONSTRA.

PRæter illud memorabile, quod Mizaldus recitat accidisse anno Domini. 1551. mense Iulij in Hungaria propè Pagum Zichsum, iuxta Theisum fluuium, nimirum in multorum hominum aluo lacertas naturalibus similes ortas fuisse. Interdum contingit, vt animaduertit Schenchius, lacertam viridem in cæti magnitudinem excrescere, qualis aliquando Lutetiæ visa est. Sæpè etiam lacertæ duabus, & tribus caudis refertæ nascuntur, quas vulgus ludentibus fauorabiles esse nugatur. Quæ monstra non ab alia causa, nisi ab ouis dilecythis idest geminis dimanare, possunt. Verùm magis admiranda fuit lacerta quadricauda, quæ anno Domini 1596. nobis dono data fuit. Etenim longior cauda tres alias tanquam ramusculos producebat. Quod monstrificum animal ex abundantia materiæ natum fuisse existimamus, & præcipuè, quoniam cæteræ corporis partes iusto grandiores erant. Præterea incessit animo nostro admiratio non mediocris, quando Franciscus Centensis diligentissimus odontagogus lacertum amphicephalon nobis attulit. Nam hic lacertus loco caudæ aliud caput habebat, vt in icone hic data licet conspicari. Idcirco ex ouo gemino hoc monstrum proculdubio natum fuisse fateri debemus: siquidem ad vtrumq; caput versus gradiebatur. Postremò aliud elegantius lacertæ monstrū demirari non desinimus, quod lacertæ amphisbenæ nomine indigitare placeret, nisi cauda vnius conspiceretur, quemadmodum lector in icone potest intueri.

Cent. 5. memor. *In lib. de monstr.*

Lacer-

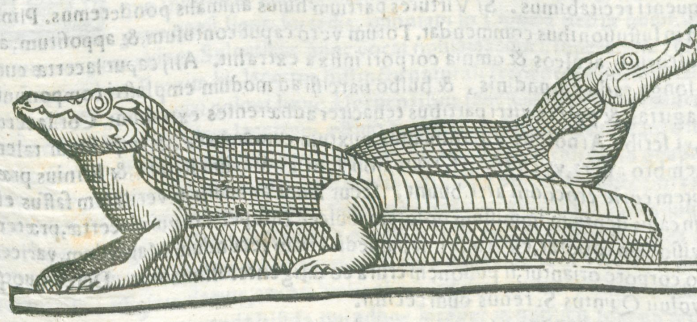
1 Lacertus biceps.

2 Lacerta bicauda mas.

Lacerta amphisbena, vel potius lacertæ duæ simul iunctæ.

PHRENOSCHEMATA, & ſimulacra.

li.2.de Art. Fabr.

QVoniam inualuit opinio apud vulgum lacertum nullo prorſus amoris ſtimu
lo afflictari, idcirco Bartholomæus Thægius, pro phrenoſchemate homi-
nis animum erga aliquem amantem, & propenſum habentis, picturā lacer
ti exhibuit hoc dicto coronatam. QVOD HVIC DEEST, ME TOR-
QVET. Vincentius Ruſſelius effigiauit lacertum chamæmeli Flores deli
bantem cum inſcriptione. AETERNVMQ. TENET, quo ſymbolo, hominem ſe corri-
gentem, & reſcipiſcentem deſignat, quādo in aliquem errorem inciderit, vt humana fert
fragilitas. Quandoquidem lacerta cum Serpente dimicat, & ſauciata ad chamæmelum,
tanquam ad tutiſſimum præſidium confugit; Quemadmodum etiam dictamnum, ad men-
tem, Plinij ſingulare vulnerati lacerti remedium paulò antè tradidimus. Ripa in delineā

par.1. Icon.

do Beneuolentiæ ſimulacro, mulierē alatam veſte viridi amictam, cum lacerta ſuper crus
repente depinxit, ob ſingularem amorem, quo lacerti homines proſequuntur. Amplius

par.2. Icon.

idem Ripa vſus eſt icone lacertæ in figurando ſimulacro Americæ. Siquidem exhibet ef-
figiem mulieris paſſis capillis, tenui velamine tectæ, arcu, & ſagittis munitæ, cum magno
lacerto ſecùs pedes; etenim in illa Regione lacerti immenſæ magnitudinis viſuntur.

VSVS IN MEDICINA.

VArijs affectionibus tum lacertæ integræ, tum ſingulæ earum partes mul-
tum adiumenti afferunt. Primò in expugnandis venenis tota lacerta com-
mendatur; nam Crollius anthracis ſignaturam in Sapphiro cōtemplatur,

In lib. de inter. rer. ſign.

deinde huius tollendi vim non ſolum ſapphiro, ſed etiā lacertæ ineſſe ſcri-
bit Dioſcorides lacertam diuulſam, & ictibus ſcorpionum applicatam iō
vulgariter prodeſſe atteſtatur. Plinius illam in cibis ad exterminandum Salamandræ vi-
rus præbet. Inſuper ex lacertis paratur oleum, ex quo in vſu medico, multa manat vtili-

l.1. par. ſec. Arcan.

tas. Vnde Timotheus in diſſoluendis ſtrumis, lacertas viginti quinq. in oleo ſuffocatas
ad carnis vſq; conſumptionem percoquit, ex quo oleo cum fimo pecudum emplaſtrum
componit. Immò huiuſmodi oleum ad delendas etiam faciei lentigines commendat. Am-
plius viua etiam lacerta eſt ex vſu. Cum ex Geſnero, nonnulli lacertam excæcatam vnà
cum anulo ferreo, vel aureo in vitreo vaſe includant, & poſtquam obſeruarunt lacertam
recuperaſſe viſionem, tunc anulos ad arcendam lippitudinem geſtāt. At ſatius eſt, ex Pli-
nio, lacertam cremare, cuius cinis cum melle cretico ad oculorum caliginem fæliciter
adhibetur. Sin huiuſmodi cinis cum myrteo oleo permiſceatur, de fluuium capillorum opti
mè reprimet. Hoc autem remedium erit efficacius ſi ex lacertis viridibus componatur, vt
in capite ſequenti recitabimus. Si Virtutes partium huius animalis ponderemus. Plini-
us cerebrum in ſuffuſionibus commendat. Totum verò caput contuſum, & appoſitum, ad

li.2. de mat. med. c.58.

mentem Dioſcoridis, aculeos & omnia corpori infixa extrahit. Alij caput lacertæ cum
ariſtolochia longa, radice arundinis, & bulbo narciſſi ad modum emplaſtri componunt,
quo ſpinas ſagittas, & partes vitri partibus tenaciter adhærentes extrahunt. Cor lacertę
combuſtum, vt ſcribit Arnoldus Villanouanus, mixtum cum amurca, & impoſitum talem

Hepatis virtus.

torporem membro affert, vt chirurgi ferrum non ſentiat. Verùm Rhaſis, & Plinius præ-
dictam virtutem corio crocodili attribuunt. Iecur huius animalis, ſi veritatem faſſus eſt
Auicennas, in cauis dentium immiſſum dolorem mulcet. Inſuper ſanguis lacertæ, præter-
quamquod viſionem roborat, ex Auicenna, impedit etiam ſecundum Marcellum, varices
ne in humano corpore oriantur, ſi puſionem crura eo diligenter illiniantur. Delet quoq;
verucas, vt voluit Quintus Serenus dum cecinit.

Id poterit vitium ſanguis curare lacertæ.

In hernijs infantium idem ſanguis inſperſus commendatur: idque verum eſſe colligit
Porta

E Porta, quoniam lacertus per medium dissectus iterum coalescat. Demum stercus huius animalis suis non caret virtutibus; quandoquidem Hierocles id miscet cuidam medicamento, quod in stranguria equorum præscribit. Prodest etiam albugini, & vlceribus oculorum, vt legitur in libro secretorũ, qui Galeno adscribitur. Addit etiam Celsus huius modi fimo vulnera mirum in modum detergi. Sed diligenter inquirendum est, an de fimo lacerti, an potius scinci, seu crocodili terrestris verba faciat, quod Authores medici frequenter adhibere solent.

In Hippiat.

VSVS IN VARIIS.

S Cribit Herodotus Trogloditas Aetiopes olim serpentibus, & lacertis, & alijs reptilibus in commessationibus adhibuisse. Immò Cælius Amazonas non modò lacertas, sed etiam alias bestias huius generis edisse opinatur, & propterea ita cognominatas existimat, quoniam nullis mazis, aut delicijs, sed promiscuo victu vterentur. Alioquin in ludicris lacertas, F quemadmodum etiam pueri nostræ ætatis, olim adhibebant. Huius meminit Ausonius in Tetrastichis de mensibus; quando de mense Septembris canit hunc in modum.

Lacertæ ediles.

Vsus in ludis.

Surgentes acinos varios, & prefecat vuas
September, sub quo mitia poma iacent.
Captiuam filo gaudens religasse lacertam,
Quæ suspensa manu nobile ludit opus.

Præterea cerebrum lacertæ ad veneficia valere multi autumant. Sed Cardanus addit illud potius mentem mutare, quàm mulierem ad amandum cogere. Quamuis Plinius lacertam ad amatoria conducere referat; dum inquit. Eam in vrina virili necatam venerem eius, qui fecerit, cohibere. Demum Vuecherius adipe lacerti hominem pinguefacit hũc in modum. Sumit lacertæ sebum, & cum halinitro, cymino, & farina tritici pultem concinnat, qua gallinas saginat, nam his postmodum homines alti mirãdũ in modũ pinguefiũt.

lib. 5. de sec.

G

DE LACERTO VIRIDI. Cap. VI.

SYNONIMA, ET NATVRA.

L Acertus viridis à multis lacerta maior cognominatur; quoniam in comparatione ad lacertũ vulgarem, duplo, vel triplo maior esse videatur. Græcis σαῦρα χλωρὰ & Nuperis χλωροσαῦρα nominatur propter colorẽ, quo quo insignitur Italis, vt nonnulli referunt *Gez* dicitur Bononiensibus. *Liguoro* quasi ligur; fortassis, quoniam in Liguria bestiæ huius generis frequentiores proueniant. Syluaticus hunc vocat ophiamacum à superandis, & impugnandis serpentibus. Etenim hic lacertus instinctu naturali serpentes adoriens cũ illis acerri H mè præliatur; cum multi coloni hunc à serpentibus saucium sæpè obseruauerint; qui etiam addunt hunc viridem lacertum, æstiuo tempore, in arboribus morantẽ interdũ, more ranunculi viridis vociferari. Amãt huiusmodi lacerti loca calidiora quapropter Gesnerus hos in Germania raros esse testificatur. In Italia autem frequentiores versantur; vbi nonnulli eos obseruant multos simul obuiam egredientes: quandoquidem tunc morbos præsagire affirmant. Sed hoc parùm adhuc exploratum est. Circa descriptionẽ diù non esse immorandum arbitramur, tùm quia animal notum est, tum etiam quia hic veram illius effigiem damus, cui addimus aliam iconem lacerti viridis cauda bifurca, nec non alterius exiccati cauda bifida, qui adhuc integer in publico Musæo seruatur.

Lacertus

Lacertus viridis Liguoro Bononienſibus.

Lacertus viridis cauda bifurca.

VSVS IN MEDICINA.

Lacertus viridis exiccatus cauda bifida.

VTilitatem incredibilem Medici ex hoc animali, in eliminandis varijs affectibus, percipere poſſunt. Et primò in ſtrumis exulceratis, lacertum viridem Plinius alligat, & poſt dies triginta medicamentum permutat. Idem infantiũ ramices morſu lacertæ viridis emendat, dum illum dormienti ægro admouet; deinde animal arũdine infixum in fumo ſuſpendit, nam, ipſo expirante, infantem ſanari ſcribit. Marcellus hunc lacertum viuum in fictili nouo cum tribus ſextarijs vini decoquit, & hoc medicamẽ phthiſico ieiuno præbet. Pręterea Plinius in tribus affectibus hunc lacertum abſciſſis pedibus, & capite cum cibis permiſcet, ſcilicet in dolore lumborum, in morbo comitiali, & in Iſchiade. Deinde oleum quidem ex lacertis vulgaribus paratur, ſed ex viridibus concinnatum, teſte Braſauolo, in morbis maiorem habet efficaciam. Idcirco lacerti virides ſepteni in libris duabus olei communis ſuffocati per triduum inſolantur; & gutta huius olei faciem mirabiliter emendat, vt Georgius Pictorius ad Geſnerum ſcripſit. Hoc eodem oleo cũ pice liquida, & adipe ſuillo veteri Hierocles vngulam equorum inungit, vt illam robuſtiorẽ reddat. Vuecherius verum infraſcriptum vnguentum pro epilepticis, ex Plateario, deſcribit. Recipit igitur lacertũ viridem, & ablatis cauda, & capite, in oleo cõmuni per dies ſexaginta ad putredinem vſquè macerat, deinde in eodem oleo coquit, additoquè aſphalto, & cera rubra componit vnguentum, quo in epilepſia, & paralyſi ſpinam dorſi inungit. Lacertum etiam viridem comburunt, cuius cinerem Plinius in Epiphoris incipientibus, & in cicatricibus delendis mirificat. Arnoldus de Villanoua prædictum puluerem medicamentis

Conuenit dolori lumborũ Epilepſiæ, & Iſchiadi.

In Hippiat. c. 101. l. 2. Antid. ſpec.

E dicamentis admiſcet, quæ reuocandi pilos facultatem poſſident. Noſtra ætate ſunt quædam mulieres clinicæ, quæ cinere huius animalis ſtrumas exulceratas ſanare profitẽtur. Amplius partes huius lacerti ſunt etiam ex vſu medico. Nam Plinius oculum à viuo lacerto erutum, & in pellicula caprina inuolutum, quartana febre laborantibus alligat. Idem, ad mentem nonnullorum, in ſtrumis exulceratis cor in vaſe argenteo ſeruandum eſſe iubet. Fel huius lacerti per dies æſtiuos quadraginta in vino putrefactum ad Solem, donec mellis craſſitudinem acquirat, ex Kiranide, pilos palpebrarum euellit. Sanguis, vt docet Plinius attritos pedes hominum & iumentorum ſanat. Immò clauos pedum ex Marcello eradicat. Deniq; oſſa lacerti viridis, vt notat Chriſtophorus Saluelдenſis, nouo experimento comitialibus proſunt. Colliguntur autem hæc oſſa hunc in modum: lacertus viridis viuus ſale optimè inſperſus in fictili collocatur, nam, breui temporis ſpatio, caro inteſtina, & omnes partes, ſolis relictis oſſibus, conſumuntur, quæ poſtmodum epileptico non minorem, quam vngula Alces vtilitatem afferunt.

Ad ſtrumas · *Fel.* · *Sanguis.* · *Oſſa pro epileptiis.*

F VSVS IN VARIIS.

OLeo ex lacertis viridibus parato Fumanellus in capillis denigrandis vtitur, quod mangonium noſtris mulieribus nõ eſt ignotũ. At Vuecherius, vt capilli regenerentur hoc oleum concinnat tali ratione: Lacertos virides viuos in phiala oleo communi plena mergit, & penes lẽtum ignem, donec diſſoluantur vas ponit, deinde per dies quindecim inſolat, quo poſtea feliciter vtitur. Hic igitur, ni fallimur, eſt modus, quem mulieres Bononienſes in concinnando hoc oleo pro capillis, ſeruant. Demetrius Conſtantinopolitanus in libro de cura accipitrum lacertos virides cõciſos, his auibus præbet, vt pennæ citius mutentur. Multi (referente Plinio) aduerſus erucas, & ne poma putreſcant, pelle lacerti viridis cacumina arborum contangi iubent. Sed Palladius inquit non pelle, ſed felle cacumina contangenda eſſe, ne poma corrumpantur, & ne erucæ damnum afferant. Tandem puluis lacerti viridis, & lapathum acutum, ex Authore innominato, feras G recludunt, & multa alia præſtant, quæ omnia nugamenta eſſe arbitramur.

li. 5. de fec. · *Pellis, seu fellis virtus.*

DE LACERTA CHALCIDICA.
Cap. VII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA. Deſcriptio.

H PEr vocabulum (chalcis) non modo lacertam, de qua in præſenti capite ſermo habetur, ſed etiam piſcem, & ſpeciem quamdam accipitris intelligere debemus. Immò aduertẽdum eſt, cum hæc lacerta ſeps etiam nominetur, millepodã ſiue ſcolopendram Inſecti genus, ſeu vermem pedibus piloſis pecori valde infeſtũ eodem nomine vocari. Etenim, Plinio teſte, morſum prædicti vermis tumor inſequitur, & locus putreſcit, nõ ſecus ac, in morſu chalcidicæ lacertæ contingere ſolet. Alioquin apud Hippocratem ſeps tuberculi peſtilentis nomen eſt, cuius in libris Epidimiorum meminit. Chalcidica etiam herba eſt; ſiquidem Ariſtoteles, in mirabilibus, chalcidicam herbam, & amygdala ad mellificiũ optimè cõducere ſcripſit. Aelianus quoquè litteris mãdauit, chalcidica in tritico occultata, ipſũ incorruptũ ſeruari: ſed an lacertã, an piſcẽ huius nominis intellexerit, ambigendũ eſt. Verũ quoniã Varro Cretę chalcidicę meminit, q̃ in præſeruãdo tritico à

li. 3. sect. 3. · *lib. 3. de re Inſt.*

putredine commendatur; idcirco per chalcidicam Aeliani,cretam potius, quam animal A
intelligemus. Itaquè hoc animal, quamuis viperæ ſpecies ſit, chalcis , ſeu lacerta chal-
cidica ab authoribus paſſim indigitatur.Lacerta dicitur,quia,lacertarum modo,pedibus
prædita ſit, chalcidica verò non denominatur à Chalcide Regionis Euboeæ , vt mul-
ti volunt,vbi nullum animal huius generis verſatur,ſed ἀπὸ τῆς χάλκις , à chalco , nimi-
rum ab ære, quoniam lineis æreis dorſum huius beſtiæ inſigniatur . Vnde Reuſnerus in
Paradiſo poetico de colore huius animalis ſic canit.

Aeris habet chalcis ſquallentia terga colore.

Non iniuria igitur Georgius Agricola lacertam æream indigitauit . Quapropter σαύ-
ραν χαλκηδὴν, nempè lacertam chalcidem à colore æris , non autem chalcidicam à loco
pronunciare debemus. Aliter apud Heſychium,& Varinum ζίγλις hoc animal appella-
tur fortaſſis, quoniam membra κῶλα, & ζίγλας interpretatur : cum membra , & pedes,
lacertarum ritu habeat. Bellonius , Græcorum lingua , Samiamithon dici voluit. Sed
fallitur , vt notat Salmaſius in Solinum. Etenim animal,quod hodie Græci σαμιάμιθον

Varia nomina.

vocant, Græcis antiquis ἀσκαλαβώτις, nempe ſtellio dicitur. Amplius hæc lacerta ſeps B
ob virtutem ſepticã nominatur,nam σήπειν putrefacere ſignificat; cum caro ab hac be-
ſtia morſa ſtatim contracto liuore putreſcat. Ideo σὴψ , & ſecundum alios σηπεδῶν me-
ritò appellatur. Ferrantes Imperatus, in ſua hiſtoria naturali , huius lacertæ ſub nomine
vulgaris Cæciliæ meminit . Alij (annotante Fabio Columna) Tarantulam vocitant,
ſed perperam , cum hoc nomen ſtellioni potius competere videatur . Itaquè chalcis
quoad corporaturam,& colorem, ſi credendum eſt Ariſtoteli, ſimilis eſt paruis lacertis,
& inſignita eſt colore illius ſerpentis, quem Cæciliam vocant. Nicander poſt viperam,
de ſepe verba faciens retulit ſepem eſſe refertum colore illius Soli , in quo degit. Cla-
riſſimus vir Fabius Columna hanc lacertam non æreis tantùm maculis , ſed totam æreo
colore refertam obſeruauit. Vt igitur omnibus effigies pateat, illius exiguis pedibus inſi-
ſtentem cũ longa diſtantia inter anteriores,& poſteriores iconem hoc in loco delineare
non piguit. C

In li. obſer. anim. tereſ. & aquat.

Lacerta Chalcidica flexuoſa, vt incedit, eademq; exporrecta.

D

LOCVS, NATVRA, MORES.

NIcandri Scholiastes in Syria, Libya, & Cypro hanc lacertam nasci, & inter saxa degere scripsit; deinde ratione pedum lacertæ, & ratione venenatæ naturæ, viperæ similem esse tradidit. Et quamuis Aristoteles vnicã tantum viperę speciem notam habuerit, tamen Dioscorides, vires aceti mulsi perpendens, dixit illud aduersus viperam Sepem nuncupatam valere. Præterquamquod hanc lacertam naturę viperecę esse arbitramur, quoniã more viperæ, suos fœtus enititur; vt clarissimus vir Fabius Columna attestatur, qui huiusmodi animal in Gallicano castro inuentum interfecit, & curiosè in dissecto illius vẽtre, quindecim viuos partus inuenit, quorum alij membrana exuti, alij pellicula diaphana circumdati conspiciebantur. Idem in viperæ catulis licet obseruare. Quare Sepem esse venenatum minimè dubitandum est, cum omne serpens viuos fœtus edens in genere viperarum reponatur. Ideo non sine ratione canitur.

l. 5. de met. med.

Parua quidem serpens, sed qua non vlla cruentę
Tantum mortis habet.

Verùm si aliquis dixerit Sepem ab ouiparis esse segregandum, cũ ritu viperę fœtus viuos in lucem emittat. Difficultas dissoluitur, si dixerimus hoc animal, more aliorum ouiparorum, in ventre oua generare, quamuis postmodũ catuli, disrupto putamine, ex aluo, matris viui erumpant. Aetius igitur inter signa veneni Sepis, nigredinem, & putrefactionem partis demorsæ reponit. Dioscorides autem idem animal in vino demorsis propinat. Galenus illud dissectũ morsui applicat. Plinius castoreum cum myrtite bibẽdum esse iubet. Immò cibũ salsamẽtorũ percussis à serpẽte, sed potissimũ à Sepe, siue chalcide pręscribit.

l. 11. de sim pl. med. fac.

DE SALAMANDRA. Cap. VIII.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA. & Etymum.

PRæter salamãdram lacertæ speciem, quam in pręsentia examinandã proponimus, Gesnerus audiuit à quodam Germano pellione, inter exoticas, & nobiles mustelas quandam nomine salamandrã reperiri. Sed an reperiatur, nec ne nihil certi se habere tradit. Quapropter si hæc inuenitur in rerũ natura, proculdubio è colore salamandrę denominatur. Apud Chymistas salamandra, quæ dicitur Adech, ex mẽte Paracelsi, terram rubrã, siue sulphur Solis significat. Immò ex sententia Tauladantis in animaduersione Bracesschi, per salamãdram intelligit substantiam Mercurij sublimationem purificatam, quę ad condensationem, vel, vt chymistarum verbis vtamur, ad fixationem peruenerit; itaut in igne, more salamandræ, perdurare videatur. Salamandra igitur lacertæ species, secundùm Isidorum, dicitur quasi Valencendra, quoniam aduersus incendia valeat. Quæ etymologia propemodum iocosa, & risu digna videtur. Itaq; Σαλαμάνδρα fortassis vocatur, quia μάνδρα stabulum, caulam, & speluncam, σαλὶς verò spatium inter tabulata significat; hinc salamandra, quasi selimandra, quia inter spatia inania caularum, & speluncarũ stabuletur. Gesnerus etymum huius nominis ab Arabico vocabulo samabras, vel saambras deriuat, quæ voces lacertã designent: immò, & hebraicã vocẽ Semamith ad hoc etymũ conducere putat, quæ stellionem denotat. Apud Aetium salamandra secundum aliquos, lacerta venenaria nuncupatur. Plinius, quoniam maculis luteis conspersa sit, animal stellatum nominauit. Hinc Albertus salamandram nomine stellionis insignauit, nam stellioni illas conditiones inesse scribit, quas Plinius salamandræ assignauit. Salamandra sin Belloniũ, Cõstantinopoli vbiq; vulgaris, *Sours, Pinuines, & Mictils* vocitatur Arabicè

lib. 12. Orig.

lib. 26. de Anim.

lib. 3. obser.

Adhaya, Gallis Salamandre, vel vt notat Geſnerus Sourd; non quia ſurda, vel muta ſit, A
ſed potius à Græco nomine (ſaura) quod lucertam deſignat. In Gallia Narbonenſi *Blan-*
de dicitur à lento animalis inceſſu; nam blandum pro tardo, & lento vſurpant. Hiſpanis
Salmantegua. Germanis Oaal, alias olm: ideo Eritius Cordus Vlmam latina terminatio-
ne appellauit.

DIFFERENTIÆ, & Deſcriptio.

DVplex ſalamandræ genus aſſignari, omnes Authores referunt. Et primò
Matthiolus in Commētarijs ad Dioſcoridem, genus aquaticum Vtinen-
ſibus frequentiſſimum eſſe ſtatuit, capite terreſtribus ſalamādris breuio-
re, & rotundiore, cauda anguillarum modo, nigro vndiq; dorſo, ventre ru- B
feſcente, & luteis maculis reſperſo. Hoc genus ſalamandræ in ſubſequē-
ti capite examinabitur. De terreſtri Geſnerus narrat, ſe aliquando vnā in
alpibus inueniſſe, quæ tota erat fuſca, abſquè ſplendore, cauda breui; deinde lacteus ſuc-
cus ab ipſa percuſſa dimanabat; veluti in vulgari ſalamandra accidere ſolet. Matthiolus
etiā in quibuſdā Germaniæ ſyluis ſalamādras dorſo nigerrimas, ventte verò admodum
rubentes obſeruauit. Salamādra igitur terreſtris, vt ſcribit Vitriacus in hiſtoria Oriētis,
eſt quadrupes habens faciē lacertæ caudā prolixā, & tortuoſā, vngues aduncos, & hama-
tos; verū hęc deſcriptio nobis ſuſpecta eſt; ſiquidē hic Author ſalamādrā cū chamęleon-
te confundit. Salamandram eſſe maiorem lacerto viridi ſcripſit Kiranides. At Geſnerus
reperiri quidem craſſiorem, ſed non longiorem teſtificatur. Ideo ſatius erit cum Suida
ſalamandram, figura, & corporatura lacertæ ſimilem conſtituere, præter capitis, & ven-
tris craſſitudinem, & lacertum vulgarem ſuperat: breuiori conſtat cauda, color illi niger
ineſt maculis luteis inquinatus, ſed quadam leuitate pellucidus, quæ omnia in icone le-
ctor contemplabitur. Immò non ſolum veram iconem ſalamandræ, ſed etiam illius ſce- C
leton exhibemus.

Salamādra nigra.

NATVRA, ET MORES.

HOc animal ſecundùm Matthiolum, hoc inſitum habet à natura, vt cū aſpe-
ctu horribili præditum ſit, intuentibus nauſeam pariat, & lacteū, ſuccum,
dū percutitur, effundat. Ratione temperamenti, Theophraſtus, & Scho-
liaſtes Nicandri ſalamandrā frigidā, & Suidas frigidiſſimā eſse ſtatuūt.
Quamobrem ad mentem horum Authorū, ſolo contactu, non ſecus ac
glacies ignē extinguere poteſt. Ideo animal eſt iners, & greſſu tardiſſi-
mū. Hinc tamen non fit, quia in viſceribus, & venis ſuum calorē natiuum habeat, & fortè,
per antiperiſtaſim, efficaciorem, cum partes extimæ frigidiſſimæ eſse perhibeantur. Hac D
de cauſa multi ſalamandram igni reſiſtere poſse autumant. Vnde Samonicus canebat.

Seu Salamandra potens, nullisq; obnoxia flammis.

Reuſnerus etiam in Paradiſo poetico huc reſpiciens ſic cecinit.

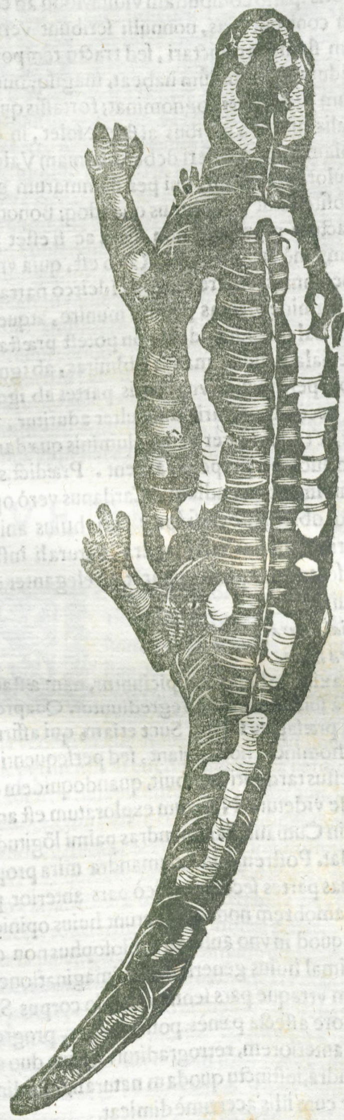
Igne licet valido viuit Salamandra peruſta
Tum gelidum picto corpore virus alit.

Iterum hanc proprietatem meditans ſic inquit.

Vrſus atrox, aquilaq; leues, & tortilis anguis
Ceſſerunt flammæ iam Salamandra tuæ.

Cæterum circa hanc Salamandræ proprietatem, variæ fuerunt Scriptorum ſententiæ.
Siquidem alij illam per ignem intactam tranſire, alij ab ea ignem extingui; alij in igne
viuere, & nutriri voluerunt. Quæ ſententiæ ſibi inuicem proculdubio repugnate viden-
tur; quandoquidem vnum, & idem in igne viuere, & illum extinguere minimè poteſt.
Verùm non ſatis fuit nugari Salamandram in igne viuere; nam addiderunt etiam ipſam
aduerſus conſpectam flammam tanquam in hoſtem ruere, immò ad ignem vſque ele-
men-

Variæ authorum opiniones.

Salamandra terrestris vera, nigra maculis luteis distincta.

Salamandræ Sceleton.

mentarem orbi lunari finitimum aſcendere. Propterea optimis rationibus inquit Pon A
zetus nullo modo poſſe acceſſum Salamandræ patere ad ſphæram ignis, cum aues altius
iuſtò volantes propter aerem ſubtiliorem deorſum relabantur. Itaque repugnantiam

lib. 3. de temp.

Salamandræ aduerſus ignem optimè ſcribit Galenus ad certum vſq; terminum intelligẽ-
dam eſſe, nã ſi diutius moretur in igne, comburitur. Dioſcorides etiam id non eſſe cre-
dendum autumat, cum Salamandra diutius in flammis verſans cremetur. Et Matthiolus

l. 2. de mat. med. c. 58.

hanc beſtiam in igne poſitam breui temporis ſpatio combuſtam vidit. Modo ad conciliã-
das circa hanc Salamandræ proprietatem controuerſias, nonnulli ſcribunt verum eſſe
hoc animal per aliquod temporis ſpatium flammis reluctari, ſed tractu temporis tan-
dem comburi. Ratio eſt, quia corpus frigidum, & humidum habeat, magiſq; humectet,
quàm limaces. Hac de cauſa Nicander illam λιπορρίνον cognominat; fortaſſis quia à cu-

Vis extinguendi ignẽ in quo conſiſtat.

te Salamandræ talis humor dimanet, qualis mucus à naribus affluere ſolet, in quo vis
extinguendi ignis reſideat. Neq; hoc cuipiam mirum videri debet, quoniam Valerianus
Romæ nouit quemdam Teutonicum ſpeculorum fabrum, qui per flammarum globos, B
citra vnius capilli detrimentum, gradi profitebatur. Vidimus quandoq; Bononiæ cir-
culatores, qui ex patella candenti liquefactum plumbum non ſecus ac ſi eſſet argen-
tum viuum, vel aqua tepida, vola manus impunè excipiebant. Ratio eſt, quia vnguen-
to quodam partes linibant, quas ab igne incolumes ſeruare volebãt. Idcirco narrat Var-
ro Hirpinos populos ſolitos quodam medicamine plantas pedum munire, atque ſuper
prunas impunè ambulare. Cur igitur mucus Salamandræ idem non poteſt præſtare? &
præcipuè cum ſcribat Nicander, ſanguine Salamandræ manus oblinitas, ab igne lædi
non poſſe? His addamus, quod albumen oui permixtum vnguentis partes ab igne tue-
tur. Item aliquid alumine imbutum non accenditur, larix difficulter aduritur, linum
carpaſium nuncupatum flammis reluctatur, & tãdem inter venas aluminis quædam car-
tilago naſcitur, ex qua formata ellychnia in lucernis perpetuò ardent. Prædictis non-

l. 7. de rer. var. c. 33.

nulli addunt villos Salamandræ, qui nullum timent incendium. Cardanus verò optime
tradit ſe in Salamandra nullos vnquam villos obſeruaſſe; niſi fortè cutis huius animalis
ſoluta, & ita depecta fuerit, vt in villos abierit. Amplius Salamandra, naturali inſtinctu C
loca humecta, & imbres amat, cælo autem ſereno nuſquam apparet. Id eleganter expo-
nit Reuſnerus in Paradiſo poetico dum inquit.

Imbrifer autumnus vitales addidit auras,
Temperies fecit te Salamandra mori.

Verno igitur tempore, & Autumno, cœlo maximè pluuio conſpiciuntur, nam æſtate, ob
Solis feruorem, & hyeme, ob aeris rigorem, à ſuis latebris non egrediuntur. Quapropter
agricolę, viſa Salamandra, futuram pluuiam præſagire ſolent. Sunt etiam, qui affirment
Salamandris inſitam ineſſe audaciam, cum hominem non fugiant, ſed perſequenti ſeſe
opponant. Geſnerus id non audaciæ, ſed greſſus tarditati attribuit, quandoquidem cum
hoc animal citò fugere nequeat, audacius eſſe videtur. Nondum exploratum eſt an ali-
quam vocem emittant. Quamuis Cardanus, in Cumana, Salamandras palmi lõgitudine,

l. 7. de rer. var. c. 19.

& gracillantes tanquam gallinas verſari tradat. Poſtremò in Salamandra mira proprie-
tas obſeruatur. Etenim ſi viua gladio in duas partes ſecetur; illicò pars anterior pro-
greditur, & poſterior retrorſum incedit. Quamobrem nonnulli fuerunt huius opinionis
hanc beſtiam duplici motus principio potiri, quod in vno animali Philoſophus non con- D
cedit. Cardanus igitur id ponderans dixit animal huius generis debili imaginatione re-

li. 9. ſubtil.

fertum eſſe, ideoq; vt effugiat dolorem, quem vtraque pars ſentit, quando corpus Sala-
mandræ præciſum eſt, tunc anterior pars dolore affecta pænès poſteriorem, progredi-
tur, & pars poſterior afflictata pænès partem anteriorem, retrograditur: ſicque duo mo-
tus principia eſſe videntur. Ad finem Salamandra, inſtinctu quodam naturali, teſtudines,
ranas, & apes odio proſequitur, & frequenter cum illis acerrimè dimicat.

LOCVS

LOCVS, CIBVS, PARTVS.

IN Germania multas esse Salamandras, multasquè simul quandoquè conglobatas reperiri tradit Gesnerus. Immò Matthiolus, in commentarijs ad Dioscoridem, se in agro Tridentino, & potissimùm in Valle Ananiensi copiosas conspexisse fatetur. Alioquin loca frigida, humida, & opaca incolunt, qualia circa fontes interdum licet intueri. De victu sunt, qui dicant à Salamandra sæpius, ore aperto, aerem hauriri, sicq; more chamæleontis, viuere. Sed falluntur, quoniam Salamandrā cum chamæleonte confundūt. Etenim animalcula, ritu lacertę, nec non fauos exedit, & apes captat. Sunt etiam qui referant, à Salamandris lac appeti: idcirco in syluis aliquando vbera cubantis vaccæ sugunt, sed vbera postmodum exiccantur. De partu recitat Plinius in hoc genere animantis nullū sexum, veluti neq; in anguillis obseruari. Itaq; ad illius mentem Salamandra neq; mas, neq; fæmina reperitur; consequenterquè nec oua, nec fætus ab ipsa excluduntur. Verùm huic asserto Pliniano quotidiana refragatùr experientia, quoniam Bellonius asseuerantius dicit, se conspicatum fuisse Salamandram, quę multos fætus sine inuolucro, more, viperę, enixa erat. Hinc ambigere potest aliquis salamandram inter animantia ouipara locum non inuenire; cum catulos, & non oua enitatur. Animaduertendum est hoc assertum partim verum, partim falsum esse: verum est, quatenus Salamandra, ritu viperæ, & chalcidis intus oua procreat, in quibus fætus ad perfectam vsq; maturitatem nutriuntur, qui postmodum, more viperini fætus, in lucem exeunt. Ideo hac ratione Salamandras ouiparas possumus appellare, quemadmodum inter Serpentes, viperas viuiparas indigitamus.

Victus animalis qualis.

Partus salamandra qualis.

VENENVM, ET MEDELA.

HErbę fructus, & cętera saliua oris Salamādrę inspersa maximā degustātibus iacturā afferunt. Quandoquidem, ex Matthiolo, non pauci reperti sunt, qui ex vi huius veneni interiere. Immò alij tradunt integras familias perijsse, quæ aquas fontis, vel putei potarunt, in quas Salamādrę ceciderunt, vel quia comederunt panē coctum in furno lignis veneno Salamādræ infectis calefacto; quod minimè credendum est, cum vi ignea omnis veneni virtus absumatur. Scribit quidem Aelianus, carnē suis, qui Salamandram ederit perniciosam esse. Plinius etiam refert hominem dente Salamandræ percussum obire. Idcirco Salamandra, quæ vulnerauit, impostерum ad terræ superficiem accedere non audet, cum perire conscientia dicatur. Morsus etiam Salamandræ tanquam exitialis Nicander, Aetius, & Auicennas meminerunt. At Salamandra vbi semel parti dentes infixit (vt quidam Gesnero retulerunt, quod tamen verum non esse opinatur) nunquam extrahit, & si auellatur, lethale est. Itaque relinquenda est bestia pendens à parte saucia, vt interim patiens viuere possit. Duas Salamandras, quas domi habuit Gesnerus sæpè virgis irritauit; neque vnquam os ad mordendum deduxerunt. Immò neq; Gesnerus intellexit quempiam in Germania à Salamandris morsum fuisse. Quapropter fieri potest, vt non omni tempore, neq; in quauis regione mordeant. Etenim in quibusdam Galliæ locis morsus Salamandræ adeo exitialis esse perhibetur, vt nulla spes vitæ relinquatur. Ideo apud illos adagio dicitur. *Si te Salamandra mormorderit, accipe linteum tuum, & tuam lodicem.* Rheti verò, qui Italicè loquuntur aiunt à Salamandra demorsum tot medicis opus habere, quot bestia distinguitur maculis. Gesnerus autem in Germania Salamandram non ita venenosam esse existimat. Quocirca concludendū est, ad mentem Plinij, Salamandram veneno frigido instar aconiti necare, quam sententiam Gesnerus meritò explodit; cum aconitum minimè frigidum esse feratur. Raymundus Lullius, in libro de Quinta essentia, Salamandram inter venena refrigerantia collocat. Et Galenus septicis medicamentis, illius cinerem admiscet. Gesnerus tamen putat Salamandrā non vstam magis septicam esse, quam vstam, quoniam vi ignea venenum illud septicum consumitur. Antequam igitur remedia pro exterminādo hoc veneno

lib. 6. c. 4.
lib. 29. c. 4

Veneni huius animalis qualitas.

no præscribamus, necesse est in medium afferre signa, quibus venenum Salamandræ A
dignoscitur. Sunt igitur ex Dioscoride linguæ inflammatio, tremor cum torpore, & hor-
rore quodam; partes nonnullæ corporis liuore circumquaq; sugillantur. Auicennas in-
ter hæc signa dolores ventris vehementes, & retentionem vrinæ reponit. Idem Arnol-
dus in libro de venenis repetit. At deceptum fuisse Auicennam Gesnerus opinatur;
quandoquidem Dioscorides hæc signa obseruat in illis, qui buprestim sumpserunt. De
quibus signis proximè ante Salamandrum verba fecit. Prædictis addit Aetius, Sala-
mandræ veneno infectos habere quasdam corporis partes liuorem per ambitum con-
trahentes, quæ postmodum putrefactæ decidunt, deinde maculæ primum albæ, postea
rubræ cum putrefactione, nec non cum defluuio capillorum conspiciuntur. Præsidia
igitur, vel erunt simplicia, vel composita; sed priusquam adhibeantur, vomitus est pro-
uocandus, & aluus clysteribus diligenter exoneranda est: etenim Alexiteria in expu-
gnando veneno magis operantur. Inter simplicia, Plinius semina vrticæ cum iure testu-
dinis commendat; deinde mustum, & sapam naturæ cantharidum, & Salamandræ aduer- B
sari testatur. At Dioscorides folia vrticæ cum lilijs, & oleo decoquit, & lac recens non
insalubre iudicat. Præterea Aetius calamenthum, cupressi folia, & eryngium, nec non
galbanum cum melle linctum probat. Scribonius Largus farinam seminis lini cum mul-
sa, resinam pini cum melle, immò folia pini cum aiuga in decoctione exhibet. Alij, ex
Dioscoride, oua testudinis marinæ, vel terrestris cocta præscribunt. At Nicander carnē
Suis pinguis cum carne testudinis coctam in hoc veneno non improbat. Alij demùm
ius ranarum in hoc casu non infrugiferum esse existimant. Plinius ranarum marinarum
ex vino, & aceto decoctarum succum contra rubetas, & contra Salamandras propinat.
Verum quia ranæ ouiparæ quadrupedes nullæ in mari reperiuntur, & quæ ibi versantur
in genere piscium planorum recensentur, nec vllam aduersus venena virtutem possi-
dent; propterea huiusmodi Plinij locus Gesnero semper suspectus fuit. Ideo ibi non ra-
nas marinas, sed testudines marinas legere mauult. Inter composita medicamenta pri-
mum locum occupant magna antidota, vt theriaca, & mitridatium, quæ in corpore prius C
purgato efficacissima euadunt. Demum Dioscorides, in hoc casu, omnia illa antidota
salutaria esse arbitratur, quæ in exterminando cantharidum veneno præscribũtur: qua-
re Gesnerus hinc colligit frigidum non esse Salamandræ venenum.

Signa veneni salamandræ.

li. 37. c. 5.

DENOMINATA.

Paracelsus, in tractatu de Philosophia magna, homines scintillantes mõ-
stra Salamãdrica appellauit. Verũ Costalius Salamandras cognominat
illos milites, qui creantur, quando cædes, & bella impendent: cum Sala-
mandræ, ingruente tantùm tempestate, è cauis in lucem exeant. Triden-
tini piscem sibimet peculiarem Salmerinum vocãt. At Saluianus in hi-
storia piscium Salmarinum nuncupat, additq; Salamãdrinum etiam no-
minari. Amplius vbi massæ ferri pro incudibus fabricantur, scinditur aliquando ferrum,
indeq; euolat ignis vapor, qui parietibus, & tecto ædificij adhæret lanam fuscam, & inter- D
dum albam referens: hæc autem lanugo igni admota non comburitur: propterea hanc,
vt notat Gesnerus, aliqui lanam Salamandrę indigitant. Albertus etiam refert in postre-
mis Hispaniarum partibus iuxta Gades, & apud Columnas Herculis frequentes lapidẽ
inueniri, qui ob viscidum humorem circa ipsum exiccatum in fila trahi potest, ex quibus
contexta vestis non comburitur. Ideo Aliqui hunc, plumam Salamandræ vocant. Tan-
dem Georgius Agricola quemdam lapidem Eislebanum memorat, qui aliquando effi-
giem Salamandræ, interdum figuram aliorum animalium refert.

P gm. 39.

HIE-

E

HIEROGLYPHICA.

PIerius Valerianus, ad demonstrandum hominem rerum omnium corruptorem, Salamandram pingi posse tradit, siquidem hæc si arborem irrepserit, omnia poma oris saliua adeò venenat; vt inde omnibus degustantibus necem afferant. Cæterum Sacerdotes Aegyptij cum vellent denotare hominem ab igne circumfuso minimè offensum, Salamandram effigiare consueuerunt; cum hæc super prunas gradiens nullo incommodo affici dicatur. At Orus Apollo scriptis mandauit, quòd significaturi hominem combustũ, iconem Salamandræ exhibebant, idq; præstabant, quoniam hæc bestia ignis amica esse feratur. Insuper sunt, qui per iconem Salamandræ in igne positæ, Amatorem ostentent (cum vulgatum sit apud omnes amorem simulacro ignis denotari) quamobrem cũ Amator vitam in æstu degat, eruditè fecisse opinantur, si figurã Salamandræ, ad demonstrandum amatorem pinxerint. Hoc autem à Valeriano minime probatur; cum Salamandra rigore suo incendium extinguens, in igne nequaquam moretur: quod Amatores se præstare profitentur. Nazianzenus pro Hieroglyphico Constantiæ simulacrum Salamandræ probat; cum nullum animal, præter hoc, in medio flammarum globo viuere possit, ideoquè se cum Basilio Athenis, in igne perfidiæ, Deum verum colendo incolumen versatum fuisse gloriatur.

li. 16. Hierogl.

lib. 2. de Hierogl.

F

MORALIA.

CVm Salamandra à serenitate abhorrens, pluuijs tantummodo diebus, à cauo egrediatur; optima de causa seditiosus illi poterit assimilari, qui premente tumultu, & dissensione in arenam descendit, rebus autem pacatis nusquam apparet. At amici nulla probitate conspicui, naturã Salamandrę oppositam participare dicuntur. Nã rebus secundis vbiq; conspiciuntur, & fortuna vertente, ipsi quoq; terga vertunt: cũ vera amicitia nulla locorum inter capedine, neq; vllo accedente infortunio conuellenda esset. Præterea homicidæ exemplo Salamandræ edocti in loco secretiori, pænitentiam agere deberent. Siquidem illa homine percusso, vt scribit Plinius, perire conscientia dicitur. Propterea Caim, occiso fratre, egressus à facie Domini, ad plagam orientalem profugus habitabat. Itaq; pænitentiam agentes non iniuria ad Salamandras comparari possunt, quoniam in igne afflictionũ diutius perdurant. Authores etiam morales hac proprietate Salamandræ ducti, non videri impossibile ostendunt, humanum corpus æternis affici posse cruciatibus, itaut citra detrimentum comburatur, & vehementem dolorem sine interitu sentiat, quemadmodum Cælius Rhodiginus elegantissimè docet.

G

Amici falsi qui.

H

SYMBOLA, PHRENOSCHEMATA, Simulacra.

IN multorum operum initio meminimus conspexisse Salamandræ flammis circumdatæ iconẽ hoc Dicto coronatam. SIC CEDIT INVIDIA VIRTVTI. Fortassis quoniam Authores operum, euaginatã detractorum linguam contemplabantur. Iterũ vidimus prima fronte alicuius libri figuram Salamãdrę in igne cũ inscriptione. EXTINXI NON EXTINCTA: cum Author operis zoili igniculos respiceret, qui dum famã Authoris extinguere nititur, tandem ipse dissipatur, & aboletur. Franciscus primus Rex Francorum, vt annotat Sadelerus in libro Symbolorum, pictura Salamandræ in flammis pro symbolo delectabatur cum Dicto NODRISCO IL BONO, E SPENGO IL REO. Innuebat enim se viris probis fauere, malos autem extinguere, & dissipare. Vel,

vt

vt alij volunt, hoc ſymbolo docebat ſe feritatem depoſuiſſe, & ardentem benignitatis amorem erga omnes virtute præditos nactum fuiſſe. Deniq; pro ſymbolo Conſtantiæ effigies Salamandræ vſurpatur, vt in Hieroglyphicis paulò ante explicatum fuit. Perciuallus narrat quemdam virum nobilem, & eruditum pro phrenoſchemate pinxiſſe Salamandram ſupra carbones accenſos iacentem, cum hoc dicto. AB IGNE ORTVS, ET OCCASVS IGNIS. Quaſi denotare vellet ſe perpetuis flammis agitari. Item Camillus de Camillis ſcriptor Italicus aſſignat phrenoſchema cuiuſdam Academici PHILARMONICI nuncupati, qui vt exprimeret ſe potiſſimùm Muſicæ, deinde cæterarum etiam virtutum ingenti deſiderio flagrare. Pinxit Salamandram in ignè cum Dicto. INTVS AD OMNEM. Prædictis tanquàm affinia ſimulacra elementi ignis, & nocumenti addere poſſumus. Etenim Ripa in ſua Iconologia, vt elementum ignis repræſentaret, delineauit mulierem ambabus manibus vas carbonibus accenſis plenum tenentem, cum icone Salamandræ in igne. Deinde in exprimendo rerum omnium nocumento, hominẽ turpem ambabus manibus Salamandram ſtringentem figurauit: Nam veluti hæc beſtia omnia, quæ tangit, venenat, ſic homo improbus eorum, cum quibus verſatur mores inquinat.

In libro Inſignium.

Par. 1.

VSVS IN MEDICINA.

SAlamandram, licèt venenatum ſit animal, in multis vtilem medici inuenerũt. Et quia ſaliua huius animantis, ſi cadat ſuper aliquam partem piloſam, illam depilat; propterea Medici hac beſtià in pſilothris vtuntur. Vnde Martialis caluitiem cuidam fæminæ imprecans ſic canebat.

Hoc Salamandra caput, aut ſæua, nouacula nudet.

Item Quintus Serenus huius virtutis Salamandrę non ignarus ſic inquit,

Seu Salamandra potens, nulliſq́; obnoxia flammis.
Eximium capitis tactu deiecit honorem.

Dioſcorides autem ad hunc effectum, Salamandram in oleo liquefactam probat, vel exenteratam abiectis pedibus, & capite, in melle ſeruat. Præter hæc, maximã extergendi vim Dioſcorides huic aſſignat; hac de cauſa illam medicamentis immiſcet, quæ auferendi lepram facultate potiuntur, quam doctrinam ſecutus Galenus, cinere huius beſtiæ in ſepticis, & pſoricis medicaminibus vtitur. Vnde Kiranides huius cineris aſperſione myrmecia, & clauos pedum, breui temporis ſpatio, eradicat. Sextus, ex Plinio, ad ſtimulandam venerem in cibis hoc animal exhibet, atq; ad hunc effectum, exenteratum in melle ſeruat. Sed ſatius eſt ſcinco, & non Salamandra vti. Deniq; Kiranides cor Salamandræ in pelle nigra inuolutum de brachio ſuſpendit, vt febrem quartanam, hemitritæum, & omnem typum febrilem arceat.

lib. 2. c. 56.

VSVS IN VARIS.

VItriacus, in Hiſtoria Orientis, tradit ex cute Salamandræ quaſdam zonas parari, quæ in ignem proiectæ non comburuntur. Item Paulus Venetus ſcribit in prouincia *Chinchintalas* Tartarorum Regi ſubiecta mõtem eſſe, in quo mineræ chalybis, nec non ſalamandræ reperiuntur, ex quibus pannus paratur incombuſtibilis. Etenim in illo monte quædam foſſilis terra naſcitur, quæ fila inſtar lanæ producit, quæ poſtea lanificio opere fabricata ignem non ſentiunt. De ſalamandris autem ſe nihil exploratũ habere retulit. Addit quidẽ ſe intellexiſſe mappam quamdã ex ſalamandra contextam à quodam Tartarorum Rege ad Romanum Pontificem miſſam, Romę haberi, in qua ſudarium Domini conſeruatur. Quidam curioſi vim quamdam ſalamandris ineſſe ſcribunt, qua hydrargyrũ in aurum facilè tranſmutatur. Ideoquè ipſas ſalamandras in fictili carbonibus ſuperimponunt, deinde argentum viuum per oblongum tubulum ferreum ſuperinfundunt, in quo peragendo, quandoquè de vita periclitantur. Præterea cor ſalamandræ Nicander geſtandum eſſe iubet ab illis, qui aduerſus incendia audaciores fieri cupiunt. Et Mizaldus narrat

li. 1. c. 47.

Cẽt. 2. memor.

E narrat manus, & vestes sanguine salamandræ imbutas igni resistere, quemadmodum salamandra inter prunas intacta moratur. Demùm quoniam salamandra ex putredine oriri, & in illo genere animantis nullum sexum reperiri perhibetur. Hinc Kiranides ab ipsa sterilitatem prodire posse attestatur. Immò ad impediendam conceptionem, cor huius animalis circa genua mulieris gestandum esse docet.

DE SALAMANDRA AQVATILI. Cap. IX.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

F LAcerti genus paruum, & nigrum in aquis versans nonnulli salamandram aquaticam, alij lacertum aquaticum nuncuparunt. Apud Græcos nomẽ non inuenit; qui tamen voluerit, σαῦρον ἔνυδρον, scilicet lacertum aquaticum indigitare poterit. Lacertulum aquæ scincũ, sed perperam vertit syluaticus. Bellonius in historia Aquatilium, cordulum vocat. Monachi, qui commẽtati sunt Mesuem, scincum aquę cũ cauda lata cognominãt. Hermolaus lacertos paruos in aquis Agri Vicentini versantes scincos officinarum esse constituit Gesnerus hoc salamandrę genus lacertum aquaticum nominat. Gallicè dicitur Tassot, Italicè Marassandola, quod nomen à Marasso detortum esse videtur. Quoniam hoc animal instar viperæ venenatum esse perhibetur. Itaque salamandræ aquaticæ multiplex genus assignari statuimus. Vnum est, cuius iconem primo loco damus cum cauda figuræ Rhombi. Alterum duplex est cum hoc tamen discrimine, vt alterum G altero maius conspiciatur, quemadmodum in iconibus hic positis apparet. Matthiolus in Commentarijs ad Dioscoridem aliud salamandræ genus aquaticum Vtinensibus frequentissimum esse statuit, capite terrestribus rotũdiore, & breuiore, cauda anguillarum modo, dorso nigro luteis maculis insignito. Huius etiam generis iconem declinare non piguit. Itaquè primum genus præditum est lingua breuissima latiuscula, & dentibus exilibus, qui visionem ferè effugiunt. Caudam habet in medio crassiusculam, quæ prona, & supina, ad instar figurę rhombi cõtrahitur. Pedes anteriores in digitos quaternos, posteriores verò in quinos finduntur. Pręterea cor spongiosum habet dextro lateri incumbẽs, cuius auricula sinistra maiorem pericardij partem occupat. Hepar est nigerrimum, lien subruber, renes spongiosi, Oua magnitudine pisi in bicorni vtero, ordine quodam digesta gerit, ex quibus postmodum veluti ex ouis Salamandræ terestris, viui fętus excluduntur. Bellonius tergus tuberculis horridulum huic bestiæ attribuit, ex quibus contrectatis lacteus dimanat succus, veluti etiam in Salamandra terrestri obseruatur. Georgius Agricola hanc bestiolam calore cinereo, vel in cinereo fuscam esse prodidit. Quo colore has H animantes præditas rarò inueniri Gesnerus scribit. Nam hic Author vnam dissecuit, quę erat longitudinis septem digitorum, colore nigra cum punctis albis in ventre: reliquum corpus nigrum erat punctis concoloribus asperum, quę asperitas conuenit cum tuberculis, quæ Bellonius Salamandræ aquatili attribuebat.

Descriptio primi generis.

Salamandra aquatica, seu potius amphibia Authoris.

Salamandra aquatica prona, & supina ex Matthiolo.

1 Salamandra aquatica atra ſemicirculis in dorſo albicantibus diſtincta pronè picta.

2 Eadem ſupinè picta aluo rufeſcente maculis rotundis nigris linea flammea per mediam caudam conſpicua.

3 Salamandra alia aquatilis minor pronè, & ſupinè picta.

1

2

3

NATVRA, ET MORES.

HÆ Salamandræ, seu lacertę aquaticæ secundùm Agricolam, naturaliter lacunis opacis, & in pingui solo sitis delectãtur, & pręcipuè illa aqua, in qua limus albus fuerit. Ibi enim sub petris stabulantur, quia, vt nonnulli affirmant, rarò ad aquæ superficiem veniũt. Gesnerus vnã in vas aqua plenum cõiecit, & os illius semper supra aquam prominens, instar ranę, obseruauit. Quãdo hoc animal in terra est, lento admodũ gressu more terrestris Salamandrę, aut testudinis incedit, os instinctu naturali, tenaciter claudit, neq; illud aperit nisi violenter exprimatur: quã proprietatem cum Salamandra terrestri communem habet. Amplius secundum Agricolam, si ponatur in sale, caudam mouet, & effugere conatur, non enim potest illud perferre, & statim moritur; cum alioquin verberata diu viuat. Pellem ita duram habet, vt gladio etiam acuto resistat, ex vulneribus postea lactea quædam sanies exit. Irritata hæc bestia, ad mentem Agricolę, intumescit & supra pedes erecta virosum sudorem effundẽs intuetur eum, à quo fuerit lacessita. Hinc Gesnerus hos lacertos aquatiles (sic enim Salamandras aquaticas nominat) non minus noxios, & venenatos, quàm Salamandras terrestres esse arbitratur: nisi fortè vis venenata, quia morentur, in aqua, remittatur. Præterquamquòd Gesnerus intellexit à quibusdam Gallis suem ob esum huius animalis interire. Quod sanè admirari non desinemus, si veritatem fassus est Aelianus, qui recitauit sues ab esu Salamandræ terrestris nihil lędi. Postremò omnes huius animalis proprietates Boussuetus his carminibus eleganter collegit.

Proprietas, ex Agricola.

In l. de nat. Aquat.

Serpentum ritu fontes, & stagna frequentat,
Corporis atq; aliqua parte venena gerit.
Exili quamuis igitur Salamandra sit ipsa
Corpore, sæpè potest ipsa nocere tamen.
Vtimur ad lepras illa, vt vera Salamandra,
Sed nostra haud dubiè vis minor omis inest.
Hanc malè pro scinco quidam vsurpare fuerunt
Psilothris potius mixta sit ipsa suis.

DE STELLIONE.
Cap. X.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

QVamuis Gesnerus referat se neminem Latinorum legisse, qui stellionem inter species araneorũ recensuerit. Tamẽ Niphus, & Perotus stellionẽ etiam generis araneorum esse autumãt; quoniã quędam aranei species nonnullis punctis veluti stellis distincta in Apulia inuenitur, quæ à Taranto ciuitate, in qua frequenter versatur, ab aliquibus Tarantula indigitatur; cuius aculeo percussi, musica sanari dicuntur. Prostat quoq; nõnunquã in foro piscatorio Romę, quidam piscis longus tarantulæ nomine non ob narratã aranei speciem, sed quonia capite stellionem, exigui lacerti genus, quod vocant tarantulam, æmuletur. Idcirco Matthiolus in Dioscoridem stelliones genera lacertarũ esse existimat, quę in ædificijs Hetruriæ versantur; & quoniam foramina propè terram incolunt; idcirco vulgò appellantur Terrantulæ, non Tarantulę, cum id nomen ad Apulum genus aranei attineat. Scaliger hanc lacertę speciem verum stellionem esse existimat. Hãc Ferranres Imperatus veram lacertam chalcidicam Antiquorum esse statuit. Hoc igitur animal, vel quia maculis, vel quia eminentijs instar stellarum distinctum sit, lacerta stellaris cognominatur. Hinc Reusnerus canendi occasionem sumpsit, dum ait.

In hist. nat.

E

A Stellijs stellio nomen habet.

Poetæ fabulantur hoc nomen etymologiam duxisse à puero, qui Stelles vocabatur, in hoc animal conuerso. Nã Ceres orbem peragrans ingenti æstu agitata ad casam cuiusdam anus diuertit, vbi aquam ad colluendnm ieiunium auidè bibentem, puer eiusdem domus, nomine Stelles, Deæ potantis auiditatem delusit: vnde Dea indignata eum in stellionem transfigurauit. De qua Metamorphosi verba facit Ouidius hunc in modum.

li. 5. Metamor.

——— cauda est mutatis addita membris
Inq; breuem formam ne sit vis magna nocendi
Contrahitur, paruaq; minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentemq; & tangere monstra pauentem
Fugit anum, latebrasq; petit, aptumq; colori
Nomen habet, varijs stellatus corpora guttis.

Hac de causa aliquibus Græcis stellio ἀςερίας vertitur. Immò in genere piscium Asterias etiam reperitur, nec non in genere phalangiorum, quia varijs punctis interstinguatur, & tandem in genere Ardeolarum à plumarum varietate. Plinius illud animal,

F

qđ Græcis dicitur ἀσκαλαβος, siue ἀσκαλαβώτης stellionẽ vocat. Alijs dicitur γαλεώτις. Apud Hesychium, Suidã κωλώτης exponitur. Perotus ascalaboten dici putat, quia ἀσκαλος circulus sit. Stelliones enim circulis quibusdam, veluti lucentibus guttis in modum stellarum depicti conspiciuntur. Gesnerus autèm hanc etymologiam probare nõ potest; quoniam ἄσκαλος, pro circulo, apud nullum authorem idoneum reperitur. Grammatici quidem ἄσκαλα impura interpretantur, & hoc modo etymum huic animali, tanquam impuro competere posset. Nisi velimus etymologiam ad mentem Etymologi, & Varini, παρὰ τὸ ασκαλῶς βαίνειν, nempe à molli, & tacito ingressu deducere. Secundũ alios dicitur ascalabotes, quasi κωλαβάτης, quoniã artubus suis innixus per parietes repat. Hac de re cylobates etiam à Kiranide nominatur, cum ligna, & muros scandat. Hinc Galeotes etiã vocatur, quia, more mustelæ, quæ Græcis dicitur γαλή, calculum per quodcunq; ascendat. Licet Stepanus in Galeotarum mentione ita nominatum hoc animal à Galeis, idest mustelis piscibus marinis calidissimis esse opinatur. Item κωλωτης per O magnum

Quare vocetur Ascalabotes.

G

in prima, & secunda syllaba stellio est, & Bacchus, vt Venus, κωλῶτις; nam κολώτης per o paruũ in prima syllaba, nomen est cuiusdam Philosophi Epicurei, cuius meminit Macrobius. Item nomen statuarij apud Plinium. Immò fuit etiam Teius quidam pictor hoc nomine insignitus, quem memorat Quintilianus. Græci hodie stellionem λιακόνι vocant, & lacertam paruum argenteo, & lucido colore refertum esse dicunt. Veruntamen à nonnullis hodie stellio esse perhibetur, qui nuperis Græcis vulgò θαμιάμηθος, aut ψαμαμύθη appellatur, quo nomine lacertum paruum denotant. Verùm cum de his nihil certi habeamus, vnà cum Gesnero hæc omnia competere stellioni, affirmare nõ audemus. Vox hebraica semamit in sacris paginis, stellio exponitur; quamuis alij areaneum interpretentur. Septuaginta nomen hebraicum, Letaah, quod superius lacertæ conuenire diximus, ad Ascalaboten, nempe ad stellionem transferunt. Aliqui arabicarum vocum interpretes Guaril, Vrel, vel, Alurel stellionem esse dicunt. Senabras idem est, quod lacertus, vel stellio, vt Bellunensis annotat: nam Samabras apud Auicẽnam lacertum significat. A vetere Glossographo Auicennæ Sarnabraus, & Guasemabras stellio vertitur. Alioquin

Prouer. 30.

H

Guausas, & Epithetos pro eodem animali apud Syluaticum legitur. Aliter Vasga Arabicè sunt reptilia, nempè stellio, & similia, vt voluit Arnoldus in libro de Venenis. Immò addit has bestias in Catalonia Dracones domorum appellari. Albertus chamæleontem, stellionem maiorem interpratatur. Verùm id illi non est concedendum, siquidem chamæleontem Salamandram, & stellionem confundit. Germani Galli, & Angli nullum huius lacerti nomen habent, teste Gesnero; cum huiusmodi animali careant.

Nomina barbara huius animalis.

DIFFERENTIÆ.

li. 29. c. 5.

GRæcorum Stellionē à Stellione Italico valde diſcrepare Plinius teſtatur. Quandoquidē Græci ſuum Stellionem Coloten, & Aſcalaboten dictū lentigine refertū, & ſtridoris acerbi eſſe, omnibuſq; rebus veſci tradiderunt. Has autem conditiones in ſtellione Italico Plinius non inuenit; ideoquè Aſcalaboten Græcorum ſtellionem tranſmarinum appellauit; cum ille omnibus alatur, Italicus verò, præter rorem, araneis tantùm nutriatur. Præterea diſcrepāt etiam à ſe inuicem, quoniam ſecundum aliquos, Græcorum ſtelliones innocui, Latinorum verò venenati eſſe feruntur. Quapropter ex Salmaſio in Solinum, Stellio nominatur non quia ſtellis, quibus ſecundum Plinium caret, refertus ſit, ſed quia virus ſtillet. Quædam beſtiæ albæ, & innocuæ, puſilliſquè lacertis ſimiles, ſecundum Hermolaum, in agro Romano verſantur, & nomine Tarantulæ, intelliguntur. Geſnerus ab oculato teſte audiuit huiuſmodi tarantulas lucido, & fragili corpore eſſe referentei, tas, & propterea conuenire videntur cum illo lacerto paruo coloris lucidi, & argentei, quem paulò ante à Græcis nuperis vulgò λιαχόνι vocari retulimus. Bellonius ſcripſit, in Gazara, ſe genus nigri Stellionem cognominatum obſeruaſſe, magnitudine ferè muſtelæ, tumida aluo, & craſſo capite. Item nonnulli fuerunt, qui crediderunt ſtelliones magnitudine, & figura accedere ad illos lacertos virides maiores, quos vulgus ramaros, vel Liguros vocitat. Sed horum ſententiæ Matthiolus minimè adſtipulatur; cum Plinius ſcripſerit ſtelliones eſſe lacertarum figura, & chamæleonum quodammodo naturam habere, quoniam rore tantùm, præter araneos, viuunt. Quare fateri debemus ſtelliones à lacertis maioribus toto cœlo diſcrepare: cum hi cochleis, cicadis, locuſtis, & papilionibus veſcantur. Præterquamquòd lacerti maiores hominibus ſunt amiciſſimi, & viciſſim ſtelliones hominibus aduerſantur. Cum Plinius aliquando prodiderit nullum animal ſtellione fraudolentius reperiri, quia hominum ſaluti inuideat; quemadmodum paulò inferius recitabimus. Hic igitur, clarioris doctrinæ gratia, non ſolum iconem ſtellionum ex Matthiolo, ſed etiam lacertum facetanum Tarantulā quibuſdam nuncupatum pictū, qualē inuenimus in publico Muſæo exhibemus. Immò prædictis addimus ſceleton Lacertæ tarantulæ pronè, & ſupinè effigiatum: has enim omnes lacertarum ſpecies, multi Authores ad Stelliones referunt.

li. 2. obſer. cap. 79.

l. 6. in Dioſcor. cap. 4.

l. 30. c. 10.

Tarantulæ lacertæ ſceleton pronum, & ſupinum.

1

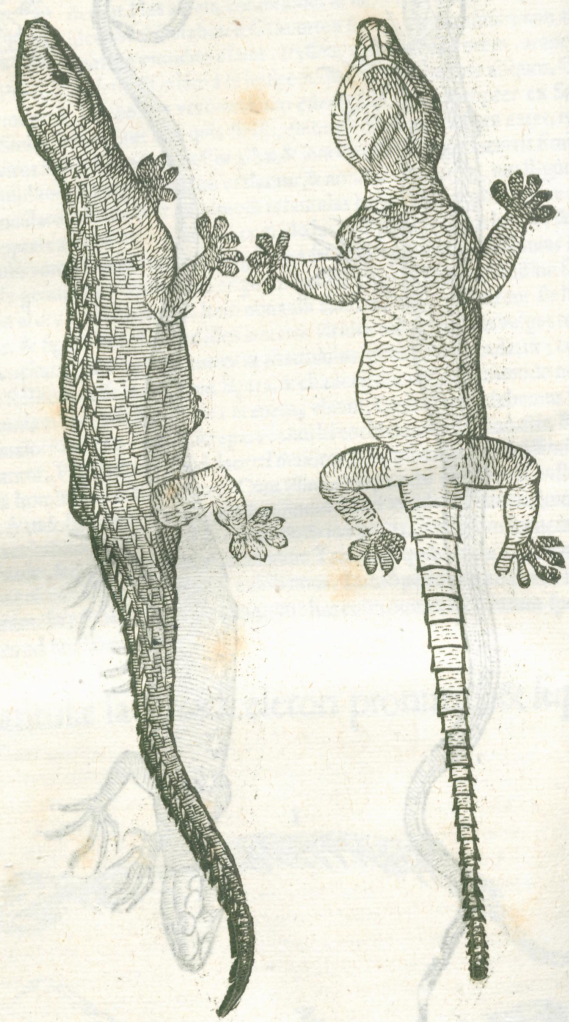

2

Stelliones ex Matthiolo.

Lacertus facetanus Tarantula quibusdam, aspera cute instar Crocodili pronus, & supinus.

NATVRA, ET MORES.

ID Stellionibus, quemadmodum alijs etiã lacertarum generibus, à natura insitum est, vt mensibus frigidissimis latibulẽtur, nihilq; interea, edãt, vt docuit Aristoteles. Latent autem in angulis ostiorum, fenestrarũ, & speluncarum: in hocq; ab alijs discrepant lacertis, qui vt plurimum in locis campestribus suos cauos habent. Præterea huiusmodi bestiæ ob nimiam corporis siccitatem fragiles nũcupari possunt; quandoquidem si à laquearibus, & tabulatis decidant in plures partes franguntur. Amplius, ex Plinio, accedente Vere, instar Serpentum, tuniculam hybernam exuunt; exutamq; statim deuorant, humanæ saluti plurimum inuidentes; siquidem, in pellendo comitiali morbo, adhibetur. Hinc naturalem animalis caliditatem noscere debemus, quia dolosè etiam apibus insidiatur: quod Virgilius annotat dum inquit.

—— —— nam sæpè fauos ignotus adedit

Stellio.

Reusnerus etiam id memorat in Paradiso poetico his versibus.

Sæpè fauos atris guttis stellatus adedit

Stellio, qui latebras, & caua angusta colit.

Idcirco Columella angustissima aluearium foramina esse præcipit, ne stellio, vel aliud noxium animal intrare, & fauos populari possit. Item hoc à natura congenitum habent, vt araneos persequantur, & deuorent, nec non scorpionibus insidias tendant. Ideo Scorpius, conspecto stellione, teste Galeno, tempore afficitur. Dormit Colotes in præsepe, vt scripsit Aristoteles, asiniq; nares subiens prohibet ne fænum edat. Albertus verò hoc in loco coloten rattum perperam vertit. His addit Ponzetus hoc animal raro mordere, cum dentes obliquos habeat, quos in vulnere facilè relinqueret. Morsu autem huius animalis hominem reddere stupidum, rarò autem interimere dicitur; quoniam venenatum esse animal statuit Columella. Dioscorides quoq; scribebat diligenter cauẽdum esse, ne ex supernis locis phalangia, ascalabotes, & huius generis venenata reptilia in cibaria cadant. Tandem Stellionum morsus in aliquibus Italiæ locis exitiales esse Aristoteles tradidit: quæ sententia à Nipho confirmatur. Itaq; huic veneno occurritur, si cæpæ, & allia instar cataplasmatis adhibeantur. Porta recrementum accipitris commendat. Aetius sesamum, & melanthium in aqua mulsa, nec non vinum meracum præscribit. Et quando stellionis morsus manifeste apparet, Ponzetus scorpionem tritum morsui superponit.

li 4. Geor.

In lib. de Ther. ad Pis.

lib. 4. Phyt. cap. 23.

LOCVS.

STelliones in Germania, Gallia, & Anglia non esse, tam clarè fassus est Gesnerus, vt maiori dilucidatione non sit opus. In quibusdam verò Italiæ locis hoc venenatos esse retulit Aristoteles; sed quinam sint, clariorem non habet doctrinam. Item in Thracia, ex Nicandro, frequentes vagantur. Verum quidem est, quòd circa Romam, & in Thuscia stelliones, tarantulæ nomine habentur. Plinius enim negat nasci in Italia illud stellionis genus, quod scorpionibus tantoperè aduersatur; quodq; Græci Ascalaboten, & Coloten vocant. Hic enim refertus lentigine, & stridoris acerbi est, vesciturq; ijs; à quibus nostri stelliones abhorrent. Tandem Aristoteles in Mirabilibus Stelliones in Sicilia morsum lethalem, & apud nos infirmum, & leuem habere perhibet. Immo stellionibus redundat Syria, vt audiuit Matthiolus, ubi in caminis potius, quàm alibi commorantur. Alioquin, secundum Plinium in angulis ostiorum, & fenestrarum, vt dictum est, libenter stabulantur.

lib. 8. H. An. c. 27

DE NOMINATA.

Crimẽ stellionatus.

A Stellione scelesto, & fraudulento animali crimẽ stellionatus apud Iuris Consultos nomen inuenit, vt legitur apud Vlpianum de crimine stellionatus. Committitur autẽ hoc crimen, quãdo quis rem alicui obligatam, dissimulata obligatione, alteri tradit, aut quando aliquis merces corrũpit, vel aliam imposturam facit. Hic enim clãdestino dolo, veluti quodã stellionis medicamento hominem fraudat, fit enim ex stellione malum pharmacum, ad faciem deturpãdam idoneũ, si vinum, in quo extinctum fuerit hoc animal, propinetur. Quamuis alij hoc crimen ab ingeniosa stellionis fraude denominent; cũ animal hybernam membranam verno tempore exutam deuoret, ne humanæ saluti profutura sit. Quocirca Alciatus effigiat stellionem hac inscriptione coronatum. IN FRAVDVLENTOS, & subscribit hæc carmina.

Parua lacerta, atris stellatus corpora guttis
Stellio, qui latebras, & cauabusta colit.
Inuidiæ, paruiq́, doli fert Symbola pictus.
Heu nimium nuribus cognita zelotypis.
Nam turpi obtegitur facies lentigine quisquis,
Sit quibus immersus stellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino,
Quam formæ, amisso flore relinquit amans.

Hinc Hermolaus verbum stellare, pro inuidere, & stellaturam, pro fraude deriuat. Sunt inter Grammaticos, qui stellaturam interpretantur vaframentum, quo Præfecti militum partem annonæ ab Imperatore militibus destinatam subtrahebant. Propterea multi ad mentem Lampridij in Alexandro, stellaturam nomen annonæ militaris fuisse statuunt. Hinc apud Budæum hæc verba leguntur. *Imperator tribunos duos, quos constitit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliaribus iussit.*

MORALIA.

In syl. Alleg.

INter animalia impura, & immunda cũ stellio ab Authoribus recenseatur, nõ abs re peccantibus potest comparari. Primò, ad mentẽ Laureti, stellio designabit illos, qui aliena morte prędã inquirunt; deinde hęreticos: nam stellio, licet puro vescatur rore, declinatus tamen ille cibus in ventriculo animantis in substantiã venenatam conuertitur. Pariter Hæretici, & si rorem sacræ scripturæ legant, inde tamen mores nõ mutãt, quia prauis expositionibus rorem diuinum in tetrum virus vertunt. Idem de nonnullis christicolis affirmare poterimus, qui rorẽ cælestis doctrinæ à cõcionatoribus hauriẽtes, praua interprætatione ipsum corrumpunt, & in venenum transmutant. Iuxta illud Ezechielis. *Audiunt verba tua, & non faciunt ea, quia in canticum oris sui vertunt illa.* Idem etiã animal improbis religiosis possumus assimilare, nam, si stellio tunica stellata induitur, & optimum nutrimentum in virus vertit. Paruus etiam religiosus tanquã hypocrita stellato religiosi ordinis habitu induitur, deinde optima doctrina in venenum transformata proprium animum assiduè nutrit. Et altera parte hoc animal ad homines etiam simplices, & optimæ mentis comparari potest. Siquidem, licèt pennis careat, tamen pedum velocitate ad murorum fastigia, & domorum culmina scandit. Ita homines simplices, licet pennis, idest sententiæ profunditate careant, velocitate tamen pedum, nempe bonorum operum ad altissima Paradisi ædificia ascendunt. Quare Lauretus optima de causa per Stellionem in sacris litteris interprætatur hominem, qui solertia, & industria, rerum diuinarum cognitionem assequi conatur. Insuper pluribus de causis stellio ad viros perfectos, & iustos comparandus est. Etenim si hoc animal est stellatum, latos habet pedes, & spolium hybernum deponit. Vir iustus rutilante honestate indutus, stellatus esse dicitur. Pedes charitatis excedentis latos habet. Vetus tandem spolium exuit, dum pænitentiæ ductus anteactam vitam mutat. Postremò si stellio varijs macu-

cap. 33.

loco cit.

E lis, instar stellæ, pictum habet dorsum, & scorpionibus ita aduersatur, vt ad illius conspectum, pauore statim corripiantur. Tales viri sancti, & iusti esse dicuntur, nam varijs virtutibus stellati sunt. Iuxta illud Apocalypsis. Habebat in dextra sua stellas septem, nempe septem virtutes. Deinde scorpionibus, scilicet Dæmonibus, & peccatis aduersantur, nec non improbis hominibus terrorem incutiunt. Probi enim ab hominibus improbis odio habentur. Iuxta illud Prouerbiorũ, *Impÿ abominãtur illos, qui in recta sunt via.* cap. 29.

VSVS IN MEDICINA.

MVltas ad res stellionẽ conducere Authores non proletarij asseuerantius dicunt. Siquidẽ ex Dioscoride, & Porta, proprio morsui medetur, & in oleo putrefactus aduersus ictus scorpionum adhibetur. Plinius in hydrocele, & vrinæ incontinentia hoc animal exenteratum, & demptis extremitatibus assatum sæpius præbet. In quartanis verò abigendis. Magi ex Plinio, stellionem capsulis inclusum capiti patientis subijciunt, & in fine paroxismi dimittunt. Immò in dysenterijs, & doloribus lumborum, stellio trãsmarinus demptis intestinis, & pedibus, cum cibarijs cõmendant. At multi per stellionẽ transmarinũ, scincum intelligunt: idem Animal combustum diuersis affectibus occurrere notum est; nam Auicennas aduersus morbum comitialem nõ solum senectam animalis, sed illius etiam cinerem in aliquo liquore propinat. Marcellus solum caput combustum cum melle Attico ad oculos lachrymantes præscribit. Mirum etiã de stellionis cinere prodit Plinius, qui, instar linimenti, in sinistra manu detentus Venerem excitat, si transferatur in dextram inhibet. Verùm Mizaldus digitum magnum dextri pedis cinere stellionis dissoluto in oleo, vel melle inungit, vt Venerem sopitam accendat. Neque hoc admirari debemus, quoniam apud Nicolaum Myrepsum antidotus ad tentiginem describitur, quæ, præter cætera simplicia, stellionem recipit. Vnguentum etiam entaticon describit Aegineta, in quod præter alia medicamenta, tres stelliones ingrediuntur. Præterea partes etiam huius animalis non infrugiferæ in medicina esse feruntur. Etenim cum frigidissimis mensibus hoc animal, ex Aristotele, occultetur: hinc colligunt partes eius ad conciliandũ somnum, & ad inducendum stuporem. Maximoperè prodesse, & præcipuè ne aliqua pars humani corporis abscindenda dolorem sentiat. Quapropter huiusmodi virtutem cordi potissimum huius bestiæ Ioannes Vrsinus assignat dum sic canit.

Centur. 8. Memor.

li. 7. c. 17.

Mande cor, & tantus prosternet corpora somnus
Vt scindi possint absque dolore manus.

Hepar verò tritum, & super dentes positum in sedanda odontalgia valere dicitur, fel à medico vsu non est arcendum, quandoquidem in succedaneis, quæ in Galeni, & Aeginetæ operibus habentur, pro felle chamæleontis fel ascalabotes, nempe stellionis substituitur. Carni autem vis extrahendi surculos corpori humano infixos attribuitur. Et sanguis in albugine oculorum probatur. Item stercus in medicina locum habet, quoniam tritum verrucas delet. Serapionis interpres, ex Galeno, ab hoc fimo curari impetigines, & faciem emendari astruit; cum tamen Galenus hanc virtutem stercori crocodili terrestris attribuat. Demum stellionis senectam in epilepsiam commoditatis plurimum afferre autumant. Idcirco loca, in quibus tales bestiæ hyeme stabulantur, diligenter obseruant, & capsulas ex fiscis arundinibus textas loculis horum animalium apponunt, vt verno tempore per angustias cannarum èxeuntes, & senectam exuentes in capsula ex cannis texta relinquant.

Fel adhibetur.

VSVS

VSVS IN VARIIS.

lib. 7. Phys. cap. 4.

QVoniam hoc animal subflauum, & lentigine refertum est: ex hac signatura Porta coniectatur hoc animal ad faciem deturpandã valere. Ideo solent, qui malis vtuntur artibus stellionem in vino suffocare, quod postea sumptum tales in facie generat maculas, quales in tergo animalis conspiciuntur. Vnde Turnebus de hoc siccanebat.

Sic quas pellicibus nuptæ insidiantur auaris,
Quas forma plus esse dolent, medicata propinant
Pocula guttata lentigine stellio qua tu
Inficis, vt vario signetur tergore vultus.
Discolor, & maculis linescant ora subortis.

B

Præterea variæ partes huius animalis varijs etiam vsibus accommodari possunt. Primo fel in aqua dissolutum ex Textore, mustelas congregare dicitur. Hybernum spolium accipitri in cibis datur, vt pennas citius mutet. Idem de senecta lacertæ superius affirmauimus. Ioannes Vrsinus in poemate de Animalibus hæc scripsit. Si quis caudam stellionis recens amputatã manu detineat donec emoriatur, & postea eadem manu mulierem tangat nemo cum illa rem habere poterit Oliuarius Vrsini scholiastes, hoc à Marcello Empyrico tradi asseuerat. Gesnerus tamen fatetur nihil tale apud Marcellũ reperisse. Ad finem liquor ouorum stellionis, ex Plinij sententia, auulsos palpebrarum pilos renalci non patitur.

Tom. 2. Off.

DE SCINCO.
Cap. XII.

C

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

IN antiquis Dioscoridis plantarum nomenclaturis scincos non est animal, sed planta, quæ aliter Myrtus syluestris, vel ruscus cognominatur. Alioquin scincus est animal ex genere lacertorum, qui Dioscoridi Crocodilus terrestris dicitur, cuius fimus suauem spirat odorem, ideoq; crocodilea à Medicis appellatur. Bellonius crocodilum minorem nuncupat, quia crocodilo nilotico fit similis. Vel secundum alios, quia crocum timeat. Ideo Apiarij id edocti, circa aluearia crocum serunt, ne hoc animal accendens fauos depascere possit; nam croco conspecto, illico fugit. Crocodilus autem fluuiatilis secundum Varinum ita nominatur, quia crocas nempe littora timeat; nam in terra animal valde pauidum esse perhibetur. Græcis, σκίγγος, vel σκίγκος, nempè scingus, vel scincus dicitur. Gesnerus huius nominis etymum à vocibus Arabicis deriuat, nam apud Auicennam, vt exponit Syluaticus, Tinsa Crocodilum significat, item in Arsinoitica Præfectura, vbi crocodilus colitur; Suchus nuncupatur, quæ voces scinco valde sunt similes. Veteres Interpretes Galeni, & Dioscoridis, in mentione crocodili terrestris, hunc stellionem perperam vocant. Interpres Rhasis scincum piscem sagittalem appellat, quoniam animal aquaticũ esse opinatur. Albertus scincos cum sciuris confundit, deinde agens de stella marina, vbi scribitur sturitus, alias stincus, vtrumq; pro astere nempè stella, & vtrumque ad excitandam Venerem ineptè vsurpat. Quæ proprietas scinco non autem stellæ marinæ attribuitur. Vocem hæbraicam, Koach, nonnulli crocodilum, alij lacertum interprætantur. At Gesnerus tradit satius esse illam vocem scincum exponere. Vetus Glossographus Auicennæ per Guaril scincum aquaticum, immò stellionem exprimit, & scerantum, scincum de mari rubro vertit. Aschanchur est Guaril, nimirum scincus, vt scribit

l. 1. de nat. Aquat.

lib. 24. de ani aquat.

E bit Bellunensis. Verùm Garis fluminis; Asikincor, & Nudalepi sunt nomina, quibus Syluaticus scincum designat. Scincus hodie in officinis corrupto nomine *stinco* vocitatur.

DIFFERENTIÆ, & Descriptio.

Plinius primo scincum, Indicum, deinde Arabicum maximum esse retulit Aelianus etiam tradidit in India bestiam nasci, quæ crocodili terrestris speciem, & similitudinem gerit, magnitudine canis melitensis, cuius pellis asperis quibusdam squamis scatet; deinde ab Indis phatagen vocari asseuerauit. Nos autem hanc Aeliani bestiam cum caudiuerbera côuenire opinamur, vt suo loco exponetur. Cardanus quidē scribit in India occidentali, & alibi etiam, sed rarius, lacertos maximos nasci, quos crocodilos vocant, excrementis alui odoratis. Hos autem cum nostris scincis conuenire nō affirmamus: quoniam Galenus Crocodilos terrestres, quorum fimum in vsu medico commendat, paruos, & humiles esse scribit. Verum quidem est, quòd hanc differentiam ad regiones referre possumus; nisi aliquod crocodili terrestris genus à scincis diuersum admittere velimus. Etenim in Cypro magna quædam species lacertę nascitur omnibus notis scincum referens: hac de causa lacertus scincoides nominatur, cuius iconem in publico Musæo inuentam hic damus. Præterea alij sunt scinci in lacu Vicentino à cæteris discrepantes, scilicet parui, & nigri; quibus seplasiarij, deficientibus veris scincis, non sine magno humanæ vitæ discrimine vtuntur. Quandoquidem hi non ad scincos, sed ad Salamandras aquatiles reduci debent, vt paulò superius explicatum fuit. Rhasis etiam in capite de renibus, scincum describit similem lacertæ, cauda non rotunda, sed circa latera compressa. Huiusmodi autem animal non est verus scincus, sed potius Salamandra aquatica, ad mentem Matthioli: nam scincus, secundùm Textorem, similis crocodilo, sed minor Ichneumone perhibetur. Quamuis autem figura scinci crocodili speciem referat. Attamen scinci parui sunt, & magnitudinem nostratis lacerti non excedunt. Cardanus addit esse cauda breuiori præditos, & squamis etiam tegi; qua notu ab alijs lacertorum generibus distinguuntur. Plinius peculiarem differentiam in squamis reponit. Etenim illas in scincis à cauda ad caput versas esse tradit. Quod si sit verum, nec ne, id in scincis ex Aegypto alatis obseruare non possumus, cum hi admodum exiccati ad nos deferantur. Bellonius scincum quadrupedem magnitudine lacertæ viridis, aut Salamandræ esse, & pollicis crassitiem, & longitudinem quadrantis non excedere autumat, cauda rotunda cum squamis, quas cum piscibus communes habere statuit. Renodeus scincum animal quadrupes squamis exiguis, frequentibus, & subluteis esse constituit, capite longo, vix colli crassitudinem superante, ventre quadātenus alato, cauda rotunda, lacertarum ritu, sed breuiore, & ad terram incurua, à capite ad ipsam caudam cæsia discurrente linea. Narrat Gesnerus se vidisse scincum, cuius pedes digitis quinis cum vnguiculis referri erāt, latitudo sesquipollicem æquabat, longitudo à capite ad extremitatem caudę erat duorum palmorum. Caudæ verò longitudo duorum digitorum. Quidam vir reuersus Constantinopoli narrauit Gesnero se illic venales scincos longitudine sex palmorum conspicatum fuisse.

l.9.de subt.

To. 2. Off.

li.7.de rer. var. c. 34.

l 1. de nat. Aquat.

l.3. de med. cap. 31.

Lacerta Cyprius scincoides.

NATVRA, CIBVS, LOCVS.

Scincus calidum,& siccũ nactus est temperamẽtum,si Auicenna,& Paulus Aegineta veritatẽ fassi sũt. Hoc animal instinctu naturali oua gremio terrę committit:cũ scripserit Aristoteles tàm terrestres,quã aquatiles crocodilos in sicco parere. Plinius scincum, more apum, floribus odoratissimis victitare tradidit.Propterea non est mirandum,si fimum odoratum reddat, & si mel tantopere appetat, mel enim ex odoratissimorum florum liquore integratur. Vnde postea Reusnerus sic cecinit.

Cur fimus sit odoratus.

Mella legit furtim scincus,pellitq; venenum,
Pabula dat Veneri luxuriosa salax.

De loco natali huius animalis,Monachi qui commentati sunt Mesuem, scincos circa Romam reperiri, & Syluaticus, & Platearius in Apulia versari perperam autumant. Auicennas in Arabia tantum nasci, &Bellunensis in plaga Orientali Mecham versus vagari produnt. Hodie ex Aegypto ad nos deferuntur, & secundùm Dioscoridem, ex Lydia Mauritaniç; cum tamen in Mauritania nulla Lydia reperiatur. Interpretes Serapionis Lodiam,pro Lydia,vertit. Rhasis in libro de sexagintaa nimalibus,cæteras regiones iuxta mẽtem Dioscoridis enumerat, hanc omittit. Quare placuit Gesnero legere Libyã Mauritaniæ.Libya enim aliquando pro tota Africa interdum pro determinata eius parte sumitur.Immo,& fluuius huius nominis per Mauritaniam currit.Quamuis igitur dictũ fuerit scincos ab Aegypto deferri, tamen primum Alexandriã, inde Venetias asportantur.Putat quidem Gesnerus in Aegypto sacharo inspergi,& gossipio impleri, antequam vendantur. Sunt qui existimant scincum esse animal aquatile, licèt Crocodilibus terrestris ab Authoribus appelletur,quoniam,qui Venetias deferuntur, in mari rubro,& in flumine Nili capi dicuntur. Salmasius tamen in Solinum animaduerit Scincos non esse aquatiles, sed circa Nilum versari, & illos, qui ex rubro mari huc vehi feruntur, in locis mari rubro finitimis vagari. Nuperi ideo in hoc falluntur, quoniam, Alberto duce, has bestias aquatiles esse arbitrantur.

Locus huius animalis.

Quomodo codiantur.

VSVS IN MEDICINA.

IN officinis nostra ætate scinci pro vsu medico seruantur. Sed pharmacopæi indocti, scincorum loco quoddam lacerti,seu potius Salamãdrę genus aquaticum dorso nigrum, ventre pallidum perperam vsurpant,quoniam doctrinam Syluatici sectãtur. Alijs lacertos quosdam duabus insignes caudis pro scincis perperã vẽdũt.Legitimus igitur Scincus magna antidota ingreditur, & præcisis summis partibus, ischiadicis à Marcello in cibis præscribitur. Verum animaduertit Sextus in exhibendo hoc animali pondus drachmæ non esse excedendum, cum veri etiam scinci noxij esse ferantur. Et quamuis misceantur magnis antidotis, tamen sciendum est in huiusmodi antidota multa alia salubria simplicia ingredi,quæ scincorum malitiam castigare possunt.Prętereа in antidoto Amaranti Grammatici ad dolorem pedum permiscentur, vt legitur apud Galenũm. Excipiuntur etiam medicamentis ad frigidos neruorum affectus,vt Auicennas tradit,qui scincos calidos esse statuit. Solet etiam scincus cum nasturtio fumi drachmæ pondere ad accendendam Venerem. Alioquin si cum lente palustri, & semine lactucæ decoquatur, Venerem inhibere dicitur. Amplius ex scinco antidotum Diascincon cognominatum paratur, vt recitat Galenus, quod omnibus venenis resistere perhibetur. Rhasis scincum super pusionem metu somniorum laborantem suspendit, & illum sanat. Porta scincum albis punctis distinctum,capite,& cauda albicantem meditatur. Quamobrem ex hac signatura aduersus omnia cutis vitia valere colligit. Præcipua tamen virtus huius animalis in Venere stimulanda consistit. Ideo Vuecherius puluerem pro sopita Venere describit, qui drachmam vnam scincorum recipit; quoniam dosis vltra drachmam non est augenda. Quæ omnia eleganter declarat Boussuetus his versibus.

li.2.de Antid.

li.1.de Antid.

lib.4.Phyt. cap.6.

li.2.Antid. spec.

Ad Venerem scinci partes stimulare feruntur
Esæ, sub renum quæ regione manent.
Præstat idem rostrum, atq; pedes cum semine rutæ,
Et myrrha, inq; viris sæpè medela fuit.
Posse in virosas mortalia tela sagittas
Apelles scripsit, si subitò ingeritur.
Tu verò pondus drachmæ ne excesseris vnquam.
Credit enim id magno Sextius esse malo.

Insuper partes huius animalis etiã seorsim sumptę in varijs affectionibus nõ vulgarẽ habent prærogatiuam. Primitus ex carne crocodili terrestris, vel scinci Galenus describit antidotum, quo quidam in Libya omnes à periculo scorpionum liberabat. Aetius carnẽ hanc in morbis cutis commendat; quia in regione Indorum, elephantiasi affectos esu huius carnis sanari intellexit. Rhasis hanc carnem pręcipuè extollit, quoniam corpora pinguefaciat, & libidinem excitet moderatè sumpta, alioquin neruos lædit, vt Author de simplicibus ad Paternianum retulit. Cor vtriusq; crocodili, authore Plinio, in lana ouis nigrę, & primo partu genitę inuolutum quartanas abigere dicitur. Idem Plinius felle scinci cum melle mixto in suffusionibus, nihil præstantius medicamentum inueniri prędicat. Renes verò in excitanda venere, & augendo spermate, peculiarem prærogatiuam possident. Quare Rhasis nodum, seu vertebram spinæ, quæ renes tegit, ad libidinem excitandam super dorsum viri suspendit. Boussuetus igitur infrascripto hexasticho idem docet, & remedium ad luxum extinguendum assignat hunc in modum.

li.13.c.22

In li. de natu. Aquat.

Quæ circa renum sunt scinci in corpore partes,
Creduntur castis semper obesse choris.
Nam pota è vino Venerem stimulare feruntur,
Quantumuis etiam languida membra sient.
Ebibitur contra lactucæ semen, habetq;
Comprimere affectus, magne Cupido, tuos.

Sanguis ad quid valeat.

Sanguis scinci si misceatur cum baurach, & illiniatur, secundùm Galenum, & Plinium, faciei maculas elegantissimè delet. Propterea Rhasis hoc sanguine cum bellericis, & emblicis locum sordidum perungit, & breui temporis spatio pristinum parti colorem restituit. Præterquamquod, ex Plinio, claritatem visus auget, & cicatrices oculorum emendat. Pinguedo etiam scinci, secundùm Rhasim, dolorem renum expellit. Immò huius drachmæ decem ingrediuntur quamdam compositionem ad Venerem stimulandam, quæ habetur in libro secretorum Galeno adscripto. Item testes non sunt à medicina arcendi, quandoquidẽ, si dexter ad pondus vnius Kirat cũ aqua vitę bibatur, semen exiccat, sin sumatur cum aqua cicerum rubrorum, renes calfacit, & congressum adiuuat. De pelle scribit Plinius, quod coriũ vtriusq; crocodili vtitur. Nam cinis ex aceto superpartes secandas linitur ne sensum ferri sentiant. A cauda licet parte extrema, vtilitas summa dimanat. Etenim Aegineta vnguentum entaticon, componit, quod scincorum caudas recipit. In Diasatyrio, pro sopita Venere, caudæ scincorum ponuntur. Item in Diasatyrion Vuecherij vncia caudarum scinci cum renibus, & sumine ingreditur. Vuecherius etiam describit electuarium aduersus sterilitatem, quod vnciam dimidiam caudarum scinci admittit. Postmodum ex intestinis suffitus paratur, qui laborantes affectibus vterinis mirum in modum adiuuat. Postremò Serapio epilepticis præscribit medicamentum, quod ex stercore crocodili terrestris conficitur. Id autem Cælius Aurelianus probare non videtur. Soranus apud Galenum stercus felis, & crocodili terrestris cum aceto miscet, quo linimento partes alopecia vexatas fæliciter vngit. Tandem Plinius crocodileam in extergendis albi oculorum vitijs ad cælum vsquè extollit. Quapropter Vegetius, in oculis equorum malè affectis, huiusmodi fimo vtitur.

Testes.

l.2. Antid. spec.

lib.2.c.22.

E

VSVS IN VARIIS.

CVm Scincus inter animalia mirandum in modũ pinguescat, Rhasis carnẽ huius animalis ad humanum corpus obesandũ commendat. Deinde huius animalis decoctione homines agresti odio inter se dissidentes cõciliare profitetur. Amplius terrestris crocodili fimum, quem crocodileã vocãt, mulieribus optimum colorem communicare, & earum faciẽ eleganter emendare affirmant. Huius meminit Horatius, quando de anu fucata canit hunc in modum. *lib. Epod. od. 12.*

——— *colorq́,*

Stercore fucatus crocodili.

Procul dubio poeta crocodileam nempè fimum Scinci hoc in loco intelligebat: ex hoc enim, vt testatur Albertus, ad faciem erugandam, vnguentum meretrices parabant. F At lotæ postmodum faciei, pristinæ rugæ restituebantur. Ouidius etiam crocodileæ fuco colorem naturalem ementiri fœminas docet; dum in opere de Arte amandi, illas fucans, & mangonizans sic inquit. *lib. 3.*

Pallida purpureis tangat sua corpora virgis,

Nigrior ad pharij confugie piscis opem.

Pharos enim, secundùm Plinium, parua fuit Ægypti insula, vnde poeta per piscem pharium crocodilum Niloticum, sed perperam intellexit, quandoquidem virtus fuci in fimo tantùm Scinci, nimirum, crocodili terrestris consistit. Itaque optimus fimus huius animalis candidissimus esse debet, friabilis, & qui instar amyli in aqua citò liquescat. Immò dum teritur aciditatem instar veteris fermenti spirare debet. Quamobrem abstergendi, & exiccãdi facultatem possidet. Qui vtuntur hoc præsidio, cauti esse debent, quia olim adulterabatur fimo sturnorum, qui orizam ederint. Tandem Aetius huiusmodi stercore Feras venenatas à latibulis pellere profitetur. Si cauernæ per infundibulum eò suffiantur: nec mirandum est, quoniam acrem fermenti odorem emittit. *lib. 13. c. 7.*

G

DE CORDYLO QVADRVPEDE, siue Caudiuerbera.

Cap. XII.

HÆc lacertæ species Cordyli nomine fortassis insignitur, quoniã Cordyli piscis figurã aliqua ex parte repræsentet. Alioquin à nonnullis recentioribus crocodilus terrestris appellatur; cum tamen scincus, verus crocodilus terrestris Antiquorum fuerit. Nuperi quidam hoc animal caudiuerberam nominãt, quoniam continua caudæ agitatione diuerberet. Gręci ad imitationem latini vocabuli, Vromastigẽ dicerent. Bellonius H prædictam lacertæ speciem depingit, & crocodilum terrestrẽ nũcupat, quoniam primo aspectu crocodilo nilotico assimilatur. Verùm postea ab ipso discrepare asseuerat; quia hoc animal caudam in modum clauæ tuberculis eminentioribus asperam gerat. Quapropter corpora quibus appropinquat, atrocissimè diuerberare dicitur. Hinc caudiuerberę nomen sibi vindicauit. An vero habeat branchias, quemadmodum scribit Bellonius, & confirmat Rondeletius non facilè potest exponi. Siquidem in exuuijs huius bestię, quę in publico Musæo adhuc seruantur, duo tantùm foramina secus rictum obseruantur. Quorum meminit Boussuetus his carminibus, *In lib. de nat. aquat.*

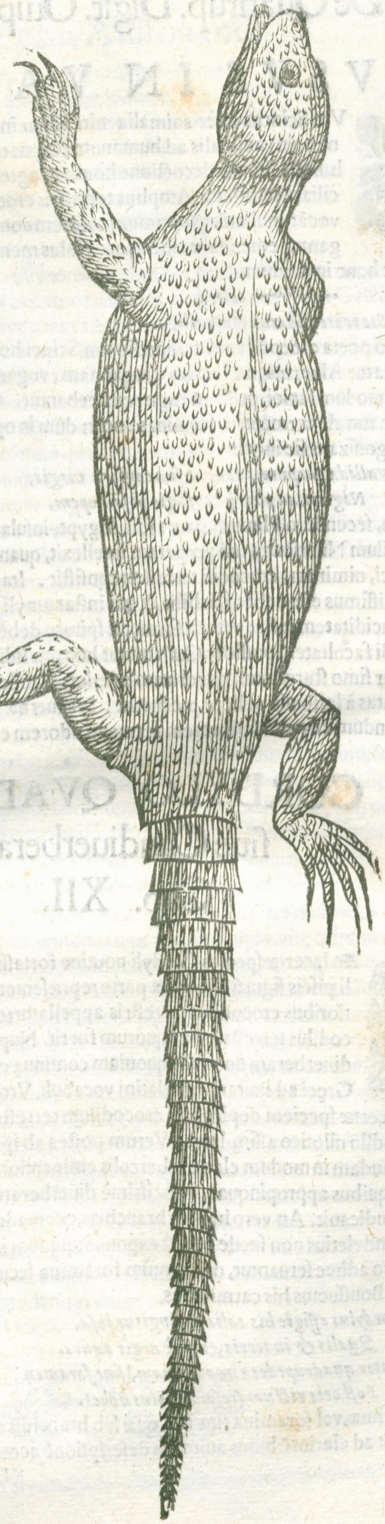
Cordylus effigie hic talis depingitur ipsa,

Qualis & in terris, & ferè degit aquis.

Inter quadrupedes rimam vnam, siue foramen

Post oris rictum (respice) solus habet.

An verò istæ rimæ, vel foramina sint illa, quæ sub branchijs esse solẽt, alijs considerandũ relinquimus, & ad clariorẽ huius animalis descriptionẽ accedemus. Thomas etẽ Erastus

Cordylus, siue Vromastix.

E Heluetius medicus, & philosophus insignis describit hoc animal crocodilo simile, minus tamen, & inferius labrum mouens, figura capitis, & oris testudini respondens cum breui collo, & in parte inferiori tumido. Pedes habet quatuor quinis digitis more lacertarum distinctos. Reliquum corpus non squamigerum, sed pelle duriuscula, instar corij serpentis, vestitum, cauda illi inest rotunda in circulos quosdam squamatim diuisa modo ferè inexplicabili. Squamæ sunt durissimæ, videnturq; osseę, & quasi quadrangulæ, cauę parùm sunt, vt caudam rotundam efficiunt. Alioquin tanquam tæbulæ, quæ domorum culmina cooperiunt, simul iunguntur, extremitas cuiuslibet squamæ in spinam acutissimam desinit. Amplius tales squamæ pellucidæ, flauescentes, seu pallentes instar cornu videntur. Venter huius animantis magis quam in crocodilo tumescit. Tergus denique latum, & quodammodo planum est, vt in icone licet conspicari. Quid si hoc animal phattages Indicus sit Aeliani? hic enim author prodidit in regionibus Indicis nasci bestiam crocodili terrestris speciem gerentem, cuius pellem asperam ad dissecandum adhibent.

Descriptio.

l. 26. ca 6.

F

DE CÆTERIS LACERTIS EXOTICIS. Cap. XIII.

ARistoteles in historia animalium lacertos Arabicos ad duorū cubitorum magnitudinem accedere tradidit. Ideo Arianus in Insula Dioscoridis propè Arabiam, lacertos permagnos memorat, quorum carnes insulani edunt, & eorum adipe pro oleo vtūtur. Scaliger in Samogithia lacertos sesquipede maiores esse constituit, quos Incolæ pro Dijs laribus venerantur. Præterea inter Insulas fortunatas vna Capraria, secundum Solinum, nominatur, quæ magnis, & enormibus lacertis redundat. Albertus audiuit à viris fide dignis, in Prouincia Regione Galliæ, & in Hispania lacertos crassitudinis humani cruris G aliquādo visos esse. Gesnerus narrat, ex Aethiopiæ Insulis nuper à Regibus Lusitaniæ occupatis, lacertam extinctam longitudinis octonum circiter cubitorum, iussu Cardinalis Vlyssiponensis Romam aduectam fuisse. Immò Lutetiæ in Palatio lacertus humanæ ferè magnitudinis pendet: vt testes oculati Gesnero retulerunt. Rursus alius in eadem Vrbe prædicto similis, sed paulò minor in ædibus D. Antonio sacris conspicitur. Nec mirandum est, quoniam ex Petro martyre, in Insula Magalante Maris occidui, lacerti magnitudinem crocodilorum adequant, & Plinius in Nysa Indorum monte, lacertas viginti quatuor pedum longitudine vagari asseuerat. Maffeus etiam in historia Indica describens Regionem Cananoris retulit ibi esse stagna multa grandibus lacertis referta horrendo oris hiatu, sed halitu odoratissimo, quæ homines interdū adoriuntur. Causam auctionis horum lacertorum Cardanus quantitati, & qualitati pabuli indici attribuit. Si quidem Petrus Cieza scripsit se in Panama lacertos viginti quinq; cubitorum vidisse, eosq; ad centesimum vsq; annum augeri affirmat. Ioannes Leo in opere de Africa, animal lacertæ simile nomine Dub versari prodit, quod potu aquæ etiam modico moritur, H veneno caret, & si occidatur, & post triduum igni admoueatur, moueri solet non secus, ac viueret. Sin ad magis particulares exoticorum lacertorum species accedamus. Incidemus in lacertum Indicum descriptum à clarissimo viro Clusio, qui pedes quatuor cum semise longus erat. Ambitus corporis erat vndecim vnciarum, longitudo capitis, & colli ad crura vsque anteriora decem, longitudo ab anterioribus ad posteriores, pedes sexdecim. Cauda longitudinem duodetriginta vnciarum explebat. Coloris erat elegantissimi. Siquidem tota prona pars fusca flauis maculis conspersa, supina pars non adeo fusca, sed albis tantùm maculis variè distincta. Pedes habebat fissos in quinque digitos longos, quorum vngues longi, & acuti erant. Item dentibus curuis, & acutis muniebatur. Idem Author paulò inferius exhibet iconem alterius lacerti peregrini, longitudinis trium pedum, quam lector, apud ipsum contemplari potest. Nos hic damus iconem lacerti Indici Cordylo quadrupedi facilè congeneris, cuius spolium viginti vnciarum circiter in publico Musæo adhuc conseruatur. Benzo in historia naturali Indiæ meminit magnæ lacertæ, quæ Iguana, vel Yuana, vel Igname nominatur, cuius mentum

lib. 8. c. 38.

Exer. 183.

lib. 2.

li. 7. de rer. var. c. 28.

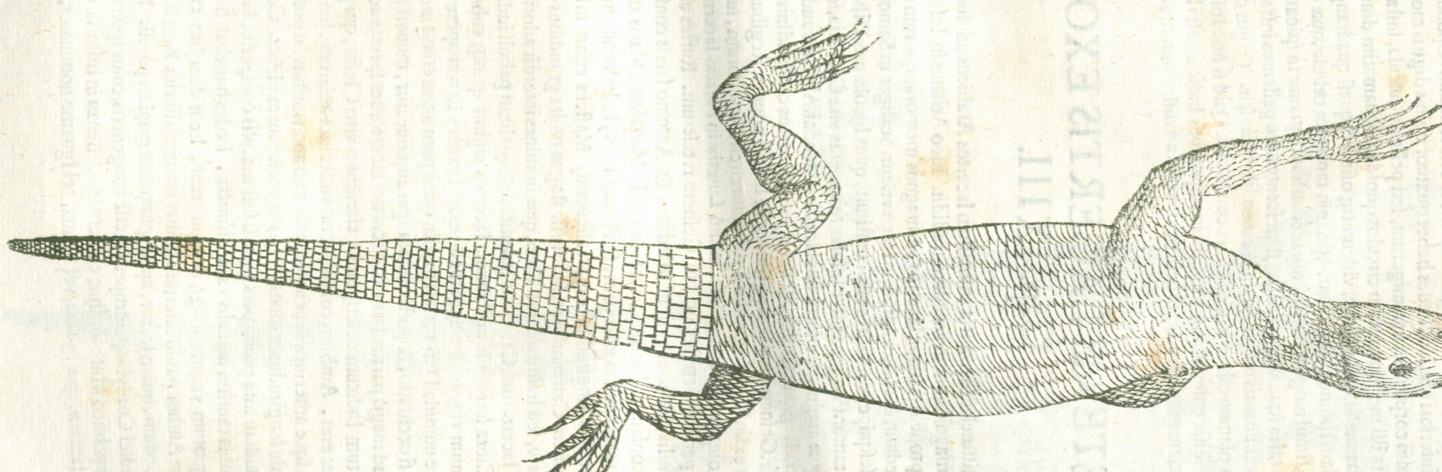
li. 5. Exot. cap. 20.

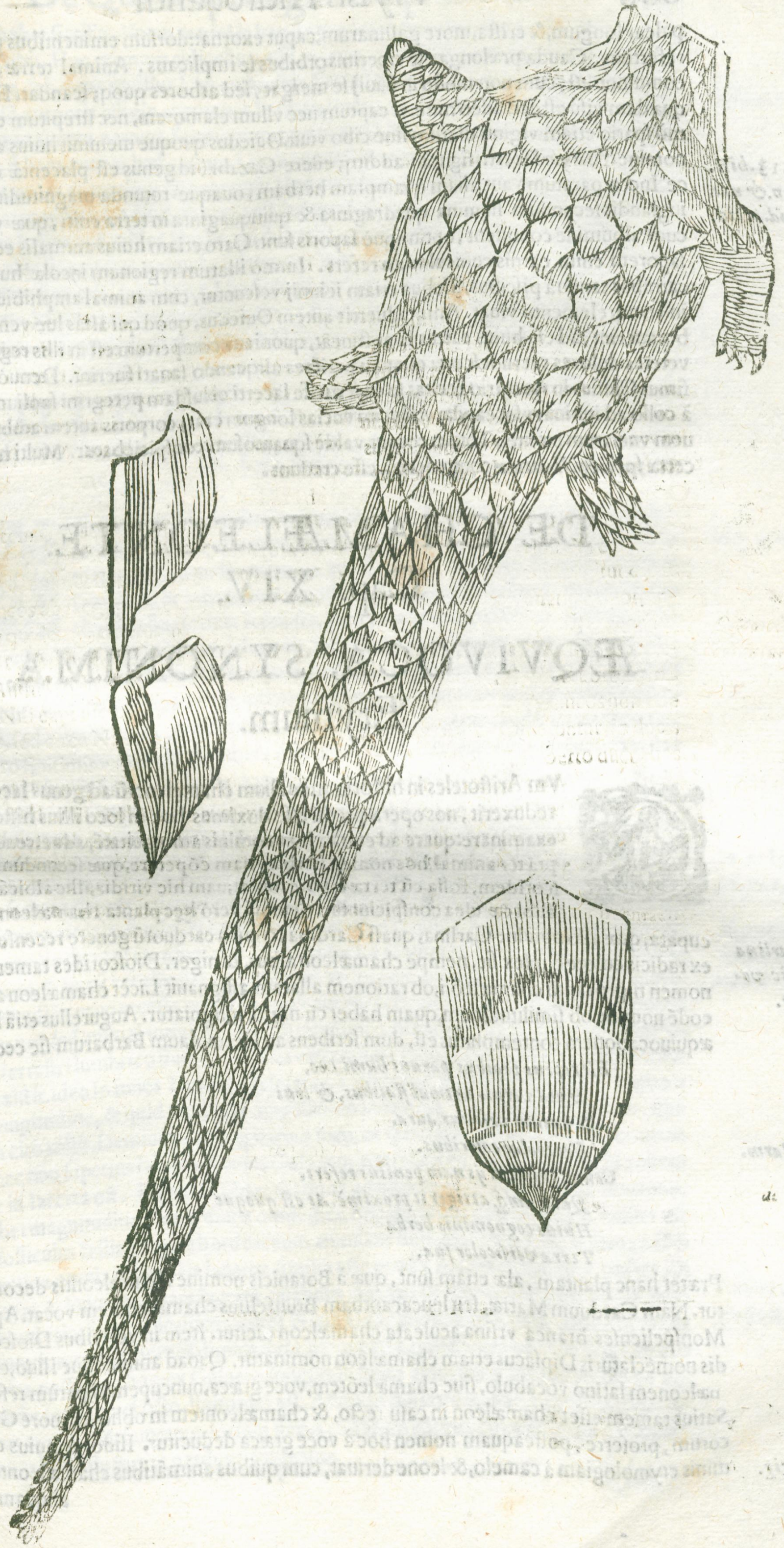
l. cit. c. 21.

lib. 2.

palear

Lacertus Indicus Cordylo similis.

Lacerta Indica Iuannæ congener.

palear longum, & criſta, more gallinarum, caput exornat: dorſum eminentibus pinnis eſt refertum. Cauda prælonga eſt viperinis orbibus ſe implicans. Animal terræ, & aquæ commune eſt; cum non modo in fluuij ſe mergat, ſed arbores quoq; ſcandat. Horribile quædam viſu eſt, ſed adeò mite, vt captum nec vllum clamorem, nec ſtrepitum edat. Immò ſpatio etiam viginti dierum ſine cibo viuit. Ouiedus quoque meminit huius animalis nomine Yuanne lacerti figura: additq; edere Cazabi (id genus eſt placentæ ex radice Iuccæ paratum) aut aliam quampiam herbam, ouaque rotunda magnitudine nucis iuglandis ſecundùm flumina quadraginta & quinquaginta in terra eniti, quæ vitellum cum albumine continent, optimiquè ſaporis ſunt. Caro etiam huius animalis edulis eſt: ſaporem enim carnis cuniculorum refert. Immò illarum regionum incolæ huiuſmodi carnibus tanquã piſcibus, diebus etiam ieiunij veſcuntur, cum animal amphibium ſit, & in vtroq; elemento viuat. Animaduertit autem Ouiedus, quòd qui aliàs lue venerea laborauerint, ad eſu huius carnis ſe abſtineãt, quoniam compertum eſt in illis regionibus veteres dolores recrudeſcere: etiam ſi patiẽtes aliquando ſanati fuerint. Denuò doctiſſimus Cluſius in Auctario recitat ſe obſeruaſſe lacerti cuiuſdam peregrini ſpolium, quod à collo ad initium vſq; caudæ vndecim vncias longum erat; corporis autem ambitus nouem vnciarum circiter. Totum corpus valdè ſquamoſum conſpiciebatur. Multi hanc lacertæ ſpeciem Yuannæ congenerem eſſe credunt.

li. 13. hiſt. gen. & nat. Ind. occid.

DE CHAMÆLEONTE.
Cap. XIV.

ÆQVIVOCA, SYNONIMA, Etymum.

CVm Ariſtoteles in hiſtoria animalium chamęleontũ ad genus lacertatũ reduxerit, nos operæ pretiũ eſſe duximus hoc in loco illius hiſtoriam examinare: quare ad euitandam nominis ambiguitatẽ, aduertendũ eſt, præter animal, hoc nomen herbæ etiam cõpetere, quæ ſecundùm Dioſcoridem, folia cũ terræ colore mutat; uam hic viridia, illic albicãtia, & alibi cærulea conſpiciuntur. Qnoniã verò hęc planta chamæleon nuncupata, quæ alio nomine Carlina, quaſi Cardina, cnm in carduorũ genere recenſeatur, ex radicis colore duplex ſit, nempè chamæleon albus, & niger. Dioſcorides tamen hoc nomen nigro tantũ chamælcõti, ob rationem allatam, aſſignauit. Licèt chamæleon albus eodẽ nomine ob ſimilitudinem, quam habet cũ nigro, inſigniatur. Augurellus etiã hanc æquiuocationem contemplatus eſt, dum ſcribens ad Hermolaum Barbarum ſic cecinit.

Carlina cur ſic vocetur.

Eſt repens pedibus paruus humi Leo,
Quod vernis animal flatibus, & leui
Tantum veſcitur aura.
Hermolae coloribus.
Contectum varijs nam penitus refert.
Quoſcumq; attigerit proximè. At eſt quoque
Huius cognominis herba
Terra verſicolor ſua.

l. 2. Carm. od. 4.

Præter hanc plantam, alæ etiam ſunt, quæ à Botanicis nomine chamæleontis decorantur. Nam Carduum Mariæ, ſeu leucacantham Brunfelſius chamæleontem vocat. Apud Monſpelienſes branca vrſina aculeata chamæleon dicitur. Item in veteribus Dioſcoridis noměclaturis Dipſacus etiam chamæleon nominatur. Quoad animal, ſiue illud, chanæleonem latino vocabulo, ſiue chamæleõtem, voce græca, nuncupemus, parùm refert. Satius tamem eſſet chamæleon in caſu recto, & chamæleontem in obliquo, more Græcorum, proferre, poſteaquam nomen hoc à voce græca deducitur. Iſidorus huius nominis etymologiam à camelo, & leone deriuat, cum quibus animãtibus chamæleontem

ib. 3.

12. Orig.

aliquam

E aliquam habet similitudinem tradidit; hac de re nomen hoc sine diphtongo, & sine aspiratione scribit. Hoc etymum ridiculum esse videtur, quandoquidem nomen græcum est χαμαιλέων, & Latinis pusillus Leo exponitur, cum aliqua ex parte leonem grandē, & ferocē bestiā, corporis effigie, represētet. In sacris litteris, vbi Koah, vel Koach, legitur; multi variè hanc vocem vertunt. Septuaginta tamen, & D. Hieronymus chamæleontē interpretātur. Aliam vocem hæbraicam Lilith nonnulli auem magnam vento victitantem exponunt, quàm Gamalion cognomināt. Hęc expositio risu digna videtur, nam chamęleon, qui aere viuere creditur, non auis est, sed quadrupes ouipara, de qua in præsenti capite sermo habetur. Arabicè Harbe, vel Alharbe potest nominari, vt Andreas Bellunēsis voluit. In alijs linguis hoc animal cū sit peregrinum, nullū nomen sortitum est. Gesnerus tamē nomen finxit, & Germanicè Murilacertū indigitauit, quia muris, & lacerti figuram quodammodo imitetur. Quidam recentiores Barbari corruptas voces pronūtiant, nempe Gamaleon, Zamaleon, Hamaleon, & Maleon, quibus chamæleontem significant.

Leuit. c. 11

F

DIFFERENTIÆ, & Descriptio.

BEllonius in Obseruationibus retulit varias chamæleontis species conspicatum fuisse. Siquidem pallentes in Aegypto, alibi verò nempè in Arabia, prædictis multò minores, colorisquè diuersi vidit. Etenim albicātes subfuluis, & rubentibus maculis erāt distincti. Gesnerus narrat se duo chamęleōtis sceleta habuisse, quorum alterum pallidum, alterum verò erat nigricans. Quocirca in Musæo Illustris. Senatus Bononiēsis tres chamæleontis icones inuenimus, nimirùm chamæleontis pallidi, nigri, & varij, quas omnes ante legentium oculos repræsentamus. Quoad descriptionem animalis, tradit Plinius chamæleontem crocodilo esse simillimum, nisi curuatura spinæ, & amplitudine caudæ ab eo differret.

li. 2. c. 60.

G Quam comparationem multi Authores irrident, cum chamæleon vix palmum excedat. Propterea aduertendum est Iones appellare χροκοδείλοις, quos cæteri Gręci σαύροις, nempe lacertos nuncupauit; ideo Democritus, ex quo postea Plinius transcripsit, ex suæ dialecti idiomate, chamæleontem lacertæ assimilans, lacertum crocodilum dixit. Hinc Plinius hallucinatus non lacertæ, sed crocodilo chamæleontem comparauit. Quamobrem Aristoteles scriptum reliquit hanc bestiam, figura totius corporis, laeertam planè representare, deinde habere latera ventri iuncta, vt licet in piscibus conspicari; item rostrū simiæ porcariæ simile, & caudā longis orbibus implicatā. Primitus si caput metiamur à medio capite retrorsum ossea pars triquetra eminet, reliqua pars antrorsum colligitur caua, & quasi canaliculata, eminētibus vtrinq; osseis marginibus asperis, & leuiter serratis. Oculi in cauo recessu prægrandes, & corpori cōcolores conduntur, cuius pupilla non mouetur, sed animal totius oculi motu circūspicit, ore sēper hiante. Linguā habet lōgam, & terrestri lumbrico similē, in cuius extremitate spongiosus quidam, & glutinosus nodus existit. ideo Ioannes Landius (referente Scaligero) huic animali assignat linguam

l. 2. de hist. Anim. c. 1.

Descriptio huius animalis.

H palmi longitudine, & quid tanquam acetabulum in summa illius parte cum muco, quo prędam citò tollit. Dentium, & gengiuarum loco, os quoddam continuum, & serratum habet; nec non superius labium breuius. Gula atq; arteria, ex mente Aristotelis in eodem situ, vt in lacerta est. Pulmo in comparatione ad molem corporis illi inest maximus. Cor habet magnitudine cordis muris domestici, hepatis lobos duos, quorum sinister est maior folliculus fellis granum hordeaceum æmulans sinistro iecoris lobo adhæret. Deniq; intestina omnia interaneis lacertæ similia esse prodit Aristoteles. Crura postea illi insunt recta, & longiora, quàm lacertæ, quamuis inflexus sit similis. Demum pedes anteriores à posterioribus valdè discrepantes Natura huic animali concessit. Etenim, teste Bellonio, priores pedes ternos digitos intra, binos extra, posteriores verò ternos extra, & binos intra possident. Itaq; ex Gesnero, longitudo huius animalis à summo rostro ad initium caudæ septem, vel octo digitorum est. Altitudo digitorum quinq; medius locus inter imum ventrem, & summum dorsum flexus costarum cōtinet circiter sexdecim. Et demum maculis distinctus vt pardus conspicitur.

Pedum descriptio.

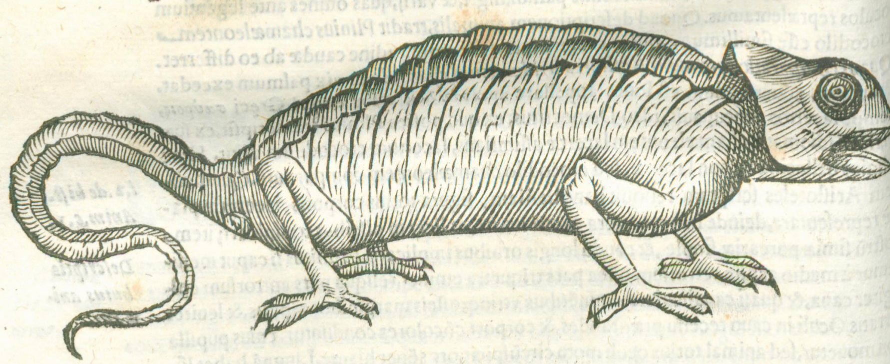
CHA-

Chamæleontis vera effigies ex relatione D. Iacobi Conradi.

1 Chamæleon cinereus verus.

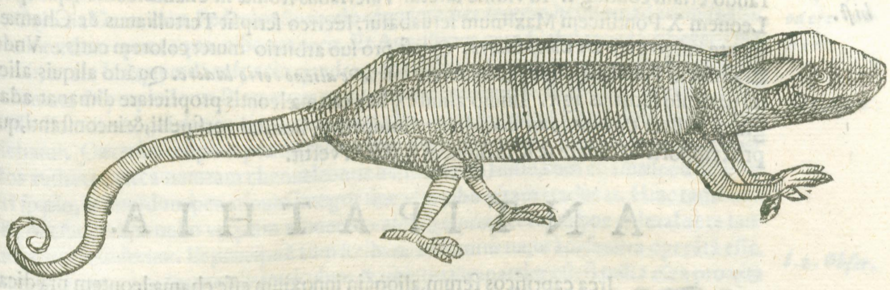
2 Chamæleon varius.

E

Chamæleon niger.

F

NATVRA, ET MORES.

HOc animal temperaturæ frigidæ, pigrique motus esse perhibetur. Cũ natura illi exiguum tantùm sanguinis circa cor communicauerit. Quæ igitur animalia pauco sanguine sunt referta, necessariò frigida, consequenterq; timida, & tardi motus esse dicuntur. Præterea chamæleontes, cum ad lacertarum genus referantur, hyeme latibulantur, Vere autẽ, ritu lacertarum, è cauis egrediuntur, ouaquè oblonga lacertarum modo enituntur; quæ venefica qualitate prædita esse ferũtur. Quapropter ijs, qui oua chamæ leõtis degustauerint, Bellunensis stercus accipitris tanquam propriam antidotũ potandum præbet. Amplius chamæleon moriẽs pallescit, & defunctus talem colorem seruat, quemadmodum licet intueri illius cadauer, quod integrum in Musæo publico seruatur, & quod nuper Excellentissimus Io. Antonius Godius publicus chirurgus Bononiensis, & Anatomicus insignis dono dedit. Amplius Natura id huic animali ingenerauit, vt se in varios mutet colores; quod admirari non debemus, cum etiam quædã herba Tripolium nuncupata inter saxa nascens ad oras maris, ter colorem floris eodem die mutet; itaut manè albicantem, meridie luteum, & vesperi cæruleum ostentet. Ceterùm de chamæleonte proferunt Authores, quòd omnes colores, præter candidum, & rubrum recipiat; quemadmodum Faciuta in Poematibus retulit dum inquit.

G — *li. 1. Mag. nat. c. 10.*

Morientis animalis quis color.

Chamæleon hiat, vt tenui depascitur aura,
Reciprocumq; Soli per sata carpit iter.
Induit ac varios semper, mutatq; colores,
Mutat hians faciem, mutat hians clamydem.
Candidaq; induitur nunquam, nec rubra supellex,
Semper hiat Zephyros, semper hiat stimulos.

H Verumtamen aliter docet quotidiana experientia, nam si chamæleon super viridem colorem ponatur, fit viridis, si supra luteum luteus, & sic deinceps. Immò, & candidum etiam colorem adipiscitur, vt vir nobilissimus fide dignus nobis retulit, qui dono sibi datum chamæleontem in candido sudario inclusit, domum verò cum peruenisset introspiciens animal abijsse putabat, quoniam sudarij candorem acquisiuerat, quamobrem cum Ouidio meritò possumus canere.

Coloris mutationis causa.

Id quoquè quod ventis animal nutritur, & aura
protinus assimilat, tetigit quoscumquè colores.

li. 15. Met.

Causam verò huius colorum mutationis multi Authores in timiditatem animalis referunt. Sed Ioãnes Vrsinus in poemate de Animalibus, huius rei causam cibo animalis assignare videtur, quoniam cum aere tantùm nutriatur, corpus pellucidum redditur, & ad quoscumquè colores recipiendos idoneum. Sic igitur canit.

Non timor, immò cibus nimirùm limpidus aer
Ambo simul vario membra colore nouant.

Veram autem huius mutationis cauſam, omnium iudicio, affert Solinus, dum cutim gla- A
bram, & pellucidam huius animalis meditatur. Quare cum ſit inſtar tenuis laminæ cor-
neæ quoſcumq; colores illi appropinquantes reddere poteſt. Quod in Polypo, & in Ta-
rando etiam contingit. Id vidiſſe fatetur Valerianus Romæ in chamæleonte, qui apud
Leonem X. Pontificem Maximum ſeruabatur. Idcirco ſcripſit Tertullianus de Chamæ-
leonte vulgo dici. *De Corio ludere*. Quaſi pro ſuo arbitrio mutet colorem cutis. Vnde
Eraſmus in Prouerbijs hoc pronunciare ſolet. *De alieno corio ludere*. Quãdo aliquis alie-
no periculo ſecurius agit. Immò aliud ex hac chamæleontis proprietate dimanat ada-
gium, ſcilicet. *Chamæleonte mutabilior*. Competitq; homini verſipelli, & inconſtanti, qui
pro temporis varietate ſe ſe in omnem ſpeciem vertit.

In Poly-hiſt.

ANTIPATHIA.

CIrca caprificos ferum, alioquin innoxium eſſe chamæleontem prædicat B
Plinius. Deinde adeo ſerpentibus inuiſus eſt, vt, Bellonio teſte, ob illorũ
metum, ſed præcipuè Viperarũ, & Ceraſtarum, naturali inſtinctu, ſuper
frutices, & arbores aſcendat. Immò ſi accidat, vt ſub arbore ſerpens va-
getur, chamæleon ita ſe ſe in arbore cõponit, vt ſaliua ab eius ore exiẽs,
recta linea in caput ſerpentis cadat, quæ viſcoſitate ſua inſtar fili, ſerpẽ-
tem tangens illum interimat. Sin accidat, vt per ſolum gradiens ſerpentem eminus in-
tueatur; tunc chamæleon, ex Alexandro Myndio, aduerſus famelicum ſerpentẽ ingenio-
sè ſe munit. Feſtucam latam, & validam mordicus apprehendit, ſub qua, tamquam ſub
clypeo diligenter ſe tuetur. Deinde inter hoc animal, & nonnullas aues maximus inter-
cedit diſſenſus. Nam, licet Plinius ſcribat vim magnam huius animalis eſſe aduerſus ge-
nus accipitrum, dum illos præteruolantes ad ſe trahere feratur, tamen accipitres ad de-
uorandum chamæleontem deſcendunt, cuius deguſtata carne intereũt. Hoc idem cor-
uo accidere ſolet, niſi deguſtatis lauri folijs ſibi præſtò eſſet. Demum Elephanti infenſus
eſt, ſi vera ſcripſit Solinus, nam frondibus concolor ab Elephante ſæpe deglutitur, qui C
proculdubio obiret, niſi ſtatim oleaſtro ſibi mederetur. Hinc Porta colligit in profligan-
do chamæleontis veneno folia oleaſtri mirandum in modum commendari.

li. 1. Mag. nat. c. 10.

LOCVS, CIBVS.

AFricã chamæleontes generare Plinius promulgauit. Et in Aſia plurimos
verſari Solinus ſcripſit. Cumtamen in India frequentiores videantur. At
Inſula præcipuè Madagaſcar Chamæleontibus redũdat, vt Hollerius in
nauigatione ad Indiam orientalem teſtatus eſt. Bellonius in Cairo innu-
meros chamæleontes obſeruauit, itant retulerit nullas ferè hortorum ſe-
ſe ſepes, in quibus chamæleontes non inſideant, & præcipuè circa ripas
Nili. Rarò autem per ſolum vagari aſſeuerat, quoniam Ceraſtas, & Viperas metuunt. Im- D
mò idem Author recenſens quædam peculiaria, quæ Alexandriæ conſpicatus eſt, pro-
mulgauit ſe inter alia multos chamæleontes in fruticibus Rhamni verſantes cõſpexiſſe,
qui difficulter ab inquiſitoribus inueniuntur, cum folijs plantæ ſint concolores. De victu
narrant Plinius, & Solinus hoc animal nulla materia eſculenta, vel potulenta, ſed ſolo ae-
re nutriri; hac de cauſa illud ſtellionibus comparant, qui more cicadarum, rore vitam de-
gere dicuntur. Multi docti viri non modo ſententiæ Plinianæ adſtipulantur, verùm etiam
illam roborant dicentes chamæleontem os hians ſemper habere, quoniam continuum
hauriat aerẽ; ideoq; clauſo ore venter intumeſcit, quod ab alia cauſa, niſi ab hauſto aere
dimanare poteſt: qui poſtmodum in alimentum animalis paulatim conuertitur. In cuius
confirmationem, Teuethus recitat ſe Conſtantinopoli nonnullos chamæleontes in cauea
extra feneſtra appẽſa, ſolo vento, & aere victitãtes per ſpatiũ multorũ dierũ obſeruaſſe.
Hinc ortum eſt illud adagiũ in illos, qui tenuiſſimo cibo vitam traducunt. *More chamæ-
leõtis*. Subintelligẽdo (viuere) cũ huiuſmodi homines nullo ferè viuãt impẽdio. Neq; hoc
miran-

li. 2. obſer. cap. 34.

Cibus qualis.

lib. 2. hiſt. Amer.

E mirandum esse multi attestantur. Siquidem Io. de Mondouilla in suo Itinerario pronunciat Incolas Insulæ *Fracan* gentes pumilas solo pomorũ syluestrium odore nutriri. Præterquamquod Andreas Eburensis tradit homines solo aere vixisse; cum quidam in vrbe Colonia Germaniæ, Federico Secundo regnante, per septem hebdomadarum spatiũ, sola interdum epota aqua, cibo caruerit. Et Augustinus cum Casulano rescriberet affirmauit, ætate sua, quemdam spacio quadraginta dierum, sine alimento vitam transegisse, & demum Olympiodorus Platonicus monimentis mandauit, Aristotele oculato teste, fuisse hominem, qui donec vixit, neq; comedit, neq; dormiuit; nam sola insolatione alebatur. Cæterùm Niphus prædictorum opinioni refragatur. Siquidem refert prædictos authores, circa naturam chamæleontis hallucinatos fuisse, cum chamæleon octimestri spatio, & interdum per annum integrũ sine vllo cibo vitam traducat. Hinc tamẽ non est concludendum nullo vnquam alimento vesci. Quapropter falsò hoc animal aere tantum frui crediderunt. Et præcipuè cum scribant Bellonius naturam frustra operatã esse, dum huic animanti linguam, ventriculum, & intestina impartita est, si nulla esca pro vita F traducenda, indigeret: Linguam enim semipedalẽ habet instar linguæ Pici Martij, in cuius extremitate spongiosus quidam, & glutinosus nodus est, quo muscas potissimum in os attrahit. Item Bellonius addit, præter muscas, chamæleontem, serpentum more, erucas, scarabeos, & locustas vorare, propterea quod, facto huius animantis anatome, prædicta animalia in ventriculo, & intestinis inuenit. Id confirmat Io. Landius (referente Scaligero) qui dum in vltima Syria moraretur, vidit vnum è quinq; chamæleontibus, quos emerat linguæ repentina eiaculatione muscam, quæ in eius erat pectore, legisse Quocirca si Picus Aristophani πελεκᾶς Attica, & Dorica lingua dicitur, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα, scilicet à perforandis lignis, hoc etiam nomen nõnulli Authores chamæleonti assignant, quoniam rostro cortices arborum sæpè pertundat; vt animalcula sub ipso latitantia lingua venari possit.

Qui solo odore viuant.

l.2. Obser.

Exercit. 196.

EMBLEMATA, SYMBOLA, G Simulacra.

CVm Chamæleon naturaliter quoscumquè reddat colores, quos proximè attigerit, præter rubrum, & candidum. Profectò hoc animal assentoribus assimilari potest, quorũ præcipuus scopus est omnia æmulari, & assensum cunctis præbere, præter quam ijs, à quorum ingenio longè absunt; nimirum qui candido simplicitatis decore, & pudoris, seu verecũdiæ rubore sunt præditi. Quamobrem Seneca non iniuria dicebat. *Veritas in omnem sui partem semper est eadem, quæ verò decipiunt nihil habent solidi.* Hinc Camerarius nonagesimi emblematis argumentum desumpsit, in quo iconem chamæleontis exhibet cum inscriptione NIL SOLIDI. Deinde subscripsit distichon huius tenoris.

Epist. 44.

Turpis adulator formas se vertit in omnes,
At verax similis mens manet vsq; sui.

H Alij idem emblema proposuerunt cum titulo NON DVRAT HYPOCRISIS. Tractauit etiam idem argumentum Alciatus, quod figurauit chamæleontem hoc titulo decoratum IN ADVLATORES. Postea subscripsit infrascripta carmina.

Semper hiat, semper tenuem, qua vescitur, auram
Reciprocat chamæleon;
Et mutat faciem, varios sumitq; colores,
Præter rubrum, vel candidum.
Sic & adulator populari vescitur aura,
Hiansq; cuncta deuorat;
Et solum mores imitatur Principis atros,
Albi, & pudici nescius.

Perciuallus quoquè picturam chamæleontis tanquàm symbolum, vel phrenoschema cuiusdam viri nobilis exhibuit hoc Dicto inscriptam EX AERE VITA, fortassis allu-

dens ad victum animalis, & ad suspitia assidua, quibus vir ille vitam transigebat. Alij pro symbolo Iactantiæ, simulacrum chamæleontis vsurparunt, cum hoc animal maximo pulmone sit refertum, qui nil aliud, nisi pomposam ostentationem repræsentat. Ricciardus asserit pictum chamæleontem esse symbolum illius hominis, qui in diuersa transmutatur, pro diuersitate obiectorum, quibus afficitur. Propterea Pierius Valerianus hominem versipellem, delineato chamæleonte, ob colorũ mutationẽ hieroglyphicè ostendit. Hinc Ripa sumpsit argumentum demonstrandi adulationem, dum simulacrum mulieris cũ icone chamæleontis effigiauit. Nam sicuti hoc animal diuerso sumit, redditque colores, ita adulatio diuersis intentionibus semper famulatur. Idem Author eodem ductus argumento, ad significandam intelligentiam, pinxit mulierem manu dextra speculũ tenentem, & sinistra chamæleontem: quandoquidem veluti chamæleon in illos vertitur colores, quibus appropinquat sit intelligentia in illos trãsmutatur discursus, qui illi obuiam fiunt. Tandem Ripa ad repræsentandum aeris elementum, exhibet simulacrum mulieris supra nubila sedentis cum pauone Iunoni sacrato, & chamæleonte, cum hoc animal a ere viuere dicatur.

In Comm. Symb.

In 1. p. Icõ.

MORALIA.

IVxta varias chamęleontis proprietates, peccantes huic animali assimilari possunt. Primitus sese offerunt illi, qui indumentorum varietate gaudentes, quotidie vestium mutatione elati tanquam tot chamæleontes incedunt, vt necessario debeamus cum Ouidio canere.

Non mihi tot cultus numero comprehendere fas est,
Adijcit ornatus proxima quæquè dies.

His addamus mulieres, quæ natiuo colore non contentæ ad varia confugiunt mangonia, vt instar chamæleontis alienum colorem adipiscantur: iuxta illud Ouidij;

Fœmina canitiem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color.

Præterea peccantes ratione cutis, & ratione sanguinis, tot chamæleontes esse perhibentur, cutim duram habent, quia à iaculis verborum concionatoris penetrari nequit. Parũ habent sanguinis, quia charitate carent, & memoriam sanguinis Christi nunquam meditantur. Idcirco in doctrina Christiana, & morali chamæleon delicias mundi, & coruus hominem repræsentare potest. Nam si coruus degustata chamæleontis carne, statim moritur, nisi lauro sibi medeatur. Pariter homo delibatis mundi delicijs, & postmodum illis spretis, de chamæleonte triumphare dicitur. Item coruum Iudici, & chamæleontem peccanti comparare possumus. Nam coruus, occiso chamæleonte, si minimam carnis illius portionem degustauerit, statim perit. Sic Iudex, criminoso punito, si quid illius substantiæ attigerit, statim interire dicitur. Insuper quoniam chamæleon ore semper hiante aerem captat, ventoq; repletur, meritò ad illũ comparari potest, qui quicquid dicit, vel facit ad gloriam refert, & nihil nisi inanẽ laudẽ captat. Cæterum histrionem chamæleontẽ etiam possumus appellare, qui in recitandis comedijs, breui temporis spatio, varias personas induit. Item chamæleon oculos in profundo recessu locatos habere dicitur, & frequenti eorum motu quodcunq; circunspicere. In hoc sensu causidicus chamæleontis naturã participat, dũ propter varios astus inuentos, profundos intellectus oculos habere fertur, illosq; frequenti motu agitat, quãdo ad nouas cautiones in dies accedit. Ab hac similitudine hypocrita non est arcendus, qui extimam cutem colore sanctitatis quotidie pingere, & in varias virtutum species se transmutare studet. Immò quemadmodum chamæleon omnes colores, præter album, & rubrum, adipiscitur. Ita simulator quasdam virtutum species, nempè candorem innocentiæ, & ruborẽ charitatis, sibi comparare nequit. Pariter Tyrannus huius animalis speciem præ se ferre videtur. Nam si chamæleon, ad mentem Aristotelis, rostro Suis, & Simiæ refertus est, insigniq; pauore sæpè corripitur. Tyrannus quoq; ob immunditiã, effigiẽ porci, & propter simulationẽ iustitiæ, iconẽ simiæ repræsentat: deinde militũ caterua stipatus incedit, quoniã formidine quotidiana agitatur. Verũ rectius ratiocinatur Budeus, dũ oẽs aulicos tot chamęleõtes esse astruit, q optimè simulare norũt, & moribus aulicæ potẽtiæ elegãter se se accõmodare. Quãobrẽ Aristote-

Chamæleõ delicijs mũdi assimilatur.

Quomodo Causidici chamæleõtis naturã imitentur.

lib. 1.

E tales in moralibus optima de causa chamæleontem pro homine mutabili ponit. Hinc Plutarchus in Commentarijs de dignoscendo amico ab adulatore, referebat idem adulatori, & chamæleonti accidere: hic enim omni colore, excepto albo, similem se præstare potest; ille omnia turpia, candida verò, & recta nequaquam imitatur. Immò Principi, cui assidet, vt quid per gratum faciat, illius intemperantiam, inuidiam, acerbitatem in famulos, diffidentiam in domesticos æmulatur. Hoc vitio Alcibiades laborasse fertur, quoniam ingenio versatili præditus naturam chamæleontis participauit. Legimus etiam hoc vitium ad populos quosdam Arabũ, penetrasse; apud quos talis inualuit consuetudo, vt illorum Principis aliqua parte affecta, omnes ægritudinem illius simulantes, eodem membro fascijs ligato in mediũ prodirent. Hoc idem narratur de quodam Mimo Philippi Macedoniæ Regis, cui, cum in oppugnatione cuiusdam ciuitatis Argiuorum, erutus fuisset oculus; postridie Mimus, eodem oculo fascio ligato processisse fertur. Et cum aliàs in quadam pugna Regis crus fractum esset, scurra nonnisi claudicans, eodemq; membro linteaminibus inuoluto ad regem accedere solebat. Postremò Cassiodorus naturam chamæleontis debitori deceptori ingeniosè accommodat. Is enim suę sponsionis ignarus, & trepidus verba mutat, constituta variat, atque non vnica asserri sui qualitate contentus, diuersas verborum imagines, veluti chamæleon colores ræpræsentat. Vicissim viri etiam iusti, & perfecti, cum chamæleonte aliquam habere similitudinem dicuntur. Etenim si hoc animal pauco sanguine scatet, aspera cute est refertum, & deniq; ad colores obiectos mutatur, vir etiam probus, & perfectus exiguum sanguinem habere dicitur, dum ab humanis voluptatibus, & mundanis delicijs abhorret, asperam patientiæ cutem induit, & demum omnes obiectos reddit colores, dum optima, & sancta exempla imitatur. Immò si chamæleon oculos profundos, & semper apertos habet, nec non assidua formidine agitatur. Viri perfecti, ob firmam fidem profundis oculis referti esse feruntur, illosq; semper reclusos seruant, dum diu, noctuq; æterna, & cælestia meditantur. Tandem rigorem iustitiæ Christi semper formidant; iuxta illud sacræ Paginæ. ***Beatus homo qui semper est pauidus.***

lib.5.var. form.epist. 34.

In Prou. 28.

VSVS IN CIBIS.

AVthor relationis Concincinę narrat, quòd Incolæ illarum Regionum magna auiditate nonnulla comedunt, à quibus nos summoperè abhorremus, & inter hæc recẽset chamæleõtes, qui multi simul vinculo ligati venales ad emporia deferuntur. Itaq; emptores cum domi sunt, illos in ignem proijciunt; vnde, vinculo adusto, igni aliquantisper reluctantes ob frigidam temperaturã, supra prunas gradi conantur, sed tãdem ignea vi superati torrefiunt. Postmodũ ab igne ablatorum pelle tosta gladio abrasa, caro candidissima remanet, quæ minutatim concisa in liquore butyro simili diligẽter coquitur. Idque epularum genus apud ipsos in lautissimis cænis commendatur.

VSVS IN MEDICINA.

AD profligandum morbum comitialem, Trallianus Chamæleontem in fictili nouo cũ oleo decoquit, donec animal tabescat, quo medicamine ab osse sacro ad primã vsq; vertebram, patientem inungit, sicq; illum à paroxismo excitat. Immò addit, si septies id repetatur, ęgrotantẽ prorsus ab hoc affectu liberari. Idem Author, ad eliminandam podagram, quæ nodos nondum contraxerit, ex hoc animali mirabile parat medicamẽtum, quod apud ipsum lector videre poterit. Plinius chamæleontem, si sit domi, parturiẽtibus salutarem, sin tunc temporis inferatur, perniciosissimum esse astruit. Gesnerus etiã intellexit in Africa ex hoc animali medicamentũ parari, quod in morbis equorum tantummodo locum habet. Præterea ex partibus huius animalis non modicam frugem demetet medicus. Quandoquidẽ oculus dexter viuenti animali erutus ad albugines oculorũ cum lacte caprino commendatur. Et Arnoldus Villanouanus huius animantis linguã

Podagræ remedium.

lib.5.Phyt. cap.18.

l.4.de comp.med. ſec. loc. cap. 8.

ſupra obliuioſum ſuſpendit, vt memoriam illi reſtituat. Alij verò, ad euitanda puerperij A
pericula, hanc alligant, & dextram maxillam ad pauores arcendos probant. Cor, in ex-
terminanda febre quartana, Plinius in lana nigra primæ tonſuræ inuoluit. Felli huius be-
ſtiæ tantam vim tribuit Marcellus, vt hypochymata, ſeu hypochyſes intra triduum ſana-
re poſſit. Nequè mirandum eſt, quoniam Porta meditans exiguum ſanguinem, quo cha-
męleon circa cor, & oculos à natura donatus eſt; ex hac ſignatura colligit huius felle ſuf-
fuſiones ſanari poſſe. Galenus etiam ex Archigene huius fellis meminit, dum pilos inuti-
les, & pungentes palpebrarum euellere nititur. Amplius chamæleon à capite ad caudã
vſq; robuſto quodam neruo eſt munitus, quem, nomine ægrotantis, extrahit Kiranides, &
in ſanando opiſthotono, & collo ſuſpendit. Item dextrum pedem è prioribus cum pelle
genæ, ſiniſtro brachio alligatum, aduerſus pauores nocturnos, valere Plinius affirmat.
Demum coriũ ab vſu medico non eſt arcendum. Etenim ſi à melancholicis ſuccus her-
bæ chamæleontis in corio huius animalis bibatur, proculdubio ex Plinio liberantur.

B

VSVS IN VARIIS.

TOt, & tantas vires chamæleon in varijs vſibus olim habuiſſe dictus eſt, vt
Democritus integrũ de virtutibus huius animalis libellũ conſcripſerit;
ex quo poſtea Plinius multa deſũpſit. Primò tradiderunt quidã decoctũ
chamæleontis in aqua balnei inſperſum inficere viridi colore in eo mo-
rantes, qui poſtmodum paulatim priſtinum colorem recuperant. Id autẽ
non eſſe veritati conſonũ affirmat Auicennas. Caput, & guttur huius ani-
malis ſi lignis quernis aduratur, imbres, & tonitrũa generari prodit Democritus, referẽte
Plinio, idemq; accidere aſſeuerat, ſi iecur in tegulis torrefiat. Lingua cum radice herbæ
chamęleontis, & cynogloſſę homines obmuteſcere cogit, vt voluit Kiranides. Quod Por-
ta concedere videtur, quoniam chamæleontem inter animalia aphona connumerat. Prę- C
terea cum hoc animal viſu horridum, & deforme ſit, eius hepate amatoria diſſolui Pli-
nius pronunciat. Felle ignibus inſtillato, ſerpentes fugantur, & in aquam iniecto muſtelę
congregantur, vt Plinius ad mentẽ Democriti promulgauit. Eodem felle ſi liniatur cor-
pus, cutis depilatur, quod etiam iecur cum pulmone rubetæ præſtare poteſt. Immò ſan-
guis pilos genarum euellit, ſi veritatem faſſus eſt Dioſcorides. Ad ſomnia terrifica in-
ducenda, Arnoldus ſanguine huius animalis tempora linit, & ſignatura eſt, quoniam hoc
animal in varios colores tranſmutetur. Inteſtina, & excrementa cum vrina ſimiarum ſi-
mul miſcenda docet Plinius, quo perlinitis inimicorum ianuis, odium omnium illis con-
ciliari tradit. Idem armum dexterũ, ad hoſtes ſuperandos valere ſcribit, ſi eiuſdẽ abiectos
neruos calcauerint. Ad finem narrat Plinius, ex Democrito, nonnulla de vſu huius ani-
malis, quæ credibilia minime eſſe videntur. Iubet enim cineri ex pede ſiniſtro huius ani-
malis facto lac ſuillum miſceri, itaut linimẽti formam acquirat, quo pedes illiti, podagræ
ſtatim corripiuntur. Deinde pedem ſiniſtrum cum herba chamęleontis torret, omniaq;
miſcet ad formam vnguenti, quod in vaſe ligneo conſeruandum eſſe præcipit. Is enim,
qui huiuſmodi vas deferet, etiãſi palã verſetur, à nemine videri poterit. Cauda quoq; hu- D
ius animalis fluminũ, & aliarũ aquarũ impetus reprimi, & Serpentes ſoporari aſſeuerat.
Immo cauda cedro, & myrrha medicata, geminoq; palmę ramo alligata, aquam percuſ-
ſam adeò diſcuti pronunciat, vt omnia quæ intus ſunt, pateſiant. Atq; vtinam huiuſmodi
ramo contactus eſſet Democritus (inquit Plinius) quoniam nugamẽta ſilentio inuoluens
veritatem in medium protuliſſet.

lib.7. Phyt. cap.10.

Ineptiæ Democrati de hoc anim.

DE CROCODILO. Cap. XV.

SYNONIMA, ET ETYMVM.

CVm multi Authores Crocodilũ ad lacertorũ genus optima de causa referant, & Palladius hanc bestiam, quasi generis vocabulo, lacertum appellauerit. Rationi consonum esse iudicauimus, de hoc in pręsenti capite, verba facere. Itaque crocodilus Latinis appellatur, nomine à Gręcis desũpto, quibus κροκόδειλος, & quandoq; κρεκόδειλος per enallagen litterarũ, secundum Varinum dicitur. Apud Paulũ Aeginetam legimus νειλοκροκοδείλους, nẽpe crocodilos è Nilo, fortassis ad differentiam terrestrium crocodilorũ, idest scincorũ, de quibus paulò ante verba fecerat. Isidorus huius vocabuli etymologiam à colore animalis deducere videtur, dum crocodilum à croceo, quo refertus est colore, nominat. Cum tamen, vt veritatem fateamur, hoc etymum à Græcis, nõ autem à Latinis dimanet. Nam Scincum crocodilum terrestrem nuncupatum fuisse tradidimus παρὰ τὸ φοβεῖσθαι τὸν κρόκον, quia crocum timeat. Idcirco Apiarij circa aluearia crocum ferũt, vt illius visione scinci perterrefacti ad illa non accedant. At crocodilus, de quo in præsentia sermo habetur, ducere videtur etymum παρὰ τὸ τὰς κρόκας φοβεῖσθαι, nimirum quia litora timeat. Est enim in terra valdè timidum animal, & δειλὸς in græcis litteris timidus exponitur. Alioquin κροκύδειλος, apud Hipponectem, paruum animalculum esse perhibetur, vt tradit Eustathius. Cum igitur crocodilus partim in terra, partim in aqua ætatem ducat, ideoq; ancipitẽ vitam agat, nõ est mirandum si Gręcis animal ἀμφίβιον, & interdũ ὑδροχέρσον τηρίον nominetur. Quamuis Hesychius τύλην, itẽ δεμβρίτην crocodilũ vocitet. Herodotus in Euterpe retulit Aegyptios olim crocodilũ χέμψαν, & secundũ alios χάμψαν nominasse. Scaliger autem scribit se rogasse quemdam Turcum, vt vocabulum, quo hodie denotatur crocodilus, diceret; & respondisse refert Kimpsac; quæ vox cum græca Herodoti conuenire videtur. Statius Feram Phariam cognominat, cũ Pharos olim parua Nili Insula fuerit. Albertus scribit Tencheam esse vocabulum linguæ Aegyptiæ, quo crocodilus intelligitur. At, secundùm Strabonem, in Arsinoitica Præfectura, vbi crocodilus summa veneratione colitur, Suchus nuncupatur. Verùm dubitant aliqui, an hoc nomen sacro tantùm Crocodilo, an crocodilo in genere competat. Gesnerus opinatur hoc nomen omni crocodilo conuenire, cum hæc vox sit valdè similis scinco, quà veteres Græci crocodilum terrestrem indigitant. Quodnam sit nomen huius animalis in lingua hæbraica difficillimum est exponere, quoniam Interpretes nomen lacertæ cum nomine scinci, chamæleontis, & crocodili confundunt. Apud Arabes Andreas Bellunensis vocabulo Temsa, alias Altensa crocodilum significat. Syluaticus Tisma, & Atinsa profert. Ab Indis Caymam, ex Scaligero, nuncupatus. Albertus, & alij Barbari Scriptores Cocodrillum. Demum Germani, Illyrij, Itali, & aliæ gentes Europeæ, pleræq; omnes crocodili nomen retinent.

Crocodili adorati.

l. 12. Orig.

Verũ crocodili etymũ.

Nomẽ Aegyptiũ crocodili.

DIFFERENTIÆ, ET DESCRIPTIO.

AN Crocodilus animal sit sui generis, vt Aristoteles asseuerat, inter Authores sentẽtijs variatur. Nam Plinius duo genera, ratione molis corporeæ constituit, alterum magnum in terris, & in aquis viuens, alterum paruum terrestre nuncupatum, cuius fimum suauem odorem spirat. De quo in capite de scinco actum fuit. Albertus etiam varia crocodilorum genera meditari videtur, dũ prodit omnes crocodilos maxillam inferiorẽ mouere præter Tencheã, & alibi Tencheam non vulgarẽ crocodilum, sed aliam quamdam speciẽ in Aegypto esse statuit. Hæc sententia sanè explodenda est: quandoquidem Aristoteles

Differẽtia secundum Albertum.

stoteles de crocodilo ea simpliciter profert, quæ Albertus Tencheæ attribuit. Præterea A
idem Albertus crocodilum marinum maxilla inferiori mobili, aliquando se vidisse te-
statur. Qua de re hic Author duas crocodili differentias, nimirum ratione motus mandi-
bulæ, & ratione loci assignat. Cum tamen in mari nullum crocodilum versari Authores
tradant. Vnde Niphus posteà authoritate Alberti fretus scripsit crocodilum fluuiatilem
ab Aristotele, ad differentiã marini, vocatũ fuisse. Cũ tamen Aristoteles ad differentiam
terrestris, crocodilũ fluuiatilem dixerit, qui aliter ab Authoribus scincus nominatur. Ae-
lianus quidem in fluuio Gange duo genera harũ belluarũ vagari asseuerat, quorum alte-
rum nemini noxium, alterum veró carniuorum, & valdè infestum esse statuit, supra cuius
rostrum quoddam tanquam cornu eminent. Item in Prouincia Xanagarræ, à viuis croco-
dilis vagantibus quidam relinquitur odor suauitatem moschi superans: ideo nonnulli

Crocodili odorati.

huiusmodi crocodilos moschatos appellitant. Quamobrem id à loco natali dimanare
credendum est; quemadmodum etiam scriptores idem de Pantheris in eadem regione
versantibus testificantur. Regiones enim ad id non parùm conducere perhibentur. Ve-
luti de Columbi Insulæ arboribus legimus, quæ omnes prætereuntibus gratum, & iu- B
cundum odorem communicant. In cuius confirmationem Plinius scriptum reliquit, in
Insulis Maiabban plantas procreari, quæ omnes, omniq; tempore odorem per quam iu-
cundum spirant. Quoad descriptionem, Crocodilus, ex Alberto, in omnibus, lacertæ fi-
guram repræsentat, & Cardano authore, inter animalia imperfecta collocatur: qua de
causa à Scaligero meritò reprehenditur. Inchoantes igitur à capite, vnà cum Kiranide
lati capitis esse statuimus, & suillo rostro præditum cum Petro Martyre dicimus. Deinde
rictus oris vsq; ad locum aurium patet, Alberto teste, si tamen animal auribus refertum

Exer. 196.

esset. Oculos suillis similes ei Aristoteles assignat. Palpebram verò inferiorem sine vl-
la nictatione Plinius illi attribuit, quoniam bestiæ huius generis oculos præduros ha-
beant. Præterea, inter cæteras quadrupedes, maxillã superiorẽ mouet; huius rationẽ tra-
dit Aristoteles, nimirũ quia hoc animal pedibus ad capiendũ, & retinẽdum inutilibus re-
fertum sit: ideoq; natura vsum motus maxillæ superioris illi tradidit, quia commodius
motu illius, quàm alterius vti poterat. Alij sunt huius sententiæ, quòd moueat superio-
rem mandibulam, quia cum sit animal robustissimum, & dorsi spinam habeat validam, C
oportebat mandibulam mobilẽ parti firmiori adhęrere. Sed Cardanus euidentiorem vi-
detur afferre rationem, dum inquit, ob crurum breuitatem, & ob amplum rictum, cum
animal collo ferè careat, dum rictus diducitur maxilla inferiori mobili tangeret terram,

li. 7. de rer. var. c. 37.

& recte diduci non posset. Circa dentes variæ fuerunt Authorum opiniones: nam Ion
Chius scriptis mandauit Herculem triplici dentium ordine refertum fuisse: Hos autem
dentium ordines multi crocodilo attribuunt, cum tamen quid tale in hoc animali non
obseruetur. Dentes quidem robustos albicantes, & acutissimos habet, vt Albertus in ca-
tulo crocodili se conspicatum fuisse fatetur. Aristoteles magnos, & exertos esse dixit:
nam plures superiorem maxillam munientes deorsum prominent, itaut ore etiam clauso,
conspiciantur, ideoq; morsum maximè noxium habet, quia dentes instar pectinis con-
iungantur. Quoad numerum Aelianus sexaginta dentes huic bestiæ assignat, nec sine ra-
tione, propterea quod Gesnerus se illos numerasse fatetur. Postmodum linguam adeò
indiscretam habet, vt illa prorsùs carere videtur. Hinc Diodorus, Solinus, Albertus,
& alij scriptores non proletarij crocodilum lingua carere retulerunt. Vnde Philosophus D
huius rei rationem assignans scribebat, quòd aquatile genus breui tempore sapores sen-

l. 2. de par. An. ca. 11.

tit, hinc fit vt linguam parùm discretam habeat. Insuper hoc animal exiguo liene præ-
ditum Authores obseruant. Siquidem in omnibus oua parturientibus vt in testudine,
crocodilo, lacertis, & ranis Plinius lienem admodum exilem conspicatus est. Item testes,
ex Aristotele, internis lumbis adhærentes, spinamq; vertebris sexaginta integratam
habet, quas totidem neruis colligatas esse scripsit Aelianus. Crura vna cum pedibus
acutissimis vnguibus armatis in altera parùm flectuntur: siquidem, ex Aristotele, in li-
bro de cõmuni Animalium gressu, crocodili, lacertæ, & animalia huius generis ouipara,
crura in obliquum detorquent, vt ad ouorum incubatũ, & custodiam, terram commodius
subeant. Caudæ longitudo reliquum æquat corpus, quemadmodum in exuuijs croco-

Pinnæ in cauda crocodili.

dilorum licet intueri. Albertus pinnas in cauda huius animalis meditatur, & Gesnerus
pinnam in cauda catuli per septem digitos extensam ad postremam vsq; partem obser-
uauit.

E uauit. Circa corium huius animalis, sciendum est ventrem adeo molli cute esse munitũ, vt quolibet gladio facilè sauciari possit; reliquę verò corporis partes pelle adeo dura teguntur, vt telis, & sagittis minimè cedat. Immo Nuperi globulis etiam bombardæ manuariæ resistere affirmant. Hinc forte Mythologus argumentum apologi crocodili, & vulpis desumpsit: etenim cum crocodilus de progenitorum suorum splendore narrasset, quòd exercitationum principes fuerint; tunc vulpes dixit, etiamsi nihil dixisses, ex cute, antiquis temporibus exercitatus esse videris. Tandem hoc animal, vt prodit Petrus Martyr, croceo colore est refertum præter ventrem, qui subalbus esse videtur. Circa auctionem Aristoteles in Historia Animalium, hoc animal ad quindecim cubitos crescere asseruit. Solinus scripsit ad longitudinem vsq; viginti vlnarum augeri, Isidorus verò, qui multa ex Solino mutuari solet non augmenti viginti vlnarum, sed viginti cubitorum meminit: immò in tantam magnitudinem quandoq; excrescunt, vt Plutarchus tradiderit, ætate Psammitichi Ægyptiorum Regis, crocodilum viginti quinq; cubitorum visum fuisse, & Aelianus, regnante Amaside, crocodilum ad sex cubitos supra viginti excreuisse promulgauit. Neq; vlla admiratione teneri debemus; nam quidam amici retulerunt Scaligero, se apud Indos crocodilum viginti pedum conspicatos fuisse. Item scriptor historiæ naturalis Indiæ, tradit, quòd circa Vrbem *Panaman* crocodili reperiuntur, qui vltra centum pedes in longitudinem crescunt; quod mirabile, & portentosum videtur. Quamobrem fuerunt nonnulli (referente Aristotele) qui scripserunt crocodilos tandiu augeri, quamdiu viuunt, quorum sententiæ non possumus adstipulari, cum ratio totum oppositum nobis persuadeat, quoniam omne ens finitum est, idq; actu, non solum potestate: & si dicatur, viuenti auctionis non esse finem; tunc considerandum est, quòd vita à calore, & humido naturali dimanat, à quibus auctio originem ducit. Ergo si animal interit, id defectu humidi fieri dicitur. Etenim si semper cresceret, nunquam morte naturali solueret. Profectò cuiuscumque rei mortalis augmentum datur, quod subit æqualis tenor, & postea ad solutionem per decrementum pergit, vt optimè non docuit Aristoteles. Iconem autem huius animalis duplici de causa hoc in loco non exhibemus. Primò, quia animal esse notum opinamur, cum olim Romani multos vidissent, quorum simulacra adhuc Romæ conspiciuntur. Etenim Marcus Scaurus primus quinque crocodilos Romæ, ædilitatis suæ ludis, in temporario Euripo ostendit. Item Heliogabalus crocodilos aluit, vt scribit Lampridius. Secunda causa est, quoniam in primo libro de quadrupedibus digitatis viuiparis capite postremo agentes de simulacris iconem Hippopotami cum crocodilo colludentis repræsentauimus.

li. 6. ca. 33 — *Exer. 196.* — *l. 6. de hist. An. c. 33.* — *l. 2. de gen. Anim.*

F / G

NATVRA, MORES, Ingenium.

Est crocodilorum alia à quadrupedibus ingressu natura: etenim quando è Nilo in terram longius proficiscũtur, alia nesciũt ad flumen regredi via, quam per illa vestigia, quę in arena progredientes relinquerũt, si veritatem fassus est Petrus Martyr. Amplius ob crurum breuitatem pigrũ est animal, & vertere se in latus difficillimè potest. Immò dum grediũtur, ex Petro Martyre, gratum relinquunt odorem; addit q; intellexisse à Nili accolis abdomen crocodili fæminæ Arabicos odores ęquare. Deinde Aristoteles prodidit has bestias quatuor mensibus frigidissimis sine cibo latibulari. Suidas quadraginta dies, Aelianus verò sexaginta in latebra quotannis sine victu morari promulgauit. Insuper nonnulli fuerunt huius opinionis crocodilũ esse adeò noxium animal, vt qui eum intueatur necessariò intereat. Quod quidem veritati cõsonũ esse nemo negauerit; cum etiam si homo hoc animal non aspiciat, certò certius ei moriendum fit. Verum quidem est, vt narrat Cælius Aurelianus in capite de furore, & Insania, quòd Artemidorus Grammaticus crocodilum in arena iacentem adeo formidauit, vt statim, læsa mente, litterarũ memoria caruerit, atque sinistrum crus à Fera ablatum fuisse crediderit. Alioquin perniciosum animal esse perhibetur, cum vnguibus necet, dentibus conterat, & lacrymis densissima etiam ossa dissipet. Quamobrem crocodilus humanum depastus cadauer,

H

lib. 3. leg. Babyl.

Quidam timore crocodili insaniens.

postre-

poſtremò oſſa capitis lacrymis frangit, vt medulla inexiſtente veſcatur. Vnde Reuſnerus in Paradiſo poetico ſic cecinit.

Fallax, ſed timidus parat improbus ore cruento
Perdere te, lacrymis dum crocodilus agit.

lib. 3. Leg. Bab.

Sed aduertendum eſt, ex Petro Martyre, hoc animal non vbiq; funeſtum, & pernicioſum eſſe. Propterea quod ab vrbe Cayro ad mare vſq; nauigantes à Crocodilis non grauem calamitatem ſunt accepturi. Verùm aduerſo Nilo verſus montes, quantò altius nauigatur, tantò nocentiores crocodili inueniuntur. Incolæ autem Regionis hanc eſſe cauſam attestantur, quia pars Nili inter vrbem, & mare ſita magna piſcium copia redundat, qui ex mare ad dulces Nili aquas quotidie accedunt. Ideoq; crocodili hac piſcium quantitate contenti, nulla ferè iactura accolas, & nauigantes afficiunt. Cæteri verò crocodili, qui in alia amnis parte vagantur, ob inopiam piſcium, quibus à frequentia piſcatorum tranſitus impeditur, vrgente fame, ferociores euadunt, & ad terram accedentes, homines, & iumenta adoriuntur. Item huiuſmodi beſtiæ, Nilo poſt inundationem ad propriam alueum redeunte, maiora detrimenta, quàm alio tempore afferunt; quia cum in Nili faucibus aqua minus profunda ſit, conſequenter etiam minor piſcium quantitas ad fluentem accedit. Tunc igitur crocodilus fame impulſus, cænoq; obuolutus circa ripas amnis latibulans deſcendentibus ad flumen, hauriendæ aquæ gratia, inſidiatur. Immò, ex eodem Petro Martyre, quando contra Nili curſum nauibus aſcenditur, vento deficiente, ſæpius contis, quàm remis agitur; tunc verò nauem aſcendentem crocodili latenter, & fraudolenter ſectantur: nam cum nautam crocodilus viderit, toto pectore ad expungendam nauem, conto inhærere, celeri ictu caudæ, conto autem acriter diſcuſſo, ipſum in flumen præcipitem cadere cogit, & vix delapſum vorat. Hinc dolos huius animalis colligere licet. Quocirca Ianus Gruteius cuiuſdam vaframenta exprimere volens canebat hunc in modum.

loco cit.

Illum lacte ſuo pauit crocodilus, & altis
Hyæna ſcripſit fraudibus.

Crocodili autem (referente Calcagnino) neminem ijs diebus lædere feruntur, quos Apis natales habet; neq; olim tam infeſti erant ob veterem aduerſus eos Magiam; nam in Aegyptiorum Arabum libris (inquit Scaliger) hoc ſcriptum inuentum fuit. *Humeth abeu Thaulon Præfectus Aegypti ab Arabibus ſignum plumbeũ Crocodili, quod in quibuſdã templi fundamentis inuentũ fuerat, igni diſſolui iuſſit, quo ex tempore cõqueruntur Indigenæ crocodilos magis infeſtos regionibus fuiſſe, quia aduerſus ipſorum maleficia ſignum illud à Priſcis ſapientibus comparatum, & infoſſum fuerat.* Præter hæc, crocodilis nonnihil diuinationis eſſe multi autumant, vt tradit Plutarchus in commentarijs de Solertia animalium. Quandoquidem neq; vltra, neque infra illud ſpatium, ad quod Nilus annua alluuie peruenturus eſt, oua collocant. Quare Coloni in hæc incidens, Nilum vltra illum locum non eſſe exundaturum affirmant. Immò Ptolemei quoq; teſtimonio prædicta atteſtantur. Etenim cum ille ex crocodilis antiquiſſimum, & pręſtantiſſimum appellaſſet non exauditum fuiſſe, & cum ei cibaria obijciſſet, reieciſſe aſſerunt. Vnde ſacerdotes (vt recitat Aelianus) Ptolemeo interitum impendere collegerunt. Prædictis addamus hanc beſtiam ſolertia ingenij plurimum valere. Primò, quia, ex Aeliano, quemadmodùm Aquila ad radios Solares pullorum ingenuitatem expetitur, ita crocodilus, à celeritate cupiendæ prædæ, catulos probat. Nam ſtatim atque ob ouis excluduntur, ſi lacertam, aut locuſtam, aut quid ſimile rapuerint, in numero crocodilini generis à parētibus recenſentur; ſin ignaui fuerint illicò tanquam ſpurij reprobantur. Secundò, quoniam crocodilus, ex Plutarcho, cicuratur, vocem humanam intelligit, manu tractari, & diducto rictu, mantili dentes abſtergi patitur. Quare non eſt mirum ſi Aelianus narret crocodilos in paludibus Ombitarũ arte paratis nutritos domeſticos eſſe; ijs enim capita hoſtiarum edenda obijciunt, cum his Ombitę non veſcantur. In prædictorum confirmationem Gellius tradit quemdam nomine Philinum, qui Aegyptum adiuerat, retuliſſe, quòd in oppido Anteo nuncupato aniculam cum crocodilo in lecto dormientem conſpicatus fuerat. Ariſtoteles igitur crocodilos manſuefieri propter ſui commoditatē affirmat, nam ſi copioſo alantur victu, ceſſat omnis cauſa belli, quę à cibi defectu plerumque oriri ſolet. Ad finem crocodili ex Ariſtotele, & Plinio, diuturnam ducunt vitam. Diodorus Siculus ab illis humanam adæquari refert. Aelianus ſexaginta vitæ annos illis aſſignat.

Exerc. 196.

Locus inũdationis Nili.

li. 10. cap. 28.

Ombitarũ crocodili.

lib. 9. hiſt. An. cap. 1.

LOCVS,

E

LOCVS, VICTVS.

OMnibus exploratissimum esse opinamur magnum crocodilorum numerũ in Nilo, & stagnis illi propinquis versari; sic .n. Diodorus Siculus testificatur: quapropter nulla debemus admiratione teneri, si à Poetis quãdoq; Niliacus, & interdum Nilicola appelletur. Verùm, vt narrat Ioãnes Leo, non solum in Nilo, sed etiam in flumine Nigro stabulãtur. Solinus Bambotum flumen iuxta Athlantem Africę montem ab illis incoli astruit. Strabo scripsit Mauritanię flumina crocodilis etiam redundare; immò, & fontem esse non longe à Chalcedone paulò supra mare, qui paruos crocodilos gignit, quos postea Hermolaus sc incos esse perperam arbitratur. Albertus addit has bestias non solũ in Nilo, sed etiam in omnibus fluuijs Indicis natare, nec sine ratione. Siquidẽ in Bẽgalę fluuio Gãge crocodili visuntur, &, ex Scaligero, passim in omnibus Indorum fluuijs vagantur. Item Apollonius cum socijs (referente Philostrato) dum per flumen Indum nauigio veheretur, equos fluuiatiles, & crocodilos conspexisse promulgauit. Idem totum stabilire possumus historia Indica Iosephi Acostæ, qui retulit crocodilos aquis illarum regionum calidis delectari, ideò in tractu Peruano huiusmodi animalia non inueniri, nisi in Pagra astruit: nam deinceps propter teporem aquæ, & clementiam aeris frequentissima obseruantur: Hac de re veritatem fassus est Aristoteles, quando scripsit crocodilos ob aquæ calorem noctu in flumine natare, diù verò in terra vagari. Hinc Boussuetus verba faciens de crocodilo, quem Feram Nili cognominat, sic canit.

l.9.Africæ.

F

Exerc.196

li.3.ca.15

In lib. de nat. Aqua.

In terris agit illa dies, noctesq́; sub vndis,
Sic æquè terræ est atq; molesta mari.

Hoc enim in loco poeta per mare aquam intelligit. Circa victum huius animalis Arnoldus de Villanoua scribit quòd alitur luto. At intelleximus, quòd in aquis vescitur piscibus, & in terris quocumque animali ei occurrente siquidem ictu caudæ adeò acriter ferit quadrupedes, vt equum, & camelum fractis cruribus, prosternat. Balbus tamen in Itinerario Indiæ orientalis inquit, quòd crocodili elephantos non offendunt, vel ob quamdam sympathiam, vel quia tam grande animal formident. Humanam verò carnẽ auidè appetunt: quapropter hoc solent vti astu, quando nouerint viam, per quam mulieres aquatum descendunt, vel per quam homines ad naues accedunt: ore enim aqua pleno semitam adeò reddunt lubricam, vt gradientem præcipitem reddant; hac enim ratione præda facilius potiuntur. Quare Petrus martyr in Legatione Babylonica scribit sua ætate comprehensum fuisse magnum crocodilum, qui tres pusiones deuorauerat, nõ erit igitur mirandũ, si à Græcis ἀνθρωποβορός, quasi hominiuorus nominetur. Alioquin in Arsinoitica Præfectura crocodilus sacer à Sacerdotibus pane, carne, & vino nutritur. Sunt etiam, ex mente Strabonis, qui placentas, carnes assas, & mulsam eis offerant.

G

Cap.35.

lib.2.

COITVS, PARTVS.

H

NAutæ quidam illis temporibus, quibus Petrus Martyr regiones Aegypti peragrabat, in Insula Niliaca Crocodilos congredientes obseruarunt. Etenim masculus fæminam resupinat, cum aliter, ob breuitatem crurum, congredi nequeãt. Postea si Crocodilus fæmina ad mentem Arabum, ex Andrea Bellunensi, oua in aquis enitatur ex illis alius crocodilus emergit: sin iuxta fluminis ripas oua ponat, scincus nascitur; hac de re scincum de semine. Crocodili dimanare asseuerant. Cæterùm omissa Arabũ opinione, dicendũ est primò crocodilum fæminam quasi præsagam oua, instinctu naturali, in sicco loco ponere, ad quem Nili incrementum peruenire non possit. Vnde Reusnerus sic cecinit.

Oua in quo loco collocent.

Quò sacer excurret Nilus in arua
Prescius, alluuie libera ponit
Oua, monens meritò nos Crocodilus,
Quæ fata immineant, ante videre.

Croco-

Crocodili igitur singulis annis redeunte aeris tepore, oua enituntur. Idcirco illorum ᾠοτοκία circa Nilum vernum tempus, ad mentem Heliodori, indicare solet. Prius tamen sexaginta dies, ex Aeliano, ventrem ferunt, totidem diebus oua pariunt, & alijs totidem fouent, & tandem curatio partus sexaginta diebus peragitur. Ouum magnitudinem oui anserini non excedit, animalq; ab illo excluditur magnitudinem lacertæ adæquans, & tamen ad eam excrescit molem, quam paulò superius explicauimus. Tria enim sunt animalia, quæ ex minimis principijs ad immensam ferè corporaturam augentur; nimirũ ex volucribus Struthiocamelus, ex quadrupedibus viuiparis Elephantus, & ex amphibijs crocodilus. Demum quoad exclusionem ouorum, hęc incubatu indigere multi affirmant. Ideoq; in illis fouendis, ad mentem Plinij, & Solini mas, & fæmina vices seruare dicuntur. Alij fuerunt huius opinionis crocodilos solo visu propria fouere oua. At Gyllius in Aelianum apertè pronunciat oua à Crocodilis arena obrui, à quibus tandem sine vllo incubatu, catuli exeunt; quæ sententia Aristotelicæ doctrinæ cõformis esse videtur. Siquidem Philosophus in Problematibus docebat cæpas, & alia huius generis extra terram folia emittere, attenuato, & concocto in bulbis humore; quemadmodum in crocodilorum ouis arena obrutis: nam huiusmodi oua materiam frigidam, & viscidam continentia in sicca arena à crocodilo fæmina sepeliuntur, ibiq; regionis, & Solis virtute incalescunt; sicq; ex concocta, & præparata materia tum ab interno seminis calore, tum ab externo Solis tepore catuli tandem excluduntur.

Sect. 20. Probl. 26.

ANTIPATHIA, & Sympathia.

CVm multis animantibus crocodilus vehementes gerit inimicitias. Primo odio habet ichneumonem, qui non solùm illius oua conterit, sed etiam ipsi apricanti insidiatur, dum clanculum per os patulum intrans illum euiscerare nititur. Diffidet etiam à Cercopithecis, vt suo loco fuit declaratum. Deinde perniciosum bubalo se exhibet inimicum: quoniam, ex Alberto, si huiusmodi syluestris bos crocodilum inuenerit illum cõculcando prosternit. Habet quoq; cum Tigre grauem offensionum acerbitatem, cum narret Ioseph Acosta prælium tigrium, & crocodilorum quotidiano spectaculo Indis esse notissimum; & quamuis crocodilus tigrim ictu caudæ acriter diuerberet; tamen tigris mollem crocodili resupinati ventrẽ acutissimis sauciãs vnguibus perimit. Inter aues crocodili acerbo odio accipitres prosequuntur, propterea Copitę, teste Aeliano, qui crocodilum summoperè venerantur, sæpè accipitres, tanquam capitales crocodilorum hostes in crucem agunt. Inter aquatilia, ab hydro, à porco pisce, & à delphino abhorret. Primitus coluber in aquis versans ei inuisus est, & cuius fel, & adipem crocodilorum venatores deferre solent, quia ob quãdam inter hæc animalia antipathiam, crocodili venatoribus nocumento esse nequeant. Deinde recitat Strabo, quòd crocodilus à porco pisce spina circa caput armato abstinet. Postmodum delphinos spinam serratam in dorso habentes hostili animo prosequitur. Propterea quòd ipsi à mari per ostia Nili ad fluentum ascendentes cum crocodilis dimicaturi accedunt, deinde naturaliter mollitiem ventris crocodili prænoscentes, visis crocodilis, quasi perterrefacti aquis se immergunt, & crocodilos subeuntes illorum ventrem spina dorsi sauciant: Huius spectaculi testis fuit Babillus quõdam Ægypti Præfectus, vt Seneca optimè animaduertit. Tandem acerbissimo odio crocodilus in scorpios sæuit, quoniam ad erumpentem ab ouo paruum crocodilum scorpius accedens, lethali ictu illum solet afficere veluti Philes in versibus iambicis interprete Bersmano, canit.

lib. 22. de Anim.

lib. 3. hist. nat. Ind. c. 25.

l. 10. c. 30.

lib. 4. nat. quæst.

Crocodilus ouorum parit aceruum; sed his
Post fœtuum perfecta quàm est exclusio,
Prorepit armatus sagitta scorpius;
A quo ictus ille concidit lethaliter.

Inter hominẽ, & crocodilũ tanta cadit antipathia, vt humanũ strepitũ perhorrescat, persequentẽ fugiat, timidum verò, & fugientẽ persequatur. De hoc Boussuetus sic canebat.

Instan-

E *Instantem fugit hac Fera, prosequiturq́; fugacem.*

Insuper tanto odio dissentiunt à Tentyritis populis, vt eorum vocem, licèt sint feroces animantes, formident. Etenim veluti Psylli in Cyrenaica regione naturali ter quamdã vim aduersus serpentes possident. Sic Tentyritæ aduersus crocodilos valent. Et licet huiusmodi populi statura sint pusilli, magno tamen animo præditi esse feruntur: quandoquidem in fluuio optimè natantes in os crocodilorum claua tanquam frænum immittentes, dextra leuaq; tenentes æquitant, illosq; captiuos ad terram ducunt, & vorata cadauera ad sepulturam euomere cogunt. Idcirco propè insulam Tentyritarum non adnatant, nam solo horum hominum olfactu fugantur. Immò ex Strabone crocodilos, qui olim Romam, ætate Marci Scauri delati fuerunt, Tentyritæ tanquã custodes sequebantur, illosq; à piscinis arte factis in spectacula, & vicissim à spectaculis ad piscinas ducebant, & reducebant. Cæterùm magis admirandum est obsequium, quod Crocodili supra vim naturæ Sanctis reddiderunt. Id contigit B. Pachomio Abbati, qui in traijciẽdis amnibus crocodilorum opera vsus fuit. Habitabat autem Pachomius, vt habetur F apud Surium, propè Tentyritas, eorumquè Episcopi perfamiliaris fuit. Immò etiam D. Hellenus tanta Dei gratia polluit, vt crocodilum, in amne traijciendo, æquitauerit; quẽadmodum in Vitis SS. Patrum legitur. Demum crescunt in Aegypto nonnullæ plantæ, quæ crocodilis inuisæ esse feruntur. Prima est faba spinosa, quæ ad decem ferè cubitos augetur, hanc crocodili vitant, vt annotat Crescentiensis, quia metuunt ne spinis eorum oculi lædantur. Secunda est Potamogeton, teste Plinio, quam secum venatores crocodilorum deferre solent. Ex altera parte talem sympathiam porco, & crocodilo natura conciliauit (annotante Cælio Calcagnino) vt Sues circa Nili ripas impunè oberrent. Postremò cum trochilo aue crocodilus maximam sympathiam habere dicitur, non solũ quia viso ichneumone, crocodili capitali hoste, ipsum à somno excitet, sed etiam quia (vt scribit Plutarchus in libro de solertia animalium) volans ad patulum apricantis crocodili rictum, dentes à portiunculis carniũ repurgat, vel potius quia vermiculos ex prædictis portiunculis carnium putrefactis natos deuoret. Quod munium crocodilus lingua carens præstare non potest. Alij tradunt crocodilum in aquis versantem sæpè hirudini- G bus circa palatum vexari. Ideo ad ripã exeunti, ore patulo, accedit auicula, quæ purgans palatum, sanguisugas deuorat. Quare crocodilus hac vtilitate delectatur, ad mentẽ Herodoti, & Aeliani, auiculæ nihil nocet. Verũ quia Plinius huiusmodi auiculam, quã Græci trochilum nominant Regulum nostrũ esse existimauit; hac de causa Scaliger necessariò describendam esse iudicauit; vt inde veritas deprehenderetur. Huiusmodi auicula turdi magnitudine candida esse dicitur, cristata pluma, acuta, & plicatili, quã erigit, vt palatũ belluæ pũgat, si intus claudatur, hãc doctrinã possumus stabilire authoritate Io. Leonis, qui in opere de Africa sic inquit. *Ad ripas Insularũ in medio Nili vidi crocodilos aperto rictu apricantes, & auiculas turdi ferè magnitudine aduolantes, quæ post breue tẽporis spatiũ euolabant. Sed inquirenti responsũ fuit faucibus & dẽtibus crocodili ex cõtinuo animaliũ, & pisciũ esu portiũculæ adhærent, quæ putrefactæ vermiculos creant, à quibus bestia magno cruciatu afficitur. Auiculæ autem inter volandum vermes conspiciunt, & ijs ventrem expleturæ ad rictum crocodili volitant. At crocodilus, vt vermes exesos percipit, contracto rictu volucres absorbere nititur; sed acuta, quam supra caput gerunt, spina punctus rictum* H *diducit, & dimittit.*

Fugit persequentes, & persequitur fugientes.

Tom. 6.

Plãtæ crocodilis inuisæ.

Hirudinibus vexatur.

Exer. 196.

lib. 9.

CAPIENDI RATIO.

Refert Petrus Martyr magnos crocodilos coercẽtibus, & ad vrbẽ Cayrũ ducẽtibus, Dynastarũ decreto, decem nũmos aureos ex Fisco soluẽdos esse. Quamobrẽ multi Accolæ Nili, premij spe allectati, varias technas pro cõprehendẽdis huiusmodi bestijs excogitarunt. Quãdo igitur præsentiunt aliquẽ crocodilũ in terram descẽdisse, tunc celeri cursu ligonibus, & ramorum fascibus accurrunt; & in semita, quam gradiendo fecit, profundã fossam parant, ramisquè & arena superpositis illam tegunt, ne regrediens per eãdem viã crocodilus (vt solet) dolum percipiat. Deinde animantis vestigia quæritant, illũq; inuentum magno strepitu, & lituũ stridore in fugam versũ prosequuntur, atq; in foueã delabentẽ, aut perimunt, aut laqueis irretitũ ad vrbem deferunt, vt inde præmium destinatum referant. Quidam piscatores, vt narrat Io. Leo, longi, & tenacis funis alterã partem validæ arbori,

l. 3. leg. Babyl.

lib. 9. Afr.

vel columnæ ad id in ripa fluminis erectæ alligant, alteri verò parti hamum ferreum cum agno, vel ariete nectunt; vt crocodilus belluæ balatu inescatus ad ripam prosiliens escam cum hamo absorbeat. Etenim internè transfixus miris modis agitatur: vnde piscatores, audito strepitu, accurrentes, tandiu laxant, vel retrahunt funem, donec Fera prorsus exanimetur. Huius capturæ meminit etiam Herodotus, dum ad alliciendum crocodilum, tergum suillum cum hamo longo funi alligat, & in fluentum proijcit; interea porcellum in ripa verberat, cuius grunitu crocodilus allectatus ripam versus tendens tergum cum hamo deuorat. Cęterùm Diodorus Siculus scriptum reliquit, quòd olim hamis huiusmodi bestiæ capiebantur, nunc verò quandoq; valido rete, interdum instrumento ferreo ex cymba in caput animalis iniecto coercetur. Præstereà cum mollem alui pellem crocodilus habeat, à natantibus, & crocodilos subeuntibus gladiolo facile perimi possunt. Quo circa Ioseph Acosta recitat historiam cuiusdam Indi, cuius paruum filium crocodilus eripuerat. Is enim natandi peritus illico in aquam prosiliens, & gladiolo, quem manu dextra stringebat subiens crocodilum vulnerauit: vnde Crocodilus lethali ictu percussus ad ripam exiens pusionem semimortuum deposuit. At Indi Floridam prouinciam habitantes, in perimendo crocodilo, alium à prędictis seruant modum. Nam cum noctu diuq; ab huiusmodi bestijs vexentur, aduersus ipsas tales excubias agere coguntur, quales aduersus infensissimos hostes non agerent. Casam igitur multis rimis peruiam in ripa fluminis ædificant, in qua vigil habitans diligenter rimari possit crocodilos, qui fame pressi à flumine sæpius, prædæ causa, egrediuntur. Itaq; vigil crocodilo conspecto statim reliquos excubitores conuocat, qui deni, aut duodeni simul longam arborem accipientes huic vasto animali obuiam procedunt (rictu aperto repenti, vt quempiam illorum apprehendat) atq; summa agilitate tenuiorem arboris partem magna violentia in rictum animalis adigunt; vt inde ob inæqualitatem, & corticis scabritiē exire nequeat. Deinde crocodilum resupinantes, & ventrem illius mollem aperientes, bestiam perimunt. Alij scripserunt, quòd qui venantur crocodilos, adipe eiusdem animalis, vel colubri aquatici inunguntur; vel herba potamogetone alligantur, atq; ita inter illos impunè versantur. Sunt, secundum Agrippam, qui penna Ibidis crocodilum tangant, sic enim animal immobile reddunt. In quadam Libyca vrbe sacerdotes (vt aiunt) cantionum illecebris præstrictos crocodilos decem, & septem cubitorum à lacu educūt. Alij tradunt speculo hoc animal interimendum esse: Etenim si accedenti crocodilo speculum apponatur, is propriam deformitatem in illo contemplans illicò obire perhibetur. Sed hæc, fabellas, & nugamenta esse opinamur.

lib. 2. — *lib. 3. hist. nat. Ind. c. 25.* — *Ars Indorū capiendi crocodilos.*

MORSVS CROCODILI, ET MEDELA.

NVllum est animal, qnod morsu tam noxium feratur, quàm crocodilos. Siquidem, ex Solino, ob dentiū seriē, quæ pectinatim stringit, huiusmodi morsus horribilis dicitur. Diodorus Siculus asperitatem horum dentium contemplans pronunciauit, partem dentibus crocodili laceratā nunquā sanari. Verumtamen Authores multa medicamina ad sanandum huiusmodi morsum præscribunt. Aetius enim demorsos à crocodilo in domicilio fenestris carente custodiendos esse iubet; deinde Arnoldus Villanouanus reme dia morsui canis rabidi conuenientia commendat. Nonnulli humanum stercus, & misy simul miscent, & prædicto morsui imponunt. Aliter nitrum cum melle leuigatur, & imponitur, donec vlcus repurgatum fuerit: postea cum melle, & butyro, medulla ceruina adhibetur. Denuò Aetius lenticulam coctam cum melle contusam laudat, deinde Erui farinam cum melle subactam, aut Iridis radicem cum melle pariter mixtam supra vlcus, ad instar emplastri, collocat. Eruum enim contra serpentum ictus ex aceto Plinius adhibet, nec non ad crocodilorum, & hominum morsus. Sal tritum in linteolo, & aceto intinctū Dioscorides morsibus crocodilorum imponit. Ideo Aggregator iusculo salsarum carniū, & garo piscium vtitur. Nonnulli demorsas partes acri muria lauant, deinde pinguedine crocodili liniunt, nec non melanthium cum fece aceti probant: hæc enim vlcus serpens cōpescunt, & morsum ab inflammatione vendicant. Paulus Aegineta testatur demorsos à crocodilo eiusdem animalis adipe à periculo liberatos cognouisse. Tandem feles syluestres, ob contrariam quamdam affectionem, demorsos à crocodilo sanant.

lib. 13. c. 6.

DE

E

DENOMINATA.

Gomara in historia Americæ meminit quorundam lacertorum, qui ratione magnitudinis, & cutis crocodilis valdè assimilantur; propterea non iniuria crocodilini possent appellari. Plautus etiam quandoq; cruscula crocotilla nominauit. At quidā interpretes cruscula crocodilina,& valdè parua exponunt,quoniam crocodilus crura admodū breuia habeat. Item multę sunt plantę,quę à crocodilo denominationem sortiri videntur. Galenus mentionem facit radicis crocodiliadis,quę in locis aquosis prouenit. An potamogetonem voluerit intelligere, dubitandum est; hanc enim plantam crocodilis aduersari certum est,vt in Antipathia enucleauimus. In antiquis Dioscoridis nomenclaturis lilium aura crocodili nuncupatur. Idem Dioscorides describit quamdā herbam chamæleonti similem,quam crocodilon appellat,fortè quia asperitatem instar corij crocodilini præseferat. Andreas à Lacuna spinam albam alteram Matthioli crocodilion vocat, & Tabernemontanus dentariam maiorem Matthioli eodem nomine indigitat. Alioquin crocodilea fimus est crocodili,sed pręcipuè terrestris,vel scinci,de quo Dioscorides seorsim verba fecit. Præterea non desunt loca varia, quæ à crocodilis nomenclaturam sortita sunt. Primò secundùm Plinium,crocodilus mons est, & Promontorium Ciliciæ,quod *Caibo* Incolis dicitur. Item oppidum Phæniciæ in Palestinæ confinio iuxta Carmelum montem. Alioquin crocodilopolis, seu Crocodilorum vrbs est Mæride palude Aegypti, vt memorat Herodotus, ita cognominata, quia Minas Rex equo vectus, & in paludem collapsus à crocodilo exceptus in vlteriorem ripam delatus fuit: quo in loco vrbs fuit condita, nec non crocodili consecrati, & pro Dijs habiti fuerunt. Postremò quædam ludicra sophistarum quæstio crocodilitis, crocodilea, siue crocodilina secundum Hermolaum nuncupatur. Hæc denominationem ab Aegyptia quadam fabula adepta est, vt in miscellaneis tradit Politianus. Nugantur enim fuisse quamdam mulierem cum nato, secus Nili ripas oberrantem, cui filium crocodilus abstulit, redditurum dicens si mulier veritatem responderet: negauit illa fore vt infans redderetur,idcirco tamen æquum reddi aiebat. Vnde Lucianus in Dialogo, cui titulus (Vitarum venditiones) Chrysippum loquentem inducit,eiq; quempiā respōdentem, qui emptorem se esse profiteatur. *Est ne tibi filius? Quorsum istud? si fortè illū iuxta flumē errabundū crocodilus inueniat, rapiatq; deinde redditurum polliceatur, cum verum dixeris. Vtrum reddendus ei videatur nec ne. Quid enim sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas.* Hinc quæstiones crocodilinæ originem, & nomen duxerunt, quæ aliter Dialecticorum plicæ,& serræ cognominantur. Io. Baptista Pius in commentarijs ad Plautum has quæstiones crocodilinas vocat, quia crocodilus animal nil nisi malum significare soleat.

l.2.de cōp. med. sec. loc. cap. 2.

li.3.c.10.

F

li.5.c.27.

Loca.

lib.2.

Quæstio crocodilina a quę.

cap.55.

G

PROVERBIA.

Aliquæ crocodilorum proprietates nōnullis adagijs occasionē dederunt. Primitùs referunt crocodilum qui statim,atq; hominē eminus cōspicatur, lacrymas emittere, deinde appropinquantē deuorare. Sunt qui dicāt,ex Alberto,crocodilum,oblata occasione,hominem interficere,sed post mortem illum deplorare. Alij in hanc venerunt sentētiam, talē esse crocodili naturam, vt caput humanum, nonnisi effusis lacrymis maceratum edere possit. Vtcumq; sit; hinc dimanauit illud vulgare adagiū *Lacryma crocodili.* Proferturq;in illos,qui graui molestia se affici simulant ob alicuius incommodum,cui tamen perniciem machinātur,vel cuius incōmodi ipsi etiā sunt conscij:aut optimè quadrat in illos, qui sub specie pietatis, aliquē in fraudē ducunt. Quamobrē pietas huius generis, crocodili pietas iure merito posset appellari: quemadmodum Bapt. Mantuanus in Buccolicis asseuerat hunc in modum.

H

Est in eis pietas crocodili, astutia hyamæ
Cum flet, & appellat te blandius, insidiatur.

Sequitur aliud prouerbium vulgatissimum,quòd crocodilorum locū natalem respicit, vt *Crocodilos Aegyptū.* sub intelligēdo ferre. Hoc coincidere videtur cum illo *Noctuas Athenas.* Pronunciatur,quotiescumq; aliquid datur illis,quo accipientes redūdant. In hoc sensu dicitur etiam dare opes diuitibus,ferre aquam ad mare, & lingua ad syluam.

HIEROGLYPHICA.

PIerius Valerianus per crocodili picturam in specu latibulantis, cuius cauda tantum conspiciatur, Dei caput, & substantiam eius incompeream intelligi posse scribit. Cauda verò apparens designare potest, Deum non nisi a posterioribus, nimirũ ab operibus cognosci posse. Sacerdotes verò Aegyptij crocodilum cum Sole coiungentes, vel ad eum comparantes, multa hieroglyphica componebant. Etenim, referente Eusebio iconem Solis pingebant in naui, quæ postea à crocodilo ferebatur; quo hieroglyphico, volebant manifestare motum, qui in humido fit ad rerum generationem, & per imaginem crocodili aquam dulcem, quam Sol suo calore purificat. Deinde si Ortum Solis indicare voluissent, crocodili oculos effigiabant; cum hoc animal oculis prominentibus refertum sit. Vel quia hoc animal sine vllo parentum incubatu ab ouo excludatur, consequenterq; in lucem exeat; quemadmodum Sol per semetipsum ab orizonte emergit. Immò ad patefaciendum eiusdem Solis occasum, crocodilum humi prostrato corpore delineabant; cum hoc animal plerumq; dies in terra, & noctes in aquis agat; item Sol matutino tempore ab aquis emergere, & vespertino in aquis mergi videtur. His addamus visum crocodili in aqua esse hebetem, & extra aquam acerrimũ. Ita in occasu Solis omnia obscura, & tenebricosa, & in eiusdem ortu clarissima redduntur. Quapropter si tenebras vel funus significare voluissent, crocodili cauda vtebantur; siquidem hoc animal solo caudæ robore ad cætera animalia exanimanda vtitur. Diodorus Siculus scribit perniciem, & damnum ab Aegyptijs hieroglyphicè per crocodili simulacrum denotari: hoc enim animal non solum ad rapinas semper est paratum, sed quoquè morsu ita aspero pollet, vt quod lacerat numquam sanetur. Immò & latrocinia contra viatores hoc eodem hieroglyphico designabant: cũ crocodilus negotiatoribus, & nauigantibus assiduè insidietur. Hominem verò iniurijs lacessitum, neque tamen succunbentem, sed inuictum significaturi, tergus crocodili (teste Pierio) pingere poterant. Cutis enim dorsi huius bestiæ adeò est dura, & robusta, vt quibuscunquè ictibus reluctetur. At helluonem sacerdotes Aegyptij ostendere volentes, crocodilum (vt notat Horus Apollo) aperto ore figurabant; cum natura huius talis sit, vt satur patulo rictu in arena Nili dormiat. Vnde alij craculam per crocodilum denotari posse contendunt; quoniam hoc animal (licèt perperam) excrementorum exitu carere asseuerant, ideoquè cibaria nuper ingesta mox per os egerere conatur. Præterea in homine furore acto designando, crocodili iconem semetipsum cauda verberantis ostentabant: cum proprietas huius animantis sit, vt spe alicuius prædæ frustratus semetipsum indignabundus cauda feriat. Amplius nonnulli tradunt crocodilum verum salacitatis esse hieroglyphicum; quia copiosam ouorum fœturam edat. Et quando hominem desidem, & eneruatum demonstrare volebant, crocodilum pennam Ibidis in capite gestàntem effigiabant. Nam compertum est hoc animal alioquin ferox penna Ibidis, ita demulceri, vt pristinæ rapacitatis, & violentiæ obliuiscatur. Tandem nonnulli commenti sunt (inquit Pierius) hominem omni sanguinis claritate carentem ad amplissimas dignitates, opes, & honores euectum, per crocodilum, & eius ouum denotari posse. Siquidem nullum est animal, præter crocodilum, quod ex paruis initijs ad tantam magnitudinem excrescat. Ad finem Horus Apollo pro hieroglyphico inimici cum æquali congredientis, scorpium, & crocodilum pinxit. Nam hæc duo animalia sibi inuicem interitum machinantur. At effigies crocodili, supra quam vespa volitans delineatur, hieroglyphicè denotat mala à crocodilo pendentia iam esse sublata; cum vespa ex cadauere crocodili oriri perhibeatur.

Ortus, & Occasus Solis hieroglyphica.

Crapula hieroglyphica.

lib. 29. hierogl.

E

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

A Varijs huius animãtis proprietatibus, authores etiam varia symbolorũ, & emblematum argumenta sumpserunt. Primo Camerarius depinxit crocodilum cum inscriptione. TEMPORE. ET LOCO. Nam meditatus est huic animanti nescio quid diuinationis inesse; cum præ noscat spatium annuæ inundationis Nili. Deinde subscripsit hoc distichon. *Embl. 97.*

Nosse modum, tempusq; doces crocodile magister,
Et ventura diu tempora prospicere.

Idem author figurauit crocodilum ore patulo in arena resupinatum, & trochilum auiculam illius dentes à particulis carnium repurgantem cum titulo. GRATIS SERVIRE IVCVNDVM. Argumentum enim ductum est ab illa crocodili proprietate, quando ab auicula dentes repurgari permittit, deinde mandibulam leuiter inclinans aui significat auolandum esse, ne intus claudatur. Et enim hoc grati animi exemplum esse perhibetur, quod semper ante omnium oculos obuersari deberet. Distichon autem subscriptum est tale. *Embl. 98.* F

Vel trochili meritis crocodili gratia constat:
Præclarè meritis tu quoq; redde vicem.

Reusnerus verò contemplans naturam huius animalis esse talem, vt fugientem persequatur, & persequentem fugiat; hanc gloriæ, & laudi, quam nemo deberet affectare, accommodari posse opinatus est, & propterea figurauit crocodilum cum hoc titulo. GLORIA CROCODILVS. Idquè totum infrascriptis carminibus illustrauit. *li. 2. Emb.*

Terribilis profugum sequitur crocodilus, & hostem
Aduersum tanquam territa Dama fugit.
Gloria sectantes odit, refugitq; fugaces
Prosequitur tacito clam properata pede.

Bocchius pariter ex prædicta crocodili proprietate fugiendam esse laudẽ colligit, quæ postea hominem concomitatur: inscribit autem symbolũ hoc modo. INVIDIA ENIM PESSIMA VNA HAC VINCITVR. Deinde subscribit dodecastichon, quod lector apud ipsum legere poterit. Insuper Paulus Maccius in suis emblematibus, quibus posteritatem sibi deuinxit, meditans crocodili spolium quandoquè in propatulo appendi ad cætera animalia ob antipathiam arcenda, figurauit hoc animal appensum cum inscriptione. MALI MALOS ABSTERRENT. Carmina autem sunt huius tenoris, *l. 4. symb.* G *Embl. 37.*

Suspendi templis fertur crocodilus in altis,
Arceat, vt visa noxia monstra suo.
Sic terrere malos est consuetudo malorum,
Moribus improbitas sic inimica malis.

Georgius autem Camerarius crudelitatem crocodili contemplatus, quàm interdum erga homines exercet, hanc crudelitati Cupidinis comparauit, exhibuitque picturam crocodili pusionẽ vorantis hoc titulo decoratam. TVRPIS FIT CROCODILVS AMOR. Postea hoc argumentum infrascriptis carminibus eleganter exponit. *In li. Emb. amat.*

H

Niligena, heù teneri quid lactea membra puelli,
Et Veneris primò gaudia dente rapis?
Tu lacrymis crocodile ferox prædaris euntes,
Tu iuuenes lacrymis Cypri proterua tuis.
Quæ crocodile rapis, raptas quoq; tetra libido,
Sæuit & in partes trux Cytheræa suas.
Eloquar? at veniam mihi des Erycina putanda es,
Quæ Veneris raptas gaudia Galla Venus.

Neq; hanc doctissimi Camerarij comparationem debemus aspernari. Siquidem Camillus de Camillis scriptor Italicus ad rem exhibet iconẽ crocodilicũ verbis circũscriptis. PLORAT, ET DEVORAT. Hoc enim symbolo nititur demõstrare mulierẽ quandoq; dilectã externam pietatem præseferre, cũ tamẽ intrinsecus tali crudelitate affecta sit, vt amãtẽ deuorare videatur. Hinc Paulus Iouius figurauit crocodilũ vulgari adagia coronatũ. CROCODILI LACRYMÆ. Volebat, & ipse nobis insinuare simulationẽ illorũ, *In li. de Insign.* *In li. de Insign. milit.*

qui mentitã ostẽtant beneuolẽtiã, cũ tamẽ in corde hostile odiũ nutriãt. Quid simile Aegidius Sadelerus inter symbola Regũ Poloniæ depinxit, dum exhibuit crocodili simulacrũ simili inscriptione decoratum NOSTRI SIMVLACRA DOLORIS. Insuper Ferantes Imperatus, cõsiderato corocodili incremento, quod nõnulli Authores ei, donec viuit, attribuunt, ideq; proprio Musæo contingere desiderans: in prima facie suæ historiæ naturalis, pro symbolo effigiauit crocodilum hoc Dicto inscriptum. IN DIES AVCTIOR. Tandem Claudius Paradinus Crocodilum catena alligatum palmæ delineauit cum titulo, COLLIGAVIT NEMO. Traditque fuisse symbolum Octauiani Augusti, quando deuicta Aegypto triumphauit. Neque hoc præter rationem esse opinamur; cum idem simulacrum in monetis huius Imperatoris conspiciatur, vt mox declarabimus.

In lib. de symb. heroic.

NVMISMATA.

Extat æreum numisma mediocris magnitudinis, quod Augusti esse perhibetur cum icone duorum capitum, & inscriptione. IMP. DIVI F. PP. Id habet in latere inuerso imaginẽ crocodili alligati palmæ, de qua corona triumphalis dependet cum huiusmodi litteris. COL. AEG. Multi referunt hoc numisma cusum fuisse extra Romam, vt Octauianũ Augustũ post captum Aegyptum, & post relatam aduersus Marcum Antonium Articam victoriam, summis honoribus cumularent; nam crocodilus in hoc nummo Aegyptum significat. Item in alia mouera Augusti argentea, effigies crocodili conspicitur, supra quam est titulus AEGYPTO. Infra verò CAPTA. Altera monetæ facies habet Augusti caput cum litteris circumscriptis. CÆSAR DIVI F. COS. V. I. Adhuc visitur apud aliquos numisma, quoddam græcum magnum, & æreum Adriani cum litteris antiquitate corrosis. AYT. KAI. idest IMP. CAESAR. Huius monetæ pars inuersa figuram fluminis iacentis habet, sub qua crocodili imago videtur. Sebastianus Erizius optimo iure arbitratur hunc nummum cusum fuisse in Aegypto eo tempore, quo Adrianus peracta Nili nauigatione, in Aegyptum peruenit. Præterea licet etiam inueri nummum L. AEL. AVREL. COMOD. In quo conspicitur ipse Imperator sub imagine Herculis pede dextro crocodilum calcans, læua clauam sustinens, & dextra spicas Aegypto porrigens, cum titulo. INDVLGENTIÆ AVG; Hæc sunt, quæ attinent ad numismata iconem crocodili repræsentantia.

MORALIA.

Peccantes, inter cæteros homines, impijssimi, & miserandæ cõditionis esse feruntur, dum crocodilo animali tam nefario, & pernicioso comparãtur. Primò igitur crocodili mandibula superiori mobili, inferiori autem immobili præditi sunt. Item criminosi mandibulam superiorem mouẽt, dum amplissimis laudibus Deum honestant; Maxillam autem inferiorẽ non mouent, dum opera ad Christicolas attinentia nõ exercent. De his veritatem retulit Mattheus quando scripsit *Dicunt, enim, & non faciunt*. Deinde crocodili acutissimis dentibus sunt armati, & lingua carent, Aliqui etiam sunt scelesti homines, qui ob rapinas, dentibus acutissimis referti esse dicuntur, & lingua carent, dum rerum omnium opifici, eiusquè meritis nullam prorsus gratiam referunt. Immò crocodili naturam noctu in aqua, diuquè in terra morantis æmulantur, dum noctu in aquis luxuriæ, & die in terris diuitiarum versantur. Amplius si crocodilus ita durum tergus habet, vt iaculis etiam percussum nihil patiatur; Peccantes quoquè interdum adeò duræ sunt mentis, vt multis Dei flagellis percussi peccatum non relinquant, Huius conditionis fuit Pharao, qui animi aduersus Hæbreum populum, ita obfirmati fuit, vt illum, quamuis pluries à Deo flagellis monitus, dimittere noluerit. Cæterùm si in specie, homines criminosos meditemur. Primâ fronte latrones crocodilis assimilantur; nam, more illorũ, omnibus insidias tendunt, facultates diripiunt, hominesquè interimunt. Præterea in peccandi libidine obstinati, ritu crocodili, in aquis obscurè, & in terris clarè vident. Quandoquidem dum in vndis

cap. 23.

Pharao cuius fuerit cõditionis.

E vndis deliciarum natant, hebetes habent oculos, quia æterna nunquam contemplantur; sed versantes in terra pœnitentiæ, tunc quid agendum, quid ve sit fugiendum clarissimè intuentur. Item Auari, & Vsurarij perbelle ad crocodilos comparantur. Etenim si crocodili crescunt, donec viuunt, prædicti etiam peccantes quoad diuitias, & opes semper crescunt, cum illis nullum vnquam limitem imponant. Immò si crocodili à paruo principio ad immensam ferè magnitudinem augentur; ipsi quoq; à miserrimo statu inchoantes, temporis tractu, infinitum diuitiarum cumulum varijs rapinis congestum adipiscuntur. Sed, quòd peius est, veluti crocodilus in ripa fluminis satur dormit aperto ore, in quod clanculùm auicula ingreditur; ita ad prædictos peccantes secus flumen deliciarum quiescentes, nihilq; de futuris cogitantes accedit auicula, nempè mors, quæ illicò in eorum fauces illabitur. Quid dicemus de amicis fraudolentis? Hi non iniuria crocodili appellari possunt; siquidem misericordiam simulantes, postmodum homines vorant, dum illis varias insidias tendunt. Tyranni quoque ab hac similitudine non sunt excludendi; quoniam si crocodilus auiculam dentes ipsius expurgantem patitur, id commoditati crocodili attribuendum est. Sic Tyranni quando aliquid concedunt, illud ad

Auicula crocodili assimilatur morti.

F proprium commodum referendum esse arbitramur. Cęterùm crocodilus, vt in illius proprietatibus recensumus, fugientes alacriter persequitur, & insectantes fugit. Pariter sunt homines huius naturæ, quibus si aliquid concedas, illosque metuas, vehementer ferociunt, at si illos asperneris, & resistas, statim cedunt. Huius conditionis est Diabolus, qui fugientem persequi, & reluctantem vitare solet. De hac autem comparatione eleganter locutus est Reusenerus hunc in modum.

li. 2. Embl.

Niliacus qualis serpens fugientibus instat
Instantes fugiens quemlibet ante ferox.
Sic vetus ille Draco sæuus mortalibus hostis,
Te reprimente fugit, te fugiente premit.

Quid plura? Infernus etiam locus, vbi æterno supplicio criminosi cruciantur, crocodilus esse perhibetur. Nam huiusmodi locus multis cibis nimirum multis sanctis Patribus, & prophetis satiatus, quos à Mundi initio vorauerat, tandem effudit. Trochilus enim Rex

Infernus locus comparantur crocodilo.

G auium, nempe Christus Rex Angelorum fauces huius crocodili intrans illius ventrem patefecit, omnesq; illos Sanctos ad gloriam extraxit. Ex altera parte non tam maleficū, & perniciosum est animal crocodilus, quin ei viri etiam iusti assimilandi sint. Ideo si crocodilus donec viuit semper augetur, vt multi ferunt Authores, sic viri iusti quoad meritorum cumulum semper crescunt. Insuper si crocodilus secundùm Plinium fætat in loco, ad quem inundatio Nili peruenire non potest. Vir quoq; perfectus nunquam in illo situ moratur, quem vnda prosperitatis mundanæ petere possit. Oua enim affectuum non nisi in nido pænitentiæ collocat, à quo deliciarum aquæ longè distant. Tandem cum viri iusti rigidis pænitentiæ operibus sint muniti, perbelle delphinos cum crocodilis dimicantes æmulantur, nam sibi pinna aspera mollem crocodilorum ventrē secant: Viri probi asperitate vitæ aduersus mollitiem carnis prælliantes semper triunphant.

H

SIMVLACRA, & Statuæ.

NVllibi maior crocodili simulacrorum copia vnquam visa est, quam apud Aegyptios; propterea quòd sub imagine huius animantis Deū colebāt, quoniam inter animalia elinguis esse feratur. Quod diuinitas munus esse perhibebant; cum Deus sub alto, & profundo silentio cuncta mortaliū opera diligenter examinent, omniūq; merita intueatur. Immò quemadmodum Crocodilus tenui pellicula à fronte demissa tegens oculos cernit: ita Deus cernere, & non cerni dicitur. Id Harpocrates apud ipsos indicabat, dum eius icon digito, ore obsignato, figurabatur. Immò Phytagoras in symbolis linguā in primis coercēdam esse significabat, vt vnusquisq; Deum imitari posset. Vide Cato in opusculo morali scribebat illum Deo proximum esse, qui vbi ratio expostulat, tacere norit. Hinc patefit etiam causa, propter quam Aegyptij Mercurium suum, quem Nilo patre pro-

gnatum

gnatum prædicabant, tanto ſilentij cultu venerabantur. Hoc aſſertum à ratione alienum A
eſſe non videtur; cum Cyprianus optimo iure litteris mandauerit Deum non vocis,
ſed cordis auditorem eſſe. Verum quidem eſt poſtea, quòd Aegyptij, & crocodilos, &
eorum ſimulacra, ob aliquam vtilitatem tanti faciebant. Vel quia huiuſmodi beſtijs la-
trones arcerent, qui flumen tranſire populatum non audebant. Vel quia Minas Rex in
aquam lapſus à Crocodilo ſeruatus fuerit. Immò Herodotus prodidit ab Arſinoitis
mortuos etiam crocodilos, & ſale conditos honorificè in vrnis ſepeliri. Et ſecundùm
Aelianum demorſos à crocodilo fælices reputabant. Matres verò ab ijſdem natos rapi
mirificè lætabantur, quia proprio Deo cibaria peperiſſe credebant. Nealces (referente
Plinio) volens inſinuare Aegyptios Perſis inſidiari, vſus eſt tali ſimulacro. Pinxit aſinum
ſecus flumen bibentem, & crocodilum ei inſidiantem, cum multitudo crocodilorum in
Aegypto, & Aſinorum apud Perſas reperiatur. Ripa nixus Aegyptiorum hieroglyphi-
cis in ſua Iconologia, multa ſimulacra in gratiam picturæ exhibet. Quamobrem ad fi-
gurandam inſectationem, quam Vulgus perſecutionem vocat, delineat mulierem ve-
ſtibus ferruginei coloris indutam, arcu, & ſagittis armatam cum ſimulacro crocodili. B
Cum hoc animal fugientes tantum inſectetur, & inſectatio in non reluctantes ſolum-
modo exerceatur. Propterea Sanctorum Martyrum veram inſectationem nuncupare
poſſumus: hi enim ſine repugnãtia, & tormenta, & necem ſubibant. Pariter in ſimulacro
Odij capitalis, idem Author figurat hominem armatum, ſcorpione, & crocodilo aſ-
ſociatum, quoniam vt relatum fuit ſuperius, hæc duo animalia acerbiſſimo odio inter ſe
diſſident. In ſimulacro etiam Luxuriæ effigiat iuuenem cincinatum ſupra crocodilum
ſedentem. Etenim hoc animal ob fæcunditatem ſymbolum prodigi luxus eſſe fereba-
tur. Amplius ad repræſentandum Ieiunij ſimulacrum delineauit hominem macrum, ore
faſcia ligato, & crocodilum pedibus conculcantem cum Dicto. PAVCO VESCOR.
Nam ſi crocodilus, ad mentem Ori Apollinis, hieroglyphicè crapulam denotabat, hoc
in loco depreſſus, & conculcatus optima de cauſa ieiunium manifeſtabit. Tandem Ripa
ex ſtatua marmorea Nili in Vaticano Romæ ſita, exhibet figuram hominis cani frondi-
bus, & floribus coronati inter Sphyngem, & crocodilum iacentis, ad ſignificandum Ni-
li fluuium. Cum hæc duo animalia propria Aegypti eſſe dicantur. Neque præter ratio- C
nem, nam Romæ in Viridario *Beluedere* nuncupato ſupra Palatium Summi Pontificis,
duo fluminum ſimulacra conſpiciuntur, quorum alterum Tyberis, alterum Nili eſſe cre-
ditur; & quemadmodum in ſimulacro Tiberis, Lupa conſpicitur, ita in ſimulacro Nili,
crocodilum licet intueri. Præterea Romæ domi D. Franciſci de Aragonia ſecus ædes
Sanctæ Mariæ in via, conſpicitur fons in primo viridario, cum integra ſtatua fluminis ia-
centis, ſupra quam ſculptus eſt crocodilus. Hinc cõiectari poſſumus huiuſmodi effigiem
ad Nili fluuium repræſentandum, cælatam fuiſſe. Item in Viridario Cæſiorum ex mar-
more nigro crocodilorum ſtatuæ antiquiſſimæ viſuntur, & ſexcentæ aliæ Romæ, in quibus
enumerandis dies deficeret.

Quã ob cauſã Aegyptij crocodilũ colant.

In p. 2. Icõ.

Vera perſecutio quæ fuerit.

In 1. p. Icõ.

Statuę crocodili vbi multæ.

VSVS IN CIBIS.

PRodidit Ioannes Leo plurimos in Aegypto carnibus crocodilinis veſci, &
atteſtari, illis optimum ſaporem ineſſe. Immò Herodotus etiam retulit
habitantes circa Elephantinam in Aegypto, quia crocodilos ſacros non
eſſe cenſent, eos comedere. Amplius Apollonopolitæ, vel quia Typhonẽ
oderint ob iniurias Oſyridi illatas, quem poſtea in crocodilũ conuerſum
fuiſſe opinantur; vel quia Pſamniti Regis viri iuſtiſſimi crocodilus filiam
rapuerit, huius beſtiæ carnes ad vindictã edunt. Siquidem in hac vrbe Apollinis, ad mẽ-
tem Aeliani, vnuſquiſquè vi Legis, ablegata omni exceptione, crocodili carnem edere
tenetur. Ideo crocodilum ſuſpendunt, deinde gementes multis verberibus afficiunt, poſt-
modũ carnibus conciſis in epularum lautitiis vtuntur. In partibus etiam Indicis hanc be-
ſtiam eſſe edilem legimus. Nam Fernandus Lopes recitat paruum crocodilum vidiſſe à
duabus mulieribus mactatum, cuius carnes aſſatas comederunt. Immò Author expeditio-
nis in Floridam, examinans cultus Floridenſiũ, inquit ſe carnem crocodili candidam co-
mediſſe, qui globulo tormenti manuarij inter duas tergoris ſquamas ictus, & mactatus
fuit.

l. 9. de Afr.

lib. 2. hiſt. Ind. c. 51.

E fuit. Item in illa regione huiusmodi bestias, & alios pises plerumq; in fumo exiccant, vt ad hybernos vsq; menses conseruari possint. Insuper oua etiam crocodilorum edilia esse comperimus. Quandoquidem Author historiæ noui Orbis hæc habet verba. *Sed per contrarios ventos, qui Nomendei nauigationibus afflabant, vbi per bimestre spatiũ, summis rerum omniũ angustijs; & fame obsessi quieuimus; & nisi oua crocodilorũ nobis in summa copia suppeditassent, quæ ad litora in arenis reperiebantur, certè maxima pars nostrũ inedia misere contabuisset. Et oua anserum ouis magnitudine paria, si saxis allidantur, contunduntur quidem, nec tamen franguntur. Itaq; cultello ea recludi necesse est. Sapor eorum qualis moschi semiputridi, & principio eum ab eorum esu abhorrerem, necessitas, & penuria me ad aliorum exemplum imitandum adegit.*

Oua crocodili edilia.

VSVS IN MEDICINA.

F. HOc animal medicinæ quamplurimũ prodesse multi autumant. Quandoquidem huius decoctio ex Rhasi, summoperè opitulatur illis, qui à vermibus vespis, & araneis demorsi sunt. Deinde caninis dentibus crocodili thure repletis (sunt enim caui) ad typos febriũ arcendos Plinius vtitur. Alioquin dentes huius bestiæ quoscunq; à viuo animali extractos, ipsoq; dimisso parti dextræ viri, & sinistræ mulieris adadtatos Venerem stimulare scripsit Kiranides. Quamuis in hoc casu Plinius etiam maxillam commendet: Id ex signatura Porta confirmat; quoniam hoc animal testes intus habeat. Sanguis quoq; ad oculos adhibitus visus claritatem donat, vt tradit Plinius. Et inde Porta signaturam colligit, quia crocodilus in vndis hebeti visione, in terris verò acutissima præditus sit. Aliter huiusmodi sanguis, secundum Dioscoridem, illitus supra partes à Serpentibus saucias, mirum in modum auxiliatur. Adipe verò Crocodili aduersus horrores febrium, ex Plinio, Aegyptij suos ægrotantes perungunt. Immò, & lapillos in ventre huius animalis inuentos, aduersus febrium rigores, multi, ad mentem Plinij, commendant. Hæc etiam G pinguedo in Vrbe Cayro, caro venditur pretio cum scribat; Ioannes Leo hanc vlceribus antiquis, & carcinomati non mediocriter conducere. At Galenus scribens de Theriaca ad Pisonem hanc pinguedinem demorsos à crocodilis non parum vtilitatis esse allaturam confirmat. Item si hæc cum aqua, & aceto decoquatur, & os colluatur, ad eliminandam oduntalgiam, commoditatis plurimum affert. Tandem hic adeps facultate pinguedinis marini canis potitur, vt in Succedaneis Pauli Aeginetæ legitur. Insuper corium huius bestiæ crematum cum olei amurca miscet Arnoldus, & partem mutilandam perlinit, nam carnem adeò redit morticinam, vt ferri secantis dolorem non sentiat. Deniq; excrementa huius animalis, ad lentigines delendas, ex Archigene apud Galenum, probantur: & signaturam ex eo colligunt, quoniam crocodilus orbiculis, & squamis quibusdam croceis depictus sit. Amplius à Sorano, & Archigene apud eũdem Galenum fimus ad alopeciam quoq; commendatur. Verùm intelligendus est crocodilus terrestris, vt in capite de scinco fuit expositum.

li. 3. Phyt. cap. 44.

li. 5. Phyt. cap. 27.

l. 9. de Afr.

Fimus ad quid.

VSVS IN VARIIS.

H EXplicato vsu crocodili apud Apollonopolitas, modò sciẽdũ est ad mẽtẽ Alexandri ab Alexandro, in Arsinoae crocodilum nutriri, qui si lubenti animo obiectam capiat offam, consulentibus negocium fœlix futurum indicat. Sin verò offam recuset totum oppositum significare affirmant. Verùm Aelianus narrat crocodilos in nõnullis locis apud Indos in fossis consultò ad supplicia ali. Siquidem capite damnatos non securi, aut laqueo de medio tollũt, sed vinctis manibus crocodilis deuorãdos obijciũt. Balbus alium tradit vsum, dum nouã ciuitatem Pegu describit. Inquit. n. hanc fortissimis mænibus munitã, & altis fossis aqua plenis circumdatam esse, in quibus, iussu Regis, crocodili nutriuntur, ne quis per aquã ad vrbem accedere audeat, quoniã à crocodilis occideretur. Immò, eodem referente, Incolæ Pegu, religionis causa, aquam fossæ bibunt, quia mirũ in modum

l. 10. c. 29.

In Itin. Ind. Or. ca. 35.

dum

dum crocodilos venerantur. Deinde ſi aliquis à crocodilis necetur, illius animam ſtatim A
ad Superos euolare opinantur. Inſuper capita crocodilorum piſcatores Aegyptij (te-
ſte Ioanne Leone) ſolent mænibus oppidorum affigere, quaſi ob relatam aduerſus ip-
ſos victoriam triumphantes. Hinc fortaſſis dimanat ratio, propter quam exuuie harum
belluarum in templis quandoq; appendantur. Adipe verò huius animalis liniuntur, qui
in Nilo flumine abſq; periculo vrinari volunt: Nam veriſimile eſt hanc beſtiam ſui gene-
ris odore ſeductam naturæ, & non homini parcere. Qua de re Vadianus in Melam ſcri-
ptis mandauit Firmum Aegypti tyrannum pinguedine crocodilorum perunctum inter
illos impune nataſſe. Demùm ad arcendam grandinem ab aruis, Palladius colonis iubet,
vt quando malum impendens conſpicati fuerint, ſpolium crocodili per ſpatia prædiorũ
circumferant, & deinde in villa illud ſuſpendant.

lib. 9. Afr.

Finis Libri Primi.

VLYSSIS ALDROVANDI PATRITII BONONINSIS DE QVADRVPED. DIGIT. OVIP.

Liber Secundus.

DE TESTVDINE IN GENERE.

Cap. I.

ÆQVIVOCA.

CVm Testudines quodãmodo lacertorũ generis esse nemo negauerit, post illorum historiã, has necessario examinandas esse duximus. Sed quoniã testa durissima, seu tegmine testaceo à lacertis discriminãtur, idcirco seorsim in hoc postremo libro de illis verba facere decreuimus. At animaduertendũ est hoc vocabulũ tot habere intellectus, vt mirũ sit dictu. In primis testudo pro ipsa testa interdum sumi solet, quod præstitit Martialis, dũ dixit.

Iste licèt digitos testudine pungat acuta,
Cortice deposito mollis echinus erit. — *l. 13. Epig.*

Item testudo, seu chelys vocatur instrumentũ musicum, vel ad similitudinem testudinis animalis fabrefactum, vel quia Mercurius omnium primus post Nili inundationem in campis tegmen testudinis cum exiccatis, & tensis animantis neruis inuenerit; qui percussi sonum quemdam ediderunt: ad cuius formam postmodum citharam composuerunt. De hac testudine locutus est Horatius quando cecinit. — *Testudo lyra.*

O decus Phœbi, & dapibus supremi
Grata testudo Iouis, ò laborum
Dulce leuamen.

Virgilius quoq; in hoc sensu testudinem sumpsit, quando scripsit. — *li. 4. Geor.*

Ipse caua solans agrum testudine amorem.

In eodem intellectu hanc vsurpat Catullus, dum ait.

Tale facit carmen docta testudine, quale
Cynthius impositis temperat articulis.

Præterea testudo sydus est cæleste septimo loco inter imagines septentrionales collocatum. Constat autem ex decem stellis, quarum lucidissima peculiari nomine lyra nuncupatur. Siquidem testudinem illam, seu lyram à Mercurio inuentam, ob studij amorem, vel ob carminis laudem, Poetæ inter constellationes repositam fuisse fabulantur. Amplius testudo, apud Heronem, est machina bellica ad modum testudinis animalis fabrefacta, quia olim in oppugnandis ciuitatibus vtebantur. Huius autem tres ostendit icones Iustus Lipsius; primam testudinem simplicem, secundam rostratam, & tertiam arietariã appellat. Erat quoq; testudo apud Priscos quædam scutorum militum connexio curuata in morem testudinis, nimirum sublatis in caput clypeis. Virgilius huius meminit dicens. — *Testudo sydus.* — *In lib. de mac. milit.* — *l. 1. de mach.*

Accelerat acta pariter testudine Volsci. — *l. 9. Aenei.*

Lucanus autem videtur hanc testudinem rectius describere, dum canit.

Vt tamen hostiles densa testudine muros
Tecta subit virtus, armisq; innexa priores,
Arma ferunt, galeamq; extensus protegit vmbo. — *l. 3. Phars.*

Insu-

Inſuper, ex Vitruuio, teſtudo in ædificijs vocatur fornix, ſeu χαμάρα ad ſimilitudinem testæ huius animalis constructa. Conſtat enim ex duobus arcubus in centro ſe interſecãtibus. In hoc ſenſu vſurpauit teſtudinem Calphurnius, dum in Bucolicis cecinit. A

Imminet exeſa veluti teſtudine concha.

Immò laconicum, nempe locus ad ciendum ſudorẽ concameratus teſtudo cognominatur, quia in modum fornicis ædificetur. At apud Varronem teſtudo exponitur rete, vel periſtyllum tectum, dum inquit. Oportere teſtudinem magnam fieri, in qua aliquot millia turdorum, & merularum includi poſſint. Alioquin apud Ouidium teſtudo erat reticulum, quo mulieres ad ornatum capitis vtebantur canit enim hunc in modum.

Hanc decet ornari teſtudine cyllenea.

li. 3. de Ar. Aman.

Ceterùm in ſcholis medicorum teſtudo eſt abſceſſus mollis, & humoralis (vt voluit Guido) latiori forma in modum teſtudinis, vnde nomen inuenit. Aliter apud Galenum in libro de faſcijs, quædam genuum vinctura nominatur teſtudo, fortè quia genu faſciatum formam teſtudinis repræſentet. Pariter apud Græcos χέλυς non ſolum teſtudinem, ſed etiam pectus denotat, quoniam figura pectoris teſtam ſuperiorem teſtudinis æmuletur. B Hinc dimanat verbum χελύσσομαι, quod expectorare ſignificat. Tandem ſecũdum Heſychium, & Varinum nomen χέλυς, vel χελώνη (eamdem enim ſortiũtur ſignificationem) carinam nauis ſignificat, quoniam figura incurua prædita ſit.

SYNONIMA, EORVMQVE Etymum.

li. 12. Orig.

HOc animal Latinis teſtudinem nũcupari omnes Authores aſſeuerãt. Sed diligenter aduertẽdum eſt, quòd Albertus, & interpres Rhaſis teſtudinem cum limace ſæpè ſæpius cõfundunt. Vocatur igitur teſtudo ad mẽtẽ Iſidori, quia tegmine teſtaceo munita ſit. Grȩcis χέλις, χελευς, χέλυνη, itẽ χελώνη authore Heſychio cognominatur: fortaſſis à χέω capax ſum, C vnde χηλὼς capſula, cũ hoc animal intra teſtas, tanquã in capſa quadã cõtineatur. Itẽ hæc vocabula κλεμμὺς, & σφραγὶς pro teſtudine ab Heſychio, & Varino vſurpantur. Immò ab iiſdẽ authoribus κραμαδοῖλαι teſtudines, vel canes pigerrimi, vel cochleæ exponuntur, cũ omnia prædicta animalia nota tarditatis ſignẽtur. Alioquin φερέοικος, vel φέροικος in grȩcis litteris nomen eſt adiectiuũ, quo ferẽs domũ ſignificatur; ſed hoc nomen ſubſtantiuè vſurpatum teſtudinẽ Latinis domiportam dictã, vel cochleã, ſecundum Heſiodum, denotat. At Candelabra, & Palmuſirich ſunt nomina barbara, quibus Syluaticus ad indicandam teſtudinem vtitur. Eidem authori celon; voce fortè corrupta à chelone, nec nõ tortuca, nomine à Gallis detorto, cognominatur. In lingua hæbraica nomen huius animalis inuenire admodum difficile eſſe propter æquiuocationem opinamur. Siquidem vocem ſchablul nonnulli teſtudinem, alij viri eruditi limacem interpretantur. Item vocabulum, Homer, aliqui teſtudinem, alij lacertum vertunt. Apud Auicennam Sel hafe nominatur. Multæ Nationes ſerpentis nomine teſtudinem indigitant; cum faciem, oua, cutem, & ſibilum ſerpentis imitetur. Ideo Taurini ſerpentem cupariam à cupa nominant. Bononiæ *Biſcia ſcudara*, quaſi ſerpens ſcutatus dicitur à ſcuto, quod dorſo gerit; aliter etiam *Galana* nõ magna elementorum græcȩ vocis corruptione; cum Græci χελώνην vocitent. Paſſim in Italia Teſtudine, Teſtugine, & Tartaruga dicitur Gallicè Tortue, vel Tartue. Neocomenſes circa Sabaudiam gallicã exercentes linguam, vocant Boug Coupe, ſcilicet rubetam truncatam, quia teſtudo intra tegmen contracto capite, truncata videatur. Luſitanis Lagardo, reliquis Hiſpanis Galapago, vel Tartuga. Germanicè Schilt Rrott, nempe rubeta tegmine ſcutiformi munita. Flandri eodem ſenſu ſciltpadde dicũt. Angli ſchilcrabb, ſcilicet cãcrum ſcutatum, vel Tortuyſe nuncupãt

Nomina barbara teſtudinis.

D

GE-

A

GENVS, DIFFERENTIAE, Descriptio.

De generibus horum animantium, omnes Authores vni sententiæ non accedunt. Nam Plinius, & Isidorus quatuor species, scilicet duas aquaticas in mari, & in aqua dulci viuentes, nec non terrestrem, & lutariam constituunt. Verum satius esse opinamur sententiam Aristotilis amplecti, qui tria tantùm genera recensere videtur: Lutarias igitur testudines ad viuentes in aqua dulci reducemus. Præter has species, ex Ioanne Bohemo, in Insula ab Iambolo reperta in Oceano meridionali, obseruantur animalia magnitudine quidem parua, sed natura, & sanguinis virtute admiranda, corpore rotundo more testudinum, duabus lineis inuicem per medium transuersis in quarum singula extremitate auris, & oculos conspicitur, ita ut animal quatuor oculis intueri, & quatuor auribus audire videatur. Vnico tantùm constat ventre, in quem cibaria ingeruntur Pedibus pluribus est refertum, quibus innixum in partem vtramq; graditur. Huius animalis sanguis mirabili pollet facultate: etenim omne corpus saucium, dum spirat, prædicto illitum sanguine, cohæret. Hanc animalis speciem Gesnerus testudinem polypodem appellatur. Cæterùm hac prætermissa, ad aliarũ descriptionem accedemus: Siquidem testudo est animal quadrupes ingratum visu, habens testam superiorem figuræ oualis; & concauã instar scuti, sub qua caput, pedes, & caudam, vt lubet, recondit, & exerit: idcirco Pacuuius non iniuria domiportam capite breui, ceruice anguina, & aspectu truci refertam esse scribebat. Albertus retulit hoc animal duobus scutis munitũ esse, quorum alterum in dorso, alterum in ventre gerit. Hanc testam Palladius corium, Marcellus Empyricus tegumen, Plinius operimentum, putamen, & superficiem alij operculum testaceũ, Græci Chelonium, & generali nomine ostracon appellarunt. Deinde testudo, loco dentium vnicum os continuum habet: propterea vocari posset μονόδυς nempe vnicum dentem habens. Sic etiam appellatus fuit Pyrrus Prussiæ filius, quia solo osse, dentium loco, refertus erat. Habet insuper testudo prægrandem pulmonem, & exanguem, iecur vitiatum, si vera scripsit Aristoteles, testes lumbis adhærentes, & lienem perexiguum. Insuper Aristoteles omnibus testudinibus, præter lutariam renes, & vesicam attribuit. Cuius rei causam Michael Ephesius, in scholijs ad Aristotelem, hanc esse refert, nempè testudinem licet animal corticibus tectum, vesicam habere, quoniã pulmone carnoso, & maximè sitibundo gaudeat. Qua de re renibus, & vesica indigebat. Verum licet vesicam hæc animalia habeant, vnico tantùm excrementorum exitu referta sunt. Id enim quotidiana docet experientia: quandoquidem qui domi testudines alunt, excrementa non nisi aquea obseruant. Pedes, ex Alberto, similes sunt lacertis cum quinque digitis vnguibus munitis. Ad finem Cardanus in cauda testudinum quandoquè vnguẽ non absimilem calcaribus gallorum conspicatus est, & opinatur id à callo dimanare, quoniam in his animalibus veluti, & in lacertis cauda amputata durior renascitur.

li. 32. c. 4. l. 12. Orig.

Testudo polypus dicta quæ.

B

Varia nomina testudinis tegumenti.

C

l. 3. de par. An. cap. 8.

li. 7. de rer. var. c. 29.

NATVRA, ET MORES.

D

Iam firmam testã huic animali natura impartita est, vt à rotis plaustri currentis minimè conteri affirment. Hanc testã nõ mutant testudines; cum tamen oppositum crustaceis animantibus cõtingat. Huius rationẽ Cardanus assignare videtur dũ inquit. A tegumento testudinis augmentum animalis nõ impediri, quod secus de crustaceis dicendũ est: deinde addit in testaceo genere prius animal interire, quã testa siccari possit: qua conditione crustacea carent. Præterea multi, vt Stephanus Aqueus, testudines amphibiæ naturæ esse scripserunt, sed perperã, quoniã discrimen assignare debebant; cũ terrestres, seu nemorales aquis nequaquam delectentur. Verum quidem est, quod hybernis mensibus sine cibo in cauernis, ritu serpentum, & lacertorum, latibulantur. At exeuntes lento sẽper gradu incedũt, vel onere tegminis oppressę, vel ob frigidã animalis tẽperaturã, quæ tardum animanti motũ solet communicare. Vnde ad rẽ apud Amianũ legitur hoc distichon. *Promptius esse albos coruos, volucresq; χελώνας.*

Quam quemquam esse probum rhetora Cappadocem.

lib. 37. de rer.

Gressus testudinis.

Amplius hăs animātes diuturnioris eſſe vitæ inde colligimus, q̃ a ſcripſerit Hippocrates ea animalia diuturnam traducere vitam, quæ ſicca ſunt, & corticem ſiccum habent, vt E teſtudines. De voce tradit Ariſtoteles abruptum, perexiguum edere ſibilum, quamuis Albertus retulerit, altius, quàm colubras ſibilare. Inſuper teſtudines naturaliter oderunt perdices: ideoque Porta perpetuam inter has animantes celebrat rixam; cum altera luxurioſa, altera verò caſta eſſe feratur. Immò Aquilæ teſtudinibus magis inuiſæ ſunt, cum ab ipſis in altum eleuatæ, & deiectæ ad ſaxa allidantur, vt contrita teſta caro fiat edulis. Itaq; Aeſchilus poeta tragicus hoc modo è vita migraſſe perhibetur, vt recitat Aelianus; nam cum is capite pilo, & pileo nudato ſubdio philoſophans ſederet, Aquila præteruolans eius caput ſaxum arbitrata, teſtudinem, quam vnguibus premebat, in ipſum deiecit. Tandem teſtudo, ex Ariſtotele, cum ſerpentibus, & viperis præliatur, ſed prius naturali inſtinctu, cunila, nempè ſatureia, vel origano ſe munit.

li. 7. Phit. cap. 21.

li. 4. cap. 6.

li. 9. de hiſ. An.

COITVS, PARTVS, LOCVS.

l. 13. c. 40.

REfert Gillius in Ælianum teſtudines fęminas mirandum in modū mares F formidare cum illis, quemadmodū cęteris animalibus, cōgreſſus minimè iucundus ſit. Quamobrem tempore cōgrediendi, acriter inter ſe dimicāt, quia fęminæ mares admittere nolint. Verùm mas tādiu fæminā exagitat, donec victam ſubegerit. Ariſtoteles autem ſcriptis mandauit (quam ſententiam debemus amplecti) quòd animalia ouipara eodem modo, quo viuipara permiſcentur, nimirum mare ſuperueniente, vt in teſtudine, tam aquatili, quàm terreſtri contingit. Ideo congreſſus horum animalium, vt multi volunt, ſimiles eſt illi; quē canes terreſtres, & vituli marini ſeruāt. Deniq; teſtudines oua pariunt, Alberto teſte, ouis gallinarum ſimilia, ſed minora, & oblongiora, putamine, albumine, & vitello prædita, quemadmodū in præſenti icone licet intueri. Poſtmodum illa inhumāt, donec vi caloris Solaris catuli exeant. De loco horum animalium non facilè eſt quicquā determinare: cum teſtudinum variæ ſpecies aſſignentur. Etenim terreſtres in ſyluis, & montibus verſantur, lutariæ cenoſis locis delectantur, marinæ verò aquis tantummodo ſalſis gaudent. Arrianus in Periplo narrat (referente Geſnero) in mari rubro paruas G quaſdam eſſe inſulas copia teſtudinum redundantes, quæ ſæpè ad emporium venales deferuntur. Item eodem teſte, in Inſula Dioſcoridis ad mare rubrum, vera teſtudo terreſtris conſpicitur. Alia etiam multa de loco natali teſtudinum ab eodem authore narrantur, de quibus ſuo loco, nempe in capitibus ſubſequentibus fuſius agemus.

l. 5. de hiſ. An. cap. 3.

Deſcriptio ouorū Teſtudinis.

Ouum Teſtudinis integrum, item fractum cum luteo.

DENOMINATA.

TEſtudineus nomen eſt adiectiuum ſignificans id, quod eſt teſtudinis animalis, vt greſſus teſtudineus, nam teſtudineatus indicat illud, quod concauum, & incuruum eſt more teſtudinis. Quamuis apud Vitruuium, & rectiùs, teſtudinatus quinq; tantum ſyllabis legatur. Hinc deriuat verbum teſtudinare, quo Politianus vſus eſt canens.

Qua cauus exeſum pumex teſtudinat antrum.

Deinde

E Deinde χέλυον, siue χέλειον apud Nicandrum in Alexipharmacis, & secundum alios Græcos χελώνιον denotat tegumentum testudinis, item summam partem dorsi iuxta ceruicem, quæ in scapulis prominens curuum testudinis regimen emulatur. Sunt qui χελώνην labrum dici arbitrantur; alij verò partem tantum modo in labiorum ambitu eminentem intelligunt. Idcirco apud Etymologum Chelynidæ nuncupantur illi, quibus pars labiorum grandior, & tumidior est, latinè labeones dicerentur. Vnde postea Etymologus, teste Hesychio χέλυνιον labellum exponit. Immò cauam partem vngulæ equorum. Græci χελιδόνα, vel χελωνίδα cognominant, & multi Latini testudinem vertunt. Amplius in corde horum animalium interdum lapis inuenitur, qui Chelonites appellatur; nam cheloniam gemmam oculum Indicę testudinis esse asseuerant. Plinius has gemmas oculis testudinum esse similes voluit, quibus olim Magi ad arcendas tempestates, & ad vaticinandum vtebantur. Georgius Agricola chelonitidas gemmas paruos lapides bo-racis, vel rubetæ esse astruit. Et Plinius Bronciam gemmam capitibus testudinum similem cum tonitru æstiuis diebus, cadentem, ad nonnullorum mentem affirmat. A Fabio Columna, in obseruationibus Aquatilium, memoratur exoticum animal χελόνισκος siue

Labeones qui dicti sint.

l.37.c.10.

Cap.7.

F χελονέχινος nimirum testudinatus porcellio, vel testudinatus echinus, quoniam testudini aliquo modo assimiletur. Ab eodem Authore in ijsdem obseruationibus describitur χελυκανθάρος nēpe Scarabæus testudinatus, quia crusta testudinata ouali figura totus cōtegatur. Inter herbas solus cyclaminus à testudine denominatus est: Etenim in antiquis Dioscoridis Nomenclaturis chelonion forte ob figuram radicis appellatur. Vescentes testudinibus à Græcis χελονοφάγοι exponuntur. Verùm hoc nomine, ab esu testudinum quidam etiam Indiæ Populi cognominantur, quibus illa maria redundant. Insuper, ad mentem Hesychij, quædam Aquilarum species à vorandis testudinibus Chelonophagi, cognominantur. Insuper apud Populos Chelonophagos tres insulæ reperiuntur, quarum vna, ex Strabone|, Insula|testudinum nominatur. Alioquin caput testudinis est initium regionis Canibalorum, quà, vt refert Eusebius, transiuit D. Mattheus Apostolus post moram quindecim dierum in capite testudinis. In rubro etiam mari, authore Stephano, insula est Chelonite vocata. Strabo Promontorium post Cyllenem ex tota Peloponeso in oceanum protensum Chelonitan indigitat; fortassis quia in huiusmodi locis Mercurius

cap.8.

Aquilæ chelonophagæ quæ.

G tegumen testudinis pro fabricanda lyra inuenerit. His addamus varia instrumenta, quæ à testudinibns denominationem sortiuntur. Chelonia igitur nuncupantur retinacula, quibus intra tigna, sucula continetur in machina tollendorum onerum, ita denominata quia ad instar testudinis curua sint, vel quia hoc instrumento onera paulatim attollantur, quemadmodum testudo lento gradu incedit. Item carina nauis, quia incurua sit, chelone dicitur, quòd verò sub carina sternitur, ne atteratur, chelysma, quasi carinæ tegmen nominatur. Ideo Theophrastus nauium partes recensens χέλισμα memorat. Demum leguntur apud Iuris peritos in Infortiato hęc verba. *Cui testudinea legata essent, & lectos testudineos pedibus inargentatos debere, Labeo, & Trebatius responderunt, quòd verum est.* Glossa in hoc loco habet lectos ita fuisse denominatos, quoniam ad formam testudinis fabrefacti essent, cum hoc animal testam superiorem interdum ita latam habeat, vt in ea quis iacere possit. Cur etiam lectus non potuit vocari testudinatus ab operculo ad figuram tegumenti testudinis formato; itaut quis in huius modi lecto cubans tanquam testudo intra suas testas contenta videatur; aut quia lectus olim pedes humiles ad instar

l.5. de hist. plant. c. 8.

li.8. de leg. & fideicom

H pedum testudinum haberet. Postremò quemdam ludum describit Pollux, qui cheliche-loni vocitatur, estq; similis illi, quem chytram vocant. Siquidem in hoc quidam puer olla dictus in medio sedet, & à reliquis circumcursitantibus tamdiu vellicatur, & percutitur, donec vnum arreptum in locum suum collocet: in illo sedet in medio puella chelone nempe testudo dicta; aliæ vero circa illam currentes interrogant χελυ χελώνη, nimirum quid rei in medio facis? Respondet illa, diduco lanas velleris Milesij. Tum rursus illæ filium tuum quæ causa perdidit? Hæc verò. Equis ab albis in mare se præcipitauit. Alioquin καλλιχελωνος, quasi pulchra testudo, genus erat numilmatis Peloponesiaci, in quo testudinis icon insculpta erat.

lib.9

EPITHETA.

li.2. de Diuin.

l.1. de alim fac.

LAtini ob lentum teſtudinis greſſum, illam tardam, conſequenterq; timidam cognominarunt. Textor ſanguine caſſam, ſed perperam indigitauit; quandoquidem à Cicerone choclea ſanguine caſſa propriè appellatur: Cum teſtudo inter animalia ſanguinea connumeretur. Apud Suidam hoc nomen, ὀςρακόνωτος legitur, tanquã proprium teſtudinis epitheton; cum hæc tergus oſtreaceum gerat. Idcirco apud Galenũ oſtracoderma omne animal vocatur, quod pro cute teſta prçditum eſt. Præterea, quãuis φερέ-
οικος, nempe domum portans, ad mentem nonnullorum cochleæ attribuatur: tamen ex
Varino, & Etymologo teſtudini etiam aſſignatur. Apud Oppianum κραναὴ teſtudo prç-
cipuè marina dicitur, quaſi aſpera: ſed in eodem ſenſu τραχεῖα de quacumque teſtudine
vſurpari poteſt. Deniq; χελονηρίκνα, quaſi teſtudo curua apud Stobeum legitur.

APOLOGI.

FAbulatus eſt Aeſopus, quòd olim Iuppiter ad nuptias Iunonis cunctas animantes inuitauit. Propterea omnibus tempeſtiuè aduenientibus, ſola teſtudo, peracto ferè conuiuio, acceſſit. De qua cum moræ cauſam ſciſcitaretur, reſpondiſſe fertur, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριςος nẽpe domus amica, domus optima. Tunc indignatus Iuppiter illi iuſſit, vt domum ſemper ſecum deferret. Apologus indicat multos eſſe, qui vitam potius egenã domi propriæ, quàm in alienis domibus lautam traducere cupiunt. Vel ſecundùm alios, hic apologus refertur ad quamdam animi tranquillitatẽ ab omni curioſitate remotam, qua quiſque domi verſans fruitur. Aliter etiam fabulantur Mythologi in rerum initio, Iouem cunctis animantibus dona ab ipſis deſiderata conceſſiſſe. Sola autem teſtudo beneficium ferendæ ſecum domus impetrauit, quæ cauſam interroganti reſpondit, ſe malle domus onere ſemper opprimi, quàm viciniæ iurgia audire, illaque vitare non poſſe. Apologus docet malam viciniam omni incommodo fugiendam eſſe. Sequuntur apologi, qui tarditatem huius animalis reſpiciunt. Primitus teſtudo celeritatem leporis olim aſpernata eſſe perhibetur. Sed lepus ſubridens illam ad curſum, conſtituta meta, inuitauit. Viciſſim lepus lentum teſtudinis motum nihili pendens, putanſque ſuo arbitratu, teſtudinem aſſequi poſſe, leui oppreſſa ſomno parũ perquieuit; ſed paulò poſt excitata, greſſumq; accellerans teſtudinem ad metam iam perueniſſe aſpexit. Ab hoc apologo percipiendum eſt; neq; ingenium, neq; virtutem valere, niſi ad vſum deducantur. Item ex Abſtemio, habemus quòd teſtudo conſpicata ranas in eodem ſtagno degentes adeò leues, & agiles, vt quòlibet proſilirent, naturam accuſabat, quod ſibimet tantam ſegnitiem, ob teſtarum pondus, communicauerit. Sed cum poſtea vidiſſet ranas anguillarum eſcam fieri, & cuicumq; leui ictui eſſe obnoxias, aliquantulum recreata dixit. Quantò melius eſt hoc teſtaceum tegumentum quibuslibet ictibus reſiſtens ferre, quàm in dies tot mortis diſcrimina ſubire? Ex apologo diſcimus, dona naturæ non ægrè eſſe ferenda, quæ nobis ſæpè maiori ſunt commodo, quàm id nos intelligere valeamus. Poſtremò Aquilam teſtudo rogaſſe fertur, vt illi ad volandum præcepta daret. Sed hoc à natura teſtudinum valdè alienum eſſe Aquila aſſeuerabat. Demùm illam efficacius precantem vnguibus apprehenſam ſuſtulit, indeque dimiſit, quæ tandem ad lapides illiſa, contrita eſt. Apologus oſtendit multos eſſe, qui ſua ſorte non contenti, melioremq; inquirentes conditionem, interdum in peiorem incidunt.

Iurgia Vicini quomodo vitãda.

Iul. Myth.

E

ÆNIGMATA.

INter authores, qui sermones nodosos, & inuolutos pronunciarunt, inuenimus Amphionem apud Pacuuium hoc ænigma proferentem.

Quadrupes, domiporta, tardigrada, agrestis, humilis, aspera,
Capite breui, ceruice anguina, aspectu truci,
Euiscerata inanima, cum animali sono. (citat.

Petrus autem Crinitus agens de honesta disciplina prædictos versus sic

Sanguine cassa, domiporta, terrigena traditur
Quadrupes tardigrada, agrestis, humilis, aspera,
Capite breui, ceruice anguina, aspectu truci,
Euiscerata inanima cum animali sono.

li. 11. ca. 2.

F

Hoc ænigma, cum in fabula Pacuuiana ab Amphione paulò obscurius proferretur, responsum fuit ab Atticis. Non intelligimus, nisi clarius dixeris, Tunc ille vnico verbo respondit Cochleam esse. Cum tamen, referente Crinito, quadrupes domiporta, & tardigrada testudo sit. Verum quidem est, quòd illa verba (*euiscerata inanima cum animali sono.*) non ad testudinem animal, sed ad cytharam, vel lyram spectare videntur. His addamus quod testudo minimè exanguis est, licèt oppositum scribat Crinitus. Insuper quidam eruditus partim alludens ad emblema Alciati, in quo testudo sub pedibus Veneris pingitur, & partim ad ænigma Pacuuianum sic cecinit.

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & sanguine cassa,
Sub pedibus Veneris Cous quam pinxit Apelles.

Rectius autem inter alios ænigmatistas, Iulius Cæsar Scaliger in libro de ænigmatibus, de testudine cecinit hunc in modum.

Ænigma verius.

Non tectis capimur, nunquam extra tecta vagamur;
Quin etiam grata quò gerimur, gerimur.

G

Nec vox, nec sine voce sumus, dum viuimus, edunt
Mortua concordes corpora nostra sonos.

Aliud etiam ænigma nonnulli ad testudinem spectare asserunt, illudque Moschopulo authori referunt: ab illo enim versibus græcis exaratur, quorum sensus est talis. Animal peregrinæ naturæ sine spiritu spiro, geminis oculis retrò iuxta cerebrum, quibus ducibus antrorsum progredior. Super ventre cæruleo pergo, sub quo venter latet albus apertus, & clausus. Oculi non aperiuntur, nequè progredior, donec venter intus albus vacuus est. Hoc saturato oculi apparent insignes, & pergo ad iter, & quamquam mutum varias edo voces. Cæterùm si nobis nostram sententiam proferre licet, hoc partim ad cochleam, partim ad testudinem attinere videtur.

ADAGIA.

H

EX proprietatibus animantiū eruditi viri prouerbia elicere consueuerunt. Vnde à testudine ob tarditatē motus hoc dimanauit. *Testudineus gressus.* Diciturquè de illis, qui negocia grauia segniter agunt. Ratione motus etiam huius animalis pronūciari solet. *Testudinem equus insequitur.* Quando aliquid præpostere, & absurdè agi significamus. Huic affine videtur aliud. *Testudinem Pegaso comparas.* Aut. *Testudo leporem præuertit.* Hæc autem duo adagia efferuntur de rebus inter se minimè comparandis: cum equus, & lepus inter animalia velocissima reponantur, cum tamen testudine nihil tardius reperiatur. Pariter. *Testudo volat.* de re extra modum absona promulgari solet. Quamobrē Claudianus in Eutropium, qui cum Eunuchus esset, tamen Romæ creatus fuit Consul, multa huius generis absurda recitat, dum canit.

lib. I.

Iam testudo volat, profert iam cornua vultur.

Prædicto non absimile est illud. *Aquilam testudo vincit*. Menedemus, vt legitur apud Diogenem Laertium, hoc dicterio prouerbiali vtebatur, si quis secum ciuilibus honoribus contendere vellet. Vsurpari etiam potest, quando potentiores ab imbellibus superantur. Aliud est adagium, quod trahit originem à tegumento testudinis, scilicet. *Non curat testudo muscas*. Quoniam ob duritiem testæ nihil illi nocere possunt. Conuenit cum illo. *Non curat culicem Elephantus*. Spectantq; potissimum ad illos, qui cum armis tutelaribus muniti sint, hostiles ictus nihili pendere dicuntur. Ratione carnium testudinis. Alia duo promulgantur adagia. Primum ex doctrina Oppiani videtur ortum duxisse, qui in Halieuticis scribebat modicam carnem testudinis ingestam tormina generare, largius verò sumptam detergere, & mirandum in modum purgare. Idcirco adagium sic, græcè legitur. Χελώνης κρέας ἢ μὴ φαγεῖν. Idest. *Carnem testudinis oportet edere, aut non edere*. Iactari solet in illos, qui aliquod negotium negligenter aggrediuntur, illudque neque relinquunt, neq; explicant. Cum sint pleraque, quæ acriter peracta conducant, sin secus officiant. Aliud adagium est. *Ipsi testudines edite, qui cœpistis*. Attinetque ad illos, qui postquam inconsultè quodpiam negotium adorti sunt, deinde alienam implorant opem. Huius originem Nonnulli cuidam fabulæ referunt, in qua introducuntur piscatores, qui paucas, quas cœperunt testudines, cum inter se partiti essent, neque omnibus pro cibo sufficerent, Mercurium fortassis prætereuntem ad cœnam inuitarunt: At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia inuitari; sed potius vt illos fastidio cibi subleuaret, renuit, iussitq; vt ipsi suas testudines ederent, quas cœperant.

Prouerbiũ vulgatius.

lib. 5.

EMBLEMATA, ET SYMBOLA.

Quoniam honestas mulieres domi manere, nec quò piam vagari decet: propterea Ægyptijs mulieribus vti calceis non fuit in more, vt quodammodo se continere domi cogerentur. Ideo ad rẽ Valerius Maximus testatur quosdam suas vxores repudiasse, quia cum alijs fuissent collocutæ: etenim mulieribus silentium etiam conuenit. Quandoquidem Epicharmus paucitatem sermonis in muliere, probitatis argumentum esse pronunciabat. Hinc Camerarius ad hoc alludens, testudinem effigiauit cum hac inscriptione. DOMVS OPTIMA. Refert author hoc emblema ab alijs sic inscribi. INTRA ME MANEO. Deinde subscribit distichon huius tenoris.

In li. Emb. ex An. 91.

Est sua cuiq; domus tutissimus vsq; receptus,
Hanc ceù testudo, fœmina casta colat.

Ad rem facit Bocchij symbolum, in quod elineat Iouem cum omnibus animantibus conuiuantem, & testudinem circa finem cœnæ accedentem cum inscriptione. NVLLA VITA LAVTIOR DOMESTICA, NEC LÆTIOR. Carmina autem subscripta, quoniam multa sunt, lector apud ipsum legere poterit. Alciatus eleganter hoc argumentum tractauit, dum pinxit Venerem altero pede testudinem calcante, cum titulo. MVLIERIS FAMAM, NON FORMAM VVLGATAM ESSE OPORTERE. Idq; hexastico declarat hunc in modum.

lib. 4.

Alma Venus quanam hac facie s, quid denotat illa
Testudo, molli quam pede Diua premis?
Me sic effinxit Phidias, sexumq; referri
Fæmineum nostra iussit ab effigie.
Quodq; manere domi, & tacitas decet esse puellas,
Supposuit pedibus talia signa meis.

Huic non absimile est illud, quod protulit Hadrianus Iunius, dum figurauit Palladem calcantem draconem, & Venerem pedibus testudini insistentem, addita tali inscriptione. VIRGINEM PVDICITIÆ, MATRONAM DOMVS SATAGERE. Id totum infrascriptis versibus ab ipso explicatur.

Embl. 24.

Cornuus armisonæ præbet draco colla Mineruæ;
Domiportam at exterit Venus testudinem.
Virgo sui satagit decoris bene prouida, at vxor,
Frugi silet, nec limen excedit domus,

Denuò

E Denuò Camerarius in cacumine Parnasi montis pinxit olores, & testudinem ad fastigiū montis ascendentem cum titulo ÆQVE' TANDEM. Quoniam testudo, licet lento incedat gradu, eò tandem peruenire nititur. Hoc symbolo indicat author esse nonnullos tarditate ingenij præditos, qui tandem assiduitate, & diligentia ad sapientiæ, & doctrinæ culmen perueniunt: iuxta vulgatum dicterium. *Sat cito si sat benè.* Distichon autem subscriptum est huius generis.

In l. embl. ex An. 92.

Tardigrada assequitur cicnos testudo volucres.
Assiduus quò non scit penetrare labor.

Lucas Contilis Scriptor Italicus prædicto emblemati simile pingit phrenoschema cum eodem titulo, additq; fuisse cuiusdam academici AGGRAVATI cognominati. Quamuis, secundùm alios, prædictum emblema, vel phrenoschema inscribatur. PEDETENTIM. Aut secundùm alios. AD LOCVM TANDEM. Propter animalis segitiem. Quocirca Russellius in libro memoriç artificiosç, icone testudinis, hoīem pigrū ad memoriā reuocat. Huic nō valde discrepās fuit phrenoschema Camilli de Camillis, qui testudinem alatam effigiauit, cum Dicto. VT TOLLAR HVMO. Huius enim author desiderio acquirendæ gloriæ motus, per testudinem semetipsum figurauit, & per alas proprium indicabat ingeniū, quo in speculando vtebantur; alæ enim apud authores, ingenij symbolum esse perhibentur. At Serenissimus Cosmus Mediceus, loco alarum, vela pictæ testudini addidit. Siquidem contēplans segnitiem testudinis, & velocitatem nauis, quæ fertur velis, prudentissimè innuebat auream omnibus in rebus seruandam esse mediocritatem, Quamobrem Vintha scribens ad Garziam Mediceum Cosmi Ducis filium, de paterno emblemate sic canebat.

Phrenoschemata.

F

Turgida vela trahens lenta testudino Princeps
Admonet, vt Reges maturo incedere gressu
Consulere augusto, discantq; emblemate rebus;
Ne sibi quid noceat præceps, aut sera libido.

li. 2. Car.

Tandem quidam ingenij perspicacis vir, pro symbolo delineauit aquilam volantem, testudinemque vnguibus ferentem cum ingenti saxo in area picto: cum Aquila instinctu naturali apprehēsam testudinem ad saxa allidat, vt fractis testis carne frui possit. Immò Author testudinem Eschilum poetam perimentem intelligere voluit. Qua propter huiusmodi Dicto à Petrarcha desumpto symbolum coronauit. HOR CHI FIA, CHE MI SCAMPI? Videtur enim significare se hactenus omni conatu cupidineis ictibus reluctatum fuisse, nec tamen locum tutum pro salute inuenisse.

Simulatores assimilantur testudinibus.

G

HIEROGLYPHICA.

AD connexionem animæ cum corpore demonstrandam, quidā testudinē hieroglyphicè pingebant: quandoquidem hoc animal testā adeò corpori alligatā habeat, vt sine illa viuere non possit. Alij pro hieroglyphico vxoris, mulierem testudini insidentem delineabant, vt innuerent, quemadmodum testudo semper domi moratur, ita vxorem decere rerum domesticarum semper satagere. Pierius verò ad ostēdendum hominem à potentiori adeo oppressum, vt nulla fugæ via ei pateat; hieroglyphicè figurabat testudinem aquæ supernatantem, & solaribus percussam radijs: etenim hoc modo ita exiccatur, vt amplius in gurgitem deferri nequeat. Sunt etiam, ex eodem Pierio, qui fortunarum contemptum, per hominem naufragum in testudinis tergum insilientem significent. Immò segnitiem demonstraturi, testudinem gradientem pingere consueuerunt, cum hoc animal adeò lento incedat gradu, vt abierit in prouerbium de homine segni. *Mouetur instar testudinis.* Propterea Plautinus ad rē dicebat. *Hunc testudinē tibi grandibo gradum, si fustem sumpsero.* Deinde ad mentem eiusdē Pierij, testudo sculpta in nummis Peloponensium, virtutem, & sapientiam pecunijs vinci posse indicabat. Modo si ad hieroglyphica à partibus testudinis desumpta accedamus. Primum incidemus in hieroglyphica mordacitatis, quod nonnulli picto, testudinis capite ore hiante manifestant. Siquidem hoc animal ore adeò robusto refertum est, vt quicquid apprehenderit, perfringat. Amplius scribit Pierius, quod ad mortem difficilem patefaciendam

li. 28. hierogl.

H

li. 1. hierogl.

dam testudinis caput abscissum pinxerunt; nam tanta in illo est viuacitas (loquendo præ- A
sertim de marina testudine) vt caput auulsum aliquandiu oculos ostentet, & manu admo-
ta illos voluat, nec non etiam mordeat, si propius admoueatur. Insuper in significanda
perniciosa curiositate testudo exerens caput pingebatur. Cum Acheis Iacinthorum In-
sulam suo quodam iure vendicare cupientibus responsum fuerit, periculosum fore velut
testudini, caput longè à Peloponeso abducere. Tandem per picturam tegminis testudi-
num, quidam hieroglyphicè munimentum intellexerunt, quoniam hoc animal à natura
testis ita robustis armatum fuit, vt iniurias propulsare, & ictibus resistere facilè possit.

MORALIA.

TEstudo in morali doctrina ad varias peccantiũ species iure optimo com-
parari potest, & primò ad hæreticos. Nam D. Hieronymus in Commen-
tarijs ad Oseam tradidit, quòd hæretici ex vulgari doctrina argutijs, B
fraudibus, & humanis mendacijs simulacra componunt, deinde tardis
gressibus per locum peculiarem proficiscuntur, cum totum orbem occu-
pare nequeant. Testudo enim pondere tegminis onerata, & tardigrada
parùm mouetur denotans pondus criminum hæreticorum, qui in cæno errorum suorum
stabulantes opera manuũ suarum adorant. Secundò testudo hypocritæ, & alijs crimino-
sis assimilari potest: Siquidem testudo in triplici discrimine constituitur, vel enim ad ter-
restrem, vel ad marinam, vel ad palustrē reducitur. Hypocritæ igitur, cæterique peccan-
tes, qui in testa simulationum, & malarum operationum morantur, terrestres per auari-
tiam, palustres ob deliciarum voluptatem, & marini propter detractionem nũcupantur.
Ideo testudines, & præcipuè marinæ detractoribus optima de causa assimilantur: cum
prædictæ animantes os maxillarum ita robustum habeant, vt lapides, & ligna perfrin-
gant. Pariter illi, qui nimis inuidè cæteros persequuntur, non solum homines impro-
bos, sed etiam perfectos, & interdum religiosos nimis stridulè mordendo calumniantur.
Ex altera parte similitudo testudinum à viris iustis non est remouenda: etenim sicut car- C
nes testudinis medicinales esse feruntur. Pari ratione carnes virorum iustorum, nimirum
eorum opera, & verba cæteris medicinæ spirituali esse dicuntur. Amplius si testudo ca-
pite serpentino, quatuor pedibus prædita, & visu horrida intra sua tegmina moratur.
Huius conditionis est vir perfectus, seu in religioso ordine viuens; nam inter testas pœ-
nitentiæ moratur, quatuor pedibus, nempe quatuor virtutibus cardinalibus nititur, qui-
bus ad cælestem patriam pedetentim scandit. Caput serpentinum habet quoad sapien-
tiæ actus. Iuxta illud Matthæi. *Estote prudentes sicuti serpentes.* Demùm ratione vilitatis
tatis habitus intuentibus horrorem solet incutere.

cap. 13.

Simulatores assimilantur testudinibus.

cap. 10.

SIMVLACRA, ET STATVÆ.

NVllibi numerosiora testudinum simulacra quis poterit conspicari, quàm
apud Troglodytas, qui, teste Gyraldo, tot, & tantis honoribus testudinē D
prosequebãtur. Immò, referente Pausania, in Arcadicis, Pan in templo
Partheniæ syluæ cum testudine pingebatur: siquidem Incolę huic Nu-
mini testudinem sacram esse volebant, neque permittebant testudines
copiosas ibi vagantes à quoquam capi, quia sic prædicto Numini gra-
tificari opinabantur. Prædictus Author, in Eliacis, iuxta Forum Eleorũ, templũ Veneris
Vraniæ, nimirũ cęlestis fuisse scribit cũ simulacro Deæ, quod Phidias partim ex ebore,
partim ex auro fabricauit, cuius pes alter testudinem calcat. Vnde postea, sicut testudo
semper manet domi, & est aphona, decere honestã mulierē domi manere, & silere colli-
gebant. Immò consueuerunt olim mulieres testudines ligneas tanquam Veneri conse-
cratas secum gestare, nam ita erant concinnatæ, vt licio suspendi possent. Id autem ex
eo manifestum fuit, quia Thessalæ matronæ inclytam illam meretricem (Laida) nuncu-
patam. Zelotypia concitatæ, ligneis testudinibus in templo Veneris, magno populi
conuentu

Syntag. I.

lib. 9.

E conuentu interemerunt. Ripa demum in gratiam picturæ, varia testudinis simulacra ostendit. Primitus dum significat humorem phlegmaticum, depingit hominem coloris albicantis, pelle taxi indutum, cum icone testudinis, quoniam hoc animal est tardissimi motus, quemadmodum homo phlegmatica temperatura præditus. Item pro Desidia, delineat anum turpem cum testudine in manu. Similiter pro Pigritiæ simulacro, mulierem passis capillis, capite ad humum inclinato, cum testudine pictam demonstrat. Tandem ad repræsentandam tarditatem, mulier testudinem equitans, illamq; habenis regens figuratur. Qui statuas huius animalis videre cupit, Romam adeat, vbi in Viridario *Beluedere* nuncupato supra Palatium summi Pontificis inter fluminum simulacra, obseruatur Arnus Florentię fluuius, quod simulacrum vrnam aqua plenam fundit in vas antiquum, quod supra duabus testudinibus marmoreis locatum est; alibi etiam alias huius generis statuas licet conspicari.

par. 1. Icō.

par. 3. Icō.

VSVS IN CIBIS.

F

Testudinum carnes in epularũ lautitijs locum habere ex eo constat, quia interdum ob earum desiderium monstrifici partus in lucem exeunt. Etenim, referente Schenchio, anno 1554. natus est infans, qui habuit in vertice massā carnis imaginē testudinis repræsentantem. Præterea Amazones, vt tradidit Cælius lacertis, & testudinibus vescuntur. Teuethus autem in historia Americę prodit, quòd homines syluestres illarũ regionum carnē testudinem edilem esse putant, sed tamen illam non gustant, hac solum moti ratione, quia bestiæ sint tardissimi motus. Harũ enim esu se adeo segnes fieri opinantur, vt data occasione, hostes euitare non possent. Alioquin ex Latinorũ & Gręcorũ sententia caro testudinea ad vsum cibi trahitur. Quamuis Galenus de earum alimento nihil tradiderit. Nostra ætate testudines in cænis insigni magnificentia instructissimis commendantur. Immò admiramur Cęlium Apitium dęliciarum culinæ patrem, qui nihil harum meminerit. Bruyerus has carnes prius elixat, deindè in frusta sectas in vase G frixorio assat. Cæterum multi viri eruditi ambigunt, an testudinea caro naturam piscis an potius veræ carnis participet. Prima facie multi negant inter pisces esse collocandā, non solum quia testudo ossa habeat, & spiret, cum pisces branchijs præditi sint, sed etiā quia oua tum colore, tum substantia, tum putamine, ouis gallinarum similia pariat. Alij hanc carnē tanquam quid medium inter pisces, & cæteras carnes esse arbitrantur. Ideo Castor Durantes de hac sic canit.

In l. de mōstr. lib. 1.

li. 22. de re cib. cap. 7.

An caro, vel piscis sit, petis? est media.

Hodie tamen carnes omnium testudinum ob temperamenti frigiditatem, loco piscium diebus ieiunij conceduntur. Hac de re medici in præscribenda huiusmodi carne ægrotis cauti esse debent; quandoquidem testudines, veluti etiam alia testacea carnem concoctu difficilem possident. Ideoquè stomacho imbecilli maximo potest esse nocumento: Huiusmodi carnes solum ijs conueniunt, in quorum ventriculo cibaria delicata, & coctu facili corrumpuntur: nam hæ carnes diuturniorem moram trahentes in ventriculo; optimè digeruntur.

Testudo loco piscium hodie editur.

H

VSVS IN MEDICINA.

Vtilitatem præcipuam non solum testudines, sed etiam omnes earũ partes medicinæ afferunt. In primis testudo quia tumida est, & tumentem hydropicorum ventrē refert, hydropicis, ex Plinio non erit infrugiferũ præsidiũ, si abiectis partibus extremis, & interaneis caro optimè condita exhibeatur. Præterea, cum testudo pectotis signaturam habeat (testa enim superior formam pectoris reprēsentat) Porta in morbis thoracis carnes huius animalis commendat, & phthisicis potissimum conuenire asseuerat. Plinius scribit, authorē citans Pelopē, testudine cocta, fastidiũ, vel cruditatē ex melle ortā statim auferri. Rhasis testudinē cremat, cineremq; cum albumine oui miscet, sicquè fissuris in

li. 5. Phyt. cap. 29.

mammis

mis mulierum ortis fœliciter medetur, Crollius in libro de internis rerum ſignaturis præ dicto cinere in hernijs, felici cum ſucceſſu, vtitur. Quando quidem animalia ſe contrahē tia, & extendentia, vt teſtudines, aduerſus prædictum affectum ſignaturam habere credūtur. Poſtea ſanguinem huius animalis in multis affectionibus minimè infrugiferum medicus experturus eſt. Cæterùm ſanguis ad remedia hunc in modum colligitur; ſi veritatem fatetur Nicolaus Prepoſitus. Sumit igitur teſtudinem aquæ, & non exprimit, an debeat eſſe aquæ dulcis, vel marinæ (ſed authores nihil referre opinantur, cum etiam ſanguis teſtudinis terreſtris ſit in vſu) illamque in paropſide reſupinat, capiteque amputato ſanguinem fluentem colligit, deinde vas ſetaceo, vel panno lineo tectum tā diù inſolat, donec ſanguis exiccetur. Hoc præſidium Plinius in extinguendo ſacro igne in abolendis verucis, & vlceribus capitis adhibet. Immò ad pellendam porriginem, Quintus Serenus multa præſcribit medicamina, ſed inter alia ſanguinem teſtudinis ſic probat.

Herniæ remedium. *Sanguinis colligendi modus.* *Porriginis remedium.*

Prodeſt, & tarda demptus teſtudine ſanguis.

Idem author in defluuio capillorum, & ophiaſi, hunc ſanguinem non infrugiferum eſſe exiſtimat, dum inquit.

Nonnunquam variant maculæ, paucisq; parumper
Orbibus aſperſum duc it noua vulnera tempus.
Tu teſtudineo mala per mulcet o cruore.

Amplius, ex Galeno, hic ſanguis ore diu detentus mobiles dentes roborat. Alibi ad achores teſtudineum ſanguinem probat, ſed paulo inferius addit ſanguinem teſtudinis curioſum eſſe medicamentum: cum nunquam eius periculū facere tentauerit. Alioquin Galenus verba faciens de Antidotis, prædicto remedio aduerſus ſcorpiones, & ictus Ferarum vtitur. Aetius huiuſmodi ſanguinem exiccatum cum ſylueſtri cumino contra morſum viperæ præbet. Alij hunc ſanguinem cum cimice, morſibus ſerpentum vtiliter illinunt. Fel teſtudinis, vt notat Dioſcorides, anginis, & nomis in ore infantium, ortis conducit, nec non epilepticos erigit. Præter hæc, tegumentum teſtudinis comburitur, & cinis, ex Porta, fiſtulas ſanat, & capillos defluentes cohibet. Prædicto cinere cum oleo, & vino Marcellus pedum vlceribus medetur. Immò ſuffumigio ex teſta huius animalis hæmorrhoides ſecundùm Galenum ſanari dicuntur. Pedes quoque & vngues huius beſtię ſuis non carent virtutibus. Quandoquidem Albertus pedem dextrum pedi dextro podagrici, & ſiniſtrum ſiniſtro vtiliter alligat. Immò vnguis ad mentem Galeni inditus in foramen dentis maxillaris multū proficit. Oua denique ex Auicenna ad tuſſim in fantium commendantur, & tandem lapis chelonites geſtatus cum radice pœoniæ, ex Kiranide, epilepſiam expugnat.

l.2. Eupor. cap. 10. *li.2. de cōp. med. ſec. loc.* *li. 2. Phyt.* *l. 3. Eupor.* *li.2. Eupor.*

VSVS IN VARIIS.

AD varia ſpectra, quæ noctu ineptiarum matre parari ſolent, teſtudines quandoque adhibentur. Sunt enim nonnulli, ex Cardano, qui teſtudines accenſis, & annexis ſupra corticē candellis in cæmiterijs ſpargunt, vt, ioci gratia tranſeuntibus terrorē incutiant; quoniam ignis ambulare videtur, immò, ex eodem, ſi locuſtæ adhibeantur, maior formido prętereuntes inuadet, cum ignis ad motum animalis ſaltare videatur. Vegetius, vt pili iumentorum citius creſcant, viuā teſtudinē ſupra ſarmenta comburit, additisq; alumine crudo, & medulla ceruina cum vino ad ignē medicamentum concinnat. Demetrius, & alij carnem teſtudinū accipitri edendam præbent, vt pennæ citius mutentur. Similiter Porta clamoſo accipitri carnem hanc porrigens, illū mutum reddit: hocq; inde colligit, quia teſtudo aphona ſit. Tandem Albertus carne teſtudinis equos obeſat, dum hanc cum molli equorum pabulo decoquit. Sanguis etiam varios ſolet habere vſus: nam Nicolaus Myrepſus vinum cum modico ſanguinis teſtudinis propinat, vt bibentes abſtemios reddat. Alij, ne pili alarum adoleſcentium renaſcantur, primis euulſis, loca ſanguine ranarum vel teſtudinis perlinunt. Mizaldus quoq; vt aliquam partem hirſutam depilet, medicamento ex ouis formicarum, ſucco hyoſciami, cicutæ, & ſanguine teſtudinis parato vtitur. Pede verò dextro teſtudinis in nauim delato (quod dictu

l. 15. de rer. ver. c. 86. *lib. 7. Phyt cap. 10.* *Centur. 7.*

A dictu incredibile videtur) nauigium tardius ferri Isidorus asseuerat. Lapidem etiam chelonitem in aluo testudinis repertum ad diuinationem conducere scribit Albertus, si Luna crescente sub lingua detineatur, nam alio tempore infœlix esse perhibetur. Postremò testæ animalis in varijs etiam vsibus adhibentur. Primo scobs tegminis feminę testudinis in aliquo liquore pota Venerem inhibere creditur, & Porta inde signaturam colligit, quoniam fæmina in hoc animalis genere congressum abhorrere dicatur. Prętcrea testæ grandiores ad mensas, vasa, & lectos olim vsurpabantur. Idcirco Martialis, in Apophoretis, de Gustatorio sic canebat.

lib. 6. Phit. cap. 7.

Fæmineum nobis cherson si credis inesse,
Deciperis, pelagi mascula preda sumus.

Item testas marinæ præsertim testudinis, ex Plinio, in laminas dissecabant, deinde lectos, & repositoria exornabant. Vnde Iuuenalis ad rem sic loquitur.

Satyr. 11.

Qualis in Oceani fluctu testudo nataret.
Clarum Troiugenis factura, ac nobile fulcrum.

B Varro quoq; apud Nonium Marcellum meminit lecti testudinei cum culcitra plumea; nec sine ratione. Quandoquidem Priscis testudineum hexaclinon, nempè opere testudinato concinnatum fuit in pretio, quod opus Pollio apud Plinium instituit. Hoc memorat Martialis dum inquit.

Et testudineum mensus quater hexaclinon
Ingemuit citro non satis esse suo.

Hodie, vt intelleximus à viris fide dignis, in plaga orientali, testis superioribus marinarum præsertim testudinum, pro cunabulis infantiũ vtuntur. Prædictis addit Theuetus Amazones præter sagittas, corticibus etiam testudinum ab hostibus se tueri. Insuper, ex Palladio, antiqui agriculturæ studiosi obseruarunt semina in testudineo tegumenta seruata corruptioni minus obnoxia fieri. Tandem, ex Mizaldo, tegmen fæminæ, testudinis super ollam ad ignem loco operculi collocatum, ebullitionem impedire dicitur; quod si verum sit nec nè, nondum experti sumus.

lib. 3. hist. Amer.

Centur. 3.

C DE TESTVDINE TERRESTRI. Cap. II.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Descriptio.

NVperi quidam latini hanc testudinis speciem montanã, syluestrem, campestrem, agrestem, & nemoralẽ, Gręci in eodẽ sensu χέλωνν χερσαῖαν cognominarunt. Nicãder ὀρείην, & Oppianus ὀρεσιφοίτον, nẽpè testudinem montanam indigitarunt. Galli Tortue des boijs, scilicet testudinẽ syluestrem, nos Bononię *Galana da terra* dicimus. In nostris regionibus D aliquod discrimen notatu dignum in hoc testudinũ genere non obseruatur. Apud Indos verò, anthore Aeliano, quædã terrenę testudines generãtur, quæ aratro eximũtur à terra, & ad instar lacertorũ, & serpentũ testas exuere dicuntur. Item Sincrum Promontorium terrestres testudines albas nutrit, quæ magna admodum testa conteguntur. Ad rem recitat Scaliger in Libyæ Desertis nemorales testudines vagari, quæ interdiu subductæ ingentia saxa æmulantur; noctu verò ad pastum tam lento gradu procedunt, vt vix locum mutare videantur. Qua de re fabulam narrant de viatore illac peragrante, qui, aduentante nocte, locum à Feris tutum inquirens, testudinem huius generis vidit, quam tumulum ratus (musco enim erat obsita) conscendit, vbi somno oppressus quieuit. At paulo post expergefactus se alijs in locis versari (processerat enim illa) intellexit; deinde conspecta animalis facie, magna admiratione correptus est. Itaq; testudo terrestris in tergore maculis luteis & nigris, instar pellis Salamandræ distinguitur. Prętcrquamquod ratione superioris corticis marinam valdè æmulatur. Præterea mas etiam à

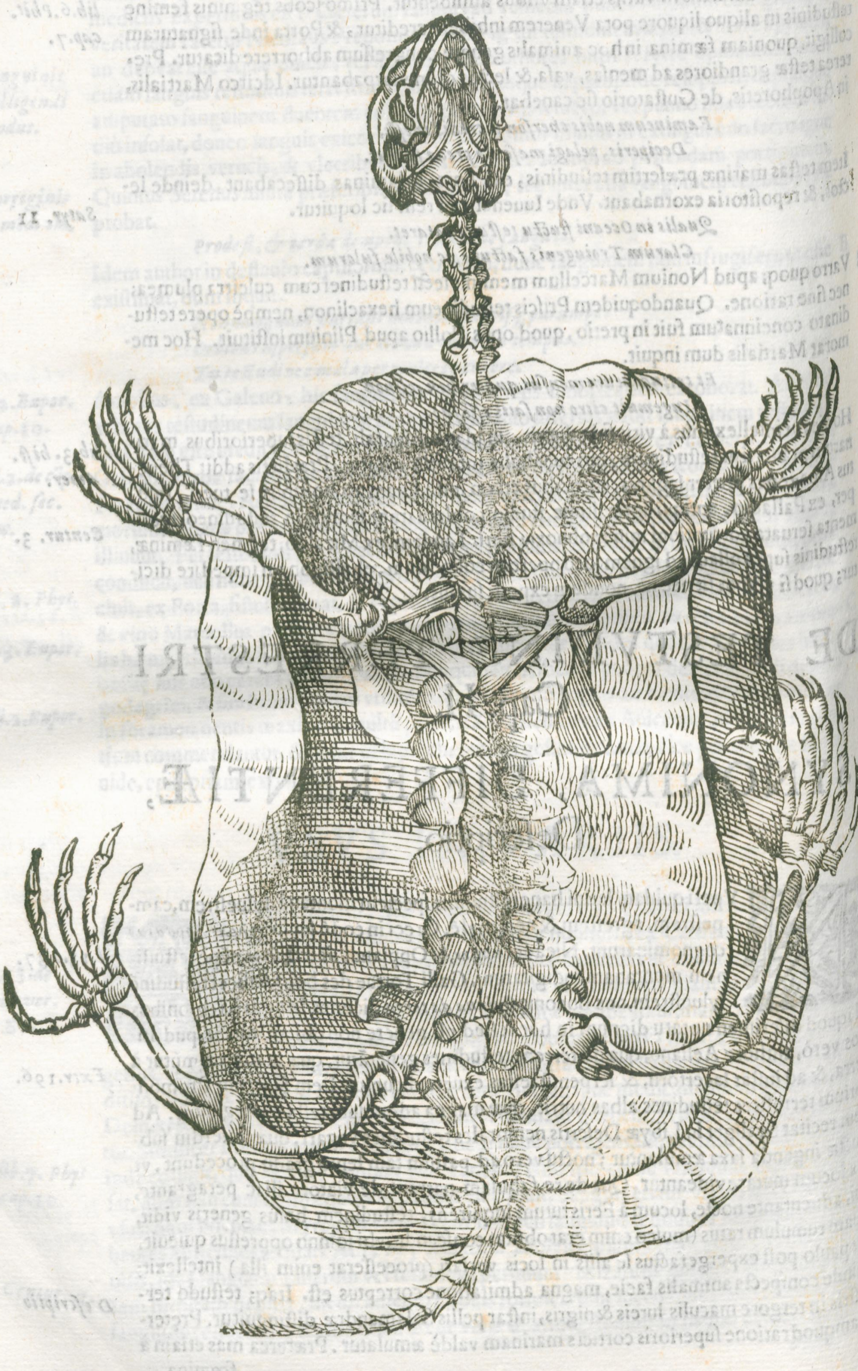
l. 13. c. 37.

Excr. 196.

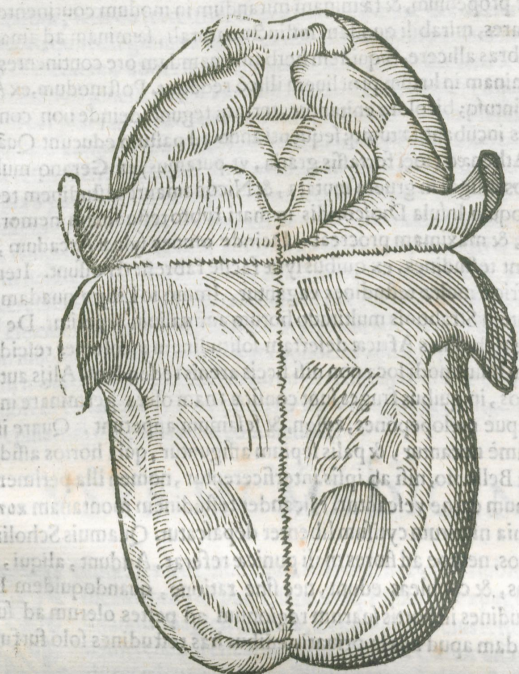
Descriptio

fœmina

Sceleton Teſtudinis Nemoralis.

Testudinis nemoralis altera pars.

fœmina discriminatur: quandoquidem mas inferiorem testam in medio concauam, fœmina verò planam habeat. Deinde fœmina mare semper ponderosior obseruatur. Huius animalis iconem tanquam vulgarem exhibere noluimus. Libuit tamen loco illius, sceleti effigiem repræsentare.

A

NATVRA, LOCVS, CIBVS.

NIcandri Scholiastes scriptis mandauit nomen alium testudinum, veluti, &
coturnicum talem esse naturã, vt flantibus quibusdam ventis, concipiant.
Aelianus verò in hoc animalis genere prodidit marem in venerem val-
de propensum, & fæminam mirandum in modum continentem esse, sed
l. 8. ca. 19.
mares, mirabili quodam instinctu naturali, fæminam ad amatorias ille-
cebras allicere. Siquidem herbam quamdam ore continentes, cuius no-
li. 5. de hist. An. ca. 33.
mem subticuit, fęminam in luxum procliuem illicò reddunt. Postmodum, ex Aristotele,
oua durioris testæ intusq; bicolora enituntur, terraq; tegunt, deinde non continuo, sed
crebrius repetentes incubant, fætumq; sequenti anno ad pastum educunt. Quãuis Boeus
tradat (referente Athenæo, ioci fortassis gratia, vt putamus) ex Gerano muliere qua-
dam inter Pygmæos insigni in gruem mutata, & Nicodamante testudinem terrestrem
B
natam fuisse. Alioquin Insula Dioscoridis in mari rubro testudinem nemoralem, seu
montanam veram, & maximam procreat. Deinde omnes syluæ Arcadum, vt voluit
Pausanias, generant testudines, ex quibus lyræ facilè fabrefieri possunt. Item, ex Pli-
nio, in Desertis Africæ multæ testudines vagantur. Immò in Libyæ quadam parte (in
lib. 17.
Mauritani) ad mentem Strabonis multitudo horum animalium reperitur. De victu me-
minimus nos legisse testudines Africæ desertam solitudinem incolentes rescido tantùm
humore viuere: cum huiusmodi loca non nisi siccis arenis redundent. Alijs autem in lo-
cis frequentant agros, in quibus fruges sunt consitæ: nam olera germinare inchoantia
præcidunt, & præcipuè melopepones, xylon, & sesamum appetunt. Quare in Græcia
ab olitoribus sæpissimè necantur, & palis sepium affiguntur, quia hortos assiduè popu-
lantur. Immò teste Bellonio, nisi ab ipsis interficerentur, nomen illa perimeret: cum
Græci nulla testudinum carne vescantur. Nicander testudinem montanam κυτισηνόμον
Cytisus cibus testudinum.
à cibo appellauit, quia nimirum cytisum libenter depascatur. Quamuis Scholiastes hoc
C
vocabulum ad cytinos, nempe ad flores mali punicæ referat. Addunt, aliqui, quod hæ
testudines lumbricos, & cochleas edunt, nec sine ratione, quandoquidem Bruyerus
l. 22. de re. cib. cap. 7.
narrat terrestres testudines in hortis suarum regionum ad pestes olerum ad sumendas
consultò nutriri. Quidam apud nos in priuatis ædibus has testudines solo furfure, & fa-
rina nutriunt.

VSVS IN CIBIS.

CArolus Clusius in Scholijs obseruationum Bellonij narrat, cum per diei
l. 1. ca. 65.
spatium moraretur in quadam arce, *Turnizza*, nuncupata, cui eiusdem
nominis pagus erat contiguus, & circa rusticorũ prædia obambularet,
Testudo vbi non edatur.
multas terrestres testudines palis affixas circa hortorum sepes vidisse.
Deinde causam interroganti responsũ fuit has bestias olitoribus val-
D
dè esse inuisas; cum hortis maximo sint detrimento. Verùm cum Gal-
lum coquum Bizantio reducem secum haberet, fercula ex illis parari iussit, quæ summa
omnium Incolarum admiratione comedit. Dubitabant enim sequenti nocte illum esse
interiturum; sed cum postridie eum incolumen, & alacrem conspicati essent, maiori ad-
miratione oppressi asseuerantius dixerunt, etiamsi, præmij loco, vrbem essent consecu-
turi, se nunquam huiusmodi carnis esse degustaturos. Hinc colligendum est testudines in
prædicta regione non esse ediles: cũ tamen testudo terrestris in comparatione ad aqua-
lib. 1. de Alim.
ticam sit suauis, & temperatæ naturæ. Quocirca Aelianus has in India cæteris gustui gra-
tiores esse prædicat. Castor etiam Durãtes scripsit inter testudines, nemoralem esse me-
liorem, & præcipuè quando ouis referta est. Sic enim de illa canit.

Carne satis pingui grata, & testudo suaui est.
Si coquitur posito tegmine mollis erit.

Tempus autem edendi has bestias opportunum esse mensem Augusti, & Septembris
multi

multi autumant, quoniam tempore ſegetum pinguefiunt. Scappius tamen verba faciens de alimento teſtudinis nemoralis, illam à menſe Februarij ad menſem vſque Maij optimam, ſed præſertim fæminam commendat, quia tunc temporis ouorum plena eſt, mares verò à Iunio ad Autumnum vſquè ediles eſſe pronunciat. Platina igitur has teſtudines in feruentem aquam prius inijcit, & à ſemicoctis teſtas eximit, interanea abijcit, & iterum coquit: deinde perfectè coctas pipere, croco, & vitellis ouorum diſſolutis ſuffundit. Immò addit eſſe nonnullos, qui ex alliato eas mirandum in modum commendent. Hodie Bononiæ, teſtudo terreſtris, & præſertim fæmina decollatur, & toto effuſo ſanguine elixatur, donec tegmina à carne eximi poſſint. Poſtmodum inteſtina non abijciũtur, ſed ab excrementis abſterſa abluuntur, deinde vnà cum carne teſtudinis, croco, pulueribus aromaticis pineis, paſſulis in vino maluatico diligenter coquuntur, & menſis inferuntur. Scappius ſatius eſſe putat teſtudinem in vaſe muria pleno ſuffocare, vt in illa agitatione caro animalis tenereſcat; deinde illam in prædicta muria tandiu elixat, donec caro à teſtis facilè ſeparetur. Poſtmodum hepar à felle ſegregatum, & oua diligenter exempta à putamine in ſartagine frigit, & cum pipere, & ſucco aurantiorum in eleganti conuiuio commendat. Pariter carnem eodem modo coctam vario embammate cooperit. Amplius docet modum parandi artocreata ex terreſtri teſtudine. Sumit enim teſtudinem nemoralem, illamque ſine ebullitione à teſtis ſeparat, à pelle, vnguibus, & cæteris excrementis optimè purgat, deinde hepar ablato felle, & oua abiecto putamine, in pipere cinamomo, caryophillis, nuce myriſtica, ſale, & modico ſachari, ſuccique aurantiorum inuoluta in capſa ad id parata collocat, additq; paſſulas, nepetam, & cæpas frixas cum modico butyri, vel olei in furno percoquit, & in fine cocturæ per capſæ foramen, liquorem ex ſacharo, & omphatio paratum infundit, & huiuſmodi artocreata in inſtructa epularum magnificentia commendat.

li. 3. de cib. cap. 160.

Bononiæ quomodo coquatur.

F

lib. 5. c. 79.

VSVS IN MEDICINA.

G

NEmorales teſtudines, quia magis delicatę, & ſalubres ſunt; ad multa medicamenta vſurpari ſolent. Itaq; Plinius in expugnandis venenis, & refutandis magicis artibus, ex carnibus huius teſtudinis non modicam demetendam eſſe frugem arbitratur. Caſtor etiam Durantes non valdè recedens à doctrina Plinij, carnes huius teſtudinis nõ ſolum ad venena, ſed etiam ad phthiſim probat dum inquit.

Phthiſis remedia.

Manſa phthiſim putrem ſoluit tumidamq; lienem.
Fitq; venenatis ictibus antidotum.

Nec præter rationem, quandoquidem in Antidotario Bononienſi elegans deſcribitur ſyrupus tres teſtudines nemorales recipiens, qui in phthiſicis, hecticis, tuſſiculoſis, & diuturno morbo emaciatis, fælici cum ſucceſſu adhibetur. Syrupum etiam de teſtudine terreſtri Guaynerius in curatione febris hectica præſcribit. Amatus etiã Luſitanus pro puella laborante chronica ventriculi eroſione, capitis deſtillatione, & ſicca tuſſi, remedium huius generis commendauit. Teſtudines nemorales à tegmine ſeparatas, & vino lotas cum floribus boraginis, capillis Veneris, ſeminibus melonum, lactucæ, tragacãtha, amylo, liquiritia, pineis, amygdalis, piſtacijs in ſex libris aquæ ad conſumptionem medietatis decoxit: huiuſq; decoctionis quinque vncias cum vna ſyrupi violati quotidie ægrotanti propinauit. Tandem huiuſmodi carnes lepram abolerit, ſi vera ſcripſit Ioannes Leo, qui agens de nemoralibus teſtudinibus, aſſeuerantius dixit carnibus harum teſtudinum ſeptimum ętatis annum non excedentium lepram ſanari, ſi ſeptem continuis diebus edantur. Porta; quia hæc teſtudo corticem flauo, & nigro colore diſtinctum habeat, ad compeſcendum ſanguinem vtilem eſſe aſſeuerat, quoniam blitum eadẽ virtute præditum æmuletur. Immò addit, quia ceruice anguina hæc teſtudo inſignitur, ab ea ſtrumas in collo ortas diſcuti; eiuſq; oua illita idẽ præſtare tradit. Idem author in Magia naturali, ad ſedandam temulentiam carnes huius teſtudinis præſcribit; ſignaturamque inde colligit, quia hæc beſtia ſimiæ inuiſa ſit, cum ſimia facilè inebrietur. Præterquamquod frigiditas huius carnis igneam vini qualitatem extinguere poteſt. Idcirco Vuecherius elegans electuarium recipiens tres vncias teſtudineæ carnis deſcribit,

Syrupus de teſtudinib.

H

l. 9. de Afr.

lib. 4. Phyt. cap. 6.

lib. 1.

lib. 2. Ant. ſpec.

illudquè habentibus ſemen acre præſcribit. Præterea cinis huius teſtudinis cum melle A
leucomata purgat; quamuis ſcripſerit Rhaſis hunc cinerem in ſollyrijs cæcitatem gene-
rare. Iecur in peſſo tritum aduerſus vteri ſtangulatum, à Galeno in Euporiſtis laudatur.
At fel huius teſtudinis cum melle Attico, vt voluit Plinius, Glaucomata tollit, & ſcor-
lib.2. pionum ictibus inſtillatur. Immò ad mentem Rhaſis, ſi inſtilletur in nares hæmorrhagia
laborantis, ſanguinem ſupprimit. Inſuper ſanguis teſtudinis terreſtris pro ſanguine te-
ſtudinis marinæ ad medicamenta commendatur: etenim potus, vt retulit Vuecherius,
epilepticis prodeſſe dicitur. Item ad claritatem viſus conducit. Hinc colligendum eſt
à veritate alienam eſſe ſententiam Rhaſis dicentis collyrium ex ſanguine huius animalis
lib.1. Ant. ſpec. excæcare. Item apud Galenum proponitur medicamentum ad Artrithicos, & Iſchiadi-
cos, in quod ſanguis terreſtris teſtudinis ingreditur, item aliud ad contuſiones ex icti-
l.7. de cōp. med. p gen. bus, cui pariter ſanguis huius animalis miſcetur, additurq; quòd teſtudo arundine intra
clauiculam vtrinq; transfixa iugulari debet. Oua quoq; teſtudinis nemoralis à Dioſco-
ride in exterminando Salamandræ veneno probantur, eademq; ex Plinio, vlceribus à
frigore, vel ab aduſtione ortis vtiliter illiniuntur. Demum vrinam huius animalis ad re- B
media quædam adhiberi poſſe multi affirmant. Plinius tamen non aliter, quam in ve-
ſica teſtudinum diſſectarum inueniri poſſe arbitratur.

DE TESTVDINE AQVÆ DVLCIS, & lutaria. Cap. III.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

HAec teſtudo à Marcello aquatica ſimpliciter nominatur; cū hoc nomen
omni teſtudini tum in aquis dulcibus, tum ſalſis, tam fluentibus, quàm
paluſtribus verſanti cōmune ſit. Apud Plinium mus aquaticus teſtudinē C
in aqua dulci degentem ſignificat. Nam mus marinus, apud eumdē, te-
ſtudinem in mari vagantem indicat. Quamuis nonnulli murē aquatilē,
& teſtudinem lutariā idem animal eſſe ſtatuant. Sic enim nominatur,
quia in locis, luto, cænoq; refertis verſatur. Græci has teſtudines ποταμια χελώνια vo-
cant. Alij Authores Amydas cognominant: hoc nomen inde ortum eſſe opinamur, quia
nomen muris pro teſtudine non quauis, ſed pro aquatili, aut marina vt plurimū vſurpa-
li.2. de cōp. med. ſec. lo. cap.2. tur imitatione vocis græcæ μύς, cuius caſus obliquus eſt μύδος. Verùm ad denotandam
hanc teſtudinem ſatius eſſet ſcribere ἐμύς: quamuis apud Galenum legatur ἀμύδα, &
alios ὠμύδα, quo nomine teſtudinem paluſtrem, vel lutariam intelligunt; Latinè Emy-
da ſcribunt. Niphus mydam dixit quamdam teſtuſtinem colore luteo, ſed perperam, cum
huiuſmodi animal cortice nigro tectum ſit. At ſi quis teſtudinem lutariam Græcè ex-
primere vellet proculdubio χελώνην πηλαμύδα, ſcriberet, & per aphæreſim ἀμύδα.
Vnde fortè amyda vocabulum apud Latinos dimanauit. Vtcumq; ſit, ſiue prima ſyllaba
per ε, ſiue per α, ſiue per ω proferatur, id potius quàm monoſyllabum μῦς, homonymiæ D
vitandæ gratia, Geſnero arridere videtur. Alioquin Mydia Inſula: quæ etiam Delos, au-
Myda Inſula. thore Stephano nuncupatur, fortè nihil ad Mydas, vel Emydas teſtudines attinet. Quo-
ad differentias, Plinius quatuor teſtudinum ſpecies conſtituit, nimirum terreſtrem, ma-
rinam, lutariam, & in aquis dulcibus verſantem, quam Græci Emydam vocitant. At
Theodorus Gaza Ariſtotelis interpres lutariam, & murem aquatilem, ſeu viuentem in
aqua dulci pro Emyda Ariſtotelis intellexit; ideoq; ex doctrina Ariſtotelis, teſtudo lu-
taria à viuente in aqua dulci non diſcriminatur. Sicq; tria tantum erunt teſtudinum ge-
nera. Hancq; ſententiam quotidiana experientia ſtabilire poſſumus; quandoquidem no-
ſtri piſcatores fatentur ſe nunquam, niſi triplicem teſtudinum differentiam obſeruaſſe,
Lutaria teſtudo non differt à fluuiatili. ſcilicet terreſtrem, marinam, & lutariam, de qua poſtrema in præſenti capite verba fa-
cimus. Etenim lutariæ in locis cænoſis ſtabulantes, aduentante vere, ad aquas interdum
fluentes proficiſcuntur. Verum quidem eſt, vt annotat Bellonius, quòd harum teſtudi-
num veluti, & marinarum, ratione formæ, aliqua differentia aſſignatur; cum harum aliæ
rotundiores, aliæ verò oblongiores reperiantur.

NA

NATVRA, ET MORES.

HÆc testudo locis potissimum cęnosis, & palustribus naturaliter delectatur. Propterea Brasauolus Ferrariensis tradit, quòd aquæ fouearum testudines nigras producunt, cum hæ animantes ad differentiã terrestriũ, nigro cortice refertæ sint. Amplius Tigurinus quidã ager est, qui, Gesnero teste, in exiguo lacu iuxta Pagũ Andelfingum testudines huius generis nutrit. In Gallijs etiam, vt narrat Bruyerus, in quibusdã tractibus paludosis hæ testudines stabulantur. Itẽ Ioannes Leo scriptis mandauit, quòd Constãtinę proximũ est quoddã balneũ aquæ calidæ, quæ fluens intra rupes longè, lateq; diffunditur, vbi harum testudinum copia versatur, quas illius ciuitatis mulieres Dæmones appellant. Immò quoties aliquem corripi febre contingit, statim hanc affectionem à testudinibus originem traxisse arbitrantur. Præterea in Gange etiam Indiæ fluuio, & Nilo, vt recitat Aelianus vagantur; nec sine ratione; siquidem flumina circa ripas, quosdam interdũ cænosos gurgites procreant, in quibus huiusmodi animalia stabulari gaudent. Cæterum aduertendum est, quamuis in aquis degant, tamen identidem, ex Aristotelis sententia, respirant, alioquin interirent. Et licèt dictum fuerit superius solam testudinem inter animalia corticem habentia, renes habere; attamen lutariam vesica, & renibus carere affirmant, fortassis propter tegumenti mollitiem, humor enim facilè diffluere potest. Insuper instinctu naturali, tempore fœturæ ab aqua exeuntes ad loca sicca progrediuntur: vbi ad mentem Aristotelis, effosa scrobe, pariunt oua, quæ postmodum humo obruta deserunt, dieq; trigesimo locum repetentes detegunt, & continuò ad aquam fœtum ducunt.

l. 22. de re cib. cap. 7.

l. 5. de Afr.

li. 5. de hist. An. ca. 33.

VSVS IN MEDICINA, & in Varijs.

PRætermisso vsu huius animalis in cibis: cum liquido omnibus constet testudines etiam lutarias ad edulia vsurpari, quamuis terrestres semper præferantur. Ad remedia ab ipsis sumpta accedemus examinanda. Nã Plinius hanc testitudinem cũ modico salis in cõgio aquæ decoqui iubet, vt morbis articularibus medeatur. Demetrius Constantinopolitanus, ad extenuandum accipitrem nimis obæsum, carnibus huius testudinis vtitur. Denuò Plinius, quia hoc animal paruo liene refertum sit hanc carnem lienosis in cibis præbet. Rufus in tussi equorũ sedanda, testudinem aquaticam laudat. Amplius cinere huius animalis cremati cũ rosaceo mixto, nõnulli ambusta, erysipelata, & podagras calidas sanant. Immò huiusmodi cinis quemadmodum, & cinis ranarum sanguinem implacabiliter fluentem supprimit. Insuper ex Mizaldo, sunt qui instantem grandinem obseruantes, manu dextra testudinem palustrem supinam circa hortum, vel agrũ ferant, & reuersi vnde exierunt, illam humi deponant eadem figura, vt animal nubem grandine prægnantem intueatur, hacquè ratione illam amoliri conantur. Præter hæc, variæ etiam huius animalis partes varijs affectibus opitulari feruntur. Etenim hepar potũ phthisicos adiuuat, & fel ex Plinio, omnem oculorum caliginem abolet. Sanguis etiam huius animalis hæmicraniæ occurrit, & veterem cephalagiam sanat. Propterea Archigenes apud Galenum, ad dolorem capitis eliminandum, prædictum sanguinem sincipiti instillat. Idẽ præsidium aduersus dolores capitis ex ebrietate, & Solis calore ortos Galenus in Eupori stis commendat. Tandem Plinius in expugnanda quartana febre, pinguedinem huius testudinis cum aizoo herba, & semine lini contundit, deinde totum patientem, præter caput, ante accessionem illinit. Postmodum addit hanc testudinem crescente Luna, capiẽdam esse, vt maiori adipis copia prædita sit. Postremo Marcellus Empyricus testudinis lutariæ crus præcidit, & phænicio inuolutum Ischiadicis vtiliter alligat.

Morbo articulari medetur.

Centur. 4.

li. 7. de cõp. med. sec. loc

Febris quartanæ remedium.

DE TESTVDINE MARINA.

Cap. IV.

SYNONIMA, DIFFERENTIÆ, Deſcriptio.

INter Latinos Scriptores Plinius teſtudinem marinam murem marinum
indigitat. Græci, ſecundum Heſychium, & Varinum χελῶνα dicunt.
Aliter ſecũdum Varinum vocatur χέλυδρος, quaſi χέλυς ἔνυδρος; quod
nomen pro teſtitudine aquatica vſurpari poteſt: cum teſtudo degens in B
mari θαλασσόνομος nuncupetur, Alioquin Chelydros propriè colubrũ
aquæ ſignificat, vt in hiſtoria Serpentum explicabitur. Syluaticus te-
ſtudinem marinam Aſfulhaſch interpretatur. Albertus narrat quòd Germaniæ, & Flan-
driæ piſcatores hanc belluam militem vocitant, quia ſcutum, & galeam geſtet, deinde
Barchorã appellant, nomine fortaſſis corrupto ab Oſtracodermo, vt nonnulli exiſtimãt.
Immo addit Zytyron animal eſſe maris, quod Priſci militem cognominarunt: etenim
anteriùs figuram quaſi armati militis repræſentat: caput enim (vt ille inquit) cute rugo-
ſa, & dura galeatum habet, & ab eius collo quoddam veluti ſcutum dependet. Vnde Al-
bertus, per hoc animal, prædictam teſtudinem marinam, aut ſaltem quamdam ei conge-
nerem intellexit. Luſitani hanc belluam tartarugã cognominant; cæteræ Nationes no-
mine generis, addita (maris) differentia vtuntur. Itaq; teſtudines in aquis ſalſis altæ ab
alijs alterius generis diſcrepantes eſſe conſtat, non ſolum quoad magnitudinem, & figu-
ram, ſed etiam quia aliò tranſlatæ non viuant. Ratione magnitudinis retulit Scaliger in
Taprobana Inſula, teſtudines marinas ita grandes eſſe, vt vna centum tria pondo pepẽ- C
derit; neq; præter rationem, cum Bellonius etiam ſcripſerit in mari rubro teſtudines ita
ingentes eſſe, vt teſta amplam alicuius ædificij ianuam adæquet. Amplius tegumentum
etiam adeo grande prędicat Aelianus, vt decẽ leguminum modios capiat. Ratione figu-
ræ apud Troglodytas, teſtudines cornigeræ eſſe feruntur. Sed huiuſmodi cornua mollia
ſunt, quibus tanquam remis natando vtuntur. Hoc teſtudinis genus Plinius Celtium ap-
pellauit; ſed Hermolaus Barbarus celetum non celtium pronunciari poſſe aſſeuerauit.
Rurſuſquè alibi prodidit ſcribendum eſſe chelytium à χέλυς, quæ vox teſtudinem, &
pectus ſignificat, quaſi huiuſmodi teſtudines magnas, & pectoroſas intelligere voluerit.
Tandem, re accuratius conſiderata, in hanc venit ſententiam, has teſtudines celetas,
nempe χέλητας dicendas eſſe, quæ vox apud Græcos genus equitum indicare tradidit:
quoniam hæ remigio cornuum nando ſe adiuuent, vt tot equites calcaribus vtentes eſſe
videantur. Aliud genus teſtudinis marinæ eſt (inquit Cardanus) quod corio veluti præ-
parato integitur, demptiſquè capite, & cruribus, cheli inſtrumento perbellè aſſimilatur.
Dorſum enim ſex veluti tabellis ſimul iunctis conſtat, & cauda ſimilis eſt illi parti citha- D
ræ, cui collopes intrudi ſolent ad tendendum, & laxandum neruos. De hac verba fecit
Bouſſuetus, dum illam coriaceam vocat his verſibus.

Sunt huius dura carnes teſtudinis ori,
Sunt etenim bubulis carnibus aſſimiles.
Namq; hac dura magis, quàm ſit mihi prima videtur,
Viribus aſt ijſdem, ſelq́ caroq́ valent.
Namq́ vicem alterius, ſi abſit, coriacea rectè
Suppleriť, tantùm proximitatis habent.

Omnes tamen Authores conueniunt marinas teſtudines, ratione figuræ duorum eſſe
diſcriminum: namquè alias oblongiores, alias verò rotundiores, primas pelagias, ſecun-
das magis litorales conſtituunt. His addamus, quòd Bellonius narrat ſe conſpexiſſe
apud Turcas cortices teſtudinum Indicarum pellucidos, & coloris chryſolithi, ex quibus
auro exornatis capuli gladiorum conficiuntur, Demùm Pauſanias has teſtudines, prꝑter
magni-

Teſtudo marina cur Miles dicatur.

Exer. 196.

lib. 2. obſer. cap. 68.

lib. 13. c. 37

lib. 9. c. 10.

li. 7. de rer. var. ca. 37.

In l. de nat. aquat.

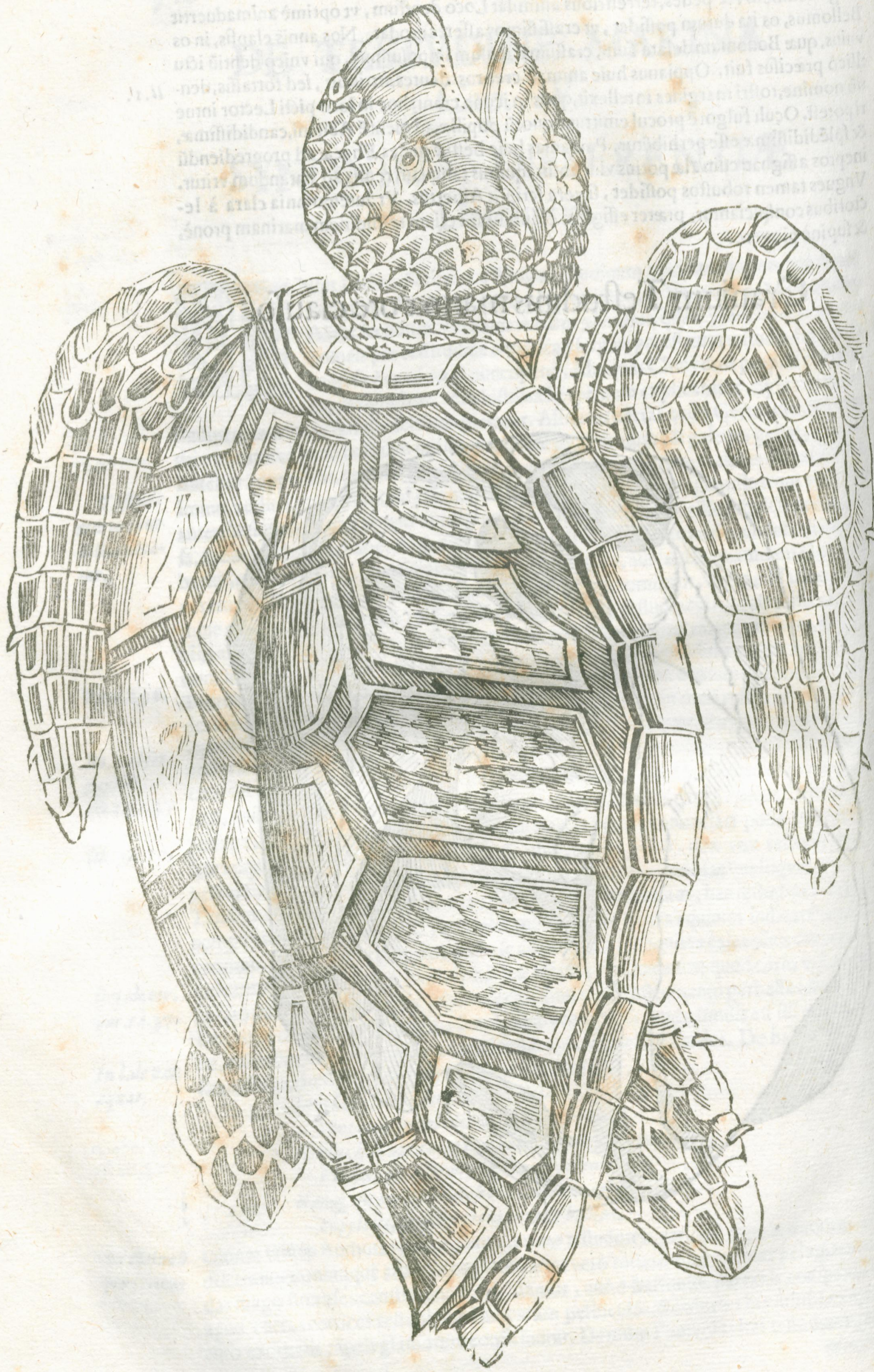
Os cõtinuũ pro dẽtibus

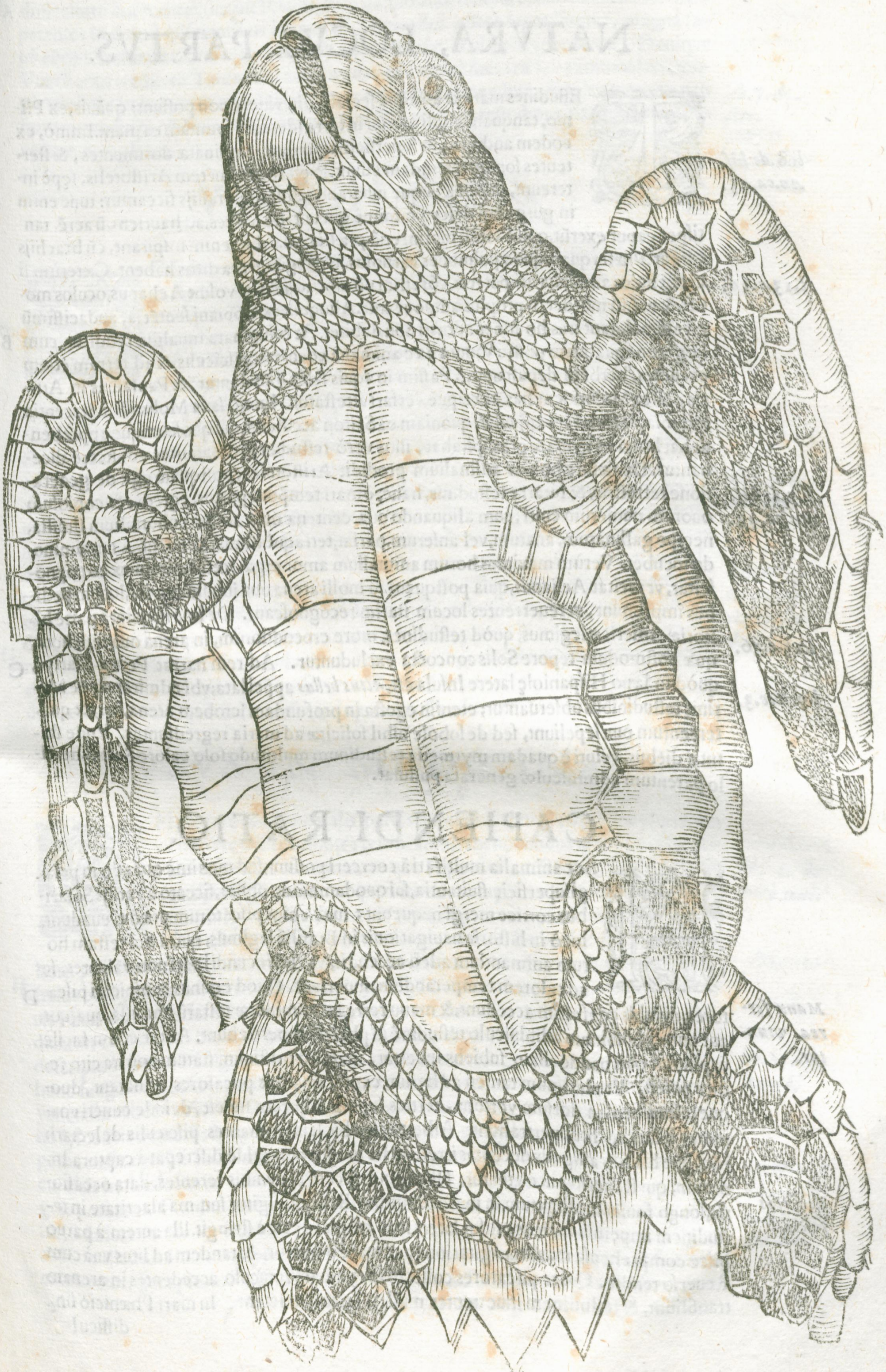
E magnitudinem, & pedes, terrestribus assimilat Loco dentium, vt optimè animaduertit Bellonius, os ita durum possidet, vt crassissimos asseres erodat. Nos annis elapsis, in os vnius, quæ Bononiam delata fuit, crassum baculum imposuimus, qui vnico dentiũ ictu illicò præcisus fuit. Oppianus huic animali crebros dentes attribuit, sed fortassis, dentiũ nomine, rostri margines intellexit, quos in icone cranij hoc in loco picti Lector intueri potest. Oculi fulgorẽ procul emittunt, quorũ pupillæ, ad mentẽ Aeliani, candidissimæ, & splẽdidissimæ esse perhibẽtur. Pausanias huic bestiæ pedes Phocæ ad progrediendũ ineptos assignat: cum alæ potius videantur, quibus tanquam remis ad natandum vtitur. Vngues tamen robustos possidet, si vera scripsit Albertus. Vt autem omnia clara à lectoribus conspiciantur, præter effigiem cranij, libuit etiam testudinem marinam pronè, & supinè pingere. *li. 1.*

Cranium Testudinis marinæ ore clauso.

Testudo Marina pronè picta.

NATVRA, LOCVS. PARTVS.

TEſtudines marinæ ab aqua ſecluſæ diu viuere non poſſunt: quãuis, ex Pli-
nio, tanquam vituli marini in terra identidẽ ſomnum capiant. Immò, ex
eodem authore, in ſuperficie aquarum reſupinatæ dormientes, & ſter-
li.8. de hiſ. An. ca. 25. tentes ſonum quemdam edunt. Prçterea ad mẽtem Ariſtotelis, ſçpè in-
tereunt, quotieſcuuque innatantes Solaribus radijs ſiccantur: tunc enim
in gurgitem deferri minimè queunt. Itẽ nantes, ad hauriendũ aerẽ, tan-
tiſper caput exerũt, quod vituli marini etiã præſtant, naribus enim inſpirant, cũ brachijs
careãt. Præterquamquod pulmones carnoſos, & ſanguine præditos habent. Cæterùm ſi
l. 13. c. 36. caput huius animalis amputetur, cõfeſtim nõ moritur, ſed vt voluit Aelianus, oculos mo-
uet, & manũ mordet, ſi propius admoueatur. Alioquin ex Oppiani ſentẽtia, audaciſſimũ
eſt animal, itaut tres homines adoriri non dubitet. At reſupinata inualida redditur, cum
ſurgere nequaquam poſſit: Viuunt hæc animalia cochleis, piſciculis, & ad terram etiam
exeuntes, herbam depaſcuntur. Paſſim in aquis ſalſis ſtabulantur, & Pauſanias in Atti-
cis, circa Moluridem has præcipuè verſari atteſtatur. Immò ſaxa Moluridi adiacentia
infamia, & ſcelerata appellat, quoniam ea Sciron accoleret, qui quoſcumque apprehen-
debat hoſpites in mare præcipitabat, illos verò teſtudines adnatantes conficere dice-
bantur. De fætura horum animalium prodidit Ariſtoteles, poſtquam egit de genera-
li.5. de hiſ. An. ca. 33. tione terreſtris, & lutariæ teſtudinis, hanc, è mari tempore partus, egredi, & copioſum
ouorum numerum eniti, cum aliquando oua centena ouis auium cohortalium ſimilia,
nempe gallinarum, anatum, vel anſerum, pariat, terraquè obruat, & noctibus tantummo-
do incubet. Verùm maximus horum animalium amor erga fœtus curam ex eo cogno-
ſcitur, vt recitat Aelianus, quia poſtquam in molli arena oua inhumauerint, locum pedi-
bus imprimunt, vt reuerrentes locum ſtatim recognoſcant. De hoc in quinta parte hi-
ſtoriæ Americæ legimus, quòd teſtudines, more crocodilorum, in arena oua ſepeliunt,
l. 13. c. 36. quæ poſtmodum tepore Solis concocta excluduntur. Ad rem narrat Petrus Martyr,
quòd in læuo Hiſpaniolç latere Inſula eſt, *Altus bellus* appellata; vbi admiranda de Ma-
l. 9. Dec. 3. rinis teſtudinibus obſeruantur; etenim egeſta in profundam ſcrobem arena, ter, & qua-
tercentum oua ſepeliunt, ſed de ſobole nihil ſolicitæ ad maria regrediuntur. Vnde ſta-
tutis diebus, veluti è quadam myrmetia teſtudinum multitudo ſolo calore Solis, ſine vl-
lo parentum adminiculo, generata pullulat.

CAPIENDI RATIO.

HAec animalia multifariã coerceri poſſunt, ſed maximè quando in pela-
gi ſuperficie fluitantia, ſui quodammodo oblita, ſiccato à radijs Solari-
bus cortice mergi nequeunt: tunc enim piſcatorum prædæ euadunt.
Ideò in hiſtoria nauigationis in Braſiliã legimus, quòd Sol teſtam ho-
rum animantium adeò accendit, vt vim incendij pati non valentes, ſe
ad calorem temperandum, inuertant. Quod eminus conſpicati piſca-
Manu ferrea vtuntur. tores, cymbis confeſtim accedunt, & manu ferrea commiſſuræ teſtarũ immiſſa, quatuor
aut quinq; hominum adminiculo teſtudinẽ in phaſelum pertrahunt. Aliter etiam facilè
capitur, ſi quis nando illam ſubiens inuertat, nam ad priſtinum ſtatum non ita cito re-
dire poteſt. Vt plurimum tamen ad harum capturam, tres piſcatores adnatant, duo-
que teſtudinem in dorſum vertunt, tertius ſupinæ laqueum inijcit, deinde cuncti vna-
nimes illam ad litus pertrahunt. Albertus ſcribit has animantes piſciculis delectari:
ideoque his filo alligatis deceptas irretiri. Hic modus non valdè diſcrepat à captura In-
dorum, qui Reuerſo piſce vtuntur. Hunc enim ſecum in cymbis ferentes, data occaſio-
Reuerſus piſcis. ne, longo funiculo alligatum in mare dimittunt. Reuerſus igitur ſumma alacritate in te-
ſtudinem impetum faciens, eiuſq; lateri ſe ſe affigiens valdè ſtringit. Illa autem à paruo
piſce comprehenſa maxima agitatione per mare mouetur, & tandem ad litus vnà cum
Reuerſo tendit. Quare piſcatores collecto in cymbam funiculo accedentes in arenam
tranſiliunt, & teſtudinem inuertentes malleis ferreis mactant. In mari Phænicio ſine
difficul-

E difficultate coercentur (inquit Plinius) nam statuto anni tempore, flumen Eleucherum petentes in retia à piscatoribus laxata ad irretiendos pisces ingrediuntur, magna sæpè eorum iactura: etenim retia lacerant, vnde, & ipsæ, & alij pisces euadunt. Denique Vuecherius tradit, ex Tarentino, accipiendas esse drachmas sex salis ammoniaci, adipis vitulini tātumdem, & cum drachma vna cæpæ componendum esse pharmacum, quo ferramenta forma fabrorum illiniantur, nam illis admotis testudines marinæ sponte accedent, & capientur.

lib. 7. de secr.

VSVS IN CIBIS.

SCriptum reliquit Bellonius in suis obseruationibus, quòd olim Arabes, & Armenij christicolæ carnes testudinū marinarū gustare nō audebāt, non quia illarum suauitatem ignorarēt, sed quia Patriarcha Alexandrinus omnes huiusmodi carnibus vescētes anathematismi fulmine petijt; sed ab illo postmodum soluti, nunc ilis carnibus in instructis commessationibus vtuntur. In historia nauigationis in Brasiliam legimus, quòd marinā testudinē aliquando capiebant, quæ sola octuaginta hominibus cænantibus satisfaciebat: carnes enim laridulis distinctas, & tostas comedebant, saporeq; vitulinæ carnis similē iudicabant. Propterea Scappius scriptor Italicus has carnes in singulari epularum apparatu commendat: dummodo hæ animantes debito capiantur tempore, quod à Vere ad Autumnum vsquè perdurat. Immò ex his artocreata concinnat, quæ in sumptuosis cænis maximum coquo honorem conciliare solent. At quia huiusmodi carnes cæteris sunt duriores, & præcipuè quando à corticibus sine elixatione eximuntur, quapropter carnem minutim incidit; & in aceto de fruto, sale, aromatibus, & allio per spatium salis tem quatuor horarum infundit, deinde carnes pulueribus aromaticis inspersas in capsula ad id parata cum cæpis frixis, modico serpilli, & maioranę coquendas collocat, & circa finem cocturæ per foramen artocreatis instillat parum illius liquoris, in quo caro testudinis prius infusa fuerat. Hæc autem artocreata perfectè cocta in quibuscumque epularum lautitijs vsurpari posse asseuerat. Tandem hepar, & oua huius marinæ testudinis eodem modo, quo oua terrestris, coquenda esse affirmat.

lib. 2. c.

F

lib. 5. de re cib. cap. 180.

Artocreata ex marina testudine,

G

VSVS IN MEDICINA.

OMnes ferè huius animalis partes humani corporis affectibus plurimum conferre multi authores testificantur. Inchoantibus igitur à capite primò sese offert cerebrum, ex quo Hippocrates cū croco, & sale ægyptio componit pharmacum, quod ad vterum aperiendum supponit. Oculi quia fulgorem iaculantur, & animali pereunte (Aeliano authore) horū alter clausus, alter apertus remanent: hinc Porta signaturā colligens, horū pupillas auro inclusas, si gestentur, ad claritatē oculorū valere promulgat. Carnes huius bestię cū carnibus ranarū Plinius in profligādo Salamādrę veneno probat; quamuis Nicander aduersus idem venenum has carnes cum suilla cocta præscripserit. Prædicatur; cum omnes morsus Ferarū, & aspidū sanare dicatur. Idcirco remedia Dorothei descripta è Galeno sanguinem testudinis marinæ exiccatum recipiunt. Dioscorides hunc sanguinem cum leporis coagulo, & cymino in mero contra serpentum morsus, & venenum rubetæ celebrat. Paulus Aegineta prædictum sanguinem aridum cum cymino syluestris demorsis à vipera sumi iubet. Auicennas quoq; hunc sanguinem cum coagulo, nulla cymini facta mentione, ad venenatos morsus, & ad extinguendum virus cuiusuis herbæ lactariæ commendat. Præter venena, in alijs etiam affectibus hic sanguis probatur. Etenim, ex Plinio, si per annum spatium hoc sanguinem dentes colluātur, à dolore immunes seruatur. Item si cū lacte mulieris in aures instilletur, otalgiam auferre dicitur. Immò in Epilepsia (eodē Plinio teste) est ex vsu: si in polline frumenti exhibeatur. Serapio, in simili affectu, hunc sanguinem medicamentis admiscet, quod

lib. 1. de morb. mul.

H

lib. 2. de Antid.

Dentes à dolore seruantur immunes.

Cælius Aurelianus improbat. Verùm ad epilepſiam iumentorũ, Abſyrtus dimidiam co- A
tylam prædicti ſanguinis cum pari portione aceti, & vini, admixta drachma liquoris cyrenaici in nares vtiliter infundit. Denique, ex Columella, aduerſus Malidem morbum peſtilentem boum, prædictus ſanguis cum myrrha, thure, & caſſia adhibetur. Præter ſanguinem, hepar quoq; ad purgamenta puerperij iuuanda commendetur: territur enim in lacte muliebri, deinde cum vnguẽto irino, & vino ſubigitur, poſtea, ad mentem Hippocratis, ſupponitur. Amplius fel ad ſuffuſiones vtile probatur à Plinio. Immo apud Galenum legitur remedium Aelij Galli ad ſuffuſiones ſalutare, quod drachmas octo prædicti fellis recipit. Bouſſuetus verò omnes virtutes prædictarum partium teſtudinis infraſcriptis verſibus comprehendit.

InHippiat. græc.c.109

lib.7. de re ſcr.

l.1. de mor. mulieb.

Carne ſatis pingui grata, & teſtudo ſuaui eſt,
In multis cuius commodus vſus erit.
Nimirum diras multùm valet in Salamandras,
Addita ſi raſæ carnibus vnà ſiet.
Sanguini alopecia, capitiſq; mala vlcera cedunt,
Mixtuſq; antidotis ſæpius ille fuit.
Fel cum melle oculis valdè cenſetur inunctum
Vtile, nam hos multis liberat à vitijs.

Præter hæc, teſtes etiam huius animalis ſumptos commoditatis plurimum afferre demorſis à Serpentibus tradit Dioſcorides, ſed ad iuuandam conceptionem, ſumunt partem inter anum, & pudendum exiſtentem, illamq; comburunt, deinde cũ lacte mulieris maſculum alentis miſcent, & ex ſententia Hippocratis, vtero infundunt. Ad finem oua huius teſtudinis, ad mentem Dioſcoridis in exterminando Salamandræ veneno laudantur. Alij pro ſanando morbo lunatico hæc oua patienti edenda exhibent.

lib.6.c.36

lib.5. de re cib. cap. 186.

Atrocrea- ta ex ma- rina teſtu- dine.

VSVS IN VARIIS.

Dum teſtudinum marinarum differentias examinabamus, ad mentem Bellonij retulimus, ex harum teſtis pellucidis gladiorum manubria apud Turcas fabrefieri. Olim etiam his poſtes exornabantur, vt recitat Virgilius dum inquit. C

lib.2. Obſer.

Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes.

l.2.Georg.

Infantes quoq; recenter nati in teſta ſuperiori tanquã in pelui lauabantur. Vnde (annotante Cælio) Clodio Albino factũ eſt Imperij præſagiũ, dum, eo in lucẽ exeunte, teſtudo mirandæ magnitudinis patri à piſcatore allata fuit. Præterea Cadamuſtus agens de regno Gambre, magnarum teſtudinum memini, quæ vſum clypei facile ſubire poterant: quare tradit Author innominatus in Itinerario Hieroſolymitano has teſtas à Saracenis emi, quibus ſcutorũ loco vtuntur; cum nullis ferri ictibus cedant. At Solinus ſcribit in mari Indico tam grandes eſſe, vt teſtis duabus ſuperna parte iunctis, & inferna diductis, vulgares Indi ſuas ædes conſtruant. Ad rem narrat Aelianus in Taprobana Inſula, in qua non Vrbes ſed quingenti, & ſeptingenti vici ſunt, ædium culmina ex corticibus teſtudinum, quæ in eo mari procreantur, compacta eſſe: ſic enim non ſolum D Solis ardorem, ſed etiam pluuiarum impetum arcent. Immò in tali opere, huiuſmodi tegumenta magnifacienda ſunt: quandoquidem non vt tegulæ franguntur. Demùm ex Diodoro Siculo, Populi chelonophagi prædictis corticibus veluti cymbis ad Continentem nauigant, & iiſdem pro vaſis aquarijs, & pro tentorijs vtuntur: cum natura huiuſmodi populis admodum opitulata fuerit, vt vna res, veluti teſtudo marina vario vſui accommodetur; hac enim pro cibo, vaſe, naui, & domo vitam adiuuant.

Pro Clypeo teſta adhibetur.

l.13.c.38.

lib.4.

L. D. D. Q. S. V.

INDEX

QVADRVPEDVM DIGIT. VIVIPARORVM &Ouiparorum, aliarumq; rerum memorabilium, quæ in hoc opere tractantur, necnon diuersarum linguarum copiosissimus.

Prior numerus paginam, alter literam marginalem indicat.

ABBAS Gerasmus Leonem sanat 20.d.
Abisai hæbreus Leonem mactat 29.f.
Abstemij quomodo fiant 58.a.606.d.
Abortionis remedium 323.b.380.a. 420.a.478.b.
Aconiti species 77.b.
Accipiter rubetarius 616.a.
Accipitris penna, vt citius mutetur. 637.f.
Academiæ simulacrum 258.d.
Acanthochæros 471.c.
Aculeus caninus 504.c.
Adapis 383.e.
Aenigmata Leonis 54.a.b.pardi 83 f. Tigris 114.b.muris 425.b Testudinis 699.a.
Aegopitechus 233.b.
Aer vbi facilè corrumpatur 299.d.
Aelurus animal 564.d.
Aeluropus herba 572.c.
Aelurogonon herba 572.d.
Aelurium herba 572.d.
Afflata quid 450.b.
Agredula 622.b.
Agrioleontes 8.a.
Albuginum remedia 675.b.
Alexandrie olim Leoncopolis 28.b.
Alopetię remedia 140.d.228.b.377 f.458.a.457.b.414.b.433.b. 434.435.f.632.b.605.c.470.a. 581.g.691.g.704.f.478.c.
Alopetia Insula 207.f.
Alopetia morbus 207.g.
Alopecus 206.b.
Alopix viri nomen 211.g.
Allium Pantheris inuisum 75.f.
Allion caninum 504.b.
Amor iuuenilis qualis 52.a.
Amorum quatuor species 40.a.
Amatoria quo dissoluantur 676.c.
Amazonum cibus 633.f.
Amyda 710.g.
Animi bellicosi signa 24.c.
Animalia bonum odorem spirantia 86.b.
Animal stellatum Plinij 639.b.
Anulus ex dēte Hippopotami 193.g.
Anubis Deus Aegipti 258.c.
Angine remedia 390.b.435.e.531.f. g.604.a.620.b.
Anethum bufonum 616.b.
Apologi leonis 50.b. Pardi 83.b. Tigris 114 d. Vrsi 136.b. Lupi 164.c. Vulpis 219.e. Simiæ 238.c Mustelæ 318.d. Leporis 369.f. Cuniculi 389.e. Siuri 402 b. muris 429.f. Talpæ 455.b. Echini. 467.e. Canis 612.d. Ranæ 598.d. Testudinis 698.f.
Apophtegmata Leonis 53.f.
Apoplexiæ remedia 87.b.
Apollo licius 157.g. (504.a.
Apocynum herba ossiculam rubetæ
Apium raninum 596.c.
Apium bufonum 616.b.
Acqua Spermatis ranarum comodo paretur 606.b.
Aquilæ chelonofagæ quæ 697.b.
Archoleuntes 8.a.
Arcopus 130.b.
Arctodendros 130.c.
Arctophylax 130.d.
Arctopitechus 233.b.259.b.
Arbor vulpis 206.d.
Artrithidis remedia 217.f.435.e. 581.f.610.a.297.b.711.c.
Artis sphygmicæ origo 229.e.
Arimos 226.a.
Armellin[o] 307.b.308.d.313.f445f.
Ars Indorū capiēdi Crocodilos 684.b
Artocreata ex marina testudine quomodo parentur 717.b.
Artocreata ex ranis quomodo paranda 603.g.
Asthmatis remedia 289.g.
Astrocynos 506.b.
Atriplex caninum 504.b.
Auarus Leoni seni similis 36.a. Simiæ assimilatur 240.c.
Audatiæ signa 24.c.
Auicula Crocodili assimilatur morti 689.e.
Aulicorum conditio 53.e.
Aurium vlceratarum remedia 530.c
Auricula Lupi herba 155.f.

B

BAcchus in Leonem versus 48.d
Bacchocar Pāthera sacra 84.c.
Bassareus qui 205.b.
Balsamum felinum herba 572.d.
Batrachium, & Phenicium quæ loca 596.d.
Batrachomyomachia 596.d.
Batrachites lapis 597.e.
Batrachion Chymistrarum, quid sit 597.e.
Belula 308.e.
Bellota 331.g.
Bellus quis 331.g.
Beuerissus 277.g.
Bestiæ ab Vrsis denominatæ 130.a.
Blacta quid 450.b.
Boophagus 178.b.
Bos marinus 181.g.
Brancha Leonis herba 27.g.
Brancha Lupina 155.g.
Bronchoceles remedia 457.g.
Bufo auis 607.f.
Bufo tumoris genus 607.f.
Bufo fossilis 608.c.
Bufo symbolum auaritiæ 619.b.
Busonis etymum 607.f. Differentiæ 608.b.
Bufones nigri qui 609.f.
Bufonum icones 609.f.611.612.
Bufones in vtero mulieris generantur 617.g.
Bufones quomodo in humanis intestinis procreantur 617.b.
Bufones nigri cuius fuerint symbulū 619.g.
Bufones vbi ediles 621.f.
Bufonites lapis 616.c.
Bufocungrus piscis 616.a.
Bugia quid sit 226.b.
Bulimi remedia 414.a.
Buxio quid 226.b.

C

Caiphas Leo rugiês dictus 34.b.
Caligæ ex pelle canis 535.e.
Callithrix 245.g.
Canis piscis 481.d.
Canis sydus 482.d.
Canis viri nomen 483.e.
Canis furia 483.f.
Canis fluuius 483.g.
Canis calorum facies 483.b.
Canis vinculum ferreum 483.b.
Canis instrumentum minoris bombardæ 484.a.
Canis etymum 484. b. Differentiæ 484.d. Mores 485.g. Vox 488.a. Coitus, & partus 486 d. Aetas 488.c. Cibus 489.f. Antipathia, & sympathia 489. b. Anatomica 490.c. Physiognomonica 491.e. Epitheta 500. d. Denominata 502. & seq. Prouerbia 507. b. Problemata 510. d. Fabulosa 512.b. Apologi 512.d. Miracula 514.a. Mystica 515. b. Moralia 516.d. Numismata 519.g. Hieroglyphica 519. b. Emblemata 520.c. Insigna gentilitia 522.c. Epitaphia 524.a. Historica 525.g. Prodigia 526.c. Visiones, & somnia 527.f. Monstra 527. b. Simulacra, & statuæ 528. b. Vsus in cibis 529. b. Vsus in medicina 530.b. Vsus in sacrificijs 532.b. Vsus in ludis, & supplicijs 532.d. Vsus in bello 533. g. Vsus in vectione 533. b. Vsus in varijs 534.b.
Canis retinendi, & fugandi ratio 500.a.
Canis causa occisi 496.c.
Canis ingenium & docilitas 491. b.
Canis fidelitas 492.d.
Canis ægritudines, & medelæ 498.a.
Canis audacia 485.g.
Canis quis patrem referat 487.b.
Canis, & Pyrrhi historia 495.f.
Canis marsupij custos 496.b.
Canis cunilingus 536.a.
Canis latratus quomodo inhibeatur 534.d. 535.e.
Canis melitensis etymum, & locus 550. b. Differentiæ, & natura 540.d. Icones 541.542.
Canis venatici differentiæ 543.f. Origo 544.b. Cibus 544. d. Icon 545. Natura 546.a Electio 546.c. Educatio 547.e. Ægritudines, & medelæ 547.b.
Canis venaticus quo in loco seruandus 547.f.
Canis Vertagus 548.b.
Canis Agasæus 551.f.
Canis ponticus qui 277.f.
Canis fluuiatilis 277.f.
Canis rabiosi morsus remedia 444.c.
Canis rabiosi medicina 536. g. Icon 537.
Canis leporarij conditiones 548. b. Icones 549. 550.
Canis bracchi etymum 551.f.
Canis sagacis Differentiæ 551.f. Descriptio 552. a. Icones 553. 554. 555. 556.
Canis sagax vt assuefiat quid agendum 552.b.
Canis furum deprehensor 551.b.
Canis Villatici conditiones. 557. e.
Canis nauticus 557.f
Canis pecuarius an fœmina, vel mas eligendus 557.g.
Canis mastinus quis 557.g.
Canis pastoritij cibus qualis 557.b.
Canis bellicosi conditiones 558. b. Icon 559.
Canis bellicosus quomodo ad pugnam instruatur 558.b.
Canis inutilis differentiæ 558. c. Icones 560. 561. 562. 563.
Canes mensales qui 558.c.
Canes villatici apud Turcas quales 557.f.
Canes quomodo fiant alacriores ad congressum 541.e.
Canes dossuarij 534.a.
Canes sepulcrales 533.e.
Canes quidam defunctis heris pereunt 495.b.
Canes alopecides, & castorides qui 487.f.
Canes fata vocantur 483.f.
Canes dæmones terrestres 483.g.
Canum varia nomina 506.c.
Caniculus, & canicula 484.c.
Canicula agilis quæ 262.b.
Caniculares herbæ 504.b.
Canaria herba 503.b.
Canicæ quæ 506.b.
Canicies nomen barbarum quid significet 535.b.
Canicies quomodo impediatur 535.e.
Capilli quomodo denigrentur 637.f.
carmina leonina quæ 28.c.d.
caro Pardi edilis 87.f.
carcinomatis remedia 140. c. 605.g. 57.b. 691.g.
castor viri nomen 276.b.
castor mergi species 276.b.
castoris etymum 276. d. Tumores qui 278.c. Icon 279. Ingenium 281.b. Vox 282.b. Locus 282. c. Victus 283. f. Capiendi ratio 283. b. Anatomica 280. a. Moralia 285. g. Emblemata 286. b. Hieroglyphica 287. f. Simulacra 287.g. Vsus in cibis 287. b. Vsus in medicina 288.b.
castoris cicuratio 280.d.
castor vetulus quomodo cognoscatur 281.b.
castorei anatomen 288.c. Adulteratio 288.c. Succedaneum 289.f.
castoreum quid 284.d.
castoreum tincturæ genus 285.e.
castoreum tripudij genus 285.e.
castoreũ verum sit venenatum 288.d.
castoreum in quæ medicamenta ingrediatur 290.d.
castorides animantes qui 284. c.
catus montanus 64.g.
catus pardus 91.b.
catus aquæ 293.b.
catus fœtens 329.f.
catus Hispaniæ 330.a.
catus Zibethicus 340.c. 572.b.
catus auis 564.b.
catus machina militaris 564.b.
catus nauis genus 564.c.
catus maris 572.c.
catus ferus, vel feralis, vel syluestris 582.c.
catus cognomen 572.b.
cati etymum 565.f.
cati populi quidã Germaniæ 572.b.
cati fons vbi 573.e.
cati arboris salicis & populi 573.e.
cataphracton quid 478.d.
cauda Leonis herba 27.b.
cauda Lupi herba 155.f.
cauda Vulpis herba 207.e.
caudiuerberæ descriptio 665.e.
cauponis cuiusdam historia 495.e.
causidici chamæleõtes dicũtur 674.d.
capa canina 504.b.
cebus 244.c. 245.b.
cebalus 335.e.
celon 694.c.
cemi Idolum 46.c.
cepus 244.c.
cephalalgiæ remedia 217. b. 434.a. 711.d.
cercopitheci etymum 244. b. Differentiæ 245. e. Variæ icones. 246. 247. 248. 249. Docilitas 250. b. capiendi ratio 251. e. Antipathia 251.f. Moralia 251.g. Simulacra 251.b. Vsus in cibis 252. a. Vsus in ludis 252.b.
cercopithepus 226.a.
cercopitheci odoriferi 245.f.
chalcis nomen æquiuocum 637.b.
chamæleon herba 668.c.
chamæleontis animalis etymum. 668. d. 669. e. Differentiæ, & descriptio 669. f. g. Icones variæ 670. 671. Naturæ 671. g. Antipathia 672. b. Locus, & cibus 672. c. Emblemata 673. g. Moralia 674.b. Vsus in cibis 675. g. Vsus in medicina 675. b. Vsus in varijs 676.b.
chamæleon cur varios colores acquirat 671.b.
chamæliõ an aere nutriatur 673.e.f.
chamæleon vbi edilis 675.g.
chamæleon animal aphonum 676.c.

cha

Chamæleon delicijs mundi assimilatur 674.c.
Chamæleon dono datus 671.g.
Chaus 91.e.
Chelonia gemma 697.a.
Chelonites ibid.
Chelonion planta 697.b.
Chelichelone ludus 697.d.
Chelonophagi populi 718.d.
Chimeræ descriptio 55.b.
Chimeræ icon 56.a.
Chimeræ fabula 55.b.
Chirothecæ ex pelle canis 535.e.
Chytra ludus 697.d.
Ciuetta 340.b.
Ciues quidam Romani canes dicti 502.d.
Claui pedum quomodo eradicentur 637.e. 646.c.
Cluna quid sit 225.b.
Clypeum Agamemnonis quale 46.d.
Color leonatus unde dictus 28.b.
Color mustelinus.317.e.
Colicæ affectionis remedia 170.f.378.a.447.f.289.306.c.345.g.
Conæ quis 49.e.
Cogitatio praua vrsæ assimilat. 132.c
Cor lupinum herba 155.b.
Cordylus quadrupes 663.g.
Cricetus 326.c.
Crimen stelionatus 656.e.
Crapula hieroglyphicè monstrata 686.c.
Crocuta 178.b.
Crocodilus terrestris 658.c.
Crocodilus minor ibid.
Crocodilea ibid.
Crocodili etymum ibid. 677.f. Differentia 677.b. Natura 679.b. Locus,& victus 581.e. Coitus,& partus 681.b. Antipathia, & Sympathia 682.c. Capiendi ratio 683.g. morsus, & medela 684.d. Denominata 685.e. Prouerbia 685.b. Hieroglyphica 686.a. Emblemata 687 e. Numismata 688.b. moralia 688. d. Simulacra 689.b. Vsus in cibis 690.d. Vsus in medicina 691.f.
Crocodili nomen Aegyptium, & Indicum 677.g.
Crocodili odorati 678.a.
Crocodili Ombitarum quales 680.d.
Crocodilus fugit persequentes, & persequitur fugientes 683.a.
Crocodilus hirudinibus vexant. 683.g
Crocodilina quæstio 685.f.
Cucurbita canina quæ 504.b.
Cuniculus meatus Subterraneus 382.b
Cunicula herba 382.c.
Cuniculi etymum 382.d. Differentia 383.b. Natura 384.c. Coitus, & partus 386.a. Locus 386.d. Victus 377.f. Capiendi ratio 387.b. Denominata 388.c. Emblema 388.d. Apologus 389.e. Vsus in cibis 389.f. Vsus in medicina 390.a.
Cuniculi cinerei icon 385.
Cuniculi Indici differentiæ 390.d. Natura 392.d. Vsus in cibis 396.a Variæ icones 392.393.394.395.
Cuniculus cucurbitarius 479.e.
Cupiditas nefanda lucri 495.f.
Cutis viciatæ remedia 661 d.662.a.
Cynocephali etymum 253.e. Differentiæ 253. Icones 254.255. Natura 250.a. Vox 256.c. Cibus 256.d. Hieroglyphica 257.f. Denominata 257.b. moralia 258.b. Simulacra 258.c. Emblemata 259.e. Vs° 259
Cynocephalion 503.g.
Cynocephalea herba 503.b.
Cynopotamus 503.f.
Cynoglossus ibid.
Cynoglossa 503.b.
Cynomia 503.f.
Cynomorphon 503.g.
Cynomazon 504.a.
Cynomorion 504.a.
Cynomoron ibid.
Cynocardamon 504.b.
Cynopsis 503.b.
Cynoraistes 503.f.
Cynosorchides 504.a.
cynorbodon 504.c.
cynoplon 505.e.
cynosarges 505.f.
cynosura 505.g.506.b.
cynossema 505.g.
cynotaphium ibid.
cynum thropia 504.d.
cynamche ibid.
cynozolon 504.a.
cynia 504.b.
cynura 505.f.
cyonia Dea 532.c.
cysocrene 506.b.
cytisus cibus testudinum 708.f.

D

Damula 308.e.
Dasypus 348.b.383.e.
Dens canis herba 503.b.
Dens leonis herba 27.f.
Dentalia marina 472.a.
Dentitionis remedia 57.e.170.c.
Dentitionis remedia 57.e. 170.e. 377.g.530.c.531.e.
Dentium mobilium remedia 704.f.
Desidiosi quomodo excitandi 52.a.
Decipulæ vulpium 204.b.
Dæmonium leoninum quid 28.b.
Diabolus quando dicatur leo 35.e. quando panthera 79.e.
Diana alata vbi 46.b.
Diascincon 661.b.
Dilytea 293.g.
Diogenes cur cynicus dictus 502.c.
Diaphrynon 621.e.
Doloris capitis remedia 711.e.
Doloris Iliaci remedia 171.f.
Domiporta 694.c.
Dracones domorum 651.b.
Dryopetes, seu Dryophytes 622.b.
Dysenteriæ remedia 298.a. 378.b. 379.e.380.a. 531.f.605.b.

E

Ebrietatis remedia 709.d.
Echinus marinus 459.e.
Echinus membranæ 459.g.
Echinus Platani ibid.
Echinus placenta 459.b.
Echinus vasis genus ibid.
Echinus morbus 460.a.
Echinus fræni genus 460.a.
Echinus herba 459.g.
Echinus tegmen castaneæ ibid.
Echinus lapis ibid.
Echinus armilla 460.a.
Echinus vrbs ibid.
Echinus pars epistylij ibid.
Echini terrestris etymum 460.b. Differentia 461.e. Natura 463.e. Locus, & cibus 463.b. Antipathia 464.b. Anatomica 461.b. Epitheta 464.c. Denominata 465. Emblemata 465.b. Prouerbia 466 b. Apologi 567.e. mystica, & moralia 467. Simulacra 468.b. Vsus in cibis 468.d. Vsus in medicina 469.f. Vsus in varijs 470.c.
Echini Brasiliani Differentia 479.e Locus, & cibus 479.b. Icon 480. Vsus in varijs 481.g.
Eleph. marinus 181.g.
Elutriare vnde dicatur. 292.d.
Elephantiasis remedia 488.b.662.a.
Emblemata Leonis 37.g. Pardi 81.g. Lyncis 99.b. Tigris 113.g. Vrsi 136.d. Lupi 160.c. Gulonis 179.g. Simiæ 236.d. Cynocephali 259.e. Taxi 273.g. Castoris 286.b. Lutræ 297.f. Icneumonis 305.g. mustelæ 320.a. Leporis 367.e. Cuniculi 388.d. Felis 375.g. Sciuri 401.b. muris 431.f. Echini 465.b. canis 520.c. crocodili 687.e. Testudinis 700.g.
Emyda 710.g.
Enydris vel Enydris 293.g.
Epilepsiæ remedia 140.b.377.b.637.e.379.g.434.a.531.g.605.b.636 170.c.217.f.g.b.324.b.345.g. 289.f.297.b.718.b.710.e.704.f. 675.b.718.a.717.d.662.d.657.f
Epitaphia leonis 37.g.42.e.
Epitaphia canum 524.a.
Epiphoræ remedia 636.
Equa lupiferæ quæ 155.e.
Equus fluuiatilis 181.f.
Equus Niloticus 181.g.
Equites arborum 582.c.
Eres animal 460.d.
Erinaceus, & Ericius 460.e.
Euippus à leone necatus 21.f.

F

Faciei remedio 87.b.379.e.434.b.479.a.530.d.636.140.d.657.g.662.c.

Faciei lentigines quomodo auferantur 632.b.
Familiæ à Leonibus cognominatæ 26.d. à Lupis 157.g. à Vulpib. 107.b. Taxis 272 a à Leporib. 363.b.
Fascini canum remedia 499.b.
Febris incendium quomodo extinguatur 623.f.
Febris becticæ remedia 623.f.
Febris typicæ remedia 646.c.
Febris quartanæ remedia 176.e.290.a. 605.b. 604. b. 377. b. 43 4.a. 531.b.581.g.620.d.637.e.657.f.662.b 676.a.
Febris simplicis remedia 37.b.457.b
Febrientis hiens hieroglyphicũ 37. c.
Felis etymum 564.d. Differẽtiæ 565.b. Icones 566.567. Natura 568.a. Locus, cibus, ætas 569.e. Coitus & partus 569.g. Antipathia 570. a. Hieroglyphica 574.b. Venenũ, & medela 571.e. Epitheta 171.b. Denominata 572.b. Prouerbia 573 f Physiognomonica 570. d. Problemata 574. c. Emblemata 575.f. Præsagia, & ostenta 575.b. Fabulosa 576.b. Moralia 577.f. Monstra 577. g. Monstrorum icones 578.579. Simulacra 580.a. Vsus in cibis 580. d. Vsus in Medicina 58.f. Vsus in varijs 581. b.
Felis zibethi 340.c.
Felis piscis 564.b.
Felis marina. ibid.
Felis Syriaca quæ optima 566.a.
Felis animal mundum 568.b.
Felis aquam abhorret 570.b.
Felis sanguis herba 572.c.
Felis syluestris differentiæ 581. c. Descriptio ibid. Icõ 583. Locus cibus, & capiendi ratio 584. a. Vsus in varijs 584.c.
Feli quadrupes similis 584.d.
Feles cur noctu videant 568.b.
Feles cur excrementa hument 574.c.
Feles cur aduersus impetum semper transire contendant 574.d.
Feles syluestres ediles 580.d.
Feles volantes qui 582 c.
Fera Vpalim 201.e.
Fera Pharia 677.g.
Fiber genus vespæ 276.c.
Fibri etymum 277.e.
Fimbriæ vnde dictæ 277.f.
Fimus Crocodili ad quid 691.g.
Fistularum remedia 458.a.600.b.
Flos Tygridis 111.b.
Flos raninus 596.d.
Foina 331 g.
Fouinus 564.d.
Fulmen lupinum herba 155.b.
Furo furus furectus, & furunculus 325.b.
Furor caninus 535.b.
Furfuresca Alberti quid 499.c.

G

Galeagra quid sit 317.g.
Genettæ etymum 338.a. Differentiæ 338.c. Icon 339. Locus, & vsus 340.a.
Genet hocatus 572.c.
Geranium batrachioides 596.c.
Glaucumatum remedia 530.b.
Glis nomen æquiuocum 407.c.
Gliris etymum 407.b. Differentiæ 408 c. Natura 408. d. Icon 409. Gibus 411.e. Capiendi ratio 411. g Apologus 412.b. Moralia 411. c. Simulacra 413.e. Vsus in cibis. 413.f. Vsus in Medicina 414 a.
Gonagræ remedia 217.g.
Gramen bufonum 616.b.
Grandinis impẽdentis remedia 711.c
Gulosus Vrso comparatur 1:1.b.
Gulonis etymum 178.b. Descriptio, & natura 170. c. Capiendi ratio 179.e. Emblemata 179.g. Moralia 180.a. Vrsus 180.d.
Gylion quid 46.c.
Gyrinus 595.e.

H

Helpis famij timor 20.c.
Helus animal 264.c.
Hemorrhoidum remedia 57.b. 171. c.193.g.581.f 600.a.620.c.
Hæmorrhagiæ remedia 275.b.434.c. 511.g.605.e.606. a.b.620. b.c. 710.c.
Hemicraniæ remedia 434.b.
Hemitritæi remedia 581.b.
Hemycines 503.f.
Hepatici doloris remedium 57.f.
Hepaticorum remedia 217.g.
Herculis epitheton 26 a.
Herniæ remedia 379.b.632.d.636. 704.e.
Herba Leonis quæ 27.b.
Herba Lupa 155.f.
Herba leporina 362.d.
Herba cataria 572.c.
Herba Bufonis 616.b.c.
Herba chalcidica 637.b.
Herba lacertis grata 629.f.
Herba Vrso grata 123.g.
Herbæ à Lupo denominatæ 135.f.
Herbæ à Simijs denominatæ 233. b.
Hericius, & Herinaceus 460.c.
Herinaceus Brasilianus 478.d.
Hieroglifica Leonis 36. d. Pardi 81. g Lyncis 98.d. Tigris 113.f. Vrsi 134.c. Lupi 159.b. Hipotami 189 b. Vulpis 211.b. Simiæ 237 b. Cynocephali 257. f. Castoris 287. f. Mustelæ 319.b. Leporis 366.c. Muris 432.a Talpæ 257. f Canis 519 b. Felis 574.b. Ranæ 599.g. Crocodili 686.a Testudinis 701.d
Hippotigris 111.g.
Hippopotamus cur ab equo denominetur 181 f.
Hippopotami descriptio 181.b. Icones maris, & fœminæ 183. 184. Icones cranij, & dentiũ 186.187. Natura 183 a. Vox 188.d. Cibus, & locus 189. f. Capiendi ratio 189. g. Hieroglyphica 189. b. Numismata 190.d. Moralia 191.f. Simulacra 191 b. Vsus in cibis 193.e. Vsus in medicina 193 g.
Hippopotami icon cum Crocodila ludentis 192.
Hirpus 145.b.
Hirpini populi 154.d.
Historica lupi 165. f. Vulpis 211. c. Leporis 364.a Muris 432.c. Canum 525.g.
Homo vt pinguefiat quid agendum 633.f.
Horæ vnde dictæ 46.a.
Hyas à Leone occisus 21.f.
Hyacinthus leoninus 27.b.
Hyena veterum 343.
Hydrargyrum vt in aurum transmutetur 646.d.
Hydropis remedia 478.b.530.c.621 e.623.f.703 d.
Hylactor 484.c.
Hystricis differentiæ 472. a. Natura 473.g. Icones 474.475. Locus, & cibus 476. d. Capiendi ratio 477. e. Symbola, & simulacra 477.g. Vsus in cibis 477.b. Vsus in medicina 478.b.
Hystricis discrimen ratione pedum 472.b.
Hystrix piscis 471.f.
Hystrix flagelli genus ibid.

I

Ichneumonis æquiuoca 298. d. Etymum 299.c Descriptio 300.a. Ingenium 300.d. Icon 301 e. Audacia 301.b. Cibus, & locus 302. c. Physiognomonica 303.f. Antipathia 303.b. Capiendi ratio 304.d. Epitheta 305.e. Emblema 305.g. Moralia 305.b. Simulacra 306.b Vsus in medicina 306.d.
Ichneumones cur mares, & fœminæ reputentur 300.c.
Ictis 225.b.329.e.
Icteritiæ remedia 57.g.531.f.
Ignauus Clusij quæ bellua 262.a.
Iltis, & Iltissus 329.f.
Imitatio quomodo pingatur 243.c.
Imperatoris Comodi arrogantia 29.c.
Inarime simiarum insula 226.a.
Indi cuiusdam historia 73.g.
Insania ob metum Crocodili 679.b.
Infernus locus comparatur Crocodillo 689.g.
Insignia gentilitia, & militaria cum icone Leonis 44.a.
Insignia gentilitia cum figura Pardi 85.g.
Insignia gentilitia cum lupo 161.b.

INDEX.

Insigne gentilitium Bononiæ 40. c.
Inuisibilem fieri 676. d.
Iracundiæ signa 24. c.
Ischiadis remedia 274. d. 531. g. 636. 661. g. 711. d.
Iupitar à Camb. cognominatus 50. a.

L

Labeones qui dicti sint 697. a.
Laberis, leberis, & Laurix 383. f
Lac lupinum 155. b.
Lacertus piscis 625. f.
Lacertus instrumentum motus voluntarij ibid.
Lacertus scincoides 659. 660.
Lacertus Indicus Cordylo similis 666
Lacerta vasis genus 625. f.
Lacertæ etymum 625. g. Differentiæ 625. b. 626. a. Natura 627. g. Locus cibus, coitus, & partus 628. d. Antipathia 629. e. Denominata 629. b. Mystica, & Moralia 630. b Monstra 630. d. Monstrorum variæ icones 631. Phrenoschemata 632. a. Vsus in medicina 622. b. Vsus in varijs 633. f.
Lacerta maior quæ 633. g.
Lacerta ærea quæ 638. a.
Lacerta Indica Iuanæ congener 667.
Lacerta venenaria 639. b.
Lacerta aquatica 647. f.
Lacerta stellaris 650. d.
Lacertæ vulgaris icon 627.
Lacertæ vbi colantur 665. f.
Lacertæ vbi maximæ 665. f. g.
Lacerta visionem amissam recuperat 627. g.
Lacerti viridis vox 637. b. Locus ibi. Icones 634. 635. 636. Vsus in medicina 636. b. Vsus in varijs 637. f
Lacertæ chalcidicæ etymum 638. a. Descriptio 638. b. Icon ibid. Locus 639. c. Partus 639. f. Venenum & remedia ibid.
Lacerta chalcidica antiquorum 650. d
Lacerta chalcidica naturæ est vipereæ 639. e.
Lactuca leporina quæ 362. b.
Lana Salamandræ quæ 644. c.
Lapis bufonum quid 616. c.
Lapis bufonis in qua rubeta inueniatur 617. e.
lapis leoninus 28. a.
lardironi qui 408 a.
latratus canum quo coibeat. 506. d.
lectus testudineus qui 697. c.
lentiginum remedia 691. g.
leo viri nomen 3. e.
leo crustacei genus ibid.
Leo insecti genus 3. f.
leo serpentis genus ibid.
leo herba ibid. 27. b.
leo morbus 3. g.
leo saltationis genus ibid.
leo bombardæ nomen ibid.
leo Tremontorij nomen ibid.
Leo viridis Chimistarum quid 3. b.
Leo signum cœleste ibid.
Leonis etymum 4. c. Descriptio 5. g. Locus 8. d. Audacia 9. f. Actus, & temperamentum 9. b. Natura & ingenium 10 b Gressus 10. d. Amor erga parentes 11. f. Magnanimitas 11. g. Memoria, & Vltio 12. e. Vox 13. e. Cibus, potus, & somnus 14. a. Coitus, & partus 15. b. Capiendi ratio 17. f g. Cicuratio 18. d. Aegritudines, & remedia 22. a. b. Sympathia, & Antipathia 22. d. Physiognomonica 24. b. c. Epitheta 24. d. Auguria, & Prodigia 30 b. c. d. Visiones, & somnia 31. f. g. Mystica, & allegorica 32. d. Moralia 34. c. Hieroglyphica 36. c. d Emblemata 37. g. h. Simulacra 45. b. Apologi 50. b. Prouerbia 51. b. Monstra 54. c. Vsus in delitijs 58 b. Vsus in ludis, & triumphis 59. f. Vsus in supplitijs 60. a. Vsus in sacrificijs 61. e. Vsus in venatione 61 g. Vsus in bello 61. b. Anatomica 7. f. Differentiæ 7. b Miracula 48. a
leonis cauda est index animi 10. c.
leonis fetoris qualis 10. d.
leonis intuitus qualis ibid.
Leonum pugna 11. b.
leo Vrsæ occisor 12. d.
leonis vox ab alijs animalibus cognoscitur 13. b.
leo cur dormiat oculis apertis 15. g.
leo cur solare animal 16. c.
leo cur timeat ignem 18. c.
leonis gratus animus erga beneficos 20. b.
leonis causa occisi & saucij 21. e.
leonis, & Galli inimicitia 23. f.
leo scorpionem odit 23. g.
leonis mansueti historia 30. a.
leonis faci s cur sancto Marco attribuatur 33. f.
leo mortuus dicitur Diabolus 54. a.
leonis caput cur in fontibus collocetur 47. e.
leonis signum cœleste ex quot stellis constet 48. d.
leonis pellis ad quid 61. b.
leonis caro qualis 56. d.
leo necatus à Sampsone 29. f.
leo pusillus 669. e.
leo elephanto beatior 51. f.
leones imbelles vbi 8. a.
leones varij coloris 8. b. c.
leones vbi fuerint crucifixi 14. d.
leones an in primi ætate fuerint herbiuori 15. e.
leones cur ad valuas templorum 37. e.
leones quibus Dijs sacri 49. b.
leones nigri vbi 9. e.
leones cicuratos quis habuerit 19. g.
leæna meretrix 4. a.
leæna mons 4. b.
leænæ descriptio 5. b. Icon 6. Partus 16. c. 17. e. Epitheta 25. b.
Leænæ elinguis simulacrum 46. d.
Leænæ Bononiensibus donata 58. d.
lea quid 4. b.
leopardi vocabulum quid signif. 64. c.
leontophanos 23. f. 27. a.
leontocephalus 26. a.
leontocephalis Vrbs 28. a.
leontopithecus 233. b.
leontopetalon 27. g.
leontopodion ibid.
leontochiron 17. b.
leontiscus 26. b.
leontij nomen 26. c.
leucocuta 27. f.
leontion gemma 28. a.
leontea quid 28. b.
leonillæ nomine multæ fœminæ nuncupatæ 26. c.
lepræ remedia 140. c. 469. g. 604. d. 131. f. 646. g. 218. b. 275. a. 709. d.
leporarium quid 58 b.
leporis etymum 348. a. b. Differentiæ 348. d. Anatomica 350. b. Sceleton 351. Natura 351. a. b. Vox 354. a. Aetas 354. b. Sexus 354. c. Coitus & partus 354. d. locus 356. b. Victus 357. e. Capiendi ratio 357. b. Antipathia 359. b. Physiognomonica 360. c. Epitheta 360. d. Denominata 361. b. Historica 364. a. Prouerbia 364. c. Hieroglyphica 366. b. Emblemata 367. e. Numismata 368. a. Problemata 368. b. Apologi 369. f Prodigia 370. b. Monstra 371. e. Mystica 371. g. Moralia 372. a. Simulacra 373. e. Vsus in cibis 373. b Vsus in medicina 377. g. Vsus in varijs 380. d.
lepus piscis 347. f.
lepus constellatio ibid.
lepusculus 382. d.
leuigildus quid denotet 26. b.
libralitatis indicium 24. c.
lienis affecti remedia 469 f. 530. 711
linum rubetarum 616. b.
lippitudinis remedia 605. g 632. b.
lithiasis remedia 217. b. 218. a. 289. b. 380. b. 469. g. b.
littera canina qua 506. a.
loca ab Echino denominata 463. f.
loca à Pardis denominata 78. a.
locus inundationis Nili 680. c.
lucius vorat ranas 595. g.
luciolus quod animal 459. g.
lupi etymum 145. b. Differentia 146 a. Anatomica 146. c. Natura 147. e. Vox 148. e. Cibus 149. c. Aetus 350. c Coitus, & partus 150 d. Capiendi ratio 151. f. Morbi 152. b. Antipathia 152. c. Physiognomonica 153. g. epitheta 153. b. prouerbia 158. a problemata 159. g. Hieroglyphica 159. b. emblemata 160. c.

Tibres

...hrenoschemata 161. f. Insignia, gentilitia 161.b. Nomismata 162. a. Miracula 162.c. Apologi 164.c Somnia 163. b. Historica 165. f. Prodigia 166. b. Monstra 167. c. Mystica 167.f Moralia 167. b. Simulacra 169.f. Vsus in cibis 170.a Vsus in medicina 170.c. Vsus in supplicijs 171.b. Vsus pellis 172.d
Lupus viri nomen 144.b.
Lupus piscis 144.c.
Lupus constellatio 144. d.
Lupus morbus 145.e.
Lupus capillorum ibid.
Lupus herba ibid.
Lupus ferre genus 145.f.
Lupus ceruarius 90. d.
Lupns catus 91.e.582.b.
Lupus aubeus 174.e.
Lupus. scyticus 175. e
Lupi famelici historia 177.b.
Lupi sylvestris icon 171. e. Descriptio 174.b.
Lupi marini descriptio 175.g. Icō 176 Vox 177.e. Anatomica 177.f. Antipathia 177.g. Vsus in cibis ibid.
Lupercal 157.f.
Lupia morbi genus 156. a.
Lupina insania 156.a.
Lupipedes qui 155.e.
Lupula quæ ibid.
Lutra fluuius 292.d.
Lutra vas ibid.
Lutra aqua sordida 293.e.
Lutra Nili 293.f.
Lutra etymum ibid. Descriptio 293.b. Mores 294.c. Icon 295. Cibus 296 a. Emblema 297.f. Capiendi ratio 296. d. Vsus in cibis 297. g. Vsus in medic. 297.b. Vsus pellis. 298.
Luxationis remedia 531.f.
Lynx. Vrbs 90. b.
Lyncus Rex. 90.c.
Lyncis etymū ibid. Differentiæ 91. g. Anatomica 93. e. Cranium 93. f. Ingenium 94. c. Vox. coitus, & partus 95. g. Locus 95.b. Cibus 96.b. Capiendi ratio 96. c. Epitheta 96. d. Denōiata 97.f. Hieroglyph. 98.d Moralia 99.e. Emblemata, & Prouerbia 99. g. b. Pellis vsus 101.e.
Lynces quibus Dijs sacræ 98.b.
Lynx Africana 92.b.
Lynceus quis 97. g.
Lynceus nomen trisyllabum ibid.
Lyncea fluuius 97.b.
Lyncurium quid 98. a. 100.d.
Lycabas 154.c.
Lycastus 154. c. 156.d.
Lycaste 154.d.
Lycæus mons 156.d.
Lycis poeta 154.d.
Lyciscus 155.e.
Lycites lapis 157.e.
Lycopolis Vrbs 156.c.
Lycopsi 155.b.
Lycoctonos herba 155. b.
Lycostomos 155.e.
Lycoris 154.d.
Licomedes ibid.
Lycorta 154.c.
Licopanther 155.f.
Licospades 155.c.
Lycus fluuius 144.d.
Lycurgus 154.c.
Lysimach° linguā leonis aufert 29.g.
Lytra 277.f.

M.

Magnitudo canis melitensis qualis 540 d.
Maionius 244.d.
Malus canina 504. b.
Mãmarum scissuræ quomodo sanentur 274.d. 703.d.
Mamonetus 244.e.
Manticbora 27. f. (606.b.
Manus & facies, vt nitorem acquirãt
Mappa alba inuisa leoni 24.a.
Marmotæ descriptio 445.f. Icō 445. g. Natura 446.a. Vox 446.d. Locus cibus, capiendi ratio 446.d. Vsus in cibis, & in medicina 447.f.
Martis etymū 331.g. Descriptio 332. a. Sceleton 333. Natura, & cibus 332.d. Vsus pellis 334.d.
Martorella herba 334. b.
Maxillarum murium icones 442. b.
Melancholiæ remedia 676.a.
Melis animal 264 a.
Melosum animal 264. b.
Melota quid 271.b.
Memoriæ remedia 140.c. 274.b.
Mensis lupinus qui 157. b.
Mensis prouocantia quæ 87.g.
Mentoris historia 20.c.
Mentha cataria 572.c.
Menta felina ibid.
Meretrix cur Panthera dicatur 80.d.
Meretrix cur lupa dicatur 145.f.
Metallorum inuentio 97.g.
Miles à leone offensus 12.d.
Militis optimi conditiones 520.d.
Mima quid sit 225. b.
Minerua qd cõe habeat cũ fele 573. b.
Miracula Vrsi 132.d. Lupi 162.c. Canis 514.a. Ranæ 600.a.
Modus venandi leones in prouincia Cangigu 18.b.
Modus pellendi leones ad varios caueas 24.b.
Moly 130. b.
Monstra lupi 167.e. Canum 527. b. Ranæ 602.a.
Morbus lupæ quid 145.e.
Morbi à cane denominati 504.d.
Morbi à leporibus denominati 363. f.
Morsus cuiuscumque canis perniciosus 538.b.
Mulieres sagæ quæ 551.f.
Mus varius 403. g.
Mus longus 308.d.
Mus lassicus 403.b.
Mus albus 308. d.
Mus sylvestris 408.a.
Mus alios mures necat 420.b.
Mus agrarius, & campestris 436. b.
Mus ab Aegyptijs cultus 441. g.
Mus napelli 436.d.
Mus cæcus 441.f.
Mus alpinus 445.e.
Mus corylinus 439.f.
Mus aquatilis Plinij 447. b. 710. g.
Mus peregrinus 340.d. 439. g.
Mus terrenus Alberti 450.a.
Mus mergus 448.a.
Mus marinus Plinij 710.g.
Mus Viri nomen 414.d.
Mus piscis nomen ibid.
Muris etymum 415. f. Differentiæ 416.a Icones 417. Natura 417.b. Vox 418. c. cibus ibid. Coitus, & partus 419. g. Capiendi ratio 420 a. Antipathia 422.c Epitheta 423 f. Denominata 423. g. Aenigmata 425.b. Prouerbia 426.b Miracula 427. b. Prodigia 428.c. Apologi 429. f. Moralia 430.c. Emblemata 431. g. Hieroglyphica 432. a. Historica 432.c. Simulacra 433. e Vsus in cibis 433. g. Vsus in medicina 433.b. Vsus in varis 435.g.
Muris pontici, seu Vari icon 405.
Muris & leonis antipathia 422. d.
Muris sylvestris differentiæ 436. a. Gnatio 436.d. Locus, & cibus 437. g. Capiēdi, & fugandi ratio 438.a.
Muris auellanarum differentiæ 439. e. Icon 440. Cibus 440.d. Capiendi ratio 441.e.
Muris aranei etymum 441. f. Capiendi ratio 444. c. Descriptio 441. b. Icon 442. b. Natura 443. e. Venenum. & medela 443. g.
Muris aquatilis descriqtio 447. b. Icon 448.b. Locus, & cibus 449.e. Vsus 449.g.
Muris campestris icon 451.
Murium venenum 421.g.
Murilegus animal 565.f.
Muri lacertus 669.e
Musio 423.b. 564.f
musio fluuius 564.b.
muscipulæ parandæ ratio 420. c.d.
musculus piscis 415.e.
musculus instrum motus volūtarij ibi.
musculus genus machinæ militaris ib.
mustela piscis 307.f.
mustela auis 307.g.
Mustela Salamandra dicta 639.g.
mustela sobela 335.f.
mustela fcythica 335.f.
mustela Africana 337.f.
mustela odorata 340.b.
Mustelæ etymū 307.b Cranium 311. f. Vox 311 f. Natura 312. a. Locus 313. e. Victus 313. g. Partus 314. a. Capiēdi ratio 314. d. Antipathia 315. e. Venenum 315. b. Epitheta 315. b Adogia 317. b.

Prodigia

INDEX.

Prodigia 318.b. Apologi 318.d. Hieroglyphica 319.b. Emblemata 320.a. Phrenoschemata 321.g. Maralia 321.b. Simulacra 322.d. Vsus in cibis 323.f. Vsus in medicina 323.g.
Mustelæ candidæ icon 310.
Mustelæ syluestris icon 327. Natura 328.a. Locus & cibus 328.b. Vsus in venatione 328.d.
Mustelaria Planti cur sit inscripta 317.f.
Myda apud Niphum quid 710.g.
Mygale 308.c.
Mystax quid 425.f.

N

Nauplius 460.c.
Nephritis lapis 504.d.
Nephritidis remedia 100.c. 274.c. 378.c.
Neuri populi 156.d.
Nitela 396.c.
Nitedula 436.a.
Numismata cum imagine Leonis 42.d. Tigris 114.a. Canis 519.g. Crocodili. 688.b.

O

Ocytocion medicamentij 379.g.
Oculus cati gemma. 573.e.
Oculorũ dolor quomodo sedet 531.e.
Oculorum claritati quæ conferant. 581.e. 605.e. 691.f.
Odontagiæ remedia 193.g. 289.g. 379.f. 604.a. 605.b. 403.e. 435.e. 457.f. 481.g. 530.b. 623.f. 691.g. 717.d.
Oleum ranarum quomodo paretur. 605.f.g. 623.g.
Oleum Taxi 275.a.
Oleum Vulpinum 218.c.
Oleum Castorei 291.f.
Ophiomacus 633.b.
Opisthotoni remedia 676.a.
Otalgiæ remedia 57.f. 140.b. 414.a. 606.a. 717.d.
Ortus, & Occasus Solis hieroglyphicè notatus 686.b.
Os Leonis herba 27.f.
Osproleon 27.b.
Oua Crocodilorum quo in loco ab ipsis collocentur 681.b.
Oua Crocodilorum an incubatu egeant 682.a.b.
Oua Crocodili edilia 691.e.
Quorum Testudinis descriptio, & icon 636.g.

P

Palatium Neronis cur Lateranense dictum 596.d.
Pantera quot significet 64.c.d.
Pantheræ etymum 66.b.
Pantheræ species 340.d.
Panther quid 64.d. 66.a.
Pantherion quid 64.d.
Panchimachaquis 49.f.
Paphages à leæna interfectus 21.e.
papionis descriptio 259.b. Icõ 260.a.
Paralysis remedia 57.g. 218.a. 289.f. 298.a. 414.a. 131.b.
Pardus viri nomen 64.b.
Pardus, & Leopardus idem 65.f.
Pardi etymum 65.g. Descriptio 66.d. 69.f. Differentiæ 66.d. Icon 68.a. Anatomica 69.g. Physiognomonica 69.b. Temperamentum 70.a. Natura 70.d. Ingenium ibidem. Vox 72.b. Coitus & partus 72.d. Victus 73.f. Capiendi ratio 74.b. Antipathia, & Sympathia 74.d. Venenũ 75.g. Aegritudines, & medelæ 76.b. Epitheta 76.c. Denominata 77.e. Mystica 78.c. Moralia 79.g.b. Prouerbia 81.e. Hieroglyphica 81.g. Emblemata 81.b. Phrenoschemata 82.d. Aenigmata 83.f. Apologi 83.b. Somnia 85.e. Simulacra 85.f. Numismata 85.b. Problemata 86.a. Historica 86.d. Vsus in ludis 88.c. Vsus in Venatione 89.e. Vsus pellis 89.g.
Pardi pinguedo pauca 69.g.
Pardi vbi copiosi 70.b.
Pardi quibus Dijs sacri 84.a.
Pardi odor an sentiatur ab animalibus 71.f.
Pardi gratus animus erga beneficos 73.b.
Pardalus 65.f.
Pardes 65.g.
Pardalianches Leonem necat 23.b.
Pardalios 78.a.
Paronichiæ remedia 581.f.
Partes depiles quõ reddãtur 676.c.
Pauores puerorum quomodo auferantur. 140.b. 676.a.
Peccantes Pardo assimilantur 80.b.
Penicilli ex quo fiant 403.f.
Pernionum remedia 57.g. 377.b. 414.b.
Pessi pro educendo fœtu 57.f.
Pestelentiæ remedia 275.a.b.
Per cati herba 572.c.
Phaleratum animal 478.d.
Phãtasmata quomodo arceãtur 37.b.
Phatages 659.e.
Pharao cuius fuerit conditionis. 688.d.
Philocyne epigramma 486.a.
Pholita 326.b.
Phidias statuarius 52.d.
Phenoschemata cum imagine Leonis 41.g. Vrsi 137.b. Canis 522.c. Ranæ 598.a.
Phryganion 607.g.
Phrynundas 616.a.
Phryne meretrix 616.b.
Phthisis remedia 217.f. 604.a. 636.b. 79?.d. 709.c. 711.d.
Pili ne renoscantur 623.g.
Pili equorum, vt albi fiant 458.c.
Pirolus 396.c.
Piscis Salamandrinus 644.c.
Pisces pantherini 77.b.
Pithepus 226.a.
Pithecusæ vnde dictæ 234.a.
Pituitæ copiosæ remedia 435.e.
Pigritia animal 478.d.
Plantæ à Leone de nominatæ 27.f. ab Vrsis 130.a.b. à Mustela 316.d. à Muribus 424.b. ab Echino 465.f. à Cane 502.g.
Plantæ Crocodilis inuisæ 683.b.
Plicæ remedia 469.g.
Pluma Salamandræ 644.d.
Podagræ remedia 170.c. 171.g. 298.a. 530.d. 531.b. 604.b. 606.a. 675.b. 704.g. 711.c.
Porcus marinus 181.g.
Porcus spinosus 471.c.
Porcellus scutulatus 478.d.
Porcelli Indici icon 391.
Porriginis remedia 704.c.
Potẽtiorũ familiaritas fugiẽda 52.c.
Princeps hieroglyphico canis ostenditur 520.a.
Problemata Leonis 53.g. Pardi 86.a. Lupi 159.g. Simiæ 236.b. Leporis 368.b. Canis 510.d.
Profluuij muliebris remedia 581.g.
Proteus in varias formas 49.c.
Prouerbia Lyncis 99.g. Leonis 51.b. Vrsi 134.d. Lupi 158.a. Vulpis 212.b. Simiæ 235.g. Mustelæ 317.b. Leporis 364.c. Muris 426.b. Talpæ 455.f. Echini 466.b. Canis 507.b. Felis 573.f. Ranæ 597.f. Testudinis 699.d.
Prouerbium in funambulos 397.b.
Psitoibra 646.b.
Pterigij remedia 531.e.
Puerderij remedia 676.a. 718.a.
Puluis cyprius quõ paretur. 346.a.
Putorij etymum 329.f. Icon 330. Natura, & cibus 331.e.
Pyrami, & Thysbes mors 21.g.

R

Rabiei etymum 535.g. Causæ 535.b. Signa 536.e.
Rabiei caninæ remedia 140.b. 530.b. 531.g.
Rabiei humanæ causæ, & signa 538.a. Remedia 538.d. 539.
Rabire quid sit. 594.d.
Racula 622.c.
Ranæ differẽtiæ 590.d. Icones 591.g. Sceleton 592. Natura 593.e. Locus, & cibus 593.b. Vox, coitus, & partis 594.d. Capiendi ratio 595.g. Epitheta 596.a. Denominata 596.c. prouerbia 597.f. phrenoschemata 598.a. Apologi 598.d. Hieroglyphica 599.g. Miracula 600.a. Mystica 600.c. Mo-

ralia

ralia 601. e. Monstra 602. a. Simulacra 602.b Vsus in cibis 603. e. Vsus in medecina 604. a. Vsus in varijs 606. e.

Rana lurida quæ 607. f.

Rana minima quæ 621. a.

Rana gibbosa 609. e. 610.

Rana calamites 622. a.

Rana syluestris 622. b.

Rana marina in quo genere animalium reponenda sit 589. g.

Rana vermis genus 589. h.

Rana parasitus dictus ibid.

Rana tumoris genus ibid.

Ranæ temporariæ generatio 623. h. Problema 624. c.

Ranæ quibus herbis gaudeant 594. h.

Ranæ oua pariunt 594. d.

Ranæ morsus herba 596. d.

Ranæ lacunales 607. b.

Ranæ citrinæ ibid.

Ranæ vitia boum 589. h.

Ranæ vngulæ æquorum ibid.

Ranula, & ranunculus animal 596. c.

Ranunculi viridis descriptio, & natura. 622. d. Venenum 623. Vsus in medicina 623. f.

Ranunculus herba 596. c.

Rattus quale animal 425. f.

Regiones à muribus denominatæ 425. e.

Renum affectorum remedia 469. f.

Reuersus piscis 716. h.

Robart 181. g.

Rubetæ etymum 607. f. Differentiæ 608. c. Natura 610. c. Vox 613. c. Cibus 613. f. Generatio 613. g. Antipathia 613. h. Venenũ 614. d. Denominata 616: a Monstra 617. g. Miracula 618. a. Moralia 618. d. Symbola, & simulacra 619. g. Vsus in medecina 620 b. Vsus in varijs 621. f.

Rubetæ venenum lethale 614. d.

Rugitus vox propria leonis 13 g.

Rustici armati terram colunt 9 g.

S

Sagacitas nomen æquiuocũ 551. f.

Salamandra botrax dicta 596. b.

Salamãdra Chymistarũ quid 639. g. h.

Salamandra nigra vbi 640. b.

Salamandræ etymum 639. h. Differẽtia 640. b. Natura 640. d. Icõ 641 Locus cibus, & partus 643. e. Venenum 643. g. Denominata 644. b. Hieroglyphica 645 e. Moralia 645 g. Simbola, & simulacra 645. h. Vsus in medicina 646. b. Vsus in varijs 646. d.

Salamandra an viuat in igne 640. d.

Salamandra an sit animal ouiparum 643. f.

Salamandra an vbique sit exitialis 643. h.

Salamandræ temperamentum 640. c.

Salamandræ vis in extinguendo igne 642. a.

Salamandræ mira proprietas 642. c.

Salamãdræ veneni remedium 632. b.

Salamãdrini sanguinis virtus 642. a.

Salamandrica monstra quæ 644. c.

Salamandræ qui milites dicantur ibid.

Salamandræ aquaticæ differẽtia 647. g. Descriptio ibi. Icones 648. 649. Natura 650. a.

Salix nitelina 396. c.

Sanguinis testudinis colligendi modus 704. e.

Sapo cum zibetho 346. b.

Saura vasis genus 625. f.

Sauritis herba 630. a.

Saurot statuarius 629. h.

Sauroctonus quis dictus ibid.

Saurus latro ibid.

Scabies canum quo auferatus 499. f.

Scobies equorum quo sanetur 604. c.

Scabiei remedia 606. b.

Scincus aquæ 647. f.

Scincus officinarum ibid.

Scinci lacus Vicentini 659. f.

Scinci descripio 659. g. Natura, cibus & locus 661. e. f. Vsus in medicina 661. g. Vsus in varijs 663. e.

Scincos planta 658. c.

Scirrhi remedia 434. b.

Sciuri etymũ 396. b. Differentiæ 397 e. Ingenium 397. h. Icon 398. Cibus 400. c. Coitus, & partus 401. e Capiendi ratio 401. f. Emblemata 401. h. Apologi 402. b. Vsus incibis 402. d. Vsus in medicina 403. e

Sciuri cinores icon 403.

Sciuri Getuli icon. 406.

Scorpius quo Crocodilus necet 682. d.

Scurulus 396. c.

Secundæ quomodo expellantur 531. e.

Senes quanti faciendi 52. a.

Seps insecti genus 637. h.

Seps tumoris pestilentis genus ibid.

Seps lacertæ species ibid.

Serpen cuparia 694. e.

Serpens scutatus ibid.

Serpens qui dicantur 79. h.

Serpentes quomodo fugentur 676. c.

Serpentum morsus remedia 691. f.

Simia homuncionem significat 225. g

Simia animal omniuorum 230. b.

Simia cuniculorum amica 232. b.

Simia caudata quæ 244. c.

Simia enaris dicta 233. f.

Simia sẽsum tactus repræsentat 243. e

Simia porcaria 253. f.

Simia munus, aurigæ obiuit 229. e.

Simiæ etymũ 225. b. Differẽtiæ 226. c Anatomica 227. g. Mores 228. d. Ingenium 229. f. Cibus 229. b. Coitus & partus 230. c. Capiendi ratio 230. d. Antipatia, & sympatia 231. h. Aegritudines 232. c. Epitheta 233. e. Physiognomonica 234. c. Prouerbia 235. g. Problemata 236. b. Emblemata 236. d. Hieroglyphica 237. h. Apologi 238 c. Moralia, & Mystica 239. f. Prodigia 241. f. Mõstra 241. b. Simulacra 242. b. Vsus in cibis, & in Medecina 243. g.

Simiæ sanguis ad quid 22. c.

Simiæ cadauera condiuntur 230. a.

Simiæ morsus medela 232. d.

Simiæ caput qd apud Botanicos 233. b

Simiæ speculis capiuntur 231. e.

Simiuulpæ icon 223. f. Locus, & cibus 324. c. Emblema 224. d. Vsus in cibis 225. e.

Simulacra Leonis 45. a. 46. a. Felis 580. a. Ranæ 602. b. Crocudili 689 b Testudinis 702. b.

Simulatores assimilãtur testudinibus 702. g.

Smaragdus est remedium veneni rubeca 615. g.

Sirtasis remedia 531. g.

Somnium Agaristæ, Philippi Macedoniæ Regis Nicostrati, Sandocrati, Themistoclis 31. f. g. h. Gurgustionis 32. a.

Somni differentia inter Taxos, & Glires 268. c.

Somni cõciliandi ratio 414. a. 447. g. 469. f.

Somnus quomodo fugetur 606. e.

Soricis etymum 415. g.

Spatalis quid 565. g.

Sperma ranarum quid 595. f. 606. a.

Spiriolus 396. c.

Spinga quid sit 244. e.

Spinæ corpori infixæ quomodo euellantur 632. d.

Statuæ Leonis 47. g. h. Pardi 85. g. Tigris 115. h. Lupi 169. h. Canum 528. b. Crocodili 690. c.

Stellio aranei genus 650. d.

Stellio transmarinus 657. f.

Stellionis etymum 651. f. 652. b. Differentiæ 652. a. Icones 653. Natura 655. e. Locus 635. b. Denominata 656. a. Moralia 956. d. Vsus in medecina 657. e. Vsus in varijs 658. a.

Stranguriæ remedia 223. h.

Stranguriæ æquorum remedia 633. c.

Strumarum remedia 323. h. 457. g. h. 458. a. 604. a. 620. a. 621. e 632 b. 636. c. 637. e. 709. d.

Sutca 417. g.

Suchus animal 677. g.

Sugillationum remedia 604. a.

Suffitus ex zibetho 346. b.

Suffusionis remedia 140. c. 324. b. 434 b. 676. a. 718. a.

Sullus quid 299. f.

Supercilia quomodo denigrẽtur 534. d

Surditatis remedia 171. f 581. g.

Syrupis de testudinibus 709. c.

Talpæ

INDEX.

T

Talpa insecti genus 449.b.
Talpa absessus ibidem.
Talpa etymum 449. b. Descriptio 450. c. Icon. 451. Anatomica 452. a. Natura 452. c. Sceleton 453. Cibus 454. a. Capiendi, & fugandi ratio 454. c. Prouerbia 455. f. Præsagia 455.b. Apologi ibid. Moralia 456. c. Hieroglyphica & simulacra 457.f. Vsus in medic. 457.b. Vsus in varijs 458.b
Tarantula 638.b.
Tarantula nomen æquiuocum 650.d.
Tarantula quorundam 654.
Tarantulæ lacertæ sceleton 652.c.
Tartusia 428.d.
Tartarinus 253.e.
Tartaruga Lusitanorum quæ 712.f.
Tatum animal 478.d.
Taxus arbor 263.b.
Taxus barbatus ibidem.
Taxus fluuius ibidem.
Taxi animalis etymum 264. b. Differentiæ 265. f. Icones 266. 267. Natura 268.a. Cibus 269.f. Partus 269.b. Capiendi ratio 270. b. Antipathia 271.f. Epitheta 271. g. Denominata 271. b. Moralia 272.c. Emblemata 273. g. Vsus in cibis 274. a. Vsus in medicina 274.c. Vsus in varijs 275.d.
Tempus venandi lepores 358.a.
Tempus congressus ranarum 593.g.
Tenchea 677.g.
Terrantula quid 650.d.
Testium Castoris magnitudo 289.e.
Testa marinæ Testud. vbi pro clypeo adhibetur. 718.c.
Testa marinæ Testud. gerit vicem tegulæ 718.d.
Testudo sumitur pro testa 693.g.
Testudo polypus dicta quæ 695.b.
Testudo montana syluestris, & nemoralis eadem 705.d.
Testudo lutaria quæ 710.b.
Testudo marina cur miles dicat. 712.
Testudo cornigera vbi 712 g.
Testudo lyra 693.g.
Testudo sydus 693.b.
Testudo machina militaris 693.b.
Testudo retis genus 694.a.
Testudo reticulum capitis 694 a.
Testudo vincturæ genus apud Galenũ 694.a. (695.b.
Testudinis tegumenti varia nomina
Testudinis gressus qualis 695.d.
Testudinis terrestris differentiæ, synonima, & Descriptio 705.d.
Testudinis nemoralis sceleton 706. 707. natura 608. Vsus in cibis ibidem. Vsus in medicina 709.
Testudinis aquæ dulcis differẽtiæ 710. g. natura 711. a. Vsus in medicina, & in varijs 711.c.
Testudinis marinæ differentiæ 712. f. Cranium 713.
Testudinis marinæ icon pronè & supinè 714. 715. natura locus, & partus 716.e. capiendi ratio 716. d. Vsus in cibis 717.a. Vsus in medicina 717.c. Vsus in varijs 718.g
Testudinis æquiuoca 693. g. Sinonima, & etymum 694.c. Differentiæ 695.a. Natura 695.d. Coitus, & partus 696. f. Denominata 696. b. Epitheta 698. e. Apologi 698. g. Aenigmata 699.a. Adagia 699. d. Emblemata 700. g. Hieroglyphica 701. d. Moralia 702. f. Simulacra 702. b. Vsus in cibis 703. b. Vsus in Medicina 703.d. Vsus in varijs 29.g.
Thesei septennis audacia 29.g.
Tods 91.e.
Thymum caninum 504.b.
Tigris nomen viri 101.b.
Tigris nauis 101.b.
Tigris flumen 102.a.
Tigris Insula 102.a.
Tigris etymum 101. c. Differentiæ 102. d. Icon. 104. a. Natura 10. g. Vox 106. b. Locus 106. d. Victus 107 f. Coitus, & partus 107. b. Capiendi ratio 108. b. c. Antipathia, & Sympathia 110. c. Epitheta 111. e. Numismata 114.a. Moralia 112. a. Prouerbia 112.d. Hieroglyphica 113. f. Emblemata 113. g. Aenigmata, & Apophthegm. 114. a. b.c. Denominata 111. b. Simulacra 115. f. Vsus in cibis 116.a. vsus pellis 116.c.
Tigris cicurati mansuetudo 109.b.
Tigrix 102.b.
Tintinabulũ cũ cauda vulpis 219 g.
Tormina canum, & remedia 498. d.
Tumoris pestilẽtis remedia 620. b. d.
Tumulus Laidis græcæ meretricis 41.
Tussis remedia 380. a. 532. a. 604. a. 623. f. 704. g.
Tussis Canum remedia 498. c.
Tussis equorum remedia 711. c.
Tympani sonus infestus Leoni 24. a.
Tyrannus Leone sæuior. 35.b.
Tyranni Pantheræ similes 80.d.

V

Varicum remedia 632.d. 87.b.
VaroZa animal 445.f.
Venator quidam Leonum qua morte obierit 18.b.
Veneno capiuntur Pantheræ 74.c.
Veneni remedia 290.b. 306.d. 324.a 378.b. 531.e. 604.c. 620.d. 6 2. b. 709.c. 710.f. 717.c. d. 718 b.
Veneni rubetæ signa 615. e. remedia 615.f.
Veneni Salamandræ signa 644. a. remedia ibidem.
Veneni Chamæleõtis antidotus 671.f.
Venenum Vrsi 126.b.
Veneficiorum remedia 323.b.
Veneris sopitæ remedia 171. c. 218. b. 274.b. 345. b. 434. d. 623. f. 657. f. 661. b. 662. b. c. 691. f.
Vermis cucurbitarius 449.b.
Verminatio canũ, & remedia 498.d.
Verrucarum remedia 434. b. 531. f.
Verrucæ canum quõ deleãtur 499. g.
Vexilla cum effigie Leonis 39.b.
Viã ini turgia quomodo vitãda 698.g.
Villus amatorius qualis 147.g.
Viola canina 504.c.
Vino capiuntur Pantheræ 79.b.
Viri iusti dicuntur Leones 34.d.
Viri à Castore cognominati 284.b.
Visio Diui Marcelli 31.f.
Vites ne intuitam à pruina accipiant quid agendum 606.c.
Viuaria vbi ædificanda 58.b.
Viuerra cuniculi quan. capian. 387.b.
Viuerræ etymum 326.b.
Vlma quæ bellua 640.a.
Vlcerũ remedia 530.b. 531.f. 633.c.
Vlceris cancerosi remedia 620.d.
Vocia animal 66.a.
Vngulæ animalium quomodo roborentur 636.c. 534.d.
Vomitus canum 498.d.
Vrinæ incontinentiæ remedia 377. g. 378.d. 435.e. 470.a.
Vrinæ morborũ alia remed. 390. a. b.
Vsus numidicus 4.b.c. (620.a.
Vrsus nomen viri 127.f.
Vrsa nomen mulieris 117.c.
Vrsi etymum 118.a. Differentiæ 118. d. Icon 119. Anatomica 120. b. Aetas 122.b. Natura 121.e. Vox 122.a. Victus 123. g. Coitus, & partus 124.c. Capiendi ratio 125. e. venenum 126. b. Aegritudines 127. g. Antipathia, & Sympathia 127. b. Physiognomonica 128.b. Epitheta 128.d. Denominata 129.f. Mystica, & allegorica 131.f. Moralia 131.b. Miracula 132.d. Historica 133.b. Hieroglyphica 134.c. Prouerbia 134.d. Fabulosa 135.b. Apologi 136. b. Emblemata 136.d. Prenoschemata 137.b. Simulacra 138.d. Prodigia 139. e. vsus in cibis 139.b. vsus in ludis 141. g. Vsus in supplicijs 142.a. vsus pellis 142.d. vsus in medicina 140.b.
Vrsus inediæ patiens 124.b.
Vrsi cicurati mansuetudo 126.d.
Vrsi captura in Noruegia 126.a.
Vrsi quõ capiantur à Sarmatis 125.f.
Vrsi quo capiãtur a Tartaris 125.g.
Vrsi vbi publicè alantur 130.c.
Vrsorum choreæ 121.b.
Vrsontes qui 130.a.
Vteri affectionũ remedia 289.b 662. d. 345. g. 710. e. 717. c.

Vua Lupina 155.g.
Vua Vulpis 257.f.
Vua cati 572.d.
Vulner sclopororum remedia 531.b.
Vulnera Canum quibus sanentur 499.g.
Vulnera etiam leuia à Leonibus facta cur lethalia 21.b.
Vulpes auis 195.b.
Vulpes viri nomen 196.a.
Vulpes mures venatur 201.b.
Vulpis etymum 196.c. Differentiæ 197.f. Anatomica 198. a. Ingenium 199. b. Morbi 200. c. Vox 200.d. Coitus, & partus 202. d. Capiendi ratio 203.e. Antipathia, & Sympathia 204.d. Physiognomonica 205.g. Epitheta 205.b. Emblemata 208.a. Phrenoschemata 208.d. Apologi 209. e. Historica 211. e. Hieroglyphica 211.b. Prouerbia 212.b. Mystica 213.b. Moralia 215.e. Præsagia 215.b. Simulacra 216. b. Vsus in cibis 216.d. Vsus in medicina 217 f. Vsus in ludis 218.d. Vsus pellis 219.b.
Vulpis albæ icon 221.e.
Vulpis cruciger æ icon 222.
Vulpis sceleton 198.
Vulparia herba 206.d.
Vulpisimia 223. f.

Z

Zamia quid 622.c.
Zapetion 340.e.
Zibellina mustelæ etymum 335.f. Natura 335. g. Locus 335.b. Vsus pellis 336.c.
Zibethi animalis varia nomina 340. c. Descriptio 341.e. Natura 341. g. Icon 342. 343.
Zibethi colligendi modus 344.c. Vsus in medicina 345.f. Vsus in varijs 345.b. Adulteratio 345.f.
Zibethi puluis qualis 346.a.
Zibethi aqua 346.d.
Zibethi oleum 346.d.
Zibethi quintaessentia 347.e.
Zilio animal 178.b.
Zinziber cantium 504.b.
Zona incombustibiles 646.d.

Græca Noua, & Vetera.

A

ἄγριος 128.d.
αγκυλομήτις 153.h.205.h.
αἰγὸς 25.c.
αἴολος 25.g.
αἰολόνωτος 76.d.
αἰολόδερμος 96.d.
αἰολόβελος 129.e.205.h.
αἱματωπὸς 153.h.
αἰσχρός 233.c.
αιλὶς 565.c.
αἰλερός 565.f.g.
αἰλερόμορφος 572.c.
ἄιλεριος radix ibid.
αἰγίλερος 565.g.
ἀκανθος 460.c.
ἀκανθοχοίρος ibid.
ἀκανθόνωθος 460.b.
ἀκαλανθὶς 184.c.
ἀλώπηξ 295.h.
ἀλωπέκις 206.c.
ἀλοπέκερος 207.c.
αλωπεκῆ 207.h.
ἀλώπεκες ibid.
ἀμύδα 710.g.
ἀναβατης 233.c.
ἀναιδὴς 76.d.129.c.
ἄρκτος 118.b.
αρκτομῦσι 130.a.445.f.
ἄρκειον 130.a.
αρκτερος 130.b.
ἅρπαξ 153.h.
ἀργαλέος 205.h.
ἄρειος 305.f.
ἄργιλος 415.g.
ἀσκαλαβος 651. e.
ἀσχαλαβώτις 317.c.651.c.
ἀσπαλαξ 450.a.
ἀσφαλαξ ibid.
ἀστερίας 64.c.651 e.
αὖ, αὖ, quæ voces 488.b.

B

βαρύφθογγος 25.f.
βαρίκομπος 25.g.
βασιλεὺς ibid.
βασσαρα 196.d.
βάτραχος 590.c.
βάθραχος 590.b.
βατράχιον 596.b.
βατραχὶς χλαμυς 597.c.
βαβακος 590.b.
βαλιος 96.d.
βαῦ, βαῦ, quæ voces 488.b.
βειρὸς 118.b.
βλίκαρος 590.b.
βλοσυρός 128.d.
βότραχος 590.a.
βορδακας 590.b.
βρόσυρος 25.c.
βριαρὸς 25.g.
βρόταχος 590.b.
βρόαγχος ibid.
βρέχετος ibid.
βριαγχόνη ibid.
βρέξαντες 622.b.
βυρταχος 590.b.
βὼξ 590.a.

Γ

γαλεώτις 651.f.
γαλεώτης 317.c
γαλῆ 307.f.h.564.d.
γαστηρ 277.c.
γαστορ ibid.
γελωτοποιὸς 233.f.
γηφαγος 154.a.
γλήνη 25. c.
γλία 407.f.
γύλιος 460.c.
γυρῖνος 590.b.

Δ

δασὺς 264.b.
δασυθρὶξ 128.d.
δασυποις 383.c.
δασύστερνος 76.d.
δεινὸς 25.f.
διοπέτης 622.b.
δρυοπετὴς ibid.

E

ἔλειος 407.f.h.
ἐλύδρις 293.g.
ἔνυδρις ibid.
ἐριβρεμέτης 25.f.
ἐχῖνος 459.f.
ἐχιναλώπηξ 207.g. 465.g.

Z

ζίγλις 638.a.

H

ἤνεμοεις 111.f.

Θ

θαλασσόνομος 712.f.
θάμιξ 186.d.
θαμιαμηθος 651.g.
θιβρὸς 277.c.
θρασυμαχης 25.g.

ἰκτις

INDEX.

I

ἴκτις 326.a.
ἴκτινος ibid.
ἱπποπόταμος 181.f.
ἵππερος 396.b
ἴχθυς 329.f.
ἰχθὺς 317.c.
ἰχνεύμων 299.f.

K

καμψίκρος 396.b
κάρχαροδοις 25.f
κάςωρ 277.c
κασόριος 284.d
κατάφρακτος 478.d
κάτις 565.g
κάττης ibid.
κεβλὸς 244.c
κερδὼ 196.d.308 b
κέρκοψ 225.g
κερκόφορος 224.b.
κέρκος 436.a
κῆβος 244.c.
κιδάφη 196.d.
κιλὰς 196.c.
κίναδος ibid.
κίναλωπηξ 206.a.
κοάξ 590.b
κοιλογάςορ 153.h.
κολ,σαῦρα 625.h.
κουνικλος 383.e.
κῦφος 244.c
κρατερὸς 25.g
κρατερώνυξ 153.h.
κρέαγρα 145 f
κρεκόδειλος 677.c
κροκύδειλος ibid.
κρυερος 25.c.
κτὶς 326.a.
κυνάριον 503.g.
κυνὲη 505.h
κυνελασία 506.b.
κυνίσκος 503.g.
κυνοκέντρον 504.c.
κυνοκέφαλος 253.c.
κυνοπρόσωπος ibid.
κυνοκαύματα 506.b.
κυων vox æquiuoca 484 a.
κύων ποταιμος 277.f.393.
κωλωτις 651.f

Λ

λαβραξ 144.c
λάγωος θαλλασσίος 347.f.
λαγώος χαρσαῖος 348.a
λασιοςέρνος 76.d
λαχναιὸς 25.f.
λεβρίς 383.f.
λέοντεη 28.b.
λεοντίσκος 4.d.
λεοντίεδυς ibid.
λέαινα 4.b
λέων 3.c
λέων κρηνοφυλαξ 3.g
λεοντίασις ibid.
λιακόνι 651.g.
λιμοποιὸν 383.f
λῦτρον 293.c.g.
λύτηριον 293.f
λύγξ 90.b
λυγμὸς ibid.
λύκος 145.c
λυκὲς 155.c
λυκεῖη 157.f
λωκηδεὺς 155.c
λυκόφος 157.c
λυκόφρον 154.c
λυκορραίςης ibid.
λυκοποδες 155.e.
λυκόχροος βαφὴ 157.e
λυσσα, vel λύττα 535 h

M

μεγασθενὴς 305.f
μεγαλητώρ 25.g.
μελὶς 264.b.
μελέτη 264.c
μίμος 226.a.
μονιος 118.b
μυγάλη 441.g
μουγ άλη ibid.
μυόξος 407.h.607 h
μῦς 415.f.

N

νάνος 226.a
νειλοκροκοδείλος 677.c.
νομρίτζα 308.b

Ξ

ξανθὸς 25.e.

O

ὀβρίκαλα 4.d.
ὀβριμότυμος 25.g.
ὀιολυκος 154.d
ὀλοὸ. 25.h
ὀλολυγών 594 d
ὀρέςβιος 25.h
ὀρέςερος 154.a
ὀρίπλαγκτος 25.h
ὀφιομάχος 305.f
ορχία 277.f.

Π

παρδαλιαγχὲς 77.h
πάδραλειος λιθος 78.a
παδραλὲη 78.b
παδραλῶτον 78.b.
πέλοριος 25.f.
πιθηξ 225.g
πιθικαλώπηξ 206.c
πίθηκος 226.a
πίθον ibid
πιθηκόμορφος 233.g
ποικιλόνωτος 111.f.
πολύκεςος 76.c.
πολυκεντητος ibid.
ποδραλις 65.f.h.
πτωξ 348.b

P

ῥίσκος 415.g

Σ

σαλαμάδρα 639.h.
σαμιάμιθον 638.a.
σακροβόρος 25.f.
σαῦρα ἡλιακὴ 625.h
σαῦρα χλωρὰ 633.g
σαῦρος & σαῦρα 625.
σαῦρος, ἔνυδρος 647.f
σαῦροι Populi 629.h
σαυρωτὴρ 630.a
σηπεδὼν 638.b
σὴψ ibid.
σιντης 25.h.153.h
σιμοπροσωπος 233.
σίμωρ 403.h,
συφνεὺς 450.a
σκάλοψ ibid.
σκίγγος 658.d
σκιγκος ibid.
σκίλος 484.b
σκίκρος 396,b
σκύλαξ, & σκυλάκη 484.c
σκύμνος 4.d.
σμέρδνος 25.c
σμερδάλεος ibid.
σμίντος 415.g
σμύλλα 625.h.
σορος 415.g
σπαλαξ 450.a
σπίνος 459.f
στερόγνον ζῶον 90.d.
στικτὴ 76.d
στυγερὸς 128.d
συμμαχος 558.a
σύναξ 383.e
σφραγὶς 694.c
σωματόφυλαξ 558.a

T

Ταυροφάγος 25.h.
Ταχίνης 348.b.
Τίγρις 102.b.
Τίγρης ibid.
Τραχὺς 153.h.
Τυφλὸς 450.a.

Υ

ὑδροχερσαον τηρίον 677.f.
ὕλλος 299.g.
ὕραξ 415.g.
ὕσθριξ 471.f.
ὕστριξ ibid.

Φ

φερέοικος 694.c.
φιβρὸς 277.c.f.
φιλότεκνος 111.g.
φοβέρος 25.c.
φόβος ibid.
φόνιος 128.d.
φρῦνος 607.f.
φρυνὴ ibid.
φρυγάνιον 607.e.
φρύνιον frutex 616.b.
φωλεά 129.e.326.b.

Χ

Χαμαιλέων 699.c.
Χαροπὸς 25.c.
Χέλωνη 694.c.
Χελώνισκος 697.b.
Χελυκανθάρος 697.b.
Χέλυδρος 712.f.
Χέλυνη 694.c.
Χέλις ibid.
Χελονέχινος 697.b.
Χιναλώπιξ 206.b.
Χλωροσαῦρα 625.h.
Χοιροπίθηκος 253.f.
Χραμαδεῖλαι 694.c.
Χρυερος 128.d.

Ψ

ψαμαμυθη 631.g.

Ω

ὠμοτόκος 25.h.
ὠμύδα 710.g.
ὠοφάγος 25.f.

Hebraica.

A

Akhar.408.a.415.g.
Anakab 277.g.
Ari 4.d.
Arieb ibid.
Arnebet 348.c.

C

Catul 565.g.
Choled 308.a.
Choach 396.d.

D

Dob 118.b.

G

Gir 102.c.
Girera ibid.
Gur 4.d.

H

Haanaka 441.g.
Homet 694.c.

K

Keleb 484.c.
Kephir 4.d.
Kipod 277.g.293.b.
383.f. 460.d.
Koach 658.d.
Koaha 669.e.
Koph 226.a. 244.d.
Kophim 226.a.

L

Labi 4.d. 5.e.
Laisch 4.d.
Leb 5.c.
Letaah 625.b. 651.g.
Lilith 669.e.

M

Marab 118.e.

N

Namer 66.c.

O

Oach 326.b.

S

Saphan 383.f.
Scablul 694.c.
Schanar 565.g.
Schaphan 384.c.
Schual 196.d.
Schunara 665.g.
Semamith 639.b.651.g.

T

Tachasch 264.d.

V

Vr 118.a.

Z

Zab 590.b.607.b.
Zipardea 590.b.
Zeeb 145.b.
Zijm 582.c.

Arabica.

A

Adulbus 471.g.
Aduldul ibid.
Adhaya 640. a.
Aldub 118.c.
Alcasim 299.b.
Albarbe 669.e.
Alpheth 66.c.
Alpheil ibid.
Alphed ibid.
Alsebba 102.c.
Alsedha 5.e.
Altenja 677.g.
Alurel 651.g.
Arbe 669.e.
Arneberi 384.c.
Aschanchur 658.d.

C

Chaldah 308.a.
Caused 460.d.
Causud ibid.

D

Diphdaba 590.c.
Dubbe 118.c.

E

Ernab 348.c.

F

Far 415.b.

G

Geidedestar 277.b.
Giendibestar ibid.
Guaril 651.g. 658.d.
Guasemabras 651.b.

H

Harbe 625.b.
Hardum ibid.

K

Kalbe 484.c.
Kiber 253.f.

N

Nemer 66.c.

R

Rafda 590.b.

S

Samabras 625.b.
Saambras ibid.
Selhafe 694.c.
Senabras 651.g.
Sernabraus 651.b.

T

Temsa 677.g.
Thaleb 197.e.

V

Vasga 651.b.
Vrdea 590.b.
Vrdeana ibid.
Vrel 651.g.

Italica.

C

Babuino 253.f.
Bardato 478.d.
Bassetti 543.f.
Bertuccia 226.b. 244.d.
Biscia scudara 694.e.
Botto 607.f.
Bracco 551.f.
Briuaro 277.g.
Busare 607.f.
Bussa 226.b.

C

Cameleonte 669.e.
Cane 484.c.
Cani botoli 540.c.
Cani gentili ibid.
Castore 277.g.
Cocodrilo 677.b.

Coni-

Coniglio 383.f.
D
Donola 398.c.
Dosso 403.g.
F
Faina 332.a.
G
Galana 694.e.
Galana da terra 705.c.
Gatto 565.g.
Gatto maimone 244.d.
GeZ 633.
Guattare 565.f.
I
Istrice 471.b.
L
Leone 5.e.
Leonpardo 66.c.
Leonessa 5.e.
Lepre 348.c.
Liguoro 633.a.
Lodra 293.b.
Lodria ibid.
Lupo 145.b.
Lupo ceruiero 91.e.
M
Maraßandola 647.f.
Marmota 445.f.
Martire 331.b.
Martorello ibid.
Michi 244.d.
Montanella 445.f.
Moscardino 439.g.
O
Ontra 293.b.
Orso 118.c.
P
Pontico 403.c.415.g.
Porcospinoso 471.b.
Puzolo 329.f.
R
Ramaro 607.b.
Rana 590.c.
Ranocchia ibid.
Ranella 622.c.
Ranauotto 607.b.
Ratto 415.b.
Rizzo 460.d.
Rospo 607.f.
Rospetti 616.c.
S
Schiratto 396.d.
Schiratolo ibid.
Seguso 551.f.543.e.
Simia 226.b.
Sorgo 415.b.
Sorgo morgange 448.a.
Stinco 659.e.
T
Tartaruga 694.e.
Tasso 263.d.
Testudine 694.e.
Testugine ibid.
Topo 415.b.
Toporagno 441.g.
Topinara 449.b.
V
Varo 403.g.
Volpe 197.e.
Z
Zatto 607.b.
Zuccara 449.b.

Gallica.

B
Babion 263.f.
Beleta 307.c.
Boug coupe 694.e.
Breure 277.g.
C
Chat 565.g.
Chien 484.c.
Connin 383.f.
Crapaud 607.b.
E
Escurieu 396.d.
F
Furette 326.b.
G
Gatta 565.g.
Graisset 622.c.
Grenouille 590.c.
H
Herisson 460.c.
Herminne 308.d.
L
Lieure 348.e.
Loup 145.b.
Loup ceruin 91.e.
Lyon 5.e.
Lyopardo 66.c.
Lysarde 625.b.
M
Magot 253.f.
Marmot 244.d.
Mardre 331.b.
Martes foublines 335.f.
Muscrain 441.g.
Muzeraigne ibid.
O
Ours 118.c.
P
Putois 329.f.
Porch espic 471.b.
R
Rath 415.b.
Rat d'lau 448.a.
Rat liron 408.a.
Regnard 197.e.
S
Salemandre 640.a.
Singe 226.b.
Sourd 640.a.
Souris 415.b.
T
Taisson 264.d.
Taixon ibid.
Tartue 694.e.
Tasson 264.d.
Tassot 647.f.
Taulpe 450.b.
Tesson 264.d.
Tortue 694.e.
Tortue des boys 705.c.
V
Verdier 622.c.
Vne tigre 102.c.
Vne loutre 293.b.
Vng loir 407.a.

Hispanica, & Lusitanica.

A
Armadillo 418.d.
C
Comadreia 308.c.396.
Coneio 383.f.
E
Encubertado 279.e.
Erizo 460.d.
Esquilo 396.d.
G
Galapago 694.e.
Gatto 565.g.
Gatsomontes 582.e.
H
Harda 396.d.
L
Lagardo 694.e.
Lagarto 625.b.
Lagartissa ibid.
La tigre 102.c.
Leon 5.e.
Leonpardo 66.d.
Leonpardal ibid.
Liebre 348.c.
Liren 408.a.
Lobo 145.b.
Lynce 91.e.
M
Mona 226.b.
Murganho 441.g.
N
Nutria 293.b.
O
Orico cachero 460.d.
Orso 118.c.
Oso ibid.
Osso ibid.
P
Perillo legiero 262.a.
Perro 484.c.
Pholeutas 326.b.
Puerco espin 471.b.
R
Rana 590.c.
Raposa 197.e.
Rat 415.b.
Raton ibid.

S

Salamantegua 640.a.
Sapo escuerco 607.b.

T

Tartuga 694.e.
Tesugo 264.d.
Texon ibid.
Topo 450.b.

X

Ximio 226.b.

Germanica.

A

Aff 226.b.

B

Ber 118.c.
Beer ibid.
Betz 484.c.
Biber 277.g.
Biber vurtz 284 d.

C

Catz 565.g.
Catzl: 573.a
Catzensilber 573.e.
Cunlein 383.f.

D

Den hasen sprung 379.f.
Dornschuueyn 471.b.

E

Eichorn 396.d.
Eigel 460.d.
Ein reulg 408.a.
Ein vell 408.b.
Ein egochs 625.b.
Einloum 5.e.

F

Fech 403.b.
Frett 326.b
Frosch 590.c.
Fuchs 197.c.

G

Genithcatz 338.a.

H

Hamester 226.c.
Hase 348.c.
Hund 484.c.

I

Igel 460.d.

L

Lefrat 64.c.66.c.
Leppard 66.c.
Loubfrosch 622.c.
Luchss 91 c
Luns ibid.

M

Meercatz 244.d.
Mistbellerle 445.f.
Molnuurffe 450.b.
Muluuerf ibid.
Murmentle 445.f.
Murmelthier ibid.
Musz 415.b.
Mutzet 441.g.

O

Oaal 640.a
Olm ibid.
Otter 293.h.

P

Pantherthier 66.c.
Pauyon 259.b.

R

Ratz 415.b.
Rrott 607.b
Rrottenstachs 616.h.
Rrotterpeterle ibid.
Rrotterkraut 616.e.

S

Schilt Rrott 694.e.
Sitsch 329.f.
Spitzmurz 441.g.

T

Tachs 264.d.
Taran 471.b.
Tigerthier 102.c.

V

Vech 403.b.
Vilfraff 178.b.
Vuassermusz 448.a.
Vuercter 307.f.
Vuisel 308.c.
Vuolff 145.b.

Z

Zysel 366.c.

Polonica.

G

Gronosthaij 397.e.
Gronostarij 308.d.

K

Kuna 331.b.

M

Mnys 415.b.

N

Nouogrodela 397.e.

P

Phar 415.b.
Phir ibid.
Popieliza 397.e.

S

Sezurez 415.b.
Sezuzek 408.b.
Sobel 335.f.

V

Vuyeuuyerka 396.d.
Vydra 329.f

Z

Zaba 590 b.
Zaba trauuna 622 c.

Flandrica.

D

Dorsch 590.c.

E

Einslaep ratte 439.f.

M

Mol 450.b.
Molmusz ibid.

P

Pade 607.b.

S

Schiltpadde 694.e.
Sime 226.b.

Illyrica.

B

Bobr 277.g.

G

Gesscierka 625.b.
Gezuuecz 264.d.

K

Koozka 565.g.
Kolezauua 308.c.
Kralck 383.f.
Krolyc ibid.
Krticze 450.b.

P

Pas 484.c.
Pes ibid.

R

Rys 91.e.

V

Vueuuyerka 396.d.
Vuydra 293.b.

Z

Zaba 590.b.607.b.
Zagiez 348.c.

Anglica.

Anahase 348.c.
Ape 226.b.

B

Bar 118.c.
Beuer 277.g.

C

Cat 565.g.
Conij 383.f.

D

Dogghe 484.c.
Dormus 439.f.

F

Fret 326.b.
Frogg 590.c.

H

Heggehog 469.d.

L

Leparde 66.d.
Lusard 625.b.

M

Mardar 331.b.
Marmoset 244.d.
Mineuer 308.d.
Molle 450.b.
Mous 415.b.
Mouse ibid.

INDEX.

O

Otter 293.b.

P

Porkepynt 471.b.

R

Ratte 415.b.

S

Schilerabb 694.e.

Shreuu 441.g.

Shreuue ibid.

Sitche 329.f.

Squyrell 396.d.

T

Tode 607.b.

Tortuyse 694.e.

V

Vuant 450.b.

Vuaterratte 448.a.

Vuesell 308.c.

Vuesyll ibid.

FINIS.

REGISTRVM.

†ab, ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo.

Omnes sunt Terniones, præter Ccc, † a b, quæ sunt Duerniones.

BONONIÆ, Typis Nicolai Tebaldini.
Superiorum permissu. 1645.

Sumptibus Marci Antonij Berniæ.